TOMVS TERTIVS COMMENTARIORVM IN ORDINATIONES

Regias Caſtellæ, in quo omnium inquiſitionum, & accuſationum, vſurarum, Iudæorum, augurum ſeu diuinatorum, & hæreticorum, excommunicatorum, periurorum, & falſariorum, traditorum & aleuoſorum, Blaſphemorum, iniuriarum, ludorum, ligarum & monopoliorum, & contrauenientium iuſtitiæ & iudicibus, eorumque præpoſitis ad adminiſtrandum bonum iuſtitiæ: homicidiorum, vagabundorum, & ocioſorum, adulteriorum, furtorum, & receptatorum malefactorum, Remiſsionum, inferentium vim & damna, & Pœnarum ſingulorum delictorum, vel aliarum rerum quæ ad praxim pertinent, quæve in iudicijs quotidianæ ſunt, explicatio fit diligens ad iusque accommodata.

AVTHORE DOCTORE DIDACO PEREZ

Salmantino iuris Pontificij ordinariè publico munere Regente Cathedram Decreti, In præclariſsima Vniuerſitate Salmanticenſi, nunc vero proprietatis Veſperorum Sexti.

Titulos conſcriptos contentos iſto Libro Octauo ſequens pagina demonſtrabit.

SALMANTICAE,

In ædibus Antoniæ Ramirez, viduæ.

M. DC. IX.

Expenſis Ioannis Garciæ Bibliopolæ.

Cum licentia & Priuilegio Regis.

Digitized by Google

Index Titulorum.

A

Adeuinos y hereſes.
Adulterios.

B

Blaſphemias.

D

Deſcomulgados.

F

Fuerças y daños.

H

Homicidios.

I

Injurias.
Iudios.

L

Ligas y monipodios,
Los que van contra la juſticia,

P

Perjuros y falſarios.
Peſquiſas y accuſaciones.
Penas.

R

Remiſsiones.
Robos y de los que receptan a los malhechores.

T

Tahures.
Trayciones y aleues.

V

Vagabundos y holgazanes.
Vſuras.

FINIS.

Digitized by Google

Titulo. I. De las Peſquiſas y accuſaciones.

¶ *Ley. I. Que los juezes de las ciudades e villas fagan peſquiſa de los robos y maleficios que ſe fizieren en los terminos de los lugares.*

¶ El rey dō Enrique ij. en Burgos. El miſmo en Toro.

¶ El Rey don Iuan ij. en Valladolid año de mil y cccc.xl.vij.

TAnta es la oſadia y atreuimiento y temeridad de los que mal quieren viuir q̃ fue neceſſario dar leyes contra los delinquētes para q̃ ſean caſtigados: y a exemplo deſtos otros ſe refrenē de mal fazer: lo qual cōuiene porq̃ los nr̃os pueblos biuā en paz y ſoſſiego y tranquilidad. Porēde mādamos q̃ ſi algun robo: o otro qualquier maleficio ſe fiziere q̃ el alcalde o juez en cuyo termino el dicho maleficio o robo fuere fecho faga peſquiſa e inq̃ſició [a] ſobre ello: e oya la parte y le dē copia y traſlado dl̃ la peſquiſa: y ſumariamēte ꝓceda: porq̃ los delictos no q̃dē ſin pena. E ſi el maleficio fuere fecho y perpetrado por tales pſonas cōtra los quales las nr̃as juſticias ordinarias no puedan hazer execució mādamos q̃ todavia fagā la dicha peſq̃ſa e inquicion y la embiē ante nos porq̃ nos mandemos executar la pena en el ſueldo o merced de aq̃l q̃ el dicho dl̃icto cometio o en ſu pſona o bienes como entēdieremos q̃ cūple a la execució dela nr̃a juſticia

a *LEX PRIMA.* FAGA *peſquiſa e inquiſició.* Inquiſitio autē eſt alicuius criminis manifeſti ex bono & æquo à iudice cōpetēti canonice facta inueſtigatio vt per Felin. in rubric. de accuſ. col. 1. n. 4. & ibi n. 3. definit accuſationē, & denūtiationē. quā definitionem inquiſitionis ponit originaliter Hoſt. in ſum. de inquiſit. §. quid ſit inquiſitio. & in §. 2. inquirit, quis poſsit inquirere. in §. 3. contra quē in. §. 4 quā procedatur ad inquiſitionē. in. §. 5. qualiter ꝓcedatur vltimo quis ſit effect⁹ inquiſitionis. Et de materia inquiſitionis etiā aliqua ſcripſit Goffred. in ſum. de accuſa. ver. videamus de ſecunda parte rub. & Lau. Sylu. cōſ. 103. n. 6. ait inquiſitionē nō ita ꝓhibitam eſſe prout plures arbitrātur. Nā in his caſibus in quibus quis pōt aliquē accuſare ſine metu calūniæ, in eiſdē caſibus pōt de iure cōmuni formari inquiſitio, & ideo Bart. dicit in. l. 2. §. ſi publico. 2. co. ver. Circa primū. n. 3. ff. de adult. ꝙ Din. & cōmuniter doct. nō bene ſentiūt in hac materia, ſed Nicol. de Matarelis veritatē tetigit, qui dixit, ꝙ ſicut de facili nō pōt iudex inquirere: ita de facili non permittitur alicui accuſare. l. ſi cui. ff. de accu. & ideo in caſibus in quibus de facili permittitur accuſatio, in eiſdem caſibus permittitur inquiſitio. & ibi tradit quinq; regulas notabiles quas videatis omnino. ex quibus apparet inquiſitionē non eſſe ita extra ordinariū remediū, vt quidā ſentiūt ſecundū eūdē Lau. Sylua. vbi ſupra. Ratio enim quare accuſatio eſt inſtituta, eſt quia quis deliquit; & per viā accuſa. proceditur ne delicta maneant impunita. Sed iſta rō concludit etiam vbi proceditur per viam inquiſitionis. Itē ſicut intereſt iudici, vbi admiſſum eſt delictū, vt malis hominib⁹ purgetur. l. cōgruit. ff. de offi. pr. & vt pœna ſit in exēplum aliorū. c. cū quidā. de iur. iur. ca. vni. ad fi. de ſchiſ. li. 6. cle. 1. de offi. or. c. irrefragabili. eo. ti. c. ad liberādū de Iudæ. c. 2. de calū. c. quia ꝓpter. 2. q. 7. nota: Coua. in. c. alma mater. in prin. nu. 9. in. 6. illa. tibe de ſententia excō. li. 6. Et ideo Bal. in. l. cunctos populos. col. pe. in verſ. tu conſidera. C. de ſum. Tri. dicebat, ꝙ ſicut decernere actionē, vel accuſationē non dicitur ordo iudicij, ſed prorſus dicitur quoddā ſubſtātiale. l. 2. C. de or. iudi. ita etiā decernere inquiſitionē. ſeu inquirendi poteſtatē non eſt proprie ordinis iudicij. erg dr̃a procedēdi per viā accuſationis vel inquiſitionis vi detur potius verbalis quā eſſentialis. quia ſicut ſe ſe habet accuſatio ad eſſe condēnationis, ita ſe habet inquiſitio. ac proinde inquiſitio eſſet fatendū; quod eſt remediū ordinarium & nō extra ordinariū. vt Aug. Beroi. ponit in dubiū in rub. de accu. co. 4. n. 10. vbi dicit, ꝙ attēto iure ciuili dicitur extra ordinariū, quia nō regulariter de quolibet delicto inquiritur. vt per Bart. in l. ſi maritus. ſecundū

aũt extraneus. ff. de adult. ſecus tamẽ de iure cano
nico quo iure dicitur ordinariũ, quia de quolibet
delicto regulariter inquiri pont. c. qualiter. & quã
de accuſ. Ita tamẽ, Bart. vbi ſupra & magis com-
muniter docto. in rub. de iudi. Bal. in ca. 1. de offi.
ord. & in l. ea quidẽ. C. de accuſatio. de hoc vide
quæ dixi priori parte li. 3. tit. 1. in gl. rub. q. 4. &
ideo nimirũ, ſi facit ceſſare inquiſitionẽ inchoatã
eo caſu, quo inquiſitio eſt remediũ extraordina-
riũ, quia ordinariũ facit ceſſare extraordinariũ ſe
cundũ Auguſ. loco ſupra citato. n. 10. Et ecõuerſo
ſi inquiſitio eſſet remediũ ordinariũ, vel iudicis of
ficiũ accuſator ſuperueniẽs non poſſet tollere in
quiſitionem præcedentẽ, ſicut nõ poſſet aliã accu
ſationẽ legitime inſtitutã. quo fit, quod cũ inquiſi
tio ſit remediũ ordinariũ, quã cõceditur ex forma
ſtatutorũ, quia indiſtincte permittitur iudici in-
quirere, etiã nõ conſideratis cauſis, nec exiſtenti-
bus ad inquirendũ de iure cõi de quibus per Bart.
in l. 2. §. ſi publico. ff. de adult. prout eſt caſus &
excep'ũ in l. 9. inf. iſto ti. & quę tradit Greg. Lop.
in l. 3. in gl. 1. ti. 17. par. 3. probãs de iure regni, ꝙ
in quibuſcũq; criminibus, ſiue publicis, ſiue priua-
tis habet locũ inquiſitio, & nimirũ ſi id ſancitũ ſit
ſecũdum eũ ibi, cũ ex quocunq; delicto publico,
vel priuato, duplex oritur actio: vna parti, altera
fiſco vel reipublicæ. l. fin. ff. de furt. & l. fi. ff. de
priuat. delict. ꝙ inquiſitio ſemel iuridice inſtituta
per iudicem, ex accuſatione ſuperueniẽte non ceſ
ſare ex Bart. in l. ſi maritus. § ſi ante. col. 2. n. 3. ff.
de adulter. Quod reputo notandum pro intelle-
ctu legum huius regni loquentium de inquiſitio-
ne. Inquiſitio aũt quid declarat. l. 1. ti. 17. par. 3. di
cẽdo. 1. peſquiſa. adde tamẽ Iacobũ Nouellũ in pra
ctica & theorica cauſarũ criminaliũ, quę eſt impreſ
ſa cũ practica Petri Follerij pag. 483. n. 1. cũ ſeq.
vbi plura ſcribit in materia, & forma inquirendi.
Lodoui. Carreri. in praxi crimi. pag. 50 nu. 82. &
eſt rep. l. obſeruare. Robert. Marant. in Specul. ad
uocatorũ. 6. part. verſ. inquiſitio. n. 5. pa. 289. vbi
quã plurima hic adnotatu digna, & iudicibus ſum
me neceſſaria ſcribit, latius Aegidi. Boſſ. in pract.
ti. de inquiſitiõe. pag. 4. n. 1. cũ multis ſeq. de qui
bus debet iudex inquirere eſt. l. 6. in capitibus prę
torum & ibi Frãc. de Auiles verb. *ſe informen.* & l.
52. in eiſdẽ capitibus, & ibi etiam Auiles parte peſ
quiſa. Mõtalu. in reperto. legũ ord. verb. inquiſi-
tio. fol. 55. co. 1. cũ. 3. ſeq. aliqua ad has leges dixit.
Eſt tamẽ notãdũ, quod ſi poſt delictũ commiſſum
& inquiſitiõe facta iudex velit ex officio procede
re, vel accuſator extraneus (nẽpe qui ſuã vel ſuorũ
iniuriã non perſequitur) velit accuſare, oportet ꝙ
iudex mittat tabellionẽ parti læſæ & offenſæ, vt
ex ſua parte requirat ſi velit accuſare, vel conſan-
guineis qui habẽt ius accuſandi quãdo perſequun
tur ſuã vel ſuorũ iniuriã, & hoc in actis conſtare
oportet, cũ termino eis aſſignato ad accuſandũ, in
tra quẽ terminũ cõparere debẽt cũ accuſatione in
ſcriptis propoſita in forma, etſi nolint accuſare, iu
dex ex officio procedit & præcipit fiſcali vt pro
ponat accuſationẽ intra breue tẽpus, & cũ loco ac
cuſatoris procedat, negotiũ vſq; ad diffinitiuã cũ
ipſo agitatur & fine debito ad executionẽ deduci
tur. Et ita recipitur in iſto regno à peritis iudici-
bus in actu practico ſecũdũ Ant. Gom. in tract. de
delictis. c. 1. n. 17. & ita ipſe vidi in cõmuni obſer-
uãtia tã in iudicibus ſecularibus quã eccleſiaſticis.
& facit. l. 10. inf. iſto ti. ſi bene cõſideretur. Fiſcus
aũt nõ poteſt procedere cõtra aliquẽ ſine eo quod
præcedat delator. l. 3. ti. 12. li. 2. ſupra. l. 45. c. 4. li.
prag. regũ catholicorũ & eſt memoriæ mãdandũ
ſub pœna amiſsionis, officij & beneficij ſeu merce
dis Regis ac duorũ milliũ duplarũ Caſtellanarũ ca
meræ regis. Vtrũ autẽ iudex teneatur ſi nõ inqui
rat propter negligẽtiã, vel inquirat, ſed malè non
faciẽdo ea quæ ſunt neceſſaria ſecũdũ diſpoſitio-
nẽ iuris ad cauſæ inquiſitionẽ & proſecutionẽ, vt
delicta maneãt punita? Sit concluſio reſpõſiua: iu-
dex in inquirẽdo ex officio, ſeu ad partis petitionẽ
tenetur omnẽ diligẽtiã facere ſine perſonarũ acce
ptione vt de delicto cõſtet, & puniatur delinquẽs:
negligẽtia aũt ꝓbata ex dolo vel culpa venit pu-
niẽdus pœna taliõis, & in expẽſis factis in proceſ
ſu. Rõ quia qui eſt cauſa dãni, tenetur ad ipſum re
ſarciẽdũ parti læſæ. c. fin. de iniur. c. fi. de homici.
ꝓterea negligẽtia in iudice, vel prælato in his, quę
facere tenẽtur rõne officij eſt peccatum mortale.
gl. in c. ea quæ ver. reatu. de offi. archidi. ſimi. eſt
glo. in c. clericis. §. fina. verb. diſsimulatione. de im
mu. eccl. li. 6. not. Pan. in c. nihil de elect. & in c. 1.
de treug. & pac. & in c. peruenit. not. 1. de decim.
Fel. in c. 1. n. 6. de offi. deleg. Albert. Trotius in li.
2. de vero & pfecto cle. c. 47. Et ſi officialis delin
quat grã, aut negligẽtia in officio, efficit incapax,
vt ad illud in perpetuũ redire nõ valeat. Paris de
Puteo in trac. ſyndicat: verb. delinquẽs in officio.
fol. 103. co. 1. & in locis ibi ab eo allegatis. & intra
quãtũ tẽpus dicatur iudex negligẽs tradit ipſe in
eod. trac. verb. negligẽtia intra fol. 173. co. 2. n. 1. ſi
ergo iudex noluit inquirere poſt delatũ & manifeſ
tũ ei delictũ ex officio vel poſt trinã partis requi
ſitionẽ, cũ adeſt accuſator, vt colligitur ex ꝓdicto
Paride de Puteo in dict. tract. ſyndicatus vbi ſupra
& in verb. officialis propter negligentiã. fol. 177.
col. 1. tenebitur. vt præmiſſum eſt in concluſione.
Franciſ. Auiles optime agit in capiti. prętorũ a. n.
27. cũ ſeq. in c. 1. Nã qui temere inquirit cõtra ali
quẽ, & dolo vel lata culpa fatigauit inquiſitum po
teſt etiã criminaliter puniri. vt in l. ſeueriter. & ibi
Bald. C. de excuſa. tut. & in auth. generaliter ad
fin.

Digitized by Google

ſn.C.de ep.& Cleri.vel iniuſte detinuit in carcere.cũ ei cõſtare potuit de innocẽtia inquiſiti, vel ſi omiſit perquirere.& inducere probationes per quas delicta poſsẽt in lucẽ deduci punietur vt prẹuaricator.Angel.in.l.athletas.§.Calũniator.ff. de his,qui not.in fam.Gre.Lopez in.l.4.gl.fin.ti.17. par.3.tex.optim° ꝑconcluſione adducta in.l.12.Cũ ibi notatis à Greg.Lopio in verbo auer.ti.17.par.3.&.ſic iudicẽ negligẽtẽ in officio cõtra vnũ homicidã cõdẽnaui ſecundũ tenorẽ dictẹ legis partitẹ, & fuit cõfirmata ſententia in cõſilio regis. Ideo cauti ſint iudices,qui nõ procedant cũ acceptione ꝑſonarum, nec cũ negligẽtia quia honorẽ ſubſtãtiam, & animãperdũt. & ſi potẽs ſit delinquens vt dux, vel comes vel huiuſmodi faciat inquiſitionẽ & ꝓbationẽ ſecrete & ſine ſcãdalo cõtra ipſum, & mittet eã regi vt habeẽ in præſenti lege, & ſic de negligẽtia minime annotabitur. & reputabitur fidelis & rectus iudex, ad idẽ eſt.l.7.tit.16.

de los robos.infra.iſto li.8.ord.&.l.6.infr.iſto tit.& nota abſolutũ in iudicio inquiſitionis ad inſtãtiã fiſci,qui accuſatoris officio fungiẽ nõ poſſe iterũ accuſatiõis iudicio impeti.vt reſoluit.Cou.li.2.Variar.reſol.c.10.n.5.verb.octauo cõſtat. *Lex ſecũta*.

¶ *Ley.II.Que las peſquiſas que el rey mãda fazer ſe paguen a coſta de los culpantes.*

POr quãto ᵃ nos mãdamos yr peſquiſidores ſobre algunos debates:y ſobre otras coſas:q̃ tocã a algunas perſonas:a los quales nos mãdamos pagar ſus ſalarios, y a los eſcriuanos q̃ con ellos. vã. Porende ordenamos y mandamos, q̃ los tales ᵇ ſalarios paguẽ los culpãtes: y los q̃ fueren a peticiõ de parte, q̃ lo pague luego a la parte: y el juez o peſquiſidor que alla fuere, entregue de los bienes de la otra parte: la meytad q̃ dende le perteneſce pagar: y al fin q̃ ſe cargue todo al culpãte. E otroſi quando nos de nr̃o officio, y no a peticiõ de parte embiaremos peſquiſidor o juez ſobre qualeſquier coſas, q̃ tẽgã a qualq̃er parte q̃ el ſalario d̃l q̃ alla fuere nos lo mandemos luego pagar por q̃ los nr̃os cõtadores mayores embarguen en nr̃os libros los mr̃s q̃ el ſalario mõtare a aq̃llos a q̃ẽ tocare de qualeſq̃er mr̃s q̃ ellos ayã de auer en qualq̃er manera: y al fin q̃ toda via lo pague el q̃ fuere fallado cúlpãte. Y q̃ los juezes q̃ dello conoſcierẽ dẽ cargo a los nr̃os cõtadores mayores de lo que fallaren y juzgaren cõtra los tales culpantes: y ſu aluala para q̃ aq̃llos ſe les deſcuẽtẽ de lo q̃ de nos ouierẽ de auer. E ſino ouieren dineros de nos q̃ den el dicho cargo a los nueſtros contadores mayores de las dichas nr̃as rentas para q̃ ellos hagan cobrar para nos lo q̃ montare el tal ſalario de bienes de los culpantes.

a *Nos mãdamos yr pequiſidores* Inquiſitor nõ eſt qui nõ habet cõmiſsionẽ & mãdatũ à principe, de quo cũ ſit delegatus cõſtare partibus ante omnia oportet.l.2.tit.17.par.3.l.3.&.l.11.inf.hoc.tit. adde ꝓ declaratione, quẹ dicit Greg.Lopez in prædicta.l.2.in verb.*mandado del Rey*.ti.17.

b ¶ *Salarios paguẽ los culpãtes* qui eſt in cauſa, vt deẽ inquiſitor tenetur ei ſalarium ſoluere vt habetur in.l.7.tit.17.part.3.vbi ſingulariter Greg.Lopius in glo.1.& faciũt quẹ de ſalario aſſeſſoris dixi in cauſa recuſatiõis in.l.1.gl.1.q.5.pag.954.ti.5.li.3.ordin. actor cuius gratia celebratur actus debet prius ſoluere expenſas iudicis, aſſeſſoris, vel alteri° quẽ petijt argum.l.ſed etſi.§.qđ autẽ.ff.de.peti.

Digitized by Google

her. l. ſed et ſi. §. 1. ff. ad exhibẽ. l. ſi res mobilis. ff. đ rei. véd. Io. Conſtãtin⁹ in cõſti. Regias ar. 22. &. 183. pag. 485. de taxatiõe aũt expẽſarũ. eſt vidẽda gl. in. c. ſtatutũ. §. inſup verb. moderatas. đ reſc. li. 6. quę eſt cõiter ap ꝓb. ſecũdũ Frãc. ibi. n. 8. Anc. n. 6. Domin. col. 1. Vankeliũ col. 2. verſi. tertia cõcl. ¶ *Lex tertia.*
a ¶ *Ni ſe pueda hazer peſquiſa general.* Not. ex iſta lege qđ inquiſitio gñeralis fieri nõ põt de iure regni, niſi ex ſpeciali cõmiſsione facta à rege. & idem probat. l. 11. infra. eod. tit. idẽ eſt de iure ciuili, quãuis cõtrariũ ſit de iure cano. c. inqſitiõis. & c. qualiter & qñ de accuſ. & Pan. dict. c. qualiter & qi 2. in n. 13. tractat. qñ inqſitio gñralis fieri poſsit ſecũdũ iuris ciuilis diſpoſitionẽ, vide quę dicta fuere in. l. 1. ſup. hoc. tit. adde. l. 11. & 12. & vtrobiq; Mõtal. ti. 20. li. 4. for. leg. ¶ *Lex quarta.*
b ¶ *Embiar inquiſidores* talias *peſquiſidores.* & adde. 8. infra. iſto ti. l. 9. tit. 17. part. 3. quas leges nota, vt ſcias iuramẽtũ qđ facere debẽt inquiſitores q mittũt à rege. & officiũ inquiſitoris non poterit nominatus refellere impune. l. 6. tit. 17. p. 3. alias erit puniẽd⁹ prout lex punit iobediẽtes ꝓcepto regis. vt habet in. l. 12. t. 13. par. 2. vbi te ſoluit Greg. Lopez in verb. *del ſeñorio.*, ꝙ aut in regis mãdato eſt appoſita certa pœna, et tũc illa eſt inſligẽda inobediẽti, vel nõ eſt exꝑſſa pœna nec à iure đterminata, & tũc erit arbitraria. d. l. 11. infi. l. 1. fi. C. de primicer. li. 12. Probatur nã iudex delegatus nõ põt abſq; legitima cauſa cõmiſsionẽ ſuperioris recuſare, & ꝓceptis eius parere tenetur tex. in. c. ſi pro debilitate. de offi. deleg. c. paſtoralis. in prin & ibi glo. in ver. renitentẽ eo. tit. gl. in. l. 3. §. 1. verb. iuriſdictionẽ ff. de arb. vbi Bar. gl. ptex. ibi. in. l. Sancimus. C. de aduoc. diuerſ. iudi. l. munerum. §. iudicandi quoque neceſsitas. ff. de mun. & honori. l. prætor. §. qui autem. ibi, etiam inuitus iudicare cogitur. ff. de exc. mun. in aut. vt iudi. non expectent ſacras iuſsion. in princ. in glo. 1. collat. 9. l. cum qui. & ibi gloſſ. vlt. ff. de iur. omni. iudic. notat Barb. in cap. paſtoralis. col. 2. nume. 5. & Feli. num. 7. de offic. delegat. gloſſ. & Pan. numer. 5. in. cap. ſuſpicionis de offic. delegat. iſtud enim munus iudicandi eſt publicum authoritate, & vtilitate, in quo ſiue publica vtilitas ſit ſecundario, ſiue principaliter, nullus etiam exemptus excuſatur. quamuis à muneribus exemptionem obtinuerit gloſſ. verb. excuſabitur, iuncta text. in. l. ſpadonem. §. qui accepit. ff. de excuſati. tutorum. l. non tantum. §. non omnia. eo. tit. & præ-

¶ *Ley. III. Que no ſe faga peſquiſa general.*

El Rey don Alonſo en Valladolid y en Madrid.

Defendemos que no ſe haga, ni pueda hazer peſquiſa general, cerrada por algun ni ningun juez: o juezes de las nueſtras ciudades e villas e lugares: ſaluo ſi nos fueremos ſuplicados por alguna ciudad o villa o lugar y entendieremos qne cũple a nueſtro ſeruicio.

¶ Ley. IIII. *Que los peſquiſidores que el rey embiare fagã cierto juramento.*

¶ El Rey don Enrrique IIII. En Madrid. año de. lx.

Quando acaeſciere que nos ouieremos [b] de embiar inquiſidores ſobre violẽcias fuerças: rapiñas: robos y otros agrauios ſeã deputados peſquiſidores que ſean idoneos y perteneſcientes que ſepan adminiſtrar juſticia: y ante que ſeã embiados para fazer las tales peſquiſas que ſeã tenidos de hazer juramento a nos en el nueſtro conſejo que bien e fielmente ſe auran en adminiſtrar e adminiſtraran juſticia. Y fecha la peſquiſa la traerã luego a nueſtra corte, y no ſe partiran della faſta que fagan relacion de la dicha peſquiſa, y dẽ razon a nos y a nueſtro conſejo: y ſino lo fizieren aſsi ſean tenidos a reſtituyr el ſalario que recibieron: y los daños de las partes. Y reſeruamos en nos de taſſar el ſalario de los dichos inquiſidores: ſegũ la qualidad đ las pſonas đ los dichos inquiſidores.

Digitized by Google

& prædictam gloſſ. notabilem reputat. Thom. Parpali.in.l.placet.numero.19.C.de Sacroſanct. eccleſ.dixi de hoc dubio late in.c. ſtatutum. q.5. de reſc.lib.6.vbi Deo dante videbis impreſſam lecturam, quam habes lectam & dictatam à me anno ſuperiori. 1563.

¶ Lex.V.

a ¶ *Coſtumbre y vſo.* quę ſeruari oportet, ſi eſt rationabilis & vim legis obtinet. cap.fin. de cõſuetu. vbi Roch. Curti. & l. de quibus. ff. de legibus. ergo merito talis conſuetudo in præſenti regia cõſtitutione ſeruari præcipitur adde. l. 5. ti.3.li.7.ord.

¶ Lex.VI.

¶ *Sean tenidos de lo notificar.* Nota quod iudex ordinarius quando eſt impotens ad euitandum ſcandalum & damnum de præſenti vel de futuro contingens tenetur certiorare regem: antequam ad vlteriora progrediatur, alias de negligentia, erit puniẽdus.l.1. ad fin. vbi dixi ſupra iſto titul. inquiſitor enim non debet paſsim cõcedi in præiudiciũ ordinariæ iuriſdictionis, niſi in caſibus, in quibus iudex ordinarius fuerit negligens & remiſſus. vt hic. Negligentia enim in pluribus nocet. Et ſic propter negligentiam iudex ab adminiſtratione ſua remouetur, & alius loco ſui ſubrogatur. l. ſi quos. C. de offic. præfect. prætor. orient. imo criminaliter puniri poteſt. l. miſsi opinatores. C. de exacto. tributo. libr. 10. & l.2. C. de cano. larg. eod. libr. Ludoui. Gomeſ. ponit. 214. caſus in quibus negligẽtia nocet in regul. de trien. poſſe. q. 28. & ibi etiã caſus, quibus prodeſt diligentia, ponit. ¶ Item inquiſitor debet dari in caſibus arduis, & non paruæ qualitatis. l. 12. in curijs Pincianis ann. 1537. ibi, *a eſto vos reſpondemos, q̃ no mandaremos embiar peſquiſidores, ſaluo en los caſos que fuerẽ de qualidad,* & in eiſdem curijs. l. 51. & l. 7. in curijs pincianis anni. 1523. in. l. 7 quã nota quatenus ait, *para que vayan a ello y no vayã a coſta de culpados.* l. 69. in curijs Toleti celebratis an. 1525

¶ *Ley.V. Que ſe proceda por via de peſquiſa ſobre la contienda que es entre los concejos ſobre el derecho del pacer, y cortar y vſar de los terminos.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala año de 1386.

COſtumbre a y vſo es en nueſtra corte que acuerda cõ el fuero de aluedrio de Caſtilla que quando entre algunos concejos, o otras perſonas y cõtiendã ſobre razõ de los terminos: o de los paſtos o ſobre hecho de tajar leña: o de cöger bellota: o lo han de derecho las partes o qualquier dellas de auer eſtas coſas o alguna dellas en termino de otro cõcejo o de otras perſonas qualeſquier quedando la querella a nos, o al juzgador q̃ lo ha de librar q̃ ſe faga peſquiſa ſin ſer otra demanda pueſta, ni pleyto cõteſtado Y nos veyendo y entẽdiendo q̃ eſte vſo y coſtũbre es prouechoſo a toda nueſtra tierra eſtableſçemos y mandamos que ſobre tales pleytos y contiendas ſe pueda fazer peſquiſa: o peſquiſas fechas ſobre las coſas ſuſodichas o alguna dellas que ſean valederas: y ſe libren por ellas los pleytos ſobre que fuerõ fechas aunque no ſea dada demanda ſobre ello ni pleyto conteſtado: ni ſean guardadas las otras ſolemnidades del derecho. Y la peſquiſa fecha que ſea publicada a las partes porq̃ pueda cada vna dezir de ſu derecho.

¶ *Ley. VI. La forma q̃ ſe deue de tener en los eſcandalos en que los juezes ordinarios no pueden remediar.*

¶ El Rey dõ Iua. II. en çamora año de mil.cccc.xxxiij.

¶ El Rey y reyna en Madrigal.

EStableſcemos que ſi acaeſcierẽ eſcandalos en las nueſtras ciudades e villas e lugares: ſi los nueſtros juezes no lo pudieren ſoſſegar: ni poner remedio cõ juſticia ſeã tenidos de lo notificar lue-

¶ *Lex. VII.*
¶ *De pleyto ageno hazen ſuyo*
Iudex male iudicans tenetur reipublicæ, & parti ad intereſſe, quia qui eſt cauſa damni, tenetur ad ipſum damnũ. c. ſi. de iniur. debetque legis præceptum adimplere etſi dura videatur. l. proſpexit. ff. qui & à quibus ideo lex dicitur inexorabilis in. l. fin. C. de tabular. li. 12. & ea cauſa dicendum eſt iudici, vbi eſt caſus legis ne ab eo recedas & viues. tex. in. l. nulli. C ne ſanctum baptiſm. reiter. ibi, Quæ omnia ita cuſtodiri decernimus, vt nulli iudicum liceat delatum ad ſe crimen minori, aut nulli coerctiõi mandare, niſi ipſe idem pati velit, quod alijs diſsimulando, conceſsit, & concor. l. 28. titulo. 15. libro. 2. ſupra quo in loco vide quæ dixi in. prim. gloſſ.

go a nos: ſopena de priuacion de los officios, y en tal caſo nos no entendemos embiar corregidor, ni inquiſidor general: ſaluo eſpecial ſobre el eſcãdalo ſolamente naſcido: y no mas ni allẽde y no embiaremos el tal peſquiſidor a expenſas nueſtras ni del lugar: ſaluo a expẽſa de aquel a quien el negocio tocare: o de la juſticia que neeligẽte fuere: y entre tãto q̃ la dicha peſquiſa ſe fiziere la juſticia de la tal ciudad, o villa o lugar: ſea ſuſpenſa de los officios: y mãdamos q̃ el dicho inquiſidor o corregidor diligentemente cũpla lo q̃ por nos le fuere mãdado: e ſino lo fiziere que ſea tenido a reſtitucion de todo el ſalario que de la tal ciudad villa o lugar ouiere reſcebido: ſegun que mas largamente ſe contiene en eſte libro en el titulo de los corregidores.

¶ Ley. VII *Que el rey depute de cada vn año veedores e viſitadores en cada prouincia para que ſe informen como vſan las juſticias.*

¶ El Rey don Enrique II. en Toro.

¶ El Rey don Iuan I. en Palencia.

POrq̃ cõuiene al rey ſaber como las juſticias, y alcaldes de las ciudades villas y lugares de ſus reynos hazen y cũplẽ la juſticia: e ſino la fizierẽ fagã en ellos como en juezes q̃ᵃ de pleyto ageno hazen ſuyo: y por q̃ ſepamos como vſan los adelantados y merinos y los otros juezes y alcaldes: y de como guardã la tierra: y hazen derecho a las partes: es nr̃a merced de ordenar y ordenamos de dar, y de deputar hõbres buenos de las nueſtras ciudades e villas quãtos y quales la nr̃a merced fuere para q̃ andẽ por las prouincias de los nueſtros reynos y por los otros lugares a ver y ſe informar como vſan los dichos adelantados y merinos y juezes e alcaydes e juſticias y los otros officiales: e como fazen juſticia e cumplimiento de derecho a las partes: y como eſtan guardados los caminos de robos y de males. Los quales ayan poder de punir y caſtigar a los dichos officiales que aſsi ouieren menguado la juſticia: e fagan otroſi juſticia de los que merecieren pena e caſtigo: en manera que los

nue-

nueſtros pueblos ſean bien regidos y guardados è gouernados en juſticia: y mandamos que los tales deputados acabo de vn año vengan a nos dar cuenta y razon de lo que han fallado y hecho por que nos ſepamos el eſtado e regimiento de los nueſtros reynos: y proueamos acerca dello como cũple a nueſtro ſeruicio: y al bien publico de nueſtro ſeñorio real.

¶ Ley VIII. *Que los peſquiſidores que van a fazer peſquiſas fagan cierto juramento.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo, año de mil y quatrocientos y ochenta.

¶ *Lex. VIII.*
¶ *En las leyes del ordenamiento* q̃ eſt l. 4. in ver. *y antes que vſen del officio*. ti. 15. lib. 2. ſup. & l. 4. ſup. iſto tit. vbi vide quæ ſcripſi. l. 6. tit. 4. part. 3. & in proœmio capitulorum prætorum, vbi fuſe & bene per Franciſcum Auiles in verb. *en los caſos*. nu. 1. cum ſequ. idem in cap. 34. in gloſſ. verb. tales. in eiſdem capitibus correctorum. ex quo poteris recipere dotem ad hanc l. & eſt. l. 1. tit 7. li. 1. for. leg. & ibi Alphonſ. montaln.

OTroſi ordenamos y mandamos que qualeſquier peſquiſidores q̃ ouierẽ de yr a qualeſquier ciudades, villas, e lugares de los nueſtros Reynos a fazer peſquiſas aſsi porque nos los mandemos yr entendiendo que cumple a nueſtro ſeruicio: como a peticion de partes: E que antes que vayan juren en el nueſtro cõſejo las coſas contenidas [a] en las leyes del ordenamiento de Alcala de Henares que deuen jurar los juezes peſquiſidores antes que ſean reſcebidos a los officios y que juren aſsi meſmo de traer las peſquiſas que fizieren y le ſon encomendadas al dicho nueſtro Conſejo del dia que fueren acabadas de fazer, e partierõ de los tales lugares faſta treynta dias primeros ſiguientes ſaluo ſi por nos, o por los del nueſtro Conſejo les fuere mas alargado, o abreuiado el dicho termino, ſo pena diez mil marauedis para los eſtrados del dicho Conſejo. Y que juren aſsi meſmo de no conſentir al Eſcriuano que con el fuere a fazer a las dichas peſquiſas leuar mas derechos de los que deue. Y que el dicho Eſcriuano que conſigo leuaren: aſsi meſmo lo jure en nueſtro Conſejo: e jure de no tomar, ni recebir dichos de teſtigos [b] ſaluo el peſquiſidor preſente: y que aſsi traydas las tales peſquiſas los del nueſtro Conſejo las manden dar al nueſtro Relator, o a ſu lugar teniente: o a quiẽ los del nueſtro Cõſejo les mandaren para que ſaquen la relacion dello por eſcri-

¶ *Lex nona.*
b ¶ *Adeuinos y ſorteros.* Diuinare eſt futura prædicere, & ſic velle poteſtatem dei circa futura manifeſtare. l. 1. tit. 23. par. 7. Eſai. c. 41. annunciate, quæ futura ſunt, & ſciemus q̃a dij vos eſtis. Et actuũ 1. non eſt veſtrũ noſſe tempora, vel mo-

pto y la haga enel termino que por ellos le fuere mandado. Y que el dicho Relator o ſu lugar teniente ſea tenido de reduzir a la memoria de los del cõſejo las peſquiſasque eſtuuieren pendientes enel cõſejo dosvezescada dia.

¶ *Ley. IX. Que ſe faga peſquiſa ſobre los adeuinos y ſorteros.*

¶El Rey dõ Iuã. I. en Biruieſca año de mil ccclxxxvij.

PORQVE los adeuinos y ſorteros y agoreros: y los que vſan de aſtrologia, y aquellos que los creẽ deuen ſer reputados por hereges. Mandamos que ſean punidos e caſtigados ſegun ſe contiene en las leyes de las nueſtras ſiete partidas. E las nueſtras juſticias donde eſto acaeſciere mãdamos que de ſu officio fagã peſquiſa ſobre ello. E ſi deſpues que le fuere denunciado, o lo ſupiere: e la dicha peſquiſa no hiziere q̃ pierda el officio. E mãdamos e requerimos a los prelados, y a los religioſos: e beatos e clerigos que de tales artes vſaren los caſtiguẽ y executẽ en ellos las penas de los derechos ſegũ q̃ ſe contie

momenta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate. & diuinatio regulariter ſonat in malum. cap. nunquam 1. quæſt. 1. l. 2. ibi vel quod eſt deterius futura, &c. C. de pagan. Anchar. in c. 1. n. 2. de ſortileg. Ideoq; iſte talis punitur tanquã hæreticus in præſenti, & in l. 2. tit. 4. inf. eo. Cuius verba ſunt, *hereje es aquel y deue ſer por tal juzgado qualquier Chriſtiano que va a los adeuinos, y creelas adeuinanças*, ad idem l. 1. eo. titu. & ibi dicetur, quæ diuinatio eſt indebita pronuntiatio futurorum, qua pronuntiantur in debito modo futura cum inuocatione dæmonum tacita, vel expreſſa, & omnis diuinatio de ipſa propriè loquẽdo, qualitercunque, fiat & quomocunque vocetur eſt prohibita, & damnata. 26. quæſtio. 2. per totam, in quibus omnibus diabolus vocatur expreſſe, vel præter inuocationem nominis diabolus ſe occulte ingerit, & interponit ad pronunciandũ aliqua futura quæ omnibus ſunt incognita. Ideoq; à iudicibus meritò puniendi ſunt vt præcipitur eis à Rege Catholico in pragma. tractante de prætoribus. capit. 53. vbi Franciſ. Auiles. in verb. *Por venir*, & in verb. *adeuinos*, fol. 258. col. 2. eſt videndus & ibi explicat quid ſit Sortilegium ſiue ſors, Diuinatio etiam diffinitur, eſt ſuperſtitioſa inueſtigatio præſcientiæ. Et vtrum ſemper diuinatio ſit illicita declarat Cardinalis Turrecremata in capi. illud. art. 3. num. 15. 26. quæſt. 2. Sanct. Tho. ſecunda ſecũdę. q. 95. art. 1. qui ꝓbat, quod diuinatio eſt peccatũ quo quis ſibi vſurpat futurorum vt futura ſunt notitiã. & prædictionẽ, quod ſoli Deo ꝓpriũ eſſe certũ eſt, per illud Deut. 18. Nõ ſit qui pythones cõſulat, nec diuinos, & quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur dominus. ad de Leuiti. 20. vir ſiue mulier, in quibus pythonic⁹, vel diuinationis fuerit ſpiritus, morte moriatur (dicit dominus) lapidibus obruent eos: ſanguis eorum ſit ſuper illos, eccleſiaſtic. 34 diuinatio erroris, & auguria mendacia, & ſomnia maleficentium: vanitas eſt: de varijs diuinationibus erroribus, augurijs & ſomnijs & vanitate ipſorum habetis text. inſignem Beati Auguſtini. in capit. non obſeruetis. 26. q. 7. quẽ ad literam refert. Mõtholoni. in prõptuario iuris diuini & humani in 1. par. verbo. diuinare. vbi vide aliqua in materia. & in capit. i. de ſortilegijs, prohibentur ſortilegia pro furtis inueniendis, vel diuinationibus faciendis. & in cap. 2. imponitur pœna presbytero qui per inſpectionem aſtrolabij furta requirit. & in cap. 3. prohibet per ſortes fieri debere electiones. de hoc per Hoſtienſ. in rubr. de ſortileg. ſumma Piſan. verb. ſortilegium. §. 1. Syllueſt. verb. diuinatio. Aegidi. Boſius in practi. Crimin. tit de ſortilegis & mathematicis. pagin. 399. col. 1. & 2. & per Hugon. Celſum in repertorio. fo. 9. verb. *adeuinos*. l. 1. tit. 2. lib. 6. fori *juzgo*. Bonifacius in peregrina. verb. diuinatio. Quo fit, quòd aſtrologia eſt probita. l. item apud Labeonem

Digitized by Google

nem.ff.de iniur.text.in cap.ſors.§. his ita reſpondetur.26.q.2.quem commendat Panor.in ca.2.de ſortilegijs.col.2.nu. 6.& Deci.in ca. nouit.col.2. nu.1.de iudic.& Ratio prohibitionis eſt, quia conſiſtit in iudicando futura, & ſolius Dei eſt futura præſcire.c.1.25.q.5.c.nouit. & ibi Deci. not.1.de iudic.ergo prohibita.S.Thom.2.2.q.95.art.5. & in 2.ſenten.diſt.15.q.1.art.3.ad 4.& lib.3. contra gent.c.154.& ad Galat.4. lectio.4. col.2. Aegidi. Boſſius in tract.crimi.ti.de ſortilegis. n.2. & ideo puniuntur iſti diuinatores ſortilegi pœna de qua in tit.C.de malefic.& mathemat. ſecundum Lud. Rom.ſing.677.vtrum aſtrologia ſit prohibita.vltra ſupra adducta eſt videndus Cardi.in c.illos.nu. 8.ar.5.26.q.2.l.1.& ibi Grego.Lopi.verb.*no es defendida*.tit.23.part.7.multæ enim rationes adducuntur à Cardi.in c. contra.26.q.5. quare non eſt vtendum diuinatione.& pœnã huius peccati ponit in ſum.nu.3.ead.cauſa & quæſtio. & num.23. habetur non eſt auguriũ in Iacob, nec diuinatio in Iſrael ſortilegium ſiue ſors.dicitur à ſorte, & legium: quaſi per ſortes legentes, & manifeſtare ſe promittentes occulta, & futura, quæ longe ſunt, imo nec ſubſunt humanæ cognitioni, ſed tantum diuinæ iuxta illud Iſai.42.annunciate quæ ventura ſunt,& dicemus quòd dij eſtis. Vnde ſortilegi diuini dicuntur.& eſt vna ſpecies diuinationis. Sortilegi ſunt, qui ſub nomine fictæ religionis per quaſdam(quas ſanctorum ſeu apoſtolorũ vocant) ſortes diuinationis ſcientiam profitentur. aut quaruncũque ſcripturarũ inſpectione futura promittunt. Ita Iſidorus lib. 8. etymologiarum.& refert Gratianus in cap.1.26.q.2.vbi Cardinal.eſt videndus. Prodeclaratione vtrùm diuinatio ſortium ſit illicita. dicas reſolutiue, diuinatio perſortes cœleſtium diſpoſitioni, ſeu dæmonum imperio commiſſas,illicita eſt,vt verò in Deum referuntur, nõ illicitum eſt quippiã per ſortes diuinari.S.Thom. 2.2.q.95.ar.8.& contra gent.li.2.c.154.& in opuſcul,25.c.4.& 5.& ad Epheſ.1.lect.4.colum.2. & ſic improbantur ſortes in c.ſortes.26.q.5.& in l.1 tit.23.par.7.Quando autem iudicium ſortis ſit licitum, & multa in materia antiquorum, & modernorum humanorum ac diuinarum & vtriuſque iuris literarum aggregata comperies per Andr. Tiraquell. de iure primogeniorum. q. 17. in.1. opinione. num.1.pœnã autem clerici ſortilegi ponit Ioa. Bernar in praxi canoni. crimina.c.Sortilegi. 100. in ordine. & quæ pœna ſit de iure canonico & ciuili contra *Laicos*. ponit Syluest. Pieri. in ſum. verb.ſuperſtitio.q 11.pœna mortis infertur de iure regni.l.3.tit.23.par.7.l. 3. in pragmat. regum. Catholicorũ, & diuinationibus credens eſt quodammodo hæreticus. Montal, in reperto.harũ legũ ordi.verb.diuinatores.declarat. Ioan.Anani.in rubric. de hæret.nu 3.col.2.eſt tamen notandum quòd licet diuinationes & ſortilegia ſint illicita,non inducunt hæreſis labem,niſi quando tales potentiam Dei applicant dæmoni, cum omnia à Deo facta ſunt.c.epiſcopi.26.q.1.nõ autem quãdo non attribuunt diabolo,nec ei credunt, vt quædam pocula amatoria,& huiuſmodi Ioann. Anan. in rubri. de hæret.col.3.quo fit,quòd de his nõ cognoſcunt inquiſitores hæreticæ prauitatis,niſi hæreſim ſapiant manifeſtè.cap.accuſatus. §.ſanè. de hæret. libr.6.vbi Bonifacius ait. Sanè cum negotium fidei(quod ſumme priuilegiatum exiſtit) per occupationes alias non debeat impediri peſtis inquiſitores hæreticæ à ſede Apoſtolica deputati,de diuinationibus,aut ſortilegijs,niſi hæreſim ſaperent, manifeſtè intromittere ſe non debent. nec punire talia exercentes,ſed relinquere ſuis iudicibus puniendos. Ad idem eſt addendus Gondiſſal. à Villadiego contra hæretic. prauita.q. 9. col.1.num.3.

¶ Quo fit, quòd iſti diuinatores, ſortilegi & huiuſmodi, ſi viles perſonę ſint de iure canonico dum tamen hæretici non ſint fuſtigantur,ſi tamen nobiles ſint, pœna perpetui carceris debent damnari.Rom.ſingul.667.& ibi Nicol.Pig. in additione per text.quem ſing.reputat in c.contra idolorum 26.q.5.Panor.in c.1.col.1.nu. de ſortileg.citat ad hoc,quod crimen iſtud eſt eccleſiaſticum. Hodie publicè de honeſtant fuſtigando delinquentem, cum mitra, & vngitur melle, & plumis circundatur,& ponitur in ſcala ad fores epiſcopi vt deludatur à pueris, vt conſuetudo recepit ſecundum Panor.in c.1.de ſortileg.per tex.in c.epiſcopi.26.q. 5.ibi, & ſi aliquem virũ, aut mulierem huiuſcemodi ſceleris ſectatorem inueniunt, turpiter dehoneſtatum de parochijs ſuis deijciant. l. 4.titu.31. par.7.ad fin.ibi,*o lo ponen en desbonra del en la picota, o lo deſnudan faziendolo eſtar al ſol, vntandolo de miel, para que lo coman las moſcas alguna hora del dia.* textrin ca.de benedicto.32.q.1.Reſolutio ergo in præſenti delicto ſit, quod ſi ſit clericus ſecundum delicti qualitatem ſuſpenditur, vel deponitur arbitrio iudicis.c.non oportet.26.q.5. Panormit. in c.1.& 2.de ſortilegijs.Ioan.Ber.in praxi canonica.cri.ca.100. referens notabile dictum Pan.in dicto.c.2.dicentis,quod in pœna imponenda ſortilegis, vel eos conſulentibus, debet animaduertere iudex ad qualitatem, & quantitatem delicti, & ſecundum hoc pœnam imponere, quandoque acerrimam quandoque grauem,quandoque leuẽ. ſequitur Paul. Grilland. intract. de ſortileg. quæſt. 2.col.2.Hodie eſt videndum decretum concilij *La teranenſ.*ſub Leone. 10. celebrati. in 9.ſeſſio· vbi diſpoſitum eſt q clericiqui,inuenti fuerint culpabiles in ſortilegijs, per inuocationem dæmonum incan-

Digitized by Google

incantationibus, ac diuinationibus, ſuperſtitionibus, arbitrio ſuperiorũ infamia notentur. Si vero non deſtiterint, deponantur, atque in monaſteriũ ad tempus arbitrio ſuperiorũ præfiniendum detrudantur, beneficijſque & officijs eccleſiaſticis priuentur, laicus verò ſi ſeruus ſit verberatur, ſi liber pœna perpetui carceris punitur. capitulo contra idolorum. 26. quæſtione. 5. Ludo. Roma. ſing. 660. Felin. in capitul. cùm ſit. nume. 20. de for. compet. ſub ſeruo etiam vilem intellige, & ſub libero nobilẽ. Et vltra hoc poteſt iudex eccleſiaſticus dehoneſtare eum cum mitra, vel aliàs ignominioſe, vt ſupra habitum eſt. Iure autem ciuili pęna ignis mori debet. l. nullus. C. de maledi. gloſſ. nemo. C. eo. titulo. l. 3. in prag. Regum Catholico. l. fin. tit. 23. par. 7. quæ leges Regiæ, quãuis mortis pœnã, ſimpliciter iniũgant, intelligendæ tamen ſunt de morte qualificata ignis per dictã. l. nullus. Cæterũ in lamijs pœna non eſt mutata etiã de cõſuetudine, nã cõcremãtur, ſicut hęretici. Cætera ſortilegia ſi hæreſim ſapiãt, vt hæreſis puniri debẽt, vt iã ſupra dictũ eſt, ex Pau. Grillan. q. 11. etiam per inquiſitores hæreticæ prauitatis. Panormit. in c. 1. de ſortileg. alia vero ſecundũ facti qualitatem puniũtur verberibus, mitra vel alijs pœnis ignominioſis ſiuè à iudice eccleſiaſtico, ſiue à ſeculari, cũ abſque dubio hoc crimen ſit mixti fori, arg. gloſ. & quæ ibi traduntur in c. 1. de offi. ordin. Et eſt notandum, ſortilegus maleficus aut incantator, vel ſi cum iſtis maleficis verſaretur poterit à patre exhæredari gl. & communis in ca. quinta vallis. de iur. iur. l. 4. & ibi Greg. Lop. verb. *ſi fuere fechizero.* tit. 7. par. 6. ibi, *Otroſi dezimos, que el padre puede desheredar al fijo ſi fuere fechizero, o encantador, o fizieſſe vida con los que lo fueſſen.* & vi. ibi Greg. Lopi. verb. *encantador.* ad hoc qui dicantur incantatores ex l. 1. §. medicos. ff. de var. & extraordi. cogni.

¶ *Ley. X. Que ſe faga peſquiſa ſobre omezillo, o quema, o otro delicto que acaeſciere.*

¶ Fuero.

Quãdo omezillo, o quema, o otro maleficio fuere fecho: y algũ hõbre [a] lo querellare a la juſticia, ſi lo que dixere lo quiſiere prouar ſea oydo. E ſi dixere q̃ no lo puede prouar mas q̃ el alcalde ſepa la verdad ſi el delicto fuere hecho en villa, o en otro lugar poblado, no lo oya el Alcalde ſobre ello, mas prueue lo q̃ dixere ſi quiſiere, o ſi pudiere, e ſi el fecho fuere en yermo, o de noche, el Alcalde ſepa la verdad por peſquiſa, o como mejor pudiere, e ſi el q̃ dio la q̃rella dixere q̃ no lo puede prouar pero ſi la tal coſa fuere fecha quier en villa, quier en yermo: quier đ noche, quier de dia: e ningũo diere querella al Alcalde: el Alcalde de ſu oficio ſepa la verdad por peſquiſa, o por donde mejor la pudiere ſaber, porque razon es q̃ los fechos malos y deſaguiſados no quedẽ [b] ſin pena.

¶ *Lex decima.*

a ¶ *Lo querellare a la juſticia.* Accuſans aliquem de homicidio, & volens probare delictum, impedit inquiſitionem ex iudicis officio, alias iudex inquirat, ne de negligentia notetur, & ea cauſa, priuandus ſit officio. vt habetur in hac regia conſtitutione. faciunt dicta in l. 1. ſupra iſto titu. & Panormit. in cap. de his, num. 7. de accuſatio. adde. l. 108. in libro ſtyli.

b ¶ *No queden ſin pena.* Intereſt enim reipublicæ vt delicta inulta non maneant. l. ita vulneratus. ff. ad legem aquili. & in ca. vt fame. de ſententia excom. quia ſi flagitioſi non punirentur daretur occaſio delinquendi, & ciuitas eſſet ſine pace, in qua tota gubernatio & ſtatus reipublicæ conſiſtit. & ſeditioſi ſunt exterminandi à republica, nec iudex in hoc debet eſſe negligens, cum iuxta reſpõſum Vlpiani Iureconſulti. in l. congruit. ff. de offic. præſid. id fieri oportet. Congruit (inquit) bono & graui præſidi curare, vt pacata atque quieta prouincia ſit, quam regit. Quod non difficile obtinebit

Digitized by Google

¶ *Ley XI. como ſe deue fazer peſquiſa general por mandado del Rey.*

¶ Fuero.

SI nos đ nueſtro officio entendieremos q̃ cũple a nueſtro ſeruicio mãdaremos [a] fazer peſquiſa general ſobre el eſtado de alguna ciudad, villa, o lugar. Los dichos de los teſtigos y las peſquiſas ſeã traydas ante nos, porque nos las mandemos ver: y no ſeã demoſtradas a otro algũo. Pero ſi mãdaremos hazer peſquiſa ſobre algunos hõbres ſeñaladamente, o ſobre fechos ſeñalados, quier ſe haga de nueſtro officio, quier a q̃rella đ otro. Aquel, o aq̃llos cõtra quien fuere fecha la peſquiſa [b] ayã poder de demãdar los nombres de los teſtigos: e los dichos de las peſquiſas, porq̃ ſe puedã defender en todo ſu derecho, y dezir contra las peſquiſas, e teſtigos, e ayan todas las defenſiones que deuen auer de derecho. ¶ Mandamos q̃ ſe faga inquiſicion e peſquiſa por las guardas de las ſacas del pã y de las coſas vedadas: y por el Alcalde de las dichas ſacas: ſegũ ſe cõtiene en eſte libro en el titulo de las ſacas y coſas vedadas

tinebit ſi ſolicite agat, vt malis hominibus prouincia careat, eoſque conquirat. Nam & ſacrilegos latrones, plagiarios, fures, conquirere debet, & prout quiſque deliquerit, in eum animaduertere, receptatoreſque eorum coercere, ſine quibus latro diutius latere nõ poteſt Concordat. l. 18. titu. 4. part. 3. de bono pacis multa ſcribit D. Auguſ. in ſerm. 169. de tempore. & Henr. Maurorum ordinis prædicatorum in ſua apologia cap. 14. incip. fœlices pacifici. folio. 78. column. 2. c. niſi eſſent. de præbend. dixi in l. 1. glo. 1 col. 989. titu. 7. lib. 3. ord. ſup.

¶ *Lex. XI.*

a ¶ *Fazer peſquiſa general.* Inquiſitio fit ex mero iudicis officio inquirentis. l. congruit. ff. de offic. præſid. l. 2. §. ſi præſens. ff. de magiſtr. conueni. l. 1. §. quæſtionem. ff. ad Syllani. cap. 1. de offic. ordin. vnde eſt dicendum, quod ſiue inquiratur primo motu iudicis ſiuè ad petitionem cuiuſcunque, inquiſitio tamen ſemper iudicis officio expeditur. gloſſ. in capitulo qualiter & quando. de accuſation. hoc vero iudicis officium non poteſt in omni caſu & crimine exerceri, niſi in certis caſibus ſecundum diſpoſitionem iuris ciuilis. quos explicat Bald. in pract. ſua titul. quæſtiones circa inquiſitionem. q. 1. num. 2. quem ibi vide & in q. 2. vbi quærit vtrum mortuo accuſatore iudex de illo delicto poſsit per inquiſitionem procedere, & concludit poſſe, ſi talis eſt caſus, de quo poteſt inquiri, morte enim rei iudiciũ eſt ſolutũ l. in ſenatu. §. 1. ff. ad Syllani. & ideo iterum inchoandũ eſt. l. libellorũ. §. fin. ff. de accuſationi. Bart. in l. ſiue contra. §. quia Plautianum. col. 3. nu. 13. cũ ſeq. ff. de liber agnoſcendis. & Bald. loco præcitato q. 3. quærit an tollatur proceſſus inquiſitionis ſuperueniente accuſatore? de qua plene per Specul. titu. de inquiſitio. §. 4. Sed cum inquiſitio ſit inducta ab iſta lege & ſimilibus ac ſit remediũ ordinarium nõ debet tolli per accuſationem ſuperuenientem. vt dixi in ſuperioribus. II. Eſt præterea notandum, quod de iure regio non eſt permiſſa generalis inquiſitio text. eſt hic & in l. 3. ſupra eo. titulo. Idem eſt de iure ciuili: ſecus tamen de iure canonico. Panormitan. in capititulo. qualiter & quando; 2. numero. 11. de accuſat. & ibi numero. 13. tractat quando inquiſitiò generalis de iure ciuili ſit permiſſa.

b ¶ *Ayan poder de demandar los nombres.* Ante reſponſionem rei facienda eſt ſibi copia capitulorum de quibus inquiritur, & ei danda, vt facultatem habeat ſe defendendi in contrarium, vt hie habetur & notat Bald. in practi. folio. 26. col. 4. num. 4. tit.

quæſtio-

quæſtiones circa inquiſitionem, quæſtio. 1. per notat. in cap. ex teno re. de teſtit. & nomina teſtium ſuper infamia, & atteſtationes ſũt publicandæ, & exceptiones & defenſiones debent eſſe ſaluæ reo, tam in principali, quàm contra teſtes, ne innocens contra veritatem grauetur capitulo. qualiter & quando. & capit. olim. de accuſationib. Bald. vbi ſupra, firmans ita ſeruari. iſtam. l. citat Iacobus Septimacenſis, in inſtitutioni-bus Catholicis. capit. 62. numero. 11. etiam ſi fuerit inquiſitus in crimine nefando ſodomię eſt copia teſtium reo danda. l. 85. in pragmat. Regum Catholicorum.

ORdenamos q̃ peſquiſa no ſe pueda hazer contra aquellos q̃ mal dezmaren los fructos de ſus heredades: pero que ſe haga, y pueda fazer peſquiſa contra los terceros: ſegun ſe cõtiene en eſte libro en el titulo de los diezmos.

ENtendiẽdo que cũple a nueſtro ſeruicio y al biẽ y pacifico eſtado de nueſtros Reynos: acordamos que ſeã deputados por nos en cada vn año veedores è viſitadores de prouincias de nueſtros reynos para que veã como ſe cũple e adminiſtra la nueſtra juſticia: e para las otras coſas q̃ ſe cõtienẽ en eſte libro en el titulo de los viſitadores.

ORdenamos que los que embiaremos por peſquidores contra nueſtros Corregidores, o Aſsiſtentes no puedã ſer proueydos de Corregidores: ſegun ſe cótiene en eſte libro en el titulo de los Corregidores.

COntra aquellos que las nueſtras rentas y pechos y derechos por arte, o por dicho, o por amenaza, o en otra qualquier manera, o por coluſion hizieren que valan menos. Mandamos que las nueſtras juſticias de los lugares donde eſto acaeſciere procedan luego ſin tardança de ſu officio a fazer y fagan peſquiſa, e inquiſicion, y la embien a nos, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de las rentas y pechos y derechos.

TITVLO II.

de las vſuras a.

¶ *Titulus. II. de vſuris.*

a ¶ *De las vſuras.* Vſuræ crimẽ eſt omni lege reprobatũ & dãnũ inferẽs reipublicæ cum deuoret ſubſtantias ſubditorum, iuxta illud *Lucani.* Hinc vſurã vorax auidum omni tempore Fænus. capitulo. 1. de vſu. lib. 6. Ideò tractare oportet plenius hanc materiã, de qua vbique agitur mentio à legiſlatoribus vt patet. ff. & C. de vſu. & in decret. 14. q. 4. & in decretalibus, Sexto & Clementinis. Pro declaratione autẽ inquirendũ eſt, vſura vnde dicta & quid ſit. Et quę differẽtia ſit inter vſurã & fęnus? Itẽ quãdo vſura ſuccedat loco intereſſe, & quæ requirantur vt exigi poſsint. Capitiſque. 1. & c. ſalubriter, de vſur. declarantur? de pœnis etiam vſurariorum agendum eſt, item etiam de arte campſoria, vtrum licita ſit? Præterea tractabitur materia contractus cenſuum ſeu tributorum redimibilium vel ad vitam, vel ad tempus aliud limitatũ vtrùm ſit iuſtus & abſque labe vſuræ ibique interpretantur extrauagan. 1. & 2. de emptio. & venditio. inter communes, & leges huius regni. Veniendo igitur, ad primam quæſtionem dicimus vſuram ab vſu æris dictam, id eſt pecuniæ: nam pecunia ſecundùm

cundùm Philoſo. 1. Polic. inuenta eſt commutationis, & translationis gratia, vt quia difficile erat res neceſſarias ad vſum vitæ deportare ad loca remota, conuenerunt ementes & vendentes authoritate Principis, vel Reipub. quòd fieret numiſma æreum, ferreum argenteum, vel aureum, & in ſignum recti valoris & ponderis cudebatur, ſeu imprimebatur numiſmati character, vel imago. vt in l. 1. in princ. ff. de contrahe. emptio. Sic enim de numiſmate cenſus quæſiuit Dominus Matth. 22. Cuius eſt imago hæc & ſuperſcriptio? Verùm quia à principio & antiquitus pro maiori parte fiebat ex ære (ex ære enim erat pecunia, quam vidua obtulit in Gazophylacium Domini Luc. 21.) idcirco vſus pecuniæ, in vſura dicitur vſus æris. Cardi. in ſumma. 14. quæſt. 3. artic. 1. nume. 2. Hoſtien. in ſum. De vſur. §. Vnde dicatur. vel ab vſu rei ſecundùm eum. Et Ioan. de Anani. in rub. eo. titul colum. 2. nume. 3. dicit, Vſura eſt, quæ datur propter vſum pecuniæ. Et intelligit pecuniæ, id eſt, cuiuslibet rei numero, pondere, vel menſura exiſtentis. Et ſic dicitur Vſura ab vſu rei, vel æris. Vel dicitur ab vrendo, dupliciter. Primò, quia vſura in augmentum pecuniæ vrit velut ignis, & inflammat affectum vſurarij, dicente beato Ambroſio in tract. de Tobia. ca. 6. quòd Vſura vſum requirit, vt adurat & inflammet. Sic enim creſcente vſura, creſcit in vſurario affectus pecuniæ in infinitum, vt Philoſoph. 1. Politic. inquit. Pecunia enim non eſt terminus, nec finis. Auarus nanque qualis eſt vſurarius, non repletur pecunia, Eccl. 5. Secundò, quia in vſura eſt vrens ignis, conſumens, & deuorans facultates, & ſubſtantias pauperum, à quibus per vſuram extorquetur pecunia, & ex hoc vſura vorago dicitur. Vnde Ambroſi. in tractat. de Tobia, cap. 11. dicit, quòd vſura ſubſtantiam inopis & pauperis deglutit, & quaſi mare magnum omnia abſorbet. Bene ergo vſura dicitur ab vrendo. Vnde non immerito Lucanus cecinit.

Hinc vſura vorax, auidum omni tempore fœnus.

capitul. 1. de vſur. libro 6. vbi dicit, vſurarum voraginem, quæ animas deuorat, & facultates exhaurit compeſcere volentes. ¶ Differentia autem inter Fœnus & vſuram iuxta vtriuſque iuris doctores ea eſt, quòd illa tanquam inferius & ſuperius ſe habeant, quòd ſcilicet Fœnus duntaxat pro vſura ſtrictè ſumpta vſurpetur pro eo, quod ex ſolo mutuo iniuſtè accreſcit: Vſura autem accipiatur extenſius pro quocunque augmento ex quocunque contractu, etiam dum licitum ſit. Vt ſi quid credita pecunia vendidiſti, & quia debitor in mora fuit, aliquid tibi ratione lucri ceſſantis auctum eſt, acceſsio illa, vſuraria quidem eſt, non fœnebris. Ita habet Paul. Iuriſconſultus in l. cum quidam. §. ſi pupillo. ibi, Vſuræ enim non propter lucrum petentium, ſed propter moram non ſoluentium infliguntur. ff. de vſur. Sed aliquando vnum ſumitur pro alio. l. pecuniæ fœnebris. in princ. ff. de vſur. & in l. Caius Seius. eodem. titu. & in capitulo. 1. de vſur. lib. 6. vbi Fœnus & vſura reciprocantur. Plerũque Fœnus pro vſura, & ecõuerſo vſurpantur. vt Hotomanus libr. 1. de vſuris capit. 1. docet, & Domi. Sotus libro. 6. quæſtio. 1. articulo 1. de iuſt. & iur. Et vt Feſtus Pompeius & Gellius ſcribunt, Fœnus ab eo dictum, quòd quaſi fœtura quædam pecuniæ ſit. Vnde intellige Fœnus eſſe, propriè ac ſpeciatim accepto nomine, lucrum illud, quod quis captat ex nuda pecunia, veluti cum Menſarij (quos campſores, ſeu bancarios noſtri vocant) pecuniam mutuo dant, non vt accipienti commodent, ſed vt inde lucrum aucupentur, ex quo etiam illorum quæſtus Latinè Fœnus dicitur, id eſt, fœtura, ſeu partus pecuniæ. Vſura autem cùm ab vſu appellata ſit, aliam vim atque ſignificationem ab hac notatione retinuit. Vſuram enim qui petit, ipſum quodammodo vſum petere videtur, quippe quæ eius perpetuò remanſit, nec vnquam cuique ab eo datus aut conceſſus eſt: quem quidem vſum, quia repetere non poteſt, vtpote conſumptum, eius petit æſtimationem ac pretium: vt cum emptor rem traditam poſsidet, nec tamen pretium exoluit, itaque contra venditoris voluntatem vtitur pecunia, poterit venditor ex empto actione, non dico vſum conſequi, quia conſumptus eſt, ſed certè æſtimationem illius. l. fin. ff. de pericul. & commo. rei vend. l. Iulianus. §. ex vendito. ff. de action. empt. Et ſic Fœnerator agit de lucro captando, vſurarius de damno vitando contendit. vt explicat Hotomanus loco proximè citato pagi. 4. Vſura & Fœnus idem ſunt propriè loquendo, niſi quòd verbum, Vſura, latiùs in iure patet, quia Fœnus non capitur niſi pro vſura ſtrictè ſumpta in mutuo. capi. ſi fœneraberis hominem. 14. quæſtio. 3. ¶ Ad ſecundam quæſtionem, in qua quærebatur, quotuplex vſura reperiatur? Reſpondeo quòd duplex. Nam vno modo vſura largè ſumitur pro acceſsione vel augmento ſucceſsiuo ſortis in quantitate conſiſtentis, ex quacunque cauſa, etiam aliàs quàm ex mutuo debitæ, putà ex cauſa venditionis & traditionis rei. l. Iulianus §. ex vendito. ff de actionib. empt. ibi, ex vendito actio venditori competit ad ea conſequenda, quæ ei ab emptore præſtari oportet. Veniunt autem in hoc iudicio infra ſcripta. In primis pretium quanti res venit: item vſuræ pretij poſt diem traditionis: nam cum re emptor fruatur, æquiſsimum eſt eum vſuras pretij pendere. l. curauit. l. fructus. C. de actio. empt l. 2. C. de vſur. vel dotis & ſuſceptorum onerum matrimo-

Digitized by Google

trimonij.l.cùm poſt.§.vſuras.ff.de iure doti. tex.
elegans in capit.Salubriter. de vſur. De cuius. in-
tellectu eſt videndus Hierony. Cagnol. in rep.l.
2.numer.14.C.de action. empt. & Chaſſ. in con-
ſuet.Burgund.rubr.4.§.23.fol.193.numer.22.Ca
ſtell.in l.29.verb. *Quæſiere.* in legib. Taur.Hippo-
lytus ſingul.360.Scribitur apud Legiſtas. num.4.
Et habetur ad ſingul. Matthesila. 49. Per Gabri.
Sarai.numer.17.Et latiſsimè Couarr.libr.3.Varia-
rum reſolut.capitul.1. Et inferiùs ſuo loco diſpu-
tabitur.Item etiam in caſibus,quibus dicit gloſſa.
licitam eſſe vſuram in gloſſ. ſumm.14. quæſtio.3.
verſi. Niſi in quinque caſibus. Vel propter morã
in bonæ fidei iudicijs, legatis, & fideicommiſsis.l.
qui ſolidum.ff.de lega.2. Notatur in l.mora. ff. de
vſur. Aliquãdo etiam ſumitur largiſsimè pro om-
ni iniuſta ſuperabundantia, ſiue debeatur quanti-
tas,ſiue non,vt in capit.putant,14.quæſt.3.quem
refert ex Diuo Hieronymo Iuo Carnot. libr. ſui
Decreti.3.cap.160.Sed quia in toto iure non legi
tur ita acci pi,omittendum eſt. Hoc autem primo
modo promiſcuè & crebrius in toto iure ciuili ac
cipitur,vt per Moline.de vſur.quæſti.74.¶ Secun
dò vſura ſtrictè & propriè accipitur pro eo quod
accedit vltra ſortem principalem in mutuo. vt in
l.ſi tibi decem.in princ.ff.de pact.l.rogaſti.§.ſi ti-
bi.ff.ſi cert.pet.l.hactenus.§.final.ff.de conſt.pe-
cu.l.31.& Gregor.Lopez titul.11.partit. 5. Vnde
hoc ſolo caſu dicitur Fœnerator, debitor vſura-
rius,& pecunia fœnebris.l.fœnerator.ff. de naut.
fœno.l.debitor.l.pecunia.ff. de vſur.l.1. C.de his,
qui ex publicis rationibus mutu.pecu.accep. lib.
10.Patet,quia pecunia dotalitia,vel per emptorẽ,
aut quemuis quoquo vero titulo, alias quam ex
mutuo debita,non dicitur pecunia fœnebris, etiã
ſi ex mora veniant vſuræ, prout nec dicitur pro-
priè fœnus, niſi in ſolo mutuo. Iſto caſu propriè
& planè militant leges huius tituli, & ſanctiones,
& pœnæ contra vſurarios & vſuras ſtatutæ & l.9.
titul.13.par.1.& l.4.titulo 6.partit.7.Tertio ſunt
præterea quædam vſuræ interpretatiuæ, ſeu præ-
ſumptiuæ. Quoties videlicet contractus non eſt
in forma mutui,ſunt tamen ſufficientes probatio-
nes fraudis exquiſitæ ad occultandum mutuum
& vſuram, vt in caſu huius noſtræ legis.& in cap,
ad noſtram.de empt.& vendi.& in l.fin.titul. 11.
part.5. Et quando quis vendidit rem ad creditum
maiori pretio, quàm vendidiſſet ad pecuniam de
præſenti paratam,¶ Tandem vſura propriè ſum-
pta & formaliter eſt pro eo, quod propter ipſum
mutuationis officium tantùm ſine alia iuſta cauſa
exigitur. Et huiuſmodi vſura quæ dicitur forma-
lis,eſt inhoneſta,vitioſa, & ſemper eſt contra na-
turam mutui, quod debet eſſe gratuitum, iuxta
illud Luc.6. Mutuum date, nihil inde ſperantes,
cap.conſuluit.& capit. quoniam. & capit. quia in
omnibus.de vſur.capit. ſi fœneraberis. capit. pu-
tant.& capitul.plerique.& capit.vſuram.14.quæſ.
3.& capitul.miniſtri.cum alijs.14.quæſti.4.capit.
quoniam.47.diſt in.Clement.vn.de vſur.& capit.
1.eod.titul,Exod.22. Si pecuniam mutuam dede
ris populo meo pauperi, qui habitat tecum, non
vrgebis eum quaſi exactor, nec vſuris opprimes.
Et Leuit.capitu.25.Pecuniam tuam non dabis ad
vſuram.Et Deuter.23.Non fęneraberis fratri tuo.
Et apud Pſalmiſtam Pſal. 14. Qui pecuniam ſuam
non dedit ad vſuram.S.Thom. 2.2.quæſtion. 78.
arti.1.Vſura enim eſt contra naturam, vt id quod
eſt inanimatum & artificiale, velut ipſum anima-
tum & naturale pariat. vt patet. 1. Politic. vnde
vtroque teſtamento eſt prohibita. Lucas de Pen-
na in l.apud eos. column.1. C. de debito. ciuita.
lib.11.Domi.Soto optimè lib.6.de Iuſtitia& iur.
quæſtion.1.articul.1.pagi.494.verſic. His de no-
mine vſuræ. Et variè definitur à docto. vt per Co
uar.lib.3.Variarum reſolutio.cap.1.vbi ipſe poſt
alios definitionem Vſuræ in hunc modum aſsi-
gnat,& eam per partes declarat,nempè, Vſura eſt
voluntas capiendi vltra ſortem lucrum aliquod
tempore vi & cauſa mutui principaliter. Vel ali-
ter & ſecundò ſecundùm Domi. Soto. dict. quæ-
ſtion,1.articul.1.pagin.494.column.1. Vſura eſt
vſus pretium mutuatæ rei. Tertio definitur ab
Specul. titu.de vſur.num.6. Vſura, eſt quicquid
ſorti accedit, intentione, vel pacto præcedente.
Ioan.de Anan.in capitul.1. de vſur.Sum. Piſana.
verb.Vſura.1.in princ. Eſt pro ea caſus in cap. ſi
fœneraberis. & in capitul.putant.& in capit.ple-
rique.& in capit.vſura.14.quæſti.3. Quartò, Vſu
ra eſt lucrum ex mutuo, pacto debitum vel ex
actum.Sum.Roſel. in verb. Vſura.1.in prin.Quin
to, Vſura eſt quodcunque rei mutuatæ accedit
ipſius rei gratia actione interpoſita,vel hac inten-
tione habita in contractu, vel actione habita
ex poſt facto.Hoſtien.in Sum.de Vſur.§.1. An-
gel. verb. Vſura. 1. Nicolaus Nannus in Polyan-
tea.verb.Vſura. Sed inſufficiens eſt, nam aliquid
poteſt accedere ſorti, quod non ſit æſtimabile,
quo caſu non erit vſura.ergo,&c. Sexto definitur
Vſura eſt lucrum æſtimabile ex mutuo principa-
liter intentum.Conrad.lib.de contractibus.q.21.
Gabriel in.4.ſenten.diſtinct. 15. quæſt. 11.Et eſt
communis ſecundùm Ioann.Methymnen. tract.
de reſtit.titu.De rebus per vſuram acquiſitis. Pro
batur Luc. 6. in capitul.conſuluit. de vſur. Mu-
tuum date, nihil inde ſperantes.Septimò definiri
poterit ſtrictè & ſpeciatim ſumpta, Vſura eſt pre
tium,ſeu potius æſtimatio vſus ſortis conſumptæ
cum damno Creditoris, ſecundum Franciſcum
Hotomanum tract.de vſur.libr.1.capitul.1.pagi.

5.vbi

5. vbi eam proſequitur & declarat. ¶ Quo fit, fructus rei pignori datæ debere computari in ſortē principalem, eamq; extenuare, quia gratia mutui nullum æſtimabile eſt recipiendum, ſiue in pecunia, ſiue in fructibus. cap. plerique. 14. quæſtio. 3. Caſus eſt de hoc in cap. illo vos. de pigno. & cap. cum contra. eod. titul. cap. quoniam, & capit. 1. & capi. conqueſtus. de vſur. l. 1. C. de pignor. actio. qua lege cautum eſt, fructus, & commoda rei pignoratæ ſortem ipſo iure extenuare, creditore percipiente. l. creditori. eod. tit. l. 1. C. de diſtract. pigno. l. 2. C. de partu pigno. & omni cauſa. Bartholom. Soci. in tract. regu. cum fallent. regul. 3. l. 23. tit. 13. part. 5. l. 2. vbi Gregorius Lopius in gl. penul. eod. tit. 13. part. 5. l. 2. vbi Greg. Lopius in glo. pen. eod. tit. 13. part. 5. Intellige tamen eos fructus extenuare ſortem, qui ſuperſunt creditori, deductis expenſis factis in ipſa re pignorata. l. emptor. vbi Bald. ff. de rei vend. Antoni. Capici. deciſio. 93. num. 11. & probant præmiſſa iura. Fructus autem vniuſcuiuſque rei dicuntur, qui deductis impenſis neceſſarijs ſuperſunt. l. fructus. ff. ſolut. matrimo. l. ſi à Patre vel à domino. §. fructus. intelliguntur deductis impenſis, quæ quærendorum, colligendorum, conſeruandorumque eorum gratia fiunt. gloſſ. in capi. 1. de vſur. verb. deductis & in cap. grauis. de reſti. ſpoliat. Tiraquell. lib. 1. de retract. §. 15. glo. 1. num. 27. Couar. lib. 2. Variarum reſolut. cap. 3. num. 3. l. 40. titul. 28. part. 3. gloſſ. in ca. cum contra. verb. fructus. de pigno. l. 1. C. de fruct. & lit. expenſis. Nauar. in manuali confeſſ. capitul. 17. numer. 216. ¶ Circa præmiſſa dubitatur, Vtrum creditor fructus rei pignori datæ non ſolùm percepti, verùm etiam eos, qui percipi potuerunt, teneatur in ſortem cōputare? Videtur quod ſic, ex gloſſ. in capitul. cum cauſa. in gloſſ. fin. de offi. deleg. vbi ſuper verbi cum fructibus inde perceptis, dicit, vel qui percipi potuerūt de reſti. ſpolia. grauis, & 12. quæſtion. 2. nō liceat. & colligitur ex pluribus ad id citatis per Andre. Tiraquell. loco ſuprà citato. §. 15. gloſſ. 1. nu. 28. Concludendum igitur eſt, quòd quando rem pinoratam non locauit ob fraudem, etiam ſi ex leui culpa tenebitur ad fructus percipiendos: vbi autem dolus & culpa deeſt, nō tenebitur, putà, quia erat domus alicuius magnatis, qui eam ſolitus nō erat locare, vel alius locus, ſeu oppidū. Sed ſi erat inferioris, qui talem domum locare erat ſolitus, tenebitur ex Collectar. numero quinto. in capit. 1. de vſur. vbi Ioann. Andre. Cardi. & Panorm. & Hoſtienſ. in ſumm. de pigno. §. quando efficaciter. verſicul. Sed nunquid creditor. Et iſtam partem probat Gregor. Lopez in. l. 2. verb. Desfructe. titul. 13. part. 5. dicēs cōmunem eſſe opinionem, quòd teneatur non ſolùm de perceptis, ſed de percipiendis. Limitat tamen virtualiter, vt dixi. Ad idem adde Gregor. Lopez. in. l. 21. verb. *Si moro en ella*. titul. 13. part. 5. Et malæ fidei poſſeſſor etiā nō tenetur ad reſtitutionē fructuū, quos ex prædio percipere potuiſſet ex ſua induſtria & artificio. l. cæterum. verſi. improbè. de rei vendic. ff. ſingul. ſecundum Roma. in ſingul. 333. gloſſ. in ca. cùm. M. verb. Induſtriam. de conſti. Facit tex. in capitul. 1. ad fin. de in integ. reſti. vbi debitor, à quo extrahitur res, fructus, quos labore & induſtria fecit bona fide, ex quibus res fuit facta melior, eos debet conſequi, nec defraudari debet. Ergo creditor non tenetur dē fructibus percipiendis abſque ſua culpa, cum ſit bonæ fidei poſſeſſor, aliàs ſecùs, ex communi ſententia gloſſ. quæ communem ſententiam fauet in capitul. cùm contra Guillelm. verb. Perceptum. de pignori. l. 2. C. de partu pigno. & omni cauſa. ¶ Si ergo reſolutio: Aut loquimur poſtquam fuit in mala fide, quia debitum erat ſolutum, & pignus liberatum, & tenebitur etiam de percipiendis. Aut ante liberationem, & non tenebitur niſi de perceptis, ſi fuit abſque fraude, vt ſuprà dictum eſt. Confirmatur ex Ioanne de Imol. in. l. cùm ſeruus. §. fructus. ff. de leg. 1. vbi Alexand. dicit magis communem ſententiam Bar. in. l. domum. C. de rei vendi. vbi idem firmat in additione ad ipſum Bart. Et nota, quia ſine reſolutione hanc quæſtionem reliquit plura citando Andre. Tiraquell lib. 1. de Retractu. §. 15. in gloſſ. 1. num. 28. Eſt tamen notandum quod in ſolutione decimæ, non eſt habenda conſideratio ad expenſas factas ratione fructuum, ſed integræ prædiales ſunt ſoluendæ ſine deductione expenſarum, ſecùs in perſonalibus, vbi expenſæ deducuntur. tex. in capitul. Paſtoralis. cap. cum homines capitul. non eſt in poteſtate. de decim. gloſſ. in. l. ſi à patre vel à domino. §. fin. verb. Deductis impenſis. ff. de rei vendi. Bald. in margarita verb. Decimæ verſiculo ſeptimo. Ad idem eſt text. in capitulo. Tua nobis, & in capitulo cum non ſit in homine de decim. Matthæ. de Afflictis. in conſtitutionib. Neapolitan. libro primo. rubrica ſeptima. quæſtione nona. numero. 19. & in deciſion. 252. numero ſecundo. Tiraquell. vbi ſuprà. libro primo. de retract. §. 15. gloſſa prima. numero. 10. l. 13. titul. 20. part. prima. Rebuff. in tracta. de decim. quæſtione vndecima. numero tertio. & ſic prædictæ decimæ ſunt ſoluendæ ſtatim collectis fructibus antequàm penſio cenſus, ſeu tributum detur, quòd impoſitū eſt ſuper tali prædio. ex text. in capitulo. cum nō ſit in homine de decim. gloſſ. in capitulo. quæſtion. 16. quæſtione prima. Bertrād. conſi. 255. Viſis petitionibus. columm. 1. lib. 1. in prima editio. Idem notat. Matthæ. de Afflicti. in colono partiario,

qui colit fundum, & habet dare dimidiam, vel tertiam partem fructuum, nam dabit ſine deductione expenſarum, ſcilicet, in lib. 1. conſtitu. Neapolitanarum. rub. 7. num. 20. Et Rebuff. & Bertrād. in locis præcitatis. Ratio autem diuerſitatis inter perſonales & reales decimas ponit Rebuff. in dicta, quæſtion. 11. num. 5. verſi. Ratio eſt, quia decima eſt tributum. ¶ Oppono contra iſtam concluſionem ſic declaratam, quatenus habet, quòd fructus percepti ex re pignorata ipſo iure attenuant ſortem, imò quòd nō extenuent modo prædicto: Quia ſi fructus extant, creditor non compellitur eos recipere, per regulam iuris. Aliud pro alio inuito creditore non venit ſoluendum: cuius oppoſitum hic habetur, igitur minùs iuridicè. Conſequens patet. Nam pecunia eſt in obligatione, fructus tamen hic deducuntur in ſolutione. Antecedēs ſumptum pro maiori, probat text. l. 2. §. 1. ff. ſi cert. peta. ¶ Confirmatur & ſecundo. Nam nunquam admittitur compenſatio fructuum in ſortem, quia ſpeciei ad quantitatem non fit compenſatio, l. fin. C. de compenſatio. c. fi. de depoſit. gl. in. l. vlti. C commoda. Soci. regul. 61. incip. Compenſatio. l. 21. & l. 27. titu. 14. part. 5. ¶ Solutio ad primum argumentum hæc eſt, quòd hoc habet locum in fructibus extantibus, ſecùs tamen eſt in conſumptis, vt hic: nam æſtimatio ſuccedit loco quantitatis debitæ ratione fructuum. argu. l. ſi rē, & pretium. ff. de pet. hære. & l. quia qui pretio. ff. de vſufru. & ſic fit compenſatio de quantitate ad quantitatem, & ſoluitur quod verè eſt in obligatione. ¶ Nec obſtat ſecundum, quod diſſoluitur eodem modo ex mente Panormi. num. 3. in capi. 1. de vſur. fructus enim computantur per æſtimationem vt quantitas, ſecundùm Cardi. ibi, verſic. Oppono. 4. & Soci. regula 3. fallen. 8. Et adde Syl ue. verb. Vſura. 3. quæſtio. 10. Limitatur. 1. iſta cōcluſio, quòd fructus non cōputantur in ſortem eo in caſu, quo feudum eccleſiæ eſt datum in pignus text. eſt in capitul. 1. §. vlti. iſto tit. vbi dicit, niſi fortè eccleſiæ beneficium fuerit, quod redimendū ei hoc modo de manu laici videatur. Nota. ſecundum Bartho. Soci. in tract. fallen. regul. 3. fallen. 1. ¶ Et quamuis in re debita eccleſiaſtico beneficio loqui text. videatur, idem eſt in feudo eccleſiaſtico. capitulo primo. de feud. & capitul. conqueſtus. de vſur. Quod eſt ſingul. ſecundùm Roman ſingul. 325. Creditor computat fructus, vbi ponit prædicta iura citando exēplum in feudatario & emphyteuta. ¶ Et hoc fauore eccleſiæ inductum inquit gloſſ. in capitul. conqueſtus. de vſur. Contra quam eſt communis ampliatio, vt etiam procedat in laicis, vt Panorm. & Anani. & communis ibi fatentur. & in dict. capit. 1. de feud. tenet communis. & in. ca. 1. de vſur. vbi Ioan. Ananium. 5. Hoſtien. in ſum. de vſur. §. an aliquo caſu. verſicul. Eſt ergo generaliter verum. Socin. in tract. fallen. regul. 3. fallen. 5. Ioan. in ſumm. confeſſo. lib. 1. tit. 15. quæſtio. 38. Conrad. de contractib. quæſtio. 32. cōcluſi. 3. Archiep. Florentin. 2. parte. tit. 1. cap. 7. §. 25. Gabri. in. 4. ſenten. diſt. 15. quæſt. 11. cōcluſio. 4. caſu. 2. Angel. verb. feudum. §. 31. vbi dicit iſtam opinionem communē Syluest. verb. feudum. quæſt. 29. & quæſtio. 30. Angel. verb. Vſura. 1. §. 11. Baptiſta Trouamala eod. verb. Vſura. 1. §. 18. Ioan. Methymnen. in codice de reſtitutione. fol. 133. colum. 3. §. ad cap. conqueſtus. de vſur. Et hoc procedit ex natura feudi: nam cum dominium directum maneat penes dominum, ſi vtile redit ad eum ex voluntate vaſſalli pignorantis, conſolidatur ipſum vtile dominium, ſeu vſusfructus cum proprietate, non ex aliena re, ſed ex propria, nam & vaſſallus interim liberatur ab obligatione qua tenetur domino: diſſoluitur ergo interim ſeu ſuſpenditur obligatio inter eos contracta. Et hæc ratio facit, vt idem ſit in laico, ſecundum Trouamalam vbi ſuprà. ¶ Pro ratione huius concluſionis eſt notandum, quod in caſu capitis primi, de Vſur. quis recuperat rem ſibi debitam, & ſic agit, recipiendo fructus, quod dominus directus ſeu vtilis, cui alias debiti eſſent tales fructus eos colligēdo poſſet liberè facere ratiōe dominij: licitè enim quis aliquid in caſu prædicto recipit ratione mutui, cùm id erat ſuum, vel aliter ſibi debitum, nec poterat aliter conſequi, ſecūdum Panor. in dict. c. 1. & Socin. in tract. fallenti. regul. 3. fallentia. 6. Et Confirmatur. Nam quis rem ſibi debitam, quā aliter conſequi non poteſt, ab intruſo, abſque ſcandalo, & ſecretè eam furtiuè, poterit recuperare. Thom. & Caieta. 2. 2. quæſti. 66. art. 5. ad tertium. Herueus Brito. quodlibet. 8. quæſtio. 14. Henri. Gandauus quodlibe. 6. quæſ. 27. Paludan. in. 4. ſenten. diſt. 25. q. 1. art. 4. cōclu. 3. Conrad. de contract. q. 32. cōclu. 2. in fin. verbis, & q. 32. Iuan. Methym. in codice de reſtitutione. rubr. De rebus per creditorē in recompenſam debiti oblatis. vbi dicit, quod hanc ſentētiā tenet cōmunis. E noſtris eſt gl. 1. in. c. ius gētiū. 1. diſt. Innocen. in. c. olim cauſam. col. 3. nu. 8. de reſti. Spolia. Feli. in. c. quoniā. nu. 12. de Simoni. Philip. Deci. in. l. nō eſt ſingulis. nu. 2. ff. de regul. iur. Firmian. in tract. De epiſcopis. lib. 4. in princ. n. 17. Hippolyt. in conſi. 58. col. fin. n. 16. & conſi. 135. n. 23. & in ſingula. 177 & in ſua practica cauſarū criminal. §. conſtante. num. 36. Bartholom. Caſſanæ. in cōſuet. Burgun. rubr. 1. §. 5. num. 32. Neuizan. in Sylua nupti. libr. 3. numer 43. adeo procedit hæc opinio (ſecundum eum ibi) quòd ſi poſtea fierent monitoria, talis creditor, nec ſcientes tenerentur reuelare talē rem ſic acceptā. Quò ad creditorem, tenet

tenet Ioan. Ana.in.ca. ad deliberandum. nu.5. de Iudæ.& Hadria. quod lib.6. Et iſtam ampliationem integrè tenet Ioã. Neuizan. vbi ſupra.& Ripa lib.de peſte.§.fina. nu.118. aſſerit nanque Ripa,neminem teneri ad denuntiandum prætextu monitoriarum,quando pro certo ſcit cauſam retentionis iuſtam eſſe. Et idem firmat Iacob. Rebuff.in repe.l.vnicæ.C.de ſenten. quæ pro eo qđ intereſt profe,nota.10.numer.15. Sylueſt. verb. Furtum quæſtion.15. vbi ponit conditiones neceſſarias ad hoc, vt tute qui rem ſuam proprio marte poſsit furtiuè capere. Et iſta opinio eſt tenenda, quicquid Angel. verb. Furtum. §.41. ſenſerit. Si ergo quis rem ſibi debitam poteſt apprehendere furtiuè,à fortiori ipſam retinere, & fructus percipere,vt in prædicto capit.1. dicitur,ſecundùm præfixam declarationem ab Hoſtien. column.fina. Confirmatur ex notabili quæſtione poſita ab Anchar.in regul. Poſſeſſor. num.26. quã latè fuimus proſequuti anno præterito.1552 in noſtra lectura.colu.18. verſic. Quærit hic Ancharranus. ¶Confirmatur inſuper. Nam res de facili conuertitur ad ſuam naturam. ca. ab exordio. 35.diſt.& ibi glo.verb.reuolat.& Bartholo.Soci. in tractat.fallen.regul.3.fallen.5. Comprobatur iſta ſententia ex not.à gloſſ.in capitul.fin. de decim & ab Hoſtien. in ſumm. eiuſdem titul.§. & vtrum.verſic.Sexto quæritur.& ex optima regia l.24.tit.20.part.1. ¶Præterea intereſſe eſt iſtud quòd quis habeat fructus rei ſuæ nemini iure debitæ:at intereſſe non eſt prohibitum, ergo iure optimo percipit creditor fructus rei ſuæ in caſu prædicti capitis.1.in fine. Et iſta eſt vera ratio illius deciſionis. Theorica enim eſt recepta, quòd vſuræ etiam hodie de iure Canonico poſſunt nomine intereſſe,& quatenus verè ſunt intereſſe,peti à debitore.gloſſ. in capitul. conqueſtus. verb. De feudo.de vſur. vbi Panor. idem tenet num.6. gloſſ.in ſumm.14.quæſtion.3.gloſſ. in capitul.2. verb.indemnem.de fideiuſſo.& in.l.1. verb. Petrum.de ſum.Trini.gloſſ.1.in.l.2.C. de vſur.& in l.curauit.C.de actionib.empti. Alexand. Ales.3. par.quæſt.65.Panorm.capitu.fin.de vſur. Cardi. clemen.vni.§.ſanè.quæſtion.8. colum.2. num.4. de vſur. Alexan. conſi.221. nu.1.libr.2.Philipp. Deci.conſil.183.n.3.verſic. Non obſtat quia pro intereſſe.Ioan.Lup.in rep. capitul. per veſtras.§. Sextò cùm dicit textus.de dona. inter vi.& vxo. Carol.Molinæ.in tracta.de vſur. numer.25.& eſt de mente Sãcti Thomæ.2.2.quæſt.78. artic.2.ad primum.vbi tenet,quòd quando aliquid percipitur nomine intereſſe,ꝙ nõ committitur vſura. Ex quo infertur,tutorẽ,curatorem, adminiſtratoremve obligatum eſſe pupillo ad intereſſe ratione pecuniæ ab eo receptæ,ad intereſſe inquã, quod veroſimiliter pecunia illa iniuſta negotiatione eſſet aliàs lucratura. Primò probatur authoritate Panormi in.cap.conqueſtus.de vſur. num.8.colu.2. & Ioann.Lup.in repet. cap. per veſtras.§. Septimò infertur.fol.109. colum.4. de dona.inter vir. & vxor.Sylueſt.in verb. Tutela. quæſtio.4. Bar. præterea ſuffragatur huic noſtræ ſententiæ in.l. Diuus Seuerus.nu.3.ff. ad legem falci.dicens pecuniam dandam mercatoribus, vt interim ex illa lucrum honeſtum percipi poſsit. Quod ego ſæpe conſulendo, & exemplum deſignando dico poſſe poni ad lucrum & damnum cum debita ſecuritate,& quôd faciat iudicis authoritate,vt euitet calumniandi occaſionem propter caſus contingentes in perſonas mercatorum,quæ aliquando à populo nimis diuites iudicantur, & ære alieno ſunt valde oppreſsi. ¶Præterea iure probatur iſta aſſertio in.l.quicquid.C.arbitrium tutelæ. & in.l. obſœnus.ff.de admi.tuto.& in.l. idemque.§. ſi procurator.ff.manda.vbi dicit textus,quòd ſi nõ excreuerit pecuniam, ſed ad vſus ſuos conuertit in vſuras conuenietur,quæ legitimo iure frequentãtur. Hactenus procedunt verba prolata à Iurecõſulto, quæ ſatis in ſe nutrimentum continere videntur. Ad idem eſt text. in.l. ſi pecuniam.C. de vſur.pupilla.vbi habetur,ſi pecuniam pupillarem nec idoneis hominibus credere, nec in emptionẽ poſſeſsionum conuertere potuiſti, non ignorabit iudex vſuras eius à te exigi non oportere. Ergo caſu quo potuit, & non dedit, tenebitur pupillo ad intereſſe,per prædicta,arguẽdo à cauſa ceſſante. ¶His adſtipulatur gloſſ. in capitu. quicunque ſub verb.aut neglectum.12.quæſtione quarta vbi prælato imputatur,quod neglexit acquirere ſuæ eccleſiæ cùm poſſet. Quam ſingularem exiſtimat Barba.de præſtantia Cardinali. quæſtion.3. baſilica.prioris partis. num.29. & gloſſ. in dict. capitul.quicunque citat dict.l. quicquid.& tenet Soci.tract.fallent.regul.3.fallen.36. Et probatur in capit.per veſtras.de donatio. inter vir. & vxorẽ, quod ad hoc optimum dixit Doctor Couarr. lib.3. Variarum reſolut.capitul.2. colum.2.num.1.& eſt gloſſ.in dict.capitul. per veſtras. in verb. honeſti lucri. ¶Et ſi quæras,ad quod intereſſe pupillo tenebitur? Eſt dicendum, quòd ad minorem quantitatem,& intereſſe,ſeu lucrum, quod in lucro frequẽtatur,ſcilicet ad vnum ratione.14. Probatur in.l.tutor qui repertorium.§. ſi poſt. verſi. quæ autem ſint.ff.de admi.tuto. ibi. Ex cæteris cauſis ſecundum morem prouinciæ præſtabit vſuras,aut quincunces,aut trientes,aut ſi quæ aliæ leuiores in prouincia frequentantur. ſingul. ſecundùm Rom.ſing.176.& ſecũdũ eũdẽ cõſi.139.col. pen.verſicul. Tertiò verò. ¶Hinc etiam infertur, mercatorem ſolitum negotiari, agi poſſe ad inter

eſſe ratione lucri ceſſantis, quia ei non fuit ſoluta pecunia in tempore, quo iuſte negotiari & lucrari cũ ea poſſet. Ratione probatur: quia qui eſt mihi impedimentũ lucri immediatè mihi facit damnũ, ac per conſequens tenebitur ad ſatisfactionẽ ipſius damni illati.c.fi.de iniur. ¶ Secundo confirmatur ex.l.dedi.§.quanquã.ff.de condi. cauſa data.vbi impediens aliquam vtilitatem, conuenitur actione in factũ ad intereſſe parti læſæ. Cui tex. adde Mino.Spec.conſci.lib.1.c.66. ¶ Tertio iſtã opinionem tenet Card.in clem.vn.§.ſanè.num.4. verſi.Octauò quarto.de vſur.Rebuff. in rep.l.vni cæ.in gl.fi.nu.23.C.de ſenten. quæ pro eo quod intereſt profer. Et colligitur ex Ricar. de Media villa in 4.ſent.diſt.15 art.5. q.5. Exẽplũ, ſi mercatori debebam centum ſoluere in primis nundinis Salmanticæ, ſi ceſſaui à ſolutione, mercator poterit agere contra me pro illa centum vnà cum intereſſe, ad id, quod cum illa quantitate lucratus fuiſſet, ſi eam habuiſſet, cùm ſolitus ſit negotiari. Et amplia & limita ſecundùm Rebuff. loco allegato, vbi ponit practicam articulandi intereſſe. ¶ Ex eadẽ radice infertur intellectus ad tex.in.c. Salubriter.de vſur.maritum, ſcilicet, poſſe recipere vſuras dotis nõ ſolutæ debito tempore ratione damni emergentis ex re ſibi in pignus datæ, nam fructus non computantur in ſortem. Ricar. idem adnotatũ per illum textũ reliquit in.4.ſent.diſti. 15.q.5.art.5.& ibi Ioan.Maior.q.26. Conrad.de contract.q.35. Archiep Florenti, 2.par tit.1.c.7. §.27. Medina in.ca.de reſtitutio.rubr. de vſura an ſit vel fuerit licita.c.fi.fol.133.col 4.Ioan.Lup.in rep.ca.Per veſtras.§.8 fol.110. col.3. de dona.Caſtell.in.l.29.verb.*Quiſiere eſcoger.* in legibus Tauri.Nouiſsimè Doctor Couar.in lib.3. Varia.reſo. cap.1.n.3.verſic. Ex his plurima poſſent deduci. Bald.l.pro oneribus.colum.2.C. de iure doti. Et ſic debetur ratione damni emergentis, vel lucri ceſſantis, ergo ratione intereſſe, non tamẽ eſt vſura, nec tale nomen poteſt habere, & ſic nullũ ſpeciale ratione matrimonij ſtatuit eccleſia, cum in mercatore, & in cæteris perſonis quibus tale damnum, ſeu lucri ceſſatio cõtingat, idem ſit (per prædicta) fatendum. ¶ Secundò probatur, quòd nihil ſit ſpeciale in genero, nec ex cauſa dotis: quia propter cauſam quantũcũque piam iniuſtitia non debet à ſummo præſide inferri.c. ex tenore.de foro comp.&.c.nuper, de dona inter vi. & vxorem nec permitti.c. ſuper eod.de vſuris. ¶ Tertiò, id quod eſt ex ſe peccatum, & contra ius diuinum, à Papa permitti nõ poteſt.c. contra.25.q.1. Caſus in propoſito in.d.c.ſuper eo. de vſur. Conrad.de cõtractib.q.25.q.26.& q.27.Ioan.And. in regul. Peccatũ.de regul.iur.libr.6.Ange.verb. Vſura.§. 14.Angelus de Neuo in conſil.1. Contra Iudæos fœnerantes.dubio.3. Et ſic ſecundũ eos nõ poteſt permittere vſurã. Confirmatur. Vſura nullo iure eſt permiſſa, quia (vt inquit Cicero lib.3. offi.) nũquã eſt vtile peccare, quia ſemper turpe eſt. ideoque cũ ſit huiuſmodi, Papa non poteſt efficere ꝙ nõ ſit peccatum.c.1.diſt.41. Ripa in.ca.ſi quando nu.4.de reſc. Hinc dicit Bal.in.l.1.nu.3. colum.3. C.de ſum.Trini.ꝙ Princeps nõ poteſt aliquo caſu vſurã permittere. Sequitur Alex. cõſi.1.col 2. lib.1.& cõſi.1.& cõſi.2.li.2.Catelli. Cotta in memorialibus iuris.verb.Par in parem. ad finẽ. & in verb.Vſura.Hinc infertur malè dixiſſe Alexan. conſi.1.& 2.& in conſi.107. lib.2. & Loazes in tracta. De noua conuerſ. regni Valentiæ. col.33. nu.41. Papã ſuper vſuris diſpenſare poſſe ex cauſa & citat tex.in.c.ſalubriter.de vſuris. nã ex prædictis cõſtat falſum eſſe, & in ſpecie reprobat Alexandrum in loco allegato. Carolus Molin.in cõſuetudini. Pariſienſibus.tit.1.§.1.gloſ.9.n.19. Ex eodem dicto deducitur, non procedere quod Bal. in.l.fin.§.præterea.C.de iure doti. nu.5. & in authen.ei qui.col.fina.C.de bonis autho. iud.poſsi. ſenſit, vſuram ſcilicet ex priuilegio ſpeciali debitam eſſe genero. Quod tamen non procedit per prædicta, quia fructus debentur vt intereſſe, non tamen ex priuilegio ſpeciali, & ſic fructus à genero rei pignoratæ dantur à canone ſalubriter.loco intereſſe, ſecundum Ioan. Andr.in regu. Peccatũ de regul.iur.lib 6.& Bart.in.l. inſulam. §. vſuras. ff.ſolut.mat.vbi inquit, ꝙ in prædicto loco vſura non eſt propria, ſed proprium intereſſe, ſecundũ communẽ, teſte Fortuni. de vltimo fine vtriuſq; iur.illat.6 num.68. Et ſic ex iſto intellectu communi adaptato inferuntur plures ampliationes. Ampliatur primò prædicta iuris deciſio, vt locũ habeat etiam eo caſu, in quo ſponſus ſuſtinet onera matrimonij, alimentando ſponſam maiorem duodecim annorum. gloſſ.in.l.2. C. de dotis promiſsio. quam gloſſæ ſententiã ibi ſequitur Albe. & communis.& Bart.& Iaſo.col.1.ff. ſoluto matrimo.in.l.ſi ante nuptias. ¶ Secundò ampliatur, vbi maritus non eſſet perſona ſolita negotiari, quia etiã haberet locum diſpoſitio capi. Salubriter, ex eo, ꝙ intereſſe ibi petitur tanquã conſiſtẽs in dãno emergẽti, in quo nõ eſt diſtinctio facienda inter perſonas ſolitas negotiari, vel non, quia hæc diſtinctio attendẽda eſt, vbi agitur tãtũ de lucro ceſſante, vt iã explicatũ eſt. Tenet Ana.in.d. c.ſalubriter, col.2. Et Bal. nouell. de dote part.7. ſpecial.3. Ioã.Lup.de don.inter vi. & vxo.§.8.n. 3.ſuper ca.per veſtras.fol.110 Amplia.3. vt locũ habeat, vbi gener conuenit cum ſocero aliquid annuatim ſibi præſtari quãdiu dos apud ſocerum ſteterit, nam illud licitè poterit percipere, ſicut & petere ratione intereſſe, ſecũdũ Bar.in.l.inſulã.§. vſuras

vſuras

Digitized by Google

vſuras.ff.Solut.matr.Panor. & Anani. cõtra Ioã. Andr.in.d.c.ſalubriter.quos ſequitur. Ioan.Lup. vbi ſuprà.& tenet Alex.cõſil.221.lib.2.Philipp. Deci.conſi.116 & cõſi.183.n.3. & Syluest.verb. Vſura.3.q.3.dicẽs hanc opinionẽ veriorẽ aduerſus Ioan.Andr.Conrad.de cõtract.q.35.conclu.7 Lauren.Rodulphus in.c.conſuluit.q.53. de vſur. Ego in hac re cùm diligẽter animaduerterem ad Ioannis Andr.literã, immeritò improbatã à doctoribus prædictis exiſtimaui, cùm ipſe concordet cũ opinione ſua & communi potiùs, quam diſcordet. Si fundamentũ igitur cõſideremus ſecundũ ꝙ cõſiderari oportet, vt Bartolus aſtruere videtur in,l.nõ ſolũ.§.liberationis verba. ff. de libe.lega.& in.l.cùm quidã.poſt med. ff. de his quib. vt indig.& ipſe Ioan.Andr.in.c. cùm nuntius.col.2. de teſtib.ꝙ.dicta gloſſarũ aliorùmve Doctorum ſunt accipienda & intelligenda ſecundum cotrã ab eis citatã. Idem tenet Salic.in.l. ſi ex cautione. col.7.verſ.Quæro.2.C.nõ nu.pec. Roma.conſi. 211.verſi.Quo ad vltimum.Curtius ſenior.cõſil. 60.col.9.verſ.Secundo reſpondemus.& in conſi. 65.col.3.verſi Præmiſſis tamen non obſtãtibus. Tiraquell.de nobili.c.26.n.4.& in tracta. de retract.fol.335.n.53.verſi.Sed quod his reſpondeatur.Deci.cõſi.622.n.5.& conſi.189 n.1. Ioan Lecerier.in tract.primogenio.q.6.3.lib.n.1.Hippolyt.in repe.rubri.ff.de fideiuſſo.nu.45. Segura in tracta. De bonis lucra. conſtan. matri. num. 104. ¶Sed tunc fundamentũ Ioã.And.tale eſt, ꝙ quia fructus pecuniæ tanquã certus non ſubiacet fortunæ, nõ militat eadẽ ratio, quæ in fructibus poſſeſſionũ, qui tanquam incerti ſubiacent fortunæ. Vult ergo ipſe ꝙ nõ ſit amplianda ad hunc caſum deciſio capit.ſalubriter.de vſur. & eius opinio in hũc modũ perpẽſa, erit vera. ¶Ratio, quia à principio certa quãtitas nomine intereſſe non poteſt taxari per pactũ ſine fraude vſuræ, ſecundũ Bald. in.l.rogaſti.§.ſi tibi.ff.ſi cert. peta. Ioan. Andr.in c.fi.de vſur.Alex.conſi.27.lib.4 Philipp. Deci. cõſi.119.nu.4. ¶Intereſſe lucri ceſſantis à principio taxatũ, ſapit vſurã & hoc eſt, qđ voluit Ioan. Andr.& hoc ipſum volunt Doct.licèt ipſum malè intelligendo reprobare contendant. ¶Et iſtam opinionẽ ſic intellectam ſequitur Laurẽ. Rodul. in.c.cõſuluit.q.53.de vſur.Alex.cõſil.221.col.3. lib.2.Et Anchar.cõſuluit ſecundũ eam in conſil. 145.Et hanc communẽ firmat Hierony. Cagnol. in rep.l.curauit.nu.14.de action.emp. & vendit. ¶Exiſtimat tamen Philipp.Deci.in.c.cùm venerabilis.n.14.de exceptio.ꝙ ſi à principio taxaretur aliqua determinata & certa quantitas habito reſpectu ad intereſſe futurũ veroſimile, ꝙ non eſſet improbanda talis conuẽtio. ¶Quod ſano modo eſt accipienda ſententia Dec. eo in caſu, quo damnũ emergens conſideraretur in futurum, vel in venditore, qui interim, quo ſibi nõ ſoluitur pecunia, pro quo fundus eſt venditus, poterit compenſationem percipere in certa quantitate: quia emptor rei venditæ fructus percipit, & hoc eſt, vt tollatur difficultas in futurum taxandi intereſſe, quod eſt difficilis probationis.l.fin.ff.de præto.ſtipulationib.Comprobatur ex cap. vlti.eod. tit.vbi quando veriſimiliter dubitatur, non debet contractus illicitus iudicari. Quando verò intereſſe lucri ceſſantis à principio contractus conſideratur, non admitterem, niſi cõcurrẽtibus modificationibus, de quibus ſtatim verba faciemus. ¶Hinc eſt, ꝙ legatũ quantitatis relictum à Teſtatore cum onere iniuncto hæredi, ꝙ interim quo non ſoluit, annuatim tantùm ſoluat nomine intereſſe legatario decem, ꝙ licitè poterit percipi, concurrentibus prædictis requiſitis, & modificationibus, non aliàs. ¶Ratio eſt: nam teſtator non poteſt id facere, ſeu præcipere legatario, quin ſit vſura, ſecundum Franc. Are.fol.151. Ioan.Lup.in rep.c.§ 5.incip. Nota quintò nu.9. ¶Lex autem 3.§.ſi cui.ff.de an.lega. quæ hoc olim permittebat, correctam eſſe aſſerit Cagnol.in repe. l. curauit.nu.9.C.de acti.emp. vbi inquit quod eſt communis hæc opinio, & Carol.Moli.æ.in tracta.de contract.& vſu.q.72. num. 437. & colligitur ex Conrad.de contract.q.34.concluſi.6.Et communem refert eſſe Couar.lib.1. Variarum reſolu.ca. 1.nu.9. ¶Ex quibus deducitur intellectus ad dictum Bartholo.Socini in.l. pœnam. num.7.ff. de his qui pœnæ nomine.& Ripæ in.l. nemo poteſt nu.23.ff.de legat.1.vbi tenent, quòd teſtator poterit legatum relinquere ab hærede tali modo, ꝙ ſit in electione ipſius hæredis ſoluere, vel caſu, quo nolit teneatur præſtare annuã penſionem legatario. Ratio poteſt eſſe, quia ita poterat fieri per cõtractum purè vendendo cum clauſula retrouẽdẽdi, & ſic cũ nõ ſit in poteſtate legatarij petere ſortem, ergo rectè poterit penſionem & fructus nomine intereſſe petere. ¶Nam ſimpliciter ſumpta huiuſmodi opinio, non eſſet vera, tã quia vere eſt mutuũ, & ratione dilationis id ſoluitur, ergo vſura erit. Secundo, quia teſtator, nec legatarius fecerũt cõtractũ vẽditionis, vt in eo haberet locũ retractus, vt apparẽter cõſtat, & ſic eſſet vſurã palliatã inducere, quod iniquũ eſſet. Tamen ratione intereſſe ſi nõ eſſet in poteſtate legatarij cõferre rem legatam, poterit etiam hodie locum habere dict.l.3.§.fina.ff.de annu.legat. De cuius intellectu agit Couar.lib.3.Var.reſo.c.1.nu.9. Quæ autẽ ſint requiſita & modificationes vt peti poſſit intereſſe lucri ceſſantis, hæc ſunt. Primum, quòd perſona petens ſit perſona negotiari conſueta. Bart.in.l.vni.nu.13.C.de ſent. quæ pro eo quod

Digitized by Google

intereſt proſe. Idē Bart. in l. 3. §. fi. ff. de eo quod cert. loco. vbi iſtam firmat ſententiam communem Iaſo. & in l. 1. nu. 50. C. de ſum. trini. Alexan. conſi. 190. colum. fin lib. 1. Rebuff. in dict. l. vnic. gloſſ. fin. num. 25. Deci. in l. cum quid. nume. 56. ff. ſi cert. peta. & colligitur ex S. Thom. 2. 2. q. 62 arti. 4. ¶ Secundum, quod lucrum ſit certum, vel quaſi, vel ſaltem veroſimile. Paul. in l. nummis colu. 2. ff. de in lit. iur. & Iaſo. in d. l. 1. C. de ſum. trini. num. 50. colum. 11. verſi. Limita. Requiritur etiam aliud, quòd ſcilicet talis mercator ſolitus lucrari, habuit præ manibus mercantiam, in qua poſuiſſet pecuniam, ſi fuiſſet reſtituta. Idem Paul. Caſtren. in l. 3. §. fina. num. 3. ff. de eo quod certo loco. Roman. Singul. 631. Præpoſi. in capit. iuuenis colum. vlti. nu. 6. de ſponſa. Matthæ. Afflict. deciſio. 20. nu. 2. per text. egregium in l. quemadmodum. §. planè. ff. ad legem Aquil. ¶ Tertium, dummodo petatur primum lucrum, quod immediate ex mora conſiderari poteſt, non autem attēdi debet, quòd ſi eam debitam habuiſſet, illam vendere potuiſſet, & rurſus ex illis pecunijs lucrari: talis diſcurſus non debet fieri circa intereſſe, quod conſiſtit in lucro. vt animaduertit Philipp. Deci. in capitul. cùm venerabilis. num. 14. de excep. alias enim procederet infinitas, quæ à iure reprobatur capitul. cum in multis. de reſc. libr. 6. & in l. vni. C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt profe. ¶ Quartum erit, quòd petens intereſſe, debet articulari & probare, quòd eſt perſona ſolita negotiari, alias non obtinebit. ſecundum Alexan. conſil. 142. in prin. lib. 5. Deci. in capitul. cùm venerabilis. numer. 14. de exceptioni. ¶ Poſtremum requiſitum erit, quòd petens hoc lucrum, fundet illud in perſona propria, ſcilicet, quòd ipſe eſſet lucraturus, ſi pecunia eſſet ſibi ſoluta, alias non ſufficeret, ſi in perſona alterius fundaret, dicēdo, quòd quælibet perſona habens illam ſummam, hoc eſſet lucraturus, quia non obtineret, ſecundū Angel qui ita docet aduocatos libellare in. l. ſi commiſſa. ff. rem rat. hab. dicens ad hoc eſſe gloſſ. in l. 3. §. fin. verſic. Solebat. ff. de eo quod cert. loco. Et ipſam gloſſ. ad hoc citauit Paul. Caſtr. in l. continuus. §. cùm ita. ff. de verb. obliga. col. 2. nu. 5. vbi Angel. dicit ſe ita practicaſſe Florentiæ. ¶ His ergo requiſitis concurrentibus, intereſſe lucri ceſſantis poteſt hodie exigi, & ſecūdum hoc eſt intelligendus tex. in c. conſtitutus. & in c. peruenit. de fideiuſſo. & l. Lucius. ff. de actio. empt. vbi habetur, ꝙ intereſſe debet peti tantum vt damnū emergens, non vero vt lucrum. & l. 8. ti. 3. par. 5. verſi. *Eſtos menoſcabos.* Adde Bald. in l. 2. n. 6. C. de vſu. & Palati. rub in Repet. c. per veſtras. § 6. de dona. inter vir. & vxo. ¶ Ex prædictis verificatur dictū Hoſti. quem cæteri Docto. ſequuntur in. c. fin. de vſur. contra Innocen. quòd ſi mercator habens cētum ducatos volebat ex eis emere merces, & illas deferre in certum locum cauſa negotiandi, in quo negotio erat veriſimiliter & probabiliter lucraturus decem, quòd licitè poterit abſq; aliqua vſura recipere illud lucrum ſperatum in prædictū modum ab amico, cui mutuauit pecuniam ipſam. Idem tenet Angel. verb. Vſura. 1. §. 16. & Syluest. in. 1. q. 23. vbi dicit, quòd ſequuntur eum omnes ſummiſtæ. ¶ Tamen ſi eſſet Doctor miles, ſeu perſona eccleſiaſtica, quia in iſtis perſonis ceſſant requiſita ſuprà allata non poſſunt repetere aliquid loco intereſſe conſiſtentis in lucro ceſſante, ſed illud tantùm quod conſiſtit in damno emergente, in quo poterit declarari & verificari dictū Innocen. in ca. 1. de vſur. dicentis, quòd vbi debitor mihi non ſoluit debitum ad certam diem, & ego ob id ab alio recepi illam quantitatem mihi debitam ſub vſuris, quòd vſuras, quas ſolui, poſſum in foro animæ ab eo recuperare, quia eſt damnum emergens in meis bonis. Adde quod idem dicit Bald. in l. vſuras. numer. 1. C. de vſur. & tenet Anchar. conſi. 376. num. 3. Conrad. de contract. q. 41 ¶ Et circa prædicta dubitatur, Petrus recepit pecuniam mutuam à Paulo ſub vſuris, Vtrum illam pacto expreſſo poſsit remutuare Ioanni ſub eiſdē vſuris? Et eſt dicendum ꝙ vſuras currentes de inde poſſunt à mutuatario ſtipulari, quia eſt damnum emergens, ſi ipſe manerem obligatus ad ſoluendum cum vſuris, vel cambijs. Archid. in c. vſura. 14. q. 3. Conrad. de contract. q. 41. ¶ Hinc etiā eſt, quòd diſpoſitio cap. Salubriter. de vſur. habet locum in tertio mutuante genero, vt ſi gener rem ſibi pignori datam pro dote tradiderit Paulo mutuatore, & hoc caſu, quo gener liberaliter conceſſerit & donauerit ius quod habet in re, vel eo in caſu, quo ei ex mutuatione ſequeretur damnū emergens, ſeu lucrum ceſſans ſicut contingeret genero, non aliàs. ¶ Probatur. In re propria, vnuſquiſque eſt moderator & arbiter. l. in re mandata. C. manda. l. Sed ſi lege. §. cōſuluit. ff. de pe hære. Sed gener habet ius leuandi fructus rei pignori datæ pro dotis aſſecuratione, abſq; eo, ꝙ teneatur propter eos extenuare ſortē, ergo eos poterit donare mutuatori. ¶ Secūdo. Quis rem cū omnibus ſuis priuilegijs & cauſis in tertiū transferre poſſe, non eſt dubiū. l. certi iuris. C. de hære. vel act. ven. igitur cùm tranſferre voluit, modo prædicto ipſe habebit. Tertio. Subrogatus gaudet priuilegio ſubrogantis. l. filiæ ſuæ. §. Titia. ff. de condi. & demonſtra. §. fuerat. Inſti. de act. l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis cautioni. capit. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſt. Ludo. Gome. in regul. de trien. poſſeſſo. q. 14. idem in cap. ſtatutum. num. 63. de reſc. libr. 6. Iaſon. conſil. 78. & 108. lib. 2. & in conſili.

231

231.libri 2. Euera.in topica iuris.capit.93.Coraſi. lib.3.Iuris ciuilis miſce,capitul.19.nume. 4. Hippoly.ſingul.255.Andr. Tiraquel. de retract. foli. 100.numer.80.& de primogenitura.quæſt. 40. n. 40. verſic. Decimo ſubrogatum ſapit naturã eius. ¶Præterea, Vbi eadem militat ratio, eadẽ debet eſſe iuris diſpoſitio.l.his ſolis.C.de reuo. dona. c. cum dilect.de conf.vtili vel inutil.cum ſimil. ſed hic verſatur intereſſe, & iſtud priuilegium fit ratione intereſſe, & non dotis, vt animaduerſum fuit à Ioan.Lup.in capit.per veſtras.§.8.fol. 100. col. 4. Requiſitis extantibus lucro ceſſante, de quibus ſuprà habitum eſt. ¶Inſuper quinto loco probatur ex Salic.in authen.Ad hæc.quæſtio.13. C.de vſur.Lauren.Rodulp.in. c. conſuluit. quæſ. 54.eod.titul.Ioan Lup.in loco citato.§. 8. num.3. Conrad.de contract.quæſti.35.conclu.13.Archi. Florenti.2.part.titul.1.§.32.capitis ſeptimi. Caietan.2.2.quæſt.78.art.2.ad.6.Sylueſt. verb. vſura. 3.quæſt.4.vbi dicit, quòd conſiderandum eſt intereſſe, quod ſi militat in extraneo ratione mutui,eſt ſibi dandum. Angel.verb.Vſura. 1. §. 26. Ioan.Methymnen.de reſti.fol.139.colu.1.¶ Nec obſtat authoritas Bald.in rub.C.de vſuris. nume. 5.tenentis contrariam ſententiam in extraneo tali fundamento, Per mutationem perſonæ, tollitur qualitas & priuilegium rei.l.licitatio.§.mercatores.ff.de publica.l.per procuratorem.ff. de acquirend.hæredi.cap.vni.§.fina.de iure patro. lib. 6.Andr.Tiraquel.de retract.lib. 1.§.1.gloſſ.13.n. 12.& dixi ad Segur.in.l.3.§.fina.nu.119.ff.de libe.& poſth.ergo per tranſlationem rei pignoratæ pro dote in extraneum ceſſabit priuilegium generi tributum.¶Nam Baldi argumentum procedit,vbi perſona eſt cauſa immediata priuilegij. l.1.de imponend.luc.diſcretio.lib. 10. & in dictis iuribus.Secùs tamen eſt, vbi eſt alia cauſa, vti in noſtro caſu eſt lucrum ceſſans,vel damnum emergens,ſeu libera voluntas donandi ius ſuum in extraneum,quo in caſu remota perſona tranſit cum ſua cauſa.argu.text.in clem.vnic. de ſupplen.negligentia prælatorum.¶Nec obſtat quòd text.in cap.Salubriter.loquitur in genero, & non in extraneo.& ſic in ſuis terminis eſt intelligendus. l. proſpexit.ff.qui & à quibus capitul. ad audientiã de decimis. & omiſſum manet pro caſu omiſſo in quacunque iuris, hominis ve diſpoſitione. vt latè oſtendit Andreas Tiraq. de iure primogeniorum.q.40.nu.190.vbi omnino vide.Sed eſt dicendum, ꝙ iſtud procedit ex interpretatione declaratiua & paſsiua,quæ ſemper,& in quibuſcunq; diſpoſitionibus locũ obtinet,vt Tiraquel.docet. d. q.40,nu.209.Vel dici poteſt, ꝙ hoc in extranea, cum eadem æquitas ſtatuendi verſetur, pro ſtatuto habendum eſt,quia ſi rogati fuiſſent ſtatuentes tempore huius conſtitutionis de iſto caſu, idẽ diſpoſuiſſent. Et ſic pro diſpoſitione expreſſa habenda eſt,iuxta theoricam communem glo. in clem. 1.ver.præſidẽtes.de reſc.& in.l.tale pactum.§. fi. ff.de pact.Segur.in rep.l.Imperator.nu.39.& ibi latè dixi ff.ad Trebel.¶Quæro ſucceſsiuè. Vtrũ pro fideiuſsione liceat aliquam commoditatem expectare,ſeu lucrum poſtulare? Et eſt dicendum, quod ratione lucri ceſſantis, vel damni emergentis licitum erit.ſecundum Laurenti. Rodulph. in rep.cap.conſuluit.3.part.q.3.&.q. 47. Ambroſi. de Bign.in rep.cap.Salubriter.num.38. de vſuris. Ioan.Lup.in repe.cap.Per veſtras.§.Sexto nota. fol.108.nu.9.de dona & Philipp.Deci. conſil. 7. col. 1.nu.1.Et eſt communis ſecundum Carolum Molinæum in tract.de contra.vſura. q. 31. Conrad.de contract.q.40.Archiep.Floren.2.part. titul.1.ca.7.§.45.Sylueſt.in ſum.verb.Vſura.in.1. quæſtio.39.vbi dicit quòd eſt communis opinio. Angel.verb.Vſura.1.q.41.& expreſsiùs in verb. Fideiuſſor.§.20.& ſic non erit vſura aliquid recipere vltra capitale pro fideiuſsione, dum tamen fraus,& dolus abſit.Et Ioan.Methy.in codice de reſtitutione. fol. 146.§. ſequitur amplius fideiuſſor.Nauar.in repe.c.fin.de vſuris.in princ. nu. 7. ¶Sed quæro, iſte mutuatarius non inuenit fideiuſſorem,& principalis mutuator petit ab eo id quod poterat dare pro fideiuſsione,vtrùm poſsit recipere ſicut fideiuſſor? Et dicendum videtur ꝙ ſic, quia ipſe remittit fideiuſsionem,& ſe ponit hac ratione in periculo amittendi debitum, vt à communiter accidentibus contingit.argu. tex. in ca.fin.de vſur.Secundò,ſi in fideiuſſore hoc locũ habet,ergo & in principali,cùm verſetur eadẽ ratio reſpectu aſſecurationis. Carol.Molinæ. de vſuris.q.32.& Couar.lib.3.Variarum reſolutio.ca.2. nu.6.¶Tamen eſt (mea ſententia) dicendum contrarium: quia qui ſe exponit periculo peccandi, peccat,& iſte eſt huiuſmodi,cùm cautius ſit abſtinere in iſtis caſibus à prædictis contractibus,cùm contineant vſuram quodammodo interpretatiuam, Tum, quia eſſet deductio vſuræ per indirectum, quæ minimè eſt permittenda. argu. regul. Cùm quid.de regul.iur.lib.6. Tum, quia ſtipulatio lucri pro ſorte etiam lucri ceſſantis inducit vſuram, ſi à principio contractus mutui interponatur. Bald.in.leg.rogaſti.§.ſi tibi.ff. ſi certum petatur. Ioannes Andr. in capitulo finali. eodem titulo. Præterea, quia fideiuſſoris pactum ponitur pro ſuo facto,& non pro pecunia, & ſic lucrum conſequitur ex illa aſſecuratione & labore quod non eſt inhibitum, principalis verò illud lucrum ex ipſius pecuniæ vſu vult habere, quod iniquum eſt. Quod nota tanquam nouum, & vſque ad hæc tempora non tactum per alium.

Digitized by Google

Quæro nunc, vſura an ſit prohibita, & quonam iure? Et eſt dicendum, vſuram omni iure prohibitam, adeo quòd pertinaciter affirmans non eſſe prohibitam, eſt hæretitus cenſendus. ¶ Confirmatur per text. in. capit. quia in omnibus. & in capitul. ſuper eod. de vſur. & in capitu. cùm tu. eod. titul. vbi habetur, quòd vſura eſt peccatum. Sed peccatum ſemper omni lege fuit turpe & odioſum, ergo &c. Eſt gloſſ. in capitul. 1. verb. animas. de vſur. lib. 6. per tex. ibi. & eſt text. in capitul. quamquam. eod. titul. & lib. & in clem. 1. de vſur. & in clem. 1. de ſepultu. ¶ Secundò iſtam partem è noſtris approbant Archidi. in capitul. ſi quis 14. quæſtion. 4. Ioan. Anania in capitul. quia in omnibus. colum. 19. num. 16. de vſur. Flori. in rubri. ff. eod. titul. numer. 1. Iaſo. in l. 1. num. 47. C. de ſum. Trini. & in. §. omnes autem. numero. 14. Inſti. de actio. vbi dicit iſtam eſſe opinionem cõmunem, & gloſſ. in. l. 6. titul. 2. lib. 4. for. legum. in gloſſ. 1. Petr. Ferra. in forma libelli in actione. Hippoly. verb. ſine aliqua vſurarum. fol. 178. Robert. Marant. in ſpeculo aureo aduocat. folio. 78. num. 54. in. 4. part. diſtin. 16. Conrad. in tracta: de contract. quæſtion. 22. ¶ De iure diuino probatur. Luc. 6. Bene facite, mutuum date, nihil inde ſperantes capitul. conſuluit. infra eod. tit. de vſur. & Exod. 22. Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui tecum habitat, non vrgebis eum quaſi ex actor, nec vſuris opprimes. Et Deutero. 23. Non fœneraberis fratri tuo ad vſurã pecuniã, nec quam libet aliam rem. Et in Pſalm. 14. Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram. Et ſic firmans contrarium, negat ius diuinum, & præcepta Pontificum, & ſic merito hæreticus eſt cẽſendus. vt eſt text. in clem. vnic. §. fin. de vſur. Conrad. vbi ſupra. quæſtio. 24. concluſio. 4. & quæſt. 100. concluſio. 1. ¶ De iure ciuili probatur vſurã inhibitam fuiſſe à Iuſtiniano Imperatore per gl. verb. Petrum. in dict. l. vbi Iaſo. C. de ſum. trini. gloſſ. in authe. Ad hæc. C. de vſur. tali fundamento. Vſura fuit prohibita à Concilio Nicæno in capitul. quoniam. 47. diſt. & concilia quatuor fuerunt præcepta ſeruari ſicut quatuor Euangelia à Iuſtiniano in authen. De eccleſiæ. titulis. in prin. ergo ab ipſo cenſentur prohibitæ, cùm lex referens ſit in referente. l. aſſe toto. ff. de hæred. inſti. l. Titia. in princ. ff. de manu. teſta. l. inſtitutio talis. ff. de condi. inſti. l. ſi ita ſcripſero. ff. de condi. & demonſtra. ¶ Et leges non dedignatur ſacros Canones imitari, vt eſt notum, & in materia, in qua verſaretur culpa peccati, eſt præferenda diſpoſitio iuris Canonici. gloſſ. in regul. Poſſeſſor. de regul. iur. libr. 6. capitul. fina de præſcr. gloſ. §. hactenus. Inſtit. de grad. quæ dicit, quod in materia ſpirituali aſſentiendum eſt iuri Canonico cap. 1. noui ope. nunti. & cap. clerici. de iudi. ¶ De iure regio, eſt. l. 1. & 8. titul. 2. lib. 8. ordina. & l. 5 titul. vltim. eod. lib. & in lib. Pragm. fol. 50. col. 3. verſ. *Otroſi tened mucho cuydado, è poned mucha diligencia en caſtigar las blaſphemias, è vſuras.* & in. l. 96 in curijs Madri. anno. 1534. & l. 77. Valliſoleti. Anno. 1548. & in reperto. Curiarum. l. 1. titul. 2. libr. 8. ſupp. in. 1. De iure naturali eſt pluſquã notum eſſe prohibitam, quia vſu conſumitur pecunia, vti probat alijs rationibus Couar. libr. 3. Variarum reſolutio. capit. 1. num. 5. ¶ Quæri poteſt, cur fuerint vſuræ prohibitæ. Multæ certè rationes aſsignantur in hoc à Saliceto in repet. authẽ. Ad hæc. colum. 2. verſicul. Septimo quæro. C. de vſur. Vna eſt, ad euitandam ſegnitiem in artibus virtualibus & induſtrialibus, nam vnuſquiſque intenderet dare ad vſuram officijs & artificijs omiſsis, & ſic induceretur maximum malum reipublicæ, maximè circa deſertionem agriculturæ, cuius quàm vtile ſit reipublicæ, nullus eſt qui ignoret. De qua aliqua ſcribit Tiraquel. de nobilitate capitul. 31. Alia ſecunda eſt, quia per vſuram depauperarentur ciues. capit. quanto. vbi Pan. num. 2. de vſur. & intereſt reipublicæ ſuos ciues habere locupletes. gloſſ. in. §. ſed maior. Inſti. de iis qui ſunt ſui vel alie. iur. verb. malè vtatur. Cæteræ rationes videndæ ſunt apud Conrad. de contractibus. quæſtion. 21. concluſi. 5. & Ioan. Coraſi. lib. 3 iuris ciuilis miſcella. capit. 21. num. 7. & Hoſtien. in capi. 2. de vſuris. ¶ Quæritur præterea, Vtrum dare ad vſuram ſit mortale. Et eſt dicendũ quod ſic, prout denotat inæqualitatem ratione mutui. Probatur. Lege diuina eſt id prohibitum, & legẽ etiam humana, ergo veniens contra huiuſmodi iura peccat. Secundo iſtam partem tenet. San. Thom. 2. 2. quæſtion. 78. ar. 1. & ibi Caieta. Idem Thom. quodlibe. 3. articu. 19. & in opuſcul. 73. capitul. 4. & in quæſtio. de malo. quæſtio. 13. art. 4. & in. 3. ſenten. diſtin. 37. articul. 6. Florenti. 2. par. titul. 1. capitul. 6. §. 1. ¶ Hinc deducitur, Papam in vſura diſpenſare non poſſe. Quia non debet concedere peccatum. Tenet Panor. in capitul. mandato. numer. 6. de Simoni. Ratio, quia Papa non poteſt venire contra legem Dei. Quod eſſet, ſi vſuram permitteret, & lex ſuperioris, non poteſt tolli ab inferiori. Clemen. Ne Romani. de electi. ¶ Ampliatur, etiam ex iuſta cauſa, vt eſt redemptio captiuorum capitul. ſuper eod. de vſur. Quia intentio finis boni, non iuſtificat factum in ſe dãnatum. Conrad. de contract. quæſtion. 84. concluſi. 2. verſi. Ex hac concluſione. & mala nõ ſunt facienda, vt inde eueniant bona. Conrad. de contract. quæſtio. 26 concluſ. 2. Hadrian. quodlib. 9. litera. y. Et hãc partem probat Apoſtolus ad Roman. 13. Ex quo infertur, quòd puer, qui diceba-

tur

Digitized by Google

tur ſanare infirmos in hac ciuitate, ad quem populus concurrebat, optimè fuit factum, cùm Epiſcopus & Inquiſitor ipſum examinauerint in qua virtute id faciebat, & fuit pulſus, quia nullam demonſtrauit. Item etiam alia opera, quæ quanuis in ſe bona, fiunt mala arte. His etiam accedit nota. Conrad. quæſtio. 27. concluſio. 2. Couar. li. 3. Variarum reſolutio. capit. 1. num. 8. ¶ Dubitatur, An pro pecunia mutuata liceat expectare aliquã commoditatem, ſeu rem æſtimabilem. Et eſt dicendum quod non. cap. ſi fœneraberis, & capit. plerique. 14. quæſtio. 3. capit. conſuluit. ibi, nihil inde ſperantes. Ezechiel. 18. Si vſuram & ſuperabundantiam non acceperint. Et Luc. 6. Mutuum date, &c. Sanct. Thom. 2. 2. quæſtio. 78. articu. 2. ¶ Hinc infertur, quòd ſi mutuas frumentum antiquum ad renouãdum nouum, hoc eſt, vt nouum tempore ſolutionis mutuatarius tibi reſtituat, eſſe peccatum vſuræ, quia facis principaliter propter lucrum, ne tuum pereat, & inde lucrum ex meliori recipias. Laurenti. Rodolph. 2. par. in repet. capitu conſuluit. quæſtion. 45. de vſur. Archiep. Florent. 2. part. tit. 1. cap. 7. §. 9. Sylueſt. verb. Vſura. in quæſtio. 17. Guido Papæ in tractat. De vſuris. num. 24. Clauis huius dubij in eo potiſsimum conſiſtit, ſi hoc faciendo, intendit lucrum, nam ſi ita eſt, vſura erit. Si tamen ſalua æquitate iuſtitiæ intenditur vitatio damni, non erit vſura, nec illicitus cõtractus. ¶ Deducitur etiam, quòd mutuans granum exiſtens Salmanticæ tempore mutui, vt ſibi reddatur in alio loco, vbi requiritur maior expenſa in vectura, committet vſuram, quia eſt quid æſtimabile ratione mutui. ¶ Ex eadem quæſtione, & in eius capite dictũ infertur, quòd ſi quis mutuat alteri ea intentione vel pacto, vt vadat ad apothecam ſuam ad emendum, vel ad molendinum ſuum ad molendum, vel ad furnum ad coquendum, quòd committit vſuram. Ioan. Andr. in regul. Peccatum. de regu. iuris, lib. 6. Laurenti. Rodulph. in cap. conſuluit. 2. part. quæſt. 38. de vſur. Archiepiſco. Florent. 2. part. tit. 1. capit. 7. §. 8. Hadrian. de reſtitutione in 4. ſentent. fol. 118. §. iuxta prædicta diſquirendum eſt. ¶ Ratio eſt, quia libertas iſtius mutuatarij prædicto pacto ligatur, quæ ſufficit ad reddendum contractum illicitum eo in caſu, quo nulla alia res æſtimabilis interueniſſet. ¶ Quæro, Vtrũ petere pecuniam mutuam ab aliquo ſub vſuris ſit peccatum? Et eſt dicendum quod non. Quia ſecundum Philoſophum. 5. Ethicor. qui patitur iniuriam, non peccat. Sed vſurarius peccati inquantum facit iniuſtitiam accipienti mutuum ſub vſuris: ergo ille qui accipit mutuum ſub vſuris non peccat. ¶ Secundò confirmatur. Nam iuramẽtum quod peccatum inducit, non eſt ſeruandum capitul. non eſt obligatorium. de reg iuris. lib. 6. cap. in malis promiſsis. 22. quæſtio. 4. Sed iuramentum de ſoluendis vſuris eſt ſeruandum à promiſſore. cap. 1. & cap. debitores. de iureiuran. ergo licitum eſt ex parte ſoluentis. Idem tenet glo. fi. in dict. cap. debitores. Archi. in cap. ſi quis vſuram. 14. quæſt. 4. & in cap. mouet. numer. 4. 22. quæſtio. princ. Collectar. in cap. quia in omnibus 2. colum. numer. 6. de vſur. Panormit. in capit. ſuper eod. num. 4. eod. tit. Idem in cap. cùm in eccſia. num. 6. de Simoni. Anani. in cap. non ſatis num. 6. de vſur. Luc. de Penna in. le. 2. ad fin. C. vt ruſtici ad nullum obſequium. lib. 11. E Theologis iſtam partem tuetur Diuus Thomas. 2. 2. quæſtio. 78. artic. 4. & Caietan. idem tenet Thomas in 3. ſentent. diſtinct. 37. artic. 6. ad ſextum & in opuſculo. 21. artic. 5. & opuſculo. 73. capit. 17. & quæſt. 13. de malo. artic. 4. ad 17. & 19. argumentum. Conrad. de contracti. quæſtio. 47. Richard. de Media villa in 4. ſenten. diſtinct. 15. art. 5. quæſtio. 5. ad ſecundum. & ibi Ioann. Maior. quæſtio. 29. Archiep. Florenti. 2. parte. tit. 1. cap. nono. §. 14. Angel. verb. Vſura. 2. §. 2. verſi. Vtrũ liceat. Hadrianus Papa quod libe. 3. §. ſecundo, inquirendum eſt, an ſemper illicitum. litera. A. ¶ Præterea peccatum hic non verſatur, cùm deficiat intentio dantis vſuram, quia facit pro ſubuentione ſua, & ſic ad neceſsitatem propriam iuuandam. argum. text. in capit. humanæ aures. 22. quæſtio. 5. glof. in capit. veniens. de iureiurand. Deci. in cap. eccleſiaſticæ. colum. fin. de exceptio. Alia, quæ hic poſſemus annotare in materia ſunt videnda per Laurenti. de Rodulphis in dict. repet. capit. conſuluit. & per Ambroſi. Bigna. in capit. ſalubriter. de vſur. & per Archiepiſc. Florent. 2. par. titu. 1. capit. 6. & Doct. Didacum Couarru. lib. 3. Variarum reſolutio. cap. 1. ¶ Reſtat vt videamus quibus pœnis ſit plectendus cõuictus in iſto crimine vſurarũ. Et eſt prima, quod eſt infamis citra aliam ſententiam eo ipſo, quod de vſura cõſtat. l. improbum fœnus. C. ex quibus cau. infami. irrog. cap. infames. §. porrò. 3. quæſtio. 7. Panormit. in cap. inter dilectos. num. 2. de exceſſ. prælatorum. ¶ Ampliatur, quòd infamia irrogatur ipſo iure ob tale crimen. gloſſ. Cin. Alber. & Sali. in l. improbum. C. ex quibus cauſ. infam. irrogetur. Panorm. & Anch. in cap. inter dilectos. de exceſsi. Prælato. Matheſilan. notab. 49. & eſt communis opinio ſecundum Doct. Couar. lib. 3. Variarum reſolutio. capit. 3. num. 2. Gregor. Lopez. in l. 4. verb. *Vſureros*. titu. 6. part. 7. Ex qua concluſione infertur intellectus ad l. fratres. C. de inofficio. teſtam. & ad. §. ſoror. Inſtit. codẽ. quòd frater habet querelam inofficioſi aduerſus teſtamentum fratris, in quo vſurarius eſt

inſtitutus hætes tanquam turpis & infamis perſona ſit inſtituta, omiſſo fratre. Ita Anto. Butrio in capit. Rainuntius. de teſtamen. quem ſequitur Matth. notabi. 49. & notabi. 197. ¶ Ampliatur, etiam ſi ſit vſurarius in quacunque quantitate, cũ hodie ſit prohibita vſura in quacunque ſpecie, & quantitate de iure diuino, & naturali, & etiam Canonico, vt probatum eſt, & ſic ſemper in quacunque parua vſura erit improbum fœnus dicendum cùm vſura ſit omnino improbata. ¶ Ita Matheſi. nota. 49. Guillel. de Cuneo. Pet. Iacob. Butriga. Cin. & Salice qui teſtantur hanc opinionem communem in. l. improbum fœnus. C. ex quibus cau. infam. irroget. Et ſecundum Domi. in conſil. 77. colum. penuit. & probat regia. l. 8. iſto tit. contra gloſſ. in. l. improbum fœnus. ſuprà citata. quatenus voluit hanc pœnam infamiæ locum habere contra exercentes vſuram vltra limites legis ciuilis, id eſt, vltra centeſimam, cùm aliæ vſuræ intra centeſimas permiſſæ forent, & ideò veroſimile non eſſe legem Cæſaream infamia eos affeciſſe, qui ſecundum eius permiſsionem & authoritatẽ fœnori darent. Et approbat concluſionem prædictæ gloſſ. Domi. in dict. conſil. 77. ¶ Item etiam clericus vſurarius infamis eſt ipſo iure, ſicut laicus, text. ſecundum Panor. ibi in capit. inter dilectos, de exceſsi. prælato. Et eſt intelligenda iſta ſententia eo pacto, quo diximus in laicis ad interpretationem dictæ. l. improbum fœnus. ¶ Hinc venit, quòd conuictus de vſura, eſt inhabilis ad ſacrorum ordinum ſuſceptionem. text. in capit. maritum. 33. diſtinct. capi. ſeditionarios. 46. diſt. Seditionarios ſtatuimus nunquam ordinandos clericos, ſicut nec vſurarios, vel iniuriarum ſuarũ vltores. capit. 147. diſtinct. ¶ Confirmatur, nam vſurarius eſt infamis, & infamis infamia iuris vel facti eſt irregularis ad ordines ſacros ſuſcipiẽdos. capit. qui in aliquo. diſtinctio. 51. capit. Euthemium. §. hinc colligitur. 2. quæſt. 3. vbi loquuntur de infamia iuris. Et Richard. in. 4. ſenten. diſtinct. 25. artic. 6. quæſtio. 1. & ibi. quæſtio. 2. loquitur de infamia iuris Canonici. Angel. verb. infamia. §. 10. & Sylu. quæſtio. 3. Idem de infamia facti. ca. omnipotens. de accuſatio. Richard. vbi ſuprà. q. 3. Gundiſaluus de Villadiego, de irregular. capit. 2. verſic. Item eſt irregularis infamis. l. 8. tit. iſto. 2. infrà hoc lib. 8. ergo & vſurarius, cùm ſit talis. ¶ Eſt etiam alia pœna, quòd non poteſt eligi, ſeu præſentari ad eccleſiaſticum beneficium, ſeu dignitatem. capit. de Petro. 47. diſtinct. Bertachi. in tracta. de Epiſcopis. 2. lib. 1. partis. quæſtio. 33 Cæſar. Lambert. de iure patronatus. 21. artic. 9. quæſtio. princip. 1. par. 2. lib. fol. 247. col. 3 §. expediti. Rebuff. de pacificis poſſeſsio. Præterea eſt alia, quòd clericus conuictus de vſura, eſt ab ordine & dignitate deponendus capit. epiſcopus. 47. diſtinct. Quod intellige, quando monitus non deſtiterit à tali iniquitate. capit. prætercà. de vſur. vbi Panormi. ¶ Hinc clericus priuatur ab obtinendo beneficio. gloſſ. in capit. Præterea. de vſur. ſecundum regulam. Infamibus. lib. 6. ¶ Item etiam priuatur officio obtento & obtinendo. text. not. in capit. 1. de vſur. vbi eum notant Ioan. Andr. Panor. & Rauen. Alex. conſil. 72. in princ. lib. 1, & Ioan. Bern. in practi. crimi. capitu. 81. Hoſti. in ſum. de vſur. §. vlti. verſic. Alia à iudice. & ſic punitur pœna arbitraria à iudice ſuſpẽſionis tantum. vt in cap. præterea Si tamen punitus pœna ſuſpenſionis in eodem errore perſtiterit, venit puniendus pœna depoſitionis ab officio & beneficio. vt in dict. capit. 1. quod ibi probat, quatenus inquit, inſiſtat. & ſic ex perſeuerantia augetur delictum. capitu. quanto. de conſ. ca. non debet. de conſang. & affini. capit. cùm haberet. de eo qui dux. in matri. quam pollu. per adulte. ergo & pœna eius. ¶ Vſurarij etiam præter alia compelluntur in odium vſurarum demonſtrare libros rationum. clem. vnic. §. cæterum. de vſur. Ioan. Anani. in capit. præterea. colum. 4. nume. 6. de vſur. Panor. capit. 1. nume. 9. de probatio. ¶ Præterea vſurarijs manifeſtis & prædonibus denegatur appellatio. tex. & ibi Anani. in. ca. quàm pernicioſum. de vſur. Quod declaravt ibi per eũdem Anani. colum. 1. & 2. ¶ Vſurarijs vltra pœnã reſtitutionis propter delictum eſt eis pœnitentia iniungenda. Anchar. in capit. cum tu. numer. 6. de vſur. ¶ Vſurarij nullo exiſtẽte accuſatore etiã de officio ſunt puniendi ab ordinarijs per pœnã Concilij Lateranenſis. capitulo. cùm in diœceſi. vbi Anch. num. 1. de vſur. & Deci. cõſil. 170. quærit, vtrùm vſurarius per ſecularem iudicem caſtigari poſsit criminali pœna. Omnino vide Marãt. diſputatione. 5. Vſurarij manifeſti non admittuntur ad eccleſiaſticam communionem ſecundum Innocen. in cap. quia in omnibus. de vſur. id eſt, ad ſuſcipiendum corpus Chriſti. Vel ſecundùm Panor. ibi, non admittũtur ad eccleſiam, quando celebrantur diuina: quia exiſtentes in eccleſia, dicuntur admitti ad altaris communionem. Et iſta expoſitio videtur melior, vt vſurarius rubore cõfuſus, faciliùs reſipiſcat, & exeat à crimine, ſicut dicitur de excommunicato in cap. 1. de except. lib. 6. Et ita poteſt intelligi text. in capit. miniſtri. ibi, à communione. 14. quæſtio. 4. ¶ Eſt & alia pœna, quòd decedenti in hoc peccato manifeſtæ vſuræ, denegatur eccleſiaſtica ſepultura, ita vt nec in cœmeterio eccleſiæ ſit ſepeliẽdus, & clerici eius ſepulturæ intereſſe non debent. dict. ca. quia in omnibus. Quæ pœna eſt confirmata per text. in capit. 1. de vſur. lib. 6. & aucta per Clem.

Digitized by Google

Eoſ. de ſepult. quia ſepelientes manifeſtum vſurarium ſunt excommunicati ipſo facto. vbi gloſſ. ponit qui dicantur ſepelire, clerici tantùm, an laici aſſociantes, vel foueam faciẽtes, ſeu in foueam cadauer reuoluentes. ¶ Prætereà ſi ſepeliatur cadauer in eccleſiaſtica ſepultura, debet exhumari. Panor. in cap. ſuper. num. 2. de ſtat. monach. Angelus verb. Vſura. 2. §. 6. ¶ Alia pœna eſt, vt non admittatur ad oblationem faciendam, vnde debet ſacerdos reſpuere oblationem vſurarij manifeſti. Ita Panormit. & Anani. in capit. quia in omnibus de vſur. & Cæſar. Lamberti in tracta. de iure patron. 21. ar. 9. quæſt. princ. 1. partis. 2. libri. nu. 4. ¶ Eſt etiam & alia pœna, quod vſura ad conuincendum vſurarium probatur per teſtes ſingulares ſecundum Nellum in tracta. de teſtibus. num. 187. etiam deponendo in facto proprio, dicẽdo, quòd ipſi receperunt mutuum ſub vſuris. l. iſta. 1. tit. 2. lib. 8. ordina. Et adde Alexand. num. 4. in l. dictantibus. C. de teſtamen. Additio. Panormit. in capit. licet ex quadam. num. 8. in verb. reddit. de teſtib. cũ adductis ab Aymone conſil. 6. nu. 102. Matthæ. de Afflictis in conſti. Regni Siciliæ & Neapoli. lib. 1. rubri. 6. num. 2. & Didac. Couar. lib. 3. Varia. reſolutio. capit. 3. num. 5. Prætereà probatur vſura coniecturis. capitul. cùm in diœceſi. de vſur. ibi, ſi tamen alijs argumentis. ſing. ſecũdum Panorm. ibi. & in conſ. 22. lib. 1. quòd quis poteſt conuinci de vſura per famam, & alia argumenta, adde Panorm. in cap. illo vos. num. 4. de pignor. Feli. in capit. veniens. colum. 4. de teſtib. gloſſ. verb. manifeſtos. in cap. 1. de vſur. lib. 6. l. 1. titu. 2. de vſuris. lib. 8. ordinam. & Raue. de emptio. & vend. colum. 4. dicit eſſe bonum text. dict. cap. in diœceſi. ad id quod ſuprà diximus. ¶ Punitur etiam excommunionis pœna, cap. clerici arma. de vita & honeſta. clerico. ¶ Eſt etiam alia pœna, quòad vſurarij teſtamentum, citra formam textus in cap. quanquam. de vſur. lib. 6. Pro cuius interpretatione eſt videndus Couar. in dict. capitu. 3. num. 5. & quæ notat ipſe in rub. de teſtam. 3. par. num. 11. ¶ Eſt tamen prædictis adnectendum id, quod Felin. in cap. in præſentia. colum. 7. num. 13. de probatio. & Burgos in cap. ad noſtram colum. 4. de emptio. & vendi. adnotarunt, quod nõ ſufficit probaſſe contractus vſurarios feciſſe, ſed oportet probare illas vſuras recepiſſe. Et eſt communis nota ad tex. in dict. ca. quanquam. de vſur. lib. 6. ibi, De vſuris quas receperãt, & debet probare actor quòd tales cõtractus communiter pro vſurarijs in loco reputabantur. Soci. nepos conſi. 83. num. 21. lib. 2. alios citat. quæ ſunt not. ad liberandum aſſertum aliquem de contractu vſurario. Cum forte non ſit. Et prætereà alia pœna: quòd dominium vſuræ non tranſit in vſurarium, vt diximus in l. 5. glo. 1. tit. 19. infrà. eod. lib. 8. vbi aſſerui communem opinionem aduerſus aliam communem contrariam firmantem quòd tranſeat dominium. ibi videbis. ¶ Vſurarius cenſetur hæreticus & punitur pœna dimidiæ partis bonorum cameræ Regis. dict. l. 5. tit. 19. infrà. eod. lib. 8. ordi. quam intelligas, vt ibi intelligo nouo ſenſu. Eſt etiã turpis perſona, & ſic ſi hæres inſtituatur à teſtatore, fratri daretur querela. Bald. & Salicé. in l. improbum. C. qui notant. infam. Antoni. in cap. Rainutius. de teſta. Fernan. Vaſquius Minchacę. in lib. 1. §. 10. num. 193. de ſucceſſ. creat. fol. 123. colum. 1. vbi idem dicit eſſe contra filium ſpuriũ ſacerdotis, & etiam concubinam teſtatoris hæredes inſtitutos, quæ perſonæ tanquam turpes querela fratris excludi poſſunt ab inſtitutione, & ibi declarat multis modis à num. 196. cum ſeq. de vſurario hærede inſtituto ſiue ſit manifeſtus, ſiue occultus dum tamen ſit ſententia declaratoria datus pro vſurario eſt infamis & turpis perſona, & quòd querela inſtitui poſſit contra eum à fratre præterito. Sententia eſt Grego. Lup. in l. 4. tit. 6. part. 7. verb. *Vſureros*. ſed dolendum eſt, his noſtris tẽporibus, quibus nihil timoris eſt, talis periculi, & pœnarum impoſitio, de quibus ſuprà cum alijs multis in vtroque foro ſtatutis non retrahit eos ſaltem timore earum ab iſto crimine vſurarum. ¶ Eſt etiam puniendus à iudice eccleſiaſtico, vel ſeculari, cum ſit mixti fori, etiam ſi crimen mere eccleſiaſticum ſit. Nam concluſiue tenendum eſt quòd iſtud crimen habetur pro eccleſiaſtico quãdo eſt dubiũ, an contractus ſit vſurarius: vel quando agitur de vſuris, vt de peccato. Sed ſi ageretur de vſuris, vt de indebito ſoluto, tunc clarum eſt, quòd etiam ſecularis cognoſcit. c. poſt miſerabilẽ. de vſur. Præpoſ. ita reſoluit in ſum. 11. quæſt. 1. colum. 2. verſi. in gloſſ. ibi vſurarum. numer. 4. dicam in l. 5. ti. 19. infrà. hoc lib. 8. & poſſunt lege Regia aliqua pœna ſeculari puniri. Iacob. Butri. in l. improbum fœnus. C. ex quib. cauſ. infa. irrogetur. monach. Ioan. Andr. & Domi. in cap. 1. de vſur. lib. 6. Carol. Molinæ. de contract. illicitis, q. 10. Couarru. in epito. 4. decreta. 2. part. ca. 6. nu. 18. vbi defendit hanc noſtram legem Regiam. ¶ Eſt etiam in pœnam ſtatutum in iure, quod vſurarij manifeſti teſtamentum ſit ipſo iure nullum, niſi fiat ſecundum formam capit. quanquam. de vſur. lib. 6. Couar. lib. 3. Variarum reſolut. cap. 3. num. 9. nec etiam poterit cauſa mortis donare. Lap. allegat. 125. dicens inualidam donationẽ cauſa mortis eſſe, niſi reſtitutæ fuerint prius vſuræ vel præſtita cautione ab vſurario. vt in dict. capit. quanquam idem not. Hieronym. Gigas de crimine læſæ maieſta. libro tertio. titul. 1. quæſtio. 3. num. 4. gloſſ. in dict. capitu. quanquam. tenet

text.

Digitized by Google

tex. Iſtum procedere in qualibet vltima volunta te. quam approbant docto. communiter vt poſt Imol. in l. tam is. ff. de donat. cauſa mort. fatetur. Couar. in rub. de teſtamen. 3. par. verſi. tertio. nu mer. 11. vbi ponit contrariam affirmando eſſe cõ munem. Sed prior eſt tenenda nam alias diſpoſi tio dicti cap. quanquàm redderetur illuſoria, nam quod eſt ei prohibitum vna via, cõcederetur per aliam indirectam contra diſpoſitionem dicti Ca nonis. quanquàm. de vſur. lib. 6. iſtas duas com munes contrarias: vtrùm autem cambia & recam bia quæ communiter ſunt in vſu: ſint licita, cum ſecundum Philoſ. 1. politico. ſola ratione natura li dicat, quòd vſuraria acquiſitio pecuniarum eſt maximè præter naturam. tradit S. Tho. 2. 2. quæſt. 78. art. 1. ergo iniuſta & reprobata ſunt & ſentit expreſſe Greg. Lup. in l. 4. verb. *vſureros*, titu. 6. part. 7. ¶ In contrarium imò quod licita ſint in re publica. eſt gloſ. in l. 3. C. de inſti. actio. quam ibi communiter ſequuntur doct. ſecundum Fernan dum Mechac. vbi idem poſt longam diſputatio nem concludit pulchre & fuſe in iſta materia, vt in reliquis. lib. 3. controuerſ. frequentium. ca. 60. num. 7. cum ſeq. ibique citat plures agentes de hoc dubio. & poſt Bald. ibi ad fin. num. 7. dicit, Cõtractum cambiorum interdum neceſſarium, interdum quaſi quintum quoddam elementum iuregentium neceſſarium & conducibilem eſſe. a Ide Henri. Gandau. quodlib. 6. quæſt. 22. Con rad. de contractib. quæſtio. 59. vtrùm cambium. Ioan. Methy. lib. de reſti. rubr. de cambio in quo ſola temporis diuerſitas interuenit. Ioan. Lup. in rep. cap. per veſtras. §. 10. num. 13. fo. 112. de do nat. inter vir. & vxor. Domini. Soto. lib. 7. de iu ſti. & iur. quæſtio. 1. art. 2. Archiep. Florentin. 2. part. titu. 1. capit. 7. §. 47. cambia fiunt triplici ter. vſque ad. §. 50. Item leges regni ſine calumnia cambia & campſores permittunt. l. 1. tit. 8. lib. 5. ſuprà. ibi, *Mandamos que el cãbiador ſea libre y fran cò aſsi en nueſtra corte, como en todas las ciudades y vi llas y lugares de nueſtros Reynos y ſeñorios, y que todos cambien y puedan cambiar ſin pena ni calũnia alguna.* Fallit niſi nummularius eſſet exterus ab iſto reg no cui eſt in regno prohibitũ exercere cãbium. per pragma. 126. lib. pragma. Reg. Cath. per quã eſt correcta in hoc prædict. l. 1. ordin. & approba tur vſus cãbiorum cũ certa qualitate. vt in prag. *96. de Madrid*, anno. 1534. ne nũmularij recipiant vltra decem annui reditus pro centenario, aliàs eos declarat vſurarios, & in fraudem vſurarum id facere ergo intra limites legum regiarum, ne dum licitum ſed iuſtum exiſtimatur. Tum ratione cu ræ, ſolicitudinis, laboris & periculi, quod patiun tur in vtilitatem reipublicæ, vt præter alios ſenſit Alexan. conſi. 60. colum. fina. verſicu. nec obſtat ſi diceretur. nume. 13. lib. 2. vbi vi. citata ad eum in additio. incipi. cambia & Fernand. Vaſquius loco præcitato. ¶ Eſt etiam dubium vtrum annui redditus, quos cenſos vocamus, cum pacto redi mendi ſint liciti abſque labe vſuræ? Reſpond. de iſtis redimibilibus & irredimibilibus agit Cõrad. de contract. 4. part. per. 15. quæſtiones. incip. à quæſt. 72. Ioan. Maior in 4. ſenten. diſtinctio. 15. quæſtio. 34. & ibi Gabriel. quæſt. 12. Guillelm. Bont. in quodlib. vtrum emere redditus vitales, aut perpetuos ſit cõtractus illicitus & vſurarius. Tiraquell de vtroque retract. titu. 1. §. 1. gloſſ. 6. Ioan. Methym. in C de reſtitu. C. de cenſibus. fo. 151 colum. 3. vſque ad 172. latè proſequitur Co uar. lib. 3. Vari. reſolu. capit. 7. & 8. In quo du bio omiſsis ſuperfluis ſit Conclu. 1. Annuos red ditus temporales, ſine fraude aliqua vſurarũ, eme re & vendere eoſque retinere eſt licitum. eſt tex. expreſſus in extraua 1. & 2. inter communes ſub ti. de emptio. & vendi. vbi hos contractus licitos iudicat & probant Guiliel. Bont. in dict. quod lib. vtrum emere redditus, &c. in nume. 75. vbi refert. 8. motiua in contrarium huius concluſio nis Henri. Gandaui, eaque diſſoluit. Innoc. Ioan. Andr. Anto. Cardi. Panor. & Anani. in capitu. in ciuitate. num. 17. de vſur. Conrad. de contractib. quæſtio. 79. & quæſt. 82. & Tiraquell. in tracta. de retract. lib. 1. §. 1. gl. 6. num. 15. plures ad idem referens doctores. Domi. Sotus lib. 6. de iuſtit. & iure, quæſtio. 5. artic. 2. pro confirmatione acce dat tex. in authen. vt hi qui obligat. ſe hab. perhi bent res mino. §. quoniam autem. verſicu. final. colla. 6. vbi gloſſ. dicit, quòd redditus inter immo bilia computantur. vt in authen. de non alien. aut permut. §. à leone. ſi ergo licitum eſt curatoribus ex pecunijs minorum eis annuos redditus com parare, licebit & vnicuique, nam ſi vſuræ labem continerent etiam fauore minorum non liceret, nec pro alia quacunque iuſta piaque cauſa. capit. ſuper eod. de vſur. ſuadetur. 2. ex l. neceſſario. §. cum vſumfructum. ff. de peri. & comm. rei vend. vbi vſusfructus poteſt emi ad vitam vſufructuarij venditoris. Iaſon. in. l. cum dubitatur. nume. 106. C. de iur. emphi. Collectar in capitu quæ in eccle ſiarum. colum. 2. nume. 6. de conſti. dicens vſum fructum eiuſque commoditatem vendi & pigno rari poſſe per vſufructuarium. & non ſolum ad vitam ſed ad tempus vendi poſſe vſumfructum te nent Domini de Rotta in antiq. deciſion. 860. ſi vendatur ſub titu de empt. & vendi. in tantum quòd emptor ſeu vſufructuarius ratione vſusfru ctus poſſunt conductorem expellere à domo vel fundo in quo habent vſumfructum emptũ. & ita fuit concluſum in Capella Tholoſana deciſion. 420. Locaui domum meam. per tex. in l. arbores. ff. de

Digitized by Google

ff.de vſufruct.ſingulariter not.pro regul.l. empt. C.locat.vt non tantum locum habeat in emptore proprietatis,ſed etiam dominij vtilis, vt in vſufructuario, emphiteuta & huiuſmodi. Præterea emptio annui redditus cenſetur merx & res immobilis,proptereaq́; tex.in clem. exiui. de verb. ſigni.inter immobilia defixit.in §.cumq́ue annui redditus inter immobilia cēſeantur à iure. quem tex.adhoc citauit Boeri.conſil. 3. num. 9. Domi. Sot.lib.6.de iuſt. & iure. quæſtio. 5. art. 2. pag. 555. columna. 2. verſic. duabus concluſionibus. Conrad.de contractib.quęſtio.72.in.1.ſuppoſit. Panor.& eius additio.in capit.nulli.nume.10.de reb.eccl.alien.vel non.glo.in extrauagan. ad conditorem.Ioann.22.ſub titu.de verb.ſignificat. in verb. mobilium. Tiraquell. latiſsime de retract. lib.1.§.1.gloſſ.6. intellige tamē quando huiuſmodi redditus eſſent præſtandi perpetuo,vel ſaltem ad longum tempus,non tamen ſi admodicum puta nouem annos vſque.ex mente gloſſ.in dict.extrauagan. ad conditorem. verb. mobilium. Matthæ.de afflict. in tract.de iure prothomyſeos in princ.§.3.nota.nume.6. Tiraquellus in dict. §.6. nu.7. referens ibi plures huius intellectus & ſententiæ authores.qui intellectus eſt memoriæ tradēdus ad dict.§.cumq́; annui redditus.Item etiam his non longe abeſt pro confirmatione text. in Clement.1.de reb.eccleſ.non alien. vbi ingruente neceſsitate cōceditur prælato ad vitam poſſeſſiones eccleſiæ alienare ſeruatis debitis ſolemnitatibus quem text.annotauit Conradus de contractib. quæſtio. 79. vbi probat non ſolum fructuarium ſed pecuniarium cenſum licitum eſſe, & locum habere præmiſſa concluſio. Cōtractus iſtos ad tempus cum pacto redimendi dum tamē præſtentur in pecunia numerata ad rationē quatuordecim numi pro vno annuatim eſt receptum in regno legibus & conſuetudine, nec cenſentur habere ſuſpicionē vſuræ, vt omnibus in cōperto eſt.l.127 in curijs Madritijs anni.1534 & l.139. in curijs Pincianis anni.1537. & in l.10. in curijs Toleti Anni.1539. quibus. ll. omnes contractus cenſuales redimibiles præcipiuntur reduci ad pecuniam ad rationem vni pro quatuordecim in quocunque fructu annuo ſint conſtituti.& ſic nō improbāt contractus annui redditus ſed fructuarios reducit ad pecuniā noſter Rex Carolus quintus Imperator ſanctiſsimus & conſtituti etiam in pecunia & conſtituendi futuris temporibus minori pretio quam ad rationem.14.milia.pro mille conſtitui non poſſunt per legem Cæſareā Philippi Regis domini noſtri in curijs Madritijs latā anni.1563.in l.127.fol 40.quam etiam refert Alphonſus Azeuedo in repert.ſuo Curiarum.lib.5. tit.5.*De los cenſos y juros*.l.2. & venditor tenetur huiuſmodi tributa imponens ſuper aliquibus rebus explicare omnia alia quæ ante ſunt conſtituta in eis,alias aperto onere & tributo à venditore non expoſito,ipſe vēditor agere poterit ad intereſſe & reſciſsionem contractus.l.65.ti.5. part.5. cuius verba ſunt. *Caſa, o torre, que deue ſeruidūbre à otro, ò q̃ fueſſe tributaria, vendiendo vn ome à otro, callando el vēdidor e non le apercebiendo dello a aq̃l que la compra, por tal razon como eſta, puede el comprador desfazer la vendida, e es tenudo el vendedor de tornar le el precio con los daños e menoscabos que le vinieſſen por eſta razon.* & ad pœnam dupli tenetur vt in.l. 65.in curijs Madritijs ann.1528.cuius verba ſunt. *Mandamos que las perſonas que de aqui adelante puſieren cēſos y tributos ſobre ſus caſas y heredades y poſſeſſiones que tengan atributadas, ò encēſuadas primero a otro, ſean obligados de manifeſtar y declarar los cēſos y tributos q̃ haſta entonces tuuieren cargados ſobre las dichas ſus caſas y heredades y poſſeſsiones; ſo pena que ſi aſsi no lo hizieren paguen con el dos tāto la quantia, q̃ recibieren por el cenſo que aſsi vendieren y cargaren de nueuo, a la perſona a quien vēdieren el dicho cēſo.* Petitum etiam fuit quòd contra præſcriptos venditores procedatur criminaliter per viam furti. in. l. 161.in curijs Pincianis ann.1548.fo.26. ſed nihil fuit de nouo ſtatutum,ſed reſponſum eſt, *a eſto reſpondemos, que ſe guarde y execute lo proueydo.* & idē fuit poſtulatū in curijs Pincianis Anni.1555. petitio.121.fol.58.col.1.cum ſequent.ex his igitur conſtat approbatio horum cenſualium ſeu tributorum cōtractuum. Sed circa præmiſſas leges dubitari vidi aliqua in practica. primum an habeant locum cum quis vendidit ignorans tributū ;quia fortè erat ſucceſſor alterius & antequam potuiſſet certiorari, puta ſtatim adita hæreditate impoſuit tributum cogitans liberam eſſe domum ei relictam, nondum enim dies ſolutionis tributi aduēnerat & creditor non apparuit. Vel quia creditur ignorantem fuiſſe propter fidelitatē & qualitatem venditoris, ſe iurantem inſcium tributi fuiſſe tempore celebrati contractus? & dixi quo ad reſciſsionem contractus & reſtitutionem pretij locum habere etiam in ignorante vitiū rei venditæ,vel quāto minus valet res propter tributum emptore volente rem habere, & non reſcindere contractum. per dictam.l. 63. ibi, *puede el comprador desfazer la vendida,&c.* Igitur nō tenetur præciſe, ſed alternatiuè, tum etiam ex Gregor.Lupo annotatione in verb.*el vendedor.* & in verb.*con los daños.* & quòd non teneatur vltra redditionem pretij cum fuit ignorans tenet ibi poſt Salycet. per tex.ibi Grego.Lupus in dicta.l.63.confirmatur nam error & ignorantia potius quam dolus præſumitur interfuiſſe,& excuſat à dolo.l.plagij. criminis accuſatio ceſſat.C.ad leg.Fabiam.de plagi.&

Digitized by Google

gi. & ibi glo.& quæ notat per eam Boeri. deciſi. 68.num. 11.item etiam ex.l.5.ibi, tenorem indulgentiæ meæ, pœna legis Corneliæ tibi remittitur, quam credo tu magis errore quam malitia incidiſſe. C. de his qui ſibi aſcrib. in teſtam. quem nota perpetuo ad excuſandos notarios à crimine falſi.& not.poſt Bal.in.l.1.ff.de legi.& in.l.2. C. de erro.aduoca.Iaſo. in l.errore ſcribæ. colum. 2. num.2.de teſtam.C.& in.l.ſingularia.nume. 48. ff.ſi certum petatur.& ignorantia in eius fauorem vt excuſet ei à culpa allegari poteſt, vt latè deducit Anton. Rubeus in Rep.l.non ſolum. §. morte num.59.ff.noui oper. nunci. per.l. inter omnes. §. recte.ff.de furt.§.placuit.inſtit.de obligat.quæ ex quaſ.delict.tum ex.l.qui in alterius locum ſuccedunt, iuſtam cauſam ignorantiæ habent, an id quod deberetur,peteretur. ff. de regul. iur. l. qui in ius.138.§.nemo videtur dolo facere, qui ignorat cauſam cur nõ debeat petere. ff. eod. tit. niſi ignorantia eſſet craſſa & affectata, nam non iuuaret.ex gloſ.in.l.ſi minor.C.de acti.empt Grego. Lup.in.l.63.gloſ.penult. tit. 5. part.5. ¶ Eſt tamen notandum, quòd quamuis committens dolum contractum reſcindere non poſsit, quando paſſus dolum vult contractum obſeruari, attamẽ ille qui commiſit dolum, poteſt agere cõtra paſſum dolo,an velit ſtare contractui, vel reſcindere & ipſe tenebitur clare reſpondere, quãuis habeat electionem.l.Iulianus.§.ſi quis à colludente. ibique Bart.ff.de actio.emp.Bart.in.l.ſi quos. C. de decurioni.lib.10.Bald. in l.ſi dolum. C. de peric. & comm. rei vendi.& eſt ſingul.& notatu digna iſta doctrina ſecundum Curti.in repet.l. ſi tranſactione finita.num.2.C.de tranſactioni. ¶ Sit ſecũda concluſio conſtitutio cenſus non ſolum procedit in annuis redditibus impoſitis ante approbationem factam à Romanis Pontificibus Marti. 5. & Calixti.ſed etiam in omnibus poſteà conſtitutis & conſtituendis in futurũ. per dictas duas extrauag.de emp.& vend.inter communes. dum tamen ceſſet fraus.quia pecunia non generat pecuniam in contractu cenſus, ideò non eſt exiſtimandus vſurarius.Emptor enim non emit pecuniam, ſed actionem ad rem ſuper qua imponitur cenſus vt ex illa actione poſsit exigere cẽſum. & eſt iſta ratio optima ad defendendum iſtum contractum & dicendum licitum eſſe. & ſic ceſſat ſcrupulus Ancliar. in diſputa. incipi. antiquis & modernis temporibus. quam refert Anani. in capit. in ciuitate.colum.6.num.14.de vſur. Conrad. de Contract. quæſtio.79. Molinæ. de contract. quæſtio. 68. Nauar. in capit. 1. 14. quæſtio. 3. num. 77. Couarr.lib.3.Variar. cap.7. colum. 8. ¶ Tertia ſit concluſi.ampliatiua primæ, cenſus conſtitutio non ſolum in redditibus pecuniarijs, Sed etiam in fructibus cõſtitui poteſt,niſi Regia lege,prout eſt in noſtro regno,eſſet prohibita. & ſic ex fructibus percipiẽdis ex domo,fundo,vel alia re frugifera.& hæc conſtitutio in vtroque foro procederet.Ioan. Maior in 4.ſent.diſt. 15.quæſtio. 34. concluſ.1.vbi Gabriel.quæſtio.12.col.2.artic.2. concluſ.1. Conradus de contractib. quæſtio. 72. & quæſtio. 73. Pro qua concluſione adſtipulatur.l.ſi debitor.§.veriſimile eſt. ff. de contrahen. emptio.vbi venditio fructus oliuæ pendentis valet.& legatum de fructibus naſcituris eſt validum. l. 1. ibi, aut fructus qui ex eo fundo percepti fuerint hæres dato.ff.de cond.& demonſtr. ad idẽ.l. certus numerus. ff.de tri. vino oleoque legat.vbi oſtenditur vinum legatum adhuc non natum ex certo fundo ſoluendo validum eſſe.&.l.ex eo.ff. eodem.titu.in quo textu etiam apparet, legatum vini in certa quantitate præſtandum in ſingulos annos ex tali fundo iure debitum fore.l.inter ſtipulantem.§.ſacram. verſic. ſi ſtipulatus fuero.ff. de verb.obligat.quo text. habetur venditionem vſusfructus alicus fundi vini vel huiuſmodi firmam eſſe.& l.legatum eſt.§ vini.ff. de annuis legat. vbi annuum legatum vini Falerni quod domi naſcerentur tenet, & quod deeſt in vno anno ſupplendum venit ex fructibus ſequentis anni ex eodem loco & fundo.nec longe his abeſt. l. licet. C.locat.vbi locatio fundi pro annua mercede ſeu tributo præſtando valet.l.22.titu.8.part.5.l.106 in curijs Pincianis anni. 1537.Ad idẽ eſt.l. ſi vno anno.in princ. ff. locat. vbi conductio fundi fructuarij pro certa quantitate pecuniæ valet,& ſterilitas vnius anni compenſatur cum augmento alterius.conc.l.23.tit.8.part.5.ea, propter ſterilitatem.in princ.locat.d.l.23.quæ cum eo cõcord.C l.106.in curijs Pincianis Anni 1537.& l. 109. in curijs Segouiæ Anni.1532.de quo articulo ſingulariter per Deci.conſil.112.& Hippolyt. ſingul. 85.tu ſcis propter ſterilitatem.ſi ergo fructus poſſunt emi,vendi legari, locari & in ſtipulationem deduci, meritoque poterunt vendi per viam tributi & annui redditus. ¶ Quarta ſit concluſio, licita eſt emptio reddituum ad vitam. & ita ſunt in vſu in regno. Conrad.de contract.quæſt. 81. Ioã. Maior in 4.ſenten.diſtin.15. quæſt. 34. vbi Gabriel.quæſtio.12.concluſ. 3. dicit quòd eſt communis practica & ab omnibus conceſſa. quam etiam tenet Archiep.Florent.2. part.ſummæ tit. 1. capit. 8. §. 11. & communem Pariſienſium & Canoniſtarum fatetur Angel. Clauaſi. in ſumm. verb.vſur.1.§.44.quid de illis. Ioan. Methymnæ in.C.de reſtitut.titu.de cenſu temporali.fol.170. colum.3.Oldrad.conſi.207.Panormit.quæſt.15. num.9. Innoc. & communis ſecundum Panor. in cap.in ciuitate.num.7.de vſur. Rom.conſil. 302.

ego

Digitized by Google

ego hunc contractum, est ſecundum Iaſo. qui cō munem aſſerit in l. cunctos. num. 65. C. de ſacroſanct. eccleſ. Rom. conſi. 423. verſ. quintum conſiderans num. Philipp. Deci. conſi. 123. perlectis & pro tenuilib. 1. Sed quæro quod precium dicatur iuſtum iſto[illegible] dituum & ſub alternis cōcluſionibus reſponde. in tributis perpetuis, vel redimibilibus cō ſideratur preciū iuſtum eſſe, quod in populo vel maiori parte verſantium inter hos contractus iudicat commune & iuſtum, ſiquidem ſi eſt in paſcuis, & herba valet quinquaginta vel minus pro vno annuatim ſecundum fertilitatem & bonitatem paſtus, ſi eſt in fructu rerum immobilium domorum triginta, pro vno annuæ præſtationis: vel minus ſecundum qualitatem loci & tēporis quo celebratur contractus, ſi reddituum recidimibilium in prædictis rebus ratione oneris iniuncti etiam diminuitur æſtimatio: & ſic ſecundum communem hominum conſuetudinem & arbitrium iudicatur precium iuſtum, nam vbi eſt defectus pecuniæ, & cum pauca quantitate ſolet multum lucrari, minor erit precium, & è conuerſo maior & iuſtum in vtroque loco reputabitur. ex his quæ Couar. tradit lib 3. Variarum reſolu. capit. 9. num. 7. verſic ex quibus & cap. 10. num. 3 cum ſequent. Confirmatur concluſio, nam commune æſtimum ad precij iuſtificationem eſt inſpiciendū, vt declaraui melius quam alius in l. 2. gloſſ. 1. tit. 23. lib. 2. ordinam colum. 705. cum ſequent etiam quia in cenſu ad vitam conſiderabitur in eius taxatione precij arbitrio boni viri habita ratione ad ætatem & valetudinem pro cuius vita datur. Contra l. de contractib. quæſtio. 81. num. 18. & 19. Ioan. Methymnenſis vbi ſupra de cenſu temporali. & non ſicuti cenſuerunt Paul. nume. 2. & Iaſo. num. 8. in l. pater puellæ. C. de inoffi. teſtam. eſſe conſtituendum iuxta. l. hæreditatum. ff. ad legem falcid. quod falſum ex prædictis apparet. & adde ipſum Conrad. de contractib. quæſtio. 83. nu. 11. verſi. 2. concluſ. & quæ notat Rom. conſi. 423. pro pleniori diſcuſſione. colum. 1. Tiraquell. de retractu lib. 1. §. 1. gloſſ. 6. nu. 19. ſic ergo eſt dicendum omiſſis aliorum annotationibus ſtandum eſſe conſuetudini, vel legi ſi qua eſt in regno vt eſt à Principe Philippo lata in curijs Madritijs anni. 1566. cap. 126. fol. 39. quo cautum eſt omnes redditus ſeu cenſus redimibiles conſtituti & cōſtituendi deinceps, reducantur ad precium quatuordecim milia marobetinorum, annuatim pro mille. & iſtud precium non licet transgredi tanquam legitimum. vt dixi in dict. l. 2. glo. 1. ante tamen ſæpe dixi quod à Pragmaticis Regijs non erat certum pretium ſtatutum quo cenſus emi debuiſſent, vt aliqui exiſtimabāt per. l. 127. in Curijs de Madrid anni. 1534. & Toleti. Anni. 1537. l. 10. Nam dictæ pragmaticæ non impoſuerunt taxam certam cenſibus emendis, ſed veteres cenſus fructuarios voluerunt reducere ad certam normam & precium, commutando & reducendo eos ad rationem. 14. pro vno. nō tamen prohibebant, quo minus cenſus pecuniarius redimibilis pro minori pretio poſsit emi, nēpe dando decem, vel vndecim Duodecim ſeu amplius pro vno annuatim leuādo quemadmodum ante prædictam pragmaticam erat conſuetum in Bethica & Cantabria & apud diuerſas Alemaniæ partes quam conſuetudinem approbarunt Martinus & Sixtus in dictis extrauag. 1. & 2. de empt. & vendit. in illis verbis dum inquiunt, vndecim, tredecim, quatuordecim marchæ, aut plus vel minus ſecundum temporis qualitatē prout ipſi contrahentes tunc inter ſe conuenerant. ita tenet. Io. Methymnen. in codice de reſtitut. fo. 178 col. 3. de cenſu redimibili. verſic. ſequitur amplius pragmaticarum regiam. ſuaderi poteſt, nam ad iuſtificationem precij conſiderantur valor rei, & onera & cōditiones ei adiectæ ex quibus augetur & minuitur pretium. & ſic conditio quod poſsit redimi cenſus & ſic pactum de retrouendendo minuit pretium, quia quamuis valeant quinquaginta vnū perpetuum, ob illud tamen vinculum iterato vendendi, minuitur pretium, vt emantur non pluris, quam quatuordecim, qua propter cum obligatio illa qua emptor reuendere cogitur æſtimetur toto reſiduo, & ſic nulla reſtat fraus ſeu iniquitas. Vel ſi emptis ædibus nō poſsis aperire feneſtras vel vt certis perſonis vendere in pactum deduxeris, ex partium enim voluntate grauamen tale imponi poſſe non eſt dubium, & ſic reuendendi iugum ſubire poteris, cum ex cōuentione partium contractus legem accipiant. Quod autem pactum de retrouendendo minuat pretium tenet Panormi. in cap. ad noſtram. num. 9. de empt. & vendi. idem in capit. in quibuſdam. colum. 1. verſicu. 2. noto. de decim. Tiraquell. in tract. de retract. lib. 1. in proœm. nume. 20. vbi plures concordantias adhoc refert. Angel. Clauaſ. in ſumm. verb. vſur. 1. §. 66. Ioan. Gerſon de contractib. 1. parte cōcl. 8. Ioan. Methymnen. lib. de reſtitu. de cenſu redimibili. §. ex dictis alia naſcitur. fol. 166. colum. 4. Nam tanto pluris valet res, quanto ius & dominium vtriuſque transfertur, ita è diuerſo eo minus valet, quo tenuius infirmiuſque transfertur, in id quo citari poteſt illud Leuit 25. quanto minus tēpus numeraueris, tanto minus emptori cōſtabit. Ioā. Gerſ. vbi ſupra & in. 2. par. propoſ. 19. Soci. conſi. 15. nu. 57. lib. 1. ¶ Igitur precium iuſtū erit in cenſibus illud quod à conſuetudine receptum eſt, vel à lege ſtatutum. ſiue loquamur in perpetuis, ſeu redimibilibus ſine præfinitione tēporis cum

cum pacto reemendi, ſiue ad certum tempus determinatum, ſiue incertum ad vitam, nam nil certius quàm mori, & incertius quàm mors. l. 1. ff. de condit. & den. onſtrat.; de cenſibus autem in certi temporis, puta ad vitam, vel quouſque paternam ingrediaris hæreditatem, & ſimiles dubitari non poteſt quin ſint liciti, etenim cum illic dubium ſit quantum tu ſis temporis victurus, quantumve tuus parens, quantuncunque ſubinde fructuum emptor percepturus ſit, manifeſta eſt emptionis venditioniſque ratio. Domini. Sot. lib. 6. de iuſtitia & iure. quæſtio. 5. artic. 2. ad fin. pagi. 557. colum. 2. ¶ Sitque ſecunda concluſ. pretium taxatum à lege dicitur legitimum nulloq; pacto licet tranſgredi. Secus in inducto conſuetudine, quod poteſt minorari, vel ampliari intra latitudinem iuſti pretij, infimi ſcilicet medij & rigoroſi. vt dixi in dict. l. 2. gloſſ. 1. titu. 23. lib. 1. ordinam. ¶ Huiuſmodi cõtractus cenſuales ſunt approbati etiam apud Aragonenſes lib. 4. fororum. titu. de v. ur. cõſti. incipien. *deſſeantes proueyr.* fol. 109. col. 2. verſic. *declaramos empero.* & ibi ponitur pretium cenſus ad vitam Decem mille ſolidorum pro mille. in conſtit. *de voluntad de la corte.* cuius verba ſunt, *ſtatuymos que violarios o annuos reditos a vida o vidas de algunos daqui auant. por vniuerſidad del dito regno, o por perſonas habitãtes en aquel, no ſe puedã vender a menor precio de diez mil ſueldos por millar.* & approbantur perpetui & redimibiles in tit. de cenſualibus cõſt. incip. opinionibus antiquorum foriſtarum finem imponere cupiẽtes. Statuimus & ordinamus, quòd cenſualia empta ad in perpetuum, de quibus inſtrumentum gratiæ factæ venditori de ea luendo, reuendendo & redimendo non oſtenditur loco bonorum ſedentium habeãtur. Vbi vero monſtrabitur inſtrumentum gratiæ, pro bonis mobilibus & loco bonorum mobiliũ cenſeãtur. quẽ tex. notẽt regnicolæ, quia probat quòd in dubio res præſumitur libere vendita ſecundo probat venditionem factam de his redditibus annuis cum gratia redimendi, mobilium bonorum cenſeri. & ſic redditus perpetui ſine clauſula redimendi cenſentur bona immobilia. & ſolutioni & executioni horum redditüum non obſtabit aliqua exceptio nullitatis vel appellationis allegata per debitorem quouſque ſatisfaciat creditori cenſus. dict. lib. 4. fororum Aragoniæ titu. de cenſualibus & alijs debitis. conſt. incip. *Porque las execuciones de las ſentencias, &c.* & quòd ratione oneris iniuncti poſsit minorari pretiũ à lege vel conſuetudine. eſt text. in capit. cum Ioannes. ibi cuius conditionis intuitu. vbi not. Feli. colum. 1. num. 4. de fide inſtr. l. pen. ff. de hæred. vel actio. vend. l. ſi quid venditor. ff. de ſeru. export. l. fundi partem. 79. ff. de cõtrahenda emptio. ibi, Nam hoc ipſum pretium fundi videretur. not. Socin. in l. 1. §. hæres. num. 3. ff. ad Trebellian. & in cõſ. 15. nu. 57. lib. 1. Andre. Tiraquel. de retract. lib. 2. in princ. nu. 20. vt iam dictum eſt ſupra. ¶ Quæri poteſt an conſtitutiones principum reducentes cenſus ad certam taxam, & quod in pecunia conſtituantur obligent clericos & eccleſias: quæ ſecundum tenorem & permiſsionem extrauag. Martini & Sixti habent huiuſmodi redditus in fructibus, ſcilicet tritico, blado, oleo vel in ſimilibus? Videtur quòd non quia ſunt leges laicorum præceptiuæ, quæ etiam in fauorem clericorum non ligant clericos ſine Papæ approbatione. ca. fin. de reb. eccl. non alien. ca. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſt. cum ergo ſit extra forum ſuum, nõ ligabit clericos nec res ipſorum. argu. l. final. ff. de iur. om. iudi. cap. 2. de conſt. lib. 6. tum etiam quia clerici vtuntur iure communi & non ſubijciuntur ſtatutis laicorum. vt in ſimili not. Bal. in l. venditiones. quæſtio. 6. colum. 2. num. 5. de contrahend. emptio. tum quia prædicta leges veniunt in correctionem iuris communis, & ſic ſtrictè ſunt accipiendæ cum perſonis tantum laicorum, cum de clericis nihil in eis ſit expreſſum. argum. l. ſi vero. §. de viro. ff. ſoluto. matrimonio. l. commodiſsime. ff. de liberis & poſthumis. l. ſi extraneus. ff. de cond. cauſ. dat. cap. ſuſceptum. vbi dixi. De reſc. lib. 6. tum etiam quia lex Papæ quo ad ſuos clericos eſt ſuperior & Regis inferior cap. ſolitę. de maio. & ob. igitur ab inferiori tolli non poterit. Clemen. ne Romani. de elect. præcipuè cum inducat nullitatem contractuum ſecundum formam iuris Canonici eis licitam & permiſſam, quæ eſt priuatio & pœna. l. non dubium. vbi Bald. C. de legi. Alexan. & Iaſo. in. l. turpia. ad notab. ff. de lega. 1. Philipp. Franc. in cap. quoniam. num. 6. de elect. lib. 6. Feli. in cap. 1. num. 33 de conſti. Caſſador. deciſi. ſuper reg. Cancella. 14. num. 7. Gomeſsi. in cap. ſtatutum. numer. 90. de reſc. lib. 6. Igne. in l. 3. num. 8. ff. ad Sillani. cum ergo ſit pœna, & à iure nõ expreſſa talis reciſsio & nullitas cõtractuum non comprehendet clericos gloſ. in cap. fin. de iur. patrona. ca. is qui. de ſententia excom. lib. 6. & alibi latius dixi. igitur, &c. ¶ In contrarium eſt, quòd lex principis non recognoſcẽtis ſuperiorem in ſuo regno poterit ponere legem omnibus ſubditis, quę eſt communis & in vtilitatem reciprocam cuiuſcunque. & præſertim cum eſt talis lex lata ad bonum animæ iuſtificando contractum, ne labẽ vſurę contineat, quia valor frumenti & aliorum fructuum variatur latiſsimè. & ideò melius eſt vt pretium ſit vnum, & ſolutio ſemper vniformis. quæ fieri nequit niſi in pecunia. Cum ergo ſimiliter venditio realis ſit, quæ imponitur ſuper rebus immobilibus ſitis in regno

Digitized by Google

regno poterunt à Rege hoc iugo affici, confirmatur nam clerici gaudent ſtatutis & conſuetudinibus laicorum, dummodo ſint generales, & eis fauorabiles præceptum, nec inhibitionẽ continentes. tex. eſt in. ca. conſtitutus. de in integ. reſt. ibi, iuxta municipij Parroſinenſ. ſingularis ad hoc ſecundum Angel. conſ. 225. Rom. ſing. 442. Bertachin. in tract. de epiſcop. 5. par. 4. lib. quæſtio. 37. Lap. allegat. 100. nu. 6. & allegat. 101. n. 14. Cum ergò clerici velint in regno vti legibus Regijs de cenſibus loquentibus obligando laicos, tenentur cum ſuis qualitatibus. Bald. in. l. omni nouatione num. 2. C. de ſac. ſanct. eccl. & in. l. 1. quæſt. fin. C. de contrahend. emptio. & in l. de quibus. verſic. Sexto quæritur. ff. de legib. & in. l. contra iuris. §. fin. ff. de pact. Philipp. Deci. conſ. 532. nu. 8. col. 2. lib. 4. quia quando quis vtitur iure quæſito ex perſona alterius debet vti cum qualitatibus illo iure inhærentibus. l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acq. poſſeſſ. adde quæ notantur ab Andre. Tiraquel. de primoge. quæſt. 43. vbi agit de quæſtione an cõſuetudo præferens primogenitũ cęteris fratribus, liget ſecũdo genitum clericũ, vt ei præferatur primogenitus laicus. & quæ notauit ad. l. 4. in glo. 1. verſ. vtrum. autem contra clericos. tit. 8. lib. 3. ſupra. pag. 1086. Couar. in practi. quæſt. cap. 8. verſi. quinta concluſio. nu. 5. Ioan. Oroſ. in l. de quibus. nu. 146. ff. de legib. Sed huiuſmodi ſtatuta ſunt mixta & in vtilitatem communẽ ergo ligant clericos. Itaq; etiã ſtatuta quæ tractant de armis non portandis propter pacem, & quæ agunt de conſeruatione montiũ. & quæ prohibẽt venationẽ & aucupationem incertis mẽſibus, vt conſeruentur animalia & aues, augeanturq; comprehẽdit etiã clericos. igitur & in ſpecie propoſita. Confirmatur: nã in his quæ concernunt vtilitatẽ publicam cõprehendũtur clerici. l. additos. C. de epiſcopali audien. not. glo. in. l. ex ea. ff. de poſtu. ſed non dare cenſum niſi ſub forma legum regni concernit commune bonũ ſubditorũ temporale & ſpirituale vt ſuprà habitum eſt, ergo comprehendit clericos. ex Ioan. de Platea. in. §. item lex Iulia. col. 3. verſ. item nũquid ſtatutum laicorũ. n. 108. cõſti. de publi. iudi. fo. 134. his etiã accedit ſtatutũ generale laicorũ ad commodũ, & incommodũ clericorũ, arctat clericos in vtroq; foro Ioã. de Platea poſt Bart. in. l. ſi diuina domus. C. de exactori. tributo. lib. 10. Ioan. Lup. in. l. 70. Taur. nu. 15. qui latè loquitur. melius per Georg. Nattã in rep. c. quãuis pactũ. col. 56. q. 15. nu. 171. verſ. contrariã tamẽ ſententiã. de pact. lib. 6. Deci. conſi. 282. nu. 7. Barbat. in. c. cæterùm. nu. 5. de dona. c. cũ veniſſent. de eo qui mitti. in poſſ. cauſa rei ſeru. c. cũ cauſam. de re iudic. non enim ligat clericos intuitu ſtatuti, ſed intuitu honeſtatis. Bart. in. l. cũctos populos. C. de ſum. Trin. Imol. in. c. quod clericis. de for. compe. col. 2. & eſt lex fundata in ratione & bonis moribus ad euitãdam vſuræ præſumptionẽ, & cõtinet mixtũ fauorem clericorũ & laicorũ. tum etiã quia ratione rerũ ſuper quibus fit conſtitutio cenſuũ & in iuriſdictione noſtri Principis tenebuntur ſeruare formã datã in talibus cõtractibus. arg. eorum quæ notantur à Platea in. d. l. ſi diuina domus. & clerici veniunt ciuiũ appellatione & dicũtur ipſi & eccleſiæ de corpore ciuitatis. Bart. in. l. 1. ff. ad municipal. Bal. in. c. 1. de eo qui arm. bellica depoſ. in vſibus. ergo ratione connexitatis & indiuiduitatis clericorũ & laicorũ in his cõtractibus cenſualibus cũ ad inuicẽ ſint venditores & emptores, ſtatutum in laicis locũ habebit in clericis, cum vna res non debeat diuerſo iure cenſeri. c. tua. de decim. & ꝙ fit ad communem hominũ vtilitatem patet ex d. extrauag. 1. in prin. & in extrauag. 2. quibus tantũ diſponitur inter laicos & clericos annuos redditus licitos eſſe, & cõtractus obſeruãdi in talibus & ſic leges Regiæ nõ cõtradicunt. Imò cõcordãt cũ diſpoſitione iuris & ſecundũ eius mentẽ declarãt omnes cõtractus fructuarios cẽſuales annuos ad pecuniã eſſe reducendos, & cõſtituendi ſimiliter per pragm. nouam dñi noſtri Philippi Regis ſunt inſtituẽdi ad preciũ. 14. mille per mille. quæ leges ab omnibus in Regno ſunt ſeruandæ: & in vtroq; foro practicandæ. Sed quæro an debeatur gabella ex cõtractu annui redditus? reſpondeo deberi, quia eſt vere vẽditionis & realis, quippe cũ res vẽditur ſuper qua fundatur, etiã ſi contineat clauſulam redimẽdi. extrauag. 1. ibi, bonis in ipſo cõtractu tunc expreſſis, pro ipſius cenſus annui exolutione in perpetuũ obligatis. & in extrauagãt. 2. ibi, vẽdentes & emẽtes in cõtractibus ſuper his inter ſe firmauerũt & receperũt, & recipi ſoliti fuere illa ex domibus, terris, agris, prædijs poſſeſſionibus & hæreditatibus prędictis qui huiuſmodi cõtractibus expreſſi fuerũt, prædictorũ ſolutione cẽſuũ & reddituũ efficaciter obligantes, &c. ſi ergo cõtractus eſt realis perpetuus & vẽditionis merito ergo debita erit gabella, ſicut ex cęteris. per. l. 3. quaterni gabellarũ. tũ etiã quia ad iuſtitiã horũ cõtractuum requiritur vera venditio & emptio, & quòd cõſtitutio ſit in rebus immobilibus frugiferis, & pactum redimendi in voluntate & ſola facultate vẽditoris, nõ emptoris, vt eſt notum, ergo debetur gabella, & ſic practicatur.

¶ Sed eſt dubium vtrũ ex reſolutione cõtractus, cũ clauſula redimẽdi, debeatur noua gabella tanquàm ex nouo contractu? & eſt dicendũ nõ deberi, quia ex cõtractu debetur gabella, quæ fuit iam ſoluta ratione contractus. non ergo debetur amplius ratione diſtractus, cum ſit odioſa lex indu-

ceńs tributum & gabellæ præſtationē. ex Andr.
Tiraquell. in legibus connubialibus gl. 5. nu. 2. &
29. quē vide. tum etiã ex Paul. Caſtrē. in l. 1. col.
1. nu. 3. C de pactis inter empt. & vendit. & iterũ
in. l. 1. col. 2. nu. 8. C. quando liceat ab emp. reced.
cũ ergo non ſit nouus contractus, & annullatio &
reciſsio proueniat ex vi clauſulę poſitę in primo
contractu, gabella nõ erit debita ſecundo loco ex
diſtractu. ſecus ſi clauſula redimendi, nõ eſſet ap-
poſita in primo contractu. nã eſſet venditio noua
& nouus contractus toties, quoties repetitur, cũ
precio & noua obligatione. non ſic cũ redimitur
ab ipſo vẽditore, quia legis authoritate receſsit à
priori contractu emptor & compulſus: ideoq; cũ
fuerit ſoluta gabella à venditore in cuius fauorem
ſit diſtractus, nulla debebitur gabella. l. 70. Tauri
in finali. verbis. ibi *y anſi miſmo aya de pagar el com
prador las coſtas, y el alcauala, ſi la pago el comprador
ante que la coſa anſi vendida ſea entregada.* Nõ ergo
ex diſtractu debetur gabella. tenet Angel. in. l. ſi
hominem. col. 1. verſi. in textu quoniã ea vẽditio
ff. de vſucapio. Bar. in l. ab emptione. col. 4. verſi,
quæro qualiter debet. ff. de pact. nu. 12. vbi Bald.
Paul. & Iaſ. n. 17. Bal. in. l. ſi donationis. C. quod
met. cauſa. Bal. & Salic. in. l. 1. C. quando liceat ab
emp. diſcede. Ioan. de Platea in. l. Sancimus. col. 1.
verſi. & ſimiliter ſi res vendita. C. de conſulib. lib.
12. fol. 165. Rebuff. in. 2. part. conſtit. Galliæ pag.
169. gl. 6. nu. 2. ar. vnico. Quæritur tamē de ceſsio
ne cenſus quã pecunia numerata facit emptor ce-
dendo ſuum ius quod habet contra primũ vendi-
torem in iſtũ ceſsionarium ſeq; illi & bona obli-
gando pro validitate cenſus, an debeatur gabella?
& eſt dicēdum ꝙ ſic, cum ſit nouus contractus, &
non ſit virtute primi reſolutus ex pacto reſoluti-
uo. ergo tenetur ex. l. 2. quaterni, & ex mente Iaſ.
in dict. l. ab emptione. nu. 16. col. pen. ad fi. Bald.
in l. cũ per eos. n. 3. C. ſi quis alte. vel ſibi. facit nã
attendenda eſt natura contractus potius quã ver
ba, quia licet dicat ceſsionē vel cõductionem, ta-
mē ex obligatione & precij receptione eſt in rei
veritate cõtractus vẽditionis. & ſic verbũ ceſsit,
eſt accipiendũ, ideſt, vendidit, l. ſi olei. C. locat. l.
ſi inſulã. ff. de præſc. verb. l. hi qui. C. locat. l. ea. le
ge. § locauit. ff. eod. l. cotē ferro. §. qui maximos.
vbi Barto. ff. de publicanis. & ex notat. à Ripa in
tract. de peſte. 1. par. in princ. nu. 60. Corne. cõſil.
12. lib. 4. Item. quia verba ex qualitate contractus
contra propriam ſignificationem ſunt accipien-
da, tex. in. l. ſi vno. verſic. ſed & ſi verbo donatio-
nis. & ibi glo. verb. ſed tranſactio. ff. locati. l. in le-
ge. ff. eod. tit. locati. l. ſi cũ duo. & l. ſi ſtipulatus.
ff. de vſur. notat. Signorol. de homodeis in rep. l.
cunctos populos. nu. 3. C. de ſum. Trini. Item ex
qualitate pretij dignoſcitur qualitas, virtus, & eſ-
ſentia contractus. ex gl. in. l. 1. verb. agendo. ff. de
ſuperficieb. ſecundũ Bar. ibi. n. 3. notatu. digna ſe
cundũ eund. in quæſt. 4. col. 3. n. 9. Iaſo. in l. filius
familias. §. diui. col. 21. nu. 245. ff. de lega. 1. ſed in
ſpecie propoſita conſtat non eſſe donationis con
tractus talis ceſsio, nec locationis, ſed venditionis
ergo talis erit iudicandus vẽditionis & tenebitur
nouus venditor nominatus cedens ad gabellam
per. l. 2. & 3. quaterni gabellarum. & ita ſæpiſsime
vidi in practica iudicatum, & iudicaui, in fauorem
gabellarij. ¶ Quæritur vtrum clericus venditor te
neatur ad ſolutionem gabellæ ex contractu iſto
cenſus, vel alterius? Reſpondendum eſt non tene
ri, niſi id faciat per modũ negotiationis. l. 3. in qua
terno gabellarum. Caſtell. in l. 70. Tauri. nu. 43.
in gl. *y el alcauala*. cap. quanquã de cenſi. lib. 6. Al-
bert. Trot. de vero & perfecto clerico lib. 1. c. 54.
nu. 7. Marc. Anton. Natta. con. 139. nu. 4. lib. 1. tra
didimus in l. 1. gl. 1. col. 93. ad fin. cum ſeq. titu. 3.
lib. 1. ord. ſupra. quod priuilegiũ immunitatis ex-
tenditur ad clericos primæ tonſuræ non tamē ad
coniugatos. l. 13. tit. 3. lib. 1. ord. l. 23. tit. 4. lib. 4.
ordinam. ſi tamen res vendita non erat patrimo-
nialis ſed ex negotiatione habita debetur gabella
& recuperatur ab emptore laico. l. 120. quaterni
gabellarum. Caſtellus vbi ſuprà & ita eſt intelli-
genda. l. 4. tit. 4. lib. 6. ſuprà. ibi, *que el clerigo ven-
dedor ſea tenido de pagar, y pague enteramente el alca-
uala dello.* nam alias eſſet cõtra tex. in. d. l. 1. ibi, *de
todo tributo, &c.* & quæ ibi dixi tit. 3. lib. 1. ſuprà
non tamen debet vendere ſuo nomine, vt eam ac-
quirat alteri tertio laico in fraudem fiſci, prout ſæ
pe fit in damnum conſcientiæ, & tenetur ad reſti
tutionē in foro animæ fiſco ſeu conductori gabel
larum, vt dixi in dict. gl. 1. l. 1. col. 93. ver. quid au
tem obſecro. tit. 3. lib. 1. ordinam. dixi cõmunem
plura citando ad Segur. de bonis lucrat. conſtan.
matrimon. 235. illicitam tamen gabellam licet de
fraudare. ex Tiraquello in princ. n. 68. lib. Retra-
ctus. & fraudē gabellę qualiter ꝓbent collectores
vi. Hipoli. ſingul. 698. ¶ Quæritur etiã vtrum hæ
redes teneantur in ſolidũ pro ſolutione cēſus, vel
pro hęreditarijs portionibus, & nõ obſtãte clauſu
la appoſita in cõtractibus cēſualibus dicēti, *cõ con
dicion q̃ podays pedir todo el dicho cẽſo a qualquiera de
mis herederos* inſolidũ *al q̃ vos mas quiſierdes y por e-
llo le podays hazer executiõ.* an executio debeat fieri
inſolidũ? iſtud dubiũ eſt nũc apud me decidendũ
cũ dño iudice ordinario iſtius ciuitatis? in quo pũ
cto omiſsis ſuperfluis dicerē, ꝙ quãuis eſſent hæ
redes extranei non ſunt cõueniendi inſolidũ, niſi
pro hæreditarijs portionibus, nã in filijs nõ eſt du
biũ, nã pater nõ potuit eos grauare in legitima. l.
quoniã in prioribꝰ. C. de inoffi. teſta. de primo &
dubitabili caſu do tibi caſum vnicum & ſingula-
rem

rem in.l.cum qui.§.te & Titium.ff.de verb.obliga.ibi,& quamuis conueniſſe videatur,ne ab alio hærede,quàm à Titio peteretur,tamẽ inutile pactũ cõuentum cohæredibus eius erit. notat Ioã. Oroſci.in.l.auus.nu. 2. ff. de pact. de quo textu. agit Bart.in.l.continuus.§ fin.ff. de verb. obliga. Declarat optimè Paul.Caſtren.in dict.§ te & Titium.ex lege.12.tabularum diuiditur obligatio dandi inter omnes hæredes. l. ea quæ omnibus. C.fami.erciſ.l.1.ſi cert.pet.l. pacto ſucceſſorum. de pact. ideò tranſit ad hæredes, & hæres pro ea tantum portione qua repræſentat defunctum cõueniendus eſt.not.ff.de præto,ſtipula.l.2.§. fina. in gl.magna.tex.in l.cum à matre. C. de rei vendica.l.fin.§.& ſi præfatam. C. de iur. deliber. Pinel.in.l.1.par.3. num. 80. C. de bon. mater. fol. 142.col.2.Suarez in rep.l.quoniam. in prioribus. ampliat.7.C. de inoffi. teſtament. igitur cum ius nouum introduxit inuentarium in fauorem hæredum, non intendit vllo pacto tollere beneficiũ iuris diuidentis obligationem pro portionibus hæreditarijs.ex dict.l.fina.C.de iur.delibe.l.7.& ibi Greg.Lupus verb.*que las deudas*.tit.6. part.6. igitur condemnari debent hæredes pro portionibus hæreditarijs non inſolidum etiam ex lege cõtrahentis & conſtituentis talem conditionem in annua præſtatione. & hoc erit quando creditor egit contra vnum hæredẽ vel plures actione perſonali,nam ſi egiſſet contra eum tanquàm contra poſſeſſorem rerum hypothecæ ſubiectarum, & in quibus eſt obligatio conſtituta pro ſolutione tributi ſeu cenſus,executio fieret in ipſa re in ſolidũ,& reſeruatur ius ſuum poſſeſſori contra cohæredes,vt ei pro portionibus hæreditarijs ſatiſfacerent,& intereſſe.colligitur ex Barto. in dicta l.continuus.§.præterea ſciendum.num. 9. ad fin. ff.de verb. obligat. & in terminis quòd ſi habeat hypothecam poterit agere inſolidum ad totum cenſum contra quemlibet poſſeſſorem, & ſingularem ſucceſſorem, & hæres conuentus hypothecaria non poterit opponere beneficium excuſsionis.tenet Roder.Suarez in rep.l.poſt rem iudicatam.limita. 1. ad legem regni. nume. 14. ff. de re iud.Pagin.293.& citat. l. mulier. ff. qui potio.in pig.hab. vbi eſt caſus ſecundum gloſſ. ibi ſingul. quòd vbi ſunt plures debitores,quod ſi vnus de dictis debitoribus conueniatur hypothecaria, non poteſt opponere de excuſsione fienda cõtra alios debitores.l.creditoris.vbi not.Bar.nu.3.ff.de diſtract.pigno.idẽ Bar.in.d.l.mulier.text.& ibi gl. verb omnes.in.l.moſchis.ff.de iur.fiſc.vbi.Bart. n.1.idẽ Bar.in.l.1.C.ſi vnus ex plur. hæred. Specul.in tit.de obliga.& ſolut.§.1.verſi. itẽ debitor meus.Neguz.in tract.de pigno. primo memb. 8. par.princ.nu.48. Couar. alios referens dicit hanc communẽ opinionẽ etiã in ſpecie propoſita annui redditus.in lib.3.Var.reſo.ca.7.nu.7. & 8.

¶ Confirmatur, nã ius hypothecæ eſt indiuiduũ ex ſuapte natura,vnde tranſit cum rebus ipſis hypothecæ ſubiectis ſine aliqua diuiſione, ac proinde cum ipſis inſolidũ agendũ eſt.l.quãdiu.vbi notant Bald.Salic.& omnes.C.de diſtract.pign.Neguz.vbi ſuprà & in.1.memb.6.partis.nu.20. vbi hoc probans rationẽ ſubdit, ne cogatur creditor cum pluribus poſſeſſoribus per partes minuatim que conſequi debitum ſuũ.ad idem.l.1. vbi notat Bald.& Salic.C.ſi vnus ex plurib.hæred.&tenet nouiſsimè Gomezius Leonius in ſua centuria reſponſorum iuris. deciſio. 17. ita iudicatum fuiſſe per ſupremos iudices,vt ſinguli ad cenſum inſolidum obligarentur,ita vt vnius ſolutione integra alij liberarentur.& ita ſententiam ipſe protuli & fuit confirmata per Cancellariæ Regios Senatores Pincianæ. Loquimur enim cum conſtitutio cẽſus ſtat in re obligata per ſpecialem ſeu generalẽ hypothecam.in ca.conſtitutus.de religio. domi. Ideo fuit pro rata diuidenda penſio annui redditus,quia penſio ſeu redditus debebatur pro pluribus eccleſijs ſine aliqua hypotheca ſpeciali ſeu generali,vt not.ibi Panor.n.8.& ſic opinio cõtraria huic iudices in Hiſpania merito nõ recipiũt, ſed primam de qua ſuprà. ſecũdùm Couar. vbi ſuprà quanuis ipſe ab ea recedat cum Guido.deciſ.432. Rupella.in inſti.forenſ.lib.1.ca. 10. Caſſanæ. in conſuet.Burgund.rub.5.§.2.nu.35.per.d.c. conſtitutus.non iuridice ab eis expenſum. & intellectum. Dubitatur etiam quis conſtituit cenſum in aliqua domo annuatim præſtandum forte decem mille morobetinorũ pro cẽtum quadraginta,ſoluit gabellã ratione iſtius cõtractus,vẽdidit ipſam domũ deinde Petro pro quadringẽtis aureis cum ſuo onere, itaq; ſolutio pretij fuit in pecunia, & tributo ſeu onere quod loco pretij ſucceſsit, eſt dubiũ vtrũ gabella debeatur pro quingẽtis aureis quibus res fuit æſtimata,an tantũ pro pretio dato & ſoluto in pecunia?in quo dubio dixi,& ita iudicatũ fuit Salmanticæ per iudicẽ ſecularẽ & eius aſſeſſorẽ. Gabellã tantũ debitã eſſe ex iſto cõtractu venditionis ex pecunia in nũmis ſoluta,nõ in æſtimata & loco pretij aſsignata ratione cẽſus & oneris iniuncti. quia illud onus iã ſemel eſt apud emptorẽ primũ & in eũ remanet res vẽdita pro parte tributi,& fuit ſoluta gabella de tali vẽditione,& nũc nõ venditur per tributariũ nec auffertur,ſed ſolutionis onus trãsfertur in ſecundũ emptorẽ,vt liberetur Dñs domus,&recipit loco pretij Sed circa onus vẽditio aliqua nõ celebratur quia eſſet vẽdere rẽ alienã & alteri hypothecatã ratione prioris cõſtitutionis annui redditus, ex qua iã fuit ſoluta gabel.ſufficit ergo,q ex re vẽdita detra

Digitized by Google

ſto onere nũc ſoluatur, hoc eſt de pretio in pecu
nia dato ab iſto ſecundo emptore ipſius domus:
¶Quæritur vlterius vtrùm res ſuper qua eſt im-
politum & fundatum cenſum veniat in commiſ-
ſum ob ceſſationem penſionis ex vi iuris & con-
ditionis appoſitæ per partes in contractu cenſus?
videtur quòd ſic, quia contractus ex partium con
uentione formam & legem accipere dignoſcun-
tur. l. 1. §. ſi conueniat. ff depoſit. faciunt prędictę
extrauag. 1. & 2. de emp. & vend. ibi inter ſe fir-
mauerunt. text. expreſſus in. l. 68. Tauri. dicente,
*ſi alguno puſiere ſobre ſu heredad algun cenſo con condi
ciõ que ſino pagare a ciertos plazos que caya la heredad
en comiſſo, que ſe guarde el contracto y ſe juzgue por el,
pueſto que la pena ſea grãde, y mas de la mitad.* Reſol
uitur ob canonem non ſolutùm talis contractus.
Laurent. Syluan. conſi. 49. nu. 81. Solet commu-
niter apponi in cenſuali contractu ea conditio, vt
non ſoluto cenſu biennio, aut trienno, ius ipſius
contractus extinguatur, fiatque res ipſa cõmiſſa.
eaque pactio ſeruanda eſt ex prædictis. & Couar.
lib. 3. Variar. reſolu. c. 7. num. 1. fol. 202. col. 2. ver
ſic. ſolet tamen. vbi ponit modum & practicã in-
telligendi hanc cõditionem, quæ eſt apud ſupre-
ma Regis tribunalia, eam enim legem & cõditio-
nem quamuis in contractu expreſſa ſit, tantũ ad-
mittit, & probat, vbi cenſus perpetuus conſtitui-
tur abſque pacto redimendi, & res, ſuper qua con
ſtitutus eſt, ipſius erat, qui penſionem annuã ſibi
ſoluendam cauerit, alioqui benigno quodam iure
nunquam abtinet is, qui rem iure, & ratione com
miſsi reddi ſibi poſtulat, quòd expreſsim iure fie-
ri comprobat Matthę. Afflict. deciſi. 80. quã pra-
cticam iuſtam iuridicamq; cẽſeo, quamuis repug-
net verbis dict. l. 68. Tauri. ibi, *ſi alguno puſiere ſo-
bre ſu herẽdad.* ergo ad hæreditatem venditoris, &
non emptoris refertur, qui ſuper eam conſtituit
annuam præſtationem. & cum culpa ſua veniat
priuandus nõ ſeruando leges & conditiones con-
tractus cenſus, non poterit repetere melioratio-
nes factas in re ſubiecta cenſu. Iaſo. in. l. 1. nu. 30.
& in. l. 2. nu. 27. C. de iure emphyteu. & à die quo
incidit res in cõmiſſum tenetur emphyteuta ſeu
cenſuarius reſtituere ipſam cum fructibus. Iaſo.
in. l. in emphyteuticarijs. colum. 5. num. 17. C. de
iur. emphy. Vtrùm autem res incidat in commiſ-
ſum propter ceſſationẽ ſolutionis fortè per tres
vel quatuor annos, vt in praxi vidi dubitari, ſi nõ
fuit prædicta pœna commiſsi pòſita in contractu
cenſuali? videtur quòd non, quia ſolet apponi, &
ſi non fuit appoſita, cenſetur omiſſa ex partium
cõuentione, quãuis in iure eſſet expreſſa ex vi cõ
tractus. tũ quia eſt pœna priuationis, quæ locum
nõ habet, niſi exprimatur. gl. not. in. c. fin. de iur.
patron. & quæ ſcripſi ad Segurã de bonis lucra-
tis cõſtant. matrim. n. 166. gl. in. c. Apoſtolus.
diſtin. & gl. in ſum. 15. q. 8. & in. c. quanquã. ver
ſecus. de elect. lib. 6. c. is qui. de ſententia excom
lib. 6. tũ quia in contractu cenſuali ex ceſſatione
ſolutionis quis nõ cadit à iure ſuo. ex gl. notabi
in cap. conſtitutus. de religio. domi. in verb. iuxta
ratam. quam magiſtram dixit Ioan. de Imol. in. c.
ad audientiã. de reb. eccl. non alie. not. Philipp.
Deci. conſi. 138. col. 1. num. 5. Alberi. in. l. 2. col. 7
verſic. quid de quæſtione à me quæſita. C. de iur.
emphyteu. Deci. conſ. 146. co. 1. Hippoly. ſingu.
95. Matthæ. Afflict. in. c. 1. §. fi. nu. 1. de eo qui ſibi
& hær. ſuis. Boeri. in conſuetudin. Bituric. §. 24.
fol. 47. Panor. in. c. 1. col. 2. & ibi Beroi. num. 69.
de in integ. reſti. Soti. conſ. 167. lib. 2. Iaſ. in dict.
l. 2. num. 41. quorum opinio communis ſecũdum
Deci. in dict. conſ. 138. col. 1. & Couar. lib. 3. Va-
riar. reſolu. ca. 7. col. 3. in princ. quanuis Bal. cõſi.
177. lib. 3. cõtrariam dixerit communem eſſe. vt
refert Couar. vbi ſuprà. ſi ergo ex contractu cen
ſuali ex quacunq; longa temporis ceſſatione etiã
per mille annos, non cadit cenſuarius à ſuo iure,
merito in contractu nobis oſtenſo ſine pacto cõ-
miſsi, non erit dicendum per ceſſationem penſio
nis per tempus quadriẽnij incidiſſe in cõmiſſum.
etiam ſi dixeris hanc conditionem tanquam ſolẽ
tam apponi ex ſtylo notariorũ pro ſcripta ſit ha
benda. ex. l. fin. C. de fideiuſſo. Curti. Iunior. con
ſil. 101. nu. 10. Couarr. de teſtam. in rubr. 2. part.
num. 14. Fernand. Michac. de ſucceſſ. creatio. lib.
1. §. 6. n. 53. Segur. in rep. l. 3. §. fi. nu. 31. vbi in ad-
ditione vltra omnes plura adduxi. ff. de liberis. &
poſt. hodie tamen locum non habet cũ tota ſcri-
ptura eiuſq; tenor ſit legẽdus à tabellione parti-
bus coram teſtibus, & amplius poſt partiũ appro
bationẽ notarius quicquã addere protocollo ſeu
ſcribere poterit, vt dixi in meis additis ad Segur.
loco citato. per Regiam pragm. ca. 1. fol. 190. lib.
pragm. regum. Catholi. quam etiam refert Dida-
cus del Caſtillo in. l. 50. nu. 14. in legibus Tauri.
& ſic cautela erit vt facias notario in continenti
non data ei facultate addendi ſeu mutandi for-
mã protocolli, vt de mandato iudicis afferat corã
ipſo ipſam ſcripturam originalem & protoco-
lum, & ſic apparebit an ſit vniformis contractus
præſentatus ad literam cum originali, vt ſæpe
conſului, & in quæſtione propoſita in qua pœna
cõmiſsi non erat in protocolo & erat in transſum
pto. notabis perpetuo. adde. Cæpol. Cautel. 192.
¶Quæri etiam poteſt de eleganti quæſtione, an
hi redditus ſint conſtituẽdi ſuper certis fundis aut
rebus immobilibus, vel ſufficiat cõſtitutio in per
ſonã cũ obligatione generali bonorũ, ad iuſtitiã
iſtius Cõtractus cenſus ſit concluſio cõmunis reſ
põſiua & in practica recepta cõmuni vſu cõtr hẽ

Digitized by Google

tum neceſſarium eſſe, vt hic cōtractus licitus ſit & à labe vſuræ alienus, quod reditus conſtituatur ſuper bonis aut rebus aliquot, quæ valeant ad redditus annui ſolutionem alioqui conſtitutis annuis redditibus ſuper perſona vendentis, illicitus erit contractus. hanc cōcluſ. tenet Archiepiſ. Flor. 2. par. titu. 1. capit. 8. §. 10. Laurent. Rodulp. in repe. c. cōſuluit. 2. par. q. 11. 5 & 18. de vſur. Carol. Molin. de contract. nu. 22. & eſt cōmunis opinio ſecundum Couar. lib. 3. Varia. reſolu. c. 7. nu. 3. verſic. verum in hoc de redditibus. vbi alios citat, quamuis ipſe velit contrariam opinionem defendere aliquot fundamentis. & iſtā cōmunem defendit Nauar. in c. 1. 14. q. 3. nu. 83. contra. Domi. de Soto. lib. 6. de iuſt. & iur. q. 5. art 1. & hanc contrariam ſententiā iure veriorem contra cōmunem cenſet Couar. in dict. c. 7. verſi. ego ſanè. dicens eandem ſententiā ſenſiſſe ante eum Conrad. de contract. quæſt. 74. & q. 75. pluribus ad id adductis rationibus. & q. 83. concluſio. 13. Carol. Molin. vbi ſuprà nu. 22. Ioan. à Methymna de reſtitutio. tract. de cēſibus. col. 5. de vtraq; ſententia videre poteritis per Couar. & alios ſuprà citatos. à communi tamen non eſt recedendum. quia iſti contractus in re fundantur, & fructus tanquàm qualitas ab ipſo ſubiecto deriuantur. ¶ Quo fit, quod contractus cenſus debet fieri quemadmodum cęteri contractus reales cum venditur res immobilis & ſeruatis qualitatibus, & gabella debet ſolui receptori illius loci vbi res, in quibus fundatus eſt cenſus, ſitæ ſunt ſecundum tenorem legis quaterni gabellarum, & ſub eadem pœna venditoribus iniuncta non ſoluentibus intra quinque dies à tempore celebrati contractus. tum quia eſt vera venditio & realis, tum quia ad ſuā iuſtificationē requiritur illud ius percipiendi producatur ex re, & nō ſicca pecunia. nā cui competūt verba legis & eius diſpoſitio oportet competere. l. 4. §. toties. ff. de dam. infecto eſt venditio, & rerum immobilium, igitur &c. quod eſt ſingul. ad. l. 120. 125. quaterni gabellarū. & ita eſt apud practicos. ¶ Ex quibus infertur illicitum eſſe contractum, quo quis conſtituat annuum redditum quatuordecim ſuper re, quæ tantū decem reddit. & cōſtituens ſe obliget ad culturam & curam. ex Caſſanæ. in cathalogo gloriæ mundi. 12. part. conſider. 98. fall. 25. & in conſi. 63. nume. 6. & in conſuet. Burgund. rubric. 11. §. 6. in princ. cū alijs citatis à D. Couar. in lib. 3. Varia. reſo. ca. 7. fol. 204. colum. 2. vbi vide. & an peremptis bonis debitor cenſus teneatur ad annuam præſtationē. vide vbi ſupra per Couar. qui de pacto retrouendendi an faciat contractum ſuſpectum de vſuraria iniquitate infra in alia annotatione dicetur quia lex iſta facit hanc appoſitionem clauſulæ inducere ſuſpicionē vſuræ. cætera quę pertinent ad iſtos contractus cēſus videnda ſunt per Nauar. & Couar. & Ioā. Methym. in locis præcitatis. ¶ Sed reſtat videre an præſcriptione tēporis tollantur annuæ præſtationes, & quanto tempore? pro cuius reſpōſione eſt videndus Aymon Crauette in aureo tract. de antiquitate temporis. fol. 161. col. 4. verſi. vigeſimo quæro. n. 34. in par. 4. Iaſ. conſ. 208. lib. 2. ¶ Quid autem an annuæ præſtationes inducant obligationem in futurum reſoluit Fernand. Michae. lib. 2. controuerſia. illuſtri. cap 83. & vide quæ dicētur infra. in l. 1. & omnino Fortuni. Garſ. de vltimo fine vtriuſq; iuris illatio. 5. col. 21. cū. ſeq. & Hugon. Donellum in tit. de vſuris in pandectis.

¶ *Ley. I. De la pena en que caē los Chriſtianos logreros.*

El Rey D. Alōſo en Alcala. Año de mil. ccc. lxxxvj.

La cobdicia †, a q̄ es rayz ᵃ de todos los males: en tal manera ciega los

† Cobdicia q̄ es. Ad literā habetur iſta. l. in ordi. Regis Alphōſi Cō pluti celebratis. an. 1386. l. 1. tit. 23.

a ¶ *Cobdicia que es rayz.* Not. quòd cōcupiſcentia eſt radix omnium malorum. c. bonorum. 47. diſtinc. glo. in cap. nam concupiſcentia. de conſt. concupiſcentia, idem eſt quòd concupiſco. & eſt appetitus delectabilis ſenſitiuæ, & eſt ſubiectiuè in appetitu ſenſitiuo. D. Thom. Prima Secundæ. queſ. 30. ar. 1. Nico. Nannus in polyantea verb. concupiſcentia. Concupiſcibilitas eſt appetitus ſenſitiuæ, qui communiter dicitur ſenſualitas, cuius obiectum eſt bonum apprehenſum ſecundum ſenſum. Thom. in tertio. ſententia. diſtinct. 26. art. 1. eſt enim contra legem Dei, Exod. 20. non concupiſces domum proximi tui, nec deſiderabis domum eius, non ſeruum, non ancillam, non bouē, nō aſinum, nec omnia quæ illius ſunt. Vnde Beatus Iacob. in. 1. cano. vnuſquiſque, ait, tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus, Deinde cum concupiſcentia, conceperit, parit peccatum: peccatū vero cū conſummatū fuerit generat mortē. & ibi. c. 4. vnde bella & lites in vobis? nonne ex concupiſcētijs veſtris, quæ militant in mēbris veſtris? concupiſcitis, & non habetis, occiditis & zelatis, & non poteſtis adipiſci, litigatis & belligeratis: & non habetis propter quod non poſtulaſtis. Petitis, & nō accipitis: eo quòd male petatis, vt in cōcupiſcentijs veſtris inſumatis. & de hac concupiſcentiæ prohibitione eſt tex. in. ca. ſi de rebus. in fin. & in. c. quod autem. ad fin. 23. q. 7

Digitized by Google

coraçones[a] de los cobdicioſos que no temiẽdo a Dios, ni auiendo verguença a los hombres, deſuergonçadamẽte dan a vſuras[b] en muy gran peligro de ſus animas, y daño de nueſtros pueblos. Y por ende mandamos, que qualquier Chriſtiano, o Chriſtiana de qualquier eſtado, o condicion que ſea, que diere a vſura que pierda todo lo que diere[c], o preſtare. Y que ſea de aq̃l que reſcibio el empreſtido: y que peche otro tanto como fuere la quantia que diere a logro. La tercia parte para el accuſador, y las dos partes para la nueſtra camara. Y ſi d̃ſpues que alguno fuere condemnado en eſta pena fuere fallado que dio

a ¶*Ciega los coraçones.* Vnde dicit canon, mens cupiditati alligata abſtinere neſcit à vetitis, nec debito modo gaudere conceſsis, nec adhibere pietati conſenſum. cap. virum Catholicum. 47. diſtin. ca. deteſtanda iniquorum peruerſitas. & ibi glo. conceſsis. de conceſsio. præbend. lib. 6. c. nihil. 83. diſtinct. ca. bene quidẽ. 96. diſtinct.

b ¶*Dã a vſuras.* Vſura enim dicitur incrementum pecuniæ, ab vſu æris crediti nuncupata ſecũdum Iſidorũ vel ſic diffiniri poteſt, vſura eſt, acceſsio pecuniæ, quæ ſupra ſortem, pro eius ipſius ſortis vſu exigitur à debitore, ſcilicet, vt cum pecuniam mihi debeas, ſiue mutuo tibi datam, ſiuè ex alia quauis cauſa creditam, ſi quid pecuniæ eo amplius mihi pendas tantum hoc nomine, quod illa pecunia vteris, quam mihi debes nec dum reddis, id vſura rectè nominetur: ipſa vero illa pecunia, quæ principaliter debetur, quo nomine acceſsio penditur, ſors vocetur. l. lecta. ff. ſi cert. petat. ita dicitur vſura, quaſi vſus; quia pro vſu ipſius pecuniæ exigitur, quaſi dicas, vſus pretium. ac proprie nihil aliud ſignificat vſura, quã vſum. ſic Cicero vſuram lucis, vſuram vitæ, temporis vſuram dicit, iſtarum rerum omnium vſum intelligens. dixi ſuprà in gloſſ. iſtius tit. Id etiam fœnus dicitur, quaſi fœtus quidam pecuniæ. & fœnerator dans pecuniam. cap. fin. 46. diſtinct. & ca. penult. ead. diſt. & ca. 1. 14. quæſt. 3. dicunt quidam vſuram & fœnus differre, quia vſura dicitur lucrum de vſura ſumptum, vel dicitur, vbi ad mutuum recipiendum, non fuit tempus determinatum, fœnus autem dicitur, vbi fuit tempus determinatum ad recipiendum mutuum. indifferenter tamen vtimur ijs vocabulis pro eodem. facit capit. 1. de vſur. lib. 6. Ioan. Calderin. in capit. mandatum. de reſc. vt in l. quinta, tit. 19. iſto lib. 8. ordinam. in illis verbis, *diere a logro o renueuo.* & ibi notauimus. fœnus nauticum vulgo appellatum idem quod vſura nautica. Hugo Donell. de hac re agit in. 1. parte tractatus de vſuris in pandectis. Qua tractat de vſura, & de nautico fœnore, de fructibus, cauſa & acceſsionibus, & de mora. illic videbis ad lectionem titulorum. C. & digeſtorum.

c ¶*Pierda lo que diere.* diuiſio & applicatio huius pœnæ fit ſecundum. l. final. infrà. hoc tit. quæ in forenſibus diſceptationib⁹ eſt in practica. plures pœnas poſui in gloſſ. rubricæ huius titu. 2. Vtrùm inquiſitores hæreticæ prauitatis poſsint de quæſtionibus vſurarijs cognoſcere: Reſpõ. quòd nõ cap. accuſatus §. de quæſtionibus. de hæret. lib. ſexto, eas enim remittere debent iudicibus ordinarijs. vt illic Ioann. Monach. Archidia. & alij notant. nam cum ex concupiſcentia pecuniæ mouere ſoleat voluntatem vi obiecti ad illicita lucra, id fieri cenſetur vitio magis morum, quam fidei, ac proinde non errore intellectus, ſed malitia voluntatis talia prouenire creduntur: vnde relinquitur, vt eorum cognitio inquiſitorum non ſit. Si vero vſurarius aſſereret, licitas eſſe vſuras: tunc ab inquiſitoribus tanquam verus hæreticus puniri poſſet. ac pœnitenti, inter alia quoque ab eiſdem iniungi, vt vſuras reſtituat, nam alioqui non ageret veram pœnitentiam. Dominic. & Peruſinus in dicto capitulo. accuſatus. §. ſane. & §. vltimo. Felin. in capitulo. cum ſit generale. de foro competenti. numero ſecundo. Dominus Iacobus Septimacenſis propter eius ſingularem nobilitatem, literarum, religionis & morum præſtantiam Epiſcopus Ciuitatenſis, & moderator Vniuerſitatis Salmanticenſis, meritiſsimus in tracta. de inſtitutio. Catholicis. capitulo. 64. numero tertio. Qui pertinaciter aſſerit non eſſe peccatum exercere vſuras hæreticus eſt. Clemen. 1. §. fin. de vſur. quia omni iure diuino, humano & naturali ſunt prohibitæ vſurę, vt diximus in Rubric. huius tituli, & in hoc caſu eſt hæreticus cenſendus aliàs ſi eſt vſurarius cenſetur ca

ſus

Digitized by Google

otra vez a logro, que pierda la mitad de ſus bienes: y ſea la tercia parte para el acuſador: y las otras dos partes para la nueſtra camara. E ſi deſpues que alguno fuere condemnado en eſta pena ſegunda que reſcibio fuere fallado que dio otra vez a logro que pierda todos ſus bienes: y ſe partan como dicho es. Y los contractos vſurarios que ſon hechos, o faſta aqui que no ſon pagados y han reſcibido los que dieron mayor quantia de la que dieron y les fincare alguna quantia por razon dellos que ſeyendo fallado que han recebido lo que dieron o preſtaron, que no puedā auer mas. E porque algunos no dan derechamente a vſuras, mas fazen otros contractos en engaño de las vſuras [a]. Tenemos por bien que ſi alguno vendiere a otro coſa

ſus hæreſis, & aliter eſt puniendus. vt dixi in l. quinta. *Qualquiera que diere a logro*. tit. decimonono. lib. isto. 8. infrà *En engaño de vſuras.*
a Vſuræ baſis & fundamentum eſt in mutuo. iuxta illud Pſalm. 14. Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram, & Luc. 6. mutuum date nihil inde ſperantes. capit. conſuluit. de vſur. tamen vt ibi habetur. vſura etiam in cōtractibus cōmittitur cum res venditur vltra iuſtum preciū ratione dilatæ ſolutionis, præſumit enim canon, quòd facta venditione emptor in continēti ſoluit pretium, & deinde ei fuit mutuo datū, cum augmento lucri, & ratione ipſius crediti percipit illud plus Ioan. Andr. in cap. in ciuitate. de vſu. quem ſequuntur doctor. ſecundum Deci. conſil. 211. colu. 2. & hoc etiam dignoſcitur, cum quis vendidit rem paruo pretio, & cum clauſula pacti de retrouendendo: & vēditor erat ſolitus dare ad vſurā, ex his enim contractus cenſetur vſurarius & in fraudem vſurarum factus, non autem ex poteſtate ſeu ſolo pacto de retrouendendo. & ſic non ſolum in mutuo ſed etiam in contractu emptionis & venditionis committitur crimen vſuræ. ca. conſuluit. & ca. in ciuitate. de vſur. ca. ſi quis oblitus. & ca. quodcunque. 17. q. 4. c. ad noſtram. de empt. & vend. c. illo vos. de pignoribus. quibus iuribus, vt dixi, ius fingit mutuum licet in ſua forma videatur alius contractus. noſtra ergo Regia conſtitutio originaliter deſumpta ex ordinamēto Alphōſi Regis Cōpluti Ann. 1386. titu. 23. l. 1. in ſumma dicit, contractū vēditionis ex eo vſurariū cenſeri, quod fuerit appoſitū reuēdendi pactū, aut rem venditā, redimendi pretio intra certū tempus reſtituto: vel poſt certum diem, & non prius reſtituendo, modo actum ſit, fructus rei vēditæ interim dū nō redimitur ad emptorē nō pertinere. ex qua ſumma & lege iuxta ſenſum apertiorē deducitur, alterū ex duobus cum clauſula de percipiēdis fructibus ab emptore, efficere contractum venditionis vſurarium, nēpè vel pactū redimēdi, aut retrouendēdi intra certū diē reſtituto pretio. vel ita cōceptū vt poſt certū tēpus liceat vēditori & nō prius pretiū reddere rēq; ipſam habere. Sed videtur in præſenti lege reprobatum pactū redimēdi ſeu retrouendēdi intra certum tēpus illicitū quē eſſe pretio reddito. tamen iuſtiſſimū eſt cū fiat iuſto pretio ſitq; fauorabilis venditori, approbatuſq; ſit contractus à iure canonico cui eſt ſtādū in hoc crimine vſuræ. igitur videtur legē iſtam ſuſtentari non poſſe. Vnde inueſtigare oportet rationē huius legis. Quare ex pacto retrouendendi velit, cōtractum venditionis vſurarium eſſe, vt euitemus antinomiā. Reſpondendum eſt, ex eo contractus illicitus præſumitur, quia ſimul cum pactione redimendi fuit appoſita clauſula de percipiēdis fructibus ab ipſo emptore interim dum res ipſa non redimitur. ibi. *Y entre tanto aya los fructos de la coſa vendida*. Sed cum iſta conditio propria ſit pacti de retrouendendo, ſiquidē ante redēptionem emptor fructus omnino percipit ſibi, nec eos cōputare tenetur in pretium. l. 2. & ibi docto. C. de pactis inter empt. & vend. ergo contra tex. & ſolutionem. Sed eſt dicendum, Conditionem à iure contractui abſque expreſsione conuenientem, ſi tamen ea expreſſa, & ſcripta fuerit, in contractibus præſertim ſuſpectis inducere fraudis præſumptionem, iuxta Bald. ſententia in. l. 3. verſic. quid ſi in inſtrumento. C. plus vale. quod agitur. Felin. in cap. ſi cautio. num. 70. de fid. inſtrum. Couarr. lib. 3. Variarum. reſolutio. capit. 8. num. 6. ex varijs enim & diuerſis coniecturis contractus ceu vſurarius à iudice diſcreto cuius arbitrio relinqui

tur,iudicabitur.arg.ca.præterea.de teſti.l.3.§.1. ff.de teſtib.ex Cor.conſi.4.lib.1. qui hanc conſiderationem iudicis arbitrio relinquit.cuius ſententiam fuit ſequutus Couar.in lib.3. Variarum reſolu.capit.8.num.4.verſi. Cæterum ad ſedandum.fol.219.& ex Auguſti.Beroio.in cap. ad noſtram.num.35.& num.45. cum ſequent. de emptio. & vendit. & Cæpol. in tract. de ſimulatio. Contractus præſumptio.8.& 9.colliges cōiecturas ad præſumendum vſurarium.eoque tract.præſump. 15. notabiliter dixit Cæpol. quòd ſi quis vendat fundū,qui fuit maiorum ſuorū, cum alios multos haberet,cum pacto de retrouendendo, id quidem quod fuit majorum, auget ſuſpicionem ſimulationis:& quòd potius ſit contractus pignoris,quàm venditionis, quia veriſimilius eam venditor retrahet propter affectionē per.l.ſi in emptionem.ff.de minori.& ſi hunc animum non habuiſſet, potius alias res quas habebat vendidiſſet arg.l.lex quæ tutores.ff.de adminiſtr.tuto.l.magis puto.§.ne paſsim.ff.de reb.eorum. Tiraquell. reputat dictū Cæpol.notand.in tract. de retract. lib.1.in præfatione.num.37. Colligitur etiā fraudis præſumptio ſi apponantur clauſulæ inſolitæ, quæ potius fraudis præſumptionem præſeferunt quàm contractus validationē,vt ſi diceret in cōtractu vendidit & tradidit vere & non in fraudem vſurarum,vt fieri ſolet ſæpiſsimè in inſtrumentis ex quibus verbis inſtrumentum magis præſumeretur ſuſpectum ſecundum Bald.in.l.emptione. verſi. quod ſi in inſtrumento. C. plus val. quod agitur. Ioan.Imol. in ca.ad noſtram ad finem. de empt.& vend.Cæpol. de ſimulatione contractus præſumptio.9.num.48.per gloſſ.quam reputant ſingul.in.l.ſi quis ſub conditio.ff. de cond. inſtit. ad hoc quòd Cautiones & clauſulæ inſolitæ fraudis præſumptionem. Quam ipſe Cæpol. in dict. tract. præſump.26.num.80.dixit nota.Iaſo.in.l. teſtamentum.colum.fina. C.de teſtam. Hippol. in.l.de minore.num.13.ff. de quæſt. Angel. in.l. pen. C. de euicti. Petrus Gerard. ſingul. 77. vbi additio.quam plures commendantes adducit. Rolandin. Valle conſi.39.colum. penult. nume.30. Hierony.Grat.conſi.11.num.22.lib.2.in quo reſponſo ponit plures coniecturas ad dignoſcēdum contractum vſurariū eſſe.& quæ not. Boeri.conſil.12.Hieron.Grat.conſ.157.lib.2.Boeri. conſi. 3. non tamen ex clauſula redimendi ſola, vel ex alia coniectura contractus eſt cēſendus vſurarius, niſi aliæ coniecturæ concurrerent, vt in cap. illo vos.de pigno. & in capit. ad noſtram de emptio. & vend.& declarat Cæpol. de ſimulat. contract. præſump.10.num.50. quo fit clauſulam retrouendendi, niſi pactum de percipiendis fructibus rei venditæ ab emptore interim dum ea redempta non fuerit fuiſſet in inſtrumento appoſita,nō efficeret contractum illicitum,vt patet in extrauag.1.& 2.de empt.& venditio.quæ hos contractus cum clauſula redimendi non improbat. ¶ Secundo infertur validum eſſe cōtractum venditionis cum clauſula redimendi vſque ad decē annos, & quod non liceat venditori rem venditam ante lapſum prædicti temporis redimere, niſi eſſet alia præſumptio,vt in præſenti lege per clauſulam de lucrandis fructibus ab emptore interim percipiēdis.vt optimè in declarationem huius.l.Regię expendit Couar.in lib.3.Variarum reſolutio.capit.8.num.8. verſ.ſupereſt tamen. vbi refert tenētes contrarium. nam communis eſt in oppoſitū imò ex eo ſolum non eſt contractus cenſendus vſurarius ex quo adiectum ſit pactum venditioni, vt venditori liceat poſt decem annos non prius rem venditam oblato pretio reſtituere. Ioan.Fab.in l. fina. C. de pact. pign. Bald. in capit. 1.de feudo dat.in vicem leg. Commiſſo. Cæpol. de ſimulat. contract.præſump.10.Iaſo.conſ.153.lib.4. Tiraquell.lib.2.de Retract.§.1.gloſ. 2. nume. 67. vbi alios adducit,inſinuans hanc opinionem communem.de quo arg.per Tiraquel. vbi ſup. fol. 327. lib.2.in princ.num.30.Ioan.Methymnen.de reſtitutione. cap. de cenſu temporali determinata temporalitate.fo.168.colum.2.Conrad. de contractibus. quæſtio. 80. vtrum emptio redditus exiſtens de ſe. Auguſti.Beroi.in cap.ad noſtram. num.34.de empt.& vendit. ¶ Pactum de lucrandis fructibus quòd non ſit contra ius, imò ſecundum ius,quia fructus pertinent ad emptorem durante contractu ante redemptionem, tradit Boeri.deciſ.33.num.34.& ibi reſpondet ad. c. ad noſtram.de emptio.& vend.idem in conſi.20. caſus talis eſt: *le Doyen & Chapitre*. ¶ Quæri etiā poteſt de difficili quæſtione,an ex pacto de retrouendēdo, dominium in venditorem,oblato pretio, ipſo iure transferatur? Sit reſponſio, pactum ſi apponatur verbis directis ſoluto pretio etiā ſine noua traditione redit dominium ad primum dominū, taliter quòd etiam rei vendicari poſsit à quocunque tertio poſſeſſore. iſta eſt magis communis opinio ſecundum Iaſo.conſi.128.num.4.lib.4.& Ioan.Oroſc.in.l.ab emptione.colum. penult.nu. 35. ff.de pact. Andre. ab exea in libro de pactis. nu.568.verſi.2.ampliatur.pag.365.Antoni. Burgenſis in cap.ad noſtram.colum.17. de emptio.& vendit.num.60.Deci.conſil.614.num.4.Anton. Rubeus Alexan.conſi.58.colum.2. Socin.conſil. 80.colum.1.lib.3. Maſuerus in pract. titu. de retract.nu.4.Tiraquel. de retract.lib.1.§.1.gloſ.7. num.7. Couar.lib.3. Variarum reſolut.cap.8. numero.3.verſic.Cæterùm vtcumque ſit.Pauli Caſtrenſis fuit opinio in l.ſi cum venderet.ff.de pi-

gno.

Digitized by Google

gno.actio.colum.2.num.6.Anani. in capitul. conqueſtus.de vſur.colum.3.& maxima æquitate dictum Paul.Fulgiri, licet dicat de ſtricto iure non poſſe defendi, aſſerit Greg. Lopez.in.l.42. verb. *el comprador.* ad medium.titul.5.par.5.& hanc conclusionem firmat ibi in gloſſ.final. quo caſu directa, & non vtilis rei vendicatio daretur venditori, aliàs enim non diceretur res peruenire in priſtinum ſtatum.l.voluntate.§.fin. ff. quibus mod. pign. vel hypothec.ſoluatur.adde Boeri. conſi. 3. num.26.Areti.conſi.6. colum.4. ¶ Secunda concluſio pactum de retrouendendo non per verba directa, ſed obliqua ex oblatione ſine noua traditione non transfert dominiū cui concluſioni omnes conſentiunt ſecundum Oroſci.in dict.l.ab emtione nu.35.ff.de pact.Cuman.in.l.1.ff.de donatio.Tiraquell.in tract.de Retract.lib.2.§.1.glo.7. numer.12. ¶ Tertia concluſio pactum de retro vēdendo verbis directis quemadmodum fieri ſolent pacta legis commiſſoriæ, & addictionis in diem, ita ſcilicet, vt reſtituto, ſeu oblato pretio venditionis quandocunque, vel intra certum aliquod tempus res ſit inempta, aut verbis ſimilibus, ſtatim reſtituto, vel oblato pretio reſoluitur contractus, tranſitque dominium in venditorem ipſo iure & citra aliam traditionem ſecundum communem poſitam vbi ſuprà concluſione prima, quam dicit communem Rogeri.de Mota in rep.l.traditionibus.nume.54.C.de pact.fol.paruo.42.col. 4.verſi.ſecundo eſt aduertendum in quantum tangit. Sunt tamen multi qui firmant communem eſſe in contrarium, imo huius pacti poteſtate dominium ipſo iure, in venditorem non transferri. vt Alexand.conſil.10.libro.1. cum alijs citatis ab Andr. Abexea in lib. pactorum num. 567. verſic. 2.ampliatur.ibique dicit hanc opinionem communem. Tiraquell.de retract.lib.2.§.1.glo.7. numer.12.vbi alios etiam plures hāc opinionem tenentes communemque aſſerentes refert Anton. Gomez.libr.de contractibus.capit.2. numer. 29. pluribus fundamentis etiam hanc partem tuetur adducens pro ea.l.42.titul.5.part.5.quorum aſſertioni ſtandum non eſt, nec placet Do.Couar.libr. Variarum reſolution.capit.8. nume.3.& Oroſc. in dict.l.ab emptione.colum.fin.ff.de pact.inibique intelligit optime Regiam legem. nempè eam legem de pacto loqui, quod verbis obliquis conceptum eſt, redditionis ſiue reſtitutionis, deinde & ſecundo quanuis lex illa dicat, teneri emptorem, modis omnibus, ad rem reddendam, non tamen negare, dominium aut directum, aut vtile, ipſo iure transferri, poſſunt enim illa, de nuda traditione intelligi, ad quam emptor teneatur. ¶ Infertur quod ex acquiſitione facta per pactum redimendi ſeu de retrouendendo cum dominium directum & vtile ipſo iure transferatur oblato pretio, vt dictum eſt, non deberi gabella, ſicut non debetur ex pacto legis commiſſoriæ, & adiectionis in diem. vt tenet Petrus Iacobus de Aureliaco in pract.titul.de actio.in rem, quæ pro rei emphiteu. quæ cecidit in commiſſum compe. Guid. Papæ deciſi.48.Guilielm.de Cuno Bald. & Alberic.& Iaſo.colum.penul. in finem. l. ab emptione.ff. de pact.idem Iaſo.in.l.fin.quæſtion. 20.& quæſtion.21.C.de iur.emphy.Boeri.conſil.3.numero.27.& in contractu cenſus redimibili, tenet Fernand. Michae. nihil allegando in controuerſijs frequent.capitu.11.num.16.quia pactum fuit ab initio appoſitum reſolutiuum, vnde fingitur non contractum, & nullum ius quæritur emptori ſecundum Guilielm.& Bald.per tex.ibi in.l.2. C.de pact.inter emp.& vendi.ſic ergo cum contractus ſit vnus debetur vna gabella, non autē ex reſolutione, quæ non eſt contractus, & ſic ex ea non debetur gabella.Iaſon.in.l.Barbarius. ff. de offi.prætor. Angel.in.§. fin. inſti. quibus mod. tollitur obligat.Paul. Alex.& Areti. in. l. Pomponius.§.1.ff.de acqui.poſſeſſ. ſingulariter Boer. decio.182.& per ſupra dicta.numer.36. & in conſuetudi.Bituricenſ.tit.de conſue.feu.§.18. verſic. ſed an ex venditione, quanuis ex reſolutione deberi gabella firmoo & male Iacob.de Sanct. Georgio in tract.de Roydis ſeu operis num.35. colum. 10.verſi.per prędicta infertur & Hieroni.Paul.in lib.prouinciali eccleſiæ Cathedrali.verſi. vendita fuerat.fol.43. ¶ Quæritur facultas redimendi ſeu pacti de retrouendendo poſsit alteri cedi & transferri? Reſpon.cedi poſſe.Rom.in.l.1.§.fin. ff. noui oper.nunciati.vbi Iaſ.late Barb.conſil.52.cart. 6.lib.1.Deci.conſi.164.in fin. Dicit communem Hiero.Gratus reſponſ.157.colum.3.nu.15. libr. 2.Paul.Caſtrenſ.conſi.1.videtur dicendum quòd prædictus Chriſtophorus.lib.2.Tiraquell. de retract.lib.1.§.26.gloſſ.3.num.42.quæ nullum aliū contra ſuum morem citat præter conſi. Pauli. de quo ſuprà.& per eum vid.rationem dubij. ¶ Præterea eſt dubium an præſcribatur pacto redimendi & quanto tempore? Reſpondendum eſt regulam approbatam eſſe à noſtris doctoribus præſcribi poſſe iſtud ius reuendendi tempore lōgiſsimo triginta annorum quando dictum fuit in contractu quòd poſſet rem retrahere quandocunque. Angel.conſi.55.colum.2.cum pluribus citatis ab Anto.Gomez in libro.de contractib.capit.2. numer.28.Balb.de præſc.4.part.5.partis prin.quæſ. 3.vbi hanc cenſet communem opinionem. & eſt opinio communiter recepta vt teſtatur Boeri. deciſi.182.num.4.& dicit, quòd communiter in curijs ſeruatur.& in conſuet.Bituri.tit de præſc.§.1 gloſ.1.quæſtion.fin. licet contrariam ſententiam

Digitized by Google

teneat Anto. Gomez vbi ſupra per aliqua fundamenta ad quæ ex mente prædictorum tenentium communem reſponderi poſſunt. & tenet etiam Fabian. à Monte. de emptio. & vend. 3. quæſti. 7. principali. Barba conſi. 51. colum. 8. verſi. capio ſecundum. lib. 1. vbi dicit ita fuiſſe conſultum ab excellentiſsimis iuris peritis, & ſe quoque conſuluiſſe apud marchiam & ita ſanè etiam conſultum fuiſſe per eum conſtat in conſi. 22. fin. dubio. lib. 4. Ioa. Crot. in rep. l. nemo poteſt. chart. pen. col. 2. verſi. nota etiam quòd per hęc verba. ff. de lega. 1. Alciat. in. l. petens. 7. in glo. 1. in fin. C. de pact. vbi hanc opinionem dicit æquiorem & conſcientiæ aptiorem, & rurſus in Rubri. de præſc. nume. 64. cum multis ſequentibus. vbi dicit hanc opinionem tanquam æquiſsimam eſſe tenendam in practica. Caſſan. conſi. 11. per totum & in conſuetud. Burgundi. rubric. 4. *De rentes vendues à rachapt.* §. 2. gloſſ. 1. colu. 2. verſi. limita hanc. foli. 203. Tiraquell plura ad vtramque partem congerit libr. 2. de retract. §. 1. glo. 2. vbi hanc ſententiam confirmat ex pluribus nu. 15. cum ſeq. & ante eũ Ioan. Igneus vir ſine iniuria aliorum Doctiſsimus. in. l. in cognitione. à num. 76 verſicu. in textu ibi ſem per. fol. 80. colum. 4. cum pluribus ſequentibus, ex quo poteris facere magnam repetitionem & opiniones has pugnantes concordare. Tamé ipſe vltimam veriorem iuris eſſe ſentio ex pacto contrahentium dicentium quandocunque &c. prout in formulis cõmuniter inſcribitur à notarijs pro qua ſententia eſt. l. 2. C. de pact. inter emptoré. & vend. ibi, pretium quandocunque. ſing. ſecundũ Boeri. deciſi. 351. num. 2. tum quia implementum conditionis ante eius aduentum temporis lapſu præſcribi non poteſt. l. hæc conditio. 1. ff. de cond. & demonſt. tum quia contra præſcriptionem legis poſſunt partes contrahere vt res vendita nõ alienetur, vel ius tale non præſcribatur in perpetuum. l. quod ſi nolit. §. ſi quæritur. ff. de ædilit. edict. vbi in perpetuum poteſt quis ſe obligare. l. ſi finita. in princ. ff. de dam. infect. ibi, Si vero ſine conditione diei ſtipulatio interpoſita fuerit. Siquidem ex conuentione quandocunque fuerit commiſſa. ex ſtipulatu agitur. dixi in meis reſponſis lib. 1. Dubi. 232. vbi plures quæſtiones reſolutas inuenies in hoc pacto de retrouẽdendo, ne iterum repetam cum Deo duce cito in lucem proferam, ſubſiſto. ¶ Et eſt notandum quòd ſi cõtractus dicatur illicitus & vſurarius, vt ſi in pignore eſſet appoſitum pactum legis commiſſoriæ, quod reprobatum eſt. capit. ſignificante. de pigno. l. fina. C. de pact. pigno tunc enim non obſtat præſcriptio triginta annorum, nec alia quæuis. per ca. 1. tit. de feud. dato in vicem legis commiſſ. vbi Bal. colum. 1. in verb. quandocunque. inquit. ſingulariter not. hunc text. quia quando in pignoribus eſt appoſitum pactum legis commiſſoriæ, tunc. odio creditoris nullo tempore præſcribitur iuri offerẽdi. vbi poſt eum notant idem Aluarot. colum. 1. Alexandri. column. 2. Roman. in. l. 3. ff. de aequi. hæred. & ibi Franciſ. Areti. colum. 2. verſi. illud etiam ſcias. Balb. in tract præſc. in. 2. quæſti. 4. part. 5. princ. paulo ante finem. cum alijs citatis per Andr. Tiraquell. de retract. lib. 2. §. 1. gl. 2. nume. 33. ¶ Contractus autem non præſumitur illicitus & ſimulatus niſi probetur. l. ſed ſi maritus in fin. ff. qui & à quib. cap. fin. de renuntiatio. lib. 6. l. quanuis. cum glo. C. ſi quis alt. vel ſibi Tiraquell. de retract. lib. 1. §. 26. gloſſ. 1. nu. 32. l. 40. & ibi Gregor. Lupus. verb. prouado. titul. 11. part. 5 fol. 72. & allegans contractum vſurarium tenetur probare. l. patronus. ff. de probat. Gregor. Lupus vbi ſupra. probabitur tamen indicijs & coniecturis. capit. cum in diœceſi. de vſur. & in hac lege Regia. & vt tradit Iaſo. in. l. in illa. in fin. ff. de verb. obliga. Alexand. conſil. 46. lib. 3. Bart. Cæpol. in tract. de ſimulatio. Contract. vbi inſcripſit. 26. præſumptiones. Hierony. Grat. reſponſ. 157. colum. 1. num. 1. libr. 2. qui ponit tria requiſita ad probandum contractum vſurarium inſimul fore neceſſaria concurrere, quæ per eum ſunt videnda & à me ſupra expoſita fuerunt. ¶ Circa hanc legẽ eſt dubium, Petrus dat pretium Seio tẽpore meſſis, ad emendum granum vt certæ menſuræ ſibi dentur in paſchate reſurrectionis quia ſecundum communem curſum fere omnium regionum, granum ſolet eſſe in maiori pretio circa feſtum reſurrectionis quam meſsium tẽpore, & hoc eſt inſpiciendum, an contractus ſit iudicandus vſurarius? Videtur dicendum propter certitudinem maioris pretij iudicandum eſſe talem contractum reprobatum & vſurarium. quæ ex conſuetudine regionis eſt ſumenda huiuſmodi certitudo valoris. capitul. certificari. de ſepultur. l. 1. ff. de flumi. §. ſi aliqua æſtate. facit in argumẽtum. quòd quamuis quandoq; contrarium contingat, quòd videlicet minori pretio eſt de raro contingentibus, & lex inſeruit ad ea quæ ſunt frequentiora. l. nam ad ea. ff. de legib. capit. erit. 4. diſtinct. tenet Hoſtien. quem ſequitur Ioann. Andr. in capitul. fin. de vſur. colum. 2. dicendo, caueat ergo contrahẽs, ne huius verbi mentem offendat, & ſic emat de tempore ad idẽ tempus in qualitate, puta, de æſtate ad æſtatẽ, de vere ad ver, vel aliud tempus de quo non lædat conſcientiam, alias in animæ iudicium ad reſtitutionem inducetur ſupra. capitul. conſuluit. clericis autem omnino ſunt illiciti tales contractus, quibus non licet emere carius. ne cleri. vel Monach. capitul. 1. 88. diſtin. per totum. hactenus ille. ad idem Syluest. in ſumm. verb. vſu-

Digitized by Google

ra.2.quæſtion.8.intelligens iſtà eo caſu, quo iſtè
modo nolebat emere iſta, ſed in paſchate, nam ſi
nunc volebat emere,ſed ad inſtantiam amici pe-
tentis pecuniam mutuo ſibi dari. dicendo dic vt
ſuprà verb.vſura.1.quæſtion.23.ad prædict. opi.
Ioan. Andre.
quæ fuit Ho-
ſti. in dicto
capitulo. fin.
adde Marc.

alguna : y puſiere con el de ge la tornar

Anto.Nattam conſili.369.numer.ſecundo. &. 3.
libro ſecundo. Quis vendidit mercem vel rē pro
eo pretio,quod erit valitura in termino aſsignato
ad ſolutionem faciendam eſt dubium, an contra-
ctus ſit vſurarius? Reſpond. quòd ſi incertitudo
maioris,vel minoris pretij ineſt tempore contra-
ctus,quod erit licitus,quia eſt probabile dubium
ex.capitul.in ciuitate.de vſur.& quæ dixi in quæ
ſtione ſupra proxima. & per ea quæ not. Bapti-
ſta in ſum.Roſella verb.vſura.§.32.de eo qui mu-
tuauit frumentum,vt ei reddatur tantumdem tem
pore ſolutionis,& §.34.de illo qui mutuat frumē
tum antiquum ad renouandum, vt ei in termino
ſolutionis reddatur nouum.vt quotidie fit.in hoc
enim mens contrahentium conſiderāda eſt, nam
ſi triticum mutuatum eſt bonum & non corru-
ptum quamuis faciat ad conſeruationem non erit
vſurarius & propter incertitudinem pretij tem-
pore ſolutionis quamuis carius valeat excuſatur,
cum minori etiam potuit valere, vt ſæpè contin-
git capitulo conſuluit. cum ſimi. de vſur. vbi ex
intentione prouenit vſura.& ratione dubij euen-
tus iuſtificatur contractus. capitul. in ciuitate ca-
pitul.nauiganti.de vſur.ad quorum text. intelle-
ctum vltra alios vid.Domini. Sotum libro ſexto.
de iuſtitia.& iur.quæſtione quarta.articulo ſecun
do.pagin.547.Silueſt.verb.vſura.2.quæſtione.2.
Conrad.de contractib.quæſtion.39.& quæſtion.
94.verſ.tertius caſus.& verſi.quintus caſus.& no
tabis quòd vbi in contractu ponitur rei æſtimatio
de cuius natura eſt transferre dominium, in du-
bio inducit emptionem & venditionem.Conrad.
dicto tractat.de contracti.quæſtion. 91. verſicul.
ſecunda concluſio.gloſſ.in.l.ſi inter virum. C. de
iur.doti.pro qua citat plures concordantias An-
dre.Tiraquell.de retract.lib.1.§.1.in gl. 14. num.
20.& Deci.in.l.ex conuentione.notabil. fina. C.
de pact.vbi limitat.4.modis.Quid autem de pa-
cto legis commiſſoriæ appoſitum in pignore,nē-
pè ſi tibi non ſoluere pecuniam mutuo datam pi-
gnus permaneat apud te pro eo pretio? Certe hu
iuſmodi venditio ſeu emptio eſt illicita.c.ſignifi-
cante.vbi Collect.& doct.de pigno.Anto. Negu
ſant.de pignoribus. 4. part. principali in princ.
Andre.Tiraquell.latiſsimè de retract.libr.2.§. 7.
gloſſ.4.num.128.verſi.24.quarto. vbi dicit quòd
iuramento non confirmatur talis contractus. quā
uis Bartholomæ.Socin.in tract.reg. cum fallent:
regul.339.fallent.8.indeciſum reliquerit, & huiuſ
modi pactum legis commiſſoriæ habet locum cū
interponitur
cum fideiuſ-
ſore vel alia
tertia perſo-
na.text.inſig

ſi haſta cierto tiempo le diere el precio

nis in.l.Titius cùm mutuos. ff. de contrah. emp.
& illic Bart.Bal.& Salic.Pano.in dict.capitul.ſig-
nificante.nu.6.de pigno. Alexander conſil.178.
nu.7.lib.7. Neguſant. de pignori. loco iam cita-
to.nu.6.verſi.quarto.fallit.Angel.verb. pactum.
§.20.verſic.vtrùm poſsit fieri.Silueſt.eo.verb. q:
14.particul.4. qui in dicto caſu tenent, huiuſmo-
di pactum legis commiſſoriæ iuramento firmari.
& Neguſant.vbi ſuprà verſic.tertio amplia.col.2
cum alijs multis in fauorem huius ſententiæ con-
geſtis per Andr.Tiraquell.vbi ſuprà num.120.Si
enim verus conſenſus tam ementis quàm venden
tis in præmiſſo contractu interuenit; & valor rei
pignoratæ iuſtus,cum ibi ceſſet præſumptio vſu-
ræ crederem validum eſſe tale pactum,& ſit in fa-
uorem debitoris iurantis,ſeruariq; poteſt à debi-
tore ſine peccato.ſeruandum erit.capi.2. de pact.
nec ſit contra ius naturale,cùm creditor nō ſit lo-
cupletior factus,nec pauperior cùm pretium iu-
ſtum rei ſuæ habeat.quia qui pretio fruitur; non
minus habere intelligitur, quam qui principali re
vtitur & fruitur.l.quia.ff.de vſufruct.& ibi gl. ci-
tat leges concord.tum etiam quia cōtractus in du
bio licitus, & non vſurarius eſt præſumendus.l.
merito.ff.pro ſocio ad Segur.in.l.3.§.fin.num.8.
in meis additis dixi.ff.de liber.& poſth.& ſuprà
hac gl.in verſi.contractus autem.tum etiam pro-
batur quia pactum legis commiſſoriæ gratia & ro
gatu debitoris, abſq; voragine creditoris hoc eſt
vſurarum valet.Ioan.Lup.in.ca.per veſtras. in.5.
not.de donat.inter vi.& vxo.præterea quòd præ
dictum pactum iuramento firmetur tenet Barto.
Brixienſ.in.quæſt.12.dominicali.incipiē.quidam
accepit mutuam pecuniam.& Fredericus Senen-
ſis conſil.140.punctus quæſtionis.verſi. item pa-
ctum legis commiſſoriæ.& eſt opinio communi-
ter recepta in.ca.ſignificante.de pign. ſecundum
Marcum.Anto.in tra.de virtute iuram.§. 81. nu.
147.iſta opinio eſt intelligenda quādo ceſſat præ
ſumptio vſuræ ex parte creditoris per præmiſſa,
& quando pactum eſſet appoſitum quòd res ma-
neat vendita pro iuſto pretio. Prior vero opinio
quando hæc requiſita ceſſarent,quia cum ſit con-
tractus inualidus, & iuramentum ſuper eo inter-
poſitum erit inualidum. quia qui primitiua inſi-
cit;

cit, derinata vituperat. Bald. in. l. fina. num. 4. C. de verb. ſignifi. l. non dubium. C. de leg. l. fina. C. non numerat. pecuni. l. nihil dolo. §. cum principalis cauſa non conſiſtit, nec ea quæ ſequuntur, locum habẽt. ff. de regul. iuri. vbi per Deci. & eius additiona.

del: o que non pueda dar el precio que reſcibio faſta cierto tiẽpo[a]. Y entre tanto aya los fructos y eſquilmos de la coſa vendida que el tal cõtracto ſea entendido ſer fecho en engaño de vſuras. Y porende mandamos que moſtrando el vendedor como ouo con el comprador el departimiento y poſtura que dicha es que pueda cobrar la coſa que vendio pagando el precio que reſcibio por ella del comprador. Y que le ſean cõtados al comprador los fructos y eſquilmos de la coſa vendida que ouo de la ſu vendida del tiempo que la tomo en el precio que le ouiere de tornar al vendedor: y porque los que dan a vſuras y fazen contractos vſurarios lo hazen muy encubiertamente: porque por

a ¶*O que nõ pueda dar el precio que reſcibio haſta cierto tiempo.* forte litera. o. diſiunctionem denotans: debet eſſe litera. y. coniunctionem adnotans, & ſic copulatiua ſit, & ſenſus erit, quod ſi aliquis emit aliquam rem cũ pacto reemendi ſeu vt vulgariter dicitur, de retrouendendo & adijciatur cũ eo, quod venditor vſq; ad certum tẽpus non poſſit præſtare pretium, & interim durante dicto tempore lucretur fructus, contractus præſumitur vſurarius, & cenſetur pignoratitius eiuſque naturam ſortitur contractus pignoratitij. taliter quod emptor imputabit fructus in ſortem principalem, acſi eſſet pignus, non tamen erit aſtrictus pœna vſurarij, & eſt hic alius caſus, à caſu, quando in venditione interuenit pactum de retrouendendo, & minoritas pretij, & emptor erat ſolitus fœnerari, quæ coniecturæ inducunt contractum illicitum & vſurariũ quæ tria ſunt inſimul neceſſaria concurrere ad iudicandum contractum vſurarium. vel aliam vrgentem præſumptionem. ſecundum communem teſte Hiero. Grat. reſponſ. 157. nu. 2. lib. 2. vbi alios ad idem citat. Cyn. & Salic. in. l. ab emptione. C. plus vale. quod agi. Hoſtien. in ſumm. de emp. & vend. §. qualiter reſcindatur. Laurent. Rodulph. in capit. conſuluit. quæſtion. 9. de vſur. Cæpol. in tract. de ſimulatio. contract. 6. caſu principal. nu. 300. verſi. vnde in hoc diligenter eſt aduertendũ. & iſta opinio eſt magis communis ſecũdũ Alex, quem refert Deci. conſi. 167. colu. 2. verſi. Solum ſuper eſt. libr. 1. quamuis contraria opinio, quòd ſufficiat modicitas pretij cum pacto de retrouendendo quamuis non ſit ſolitus fœnerari, arguat contractum vſurarium. tenet glo. in cap. conqueſtus. in gl. fi. de vſur. opinionem cuius dicit magis communem Alex. conſil. 46. colum. 1. lib. 3. Thom. Ferrati. caut. 17. Deci. in dict. conſi. vbi alios refert conſilio. 167. nu. 1. vbi plures refert & etiã dicit magis communem Hiero. Grat. dict. reſponſ. 157. n. 1, & vltra ipſum dicit magis communem referendo alios plures doct. Marco. Antoni. Natta. conſi. 198. nume. 8. lib. 1. Matthæ. Afflict. deciſi. 65. referens conſiliũ regium ita iudicaſſe. nam ſi eſſet pretium ita exiguum, quòd valeret res vltra eum plus dimidiam, computato onere redimendi, quod facit rem minoris æſtimationis, vt ſuprà diximus & traditur per doct. in cap. ad noſtram de empt. & venditio. Laurentius Syluanus conſ. 22. col. 4. num. 6. eſſet contractus pignoris, vt præmiſimus, ac hoc caſu procedere poterit iſta ſecunda opinio cõmunis, etiam ſi ſolitus non eſſet fœnerari. ¶Dubitatur an pœna & prohibitio huius legis comprehẽdat mulieres, cum dicat *que ſi alguno*, & non dicit, *o ſi alguna*, & materia ſit pœnalis? Reſpon. cum materia ſit indifferens quæ vniformiter contingit maſculos & fœminas, comprehendit genus maſculinum fœmininum. Bart. in. l. 1. ff. de verb. ſignifi. gloſſ. in. c. generali. de electio. libr. 6. gloſſ. ſimi. in clem. 1. verb. homines. eod. titul. glo. in clem. vni. de conſang. & affini. Archidia. in. c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. & ſic pœna. l. 3. titul. 1. lib. 5. ordi. ſuprà afficit mulieres quamuis tantum loquatur per verbum

bum maſculinum *acaeſce que algunos*. vbi notaui,& ita practicatur contra mulieres contrahentes ſecundum matrimonium viuente primo marito, & ab epiſcopo caſtigantur poſt editionem ſacri Cõcilij Tridentini maioribus pœnis nam flagellantur publicè cum mitra,& mittuntur in exilium ad tempus quinquẽnij, ad triremes, ſi ſunt maſculi, fœminę vero extra locum cõmiſsi delicti, qui domini epiſcopi procedunt cõtra ſic contrahentes, ex officio ſanctæ inquiſitionis quia eſt præſumptio, quod non bene ſentiunt de ſacramentis eccleſiæ.

falleſcimiento de prueua no ſe pueda encubrir la verdad. Tenemos por bien que ſe pueda prouar deſta guiſa a. Que ſi fueren dos: o tres o mas los que vinieren: diziendo ſobre jura de los ſanctos euangelios que reſcibieron algo de alguno a logro que vala ſu teſtimonio maguer que cada vno diga de ſu fecho: ſeyendo las perſonas tales que entienda el que lo ouiere de librar que ſon de veer creer. Otro ſi auiendo algunas preſumpciones y circunſtancias porque vea el que lo ouiere de juzgar que es verdad lo que dizen. Pero porque

a ¶ *Se pueda prouar deſta guiſa*. Nota modum probandi vſuram per teſtes ſingulares, & deponentes in facto proprio,& vt ſuſpicio ceſſet nõ debet quicquam cõſequi, ſed camera Regis. vt habetur infra, ibi. *mas eſta pena que ſea para el derecho que perteneſce a nueſtra camara y al que lo accuſare*. vt originaliter habetur in.l.1.titul.22.in ordin. Regis Alphonſi cõpluti Ann.1386. licet in præſenti lege deficiãt verba, *y al que lo accuſare*. Similis modus probandi contra iudices dona recipientes habetur per Regem Alphonſum huius noſtræ legis conditorem in dicto ordinamento Complutenſi.l.2.&.l.3. titul.20. *de la pena de los juzgadores y de los alguaziles que toman dones &c.* cuius verba. dict.l.1. ſunt, *mandamos que ſe pueda prouar en eſta manera, ſi fuerẽ tres, o mas los que vinierẽ diziendo ſobre jura de los ſanctos euangelios que dieron algo al juzgador, que vala ſu teſtimonio, maguer que cada vno diga de ſu fecho, ſiendo las perſonas tales, que entienda el q̃ lo ouiere de librar q̃ ſon de creer. Otro ſi auiendo ende algunas otras preſumpciones & circunſtãcias porque vea, el que lo ouiere de juzgar que es verdad lo que dizẽ, Pero porque los omes non ſe mueuan con cobdicia a dar teſtimonio cõtra verdad mandamos que tales teſtigos como eſtos no cobren aquello que dixeren, que dieron. Saluo ſi lo prouarẽ por prueua complida*. Ex his ergo collige cõcluſionem quòd propter difficultatem probationis quia vt in plurimum ſecretæ dantur vſuræ,& dona creditori, vel iudici admittitur probatio minus idonea per teſtes ſingulares & deponentes de ſuo facto, dum tamen iudici viſum fuerit, quod ſunt perſonæ bonæ fidei & famæ, quæ aperient veritatem. arg.l.3.§.1.ff. de teſti. capi. præterea. de teſti.& ſic iũ ctim cum dictis teſtium ſingularium requiruntur indicia, quia de iure admittuntur teſtes ſingulares carentes ſuſpicione, non aliàs. quod eſt memoriæ cõmendandum quãdo teſtes ſingulares admittuntur à iure. de quo per Hippol. in ſingu.114. vulgatum & tritum eſt apud omnes quòd teſtes ſingulares non probant. idem Hippolyt. in pract. criminali. §. diligenter. numero.14. verſi. item etiam ſcias quòd prædictæ gloſſæ. vſurarius de vſura conuinci poteſt per famam, teſtes ſingulares & alia argumenta gloſſ. ſingul. in capitul. cũ in diœceſi. verb. manifeſtos. de vſur. ſecundum Panorm. ibi. Fulgoſi. conſil.138. colum.2. verſic. viſis præcepto. Domini. in capitul.1.§.& quia. colum. fin. de vſur. libr.6. tradit Soci. Iunior conſili.99. colum.5. numer.17. cum ſequ. libro ſecundo. Nell. in tract. de teſtibus numer.187. additio. Panormi. in capitulo licet ex quadam. nume.8. in verb. redit. de teſtibus Alexand. in.l. dictantibus. numero quatto. C. de teſtam. Aym. conſi.6. numer.102. tum etiam quia teſtes deponentes ad eundem finem adminiculãdo & coadiuuando dictum ſuum licet vnuſquiſque in genere deponat facit fidem, vt ſi vnus deponit de confeſsione facta in præſentia partis, & alius deponat de confeſsione facta in præſentia partis in alio loco. iſti teſtes iunguntur, ſimul vt faciant plenã probationem. Paul. conſi.333. viſa petitione.& in conſili.280. viſo proceſſu & Laurenti. Syluanus conſilio ſecundo. numero.12. qui omnino eſt videndus defendens iſtud dictum ſingulare reprobatum a Iaſo. in rep.l. admonendi colum.90.ff. de iure iur. tamen eum defendit Frã-

ciſc.

Digitized by Google

los hombres[a] no ſe mueuan con cobdicia a dar teſtimonio contra verdad. Mandamos que los tales teſtigos como eſtos no ayan ninguna coſa deſto que dieren ſu teſtimonio: ſaluo ſi lo prouare por prueua complida. Mas eſta pena que ſea para el derecho que perteneſce a la nueſtra camara, y al que lo accuſare[b].

¶Ley.II. *Que las cartas que ſe hizieren entre Chriſtianos y Iudios no valan.*

EL Rey don Alonſo nueſtro progenitor ordeno en las cortes q̃ hizo en Madrid quando cumplio quinze años: que los eſcriuanos publicos que fizieſſen cartas de deudas entre Chriſtianos y Iudios: aunq̃ vean fazer la paga al Chriſtiano de toda la quantia de que fuena el deudo porque ſe preſume que lo da a logro que ponga en la carta el logro que lleua a razon de tres por quatro al año[c]: y qualquier eſcriuano que de otra manera fiziere la carta que peche cien marauedis de la buena moneda por cada carta que hiziere para la cerca do eſto aconteſciere: y la carta nó vala y el judio pierda el deudo ſi de otra manera lo diere.

ciſc.Curti.in repeti. dicta. l. admonendi. columna.79.tum etiam quia teſtes non poſſunt dici ſingulares ſi deponunt de actu reiterabili. ſatis enim eſt, quòd concordent in eundem rei finem. Soci. Iunio.conſil.99.numero. 17. libro ſecundo. Alexand. conſil. 112.columna fin. numero. 7.lib.4. & in conſilio. 92. colum. quarta. libro quinto. Barbat. conſil.25.colum.52. num. 9. libro ſecundo. facit clementina vnica.de vſur. v. bi vſurarius cõpellitur oſtẽdere librũ rationis ad ipſum conuincendum.

a ¶*Los hombres.* Homo proprie ille eſt dicendus, qui iudicium & diſcretionem rationẽq; habet, nam qui iudicio rationis caret non eſt hõ.nec debet dici homo..ca. ſi homo eſſes. 27. quæſtio. prima vbi glo.1. Panormi. in capit.prudentiam.in prin. de offic. de lega.notans, ꝙ homines ſine ſcientia non ſunt homines, ſed effigies & picturę hominũ.l.1.ti.13. par.1

b ¶*Camara y al que lo accuſare.* Hæc verba habẽtur in originali, quamuis in noſtris ordinationibus vitio impreſſorum communiter non reperiantur. ex quibus nota, accuſanti aliquid dandum eſſe. & eſt notandũ ꝙ quilibet popularis poterit accuſationem inſtituere, ex quo lex iſta dat eis licẽtiam. ex notatis à Bart.in.l.lex Cornelia.§.fin.ff. de iniur. vbi tenet, quòd quando eſt aliquod crimẽ ꝙ nõ cõmittitur in certam perſonã, tũc accuſatio eius cõpetit cuilibet de populo, vt ſi dicat ſtatutũ quicunq; maledixerit deo vel portauerit ſicam, vel de nocte iuerit ad talem locũ, vel ſimilia. idẽ notat ipſe Barto. in l.1. ff. de publi. iud. quod eſt ſummè notandum. & adde ꝙ quando propter timorem potẽtiorum non apparet accuſator ad accuſandũ de morte occiſi, ꝙ hoc caſu cogitur accuſare. ſecũdũ Ioan. Andre. in ca. cũ in diœceſi. de vſur. Specul. de accuſatio. §.1. verſi. quid ſi nullus Bart. in. l. in eũ. ff. de accuſation. ad materiã autẽ huius legis adde.l.5.&.l.6. titul.2. lib.4. for. legum. & Montaluus latè in.d.l. 6.in verb. *tres por quatro.* & in verb. *el peño.* ¶Lex.II.

c ¶*A razon de tres por quatro al año.* adde.l.6.in prin. titul.2.libr.4 for.legum. Sed cum lex diuina reprobet vſuras, vt ibi dicit Montalu. in gloſſa prima & latius dixi in gloſſ.rub.iſtius titul. nullo pacto à principibus lege ſtatui poteſt, vt etiã Iudæi dent mutuum ſub vſuris. & ſic prohibitæ ſunt in l.3.infrã.

l.3.infra.eod.capit.poſt miſerabilem. & capitul. quanto de vſur.

¶Lex. III.

a ¶*El logro es muy gran peccado.* Vtriuſq; enim teſtamẽti pagina eſt fœnus ſeu vſura reprobata.c.conſuluit de vſur. dixi in gl. rubri. huius tit. Luc. 6. mutuum date, nihil inde ſperantes. exod. 22. nec vſuris opprimes. Deut. 23. non fœnerabis fratri tuo ad vſuram pecuniã nec fruges, nec quam libet aliam rẽ: ſed alieno, fratri autem tuo abſq; vſura, id quod indiget commodabis. vt benedicat tibi Dominus deus tuus in omni opere tuo in terra, ad quã ingredieris poſsidẽdã. & Pſal. 21. qui pecuniã ſuam non dedit ad vſuram. cap. ſuper eo. de vſur. ſic ergo omni iure vſuræ ſunt prohibitæ, vnde dicit text. in clem. vnic. §. fin. de vſur. ſi quis in illum errorem inciderit vt pertinaciter affirmare præſumat, exercere vſuras non eſſe peccatũ, decernimus eum velut hæreticum puniendum. Locorum nihilominus ordinarijs, & hæreticæ prauitatis inquiſitoribus diſtrictius iniungentes, vt cõtra eos, quos de errore huiuſmodi diffamatos inuenerint aut ſuſpectos, tanquàm contra diffamatos, vel ſuſpectos de hæreſi procedere non omittant. hæc ibi. Ampliatur hæc prohibitio locum habere in tantũ, vt pro cauſa etiam valde fauorabili nullatenus relaxetur. dicente Alex. 3. in dict. capi. ſuper eo Cum vſurarum crimẽ vtriuſque teſtamẽti pagina deteſtetur. ſuper hoc diſpẽſationẽ aliquam poſſe fieri non videmus, quia cum ſcriptura ſacra prohibeat pro alterius vita mẽtiri multo magis prohibẽdus eſt quis ne etiam pro redimẽda vita captiui vſurarum crimine inuoluatur, hæc ibi. ex quo tx. infertur, Papã diſpẽſare non poſſe, etiam perſonas Iudæorum, vt licite & abſque peccato vſuras exerceant vt per plura fundamenta tradit Ioan

¶Ley. III. *Que los Iudios y Moros no den a logro.*

¶El Rey don Alonſo en Alcala AEra de mil. ccclxxxvj.

¶El Rey dõ Enrique. II. en Burgos.

¶El Rey don Iuan. I. en Burgos.

Porque ſe falla que el logro, es muy grã peccado[a], y vedado: anſi en ley de natura, como de eſcriptura, y de gracia, y coſa que peſa mucho a Dios, y porque vienen daños y tribulaciones a las tierras do ſe vſa: y conſentirlo y juzgarlo, y mandarlo juzgar, o entregar, es muy gran peccado: y ſin eſto es gran quebrantamiento y deſtruymiento de los algos, y de los bienes de los moradores de las tierras do ſe vſa: y como quier que faſta aqui de algun tiempo a ca fue vſado, y no eſtrañado como deuia, nos por ſeruir a Dios y guardar en eſto nueſtra anima como deuemos: y por tirar los daños q̃ por eſta razon venian a nueſtro pueblo, y a las tierras. Tenemos por bien: y mandamos, y defendemos que de aqui adelante ningun Iudio, ni Iudia, ni Moro, ni Mora, no ſea oſado de dar a logro por ſi, ni por otro. E todas las cartas y fueros, y priuilegios que les fueron dados faſta aqui porque les fue conſentido de dar a logro en ciertas maneras, y auer Alcaldes y entregadores en eſta razon. Nos los tiramos y reuocamos e los damos por ningunos con conſejo de nueſtra Corte: e tenemos por bien que no valan de aqui adelante como aquellos que no pudieron ſer dados, ni deuen

Digitized by Google

ſer mantenidos: porque ſon contra la ley ſegun dicho es. E mãdamos, a todos los juzgadores y entregadores y otros officiales qualeſquier: de qualquier eſtado, o condicion que ſean: en todos los nueſtros reynos: y en nueſtro ſeñorio que no juzguen ni entreguen ningunas cartas ni contractos del logro de aqui adelante. Y demas mandamos: y rogamos a todos los perlados de nueſtro ſeñorio q̃ põgã ſentẽcia de excommuniõ en qualquier que contra eſta fuere y denũciẽ las q̃ eſtá pueſtas.

Ioan Andr.in regul.peccatum.verſi. 3. quærebatur.de regul.iur.lib.6. & hanc partem veriorem eſſe dicit Iaſo.in.l.1.col.13.C.de ſumm.Trini.& fide Cathol. vbi Bald. & Fulgoſ. enumerant aliquos caſus,in quibus vſuræ ſunt permiſſæ, quos etiam congerunt doct. in cap. conqueſtus.& in. ca. ſalubriter. de vſur. Sed ſi bene aduertas ad caſus ibi enumeratos conſtabit in illis caſibus propriè vſuram non committi, ſed illud quod vltra ſortem accipitur, tanquam intereſſe conſiſtẽte in damno, vel in præſenti lucro licitò ceſſante accipi. vt eſt quando mercator lucrari ſolitus,dat mutuam pecuniam, certo die ſibi ſoluendam, quo dies habebat emendas merces,in quibus ſolitum lucrum habuiſſet, tunc enim lucrum hoc ceſſans, poterit exigi ex pecunia mutuata,die præfixo non ſoluta. vt dicit Panor.in dict.cap.conqueſtus & in capit. nauiganti. de vſur. Anchar.in regul. peccati venia. quæſti. 7. de regul iur.lib.6.& in clem.vni §. ſanè. de vſur. Iaſo.in.l.1.C.de ſumm.Trini.colum 12.verſicul. ſecundo principaliter habes. ubique citat alios plures huius ſententiæ & confirmari hæc poſſent ex rationibus.80.quas adducit frater Bernardi. de Buſto in defenſorio montis pietatis. 2. part. de quo monte ipſe agit licitumque iudicat.& Nauar.in rep.cap.1.14.quæſt.3.num. 64. contra Caietan.in opuſculo de monte Pietatis. & S tum in lib.6.de iuſt.& int.quæſt.1 ar.6. illicitum ſeu vſurarium iudicantes. ſed vltra eos omnino videas Buſtum in dicto tract.pietatis de monte. & quòd Papa non poſsit diſpenſare vt communitas cõcedat licentiam fœnetandi communiter tenetur ſecundum Ioan,Montholon.in prõptuario vtriuſque iuris.2.part.verb.vſura.in glo. Nec vſuris opprimes.fol.325.colum.2. Angel. Clau.in ſumm. verb.vſura.2 §.14.Syluest.eodem verb.in.9.§.22 latiſsimè Alexand. de Neuo in conſi. contra Iudæos fœnerantes impreſſo ad fin. ſummæ Piſanæ.vbi refutat rationes Angeli de Caſtro & Magiſtri Galuani qui conſuluerunt contrarium. Conrad.de cõtract.quæſt.18 tract.2.Carol. Molinæ. in conſue. Pariſienſ.1.part.tit.1.§.1.gloſſ. 9. num. 18.quamuis aliter & male ſenſerit Alexã conſi.1. 4.&.107.libr.2.cum alijs relatis à Fernando Loazes Archiepiſcopo Tarraconenſi de matrimonio regũ Angliæ dubio.2. ver. præterea & ſecundo in ſereniſsimæ dominæ Angliæ reginæ. foli. 46 ¶In tantũ quòd communitas ſecularis vel eccleſiaſtica, quæ recipit Iudæos in ſuis oppidis cum licentia & facultate dandi ad fœnus & vſuras peccant mortaliter & ſunt excommunicati,& ipſi tenentur tanquam fautores ad reſtitutionem vſurarum ex tali conuentione ſolutarum in ſubſidium ſi Iudæi non ſoluerint Ange. & Syluest.in locis præcitatis. Conrad. de cont.quæſt.27.Ange.verb.excõmunicatio. 5.caſu.32.Anchar.conſil.343.Chriſtianiſsime & Illuſtris Princeps Rodulph.in rep.ca.conſuluit. quæſtion.146 de vſur.tex.in ca.1.de vſur. lib. 6. & in Clemen.vni.eod.titul.ideoque Catholici Hiſpaniarũ Reges noſtram legem ſingularem ſanctam & moralem ediderunt. reuocando priuilegia Iudæis conceſſa in contrarium & in.l.24.tit.3.de Iudæis infra hoc libr.8.ordin.& notabis Iudæũ publicum fœnetatorem recipientem pro mutuo pignus minus idoneum ſibi præiudicium generare ſecundum Angel.in.l.1.C. de pignori. rationem cuius dicti aſsignat Deci.in.l.creditor.num. 6. ff. ſi certum petatur ¶Item etiam Iudæi nõ poſſunt retinere licite acquiſita per vſuram,ſed ſunt reſtituenda accepta poſt legem euangelicam. Beatus Thom.in opuſculo.21.& quæ tradit Conrad.lib. 2.de contracti.quæſtion.24.verſic. tertia concluſio.& fortè ante non licuit vt per ipſum ibi, quia vſura eſt contra ius naturale.ſecundum Ariſto. & eſt prohibita lege diuina & humana vt Conrad. dict.tract.latiſsime per plures rationes probauit quæſtio.22.& propriè ſumpta vſura ratione mutui eſt peccatum mortale.S.Thom.2.2.quæſt.78 arti.

arti.1.& ibi Caietan. pulchrè diſſerit ipſe Thom. in 3.ſent.diſtinct.37.art. 6.& in opuſculo 73.ca. 4.& 13.& inquodlib.3.articul. 19.& in quæſti.de malo artic.4.quæſt.13. Archiep. Florent. 2.part. titul.1.cap.6.§.1.& contrarium aſſerere pertinaciter,vt ſæpè dictum eſt, hæreticũ eſt. Clem.vni. §.fin. de vſur. Franciſ. epiſcopus Schillacenſ. in tract.de fide Catholica.ca. 19. Gundiſſaluus Villadiego de hæreticis.quæſt.9.Deci. in l. Rogaſti. §.ſi tibi.colum.fin.verſic. & nota incidenter. ff.ſi cert.pet.& rationes cur vſuræ ſint prohibitæ videndæ ſunt per Laurenti.Rodulph. in rep. rub de vſuris.§.ad ſeptimũ ſciendũ,quod diuerſi,&c.quinque alias rationes ponit Anani.in rub.de vſur.nu. 5. Ioan. Coraſi.lib.3. miſcellanearum iuris Ciuilis capitu. 21. ¶ Sed videtur quod liceat eis vſuram accipere ex lege Moyſi Deuteronom.23.non fœnerabis fratri tuo ad vſuram pecuniam, ſed alieno gentes autem erant alienæ igitur. ſed hæc verba ſunt intelligenda de hoſte fidei.de quo loquẽs Ambroſi in c.ab illo 14.q.4.videtur ſentire,quòd à tali poſsint exigi vſuræ. & ita per illum tex, quẽ ad hoc inquit ſing.tenet Ludou.Rom.ſing.269.alias 265.& Panor.in c.poſt miſerabilẽ de vſur. Cõfirmatur.ex gl.prædo.in ca. in literis.de reſti.ſpolia. ſing.ſecũdũ Bal.adhoc,quòd qui poteſt offendi in perſona, multo fortius poteſt expoliari in bonis. idẽ not.Iaſo.in l.ſi quis mihi bona.§.ſi corã.col,1. n.6.ff.de acq.hæred.& pro ſentẽtia prædictæ gl. eſt reſponſum illuſtre Papiniani in l. nec in ea.§. fin. ff. de adult. vbi ait, Sed qui occidere poteſt adulterũ,multo magis cõtumelia poterit eũ afficere.quam Theoricã optime intelligit Alex. Imolenſ.ad Bart.in l.3.§.fi.ſub nu. 5.in parte. facit ad multa.ff.de adimẽd.lega.& dictum c.ab illo. multipliciter intelligit Ioan.Anan.in c.1.col. pen.nu. 5.verſi.8.videtur.de vſur. Sed cũ vſura omni lege ſit prohibita ſecundũ communẽ aſſertionẽ vt per Io.Anan.in d.c.1.& Beroi.n.114. dici poteſt etiã reſpectu hoſtis prohibitas eſſe, vt cõcludit Hugo in dict.c.ab illo.& ita tenendo non obſtat tex. in dict.cap. ab illo.quia permittit vſuras exigi ab eo, cui merito debemus deſiderare nocere, ſed nulli debemus deſiderare nocere, cũ etiam inimicus ſit diligendus ex præcepto Chriſti.igitur à nullo exigenda eſt vſura. ſecundum Hoſt. in ſum. de vſur. §.an aliquo caſu. verſic.8. videtur in fin. Archid. poſt Rayn. in d.c. ab illo.ad finem. quẽ ibi poſuit gl.1.nec obſtat illud Deut.23. ſed alieno.quia qñ lex ab initio conceſsit vſuras Iudæis à gentibus accipere,permiſsio fuit ad mali maioris euitationẽ, ne ſcilicet à Iudæis Deum colentibus vſuras acciperent, propter auaritiam, cui dediti erant,vel ſecundum alios Theologos,illa acceptio vſuræ a gẽtibus inter quas habitabant Iudæi, potius erat rei ſuæ recuperatio. quam vſura: quia tota illa terra Iudæis data fuit à domino: & iniuſtè poſsidebatur à gentilibus ſecundum Archidi.in dict.capitu. ab illo.quem ſequitur Montholoni. in promptuario verb.vſura.in gloſſ.ſed alieno.2.part. fol. 326. columna prima. Archiep. Florenti. 2. part.capit. 7.§.2.colum.1.& §.11.vbi ſubijcit,nunc autẽ ipſi Iudæi à nullo poſſunt recipere ſine mortali, nec Chriſtiani à Iudæis. nam non ſunt inimici noſtri in ciuili conuerſatione, & parati ſunt ſeruire.23. quæſtio. 4. diſpar. ſic ergo pro recuperatione rei propriæ potuerunt ab illis per indirectum accipere vſuram.Ioan.maior in 4.ſentent.diſtin.15.quæſtion.23.col.8. verſic. ſed contra ponatur. argum. capit.1.de feud.capit.1.& ca.conqueſtus.de vſur. Redimentes propriam vexationem. cap. dilectus de ſimoni.capit. prohibeas. de magiſt. ſecundum illud Apoſtol. redimentes tempus quoniam dies mali ſunt. & ſic poterant facere Iudæi cum Chananæis.Cæterá die vt per Ioan.Anani. in dict. capitul.1.& Florenti.2.part.titul.1.cap.7.§. 11.col. 2.Conrad.de contracti.quæſt.42. vtrum liceat hoſtibus mutuare ad vſuram. & Collectar.in c. poſt miſerabilem.quæſt.fin. de vſur. Rodulph. in rep. ca.conſuluit.eo.tit.quæſt.55.Rebuſſ.in rep.l.vni. glo.1.nu.59. C.de ſent.quæ pro eo quod intereſt & ad intellectum cap.ab illo.14.queſt.4.& Deut. 23.ibi, ſed alieno. adde Domini. Sotum libr.6.de iuſti.& iur.quæſt.1.articulo.1.pagin.497. à col.1. cum. 2. ſequentibus. Quæri etiam poteſt vtrum conſtitutio cap. quanquàm. de vſur. libro ſexto. habeat etiam locum in Iudæo manifeſto vſurario vt eius teſtamentum irritum ſit non præſtita cautione idonea de vſuris reſtituendis? videtur quod non, quia pœnæ ſtatutæ in dict. cap. quanquàm. nulla in parte Iudæos afficere videntur, duplici quidem ratione, prima quòd Iudæis non conueniant illius conſtitutionis verba, quibus de eccleſiaſtica ſepultura, quæ ad eos nihil attinet, tractatur. & ob id nec ipſa conſtitutio Iudæos afficiat. ex glo.in l. mancipia. C.de ſeru. fugi.Deinde & ſecundo.quia Iudæi exempti videntur à legibus eccleſiaſticis: cum hi extra eccleſiam ſint capit.multi.2.quæſtione prima. capit. gaudemus de diuor.notan. in capitulo primo. de conſti. per has rationes hanc ſententiam probant Alexand. conſi.6.lib.6.Franc. Aret con.185.& Soci.conſi. 70.libro.1.& conſi.119.lib.4.Andr.Alciat.lib.1. de verb.ſignificat.col.21.Sed his non obſtantibus in præſenti caſu eſt tenendũ,quo ad teſtandi prohibitionem,& teſtamenti reprobationem Iudæos dicta conſtitutione ligari. Deci. in capitulo primò.2.lect.numero octauo de conſt.Carolus Molin.in additio.ad Alex.dict.conſi.6.Couarr.libr.3. variarum reſolut.capitulo.3,num.9.verſic. ſepti-

mo circa eandem conſtitutionem. nam quo ad teſtamentum optimè eis congruit prohibitio à Romano Pontifice facta ad coercendum vſurarum exercitium, & ideo licet quo ad alias pœnas verba Iudæis minimè conueniant, eadem conſtitutio non minus obtinebit, niſi cautio meliori modo, & forma, qua poſſit Iudæo præſtita ſit. Iudæi vero in prouincijs Chriſtianorum habitantes, proculdubio principibus ſecularibus, & eccleſiaſticis ſubijciuntur: non enim quo ad ſpirituales pœnas: & ea, quæ ad ſpiritualia pertineant, ſed in his quæ ratione politica ad legis naturalis obſeruationem & tutelam conſtituuntur, quod deducitur ex traditis in capitulo. 1. de conſtitutio. gloſſ. in capit. ſæpè. 28. quæſtio. 1. Oldral. conſil. Deci. in 33. dict. capit. 1. numero. 17. poſt Cardin. Panormita. & Felin. ibi. Deci. in capitulo. conſuluit. in 3. de appellat. Corne. conſil. 114. libro primo. Socin. conſil. 119. lib. 4. Couarru. libro. 3. Variarum reſolut. c. 3. nume. 9. quod eſt notandum ad huius legis cum ſimili interpretationem.

¶ *Ley. IIII. Que ſobre los logros ſe faga peſquiſa.*

¶ El Rey D. Iuã II. en Madrid era de mil cccc xxxv.

¶ El miſmo en Madrigal, era de mil cccc y xxxviij.

P Orque los logros ſe cometen y hazen cõ muchos engaños encubiertamente. Nueſtra merced y volũtad es q̃ en cada vn año las nueſtras juſticias fagan peſquiſa y prouean: y fagan cõplimiento de juſticia en tal manera que ſo color de empreſtido en las mercaderias q̃ ſe fian y empreſtan: no aya ni pueda auer engaño de vſuras: y porque eſte peccado ſea derraygado d̃ las ciudades, villas, o lugares de nueſtros reynos y ſeñorios: y las nueſtras juſticias lo caſtiguẽ y eſcarmientẽ: nos fazemos merced alas dichas ciudades a villas y lugares de los nueſtros reynos donde lo tal acaeſciere de las penas en que cayeren las tales perſonas que ayã dado y dieren a logro, o fizieren contracto en fraude: o engaño de vſuras en qualquier manera: y q̃ la dicha pena, o penas ſean para la tal ciudad, villa, o lugar: y para los proprios della: y en quanto toca a los Iudios por los meneſter de los pueblos. Tenemos por bien que puedan dar a vſuras b: pero que no pueda ſer multiplicada la vſura por vn año mas de tres por quatro. Y que las nueſtras ciudades ayã poder de mãdar, o arrendar por proprios las penas: y ſi no lo fizieren q̃ por

¶ *Lex. IIII.*

a ¶ *Nos fazemos merced a las dichas cibdades.* Intellige tamen vt in l. 8. infra eo. vt dimidia pars ſit cameræ Regis, alia dimidia diuidatur in ciuitatis reparationem & murorum & accuſatoris, ſecundum aliquos. Sed cum rex beneficium fecerit de iſtis pœnis ciuitatibus pro proprijs earũ ratione in hac lege deſignata crederem pœnam Cameræ Regis applicatam, cedere in vtilitatem ciuitatis, cum contra principẽ & in ei⁹ præiudiciũ latiſsimè ſit beneficiũ interpretãdũ. c. cum dilecti. de donat. l. fin. ff. de conſti. princip. Alex. conſi. 8. libro 4. n. 6. nam ſi diuiſio pœnæ eſſet facienda iuxta formã. l. 1. & fi. infra. eo. beneficiũ eſſet inane & ſine fructu, quod minimè fatendũ cẽſeo. argum. l. ſi quis. de legat. 1.

b ¶ *Que pueden dar a vſuras.* ſi de ſe eſt malũ nulla neceſsitate poterit pmitti. ex

ti. ex dictis in l. 3. ſupra eodem.

¶ *Lex*. V.

a ¶ *De fazer ni faga*, quia ſub ſpecie contractus liciti, inducunt malum vſuræ & in eius fraudem, quibus obuiandum eſt ne fiant, nam ſub ſpecie agni, vt dici ſolet, lupum gerunt. & ſic malitijs hominum eſt obuiandum vt hic & in l. 1. & l. 6. infrà eod. & in l. 22. titul. 3. lib. 1. ordinamen. vbi prohibetur omnis alienatio etiam licita, vt euitetur fraus contra legem, ibi o *vendida*. cui eſt addendus Antoni. Gomez. l. 9. Tauri. numero. 35. *Entrega ni execucion*. etiam ſi in contractu ſit clauſula firma ſeu guarentigia, quia cum contractus ſit nullus, & clauſula in eo expreſſa. & ſic obſtat exceptio nullitatis ipſius cõtractus. Bartol in l. Diuus Traianus. numero primo ff. de teſtam. mil. Hippoly. in l. vnius. §. cogniturum. numero quinto. ff. de quæſtio. & alibi opportuniori loco dictum eſt. quod nota in omnibus cõtractibus, in quibus obſtat exceptio nullitatis ipſius obligationis, nã de firmitate, & valore obligationis prius conſtare oportet; quam agatur de effectu, qui eſt executio ipſius contractus. ¶ *Entregando la coſa realmente*, quia cum venditio fiat de præſenti cum rei traditione ſine aliqua fraude nec præſumptione ipſius, ceſſat prohibitio, cum liceat vnicuique contrahere, cum emere nec vendere nullus prohibeatur. l. nec emere. C. de iur. deliber. & eſt de iure gentium. l. ex hoc iure. ff. de iuſtitia. & iur. l. iuriſgentium. ff. de pact.

el meſmo fecho pierdan los officios del regimiento. Y que toda via las dichas penas ſeã para la dicha ciudad villa, o lugar. E mãdamos que en defecto de los tales corregidores qual quier perſona dl pueblo pueda acuſar, o demandar a los tales lugares la dicha pena o penas para el dicho concejo. E que la juſticia de la tal ciudad o villa, o lugar pueda conoſcer de la tal demanda, o demandas ſimplemẽte y de plano ſabida ſolamẽte la verdad del hecho. Y ſabida haga execucion de las dichas penas en las perſonas y bienes que en ellas cayeren, o ouieren caydo, o vendido, y rematado los tales bienes de ſu valor entregue, y faga paga al tal concejo de las dichas penas.

¶ *Ley. V. Que los Iudios y Moros no fagan obligacion ſobre los Chriſtianos.*

¶ El Rey don Enrique II. en Madrid, año de mil cccc y v.

¶ El Rey don Enrique. II. en Burgos. año de mil cccc xvij.

OTroſi por quanto contra la dicha ley en engaño de vſuras ſe catan diuerſas maneras que ſo color del deudo principal los dichos Iudios y Moros lleuauan del logro mayores quãtias de las que recibian: y ſobre eſta razon ſe hazen y catan diuerſas maneras de contractos: vẽdidas y obligaciones malicioſas por ellos penſadas y falladas. Porende eſtableſcemos y defendemos por eſta ley, que ningun Iudio, ni Moro no ſea oſado de fazer, ni faga [a] por ſi ni por otro carta alguna de obligacion ſobre qualquier Chriſtiano, o Chriſtiana, e concejo, o cõmunidad de qual-

paƈt. & in Iudæis ratione vſuræ eſt prohibitum ne cõtrahant ad creditũ cum Chriſtianis, nec valeat obligatio de dando vel faciendo in futurum, ſecus in alijs Agarenis ſeu infidelibus, in quibus ceſſat præſumptio fraudis vſuræ. vt patet in l. 6. infra. eod. ibi *pero en razon de las cartas y contractos que han de hazer con los Chriſtianos tenemos por bien que no ſe entienda cõtra los Moros, ſaluo contra los Iudios, o que los Moros puedan fazer cartas de deudas, y de otras qualeſquier coſas.*

quier deuda de marauedis, ni de pan, ni de vino, ni de cera, ni de lanas, ni de otra coſa alguna por empreſtido, ni compra, ni vendida, ni guarda, ni depoſito, ni renta, ni otro contraƈto qualquier: que por el tal contraƈto carta, o obligacion el Chriſtiano, o concejo, o comunidad ſe obligue de dar y pagar qualquier quantia de marauedis, o de pan, o de cera, o de ganado, o lana, o otra coſa qualquier a Iudio, o Moro, o Iudia, o Mora. Mas quando acaeſciere que alguno de compra, o vendida, o en otra qualquier manera entre ſi quiſieren hazer que el comprador dè luego el precio al vendedor, y el vendedor entregue la coſa que vendiere, y que no ſe faga carta de obligaciõ alguna que ſe obligue qualquier Chriſtiano, o Chriſtiana de dar y pagar coſa alguna de las ſuſodichas, o otra coſa qualquier a Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora. E ſi la fiziere quier ante Eſcriuano publico, quier ante teſtigos que por el meſmo fecho ſean ningunas las tales obligaciones y contraƈtos. E no ſean, ni puedan ſer valederas. Y defendemos que ninguno, ni algun juez, Alcalde, merino, o Alguazil, ni portero, balleſtero que no faga, ni ſea oſado de fazer entrega, ni execucion por las tales obligaciones, ni contraƈtos. E defendemos otroſi que ningun, ni algun Eſcriuano publico de los nueſtros Reynos y ſeñorios no ſean oſados de reſcebir, ni dar fee de tales cartas, contraƈtos, ni obligaciones. E ſi lo hizieren, o mandaren fazer que por el meſmo hecho ſean priuados del officio de las eſcriuanias. Y demas que las tales eſcripturas y contraƈtos ſean en ſi ningunas, como dicho es. Pero ſi el Iudio, o Moro hiziere algũ contraƈto con Chriſtiano, o Chriſtiana de compra, o vendida de qualquier coſa mueble, o rayz que entregando la coſa realmente, y recibiendo el precio, como dicho es, que el Eſcriuano pueda dar fee del tal contraƈto y carta teſtimonial, no auiendo en ella obligacion de dar,

ni de

Digitized by Google

ni de pagar coſa algu na a plazo. E manda mos q̃ lo ſuſodicho ſea guardado: ſaluo en los Iudios y Mo ros que arriendã las nueſtras rẽtas q̃ puedã hazer cartas y obli gaciones, y reſcibir por ellas ſegun ſe vſo faſta aqui en quanto a las nueſtras rentas. E puedan tomar y re ſcibir cartas de pago de lo que tomaren y reſcibieren y cobra ren y pagaren.

¶ *Ley. VI. Que los Moros puedan fazer cartas de venta y otros contractos.*

El Rey D. Enrrique. II. en Burgos. Era de mil. ccccxv.

ORdenamos que la ley ſobredicha que diſpone que los Iudios, ni Moros no dẽ a vſuras, ni fagã cõtractos, ni obligaciones cõ los Chriſtianos. Es nueſtra merced en razon de las vſuras [a] ſea guardado aſsi cõtra los Moros como cõtra los Iudios. Pero en razõ de las cartas y contractos que han de hazer con los Chriſtianos tenemos por bien que no ſe entienda contra los Moros; ſaluo contra los Iudios, y que los Moros puedã fazer cartas de deudas y de otras qualeſquier coſas.

¶ *Ley. VII Que la confeſsion que el Chriſtiano hiziere en juyzio que deue al Iudio alguna coſa que no vale.*

NVeſtra merced es, y mandamos por eſcuſar los fraudes y engaños de las dichas vſuras [b]: que ſi algun Chriſtiano, o Chriſtiana confeſſare ante qualquier juez, o Alcalde q̃ deue al Iudio, o Iudia oro, plata, o dineros, o otra coſa qualquier, o en qualquier manera que ſea, ſaluo ſobre razon de los marauedis de las nueſtras rẽtas, como dicho es. Y el tal Iudio, o Iudia pidiere al juez que condene al Chriſtiano en lo por el confeſſado, que la tal cõfeſsiõ no vala: mas que ſea ninguna, y defendemos a los Alcaldes y juezes y otros officiales qualeſquier que ſobre ello no dẽ ſentẽcia, y ſi la dieren que no vala. Ca nos dende agora las damos por ningunas las tales ſentencias: porque ſerian dadas por engaño y fraude de las dichas nueſtras leyes. Otroſi por quanto ante los juezes eccleſiaſticos

 ſe pue-

¶ *Lex. VI.*

a ¶ *En razon de vſuras.* Quæ in omni homine eſt prohibita, nec permittenda eſt ab aliqua poteſtate. vt dixi in l. 3. ſupra. eo. tit.

¶ *Lex. VII.*

b ¶ *Por eſcuſar los engaños y fraudes de vſuras.* Nota quòd confeſsio debiti facta à Chriſtiano in iudicio in fauorem Iudæi non valet, quia cenſetur facta in fraudem vſurarum. quæ exceptio impedit executionem inſtrumenti guarentigij. l. 4. & ibi dixi verb. excepcion de vſur. tit. 8. lib. 3. ordin. licet regulariter habeat executionem paratam. l. 126. in Curijs Madritijs ann. 1534. & in Curijs Toleti. anni. 1560 folio. 41. diximus in dicta l. 4. in gloſſ. 1. column. 1989. verb. vtrùm autem idem ſit reſpondendum. nec iuramentum ſuffragatur. l. 6. titulo primo. libro. 3. ſupra.

ſe puedẽ introduzir y fazer grandes engaños entre los Iudios y Chriſtianos en frau de de vſuras cõtra el tenor deſtas nueſtras leyes. Mãdamos y ordenamos q̃ qualquier Chriſtiano, o Chriſtiana q̃ cõfeſſare ante qualquier juez eccleſiaſtico, o ſeglar q̃ deue a Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora: oro plata, o dineros, o otra qualquier coſa q̃ ſea, aunq̃ ſobre ello el Chriſtiano haga juramẽto, o pleyto omenaje q̃ el tal Chriſtiano, o Chriſtiana q̃ las tales cõfeſsiones pleyto homenaje, o juramẽto a hiziere pague de ſus bienes otro tãtocomo fuere la coſa q̃ cõfeſſare. Y el Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora q̃ los tales juramẽtos y pleytos y homenajes demãdare de los tales Chriſtianos q̃ paguẽ el dos tanto en pena de las quantias ſobredichas. Y que las tales ſentencias homenajes, o juramentos no valan y ſean ningunos. Y eſta pena ſea partida en eſta manera, la tercia parte para la nueſtra camara, y en los lugares de ſeñorio, la tercia parte para el ſeñor del lugar. Y la otra tercia parte para el acuſador, y la otra tercia parte para los muros del lugar donde eſto acaeſciere. E ſino ouiere muros que la dicha parte ſea para los proprios del concejo de la tal villa, o lugar.

¶ Ley. *VIII*, *De la pena del Chriſtiano que diere a logro.*

El Rey y Reyna en Toledo. año de mil cccclxxx.

COmo quier que por derecho diuino y humano las vſuras eſtan defendidas ſo grandes penas. Pero eſto no abaſta para refrenar los logros y la cobdicia con que ſe mueuen los que la exercitan para adquirir los bienes agenos por exquiſitas y malas maneras. Y porque las penas que por las leyes y ordenanças de nueſtros reynos eſtan eſtatuydas contra los logreros ſon diuerſas. Declarando las dichas leyes mandamos que qualquier Chriſtiano que diere a vſuras, o fiziere qualeſquier contractos en fraude de vſuras que caya y incurra en las penas q̃ en las dichas

& vbi ſupra dixi verſiculo. vtrum autem impediatur executio. di. colum. 1089.

a ¶ *Homenaje, o juramento.* fides eſt homagium ſine iuramento, in qua nihil eſt præter promiſsionem quæ fieri ſolet inter nobiles, & licet ſit ſeruanda ex vi promiſsionis. capit. 1. de pact. non tamẽ vim iuramenti habet, nec contractum confirmat ſicut iuramentum. & ſic ponitur hic homagium & iuramentum cum disiunctã, o, quia inter ſe diſcrimen habent, & diuerſos effectus Pinell. in rep. l. 2. in tertia parte, capit. 1. numero. 13. C. de reſcind. vend. Gregor. Lup. in l. 26. tit. 11. part. 3. Nunius Auendani. in tractat. de mandatis regum. cap. 27. numero. 7. Ioan. Berna. in praxi crim. capit. 85. num. ſecundo.

¶ Lex *VIII*.

b ¶ *En las penas.* vt in. l. prima ſupra eod. & dixi in gl. rubri.

Digitized by Google

dichas leyes y ordenanças ſon contenidas de las quales la ſuerte principal ſea para la parte contra quien ſe exercitaren las vſuras, como diſpone la ley: y de las penas la meytad para la nueſtra camara y la otra meytad ſe parta en dos partes, la meytad para el accuſador y la meytad pa los muros. Y ſino ouiere muros que ſea para el reparo de los edificios publicos del lugar donde eſto acaeſciere: y demas que el tal vſurario, o logrero quede y finque inabile é infame perpetuamente, quedando en ſu fuerça la ley por nos ſobre los logros fecha en las Cortes de Madrigal.

huius titul. vbi de pœnis vſurariorum late actum eſt. & in capitulo. quanquam. de vſur. libro 6. & in Clementin. vnic. eod. titulo. ſed eſt dubium an de iſta medietate bonorum quæ venit fiſco applicanda, compelli poſsit vſurarius facere inuentarium ne fiſcus fraudetur bonis ſuis, fortê propter eorum alienationem? dicendum eſt compelli poſſe. ex Ioann. de Plat. in l. defenſionis facultas. numero ſecundo. C. de iur. fiſci. libro. 10. ratio quare poſſit compelli facere inuentarium antequàm ſit cõdemnatus de crimine durante lite eſt, quia agenti prodeſt, & reo non nocet. argu. l. 2. §. varus. ff. de dam. infect. tum etiam quia fiſcus poteſt compellere vſurarios & notarios & procuratores, vt ſcripturas & inſtrumenta exhibeant, ſicut epiſcopus poteſt ad hoc vt faciant fidem de vſuris. ex Platea vbi ſupra columna tertia ad fin. verſiculo tertio noto. Quod eſt memoriæ commendandum. ¶ Vtrùm autem creditor qui ſub ſpe vſuræ pecuniam mutuam dedit debitori, quamuis ex liberalitate debitoris recipiat aliquid vltra ſortem teneatur talis mentalis vſurarius reſtituere ſic acceptum? videtur, quod non. quia vbi pactum non præceſsit, nec coactio directa vel indirecta creditoris, non eſt actualis vſura ſed mentalis ideo in foro animæ eſt monendus ad reſtitutionem. capit. conſuluit. de vſur. & quæ not. gloſſ. in capitulo fin. de ſimoni. ad cuius text. intellectum omnino eſt addendus Henri. Gandau. quodlib. 6. quæſtion. 26. Paluda. in 4. ſentent. diſtinct. 25. quæſtione quinta. columna prima. Nauarr. in manuali confeſſo. capitul. 23. num. 102. verſic. lo ſeptimo. & capit. 25. num. 112. Dominic. Sot. libr. 9. de iuſtitia & iure. quæſtion. 8. articulo primo. pagina 829. colum. 2. vbi innuũt differentiam inter mentalem ſimoniacũ & vſurarium qualem eſſe, cum in primo pœnitentia ſola deleatur peccatum; in ſecundo in odium vſurarij reſtitutio ſit neceſſaria, cum ſub expectatione fuerit factum mutuum capitulo primo. 14. quæſtione tertia. ex quibus apparet vſurarium mentalem teneri ad reſtitutionem eius quod à debitore vltra ſortem abſque vlla pactione tacita vel expreſſa habuit. dict. capitulo. conſuluit. de vſur. quem ad hoc notat D. Couarruu. epiſcopus Segouienſis in regul. peccatum. in 2. parte. releſt. in princi. numero tertio. verſiou. ex hoc deducitur examinatio text. ſing. De regu. iur. libro ſexto: vbi optime agit de hoc dubio. adducendo opiniones diuerſas in hoc articulo, & concludit vſurarium mentalem non eſſe cogendum ad reſtitutionem tam in foro exteriori quàm animæ earum rerum quas habuit ſine pactione ex liberalitate mera debitoris, licet ob prauam intentionem debeat erga Deum agere pœnitentiam. ex text. in ſimili dubio adducto per eum in capitulo. fin. de ſimoni. & opinionem Theologorum magis communem teſtatur ex Carolo Molineo in tractatu de contractibus illicitis. numero ſexto. Paul. Eleazar. not. in Clementina vnica. de vſuris. Richard. in 4. ſententiarum diſtinction. 15. quæſtione quinta. articulo quinto. & ibi Scotus & Gabriel. quæſtio. 11. dubi. penult. Syluest. verb. vſura. 6. quæſtione tertia. Caietan. quodlibet. de vſura. capitulo tertio. Bald. in l. penulti. ff. de cond. ob turp. cauſam. Alexand. in l. ſi non ſortem. §. primo. ff. de cond. indebi. ad capitulum conſuluit. Reſponde vt per Couarruuias vbi ſuprà fol. decimo quinto. columna ſecunda. verſic. non obſtat deciſio text. ad materiam huius tractatus de vſur. vltra plene ſupra iam tradita adde conſtitutio. Synodalem Pampilonenſem libro quinto. titu. de vſur. incip. approbante ſancta Synodo.

¶ Titulus. III. De Iudæis

a ¶ *De los Iudios.* De Iudæis plura poſſunt in præſentiarum quæri, ſed cum hodie non ſint Iudæi in regno, non eſt immorandum in longa relatione, ſed recurrendum ad titulos de Iudæis, qui habentur in codice. Decret. & in clementinis. per Brixienſ. in ſuo dictionario parte, Iudæus. & Andre. ab Exea in capitulo. 1. nume. 256. late & ſingulariter Albert. Brun. in libro de ſtatutis excludentibus fœm. num. 55. verſicul. tertio quæritur à folio. 178. ad fol. vſque. 179. numero 63. in 6. articul. princi. Hoſti. in ſum. de Iudæ. vbi qui & vnde dicantur Iudæi. & l. 1. & ibi Grego. Lupus titulo 24. partit 7. & quæ ſūt Iudæis prohibita ponit Montalt. de reprobatio. ſententiæ Pila. §. fi. n. 6.

¶ Lex. I.

Titulo III. De los Iudios a y Moros.

¶ *Ley. I. Que los Iudios puedan comprar heredades en cierta quantia.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. año de mil ccc. lxxxvj.

El Rey D. Enriq̃ II. en Burgos.

¶ El Rey D. Iuan. I. en Burgos.

PORQ̃ nueſtra voluntad es que los Iudios ſe mantengan en nueſtro ſeñorio, y aſsi lo manda la ſancta Igleſia: porque aun ſe hā de tornar a nueſtra fe b y ſer ſaluos ſegun las profecias. Y porque ayan mantenimiento, o manera para viuir y paſſar bien en nueſtro Reyno y ſeñorio: tenemos por bien que puedā auer y comprar heredades c para ſi y para ſus herederos en todas las ciudades, y villas y lugares de nueſtro realengo: y en ſus terminos en quantia de treynta mil marauedis cada vno deſq̃ ouiere caſa por ſi, y deſde duero aquēde por todas las otras comarcas haſta en quantia de xx. mil marauedis cada vno, como dicho es. Y eſto q̃ aſsi cōpraren, o vēdierē q̃ ſeā demas de las heredades que oy hā: do quier q̃ las ouiere.

b ¶ *Se han de tornar a nueſtra fe.* Originaliter tota iſta lex reperitur in ordinamento Regis Alphonſi Cōpluti celebrato Anni 1386 titul 23. de vſuris. l. 21 verſi. *Y porque la nueſtra voluntad es que los Iudios.* & facit illud Dauidis Pſal 58. conuertentur ad veſperam & famem patientur. &c. iuxta illud, fiet vnus paſtor & vnum ouile. Ioan. 10. capit. fina. de Bapt. & Ezechi. 20. Et ſubijciā vos ſceptro meo, & inducam vos in vinculis fœderis. & Oſeę. 3. quia dies multos ſedebunt filij Iſrael, ſine Rege, & ſine Principe, & ſine ſacrificio, & ſine altari, & ſine ephot, &c. & poſt hæc reuertētur filij Iſrael, & quærent Dominum Deum ſuum, & Dauid Regē ſuū &c. & ad Rom. 11. Nolo vos ignorare fratres myſterium hoc, vt non ſitis vobis metipſis ſapientes, quia cæcitas ex parte contingit Iſrael, donec plenitudo gentium intraret, & ſic omnis Iſrael ſaluus fieret.

c ¶ *Heredades.* In quo contractu ſaltem duo fundi confines huius fundi qui venditur debent exprimi, vt nota ſit rei venditio incertæ quomodo venditur aliquis fundus Iudæis, vel Chriſtianis; aliàs ſi non exprimantur, fidem non facit talis ſcriptura contractus propter incertitudinē, cum ignoramus de quo fundo emptio proceſſerit. gloſſ. in l. forma. de cenſibus. ff. vbi text. inquit ſaltem duos fines confines debere exprimi, quod verum eſt, quando venditor plures fundos haberet, ſecus quando vnū tantum. argum. à contrario ſenſu in capit. ſignificantibus. de libelli oblat. & capit. ſignificantibus de appellat. vel niſi exprimeretur nomen fundi in contractu, qui fundus habet diuiſum nomen ab alijs fundis, quo nomine inter alios cognoſcitur. argum. glo. vlti. in l. hac. conſultiſsima. in princ. C. qui teſtam. fac. poſſunt. ita not. Bart. in l. demonſtratio falſa. ff. de condit. & demonſtrat. idem erit ſi erretur in explicatione confinium, tamen conſtat de fundo vendito non vitiatur venditio. ex mente gloſ. in l. ſi in nomine C. de teſtament, glo. in dict. l. forma. verb. vicinos. glo. in l. ſi fortidianum. in glo. fin. C. de lega. gl. & not.

Digitized by Google

not. plene Barbat. in capit. significante. nu. 32. vbi Feli. nu. 7. de reſc. Iaſo. in. l. ſi quis fundi. colum. 1. nu. 3. ff. de lega. 1. Socin. in dict. l. demonſtratio. in princ. Alex. conſi. 8. col. 2. nu. 4. libr. 4. & glo. in. l. quæ extrinſecus. §. 1. verb. appellatione. ff. de verb. obli. probat, errorem in nomine appellatiuo ſi de repræſenti & corpore conſtat non vitiare ſtipulationē. alias ſecus. l. certum. ibi, digito oſtendatur. ff. ſi certum per. l. in venditionibus. ff. de contra. emptio. adde Vital. Gambanum in tra. Clauſularum. §. nunc tranſeamus de errore nominis proprij. Hippoly. ſingul. 144. error in nomine appellatiuo.

Y de las caſas de ſu morada [a]. Y de las caſas que ouierē en ſus Iuderias. Pero en los otros ſeñorios q̄ ſea abadēgo, o behetria, o ſolariego: que puedā comprar de aqui adelāte faſta en la dicha quantia con voluntad del ſeñor: cuyo fuere el lugar: y no de otra guiſa.

a ¶*De las caſas de ſu morada.* Iudæi autem an teneantur rati. ne domorum ſeu fundorum ad decimas? dicendum eſt de prædijs Iudæi tenentur ſoluere decimam, quia ſi ipſi non occupaſſent prædicta prædia Chriſtiani habitantes ſeu colentes prædicta prædia perſoluiſſent. c. de terris. de decim. vbi Alexan. 3. inquit, de terris quas Iudæi colunt, tuæ prudentiæ reſpondemus vt eos decimas perſoluēdas, vel poſſeſsiones penitus renunciandas cum omni diſtrictione compellas, ne forte occaſione illa eccleſiæ valeant ſuo iure fraudari. concord. l. 6. titul. 20. part. 1. l. 12. eod. titu. Ioan. in ſum. Confeſſo. lib. 1. titu. 15. q. 15. Rebuff. de decim. quæſt. 5 nu. 11. Idem eſt dicendum de pagano, de Turca & hæretico, vt ij ſtolidi non debeant eſſe melioris conditionis, quā Chriſtiani. arg. l. Sextius. ff. q̄ vi aut clam. c. eum qui. de præbend. lib. 6. not. Pan. & cæteri in. cap de terris. de decim. Cardin. in. ca. in aliquibus. de decim. Rebuff. vbi ſupra. vtrum autem Iudæi & hæretici teneātur ad decimas perſonales? glo. 4. in. c. decimæ. 16. quæſt. 1. & in cap. tua. de decim. tenet q̄ ſic. quamuis non audiant diuina, eſt tamen illis imputandū, quia non ſtat per eccleſiam, quæ nemini claudit gremium ſuum, & nemo ex ſua improbitate commodum conſequi debet. l. itaque Fullo. ff. de furt. ſaltem tenebitur Iudæus & infidelis ſoluere æſtimationē illius decimæ perſonalis, & oblationes quas habuiſſet eccleſia à bono Chriſtiano, qui in illa domo, in qua Iudæus habitat, reſediſſet, ſi talis infidelis abfuiſſet. ca. quanto. in fin. de vſur. & eccleſiæ ſeruentur indemnes. text. in ſum. in fin. 19. diſti. dict. cap. quanto. & in. 2. compilat. erat decret. incipi. ad audientiam, ad hoc expreſſe facta. & iſta aſſerunt Pan. & alij in dict. c. de terris poſt gl. in cap. tua. eo. tit. Quid autem de Sarracenis? Reſpon. erit idem eſſe. ex Olderal. conſil. 91. venit in dubium. Marc. Mantuanus conſi. 188. Montal. in. l. 4. titul. 5. libr. 1. for. regal. quem citat Rebuff. de decim. quæſtio. 5. num. 12. fol. 17. & idem etiam poteſt dici de papalibus quas poſſunt ſoluere ſecundum formam quam tradit. not. Hoſti. & Ioan. Andr. in. cap. quanto. de vſur. Quod eſt notand. ad parrochialiam etiam oblationum quæ debent fieri à Chriſtianis, ad extimationem tenentur etiam infideles. Hoſtien. in cap. cauſam Carpen. de verb. ſigni. poſt finē primæ. col. verſi. & ad hanc ſoluendam etiam &c. & eum ſequitur Ioan. Andr. in. cap. quanto. colum. 2. verſi. in gl. vltima. vbi bene loquitur, occidens infidelem non ita ſeuere eſt plectendus, ſicut occidens fidelem. l. 84 ad fin. in. ll. ſtyli. confirmatur nam qui vi rapit aliquā rem alienam tenetur eam reſtituere cum pœna tripli. §. 1. inſti. vi bono. rapto. ſi tamen res illa eſſet Iudæi, Pœna eſſet minor. l. Chriſtiani. C. de paga. & ſacri. per quam legem idem plures notāt. quod eſt ſing. ad limitationem. l. 2. titul. 17. lib. 4. for. legem.

¶*Ley. II. Que la chriſtiana no crie hijo de Iudio.*

¶El Rey dō Iuan. I. en Soria. AEra de mil ccccxviij.

DEfendemos, q̄ ninguna chriſtiana, ſea oſada de criar ni crie [b] hijo ni hija de Iudio, ni de Moro. E qualquier que lo fiziere, peche ſeyſcientos marauedis para la nueſtra camara. Pero que pue-

¶Lex. *II.*

b ¶*Criar ni crie.* Quia fidelis ab infideli non eſt nutriendus ex eo quia ex lacte infecto, infans nocumentum magnum recipiet iuxta illud vulgare, *mamolo en la leche*, quod adagium Cicero adducit lib. 3. Tuſcuianarum quæſti. dum ait. Vt pene cū

dan viuir cõ ellos labradores: para que labren ſus heredades: y quien vaya con ellos de vna parte a otra: porq̃ de otra manera muchos ſe atreuerian a ellos para los matar y deshonrar.

¶Ley. III. *Que los Chriſtianos no viuan con los Iudios ni Moros.*

¶El Rey don Iuan. I. en Valladolid. Quando vino de la de Aljubarota.

MAndamos a todos los chriſtianos q̃ no ſean oſados de viuir, ni viuan cõ Iudios ni Moros: a bien fecho ni a ſoldada ni en otra manera alguna: ni les crien los hijos. Y los que contra eſto paſſaren q̃ las nueſtras juſticias los echẽ publicamente a açotes de los lugares dõde acaeſciere. Y eſto que lo pueda acuſar qualquier de los nueſtros Reynos. Y ſino ouiere acuſador q̃ las dichas juſticias fagan juſticia ſobre ello: y procedã a las dichas penas.

¶Ley. IIII. *Que los Iudios no ſeã officiales ni fazedores del Rey ni de otros caualleros.*

¶Idem.

¶El Rey dõ Alõſo en Madrid

¶El Rey don Enrique. II. en Burgos.

¶El Rey don Iuan. I. en Soria. y en Valladolid.

¶El Rey dõ Iuã. II. en Burgos

ORdenamos y mãdamos que Iudios y Moros de nueſtros Reynos ni de fuera dellos no ſeã oſados de ſer ni ſean officiales b: ni almoxarifes nr̃os: ni de Principe ni infante, ni de los Duques Cõdes: caualleros: ni eſcuderos: y dueñas y dõzellas d̃ nueſtros Reynos: ni de alguno dellos: ni ſean recaudadores ni contadores mayores: ni cogedores por nos ni por ellos: y qualquier Iudio, o moro: que contra ello fuere: q̃ pierda todos ſus bienes para la nueſtra

lacte nutricis errorem ſuxiſſe videatur. Eraſm. eſt videndus Chiliad. 1. Centuria. 7. in adagio. Cum lacte nutricis. &. l. 1. ff. de offi. præfect. præto. ibi, is cunabuli. facit quod adducit Bald. in tract. ſciſma. poſito ſub rub. C. ſi quis aliq. teſta. prohib. column. 15. & col. 16. de vrbano Italico nutrito in Gallia. optima. l. 3. tit. 7. parti. 2. quæ ponit requiſita in eligenda nutrice. non ergo debet eſſe infidelis. non inibis cum infidelibus fœdus, nec cum Dijs eorum, non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciant in me ſi ſeruieris dijs eorum, quod tibi certe erit in ſcandalum. exod. 23. ad fin. & cum ſancto ſanctus eris, & cum peruerſo peruerteris, & pix calefacta cito denigrat ſibi contacta, ſic maculat cunctos, prauos ſocios tibi coniunctos, tum quia non debet remanere apud eas perſonas, de quibus poſſit eſſe ſuſpicio, quod ſaluti, vel vitæ inſidientur illius pueri. ca. fin. de conuerſion. infideli. tum etiam ex text. conc. in capit. Iudæi. 2. de Iudæ. nec Iudæi nutrices vel ſeruientes Chriſtianas habere poſſint. capit. & ſi Iudæos. de Iudæis. l. 4. titulo. 2. lib. 4. for. leg. vbi Montalu. in gloſſ. 1.

¶*Lex. III.* ¶*No ſean oſados de viuir.* Conc. cap. & ſi Iudæos. de Iudæ. ex not. etiam in. l. 3. ſupra proxim.

¶*Lex. IIII.* ¶*Ni ſean officiales.* Intellige de Iudæis, non autem de Iudæis nouiter conuerſis. qui iam non dicitur Iudæus, ſed Chriſtianus, nec ſunt arcendi ab officiis publicis, vt optime declarat Couar. in Cleme. ſi furio.

Digitized by Google

camara:y demas deſto que le dẽ pena en el cuerpo la que nueſtra merced fuere.

¶ *Ley. V. Que los Indios puedã tener entregador para ſus bienes.*

¶ Idem.

TEnemos por biẽ q̃ los Iudios puedan tener entregador, o portero apartado q̃ entregue ſus deudas. Pero q̃ quando fiziere la entrega q̃ no lleue mas por ſus derechos de lo que hã de fuero y vſo y coſtumbre. E ſino acabaren la execucion que no lleuen entrega masq̃ lleuen por ello ſeys marauedis: en los lugares donde mas ſolian lleuar. Pero que ſi menos deſtos ſeys marauedis ſolian lleuar: que no lleuẽ mas de lo que han acoſtũbrado [a].

furioſus.1.part.relectio.§.2.numer.6. verſicul.de Neophitis.de homicid.vbi conſtituit.6. concluſiones optimas aperientes materiam : quando & qualiter ſunt admittendi conuerſi ad noſtram fidem,ad officia publica & honores, tam eccleſiaſticos quam ſeculares. de cuius quæſtione vide venuſtiſsime tradita per. F. Antoni. Cord. in lib. qq. pagin. 432. quæſtio. 54. ſuarum quæſtionum Theologicarum vbi ponit pulchram diſtinctionem qualiter tales conuerſi poſsint admitti ad officia & dignitates. Iudæi vero ad officium publicum non debent promoueri. l. 3.& ibi Gregori. verb.officio publico.titul.24.part.ſeptima. capi. nulla,54.diſtinct. capi.penul.de Iudæ.l.fin. C.de Iudæ.& in authen.quod præſta.ab his coll.2.vbi glo. Tertia concluſio.Iudæus non baptizatur non poteſt eſſe officialis interris Chriſtianorum. cap. Iudæi.de Iudæ.auth. vt ius iu. quod præſtatus ab his.in princ.not.Matthæ.Afflict.in libr. 1. conſt. Neapolitanatum rubri.17.numer.46.verſic.iuxta hoc quærit.l.3.titul.24.par.7.ibi, *que ningun Iudio nunca ouieſſe jamas lugar honrado, nin officio publico con que pudieſſe appremiar a ningun Chriſtiano en ninguna manera*.igitur prohibetur,ne occaſionem habeant ſæuiendi *contra Chriſtianos*. Cardi.in Clementina prima.de iur.iur.capit.nulla.54.diſtinct. & Matthæ.Afflictus in dict.rubr.17. numer.46. capitul.conſtituit.17.quæſtione quarta. apud Cantabros ſeu Vizcaynos non permittuntur habitare nouiter conuerſi ex lege Maurorum vel Iudæorum,nec eorum deſcendentes,&qui voluerit habitationem facere, debet dare informationem idoneam ſui generis,ne polluat gentem nobilem ſub ſpecie ſuæ habitationis.argum. capitul. cum dilecta.de exceſſ.prælato.hoc habent ex lege ſui fori de priuilegijs, immunitatibus & libertatibus generoſorum nobilium Cantabriæ.titul.1. lege. 13. *Otroſi dixerõ que por quanto* &.l.14.*Doña Ioana por la gracia de Dios.* quæ eſt confirmatio ſui priuilegij.& intantum cenſentur nobiles, *vulgo hijos de algo,que los Vizcaynos que viuen fuera de Vizcaya ſon auidos por hijos de algo probando que ellos o ſus padres,y abuelos naſcieron en Vizcaya*.dict. titu. primo. l. 16. *Otro ſi dixeron.* & aliud priuilegium inſigne habent de quo in.l.19.*Otroſi dixeron que auian de frãqueza*.quã vid.eod. titul. 1. cuius verba ſunt. *Otroſi dixeron que auian de frãqueza y libertad por merced de ſus Altezas y ſus progenitores, q̃ por quanto los dichos Vizcaynos tenia ſu juez mayor de Vizcaya que reſide en ſu Corte y Chancelleria de Valladolid que conoſcen de todas ſus cauſas, ciuil y crimen que ningun Vizcayno de Vizcaya ni de ſus Villas y Ciudad della y de encartaciones ni Durangueſado por delicto alguno* vel quaſi *ni por deuda alguna: opuda ſer conuenido hallandoſe fuera de Vizcaya por los Alcaldes de crimen de ſus Altezas:ni por otro juez alguno de ſus Altezas.ni deſtos Reynos y ſeñorios: ni juzgado por ellos.Saluo por el dicho ſu juez mayor de Vizcaya: aunque los tales delictos y deudas ſean hechos y contrahidos fuera de Vizcaya en Caſtilla en qualquier parte della,y que en caſo que ſean conuenidos o detenidos, luego ſean remitidos para ante el dicho ſu juez mayor, ſiendo pedida,la dicha remiſsion, y declinada la juriſdiction.* Adde Concilium Compoſtellanum prouinciale editum Salmanticæ actio.2.Decreto.2.&.3.

¶ *Lex. V.*

a ¶ *Que no lleuen mas de lo que han acoſtumbrado.* Conſuetudo eſt ſeruanda in executionum iuribus, vt hic,& in.l.21.titul.14.libro ſecundo.ſupra & in.l. 3.titul.12.libr.5.ordinam.ſupra.&de materia executionum eſt.l.4.&.5.titul.8.lib.3. ſupra.vbi late actum eſt de illa materia.

¶ *Lex. VI.*

Digitized by Google

¶ *Lex. VI.*
a ¶ *Que no ſea ſu captiuo.* Conc. ca. 2. &. capit. Iudæi. 2. &. c. ad hæc. &. ca. ſi Iudæos. & cap. fin. de Iudæ. ca. Iudas. 17. quæſti. 4. l. 8. & l. 10. titul. 24. part. 7. Sed eſt dubium an Iudæus poſsit emere ſolũ, in quo ſunt aſcriptitij Chriſtiani? de eo dubio eſt videndus Ioan. Pla. in. l. quem admodum. & in. l. fi. in fin. C. de agricol. & cenſ. libr. 11 & capit. 2. de Iudæ. vbi probat poſſe, & aſcriptitij tenebuntur ad opera tantum ratione ſoli, quia ſunt liberi homines ſecundum gl. hoc. in dict. c. 2. verb. ſint liberi. vnde quamuis liber homo non poſſit ex tempore effici ſeruus, nec quis præſcribere ſuam libertatem poſſet, tamen vt ſit aſcriptitius poterit præſcribi. gl. in. l. fi. C. de long. tempo. preſc. quæ pro liberta. in gloſ. vlt. quã

¶ *Ley. VI. Que el Chriſtiano no tenga Iudio ni Moro en ſu caſa ſi no fuere ſu captiuo.*

¶ El Rey don Iuã. I. en Biruieſca. año de mil. ccc. lxxxvij.

ORdenamos que ninguno de nueſtros Reynos ſea oſado de tener Iudio ni Moro q̃ no ſea captiuo [a] en ſu caſa: ni aya officio del tal porque aya de auer ſeñorio ſobre algũ Chriſtiano ni aya cõuerſaciõ con el mas de lo q̃ los derechos eſtableſcierõ: ſaluo cõfiſcoentiẽpo de neceſsidad: y defendemos a todos los de nueſtros Reynos de qualquier eſtado, o cõdiciõ q̃ no ſeã oſados de tener Moro ni Iudio: ſaluo en la forma q̃ dicha es. Y qualquier q̃ los tuuiere q̃ pague ſeys mil marauedis para la nueſtra camara: la tercia parte para el q̃ lo accuſare. Y defendemos otroſi a todos los Iudios y Moros d̃ los dichos nueſtros Reynos: que no ſean oſados de viuir con Chriſtianos: ni tener officio ſuyo: y el que lo contrario fiziere que pierda los bienes q̃ tuuiere para la nueſtra camara: y el cuerpo eſte a la nueſtra merced para fazer del lo que la nueſtra merced fuere. Y otroſi defendemos a los dichos Iudios, y Moros q̃ ninguno dellos ſea oſado de tener Chriſtiano ni Chriſtiana en ſu caſa, que viua con ellos: ſopena de la nueſtra merced: y q̃ pierdã todos los bienes para la nueſtra camara: y que la tercia parte deſtas penas ſean para el que lo accuſare.

¶ *Ley. VII. Que el priuilegio de los Iudios que no pueda ſer teſtigo el Chriſtiano cõtra ellos que no vala.*

¶ El Rey don Enrique. III. en Madrid año de mil. cccc. y. v.

LOs priuilegios que los Iudios tienen que diſponen que los Chriſtianos no puedan fazer prueua contra ellos ſin teſtigo Iudio ſon cõtra la fe catholica y en vituperio de la fe Chriana y contra los eſtableſcimientos de los ſanctos padres. Porende nos los reuocamos y ordenamos. Y tenemos por bien q̃ en todos los pleytos [b] aſsi

citat Grego. Lupus in. l. 6. verſic. *ome libre.* titul. 29. parti. 3. facit l. 22. & l. 39. iſto titul. 3. vbi aſcribuntur locis in quibus ſunt vicini & eo in loco cõpelluntur inhabitare, quod nõ longe abeſt à ſeruitute.

¶ *Lex. VII.*
b ¶ *En todos los pleytos.* in omni cauſa Chriſtianus poteſt eſſe teſtis cõ-

Digitized by Google

tra Iudæũ dũ modo ſit talis qui exceptione & repulſa iuris non poſſit repelli a dicendo teſtimonio, tum quia maior fides eſt adhibenda fideli quam infideli propter qualitatẽ perſonæ, tũ quia in ore duorum vel trium ſtat omne verbum ca. cũ eſſes. de teſtamen. ſi eſt fidelis maiori ratione erit tale teſtimonium præferendũ quam mixtũ cũ dicto Iudæi, è conuerſo autem ꝙ teſtimonium Iudæorum nõ ſit admittendum de iure propter odiũ quod inſequuntur Chriſtianis eſt obſeruandũ c. 1. &. cap. cum ſit. de Iudæ. in illis verbis, cum ſit nimis abſurdum vt blaſphemus Chriſti in Chriſtianos vim poteſtatis exerceat. & infra, quoniam ſub tali prætextu Chriſtianis plurimum ſunt infeſti. &c. c. non poteſt. 2. q. 7. vbi ex Concilio. 4. Toletano hæc verba

aſsi ciuiles como criminales los Chriſtianos fagan prueua cõtra los Iudios y Iudias: aſsi como contra los Chriſtianos ſin teſtigo de Iudio: ſeyendo los Chriſtianos tales que de derecho no puedan ſer tachados.

¶*Ley. VIII. Que los Iudios traygan ſeñal.*

¶Idem.

¶El Rey don Enrique. II. en Toledo de partices.

Conformando nos cõ las nueſtras leyes de las partidas. Ordenamos y mandamos ꝗ todos los Iudios y Iudias de nueſtros reynos y ſeñorios traygan de aqui adelante vna ſeñal de paño[a] colorado lleua en las ropas que traxeren de ſuſo y que la traygan en el hombro derecho en manera ꝗ parezca manifieſtamente y no eſte eſcondida. E ſino la truxeren, o la encubrieren: o la traxeren y no tamaña como ſe contiene en la ordenança ꝗ el ſeñor rey don Enrique nueſtro abuelo hizo en Madrid: año de cinco: que pierda la ropa que truxere de ſuſo ſi fuere fallado ſin la dicha ſeñal: o la truxere encubierta como dicho es. Y de la ropa que aſsi ſe pierde ꝗ ſea la meytad para el acuſador y la otra meytad para el juzgador. E otroſi mandamos que no traygã calças de ſoleta: ni ropas algunas harpadas: ſo las dichas penas Es nueſtra merced que los Iudios y Iudias que anduuieren en nueſtra corte guarden eſta ley del dia que fuere pregonada faſta diez dias: y que todos los otros nr̃os ſubditos de nueſtros reynos y ſeñorios la guarden. Otroſi del dia que fuere pregona-

habentur. Nõ poteſt erga homines eſſe fidelis, qui Deo extiterit infidelis, Iudæi ergo qui dudum Chriſtiani ſunt: & in Chriſti fide præuaricati ſunt ad teſtimonium dicendum admitti non debent: quamuis ſe eſſe Chriſtianos annuntient, quia ſicut in fide Chriſti ſuſpecti ſunt: ita in teſtimonio humano dubij habentur & ſic ampliatur in nouiter conuerſo, quia fides & conuerſatio primum ſcrutãda eſt, & deinde qui irreprehenſibiles apparuerint ſunt recipiendi & non prius. verba ſunt Pij Papæ in. ca. ſi quis à vero. 3. q. 4. com. Additio. Panor. mi. in. c. tuarum. col. 3. de priuileg. præterea probatur ex. cap. Iudæi. 21. de teſtib. vbi per gl. & docto. l. 32. infra. eo. titul.

¶*Ley. VIII.*

a ¶*Vna ſeñal de paño.* ſigno debent diſtingui homines vt hic

hic & conc. capitul. in nonnullis. & ibi gloſſ. de Iudæ.gloſſ. capitul. ad hæc.eodem titulo.l.11.titul.24.part.ſeptima.l.38.infra.eod. &.l.27. eodem titulo. Et ita eſt in communi obſeruantia Romæ. ex habitu comprobatur ſtatus perſonæ, & qualis ſit an laicus vel clericus, vel alterius qualitatis.capit. ſi iudex laicus. verſiculo. iuſtum eſt enim. de ſent. excomm. libro. 6. l. item apud Labeonem. §. ſiquis virgines. ff. de iniur. cap. in audientia. de ſententia excom. l. 18. titul. 9. part. 7.l.13. &. 14 titul.3.libr.1. ord.ſupra. capitul. ſi vero 2. de ſententia excomm. Quo fit quod vnũ collegiũ debet diſcerni ab alio ſuis inſignijs diſtinctis ſi velit conſeruare ſuum honorem,& poteſt prohibere perſonas alterius collegij, ne eiſdem inſignijs vtantur, vel officialis alicuius artis notabilis, vt pannorũ enſium vel huiuſmodi idem facere poterit alteri officiali,qui vt optimo nomine poſsit vendere tales ſuas res,eas infixit ſub ſigno peritioris, quod eſt ad ęmulationem & præiudicium ipſius. & ſic vidimus in practica inter plures collegas, & etiã officiales.ex capitul. Dilecta. de exceſſ. prælato. & eſt notandum ſæpe enim contingit. & limita hanc.l.per ſeq.l.9.infra.eod.

¶*Lex.IX.*

da en la cabeça del obiſpado dõde cada vno morare faſta treynta dias primeros ſiguientes. No embargantes qualeſquier priuilegios y franquezas : y mercedes que a los dichos Iudios y Iudias ſon : o fueren otorgados q̃ en contrario ſean deſta ley : y de las otras leyes de ſuſo cõtenidas:o de cada vna dellas ca nos las reuocamos y annullamos.

¶*Ley.IX. Idem.*

¶El Rey don Iuan.II.en Valladolid.

Porquãto por los caminos ſe podriã atreuer algunos Chriſtianos a hazer daños a los dichos Iudios quãdo los conoſcieſſen cõ la dicha ſeñal. Nueſtra merced es q̃ quãdo los Iudios anduuierẽ camino [a] q̃ aunque no trayan la dicha ſeñal deſcubierta que no pierdã por ello la ropa Peroque luego como entrarẽ en los lugares deſcubrã la dicha ſeñal: ſo la dicha pena. Y otro ſi q̃ ningũo de ſu propria authoridad no ſea oſado de tomar la tal ropa al dicho Iudio : ni Iudia por no traer las dichas ſeñales: ſin que primeramente ſea acuſado y juzgado por qualquier juez ſeglar.

a ¶ *Anduuieren camino.* Ratione itineris conceditur, quod eo ceſſante non concederetur. per. l. 8. ſupra. ſed hic ab eius rigore diſceditur. tum etiam quia tutus debet eſſe acceſſus vnicuique. quo fit, quod citatus propter non tutum acceſſum : non cenſetur contumax non comparendo , durante iuſto timore. & itinerantibus etiam ſi ſint clerici licet arma ſecum deferre & veſtem mutare, quia tendit ad defenſam quæ eſt de iure naturali , quæ lex eſt ſupra omnem humanam , & ſic ea intentione prohibitus arma deferre ſub pœna excommunicationis , ſi deferat de die vel de nocte , vt ſe defendat ab iniquis hominibus inimicíſque ſuis, non erit excommunicatus. quia intentio fulminantis excommunicationem hoc caſu , ceſſat, quæ fuit , vt malum à rep. ceſſaret. tum quia defenſio eſt iuris naturalis , & quæ ſunt in vſu licita non debent omitti ex defectu defenſæ , quæ fit per arma. Quia cum ſint neceſſaria ad hominis defenſionem veroſimilem ſunt conceſſa , etiam de iure gentium ſicut bella.l.ex hoc iure.ff.de iuſtitia & iure nec eſt ſpectandus triſtis euentus, ſed antequam eueniat eſt prouidendus.l.ſtipulationes.§.plane.ff.de verborum obligationibus. & alibi dixi.

¶*Lex.X.*

Digitized by Google

¶ Ley. X. *Que ſe faga apartamiento de Iudios y Moros.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo año de mil.cccc.lxxx.

Porque de la cõtinua conuerſació, y viuienda mezclada de los Iudios y Moros con los Chriſtianos reſultan grãdes daños y inconueniẽtes: y como quier que el ſeñor rey don Iuan nueſtro padre que ſanctagloria aya en el primero año que reyno en las cortes que hizo en Valladolid ſeyendo ſo tutela de la ſeñora reyna doña Cathalina: y del ſeñor Rey don Fernando nueſtros abuelos que ſancta gloria ayan: hizo y ordeno vna ley en que manda que los Iudios fueſſen apartados en vn circuyto: y lugar que fueſſe poblado cercado en derredor cõ vna puerta, y porque la dicha ordenança no fue trayda a execucion. Ordenamos y mandamos que todos los Iudios y Moros de todas y qualeſquier ciudades y villas y lugares deſtos nueſtros reynos: quier ſean de lo realengo y ſeñorios: y behetrias: y ordenes: y abadengos tengan ſus Iuderias y Morerias diſtinctas y apartadas ſobreſi: y no moren a bueltas de los Chriſtianos: ni en vn barrio donde ellos viuierẽ. Lo qual mandamos que ſe haga y cumpla dentro de dos años primeros ſiguientes contados deſde el dia que fueren pregonadas y publicadas eſtas leyes en nueſtra corte. Para lo qual fazer y cũplir nos entẽdemos nõbrar y embiar perſonas fiables para el dicho apartamiento ſeñalando les ſuelos y caſas, y ſitios donde buena

¶ *Lex. X.*

a § *Continua conuerſacion.* Eſſet permixtio odioſa Chriſtianorum & infidelium, contra illud Leu. 19. Iumenta tua non facies coire, cum alterius generis animantibus tum etiam ex exod. 23. ad fin. Non inibis cum eis fœdus, nec cum dijs eorum. Non habitent in terra tua. ne forte peccare te faciant in me ſi ſeruieris dijs eorum, quod tibi certe erit in ſcandalum tum etiam quia mali mores & mala præſumptio colligitur contra aſſociantem hominem prauum latronem luſorem, infidelem & huiuſmodi, & eſt maximum indiciũ, quod eſt ei ſimilis. & ideo oportet nos reprimere ab iſtis infamatis vt prouerb. 1. fili mi ſi te lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis, ſi dixerint, veni, ſidiemur ſanguini &c. & infra, fili mi ne ambules cum eis. prohibe pedes tuos à ſemitis eorum. & illud Pſalm. 17. cũ ſancto ſanctus eris &c. tum etiam ex cap. ad hæc. de Iudæ. in illis verbis, Quoniam Iudæorum mores & noſtri in nullo concordant & ipſi de facili ob continuã conuerſationẽ & aſsiduam familiaritatem ad ſuam ſuperſtitionem & perfidiam ſimplicium animos inclinarent. quo fit q͂ prelatus, qui habet perſonas malæ famæ & inhoneſtæ apud ſe eſt in culpa, & ſi ab eis fuerit accuſatus, non poterit illos exceptione inhoneſtatis ab accuſatione repellere. cap. nulli epiſcoporum. de accuſationi. & rationi non congruit, vt homines diſparis fidei & profeſsionis, vel habitus, ſimul in eiſdem habitaculis ſocientur

mente puedan viuir y contractar en ſus officios con las gentes. E ſi en los lugares donde aſsi les ſeñalaren no tuuieren los Iudios ſynogas: o los Moros mezquitas. Mandamos a las dichas perſonas que aſsi deputaremos para ello que aſsi meſmo dentro de los tales circuytos les ſeñalen otros tantos y tamaños ſuelos y caſas para en que fagan los Iudios ſynogas: o los Moros mezquitas quantas tuuieren en los lugares que dexaren. Y que de las ſynogas y mezquitas que tenian primero no ſe aprouechen dẽ de en adelante para en aquellos vſos. A los quales dichos Iudios y Moros por la preſente damos licẽcia y facultad para q̃ puedan vender y vẽdan a quien quiſieren las Synogas y mezquitas que dexaren, y derrocarlas y hazer dellas: lo que quiſieren: y para hazer y edificar otras de nueuo tantas como de primero tenian: y en los ſuelos y lugares que para ello les fueren ſeñalados: lo qual puedan fazer y hagan ſin empacho ni perturbacion alguna y ſin caer ni incurrir por ello en pena alguna ni caluña. Y mandamos por la preſente a las perſonas que para la execucion de lo ſuſodicho por nos fueren deputados por nueſtras cartas que compelan y apremien a los dueños de las tales caſas y ſuelos que aſsi fueren ſeñalados por ellos para fazer y edificar las dichas ſynogas: o mezquitas y caſas de morada: que las vendan a los dichos Iudios y Moros: por precios razonables [a] taſſados por dos perſonas. La vna perſona qual fuere deputada por el aljama de los Iudios. Y por el aljama de los Moros para en los ſuelos de los Moros ſobre juramento que primeramente hagan en la taſſacion ſe aura bien y fielmente y ſin parcialidad y ſi quiſieren ayan informacion de officiales para mejor hazerla taſſacion. Y quando

eſtos

n:a parte horum commentariorum.

tur. Clem. 1. in princ. de electi. ad quem text. eſt addẽdum illud eccleſiaſ. 13. omne animal diligit ſibi ſimile. & quę not. à Petro abiaxio in directo. electi. 2. part. c. 5. Barba. c. tua. num. 12. de teſtam. Roch. Curt. de conſue. ſectio. 2. nu. 31. fol. 35. Aymõ Crauette conſil. 96. colũ. 1. dixi in. l. 10. tit. 11. libr. 4. ordi. ſupra & l. 13. ibi. *ni ayan conuerſacion alguna en vno.* infra eo.

a *Por precios razonables.* Nota hic caſum in quo quis compellitur rem vendere. contra regulã. l. nec emere. C. de iure deliber. quæ regula in pluribus caſibus limitanda erit, vt in. l. 2. tit. 22. part. 4. Io. Igne. in. l. dudũ. nu. 79. C. de cõtrah. empt. late per me in. l. 2. in glo. *mas quantia.* Pagi. 713. verſ. tandem quarto. titul. 23. lib. 2. ordinamentorum ſupra in pri-

Digitized by Google

eſtos dos no ſe auinieren, que el dicho deputado, o deputados ſe junten con los aſsi nombrados por las partes, y ſobre juramento, que eſſo meſmo hagan de ſe auer bien y fielmente ſin parcialidad alguna, y en la taſſa que hizieren, taſſen cada vno de los dichos ſuelos, o caſas. Y lo que eſtos tres o dos dellos taſſaren que aquello vala, y ſe pague. Y mandamos a las aljamas de los Iudios, y Moros, y a cada vno dellos que pongan en el dicho apartamiento tal diligencia, y den tal orden, como dentro del dicho termino de los dichos dos años tengan fechas caſas de ſu apartamiento, y viuan, y moren en ellas; y dende en adelante no tengan ſus moradas entre los Chriſtianos: ni en otra parte fuera de los dichos circuytos y lugares que les fueren deputados para las dichas juderias, y Morerias, ſo pena que qualquier Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora que dende en adelante fuere fallado que viue, o mora fuera de los tales circuytos y apartamientos, pierda, y aya perdido por el meſmo hecho ſus bienes para la nueſtra Camara, y ſu perſona a la nueſtra merced, y qualquier juſticia los pueda prender en ſu juriſdiction, y do quier que fueren fallados los embien preſos a la nueſtra Corte ante nos a ſu coſta; porque nos fagamos y mandemos hazer dellos y de ſus bienes lo que nueſtra merced fuere.

E qualeſquier obligaciones que ſe fizieren en ſu fauor no valan, ni les ſea acudido con lo que les fuere deuido, ni perſonas algunas contraten con ellos. E mandamos a los ſeñores y Comendadores de las ciudades, y villas y lugares de ſeñorios, y de ordenes, y de behetrias, y abadengos que luego ſeñalen y hagan ſeñalar cada vno en ſus lugares, y de ſu Encomienda los ſuelos y caſas, ſitios y que para las dichas ſinogas y caſas y ſitios ouieren meneſter: por manera que dentro del dicho termino de los dichos dos años eſte hecho el dicho aparamiento, y viuan y moren los Iudios y Moros en el, cada vno en lo ſuyo apartados: ſo pena que pierdan los tales ſeñorios y Comendadores todos los marauedis que en qualquier manera tuuieren en los nueſtros libros, por nueſtros priuilegios.

¶ *Lex. XI.*
a ¶ *Boticarios, ni cirujanos.* Adde. l. 8. & quæ ibi not. Gregor. Lupus titulo. 24. part. 7. facit. l. 36. infra eod.
¶ Lex. XII.
b ¶ *Tornar a la Fe Catholica.* adde. l. Iudæis. C. de Iudæ. & l. 6. titulo. 24. part. 7. quam in hac materia vide & not. & ibi, quod Iudæi non ſunt inuiti trahendi ad fidem catholicam, ſed ſponte. quoniam voluntarium militem diligit Deus. cap. ſicut. de Iudæ. ca. qui ſyncera. & cap. de Iudæis. 45. diſtinct. S. Tho. 2. 2. quæſt. 10. ar. 8. & in 4. ſenten. diſtin. 13. quæſt. 1. art. 1. ad 6. & quę nota. Fernand. Ilerdenſ. libro de nouo pagano. conuerſ. Regni. Valentiæ, ex quo plura ad hanc concluſionem Vdraldric. Zaſi. in q. 1. folio 101. in princi. Deſideri. inter literatos. vſque ad fol. 111. columna. 1. vbi pulchra in hac re colligere poteris. traditetiã

¶ *Ley. XI. Que los Iudios ni Moros no ſean eſpecieros, ni boticarios, ni vendan coſa alguna de comer.*

¶ El Rey don Iuan II. en Valladolid, el primero año que reynó.

NIngun Iudio, ni Iudia, ni Moro, ni Mora ſean eſpecieros, ni boticarios, ni cirujanos [a], ni vendan vino ni azeyte, ni manteca, ni otra coſa de comer a Chriſtiano, ni a Chriſtiana, ni tengan tienda de botica ni meſas en publico, ni eſcondido para vẽder viandas algunas que ſean de comer. E qualquier Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora que contra eſto fiziere caya en pena de dos mil marauedis. E mas los cuerpos que eſten a nueſtra merced para q̃ les mandèmos dar pena corporal ſegun biẽ viſto fuere, y a la nr̃a merced pluguiere.

¶ *Ley. XII. Que los Iudios, y Moros ſi ſe quiſieren tornar Chriſtianos, no ſean eſtornados por perſona alguna.*

¶ Idem.

SI algunos Iudios, o Iudias, Moros o Moras por inſpiraciõ del Spiritu ſancto ſe quiſieren baptizar y tornar a la Fe Catholica [b] que no ſeã detenidos ni embargados por fuerça, ni por otra alguna manera, porq̃ no ſeã conuertidos por Moros, ni por Iudios, ni por Chriſtianos: aſsi varones como mugeres, aunque ſea padre, o madre, o hermano, o otra qualquier perſona, agora ayã deudo con el: agora no. E qualeſquier que contra eſto vinieren, o el contrario fizierẽ ſeria procedido contra ellos a las mayores penas, aſsi ciuiles como criminales que ſe fallaren por derecho.

Marcus Anto. Natta in conſi. 434. quædam puella octo vel nouẽ annorum col. 1. lib. 2.
¶ *Ley. XIII.*
c ¶ *Ni ſeruientes.* l. 8. titulo. 24. par. 7.

¶ *Ley. XIII. Que los Iudios y Moros no tengan eſcuderos, ni ſeruientes Chriſtianos.*

¶ Idem.

NINGVN *Iudio*, ni Iudia, ni Moro, ni Mora no tengan eſcuderos, ni ſeruientes [c], ni moços, ni moças Chriſtianas, o Chriſtianos que les fagan ſeruicio, o mandamiento, o haziẽda alguna en ſus caſas, ni para les guiſar

Digitized by Google

a ¶ *Ni ayan conuerſacion*. l. 10. & ibi poſita ſupra eod.
¶ *Lex. XIIII.*
b ¶ *No ſean arrẽdadores*. Ad idem. l. 29. infrà. eod.
¶ *Ley. XV.*
c ¶ *Coſas algunas de comer*. l. 8. titu. 24 part. 7. facit illud Exod. 22. ad finem, carnem quæ à beſtijs idest infidelibus fuerit prægustata non comedetis, ſed proijcietis canibus.

guiſar de comer, ni para que les fagan faziendas algunas en el ſabado: aſsi como encender candelas y yr les por vino, y ſemejantes ſeruicios, ni tẽgan amas Chriſtianas para que les criẽ ſus fijos, ni tengan yugueros, ni ortolanos ni paſtores, ni vengã ni vayan a honras, ni a bodas, ni a ſepulturas de Chriſtianos, ni ſean compadres, ni comadres de los Chriſtianos, ni los Chriſtianos dellos, ni aya conuerſacion [a] alguna en vno por lo que dicho es ſo pena de dos mil marauedis por cada vegada que contra eſto que dicho es, o contra alguna parte dello vinieren y hizieren los tales Iudios y Iudias, y Moros, y Moras.

¶ *Ley XIIII. Que los Iudios y Moros no ſean arrendadores ni almoxarifes de las rentas del Rey.*

¶ Idem.

ALguno, ni algunos Iudios, ni Iudias, ni Moros, ni Moras no ſean arrendadores [b] ni pagadores, ni almoxarifes, ni mayordomos, ni recaudadores de las nueſtras rentas, ni de otro ſeñor, ni ſeñora, ni Chriſtiano, ni Chriſtiana, ni vſen deſtos officios, ni de alguno dellos por los Chriſtianos y Chriſtianas entre ellos, ni ſean corredores, ni corredoras, ni cambiadores, ni cambiadoras, ni trayan armas algunas los dichos Iudios y Moros, ni alguno dellos por las ciudades y villas, y lugares, y qualquier Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora que contra eſto hiziere, o contra coſa alguna dello que pague de pena por cada vegada dos mil marauedis, y el Chriſtiano, o Chriſtiana de qualquier eſtado que ſea que tuuiere Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora para que vſen deſtos dichos officios, o alguno dellos que paguen eſſo miſmo la dicha pena.

¶ *Ley. XV. Que los Iudios y Moros no tengan plaças para vender coſas de comer a los Chriſtianos.*

¶ Idem.

NINGVNOS, ni algunos Iudios, ni Moros no tengan en ſus barrios, ó limites, o moradas, plaças, ni mercados para vender, ni comprar coſas algunas de comer [c], o de beuer a Chriſtianos, o Chriſtianas, ſopena de quinientos marauedis a cada vno por cada ve-

¶ *Ley. XVI.*
a ℂ *Iuezes Iudios* Adde.l.35. ver ſic. *y nos entendiendo*.inf.cod. tit.
¶ Lex.X*V*II.
b ℂ *Echar, ni echen pechos ni tributos*. Vectigalia noua ſine permiſſu principis, nec aliæ impoſitiones imponi minimè poſſunt vt. C.noua vectigal.imponi nõ poſ. Caiet. in verbo.excom. ca.71.

gada. Pero q̃ los pueden tener y tengan dentro en los circuytos donde moraren para ſi miſmos.

¶ *Ley, XVI. Que las aljamas de los Iudios y Moros no tengan juezes apartados.*

ℂ Idem.

LAS aljamas de los Iudios y Moros de nueſtros reynos y ſeñorios no puedan auer, ni ayan de aqui adelante juezes Iudios a, ni Moros entre ſi para que les libren ſus pleytos, aſsi ciuiles como criminales que acaezcan entre Iudios y Iudias, y Moros y Moras. Y reuocamos les qualquier poderio que de nos y de los Reyes nueſtros antećeſſores tienen en la dicha razõ por priuilegios. O en otra manera, y damos lo por ninguno. Y mandamos que ſean librados de aqui adelante los tales pleytos, aſsi ciuiles como criminales de entre los Iudios y Iudias, y Moros y Moras por los Alcaldes de las ciudades y villas y lugares do moraren. Pero es nueſtra merced que los tales Alcaldes guarden el tal libramiento de los pleytos ciuiles, y las tales coſtumbres y ordenamiẽtos que faſta agora guardaron los Iudios y Moros: tanto que parezcan authenticas y aprouadas por ellos.

ℂ *Ley.XVII. Que los Iudios y Moros no puedan poner impoſiciones ni hazer repartimientos ſin licencia del Rey.*

¶ Idem.

NIngun aljama ni comunidad, o Iudios, o Iudias, Moros, o Moras no ſean oſados de echar ni ech pechos ni tributos, b ni pongã impoſiciones en coſa alguna que ſea, ſin nueſtra licencia y mandado. E ſi alguna regla es dada a los dichos Iudios y Moros, o en algunas impoſiciones han ſeydo, o fueren pueſtas en la dicha razon: aſsi en general, como en perſonas ſingulares, o en viandas, o en mercadurias, o en otra manera qualquier, aſsi por juez, como por qual quier dellos: en caſo que tengan priuilegios, o carta, o cartas de los Reyes paſſados nueſtros anteceſſores, o de nos para lo poder hazer. Y de aqui adelante no ſean tenidos de pagar, ni paguen las tales impoſiciones, ni alguna dellas. Ca nos de nueſtro poderio Real reuocamos qualeſquier priuilegios que en la dicha razon

Digitized by Google

zon ſeã dados de quã to atañe a eſto que dicho es. Y mãdamos a los dichos Iudios y Iudias y Moros y Moras q̃ no vſen dellos, ſopena đ los cuerpos y de quãto hã. Y eſſo meſmo mandamos a los dichos Iudios y Iudias y Moros y Moras que no pechen ni paguẽ en las tales dichas derramas que aſſi les fueren echadas ſegũ dicho es ſin nueſtra licencia y mandado expreſſamente dado para ello.

¶ Ley XVIII. *Que los Indios y Moros no viſiten a los Chriſtianos en ſus enfermedades, ni les den melezinas.*

¶ Idem.

OTro ſi ningun Iudio, ni Iudia, ni Moro ni Mora no ſeã oſados de viſitar Chriſtianos, o Chriſtianas en ſus enfermedades, ni darles melezinas, ni xaropes, ni ſe bañen en baño [a] en vno con los dichos Iudios y Moros. Y los dichos Chriſtianos, ni Moros, ni Iudios, ni las dichas Iudias y Moras con las Chriſtianas, ni les embien preſentes de fojaldres y eſpecias, ni de pan cozido, ni de vino, ni de aues muertas, ni otras carnes muertas ni de otras coſas muertas que ſean de comer. Y qualquier que contra eſto fuere y lo contrario hiziere: Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora que peche por ca a vegada tre zientos marauedis. *d*

¶ Ley XIX. *Que las Chriſtianas no entren en el cerco donde los Moros y los Iudios moraren.*

¶ Idem.

NInguna ni alguna Chriſtiana [b] caſada, o amigada, o ſoltera, o muger publica no ſea oſada entrar en el dicho circuyto donde los dichos Iudios y Moros y Moras moraren, de noche, ni de dia. E qualquiera muger Chriſtiana que dentro entrare ſi fuere caſada que peche por cada vegada que en el dicho circuyto entrare cient marauedis. E ſi ſoltera, o amigada, que pierda la ropa que lleuare veſtida. E ſi fuere muger publica, que le den cient açotes por la villa, y ſea echada de la ciudad, o villa, o lugar donde viuiere.

¶ *Ley XVIII.*

a ¶ *Ni ſe bañen en baño.* Cõcord. l.8 tit.24.par.7.& hoc ad nouiter cõuerſos in regno Granatæ inter eos ſe extendit hodie per prohibitionem eis factam à noſtro Principe catholico Philippo II. huius nominis Rege Hiſpaniç, quç prohibet eos ad balnea accedere vt relatũ fuit mihi

¶ Lex XIX.

b ¶ *Ni alguna Chriſtiana.* nota quod acceſſus ad loca & diſtricta Iudæorũ eſt mulieribus coniugatis & meretricibus Chriſtianis prohibitus non ergo nomine iſto maſculi venient cũ turpiſſimum ſit ſub fœminino cõprehẽdi, & materia ſit pœnalis in qua non eſt eadẽ ratio prohibitionis, cũ in acceſſu fçminarũ propter eorũ fragilitatẽ plura mala euenire poſsẽt, vt vnuſquiſq; cogitare poterit, nẽpè inductiones ad eorũ ſectam, vel alia circa honeſtatẽ occaſiones peccandi omnino ſunt auferẽdæ.

Digitized by Google

¶ *Ley. XX. Que los Iudios y Moros no tomen a ſoldada a Chriſtiano.*

¶ Idem.

LOS Iudios y Iudias y Moros, y Moras de los nueſtros reynos y ſeñoriosno tomen a ſoldada ni a jornal [a]: ni en otra manera alguna Chriſtianos algunos ni Chriſtianas: ni labrẽ ſus heredades ni viñas, ni caſas, ni otros edificios algũos. Y qualquier q̃ lo cõtrario hiziere, q̃ por la primera vegada q̃ le den cient açotes. E por la ſegũda vegada q̃ pague mil marauedis y q̃ le dẽ otros ciẽt açotes. Y por la tercera vegada que pierda todos ſus bienes y le dẽ otros cient açotes

¶ *Ley. XXI. Que qualquier perſona pueda accuſar las penas ſuſodichas.*

¶ Idem.

DE todas eſtas ſobredichas penas ſea acuſador qualquier perſona de la ciudad, villa o lugar do acaeſciere y de ſu tierra, o otra qualquier perſona de la ciudad, o eſtrangera: y que el tal accuſador aya por galardon [b] la tercia parte de los marauedis de las penas ſuſodichas para ſi, y las otras dos tercias partes ſean para la nueſtra camara: Pero es nueſtra merced que ningunos ni algunos por ſi meſmos no prendan [c] ni entreguen ningũ Iudio ni Iudia, ni Moro ni Mora faſta tanto que ſean llamados a juyzio [d] oydos y vencidos por derecho.

¶ *Lex XXII. Que los Iudios y Moros que ſe fueren del Reyno ſean preſos y captiuos delos que los tomaren.*

¶ Idem.

LOS Iudios y Iudias, y Moros y Moras d̃ los nueſtros reynos y ſeñorios q̃ ſe fuerẽ fuera dellos y fueren tomados en el camino [e]: o en otro

a ¶ *Ley. XX.* ¶ *Soldada ni a jornal.* Fortè propter aſsiduam conuerſationem quæ ex opere diurno ex mora apud infideles poſſet euenire in potu & cibo, & alia quæ miniſtrari ſolent à dominis ſuis operarijs. arg. l. 6. ſuprà ibi, *conuerſacion con el*, ſed iſta. l. eſt intelligenda in familiaribus qui habitant ſimul cum Iudæis, & in quibus exerceri poteſt dominium, ſecus in alijs qui ſeruiunt diurnum officium. & ſumpta mercede recedunt ad veſperam in proprias habitationes & ſeorſum à domibus Iudæorum dict. l. 6. ibi, *de tener Chriſtiano ni Chriſtiana en ſu caſa.*

¶ *Lex. XXI.*

b ¶ *Por galardon.* Pœna ergo pecuniaria pro tertia parte, quæ applicatur accuſatori datur ei in præmium, & vtroque foro ſcilicet fori & poli lucrari poſſunt ſine metu obligationis ad reſtituendam, vt ſuprà ampliuſquã ſemel probaui contra opinionem aliquorum. & ſic Deus in veteri lege poſuit pœnam quadrupli & huiuſmodi pecuniariam exo. 22. in princi. & in vniuerſum omnes leges id ſtatuunt vbique.

c ¶ *Por ſi meſmos no prendan.* Repræſaliæ in perſonam ſeu in rebus prohibitæ ſunt. l. 7. titulo. 12. libro. 5. ord. ſuprà. & l. 12. eo. titu. & l. 19. titu. 14. li. 2. ordi. ſuprà.

d ¶ *Llamados a juyzio.* ca. 1. de cauſa poſſeſ. & propriet. c. cum inter. de excep. l. 39. infrà eodem.

e ¶ *Lex. XXII.* ¶ *Fueren tomados en el camino.* Cum ergo ſint in via & actu fugiendi, cum per eos iã non ſtet quominus delictũ perficiatur, & ſi perfectũ non fuerit ſunt puniendi. Hic habes text. optimum. Adde l. 39. infra eod.

¶ Lex

Digitized by Google

¶ Lex. XXIIII.

a ¶ *En fauor de vſuras*. Quia cum inducat tale priuilegium peccatum mortale ſitque contra omne ius non debet valere.

¶ *Lex. XXV.*

b ¶ *No pudieſſe ſer encarcelado*. Hoc priuilegium non eſt infidelium ſed fidelium qui dicuntur nobiles, vulgo *hijos dalgo*. l. 4. titulo. 2 libr. 4. ordin. ſuprà & fœminarũ honeſtarum, quæ pro cauſa non deſcendẽte ex crimine incarcerari non poſſunt ſecundum Regiam legem Tauri.

¶ *Lex. XXVI.*

c ¶ *Señales*. Ad idem. l. 8. & l. 9 & l. 27. infra eod. tit. 3.

lugar qualquier que pierdan por eſſe miſmo fecho todos los bienes que lleuaren y ſeã para aquel, o aquellos q̃ los tomaren: y ellos ſeã nueſtros captiuos para ſiempre.

¶ *Ley. XXIII. Que los Iudios no paguen en los ſalarios de los Corregidores ni juſticias.*

¶ Idem. ¶ En Alcala.

PVes que los Iudios ſon apartados en tributos y pechos y contribuciones de los Chriſtianos: mandamos que no ſean tenidos de pagar cõ ellos en los ſalarios de los alcaldes y juezes.

¶ *Ley. XXIIII. Que el Rey reſcibe ſo ſu amparo protection y defenſion a los Iudios.*

¶ El Rey don Alonſo en Leõ: de peticion.

NVeſtra merced y voluntad es de reſcebir y recebimos ſo nueſtra protection y defenſion y amparo a los Iudios de nueſtros reynos los quales mandamos que ſean defendidos de todas contumelias y injurias: y que les ſea guardado ſu derecho contra los deudores y les ſea adminiſtrada juſticia ſin dilacion malicioſa y ſin figura de juyzio. E confirmamos ſus priuilegios ſaluo aquellos que ſon otorgados en fauor de vſuras a y contra las otras coſas de ſuſo cõtenidas en eſte libro.

¶ *Ley. XXV. Reuocanſe las leyes que los Iudios no pueden ſer encarcelados, o preſos.*

¶ El Rey Reyna. en Madrigal. de año de mil y cccclxxvj.

COMO quier que el Rey don Alonſo nueſtro progenitor ordeno que Iudio no pudieſſe ſer encarcelado b por deuda ni por cauſa de alguna obligacion q̃ fizieſſe ſaluo por nueſtros pechos y derechos reales: no veyẽdo la dicha ley ſer contra razon y derecho: reuocamos y mãdamos q̃ no aya fuerça de ley ni ſea guardada y que en eſta parte ſe guardẽ las leyes de derecho comun.

¶ *Ley. XXVI. Que los Iudios ni Moros no tengan nombres de Chriſtianos.*

¶ El Rey don Henrique II. en Toro.

MANDAMOS que los Iudios ni Moros no tengan nombres de Chriſtianos, y ni los Chriſtianos ſean llamados por nombres de Moros: ſo pena de la nueſtra merced. Y mandamos otroſi que trayan ſeñales c ta-

Lex XXVII.

a ¶ *Oro y plata.* Adde. l. prima. titul primo. lib. quarto. ſupra. pagina. 1329.

b ¶ *Paño bermejo.* Adde. l. 26. ſupra.

Lex XXVIII.

c ¶ *Officiales.* Adde. l. ſecundã. titulo. 25. par. 7.

Lex. XXIX.

les que ſean conoſcidos y ſean differentes y apartados en el habito y traer de los Chriſtianos.

¶ *Ley. XXVII. Que los Iudios ni Moros no puedan traer dorado ni ſedas.*

¶ Confirmola el Rey D. Iuan II. en Madrigal. año de mil cccc y xxxviij.

¶ El Rey y Reyna en Madrigal. año de mil cccc lxxxvj.

¶ El Rey D. Alonſo en Valladolid.

Eſtableſcemos que las dichas leyes de ſuſo contenidas ſean guardadas, y demas mandamos que los Iudios y Moros no puedan traer ſeda en las ſillas eſtribos, eſpuelas, eſpadas, y cintas y cintos, oro y plata [a]. Ni puedan otroſi en ſus ropas traer paños de ſeda, ni de grana de dentro ni de fuera. E mandamos otroſi que trayan continuamẽte la dicha ſeñal de paño bermejo [b] en el ombro derecho ſegun que en las leyes antes deſta ſe contiene: y aſsi miſmo mandamos que los Moros trayan capuz, o capellar verde ſobre ſus ropas y veſtidos: o alomenos luneta. Y las Moras trayan otroſi luneta azul en las veſtiduras de encima: tan ancha como quatro dedos en lugar patente que ſe demueſtre: y ſi qualquier de los dichos Iudios y Moros: o Iudias, o Moras lo contrario fizierẽ que por eſſe meſmo fecho pierdã las veſtiduras de encima, y puedan ge las quitar qualquier ſin pena: aſſi meſmo le pueda tomar los dichos arreos de oro y de plata: tãto que ſin ninguna tardança aquel q̃ tomare las dichas veſtiduras y arreos las traya delante del juez del lugar donde eſto acaeſciere: y la meytad dellas ſean adjudicadas al que las tomare y la otra meytad al juez que lo ſentenciare y juzgare. Pero que ſi aquel que tomare las dichas veſtiduras y jaezes: no las truxere delante del juez ſin alguna dilacion: que incurra en pena de robador, y las dichas veſtiduras y jaez ſean adjudicadas al dicho juez.

¶ *Ley. XXVIII. Que los concejos y officiales defiendan a los Iudios que no reſciban daños.*

Mandamos que los concejos y ſus officiales [c] de las ciudades y villas y lugares ſean tenidos de defender y defiẽdan a los Iudios q̃ no reſcibã daños algunos de los Chriſtianos.

¶ *Ley. XXIX. Que los Iudios no arrienden las rentas del Rey.*

¶ El Rey don Iuan. II. en ſus tutores. ¶ El Rey don Enrique. II. en Burgos. año de mil ccccvj.

El Rey

a ¶ *De arrendar.* Adde. l. 30. infra vbi Chriſtianus conducens redditus regios pro minori eſt preferendus Iudæo.

EL Rey dõ Iuã ſegundo: año de mil y quatrocientos y ocho eſtando ſo tutela y conſejo de la reyna doña Cathalina ſu madre: y del infante don Fernando ſu tio por ſu prematica eſtatuyo y ordeno que ningun Iudio de qualquier eſtado que fueſſe: no fueſſe oſado de arrendar a las rentas: y pechos y derechos a nos perteneſcientes: quier fueſſen alcaualas: pedidos y monedas tercias: ni portazgos ni otras rentas algunas: ni ſean fieles: ni cogedores: ni recaudadores ni receptores dellas: ni ſean fiadores de las dichas rentas por ninguna: ni alguna perſona publica ni ocultamente no arrienden los diezmos ni otros derechos de la Ygleſia: ni de otros ſeñores algunos: ni ſean cogedores ni recaudadores de los tales derechos y rentas: y ſi las arrendaren: cogieren y recaudaren: o en ellas hablaren, o trataren: o fueren fiadores ſi les fuere prouado: paguen de pena tanta quantia quanta valio la renta: y ſi ſus bienes tanto no valieren: pierda ſus bienes y denle cincuenta açotes publicamente: y la prueua contra el tal Iudio ſe haga con dos Iudios: o con vn Chriſtiano y vn Iudio, o con dos Chriſtianos: o por confeſsion del Iudio y mandamos otroſi que ſi algun Chriſtiano diere parte en la renta a algun Iudio: o le diere poder para la recaudar: o ſi el Chriſtiano fuere en conſejo, o en dicho o en hecho que el Iudio contra lo ſuſodicho hiziere: o arrendare, o recaudare: o ſe entremetiere en las dichas rentas que el tal Chriſtiano: pague otra tanta quantia como fuere la renta. E ſi no tuuiere de que pagar pierda ſus bienes y ſirua por vn año en algun caſtillo de frontera. Y de las penas ſobre dichas aya la tercia parte qualquier del lugar que lo accuſare: y la otra tercia parte para la juſticia que lo executare: y la otra tercia parte para la nueſtra camara.

¶ *Ley.* XXX. *Que las rentas del Rey ſe arrienden a los Chriſtianos por menos que a los Iudios.*

¶ Idem.

ORdenamos que quando las nueſtras rentas ſe ouieren de arrendar ſean arrẽdadas a los Chriſtianos. E ſi las quiſieren tanto por tanto y aun de menos que a los Iudios.

inconſuetud.Burg.rub.1.§.5.nu.175.l.1; vbi dixi in verb.iure.tit.5.lib.3.ord.ſupra.alius caſus in.l.2.ibi, *deue el judgador dar la jura*.tit.11.part.3.c.ſtatutum.§.1.de reſc.libr.6.vbi late dixi in lectione ordinaria Veſperorum Sexti, quam diuino auxilio obtineo Salmanticæ iſto Anno. 1567. Vtrum autem Iudæus poſsit accuſare Chriſtianum de periurio? in quo Bart. de Capua ſingu. 81. reſpondet non poſſe. Ratio eſt, quia non debet fidem inſinuare, quam non habet argu. l. 1. C. de hæret. dubium tamen videtur iſtud dictum cum periurium ſit crimen aduerſus diuinam maieſtatem & grauiſsimum in damnum totius rei publicæ Chriſtianæ cum ſit aduerſus communem patrem & Deum noſtrũ, nec Chriſtianus conuictus de periurio debeat ex ſuo dolo commodum reportare, imo cum grauius peccet à quocunque detegatur erit ſeueriſsime puniendus pœnis à iure ſtatutis & à Regibus Catholicis noſtris. & domino noſtro Philippo ſecundo huius nominis per ſuas pragmaticas. de pœnis periurantis poſui in.l.1.verb.poſitiones.titul.4.colum.918. lib.3.ordinam.ſupra.

dando actor de quiẽ tomo y ouo la coſa q̃ aſsi tenia empeñada y que paſſe por derecho lo que en eſta razon ſe deua hazer.

¶ *Ley. XXXIIII. Que los Iudios quiten de ſu talmud las maldiciones y oraciones que dezian contra las Igleſias, y Chriſtianos.*

El Rey dõ Iuã. II. en Valladolid año de mil.ccc. y.lxxxvij.

POr quãto nos fizieron entẽder que los Iudios en ſus libros y otras eſcripturas de ſu talmud les manda ſu ley que digan cada dia la oracion de los herejes que ſe dize en pie en q̃ maldizen las Yglesias y los Chriſtianos [a] y a los clerigos y a los finados. Defendemos firmemente que no las digan de aqui adelante: ni las tengan eſcriptas en ſus libros: ni en otras eſcripturas algunas: y los que las tienen eſcriptas las rõpã tiren y chancillẽ en manera q̃ no ſe puedã leer. Y en otra manera qualquier que las dixere: o a ellas reſpondiere que le den cient açotes publicamẽte. E ſi le fuere hallado eſcripto en ſu breuiario o libro: q̃ pechen de pena a nos tres mil marauedis. E ſi no ouiere de que los pechar q̃ le den cient açotes. Y demas ſepã q̃ cruelmente procederemos cõtra ellos como cõtra aquellos que blaſfeman de la ſancta fe catholica de los Chriſtianos.

¶ *Lex. XXXIIII.*

¶ *En que maldizen las yglesias y los Chriſtianos.* Iniquum valde & inhumanum eſt maledicere eccleſias Dei in quibus nomen Dei laudatur, & in Chriſti fidelibus, & ſacerdotibus, & valde impium defunctis eſt maledicere, cum ſit Blaſfemia, vt habetur in hac lege, meritoque ſunt arcẽdi ab iſto delicto, præſertim cum ſint in terris chriſtianorũ, quibus bene facere tenẽtur. c. cum in officijs. de teſtã. & nobiſcum conuerſantur pacifice. ideo poſſumus dicere cum Pſal. cap. 27. qui loquuntur pacem cum proximo ſuo: mala autem in cordibus eorum. Da illis ſecundum opera eorum; & ſecundum nequitiam adinuentionũ ipſorum. Secundũ opera manuum eorum tribue illis, redde retributionem eorum ipſis. Quoniã non intellexerunt opera Domini, & in opera manuum ejus deſtrues illos & non ædificabis eos. dicebant forte Pſalmũ. 108. incipien. Deus laudem meam. vtrum autẽ liceat aliquẽ maledicere? videtur quod non. Apoſtol. ad Rom. 7. benedicite, & nolite maledicere. & Luc. 6. benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumni

calumniantibus vos. ergo non licet aliquem maledicere. capit. certum eſt. 24. quæſt. 3. ſecundo omnes tenentur Deum benedicere, iuxta illud Daniel. 3. Benedicite filij hominum Domino. Sed non poteſt ex eodem ore procedere benedictio Dei & maledictio hominis, vt probatur Iob. 3. ergo nulli erit licitũ aliquẽ maledicere. Tertio ratione ſua detur, qui aliquem maledicit, videtur optare eius malum & ei referre & increpare vel malum culpæ, ſeu pœnæ: quia maledictio videtur eſſe increpatio quædam. Quæquidem animi affectio cũ charitate pugnat. Sed non licet deſiderare malum alterius, quinimo orare oportet pro omnibus, vt à malo eximantur. Quin vero neque diabolus ipſe malitia obſtinatiſsimus licitum apparet vt maledicatur, quippe cum in eccleſiaſti. capit. 20. legamus, Cum maledicit impius diabolum, maledicit ipſe animam ſuam. ergo multo minus licet maledicere hominem. Denique. 4. probatur, ſi quempiam maledicere licet, hoc eſt, quia malus eſt, tamen cum aliena corda nobis non pateāt, hac ratione non apparet licita maledictio, vnde ſuper illud Numerorum. 23. quomodo maledicā cui non maledixit Dominus? ait gloſſ. non poteſt eſſe iuſta maledicendi cauſa, vbi peccantis ignorantur affectus, ergo &c. ¶In oppoſitum patet illud Exod. 27. maledictus qui non permanet in ſermonibus legis huius, cui concinit, quod Eliſeus maledixit pueris ſibi illudentibus. vt patet. 4. regum. capit. 2. ergo in contrarium. Breuiter pro diſſolutione huius materiæ ſit concluſio prima. Imperare, vt alij malum fiat, vel optare aut imprecari malum quatenus malum illi eſt, nempe quaſi illud propoſito ſuo intendens peccatum eſt ſuo genere mortale. Ratio quia malum alteri, vel exhibere, vel optare charitati aperte repugnat. Sanctus Thom. 2. 2. q. 76. artic. 1. Dominic. Sotus libr. 6. de iuſt. & iur. q. 12. arti. 1. vbi vide Ioã. Montholoni. in promptuario iuris diuini & humani. verbo. maledicere. in. 2. parte. folio. 39 colum. 3. in gl. nec maledictũ pro maledicto. Caieta. in ſum. verbo. maledictio. vid. Sotũ vbi ſupra ponentem in hoc alias concluſiones, quæ ex mente Sancti Thomæ & Caietan. in locis præcitatis deſumuntur. Iudæus blaſphemans punitur. l. 3. vbi Montalu. titulo. 2. libr. 4. for. legum.

¶Ley. XXXV. *Que los Iuezes de los Iudios no puedã librar pleyto alguno de crimen.*

¶El Rey dõ Iuan. I. en Soria.

ORdenamos y mandamos q̃ ningun Iudio de nueſtros Reynos ſea oſado: aſsi rabis como viejos y adelãtados ni otras perſonas algunas de los q̃ agora ſon: o ſeran de aqui adelãte de ſe entremeter ni entremetã a juzgar ningun ni algũ pleyto q̃ ſea criminal: aſsi como muerte de hõbre: y perdimiẽto de miẽbro o deſtierro. Pero que pueda librar todos los pleytos ciuiles que acaeſcieren entre ellos ſegun ſu ley con vno de los alcaldes de las ciudades y villas y lugares cada vno en ſu juriſdicion qual eſcogieren los Iudios. Y por quanto los dichos Iudios ſon nueſtros nueſtra merced es q̃ las appellaciones de los pleytos criminales: aſsi d̃ los ſeñorios como de otros lugares qualeſquier vengan a la nueſtra corte, y eſto ſe entienda en aquellos pleytos criminales que acoſtumbrarõ librar los Iudios. E ſi aguna coſa juzgaren a fuera de lo que dicho es q̃ no vala ſu juyzio [a]. Y mandamos que ningun alcalde ni

¶ *Ley*. XXXV:

¶*Que no vala ſu juyzio.* Tanquam ſententia lata à non ſuo Iudice quæ eſt nulla. capit. at ſi clerici. in princ. de iudic. Adde quæ notat Andr. Tiraquel.

poſt

Digitized by Google

poſt leges cõ nubiales fol. 342. columna ſecunda. in gloſſ. 8, numero. 150. verſicu. & valent geſta à ſeruo. & exceptio nullitatis prouenıens ex defectu iuriſdictionis ſemper opponi poteſt, vt dixi in. l. 2. titulo. 15. libro tertio. ordinam. ſupra. in prima parte column. 1276. verſic. limitatur ſecundo, niſi talis nullitas ꝓueniret. Omnino vi. quæ dixi in. l. penul. infra hoc titul.

¶ *Lex. xxxvj.*

a ¶ *No comas ni beuan.* Communicatio in cibo eis prohibetur, permixtim, ne ex affectione detur occaſio ſupplantandi Chriſtianum & conuertatur ad ſectam Iudæorum. occaſiones enim ſunt vitandæ. iuxta illud Exod. 23. Non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciāt in me, ſi ſeruieris dijs eorum, quod tibi certe erit in ſcandalu. & Deuteronom. 7. Iudæus vel Sarracenus inter Chriſtianos non comedat, vel bibat, aut eorum ſit compater, aut ad Chriſtianorum vadat honores, nuptias, vel ſepulturas contrarium faciens eſt pœna duorum millium quadratorum puniendus. vt in. l. 4. ordinamenti Regis Ioann. 2. Anni. 1412. in Curijs Pinciahis. Bonifaci. in peregri. verbo. Iudæus. quæſtione quarta. verb. inuitentur.

juez lo execute ni cumpla. So pena de ſeys mil marauedis cada vno y ſi alguna ley: o ordenança fuere en contrario de lo ſuſodicho: mandamos que no vala: ni alguno vſe por ella: y por no la vſar quē no incurra en pena alguna.

¶ El Rey y Reyna. en Madrigal año de mil cccc. lxxvj.

Y Nos entendiendo la dicha ley ſer juſta mandamos que ſea guardada: y ordenamos que los juezes de los Iudios: y Moros puedan conoſcer ſolamente en las cauſas ciuiles. en los lugares donde lo han de vſo y coſtumbre y no en otra manera. E otroſi que el Iudio y Moro pueda en las cauſas ciuiles traer al Iudio o Moro ante juez Chriſtiano ſi quiſiere: y que por eſto no incurra en pena alguna. E otroſi mandamos que en los caſos en que el juez Iudio: o Moro conoſce entre Iudios y moros: que libremente puedan appellar para la nueſtra audiencia y chancilleria, y caſſamos y reuocamos todos los priuilegios y cartas que contra lo ſuſodicho fueron o ſon dadas y otorgadas por los reyes nueſtros predeceſſores: y todos los otros priuilegios que les fueron y ſon otorgados en que ſe contiene que los juezes Chriſtianos no conozcan de los pleytos de los Iudios.

¶ *Ley. XXXVI. Que los Iudios no coman ni beuan cō los Chriſtianos.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid. El primer año que reyno.

NIngun ni algun Iudio: ni Iudia: ni Moros: ni Moras: aſsi en ſus caſas como fuera dellas no comā ni beuan, ^a^ entre Chriſtianos: ni los Chriſtianos: ni Chriſtianas entre Iudios y Iudias: y Moros y Moras.

¶ *Ley.*

¶ *Lex. xxxvij.*

a ¶ *Que no trayan capirotes.* Vt in habitu diſcernantur & cognoſcantur inter Chriſtianos. arg. cap. ſi iudex. de ſententia excom. libr. 6. ideoque ſigna portare debent, vt habetur in. l. 38. aſsi miſmo infra eodem. & meretrices debent afferre ſignum, vt ab honeſtis diſiungãtur, qđ ſignum aliqđ Iudæi afferre debeant eſt. l. 11. titul. 24. part. 7. & l. 2. ordin. Tauri Regis Hẽri. el primero era de. 1409. adde peregrinam à Bonifacio editam verbo. Iudæus. quæſtione. 4. in verb. ſignum fol. 258. col. 3 vbi plura videbis. c. nonnullis. de Iudæ. ſing. ſecundum Aluiſi. ſing. 191. q̃ Iudæi tenentur portarę ſignũ, vt diſcernãtur à Chriſtianis.

¶ *Lex. xxxviij*

b ¶ *Sobre las ropas encima.* Publice & non ſecrete debẽt

¶ *Ley. XXXVII. Que los Iudios traygan capirotes con cornetas, y no con chias largas.*

¶ Idem.

NIngunos ni algunos Iudios de nueſtros reynos y ſeñorios de oy en diez dias en adelante q̃ no trayan capirotes[a]: ni chias largas: ſaluo cõ chias cortas de faſta vn palmo hechas a manera de embudos y de cuerno en derredor faſta la punta.

¶ *Ley. XXXVIII. Que los Iudios trayan tabardos.*

¶ Idem.

ASſi miſmo que trayã ſobre las ropas encima[b] tabardos con coletas y que no traygã mantones: y que traygan ſus ſeñales bermejas acoſtumbradas que agora traen: ſo pena de perder todas las ropas q̃ truxeren veſtidas.

¶ *Ley. XXXIX. Que los ſeñores de los lugares no acojan a los Iudios ni Moros que les fueren de otra parte.*

¶ Idem.

NIngun ſeñor cauallero ni eſcudero no ſean oſados de acoger en ſu villa o lugar a Iudio ni a Iudia ni Moro ni Mora de los que ſe fueren de vn lugar a otro c parte en que morarẽ y eſten de morada. E ſi alguno, o algunos han acogido alguno o algunos Iudios: o Iudias: o Moros: o Moras deſta villa de Valladolid: o de otra ciudad: villa o lugar: q̃ los embien a donde antes eran moradores con todo lo que lleuaren. E ſi algunos los acogieren: o reſcibieren en ſus lugares c y no los embiaren como dicho es: que por la primera vegada cayan en pena de cincuenta mil marauedis: y por la ſegunda que caya en pena de cient mil marauedis y por la tercera vegada: que pierda el lu-

inſignia ſeu ſigna portare vt ſint alijs noti, vt dictũ eſt in. l. 37. ſupra. eo. titul. ſic etiam qui cedunt bonis propter æs alienum debent afferre torquem ferream ad collum publice. vt eſt pragmatica regum catholicorũ. 79. *Don fernãdo y doña Iſabel.* ibi, *aya de traer y traya al cuello vna argolla de hierro tan gorda como el dedo cõtinua y abiertamente ſobre el collar del jubon ſin cobertura alguna ſobre ella.* de materia ceſsionis bonorum eſt addenda ibi pragm. 80. & l. 5. tit. 13. lib. 5. ordinam.

¶ *Lex. xxxix.*

c ¶ *Que ſe fueren de vn lugar a otro.* Nota hanc legem pro dominis oppidorum, ne ex fuga vaſſallorum defraudentur ſuis iuribus, nec infideles ex recurſu ad alia loca tueãtur forſan in delictis alibi cõmiſsis. Spe enim impunitatis,

nitatis, ſeu in odium dominorum, & forte ex colluſione inter dominum alterius loci ſe conferunt ad loca ſua. Iudæi enim dicuntur ſerui Panorm. poſt glo. in cap. conſuluit. de Iudæ. quamuis non ſtricte & proprie ſint ſerui. Pan. in cap. Sicut Iudæi. 2. not. de Iudæis. ergo tanquam ſolo quodammodo aſcripti non poſſunt ſe conferre de loco ad locum alterius domini. Panor. & alij in. cap. & ſi Iudæos. de Iudæ. Pariſi. late conſi. 2. lib. 4. col. 1.

gar dõde el tal Iudio o Iudia, o Moro, o Mora acogieren, como dicho es.

¶Ley. XL. *Que los Iudios y Moros no ſean peſquiſidores: ni cogedores de los tributos reales.*

¶*Lex.* X L.

¶*Que los Iudios ni Moros no ſean cogedores.* Nõ enim oportet infidelem conſtituere in officijs publicis præſertim Regis, Qui continent fidelitatis ſpeciẽ & dignitatis & exemptionis priuilegium, qui cũ careant fide cum Deo, regi minime obſeruabunt. & cum ſint infames portę dignitatis & exemptionis eis ſunt clauſæ: nec debent portare legem, Hebraice tora in receptionibus & aduentu regũ, cum veſtibus lintheis, vt noſtri ſacerdotes cruces afferunt, vt habetur in. l. 41. quæ eſt vltima infra. hoc titul. vide pœnam ſancitam contra Iudæum locantem redditus regis, vel alterius domini vel eccleſiæ. per Regem Henricum el tercero in ordi. Segobię Anni. 1406. & l. 5. Valliſoleti Ioan. 2. Anni. 1412. quam refert Peregrin. verb. Iudæus. quæſt. 5. verb. honores. vbi vide, non enim refero cum in Hiſpania opus non ſit, quippe cum nobiſcum infideles non habitent, expulſi enim fuerũt à Regibus Catholicis, vt dixi, in prima parte horum commentariorum ante quæſtiones procemiales. Si tamẽ Curioſi voluerint ſcire vltra alios materias, quæ forte contingere poſſunt exteris conſulendo videant ſupra relata. Eſt omnino videndus admodum illuſtris Iacobus Septimacen. nunc epiſcopus ciuitatenſis in inſtitut. catholicis. capit. 35. vbi multa memoriæ digna tradidit. ¶Quæri etiam poteſt vtrum Iudæi ſint de ouili Chriſti? videtur, quod ſic iuxta illud Ioan. 10. habeo alias oues, quæ non ſunt ex hoc ouili. Stephan. Bertrand. conſi. 192. multa ſunt. colum. fin. in. 2. part. ſecundæ impreſsionis vbi ex hoc infert quod princeps non poteſt ſine iuſta cauſa illos expellere de ciuitate, vt ibi plenius tradit, columm. penul. citando Ioan. Andr. & Oldrald. Quam ſententiam per plura firmat Domi. conſi. 96. pro huius dubij. colum. 4. verſic. venio ad vltimum. Panor. in cap. quod ſicut. de vot. Andr. Pariſi. conſi. 2. num. 15. lib. 4. ab Exea in cap. 1. num. 253. de cõſti. referens Matth. Afflict. in conſti. Neapolit. lib. 1. rub. 26. colu. 10. in. 8. nota. quod licet Iudęi & Sarraceni ſint diuerſæ ſectæ à Chriſtianis, & inimici Chriſtianorum, ſunt ſub protectione Regis, nec eſt licitũ Chriſtianis eos offendere vel deprędari. adde. l. Chriſtianis. C. de pagan. & prædict. nempe Oldrald. Steph. & ab Exea. inferunt, quod Papa per illa verba. Paſce oues meas. tenetur eos defendere, verum Adrianus Imperator præcepit, ne cui Iudæo facultas introeundi Hieroſolymam daretur, vt refert Platina in vita Alexandri primi. Auguſtus Rex Franciæ cũ videret Iudæos ingenti fœnore ciues ita obæratos habere, vt eorũ prædijs ditati dimidiam fere ciuitatem vendicarent, & reliquæ partis homines aut in cuſtodia penes ſe ſeruarent, aut fortunis omnibus diſſoluendi debiti cauſa ſpoliatos, mendicis non diſsimiles efficerent, domi præterea ex Chriſtianis familiam cõtinere, quorum quotidianis ſeruitijs rem ſuam agerent, & cum pignoris loco veſtes, aut ſacroſanctæ eccleſiæ vaſa à creditoribus ſuſcepiſſent eas in ſordidos vſus ab ipſis conuerti: his Iudæorum iniquitatibus cognitis, Bernardum Anachoretam qui in ſaltu Vicẽnatum incolebat, hominem ſanctitatis opinione clarum, Rex adijt, rogans quæ de Iudæis eius eſſet ſententia. Cumque Bernardus optimum factu eſſe reſpondiſſet, ſi debita omnia quibus Chriſtiani erga Iudæos aſtricti tenebantur remitteret, quinta omnium debitorum fiſco, ſi vellet, attributa. Hac ſancti viri reſponſione eius opinionẽ, alioquin ad Iudæos è regno pellendos inclinantem, ita confirmauit, vt prædijs poſſeſsionibusque ſuis Iudæos multari, edicto illis termino, quo Iudæi omnes recederent à regno Francorum. Idque anno milleſimo centeſimo octuageſimo ſecũdo factum eſſe Guaguinus in eius vita teſtatur. adde Concili. Toletanum. 6. cap. 3. vbi idẽ ſtatutum reperitur. & Iudæi optimo iure expelli poſſunt ab aliquo regno, ne ſua perfidia noceant catholicis obtentum eſt, multiſque magnis rationibus, eam ſiquidem retributionem Iudæi ſolent impendere, quam mus in pera, ſerpens in gremio & ignis in ſinu, ſuis conſueuere hoſpitibus exhibere, vt vere Innocen. 3. Archiepiſcop. Senonẽſ. ſcripſit

¶El Rey don Alonſo en Madrid de peticion.

¶El Rey don Iuan. II. en Valladolid. año de mil ccc. lxxxvij.

MAndamos q̃ los Iudios ni Moros no ſean cogedores a: ni

ſcripſit.cap.& ſi Iudæos.de Iudæ.quam ſententiã docet Oldrald.conſi.87.Socin.conſili.86. libr.4. Corſet.de poteſtat.Regia.quæſtio.84. Zaſi. q. 1. de Iudæ. Alberti.in rep.rub.de hæret. quæſtio. 7. lib.6.Hermas lib. 2.de inſtauranda religione.cap. 12.Iacob. Septimacenſ. de inſti. cathol. c. 35.n.4. qui ex Herm.prudenter docet, ſic fieri oportere, vt accepto de liberandi ſpacio.vel diſcedant, vel eandem cum ciuibus religionem profiteantur.vt fuit factum per Reges Catholicos per ſuam pragm. 5. quam etiã refert Septimac.vbi ſupra nu. 5. verſic. iure itaq; & Ioan.Picus Mirandula libr.5.aduerſus aſtrologos.capit.12.fuere autem à noſtris regnis expulſi quadringẽta - vinginti millia Iudęorũ vt Reucnin teſtatur lib.de arte cambaliſtica, & refert Albertiin dict.rub.de hæret.quæſti.3.& Septimacenſ. cap.35.num.7.fuerunt autem expulſi à regnis Caſtellæ Anno.1492.vt ex pragm.5.libr.pragmati. Quare autem Iudæi retinebantur, & retinentur in ciuitatibus Chriſtianorum? Reſpond.cum Panor.poſt Ioan.Andr. in capit. conſuluit.de Iudæ. duplici enim ratione hoc contingit, prima propter ſpem eorum conuerſionis, vt ego ſupra hoc titul.memor ſum oſtendiſſe.ſecunda quia ſemper ſunt parati ſeruire.tum etiam ex pietate tolerantur arg.eorum quæ not.Pan.in.cap.& ſi Iudæos. nota. 1. de Iudæ. & quæ notat Paul.de Mõtepico & ad eum duæ additio.in repet.l.qui ſe patris. quem vi.num.4 cum ſeq. C. vnde liberi. & addi. ſunt ſub num.6.litera.B. & ſub num. 8. litera. C. In contrarium imo quod non ſint ex ouili Chriſti,quatenus durant in ſua perfidia & ſecta, conſtat ex origen.lib.4.contra Celſum homili. 10. dicente,quod Iudæi ex quo Chriſtum occiderunt, penitus deſtituti ſunt.& Daniel. 9. dum inquit,ꝙ poſt ſeptuaginta hebdomadas occidetur Chriſtus & non erit eius populus, qui eum negaturus eſt. per creationem omnes ſunt oues Chriſti,licet nõ ſint de ouili eccleſiæ. Innoc. in capit. quod ſuper his.vbi dixit Ann.1550.in lectura.de vot. Similiter authoritas illa Ioan.10.habeo alias oues,ſi nolis admittere præmiſſam interpretationem, non videtur poſſe expendi de Iudæis,ſed de gẽtilibus potius,vt Theophilatus in dict.capit. 10.intellexit,& etiam Diuus Auguſti.Pſalmo.78.colum.3. & faciunt verba Chriſti in eodem cap.10.loquentis ad Iudęos, vos non creditis, quia non eſtis ex ouibus meis.ex quo manifeſte apparet, quod Iudæi non ſunt de ouibus Chriſti. Cum legi ipſius non obtemperent. Nec ſint de numero electorũ actu,vel prædeſtinatione,& verbo Chriſti credẽtium: prout Dionyſius Carthuſianus ſuper illud Ioan. 10.ſenſit & Rupertus, & Aymo Cardinalis in homilia ſuper illud. ego ſum paſtor bonus. in princ.optimus & inſignis textus in.cap.hanc ſocietatem. de pœnitentia diſtin. 4. relinquendum tamen cenſeo determinationi ſanctæ matris eccleſiæ. Cum Andr. ab Exea vbi ſupra num.256.in cap.1. de conſtitu. ¶Iudæi adulti an ſint cogendi ad baptiſmum & fidem ſuſcipiendam præciſe& coacte.tradit Paul. Pariſi.conſi.ſecundo. & ſi eſſe Iudæum. numero. 17. libro. 4. dicens quod non,& ibi alia expendit quando non eſt coactio præciſa, ſed conditionalis.textus in cap. Sicut Iudæi.de Iudæ.capi. maiores.de baptiſm. Vtrum Iudæi conuerſi ad fidem ſint honoribus & dignitatibus afficiendi, & ſint habiles ad officia & beneficia. eſt videndus Paul. Pariſien.dict. conſi.2.num.211.&.212.lib.4.& alibi latius ipſe reſolui. ¶Quæritur Iudæorum cauſæ quo iure ſunt decidendæ? videtur dicendum, quod vbi lex humana non diſponit de Iudæis, tunc lex Moſayca eſt attendenda. vt not.Ioann. Calderi.conſil. 10.ſub titul.de conſti.& conſil.30 ſub titul.de teſta.vbi concludit, quod ſecundum legem Moſaycam maſculus excludit fœminam ab inteſtato,quod illa lex erit attendenda, eo quia Papa & Imperator tolerat vt legem ſuam ſeruent & ſecundum illam debent Iudæi ſuccedere per. l. Iudæos.C.de Iudæ.ibi dum dicit tex.amiſſuri haćtenus præmiſſa, ſi ab illicitis non abſtineant. & ſic ſecũdum eum datur intelligi ex illa lege quod lex Iudæorum inter eos ſeruari debet, niſi in illis quæ ſunt illis prohibita.pro quo facit,nam Iudæi diuinis conſtitutionibus, & non humanis ligantur capit.omnia.12. diſtin. capitul. ſi ſolus. & ibi gloſſ.8. diſtinct. & etiam in matrimonijs contrahendis ſeruant ſuas leges ipſi Iudæi,vt habetur in capit.de infidelibus. & ibi gloſſ. de conſangui.& affini.& in cap.fin.de diuort.Ioann. Hannibal in rep.l.ſi inſulam.verſic.Sed eſt aduertendum quia obſtare nume.21.ff.de verb.obligat.quæ ſunt intelligenda, quando cauſa tractatur inter Iudæos ſolum, ſecus ſi Iudæus agat contra Chriſtianum, quo caſu ius commune, & lex Chriſtiana eſt ſeruanda.Alexand.conſil.6.colum.2.lib. 6. & Ioan. Hannibal vbi ſupra, & eſt etiam de mente Ioan. Cald.vbi ſupra. Quid autem ſit de iure regni habes ſupra hoc titul.l.35.Iudæi enim vtuntur legibus Romanis & viuunt ſecundum eas, præterquã in his rebus per quas cultus eorum pollui videatur.l.ſpadonem.§.iam autem & Iudæi.ff.de excuſatio. tuto. ex quo text.ibi deducit Bald. quod Iudæi

arrendadores: ni peſquiſidores de los nueſtros derechos pechos: y tributos reales.

Iudæi in actibus humanis participant nobiſcum, nō autem in diuinis: infertque, Iudęum poſſe procuratorem eſſe Chriſtiani, & in iudicio interuenire pro eo, & contra eum. quod reputat bene not. ibi. & Andr. Tiraquel. de primogeniorū. q. 66. nu 4. verſic. & in hanc quoque partē. vbi notat, ſtatuta & immunitates ciuitatum cōprehenderūt Iudæos illic commorātes. ex Mart Laudenſ. in Rub. ff. de iuſti. & iur. & ibi Iaſ. in fi. qui hoc reputat ſingulare. & Tiraquell. vbi ſuprà, qui plures idem tenētes, de more, doctè & latè cōgerit, & eſt in materia huius tit. ſumme cōſulēdus.

¶ Ley, XLI. *Que los Iudios en los recibimiētos del Rey no lleuen ſobrepelizes.*

El Rey y Reyna en Toledo Año de mil cccc.lxxxvj.

ORdēnamos y mādamos: y defēdemos, que de aqui adelante quando los Iudios ouieren de ſalir à nueſtro reſcibimiento: no lleuē veſtiduras[a] de lienço ſobre las ropas: ſaluo el que lleuare la Tora. Otroſi quādo lleuaren algun Iudio a enterrar, no lo lleuen cantando a vozes altas por las calles, ni vaya ninguno veſtido de veſtidura de liēço, ſopena q̄ los q̄ lo cōtrario fizierē pierdan las ropas q̄ lleuarē y luego gelas pueda qualquier deſnudar, y ſea tenido de las lleuar delāte del Alcalde, o juſticia del lugar donde eſto acaeſciere: para q̄ las adjudique a quien las tomare, y ſi luego no las lleuare ante el juez, ſea auido por forçador el q̄ las tomare.

¶ *Lex. XLI.*

a ¶ *No lleuē veſtiduras.* Iudæi enim oportet, vt diſcernantur in ceremonijs & in cæteris actibus à Chriſtianis, ideò etiā in iucūdo aduētu principis eſt merito inhibitum ne affectent legē Moſaycā, Tora, hic dicta cū veſte linthea, ſicut mos eſt Chriſtianis deferre crucē Chriſti: ¶ Quæ nā

ſit pœna Iudæi habētis acceſſum carnalē ad Chriſtianam, vel in figura matrimonij, vel alias? latè differui in l. 7. in verb. *dueme con hombre que no es de ſu ley* tit. 19. infrà hoc lib. 8. ordinam. Barb. conſil. 63. lib. 1. & conſi. 70. eo. lib. 1. Paul. de Caſtr. cōſi. 23. lib. 2. Alex. conſi. 3 lib. 2. adducit eos Andr. Tiraquel. de primogenitura. q. 66. nu. 18. & ibi videbis plura notatu digna in materia huius tit. quę non ſunt referenda ratione quā aſſignaui in rubri. ſup. h. tit.

Titu. IIII. De los adeuinos y herejes[b].

¶ Ley. I. *De las penas en que caē los ſorteros y adeuinos.*

¶ El Rey don Iuan. I. en Biruiſca. Año de mil ccc.lxxxvj.

PORQVE muchos hōbres en nueſtros reynos no temiendo a Dios: ni guardando ſus conſciēcias vſando muchas artes malas q̄ ſon defendidas y reprouadas por nos: aſsi como es catar en agueros y adeuinanças[c] y ſuertes, y otras muchas maneras de agorerias y ſorterias, de lo qual ſe han ſeguido y ſiguen muchos males. Lo vno paſſar el mādamiento de Dios, y hazer peccado manifieſto. Lo otro, porque por algunos agoreros y adeuinos, y otros que ſe hazen Aſtrologos y

Titulus. IIII. De diuinatoribus & hæreticis.

b ¶ *Y herejes.* de iſta materia late dicā in l. 3. infrà eo. & habetur apud Arnold. Albert. in repe. rub. & c. 1. de hær. lib. 6. & Gondiſ. à Villadiego. & Alphōſi. à Caſtro in ſuis tractatib' de hæreticis. & in malleo maleficarum.

¶ *Lex. I.*

c ¶ *En catar agueros y adeuināças.* quid ſit diuinare & diuinatio, & de pœna ſortilegū & diuinatorū. dixi in l. 9. gl. 1. tit. 1 li. 8. ord. ſup.

¶ *Lex. III.*

Digitized by Google

ſe ha ſeguido a nos deſeruicio y fueron occaſion porque algunos erraſſen. Porende ordenamos, y mandamos, que qualquier que de aqui adelante vſare de las dichas artes: o de qualquier dellas: que ayan las penas eſtableſcidas por las leyes de las Partidas que fablan en eſta razon. Y que el juez o Alcalde donde eſto acaeſciere pueda fazer peſquiſa de ſu officio: y ſi le fuere denunciado: o lo ſupiere, y no fiziere la dicha peſquiſa que pierda el officio. Y porque en eſte error fallamos que caen aſsi Clerigos, como Religioſos: y Beatos, y Beatas como otros. Mandamos a los Prelados que ſe informen de aqueſtos, y los tales que los caſtiguen y procedan contra ellos a aquellas penas que los derechos ponen.

¶ Ley. II. De los que van a los adeuinos y ſorteros que ſon herejes.

¶ El Rey don Enrique III. de penis.

HEreje es todo aquel y deue ſer por tal juzgado qualquier Chriſtiano que va a los adeuinos, y creer las adeuinanças. En eſta meſma pena † incurre y cae ſegun que en la ley ante deſta.

¶ Ley. III. *Los Chriſtianos que no creen todos los Articulos, o alguno dellos, ſon herejes.*

El Rey don Alonſo en Segouia, año de mil cccc.lv.

HEreje es todo aquel a q̃ es Chriſtiano baptizado, y no cree los Articulos de la ſancta fe Catholica, o alguno dellos, y denueſta a Dios deſte tal es la meytad de ſus bienes para la camara del Rey.

¶ Lex. III.

a ¶ *Hereje es todo aquel.* Quæritur ergo, Quis dicatur hæreticus. Reſpon. Hæreticus eſt, qui alicuius tēporalis commodi, & maximè vanæ gloriæ principatuſq; ſui gratia, falſas, ac nouas opiniones vel gignit, vel ſequitur. capitul. hæreticus. 24. quæſtione tertia. Florent. tertia part. titu. 12. capitulo quinto. Syluestr. verbo. Hæreſis. 1. & Gondiſſal. à Villadiego, hanc diffinitionem cæteris preſtantiorem firmans contra hære. prauit. quæſtione prima quibus eſt adde ad l. 1. titu. 26. par. 7. Vel ſic. Hæreticus eſt infidelis, qui ſciens, vel ſcire debens ſe Chriſti legem confeſsum fuiſſe, diſſentit pertinaciter à fide, quam tenet, Romana Eccleſia. Infidelis, ponitur loco generis, nam omnis hæreticus infidelis eſt, vt docet Thomas & Caietan. 2. 2. quæſtione vndecima, artic. primo. Angel. verb. Infidelitas. in princ. Cætera namque, quæ ſubijciuntur, ponuntur loco differentiarū. Quinque enim videntur neceſſaria ad conſtituendum hæreticum. Primum eſt. vt quis legem Chriſti ſit profeſsus: qui enim baptizatus non eſt, nec hæreticus eſt, nec ab eccleſia tā quam talis punietur, cū de his, quæ foris ſunt tantum iudicet. Paul. primo. ad Corinth. capitulo quinto: & ca. multi. 2. quæſtione prima. capit. Gaudemus. de diuort. Septimaren. de Catholic. inſtic. capitulo trigeſimoprimo numero tertio. quem vi. numero quarto. ¶ Secūdò. vt ſciat, vel ſcire debeat eādem legem Chriſti

† Penal Concordat. l. 6. tit. fi. infra iſto libro octauo.

Chriſti profeſſum fuiſſe. iuxta tex. in cap. contra Chriſtianos de hæret. libro ſexto. & cap. firmiſsime. eo. titul. Docet Sanct. Thom. 2. 2. quæſtion. 10. articulo quinto. & 8. Quia Chriſtianus dicitur ille, cui impreſſus eſt character, etiam ſi nolit, nec credat. ex tex. in capit. maiores. §. item quæritur. de baptiſ. Caietan. 2. 2. quæſtion. 11. articulo primo. Tertium eſt, quod diſſentiat per intellectum motum à voluntate, ſecundum. Sanct. Thom. 2. 2. quæſtion. 11. articulo primo. & 2. Caſtr. in libro primo de iuſta hæreticorum punitione. capitu. 1. columna quarta. Septimacen. de inſti catholicis. capit. 25. & cap. 30. num. 3. cum iniuria ex affectu facientis procedat l. illud. ff. de iniur. cap. illud relatum. 15. quæſtione prima. Septimacen. vbi ſupra cap. 31. numero quinto. cap. cogitatio. de pœnitentia diſtin. 1. ¶ Quartum eſt, quod pertinaciter diſſentiat. iuxta. capitul. dixit Apoſtolus. 24. quæſtione tertia. quem refert diuus Thom. 2. 2. quæſtion. 11. articulo ſecundo ad tertium. Clemẽtina prima §. porro de ſumm. Trinit. Clementi. 1. §. ſane de vſur. extrauag. cum inter nonnullos. de verb. ſigni. inter extrauagantes Ioan. 22. Septimacenſ. vbi ſupra. capitu. 31. numero ſeptimo. l. 1. ibi, *con animo pertinaz*, & ibi notaui pagin. 31. titul. primo. libro primo. ordinam. & quis hæreſi pertinaciter hærere dicatur. Dic vt ibi declaraui. Nauarr. in manua. cap. 11. num. 17. & in capitul. nouit. notab. 3. num. 41. de iudic. ¶ Ex quo requiſito infero intellectum ad text. in capitulo primo. de hæret. dum probat dubium in fide hæreticum eſſe cenſendum. Intelligendum enim cenſeo de illo, qui pleno iudicio dubitat, ita vt ſi interrogaretur de veritate, neſciret in quam partem ſe flecteret, nec eſſet paratus correctioni, quia hæreticus pertinax eſt. Si tamen quis ignorantia probabili, vel animi infirmitate dubitaret, non diſcedens à fide catholica, ſed veritati cognitæ aſſentiri paratus, cum pertinacia careat, hæreticus non eſt cenſendus. Ioan. Andr. Henric. Card. Anchar. Panorm. & Ioann. de Anan. in dicto capitulo primo. Alexandri. in capit. nec licuit. columna prima. nu. 4. diſtin. 17. Ioan. Lup. in allegat. hæreſis. §. quinto. Carret. de hæreti. num. 8. Gabriel in. 4. ſententi. diſtinctio. 13. quæſtione ſecunda. Summa Roſell. verb. Hæreticus. verſic. Quarto nunquid dubius Sylu. verb. Hæreſis. 1. quæſtion. 3. dicit hanc opinionem communem Martin. Nauar. in rep. capit. inter verba. 21. corollar. nume. 492. pagin. 140. 11 quæſtion. 3. & in manuali confeſ. capitul. 11. num. 17. Caſtr. aduerſus omnes hęreſes. ca. 10. libro primo. verſi. vid. dixi in rub. in tit. 1. libr. 1. ordinam. in. 1. glo. ¶ Quintum requiſitum eſt, vt diſſentiat in his, quæ ſunt fidei, non autem in alijs, vt in geometricalibus, vel alijs huiuſmodi, quæ omnino ad fidem pertinere non poſſunt. Diuus Thomas ita notat in. 2. 2. quęſtion. 11. articulo ſecundo. verſicul. Reſpondeo dicendum. tex. ſing. in capit. in quibus. 22. quæſtione ſecunda. Alphonſus à Caſt. aduerſus omnes hæreſes. capitu. 1. 3. & 5. libr. primo. & libro primo. de iuſta hæreticorum puniti. cap. 1. columna quarta. Septimacen. de inſtitu. catholicis. cap. 31. num. 3. & probatur ex. l. 1. titu. 1. lib. 1. ordin. Aliam definitionem aſsignaui in. l. 1. verb. *con animo pertinaz*. titul. 1. libro primo. ordinamen. Vel aliter, vt per Arnaldum Alberti. in rub. de hæret. libr. 6. quæſtion. 1. nu. 19. Vel dic, Hæreticus eſt infidelis, qui poſtquam verum baptiſmum ſuſcepit, & fuit ſufficienter in fide catholica inſtructus, pertinaciter errat contra id, quod ſcit ab eccleſia teneri, ſiue oppoſitum veritatis tenens. Alphonſus à Caſtr. libr. 1. de iuſta hæret. puni. cap. 7. & iterum in lib. 1. aduerſus omnes hæreſes. cap. 9. & Iacob. Septimacen. de inſtitut. catholicis. capitul. 31. vbi in numero primo. ponit plures alias definitiones, ¶ Hæreſis autem multis modis contrahitur, nempe, cum deuiatur à fide Chriſti, & religione catholica, & myſterijs Romanæ eccleſiæ abnegando, aut impugnando quicquid in lege redemptionis, & in Symbolo Athanaſij, & alijs modis, de quibus per Ludou. Carrer. in tracta. de hæretic. verſic. Circa ſecundum. numero. 6. vbi late, Arnaldus Alberti. in rep. rub. de hæreti. libro. 6. quæſtione prima. Et ſacramenta eccleſiæ. capit. ad abolendam. de hæret. l. 7. titulo quarto. parti. 1. gloſſ. in cap. firmiſsime. de hæret. ¶ Quęri etiam poteſt, quo ordine ſit procedendum in iſto crimine hæreſis per inquiſitores? Reſpond. vt habetur late per Iacob. Septimacenſ. de inſtitut. catholicis capitu. 43. ¶ Quæri inſuper ſolet, Vtrum hæreticus occultus contrahat pœnam excommunicationis Bullæ cœnæ Domini? Reſpondeo. Aut hæreſis fuit de per ſe occulta, quia in mente retenta, aut fuit occulta de per accidens, quia verbis, aut factis fuit deducta exterius in aliquo loco ſolitario. In primo loco ſententia excõmunicatiõis non ligat. Nam quamuis hæreſis per actum mentis contrahatur, eo quod in mente eſt veritas, ac ſubinde hæreſis, tamen eccleſia nullum actum mentalem intendit excommunicare, non ſolum quia quantum eſt ex natura illius actus nequit in cognitionem eccleſiæ venire, verum quia eſſet laqueos humanis conſcientijs obtendere. Tenet Martin. Nauarr. in capitul, inter verba. 11. quæſtione tertia. numero. 492. & in manuali confeſſorum capit. 11. numer. 17. poſt Caietan. in ſumma. verb. Hæreſis. Domini. de Soto. in. 4. ſen. diſt. 22. quæſtione. 2. articul. 3. & eſt communis ſententia Theologorũ & Canoniſtarũ, à qua nullus recedit præter Adrian. in. 4. ſent. de confeſsio. fol. paruæ im-

impreſsionis.241.colum.prima. vt teſtatur Martin.Nauar.in princ.de pœnitentia diſtinction. 5. num.22.verſic.Non obſtat quod Adrianus.& dixi in.l.prima.verbo. *con animo pertinaz*. titulo primo.libro primo.ordin.pagin.34.verſi. Quæritur tamen,vtrum hæreticus.Singulariter Caieta.2.2. quæſtion.11.articulo quarto.Couar.in regul.Peccatum.in princ.ſecundæ partis. numero. 7. Secus quando eſſet facto vel verbis exterius lata.ſecundum prædictos poſt Caietan. in locis præcitatis, vt in ſecundo caſu.¶Quamuis gl.in verb. eo ipſo. in Clementina prima.§.verum.de hæretic.voluerit conſtitutionem humanam punire poſſe crimẽ omnino occultum ex natura ſua,& intra mentem ipſam latens. Quam ſequuntur Stephan.Paul. Panor.Imol.Boni.& Vantrel.colum. fin.ibi. & Panor.in capitulo ſecundo. columna tertia. de offi-ordinar.num.13.& in capitul.extirpandæ. §. quia vero.columna octaua.num.21.de præbend. Arelat.in tract.de hæreſi.quæſtion.9. Felin. in capit. abſolutos.columna prima. de hæret. & idem Felin.in cap. porro. columna prima.de ſententia ex com.Adrian.Papa.quodlib.8.articul. primo. quo in loco dixit hanc communem opinionem eſſe. fol.157.columna prima. Eandem veriorem cẽſet Albert.Pighius libro ſexto.de eccleſiaſti.Hierarchia.capit.16.Ioann.Methymnenſis in codice.de pœnitentia.tracta. De oratione. capi. de poteſta. eccleſi. Ambro. Cathari. Super ſummula.verb. & notat.de excommunicatione. & verb.Hæreticus.Prior tamen opinio eſt tenenda,quia eccleſia non iudicat de peccatis mente retentis. iuxta. 1. Regum.16.Homines iudicant ſecundum quod vident,Deus autem intuetur cor. Et propterea Apoſtolus prohibet horum iudicium.1. ad Corint. 4.dicens,Nolite ante tempus iudicare , quouſque veniat Dominus , qui manifeſtabit conſilia cordium.Si tamen de per accidens id contingeret eſſe occultum verbis , nempe ſignis,vel factis exterioribus.quamuis teſtibus probari non poſſent actus prohibiti ab eccleſia , conſtitutio eccleſiæ ligaret.Et ita procedit opinio gloſſ.in dict. Clemẽtina prima.§.verum. de hæret. cum ſuis aſſertoribus ſupra relatis Et ita concordandæ ſunt hæ opiniones communes ad inuicem inter ſe pugnantes. Quibus adde Caſtr. libro ſecundo. de iuſta hæreti.puni.capit.18.Septimacenſ.cap.42. ¶Nunc tamen inquirendum eſt de pœnis iuſtiſsime ſtatutis aduerſus hæreticos,& quot ſint? Et eſt dicendum,quod duplici pœna hæreticus afficitur propter hæreſeos crimen,nempe ſpirituali , & corporali.Inter alia crimina,quæ magis veniunt punienda , crimen hæreſis eſt,quippe quod plurimum rei publicæ noceat in re omnium præſtantiſsima.Non obſtante,quod hæretici dicunt , fidem rem liberam eſſe,& neminem ad eam cogendum , vnde inferunt hæreticos non eſſe puniendos. Quæ propoſitio eſt valde iniqua , quaſi firmans delinquentes contra præcepta Dei,non eſſe vlla pœna afficiendos,vt deducit Iacob. Septimacenſ.in catholicis inſti.probans iuſtiſsime puniendos eſſe capitul.45. de pœnis. Et eſt vtile in repub.leges ſtatuere pœnales aduerſus delinquentes,vt obuietur multitudini , quæ potius timore pœnæ , quam virtutis amore ſe reprimit à delinquendo iuxta Ariſtotelem.10. Ethico. capitul.9. dicentem.Multitudo neceſsitati potius,quam rationi.& pœnæ , quam honeſtati paret. Et tradit Alphonſ. à Caſtro libro primo. de iuſta hæretic. puni. capitulo ſexto. fol. 44. Et proteruus propter pœnam efficitur ſapiens.l.2.tit. 11.libro primo.ordinam. Oderunt , inquit Horatius,peccare boni virtutis amore, Oderunt peccare mali formidine pœnæ.capitu.eum qui.de præbend. in.6. Cum ergo nihil grauius ſit,quam offendere maieſtatem diuinam,& ſic errare in fide,merito pœnæ diuerſæ tam ſpirituales quam temporales à iure ſtatutæ ſunt aduerſus hæreticos. Et quia ſpiritualis reſpicit altiorem & præſtantiorem cauſam , id eſt animam,ideo de ea prius agendum erit,ſcilicet,de excommunicatione , in qua incurrunt eo ipſo,quo tenent pertinaciter hæreſim , & ipſam factis,vel ſignis explicarunt. cap. excommunicamus.1.&.2.de hæret.Alphonſus à Caſtro libr.ſecundo.de iuſta hæretic.punitio.capitul.18. Iacob Septimacenſ.de inſtitut.catholi.capitu. 17.& capitulo.42.numero primo. Et ibi probat tantum habere locum in hæreſi , quæ ex actibus exterioribus probari potuit , quamuis de per accidens omnino occulta , & improbabilis ſit. Si tamen eſſet mẽtalis hæreticus , nec ad actus exteriores proceſsit hæreſis,non incidere in excommunicationem. & in reliquas hæreticorum pœnas.contra Bald. in.l.ſiquis non dicam rapere columna prima.C.de epiſcopis & clericis.Ioan. Anani. in capitulo.ſi quis Epiſcopus.de hæret. & Carreri. de hæret.numero. 87. qui tenet cum ſequacibus hæreticum pure mentalem in excommunicationem,& in reliquas hæreticorum pœnas incidere, contra opinionem receptam , de qua ſupra actum fuit.verſiculo. Quæri tamen ſolet vtrum hæreticus.

¶Quæritur præterea,ſi hæreticus pure mentalis, qui coram Inquiſitoribus hæreſim illam occultã confitetur,vel eam reuelat amico,petens ab eo cõſilium , in excommunicationem incidat propter actum exteriorem? Reſpon.quod non. Nam canon inducẽs pœnam excõmunicationis , vel aliã, eſt propter actum exteriorem damnatũ,ſed actus de quo in quæſtione,eſt bonus, nullamque hæreſim

Digitized by Google

ſim profert de nouo nec eam approbat, ſed refert, vt ſalutiferum conſilium habeat. Septimacenſ. hanc ſententiam poſt fratrem Franciſc. à Victoria. 22. quæſtion. 11. articulo tertio comprobat. de inſtitu. Catholicis. capitul. 42. numero. 7. quam abſque dubio & multo fortius procedere exiſtimat, ſi talis hæreticus in foro pœnitentiæ confeſſus fuerit mentalem hæreſim: quia ille actus extra omne iudicium humanum eſt. capit. ſi ſacerdos. de offi. ordin. Infertur, quod ſi homo confiteretur quodcunque crimen internum, ſed nihil exterius egiſſe, cogitationis pœnam à lege humana non meretur. Palud. in. 4. ſenten. diſtincti. 17. quæſtione ſecunda. columna tertia. Nauarr. in princ. de pœn. diſtinctione quinta. num. primo.

¶ Vtrum autem hæreticus poſsit abſolui virtute bullarum ab inferiore à Papa ab excommunicatione, quam contraxit ex crimine hæreſis? Dic quod non. Couarr. in rep. cap. Almamater prima parte. §. 11. numer. 15. de ſenten. excommu. libr. 6. Secunda pœna ſpiritualis eſt, quod hæretici occulti comperto ſuo errore, poſt mortem declarantur excommunicati, vt eccleſiaſtica ſepultura careant. Aluarus Pelagius de planctu eccleſiæ. libro primo. art. 55. fol. 40. litera D. in fin. Alphonſus à Caſtro libro ſecundo. de iuſta hæreti. punitio. capitul. 19. Iacob. Septimacenſ. de inſti. Catholicis. capi. 27. numero quarto. nec excommunicari poſſunt, cùm ſint mortui. cap. legatur. 24. quæſti. 2. nec quo ad excommunicationem eſt ſpecialitas in hæretico, prout oſtendit Alphonſ. à Caſtro loco præcitato. cap. 19. &. 20. omiſſa opinione gl. fin. & Hoſti. Antoni. Anchar. & Panorm. qui dicunt ſpeciale eſſe in crimine hæreſeos, quod quis poſt mortem excommunicari poſsit. in capitul. ſi quis epiſcopus. de hæret. in glo. fin. glo. etiã verb. poſt mortem. in cap. ſane. 24. quæſtione ſecunda. Et Anathematizationem & excommunicationẽ non eſſe idem, ibi oſtendit Alphonſ. à Caſtr. dict. cap. 19. Et huiuſmodi declaratio, quod ratione hæreſis commiſſæ in vita, cenſeatur anathematizatus, & declaretur excommunicatum fuiſſe, ad plura conferre, ibi docet. Et quod proprie non poſsit quis excommunicari, patet ex mente Cardin. in ſumm. 24. quæſtione ſecunda. & in cap. ſane. ead. cauſa & quæſti. ſed improprie denunciãdo ipſum fuiſſe excomunicatum in deteſtationem criminis, & ad terrorem viuentium, cum ſit grauiſsimũ crimen hæreſis. Quod etiam ſenſit Anani. in. d. c. ſiquis numero tertio. ¶ Tertia pœna eſt mors æterna, cũ ſit peccatum contra, ſeu aduerſus diuinam maieſtatem, quam offendere grauiſsimũ peccatum eſt, quam humanam maieſtatem. capi. vergentis. & ibi glo. de hæret. cap. clericis. de immuni. eccleſ. libro ſexto. l. Manichæos. C. de hæret. gloſſ. in capitulo primo. de iureiur. libro ſexto. Et quòd ſit grauius cæteris peccatis, probat text. vbi Cardi. in capitu. quid autem. numero primo. & 4. 24. quæſtione tertia. S. Thom. 2. 2. quæſtion. 34. articulo ſecundo. & quæſtione 29. articulo ſecundo. ad tertium. & 1. 2. quæſtion. 73. articulo 4. ad tertium. Et Marti. Nauarr. in manual. capit. 11. num. 14. pagina. 67. capit. cùm ſecundùm leges. de hæret. libro ſexto. ¶ Confirmatur. Nam quod optimo opponitur, eſt peſsimum, vt patet ex Philoſopho. 8. Ethicorum. Sed odium Dei, opponitur dilectioni Dei, in qua conſiſtit optimum hominis, ergo odium Dei eſt peſsimum peccatum. Tum etiam, quia peius eſt peccare in auerſione ex voluntate, & recedere à Deo ſemel agnita veritate, quàm eſſe ſemper in infidelitate. cap. quidam. & ibi gloſſ. de ſchiſm. & ſic igne æterno puniendus erit hæreticus, ſi in ea opinione reprobata deceſſerit impœnitens, cùm decedat in peccato. Ezech. 18. capit. deſleat. de regul. iur. Peccatum enim hæreſis maximum eſt, vt ex ſupra dictis conſtat, & ex Richard. de Media villa in 4. ſentent. diſtinct. 13. articulo quinto. quæſtione tertia l. 33. titu. 5. part. 1. capitu. Nonne. & ibi gloſſa prima. quæſti. 1. Dixi in l. 1. verb. *con animo pertinaz*. verſic. Vlterius etiam dubitatur. tit. 1. lib. 1. ordina. pagina. 32. tex. in cap. 3. de hæret. ¶ Corporalis ſeu temporalis pœna, hoc eſt, quæ in corpore, & bonis adijcitur hæretico, ſiue Clericus, ſiue laicus ſit declaranda eſt. Et à clericis incipiamus, cùm eorum crimẽ flagitioſum exiſtat, quippe cùm in maiori dignitate conſtituti ſint, vt aperui ſupra libro. 1. titu. 3. in l. 1. gloſſa prima. & ſic à digniori perſona, ratione ordinis, incipiendum erit. Igitur prima pœna poſtquàm fuerit clericus conuictus de iſto peſsimò delicto. erit priuationis, nam deponitur ab ordine, & officio, & alijs pœnis afficitur. capitulo primo de hæret. libro ſexto quo tex. conſtat proprium epiſcopum ſolùm procedere poſſe de crimine hæreſis contra clericum ſecundùm formam capituli primi. de hæret. libro ſexto. Ad idem tex. in capitulo degradatio. ibi, eſt à proprio epiſcopo ſibi aſsiſtente in degradatione. &c. de pœn. libro ſexto. Et ſunt epiſcopi quaſi delegati ſedis apoſtolicæ ad cognoſcendum, & inquirendum aduerſus hæreticos cap. ad abolendam. ad fin. de hæret. c. excommunicamus. §. adijcimus. & §. volumus. eod. tit. Clem. 1. de hæret. cap. per hoc eod. titul. lib. 6. vbi inquiſitores habent iuriſdictionem cumulatiuè cum ordinario, non tamen priuatiuè. citat D. Couar. in capit. Almamater. 1. parte. §. 11. n. 3. de ſententia excom. lib. 6. Quia epiſcopi poſſunt procedere, aut Capitulum ſede vacante. vt in dict. c. ad abolendam. 1. & Clem. 1. de hæret. Pel. in dict. c. ad abolendam. 1. col. verſi. Nota epiſcopus

Ludoui. Carreri. de hæreticis numero. 70. & in condemnando vterque concurrere debet, vt ibi apparet. ¶ Sed eſt dubium, quid in abſoluendo inquiſitum de crimine hæreſeos? Et videtur quem libet eorum abſoluere poſſe. ex notatis à Carrerio vbi ſupra numero. 72. gloſſ. eſt in Clementina prima, §. primo verbo contra eoſ. de hæretic. vbi Paul. eam ſequitur, Panor. & Cardi. §. primo. quæſtione quinta. columna tertia. numero quinto. Imol. numero octauo. dicit forteveriorē, & ipſam defendit Boniſac. numero. 173. & reſpondet ad obiecta Stephan. opinionem cuius Anchar. ibi columna ſecunda. numero ſexto. verſ. Quæro dicitur hic dicit magis ſuſtineri poſſe de iure, quam gloſſæ per regulam iuris, Qui non poteſt condemnare, nec abſoluere. de pœnitentia diſtinctione prima. capitul. verbum. & capitul. inferior. 2 ſi di:tin. Et ipſum Anchar. refert Card. in dict. quæſtione quinta. numero quinto. & eius verba, quamuis ab eo recedat. ¶ Item, quia maius periculum verſatur in abſoluendo, quam in condemnando, propter periculum, quod deinceps verſaretur, ſi iniuſte abſolueretur, quia ſerperet ſicut cancer, ideo oportet, quod puniantur cum tempore. Cū igitur eadem ratio, imo maior in abſolutione quam in condemnatione, idem ius debet ſeruari. Et ita Bart. ſtatutum in Falcidia in relictis ad pias cauſas iure nouo, protraxit ad correctionem Trebellianicæ. in l. Marcellus. ff. ad Trebellian. quē ſequitur Anchar. in Clementina prima. numero ſexto. de hæret. Ergo pro opinione. Stephan. contra gl. imo quod ſit neceſſariū interuenire vtrāq; authoritatē, ſcilicet, prælati, & inquiſitoris, nec ſufficiat altera tantum. Tenent iſtam partem Aretin. Soci. & Hormanatius Decus. in rub. ff. de acquir. poſſ. num. 10. ¶ In contrarium eſt, quia Clementina prima. §. verum. de hæret. ſolum loquitur, quando procedendum eſt contra hæreticos ad condemnationem, non autem ad abſolutionem, & liberationem, quæ facilius conſequitur. l. ſi vnus §. pactus. ff. de pact. Et fauorabiliores ſumus ad abſoluendum. l. fauorabiliores. ff. de reg. iur. l. pen. ff. de pœn. capitul. Odia. de regul. iur. libro ſexto. Et huiuſmodi non eſt correctum in caſu abſolutionis, nec dictum à iure nouo. ergo &c. l. præcipimus. C. de appellatio. l. 1. §. ſi is qui nauem. ff. de exercito. Tum cum ſit pœnalis reſtringenda. capitu. ſtatutum. de elect. libro ſexto. Et opinio prædictæ gloſſ. placet Ioanni Crotto in rep. rubri. ff. de acquir. poſſe. numer. 16. verſic. Ex præmiſſa concluſione. vbi congerit motiua Areti. & Soci. contra gloſſ. & reſpondet ad ea. & Iaſo. in. l. 1. numero quinto. columna ſecunda. ff. de re iudi. Deci. & Hierony. Cagnol. in. l. nemo qui condemnare. ff. de regul. iur. vterque in num. 3. vbi reputant. dict. gloſſ. not. Et idem ſenſit Panor. in capitul. excommunicamus primo. numer. 13. de hæret. colum. fin. ibi, dum dicit, quo ad actū præiudicialem. ergo in non præiudiciali epiſcopus ſine inquiſitore, vel econuerſo abſoluendo inquiſitum procedere poſſunt. Opinio Ioan. And. eſt communis & tenenda ſecundum Carreri. in tract. de hæreti. vbi late proſequitur iſtam quæſtionem diſputabilem. numer. 72. quem vide. Et communiter receptam in ſuo caſu dicit eſſe Hieron. Cagnol. in dict. l. nemo. numero tertio. quia epiſcopus habebat poteſtatem condemnandi & abſoluendi ſolus, & inde Clementina prima de hæretic ius ſcilicet nouum correctorium eidem poteſtatem condemnandi abſtulit abſque certa ſolemnitate. Remanet ergo poteſtas abſoluendi incorrecta, quicquid Felin. in capitul. non poteſt. columna prima. numero ſecundo de re iudi. in cōtrarium prædictæ gloſſ. dixerit. & doct. ſupra adducti pro parte contraria. facit capi. vt commiſſi. §. ſunt autem. de hæret. libro ſexto. ibi, in priuando tales &c. ergo non in abſoluendo eſt requirendum. ¶ Quæritur ergo, ad quem iudicem ſpectet cognitio hæreſis, an ad eccleſiaſticum, vel ad ſecularem? Dicendum eſt ad iudicem eccleſiaſticum pertinere, cum ſit hæreſis crimen mere eccleſiaſticum. glo. in ſum. 11. quæſtione prima. late probat Ludoui. Carreri. de hæretic. num. 61. verſic. Circa itaque tertium. nec iudex ſecularis quoquo modo de iſto crimine cognoſcere poteſt ſub pœna excommunicationis capitulo vt inquiſitionis. §. prohibemus. de hæreti. lib. 6. capitul. cum ſecundum leges. eod. titul. & lib. capit. ad abolendam. de hæret. AEgi. Boſſ. in tract. de hæreti. pagi. 229. in pract. numer. 10. Siman. capitul. 36. vbi ſupra. Alciat. in capitul. cum non ab homine. nume. 73. de iudi. Et poteſtas Inquiſitorum traditur per Septimacenſ. vbi ſupra, capitul. 34. numer. 14. Et quod ſpectet ad eccleſiam vt mere eccleſiaſticum, eſt. l. 58. & ibi Gregor. Lop. in gloſſa prima. titulo ſexto. partita prima. Petrus Belluga in ſpecul. Princip. rub. 11. §. Viſo de perſonis. numer. 1. vbi omnino videas aliqua notanda in materia. glo. Grego. Lopi; in. l. 2. titul. 26. part. 7. in glo. 2. vbi eſt text. Præpoſi. in capit. lege. colum. 2. nu. 11. diſtin. 10. Eſt præterea dubium, vtrum hæreticus ſit puniēdus eo in loco, in quo crimen hæreſis commiſerit vel in eo, vbi aufugit, & fuit captus, & ſic ſit remittendus ad ordinarium loci delicti commiſſi? Videtur, quod accuſatus de hæreſi vbicunque fuerit eſt puniendus, nec erit facienda remiſsio. Guido Papę deciſione. 202. incipi. In remiſsione malefactoris fienda verſicul. Quarto quod ipſe, delatus numero primo. citat Iacob. Butrigar. in. l. Arriani C. de hæret. ita tenentem, ſed in meo libro id non

repe-

Digitized by Google

reperitur,ſed Iacob.de Rauena.& Cyn.in.l.1. C. de ſum. Trini. huic ſententiæ adhærent,quamuis referat Cy.num. 7. opinionem contrariam Petri, vltimo loco. Sed Petrus Bellaperti.ibi.colū.fina. tenet primam opinionem , cuius verba formalia ſunt. Sed pone quidam hæreticus facit hic tranſitum per villam iſtam,nec exercet hæreſim ſuam, accuſatus eſt hic,nunquid debet hic puniri? Videtur quod non,quia dicit lex , quod reducēdus eſt reus in locum , in quem deliquit infra vbi de crimi.agi oportet.authē. Qua in prouincia. Sed hic non deliquit. Dominus meus dicit , quod hic eſt puniendus:quia in omni loco deliquit , in cœlo, & in terra,& in omnibus elementis,ex quo eſt hæreticus.argum.infra.de hære.l.Arriani. Hactenus ille.Alberi.in rubr. C.de hæret. eandem opinionem tuetur Ioan.Andr.in nouella in cap. vt commiſsi.colum.fin.num.7.de hæret.lib.6.& ibi Ancharran.not.4. columna ſecunda. qui ſicut Cyn. loco allegato citat Petrum pro parte contraria. Sed vt vides , imo tenet in hoc crimine non eſſe locum remiſsioni.Cardi.in Clem.2.§. denique de re iudi.columna tertia.quæſtion.9.num.12.&Bonifaci.in dict Clem.§. Nos tam ex ſuperioritate. Ioan.de Anani.in capit.1.colum.fin.numer. 6. de hæretic.Iacob de Bellouiſ.in rep.cap.Romana.§. contrahentes nu.116.de for.comp. lib. 6. Gondiſal.à Villadiego in tract.de hæretic.quæſtion.8. Franch.in cap. vt commiſsi.colum.2.numer.3.de hæret.lib.6.vbi conciliat opiniones contrarias in hoc.Philipp. Prob. ad Ioannem monach. in rub. de hæret. lib.6.num.9.& in capitul. inquiſitores. eod.tit.& lib.nu.4. Hermas libr.2.de inſtaurand. religio.capit.9.in fin.Iacob.Septimacenſ.capi. 2. num.3.Grego.Lopius in.l.11.gloſſ.1.tit.26. par. 7.vbi vide. ¶Confirmatur. Nam crimen hæreſis in Deum ſolum committitur , quod commiſſum, in omnium fertur iniuriam. vt probat. l. Manichæos.C.de hæret.l.raptores.C. de epiſcopis. & cle.Ioan.monach.in rub. de hæret. & vbique deliquit hæreticus,in cœlo , in mari,& in terra,& vbique eſt tribunal Domini,cuius cauſa tractatur argu.cap.cum epiſcopus.de offi.ordin. libr. 6. Et Domini eſt terra,& plenitudo eius.1. ad Corint. 10.nec dabilis eſt locus , quo magis principaliter hæreticus delinquat,cum hæreſis habeat tractum ſucceſsiuum. ¶Item tota iuriſdictio eſt vniuerſalis Domini , & eorum qui eius loco ſunt in terra præpoſiti, vt inquit Pſal. Pſal. 23. Dñi eſt terra, & plenitudo eius,orbis terrarum , & vniuerſi qui habitant in eo. Ergo à quocunque iudice ordinario eccleſiaſtico in ſuo foro erit puniendus , in quocunque regno reperiatur , nec erit remittendus ad locum , vbi commiſit hæreſis crimen.argumen.l.raptores.§. ſiautem. dum dicit. Simile ſtudium cum magna ſolicitudine adhibeant , vt eos poſsint comprehendere , & comprehenſos in tali crimine poſt legitimas & iuri cognitas probationes ſine fori præſcriptione duriſsimis pœnis afficiant,& mortis condemnent ſupplicio. C. de epiſcop.& cleric.ergo multo fortius in iſto crimine hæreſis.

¶Præterea hæretici ſerpunt ſicut cancer ſuis inuentionibus peſtilentiſsimis,& peſtem contagioſam ſecum afferre,non eſt dubium , qua cæteros homines inficere ſolent. Clementina prima.§.verum.de hæret.Et hæreticus loco proditoris habetur,& hoſtis totius Chriſtianæ reipublicæ,vt merito vbique puniri poſsit.argumen.l.iſqui in reatu.ibi , Reus eſt hoſtili animo aduerſus rempub. vel Principem.ff.ad leg.Iuli.maieſt.l. proditores ff.de re milit. & ratione actus ſucceſsiui in loco, vbi fuit captus.ex Bartol.numero ſecundo. in.l ſi dominium. ff. de furt. vbi vid. additionem Paul. Caſtrenſ.in.l.Pomponius.2.ff.de nego.geſt. Bal. in.l.qui furem.ff.de ſtatu homi. Hippolyt.conſilio.136.numero.15.Et ſic ſeruatur in Hiſpania,vt refert Septimacenſ. vbi ſupra capitulo ſecundo. numero quarto.¶In contrarium eſt text.in capitulo ſi peccauerit.§.ſunt homines. ſecunda quæſtione prima. ibi , vbi contigerit malum, ibi moriatur.ergo cum dictio,vbi, denotet locum commiſsi delicti,ibi erit remittendus , & non vbi fuit captus.Hippolyt.pro vtraque parte plura adducit per te videnda in materia remiſsionis in rep. l.vnic.C.de raptu virginum.numero.123. verſiculo.Sed quæro ſi capiantur. Et in practi. cauſarum crimi.repetit in.§.opportune. numero. 32. Petr. Foler.in pra.prima.part.ſecundæ partis , audiantur excuſatores. pagin.76. numero. 65. Aegidi. Boſsi. in pract. crimi. agit de remiſsione delinquentis in titul,de foro competenti.numero. 50. cum ſequent. & Couarru. late reſoluit de literis requiſitorijs ad criminum punitionem in practi. quæſtion.capitulo vndecimo.& in numero duodecimo.verſicul. Decimoquinto ſupereſt examinare.agit de iſto dubio,& fatetur primam opinionem communem eſſe. Quam communem ſequitur Barthol. Caſſan.in conſuetud. Burgund. rub. 12.§.1.numer.17.

¶Sed videtur , quod cum regula ſit , quod vbi quis commiſit delictum,ibi ſit puniendus , & ſic remittendus ad illum iudicem , in quo commiſſum eſt crimen capitulo primo. tertia quæſtion. 6.vbi Fabianus Papa ait , ibi enim ſemper cauſa agatur,vbi crimen admittitur. & in capitulo primo de rapto.& ibi gloſſ. vnica. capitulo poſtulaſti.de foro.competen.authen. Qua in prouincia. C.vbi de crimi.agi oport.l.42.titulo ſecūdo.par. 3.l.18.& ibi Gregorius Lopez. verbo. recabdar.

Digitized by Google

titul.1.part.7.& in capitibus Prætorum.capitul. 27.l.1.& ibi Grego.Lopez in gloſſ.2.tit.29.part. 7.authen.Si vero criminis.C. de adult. tex. in authen.vt nulli iudic. §. ſi vero quis comprehenſorum. colum. 9. & in authen. vt iudi. ſine quoquo ſuffrag.§.ſiquis autem.coll.2.l.1.&.l.2.tit.17.lib. 4.ordina.Traditur a Matthæo de Afflict.in conſti.Neapolitan.lib.1.rub.10.nu.17.& in rub. 41. nu. 12. Late Caſſan.in conſuet. Burgundiæ. rubr.12.nu.6.Bartholo.Soci. in regul. 335.incipiē. Remiſsio in delictis.Boeri.in conſue. Bituriceuſ. *Des coſtumes concernans los juges & leur iuriſdi.*§.21. ad fin.Bartholo.Veron.Cæpol. conſi. Criminal. 58.vbi vid.& Anto.Gom.de delictis capit. 1. nu. 87.fol.25.colum.1.Si ergo regula eſt iſta,ab ea nō eſt recedendum in caſu propoſito, & in criminibus ſimilibus,cum eædem rationes ſint, & forte validiores ad hoc,vt fiat delinquentis remiſsio, & non in loco,in quo aufugit: quemadmodum fieri debet in cæteris delinquentibus, contra primam communem opinionem.¶Rationes quatuor,quæ cauſæ huius remiſsionis fuiſſe videntur, adnotauit Iacob.de Belloui.in rep.dict.§. contrahentes. nu.110.quas refert Couar.in dictis practicis quæſtio.cap.11.num.2.quæ omnes verſantur in hære ſis crimen.Ergo erit locus remiſsioni,ſi inquiſitores loci,in quo fuit commiſſa hæreſis,requirant iudicem loci vbi aufugit,& eſt captus,vt ibi pœnam delicti ſuſcipiat in exemplum aliorum vt in authen.vt iudices ſine quoquo ſuffra.§. ſi quis autē. ad fin.coll.2,Et iſtam partem tenet Couar.vbi ſupra dict.ca.11.num.12.¶Limita ergo eo caſu,quo iudex,qui delinquentem captum habet,non fuiſſet requiſitus à iudice ratione delicti quia non ex actus,remittere non tenetur, ſed eum punire poterit ſine pœna.Couar.vbi ſupra. capit. 11. colu. pen.num.11.Et ita intelligendam eſſe cenſet opinionem communem ſupra relatam.Ludoui.Burgeſ. ab eo non citatus hunc intelligendi modum ad prædictas opiniões aſsignauit in rep.l.ſi ſe ſub ijciant.num.129.ff.de iudi.Hippoly.in rep.l.vni. C.de rap.virgi.numer.123.¶Secundo limita, niſi eſſent loca,nempe vbi fuit captus, & vbi cōmiſit delictum ſub diuerſis iudicibus & dominis, vt eſt reſpectu Hiſpaniæ Francia,vel Anglia, & ſic non habet locum remiſsio,quippe cum quodlibet regnum, ſeu ciuitas ſit diuerſæ iuriſdictionis & dominij,& habetur loco prouinciæ.gloſſ. in. l. fina. verb.id eſt,in vna prouincia.C.de præſcrip.long. tempor.communiter recepta ſecundū Sebaſtian. Sapiam in.l.hæres abſens.§.ſi quis tutelam. nu.5. ff.de iudi.vbi idem tenent Angel. & Paul. Caſtr. Bald.in.l.2.C.de ſeru.fugit.colu 2.num.2.verſic. Sed nunquid.vbi Deci,in additione. & in.l. præſes.3.colum.fin.ad fin. ff. de offi. præſid. & in.l executorem.num.27.colum.8. C.de exec. rei iudi.Philipp.Franc.in cap.Romana. §. contrahentes.numer.9.de foro compet.lib.6. qui tenent de conſuetudine non ſeruari,niſi in locis, qui ſunt ſub eodem domino,vt ſit locus remiſsioni, imo videmus, quod delinquentes ſe transferentes ad regnum diuerſum, gaudent libertate delicti ibi commorantes.Caſſan.in conſuet. Burgund. rub. 12.§.vni.num.14.Nicola.Boeri.in conſuet.Bituri cenſ.rub.*De coſtumes concernans le juges, & leur iuriſdi.*§.21.ad fin.& deciſ.29.Stepha.Aufreri.ad ca pellam Tholoſan.deciſi.319.Bald.in.l.1.C.vbi de crimi.agi oport.Iacob.de Belloui.in dict. repe. §. contrahentes.num.113.Matth.de Afflict.in conſti.Neapolitan.lib.2.rub.3.num.88. Paul.de Leazar.Imol.& doct.in clem.Paſtoralis.ſuper gloſſ. in verb.de more.de re iudi.qui teſtantur de communi totius orbis Chriſtiani vſu & praxi receptā eſſe prædictam ſententiam.Couar.in practi.quæſtio.cap.11.nume.10.verſic.Duodecimo loco ſeſe offert quem in hac materia requiſitoriarum videbis.Adde.l.103.libr.pragmati.qua cauetur, quod delinquentes in hoc regno ſi aufugiant ad Portugalliam,vel econuerſo, ſunt remittendi ad locum delicti,vt ibi puniantur, iuxta concordiam regis noſtri & Portugalliæ. Sed non eſt omittendum, quibus expenſis remiſsio ſit facienda? Sebaſtian. Sapia in rep.l.hæres. §. ſi quis tutelam. colum.2. ff.de iudi.dicit,quod in omnibus caſibus, quibus remiſsio petitur,expenſæ ſunt faciendæ de bonis petentis.citat Bald.in cap.nonnulli.colum. 3. nu. 9.de reſc.& in capit.1.§.ſi iudex.de pace tenend. Matthę.Afflict.lib.1.conſtitu.regni Siciliæ. rub. 41.num.13.Couar.vbi ſupra.cap.11.nu. 11.verſi. Decimoquarto.Dixi in.l.1.gloſſ.1.quæſt.5.titul. 5.lib.3.ordinamen.& eſt.l.2.titul. 17. vbi dixi in gloſſ.fin.infra eod.libr.8.ordinament. ¶Cum ergo pœna in clericis ſit degradatio,vtiliter quæritur quid,& quotuplex ſit.?Degradatio autem eſt depoſitio verbo,aut facto celebrata, ordine iuris ſeruato,propter delictum contra clericum ab eo commiſſum.vt colligitur ex.cap.1.de hæret.libr. 6.& cap.2.de pœn.eod.lib.capit. excommunicamus.1.§.credentes.de hæret.ibi, Si vero clericus fuerit,ab omni officio,& beneficio deponatur, vt in quo eſt maior culpa,grauior exerceatur vindicta.Et in eod.tex.in.§.damnati vero. ibi. Clericis prius à ſuis ordinibus degradatis.cap.1.ibi,depoſitus iuſte.& in cap.2.ibi,fuerit degradatus.cum ſimili.de cleri. excom. miniſtr. Degradatio proprie importat priuationem executionis officij, & beneficij eccleſiaſtici ſimpliciter,& ex toto, abſque ſpe reſtitutionis, cum certa ſolennitate, & priuatione priuilegij clericalis.vnde à depoſitione differt,quæ eſt priuatio eorundem abſque ſpe reſtitu-

Digitized by Google

reſtitutionis, ſed retento priuilegio fori, & cap. ſi quis ſuadente. 17. quæſtion. 4. & à ſuſpenſione, quæ eſt priuatio eorundem ſimpliciter, vel ad tempus, cum ſpe diſpenſationis, vt docet Sylueſt. in ſumma verb. Degradatio. in princ. Vel degradatio, eſt priuilegiorum, & ordinum ſacrorum amotio, vel priuatio ob crimen atrox facta contra clericum in ſacris conſtitutum capit. 2. de pœn. libr. 6. cap. cum non ab homine. de iudi. capit. qualiter & quando. de accuſ. cap. nouimus. de verbo ſignifica. Firmian. in tracta. de epiſcopis. 8. par. 4. lib. tit. De degradatione & depoſitione epiſcopi. in princ. nume. 1. fol. 70. in 4. volu. tract. diuerſorum docto. & ibi dicit, quòd depoſitio, eſt à dignitatibus & honoribus amotio. Specu. de accuſatio. §. 2 verſic. Vel dici poteſt. Et probatur in iuribus ſupra citatis. Degradatio autem eſt duplex, ſcilicet verbalis, & actualis. Verbalis eſt duplex. quædam vt terminus pœnæ: altera, vt præambula ad degradationem actualem, ſeu realem. Realis etiam eſt duplex: quædam vera: altera ficta. Verbalis eſt quæ verbo fit, vt verbum ſonat, & eſt vt terminus pœnæ, quando iudex eccleſiaſticus non intendit procedere ad realem ſeu actualem degradationem, ſed tantùm dicta verbali degradatione eſt contentus: quia in ea verbali degradatione pœna delinquentis eſt terminata, & iudex ſecularis in eo delicto nihil debet facere, ne inde maleficium bis puniatur, quia non iudicabis bis in id ipſum. Nahum cap. 1. Non conſurget duplex tribulatio. ca. at ſi clerici. §. fin. de iudi. cap. presbyter. 81. diſtin. gloſſ. in capit. per hoc. verb. Sententia. de hæret. lib. 6. Auguſti. Beroi. in cap. 1. num. 92. de iudi. Et de hac verbali degradatione prout ſonat terminus pœnæ, loquitur Bald. in l. officiales. C. de epiſc. & cleri. quæ ſumitur pro depoſitione, ſeu priuatione. l. iubemus. §. œconomus. C. de ſacroſan. eccl. & ſic habetur in cap. tuæ. de pœn. vbi Panor. inquit tex. illum loqui de degradatione verbali, quæ non priuat ab omni priuilegio, vnde non aufert priuilegium fori, niſi ſequatur incorrigibilitas. ca. cùm non ab homine. de iudi. quem ibi not. dixit Cardi. ad hoc, quòd clericus non efficitur de iudicio ſeculari, niſi quando non poteſt corrigi per eccleſiam, & iſte talis dicitur incorrigibilis. tex. not. in capit. inceſtuoſi. 23. quæſt. 5. capit. ad audientiam. ibi, degradatis. de crimi. falſ. quem text. intelligit communis ibi, id eſt, verbaliter. & cap. dictum. 81. diſtin. vbi gloſſ. verb. ſeculariter. infert, quòd niſi ſint corrigibiles, incidunt in ſententiam Canonis imponentes in eos manus violentas, eos verberando. Quam dixit ſingul. Franch. in capit. degradatio. de pœn. lib. 6. Secus in verberante realiter degradatum. Panor. in capit. ad abolendam. de hæret. gloſſ. in dict. capitul. degradatio. Angel. verb. Degradatio. verſic. Vtrum verberans & Sylu. eo. verb. quæſtio. 6. Præpoſitus in capitu. nulli diſtin. 84. colum. fin. num. 6. & Anchar. in cap. at ſi clerici num. 5. de iudi. Et talis degradatio verbalis ponitur pro depoſitione. cap. ſi quis laicus. 22. quæſtio. 5. vbi clericus, vel epiſcopus degradatur propter conſpirationem factam contra dominum terræ. Ita intelligit Deci. in cap. at ſi clerici, colum. pen. num. 39. de iud. Et eodem modo loquitur Panor. in cap. non poteſt. colum. 2. de re iudi. & in capit. nouimus. de verb. ſigni. Arnald. Alberti. in repeti. cap. quoniam. de hæret. lib. 6. quæſtio. 14. num. 3.

¶ Et hæc verbalis depoſitio fit ſolo verbo, quando crimen & cauſa expoſtulat per ſententiam. vt Spec. notat tit. de accuſ. §. 1. qua criminoſus perpetuò ab ordinibus ſacris depoſitus declaratur capi. qualiter & quando de accuſatio. Auguſt. Beroi. in dict. cap. at ſi clerici. num. 83. cap. veritatis. de dolo. & contuma. nempè dicendo in ſententia, quia nobis conſtat de culpa & crimine, quod reſultat ex proceſſu flagitioſum eſſe homicidam, vel proditorem contra Titium Cantorem eccleſiæ cathedralis, ideo eum deponendum perpetuò cenſemus ab officio & beneficio, prout deponimus. ex Specu. vbi ſuprà. verſic. Item quæritur per prædicta iura etiam probatur. Et Arnald. Alber. vbi ſuprà.

¶ Altera, quæ eſt degradatio verbalis, quæ eſt præparatoria ad pœnam, fit quando iudex intendit procedere ad degradationem actualiter, qua facta, reliquit degradatum brachio ſeculari puniendum, & hæc differt à præcedenti in duobus: quia huiuſmodi verbalis deſtituit conſtitutum in ſacris omni ordine, & priuilegio clericali, & alijs prærogatiuis, quibus eſt inſignitus. vt in capit. degradatio. de pœn. lib. 6. & ſic penitus deſinit eſſe clericus, vt poſſit à iudice ſeculari puniri. vt declarat Iacob. Butrig. in authen. Presbyteri. in 2. col. 2. verſi. Nota de pœna degradationis. vbi Bal. tranſcripſit ad literam. C. de epiſ. & cleri. Idem tenet Bald. in l. officiales. colum. 2. verſic. Secundus caſus eſt ratione ſubſecutæ. C. eod. titul. Arnal. Alber. in rep. cap. quoniam. quæſtion. 14. numer. 4. de hæret. lib. 6. Auguſti. Boroi. in cap. at ſi clerici. num. 83. de iudic. ¶ Eſt notandum, quòd hæc verbalis degradatio ad effectum, vt actualis ſequatur debet promulgari de conſenſu prælatorum in crimine hæreſis. vt in capit. 1. de hæret. lib. 6. in alijs de conſenſu epiſcoporum. vt in cap. degradatio. de pœn. lib. 6. & ſic numerus epiſcoporum requiritur in degradatione clerici verbali quando talem verbalem ſequutura eſt actualis, quia ad actualem huiuſmodi epiſcoporum numerus minimè eſt neceſſarius. Ioan. Andr. Domi. Anchar. & Philipp. Franch. in dict. ca. degradatio. de pœn. lib. 6. Panor. in cap. non poteſt. de ſententia & re iudi.

 col. 3.

Digitized by Google

colum.3.num.10.& Feli.etiam num.10. Angel.in ſumm.verb. Degradatio. in princi. Sylueſt. verb. Degradatio.quæſtion.1.Alberti.de hæreti. lib.6. in cap.1.quæſtion.14.nu.6. Actualis enim degradatio eſt executio verbalis præcedentis, propterea fieri poteſt ſine prædicto numero, ſecundum prædictos doct. Intellige præterea, quòd prædicta ſolennitas requiſita eſt in clericis in ſacris tex. in dict.cap.1.de hæret.lib.6.quo fit in conſtitutis in minoribus quamuis degradentur, quando traduntur curiæ ſeculari. vt per glo.in cap.1.de cler. excomm.vel depoſit.miniſtran. Panorm.& Docto. ibi.Panorm.& Deci. in cap. cùm non ab homine. de iudi. Panorm.in cap.non poteſt.de re iudi.nullus tamen epiſcoporum numerus ad eius degradationem requiritur, ſecundùm Ioan. And. & Philipp.Franch.in cap.2.de pœn. lib.6. Panor. in dict.capitul.non poteſt.nume.11.ſufficit enim proprius epiſcopus, cum conſenſu Capituli, niſi eſſet præſcriptum à prælato quòd non interueniret.vt in capit.3.de conſuet.libro.6. ſecundùm Panorm. vbi ſupra. per tex. in dict. cap.2. de pœn. lib.6. verſic. Quanquam proprij epiſcopi ſententia ſine aliorum epiſcoporum præſentia ſufficiat in degradatione eorum, qui minores duntaxat ordines receperunt. ¶ Eſt & alia actualis & ſolennis degradatio, quæ fit hæretico clerico pertinace, relapſo, vel impœnitenti, qui degradatur. & iudici ſeculari traditur. capi. ad abolendam. de hæret.c. excommunicamus. §. 1.& capit.pen.eo. titu.quo caſu realis degradatio fieri oportet ab epiſcopo proprio, conuocatis abbatibus, alijſque prælatis & religioſis, ac literatis viris, & hæc degradatio ab vno epiſcopo tantùm fit in cauſa hæreſis, & nòn in cæteris criminibus fidei fauore. vt eſt tex.in ca. quoniam de hæret.libro. 6.Iacob.Septimacenſ.de inſtitutio.catholicis.cap.45.num.25.Et ſtatutum eſt in ſancta Synodo Tridentina habita ſub Pontifice Iulio.III.Papa.ſeſsio.13.can.4. Cuius verba ſunt.Epiſcopo per ſe, ſeu illius vicarium in ſpiritualibus generalem, contra clericum in ſacris, etiã presbyteratus ordinibus conſtitutum, etiam ad illius condemnationem, nec non verbalem depoſitionem, & per ſe ipſum etiam ad actualem atq; ſolemnem dagradationem ab ipſis ordinibus, & gradibus eccleſiaſticis, in caſibus in quibus aliorũ epiſcoporum præſentia in numero à Canonibus diffinito requiritur, & abſque illis procedere liceat. Adhibitis tamen & in hoc ſibi aſsiſtentibus totidem abbatibus vſum mitræ, & baculi ex priuilegio Apoſtolico habentibus, ſi in ciuitate, aut diœceſi reperiri, & commodè intereſſe poſsint. Alioquin alijs perſonis in eccleſiaſtica dignitate conſtitutis, quæ ætate graues, ac iuris ſcientia commẽdabiles exiſtant. ¶ Fit autem degradatio cum ſolẽni detractione inſignium clericalis militiæ, qua quidem à ſacra malitia expulſus, & exauctoratus omni priuilegio clericali deſtituitur, ademptis ſingulis ornamentis, ad eius, qui degradandus eſt ordinem pertinentibus.cap. Degradatio. de pœn. lib.6.& hoc fieri debet præſente iudice ſeculari, cui ſtatim relinquendus eſt, non tamen tradendus. Eccleſia tamen debet pro eo efficaciter intercedere, vt ſecularis citra mortis periculum ſententiam moderetur capit. nouimus. de verbor.ſignif.capi. degradatio.Decius in capit. cùm non ab homine. numer.14.de iudi.Albertinus, qui ponit formam verborum ad degradationem actualem in rep.ca. quoniam.quæſtion.14.de hær.lib.6.Albert. Brunus lib.4.de hæret.ca.14.*L*udoui. Carreri.de hæret.num.133.cum ſeq.Iacob.Septimacenſ.ca. 45. num.25.l.60.& ibi Gregor. Lopius verb. *Darlo luego*. tit.6.par.1.& Specul.optimè.tit. de accuſatione.§.Secundo loco videndum eſt. num.5. & in 7.numero. ſubijcit formam degradationis.Colligitur etiam ex Ioan.Bernar. in praxi Canoni. c.90. vbi ponit reſcriptum contra illos monachos Hiſpalenſes, qui proditoriè occiderunt prouincialem, & ipſi occiſi fuerunt propter immanitatem criminis, quia ille erat loco epiſcopi. Panorm.in capit. cum ſingulis.de ſtat. monach. Grego.Lopez.in l. 61.verb.homicidio titu.6.part.1.¶ Vtrùm autem quilibet degradatus, quàm citò degradatur, ſit curiæ ſeculari tradendus pro quocunque crimine graui? Videtur dicendum, quòd propter grauitatem criminis ſit clericus degradandus actualiter, & tradendus curiæ ſeculari, minimè conſiderata incorrigibilitate in crimine hæreſis.cap.ad abolendam, §.1.& 2.de hæret.Et in falſario literarum Papæ.c. ad falſariorum.de crimi. fal. Et tertius caſus eſt in clerico depoſito propter calumniam, quam intulit epiſco. cap.ſi quis ſacerdotum. 11. quæſtion.1. Ioan.in ſum.confeſſo.lib.1.titul.5. quæſti.10.Hoſtienſ.iſtos tres caſus ponit in ſum.de hæret.§.qua pœna feriatur.l.60.titul.6.partit.1. Sed prædicta iura ſunt intelligenda data incorrigibilitate. ex gloſſ.in capit.atſi clerici.§. de adulterijs. de iudic. Et iſta opinio eſt communis contra alteram communem, & tenendam, prout colligitur ex Ioann. Bernard.in pract. Canoni. Crimina. capitu.90. & Gregor.*L*opez in l.61.verb.Homicidio.titulo.6. part.1.AEgidi.Boſi.in practi.delictorum.titul.de foro comp.num.132.Latè tradit Alnaldus Alberti.in rep.cap.quoniam.quæſtio.11.numer.9. cum ſeq.de hæret.lib.6.Dicit communem Deci. in ca. atſi clerici.in fin. princ.de iudic. Et pro hac communi ſententia põderat tribus modis facere text. in capi.cùm non ab homine. de iudi. & ibi Areti. colum.9.aſſerit communem. & in dict. capit. atſi clerici.column.etiam.9.Coua.lib.2.Variarum re-

ſolut.

Digitized by Google

ſolut.capitul.20.num.7.Fernand.Vaſquius Menchacen.lib.3.de ſucceſſ.creatio.§.21.num. 52. qui amplectitur contrariam communem & ipſam, aliquot fundamentis approbat. Sed primæ aſſentiendum eſt, non enim video poſſe hanc traditionem iuſtè fieri poſſe poſt degradationem, niſi clericus ſit incorrigibilis, aut in his criminibus; quæ expreſſim iuxta canonicas ſanctiones, eam punitionem admittunt. Nec tamen negandum eſt, poſſe homicidium contingere, aliudve crimen ita damnoſum & pernicioſum reipub.inſpectis loci, temporis, & perſonarum qualitatibus, quod arbitrio diſcretorum iudicum hanc traditionem iuſtiſſimè patiatur. Qua in re maturo conſilio procedendum erit, & ſecundùm ſubiectam materiam, vt euitetur maius malum, quod inde euenire poſſet in republica. Et ſic relapſi tradendi ſunt curiæ ſeculari cap.ſuper eod. de hæret.lib. 6.qui quamuis ad ſpiritualia admittantur pœnitentes, cum eccleſia nulli claudat redeunti gremium ſuum, tamen quo ad pœnam temporalem non admittitur, quin minus puniatur, ex mente Doctorum in dict.capitul.ſuper eo.& Bart. in l. qui ea mente. columna ſecunda, num.1.ff.de fur. Anani.in capitulo.ad abolendam. de hæret.colum.7. Et intra quantum tempus dicatur quis continuò & confeſtim redire ad fidem & eccleſiæ vnitatem, vt reconciliari valeat.vt in cap.ad abolendam. de hæret. & in capitul. vt officium.eod.titul.lib.6.l.2.titu.26.par.3. Declarat ibi Gregor.Lopius in gl.3.quem vide poſt Archi.in capitul. vt commiſsi.§. necnon. de hæret.lib.6.§ Vtrum autem eo caſu, quo ſit hæreticus immurandus perpetuò, ſit degradandus, ſicut quando eſt tradendus Curiæ ſeculari? Reſpon. quòd eodem modo degradatur capit. 1. de hæret. lib.6.Panorm. in capit. excommunicamus. 2. de ſententia excommun.Paul.Grilland. de hæret.q.7.numero primo.Gondiſſal. à Villadiego contra hæretic.prauita.quæſtion.19.verſic. Sed occurrit iuxta hoc.num.3.Et epiſcopus ſolus cum ſuo Capitulo facere poterit degradationem, iuxta text. in dict.capit.1.cum ſua gloſſ.fin. de hæret.libr.6. Sed ſi conſuetudine præſcriptum eſſet ius corrigendi ſine Capitulo, poſſet abſque eod.capi.3.de conſuet.lib.6.Not.ſecundum Panor. in capit. nouit.colum.2. de his quæ fiunt à prælat.Illud tamē annotandum eſt, quòd epiſcopus debet eſſe confirmatus, & conſecratus ad hoc, vt clericum degradare poſsit, ſecundùm Domi.in capitul. 1. de hæret.lib.6.quia eſt ordinis ordines conferre, ſimiliter & auferre ergo cap.auaritiæ. de elect.lib.6.Faciunt à me congeſta in lib.1.ordi.titu.6.l.2.glo.2. pagina.262.vbi adduxi duas opiniones adinuicem contrarias.Et quæ tradit Selua de beneficio.1.par. quæſtion.2.num.32.¶ Et poſt actualem degradationem, vtrùm ſit neceſſaria traditio curiæ ſeculari ad hoc vt puniri poſsit, eſt dubium? Et videtur quòd ſic cap. 1.de hæret.lib.6.dum dicit, cùm pro hæreſi fuerit curiæ ſeculari relinquendus. ergo ante traditionem factam iudici ſeculari per eccleſiaſticum, non poterit capi.ex eo, quia adhuc eſt in foro eccleſiæ. cap. nouimus. de verbor.ſignif. Sed dicendum eſt, quòd cùm fuerit degradatus actualiter, non requiritur alia actualis traditio, vt declarat Domi.& Franch.num. 3.in ca. 2.§.fi. de pœn. lib.6.Panor.Areti.& Deci.num. 14. in capit.cum non ab homine. de iudic. Angel. verb. Degradatio.§.2.& ſic poterit puniri à iudice laico. Licèt tutius ſit, vt fiat traditio. § Degradationis forma cū orationibus ſolitis in omnibus ordinibus, habentur in Pontificali Romano. fol. 201. cum duobus ſequentibus, vbi vide. Et vltimum in conſtruendo, eſt primum in reſoluendo, ſecundùm Philoſoph. vt pàtet exemplum in domo quæ deſtruitur, ſecundùm Ioann.Andr.& Domi, in dict.capi.2.§. poterit. numero tertiò.verſic.Quæro an iſte tex. & Philipp.Franch.numer.1.colum.1.¶ Eſt & alia pœna contra hæreticum, ſiue clericum poſt degradationem actualem, ſeu laicum, mors naturalis igne vltore. Probat.l. Arriani.C. de hæret. Alphonſus à Caſtro libro ſecundo. de iuſtâ hæretic. puni.cap.12.Septimacenſ.de inſti. catholicis. cap. 45.vbi num.8.dicit de conſuetudine eſſe introductum, vt ſit ignis, vt dixi & probaui in l. 1. verbo. *con animo pertinaz*.titu.1.lib.1.ordina. pagina.32. Bartholomæ.Fumi in ſum. Armilla. verb.Hæreſis. num.11.verſic. Hæretici quomodo puniantur pœna ignis. Angel. verb.Hæreticus.§.16.vbi dicit, quòd animaduerſio eſt pœna ignis de conſuetudine, licèt de iure ſit pœna mortis. gloſſ. in capit. pen. verb.puniendi. de hæret. & ibi Panor. Paul. Grilland. de hæret. quæſtio,3.Stephan. Bertran. conſi.212.lib.2.Couar.lib.2. Variarum reſolut.capit.10.num.10.l.2.titu.26.part.7.l.2.titulo.1.lib.4 foro legum. Gondiſſal. à Villadiego de hæret. quæſtion.25.Ioan.Berbert.in viatorio iuris. rubr. De crimine læſæ maieſtatis. Plures caſus, quibus quis pœna mortis venit puniendus, ponit Caſſanæ. in conſuetud.Burgund. rubr. 1.num.6.fol.14. Et caſus, in quibus quis de iure communi puniendus eſt pœna ignis, ſcripſit Lucas de penna in l. 1. colum.1.C.de immu.nemi.conced. libr. 10. refert Matthæ.de Afflictis in conſti.Neapoli.rubr. 1.libro primo.num.39.vbi loquitur in hæretico, qui eſt flammis viuus comburendus. ¶ Pœna tamen ignis non omnibus hæreticis infligenda eſt, ſed eis tantum, qui vel relapſi ſunt, vel in ſua pertinacia & impœnitentia vſque ad prolationem ſententiæ diffinitiuæ perſiſtunt. Nam quamuis aliquis eſſet impius, & hæreſiarcha, non eſt protinus

igni

Digitized by Google

igni tradendus, ſed eccleſiaſtica benignitate monendus. Quòd conuerſus fuerit priuſquàm per iudicem eccleſiaſticum declaratus ſit relapſus, pertinax, vel impœnitens, proculdubio in iſto caſu pœnam ignis euadet. Si verò captus conuerti noluerit, ſæpius exhortandus eſt, adhibitis etiam ad hoc negotium viris religioſis & eruditis, vt ſi fieri poſsit, conuertatur, & viuat. Nec ſtatim brachio ſeculari relinqui debet, ſed ſententia differenda eſt, vt hæreticus furor ceſſet: nam nulla vnquam de morte hominis cunctatio lōga eſt. Quòd ſi Pharaonis & dæmonis inſtar in obſtinata perfidia permanſerit, tunc lata prædicta ſententia, qua declaratur hæreticus, iudici laico dimittendus eſt: à quo mox condemnatus, illicò igni tradi debet cap. ad abolendam. de hæret. Alphoſ. Caſtr. libr. 2. de iuſta hæret. puni. capit. 1. Hermas lib. 2. de inſtau. religio. cap. 15. Iacob Septimacenſis de inſti. catholicis. capi. 45. num. 12. citat. 5. inſtructio. Hiſpalenſ. cap. 9. Villadiego de hæreti. quæſtion. 20. & Gregor. Lopez in l. 2. titu. 26. par. 7. Plura circa hoc dubium referunt, & notant Matthæ. de Afflict. in conſti. Neapolitan lib. 1. rubr. 1. nu. 35. Verſiculo vigeſimoprimò nota. Calderi. conſi. 2. ſub. tit. de hæreti. Rebuff. de pacific. poſſeſſ. n. 196 Ioan. Ignac. in l. 1. §. cùm dominus num. 31. ff. ad S. C. Syllani. ¶ Quæri poteſt, Vtrùm nobilis ſit eadem pœna propter crimen hæreſis puniendus, ſicuti cæteri plebeij puniri debent? Reſpondeo, quod ſic, nulla habita nobilitatis generis ratione. Nam tanto conſpectius in ſe crimen hăbet, quantò qui peccat, maior habetur, ex Iuuenal. Satyr. 8. & dixi alibi latiùs. Et iſtam ſententiam reputat memoria dignam Septimacenſ. vbi ſuprà capitu. 45. numer. 23. l. Arriani. C. de hæret. vbi nulla diſtinctio perſonarum admittitur in hoc crimine. Et quòd nullius quantumuis nobilis ſit in crimine hæreſis puniendo habenda ratio, patet. Nam in rebus fidei, omnes Chriſtiani æquales ſumus, nec eſt diſtinctio perſonarum Græci, aut Iudæi: etenim in vno ſpiritu omnes nos in vnum corpus baptizati ſumus, ſiue Iudæi, ſiue Gentiles, ſiue ſerui, ſiue liberi: vt Paulus ait ad Roman: capitu. 10. & 1. ad Corinth. capitulo. 10. & Origenes lib. primo. in Iob. columna. 18. Nazianze. eleganter oratio. 24 Item, quia nobilium delictum grauius eſt, tum ratione nobilitatis, quibus ea ratione plus eſt confiſum, ideò duriùs & acriùs ſunt puniendi. l. quædā ff. de pœn. cap. cùm quidam. de iur. iur. Deinde, quia hæreſis nobilium magis potēs eſt & grauior, ac pernicioſior reipublicæ, ac deterioris exempli. Nec dignitas ſacerdotalis prodeſt hæretico, ne alijs pœnis puniatur, ac cæteri qualeſcūque hæretici, vt ſuprà habitum eſt, ergo nec ſecularis nobilitas in hoc prodeſſe debet. Quam ſcientiam Archidiaconus probat in cap. qui contra. 24. quæſti. 1. Fel. in cap. cum quidam. colum. 3. de iur. iur. Andr. Tiraquell. de nobilitat. cap. 20. nu. 118. Quibus libens accedit Septimacenſ. loco ſuprà citato. nu. 14. Niſi fortè publicè pœnitentibus gratia cōſanguineorum commutetur habitus (vulgò Sanbenito) qui maximam familiæ notam afferre ſolet, alioquin alia ſolet eſſe pœna nobilium, alia plebeiorum l. 3. ff. de re milita. §. 1. vbi glo. verb. torquentur. Bart. in l. capitalium. §. ſerui. ff. de pœn. Lucas de Penna in l. 1. C. de deſertori. & occulta: lib. 12. Euſebius libro quinto. hiſtoriæ eccleſiaſticæ. capit. 3. Reatus omne excludit priuilegium in hoc crimine hæreſis, cùm omnium grauiſsimum ſit, vt dictum eſt ſuprà. ¶ Sed dubium occurrit enodandum. Hæretici ſine nouo proceſſu cum primùm tradunt Curiæ ſeculari, pœna mortis naturalis ignis in eis exequitur: quod quidem compertum eſſe Inquiſitoribus ita fieri debere, nō obſtantibus eorum deprecationibus, de quibus in ca. nouimus. de verbo. ſignific. liquet, & ſic ſunt cauſa immediata & propinqua mortis delinquentis, ergo efficiuntur irregulares per regulas iuris communis. Cui dubio ipſe ſic reſpondendum cenſeo quòd cum irregularitatis grauamen iure poſitiuo fuerit inductum, vt eſt communis omnium opinio, proinde à ſummo eccleſiæ Principe tolli potuit. cap. propoſuit. & ibi glo. de conceſ. præbend. & ideo Bonifacius Papa. VIII. in cap. vt inquiſitionis. verſi. Præfati poteſtates. de hæret. lib. 6. in his verbis, ſibi relictos ſtatim incipiant indilatè animaduerſione debita puniendos, non obſtantibus appellationibus, &c. interdicit que in. §. Prohibemus. Poteſtatibus ſeu iudicibus ſecularibus notionem & iudicium, ſed vult expromptè ſententias ſic ab Inquiſitore & loci epiſcopo pronuntiatas exequi ſub eccleſiaſticæ cenſuræ pœna, qua ſi non iudices, ſed executores debeant eſſe iudices laici ſententiæ latæ ab Inquiſitoribus. Ergo Papa voluit etſi præſenſerint eccleſiaſtici iudices pœnam mortis inferendam eſſe condemnatis, nihilominus tamen delegationem cum debitis proteſtationibus abſque irregularitatis incurſu fieri poſſe per præmiſſa, & quia potiùs eſt quædam delegatio, quæ fieri poterit à domino habente iuriſdictionem generaliter. cap. fin. ne clerici vel monachi lib. 6. Quicquid nimis licentioſè dixerit cōtra Bonifacium Ioan. Igne. in l. 1. §. quum dominus. num. 39. ff. ad Syllani. Igitur praxis Inquiſitorum hæreticæ prauitatis, quæ habet cum poſt cōdemnationem hæreticorum præſente iudice ſeculari hæreticos tradunt iudici ſeculari rogantes, ne morte, aut membri mutilatione eos afficiant, iuſtè fieri poteſt, iuxta cap. Nouimus. de verbor. ſignifi. l. 60. tit. 6. par. 1. Cuius praxis meminit Di-

recta,

Digitized by Google

rectorium Inquiſitorum, dum refert ſentẽtiarum formulas. Idque habetur in Pontificali Romano fol. 201. Quod ſatis tutum eſt, cùm à ſancta ſede Apoſtolica traditum ſit. Tutius tamen quidam exiſtimarunt, quòd Inquiſitores non traderent ſic damnatos iudici ſeculari, ſed eos, lecto proceſſu, condemnarent coram iudice laico, atque ita damnatos à propria iuriſdictione dimitterent, vt denique iudex ſecularis eos morti & igni traderet, vt Henrri, notat in cap. ad abolendam. de hæret. Igne.in l.1.§.cùm Dominus.numer.37. ff.ad Syllaniam.Couar.in repet.Clem.Si furioſus.2.parte. §.5.num.6.verſic. Decimoquartò. de homicidio. Et ſic ſententia fertur abſque ſcrupulo irregularitatis ab Inquiſitoribus. ¶ Eſt præterea alia pœna, quòd hæretici carent eccleſiaſtica ſepultura: & qui eos tradiderint eccleſiaſticæ ſepulturæ, ſunt excommunicati, nec abſoluendi donec ſatisfecerint in forma tradita in cap.quicunque.in princip. de hæreti. lib.6.cap.excommunicamus.1.§. credentes.de hæretic. Probatur: nam cuicunque decedenti in peccato mortali deneganda erit eccleſiaſtica ſepultura. ex gloſſ.iuncto tex. in cap.quia in omnibus.de vſur.gloſſ. ſepulturam. in capitul. 2.de ſtat.monach.ſed hæreticus eſt talis.capi.3.de hæret.ergo cum eo in vita non potuimus communicare,nec in morte communicare debemus. cap. de communione.24.quæſt.2.cap. ex parte parentum.de ſepultur.& illic eſt.gloſ.notabilis & ordinaria, recitans caſus, in quibus denegatur de iure alicui eccleſiaſtica ſepultura.Et in fine dicit, quòd conuicto de hæreſi poſt mortem denegari debet cap.ſanè profertur. 24. quæſtione ſecunda. Eſt etiam alia glo in cap.nullus.13.quæſtion.2.vbi Cardin. Turrecremata vltra. 14. caſus enumerauit.& Angel.verbo. Sepultura.§.29. Bartholo. Fumi in armilla aurea.verb. ſepultura. fol.327. nume. 16. verſi.Multi eccleſiaſtica ſepultura priuantur. Et Hoſtienſ.in ſumm. de ſepultur. §. quibus interdicatur.tex.in cap.ſicut.de hæret.l.8.titul.13.par.1. Suaderi poteſt vlteriùs, quod hæretico non ſit aſſignanda in loco ſacro eccleſiaſtica ſepultura: quia aduerſus ipſam deliquiſſe conſtat, ergo eius cadauer,cum viuus non erat tuendus.ca.fin.de immu. eccleſi. cum ſit proditor & hoſtis eccleſiæ, vt ſuprà dictum fuit,nec immunitate eccleſiaſtica gaudet hæreticus confugiens ad eam, imò inuitus poterit extrahi ad punitionem criminis. Gondiſſal. à Villadiego in tract. de hæret. quæſtio. 11.n.15. Nicol Boeri.deciſio.110. dicens idem eſſe in blaſphemis,atque ita apud Gallos pronuntiatum fuiſſe. Didac.Couar.in libr.2.Variar.reſolu.c.2.n.11. verſi.Decimoquartò eadem ratione.Hippolyt. in l.ex ſenatu.ad fin.ff.de ſicar. Iacob. Septimacenſ. de inſtitu.catholicis.cap.45.nume.21.verſic.Nec prætereundum eſt.Hierony. Gigas de crimine læſæ maieſtatis.titul.De pluribus & varijs quæſtioni.quæſt.3.num.19.pagina.419.His etiam accedit tex.in cap.is cui. de ſententia excommu.libr. 6. in verſi.Talis quoque. vbi habetur denegandam eccleſiaſticam ſepulturam eſſe ei, cui prohibitus eſt ingreſſus eccleſiæ. Et notat.Ioan.Bernard.in practica crimi. canoni.cap.121. Ex quo tex. Ancharr. in dict.cap.is cui. columna ſecunda. verſiculo. ſecundo nota. num.2.infert, quòd ille, qui eſt prohibitus moram agere in ciuitate dum vitam agebar, poſt mortem non poterit deferri ad ſepulturam in tali ciuitate. Ratio, quia cui non communicamus dum viueret propter eius delictum, nec in morte.notat Bart. in l.ſi quis inſulam ff.de cadaue punito.vbi dicit Bart.nota hanc legem,quia fortè nõ reperies alibi,& habes hic, quod ille qui in vita non poteſt morari in ciuitate, poſt mortẽ non poteſt reduci ad ciuitatem ad ſepulturam. Et eſt ſententia notanda contra bannitos à regno. Idem notat Hippoly. in l.fin. nume.58. ff.de quæſtio.Conueſtiri poterit ex 3.regu.cap.13.Quoniã inobediens fuiſti ori Domini, & non cuſtodiſti mandatum quod præcepit tibi Dominus Deus, & reuerſus es,& comediſti panem, & bibiſti aquã in loco,in quo præcepi tibi, ne comederes panẽ, nec biberes aquas non infertur cadauer tuum in ſepulchrum patrum tuorum. Item etiam Hieremiæ.22.Sepultura aſini ſepelietur, putrefactus & proiectus extra portas Hieruſalem. ¶ Nec obſtat ſi quis dixerit,Sepelire mortuos inter opera charitatis & eleemoſynarum enumeratur, Tobiæ.12. Et in Eccleſiaſti.cap.7.dicitur,Mortuo non prohibeas gratiam ſepulturæ.cap. in eccleſiaſtico.13. quæſtion.2. Sed hæretico cùm ſit proximus Chriſtianus,ſcilicet baptizatus,quamuis inimicus, iſta eleemoſyna non eſt neganda, quippe cùm dilectio in inimicos ſit eroganda ex ſeruatoris præcepto,& Chriſtiano ſit danda ſepultura cap.ex parte. de ſepultur.& qui ſepelit cadauer, non videtur ſepelire hæreticum, cùm forma corporis humani & eſſentia ſit anima rationalis. Clemen. 1.§.Porrò. de ſumm. Trinitat. & homo mortuus non ſit homo l.principaliter. C. de libe. cauſa. Matthæ. de Afflictis in cap.1.§ mutus epiſcopum vel abbatem.num.29 Quò fit,quod furca ſuſpenſus, licèt non debeat deponi à laqueo ſine iudicis licentia, tamen ſi fuerit petitum corpus vt tradatur ſepulturæ, debet concedi. gloſſ. in Clementina prima. verb.pœnitentiæ. de pœni. & remiſsio. quam citat Hippoly. in l.fin.num.60.ff.de quæſti.Ioann. Anani in ca.fures columna prima. ad fin. de furt. Quò fit accedentem ad aliquem animo interficiendi eum ſi viuum inueniret, tamen mortuum inuentum truncauit membra cadaueris, non ob id efficitur

Digitized by Google

citur irregularis, quia non habet animam, nec poteſt dici homo cap. quod verò non formatum. 32. quæſt. 2. vbi abortus factus ab aliquo inanimati, non imputatur ad homicidium, quia informatum erat corpus abſque anima rationali. Doctrina eſt Archidi. in cap. fin. 15. quæſtion. 1. dicentis, quòd clericus quia amputauit corpus mortui, animo interficiendi eum ſi eſſet viuus, non efficitur irregularis. Sequitur Feli. in cap. à nobis. 2. colum. 2. numer. 3. de ſent. excomm. Boeri. deciſio. 316. nu. 11 Hippoly. in l. qui ſine accuſatoribus. colum. 6. numer. 25. ff. de quæſtio. Nicola. Ploui. de irregular. regula. 27. num. 17. Archiepiſcopus Florentin. 3. par. tit. 28. capit. 2. §. 5. verſic. Item dicit Archidia. Syluest. in ſumm. verb. Homicidium. 3 quæſti. 7. & Conrad. de contractibus. quæſtio. 80. Nauarr. in manual. confeſſo. cap. 27. num. 221. pagin. 760. Ratio, quia iam non eſt niſi cadauer, & crimina morte extinguntur. gloſſ. in cap. ſi quis epiſcopus de hæret. Tum etiam, quia ſepultura nil peccauit, ergo locus nulla pœna erit puniendus, cùm ſit incapax pœnæ & legis. arg. text. in cap. mulier. 15. quæſt. 1. Sed cadauer, nec locus habent rationem, nec ſenſum, igitur eis imponi non poteſt pœna. Sicut habetur in dict. capit. quicunque de hæret. lib. 6. quem tex. refert Caieta. in ſumm. verb. excommunicatio. capitu. 45. Sed dic pro ſolutione. Quia aliud eſt dare ſepulturæ mortuum, quod eſt opus pietatis, & eſt omnibus commune, & aliud in loco ſacro ſepelire, hoc enim non conuenit omnibus, ſed multis interdictum eſt, vt diximus. Cardinal. Turrecremata in cap. nullus. colum. fin. 13. quæſt. 2. & ſic hæretico denegatur eccleſiaſtica ſepultura, & alijs prohibetur, ne ei concedant, vt in dict. cap. quicunque. qui tex. punit eos, qui ſcienter hæreticum tradiderunt eccleſiaſticæ ſepulturæ, ſecundum Caietan. in ſumm. verb. excommunicatio. cap. 45. Nauar. in manuali confeſſo. c. 27. nume. 137. Idem eſſet, ſi ſepeliret in loco prophano extra eccleſiam, & cœmeterio more eccleſiaſtico ſecundum Archi. Ioann. Andr. & Domini.

¶ Secus tamen eſſet, ſi eos ſepelirent more aſinino in locis prophanis extra eccleſiam, & eius cœmeterium, nam non incurrerent ſepelientes eos in pœnam cenſurarum de quibus in dict. capit. quicunque. de hæret. lib. 6. ex Caieta. & Nauar. in locis præmemoratis. Sepultura aſini dici poteſt, quę ſit in terra prophana, quia is, quem conſtat mortuum eſſe in peccato mortali, non eſt ſepeliendus in eccleſia, vel cœmeterio, ſed aſini ſepultura eſt ſibi danda, id eſt, in terra prophana. gloſſ. in capit. 2. verb. ſepulturam. de ſtatu. monach. tex. vbi gloſſ. ad ſepulturam in cap. placuit. 23. quæſti. 5. intelligit de canina ſepultura, quia pro tali eccleſia non orat. cap. pro obeuntibus. 13. quæſtion. 2. & capit. 1. de reliq. & vene. ſancto. Secus ſi manifeſtè non conſtet deceſsiſſe in mortali, quia ſepeliendus in eccleſia, vel cœmeterio eſſet. Vnde decedens ſine confeſsione exteriori in extremo vitæ facta niſi conſtet, quòd confeſsionem contempſit vltra annum. vt in cap. omnis vtriuſque ſexus. de pœn. & remiſsio. eſt ſepeliendus in eccleſia, vel cœmeterio, quia ex quo præuentus eſt morte, præſumendum eſt, quòd non deceſsit in peccato mortali, niſi de eo conſtet, quia præſumendum eſt de quolibet bonum. cap. ex parte. vbi Panormi. in verſic. Nota vlterius. de ſepultur. Ioann. Montoloni. in promptuario iuris diuini & humani. verb. ſepelire. l. 8. vbi dixi in gloſſa prima. tit. 1. lib. 1. ordina. cum notatis à Martino Nauar. in manuali confeſſo. cap. 26. num. 32. Nam ſi in anno non eſſet confeſſus ex culpa præcedenti, quamuis mors repentinè ſuccedat, ſepultura ei eſt deneganda, iuxta text. in dict. ca. omnis vtriuſque ſexus. ex Panor. in cap. ex parte. num. 3. de ſepultur. & qui non communicat in anno catholicus minime eſt cenſendus. cap. ſeculares. cum ſeq. de conſec. diſtinct. 2. Cardina. Turrecremata. in cap. fin. num. 5. diſtinc. 30. tex. in authen. de priuileg. dot. hæred. muli. nõ præſtan. in princ. colla. 8. ibi. Igitur ſacram communionem in catholica eccleſia non percipientes à Deo amabilibus ſacerdotibus hæreticos iuſtè vocamus. Dicunt illum tex. Ana. & Feli. in rubri. de hæret. eſſe ſingularem. Cùm ergo hæretici ſint non debent eccleſiaſticæ ſepulturæ tradi: tum quia deceſſerunt in notorio peccato mortali per præmiſſa. Tum, quia in excommunicatione aduerſus hæreticos lata ipſo iure propter crimen hæreſis. quæ antiquiſsima eſt. argu. cap. Achatius & cap. audiuimus. 24. quæſtio. 1. & cap. ſanè. 24. quæſtio. 2. cap. excommunicamus. 1. & 2. de hæret. capit. nouerint. de ſententia. excom. Nauarr. in manuali confeſſ. cap. 27. num. 56. pagin. 657. & in repet. cap. ita quorundam. notab. 11. num. 41. de Iudæis. Et hæc euitatio hæreticorum à tempore Apoſtolorum indicta fuit. Apoſtolus enim Paulus 1. ad Corinthi. 5. admonet, ne cibum quidem cum illis eſſe ſumendum. Et ad Titum. 3. Hæreticum inquit, hominem poſt vnam & ſecundam correctionem deuita. Ioann. ait. 2. Epiſtola cap. 8. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domũ, nec, Aue, ei dixeritis. qui enim dicit illi, Aue, communicat operibus eius malignis. Et pluribus Canonibus ſanctorum hoc ſancitum conſtat. Nam in Canone. 45. inquiunt, Qui cum hæreticis orauerit, communione priuetur. Si verò hortatus fuerit eos orare, damnetur. Et canone. 46. Epiſcopum, aut presbyterum hæreticorum ſuſcipientem baptiſma, damnari præcipimus. Quæ enim conuentio Chriſti ad Belial?

aut

Digitized by Google

aut quæ pars fidei cum infideli. Item in Cano. 63. Qui ſynagogam Iudæorum, aut hæreticorum cõuenticulum ingreſſus fuerit, vt preces cum illis coniungat, deponitor, & à communione. Quod & plenius cauetur in Cano. 69. cum ſequen. & oſtendit Iacobus Septimacenſis de inſtitu. Catholicis. cap. 11. num. 1. ¶ Quin etiam euitare eos tenemur tanquam excommunicatos, non ſolùm de iure diuino, ſed etiam poſitiuo, quo introductum eſt eos euitare, vel non debere cum eis commercium aliquod habere. vt in extrauagan. Ad vitanda ſcandala. de excomm. non vitand. in pragm. ſanctio. Gallican. quam refert & declarat Martin. Nauar in manuali confeſſorum. cap. 27. num. 35. & 36. & alibi latiùs diximus. ¶ Cum ergo communicatio hæreticorum dum vitam agũt, ſit prohibita omni iure, non immeritò & ſanctè ſancitũ eſt, vt cum eis vitam vniuerſæ carnis ingreſsi, eos ſepeliendo communicare minimè liceat. iuxta capitul. ex parte. & cap. ſacris. de ſepultu. & gloſ. in cap ad hæc. de priuileg. in verb. ſepelierint. quæ ait, Ita communicando eis in morte inciderunt in excommunicationem, quia cui non communicamus viuo, non communicemus & mortuo. 24. q. 2. cap. de communione. cap. legatur. & capi. ſane. Roma. ſing. 701. ſecundùm antiquam impreſsio. ſecundum nouiorem eſt. 709. incipi. Secundum loquens cum excommunicato. Ripa in tract. De peſte. titu. De præſeruatiuis remedijs contra peſtem. fol. 17. num. 107. verſi. Nam qui faciunt funeralia. Richard. à Media Villa in. 4. ſenten. diſt. 48. art. 7. quæſtion. 3. Caietanus verb. Excommunicatio. capi. 46. Facit etiam nam ſepultura in eccleſia conſtituitur, vt orationes inde fiant pro ſepultis. Sed illicitum eſt ſepeliere eũ in loco ſacro pro quo preces horarias non licet effundere, & fugiendum ab hæreticis, nec vllo pacto communicandum docet Alphonſ. à Caſtro libro. 2. de iuſta hæreti. puni. ca. 18. Ergo & ſepultura ſacra nõ eſt eis miniſtranda, quanuis aſinina, & locus prophanus eis aſsignari non ſit prohibitum, vt fœtor cadauerum euitetur, & ne oculos & nares viuẽtium inficient. Ripa de Peſte loco ſuprà citato nume. 144. verſi. Inſuper propter hanc. ¶ Intellige tamẽ ſepelientem hæreticum, ſcientem eſſe talem, incidere in excommunicationem & pœnam dict. cap. quicunque. in princ. de hæreti. lib 6. Tamen ignorans ignorantia probabili, quippe cùm non eſſet habitus pro hæretico in republica, ſed pro catholico, vt ſæpe cõtingere ſolet, quòd quanuis aliqui ſint infideles, apparent hominibus in vita fideles & catholici, qui poſt obitum conſtat fuiſſe hæreticos. Iſtos ergo niſi ſciẽter & præſũptuoſe ſepelierint, non incidere in pœnam tenendum eſt. Caietan. in ſum. verb. Excommunicatio. cap. 46. glo. in clem. vni. verb. ſcienter. de conſangui. & affini. glo. in Clem. 1. verb. ſcienter. de ſepultu. quæ inquit, neceſſariam fore ſcientiam ad hoc vt excommunicatiò li[illegible] et. cap. ſignificauit. & c. cùm deſideres. de ſenten. excomm. cap. [illegible] ibi glo. 1. de hæret lib. 6 Feli. in cap. 2. num. 6. de conſtitut. & ibi Andr. ab Exea. Couar. late in rep. capi. Alma mater. 1. par. §. 10. num. 7. de ſenten. excom. lib. 6. agit, an ſententia ex communicationis liget ignorantes, etiam quando eſt poſita pro actu damnato à iure diuino. gloſſ. in extrauagan. Quia quorũdam. verb ſcienter. Ioan. 22. ſub titul. de verb. ſignifica. Et pœna ſine fraude locum non habet. l. aliud eſt fraus. ff. de verb. ſignific. l. ſancimus. C. de pœn. Et antiqui fraudem pro pœna ponere ſolebant. l. cùm autem. §. iuuent ff. de ædilit. edict. Plura per Marcum Antoni. Natta. conſil. 338. numer. 5. lib. 2. Ideo nec irregularitas contrahitur abſque dolo, etiam ſi culpa abſit cap. is cui ibi, ſcienter. vbi notat Domini. de ſententia excom. lib. 6. notab. 1. Marti. Nauar. in rep. cap. accepta. oppoſitio. 8. illatio. 9. num. 34. de reſti. ſpolia. & in rep. cap. cùm contingat. verſi. Secunda deciſio. pagin. 161. de reſcrip. & in manuali confeſſo. capitu. 25. num. 70. & in cap. 27. num. 74. Couar. in Clemẽ. Si furioſus. 1. part. §. 1. num. 4. verſic. Secundò hic diffiniri poterit. de homici. & ſcientia & malitia dicenti & alleganti incumbit probare, cũ ſit fundamentum ſuæ intentionis. Et qualitas quæ inducit delictum, non præſumitur, niſi probetur. glo. in. l. cum actum. ff. de nego. geſt. cum mult. concordant. à me collectis in. l. 1. glo. 1. verſi. Dubium eſt circa hanc legem. titul. 10. libr. 1. ordina. Socinus iunior conſi. 36. num. 1. col. 2. lib. 2. ex cuius dictis hoc bene probatur. ¶ Qui ergo dubitans hæreticum fuiſſe aliquem cum ſepeliuit, nõ facit præſumptuoſe, ac proinde non incidit in pœnam aduerſus ſepelientes hæreticos, credentes &c. impoſitam à. cap. 2. de hæret. lib. 6. cùm dicat, ſcienter præſumpſerint. Verbum enim, præſumpſerint, motum proprium & iactantiam facientis cõtra legis præceptum denotat. glo. in cap decernimus. veb. Non præſumant. de iudi. notat Barba. in cap. ſi diligenti. num. 146. de foro competent. ¶ Item etiam pœna contra ſepelientes, eſt canon latæ, & non ferendæ ſententiæ, dum in dict. ca. 2. ponuntur hæc verba, excommunicationis ſententiæ ſe nouerint ſubiacere. id eſt, ipſo iure. ex Feli. in cap. Rodulphus. verb. ſubiaceat. nume. 26. de reſcrip. Declarat Panormi. in cap. clericis. nu. 14. ne cleri. vel monach. eſt glo. innodetur. in cap. 2. §. inhibemus. de hæret. lib. 6. & infra latius in hac glo. dicetur. Et habita ſatisfactione, adhuc eſt neceſſaria abſolutio, & in hoc differt à ſuſpenſione, in qua ſequuta ſatisfactione, nulla alia abſolutio

eſt

eſt neceſſaria,vt ſentit glo. verb.vſq; in dict.ca.2.
& ibi Domi.citando glo.in Clem.1. verb. donec.
de decim.Quæ glo.probat ſuſpenſionem ad tem-
pus,elapſo tempore,abſq; aliqua abſolutione tol-
li, ſecùs in excommunicatione ad tempus lata,
Quam dixit notabi Præpoſi.Alexandri.in.c.non
eſt colum.2.nu.6.de Sponſali.Feli.in. c. ad aures.
colum.2.nume.2 de ſimonia.Rip.optimè in c. 1.
notab.6.nume.23.de iudic.Couar. in epitome. 4.
Decretal.2.part.cap.6.numer.16.vbi aſſerit poſt
Rip.hanc eſſe communem opinionem & Carol.
Molinæ.eſt videndus in.1.part. in conſuet. Pari-
ſienſibus.titul.1.§.27.quæſt.3.nu.5.fol. 124. col.
1.quanuis Alciat.In cap,19.notab.de iudic.vt re-
fert Couarru.velit idem eſſe in excommunicatio
ne,quod in ſuſpenſione,& malè & Rip.vbi ſuprà
in interdicto,& non bene. ¶Satisfactio autem de
bet eſſe extumulando proprijs manibus, & publi
cè cadauera hæreticorum. Et ſic fieri poteſt per
eos,quod tamen cùm lex deneget, per alios expli
cari nequit.Tex.id denotat cum ſua gl.verb.pro-
prijs.& in verb.publicè in ca.2.in princip. de hæ
reti.lib.6.Et eſt notandus text.dum ait , proprijs
manibus,& ſic deneget poteſtatem per alium ex
tumulandi,quia induſtriam perſonalem hæc ver-
ba important.l.iubemus.ibi,vnuſquiſq; miles ac-
cepto per ſuam manum.C.de erogatio.milit. an-
no.libr.12.vbi Bar.num.2.notat, quòd ſtipendia-
rij conſtituere non poſſunt procuratorẽ ad ſuum
ſtipendium recipiendum , quia per manum pro-
priam ipſorum debent recipere. Et ideo inquit,
quòd ſint cauti procuratores communis,quòd nũ
quam procuratores ipſorum ſoluant.Et illũ text.
ad hoc dixit ſing.Ludo.Roma.conſ.352.Quæri-
tur primò.columm.1. in princ. Iaſ.in. l.ſi quis id
quod.numer.37.ff.de iur.omn.iudic.& in.l.iube-
mus.colum.3.numer.11.C.de teſtamen.Alex. in
addi.ad Bart.in dict.l.iubemus. alias incipit. Per
hanc num.3.C.de erogatio.milit.annonæ.lib. 12.
& ibi Ioan.de Platea.numer.2. & ibi Additio. ad
eum.Et Lucas de Pen.colum.3.ponit aliquas quę
ſtiones, quæ non poſſunt per procuratorem ex-
plicari,cum induſtria perſonæ ſit neceſſaria cap.
fin.§.is autem.vbi Felin.pleniſsimè de offi. dele-
gat.l.1.§. ne autem. C. de cadu.tollend.ibi , ſuis
manibus.l.1.ibi, ſuis manibus. ff. de eo per quem
fact.erit.l.ſiquis id quod. ff. de iuri. omni. iudic.
Et ſic ſtatutum præcipiens aliquid fieri proprijs
manibus,non verificatur per ſubſtitutum vt no-
tat Alex.in.d.l.per hanc. aliàs incip. Iubemus in
additio.ad Bar.num.3.C.de erogat.milita. anno.
lib.12.nec incideret in pœnam , quando tali caſu
faceret per procuratorem, licèt à culpa delicti nõ
eximeretur tanquam exercens actum malum per
alium.glo.in Clem.1.verb.publicè de vita & ho-
neſta.cleri.ſing.ſecundùm Card.in capit. fin. §. is
autem.notab.1.de offi.de leg. & in cap. mulieres
de ſententia excom.Panor.in cap.expoſuit.num.
12.de dilatio.& in cap.licet.num.3.de decim. Syl
ueſt.verb.clericus.3.quæſt.6 Barbarius in.l. 1. in
princ.nume.21.colum.11.ff.de verb.obligatio.&
notat idem Barba.in cap.paſtoralis.colum. 3. nũ.
16.vbi dixi de iudic.Facit cap. in criminalibus. 5.
quæſt.3.ibi,niſi per ſe,vbi notat Domini. col. 1.
dicendo.Nota,quòd illud dicitur fieri per ſe,quod
fit perſonaliter , & non per interpoſitam perſo-
nam.Quod notate propter ſtatuta , quæ quando-
que aſtringunt perſonã ad exercendum actũ per-
ſonaliter.Hactenus illè.cap.quia fruſtra. de vſur.
in illis verbis,niſi priùs ipſe vbi Cardi.notat,quod
actus,qui fieri debet per ſe , non poterit fieri per
iudicem.text.cum glo.in.l.ſingulos.verb.Chiro-
grapho.ff.de teſtam.vbi Bar.notat, quòd quando
actus eſt faciendus à pluribus , non poterit ille ex
pediri per vnum ex commiſsionẽ aliorum , &
illa gloſſ.loquitur in teſtamento in ſcriptis , ſecùs
in nuncupatiuo.vt in.l.fin. C. de teſtam. Hodie
vero in teſtamento in ſcriptis ſcientes ſignare,ſeu
ſubſcribere pro ignorantibus ſe ſubſcribunt. l. 3.
Tauri.Facit etiam. Nam quando commiſsio eſt
facta per verbum,præcipio,indelegabilis eſt.glo.
in.l.ſæpe audiui.ff.de offic. præſid. Commendat
vltra docto.ibi Iaſo in.l. 2. C. communia delega.
colum.1.& in.l.1.num.94. C. de iure emphyteu.
ad idem.cap.1.de verb.ſignifi.ibi,proprijs mani-
bus.libr.6. Ergo cùm in ſpecie propoſita factum
ſit arduum.& non leue,vt puniantur hæretici, eo
rumque auxiliatores, & cum eis communicantes
quocunque modo merito per ſe ipſos, & non per
ſubſtitutos debent exhumare hæreticum,Quini-
mò non occultè,ſed publice.Quia , vt inquit glo.
publicè.in cap.2.de hæret.lib.6.publicè peccaue
runt,ideo publice ſatisfacere debent.c.1.de pœn.
& remiſsio.Quem text.intellige, ſiue peccata fue
rint notoria,vel publica tantum , licet non noto-
ria , ſecundùm Ioann. Andre. & communem ibi.
Itidem etiam pœnitentiam publicam inferẽdam
eſſe pro crimine notorio,vel publico,intelligas à
iudice in foro fori,non autem à confeſſore in fo-
ro interiori,& pœnitentiæ.Nauar. poſt alios in
cap.conſideret.§.ponat ſe.num.16. de pœniten-
tia diſtinct.5.& in cap.1.in princ.num.89. in ver
ſicul.Quintò innuit hic text.eum.de pœni. diſti.
6.& quæ dicit Archiep.Floren.3.par tit.14.c.17.
§.6.Sunt hic annotanda.Quò ſit , quòd exhuma-
tio debet fieri publicè,cùm infertur in iudicio ex
teriori,non autem in interiori, per præmiſſa. Et
eſt optimus intelligendi modus ad dict.capitu. 2.
de hæret.lib.6.¶ Intellige etiam,quando oſſa hæ
retici,ab oſsibus fidelium diſcerni,& ſeparari poſ-
ſent,

Digitized by Google

ſent,non aliàs, ne fiat iniuria Catholicis: capit.ſacris.de ſepultur.gloſ. in cap. quicunque verb. extumulent.de hære. lib. 6. Multa enim ratione incertitudinis tolerantur, quæ ſi certa eſſent, minime tolerarentur. Hippoly.in rep.rubric.C.de probationi.num.354.& Andr.Tiraquel.de primogenito.quæſtion. 7.in 10. opinio. vbi plura ſcribit, quæ propter incertitudinem vitiãtur iniure. Quibus addenda eſt.l.9.titu.9. parti.6.l.8.ad fin. titu. 13.parti.1.Locus etiã interdicitur, vt careat eccleſiaſtica ſepultura, vbi fuit ſepultus hæreticus.cap. 2.in fin.princi.de hæreti. lib. 6. & ſic res inanimata punitur.ſic in capitu.fœlicis.§. ciuitas.de pœn. lib.6.& in capitu.vbi periculum.§. præterea. verſicul,ciuitas de electio.lib. 6.capitul. ita nos.§. egeat. 25. quæſtio.2. quibus in locis ciuitas priuatur Epiſcopo propter delictum ciuium& etiam Innocentes qui non peccarunt,ſed fit ex cauſa,quãuis abſque culpa.vt in regula,ſine culpa.de regul. iuris.lib.6.& quæ notat Couar.lib.2.vari.reſolut. capitul.8.colum.fin.numero.10.ſic ergo in ſpecie propoſita: ideo diruuntur domos proditorum & hæreticorum, & ſale ſeminantur, & tituli & ſtatuæ ibi affigi ſolent, vt cæteri pœna deterriti, ſimilia committere non audeant. capitul. & dixit dominus.de conſecra.diſtinct. 2.vbi latè dixi Salmanticæ in lectione ordinaria anno.1561.l.6. tit. 27.parti.2.l.2.titul.10.libr.4.ordinam. & ibi dixi in gloſ.2.vbi domus proditoris diruitur in perpetuum: eruuntur etiam oculi in ſignum ne videant quod prætendebant proditores.l.4. titul.28. par. 2.& ſcinduntur auriculæ inſignum maleficij. l. 6. eod.titul.& parti.& nobilis vehitur ſupra aſinum & cum catenis,& per terram trahitur.l. 3.tit.28. par.2.& animal, cum quo peccauit, etiam ſi culpa careat,ne ſit memoria flagitij, occiditur. capit. mulier.15.quæſt. 1. Leuit.20.l.fin.titulo.21.parti. 7.Igitur cùm ſubſit cauſa, abſque culpa ciues & ciuitas puniri poterit,vt à ſimili delicto odio pœnę alij retrahantur. Quo fit, quòd etiam inhibentur laici diſputare publicè, vel priuatim de fide ſub excommunicationis pœna, vt euitetur cauſa recedendi à fide,quæ per diſputationẽ aliquando euenire ſolet,& ne ſub ſpecie agni, habeant fortè facultatem proferendi alijs, quæ interius ſunt, vel eſſe cogitant.capitul.quicunque.§. inhibemus. de hæretic.lib.6. Confirmatur ex. l. nemo clericus. C.de ſumm.Trinita. vbi ait; Nemo clericus, vel militaris, vel alterius cuiuslibet conditionis de fide Chriſtiana publicè turbis coadunatis & audientibus conetur in poſterum tractare:ex hoc tumultus & perfidiæ occaſionem requirens.Nam & iniuriam facit iudicio reuerendiſsimæ Synodi; ſi quis ſemel iudicata, ac rectè diſpoſita reuoluere, & publicè diſputare contendit Sanctus Thomas & ibi Caietanus optimè declarauit ſecunda ſecundæ.quæſtion.decima.articu.ſeptimo. Sylueſter in ſumma verbo. Diſputare. & ſumma aurea Armilla eodem verb. diſputare, folio. 97. columna prima. Latiùs per Alphonſum à Caſtro, libro primo de iuſta hæreticorum punitione, capitulo decimo nono.folio.61.columna prima. cum ſequent.Antoni. de Roſellis in tractatu. de concilijs, titulo. Quanto tempore debet durare Concilium. §. Et vt dixi.numero vigeſimo primo. Tradit Gondiſſaluus à Villadiego in tractatu contra hæreticam prauitatem. quæſtio.vigeſima prima.numer. primo.cum ſequent. Probatur ex Apoſtolo ſecunda ad Timothe. ſecundo, noli verbis contendere,ad nihil enim vtile eſt,niſi ad ſubuerſionem audientium. Præterea diſputatio argumentis aliquibus agitur: ſed argumentum eſt ratio rei dubiæ faciens fidem,ea autem,quæ ſunt fidei, cùm ſint certiſsima,non ſunt in dubitationem adducenda, ergo de his,quæ ſunt fidei,non eſt diſputandũ,præſertim à laicis, cum vt in plurimum ſint illiterati. Ad idem capitul.cum quibus.24. quæſtion.tertia vbi Cardinal. Turrecremata. Facit text.in capit. in mandatis.43.diſtinct.l.46.titu.5.partit.prima. l.1.titul.1. libro. 1. for.juzgo. Sed in contrarium vrget,imò quòd ſit licitum de fide Catholica diſputare.l.quoniam venerabilis. & ibi gloſ. verbo. vno ore.C.de epiſcop.& cleric.glo.in cap.quis neſciat.9.diſtinct.gloſ.final.in ca.nos ad fidem. 96. diſtinct. Item Actuum.9. dicitur, quòd Saulus inualeſcebat,& confundebat Iudæos,& quod loquebatur gentibus,& diſputabat cum Græcis. ergo de fide Catholica licet diſputare. Sed his non obſtantibus, quæ non ſunt contraria; imò declarant concluſionem propoſitam, eſt dicendum, duplicem eſſe diſputationem; vna materialis & ficta ad exercitium, vel ad errores confutandos, quæ coram ſapientibus,& firmis in fide laudabilis eſt, vt prædictæ gloſſæ in difficultate adductæ probant Innocen.in capitul.2. ad finẽ de ſumma Trinitat. Ioann.Montolon. in promptuario. verb. diſputario. & Caietanus ſecunda ſecundæ. quæſtione decima. articulo ſeptimo. & Caſtro libro primo. de iuſta hæreticorum punitio. capitu.decimo nono. Villadieg.contra hæreticam prau.q. 21. Ioannes Echius in enchiridio.capitul.27. Præpoſ. in cap. Sancta Romana,numer.3.diſtinct. 15.& in capit. quis neſciat. numero.9. diſtinctio. nona. vbi latè Ioann.de Turrecremata numero.1.vbi ponit quatuor concluſiones.& in dict. capitul.cum quibus. 24. quæſtion. tertia. Altera eſt formalis & vera dubitando de fide: volendo afferre contrariam rationem de fide pro, vel contra, & talis dicitur propriè & formaliter diſputare de fide, quæ cùm ſit certiſsima, & dubius in ea

ſit, hæreticus eſt cenſendus. capit. 1. de hæret. Et iſta diſputatio omnibus tam clericis quàm laicis eſt prohibita, vt in confirmatione concluſionis conſtat, & ex doctoribus ſuprà proximè citatis. Laicis autem non licet diſputare de fide. c. 2. §. inhibemus. de hæreti. libr. 6. nec licet prædicare eis ſub pœna excommunicationis. c. excommunicamus. 1. §. Quia verò, &c. cum ex iniuncto. de hæret. & c. ſicut vno corpore. & ibi gloſſ. eod. titulo. Quò fit, quòd clerici in ſacris conſtituti magiſtrantur, & Doctorum gradus recipere poſſunt ex conſtitutione. 32. in noſtra Salmanticenſi academia omnium principe in ſacra Theologia: quia dignitas Doctoralis præſtat eis facultatem prædicandi. d. cap. ſicut. de hæret. Et ſic magiſtri habent facultatem à canone. Et etiam alias conceditur ab homine. Sic ergo laicus prædicare prohibetur per præmiſſa iura, niſi haberet licentiam à ſuperiore. Panor. & deci. num. 19. verſic. Octauò quæritur. in c. 2. de iudi. glo. in c. bene quidem. 96. diſtinct. in verb. laico. quæ probat laicum ex Romani Pontificis cõmiſſione ſententiã excõmunicationis ferre poſſe. Panormi. idem notat citando præmiſſam gloſ. in cap. final. col. final. numer. 2. de cleri. ægrotant. & in c. ab excommunicato. num. 6. de reſcrip. & in c. eccleſiæ ſanctæ numer. 2. de conſtitu. Felin. in c. ſolitæ, nume. 2. de maio. & obedien. gloſ. eſt ſimi. in ca. præter hoc. verb. decibus. 32. diſtin. tex. vbi gloſ. verb. arbitrio. in cap. Manam verò. 2. q. 5. Deci in l. fœminæ. num. 41. ff. de reg. iur. Ioan. à Selua in tractat. de beneficio 2. part. q. 5. numer. 8. ita ſaluantes glo. in c. adijcimus. 16. q. 1. Sed eſt dubium, cum tex. in dict. c. 2. §. inhibemus. de hæreti. libr. 6. dixit, innodetur. in gloſ. eod. verb. an ſentẽtia excõmunicationis ſit canõ latæ ſententiæ, an ferendæ. Et ibi gloſ. poſt Archidi. tenet quòd ſit ferendæ, & ad eius incurſum requiratur monitio, ne publicè vel priuatim prædicet. Et gloſ. illa eſt allegabilis, quatenus habet, quòd verbum præteriti, ſeu præſentis temporis ſit canon latæ ſententiæ, verbum autem futuri ſit ferendæ. Et ſignanda ſecundum Ancha. in dict. c. 2. col. fi. Domi. & Philipp. Franchum. Barba. in c. 2. in prin. de for. cõpe. vbi eſt gloſ. ſimi. & alia in c. quiſquis. de elect. alia in c. ſi diligenti. de for. comp. & in c. ſi quis ex clericis. de vita & honeſt. cleri. & omnino Additio. ad Bald. in l. iubemus. C. de ſacr. ſanct. eccleſ. ſub num. 2. in §. ſanè. colum. 3. Bal. in l. iubemus ſanè. nu. 2. & ibi gloſ. & in l. in criminali. C. de iur. omn. iudic. quas com. Felin. in ca. Rodulphus. vbi latè, numero 36. de reſc. Cui addendus eſt Ioan. Hannibal. in rep. l. poſt contractum. num. 231. ff. de donatio. verſ. Nam quando actus valet ipſo iure. Tiraquel. in repet. l. ſi vnquam. verb. reuertatur. numero. 172. C. de reuocan. donat. Præterea hæretici, & filij catholici eorum hæreticorum, fautorum, defenſorum, & receptatorum vſque ad ſecundam generationem ad eccleſiaſticum beneficium, ſeu officium nullo modo ſunt promouendi. capit. 2. de hæret. lib. 6. Cuius verba ſunt, Hæretici, aut credentes, receptatores, defenſores, & fautores eorũ, ipſorumque filij vſque ad ſecundam generationẽ ad nullum eccleſiaſticum beneficium, ſeu officiũ publicum admittantur. Quòd ſi ſecùs actum fuerit, decernimus irritum & inane. Comprobatur pœna ex tex. in cap. fœlicis. §. nulli. de pœn. libro 6. & ex tertia inſtructione Valliſoletana cap. 11. & Iacob. Septimacenſ. in inſtitutio. catholicis. capit. 29. nume. 1. & clemen. 1. §. ipſius filij, ibi ipſius filij per maſculinam deſcendentes lineam vſque ad generationem ſecundam, omni ſpe diſpenſationis adepta reddantur ipſo facto inhabiles ad eccleſiaſticum beneficium. de pœnis. Ex quo text. deducitur hæreticum irregularem & inhabilem eſſe propter tale crimen, ſi celebrauit ſicut prius antequam fuiſſet abſolutus ab excommunicatione & ſuſpenſione, in qua incurrit ipſo facto propter crimen hæreſis, non alias. c. ſi celebrat. de cle. exc. miniſtrant. niſi peractã pœnitẽtia, cum ipſo fuerit diſpenſatum. Quam poſitionem intelligo, quando crimen fuit publicum, ſecùs ſi occulte cõmiſſum, nam poſt iniunctam pœnitentiam non requiritur alia diſpenſatio, vt in ſacris miniſtrare valeat. argum. cap. quæſitum. de tempor. ordina. Secundò eſt tex. in c. ex tenore. eo. titul. quo textu probatur ex nullo crimine quantumcunque graui degrationem inducenti, quod eſt omnino occultum [per accidens poſt peractam pœnitentiam nullam ſuſpenſionem, ſeu irregularitatem induci in ſuſceptis: ſeu ſuſcipiendis ordinibus. Et eleganter probat Alphonſus à Caſtro in lib. 2. de poteſtat. legis pœna c. final. fol. 264. col. 2. verſi. Tertia principalis concluſio. gloſ. in ca. inquiſitionis. verb. Homicidium. de accuſatio. quæ excepit crimen homicidij. per cap. quæſitum. de tempo. ordin. Tamen Alphonſ. à Caſtro vbi ſupra idem tenet in homicidio occulto per accidens. Nauar. tamen ab eo recedit in manuali confeſſo. cap. 27. nu. 139. pagina. 769. Quòd etiam in crimine hæreſis requiratur notorietas ad incurſum irregularitatis, conſtat ex ca. ad abolendam. de hæret. ibi, vt quicunque manifeſtè fuerit in hæreſi deprehenſus, ſi clericus eſt, vel cuiuslibet religionis obumbratione fuſcatus, totius eccleſiaſtici ordinis prærogatiua nudetur, & ſit omni officio & beneficio ſpoliatus, &c. Et textus in capitul. ſecundo de ſchiſmaticis. ibi, ſi publicum eſt, &c. Ergo ſi occultum pœnitentia ſequuta iſtius peccati, & abſoluto ab excõmunicatione, nulla ſupereſt ſuſpenſio, ſeu irregularitas in iſto crimine, enormiſſimo

rum,

Digitized by Google

tum,quia contrarium iure non reperitur expreſſum:tum, quia regula tex.in d.c. ex tenore. & in cap.final.de tempo.ordi.generalis eſt in omni crimine,ergo generaliter eſt accipienda, cùm præcipuè hæc pars ſit benignior,& mitior. Hæretici ergo,ac filij eorum,non ſunt admittendi ad eccleſiaſticum officium, ſeu beneficium,etſi admitterẽtur, ipſo iure ſunt priuati. textus in dicto capitulo ſecundo.§.hæretici.ibi, quòd ſi ſecus,&c. & in capitu.ſtatutum Fœlicis. eodem titul. de hæreticis. libro ſexto. capitul. vt commiſsi. §. priuandi. eodem titul.& libro. ſexto. vide quæ ſcripta ſunt infra titul.9.l.1.illud autem quod dixi ſupra, irregularitatem non contrahi per delictum occultũ, etiam ſi ſit hæreſis, ſed per ſolam pœnitentiã criminis tolli,crederem attenta diſpoſitione ſacri cõcilij Tridentini Seſsio. 24. cap.6. incipien. liceat epiſcopis.irregulares effici, ſed tamen diſpenſatio pertinet epiſcopis,& eorum vicarijs ex ſua delegatione iuxta tenorem ipſius literæ,illud tamen annotandum eſt, quod verba dicti cap.6.ad fin.ibi, idem in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tantum,non eorum vicarijs,ſit permiſſum. ſunt intelligenda, quòd vicarij epiſcopi ſpecialiter ad hoc deputati poſſunt in irregularitate contracta ex crimine occulto & non deducto ad forũ contentioſum diſpenſare in foro conſcientiæ gratis & impoſita pœnitentia ſalutari,non tamẽ poſſunt vicarij horum,vicariorum,& ſic vicarij per ſe, & non per ſubſtitutum debent hoc munus exercere.ibi,eis tantum.ſcilicet,epiſcopis,& eorum vicarijs,vt ſupra dictum eſt,faciunt quæ dixi in c. 1. de offi.vic.lib. 6. an ſubſtitutus ſeu vicarius ſubſtitutum alium,ſeu vicarium creare poſsit, notandũ etiam eſt,quod prælatus in caſu dicti cap.6. propter crimen auditum in eo foro conſcientiæ, ſubditum ab adminiſtratione beneficij, ſeu officij remouere non poterunt, Sanct. Thom. quodlibet. 5.art.13.eſſet enim detegere cõfeſsionem,& actũ occultum manifeſtare contra piam mentem concilij,quod eſſet iniquum.& contra diſpoſita in iure,eſt tamen dubium an filius reconciliati,vel dãnatæ matris per ſanctum inquiſitionis officium ad mortem, vel alio modo poſsit cathedram in aliquo ſtudio approbato conſequi, vel gradum doctoratus,vel à ſuſcepta cathedra ſequuta condemnatione parentum priuari?

Secunda pars tractatus hæreſum.

SED quia hæretico Catholicus opponitur, & qui bene definiunt, contraria conſignificant, vt optimè dicit Sanctus Thomas, ideo inquirendum eſt, Primò quis debeat Catholicus cenſeri, hoc enim ſcito,facile erit dignoſcere, quis reputari debeat hæreticus: Catholicus ergo (vt quibuſdam placet) ille cenſendus eſt, qui integram, & inuiolatam ſeruat Catholicam fidem. Seruare autem integraliter catholicam fidem, eſt omnia, quæ ad fidem Catholicam pertinent explicitè, vel implicitè credere fideliter & abſque dubitatione, & nulli contrario pertinaciter adhærere. Et hoc vltimum ideo additur, quia ſtat aliquem implicitè credere omnia, quæ ad fidem Catholicam pertinent, & tamen non eſſe Catholicum, ſed hæreticum, ſcilicet,ſi pertinaciter adhæreat alicui, quod eſt contra fidem. Vt ſi quiſpiam credens omnia,quæ vniuerſalis eccleſia credit, pertinaciter teneat, quòd Salomon fuit pater Dauid,quod eſt contra veritatem ſcripturæ ſacræ ſecundo Regum vndecimo, & Matthæi primo. Si verò quæratur quid eſt implicitè credere? eſt credere alicui vniuerſali, ex quo multa ſequuntur, & nulli contrario pertinaciter adhærere. Vnde & credens hanc propoſitionem vniuerſalem, Omnia quæ traduntur in ſacra ſcriptura,& quot modis dicitur hæreticus,& quæ ſit acceptio hæretici,quæ credit vniuerſalis eccleſia,ſunt vera,implicitè credit:ſed credens hãc vniuerſalem, poteſt nihilominus pertinaciter diſſentire alicui ſingulari,quæ continetur in ſacra ſcriptura, vel doctrina eccleſiæ vniuerſalis,proeo ſcilicèt, quòd non intelligit vel non credit ſingulare illud ſub illa vniuerſali, ſcilicet, in doctrina eccleſiæ, vel ſacra ſcriptura contineri. Si verò quæritur quomodo eſt,poſsibile quòd aliquis credat omnia quæ tradit ſcriptura ſacra,vel credit vniuerſalis eccleſia, & tamen pertinaciter adhæreat alicui aſſertioni quæ repugnat vel traditis in ſacra ſcriptura,vel in fide vniuerſalis eccleſiæ? Ad hoc dicitur, quòd ſicut contingit aliquid ſcire in vniuerſali & ignorari in particulari: ſicut poſſum ſcire quòd omnis homo eſt rationalis, & ignorare hanc ſingularem,iſte homo eſt rationalis, demonſtrato aliquo quem video à remotis,de quo ignoro an ſit homo,vel brutum: ſic poſsibile eſt, quòd aliquis credat hanc vniuerſalem, Omnia contenta in ſcriptura ſacra & doctrina eccleſiæ ſunt vera,& tamen credat hanc eſſe falſam, Beatus Lucas fuit diſcipulus Chriſti,quia ignorabat hanc veritatem contineri,vel poſſe inferri ex diuina ſcriptura, quo poſito, ſi pertinaciter adhæreret quacunque ex cauſa huic,Beatus *Lucas* non fuit diſcipulus Chriſti,ſiue hoc faceret ex ignorantia, ſiue ratione temporalis cõmodi ſiue principatus & gloriæ cauſa, hæreticus & non catholicus cenſeretur? Tales quidem fuerunt ferè omnes hæretici

per eccleſiam condemnati. tenebat enim totã ſa-
cram ſcripturam eſſe veram, ſed ideo fuerunt iudi
cati hæretici, quia pertinaciter tenebant aliquid
contra ſacram ſcripturam, vel doctrinam eccleſiæ,
quod tamen contra eam eſſe non credebant. Si ve-
rò quæritur quid eſt credere explicitè. Reſponde
tur, quòd credere explicitè, eſt alicui particulari
propoſitioni aſſentiri, quia in doctrina eccleſiæ
continetur. Ideo autem dixi, quia in doctrina ec-
cleſiæ continetur? quoniam ſi illi aſſentiatur pro-
pter aliquam rationem aliam, vel authoritatem,
talis quidem aſſenſus non erit fides, nec aſſentire
erit credere, ſed ſcire, vel opinari. Vt puta, quicũ-
que Chriſtianus etiam ſimplex aſſentit huic, Chri
ſtus natus eſt de virgine, quia ab eccleſia ita edo-
cetur, nec ad hoc habet inductiuum aliud quam do
ctrinam eccleſiæ, talis Chriſtianus explicitè cre-
dit hanc ſingularem propoſitionem; Chriſtus de
virgine natus eſt. Si verò illi aſſentiat, quia in Al-
corano continetur, talis aſſenſus non erit fides.
Sed quia impoſsibile eſt aliquem etiam doctiſsi-
mum, & tenacis memoriæ virum explicitè crede-
re omnia, quæ in doctrina eccleſiæ continentur,
ideo quæritur, quæ ſunt, quæ fideles omnes tenen
tur explicitè credere. S. Thom. 2.2.q.2.ar.5. huius
fuit opinionis, quòd articulos fidei explicitè cre-
dere teneantur. Alijs videtur, quòd etſi non om-
nes articulos, ſaltem eos, qui communiter in eccle
ſia docentur, & prædicantur fideles ſcire tenen-
tur, & huius opinionis fuit Scotus lib. 3. Senten-
tiarum. diſt. 2. Vnde ſecundum aliquos doctores,
quilibet Chriſtianus tenetur explicitè credere ar
ticulos de Vnitate & Trinitate diuinarum perſo-
narum, de remiſsione peccatorum, & de conſequu
tione vitæ æternæ. Item omnes articulos ad hu-
manitatem Chriſti pertinentes, videlicet, quòd
Chriſtus conceptus eſt de Spiritu Sancto, natus
de virgine, paſſus, quòd in infernum deſcenderit,
quòd ſurrexit, & aſcenderit in cælum, & veniet iu
dicare viuos & mortuos. Inter articulos etiam di-
uinitatis tenebuntur explicitè credere, quòd om
nia viſibilia & inuiſibilia à Deo creata ſunt, quia
communiter in eccleſia hæc docetur. Et ſi quiſpiã
arguat, quòd ſimplices & illiterati non poſſunt in
telligere quid per terminos importetur, in qui-
buſdam articulis, vt puta, in articulis Trinitatis
perſonarum. Ad hoc dicendum, quod ſiue capiant,
ſiue non neceſſe eſt eos credere explicitè Deum
eſſe vnum in eſſentia, & trinum in perſonis. Nam
aliàs cùm nullus etiam doctiſsimus capere valeat
plenum intellectum horum articulorum, omnes
etiam docti & prælati excuſarentur à fide eorum
explicita, quod dicendum non eſt. Non autem
omnes ad fidem explicitam credibilium pariter
tenentur, ſed ſimplices quidem & laici ad fidem
articulorum, vt dictum eſt: presbyteri autem, qui
bus cura animarum non committitur, & à quorum
ore non requiritur lex, ſufficit ſi præter hoc tantũ
de ſcientia habeant, quòd ea, quæ ad ſacramentum
perficiendum ſpectant, ritè ſeruare poſsint. Preſ-
byteri verò, qui curam animarum habent, ſcientiã
legis habere debent: non quidem, vt ſciant omnes
difficiles quæſtiones legis, quanuis debet ad ſupe-
riores haberi recurſus, ſed ſciant, quæ populus cre
dere debeat, & obſeruare de lege. Sed ad ſuperio-
res ſacerdotes, ſcilicet Epiſcopos pertinet, vt etiã
ea, quæ difficultatem in lege facere poſſunt, ſciãt.
Vnde & Matthæ. 13. apoſtolis, quibus ſuccedunt
epiſcopi, dictum eſt, vobis datum eſt noſſe myſte-
ria regni cælorum. Id eſt, vobis incumbit ſcire dif-
ficilia & ſecreta legis & eccleſiæ. Et Apoſtolus de
Epiſcopo dicit ad Ti. quòd amplecti debet fidelẽ
ſermonem, qui ſecundùm doctrinam eſt, vt potens
ſit in doctrina ſana exhortari, & eos, qui contradi
cunt arguere. Sanè autẽ exhortari, & contradicen
tes arguere, non fit ſine ſciẽtia difficiliũ quæſtio-
nũ. Vnde in c. inter alia. de offi. ordi. dicitur, quod
Epiſcopi per ſeipſos debẽt miniſtrare populo ver
bum Dei, & quòd defectus ſcientiæ in eis ad præ-
dicandum reprobandus ſit omnino, nec de cæte-
rò tolerandus. Et inter epiſcopos tãto magis hoc
ſcire tenentur, quanto in maiori gradu collocan-
tur, ſicut S. Thomas dicit. 4. Sententiarum. diſt.
24. q. 1. art. 3. quæſtiuncula. 2. Ex præmiſsis inferũ
tur aliqua corollaria. Primum eſt, quòd laicus etiã
ſimplex catholicus eſſe poteſt: nã ſeruare poteſt
integram & inuiolatam catholicã fidem. Si enim
explicitè credat ſaltim articulos fidei, qui cõmu-
niter in eccleſia prædicantur, & implicitè credat
omnia vera eſſe, quæ in fide vniuerſalis eccleſiæ
continentur, & nulli contrario pertinaciter adhæ-
reat, catholicus eſt, & fidem ſeruat integram, & in-
uiolatam. Secundum eſt, quòd ſine fide explicita,
ſaltem articulorum; qui in eccleſia communiter
prædicantur, nullus ſaluus eſſe poteſt, ſi tamen do
li capax ſit, & annos diſcretionis attigerit. Tertiũ
eſt, quod fides explicita reſpectu credibilium, non
eſt in omnibus fidelibus æqualis, ſed maior in ma-
ioribus, id eſt, in epiſcopis, & inter epiſcopos, ma-
ior in ſummo epiſcopo, id eſt, in Papa, ad quẽ om
nes quęſtiones legis referendæ ſunt. Quartũ eſt,
quòd quamuis ex parte minorũ, id eſt, ſimplicium
determinatus ſit numerus eorum, quæ explicitè
credi debent, non tamen ita determinatus eſt ex
parte maiorum, id eſt, presbyterorum & epiſcopo
rum. Quintum eſt, quòd ſine fide implicita po-
teſt eſſe ſaluus. Licèt enim ponatur aliquem ex-
plicitè ſcire & credere omnia, quæ eccleſia vſ-
que nunc tenenda & credẽda docuit, neceſſariũ eſt
tñ, quod talis parat⁹ ſit credere omnia, quæ eccleſia
cre-

Digitized by Google

credenda, & tenenda eſſe docuerit. Sextum eſt, quòd ex parte ſimplicium minor eſt fides eorum, quæ explicitè credunt, id eſt, pauciora ſunt, quæ creduntur explicitè: maior eſt autem fides implicita, id eſt, multa ſunt, quæ implicitè credunt. In prælatis maior fides eſt explicita, quàm in ſimplicibus & vetulis, quia ſcilicet ad plura credenda explicitè tenentur: minor autem eſt implicita, id eſt, pauciora ſunt, quæ implicitè credunt. Et inter prælatos quanto maiori gradu collocantur, tantò magis creſcit explicita fides, & minuitur implicita. Septimum eſt, quòd ad ſalutem neceſſariũ eſt habere fidem explicitam, nam cum altera tantum nemo poſſet ſaluus fieri, vt probatum eſt. Faciunt ad l.1.titu.1.lib.1. ſupra. Habito ex ſuperioribus quis dicatur hæreticus, & quis catholicus cenſeri debeat, non erit ab re, ſi quæratur, ſecundò vtrum omnes hæretici, ſint hæretici neſcienter. Ad quod eſt dicendum quod non, ſed quòd eorum quidam ſunt hæretici ſcienter, & quidam neſcienter. Scienter hæretici dicuntur, non qui ſciunt ſe eſſe hæreticos, vel errantes, impoſsibile enim eſt, quòd aliquis ſciat ſe errare, ſed qui mente tenent aſſertionẽ, quam ſciunt eſſe contrariam fidei Chriſtianæ: huiuſmodi ſunt omnes illi, qui putant fidem Chriſtianam pro aliqua parte falſam, aut vanam, & vniuerſaliter omnes, qui mente, & animo à fide apoſtatant. Tales enim quamuis neſciãt ſe errare, imò putant, quòd veriùs ſentiunt, quàm catholica eccleſia, ſciunt tamen ſe difformari, & contraire doctrinæ eccleſiaſticæ. Neſcienter hæretici dicũtur, qui licèt credant in genere totam fidem Chriſtianam eſſe veram, in aliquo tamen articulo ſpeciali errant contra eam. Quod dupliciter poteſt contingere. Vno modo, ſi teneant aliquas aſſertiones eſſe falſas, quæ ſub forma propria in ſcriptura canonica cõtinentur, pro eo, quod putant, non omnem ſcripturam, quæ in veritate canonica eſt, ad fidem Chriſtianã pertinere, huiuſmodi ſunt Manichæi, qui totum vetus teſtamentum reſpuunt, ſolum nouum teſtamentum, & adhuc non totum, ſed in parte recipientes, quia ſolùm illud, quod ipſi recipiunt, ad fidem Chriſtianam pertinere putant, qui propter hoc hæretici erant, ſed neſcienter, quia neſciebant ſe tenere contra fidem Chriſtianam, imò ſe ſolos veros Chriſtianos exiſtimabant, alios autem, qui vtrunque teſtamentum recipiunt, hæreticos, & errantes reputabant. Alio modo dicuntur hæretici neſcienter, qui credunt omnes aſſertiones, quæ in ſcriptura canonica ſub forma propria continentur, eſſe veras, & omnes libros canonis eſſe tenendos infallibiliter, tamen cũ hoc credunt aliquam aſſertionem, quæ ex contentis ibidem neceſſariò infertur eſſe falſam, pro eo quòd putant non neceſſariò ſequi ex contentis in canone. Quod propterea contingit, quia ſcripturas aliter intelligunt, quàm ſenſus Spiritus ſancti flagitet. Huiuſmodi erant Arriani hæretici, aſſerentes filium eſſe minorem patre, contra illud, Ego & pater vnum ſumus. Ioann.10. Et contra illud; Qui videt me, videt & patrem: nam ego in patre, & pater in me eſt. Ioann.14. quas ſcripturas ipſi male interpretabantur. In hoc genere hæreticorum ſunt Sabelliani, & ferè omnes hæretici, præter eos, qui aliquam partem canonis reſpuũt. Sed contra videtur, quòd hoc modo nullus ſit neſcienter hæreticus: quia quicunque eſt neſcienter hæreticus hoc modo, habet fidem implicitam de omnibus, credit enim totam fidem Chriſtianam eſſe veram, ſed fides implicita cum fide explicita articulorum ſufficit ad hoc, vt aliquis ſit catholicus, vt ſupra eo.titul.dictum eſt cap.2. ergo nullus talis eſt hæreticus. Ad hoc dicitur, quòd ad hoc quòd aliquis reputetur catholicus non ſufficit quod credat totam fidem Chriſtianam eſſe veram, ſed cum hoc requiritur, quòd non credat aliquid pertinere ad fidem Chriſtianam quod non pertinet, & quòd nulli errori contra eam pertinaciter adhæreat. Hæretici autem neſcienter licèt credant totã fidem Chriſtianam eſſe veram, credunt tamen aliquid pertinere ad fidem Chriſtianam, quod in veritate non pertinet, & pertinaciter adhærent alicui errori, qui in veritate contrarius eſt fidei Chriſtianæ, licèt ipſi non credant contrarium eſſe, & propterea ſint hæretici: aliàs enim ſtaret aliquem eſſe catholicum, qui crederet omnia euangelia eſſe falſa, putans ea non pertinere ad fidem Chriſtianam, quod eſt abſurdum. Quæritur præterea, tertio quid ſit pertinacia, & quotuplex ſit. Ad cuius reſponſionem primò ſunt quædam prænotanda. Quorum primum eſt, quòd pertinacia opponitur perſeuerantiæ, perſeuerantia autem eſt, ſecundum Tullium in ſua Rhetorica, in ratione bene conſiderata ſtabilis & perpetua manſio, vnde per oppoſitum, pertinacia erit ſtabilis & perpetua mãſio in errore minùs bene conſiderato. In hoc enim conueniunt perſeuerantia, & pertinacia, quòd ſcilicet vtraque habet ſtabilem & firmam manſionem: differunt tamen, quia perſeuerantia habet ſtabilem & firmam manſionem in bene conſiderata ratione, pertinacia autem in errore. Differunt etiam pertinacia & contumacia: quonian contumacia eſt quædam voluntaria inobedientia, quã quis monitionem iudicis implere contemnit, vt colligitur ex c.2.de dolo.& contu, iuncta gloſſ. in ver.cõtumaciter. Pertinacia autẽ eſt ſtabilis mãſio in errore, ſiue cõcurrat inobediẽtia ſuperioris, ſiue nõ. Differunt ergo ſicut ſuperius & inferius: omnis enim cõtumacia eſt pertinacia, ſed nõ cõuertitur. Huic aũt deſcriptiõi ptinaciæ cõcordat deſcri

Digitized by Google

ptio pertinacis poſita ab Iſidoro, in qua ſic dicit, Pertinax eſt impudenter tenax. Ille autem eſt impudẽter tenax, qui tenet errorẽ, quẽ dimittere debet. Pertinacia verò ſpecialis, de qua ad præſens loquimur, poterit ſic deſiniri, Pertinacia eſt in errore contra fidẽ & doctrinã eccleſiæ ſtabilis manſio. In hac definitione, ly, manſio ſtabilis in errore, ponitur loco generis, ly verò, contra fidẽ & doctrinam eccleſiæ ponitur loco differẽtiæ. Per hoc enim pertinacia infidelitatis diſtinguitur ab alijs pertinacijs, quæ in errore conſiſtunt, quæ contra fidem non eſt. Ex præmiſsis inferunt aliqui, quòd Iudæi, & Gentiles, qui in errore ſuo perſeuerant, pertinaces ſunt dicendi. Quod verum eſſet de Iudæis, & Gentilibus, qui de catholica veritate informati, à ſuis erroribus non diſcedunt. Secùs videretur de his, qui nunquàm de fide catholica informati à ſuis fuerunt, nec per eos ſtetit, quominus informarẽtur: tales enim quia neſciunt ſe in errore eſſe, non propriè pertinaces dicendi ſunt. Duplex autem poteſt pertinacia inueniri, vna mentalis, & alia exterior. Mentalis vel interior pertinacia eſt, quando quis pertinaciter corde adhæret prauitati hæreticæ, vel pertinaciter dubitat de catholica veritate. Exterior pertinacia eſt, quæ in voce, vel facto exteriori conſiſtit. Prima pertinacia non poteſt aliter, quàm per præſumptionem probabilem vel violentam conuinci, quia non ſemper exteriora interioribus reſpondent: imò plerunq; vox cordi, & cor voci & operibus cõtradicit. Huius autem pertinaciæ tres modi ſunt. Primus eſt, ſi quis obſtantibus miraculis, quæ pro firmanda fide Chriſtiana audit facta eſſe, putat eam falſam, vel dubiam. Secundus eſt, cum quis in generali credit totam fidem Chriſtianam eſſe verã, alicui tamen errori quem neſcit in ſpeciali contra fidem eſſe adhæret tam fortiter, quòd quãtũcunque ſibi oſtenderetur ad fidem pertinere, errorem nullo modo dimitteret, ſed antè putaret fidem Chriſtianam eſſe falſam. Tertius modus eſt, cùm aliquis inhæret alicui errori, qui eſt contra fidem & negligit quomodo & quando debet quærere veritatem, talis enim nõ eſt paratus corrigi, ſi perſiſtit in errore, quem de neceſsitate ſalutis dimittere tenetur: iſta enim negligentia, vel ignorantia affectata, pro pertinacia reputatur. Inter has autẽ pertinacias ſola interior eſt, quæ hominem facit pertinacem: nam ſi daretur exterior ſine interiori, non eſſet verè pertinax, qui exteriorem tantũ habet, eccleſia tamẽ, quæ de exterioribus iudicat, talẽ iudicaret pertinacẽ. Et notandũ, quòd ſicut dictum eſt c. præcedẽti, quòd hæreticorũ quidã ſunt ſcienter hæretici, alij verò neſcienter, ita dicendũ eſt de pertinacibus. Pertinaces enim ſcienter dicẽdi ſunt, qui credunt, vel dubitant fidem Chriſtianam eſſe falſam, vel dubiam. Neſcienter verò pertinaces ſunt, qui tenentes fidẽ Chriſtianã eſſe veram, alicui errori contra fidem pertinaciter inhærent, quẽ nõ eſſe cõtra fidẽ putãt. Et ſic per ea quæ dicta ſunt, facilis erit ad quæſtionem reſponſio.

¶ Quæritur inſuper quarto. Quæ ſint verba & facta exteriora, ex quibus aliquis in foro exteriori cõuincitur eſſe pertinax. Ad hoc quidã dicunt, ꝙ plures ſunt modi, quibus poſſunt aliqui de pertinacia conuinci. Primus modus eſt, cùm quis facto vel verbis oſtendit ſe non firmiter credere fidem Chriſtianam eſſe veram, & ſanam, vtpote ſi negat fidem, vel dicit eam vel falſam, vel dubiam, vel ad aliam ſectam ſe conuertit, vtputa ſi facit ſe circuncidi, vel Mahometum adorat, conſtito enim de aliquo iſtorum, talis ſine vlteriori examine reputãdus eſt pertinax, & hæreticus. Et ſi cõuictus fuerit, vel confeſſus in iudicio quod tale aliquid fecerit, cenſendus eſt pertinax hæreticus manifeſtus. Excuſatur tamen ab hæreſi, negans catholicam fidem, vel factum hæreticale committens, ſi metu mortis, & pro ea vitãda hoc fecerit. Et per hũc modum excuſatus eſt beatus Marcellinus ab hæreſi, licèt idolis immolauerit. Excuſatur etiam ſecundò, qui committit actũ hæreticalem, & ab hæreſi & à peccato, ſi hoc fecerit abſoluta coactione: facta enim per vim præciſam & abſolutam, nulla ſunt, & pro infectis habentur, vt in ca. 1. & in c. ad audientiã. cũ alijs. de his quævi metuſve cauſa fiũt & in ca. maiores. de baptiſ. Sed contra hoc quidam objiciũt dicẽtes, quòd, ea quæ ſunt per ſe mala fieri non debent ab aliquo & propter metũ mortis. Sunt enim quædã, vt Ariſtoteles inquit lib. 3. ethicorum cap. 1. ad quæ nemo cogi debet, ſed mortem potius, ac extrema omnia perferre, alias enim vt iſti dicunt, tales propter metum mortis etiam à peccato excuſantur. Ad hoc dicunt, quòd pertinacia requirit ſpontaneam voluntatem: qui autem metu mortis aliquid faciunt, non videntur habere voluntatem ſpontaneam, & per conſequens pertinaces non ſunt. Alijs videtur obiectio concludere, & dicunt quòd licet tales in veritate ſint pertinaces, tamen ratione metus eccleſia habet eos excuſatos, ita vt non condemnet ad pœnas pertinacium. Sicut ſi quis metu mortis iuraret falſum, periurus eſſet licet iudicio humano periurus non iudicaretur. De quo doctores dicunt in capitul. ſi verò. & in capitul. querelam. de iur. iuran. Secùs autem dicendum eſt de illo, qui extra metum mortis, propter cupiditatem, vel aliam cauſam hæreticale factum commiſit, talis enim humano iudicio hæreticus reputatur, quãuis mente hæreticus nõ fuerit. Secũdus modus pertinaciæ ſecundũ aliquos eſt, ſi quis diceret aliquam partem veteris, vel noui teſtamenti cõtinere aliquod falſum, aut

non

Digitized by Google

non eſſe recipiẽndam à catholicis, talis enim ſtatim eſt iudicandus pertinax, niſi fortè fuerit adeò ſimplex, quòd neſciet, quid per nouum & vetus teſtamentum importetur, & ſeductus ab alijs ita dicat, firmiter tamen credit totam doctrinam eccleſiæ eſſe recipiendam, tunc enim per ignorantiam excuſatur, nec ſtatim eſt reputandus hæreticus, ſed informandus eſt priùs de veritate, & examinandus, an ſit paratus corrigi. Sed nunquid ſi aliquis laicus, qui de libro Threnorum nunquam audiuit, diceret illum non pertinere ad vetus teſtamentum, reputaretur hæreticus. Ad hoc dicendum, quòd multum refert dicere, aliqua pars noui vel veteris teſtamenti eſt falſa, & dicere, quòd aliquis liber non pertineat ad teſtamentum vetus vel nouum qui tamen ſecundùm veritatem pertinet. Prima enim aſſertio iudicat aſſerentem eſſe hæreticum, & pertinacem. Nemo enim, vt iſti dicunt eſt alicuius rationis capax, qui non intellexerit, quicquid in nouo & veteri teſtamento continetur, ad veritatem catholicam pertinere. Secùs eſt de ſecunda aſſertione. Non enim omnes ſciunt, qui libri pertineant ad vetus & ad nouum teſtamentum. Si tamen vir literatus, & præſertim doctus in ſacris literis ſciens qui libri pertineant ad vetus teſtamentum, diceret quòd liber Ruth vel Threnorum non pertinet ad teſtamentum vetus, ſtatim iudicandus eſſet hæreticus, & incorrigibilis, niſi talia verba ex ſurreptione dixerit, & ſtatim ſe emendauerit, talis enim ab hæreſi excuſatur. Quicquid tamen dicatur ab alijs, tutiùs videtur dicere, quòd apud eccleſiã, non iudicabitur pertinax aliquis iſtorum, niſi poſt informationem ſuam obſtinatè in ſuo errore permaneat. Sed contra hoc quod dictum eſt, incorrigibilis, obijcitur: Incorrigibilis eſt, qui corrigi, non poteſt, nullus autem eſt viuens, qui nõ poſsit corrigi. dicit enim Leo Papa, Nemo deſperandus eſt dum in hoc corpore conſtitutus eſt. vt habetur in cap. Nemo. de pœnit. diſtinct. 7 I. ergo nullus eſt incorrigibilis. Ad hoc dicendum, quòd incorrigibilis dicitur aliquis dupliciter. Vno modo, qui corrigi nõ poteſt & hoc modo dæmones & damnati dicuntur incorrigibiles, qui proponit & non vult corrigi in propoſito. Incorrigibilis accipitur in ſecunda ſignificatione, non in prima, & dicitur incorrigibilis, qui eſt pertinax, obſtinatus, & durus, ſeu qui proponit nunquã diſcedere à ſententia ſua, licet interdum ab ea diſcedat, & corrigatur. Tertius modus eſt, ſi quis tenet vniuerſalẽ eccleſiã errare, vel erraſſe, ex quo cœpit cõgregari, licèt credat fidem Chriſtianã à Chriſto & Apoſtolis traditã in nulla ſui parte cõtinere mẽdaciũ, talis enim, vt dicunt, ſtatim eſt pertinax, nec examinandus eſt an ſit paratus corrigi. Probatur ſic, Eadem omnino eſt fides Chriſtiana, & fides vniuerſalis eccleſiæ: ſed dicẽs ſidẽ Chriſtianã eſſe falſam ſtatim reputandus eſt pertinax, igitur, & dicẽs vniuerſalẽ eccleſiã errare. Sed cõtra iſtam cõcluſionẽ inſtatur ab alijs hoc modo, Non quilibet Chriſtianus tenetur explicitè credere, quod eccleſia vniuerſalis errare nõ poteſt: ergo ſi dicat eccleſiã vniuerſalẽ errare, vel erraſſe, nõ eſt reputãdus pertinax, ſed examinãdus eſt an ſit paratus corrigi. Conſequentia tenet: quia pro nullius hæreſis aſſertione debet quis ipſo facto cenſeri pertinax, niſi cuius oppoſitũ tenetur credere explicitè. Antecedens probatur, Quia non quilibet tenetur credere explicitè antecedens hoc, ſcilicet, vniuerſalis eccleſia non errat. Quod ſic probatur. Eccleſiã enim non errare habetur ex eo, quod Chriſtus dicit Matth. vlt. Ego vobiſcũ ſum vſq; ad conſummationẽ ſeculi. & ex eo quod dicit *Lucæ*. 22. Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua. quorũ neutrũ tenẽtur fideles (ſaltim illiterati) explicitè credere. Quod autẽ non teneantur credere hoc explicitè, probatur: quia ſi tenerẽtur, aut hoc eſſet; quia in diuina ſcriptura continetur, aut quia ad doctrinam eccleſiæ neceſſario infertur, aut quia eſt ab vniuerſali eccleſia approbatum, aut quia eſt apud oẽs fideles tãquã catholicũ diuulgatũ. Non propter prima quatuor, quia nõ quilibet tenetur explicitè credere omnia, quæ in ſacra ſcriptura cõtinẽtur, vel quæ per eccleſiam approbãtur, vel ex eis neceſſario inferũtur. Nec propter quintũ: quia hæc veritas, eccleſia vniuerſalis errare non poteſt non eſt apud omnes fideles diuulgata, imò multi ſunt, qui nihil de ea audierunt. Propter hoc dicit quædã opinio, quòd ſi quis diceret vniuerſalẽ eccleſiã errare vel errare poſſe, nõ eſt ſtatim iudicandus pertinax donec examinaretur an eſſet paratus corrigi. Ad argumẽtũ autẽ in principio factũ reſpõdet, ꝙ peccat per fallaciã figuræ dictionis, ꝙ licèt eadẽ ſit fides Chriſtiana, & fides vniuerſalis eccleſiæ tamen quia ly, vniuerſalis eccleſiæ, importat Chriſtianos in recto, quos ly fides Chriſtiana importat in obliquo, non ſequitur, quilibet tenetur explicitè credere fidẽ Chriſtianã eſſe veram, ergo & eccleſiã vniuerſalẽ nõ errare. Sed tenẽtes hunc modũ de pertinacia cõuincendi, ad hoc ita reſpondẽt. Dicũt enim, ꝙ quandoq; neceſſe eſt cõſequẽs credere antecedens, ꝙ propterea eſt, quia ſæpe cõſequẽs eſt apud omnes catholicos diuulgatũ, & nõ antecedẽs, & ita eſt de iſta, eccleſia vniuerſalis non errat in fide nec errauit, quæ ſub ijs verbis, vel æquipollẽtibus eſt apud oẽs catholicos diuulgata: quilibet enim Chriſtianus putat ſe tenere illã fidẽ, quã tenet vniuerſalis eccleſia, & illã eſſe vniuerſalẽ eccleſiã, quæ ſecũ in fide cõcordat: & ideo ſicut iſta fides Chriſtiana eſt vera, eſt apud omnes catholicos diuulgata, & eſt à quolibet explicitè creden

Digitized by Google

da, ita & iſta fides vniuerſalis eccleſiæ eſt vera fides, eſt apud omnes diuulgata, & explicitè credenda, quare illam negans, ſtatim eſt habendus pertinax. Quartus modus eſt, quo ſtatim aliquis pertinax iudicatur, ſi quis Chriſtianus capax rationis, & intelligens negat aliquam aſſertionem catholicam, quæ apud omnes catholicos & fideles cum quibus conuerſatur, tanquam catholica diuulgatur, & à prædicatoribus verbi Dei publicè publicatur, & prædicatur: ſicut apud omnes catholicos publicè diuulgatur, quòd Chriſtus fuit crucifixus vnde oſtenditur & à prælatis & doctoribus hoc publicè docetur, & ideo ſiquis inter Chriſtianos nutritus negaret Chriſtum eſſe crucifixum, eſſet ſtatim pertinax cenſendus, & quanto magis eſſet inter Chriſtianos conuerſatus, & plures intraſſet eccleſias, & verbum Dei à pluribus audiuiſſet, & maiorem literaturam in ſacris literis habuiſſet, tanto fortiùs pertinax præſumeretur. Quod autem negans aliquam aſſertionem catholicam apud omnes catholicos diuulgatam ſit ſtatim abſque examinatione pertinax iudicandus, probatur tripliciter. Primò ſic. Sicut nulli licet ignorare ea, quæ publicè fiunt. vt in cap. quod dicitis. 16. diſtinct. & in cap. qui habuiſtis. 12. quæſtion. 2. & in cap. licet. 5. quæ. 1. ff. de inſtitoria. l. ſed etſi. C. de liberali cauſa ſi filiũ. cũ alijs multis. ſic non licet ignorare ea, quæ publicè diuulgantur, & tanquam catholica prædicantur: qui autem negat aſſertionem catholicam, quam ſcire tenetur, & publicè diuulgatur, ignorare non præſumitur: ergo qui negat aſſertionem catholicam apud omnes catholicos diuulgatam, ſtatim eſt pertinax iudicandus. Secundò ſic. Negans aſſertionem catholicam ad omnes catholicos diuulgatam, non poteſt à pertinacia per ſimplicitatem vel ignorantiam excuſari. Quod non per ſimplicitatem patet, quia ponitur quòd talis negans eſt capax rationis & intelligens: ſi enim careret vſu rationis, vel eſſet alienatus à ſenſu bene: excuſaretur, quod ignorantia iuris diuini vel naturalis neminem excuſat, vt notatur in §. notandum. 1. quæſtion. 4. ergo talis non poteſt à pertinacia, vel prauitate hæretica excuſari. Conſequentia patet. Quia ignorantia & ſimplicitas excuſant negantes catholicam veritatem vt in capi. dixit Paulus. & in capit. qui in eccleſia. 24. quæſtion. 3. Sed quæritur, cùm multa proponantur etiam à prædicatoribus, quæ non pertinẽt ad catholicam veritatem, ſi negans huiuſmodi aſſertionem publicè diuulgatam neſciat eam ad catholicam veritatem pertinere, erit ne pertinax cenſendus? Reſpondeo, quod apud Deum excuſaretur, qui intuetur cor, apud eccleſiam tamen cenſeretur pertinax, niſi ignorantiã ſuam legitimè probaret, ſcire præſumitur, quòd veritas illa catholica fuerit. Tertiò ſic. Qui negat aſſertionẽ catholicam, quam debet & tenetur explicitè credere, eſt iudicandus pertinax & hæreticus: ſed quilibet Chriſtianus tenetur explicitè credere omnem aſſertionem catholicam apud omnes catholicos diuulgatam, ergo qui eam negat, eſt pertinax & hæreticus cenſendus. Maior patet, Quia ſicut quilibet tenetur explicitè credere aliquid, ita tenetur vitare errorem illi contrarium. Probatur minor. Quia ſi aliquis tenetur explicitè aſſertionem catholicam credere, aut ad hoc tenetur, quia eſt apud omnes catholicos diuulgata, aut quia ſic oſtenditur per diuinam ſcripturam vel determinationem eccleſiæ. Si detur primum, habetur intentum. Secundum autem dari non poteſt: quia ſi ſic, tunc veritas, quæ non eſt contenta in ſacra ſcriptura, negari poſſet, & falſitas affirmari, quæ ipſi repugnat, quorum vtrunque eſt falſum. Nõ enim negari poteſt, Chriſtum natum eſſe de virgine, licèt in forma in ſacra ſcriptura non cõtineatur. Neque affirmari poteſt quòd Saracenorum ſecta ſit vera, quamuis oppoſitum eius non ſit explicitè in ſacra ſcriptura contentum. Sed contra, Negans veritatem catholicam, de qua neſcitur an per regulam fidei, hoc eſt, per ſacram ſcripturam confirmetur, & eſt paratus corrigi, non eſt iudicãdus pertinax, vt gloſſ. dicit in cap. neque licuit. 16 diſt. ſed poſſibile eſt, quòd negans catholicam veritatem ſit paratus corrigi, ergo non erit pertinax donec oſtendatur ſibi, quòd affirmatio illa diuulgata ſit, & ſacræ ſcripturæ contradicat. Ad hoc dicendum ſecundum quoſdam, quòd licèt talis in veritate eſſet paratus corrigi, tamen quantumcunque hoc dicat, eſt contra eum violenta præſumptio de oppoſito, pro eo quòd ſcit aſſertionem quam negat, eſſe tam publicè prædicatam per eccleſiam, quod non eſt ei credendum, cum dicit ſe paratum corrigi. Vnde & de talibus dicitur de hæret. cap. 1. Nec eis omnino credendum eſt, qui fidem veritatis ignorant, talibus enim nec contra alios, nec cùm de ſe ipſis teſtimonium perhibent, eſt credendum. Quintus modus eſt, ſi quis negat catholicam aſſertionem, de quo eſt violenta præſumptio, quòd eam ſciat in ſacra ſcriptura, vel determinatione eccleſiæ contineri: veluti ſi conſtet eum illam aſſertionẽ priùs in ſacra ſcriptura, vel determinatione eccleſiæ cum intellectu legiſſe, vel ex intentione docuiſſe, vel publicè, vel occultè aſſeruiſſe: de tali enim ſi non ſit probabile oblitum eſſe eorum, quæ prius nouit, violenta præſumptio eſt, quòd ſcienter negat catholicam veritatem, & per conſequẽs quòd eſt pertinax. Quod tripliciter probatur. Primo, quia talis aliquando ſciuit illam veritatem eſſe catholicam, & non eſt oblitus, ergo adhuc ſcit illam eſſe catholicam, & per

per conſequens negans eam, videtur ex propoſito negare,& ſic erit pertinax. Secundo, quia talis eſt apoſtata, quia abijcit veritatem catholicã, quã prius nouit eſſe catholicã, ergo eſt pertinax. Ille enim apoſtata eſt, qui veritatem catholicam, quã ſemel habuit, abijcit, & ab ea retrocedit. Tertio talis eſt peior infideli, ergo pertinax. Conſequentia patet, Quia infideles ſunt pertinaces. Antecedens probatur, Quia melius eſt viam Domini non cognoſcere, quam poſt agnitam retrocedere, vt dicitur. 2. Petri. 2. & tranſumitur in capit. quidam. de apoſtat. Sed quid ſi talis negans catholicam veritatem dicat, quod quamuis eam legerit, aut docuerit, nõ ſciuit eam eſſe catholicam, vel dicat, quod paratus eſt corrigi. Ad hoc quidam dicunt, quod in tali caſu non eſt ei credendum, nec in primo, nec in ſecundo dicto. Quod non in primo, patet: quia ei, qui ſibi ipſi contrarius inuenitur, non eſt credendum in ſecundo dicto eius. vt in capit. per tuas. de proba. vnde glo. notat in capit. literas. de præſumptionibus. hoc eſt notabile, quod ſemper ſtandum eſt primo dicto alicuius, ſi poſtea dicat contrarium & in alio iudicio, ſupra de teſtib. cum in tua. vel etiam extra iudicium ſupra de proba. per tuas. ſed talis inuenitur ſibijpſi contrarius, dũ veritatem, quam prius verbo vel opere innuit ſe cognoſcere catholicam veritatem, poſtea dicit ſe non nouiſſe eam eſſe catholicam, quare huic ſecũdo dicto eius non eſt ſtandum, nec credendum. Nec etiam ſecundo eius dicto erit credendũ: quia nulli erranti credendum eſt quod ſit paratus corrigi, niſi qui præſumitur ignoranter à fide deuiare, imo præſumendum eſt eum diſceſsiſſe à fundamento propter quod catholicæ veritati adhæſit, hoc eſt, à ſacra ſcriptura vel doctrina eccleſiæ, & credere hæc eſſe falſa. Sextus modus eſt, ſi quis legitime correctus ſe non corrigit, aut emendat, ſuam ſcilicet hæreſim reuocando, talis enim præſumitur non eſſe paratum corrigi, & ita pertinax cenſendus eſt, vt manifeſte colligitur ex Auguſtino in cap. qui in eccleſia. 24. quæſti. 3. ſic dicente, Qui in eccleſia Chriſti morbidum quid, prauumque ſapiunt, ſi correcti vt ſanum ſapiant emendare nolunt, ſed ſua dogmata defenſare contendunt hæretici ſunt. Sed quia hic modus certiſsimus & nominatiſsimus, ideo circa illum quæruntur duo. Primo, quæ correctio ſufficiens & legitima reputetur. Secundo ad quem ſpectat errantem corrigere. Ad primum dicendum, quod illa correctio ſufficiens & legitima reputetur, qua aperte oſtenditur erranti, quod aſſertio ſua catholicę veritati repugnat, taliter, quod iudicio intelligentium nulla poteſt tergiuerſatione negari, cum illud ſit ſibi ſufficienter oſtenſum. Sicut ſi aſſerenti ex ignorantia euangelij Ioannis quod Chriſti crura in cruce fracta ſunt per milites, aliquis apertè oſtenderet oppoſitum ex textu euangelij Ioannis. 19. capitul. ſic dicentis. Venerunt ergo milites, & primi quidem fregerunt crura, & alterius, qui crucifixus eſt cum eo: ad Ieſum autem cum veniſſent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerũt eius crura. Tali aperte oſtenſum eſt, quod aſſertio eius catholicę veritati repugnat. Item ſi aſſerenti duas perſonas eſſe in Chriſto, oſtenderetur per textũ Synodi Epheſinæ illum eſſe errorem condemnatum, nulla poſſet tergiuerſatione negare, quin illi eſſet ſufficienter oſtenſum, quod aſſertio ſua determinationi eccleſiæ repugnaret. Ex qua regula inferuntur duo corollaria. Primum quod ad legitimam correctionẽ tenetur correctus ſtatim errorem ſuum dimittere, ita quod ſi poſt conuincatur eundem errorem verbo, vel ſcripto tenere, eſt pertinax reputandus. Secundum eſt, quod ad nudam monitionem, vel increpationem non ſolum charitatiuam non habentis iuriſdictionem, ſed etiam coactiuam prælati ſui, nemo tenetur errorẽ ſuum corrigere, ſi prædicto modo oſtenſum fuerit eum catholicæ veritati repugnare. Quod autem hoc ſit verum, ſic patet, Primo, quia doctores & tractatores ſcripturæ ſacræ in expoſitione & intellectu eiuſdem, præferuntur prælatis etiam habentibus iuriſdictionem, licet in definiendis cauſis pontifices eis præferantur, vt aperte ſcribitur in text. & glo. ſumm. 20. diſtinct. ca. 1. ergo ad minus doctores Theologici non tenetur ad nudam correctionem prælatorum reuocare errores ſuos, niſi oſtenſum fuerit eis, quod errant contra fidem, nec loquitur ibi tex. de doctoribus ab eccleſia approbatis tantum, vt de Auguſtino, Hieronymo, Ambroſio, & Gregorio, ſed etiam de alijs. Comparat enim ibi ſtatum doctorum ſtatui Pontificum, nec vocantur ibi doctores ij, qui doctoratus inſignia acceperunt, ſed qui ſcripturarum ſufficientem peritiam habent, ſiue magiſtri, ſiue Licentiati, ſiue bacchalaurei ſint. Secũdo, quia ſubditi in his, quæ fidei ſunt, non tenentur prælatis ſuis fidem indubiam adhibere: quia prælati ex ſimplicitate & ignorantia, & malitia errare poſſunt contra fidem, ſicut & ſubditi, & propterea ad eorum nudam monitionem non tenetur aliquis errorem ſuum reuocare. Tertio, quia prælati parati eſſe debent ad ſatis faciendum poſcentibus rationem de fide, iuxta illud. 1. Petri. 3. prælatis ſcribentis, Parati ſemper ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea, quæ in vobis eſt fide. Ergo ſubditi non tenentur opiniones ſuas erroneas propter quamcũque correctionem prælatorum reuocare, niſi fuerit legitima correctio, reddita ſcilicet, à prælatis ratione ſuæ correctionis. Quarto, à mandato, vel ſententia prælati mandantis, quod ſubditus erro-

Digitized by Google

rem ſuum reuocet, & non demonſtrantis per regulam fidei, quod error ille fidei repugnat, licet ſubdito appellare, ſi non credat ſe errare: ergo nõ eſt neceſſe cum tali mandato obedire. Conſequentia patet: quia vbi eſt legitima appellatio, mandatum fuit iniuſtum, vt notatur in ca. vt debitus. de appe. Antecedens patet, quoniam alias prælatus poſſet errando mandare ſubdito, quod à catholica veritate diſcedat. Et ſi dicatur, quod ſecundum hanc rationem etiam legitime correctus non teneretur reuocare errorem, ex quo poteſt appellare Reſpondetur, quod non eſt ſimile: quia correctus legitime à prælato ſi appellat, appellat fruſtratorie, & apud Deum peccat, & per eccleſiam puniri debet, nõn autem ſic eſt in non correcto. Propter has rationes & ſimiles dicunt, quod non ſolum ad nudam monitionem prælati inferioris, ſed nec & Papæ non tenetur aliquis errorem ſuum reuocare, niſi Papa oſtendat illum fidei repugnare: tum, quia Papa ſæpe eſt illiteratus: tũ quia poteſt errare: inquantum homo particularis, tum, quia tenetur reddere rationem: tum, quia in cauſa fidei ab eo licet appellare. Primum vero corollarium ſic perſuadetur. Primo, quia Auguſtinus dicit, & habetur in cap. qui in eccleſia. 24. quæſtion. 3. quod qui in eccleſia morbidum aliquid ſapiunt, & correcti vt ſanum ſapiant, emendari nolunt, hæretici ſunt. Sed tales ſunt illi, qui tenentes errorẽ contra fidem, per aliquem edocentur legitime, quod error ſuus contra fidem ſit, ergo hæretici ſunt. Secundo, quia tenens errorem contra fidem, qui nõ eſt paratus corrigi, eſt hęreticus, vt ex dictis patet ſed ille, qui tenet errorem, de quo manifeſte oſtẽditur, quod fidei repugnet, & non dimittit eum, cum non eſt paratus corrigi, ergo eſt pertinax & hæreticus. Tertio quia ſi quis tenens errorem per ſeipſum veritatem inuenerit, tenetur ſtatim errorem ſuum reuocare, ergo ſi ab alio doceatur, nihilominus tenebitur. Sed contra hæc duo corollaria inſtatur, & primo contra ſecundum ſic, Quia aut errans tenet hæreſim damnatam explicite, aut tantum implicite. Si explicite tenet, ad ſimplicem monitionem prælati tenetur eam reuocare. Dicitur enim in cap. quicunque. 24. quæſti. 1. Quicunque in hæreſim ſemel damnatam labitur eius damnatione ſe ipſum inuoluit. Ex quibus verbis colligitur, quod qui lapſus fuerit in damnatam hæreſim, damnatus eſt. Quod etiam ex capit. maiores. & cap. Achacius. ea. cau. & quæſt. confirmatur: ſed hæreticus tenetur ſtatim reuocare hæreſim ſuam, ergo à fortiori tenebitur ad nudam prælati correctionem. Et confirmatur per eccleſiæ conſuetudinem. Nam Inquiſitores hæreticæ prauitatis conuictum quencunque, qui tenuit dãnatam hæreſim explicite tanquam hæreticum puniunt. Item ſi tenens hæreſim damnatam explicitè nõ iudicaretur ſtatim hæreticus, hoc eſſet, quia per ignorantiam excuſatur: ſed hoc nõ, tum quia ignorantia iuris diuini neminem excuſat, vt in regula, ignorantia. de regu. iur. lib. 6. & in. §. notandum. 1. quæſtion. 4. Tum, quia conſtitutio apoſtolicę ſedis omnes aſtringit poſtquam publicata eſt nec aliquis poſt duos menſes poteſt per ignorantiam ſe excuſare. vt in cap. nouerit. de ſenten. excom. & in authen. Vt factæ nouæ conſtitutiones circa principium. colla. 5. Tum, quia in his, quæ publice fiunt, non poteſt quis ignorantiam allegare. Cum ergo damnatio cuiuſcunque hęreſis publice fiat, non poteſt quis tenens hæreſim damnatam explicite, ſe per ignorantiam excuſare, & per conſequens tenetur ſtatim reuocare eam ad ſimplicem admonitionem pręlati, vel alterius. Si autem hęreſis ſit damnata implicite, ſaltem videretur, quod ad correctionem Papę deberet eam reuocare, ſicut & Hieronymus ad Damaſum ſcribit ſe velle reuocare dicta ſua ad eius arbitrium. vt ſcribitur in capi. hęc eſt fides. 24. quęſtio. 1. Et præterea ſaltem videtur, quod Papa non teneatur reddere rationem, cum alicui mandat quod dimittat errorem ſuum. Vnde & Papa ſæpe damnãuit hæreſes, & tamen damnationis ſuæ nullã reddidit rationem. Concilia etiam generalia ſymbola duo ediderunt, ſcilicet, Nicænum, quod cantatur in miſſa, & cap. firmiter. de ſum. Trin. & fi. catho. & articulos diſtinxerunt, quos tamen per regulam fidei non inueniuntur probaſſe: tũ, quia ſic nulla eſſet differentia inter correctionem Papæ & inferiorum prælatorum: tum, quia ſic liceret alicui coram Papa hæreſim, quam non credit eſſe hæreſim non ſolum dicere, ſed etiam defendere quantuncunque Papa diceret illam eſſe hæreſim, quouſque oſtenſum ei fuerit, quod contra fidem errat, ſi verbo ſaltem, vel facto proteſtaretur, aut appareret eum eſſe paratum corrigi, quando ei oſtenderetur, quod cõtra fidem erraret, quę omnia videntur irrationabilia: nam ſi ſic, quilibet poſſet dicere, quod non eſt ſibi ſufficienter oſtenſum eum errare contra fidem, & per conſequens conuinci non poſſet de hæretica prauitate. Contra primum etiam corollarium inſtatur: quia ſi verum eſſet, ſequeretur quod nulla eſſet differentia inter correctionem factam à prælato, & à nõ prælato quo ad hoc, vt correctus teneatur vel non teneatur reuocare errorem ſuum, quod videtur abſurdum. Ad primam inſtantiam quidam reſpondent, quod tenens ignoranter hæreſim damnatã explicite, non tenetur ad mandatum etiam cuiuſcunque prælati eam reuocare, niſi ei oſtẽſum fuerit legitime quod ſit contra fidem. Quod probant tali ratione, quod tenens hæreſim explicite damnatam,

Digitized by Google

natam,non eſt ex hoc ipſo cenſendus pertinax, aut hæreticus,igitur non tenetur ſtatim eam reuocare. Antecedens patet ex dictis, & probatur ex eo,quia nullus magis reputãdus eſt pertinax aut hæreticus propter hoc quod tenet hæreſim explicite damnatam,quam ſi neget catholicam veritatem in ſacra ſcriptura contentam , niſi forte talis damnatio ſit magis diuulgata inter catholicos quam ſcriptura ſacra:ſed non ex eo quod quis negat veritatem in ſacra ſcriptura contentam eſt ſtatim cenſendus hæreticus,aut pertinax,ſed examinandus eſt,an ſcienter vel neſcienter eam neget, et ſi neſcienter,an ſit paratus corrigi,ſi ei oſtendatur in ſacra ſcriptura contineri: ergo tenens hæreſim damnatam explicite , cuius ſaltem damnatio non eſt magis diuulgata quam ſacra ſcriptura non eſt eo ipſo cenſendus hæreticus,niſi ſcienter teneret,vel conuinceretur pertinax eſſe, & incorrigibilis. Probatur aſſumptum. Nam beatus Auguſtinus aliquas veritates in ſacra ſcriptura contentas neſcienter negauit , & tamen non fuit hæreticus iudicatus. Beatus etiam Hieronymus non fuit hæreticus reputatus,qui in quadam homilia de Chriſto loquens,dicit,interrogat diſcipulos ſuos dicens,Quem dicunt homines eſſe filium hominis. Non dixit ,dicit Hieronymus , quem me dicunt eſſe homines,ne cunctanter de ſe quærere videretur,in quo aperte contradicit euangelio Lucæ. 9. dicenti,Quem me dicunt eſſe turbæ?& tamē Hieronymus non legitur ſe reuocaſſe , nec cenſetur hæreticus,quia non pertinaciter, ſed quia de textu euangelij non recordabatur, veritatem euangelij negauit. Secundo probatur antecedens : quia non cuiuslibet hæreſis per eccleſiam explicite cō demnatæ contradictorium tenetur quiſquam explicite credere,cum neque quilibet teneatur explicite credere quamlibet veritatem catholicam expreſſe in ſacra ſcriptura cōtentam , multi enim non poſſunt habere libros omnium condemnationum huiuſmodi:ergo neque eo ipſo quod quis tenet hæreſim damnatam explicite , eſt cenſendus hæreticus,ſed prius examinandus eſt, an ſit paratus corrigi , vel non. Vnde & iura allegata in oppoſitum loquuntur de illis , qui ſcienter labuntur in hæreſim , quam ſciunt eſſe damnatam. Vel dicendum,quod Inquiſitores puniunt tanquam hæreticum eum,qui labitur ſcienter in hæreſim damnatam. Ad id vero quod dicitur,quod ignorantia non excuſat tenentes hæreſim damnatam explicite,Dicendum,quod eorum aliqui poſſunt per ignorantiam excuſari , & aliqui non. Non enim de ignorantia excuſari poſſunt, qui prius eandem hæreſim aſſeruerunt eſſe damnatam , & qui alios ad tenendum eandem quomodolibet coegerunt & qui proteſtati ſunt eandem hæreſim velle tenere & defendere. Illi autem qui nullo modo de pertinacia poſſunt conuinci,& parati ſunt corrigi, videntur per ignorantiam poſſe excuſari. Vnde & cum dicitur,quòd ignorantia iuris diuini non excuſat,dicendum quòd eſt verum,quando eſt iuris quod ſcire oportet. Eſt enim ignorantia carentia ſcientiæ non cuiuſcunque,ſed debitæ haberi: vnde quia omnes ſcire tenentur articulos fidei , ſi quis contra eos errat, dicens Chriſtum non eſſe conceptum de Spiritu Sancto,aut natum de Maria virgine,non poteſt ſe per ignorantiam excuſare, Secùs eſt in iure diuino,quod aliquis ſcire non tenetur:ſicut ſunt multæ catholicæ veritates in ſacra ſcriptura contentæ,& per eccleſiam determinatæ,quas quilibet fidelis ſcire non tenetur, vnde in talibus ſi per ignorantiam erret,excuſatur. Ad id,quod obijcitur de ſedis apoſtolicæ conſtitutione,dicendum , quòd omnes aſtringit poſtquàm eſt ita publicè diuulgata,quòd nullus poteſt ignorantiam allegare. Si autem non fuerit ita publicè diuulgata,non aſtringit ignorantes,qui non laborant ignorantia craſſa & ſupina. Quod ergo dicitur,quòd omnes aſtringit poſt duos menſes,verū eſt omnes ſcientes,& ignorantes damnabili ignorantia laborantes,alios autem non aſtringit : licet fortè aſtringat eos ad pœnam per eccleſiam infligendam. Ad id verò quod obijcitur , quod in eis, quæ publicè fiunt,non poteſt ignorantia allegari , dicendum,quòd non eſt vniuerſaliter verum. vnde & in.cap.ordinationes.9.quæſtion.1.continetur,quòd qui ordinati ſunt ab hæreſiarchis , ſi neſciebant eos eſſe hæreſiarchas,& ab eccleſia damnatos,propter ignorantiam in ſuſceptis ordinibus tolerantur. Et idem ſcribitur in cap. ſi quis à ſimoniacis.1.quæſti.1. Et ita in propoſito,quòd quamuis quondam fuerint aliquæ hæreſes publicè condemnatæ,tamen poſſunt etiam allegare ignorantiam,dicentes ſe neſcire tales hæreſes eſſe damnatas:et ſi petatur ab eis probatio,ſufficere videtur, quòd iurent ſe ignorare,& ſic a prauitate hæretica per ignorantiam excuſantur. Ad ſecundam obiectionem principalem factam contra iſtud corollarium dicunt , quòd nunquam inuenitur Papam aliquam hæreſim damnaſſe , & damnationis ſuæ cauſam non dediſſe , licet non ſemper reddat rationem eius in eadem damnatione,ſed extra. Concilia etiam generalia licèt non probant per regulam fidei articulos ſymbolorum in ipſis ſymbolis , tamen extra ſymbola manifeſtè probantur. Alij dicunt,quòd condentes ſymbola probant articulos vel probationes aliorum tantum approbant. Cùm vltra dicitur,quod inter correctionem Papæ & inferiorum prælatorum nulla eſſet differentia,ſi Papa etiam teneretur reddere rationem hoc conceditur quo ad hæreſes damnatas explicitè,

Digitized by Google

cite,ſed quo ad hæreſes implicite damnatas magna eſt differentia:non quidem in hoc , quod eſt reddere rationem,vel non reddere, ſed quia ſuper tenentes hæreſes damnatas implicite ſolus Papa habet iuriſdictionem,vt eos punire poſsit:prælati autem inferiores cum in talibus ſentiunt pertinaciam,debent hoc Papæ denuntiare, non autem aliquam exercere iuriſdictionē. Ad id vero quod vltra obijcitur,quod tunc liceret alicui etiam coram Papa defendere hæreſim damnatam explicite , quidam admittunt & concedunt hoc:imo addunt,quod poſſet quis ſciēs aliquam hæreſim explicite damnatam habentem diuerſos ſenſus , tenere eam in ſenſu damnato , quando neſciret eam in illo ſenſu damnatam eſſe , ſed crederet in alio ſenſu damnatam abſque eo quod hæreticus cenſeretur,& hoc quando ratione officij, vel dignitatis,vel alias non teneretur ſcire in quo ſenſu ſit dānata,tunc enim poſſet per ignorantiam excuſari, nec teneretur reuocare etiam ſenſum damnatum in hoc caſu , niſi ei oſtenderetur eam in illo ſenſu damnatam , & catholicæ veritati obuiantem. Et cum vltra additur,quod ſic nunquam poſſet quis conuinci hæreticus eſſe,hoc negatur. Non enim ſufficit,quod errans dicat non eſſe ſibi oſtenſum, quod error ſuus fidei repugnet, ſed ſuper hoc tenebitur ſtare iudicio peritorum,qui ſi dicant ſufficienter probatum eſſe errorem alicuius fidei repugnare,tenetur reuocare illum , alias habendus erit pertinax& hæreticus:quod ſi omnes periti in hoc errant , imo & Papa non definiendo cum eis errat,& de facto innocentem condemnant, & nolunt appellationem eius deferre,non reſtat , niſi vt committat ſe diuino iudicio, vel iuxta Hieronymi conſilium , non innitatur prudentiæ ſuæ, ſed maiorum. Sed quid,ſi aliquis in ſcriptis errorē ſeu hæreſim manifeſtam defenderet? Quidam dicūt,quod propter hoc non eſt pertinax nec hæreticus reputandus:quia quātum ad hoc non refert, an verbo , vel ſcriptis opinionem erroneam quis teneat,vel defendat.Nam beatus Cyprianus opinionem hæreticam in ſcriptis reliquit, quia tamē eam pertinaciter non defendit, non fuit hæreticus iudicatus. Sic etiam Abbas Ioachim errorem ſcripſit vt habetur in.c.Damnamus.de ſum. Tri. & fi.ca.quia tamen illi errores ſuos non defenderunt pertinaciter,hæretici iudicati non ſunt. Sed contra,quia ſecundum hoc nullus poſſet de hæreſi accuſari poſt mortem,cuius tamen contrarium ſacri canones oſtendunt , qui ponuntur. 24.q.2. Ad hoc dicendum,quod propter hoc ſolummodo quod quis hæreſim tenuerit verbo , vel facto, non eſt poſt mortem de hæreſi accuſandus : ſed ſi probari poteſt,quod hæreſim verbo vel facto tenuit pertinaciter,poſt mortem poterit de hæreſi accuſari. Vt verbi gratia ſi de aliquo poſt mortem probatum fuerit,quod verbo,vel ſcripto tenuerit duas perſonas fuiſſe in Chriſto,non eſt propter hoc ſolum hæreticus reputandus,ſed per ſimplicem ignorantiam poterit excuſari. Si autē probatum fuerit , quod ſciuerit dictam aſſertionem eſſe damnatam , & quod poſtea eam verbo,vel ſcripto tenuerit , eſſet de pertinacia & prauitate hæretica condemnandus.¶Septimus modus conuincendi de pertinacia eſt, ſi quis alios ad errorem ſuum defendendum præceptis,minis, pœnis,præmijs, iuramētis,aut alio quouis modo arctare molitur. Quod enim talis pertinax & hæreticus cenſeatur,multis rationibus cōfirmatur, quarum prima eſt. Non minus peccat,qui alios cogit ad hæreſim pertinaciter defendendam,quam qui erranti conſentit,vel nō reſiſtit cum poteſt:ſed qui hæretico cōſentit,pertinax & hæreticus eſt,ergo qui alios ad hæreſim cogit,hæreticus & pertinax cenſendus eſt. Maior eſt manifeſta. Minor probatur authoritate Iſidori,quę ponitur.21.quæſt.prima. Si quis alterius errori conſentit , ſciat ſe cum illo ſimili modo culpabilem iudicandum. Et id ſcribitur in ca.qui alios.de hæret.& in cap.error.53.diſtinct.¶Secunda ratio eſt,Qui mandat alicui committere aliquod crimen,eius criminis reus eſt : & magis peccat,qui minis,terroribus,præmijs,promiſsionibus,& iuramentis ad aliquod crimen inducit,ergo inducens aliquem ad hæreſim defendendam minis,terroribus,præmijs, promiſsionibus,&c.magis peccat,quam qui mandaret ſimpliciter hæreſim teneri,& per conſequens pertinax & hæreticus eſt cenſendus.Minor eſt nota. Maior probatur authoritate Alexandri Tertij in capit.mulieres.de ſenten.excom.dicentis, cum is vere committat,cuius authoritate,vel mandato delicta committuntur.Hæc ille. Tertia ratio eſt:quia qui per alium facit,per ſe facere videtur: ergo qui per alium hæreſim defendit,ipſe defendere cenſetur.Antecedens probatur authoritate Clementis Tertij in cap.Enricus.de deli.pu.indu.dicētis,homicidium tā facto quam præcepto ſiue conſilio nō eſt dubium perpetrari.Quarta ratio eſt, Quia conſulens aliquod crimen,reus eſt criminis : ergo ad illud inducēs minis,terroribus, &c. magis reus eſt.Antecedens probatur authoritate Auguſtini, qui,vt habetur de pœniten.diſt.1.art. Periculoſe decipiuntur,qui exiſtimant eos tantum homicidas eſſe,qui manibus hominem occidunt, & non potius eos,per quorum conſilium , fraudem , & exhortationem homines extinguuntur. Quinta ratio eſt , quia participans criminoſo in crimine eſt,vt in capitu. ſi concubinæ. de ſententia excō. Sed qui cogit alios hæreſim pertinaciter defendere participat in crimine hæreſim pertinaciter de-

fenden

Digitized by Google

fendentis, quia impendit ei auxilium & fauorem, ergo talis hæreticus & pertinax eſt cenſendus. Sexto, qui alios cogit ad hæreſim defendendam, nõ eſt paratus corrigi, ergo hereticus & pertinax. Patet ex dictis Auguſtini in c. dixit Paulus. & in c. qui in eccleſia. 24. q. 3. Sed contra hanc concluſionem inſtatur: quia qui cogit alium & non ad peccatum mortale, non committit peccatum mortale, & per conſequens non eſt propter talem coactionem pertinax & hæreticus iudicandus: ſed defenſare hæreſim non eſt ſemper peccatum mortale, ergo propter talem coactionem non eſt pertinax & hæreticus reputãdus. Probatur minor: quia poteſt quis cogere ad tenendam hæreſim, quã putat eſſe catholicam veritatem, & cuius oppoſitum nõ tenetur explicite credere. Ad hoc dicendum quod ſic, & poſſet quis hæreſim abſque pertinacia defendere: tamen cogens aliquem abſolute hæreſim defenſare quantum in ſe eſt cogit eum hæreſim pertinaciter defendere. Sicut qui cogeret alium ad iurandum aliquam aſſertionem hæreticam, quod irreuocabiliter & in perpetuum defenſauit, quantum in eo eſt cogit ipſum ad pertinaciter defendendum, licet coactus per iuramentum poſſet contra iuramentum veniens hæreſim non defendere. Ad argumentum in oppoſitum dicendum, quod poteſt aliquis peccare mortaliter cogendo etiam ad bonum. Nam qui cogit vouere caſtitatem, vel paupertatem, vel aliquod opus ſuper erogationis, poteſt peccare mortaliter: quia talia ſuaderi poſſunt, imperari non poſſunt. c. integritas. 32. q. 1. octauus modus, quo quis de pertinacia & prauitate hæretica poteſt conuinci eſt, ſi cogat aliquem veritatem catholicam abiurare, vel pœnis & præmijs veritatem catholicam negare compellit, talis enim pertinax & hæreticus iudicatur. Nam qui cogit aliquem veritatem catholicam abiurare, cogit eundem hæreſi contrariæ irreuocabiliter adhærere: talis autem, vt ex dictis patet, pertinax & hæreticus cenſetur. Sed nunquid talis cõpellens poterit per ignorantiam excuſari, ſi credat veritatem illam catholicam, quam cogit abiurare, errorem eſſe, vel hæreſim? Ad hoc dicendũ, quod talis per ignorantiam excuſari non poteſt: quia nullus valet abſque temeritate cogere aliquem vt abiuret, vel neget aliquam aſſertionẽ, niſi certus ſit eam catholicæ veritati repugnare. Nonus modus eſt, ſiquis abiurat catholicam veritatem, vel iurat ſe aliquam hæreſim in perpetuum ſeruaturũ, talis eſt pertinax, quia firmat ſe in propoſito negandi aſſertionem catholicam, & adhærendi aſſertioni hæreticę, & non eſt paratus corrigi. Sed nunquid talis poteſt aliquo modo à pertinacia excuſari.? Reſpondetur, quod ſi metu mortis, vel grauium tormentorum id facit, poterit à pertinacia & prauitate hæretica excuſari, non tamen à peccato mortali: potius enim mortem ſuſtinere deberet, quam contra veritatem catholicã tenere ſcienter. Sed nunquid ſi per ignorantiam hoc faciat, poterit excuſari, quia qui per ignorantiam iurat falſum quod putat eſſe verum, mendax non eſt. vt in capit. his autem. 22. quæſt. 2. Dicendum, quod talis per ignorantiam à mendacio poterit excuſari, non tamen à pertinacia: quia quantum in ſe eſt, pertinacem ſe oſtendit, abiurando catholicam veritatem, vel iurando ſe ſeruaturum hæreſim. ¶ Decimus modus eſt, ſi quis errans contra fidem, perſequitur, vel moleſtat, aut impedit defendentes catholicam veritatem, aut impugnantes prauitatem hæreticam, talis enim hæreticus & pertinax cenſetur. Quod multipliciter probatur. Primo ſic, Errans contra fidem, qui non eſt paratus corrigi, eſt pertinax, vt ex dictis patet. ſed impediens declarationem catholicæ veritatis, & impugnationem prauitatis hæreticæ non eſt paratus corrigi, ergo pertinax eſt & hæreticus. Item, quia talis, ex quo damnabiliter à veritate receſsit, reprobus eſt circa fidem, ſicut de talibus dicit Apoſtolus. 2. ad Timotheũ. 3. quod ſicut Iamnes & Mambres reſtiterunt Moyſi, ita & ij reſiſtunt veritati, omnes corrupti mente, reprobi circa fidem, & quia in fide errant, cenſendi ſunt hæretici. Et confirmatur ratio, Tum quia qui publicæ poteſtati reſiſtunt, iuxta Apoſto. ad Rom. 13. ſibi damnationem acquirunt, igitur multo magis qui catholicæ veritati reſiſtunt, ſed damnationem non acquirunt niſi propter pertinaciam. Tum, quia qui non acquieſcunt veritati, & credunt iniquitati, peccãt mortaliter, cum iuxta Apoſto. ad Rom. 2. eis futura ſit indignatio, tribulatio, & anguſtia. ergo multo magis qui reſiſtunt Catholicæ veritati, & credunt hæreticę prauitati mortaliter peccant, & non niſi propter pertinaciam, quia reſiſtere veritati non pertinaciter, non eſt dãnabile. Tertio, quia Chriſtiani perſequentes eos, qui veritatem catholicam defendunt, aut hæreſim impugnant, ſunt peiores ijs, qui peccata carnalia habent: ſed hęc peioritas propterea eſt, quia ad infidelitatem, vel hæreſim talia pertinent, igitur tales infideles & hæretici iudicandi ſunt. Aſſumptum probatur, Quia impedientes, vel perſequentes eos, qui defendunt catholicam veritatem, vel eos, qui impugnant hæreticam prauitatem ſunt peiores ijs, qui renuunt audire prædicatores, & ſunt peiores peccatoribus carnalibus, iuxta illud Matth. 10. tolerabilius erit terræ Sodomorum in die iudicij, quam illi ciuitati, igitur &c. Et ſi dicatur ad hanc rationem, quod Euangelium loquitur de illis prædicatoribus, qui doctrinam ſuam miraculis confirmabant, quales fuerunt Apoſtoli, hoc non impedit rationẽ præfatam:

Digitized by Google

factam, quia moderni defenſores & prædicatores licet non confirmant eas per ſacram ſcripturam, quæ confirmatio non minor eſt quam illa, quæ fit per miraculaꝝnam. & Abraham diuiti epuloni petenti quod aliquis ex mortuis reſuſcitaretur & mitteretur ad fratres eius, reſpondit, ſi Moyſen & prophetas non audiunt, nec ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent ei. Luc. 16. vnde & in. ca. cũ ex iniuncto. de hæret. dicitur, quod ad probandum inuiſibilem miſsionem ſufficit probatio per miraculum, vel per ſacram ſcripturam vnde videtur, ꝙ iſta pacificatur, neque minus credendum eſt prædicatoribus euangelij dicta ſua per ſacram ſcripturam confirmantibus, quam eis. Vndecimus modus eſt, ſi errans contra fidem catholicam, emendationi eius, vel eorum, quorum intereſt, renuit & recuſat ſe ſubijcere. Quod probatur. Primo quidem, quia qui iudicium ſubterfugit, pro nocenti haberi debet. Vnde in cap. nullus. de præſumptionibus. dicitur. Nullus dubitat, quod ita nocens iudicium ſubterfugit, quemadmodum vt abſoluatur qui eſt innocens, quærit. Et in ca. Chriſtianus. 11. q. 1. dicitur, qui iudicium refugit, apparet eum de iuſtitia diffiſum. Et idem colligitur ex cap. decernimus. 3. q. 9. & ex cap. honoratus. 74. diſtin. Et procedit hæc ratio non ſolum de vocato ad iudicium, & ſe per contumaciam abſentante, ſed etiam de impediente ne iudicium fiat: quia non plus eſt immunis à crimine qui impedit fieri iudicium non vocatus, quam qui vocatus ad iudicium illud ſubire, vel in iudicio comparere recuſat. vt de offi. delegat. cap. 1. Secundo, quia errans qui recuſat ſe ſubire iudiciũ eius, cuius intereſt, non eſt paratus corrigi: qui autem non eſt paratus corrigi, pertinax & hæreticus eſt, vt Auguſtinus dicit, & habetur in cap. Dixit Paulus. 24. q. 3. Vnde & Ioann. 3. dicitur, Qui male agit, odit lucem, vt non arguantur opera eius. cap. cõſuluit. de offi. deleg. Ex quo patet, quod ſi is qui errat, non quærat lucem, id eſt, competentem iudicem, qui errorem ſuum examinet, male agit: non tamen ſequitur ex hoc, quod omnis errans, qui non ſtatim venit ad lucem, petens aſſertionem ſuam per eos, quorum intereſt examinare, ſit cenſendus pertinax. Quia venire ad lucem, cum ſit præceptum affirmatiuũ, obligat pro loco & tempore. Secus eſt autem de impediente errorem ſuum examinari: cum enim ſit præceptum negatiuum, vel negatiuo æquiualens, obligat pro omni tempore & loco. Ex quo inferunt quidam, quod ſi Papa erraret in fide, & impediret congregationem Concilij generalis, in quo ſuus error examinari poſſet, cenſendus eſſet pertinax & hæreticus. Duodecimus modus eſt, ſi aliquis de veritate damnabiliter renuit informari: Vt ſi alicuius aſſertio à viris doctis & fide dignis reprehendatur tãquam hæretica, & talis nec reuocatur, nec in formari quærit, pertinax cenſetur. Quod patet, Primo, quia talis errat, & nõ quærit cauta ſolicitudine veritatem. Secũdo, quia qui alios cum poteſt ab errore non reuocat, ſeipſum errare demonſtrat. in. cap. 2. de hæret. ergo multo magis qui ſeipſum non reuocat, errare conuincitur. Ex charitate enim plus tenetur quiſque ſe ab errore reuocare, quam alium. Tertio, quia vt dicitur in cap. quid autem. 24. q. 3. Quid iniquius eſt, quam impia ſapere, & ſapientioribus doctoribus non credere? Vnde videtur, quod ij, qui inſtrui recuſant, iniqui ſunt, & non ob aliud, niſi quia pertinaces, ſunt enim magiſtri erroris; quia nolunt eſſe diſcipuli veritatis. Secus autem eſt, ſi alicui à peritis diceretur, quod aſſertio ſua ſcandaloſa eſt, etſi nõ hæretica, talis enim etſi renuat informari de veritate, ſaltem iudicio eccleſiæ non cenſebitur pertinax. Decimuſtertius modus eſt, ſi aliquis errans contra fidem verbo, vel facto proteſtetur ſe nunquam reuocaturum errorem ſuum, talis enim non eſt paratus corrigi, nec quærit cauta ſolicitudine veritatem. Decimuſquartus modus eſt, ſi aliquis errans contra fidem in fauorem & defenſionem erroris ſui prohiberet legi & publicari diuinam ſcripturam, ſiue catholicas veritates. Decimuſquintus modus eſt, ſi ad defenſionem erroris ſui nouos errores fingit, in quo apparet eum non eſſe paratum corrigi. Decimus ſextus modus eſt ſpecialiter de Papa, ſi errorem cõtra fidem diffiniens iubeat à Chriſtianis tanquam catholicum teneri. Quod autem de pertinacia conuincatur, poteſt ita ſuaderi. Primo quidem, quia ſic fauens, perſequitur, & moleſtat defendentes veritatem catholicæ contrariam, & teſtantes hæreſim: mandat enim teneri ſuum dogma ſub pœna anathematis, & alijs pœnis, quibus puniuntur reſiſtẽtes præceptis apoſtolicis. De quibus habetur. 25. q. 3. ca. ſi quis. 12. diſtinct. cap. præceptis. 18. diſtin. capit. nulli. & 2. q. 1. capitul. generali. & multis alijs locis. Perſequitur etiam tales, quia mandat ordinarijs, vt aſſertionem ſuam teneant, & contradicentes puniant tanquam inobedientes præceptis apoſtolicis. Item, quia Papa ſic faciens, proteſtatur facto ſe nolle corrigi. Decimus ſeptimus modus eſt, ſi aliquis inferior Papa per ſuam ſententiam diffinitiuam determinet aliquam aſſertionem hæreticam eſſe tenendam, iniungens alijs & imponens quod ipſam teneant tanquam catholicam. Patet. Si enim Papa hoc faciens, cui incumbit decidere dubia fidei. pertinax cenſetur, à fortiori inferior hoc mandans, pertinax & hæreticus cenſebitur. Decimus octauus modus eſt, ſi habens poteſtatẽ prauitati hæreticæ non reſiſtit. Dicitur enim in cap. error. 53. diſtin. Error, cui non reſiſtitur, approba-

Digitized by Google

probatur. qui autem errorem approbat, videtur pertinax: ergo qui errori non reſiſtit, pertinax cẽſebitur. Item de hæret. cap. 2. dicitur. Qui alios cum poteſt ab errore non reuocat, ſeipſum errare demõſtrat. Ex quibus verbis videtur, quod is qui poteſt reuocare ab hereſi & non reuocat, ſe ipſum errare demonſtrat, & per conſequens de hæreſi & contumacia ſuſpectus eſt. Quidam tamen dicunt, quod tales magis proprie vocari debent fautores hæreticorum, quam hæretici. Et ſi contra dictos modos inſtetur, quod per illos non probatur niſi quod præſumatur pertinax, non autem quod ſit, dicendum quod eſt verum, quod ex dictis modis generatur præſumptio, ſed præſumptio eſt violẽta, propterquam ferri poteſt ſẽtẽtia diffinitiua. Vnde & Salomon videns, quod inter mulieres de filio contendentes vna mortẽ filij recuſabat quẽ diligebat, altera vero morti conſentiebat, filium propriæ matri dedit, quem violentã præſumptione eius eſſe credebat. vt habetur. 3. Reg. 3. & in ca. afferte. de præſumpt. Ex dictis etiam apparet, quod ſicut diſtinguuntur tria genera peccatorum quantum ad cauſas, ſcilicet, peccatum ex ignorantia, ex infirmitate, & ex malitia: ita & actorum hæreticalium quidam ſunt ex ignorantia, quia ſcilicet faciens ignorat eſſe hæreticales: alij ex infirmitate, id eſt, ex paſsione metus & mortis: alij ex malitia, hoc eſt, quod facientes ſciunt fidei repugnare, & tamen nihilominus faciunt: cum autem voluntas interius cogi non valeat, erunt actuum interiorum duæ differentiæ tantum: quia ſcilicet vel erunt ex ignorantia, vel ex certa ſcientia, quã hic malitiam dicimus, idem autem in præſenti aliquem peccare ex malitia. & ex pertinacia. Vnde regulariter tenendum eſt, quod omnis errans contra fidem, ſi non errat ex ignorantia, hoc eſt, neſciens ſe errare contra fidem, & omnis faciens actum hæreticalem, vt adorans idola, negans fidem, abiurans catholicam veritatem, ſe circuncidens, & cætera, ſi id non faciat ex ignorantia, vel ex metu, cenſendus eſt ex pertinacia facere, & ideo ex omni actu illo exteriori præſumendus eſt pertinax, ex quo violenter præſumitur, quod non ex ignorantia, ſed ex malitia, & certa ſcientia talia perpetrantur, vnde in iudicio exteriori talia facientes pertinaces & hæretici habentur, vt adhuc latius de ijs dicetur infra. Quæritur conſequenter, quinto, Vtrum hæretici ſint tolerandi? Ad hoc dicunt quidam quod ſic. Mandauit enim Dominus Matth. 13. vt non colligerent zizania, ne forte eradicantes ea, eradicarent ſimul & triticum, ſed ſinerent creſcere zizania vſque ad meſſem. Per triticum autem fideles intelliguntur, per zizania hæretici, per meſſem, finis ſeculi. Vnde videtur, quod hæretici vſque ad finem ſeculi tolerandi ſint, & non exterminandi. Item, quia quod eſt neceſſarium in eccleſia, tolerandum eſt, hæreſes in eccleſia ſunt neceſſariæ, ergo tolerãdæ ſunt, & per conſequens hæretici eas tenentes. Minor probatur authoritate Apoſtoli primo ad Corint. 11. dicentis, Oportet hereſes eſſe, vt qui probati ſunt, manifeſti fiant in vobis. Et præterea Paulus dicit. 2. ad Timoth. 2. Seruum Dei oportet manſuetum eſſe, cum modeſtia corripientem eos, qui reſiſtunt veritati, nequando det illi pœnitentiam Deus ad cognoſcendam veritatem, & reſipiſcant à laqueis diaboli. Sed ſi hæretici non tolerantur, ſed exterminantur, aufertur eis poteſtas pœnitendi, ergo tolerandi ſunt. In oppoſitum eſt dictum Hieronymi, quod ſcribitur. 24. q. 3. in cap. reſecandæ. ſic dicentis reſecandæ ſunt putridæ carnes, & ſcabioſa ouis à caulis repellenda, ne tota domus maſſa corpus & pecora ardeat, corrumpatur, putreſcat, intereat. Arrius in Alexandria minima ſcintilla fuit ſed quia non ſtatim oppreſſus eſt, totum orbem eius flamma populata eſt. Ex quo videtur, quod hæretici tolerandi non ſunt. Item Apoſtolus Paulus ad Ti. 3. cap. ait. Hæreticum hominem poſt primam & ſecundam correctionem deuita, ſciens quia ſubuerſus eſt, qui huiuſmodi eſt. Sed ſi vitantur, non tolerantur, vnde videtur quod tolerari non debeant. Tertio, quia non minus delinquit qui æternam maieſtatem offendit, quam qui temporalem. vt in cap. vergentis. de hære. ſed qui temporalem maieſtatem offendit non toleratur ſed exterminatur. vt. C. ad leg. Iuliã maieſtatis. l. quiſquis, ergo & ij, qui lædunt & offendunt æternam maieſtatem exterminio digni ſunt, & præterea ij, qui monetam falſificant lege ſeculi occidi iubentur, vt. C. de fal. mo. l. 1. Hæretici autem multo grauius peccat quam tales, ergo digni ſunt morte, & ita tolerandi non ſunt. Ad hoc dicendum, quod circa hæreticos duo ſunt conſideranda, vnum ex parte ipſorum, aliud ex parte eccleſiæ. Ex parte quidem ipſorum eſt peccatũ, per quod meruerunt non ſolum ab eccleſia per excommunicationem ſeparari, ſed etiam per mortem à mundo excludi. Quia, vt dictum eſt, grauius eſt æternam, quam temporalem lædere maieſtatem, & corrumpere fidem, per quam eſt vita animæ, quam falſare pecuniam, per quam humano commercio ſubuenitur. Nam ſicut qui cõmittit crimen læſæ maieſtatis, & qui monetam falſat conuictus aut confeſſus ſtatim reus mortis iudicatur: ita qui hæreſim incurrit quantum in ſe eſt de hæreſi conuictus aut confeſſus ſtatim occidi meretur. Ex parte Eccleſiæ, eſt miſericordia ad errantium conuerſionem, & ideo eccleſia non ſtatim condemnat hæreticum ad mortem, ſed poſt primam & ſecundam correctionem, vt Apoſtol.

dicit

dicit ad Tit. 3. Sed tamē in hoc eſt duplex pœna. Vna eſt ſpiritualis, vt excōmunicare hæreticos, & condemnare dicta eorum. Alia eſt corporalis. Circa primam non eſt difficultas, nec ſcandalum, nec in hoc læduntur hæretici, ſed iuuantur, excōmunicatio enim medicina ſpiritualis eſt, per quā peccatores ad viam ſalutis reducuntur, & ideo eccleſia excommunicat hæreticum ſtatim cum hæreticus eſt: nam omnes hæretici, quocunque nomine cenſeātur, ipſo facto excommunicati ſunt, vt in capitul, excommunicamus. 1. & 2. de hæreticis. Quantum vero ad pœnam corporalem & bonorum confiſcationem eccleſia non ita faciliter procedit, ſed aut hæretici ſunt tales, contra quos non poteſt procedi ad hæc ſine magno ſcandalo, vt quia multi ſunt, & potentes fautores habent, & ſic eccleſia ceſſat ad tempus ab eorum punitione. Nam cum multitudo eſt in culpa, ſeueritati detrahendum eſt. Si vero procedi poteſt ſine ſcandalo, eccleſia procedit: vnde poſt primam & ſecundam correptiónem ſi hęreticus adhuc pertinax inuenitur, Eccleſia de eius conuerſione nō ſperans, aliorum ſaluti prouidet, eum ab eccleſia ſeparādo, & vlterius relinquit eum iudicio ſeculari exterminandum à mundo per mortem. Sic dicit Sanctus Thomas. 2. 2. quæſtio. 21. articul. 3. Vnde ad argumenta primofacta dicendum eſt ad primum, quod aliud eſt excommunicatio, & aliud eradicatio. Ex communicatur enim aliquis ad hoc, vt ſpiritus eius in die Domini ſaluus fiat, vt dicitur. 1. Corint. 5. Eradicatio autem eſt totalis exterminatio, quæ tunc prohibetur, cum non poſſunt eradicari zizania ſine tritici eradicatione. Ad ſecundum dicendum, quod hæreſes in eccleſia non ſunt neceſſariæ, ſunt tamen ad aliquid vtiles, vt ſcilicet conſtātia fidelium comprobetur, pigritia diſcutiendi diuinas ſcripturas tollatur, & alia, de quibus dictum eſt in quæſtio. 1. huius operis. Sed tamē quicquid vtilitatis eſt in hæreſibus, eſt præter intentionem hæreticorum, quorum propoſitum eſt corrumpere fidem. Ad tertium dicendum, quod eccleſia maxime modeſta eſt & manſueta in correptione eorum, qui veritati reſiſtunt in hoc, ſcilicet, quod nō ſtatim eos damnat, niſi poſtquā pertinaces ſunt, & emendari nolunt. Argumenta autem pro alia parte facta concludunt verum de hæretico quantum eſt ex parte ſui, vel de eo, qui incorrigibilis apparet, talis enim tolerandus non eſt, ſed puniendus. Quæritur præterea, ſexto. Vtrum hæretici ab hæreſi recedentes, ſint ab eccleſia recipiendi? Ad hoc quidam reſpondent, quod ſic, quandocunque & quomodocunque recedentes ab hæreſi ad eccleſiam reuertantur. Probatur primo, quia Dominus Matthæ. 15. mandat Petro, vt fratri peccanti dimittat non ſolum ſepties, ſed ſeptuagies ſepties. Per quod intelligitur, ſecundum quod Hieronymus exponit, quod quotieſcunque aliquis peccet in hæreſim relapſus, ſi ab hæreſi diſcedat, erit ab eccleſia ſuſcipiendus. Item, quia infideles alij, puta Iudæi, Pagani, & Saraceni quotieſcunque ad eccleſiam veniant, recipiantur, ergo videtur, quod hæretici recipi debeant: non enim ſunt melioris conditionis alij infideles, quam hæretici. Tertio, quia Dominus dicit Hierem. 3. Fornicata es cum amatoribus multis, & tamen reuertere ad me. Cum ergo eccleſia ſequi debeat iudicium Dei, ſi anima fidelis formatur ſæpius in hæreſi, ſi ab ea recedat, ab eccleſia recipienda eſt. Sed cōtra eſt determinatio eccleſiæ in capitul. ad abolendā. de hæreticis. vbi dicitur, illos quoque, qui poſt abiurationem erroris deprehenſi fuerint, in abiuratam hæreſim recidiſſe ſeculari iudicio ſine vlla penitus audientia decernimus relinquendos. Vnde videtur, quod hæretici ad eccleſiam redeuntes nō ſemper recipiendi ſunt. Ad hoc dicendum, quod eccleſia ſequens illud præceptum domini, Diligite inimicos veſtros, & benefacite his, qui oderunt vos. Matthæ. 5. charitatem ſuam extendit non ſolum ad amicos, ſed etiam ad inimicos: ad charitatem autem pertinet velle & operari bonum proximi: amor enim eſt, quo quis alienum bonum vult gratiā ſui, vt dicitur. 2. Rhetoricorum in cap. de amore & amicitia. Eſt autem bonum proximi duplex in genere, vt dicitur. 1. Ethicorū, ſcilicet, animæ, quod dicitur ſpirituale, & corporis, quod dicitur temporale. Primum reſpicit charitatem principaliter, vnde & hoc quodlibet proximus debet alteri velle ex charitate, & quantum ad hoc hæretici reuertentes ad eccleſiam quotieſcunque lapſi fuerint, ab ea recipiuntur, vnde quantum ad hoc eccleſia nulli claudit gremium redeunti. 23. q. 4. Duo. C. de ſumma Trinita. l. vltima. ad finem. & talibus redeuntibus ſacramenta pœnitentiæ & euchariſtiæ non denegantur. vt in capit. ſuper eode hære. lib. 6. Bonum vero temporale ſi eſt, eſt vita corporalis, mundana poſſeſsio, bona fama, dignitas eccleſiaſtica ſiue ſecularis charitas ſecundario reſcipit, talia enim tenemur ex charitate alijs velle, niſi in ordine ad ſalutem animæ, & ſuam, & aliorum, vnde ſi aliquid de huiuſmodi in vno exiſtens poſſet impedire ſalutem ſpiritualem, non oportet quod ex charitate velimus ei hæc bona, imo potius tenemur velle quod eis priuetur, & careat: tum, quia ſalus animæ bonis temporalibus præferenda eſt: tum, quia bonum multorum præferendum eſt bono vnius, vt dicitur. 1. Ethicorū. Si ergo hæretici ab hæreſi redeuntes, ſemper ab eccleſia reciperentur, & conſeruarentur in vita, & in bonis, & in officijs & dignitatibus ſuis temporalibus, cederet hoc in detrimentum aliorum fidelium

Digitized by Google

lium quantum ad duo, Primo quidem: quia ſi re-
laberentur, poſſent alios infideles inficere. Secun
do: quia ſi impunes euaderent, liberius & effræna
tius alij in hæreſes laberētur. Dicitur enim Eccle
ſiaſti. 5. Etenim quia non cito profertur cōtra ma
los ſententia, abſq; timore vllo filij hominū per-
petrant mala. Vnde & propter hoc eccleſia pri-
mo reuertentes ab hæreſi nō ſolum recipit ad pœ
nitentiam, ſed etiam cōſeruat eos in vita, & inter
dum reſtituit eos diſpenſatiue ad dignitates eccle-
ſiaſticas quas habebant, ſi vere videantur cōuerſi;
& hoc, pro bono pacis eccleſia frequēter egit. Sed
quando recepti ſemel poſtea relabuntur. videntur
eſſe inconſtātes circa fidem, & ideo vlterius ſi ad
eccleſiam redeant, recipiuntur quidem ad pœni-
tentiam, non tamen ſemper ad vitam, vel ad alia
bona. Sicut dicitur in. c. ſuper eo. de hæret. libr. 6.
Particularius vero diſcernere ad quæ bona reuer-
tentes ab hæreſi recipiendi ſunt, & quando bona
reciperent, & quando non, & quando mortem
euadant, & quando non, id tractare iuris Canonici
negotium eſt in. c. Ad abolendam. de hæret. & in
cap. accuſatus. de hæret. lib. 6. Ex intentione præ
ſentis tractatus ad argumenta in oppoſitum dicen
dum. Ad primum, quod Dominus loquitur Pe-
tro de peccato commiſſo in eum, tale enim ſem-
per dimittendum eſt, ita ſcilicet, vt redeunti fra-
tri ſemper parcatur. Vnde & ſignāter dicit, ſi pec
cauerit in te frater tuus, id eſt, contrate, vt Hiero-
nymus dicit. Non autem intelligitur de peccato
in Deum commiſſo, quod dimittere non eſt arbi-
trij noſtri: ſed eſt in hoc ſtatutus modus à lege ſe-
cundum quod congruit honori Dei, & vtilitati
proximorum. Ad ſecundum dicendum, quod non
eſt ſimile de hæreticis, & de alijs infidelibus. Hæ-
retici enim, qui ſemel errauerunt à fide, & ab ec-
cleſia ſunt recepti, ſi poſtea contra fidem errant,
præſumuntur inconſtantes. Non autem ſic eſt de
alijs infidelibus ad eccleſiam venientibus, quorū
adhuc inconſtantiam eccleſia experta non eſt. Ad
tertium dicendū, ꝙ quia Deus intuetur cor. 1. Re-
gū. 16. quoſcunq; ad ſe redeuntes ſemper recipit.
Vnde & per Ezechielem capi. 15. ipſe dicit, Nolo
mortē morientis, vel peccatoris. Eccleſia tamē,
quæ per exteriora iudicat, relapſos quamuis reci-
piat ad pœnitentiā & ſacramenta, nō recipit ad vi
tā, & alia bona, quia præſumit ꝙ non redeant ve-
re, ſed ſimulate. ¶ Quæri inſuper & ſeptimo ſolet
Vtrum fideles communicare debeant cum hære-
ticis? Quidā dicunt quod ſic. Dicitur enim Matt.
13. ꝙ Pater familias mandauit ſeruis ſuis, vt ſinerēt
zizania ſimul cum tritico vſq; ad meſſem: cum er
go per zizania hæretici intelligātur, videtur quod
hæretici à communione fidelium ſeparandi non
ſint vſq; ad meſſem, id eſt, conſummationē ſeculi
& per conſequens eſt cū eis cōmunicandum. Alij
dicūt oppoſitum, confirmantes ſententiā ſuā au-
ctoritate Apoſtoli. 2. ad Cor. 6. dicētis, Nolite iu-
gum ducere cū infidelibus. Quæ enim participa-
tio iuſtitiæ cū iniquitate? aut quæ ſocietas lucis ad
tenebras? quæ cōmunicatio Chriſti ad Belial? aut
quæ pars fideli cū infideli? aut qui conſenſus tem-
plo Dei cū idolis? Et infra. Propter quod exite de
medio eorum, & ſeparamini dicit Dominus, &
immūdū ne tetigeritis, & ego recipiam vos, & ero
vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios & in fi
lias, dicit Dominus omnipotēs. Hæc ibi. Ex qui-
bus aperte patet, ꝙ cū infidelibus cōmunicandum
non eſt. Cum ergo hæretici infideles ſint, cum eis
non eſt cōmunicandū. Ad hoc dicēdū, ꝙ commu-
nio, quæ cū hęreticis haberi poteſt, multiplex eſt
Quædā cōmunio eſt in hęreſi & errore eorū, ſimi
liter ſentire, & tali cōmunione nullo modo cum
hæreticis cōmunicādū eſt. Alia cōmunio eſt in ſa
cramentis, & in hac etiā nō eſt cū hæreticis cōmu
nicādū, dato, ꝙ intra eccleſiā ſint, & ab ea nomina
tim non excluſi. Patet, quia hæretici oēs excōmu
nicati ſunt. vt in. ca. excommunicamus. 1. & 2. de
hæret. cū excōmunicatis autē nō licet in ſacramē
to cōmunicare, quia hic eſt primus excōmunica-
tionis effectus, à participatione ſcilicet ſacramēto
rū excludere. Alia cōmunio eſt in cibo, & potu,
cohabitatione & alijs huiuſmodi, & ſecūdū hanc
cōmunionē ſi ſunt nominati, nō eſt eis aliquo mō
cōmunicandū. Qui enim cōmunicat nominatim
excōmunicato, & ipſe excōmunicatus eſt, ſaltem
minori excōicatione, niſi forte cōmunio ſit & ei
monita ſalutis dādo, & ad eccleſiæ obediētiā redu
cēdo. vt in. c. qđ in dubijs. & c. inter alia. de ſen. ex
cō. Vñ & in tali caſu cū hæretici notorij ſunt vel
per cōfeſſionē in iudicio, vel per ſentētiā, vel per
facti euidētiā, & per eccleſiā declarati, non debet
eis cōmunicari: imo nō tenētur vxor viro, nec fi-
lius patri cōmunicare: nō enim ſeruituti ſubiectus
eſt frater aut ſoror in huiuſmodi. vt dicitur. 1. Cor.
7. & in. c. ſi infideles. 25. q. 1. Vtile autē eſt nō com
municare hæreticis propter tria. Primo propter
periculū, ne eorū cōuerſatio alios corrūpat, ſecun
dū illud. 1. Corin. 15. Corrūpūt bonos mores col-
loquia praua. Et illud Prophetæ Pſal. 17. cū viro
innocēte innocēs eris, & cū peruerſo peruerteris.
Secūdo, ne videamur eorū errori & peruerſæ do-
ctrinæ præbere aſſenſum. Vnde in. 2. canonica.
Ioā. dicitur. Si quis veniat ad vos, & hāc doctrinā
nō habet, nolite eū in domū ducere, nec Aue ei di
xeritis. Qui enim dicit ei Aue, cōmunicat operi-
bus eius malignis. Vbi gl. dicit, ſecūdū ꝙ vox in-
ſtituta eſt, cōmunionē eſſe oſtēdit cū illo, alioqn
ſimulatio eſt, quę in Chrianis eſſe nō debet. Ter-
tio, ne ex nr̄a coione cū hæreticis alijs detr̄ occaſio

erroris. Vnde ibidem dicit alia glo. Et ſi vos fortè decepti non eſtis, alij forſan per veſtram familiaritatem poſſent decipi, qui crederent illos placere vobis, & ſic crederent illis. Vnde vt ibidem dicitur, Tanta apoſtoli, atque eorum diſcipuli in religione cautela vtebantur, vt nec verbi quidem communionem cum aliquo eorum, qui à veritate declinauerant, habere paterentur. Si tamen eſſent viri docti, & perfecti, & ceſſaret erroris ſcandali occaſio, vtile eſſet cum hæreticis communicare, ſaltem de mandato & licentia Eccleſię. Quandoque enim communicatio & cõuerſatio fidelis cum infideli, infidelem ad viam veritatis ducit, vt ſcribitur. 1. Corinth. 7. Ad auctoritatem Euangelij dicendum eſt, ꝙ intelligitur, quando mali ſine periculo bonorum ſeparari non poſſunt, quod patet ex reſpõſione patris familias, qui dixit, ne forte colligentes zizania, eradicetis ſimul & triticũ. Quod quidem tribus modis contingere poſſet. Vno modo, ſi aliquis præſcinderetur antequam de eius malitia conſtaret. Vnde gloſ. dicit, quod monet Dominus, ne ambigue iudicemus. Non enim ferri debet ſententia in aliquem, niſi confeſſus, vel conuictus de crimine ſit. vt in. capi. nos in quenquã. 2. q. 1. cum multis alijs. Quandiu enim non conſtat aliquem criminoſum eſſe, præſumendum eſt eum eſſe bonum, vt in regula. Eſtote miſericordes. de r gu. iur. in. 6. Secundo intelligitur auctoritas euangelij de eo, qui non in malitia obſtinatus eſt: nullus enim excommunicandus eſt niſi propter contumaciam. Vnde glo. dicit ibidẽ, Moueamur non cito amputare: quia qui hodie errat, forte cras defendet veritatẽ. Vnde & ad Tit. vltimo dicitur. Non ſimpliciter hæreticum hominem poſt primam & ſecundam correptionem deuita. Qui enim ſemel errat, & correctus eccleſiæ reconciliatur, ex ignorantia erraſſe creditur. Tertio, ſi ſimul boni cum malis inuoluantur. Propter quod dicit ibidem glo. Auguſtini, quod multitudo non eſt excommunicanda. Sunt enim in multitudine multi innocentes, quos indignum eſt ſine culpa excommunicatione notari, iјs autem tribus ceſſantibus, cum hæreticis communicandum non eſt, quin potius vitanda eſt eorum cõmunio, iuxta illud. 1. Corint. 6. Auferte malum ex vobis.

¶Quæritur etiam. 8. Vtrum cum hæreticis ſit publice diſputandum? Quidam dicũt quod non: quoniam diſputatio argumentis agitur: ſed Argumentum eſt ratio rei dubiæ faciens fidem, vt Dialectici dicunt, ergo de his, quæ fidei ſunt, cum certiſſima ſint, nõ eſt publice diſputãdũ. Item lex ciuilis dicit. ff. ad legẽ Iul. repetund. Cõmittunt ſacrilegiũ, qui cõtra legis diuinæ ſanctitatẽ aut neſciendo cõmittunt, aut negligendo violant, aut qui de principali iudicio diſputant. l. 2. C. de crim. ſacrileg. Vnde videtur, ꝙ diſputantes de his, quæ fidei ſunt, & lege diuina continentur, ſacrilegiũ cõmittant. Et confirmatur: quia de ſedis apoſtolicæ iudicio iudicare permiſſum non eſt. vt in. c. nemini. 17. q. 4. ergo de his quæ fidei ſunt, cũ maiorẽ certitudinẽ habeãt, neq; iudicandũ, neq; diſputandum eſt. Tertio, quia Apoſtolus monet Timoth. 2. ad Timoth. 1. Noli verbis contendere: ad nihil enim vtile eſt, niſi ad ſubuerſionẽ. Sed publica diſputatio ſine contentione verborum fieri non poteſt, ergo cũ hęreticis diſputandũ nõ eſt. Quarto, quia dicitur in. c. cum quibus. 24. q. 3. Canonum magiſtris atq; cuſtodibus noſtris nullũ fas eſt inire certamen cũ hominibus cõditionis alienæ. Hæc ibi. Vbi dicit glo. quod cum hæreticis non eſt diſputãdũ, nec cũ aliquo de fide. C. de ſum tri. l. nemo. In oppoſitũ videtur, ꝙ Paulus diſputans cũ infidelibus inualeſcebat, & cõfundebat Iudæos. Act. 9. Et Petrus & Ioannes de fide cũ Iudæis diſputabãt Act. 3. Item ſi cũ hæreticis non diſputarent, illud cederet in detrimentum hæreticorum, qui in ſuis erroribus firmarentur, & aliorum catholicorum ſimpliciũ, qui propterea crederent errorẽ hæreticorum eſſe tenendũ. Itẽ Paulus ſcribit ad Tit. 2. c. ꝙ Epiſcopus amplecti debet ſanũ ſermonẽ, ideſt, doctus eſſe debet in catholica veritate, vt potens ſit in doctrina ſana exhortari, & eos, qui contradicunt, reuincere: conuictio autem contradicentiũ ſine diſputatione non fit. Vnde videtur, ꝙ ſaltem Epiſcopi cum hæreticis publice diſputare valeãt. Quinto, quoniam Auguſtinus & alij catholici doctores & docti viri cum hæreticis publice diſputarunt, vnde ſunt libri eius contra Manichæos, cõtra Donatiſtas, contra Iouinianum, contra Petilianum, & alios hæreticos, vnde videtur, quod etiam hodie liceat viris catholicis cum hæreticis diſputare. Ad hoc dicendum, ſequendo doctrinam ſancti Thomæ. ſecunda ſecundæ quæſtione. 10. articulo ſeptimo, quod in diſputatione fidei duo ſunt conſideranda. Vnum quidem ex parte diſputantis, aliud autem ex parte audientium. Ex parte quidem diſputantis eſt conſideranda intentio. Si enim diſputet tanquã dubitans de fide, & veritatem fidei pro certo non ſupponens, ſed argumẽtis experiri intendens, procul dubio peccat tanquam dubius in fide, & infidelis reputatur, vt dicitur de hæret. capitulo primo. Si autẽ diſputat aliquis de fide ad exercitium, laudabile eſt, & meritorium. Vnde & ſancti doctores & catholici tractatus & libros ediderunt, in quibus de fide & contra fidem multifariam arguunt, vt veritas ipſa humano intellectui magis pateat. Illi etiam, qui diſputant, vt errores hæreticorum & infidelium conuincãt, bene agũt, apponunt enim ſe murum pro domo Iſrael gladio verbi Dei. Verus enim eſt ſermo

Dei,

Dei,& efficax,& penetrabilior omni gladio anci pite. Hebr. 4. Ex parte vero audientium conſiderandum eſt. vtrum illi, qui diſputationem audiũt ſint inſtructi & firmi in fide,aut ſimplices & in fide titubantes: coram ſapientibus enim & firmis in fide de fide diſputare, nullum periculum eſt. Sed de ſimplicibus eſt diſtinguendum. Aut enim ſunt ſolicitati ab infidelibus,puta Iudæis, Saracenis,hæreticis & Paganis intendentibus corrumpere eorum fidem, & ad infidelitatem trahere. Aut omnino non ſunt ſolicitati, ſicut in terris, in quibus infideles non ſunt. In primo caſu neceſſarium eſt publice diſputare de fide, dummodo inueniantur ad hoc viri docti & idonei, qui errores valeant confutare,per hoc enim ſimplices in fide firmabuntur,& tolletur infidelibus decipiendi facultas:nam & ipſa taciturnitas eorum,qui reſiſtere deberent,peruertentibus fidei veritatem eſſet erroris confirmatio. Vnde & Gregorius dicit in 2. paſtoral.& habetur in cap. ſit rector. 43. diſtinction. Sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiſcretum ſilentium eos qui erudiri poterãt in errore derelinquit. Talibus enim, qui pro fide loqui debent & non loquuntur, Dominus improperat, dicens, Canes muti,non valentes latrare. Iſaiæ. 59. Et alibi. Non aſcendiſtis (inquit) ex aduerſo, neque poſuiſtis vos murum pro domo Iſrael, vt ſtaretis in prælio in die Domini. Ezech. 13. Ex aduerſo quippe aſcendere eſt, vt Gregorius ait in. 2. paſtoral. pro defenſione gregis voce libera poteſtatibus contra ire. In die Domini prælio ſtare, eſt prauis decertantibus ex iuſtitiæ amore reſiſtere. Hæc ille. In ſecundo vero caſu periculoſum eſt publice diſputare de fide coram ſimplicibus,quorum ex hoc firmior eſt, quia nihil diuerſum audierunt ab eo quod credunt,& ideo nõ expedit eis, vt verba infidelium audiant diſputantium contra fidem. Ex præmiſsis inferuntur aliqua corollaria. Primum eſt, quod diſputans de fide tunc ſolum laudatur,cum ad docendum & confutandum errantes diſputat,vel ad exercitiũ. Secundum eſt, quod diſputans de fide cum infidelibus,ſufficiens,& idoneus eſſe debet ad docendum & confutandum errores. Vnde & quidam male agunt, qui cum nouerint aliquid modicum in ſacris literis,omni tempore diſputare de fide volũt vt docti videantur. Tertium eſt, quod is, qui ſufficiens eſt errores infidelium confutare, ſi pro fide non ſe opponat, male agit, cum videlicet infideles nituntur ad errorem ſuum alios pertrahere. Quartum eſt, quod imprudenter agunt, qui de quæſtionibus difficilibus, putà Trinitatis, Incarnationis, Prædeſtinationis & ſimilibus coram ſimplicibus ſine aliqua neceſsitate diſputant: ex hoc enim ſimplices non modo non ædificantur, ſed

illuq

deſtruuntur. Sciendum eſt etiam, quod laicis non eſt permiſſum publice vel priuatim diſputare de fide. vt in capitul. Quicunque. de hære. libro ſexto. Quod maxime & præcipue locum habet de laicis indoctis. Vanum enim eſt, reprehenſibileque, quod laicus illiteratus de fide diſputet: cedit enim hoc quandoque in irriſionem infidelium, & contemptum fidei. Ad obiecta in oppoſitum dicendum ad primum, quod non debet diſputari de his, quæ fidei ſunt, quaſi de eis dubitando, ſed propter veritatem manifeſtandam,& errores cõfutandos: oportet enim ad fidei confirmationem cum hæreticis diſputare, quandoquidem defendendo fidem, ſecundum illud. prima. Pet. tertio. parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea, quæ in vobis eſt fide & ſpe. Quandoque autem ad conuincendos errantes, ſecundum illud Titi primo. vt potens ſit in doctrina ſana exhortari,& eos qui contradicunt, arguere. Ad ſecundum dicendum, quod lex ciuilis loquitur de diſputatione, quæ procedit ex dubitatione: non enim licet dubitare de principali iudicio Cæſaris, ſicut etiam neque de iudicio eccleſiæ iniuriam enim facit iudicio religioſiſsimæ Synodi, ſi quis ſemel iudicata, aut recte diſpoſita, reuoluere,& publice diſputare contendit. Ad tertium dicendum, quod Apoſtolus non prohibet diſputationem vniuerſalem, ſed inordinatum modum diſputandi, qui ſcilicet clamoribus, & contentione verborum fit. Talis enim ad nihil valet, niſi ad ſubuerſionem audientium: ſimplices enim plerumque contentioſos & verboſos doctiores cæteris putant. Ad quartum dicendum, quod diſputatio cum hominibus alienæ conditionis prohibita eſt quando ſcilicet ad inquirendam veritatem fit, ad Concilium enim in quo veritas inquiritur, infideles & hæretici vocandi non ſunt. Vnde & Propheta ait, Non ſedi cum concilio vanitatis,& cũ iniqua gerentibus non introibo. Pſalm. 25. Odiui eccleſiam malignantium. Ad dictum gloſſæ.& cum impijs non ſedebo. ibidem. ipſa glo. reſpondet dicens, quod cum hæreticis diſputandum non eſt, vt in dubium reuocent fidem noſtram: ſed ad hoc diſputari poteſt cum eis vt conuincãtur. Hæc ibi. ¶Quæritur etiam. 9. Vtrum hæretici pœnis & flagellis ſint ad fidem compellendi? Quibuſdã videtur, quod nullo modo ad fidem ſint hæretici compellendi. Seruitia enim coacta Deo non placent: hilarem enim datorem diligit Deus. ſecundo Corinthio. 9. ſed ille, qui pœnis & flagellis ad fidem compellitur, coactus ſeruit, ergo eius ſeruitia Deo non placent,& per conſequens ad fidem cogendus non eſt. Item, qui ex neceſsitate euangelizat, gloriam non habet: ergo qui ex neceſsitate ad fidem conuertitur, pœnis & flagellis

gellis compulſus, gloriam non habet. Antecedens patet auctoritate Pauli, 1. ad Corinth. 9. dicentis, ſi ex neceſsitate euangelizauero, non erit mihi gloria. Tertio, hi qui ad legem nouã pertinent filij liberæ ſunt, & non ancillæ. Galat. 4. eſſe autẽ filios liberæ eſt habere ſpiritum ſeruitutis in timore, ergo in lege noua nullus eſt timore pœnæ, ad bonum cogendus. Quarto, illi qui pertinent ad legem nouam in charitate viuere debent, finis enim præceptorum omnium charitas eſt, vt dicitur ad Tit. 1. ſed perfecta charitas foras mittit timorem, vt dicitur. 1. Ioan. 4. ergo ad fidem & alia bona nemo in lege Chriſti timore pœnarum & flagellorum compellendus eſt. Quinto, quia Auguſtinus dicit in libro de vtilitate credẽtium, Cætera poteſt homo nolens, credere non poteſt niſi volens. Ergo ad fidem nullus cogendus eſt. Sexto quia in Cõcilio Toletano ita diffinitũ eſt, vt ſcribitur in. c. de Iudæis. 45. diſt. Præcepit inquit ſancta Synodus nemini deinceps ad credendum vim inferre. Cui enim vult Deus, miſeretur, & quem vult indurat: non tales inuiti ſaluandi ſunt, ſed volentes, vt integre ſit forma iuſtitiæ. Sicut enim homo propria arbitrij voluntate ſerpenti obediens perijt, ſic vocantes ſe gratia Dei propria mentis conuerſione quiſq; credendo ſaluatur. Et concludit, Ergo non vi, ſed libera arbitrij ſui voluntate, & facultate vt conuertantur ſuadendi ſunt, non potius impellendi. Hæc ibi. Ex quibus aperte patet, quod ad fidem nemo cogendus eſt. Item videtur, quod quamuis per alias pœnas hæretici poſſunt compelli ad fidem, nullo tamen modo mors ſibi inferenda eſt: humanum enim iudicium diuino debet eſſe conforme: ſed Deus non vult mortem peccatoris, vt dicitur Ezechiel. 15. ergo neq; homo debet mortẽ inferre peccatori, præſertim hæretico, ſed illum expectare ad pœnitentiam. Item, quia Matth. 13. dicitur, quod ſerui patris familias, in cuius agro erant ſeminata zizania, quæſierunt ab eo, Vis imus & colligimus ea? Ipſe reſpondit, non, ne forte colligẽtes zizania, eradicetis ſimul & triticũ. Vbi dicit Chryſoſtomus, Hęc dicit, Dominus, prohibens occiſiones fieri. Nec enim oportet interficere hæreticum. Hoc ipſe. Vnde videtur, quod mors hæreticis inferenda non ſit, neq; per mortem ad fidem cogendi ſunt. Sed alij dicunt contra, aſſerentes quod hæretici, imo & alij infideles ad fidem cogendi ſunt. Inducunt primo quod ſcribitur Luc. 14. vbi Dominus ad magnam cœnam ſuam conuiuas vocari iubet, & cũm ei ſerui reſpondiſſent, Domine factum eſt vt imperaſti, & adhuc locus eſt, Exite, inquit, in vias & ſepes, & quoſcunq; inueneritis cogite intrare, vt impleatur Domus mea. Sed homines in domũ Dei, id eſt, in ſanctã eccleſiã intrant per fidẽ, ergo aliqui ſunt impellendi, ſeu compellendi ad fidem. Itẽ Paulus cum eccleſiã Dei perſequeretur in itinere excæcatus, ad Deũ conuerti coactus eſt. De quo Auguſtinus ad Bonifacium ita ſcribit & habetur. 23. q. 6. c. 1. Schiſmatici, inquit, dicũt, cui vim intulit Chriſtus? quẽ coegit? Ecce habent Paulum apoſtolum, agnoſcant in eo prius cogentem Chriſtũ, poſtea docentẽ: prius ferientem, poſtea conſolãtem. Mirũ eſt autẽ quomodo qui pœna corporis ad euãgeliũ coactus, intrauit, plus omnibus illis laborauit, qui ſolo verbo vocati ſunt in euangelio, & quem maior timor compulit ad veritatẽ, eius perfecta charitas mittit foras timorẽ. Cur ergo non cogeret eccleſia perditos filios vt redirent, ſi perditi filij coegerunt alios vt perirent? Hæc ille. Item Dominus improperat prælatis eccleſiæ Ezechiel. 34. Quod errauerat, inquit, non reuocaſtis, & quod perierat non requiſiſtis. Sed hæc reuocatio quandoq; per pœnas & flagella fit, ergo pœnis & flagellis errãtes à fide cogi poſſunt vt ad eam redeant. Item Auguſtinus dicit in epiſtola ad Vincentium. & habetur in. cap. Vides. 23. q. 6. Mea, inquit, primitus ſententia erat, neminẽ ad Chriſti veritatem eſſe cogendum, verbo eſſe agendum, diſputatione repugnandũ, ratione vincendum, ne fictos catholicos haberẽm, quos apertos hæreticos noueram. Sed hæc opinio mea non contradicentiũ verbis tantũ, ſed demonſtrantium ſuperabatur exemplis. Nam primo opponebatur mihi ciuitas mea, quæ cum tota eſſet in partes Donati, ad vnitatem catholicã legũ imperialiũ timore conuerſa eſt: quam nunc videmus ita animoſitatis noſtræ perniciẽ deteſtari, vt in eã nunquam fuiſſe credatur. Item & aliæ multæ, quæ mihi nominatim commemorabantur, vt in ipſis rebus agnoſcerem etiam in hac cauſa recte intelligi poſſe quod ſcriptum eſt, Da ſapienti occaſionem. & ſapientior erit. Hæc ipſe. ¶ Præterea in hoc generalis eccleſiæ conſuetudo, cuius maxima auctoritas eſt, vt in capitul. conſuetudine. 12. diſtinction. & in capitul. eccleſiaſticarum. Conſueuit enim eccleſia hæreticis à fide errantibus publicas & priuatas pœnitentias iniungere, eos carceri mancipare, pœnas & flagella infligere, per quæ ad fidei vnitatem reducantur. Ad hoc dicendum eſt, quod infidelium quidam ſunt, qui nunquam ſuſceperunt fidem, ſicut Gentiles, & Iudæi. Alij vero ſunt, qui quandoque fidem ſuſceperunt, & eam profeſsi ſunt, ſicut hæretici & apoſtatæ. Primi adhuc diſtinguuntur, Quia aut ſunt doli capaces, aut non, ſed infra annos diſcretionis conſtituti. Illi vero, qui doli capaces ſunt, quantũ ad ea quæ ſunt iuris diuini & naturalis ſibi relinquũtur, vnde tales nullo mõ ad fidẽ cõpellẽdi ſunt quia credere voluntatis eſt. Vnde ſi vi præciſa cõ-

pulſi

pulſi baptizentur,neque ſacramentum, neq; rēm
ſacramenti percipiunt.vt dicitur in capi. maiores
extra de baptiſmo. Sunt tamen tales compellen-
di à fidelibus vt fidem nō impediant,vel blaſphe-
mijs,vel malis ſuaſionibus,vel etiam apertis per-
ſecutionibus, vnde & propter hoc fideles quādo
que bellum mouent & indicunt infidelibus, non
quidem vt eos compellant ne fidem Chriſti im-
pediant. De infidelibus vero nondum doli capa-
cibus, &infra annos diſcretionis conſtitutis varia
eſt Doctorum ſententia. Quidam enim dicunt,
quod infidelium filij,præſertim qui parentes ha-
bent,non ſunt inuitis parentibus baptizandi, ne-
que ad fidem trahendi. Tum quidem, quia ſi ba-
ptizarentur,cum ad ætatem perfectam perueni-
rent,de facili poſſent à parentibus induci,vt relin
querent quod ignorantes ſuſceperunt, quod ver-
geret in fidei detrimentum. Tum etiam, quia fi-
lius antequam vſum liberi arbitrij habeat, conti-
netur ſub parentum cura,vnde contra iuſtitiā na-
turalem eſſet, ſi puer antequam habeat vſum ra-
tionis à cura parentum ſubtraheretur, vel de eo
aliquid inuitis parentibus diſponeretur. Tum etiā
quia hoc eſſet contra eccleſiæ conſuetudinem. ne
que enim Conſtantinus conſilio Sylueſtri,neque
Theodoſius conſilio Ambroſij talia feciſſe legun
tur,vnde propter hæc &quędam alia dicunt,quod
infideles nondum habentes vſum rationis non
ſunt ad fidem compellendi parētibus inuitis.Hu-
ius opinionis fuit Sanctus Thomas.2.2.q.10.art.
12.&.3.parte.quæſt.6.art.10.&quodlibe.2.art.7
quem ſequuntur gloſſ.in.c.Iudæorum.28.q.1.&
Cardinalis in.ca.ſicut Iudæi.de Iudæis. Abbas de
Sicilia,& Gaſpar Inconſilijs. Alijs videtur oppo-
ſitum. Aſſerunt enim,quod filij infidelium inui-
tis parentibus baptizādi ſunt,& præſertim quod
hoc poteſt Princeps facere,cui tales ſubditi ſunt.
Primo,quia in paruulo Princeps habet maius do-
minium, quam parentes: vniuerſaliter autem in
poteſtatibus ordinatis non obligat poteſtas infe-
rior in his,quæ ſunt contra ſuperiorem, ſicut Au
guſtinus dicit de verbis Domini.ſermo. 6. & po-
nitur in vltimo.c.2.ſententiarum. Si illud,inquit
iubet poteſtas quod non debes facere,hic ſane cō-
temne poteſtatem, ſequendo poteſtatem maio-
rem. Et declarat exemplo de curatore conſule &
Imperatore, & de Imperatore & Deo. Quod etiā
ſcribitur in.c.qui reſiſtit.11.q.3.Ille igitur,qui ha
bet regere Remp.magis debet cogere vnūquēque
ſubdi dominio Dei,quam dominio poteſtatis in-
ferioris, & per conſequēs non licet ſolum Princi
pibus,imo & tenētur auferre paruulos à dominio
parentū volentium eos educare contra cultū Dei
qui eſt ſupremus & honeſtiſsimus Dñs, & debēt
eos applicare diuino cultui. Vnde ſi princeps hoc
faceret cū bona cautela.ſcilicet,ne parētes cogno
ſcētes hoc occiderent paruulos, & ꝙ baptizatos
facerent religioſe educare, bene fieret. Hæc fuit
ſententia Scoti lib.4.ſenten.diſt.4.art.vlti. Et eā
ſequitur Archidiaconus in c.qui ſincera.45.diſti.
Imo &plus dicit Scotus,ꝙ crederet religioſe fieri
ſi parentes ipſi cogerentur minis & terroribus ad
ſuſcipiendum baptiſmum, & ad ſeruandū poſtea
ſuſceptum. Quia eſto,quod ipſi non eſſent vere fi
deles in animo,tamen minus malum eſt eis ſerua-
re legem illicitam cum timore,quam libere. Item
quia filij eorum ſi bene educarentur, in tertia vel
quarta generatione eſſent vere fideles. Hæc ipſe.
Alij diſtinguūt de filijs infidelium. Quia aut ſunt
ſeparati à dominio & conuerſatione fideliū. Pri-
mo caſu non licet baptizare infidelium paruulos
inuitis parentibus. Secundo caſu adhuc duplici-
ter. Quia aut conuerſantur cum fidelibus tanquā
liberi,& tunc non licet eorum filios inuitis parēti
bus rapere & baptizare, ſicut mercatores infide-
les in terra fidelium quandoque conuerſantur.
Aut infideles ſubſunt Principi fideli tanquam ſer
ui,& tunc filij talium poſſunt inuitis parentibus
baptizari: eiuſmodi ſunt Iudæi, qui ſerui Princi-
pum ſunt. Huius opinionis fuit Durandus in. 4.
diſtinctio.96. Quia,vt dicit,ſi tales paruuli aufer-
rentur à parentibus & baptizarentur, non fieret
præiudicium pueris, ſed potius conferretur eis
magnum beneficium: neque parentibus eorum,
quia licite poſſunt eis auferri & vendi in ſeruitu-
tem fidelibus vel infidelibus prope vel longe,
quo facto ſubtrahuntur totaliter à cura parētum,
& ſubſunt in omnibus curæ eorum, quibus vendi
ti ſunt,propter quod ſi ab eis tollantur,& offeran
tur baptiſmo,nulli videtur fieri præiudicium: li-
cet prædictis pueris ſtantibus ſub cura parentum
fieret parentibus iniuria, ſi eis inuitis baptizaren
tur. Neque eſſet decens neq; ſecurum, quod pue-
ri baptizati manerent ſub cura infidelium. Hæc
ipſe. Vnde ſubdit ſic ſibi apparere tunc, quamuis
alias oppoſitum ſenſerit de filijs Iudæorum. Alij
vero ſunt infideles, qui quandoque fidem ſuſce-
perunt,& eam profeſsi ſunt, ſicut hæretici, &
apoſtatæ,& tales ſi moniti & flagellis compellen-
di ſunt, vt impleant quod promiſerunt, & te-
neant quod ſemel ſuſceperunt. Vnde de con-
uerſis ad fidem conditionali coactione ſic dici-
tur in capit.de Iudæis.45.diſtinction. Qui autem
iam pridem ad Chriſtianitatem coacti ſunt, ſicut
factum eſt temporibus religioſiſsimi Principis
Siſebuti, quia conſtat eos ſacramentis diuinis aſ-
ſociatos,& baptiſmi gratiam ſuſcepiſſe,& Chriſ-
mate vnctos eſſe, & corporis domini extitiſſe
participes,oportet vt fidem, quam etiam vi vel
neceſsitate ſuſceperunt,tenere cogantur, ne no-

Digitized by Google

mẽ Dñi blaſphemetur,& fidẽ quã ſuſceperunt, vilis ac cõtemptibilis habeatur. Hæc ibi. Si ergo illi qui coacti conuerſi ſunt cõpelluntur & coguntur tenere fidẽ, quã vi, vel neceſsitate ſuſceperũt, multo fortius cogendi ſunt ad hoc, qui voluntarie ſuſceperunt fidẽ. Vnde Auguſtinus dicit cõtra Petilia.& habetur in.c.ad fidem.23.q.5. Ad fidem nullus eſt cogendus, vt dicitis, ſed per ſeueritatem & per miſericordiã Dei tribulationũ flagellũ ſolet perfidia caſtigari: nunquid quia mores optimi libertate voluntatis eliguntur, ideo mores peſsimi non legis integritate puniuntur? Hæc ille. Et Hieronymus dicit ſuper Ezechielem, Qui malos percutit in eo quod mali ſunt, & habet vaſa interfectionis vt occidat peſsimos, miniſter eſt Dei. Hęc ille. Eccleſia ergo, quæ peccatorum conuerſionem procurat, pœnis, & flagellis, & tẽporalibus & ſpiritualibus, vt puta, excommunicatione, bonorum priuatione, incarceratione, & alijs pœnis hæreticos à fide deuiantes ad Eccleſiæ reducit vnitatem Quod ſi aliquis incorrigibilis appareat, ne malitia ſua alios inficiat, ſeculari curię relinquitur per mortẽ exterminandus, reſecatur enim putrida caro, & ſcabioſa ouis à caulis depellitur, ne putreſcat corpus, & corrũpatur ouile, vt Hieronymus dixit, & habetur in.c.reſecandæ.24.q.3. ¶ Sed occaſione præmiſſorum quæritur.10. Vtrum infideles ad fidem venientes adulti, ſint cito ab eccleſia recipiendi? Ad quod dicendum, ꝙ circa hoc alia fuit conſuetudo eccleſiæ primitiuæ, & alia procedentis. In eccleſia nanq; primitiua donum Spiritus ſancti ſigno viſibili in credentibus demonſtrabatur, propter quod non oportebat differri ſacramentum baptiſmi. Vnde & Act.2. Petrus Iudæis loquens dicit, Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſq; veſtrum. Item idem Petrus cum Gentilibus prædicaret, & ſuper eos Spiritũ ſanctũ in ſigno viſibili deſcendiſſe videret, inquit, Nũquid aquã quis prohibere poteſt, vt non baptizentur hi, qui Spiritum ſanctum acceperunt. Act.10. Vnde ſtatim iuſsit eos baptizari in nomine Chriſti. Et præterea Philippus Eunuchum baptizauit in curru, poſtea quam intellexit eſſe credentẽ. Act.8. Vnde apparet, ꝙ tunc venienti ad eccleſiam cũ fidei confeſsione conferebatur baptiſmus ſine dilatione. Procedente vero eccleſia, vbi ſigna viſibilia non apparebant in baptizatis, & incertũ erat, quo animo infideles venirent, neceſſe fuit dilatio temporis, vt fieret probatio fidei & catechiſmus, per quẽ ad baptiſmum habilitas fieret, & hoc antiquo iure definitũ erat. Vnde in.ca. Iudæi, de cõſe. diſt.4. dicitur. Iudæi, quorũ perfidiã frequẽter ad vomitũ redit, ſi ad leges catholicas redire voluerint octo mẽſes inter catechumenos eccleſię limẽ introeant: et ſi pura fide venire noſcuntur, tũc demum baptiſmi gratiam mereantur. Hæc ibi. Poſtea vero ne pro tanta dilatione infidelium animi reuocarentur, Gregorius ſtatuit, vt. XL. dierũ pœnitentia & abſtinentia infidelibus venientibus indicta, baptizarentur. vt ſcribitur in. c. ne quod abſit. de conſe. diſti. 4. De his ſcribit Alexander ab Ales. ſecunda parte. quæſtio.179. membro.4. Ad primum eorum, quæ in oppoſitum inducebãtur, dicendum eſt, quod ſicut Gratianus dixit.23.q.6. in.8. diſt. ita reſpondetur. Si bonum, ad quod mali coguntur ſemper inuiti tolerarent, & nunquam voluntarie ſeruirent, inutiliter cogerentur ad illud: ſed quia humanæ naturæ eſt ea quæ in deſuetudinem ducuntur abhorrere, & cõſueta magna cuſtodia diligere, flagellis tribulationũ mali ſunt prohibendi à malo, & prouocandi ad bonum: vt dum timore pœnæ malum in deſuetudinem ducitur abhorreatur, bonum vero ex conſuetudine dulceſcat. Vnde Auguſtinus in Pſal.127. ait. Cum per timorem gehennæ continet ſe homo à peccato, fit conſuetudo iuſtitiæ, & incipit quod durum erat amari, & incipit excludi timor caſtus. Hæc ille. Ex quibus patet, quod mali ideo flagellis cæduntur & coguntur ad bonum, vt aliquando prõpte & voluntarie operentur, & ita meritorie. Et per hoc reſpondetur ad ſecundum, tertiũ, & quartum. Ad quintum dicendum, quod ſicut vouere eſt voluntatis, reddere autem neceſsitatis: ita accipere fidem, eſt voluntatis, ſed tenere iam acceptã eſt neceſsitatis, & ideo hæretici ſunt compellendi vt fidem teneãt, quam ſemel profeſsi ſunt. Ad ſextum dicendum, quod Concilium Toletanum loquitur de Iudæis, qui nunquam fidem catholicam acceperunt, tales enim, vt dicunt, etſi doli capaces ſunt, non ſunt ad fidem catholicam compellendi. Ad ſeptimum dicendum, quod ſicut Auguſtinus dicit ad Bonifacium Comitem, Nullus noſtrum vult aliquem hæreticum perire. Sed aliter non meruit pacem domus Dauid, niſi Abſalon filius eius in bello, quod contra patrem gerebat, fuiſſet interfectus, vt dicitur.2. Reg.15. Sic & eccleſia catholica ſi aliquos intelligit eccleſiæ nociuos eſſe, eorum perditione multos liberat populos, vt ibidem dicitur. Ad octauum dicendum, quod ex verbis domini colligitur eius intentio. Cum enim ſerui dixiſſent patrifamilias, Vis, imus & colligimus ea? Reſpondit, non: ne forte colligentes ea, eradicetis ſimul & triticum. Vbi ſatis oſtendit, ſicut Auguſtinus dicit libro tertio contra epiſtolam Parmeniani, cum metus iſte nõ ſubeſt, id eſt, quando ita cuiuſque crimen notum eſt omnibus, & omnibus execrabile apparet, vt vel nullos prorſus, vel non tales habeat defenſores, per quos poſsit ſchiſma cõtingere: nõ dormiat ſeueritas diſciplinæ. Hæc ipſe. Eſt autem de hoc timendum,

dum, quando aliquis condemnatur antequam de malitia eius conſtet, vel quando in malitia obſtinatus non eſt, vel quando cum malis ſimul boni punirentur. §Quæritur. 11. Vtrum eſſe hæreticum, ſit omnium peccatorum maximum? Ad hoc quidam reſpondent quod non, confirmantes dictum ſuum auctoritate Auguſtini, quæ ponitur. 6. quæſtion. 1. in cap. Quæro. ſic dicentes, Vtrum catholicum peſsimis moribus alicui hæretico, in cuius vita præter id, quod hæreticus eſt, non inueniunt homines quod reprehendant, præponere debeamus, non audeo præcipitare ſententiam. Hæc ille. Ergo non eſt ſimpliciter dicendũ, quod eſſe hæreticum, ſit omnium peccatorum maximum. Item eſſe hæreticum, non eſt peccatum, ergo non eſt maximum omnium peccatorum. Conſequentia nota eſt. Antecedens probatur dupliciter. Primo, quia nullus peccat in eo, quod vitare non poteſt: quia omne peccatum eſt voluntariũ, vt Auguſtinus in. 2. libr. de libero arbitrio dicit: ſed non eſt in poteſtate hominis vitare hæreſim, quia non eſt in eius poteſtate habere fidem, ergo hæreſis non eſt peccatum. Secundo, quia omne peccatum eſt contra naturam, vt Damnaſcenus dicit libro ſecundo. ſed hæreſis non eſt contra naturã. Dicit enim Auguſtinus in libro de prędeſtinatiõe ſctõrũ ꝙ poſſe habere fidẽ ſicut poſſe habere charitatem naturæ eſt omnium: habere autem fidem quemadmodum habere charitatem gratiæ eſt fidelium. Ergo non habere fidem & hæreticũ eſſe, non eſt contra naturam, & ita non eſt peccatum. Sed contra eſt quod dicitur. 2. Pet. 2. vbi dicitur, Melius erat illis non cognoſcere viam iuſtitię quam poſt cognitionem retrorſum conuerti. Sed non cognoſcere viam Domini, & eſſe infidelem, vt puta Iudæum, Paganum, aut Saracenum grande peccatum eſt, qui tamen viam iuſtitiæ nõ cognouerunt, ergo eſſe hæreticũ grauius eſt, qui poſt cognitionem retrorſum conuerſus eſt. Ad hoc dicendum, quod hæreſis eſt infidelitatis ſpecies. Cum enim infidelitas fidei repugnet, hæreticus autem ſit qui contra catholicam fidem pertinaciter tenet, aut ſentit, erit indubie hereſis ſpecies infidelitatis. Circa propoſitam ergo quæſtionem ponuntur tres concluſiones. Prima eſt, quod infidelitas eſt peccatum. Secunda, quod infidelitas eſt maximum peccatorum. Tertia, quod inter infideles hæretici grauius cæteris peccant. Prima cõcluſio ſic probatur. Omne illud, quod repugnat virtuti eſt vitium & peccatum: ſed infidelitas repugnat virtuti, quia fidei, ergo eſt peccatum. Sciẽdum eſt tamen, quod infidelitas dupliciter accipitur. Vno modo ſecundum puram negationem, vt dicatur infidelis ex hoc ſolo, quod fidem non habet. Alio modo poteſt intelligi infidelitas ſecundũ contrarietatẽ ad fidem, qua ſcilicet aliquis repugnat auditui fidei, vel etiam contẽnit ipſam, ſecundum illud Iſaiæ. 53. Quis credidit auditui noſtro? Et in hoc proprie eſt ratio infidelitatis, ſecũdum quã eſt peccatum. Si autem infidelitas capiatur pure negatiue, ſicut eſt in brutis, & in ijs hominibus, qui nihil de fide audierunt, & ſic non habet rationem peccati, ſed magis pœnæ. Vnde ſi tales infideles damnentur, propter alia peccata, quæ ſine fide remitti non poſſunt, damnantur, non autem propter peccatum infidelitatis. Vnde Dominus dicit Ioã. 15. Si non veniſſem, & loquutus eis non fuiſſem, peccatũ non haberent. Quod Auguſtinus exponit de hoc peccato, quo in Chriſtũ non crediderunt: nõ eſt enim in poteſtate humana de ſe habere fidem, ſed in ea eſt vt mens hominis non repugnet interiori inſtinctui, & exteriori veritatis prædicationi. Secunda concluſio probatur. Cum enim omne peccatũ formaliter conſiſtat in auerſione à Deo, tanto aliquod peccatum eſt grauius, quãto per ipſum homo magis à Deo ſeparatur: per infidelitatẽ autẽ magis homo à Deo elongatur, quia nec veram Dei cognitionẽ habet nec per falſam ei appropinquat, ſed magis ab eo elongatur: ergo peccatũ infidelitatis maius eſt omnibus peccatis. Tertia concluſio ſic probatur. Grauius peccat cõtra fidem, qui renititur fidei ſuſceptæ, quam qui renititur fidei non ſuſceptæ: ſicut grauius peccat qui nõ implet quod promiſit, quã ſi non impleat quod nunquã promiſit: ſed hæretici ſuſceperũt fidẽ euãgelij, & renitũtur ei eã corrũpẽtes, ergo grauius peccãt, quã cæteri infideles, q nũquã fidẽ catholicã ſuſceperũt, & per cõſequens eſſe hæreticũ grauiſsimũ eſt omniũ peccatorum. Quod ſane intelligẽdũ eſt: verũ eſt enim quod dictũ eſt, ſi fiat cõparatio ad peccata, quæ virtutibus moralibus opponũtur, qualia ſunt peccata oppoſita iuſtitię, prudẽtię, Tẽperãtię, fortitudini, & omnibus alijs virtutibus moralibus: omnibus enim talibus grauius eſt eſſe hæreticũ, ſiue talia peccata cõtra proximũ fuerint, ſicut adulteriũ, rapina, homicidiũ, & ſimilia: ſiue cõtra Deum, ſicut ſunt periuriũ, violatio voti, tẽtatio Dei, ſacrilegiũ, ſimonia & huiuſmodi, omnib' enim talibus grauius eſt peccatũ hæreſis. Sũt tñ adhuc grauiora peccata, quæ alijs virtutibus Theologicis opponũtur, qualia ſunt, finalis impœnitentia, quę ſpei opponitur, & odium Dei, odium enim Dei, quod veritati opponitur, nihil ſecũdũ genus ſuũ grauius eſt. Ex premiſſis inferũtur aliqua corollaria. Primũ eſt, quod grauius eſt eſſe hæreticũ, quam eſſe Iudæũ, Paganũ, vel Saracenũ. Patet ex dictis, quia hæreticus renititur fidei, quam ſuſcepit, alij vero non. Secundum eſt. Grauius eſt Iudæum eſſe, quam Paganũ. Quia licet Iudæi euangeliũ non ſuſceperint: quia

Digitized by Google

tamen ſuſceperunt eius figuram in veteri lege, quam male interpretantes corrumpunt, ideo eorum infidelitas grauior eſt, quam infidelitas Gentilium, qui nullo modo fidem euangelij ſuſceperunt. Verum eſt tamen, quod in pluribus errant Gentiles, quam Iudæi, & Iudæi, quam hæretici, & quantum ad hoc grauior eſt infidelitas Gentilium, quam Iudæorum, & Iudæorum quam hæreticorum. Sed quia infidelitas magis habet rationem culpæ, ex hoc, quod non habet ea, quæ fidei ſunt, quia hoc magis pertinet ad rationem pœnæ, quam culpæ, ideo ſimpliciter infidelitas hæreticorum eſt peſſima. Tertium eſt, quod inter hæreticos tanto grauior hæreſis eſt, quanto in pluribus contra fidem errant: in talibus enim vtraque grauitatis ratio inuenitur, quia in pluribus errant, & pluribus etiam iam ſuſceptis renituntur. Quartum eſt, quod inter hæreſes hæreſis Manichæorum eſt grauior, quoniam renititur & contradicit omnibus veritatibus in veteri teſtamento contentis. Sed adhuc grauior & grauiſſima omnium eſt eorum, qui recipiunt teſtamentum vetus, & nouum teſtamentum penitus reijciunt, qui ſiue vocentur Nazaræi, ſiue Ebionitæ, ſiue innominati ſint, grauiores cæteris hæreticis ſunt. Tum quidem, quia in pluribus errant: tum, quia in pluribus renituntur fidei ſuſceptæ: tum etiam, quia errores aliarum hæreſum continent, vnde tales cum Arrio ſentiunt Chriſtum eſſe creaturam dicente, cum Sabellio concordant, ponẽtes in diuinis vnitatem perſonæ, & negantes Trinitatem, quam in ſolis nominibus eſſe dicunt, & per conſequens negantes fundamentum catholicæ fidei, in omnes fere errores & hæreſes incidunt. Ad argumenta in oppoſitum. Dicendum eſt ad primum, quod licet eſſe hæreticum grauius ſit peccatis cæteris ſecundum genus ſuum, poteſt tamen ſecundum circunſtantias alleuiari. Vnde hæreticus, qui nihil habet mali præter hoc quod hæreticus eſt, videtur ex ignorantia peccare, putans ſe obſequium præſtare Deo, ſed in hoc errat, quod non vult ſubijci correctioni eccleſiæ, ſed magis prudentiæ ſuæ innititur. Poſſet etiam dici, quod Auguſtinus hyperbolice loquutus eſt contra illos, qui et ſi multis peccatis impliciti ſint, in hoc tamen gloriãtur, quod recte credãt, et ſi peccatores ſint: cõtra quos Auguſtinus dicit ſe neſcire, quis deterior eorum ſit, hæreticus ſcilicet nullo alio peccato irretitus, vel magnus peccator fidelis, tamen cuius fides cũ ſine operibus ſit, mortua eſt, vt dicitur Iaco. 2. Poteſt etiã dici, quod et ſi Auguſtinus noluit in hoc ſententiam præcipitare, quia ſenum & ſapientum mos eſt temperare ſermonem, vt Ariſtoteles dicit 2. lib. Rhetoricorum, tamen doctores poſteriores ratione naturali & authoritate ſacri Canonis fulciti determinant & oſtendunt, quod eſſe hæreticum grauiſſimum eſt, & grauius peccatis alijs oppoſitis virtutibus moralibus, ſiue contra Deum, ſiue contra proximum fuit. Ad ſecundum negatur antecedens. Et ad primam probationem dicendum, quod habere fidem non eſt in natura humana: ea enim, quæ fidei ſunt, rationem naturalem excedunt, ſed in natura humana eſt, vt mens hominis non repugnet interiori inſtinctui, & exteriori veritatis prædicationi: ſi enim aliquis non repugnans eis non ſit plene in fide informatus, infidelitas eius magis eſt pœna quam culpa, vt dictum eſt. Ad ſecundam probationem dicendum, quod eſſe hæreticum & non habere fidem eſt contra naturam, inquantum aliquis repugnat interiori inſtinctui Dei, & exteriori veritatis prædicationi, quod contra rationem naturalem eſt hominis bene inſtituti. ¶ Quæritur. 12. Vtrum omnis actio hæretici ſit peccatum, vt quod ſiue comedat, ſiue bibat, ambulet, aut loquatur, intelligat vel velit, in his peccet? Quibuſdam videtur quod ſic. Fides enim, vt ipſi dicunt, dirigit intentionem & intentio bonum opus facit: vbi ergo non eſt fides, nec intentio bona, non videtur eſſe opus bonũ. Item quia Apoſtolus ait Rom. 14. Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt. Quod exponens Auguſtinus ait, Omnis vita infidelium peccatum eſt, & nihil bonum eſt ſine ſummo bono. Vbi deeſt agnitio æternæ veritatis, falſa virtus eſt, etiam in optimis moribus. Sed quicquid agunt infideles, ad eorum vitam pertinet, ergo omnis eorum vita peccatum eſt. Item Iaco. 2. ſcribitur, Qui offendit in vno, id eſt, in charitate, factus eſt omnium reus. Ergo eius, qui fidem non habet & charitatẽ, omnis actio peccatum eſt, quia ad charitatem non refertur. Item lib. 2. ſententiarum diſt. 41. ca. 1. dicit Magiſter, quod qui fidem & charitatem non habet, nullum mandatum implet, & nullum opus bonum facit. Impoſſibile enim eſt, vt ait Apoſtolus, ſine fide placere Deo. Quæ ergo ſine fide fiũt bona non ſunt: quia omne bonum placet Deo. Præterea, corrupto priori, corrumpitur poſterius ſed actus fidei præcedit actus omnium virtutum, ergo cum in hæreticis non ſit actus fidei, nullum bonum opus facere poſſunt, ſed in omni actu ſuo peccant. Alijs videtur oppoſitum. Nam Cornelius infidelis erat, cui tamen ab angelo dictum eſt Orationes tuæ, & eleemoſynæ tuæ aſcenderũt in memoriam in conſpectu Dei, Act. 10. Ergo non omnis actio infidelium eſt peccatum, nec hæreticorum. Et præterea contingit hæreticos & alios infideles quandoque cibare famelicum, ſitiẽti dare potum, ignorantes docere, & alia quæ ſunt bona ex genere facere, in quibus abſurdum videtur dicere, quod infideles & hæretici peccent. Adhoc

dicen

Digitized by Google

dicendum, quòd in nobis duo ſunt principia bonorum actuum, ratio naturalis, & gratia Dei. Peccatum vero tollit gratiam gratum facientem, ſed naturale bonum totaliter non corrumpit. Nam homo ille, qui deſcendebat ab Hieruſalem in Hiericho ſpoliatus eſt gratuitis, ſed naturalia remanſerunt ſibi, etſi vulnerata, vt doctores dicũt. Luc. 10. Vnde cùm hæreſis ſit quoddam peccatũ mortale, hæretici quidem gratiam non habent, ſed tamen remanet in eis aliquod naturale bonum. Ex quibus ſequuntur duo. Primum, quòd hæretici non poſſunt bene operari ex gratia, vnde neque per quæcunque bona opera poſſunt mereri vitam æternam: nemo enim ſine gratia mereri poteſt vitam æternam, quia gratia Dei vita æterna, vt dicitur Rom 6. Secundum eſt, quòd hæretici operari poſſunt aliqua bona opera, ad quæ bonum naturæ ſe extendit. Vnde ſi hæreticus eſurientem cibet, ſitienti potum det, nudum veſtiat, diſcordantes concordet, triſtes conſoletur, & alia faciat, quæ ſunt de genere ſuo bona, non peccat. Nam ſicut fidelis poteſt facere aliquod opus quod non refert ad fidei finem vel venialiter, vel etiam mortaliter peccando, ita etiam infidelis & hæreticus poteſt aliquem actum bonum facere, quem non refert ad finem infidelitatis: vnde cùm talis actus de ſe ſit bonus, hæreticus ad illud incitandus eſt, & inuitandus. Vnde ſatis patet, quòd non omnis actio hæreticorum peccatum eſt. Ad obiecta in oppoſitum, dicendum eſt ad primum, quòd vbi non eſt fides, opus bonum eſſe non poteſt, tale ſcilicet bonum, quod ſit remunerabile ad vitam, ſine quo tamen bono, remunerabili ſunt alia plura bona, licèt hæc & illa non vna ratione bona dicantur. Sic reſpondet Magiſter libro ſecundo. ſenten. diſtin. 41. cap. 3. Ad ſecundum dicendum, quòd verbum Auguſtini, cùm dicit, quòd omnis infidelium vita peccatum eſt, intelligendum eſt de iis, quæ infideles agũt ex infidelitate, talia enim peccata ſunt Vnde ibidem ſubditur, quòd omnis infideliter agens, vel viuens, vehementer peccat. Vel dicendum, quòd cum dicitur, quòd omnis vita infidelium peccatum eſt, propterea dicitur, quia per nullam actionem liberantur à culpa, quandiu in infidelitate perſiſtunt. Et ideo ſenſus eſt, Omnis vita infidelium eſt peccatum, id eſt, non ſine peccato. Ad tertium dicendum, quòd intentio in aliquo bono opere poteſt eſſe vel ad finem vltimũ ſupernaturalem, vel ad bonum aliquod naturale. Fides quippe dirigit intentionem reſpectu finis vltimi ſupernaturalis, quam directionẽ nemo niſi fidelis facere poteſt. Ad id quod obijcitur, quòd offendens in vno factus eſt omnium reus. Dicendum eſt, quòd verum eſt eum eſſe reum quantum ad hoc, quod nullum opus mereatur vitam æternam. Ad dictum Magiſtri ſimiliter dicendum eſt, Cùm enim dicit nullum bonum opus facit, qui fidem & charitatem non habet intelligit, quòd non facit bonum opus meritoriè. Vnde & Auguſtinus ſuper illud Pſal. 83. turtur inuenit ſibi nidum vbi reponat pullos ſuos. dicit, quòd Iudæi, hæretici, & Pagani opera bona faciunt, quia veſtiũt nudos & paſcunt pauperes, & huiuſmodi, ſed non in nido eccleſiæ, id eſt, in fide, & ideo cõculcantur pulli eorum. Ad vltimum dicendum, quòd per infidelitatem non corrumpitur totaliter in infidelibus hæreticis ratio naturalis, imo remanet in eis aliqua cognitio, per quam facere poſſunt aliquod opus, quod ſit de genere ſuo bonum. Ad argumentum in oppoſitum dicendum, quòd Cornelius nõ erat infidelis: ſi enim infidelis eſſet, non eſſent apud Deum acceptæ orationes & eleemoſynę eius quia ſine fide impoſsibile eſt placere Deo. Hebræ. 15. habebat autem fidem implicitam nondum manifeſtata euãgelij veritate. ¶ Quæritur. 13. Qui dicantur hæretici credentes, fautores, receptatores, & defenſores eorum? Ad hoc dicendum, quòd de credentibus hæreticis diſtinguendum eſt. Quidam enim ſunt, qui explicitè credũt errores aliorum, ſicut Arriani errores Arrij, & Sabelliani errores Sabellij, & hi ſunt in duplici differentia. Quidam enim ſciunt huiuſmodi errores eſſe damnatos, & alij ignorant. Alij dicuntur credere hæreticis, non quidem quòd explicitè credant eorum errores, ſed quia perſonis hæreticorum adhærent, reputantes eos eſſe catholicos, & eorum doctrinã eſſe veram, & neſcientes, quòd in aliquo diſcrepant à catholica veritate. Vnde ſecundùm hoc de credẽtibus hæreticis ponuntur tres concluſiones. Prima eſt. Omnis explicitè credens errores hæreticorum, ſi ſciat eos eſſe per eccleſiam condẽnatos, vel neſciat, & tamen pertinaciter eis inhæreat, cenſendus eſt hæreticus. Prima pars concluſionis patet. Nam quicunque in hæreſim damnatam labitur, eius damnationis participem ſe facit in cap. 1. & 2. 24. quæſt. 1. Secunda pars probatur. Nam quicunque in eccleſia morbidum aliquid ſapit, & correctus emendare contemnit, hæreticus eſt: vt in cap. dixit Paulus. & in cap. qui in eccleſia 24. quæſt. 3. & hoc modo capitur credens in capi. excommunicamus. 2. de hæret. cum dicitur, Credentes autem eorum erroribus, hæreticos ſimiliter iudicamus. Hæc ibi. Sed quæritur, Si aliquis ſcit errores huiuſmodi eſſe damnatos & hæreſes eſſe, neque in animo eis aſſentit, ſed exteriùs voce profitetur, nunquid erit hæreticus? ¶ Ad hoc dicendum, quòd cùm error ſit de eſſentia hæreſis qui non errat animo, hæreticus non eſt quo ad eccleſiam, tamen cui ex verbis animus innoteſcit. ¶ Secunda concluſio. Qui adhæret alicui errori

Digitized by Google

contra fidem cuius oppoſitum tenetur explicitè credere, eo ipſo hæreticus cenſetur. Patet. Sicut enim tenetur aliquis explicite credere aliquod credibile, ſic tenetur vitare errorem illi contrariũ vnde quia fideles tenentur explicitè credere articulos fidei in eccleſia diuulgatos & publicatos, ſi quis teneat errorem contrarium alicui articulo apud eccleſiam diuulgato, ſtatim cenſebitur hæreticus. Vnde & S. Thomas lib. 4. ſentent. diſtin. 13 quæſtio. 2. de hereſi. articul. 1. ad ſextum. ſic dicit. In fide ſunt aliqua, ad quæ explicitè cognoſcenda omnis homo tenetur, vnde ſi in his aliquis errat, infidelis reputatur & hæreticus. Hæc ille. Et idem dicit lib. 1. ſenten. diſtin. 33. articu. vltimo. & prima parte. quæſtion. 32. articulo. 4. vbi dicit, quòd talis hæreticus vocabitur, & erit, maximè ſi pertinacia adiungatur. Tertia concluſio eſt. Pertinaciter credentes perſonis hæreticorum, quos catholicos reputant, & doctrinam eorum eſſe veram putant, & nulli errori explicitè adhærent, non ſunt propriè dicendi hæretici, ſed largè: ſi verò credãt eis, ſed non pertinaciter, tunc hæretici non ſunt. Prima pars probatur. Quia talis licèt credat aliquos eſſe catholicos, qui in veritate non ſunt, tamen nulli errori contra fidem explicitè adhæret: vnde cùm error ſit de ratione hæreſis, talis ꝓpriè hæreticus non eſt dicendus catholicus propriè, quia nullam veritatem catholicam explicitè credit, quamuis credat doctrinam eccleſiæ eſſe veram: ſic non eſt dicendus hæreticus, qui nulli errori explicitè inhæret. Et hoc modo loquitur de credentibus. cap. excommunicamus. 1. de hæret. cum dicitur in. §. credentes Præterea receptatores, defenſores, & fautores hæreticorum excommunicationi decernimus ſubiacere. Hæc ibi. Cùm enim maius peccatum ſit hæreticum eſſe, quàm receptatorem vel fautorem hæreticorum. & in dict. capitu, credentes. æquiparentur in pœna receptatoribus & defenſoribus, conſtat quòd credentes, de quibus loquitur, hæretici non ſunt. Secũda pars probatur. Quia ex illo errore, cui pertinaciter adhærent, ſcilicet quòd tales ſunt catholici, & omnis doctrina eorum eſt catholica, & ex hoc, quòd illi tenent & docent errores contra fidem, ſequitur hæreſis propriè dicta, ſcilicet, aliquẽ errorem quẽ illi tenẽt, eſſe catholicam veritatem. Tertia pars probatur. Quia nullus cenſetur hæreticus, niſi errori adiungat pertinaciam, vt ſuprà oſtenſum eſt, ſed tales non ſunt pertinaces, vt ſupponitur, ergo hæretici non ſunt. Ex quibus patet qui dicuntur credentes, fautores vero hæreticorum non, vno modo dicuntur. Nam quandoque fautores vocantur, qui fauent perſonis hæreticorum, alio modo qui fauent erroribus hæreticorum, qui propriè dicũtur fautores hæreticæ prauitatis: poteſt enim contingere, quòd aliquis faueat perſonæ hæretici propter conſanguinitatem, vel aliam cauſam qui tamen nullo modo errori fauet: poteſt item contingere, quod aliquis faueat errori hæreticali, qui tamen nullo modo hæretico fauet: ſicut contingit aliquos viros doctos concorditer ſentire de aliqua propoſitione, qui tamen odio ſe habent. Poteſt item contingere quòd aliquis faueat & perſonis hæreticorum, & errori eorum, vnde & ſecundum hoc dantur tres concluſiones. Prima eſt. Fautor hæreticæ perſonæ tantùm, hæreticus non eſt, ſed tamen fautor hæretici eſt, & à iure punitur. Prima pars probatur. Quia hæreſis non eſt ſine errore in fide, vt ſuprà oſtenſum eſt, ſed talis non errat in fide, vt ſupponitur, ergo hæreticus non eſt. Secunda pars probatur. Quia non ſolùm qui agunt mala, ſed etiam qui facientibus conſentiunt puniuntur, vt dicitur Rom. 1. ſed fautores hæreticorum conſentiunt, ergo puniuntur. Vnde de talibus fautoribus loquitur. cap. excommunicamus. 1. de hæret. in §. credentes. cùm dicitur, Credentes præterea, receptatores, defenſores, & fautores hæreticorum excommunicationi decernimus ſubiacere. Hoc ibi. Secunda concluſio eſt, Fautores hæreticæ prauitatis tantum, & non perſonæ, hæretici ſunt. Patet, errant enim contra fidem, & pertinaciter errori inhærent, ergo hęretici ſunt. Antecedens probatur, quia tales tenent errorem hęreticorum, aliàs errori non fauerent. Qui enim alicui errori, cuius oppoſitum non tenetur crederet explicitè, & non pertinaciter ei inhęreret, hęreticus non eſſet. Vnde Auguſtinus de ſeipſo dicit, Errare potero, ſed hęreticus non ero: quia ſcilicet non intendebat errori pertinaciter inhęrere. Tertia concluſio eſt. Fauens hęretico & hæreſi, hęreticus eſt, & hęretico deterior, & ſi docendo faueat, veriùs hęreſiarcha, quàm hęreticus dicitur. Prima pars patet ex definitione hęretici ſuppoſita. Eſt enim, Baptizatus, vel pro baptizato ſe gerens & contra catholicam fidem pertinaciter errans: ergo hęreticus. Secunda & tertia pars probatur authoritate Vrbani Papę, quę ponitur in capitu. Qui aliorum defendit errorem; multò amplius damnabilior eſt illis, qui errant, quia non ſolùm errat, ſed etiam alijs offendicula erroris pręparat & confirmat, vnde quia magiſter erroris eſt, non tantùm hęreticus, ſed etiam hęreſiarcha dicendus eſt. Hęc ille. Iura verò, quę loquuntur de fautoribus hęreticorũ, intelligũtur de fautoribus primo modo dictis. De quibus tamen quidam ſic diſtinguunt. Quia, aut ſunt perſonę, quę publica funguntur poteſtate: aut ſunt perſonę priuatę. Primi, ex ſola omiſſione dicunt fautores, putà ſi condemnatos ab eccleſia non puniuntur ſicut debent: error enim, cui non reſiſtitur, approbatur in

capit

Digitized by Google

cap. error. 83. diſt: cum alijs. Vnde & Archidiaco. dicit in ca. quicunque. de hæret. lib. 6. quòd ſi prælati non faciunt carceres ad cuſtodiam hæreticorum, & alia, quæ ad eorum officium ſpectant, & hoc omittunt ex auaritia, non dicuntur fautores hæreticorum: ſecùs ſi omittant vt hæretici non capiantur, quia ſic fautores ſunt. Priuatè verò perſonæ ex ſola omiſsione fautores non dicuntur, niſi iuramento, vel aliàs teneantur aliquid facere, quia ſi teneantur & non faciunt, fautores dicũtur vt puta ſi celant hæreticos, poſtquàm iurauerunt eos manifeſtare, vel non inſequuntur poſtquàm iurauerunt eos inſequi. Ex cõmiſsione verò quicquid fiat ad defenſionem hæreticorum, ſiue à publicis, ſiue à priuatis perſonis, tanquàm fautores habendi ſunt, vt puta ſi verbis excuſant hæreticos quos ſciunt hæreticos eſſe, vel laudant eos, vel impediunt ne capiantur, vel captos liberant, vel aliqua dant quibus liberantur, tales indubiè fautores hæreticorum ſunt, vt Archidia. dicit in allega. cap. quicunque. Et idem eſt de eo, qui precibus hæreticos liberat. Receptatores verò hæreticorũ dicuntur, qui ſcienter recipiunt hæreticos. Licèt enim Receptator ſecundum regulam Grammaticorum ſit verbale in or, deſcendens à verbo frequentatiuo, & per conſequens iuxta termini ſignificationem conueniat his, qui frequenter & ſæpiùs plures receperunt, tamen à iure pro ſimplici verbo accipitur: vnde idem eſt receptator quòd receptor. vt probatur. ff. de recep. l. fin. vnde in iure ciuili Receptator dicitur, qui latenter & occultè delinquentem recipit, vt conſeruatus manus iudicis euadat. vt l. 1. ff. de recepta. & l. congruit. ff. de offi. præſi. & l. vltim. C. de his qui latro. occul. & ſic accipitur in iure Canonico. Defenſores verò hæreticorum multipliciter dicuntur. Cùm enĩ defendere aliquem, non ſit niſi opem ei ferre contra impugnantes, quot modis contingit impugnari hæreticos, tot modis defendi poſſunt. Impugnantur autem hæretici & hæretica prauitas facto, & verbo. Facto, impugnatur hæreticus vt ſi quis conetur eum capere ſeu captiuare, iudici tradere, tormentis aut morti exponere. Verbo autem impugnatur tam in iudicio, quàm extrà. In iudicio quidem, ſi accuſetur, & contra eum omnia proponantur. Extra iudicium verò, ſi eius perfidia per doctores, aut prædicatores denuncietur. Scripto quoque impugnari poteſt tam in iudicio ſi contra eum agatur, quàm extra iudicium, ſi eius perfidia ratione, aut authoritatibus impugnetur. Hæretica etiam prauitas verbo impugnatur, quando in ſermonibus, lectionibus, prædicationibus, aut alijs colloquijs reprobatur. Scripto verò, quando contra eam catholica ſcripta eduntur. Contingit ergo hæreticos defendere facto, & verbo. Facto quidem, impediendo ſcilicet ne capiantur, aut ad iudicium ducantur, aut in iudicio non condemnentur, aut condemnati non puniantur. Verbo verò allegando in iudicio vel extra iudicium, quòd non debet contra eos aliquid fieri, aut dicendo, quòd non ſunt reputandi hæretici, ſermones, aut epiſtolas componendo, aut tractatus edendo, in quibus oſtenditur, quòd tales non debent moleſtari, & quòd hæretici non ſunt. Hæretica etiam prauitas defenditur facto & verbo. Facto quidem, impediendo, & prohibendo impugnatores ab impugnatione, vel deſtruendo allegationes impugnatoris, vel impediendo malitioſe, ne talia ad aliorum notitiam deueniant. Verbo etiam & ſcripto defenditur hæretica prauitas: ſi verbo, vel ſcripto ꝓbetur, quòd non ſit hæreſis error. Hac diſtinctione præmiſſa, ſit prima concluſio. Facto defendens hæreticum ne puniatur, ſi ſcit eum eſſe hæreticũ ne puniatur, vel ignoret craſſa ignorantia, licèt errorem eius non approbet, defenſor hæretici reputatur, & maledictus eſt pari vel maiori pœna puniendus. Probatur hæc concluſio authoritate Iſidori in cap. qui peccantibus. 11. quæſt. 3. Sic dicentis, Qui peccantibus conſentit & defendit alium delinquentem maledictus erit apud Deum & homines, & corripietur increpatione ſeueriſsima. Hinc & quidã ſanctiſsimus pater ait, Si quis peccatũ defendit, acriùs quàm ille qui peccauit coerceatur. Hinc & alius pater ait, ſi quis alterius errori conſentit, ſciat ſe cum illo ſimili modo & culpabilem iudicandũ. Hæc ipſe. Ex quibus patet, quòd defendens quemcunque delinquentem, & per conſequens defendens hæreticum, grauiter peccat, & maledictus eſt, & acriùs quã delinquens puniendus. Secunda concluſio, Scripto defendens hæreticum, quem ſcit hæreticum eſſe, vel ignorat ignorantia craſſa, ſiue hoc faciat extra iudicium, vel in iudicio, defenſor hæretici eſt. Patet. Non enim minus eſt ſcripto aliquem defendere, quàm facto. Quia faciliùs quis plerumque rationibus & ſcriptis defenditur, quàm quocumque facto. Si ergo defendentes facto defenſores hæreticorum dicuntur, pari ratione defendentes ſcripto, defenſores vocabuntur. Tertia concluſio eſt. Defendentes hæreticam prauitatem verbo, vel ſcripto, quã ſciunt hæreſim eſſe, defenſores hæreticorũ ſunt & hæretici reputantur. Patet. Non enim defenderent hæreſim, niſi eam tenerent: cum ergo tenentes hæreſim hæretici ſint, tales etiã hæretici erũt. Quarta concluſio. Defendentes pertinaciter hæreſim, quam neſciunt hæreſim eſſe, hæretici. Patet. enim qui morbidũ aliquid ſapiunt in eccleſia Dei, & correcti vt verum ſapiant, emendare nolunt, ergo hæretici ſunt. Patet ex Auguſtino in cap. qui in eccleſia. 24. quæſtion. 4. Quinta concluſio.

guſtini in Enchi., quæ ponuntur. 22. quæſtion. 2. § Ex his autem colligitur. Nam qui mentitur, vult fallere, qui autem dicit falſum quod putat eſſe verũ non vult fallere. Grauius autem eſt velle fallere, quàm non velle fallere: ergo mentiens grauiùs peccat, quàm proferens falſum quod putat verũ: ille, autem qui non credit errori, & tamen exterius tenet, mentitur: ille verò qui interius errat, quamuis exteriùs profiteatur, non mentitur. Vnde tenentes hunc modum, ad rationes primæ opinionis dicunt. Ad primam dicunt, quòd infidelitas non eſt grauiſsimum peccatorum: nam odium Dei grauius eſt, neque Auguſtinus dicit eſſe grauiſsimum peccatorum, ſed eſſe magnum peccatum, quo cuncta peccata tenentur, quia ſcilicet diſpoſitiuè, vel occaſionaliter aliorum eſt cauſa. Sæpe autem peccatum minus diſpoſitio vel occaſio eſt grauioris. Ad ſecundam dicunt, quòd licet negans Chriſtũ timore mortis non ſit excommunicatus, neque omni dignitate eccleſiaſtica priuatus, tamen negans propter ambitionem, cupiditatem, adulationem, vel aliam cauſam huiuſmodi, excommunicatus eſt, & omni dignitate eccleſiaſtica priuatus. Qui verò tenent primam opinionem ad rationes ſecundæ dicunt. Ad primam dicunt, quòd non ſemper peccata ſcientium peccatis ignorantium grauiora ſunt: Crucifixores enim Chriſti ex ignorantia peccarunt, vnde & Petrus dicit Act. 3. Scio quia per ignorantiam feciſtis, &c. & tamẽ grauiùs peccauerunt, quàm fures, latrones, & cæteri, qui ſcienter peccant. Ad ſecundam dicunt, quòd quamuis ille qui tenet errorem interiùs & exteriùs profitetur non propriè dicatur mendax, quia non dicit contra mentem, tamen eſt infidelis, quod de alio non concedit, multò autem grauius eſt peccatum infidelitatis, quàm mẽdacij. Quicquid autem ſit de grauitate peccati quo ad Deum, quo ad eccleſiam tamen vterque reputatur hæreticus, & pœna hæretici punietur. Si tamen contingeret vtrumque ad eccleſiam redire, & vnus diceret ſe nunquàm conſenſiſſe errori, alius verò ſic: quibuſdam videtur quòd grauiùs puniendus eſt, & grauior pœnitentia eſt iniungenda ei, qui cùm fateretur errorem, dicit ſe nunquam in eum conſenſiſſe. Cuius ratio aſsignatur à quibuſdam: quia talis iudicatur infidelis, quia contra fidem dixit. Item etiam arguitur de peccato mendacij, quia cũ corde vnum ſentiret, aliud voce profitebatur, qui verò errorem tenebat in animo, vno tantum crimine, ſcilicet infidelitatis laborabat, vnde & pro vno tantum peccato puniendus eſt. ¶ Quæritur. 15. Vtrum Papa, vel quicunque eccleſiaſticus prælatus ex hoc quòd verè & propriè hæreticus eſt, ſit prælatione priuatus & Papatu? In qua quæſtione varius & omnino oppoſitus eſt dicendi modus.

Quidam enim dicunt quòd non, quidam quòd ſic. Qui dicunt quòd ſic, intentionem ſuam muniere nituntur tripliciter, videlicet authoritatibus ſacri canonis, & ita iure diuino. Secundò authoritatibus iuris humani. Tertiò, rationibus. Prima authoritas ſcripturæ ſacræ eorum propoſitum cõfirmans, ſcribitur Deutero. cap. 17. ſub his verbis de rege conſtituendo loquens, Eum conſtituas, quem Dominus Deus tuus elegit de numero fratrum tuorum vbi gloſſ. inter lin. non de aliena ſecta. Et ſequitur, Non poteris alterius generis hominem regem facere, qui non ſit frater tuus. Ex qua authoritate colligitur, quòd ſic Iudæi non poterant habere regem, qui non eſſet Iudæus; ita & fideles non poſſunt habere prælatum qui non ſit fidelis, & per conſequens ſi eſt hæreticus & infidelis, prælatus non eſt. Secunda authoritas ponitur Deuteron. 18. ſub ijs verbis. Propheta autem qui arrogantia deprauatus voluerit loqui in nomine meo, gloſſ. interlin. vt ſibi credatur, quæ ego non præcepi ſibi ille vt diceret, aut ex nomine alienorum interficietur. Ex quo videtur, quòd quicunque niſus fuerit à veritate catholica fideles auertere, ſit de medio auferendus. Tertia authoritas ſcribitur. Numer. 16. vbi Dominus contra Dathan & Abyron ſic loquitur, Recedite à tabernaculis impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent ne inuoluamini peccatis eorum. Quarto Matth. 5. ſcribitur de Doctoribus, Vos eſtis ſal terræ, quòd ſi ſal euanuerit, glo. id eſt, doctor errauerit: in quo ſalietur? id eſt, populus in quo firmabitur. ad nihil enim valet vltrà niſi vt mittatur foras. gl. ab officio docendi, & ab eccleſia. Quinta authoritas eſt illa Matth. 24. Surgent, inquit, pſeudo prophetæ & pſeudo Chriſti, & dabuntur ſigna magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur, ſi fieri poteſt, etiam electi. Si ergo dixerint vobis, Ecce in deſerto eſt, nolite exire, &c. Sexta autoritas ſcribitur Luc. 21. Multi, inquit Chriſtus, venient in nomine meo, dicentes quia ego ſum, & tempus appropinquauit, nolite ergo ire poſt illos. Septima eſt Pauli. 2. ad Theſſalonicen. 3. dicentis, Denunciamus vobis fratres in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulãte inordinatè, & non ſecundum traditionem quam receperunt à nobis. Gloſ. in nomine Ieſu Chriſti, idest per Ieſu Chriſti authoritatem præcipimus. Octaua authoritas eſt eiuſdem Pauli ad Galat. 1. dicentis, Si quis euangelizauerit præter id quod accepiſtis, anathema ſit. Ergo ſi prælatus contra euangelium ſentiat, aut doceat, excommunicatus eſt, & per conſequens vitandus. Nona authoritas eſt ad Tit. vltimo, vbi ſic dicitur, Hæreticum hominem poſt primam & ſecundam correctionem deuita, ſciens quia ſubuerſus eſt, qui eiuſmodi eſt, & de-

& delinquit, cum ſit proprio iudicio condemnatus. Decima authoritas ponitur. 2. Ioan. 2. Si quis, inquit, venit ad vos, & hanc doctrinam nõ affert, nolite eum recipere in domum, nec ei Aue dixeritis: qui enim dicit illi, Aue, communicat operibus eius malignis. Ex quibus omnibus habetur qui hæretici ſunt omnino fugiendi & vitandi, & per conſequens, quod prælati facti hæretici ipſo facto prælatione eccleſiaſtica & honore ſunt priuati: nam alias ſi prælati manerent, honor, reuerentia, & obedientia eſſet eis exhibenda. Iure etiam humano & patrum autoritatibus idem confirmatur. Dicit. S. Cyprianus in quadam epiſtola & habetur. 7. quæſtio. 1. in capi. Nouatianus. Qui nec vnitatem, inquit, ſpiritus, nec communionem pacis obſeruat, & ſe ab eccleſiæ vinculo atq; ſacerdotum collegio ſeparat, ipſe nec poteſtatem poteſt habere, nec honorem. Secundò inducitur authoritas Innoc. quæ ponitur in capit. hæretici. 24. quæſtion. 1. dicentis, Hæretici dum à fide catholica deſtiterunt, perfectionem ſpiritus quam acceperant, amiſerunt. Per ectio autem ſpiritus videtur hic nominari poteſtas eccleſiæ ſpiritualis Tertiò inducitur Ambro. cuius autho. habetur in cap. qui dignior. 24. quæſtion. 1. dicentis, Si verò præceptor hæreticus deformet habitaculum, vitanda hæreticorum communio, & fugienda Synagoga cenſetur. Quarto ad idem eſt autho. Bedę ſuper Matthæ. quæ ſcribitur in capit. quicunque ead. cau. & quæſti. dicentis, Quicunque ab vnitate fidei vel ſocietatis Petri Apoſtoli quomodolibet ſeipſos ſegregant, tales nec à vinculis peccatorum abſoluunt, nec ianuam poſſunt regni cælorũ ingredi. Vbi videtur, quòd hæretici ligandi & ſoluendi poteſtate priuati ſunt. Quinto inducitur Cyprianus in capit. didicimus. qui ait, Didicimus omnes omnino hæreticos & ſchiſmaticos nihil habere poteſtatis atque iuris. Sextò facit capitul. Achatins. ea. cau. & quæſtio. vbi Gelaſius inquit, Quicumque in hæreſim ſemel damnatam labitur, eius damnatione ſeipſum inuoluit. Vbi gloſſ. inquit, Hic eſt caſus, in quo Papam Papa ligare poteſt, & in quo Papa in canonem latæ ſententiæ incidit. Nec obuiat regula illa, Par in parem non habet imperium. quia hæreticus in eo quòd hæreticus, minor eſt quolibet catholico. 12. quæſt. 1. Scimus. Septimò ad idem eſt cap. Achatius. ſecundũ in. §. Si ergo. vbi dicitur, Si ergo epiſcopus ille in hæreſim damnatam lapſus eſt, antiqua excommunicatione damnatus, alios damnare non poterit: excommunicatus enim alios excommunicare non valet. Octauò ad idem eſt, cap. audiuimus. vbi dicitur. Si autem in corde ſuo nouam hæreſim confinxerit, ex quo talia prædicare cœpit, neminem damnare poterit: quia non poteſt deijcere quenquã iam proſtratus. Nonò ad id facit, quòd in eo cap. legitur ad finem, vbi ſic dicitur, Liquidum conſtat eum qui ab integritate catholicæ fidei recedit, maledicendi, & benedicendi poteſtatem minimè habere. Quæ omnia ponuntur. 24. quæſtion. 1. Tertia via adhuc eandem opinionem firmandi, eſt per rationes, quarum prima eſt. Eccleſia, & eius iuriſdictio fundata eſt ſuper petram fidei: ergo quicumque cadit à fide, cadit ab omni prælatione eccleſiaſtica. Conſequentia videtur neceſſaria: quoniam ſublato fundamẽto, ruit quod ſuperædificatum eſt. Antecedens probatur. Nam poſtquam Petrus dixit, Tu es Chriſtus, ipſe Chriſtus ait Petro: ſuper hanc petram. gloſſ. ideſt fidei confeſsionem ædificabo eccleſiam meam. Et ſequitur. tibi dabo claues regni cælorũ. Et per hanc rationem dominus Vrlicus in ſumma ſuę Theologiæ fuit huius opinionis. Vnde lib. 6. titu. 4. cap. 22. dicit, quòd ſi Papa per infidelitatem à petra, in qua authoritas Petri ſolidatur, remotus fuerit, tũc neceſſe eſt vt ſublato fundamento ruat. Hæc ille. Secunda ratio eſt. Claues ſunt datæ eccleſiæ, ergo exiſtens extra eam, claues non habet. Conſequentia eſt beati Ambroſij in paſtorali ſuo. & habetur de pœni. diſti. 1. §. nemo. vbi ita ait, Dominus par ius ligandi & ſoluendi eſſe voluit. Et infra. Certũ eſt, quod eccleſiæ vtrumque licet, hæreſi vtrũque non licet. Ius enim hoc ſolùm promiſſum eſt ſacerdotibus Rectè ergo eccleſia hoc vendicat, quæ veros habet ſacerdotes, hæreſis vendicare non poteſt, quæ ſacerdotes hæreſis Dei non habet. Hæc ille. Tertia ratio. Hæreticus eſt ab eccleſiæ corpore ſeparatus, ergo ipſo facto quòd eſt hęretic⁹, eſt priuatus honore & poteſtate eccleſiaſticæ iuriſdictionis. Antecedens manifeſtum eſt. Nam, quia eccleſia eſt fidelium collectio, quicumque à fide eccleſię recedit, ab eccleſię corpore ſeparatur. Cõſequentia patet. Quia membrum à corpore ſeparatum, priuatum eſt omni vitali actione ſenſu & motu. Vnde hanc rationem. S. Thom. 2. 2. q. 39. artic. 3. ponens dicit, quòd in hæreticis & ſchiſmaticis poteſtas iuriſdictionis non manet, etiam ſecundùm ſubſtantiam, vnde non poſſunt abſoluere, nec excommunicare, nec indulgentias facere, nec aliquid huiuſmodi, quod ſi fecerint, nihil eſt actum. Hæc ipſe. Cuius ſententia confirmatur ex verbis cap. audiuimus. 24. quæſt. 1. vbi ſic dicitur, Quicunque ab vnitate eccleſiæ, quæ per Petrum intelligitur, fuerit alienus, execrare poteſt, conſecrare non poteſt, excommunicationis vel reconciliationis poteſtatem non habet. Quarta ratio. Præciſus à corpore naturali non eſt caput corporis naturalis: ergo præciſus à corpore eccleſiæ ſicut eſt hæreticus, nõ eſt caput eccleſiæ. Et Petrus de Palude in lib. ſuo de eccleſiaſtica poteſtate ſic dicit,

Digitized by Google

dicit, quòd formaliter loquendo de Papa, quando labitur in hæreſim, eo ipſo præciſus eſt ab eccleſia, & deſinit eſſe Papa, & tunc deponitur de facto, id eſt, ipſo facto eſt depoſitus, per alia autem peccata non deſinit eſſe caput, quamuis ſit languidum. Hæc ipſe. Quinta ratio. Papa hæreticus non poteſt influere in corpus eccleſiæ ſenſum & motum, cum careat fide, quæ eſt principium ſpiritualis influxus. Vnde & Auguſtinus de Ancona in libro de poteſtate eccleſiaſtica. quæſtion. 1. art. 1. inquit, Capitis eſt influere vitam omnibus membris. Principium autem vitæ ſpiritualis eſt ipſa fides, ſine qua impoſsibile eſt placere Deo. Hæbræ. 11. Vnde ſicut mortuus homo non eſt homo ſic Papa in hæreſi deprehenſus, non eſt Papa, propter quod ipſofacto eſt depoſitus. Hæc ille. Sexta ratio. Prælatus factus hæreticus eſt antichriſtus, ergo abſolutus eſt à cura paſtorali. Probatur antecedens. Dicitur enim. 1. Ioann. 4. Omnis ſpiritus qui ſoluit Ieſum, ex Deo non eſt, & hic eſt antichriſtus. Conſequentia probatur. Quia Chriſtus, cuius prouidentia in ſui diſpoſitione non fallitur non committit oues ſuas infideli ſeruo. Vnde Luc. 12. Quis eſt fidelis ſeruus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam? Glo. i. eccleſiam. Septima ratio. Prælatus eccleſiæ eſt à fidelibus colendus, & venerãdus: ſed prælatus hæreticus eſt vitandus, quia excommunicatus eſt, ergo prælatus non eſt. Octaua ratio. Ad Papam referendæ ſunt omnes fidei quæſtiones. vt in capit. quoties. 24. quæſt. 1. Sed ad Papam hæreticum non ſunt referendæ, quia cum ſit aduerſa eius fides Chriſtianæ, non rectè quæ ſunt fidei definiet, ergo Papa factus hæreticus non eſt Papa. Nona ratio. Prælatus factus hæreticus eſt lupus, ergo nõ eſt paſtor, lupus enim paſtori repugnat. Lucæ. 10. Probatur antecedens authoritate Pauli Acto. 22. dicentis, Scio quòd intrabunt poſt diſceſsionem meam lupi rapaces in vos, nõ paſcentes gregem. gl. i. hæretici callidi in fraude: fortes in diſputatione, crudeles in occiſione. Hæc ibi. Patet ergo, quod prælatus eccleſiæ cum ſit factus lupus paſtor non eſt. Hæc ſunt, quibus poſitionem ſuam cõfirmant: qui dicũt, quod prælatus factus hæreticus, ipſo facto prælationem perdit, & prælatus non eſt. Alijs autem videtur oppoſitum, aſſerentibus, quòd ſi Papa, vel quicumq; alius prælatus in hæreſim labatur, nõ eſt ipſo facto papatu vel prælatione priuatus. Vnde de Papa dicunt primò, quòd factus hæreticus occultus, non eſt ipſo facto Papatu priuatus, aut ſuſpenſus. Quod multipliciter probant. Primò inducunt quod ſcribitur in cap. audiuimus. 24. quæſt. 1. vbi dicitur de epiſcopo hæretico. Si autem in corde ſuo nouam hæreſim confinxerit, ex quo talia prædicare cœpit, neminem damnare potuit. ergo à contrario ſenſu ſi nõ prædicauit damnare poteſt, & iuriſdictionem habet. Secũdò inducunt, quia Iudas Iſcariotes etſi peccator eſſet occultus, à Chriſto non eſt depoſitus. Tertiò, quia ſi prælatus occultè hæreticus ipſo facto eſt depoſitus, cùm neſciatur quis eſt hæreticus occultus neſciretur etiã ſi facta à prælatis vim habeãt, quod videtur incõueniens: tunc enim quia neſciremus, ſi Papa eſt occultè hæreticus, dubitaremus etiam, vtrùm epiſcopus ab eo confirmatus eſſet verus epiſcopus: & vltrà dubitaremus, ſi curam alicuius eccleſiæ alicui commiſit, vtrum ſit verus curatus & vltrà dubitaremus vtrum ab illo abſoluti eſſent verè abſoluti, & ſic conſequeretur confuſio in tota hierarchia eccleſiaſtica. Dicunt ſecundo huius ſententiæ aſſertores, quod papa factus hæreticus etiam manifeſtus, non eſt ipſo facto diuino iure Papatu priuatus. Primò hoc probant, quia in lege veteri multi ſummi Sacerdotes in lege aberrauerunt, & tamen ſummo ſacerdotio fungebantur: ergo ita videtur de ſummo ſacerdote legis nouæ. Secundò ſic. Prælati inferiores etiam facti hæretici manifeſti non perdunt prælationes ſuas, ergo nec Papa. Conſequentia eſt nota. Antecedẽs probatur. Quia ſi tales eſſent iure diuino priuati ſuis prælationibus, non poſſent ſine noua electione ad eas redire, & tamen plures prælati hæretici abſque noua electione ad ſuas dignitates recepti fuerunt, vel retinuerunt eaſdem. & in capitul. maximum: 1. quæſtion. 7. & in c. cauſas. & capit. quot quot. Tertiò idem probant ſic Imperator, vel Rex factus hæreticus, non perdit dignitatem ſuam: ergo nec Papa vel Epiſcopus. Probatur antecedens. Quia in veteri lege multi reges fuerunt idololatræ, & tamen dignitate non ſunt priuati. Iulianus etiam Imperator hæreticus fuit, & tamen Imperator fuit, vt in capit. Iulianus. 11. quæſt. 3. Quartò, ſi ponatur quod hæreticus prælatus eſt ipſo facto prælatione priuatus, hoc eſſet, ne infideles infidelibus ſubdantur, ſed hoc inconueniens non eſt. Nam Ioſeph ſeruiuit Pharaoni, & Daniel Nabuchodonoſor, & plures Chriſtiani militarunt ſub Iuliano hæretico, vt in alleg. c. Iulianus. 11. quæſt. 3. Quintò. Eiuſdem eſt inſtituere & deſtituere. vt in cap. cum ex iniuncto. de hære. Sed Papa eligitur à Cardinalibus: ſi deponatur, non eſt iure diuino depoſitus. Sextò. Non inuenitur in ſacro eloquio, ſeu canone authoritas, quæ Papæ hæretico pœnam depoſitionis imponat: ergo aſſerendum non eſt. Quod enim patrum teſtimonio ſancitum non eſt, ſuperſtitioſis adinuentionibus non eſt præſumendum. vt in cap. inter alia. de transla. epiſcopi. elect. Confirmant adhuc propoſitum ex authoritate gl. in cap. nunc autem, 21. diſtin. ſuper verbo, Marcellinus. vbi Gloſſator quærit,

rit, quare Concilium non depoſuit Marcellinum de hæreſi confeſſum. Reſpondet Vgo dicens, quia erat paratus corrigi non deponitur. vt in cap. Dixit Paulus. 24. quæſtio. 3. Addunt præterea huius ſententiæ ſectatores, quòd nullus Canon poteſt Papæ hæretico ſententiam depoſitionis imponere, cùm Papa ſit ſuperior Canone. Vnde & ad rationes primæ opinionis dicunt, quòd Papa hæreticus poteſt eſſe caput eccleſiæ, non connexione charitatis, vel formatæ fidei, ſed communione characteris baptiſmalis, in quo fideles omnes communicant. Vnde dicunt, quòd hoc ſtante, Papa hæreticus eſt caput eccleſiæ, donec contra ipſum feratur ſentẽtia depoſitionis, vel priuationis. Hæc fuit ſententia vnius magiſtri in quodam tractatu de vnione. Sed quia prima opinio ſeu poſitio eſt probabilior & rationabilior videtur (non enim videtur eſſe Petrus, niſi ſupra petram fundetur, nec verus Papa, niſi fidem veram & catholicam teneat) ideo ad rationes, quæ videntur probare oppoſitũ, dicendum eſt. Ad primam dicitur, quod prælatus hæreticus ſiue veterem hæreſim ſequatur, ſiue nouam confingat, excommunicatus eſt, licèt ſit occultus, ideo alium non poteſt excommunicare. extra. de hære. Ad abolendam. alia tamen quæ agit, tenent interim dum toleratur. ar. 3. quæſt. 7. capit. tria. Sic dicit glo. ſummaria. 24. quæſtion. 1. Et addit, quòd ſi prælatus hæreticus, occultus tamen aliquem excommunicet, poteſt celebrare ſine metu excommunicationis. Et tota ratio eſt, quia talis non eſt excommunicatus, nec excommunicator potuit excommunicare. Ad ſecundam dicendum, quod ſicut patet ex diſcurſu euangelij bene probatur Iudam fuiſſe cupidum & proditorem, non tamen probatur fuiſſe hæreticũ & præterea non probatur quòd apud eum manſerit poteſtas iuriſdictionis, ſi quam habuit. Ad tertium dicendum, quòd facta à prælato hæretico occulto quandiu ab eccleſia toleratur, vigorem habent, vt dicit glo. in allegato. capit. audiuimus. 24 quæſtio. 1. reuelata autem hæreſi, ſi inuenitur aliquem ordinaſſe ſecundum formam eccleſiæ, verè erit ordinatus: & qui eſt ab eo abſolutus debita forma ſeruata, eſt vere abſolutus. Ea tamen quæ ſunt iuriſdictionis, reuelata hæreſi, nulla reputantur. vnde ſi aliqua ſint de neceſſitate ſalutis credendum eſt piè, quòd Deus ſupplebit defectũ perſonæ, ſicut Sanctus Thomas dicit in ſimili de Epiſcopo non baptizato alios ordinante libro. 4. diſtinct. 24. Minus etiam verum eſt, quod ſecundo loco hi dicunt, aſſerẽtes, quòd Papa etiam manifeſtus hæreticus non eſt iure diuino Papatu priuatus. Vnde & ad eorum rationes ſic reſpondetur. Ad primam dicitur, primò, quòd non eſt ſimile de ſummo ſacerdotio veteris legis & nouæ. Tum, quia ſacerdotium legis veteris habebatur iure ſucceſsionis, noſtrum iure electionis: & illud erat carnale, noſtrũ verò ſpirituale. Dicitur ſecundo, quòd ſacerdos veteris legis in hæreſim incidens, non eſt verus ſacerdos, ſed ſecundùm opinionem hominum. Ad ſecundam dicitur, quòd tam Papa quàm alij prælati inferiores ſunt ipſo facto iure diuino priuati, ſi in hæreſim incidant, cum quibuſdam tamen prælatis diſpenſari poteſt, vt ad vnitatem eccleſiæ redeuntes, ſuas prælationes habeant: quæ diſpenſatio locum habet electionis, vel nouæ prouiſionis. Ad tertiam dicendum, quòd non eſt ſimile de prælatione eccleſiaſtica, & de poteſtate imperatoria, aut regia. Prælatio enim eccleſiaſtica fundatur ſupra petram ideſt veram fidem, qua deficiente, ipſa prælatio corruit: ſecularis autem prælatio fundatur in communicatione temporalium, quæ fidelibus & infidelibus ſunt communia. Et ideo licèt principes ſeculares efficiantur hæretici, non ſunt iure diuino ſeculari poteſtate priuati. Sed de prælatis ſecùs eſt. Vnde per hoc reſpondetur ad quartam. Ioſeph enim & Daniel fuerunt ſub infidelibus quoad poteſtatem temporalium, non tamen quoad ſpiritualem. Ad quintã dicitur primò, quòd illud aſſumptum, quòd eiuſdem eſt inſtituere & deſtituere, non eſt vniuerſaliter verum, ſolus enim epiſcopus poteſt ordinare ſacerdotem, ſed non poteſt ſolus degradare. Item metropolitanus poteſt confirmare, & conſecrare electum in epiſcopum, non tamen poteſt deſtituere. Dicitur ſecundo. quòd licèt ſit generaliter verum, quod ad eundem pertinet inſtitutio, ſupplendum eſt, vel ad eius ſuperiorem. Vnde Papa poteſt deſtituere presbyterum, quem Epiſcopus inſtituit, & ius diuinum priuare poteſt Papam quem Cardinales elegerunt. Ad ſextam dicitur, quòd licèt in ſacro Canone non habeatur explicitè & ſub formalibus verbis, quòd Papa vel alius prælatus in hæreſim incidens eſt ipſo iure Papatu vel priuatione priuatus, habetur tamen implicitè, vt patuit in authoritatibus pro prima opinione inductis. Qui enim diuino iure non eſt ſequendus, ſed fugiendus, cui non eſt communicandum, aut obediendum, ſed contra dicendum: qui non eſt ſalutandus neque ſuſcipiendus: qui non eſt ſuſtinendus ſed interficiendus, videtur eodem iure prælatione ſpirituali priuatus. Ad ſeptimum de gloſſ. de hæreti. dicendum, quòd Marcellinus Papa non fuit hæreticus, non enim errauit contra articulum aliquem fidei, ſed timore mortis idolis ſacrificauit. Item aliam. Et ſi erraſſet, non fuit hæreticus, quia non fuit pertinax, erat enim paratus corrigi. Quod autem vltimo dicunt, quod etiam iure Canonico Papa vel prælatus non ſit priuatus Papatu vel prælatione, falſum eſt, Papa enim hæreticus

non

Digitized by Google

non eſt maior Canone, ſed minor. Vnde in cap. ſi Papa.40.diſtinct.dicitur, quòd nemo iudicat Papam, niſi deprehendatur à fide deuius. vbi glo.dicit, quòd Papa non poteſt ſtatuere, quòd non accuſetur de hæreſi,quia ex hoc tota eccleſia periclitaretur. Item glo.in capit. Achatius. 24.quæſt.1. dicit. Hic eſt caſus, in quo Papa Papam ligare poteſt, & Papa in Canonem latæ ſententiæ incidit. Nec obuiat regula illa, Par parem ligare non poteſt,nec ſoluere. Quia ſi Papa hæreticus eſt, in eo quòd hæreticus, minor eſt quocunque catholico, Hæc ibi. Idem tenuit Hugo in ca. inferior.diſt.21. & Archidia.in cap. in fidei fauorem, de hære. lib. 6.Concordat.S.Thom.4.ſentent.diſt.19 quæſt. De correctione fraterna. arti.2.dicens. Non enim prælati à ſubditis coram multitudine, ſed humiliter in priuato corripiendi ſunt,niſi imminerét periculum fidei, tunc enim prælatus minor fieret, ſi in infidelitatem laberetur. & ſubditus fidelis maior. Hæc ille. Et diſtinctio. 18.in quæſt. De excõmunicatione. dicit, quòd ſi poneretur angelũ peccare, & ſentire contra fidem, non eſſet ſuperior Paulo. Si ergo Papa contra fidem ſentiret, & hæreticus eſſet, incideret in pœnas iuris, ſicut alius hæreticus. Solutio autem data ab iſtis ad rationes opinionis primæ, nulla eſt. Vnio enim corporis myſtici, quadruplex eſt. Prima eſt generica vel ſpecifica: quia omnes homines vnius generis ſunt vel ſpeciei. Secunda eſt per fidem. Tertia per charitatem & gratiam. Quarta eſt per infuſionem Spiritus ſancti in ſingula membra. Prima vnio, non eſt vnio ſimpliciter:quia id, in quo vniuntur, non eſt vnum numero, & ideo Chriſtus non eſt caput talis corporis,niſi in potentia,ſecundum quod tales ſunt vnibiles corpori. Qui autem per ſolam fidem vniuntur,membra quidem ſunt, ſed arida,nõ enim vitã ſpiritualem recipiunt à Spiritu ſancto. Qui autem per gratiam & charitatẽ vniuntur,etiã à Spiritu ſancto viuificantur,& horum caput Chriſtus eſt. Sic dicit.S.Th.in ſententia lib.3.ſentẽ d. 13. Ex cuius dictis primò infertur,ꝙ vnitas naturę non facit aliquẽ mẽbrũ eccleſiæ. Patet, nã alias infideles & dãnati eſſent mẽbra eccleſiæ. Secũdo ſequitur,ꝙ nullus infidelis eſt mẽbrũ eccleſiæ, quia non habet fidẽ qua vniatur. Tertiò ſequitur,quòd hæreticus mẽbrum eccleſię non eſt. Quartò,quod habens fidem informẽ membrum eccleſiæ eſt, & per conſequens prælationis eccleſiaſticæ capax. Quintò ſequitur,quòd qui nec fidem, nec charitatem habet,prælationis nõ eſt capax. Patet, Quia ſi non eſt membrum,nec caput eſſe poteſt,& per conſquens prælatus factus hæreticus, ipſo facto prælatione eſt priuatus,quod erat intentũ. ¶ Quæritur.16. De inquiſitione hæreticæ prauitatis, & qualiter fieri debeat. Pro cuius quæſtionis enodatione notandum, quòd contra delinquentes procedi poteſt per accuſationem,denuntiationem,& inquiſitionem.vt in cap.qualiter & quando. 2. de accuſa. & quoniam hæretici delinquentes ſunt, ideo contra ipſos procedi poteſt per accuſationẽ, denuntiationem, & inquiſitionem: ſed quia in accuſatione & denuntiatione ſimilis eſt modus procedendi ferè ſicut in alijs delictis, frequentiùs etiã contra hæreticos per inquiſitionem proceditur. Omiſſo igitur pro nunc procedendi modo per accuſationem & denuntiationem, de inquiſitione & inquiſitoribus hæreticæ prauitatis dicẽdũ eſt. Vbi primò dicitur de inquiſitione in genere. Secundò de inquiſitione hæreticæ prauitatis in ſpecie, ſummatim tamen,longiorem diſcuſsionem alijs relinquentes, qui de his latè dogmatizarunt. Circa primum quæruntur ſeptem. Primò,quid eſt inquiſitio. Secundo, quotuplex eſt. Tertio, quis poſsit inquirere. Quartò,contra quem poſsit fieri inquiſitio. Quinto, quando procedatur ad inquiſitionem. Sexto,quomodo procedatur. Septimò quis ſit effectus inquiſitionis. Ad primum dicendum, quòd Inquiſitio, vt Oſtienſi placet,eſt alicuius criminis manifeſti ex bono & æquo iudicis competentis canonicè facta inueſtigatio. Ad ſecundum dicendum, quòd iuxta Theoricam doctorum in allega. cap.qualiter & quando. Inquiſitio eſt triplex, quædam generaliſsima, alia generalis, alia item ſpecialis. Generaliſsima inquiſitio eſt, qua inquiritur ſuper ſtatu totius prouinciæ, vel Diœceſis. Et in hac non eſt opus quòd infamia præcedat, nec habet locum dicta definitio, quia prælatus tenetur eam facere quolibet anno cap.cum venerabilis de cenſi.& cap. Romana. de cenſib.libr.6. Generalis eſt, qua inquiritur ſuper ſtatu alicuius ciuitatis, caſtri, vel alicuius loci: & in hac etiam non requiritur infamia, & de hac loquitur capit.primum. De officio ordinarij. Specialis inquiſitio eſt, quæ fit contra certam perſonam. Et eſt adhuc duplex, Quædam eſt quæ fit ad peccatum euitandum ex debito officio, vt puta, quòd matrimonium non contrahatur vel ſeparetur, quia eſt in gradu prohibito contractum. Quandoque fit ad pœnitentiam imponendam. In primo, non requiritur infamia præcedens,in ſecundo verò ſic. In ſimplicibus officialis denunciet crimen vt in c.præterea.de teſtib.cogend. Ad tertium dicendum,quod ille poteſt inquirere, qui poteſt corrigere & punire, vt Epiſcopi de ſubditis ſuis, Archiepiſcopi de Epiſcopis,& Patriarchæ de Archiepiſcopis. Ille autem prælatus ex officio debet inquirere:quia ſanguis ſubditorũ requiretur de manibus eius. vt in c.1.& c. ad hæc de offic. archidiaconi. Licèt enim Heli ſummus ſacerdos bonus exiſteret. quia tñ exceſſus ſubditorũ efficaci-

ter non correxit, is diuinam vindictam excepit, dum filiis ſuis in bello peremptis, idem de ſella corruens, fractis ceruicibus expirauit. vt dicitur in capitul. licet. de ſimonia. vbi ſubiungitur. Tanto ergo diligentius debet prælatus aſſurgere ad puniendos ſubditos, quanto damnabilius offenſas eorum defereret incorrectas. Hæc ibi. Ad quartum dicendum, quod inquiſitio fieri poteſt contra ſubditum, ſiue ſit prælatus, ſiue non: veruntamen facilius fit contra ſubditos minores, quam contra epiſcopos: qui cum teneantur ex officio arguere, corrigere, excommunicare, interdicere, aut ſuſpendere, ex quibus frequenter odium multorum incurrunt, verendum eſt, ne concuſsis columnis, corruat ædificium. vt dicitur in dicto capitulo qualiter & quando. 2. de accuſa. Si tamen delictum probatum fuerit contra prælatos, ſeuerius puniendum erit: quia vt Gregorius dicit, ſi peruerſa perpetrauerint, tot mortibus digni ſunt quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla tranſmittunt. vt in capitulo. præcipue. 11. quæſtione tertia. Sed quæritur, Vtrum ille, contra quem fit inquiſitio, teneatur dicere veritatem ſuper certo crimine interrogatus? Reſponſio ſit, quod ſic, quãdo præceſsit infamia, vel ſemiplene probatum eſt. Sic dicit ſanctus Thom. ſecunda ſecundæ quæſtione. 69. Si vero factum non eſt notorium, neque præcedit infamia, neque ſemiplena probatio tunc non tenetur reſpondere, etiam ſi iuraſſet dicere veritatem. Sic dicit Henricus de Gandauo. 1. quodlibet. quæſtione. 33. neque eſt obediendum prælato in hoc, quia contra charitatem eſt. Occulta enim publicanda non ſunt, ſed ſoli Deo relinquenda. ſexta. quæſtione prima. capitul. ſi omnia. & capitulo. oues. & capitulo. ex merito. Ad quintum dicendum, quod ſi inquiſitio fit ad denuntiationem alicuius, eo denuntiante, facienda eſt. Si vero ex officio, aut fit contra regulares, aut contra ſeculares. Si contra regulares, tunc procedendum, cum fama publica concurrit cum indiciis vel ſuſpicionibus, alias in cauſa criminali iudex procedere non debet ad aliquem actum aut capturæ vel arreſtationis perſonæ, vel tormentorum, vt notant Inno. & Ioann. Andre. in capitulo qualiter & quando. in aliis autem à prædictis, ſcilicet à captura, arreſtatione & cæteris ſi non ſeruetur ordo ad vnguem, non obeſt dictum Panorm. in alleg. capitul. qualiter & quando. quod etiam ſiue infamia contra clauſtrales procedi poteſt ad inquiſitionem, quod verum eſt, vbi tractatur de modico præiudicio, ſecus ſi agatur ad incarcerationem, depoſitionem ab ordine, & ſimilibus. Si vero inquiſitio fiat contra ſecularem, aut fit contra Epiſcopum, aut contra clericum inferiorem. Si contra Epiſcopum fiat, oportet quod præcedat talis & tanta infamia, quod ſine ſcãdalo vel periculo diſsimulari non poſsit. vt dicitur in allega. capitulo. qualiter & quando. & capitulo. veritatis. de dolo & contu. & capitulo. cum minorem. de præſumpt. Si verò fiat inquiſitio contrã clericum ſecularem inferiorem epiſcopo, ſufficit frequens fama, & clamoſa inſimulatio, licèt non inducat ſcandalum. Sed nec ad primam infamiam moueri debet ſuperior, imò tunc demum, quando ſæpe, & ſæpius aures eius pulſat. Probatur hęc in capitulo. ſuper his. & in capitulo. qualiter & quando. de accuſatio. & in capitulo. licèt Heli. de ſimo. Et talis fama debet deferri iudici ſedenti pro tribunali ad banchum, aliàs in ſecreto non valet. ita notat Angelus in l. vacantia. C. de bon. vacan. & cum aliis iudiciis, ſeu ſuſpicionibus, aliter non poteſt procedere iudex ad aliquem actum. Sed nunquid ille, contra quem fit inquiſitio, poterit negare infamiam præceſsiſſe? Reſpondeo quòd ſic, & ſic oportebit, quòd primò iudex hoc cognoſcat, vnde ſi infamatus non inuenitur, non poterit iudex procedere: & licèt accuſator probet eum infamatum, nihilominus reus probare poteſt quòd eſt bonæ famæ: potentius enim eſt priuilegium bonæ famæ, quàm infamiæ. argument. capitul. licèt niſi. de accuſat. Sed quæritur, vtrum inquiſitores generales ad inquirendum de veritate criminum poſsint procedere ſeu inquirere non receptis teſtibus de infamia? Reſpondeo ſecundùm Panormita. in capitulo. cum dilecti. de accuſa. quòd ſic, ſatis enim eſt quòd eis conſtet de infamia propter frequentem clamorem. Sed in delegato ad vnam cauſam ſecùs eſt. Ad ſextum dicendum, quòd prælatus in inquiſitione hoc modo procedet. Deſcendet enim ad locum, vbi perſona conuerſatur, contra quam vult inquirere, quia ibi melius veritas inquiritur, ſi commodè hoc poſsit, aliàs non tenetur. Etſi inquiſitio generalis eſt in his quæ tangunt eccleſiam, iurabunt clerici, quòd ſuper his quæ ſciunt, vel credunt in ſua eccleſia reformanda tam in capite quàm in membris, exceptis criminibus occultis, meram veritatem dicent. Etſi contra hoc fuerit exactũ iuramentũ ab abbate, aut excõmunicatio lata contra ſubditos, ne reuelẽt inquiſitori ꝙ ſciũt, nõ ligat iuramẽtũ, nec excõmunicatio tenet, vt in c. quia pleriq; de offi. ordi. lib. 6. Si verò eſt ſpecialis inquiſitio, citabit illũ inquiſitor, contra quẽ vult inquirere, & eo citato & præſente procedet ad receptionẽ teſtiũ, quorũ nomina citato exponet, & audiet illũ cõtra teſtes opponẽtẽ, niſi in cauſa hæreſis, vt infrà dicetur. Audiet etiã exceptiones rei, tã cõtra teſtes, quã cõtra alios, & replicationes legitimas admittet, vt de ponẽdi falſum audacia recludatur. Sed quæritur. Vtrũ ille, cõtra quẽ inquiritur, poſsit recuſare iudicẽ ſi ha-

ſi habet illum ſuſpectum? Reſpondeo quòd ſic, vt pote, quòd ex odij fomite procedit, vel quia eſt criminoſus. articulo tertio. quæſtione ſeptima. ca pitu. iudicet. Sed quæritur, ſi teſtes interrogentur de occultis criminibus, vtrum debeant reſpondere. Reſpondendum, quòd non debent reſpondere, ſi inquiſitio ſit generalis in fide de crimine de quo infamia non præceſsit, vt dicitur in alleg. capitu. qualiter & quando. & multo minus, ſi inquiſitio ſit ſpecialis contra aliquem. Si verò infamia præceſsit contra aliquem, tunc teſtes dicent de eo quod inquiritur veritatē, etiā ſi illud quod ſciūt, ſit occultum. Vt (verbi gratia) ſi de fornicatione aliquis infamatus eſt, & vocetur aliquis, qui ſimul fuit cum fornicatore, debet dicere ſecretas circunſtantias, & quas ipſe ſecretò nouit, etſi infamatus ſit de fornicatione cum certa fœmina, tenetur etiam reuelare fœminam: ſecus ſi infamatus ſit de fornicatione abſolutè, tunc enim teſtis reuelare non debet occultam fornicatricem. Si dicunt Inno. & Hoſtienſ. in capit. qualiter & quando. 1. & Archi. in cap. habet hoc. 2. quæſtione quinta. Ad ſeptimum dicendum, quod quando agitur de generali ſtatu, hic eſt effectus inquiſitionis, quòd corrigenda & reformanda ſunt omnia tam in capite, quàm in membris circa perſonas & ſtatum communitatis, ita quòd conſuetudines laudabiles non remoueantur. & loco irrationabilium ponantur ſtatuta rationabilia ſine cuiuſquam iniuria. Si verò inquiſitio eſt particularis, & tale crimen probatum eſt. quòd etiam poſt pœnam impedit executionem ordinis, vt homicidium, & ſimonia, ſiue in ordine commiſſa, ſiue in beneficio, & is, contra quem fit inquiſitio præceſsit eſt ſecularis, idem effectus ſequitur, qui & accuſationem, & ſic degradatur cum nota infamiæ. vt 1. quæſtione tertia. capitulo vltimo, & de ſimonia inſinuatum eſt. Si verò dilapidatio probetur, quæ præſumitur eo ipſo quòd magnam ſummam pecuniæ quam inuenit, expendit, & ampliùs eccleſiam obligauit, niſi fortè probaret careſtiam, defectum fructuum, expenſas neceſſarias, vel aliud ſimile, debet remoueri à villicatione. vt in cap. qualiter & quando. 2. de accuratio. Sed ſi aliud crimen probatum ſit, arbitraria erit pœna. Si autem de crimine, de quo inquiſitum eſt, non conſtat per confeſsionem, neque per teſtes, ſed per formam tantùm, ſi habet facti perſeuerantiam, puta adulterium vel fornicatio, admonendus eſt primò ſeorſum, poſtea coram teſtibus, et ſi fama adhuc durat, ſuſpenditur vſque ad ſatisfactionem condignam, non enim ſtatim debet ſuſpendi propter infamiam, niſi enormitas delicti vel ſcandalum hoc expoſcat. vt in capitul. inter ſolicitudines. de pur..cano. Sed ſi omnes teſtes dicant ipſum innocentem, non ſuſpenditur, neque purgatione oneratur, niſi ex abundanti ad tollendam facti infamiam. Iudex ergo ex quo infamia conſtat, purgationem indicet, ad quam demum recurritur, accuſatione, denuntiatore, & teſtibus deficientibus, etſi ipſam præſtiterit, abſoluetur, alias punietur tanquam conuictus. vt in capitul. 2. & in cap. non inter alia. & cap. ex tuarum de pur. cano. Talis ergo erit ordo. Accuſator idoneus apparens, præ omnibus auditur. ipſo deficiē te, denuncians, ipſo non apparente. Fama verò exiſtente, & frequenter accuſante, iudex debitum ſui officij exequetur, & omnibus alijs probationibus deficientibus, ad purgationem canonicam perueniteur tanquam ad vltimum ſuffugium. Vbi ergo inquiſitio fit aliquo proſequente, vel denuntiante, non licet iudici pœnam à iure ſtatutam minuere. Vbi verò in iure non reperitur certa pœna ſtatuta, arbitrariè punietur delinquens, vel denuncians, ſi in probatione defecerit. Sed ſi iudex ex puro officio procedit, & nec eccleſiæ nec animæ periculum imminet. arbitraria erit pœna. Sic dicit. Hoſti. in ſumma tit. de inquiſitionibus. §. quis ſit effectus. ¶ Quæritur inſuper. 17. de multis. Et primò, qui ſint de iure Inquiſitores hæreticæ prauitatis. Secūdò, quid poſsint. Tertiò, quæ eis prohibeantur. Quartò, quomodo procedunt. Quintò, per quem modum hæretici redeuntes ad eccleſiam reconciliandi ſunt. Ad primum dicendum, quod Inquiſitores hæreticæ priuatis de iure ſunt epiſcopi, & eorum ſuperiores. Dicitur enim in capitul. Ad abolendam eo. tit. quòd illi ſunt excommunicati, quos ſinguli epiſcopi per diœceſes ſuas hæreticos iudicauerint: vbi expreſſe epiſcopis cōceſſa videtur facultas de hæreticis inquirendi. & in capitulo. excommunicamus primo. de hæreticis. in. §. addicimus. Sic dicitur. Addicimus inſuper, vt quilibet Archiepiſcopus, vel epiſcopus per ſe, aut per Archidiaconum, ſecum, aut alias honeſtas idoneaſque perſonas bis aut ſaltem ſemel in anno propriam parrochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, ei reuelet, & ibi tres, aut plures boni teſtimonij viros, aut etiam ſi expedire videtur, totam vicinam iurare compellat. Quòd ſi quis ibidem hæreticos ſcierit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, ſeu à communi conuerſatione fidelium vita & moribus diſsidentes, eos epiſcopo ſtudeat indicare. Et infra. Volumus igitur & mandamus, & in virtute obedientiæ diſtrictè præcipimus, vt ad hæc efficaciter exequenda epiſcopi per diœceſes ſuas diligenter inuigilent, ſi canonicā velint effugere vltionem. Si quis enim epiſcopus ſuper expurgādo de ſuā diœceſi hæreticæ prauitatis fermēto negligēs fuerit, vel remiſſus, cū id certis indicijs apparuerit. & ab epiſcopali officio deponatur, & in locū ipſius alter ſubſtituatur

Digitized by Google

idoneus, qui velit & poſsit hæreticam confundere prauitatem. Hæc ibi. Ex quibus patet, quòd ad epiſcopos in ſuis diœceſsibus, & ad Archiepiſcopos in ſuis prouincijs ſpectat de hæreſi inquirere, & quod negligentes in hoc aut remiſsi ab epiſcopali officio deponuntur. Cùm autem Capitulum ſede vacante iuriſdictione epiſcopi fungatur, etiã iure communi ad ipſum ſpectat de hæreſi inquirere. Vnde in alleg. cap. ad abolendam. dicitur quòd hæretici excommunicati ſunt, quos capitulum ſede vacante hæreticos iudicauerit. Vnde apertè patet, quòd Capitulum ſede vacante iuriſdictionem habet ad inquirendum iure communi contra hæreticos. Papa verò, qui vniuerſalis epiſcopus & Põtifex eſt, vt in cap. cuncta per mundum. 9. quæſt. 3. poteſtatem habet vbique terrarum de hæreſi inquirendi, vnde ad ipſum tanquam ad Petrum referendæ ſunt omnes fidei quæſtiones. vt in c. quoties. 24. q. 1. Præter hos verò nullus eſt inquiſitor ordinarius iure proprio. Ex prædictis infertur. ꝙ vicarius generalis epiſcopi de hæreſi poteſt inquirere. Patet. Cùm enim Epiſcopi & vicarij ſui idē tribunal ſit. vt in c. Romana. de appe. & in ca. non putamus. de conſue. lib. 6. omnia quæ poteſt epiſcopus, poteſt & officialis, niſi ſint à iure excepta. vt in cap. cùm in generali. de offic. vicarij. libro. 6. vnde cum ius non excipiat hunc caſum de inquiſitione hæreticæ prauitatis, non dubium eſt, quin vicarius inquirere valeat. Secundò infertur. quòd legatus Papæ de latere cum plenitudine poteſtatis de hæreſi inquirere poteſt. Tertiò infertur, quòd quicũq; inquirũt de hęretica prauitate, ſunt prædicti ordinarij, vel eorũ delegati, Papa enim delegarę poteſt in quacunque diœceſi poteſtatem inquirendi, & epiſcopus in ſua diœceſi. Et cùm Papa alicui delegat poteſtatem inquirendi de hæretica prauitate in aliqua diœceſi, per hoc non aufert poteſtatem ordinariam diœceſanis. vt in cap. per hoc. de hæret. lib. 6. Quidam autem dicunt, quòd ordo Prædicatorum habet commiſsionem à ſede apoſtolica, vt contra hæreticos inquirat, & in prouincia Thuſciæ, hoc habet ordo minorum ob reuerentiam beati Franciſci. Quia verò negotium fidei arduum eſt, non quibuſcunque committendum eſt, ſed veris catholicis, doctis, iuſtis, & prudentibus, qui ſanctè, iuſtè, & prudenter de negotio fidei inquirant, delinquentes corripiant, ad ouile eccleſiæ reducant. Sed quæritur, cùm inquiſitio committitur ordini prædicatorum, vel minorum, à quibus inquiſitores debent inſtitui? Reſpond. Gloſſ. in clementina. Nolentes. de hæret. ſuper parte, committi. dicit, quòd per miniſtros vel prælatos prouinciales illorum ordinum, quibus deputatio talium à ſede Apoſtolica commiſſa eſt. Sed nunquid præfati inquiſitores poſſunt alijs committere vices ſuas? Quidam dicunt quòd non, quia videtur eſſe electa induſtria perſonæ. de offic. dele ga. capitulo vltimo. & capitulo. is cui. libro ſexto. Alijs videtur contra, quod ſiue ordinariam, ſiue delegatam iuriſdictionem inquiſitor habeat, committere poteſt. Primum patet. Secundum tenet gloſſ. in allegat. Clementina. Nolentes. Sed nunquid officium inquiſitionis à ſede Apoſtolica commiſſum, per mortem Romani Pontificis expirat? Reſpond. quod non expirat neque quo ad negotia cępta viuente mandatore, neque etiam quo ad integra non cœpta, imò neque quo ad ea quæ tunc non emerſerant. vt in capit. ne aliqui. de hæret. libro ſexto. Vnde ſi Titius non erat hæreticus viuente Romano Pontifice, ſed poſt mortem eius in hæreſim incurrit, de eius hæreſi inquiſitor hæreticæ prauitatis ſe poterit intromittere. Ad ſecundum dicendum, quòd inquiſitores poſſunt conuocare clerum & populum ciuitatum, vel caſtrorum, aut aliorum locorum prout negotio fidei viderint expedire: poterunt etiam aduocare peritos quoslibet, vt in ſententijs proferendis conſilium dent, & præbeant, & ad hoc faciendum eos in virtute obedientiæ cogere poſſunt vt in capitulo. vt commiſsi. de hæretic. libro ſexto. qui viri docti ſecundum quoſdam gratis deſeruire debent in huiuſmodi officijs. Si tamen detur ſalarium eis non exigentibus recipere poſſunt. Poſſunt etiam Inquiſitores ſine epiſcopo citare, capere, ac tutæ cuſtodiæ mancipare, necnon in vinculis & manicis ferreis ponere, & inquirere contra illos, de quibus ſecundùm Deum & iuſtitiam viderint expedire. Tradere tamen carceri duro, qui magis eſt ad pœnam quam ad cuſtodiam, aut exponere tormentis, aut ad ſententiam procedere contra illos non poteſt epiſcopus ſine inquiſitore, neque inquiſitor ſine epiſcopo, aut delegato eius, vel Capituli ſede vacante, ſi ſui ad id curandum copiam habere potuerint infra octo dierum ſpatium poſtquam ſe requiſierint, alias quicquid agant, erit irritum & inane. vt clementina multorum. de hæreticis. Licèt autem contra hæreticos ſolus epiſcopus vel ſolus inquiſitor diffinire non valeant, pro eis tamen alter ſine altero poteſt: à iure enim veteri non receditur, niſi in quantum inuenitur expreſſum, iure autem veteri poterat epiſcopus ſine inquiſitore. & inquiſitor ſine epiſcopo procedere, & per conſequens ſolus pronunciare, vt in capitulo. per hoc de hæreticis. libro ſexto. & in extrauaganti Benedicti, quæ incipit. Ex eo. Cùm ergo hodie immutetur hoc quando contra hæreticos pronunciatur, reſtat, quòd ſi pro eis feratur ſententia abſolutoria ab Epiſcopo ſolo, vel inquiſitore, ferri valeat.

Digitized by Google

ſic dicit gloſſ. in alleg. cle. multorum. ſuper parte, contra eos. Poſſunt etiam inquiſitores indicere ſilentium quæſtuarijs, quando prædicatio quæſtuariorum impedimentum affert congregationi, quæ pro negotio fidei fit. vt in capitul. vt officium inquiſitionis. de hæretic. libro ſexto. Poſſunt etiam inquiſitores per cenſuram eccleſiaſticam cogere rectores aliquorum locorum reuocare, vel moderare ſtatuta loci, per quæ officium inquiſitionis directè, vel indirectè impeditur, vel quomodolibet retardatur. quæ ſtatuta ipſo iure nullius roboris ſunt. vt in cap. ſtatutum. de hæret. libro ſexto. Poſſunt etiam inuocare brachium ſeculare per cẽſuram eccleſiaſticam contra hæreticos. vt in dict. capitul. vt officium. Poſſunt etiam procedere contra hæreticos, non obſtante ſtatuto de duabus dietis. de quo in capitul. nonnulli. de reſcrip. vt in dicto capitulo, ſtatutum. vbi dicit Ioan. And. quòd procedere poſſunt contra hæreticum, licèt alibi commiſerit crimen, ſi in ſua inquiſitione inuenitur. Poſſunt autem vniuerſaliter inquirere de omni hæreſi repugnante catholicæ fidei. Poſſunt etiam procedere contra Chriſtianos, qui ad ritum tranſeunt vel redeunt Iudæorum, niſi metu mortis hoc fecerint, vt in capit. contra Chriſtianos. de hære. libro ſexto. Ad tertium dicendum, quod inquiſitores præfati de diuinationibus, aut ſortilegijs, niſi hæreſim ſapiant manifeſtè intromittere ſe non debent, neque punire talia exercentes, ſed eos relinquere debent ſuis iudicibus puniendos. in cap. accuſatus. in. §. ſanè. de hæret. lib. 6. Tunc autem dicuntur diuinationes ſapere hæreſim, vt ibidem dicit gloſſ. quando fiunt circa aras nefarias idolorum, quibus ſacrificia offeruntur. Sortilegia autem tunc ſapiunt hæreſim, quando ſortilegi aſſociant ſibi hæreticos propter ſortes exercendas, vel faciunt prædicta cum corpore vel ſanguine Chriſti, vel in ſortibus vt poſsint habere reſponſum, puerum rebaptizant, & his ſimilia. Sed nunquid Inquiſitores poterunt cognoſcere, an diuinatio, vel ſortilegia ſapiant hæreſim. Reſpond. in dubio non habent iuriſdictionem. Et licet alias iudex cognoſcat an ſua ſit iuriſdictio, & in dubio dicatur iuriſdictionem habere. ff. de iudi. l. ſi quis ex aliena. quæ loquitur in ordinario, hic tamen niſi manifeſtè appareat, inquiſitor non ſe intromittit ſed dicit gloſſ. in allega. capit. accuſatus. non poſſunt etiam Inquiſitores de quæſtionibus vſurarum ſe intromittere, vt ibidem dicitur. Non poſſunt etiam duro carceri mancipare, tormentis exponere vel condemnare ſine epiſcopo vel eius vicario vt ſupra dictum eſt. Non poſſunt etiam extorquere pecuniam prætextu officij inquiſitionis quibuſuis modis illicitis. Item non debent applicare bona eccleſiarum ſibi vel fiſco ob delictum clericorum ſede vacante ſunt ipſo facto excommunicati, nec poſſunt abſolui ante ſatisfactionem pecuniæ ſic extortæ, vt in clementina. Nolentes. de hæreti. Item prohibentur abuti quomodolibet portatione armorum. Item non debent habere niſi neceſſarios officiales, vt ibidem dicitur. Item inhibetur, quod non imponant malitioſè aut fraudulenter crimen hæreſis alicui, aut quod impedit officium inquiſitionis. Item quòd odij gratia, vel amore culri, aut commodi temporalis obtentu contra conſcientiam ſecundum iuſtitiam procedere non omittant, vbi fuerit procedendum, alias ſuperior & Epiſcopus per triennium ſuſpenditur: inferiores verò ipſo facto excommunicantur. in alle. capitulo. de multorum. Item non poſſunt de crimine hæreſis inquirere contra ipſos niſi in literis apoſtolicis expreſſè contineatur quòd hoc poſsint. vt in capitulo. Inquiſitores. de hæreticis libro ſexto. Item inquiſitores ordinis prædicatorum non poſſunt ſe intromittere de inquiſitione hæreticorum in ordine minorum, inquiſitores ordinis minorum contra hæreticos de ordine prædicatorum, alias ipſo facto ſunt excommunicati, vt patet per eorum priuilegia à Paulo ſecundo conceſſa. Ad quartum dicendum, quòd inquiſitores hæreticæ prauitatis ſiue procedant per generalem inquiſitionem, ſiue ſpecialem, deſcendent ad locum eius, qui de hæreſi infamatus eſt, vel in quo perſona infamata moratur, vbi ſi generalis inquiſitio facienda eſt, publicum proponent edictum cum termini præfixione, vt omnes quotquot ab vnitate fidei catholicæ deuiarunt, ad eccleſiam redeãt, quæ nunquam claudit gremium redeunti. Quod ſi in termino venerint, ſalutaris pœnitentia iniungenda eſt: ſi verò non venerint, procedunt ad teſtium receptionem, hoc ſeruato, quòd ſi teſtes propter potentiam perſonarum contra quas deponunt, graue periculum timent ſi nomina eorum publicarentur, tunc non publicè, ſed ſecretè coram diœceſano, vel eo abſente coram vicario eius, q̃n inquiſitores procedunt, vel epiſcopus, aut eius vicarius corã inquiſitore ſi cõmodè poteſt, & aliquibus alijs perſonis prouidis & honeſtis in Theologia & peritis deponãt, & corã eis epiſcopus vel inquiſitor totũ proceſſum, ſuper quo deliberãdũ eſt, manifeſtent, & de ipſorum cõſilio ad condẽnationẽ procedẽt, vel ad abſolutionẽ, & plena fides talibus teſtibus adhibetur, licet eorum nomina non fuerint promulgata. Et poſſunt præcipere Inquiſitores præfatis honeſtis perſonis ſub pœna excommunicationis, quam incurrunt ipſo facto, ne reuelẽt nomina teſtiũ. Epiſcopus tñ nõ pôt præcipere inquiſitori, neq; inquiſitor epiſcopo, ſed Papa præcepit in virtute ſanctæ obediẽtię, vt ſecreto hoc teneãt.

Digitized by Google

Ceſſante tamen tali periculo, debent accuſatorũ & teſtium nomina publicari. Item procedere debent ſimpliciter & deplano ſine ſtrepitu & figura iudiciorum. vt in capitulo. finali. de hære. libr. ſexto. In tali autem teſtimonio ſicut ſupra dictũ eſt cum per viam inquiſitionis proceditur, excommunicati & participes criminis admittuntur ad teſtimonium contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores & defenſores eorum, ſi ex circunſtantijs vere dicere præſumantur. vt in capitul. in fidei fauorem. de hæretic. libro ſexto. Si vero procedatur per viam accuſationis, vel exceptionis, tales non admittuntur, vt ibidem dicit Ioann. Andre. Receptis vero teſtibus, & per eos probato crimine hæreſis contra aliquem. Si autem reconciliatur, iuxta communiorem opinionem non eſt morti tradendus, ſed perpetuo carceri immurandus. Si vero ſententia fertur ſecundum quoſdam etiam tunc ſi appareat illum vere ad veritatem eccleſiæ redire, à pœna mortis eripitur: ſecundum alios vero curiæ traditur ſeculari debita cũ animaduerſione puniendus. prout doctores dicunt Ad. in capit. ad abolendam. de hæret. Ad quintum dicendum, quod hæretici credentes receptatores, & defenſores eorum recipi poſſunt ad pœnitentiam, differenter tamen. Si enim hæreticus vocatus à iudice confiteatur crimen timore probationis, & iudex videat ipſum contritum, & ſperet de conuerſione ſua, poteſt parcere, iniũcta ſibi pœnitentia ſalutari. Et multo fortius hoc debet, ſi voluntarius acceſſerit ad pœnitentiam. Et multo fortius adhuc, ſi inquiſitor certũ terminum appoſuit promittens, quod ſi infra illum veniret & pœniteret, miſericorditer ſecus ageretur. Vnde in. l. Manichæos. C. de Manichæis. dicitur quod poſt mortem patris hæretici non publicati filius ſponte veniens, & pœnitens, hæreditatem habet, et ſi tunc abiurat, abſolui debet ſecundum formam eccleſiæ, quæ ponitur in capit. cum alijs. ſecunda quæſtione tertia. & in capitul. cum deſideres. ſecundum formam, quæ traditur in capitu. quoties prima quæſtione ſeptima. & in capit. ego Berẽgarius. de conſe. diſtinctione ſecunda. & clerici ſpontanee reuertentes, recipiuntur ex diſpenſatione in ordinibus ſuis. vt in capi. omnes prima quæſtione prima. & cap. ſalui erimus. prima quæſtione vltima. et ſi poſt talem abiurationem in eãdem hæreſim inciderent, ſine alia audientia relinquentur ſeculari curiæ tradendi. Et idem eſt, ſi eã purgauerant infamati, & poſtea incidiſſe in eam hæreſim de qua infamati erant, conuincuntur. vt in capitu. ad abolendam. in. §. illos quoque. de hæretic. & latius in cap. accuſatus. de hære. libro ſexto. Si vero talis vocatus negauerit. & cõuictus fuerit legitime per teſtes, condemnari debet per iudicem eccleſiaſticum, ad quem pertinet hoc præſentibus poteſtatibus ſecularibus, vel eorum baliuijs ſiue baliuijs, vel præpoſitis, caſtellanis, ſeu miniſtris, vt animaduerſione de bita puniant delinquẽtem. vt in cap. excommunicamus. 1. reſponſo. Aliter tamen, vt dictum eſt, puniuntur hæretici venientes ſponte, & aliter venientes timore probationum, de quo iura latius loquuntur, & doctores in allega. c. ad abolendam. & excommunicamus. de hæret. De carceribus vero & clauibus carceris, & incarcerandi modo, & alijs ad propoſitum attinentibus, late traditur in clem. multorum. de hære. Et de multis particularibus huic propoſito pertinentibus late dicitur in libro ſexto. & cle. ſub proprio titulo. Neque poſſumus huic libello omnia inſerere, quæ ad indaginem ſpecialem ſpectãt quoniam breuitati ſtudemus, & de ijs alij pleno docuerunt. Qui autem hæreſim abiurat, abſolui debet ſecundum formam eccleſiæ, quæ ponitur in capit. cum alijs. ſecunda quæſtione tertia. & in cap. cum deſideres. de ſenten. excom. Modus autem abiurationis hæreſis, ponitur in cap. ſequenti Aduertendum etiam eſt, quod inquiſitio hæreticæ prauitatis committi non debet niſi ei, qui quadrageſimum annum attigerit. vt in clem. Nolentes. de hære, & eſt mirandum, vt ibidem dicit glo. quod cum in epiſcopo qui etiam inquiſitor eſt, requiritur tantum ætas triginta annorum, in Inquiſitore tamen ab eodem deputato, vel à Capitulo, requiritur ætas quadraginta annorum. Cuius ratio non facile reddi poteſt. Sed quæritur, an cum abiurantibus hæreſim valeat diſpenſari vt promoueantur? Ad hoc dicendum, quod circa eos quadruplex diſpenſatio inuenitur, ſcilicet, ſemi plena, plena, plenior, pleniſsima. Semiplena eſt, vt recipiantur in ordinibus iam ſuſceptis, ſublata eis in poſterum omni ſpe promotionis. 1. q. 1. Si quis hæreticæ. Plena, vt poſsint ſacerdotes fieri, & non vltra. 1. q. 7. ca. non tantum conuenientibus. Plenior, vt poſsint eſſe epiſcopi, non tamẽ primates. 12. diſt. c. nos conſuetudinẽ. Pleniſsima, vt ad omnes ordines & dignitates valeant promoueri. 23. q. 4. Ipſa pietas. ¶ Quæritur. 18. Quæ ſit abiuratio nis forma per hæreticos obſeruanda, cum contigerit eos ad fidem & ad eccleſiã redire. Pro cuius quæſtionis declaratione ſciendum, quod de quacunque hæreſi quilibet conuertatur, non eſt recipiendus niſi ad arbitrium ſui Epiſcopi vel Inquiſitoris fidei, abiurata, & anathematizata hæreſi. Ait enim Papa Leo ſcribẽs Ianuario epiſcopo Aquilien. & habetur in. c. Saluberrimum. 1. q. 7. Saluberrimũ, inquit, & ſpiritualis medicinæ vtilitati vtiliſsimum eſt, vt ſiue presbyteri, ſiue diaconi, aut cuiuſlibet ordinis clerici, q ſe correctos videri voluerint, atq; ad catholicã fidẽ quã pridẽ amiſerant,

Digitized by Google

rant, rurſum reuerti ambiunt, priùs errores ſuos & ipſos authores erroris à ſe damnatos ſine ambiguitate fateantur, & ſenſibus prauis etiam nulla deſperandi ſit occaſio, nec vllum membrum talium poſsit ſocietati violari, cum per omnia illis profeſsio propria. Hæc ille. Hinc Epheſina ſanctiſsima ſynodus vna de quatuor principalibus, de Neſtorio epiſcopo, ſed hæretico ita conſtituit. Conſequens eſt, inquit, ſi reſipiſcere volueris, vt iureiurando fatearis & anathematizes tua polluta & prophana dogmata: ſentias autem & doceas quæ nos vniuerſi per orientem & occidentem epiſcopi & magiſtri præſules populorum credimus & docemus. Hinc in actione eiuſdem Synodi. 115. eiuſdem forma iuramenti exprimitur in hunc modum. Ego Hyſicius agnoſcens veram fidem orthodoxam, & accedens ad ſanctiſsimam & catholicam eccleſiam anathematizo omnem hæreſim, & maximè. N. in qua errabam, aſſentio autem præſcriptæ expoſitioni catholicæ fidei, anathematizans eos, qui non celebrant ſanctum Dei paſcha iuxta morem Apoſtolicæ & catholicæ eccleſiæ, & iuro per ſanctum Omoouſion, id eſt, Trinitatem etſi quid ex his labe facta veræ leguin ſeueritati ſubiacebo, & expoſitioni mihi recitatæ ſubſcripſi manu propria. Hæc ibi. Hanc formam iuramenti inquit dominus Aimarus in libro De Synodis Sancta Romana eccleſia de hæreticis conuerſis eligere conſueuit, Apud practicam autem Inquiſitorum fidei forma abiurationis hæretici poſt confeſsionem ſuæ hæreſis, ante pœnitentiæ impoſitionem plenior habetur ſub tali verborum ſerie. Ego. N. recognoſco & confiteor coram vobis dominis me erraſſe in prædictis & ſuper his corde contrito & humiliato abſolutionem & pœnitentiam requiro. Et hanc hæreſim & omnem aliam quocumque nomine cenſeatur abiuro. Et promitto quòd de cætero ſeruabo illibatam fidem, quam Romana tenet eccleſia, & prædicat. Et quod hæreticos, & credentes eorum toto poſſe meo perſequar, & tam eos, quam eorũ fautores, receptores & benefactores bona fide & ſine dolo & ſine mora manifeſtabo eccleſiæ vel prælato. & pœnitentiam, quæ mihi pro dicta mea culpa iniungetur, integrè ſeruabo, & complebo. Et volo & concedo, quòd ſi ab hac hora in antea contigerit me relabi ad eundem errorem vel aliũ hæreſis quocunque nomine cenſeatur errando fortè aliquo caſu, vel credendo, ſeu fidem habendo errantibus, vel eos, vel credentes eorum recipiendo ſcienter, aut defendendo, aut fauendo dicto vel facto, aut eis benefaciendo qualitercũque eos vel celando, aut non manifeſtando bona fide & ſine mora, vel ſi pœnitentiam à vobis iniunctam integrè non ſeruauero, & perfectè non compleuero abinde ipſo facto habear excommunicatus, & periurus, & hæreticus manifeſtus, & me ego iudico, ita quòd ſine ampliore cognitione & ſententia, quæ iure relapſis & manifeſtis hæreticis indicitur, mihi pœna imponatur. Inſuper aſſero & proteſtor me puram & totam veritatem de me & aliis in quantum ſcio dixiſſe. Et ſi fortè conſtare poterit, me malitioſe de veritate aliquid ſuppreſsiſſe vel tacuiſſe, imponenda, vel iniungenda mihi à vobis pœnitentia ſeu abſolutio obtenta vel obtinenda nil mihi proſit. ¶ Quæritur. 19. Quid ſit apoſtaſia, & quot ſint eius ſpecies, Et qua pœna apoſtatæ puniantur. Ad primum dicendum, quòd Apoſtaſia eſt temerarius à ſtatu fidei, obedientiæ eccleſiaſticæ, vel religionis receſſus. Sic definit Alexander de Ales ſecunda ſecundæ titul. de Apoſtaſia. & poſt eum Hoſtien. in ſumma. De apoſtatis. Et dicitur apoſtata, quaſi retro gradiens, aut retro ſtans. vt 26. quæſtion. vltim. cap. non obſeruetis. Ad ſecundum dicendũ, quod Apoſtaſiæ tres ſunt ſpecies, ſecundum quod tripliciter contingit retrocedere à Deo, cui fidelis coniungitur. Deo autem tripliciter aliquis coniungitur. Primò quidem per fidem. Secundò per debitam & ſubiectam voluntatem ad obediendum præceptis eius. Tertiò per aliqua ſpecialiùs ad ſupererogationem pertinentia ſicut per religionem & clericatum, vel ſacrum ordinem. Remoto autem poſteriori, remanet prius, ſed remoto priori, poſterius non manet. Contingit ergo aliquem apoſtatare à Deo retrocedendo à religione, quam profeſſus eſt, vel ab ordine quem ſuſcepit, & hæc dicitur apoſtaſia religionis ſeu ordinis, quam dicunt quidam apoſtaſiam irregularitatis. Contingit etiam aliquem apoſtatare à Deo per mentem repugnantem diuinis mandatis, & inobedientem prælatis eccleſiaſticis: quibus duobus exiſtentibus, adhuc poteſt eſſe homo Deo coniunctus per fidem: ſed ſi à fide diſcedat, tunc omnino à Deo retrocedere videtur. Sunt ergo in ſumma tres ſpecies Apoſtaſiæ, ſcilicet, Apoſtaſia quæ dicitur perfidiæ, Apoſtaſia ab obedientia, quæ dicitur Apoſtaſia inobedientiæ, & Apoſtaſia ab ordine vel religione, quæ dicitur Apoſtaſia irregularitatis. De prima Apoſtaſia loquitur Sapiens Prouerbiorum ſexto. dicẽs. Homo apoſtata, vir inutilis. Quia enim principium totius boni ſpiritualis eſt fides, vbi fides deeſt, nihil vtile eſſe poteſt.

¶ De hac etiam loquitur tex. in capit. quidam. de apoſtatis. De ſecunda vero apoſtaſia loquitur Sapiens Eccle. 10. cũ dicitur. Initiũ ſuperbiæ hominis, apoſtatare à Deo. Ex hoc enim ꝙ aliquis habet voluntatẽ mandatis Dei reſiſtentem, ſtatim incidit in ſuperbiã. De tertia verò apoſtaſia loquũ

tur.cap.1.& duo vltima de apo. & eſt cum quis à ſtatu aſſumptę religionis, vel à ſacris ordinibus recedit,& tanquam clericus ſecularis fit,etiam dimittendo tonſuram,& vxorem accipiendo, ſi contrahens eſt promotus in ſacris, vel religioſus, vel cum clericus dimiſſo clericali habitu, ſecularem portat. Et quia cùm nomen ſignificat multa,ſi ſimpliciter dicatur,de famoſiori intelligitur. vt Inſt. de iure nat.§. ſed cum ius. cùm ſimpliciter dicitur nomen apoſtatæ, intelligitur de priori ſignificato, ſcilicet,de apoſtata à fide. Ex prædictis infertur,primũ,quòd omnis hæreticus eſt apoſtata. Patet ſic, Quicunque fidelis promittit in baptiſmo ſe tenere catholicam fidem: Imò & paruulis cum baptizantur fidei virtus infunditur. vt inclemen. Vnica.de ſumm.tri. & fid. cat. ſed hæreticus in fide errando,à fide retrocedit,ergo apoſtata eſt. Secundum eſt,quòd hæreticus non ſolùm eſt apoſtata apoſtaſia perfidiæ, ſed etiam inobedientiæ. Patet. Hæreticus enim pertinaciter errat contra fidem, neque vult ſubdi mandato eccleſiæ eum corripientis, ergo eſt inobediens & apoſtata apoſtaſia inobedientiæ. Tertium eſt, quòd etſi omnis hæreticus ſit apoſtata, non tamen omnis apoſtata eſt hæreticus. Contingit enim aliquem in totum recedere à fide, & accedere ad perfidiam Iudæorum vel ad ſectam Saracenorum, talis autem apoſtata eſt,quia retrocedit, ſed hæreticus non dicitur. Dictum eſt enim ſupra, quòd hæreticus etſi à fide erret,debet tamen in aliquibus Chriſto aſſentire. Quartum eſt,quòd inter apoſtatas maximus omnium eſt, qui fidem catholicam deſerens, ad iudaiſmum ſe conuertit. Quod patet propter duo. Primum,quia talis in totum fidem catholicam deſerit. Secundò, quia accedit ritui Iudæorum, qui quidem ritus præceſsit ritui Chriſtianorum, & ſic propriè retroceſsit & retrocedit: qui autem deſerta catholica fide ad ſectam Saracenorũ ſe conuertit,quamuis catholicam fidem deſerat, non tamen ad ſectam redit, quæ fuerit anterior. Vnde quantum eſt ex nominis etymologia iudaizans in totum veriùs dicitur apoſtata,quàm tranſiens ad ritum Saracenorum. Et præterea Saraceni plures catholicas veritates confitentur de Chriſto, quas Iudæi negant. Dicunt enim Saraceni Chriſtũ eſſe verbum Dei,prophetam Dei, amicum Dei, de virgine natum, aſcendiſſe ad cœlos. Quæ omnia Iudæi negant. Quintum eſt, quòd grauius eſt aliquem eſſe apoſtatam non hæreticum, quam eſſe apoſtatam hæreticum. Patet. Apoſtata enim hæreticus ille eſt, qui à fide deuians, & retrocedens, multis catholicis veritatibus aſſentit. Apoſtata verò non hæreticus eſt,qui à fide retrocedens,nulli catholicæ veritati aſſentit. Grauius enim eſt nulli veritati aſſentire, & errore oppoſitos amplecti,quàm pauciores ſequi errores, quibuſdam veritatibus omiſsis. Ad tertium dicendum, quod dimiſſa apoſtaſia inobedientiæ & irregularitatis, de quibus non eſt præſentis intentionis tractare, quoniam de his latè tractatur in iure in cap.1.vlti. & pe.de apoſtatis.& in decretis.2.quæſtio.7.alicui.& 3. quæſt. 4.Beatus. & 3.quæſtion.4. Si quis à ſuo.cum alijs multis. pœna apoſtatæ à fide eſt, quod eſt infamis.2. quæſtio.7. non poteſt.6.q.1. infamis. & accuſari poteſt perpetuò per libellum & ſine libello, & viuente apoſtata non tollitur accuſatio tempore. Eo tamen mortuo tollitur quinquennio,& inchoare poteſt poſt mortem,ſicut in crimine læſæ maieſtatis. Item confiſcantur bona eius,niſi habeat liberos,vel agnatos. vt C.de apoſta.l.1.& 2.l.apoſtatarum. Idem probat tex. in l. cognouimus de hæreti.& l.2.tit.26.part.7. Quod intellige verũ de iure antiquo. Hodie autẽ imo & ſi habeat liberos confiſcantur auth. gazaros. C.de hæreticis.l.fin.C.de bonis proſcrip.gl. & omnes. In c.cum ſecundum de hære.in 6.& concludit Gregor. Lopez verb.catholicos ad l.7.tit.7.part.6.& ſecundùm leges. Alieni etiam ſunt à teſtamentis & teſtimonijs, neque ad ſtatum priſtinum reuertuntur, etiam acta pœnitentia. Expellerentur etiam de ciuitate,niſi quia Imperatori maior pœna viſa eſt verſari inter homines, & hominum carere ſuffragijs. C.eodem.l.hi.qui ſanctam. Sed Apoſtatæ clerici, ne prædicatione ſua falſa in gregẽ Domini, cum contagionem generent, expelluntur de ciuitate ſicut omnes hæretici. C. de ſumm. tri.& fid.cat.l.2.C.eod.l.vltim. Et licèt ſecundum leges alia ſit pœna apoſtatæ,& alia hæretici,ſecundum Canones tamen eadem eſt: quia omnis apoſtata aut hæreticus eſt, aut hæretico deterior, vt oſtenſum eſt. Apoſtata autem à fide, dominium amittit, quod habet in ſubditos. Dicitur enim in cap.nos ſanctorum.15.quæſtio.9.Nos ſanctorum prædeceſſorum ſtatuta tenentes, eos qui excommunicatis fidelitati aut iuramenti ſacramẽto ſunt conſtricti,apoſtolica authoritate à ſacramento abſoluimus,& ne ſibi fidelitatem obſeruent, omnibus modis prohibemus, quouſque ad ſatisfactionem veniant. Hæc ibi. Sed apoſtatæ à fide excommunicati ſunt ſicut & hæretici. vt dicitur in cap. Ad abolendam. de hære.ergo apoſtatis à fide non eſt obediendum,& per conſequens dominiũ perdunt. Cuius ratio eſt. Sicut enim iura humana poſſunt priuare bonis & dominio propter alia peccata,ſic & fortiùs priuare poſſunt propter apoſtaſiã à fide, quæ quidem grauius peccatum eſt, quàm crimen læſæ maieſtatis. vt dicitur in cap. vergentis. de hære. Sed propter crimen læſæ maieſtatis priuatur quis dominio quod habet in ſubditos: ergo à fortiori propter crimen apoſtaſiæ. Si enim apoſta-

apoſtata non priuaretur dominio , hoc maxime cederet in detrimentum fidei. Poſſent enim apoſtatæ ſubditos ſuos corrumpere, ad infidelitatem pertrahere, ſi ab eius dominio non ſubtraherentur. Vnde quam cito aliquis per ſententiam denunciatur excommunicatus propter apoſtaſiam à fide, tā cito eius ſubditi ſunt abſoluti à dominio eius, & iuramento fidelitatis, quo ei tenebantur. Secus autem eſt de infidelibus aliis dominium habentibus, quia propter ſuam infidelitatē dominio non priuantur. eſt enim dominium de iure gentiū, Diſtinctio autem infidelium & fidelium ſecundum ius diuinum, per quod non tollitur humanum ius. Vnde. 1. ad Corinth. 5. dicit Apoſtolus, Quid mihi de his quæ foris ſunt iudicare? Vt oſtendat, ꝙ infideles, qui nunquam ſuſceperunt fidem , non debent per eccleſiam iudicari. Et ſi quis arguat, ꝙ Iulianus imperator quamuis eſſet apoſtata, habuit tamen ſub ſe Chriſtianos milites, quibus cum dicebat. Producite aciem pro defenſione reipublicæ, obediebant ei. vt in cap. Iulianus. 11. quæſti. 3. vnde videtur, quod propter apoſtaſiam principis ſubditi non abſoluuntur. Dicendum, quod illo tēpore eccleſia in ſui nouitate nondum habebat poteſtatem terrenos principes compeſcendi, & ideo tolerauit fideles Iuliano apoſtatæ obedire in his, quæ non erant contra fidem, vt maius periculum euitaretur. Sic dicit ſanctus Thomas. 2. 2. quæſti. 12. arti. 2. ¶ Quæritur. 20. de blaſphemia, quid ſit, & quot ſint eius ſpecies, vtrum ſit peccatum mortale, vtrum ſit maximum peccatum, & tandem ad quem pertineat huius criminis cognitio & punitio. Ad primum dicendum, quod blaſphemia eſt derogatio excellentis bonitatis & præcipue diuinæ , Deus autem eſt ipſa bonitatis eſſentia , vt Dionyſius dicit in. 1. capit. de diuinis nominibus. Vnde quicquid Deo conuenit, pertinet ad bonitatem ipſius, & quicquid ei non conuenit, longe eſt à ratione perfectæ bonitatis. Ex quo patet, quod quicunque negat aliquid de Deo quod ei conuenit, vel aſſerit de eo quod ei non conuenit, derogat diuinæ bonitati, & per conſequens blaſphemus eſt. Et ſicut Deus laudatur in ſanctis ſuis inquantum laudantur opera quæ Deus in eis efficit: ita & blaſphemia quæ fit in ſanctos, ex conſequenti in Deum redundat, cum etiam ea quę Dei ſunt, creaturis attribuuntur, vel id quod creaturæ eſt Deo attribuitur, ad blaſphemiā pertinet. Ad ſecundum dicendum, quod blaſphemiæ duæ ſunt ſpecies. Vna eſt, cum quis derogat diuinæ bonitati ſecundum ſolam opinionem intellectus , ſicut in eo, qui per errorem vel ignorantiam dicit Deū eſſe corporeum. Alia eſt, cum quadam affectus deteſtatione : ſicut cum quis ex iracundia vel alias attribuit Deo quod ei non conuenit, aut ab eo negat quod ei conuenit, & vtraque ſi conſiſtat tantum in corde, eſt blaſphemia cordis : ſi autem exterius prodeat per locutionem , eſt oris blaſphemia. Et de hac blaſphemia communiter loquuntur doctores. Ad tertium dicendū, quod blaſphemia ex ſuo genere eſt peccatum mortale. Peccatum enim mortale eſt, per quod homo ſeparatur à primo principio vitæ ſpiritualis, quod eſt charitas Dei: blaſphemia autem ſecundum genus ſuum repugnat diuinæ charitati , quia derogat diuinæ bonitati. Vnde blaſphemia ex ſuo genere peccatum mortale eſt. Attendendum tamen, quod quia blaſphemia poteſt abſque deliberatione ex ſurreptione procedere hoc poteſt dupliciter contingere. Vno modo, quod aliquis nō aduertat hoc quod dicit eſſe blaſphemiam, quia ſcilicet ſubito ex aliqua paſſione in verba prorumpit, quorum ſignificationem non conſiderat, & tunc eſt peccatum veniale, & non habet proprie rationem blaſphemiæ Alio modo, quādo aduertit hoc eſſe blaſphemiā, conſiderans ſignificata verborum, & tamen ex ira quę ſolet impedire iudicium rationis , prorumpit in blaſphemiam, & tunc non excuſatur à peccato mortali, ſicut nec ille qui ex ſubito motu iræ aliquem occidit iuxta ſe ſedentem. Sic dicit ſanctus Thom. 2. 2. quæſtion. 13. articul. 2. Ad tertiū. Sed adhuc qui aduertit ſignificata verborum , & blaſphemat, ſi calore iracundiæ vel ebrietatis hoc faciat, Doctores Canoniſtæ dicunt in cap. ſtatuimus de male. quod et ſi talis grauiter peccet, non tamē puniēdus eſt pœna dicti capituli. Statuimus. quia neſcit quodammodo quod facit. Quod Panor. credit verum in ebrio. Sed in accenſo calore iracūdiæ dicit forſan non procedere, niſi calor eſſet ex iuſta cauſa prouocatus, argum. l. ſi adulterium. §. imperatores. ff. de adult. Secus quando ex iniuſta cauſa, vt puta , quia in ludo commiſit. argu. capit. inebriauerunt. 15. quæſtion. 1. Quicquid autem ſit de pœna, certum eſt, quod blaſphemus, qui attendit ſignificata terminorū, mortaliter peccat: quo ad pœnam vero conſideranda eſſet ebrietatis & iracundiæ cauſa, & ſecundum quantitatem culpæ iudex deberet pœnam infligere. Ad quartum dicendum, quod blaſphemia perfecta maximum eſt omnium peccatorum. Probatur dupliciter. Primo auctoritate gloſſæ ſuper illud Eſa. 15. ad proprium terribilem. &c. dicentis. Omne peccatum blaſphemiæ comparatum, leuius eſt. Hæc illa. Secundo ratione ſic. Optimo peſsimum oppoſitum eſt, vt dicitur. 5. Ethicorum. ſed blaſphemia perfecta opponitur optimo, ergo eſt peſsimum. Probatur minor. In via enim ſalutis poſt agnitionē fidei eſt dilectio charitatis, & laus & gratiarum actio, in blaſphemia vero eſt profeſsio infidelitatis cum deteſtatione voluntatis, inſuper etiam verbalis in

iuriatio: vnde & perfecta blaſphemia maius peccatum eſt hęreſi & infidelitate & odio Dei, & per conſequens in peccatis ſummum tenet gradum. Vnde & damnati, qui in vltimo malorum ſunt, bonitatem diuinam blaſphemant, ſecundum illud apo. 16. Aeſtuauerũt homines æſtu magno, & blaſphemauerunt nomen Domini habentis poteſtatem ſuper plagas. Ad quintum dicendum; quod blaſphemiæ cognitio & punitio pertinet ad epiſcopum diœceſanum, & ad iudicem ſecularem. Licet enim iniurias proprias debeant patienter ferre, iniurias tamen Dei & blaſphemias nullo pacto tolerare debent. Sicut & Chriſtus à dæmone tentatus, cum in iniuriam Dei dæmon Chriſto dixiſſet: Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraueris me, incunctanter Chriſtus reſpondit, Dei iniuriam non ferens, Vade retro Satana. Scriptum eſt enim, Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſerui es. Matth. 4. Dignum eſt enim, ne iniuria Dei maneat impunita, vt iudices vtriuſque fori in eius vltionem inſurgant. Vnde et ſi regulariter pro vno peccato vna tantum pœna debeat infligi, quia vt dicitur. Na. 1. non iudicat Deus bis in idipſum. & tamẽ in hoc crimine propter eius grauitatem duplex pœna infligitur, ſcilicet & ſpiritualis & pecuniaria. Et ſecundum leges municipales blaſphemus etiam corporaliter punitur. De ęis ſcribitur in cap. ſtatuimus. de male. vbi Papa mandat, quod blaſphemus, qui contra Deum, vel aliquem ſanctorum ſuorum, & maxime beatam virginem linguam in blaſphemiam publice relaxare præſumpſerit, ſeptem diebus dominicis pro foribus eccleſiæ in manifeſto dum aguntur miſſarum ſolennia exiſtens, vltimo illorum die dominico pallium & calceamenta non habeat, ligatus corrigia circa collum, & ſeptem præcedentibus ſextis ferijs in pane & aqua ieiunet, eccleſiam nullatenus ingreſſurus, & quod quolibet dictorum dierum tres vel duos pauperes reficiat, ſi poteſt: ſi vero indigeat, commutatur in aliam pœnam. Et ſi blaſphemus hanc pœnam ſubire non vult, interdicitur ei ingreſſus eccleſiæ, quandiu viuit, & priuatur eccleſiaſtica ſepultura in morte. Iudex etiã ſecularis eundem blaſphemię pœna multabit quadraginta ſolidorum, vel ſi pauper ſit, & amplius non poteſt, ſaltem quinque. Si cum contra homines factæ blaſphemiæ impunitæ non relinquuntur, multo magis qui ipſum Deum blaſphemat, dignus eſt ſupplicia ſuſtinere in auten. vt non luxu. hom. contra na. circa medium. colla. 6. Admittuntur autem ad accuſationem blaſphemiæ contra Deum, & contra ſanctos quicunque homines ſiue ſint milites, ſiue minores, infames, pauperes, familiares, patres, filij, liberti, patroni, mulieres, omnes enim admittuntur ad accuſationem maledici contra principem ſiue ſpiritualem, ſiue temporalem: nam cõiurationem Lucij Cathilinę mulier Iulia detexit, & Ciceronem conſulem inſtruxit, vt dicit Salluſtius in Cathilinario. & ſcribitur ff. de male. l. ſequenti. Cum ergo grauius ſit æternam quam temporalem offendere maieſtatem. vt in cap. vergentis. de hære. conſequẽs eſt, quod & contra maledicos in Deum etiam omnes præfati ad accuſationem admittantur. ¶ Quæritur. 21. de ſchiſmate. Circa quod quæruntur quinq;. Primo, quid ſit ſchiſma. Secundo, Vtrum ſchiſma ſit grauius hæreſi. Tertio, Vtrum ſchiſmatici habeãt aliquam poteſtatem. Quarto, Qua pœna ſchiſmatici puniuntur. Quinto, Quid iuris ſit de ordinatis à ſchiſmaticis. Ad primum dicendum, quod ſchiſma, ſecundum Gofredum, eſt illicita diſceſſio eorum, inter quos vnitas eſſe debet, ſeu illicitus ab vnitate vel vniuerſitate diſceſſus. Dicitur autẽ ſchiſma, vt Iſidorus dicit lib. 8. etymologiarum. c. 13. à ſciſſura. Sciſsio autem vnitati opponitur, vnitas autem eccleſiæ in duobus attenditur, ſcilicet, in communicatione membrorum eccleſiæ ad vnum caput, quod eſt Chriſtus, cuius vicem in terris gerit ſummus Pontifex. Vnde & ſchiſmatici proprie dicuntur, qui ſponte & intentione propria ſeparant ſe ab vnitate eccleſiæ, renuentes ſub eſſe ſummo Pontifici, & recuſantes communicare membris eccleſiæ ei ſubiectis. Ex quibus patet quod ſchiſma ab hæreſi differt. Nam hæreſis per ſe opponitur fidei. ſchiſma autem per ſe opponitur vnitati eccleſiaſticæ charitatis: & quicunque fide caret, charitatem non habet: omnis hæreticus eſt ſchiſmaticus, non tamen omnis ſchiſmaticus hæreticus eſt. Vnde & Hierònymus dicit ſuper epiſtolam ad Galat. & habetur. 24. quæſtio. 3. Inter ſchiſma & hæreſim intereſt, quod hæreſis peruerſum dogma habet, ſchiſma ab eccleſia ſeparat. Et quia amiſsio charitatis via eſt ad amiſsionẽ fidei ſic etiam ſchiſma via eſt ad hæreſim. Vnde ibidem ſubdit, quod ſchiſma à principio aliqua in parte poteſt intelligi diuerſum ab hæreſi. Cæterum nullum ſchiſma eſt, niſi ſibi aliquam hæreſim confingat, vt recte ab eccleſia receſsiſſe videatur. Hæc ille. Ex quo patet, quod ſchiſma ſine hæreſi eſſe poteſt, & quandoque cum hæreſi eſt. Ad ſecundum quidam dicunt, quod ſchiſma ſit grauius hæreſi & infidelitate, quia, vt dicunt, maiori bono maius malum opponitur. vt dicitur octauo Ethicorum. Sed ſchiſma opponitur charitati quæ eſt maior quã fides, vt dicitur. 1. Corinth. 13. cui opponitur infidelitas & hæreſis: ergo ſchiſma eſt grauius hæreſi. Item, quia maius peccatum grauiori pœna punitur, iuxta illud Deutero. 7. capit. Pro menſura peccati, erit plagarum modus. Sed peccatum ſchiſmatis grauius punitũ legitur, quam peccatum

catum hæreſis, ſiue idololatriæ: ergo peccatum hæreſis ſchiſmatis grauius eſt hæreſi & idololatria. Minor probatur. Legitur enim Exod. 32. q propter idololatriam ſunt aliqui humano gladio interfecti. De peccaro autem ſchiſmatis legitur. Nu. 16. Si nouã rem fecerit Dominus, vt aperiens terra os ſuum deglutiat eos, & omnia quæ ad illos pertinent, deſcenderintque viuentes in infernum ſcietis quod blaſphemauerunt Dominum Deũ. Decem etiam tribus, quæ per ſchiſma à regno Dauid receſſerant grauiſsime punitæ ſunt, vt habetur 4. Regum. 14. Sed contra eſt: quia inter duo peccata illud eſt grauius, quòd plures deformitates includit, ſed hæreſis includit, ſchiſma: omnis enim hæreticus ſchiſmaticus eſt, vt proximè dictũ eſt, ſed non cõuertitur, vnde hæreſis eſt grauior ſchiſmate. Et iuxta præterita ſi quæratur in communi de duobus peccatis quod ſit grauius, intelligenda eſt quæſtio de grauitate quæ attenditur ſecundum genus peccati: genus autem peccati attenditur ex obiecto, vnde illud peccatum, quod maiori bono contrariatur, & ſuo genere eſt grauius, ſicut peccatum in Deum grauius eſt, quàm peccatum in proximum. Peccatum autem hæreſis eſt cõtra ipſum Deum, in quantum hæreticus de Deo malè ſentit ſchiſma autem eſt contra eccleſiaſticam vnitatem quæ eſt quoddam bonum participatum, & minus, quàm ipſe Deus. Vnde & peccatum hæreſis ſecũdùm genus ſicut grauius eſt ſchiſmate, poſſet tamen aliquod ſchiſma eſſe grauius hæreſi propter aliquas circunſtancias, ſcilicet, vel propter maiorem contemptum, vel propter maius periculum & ſcandalum, quod ex ſchiſmate oritur. Vnde & ad rationes in oppoſitum dicendum eſt. Ad primam dicendum, quòd charitas habet duo obiecta, vnum principale, ſcilicet, bonitatem diuinam. & aliud ſecundarium, ſcilicet, bonum proximi: ſchiſma autem opponitur charitati quantũ ad ſecularium bonum, quod eſt minus, quàm obiectum fidei, quod eſt ipſe Deus. Ad ſecundum dicendum, quòd peccatum ſchiſmatis eſt grauiùs punitum in populo Iudæorum, quàm idololatria: quia populus ille erat pronus ad ſchiſmata, & ſeditiones. Vnde dicitur. 1. Eſdræ. 4. Ciuitas illa à diebus antiquis aduerſum reges rebellat, & ſeditiones & prælia concitantur in ea. Pœna autem maior quandoque infligitur pro peccato minori magis conſueto, quia pœnæ ſunt medicinæ quædam, vt dicitur. 2. cap. Thi. Et ideo vbi eſt maior prauitas ad peccandum, debet ſeuerior pœna adhiberi. Vnde ſecundum antiquos canones qui vxorem occidit, per totam vitam pœnitere debet. vt in capit. admonere. 33. quæſtion. 3. & qui matrem occidit, decem annis pœnitere debet 33. quæſtion. 2. cap. latorem, & tamen vxoricidium minus peccatum eſt matricidio. Decem autem tribus non ſolùm pro peccato ſchiſmatis, ſed etiam pro peccato idololatriæ punitæ ſunt, ibidem apparet. Ad tertium dicendum, quod ſchiſmatici intra eccleſiam non habent aliquam poteſtatem. Dicit enim Cyprianus in quadam epiſtola. & habetur. 7. quæſt. 1. cap. Nouatianus. Qui vnitatem, inquit, ſpiritus neque conuentionis pacem obſeruat, & ſe ab eccleſiæ vinculo, & à ſacerdotum collegio ſeparat, nec epiſcopi poteſtatem habere poteſt, nec honorem. Sciendum eſt tamen, quòd ſpiritualis poteſtas duplex eſt: vna quidem ſacramentalis quædã poteſtas eſt, quæ per aliquam conſecrationem cõfertur. omnes autem conſecrationes eccleſiæ immobiles ſunt, manente re, quæ conſecratur, ſicut etiam patet in rebus inanimatis. Nam altare ſemel conſecratum, ſemper conſecratum manet, niſi fuerit diſsipatum. Homo etiam conſecratus quã diu viuit, conſecratus eſt, niſi labatur in hæreſim, ſiue in ſchiſma. Quod ex eo patet, quia ſi ad eccleſiam redeat non iterum conſecratur, ſed quia poteſtas inferior non debet exire in actum, niſi ſecũdùm quod mouetur vſus poteſtatis à poteſtate ſuperiori: inde eſt, quòd tales vſum poteſtatis amittunt, & executione carent, vnde non licet eos vti ordinibus acceptis. Si tamen vſi fuerint, eorũ poteſtas in ſacramentalibus effectum habet. Vnde ſchiſmaticus celebrans verè conſecrat, & Epiſcopus ordinans, verum ordinem confert, vt adhuc dicetur. Poteſtas autem iuriſdictionalis eſt, quæ ex hominis iniũctione confertur, & talis poteſtas non adhæret immobiliter, vnde in ſchiſmaticis non manet, ex quo ſequitur, quòd non poſſunt excommunicare, neque abſoluere, nec indulgentias facere, neque beneficia conferre, neque res eccleſiaſticas alienare. vt dicitur in capit. ordinationes. 9. quæſtio. 1. & in cap. alienationes. 12. quæſt. 2. & in cap. 1. de ſchiſmaticis. Et non ſòlum ſchiſmatici non poſſunt res alienare eccleſiæ, ſed etiam emens rem eccleſiaſticam, aut alio modo acquir. cap. 1. recipit à ſchiſmatico beneficium eccleſiaſticum. per cap. 1. eod. tit. Cùm ergo dicit Cyprianus, quòd ſchiſmaticus poteſtatem non habet, intelligendum eſt de poteſtate iuriſdictionis, non ordinis. vel ſi referatur ad poteſtatem ordinis, dicendum eſt, quòd non habet poteſtatem quo ad legitimum vſum, habet tamen quoad eſſentiam, Ad quartum dicendum, quòd pœna ſchiſmatici eſt correſpondens ſuæ culpæ. Per quæ enim quis peccat, debet torqueri, vt dicitur Sapien. 11. Schiſmaticus autem in duobus peccat. Primò quidem quia ſeparat ſe à communione membrorum eccleſiæ, & quantum ad hoc conueniens pœna eſt, vt excommunicetur. Vnde & Num. 16. ſcriptum eſt, Recedite à tabernaculis hominum impiorum,

qui

Digitized by Google

qui ſcilicet ſchiſma fecerunt,& nolite tangere ea,
quæ ad ipſos pertineant, ne inuoluamini peccatis
eorum. Peccat ſecundo ſchiſmaticus, quia recuſat
ſubdi capiti eccleſiæ,ideſt,Romano Pontifici, &
ideo quia coerceri non vult per ſpiritualem pote
ſtatem eccleſiæ,iuſtum eſt,vt per temporalem po
teſtatem coerceatur. Vnde & Schiſmatici contra
Romanam eccleſiam à principibus ſecularibus
corriguntur, & carceri mancipantur. vt in cap.pe
timus.& in cap.iſtud eſt.2.quæſtio.1. Deponun-
tur etiam à dignitatibus, & bona eorum publican
tur. vt in cap. In onmine Domini.23.diſtinct. Ad
quintum dicendum, quòd ſchiſmatici aliquem
ordinantes aut ſeruant formam eccleſiæ, aut non
ſeruant. Et ſiquidem formam eccleſiæ non ſer-
uant, nihil conferunt: quia & catholicus Epiſco-
pus ordinans,& formam eccleſiæ non ſeruans in
ſubſtantialibus, nihil confert. Vnde.9.quæſtio.1.
dicitur. Nos conſecrationem dicere nullo modo
poſſumus,quæ ab excommunicatis.gloſ.id eſt, ab
hæreticis,vel ſchiſmaticis eſt illicitè celebrata.gl.
id eſt, præter formam eccleſiæ. Si verò formam
eccleſiæ ſeruant, verum ordinem conferunt, quia
in eis conſecratio & character indelebilis eſt. Vn
de in capitulo ſecundo. de or. ab epiſ. dicitur. Cũ
clericis,qui ab excommunicato epiſcopo ignoran
ter ordines receperũt, per ſuos poterit epiſcopos
diſpenſari. Hæc ibi. Ecce quod non dicit eos reor
dinandos eſſe, vnde apparet eos verè ordinatos
fuiſſe. Verum eſt tamen, quod licèt verè ordina-
ti ſint, executione tamen ordinis carent,ſic & e-
piſcopi eos ordinantes: nam nemo dat quod non
habet.in ca. qui perfectionem. & in cap. ventum.
1.quæſtion.1. vnde tales niſi cum eis diſpenſetur,
vſum ordinis non habent.Etſi quæratur per quem
debeat diſpenſari? Dicendum ſecundum doctri-
nam Panor.in cap.finali. de ſchiſma.quod in epi-
ſcopatu ſolus Papa diſpenſat.in cap. quia diligen-
tia.de elect.in alijs verò ordinibus diſtinguit. Quia
aut recipit ſcienter vel ex ignorantia craſſa & ſu-
pina,& ſic etiam ſolus Papa diſpenſat. Aut ex ig-
norantia probabili, & ſic diſpenſat epiſcopus. vt
in allega.cap.2.de ordi.ab epiſcop.non tamen di-
ſpenſandum eſt ab eodem epiſcopo, qui in ſchiſ-
mate ipſum ordinauit, licèt ipſe ad vnitatem ec-
cleſiæ redeat. vt notat gloſ.in dict.cap.2.de ſchiſ-
mat.¶ Quæritur deinceps.22. de hæreſi in ſpecie
eorum,qui tranſeunt vel redeunt ad ritus Iudæo-
rum.Pro cuius quæſtionis elucidatione ſciendum
quod eorum qui redeunt ad ritus Iudæorum ſeu
tranſeunt duplex eſt modus. Quidam enim tran-
ſeunt vel redeunt, quia putant legem Chriſti eſſe
vanam, & falſam,legem autem Moyſi veram, bo-
nam, & ideo tenendam & obſeruandam, qui etſi
inter Chriſtianos conuerſentur & Chriſtiani no-
minentur,non tamen ſunt Chriſtiani ex intentio
ne,ſed fictè, & ſimulatè ritu Chriſtianorũ viuunt.
Alij vero ritibus Iudæorum inhærent, credentes
legem Chriſti eſſe veram,ſanctam & obſeruandam
ſed cum hoc credunt legem Moyſi quia à Deo eſt
tenendam eſſe & obſeruandam, vnde & ſimul ri-
tus Chriſtianos obſeruant, & ritus veteres. Secun-
dùm hoc ergo erit duplex conſideratio. Prima eo
rum,qui tranſeunt, vel redeunt ad ritus Iudæorũ,
deteſtantes legem Chriſti,& legi veteri inhæren-
ter. Secunda verò erit de his, qui tranſeunt ad ri-
tus Iudæorum,putantes legem veterem eſſe bonã
& tenendam, amplectentes etiam legem euange-
licam quaſi catholicam, veram, tenendam, & ob-
ſeruandam, de quibus alibi dicetur. Circa primam
conſiderationem primò tractabimus de compara-
tione vtriuſque legis,& de duratione antiquæ. Se
cundo oſtendemus ex authoritatibus teſtamenti
veteris & antiquorum Hebræorum trinitatem &
vnitatem diuinarum perſonarum. Tertio ex eiſ-
dem auctoritatibus oſtendemus Chriſtum in le-
ge promiſſum nobiſque datum verum Deũ eſſe.
Quarto ex eiſdem palam faciemus tempus ſui ad
uentus præterijſſe. Quinto de veritate ſacramen-
ti tractabimus. Sexto, quibuſdam reſpondebimus
qui Iudæos magni faciunt, tanquam fidelibus ſub
tiliores, & ſapientiores. Circa primùm primo o-
ſtẽdemus,quod præter Moyſen de genere Iudæo
rum alius propheta venturus erat qui legẽ ferret.
Secundo oſtendetur, quod legi Moſaicæ potuit
aliquid addi, vel ab ea minui. Tertio,quod popu-
lo Iſraelitico noua lex danda erat alia à Moſaica,
quæ etiam in lege veteri fœdus nouum appella-
tur. Quarto, agitur de alietate veteris & nouæ le-
gis. Quinto oſtenditur, quod lex noua non eſt in
membranis ſcripta, ſed menti indita. Sexto oſten
ditur, quod lex noua eſt veteris impletiua. Septi-
mo ponitur diſtinctio præceptorum legis in mo-
ralia, cæremonialia, & iudicialia. Octauo ponitur
horum præceptorum ſubdiuiſio. Nono oſtendi-
tur,quod præcepta moralia immutabilia ſunt, &
indiſpenſabilia. Decimo, oſtenditur præcepta cę
remonialia & iudicialia legis mutabilia eſſe,& iam
eſſe mutata, atque euacuata. Vndecimo oſtendi-
tur idem per auctoritates. Duodecimo oſtendi-
tur cuius authoritate lex vetus fuerit reuocata,at-
que euacuata. Decimotertio ponitur obiectio con
tra ea,quæ dicta ſunt de ceſſatione legalium. De-
cimoquarto ponitur præmiſſarum obiectionum
ſolutio. Decimoquinto tractatur ſpecialiter de
obſeruatione Sabbati, & vtrum fideles teneantur
Sabbatum obſeruare. Decimoſexto quæritur,
quare lex vetus tenetur & legitur à Chriſtianis
ex quo ceſſauit & ſepulta eſt. Decimoſeptimo
quæritur vtrum lex noua ſit duratura vſque ad fi-
nem

Digitized by Google

nem mundi, & vtrum in ſtatu eius futura ſit ali-
qua mutatio. Decimooctauò oſtenditur, quòd lex
noua continetur in veteri, & eſt ea perfectior &
ſuauior. Decimonono ponuntur in ſumma diffe-
rentiæ veteris & nouæ legis. Circa primum pri-
mo oſtenditur, quod propheta venturus erat de
gente Iudæorum, qui legem eis daret, ex auctori-
tate Domini Deuter. 18. dicentis, Prophetam ſuſ-
citabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem tui,
& ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad
eos omnia quæ præcepero illi: qui autē verba eius
qui loquitur in nomine meo audire noluerit, ego
vltor exiſtam. Hæc ibi. Ex quibus patet propoſi-
tum, quod Deus ſuſcitaturus erat de gente Iudæo
rum aliquem prophetam, cui credendum erat, &
obediendum legi per eum datæ, ſicut & Moyſi
obedierunt & legi eius. Sed contra hoc arguit
Rabbi Moyſes in epiſtola ad Iudæos Africanos,
dicens, quod ex hac auctoritate non colligitur, ꝙ
propheta ſuſcitandus debeat legem ferre, ſed futu
ra tantum prænunciare. Probatur ex textu Deute
rono. 18. & ex circunſtantia ſermonis, quæ clariſi
cat ſcripturam. Ibi enim intendens Dominus re-
uocare Iudæos ab augurio & diuinatione, dicit,
quod non intendant eis, quia per prophetam à
Domino ſuſcitandum poterunt de futuris inſtrui.
Quod ſequentibus verbis dicitur. Gentes iſtæ,
quarum poſsidebis terram augures & diuinos au-
diunt, tu autem à Domino Deo tuo aliter inſtitu
tus es. Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis
ſicut me ſuſcitabit Dominus Deus tuus, ipſum au
dies. Hæc ibi. Ex quibus patet intentum Rabbi
Moyſi, vt ipſi putant. Sed qui bene attendit con
texturam allegati capituli, vt Dominus Burgenſ.
voluit in ſuo ſcrutinio ſcripturæ, inueniet, quòd
de duobus prophetis ibi loquitur Deus. Primò
enim loquitur de propheta futura prænunciante
de quo verba præmiſſa per Rabbi Moyſen indu-
cta intelligentur. Secundo loquitur de propheta
legiſlatore, de quo in ſequentibus verbis ſic dicit,
vt petiſti à Domino Deo tuo in Horeb, quando
concio congregata eſt, atque dixiſti, Vltra nō au-
diam vocem Domini Dei mei, & ignem hunc ma-
ximum amplius non videbo, ne moriar. Et ait Do
minus mihi. Bene omnia ſunt loquuti, prophetam
ſuſcitabo ei de medio fratrum ſuorum ſimilem tui
& ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad
eos omnia quæ præcepero illi: qui autem verba
eius qui loquitur in nomine meo audiri noluerit
ego vltor exiſtam. Hæc ibi. Patet igitur ex ſerie
literæ, quod quia in datione legis in Horeb popu
lus fuit maximè territus exigne & alijs ibi occur-
rentibus, in tantum quod populus petiuit, ne am-
plius per illum modum loqueretur Deus, vt pa-
tet Exod. 20. & Deut. 5. idcirco in præſenti dicit,
quod iam non eo modo daret legem, ſed per mo-
dum mitiorem, mittendo ſcilicet Prophetam, qui
eſſet verus homo ſicut & Moyſes, in cuius ore po
neret præcepta, & qui ei non obediſſet, à Deo pu
niretur. Ex quo patet, quod præter Moyſen alius
propheta de gente Iudæorum ſuſcitandus erat,
qui legem daret, ſicut & Moyſes fecit. Sed Petrus
Brutus Epiſcopus in libro, qui inſcribitur, Victo
ria contra Iudæos. cap. 3. non approbat dicta Bur-
gen. ſed eleganter oſtendit, quod de vno tantum
propheta Moyſes loquitur in allegato. capit. 18.
Deutero. qui & futura prædiceret & legem face-
ret. Quorum vtrumque Chriſto Domino conceſ
ſum eſſe ſatis conſtat. ¶ Quæritur conſequenter.
23. Vtrum legi Moyſi aliquid addi poſsit, & ab ea
quicquam detrahi ſeu minui. Et videtur quod nō.
Fruſtra enim ſuſcitatur legiſlator, ſi legem ferre
non poteſt: ſed non poteſt poſt legem Moyſi fer
ri alia lex, ergo, &c. Probatur minor. Dicitur e-
nim Deuter. 4. Et nunc Iſrael audi præcepta quæ
ego doceo te, vt faciēs ea viuas, & ingrediens poſ-
ſideas terram, quā dominus Deus patrum veſtro
rum daturus eſt vobis. Sequitur. Non addetis ad
verbum quod loquor vobis, neq; auferetis ex eo.
Hæc ibi. Conſtat autem quod Chriſtus & Apoſto
li multa addiderunt, noua ſcilicet ſacramenta in-
ſtituendo, multa etiam abſtulerunt, circunciſio-
nem, & talia legalia auferendo, vt infra patebit, er
go malè poſt legem Moyſi ſurrexit alius legiſla-
tor, qui legem condiderit. Ad hoc quidam reſpon
dent dicentes, quod lex noua, quæ poſt legē Moy
ſi data eſt, non eſt alia à lege veteri. Sed hoc falſum
eſt. Dicit enim Apoſtolus Hebræ. 7. & ponitur
in cap. translato. de conſtit. Translato ſacerdotio,
neceſſe eſt, vt legis translatio fiat. Sed aliud eſt ſa
cerdotium noui & veteris teſtamenti, vt ibidem
Apoſtolus probat, ergo eſt etiam alia lex. Et præ
terea quamuis lex noua non differret à lege vete-
ri, nihilominus poſſet addere multa, & ab ea au-
ferre, ſicut omnes conſtitutiones canonicæ vel ci
uiles ad vnam legem Canonicam vel ciuilem per
tinent, & tamen poſteriores multa addunt ante-
rioribus, & quandoque diminuunt. Ideo alij di-
cunt, quod additio eſt duplex. Quædam diſtra-
hens, alia complens. In prima additum eſt contra
rium, in ſecunda conſonum. Prima additio eſt à
Deo prohibita, non ſecunda. Vnde Legiſlator
Chriſtus addidit Legi Moyſi, prima additione,
non ſecunda. Quoniam, vt dicunt, lex noua non
tollit legem veterem, ſed eam perficit. Sed hoc e-
tiam ſtare non poteſt. Lex enim vetus per aduen-
tum nouæ ceſſauit, & caſſata eſt. Vnde & Apoſto
lus Hebræ. 7. dicit. Reprobatio quidem fit præce
dentis mandati propter infirmitatē eius, & inu-
tilitatem. Et cap. 8. dicit, Dicendo autem nouum

vetera-

Digitized by Google

veterauit prius. Quod autem antiquatur & ſeneſcit, prope interitum eſt. Ideo alij probabilius dicunt, quod per authoritatem allegatam in Deuteronomio prohibentur ſubditi, ne aliquid addant ad præcepta diuina in lege Moyſi contenta, vel ab eis auferant. Sed per hoc non tollitur, quin Deus, vel aliquis propheta vice Dei poſsit aliquid addere. vel minuere, ſicut & in lege humana, quãuis nullus poſsit addere vel minuere legi Romani Põtificis, ſed omnes debeant cuſtodire ſtatuta Canonum vt in. cap. 1. de conſti. & tamen Romanus Pontifex, qui legem tulit, poteſt in totum eam auferre, vel ei addere, vel in ea diſpenſare. vt probatur in. cap. non debet. de conſang. & affini. Quod ex verbis eiuſdem textus colligitur. Dicitur enim ſic. Nõ ad verbum quod loquor vobis, nec auferetis ex eo. Quæ quidem verba ad populum Iſrael diriguntur. Non autem dixit, non addam, vel, non addetur ad verbum quod loquor vobis. Vt per hoc oſtendat, quod & ſi Iudæi nihil poſſent neq; deberent addere legi Moyſi, Deus tamen ipſe, vel aliquis ab eo miſſus legem poterat ferre, & legi Moyſi addere, vel eam minuere, ſicut & fecit.

¶ Quæritur etiam. 24. Vtrum ſicut Deus potuit addere aliquid vel minuere legi Moyſi, ſic etiam promiſerit dare populo Iſraelitico legem nouam aliam à lege Moſayca. Ad quod reſpon. quod ſic. Dicitur enim Iſaiæ. 55. Inclinate autem veſtram, & venite ad me, & viuet anima veſtra: & feriam vobiſcũ pactum ſempiternum, miſericordias Dauid fideles. In quibus verbis nomine Dauid, non intelligitur rex Dauid, qui iam multis ante annis obierat, ſed per Dauid intelligitur Meſsias ipſe lege promiſſus. Eſt ergo ſenſus. Feriam vobiſcum pactum ſempiternum, id eſt, dabo vobis legem ſempiternam, de lege Moyſi intelligi non poteſt, quæ iam data erat, & non danda. Qualis autem futura eſſet lex danda, oſtẽdit, dicens, miſericordias Dauid fideles. hoc eſt, charitatem & miſericordiã quas Chriſtus prædicauit, & docuit. Ex quibus apparet Deum præordinaſſe legem aliam à Moſayca eſſe à Meſsia ferendam. Et præterea clarius hoc ſcribitur, & propoſitum probatur Hiere. 31. Ecce dies venient, inquit, dicit Dominus, & feriam domui Iſrael & domui Iuda fœdus nouum, non ſecũdum pactum quod pepigi cum patribus veſtris in die qua apprehendi manum eorum, vt educerem eos de terra Aegypti, pactum quod irritum fecerunt, & ego dominatus ſum eorum, dicit Dominus. Sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Iſrael poſt dies illos dicit Dominus. Dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam, & ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum. Hæc ibi. Ex qua authoritate duo videntur denuntiari. Vnum, quod Deus daturus erat legem nouam aliam ab illa, quam dederat Iudæis cum exirent de terra Aegypti. Aliud, quod lex noua alio modo erat danda, quam antiqua. nam ſcribenda erat in cordibus ſicut antiqua in tabulis lapideis, per quod ſtabilitas legis naſci ſignificabatur, & infirmitas atque inſtabilitas legis antiquæ præfigurabatur. Ad hoc ſecundo facit, quod per Prophetam Pſal. 9. dicitur. Deprecatur enim Dominum dicens, Conſtitue Domine legiſlatorem ſuper eos, vt ſciant gentes quoniam homines ſunt. Non erat neceſſe, quod diuinus Pſaltes legiſlatorem peteret, niſi lex ab eo eſſet ferenda, ſed quoniã ſciebat nouam a Chriſto ferendam legem, ipſam audiendi percupidus deprecatur dicens, Conſtitue Domine legiſlatorem, id eſt, mitte Chriſtum qui legem ferat. Et præterea quod lex vetus euacuanda erat, & noua ferenda, Eſa. teſtatur. cap. 1. dicens, Quo mihi multitudinem victimarum dicit Dominus. Plenus ſum. Holocauſta arietum, & adipem pinguiũ, & ſanguinem vitulorum & hircorum nolui. Et infra. Ne offeratis ſacrificium fruſtra. Cuius voluntatis Malachias etiam. cap. 1. teſtis eſt inquiens. Non eſt mihi voluntas in vobis dicit Dominus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Et ſequitur. Et in omni loco ſacrificetur nomini meo oblatio munda. Ideo à Dauid antea prædictum erat Pſal. 49. Non accipiam de manu tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos. Et infra. Nunquid manducabo carnes taurorum, aut ſanguinem hircorum potabo? Imola Deo ſacrificiũ laudis, & redde altiſsimo vota tua. Ex quibus prophetarum oraculis duo patent. Primum, quod Deus non vult ſacrificia de animalibus ſibi offerri. Alterum, quod vult mundam oblationem, & per conſequens legem innouari, qua vetera recedant, nouis oblationibus ſubſtitutis. De qua lege intelligitur, quod Eſaiæ. cap. 2. ſcribitur. De Sion exibit lex, quia in mõte Sion Chriſtus prædicauit, & in eodem monte Spiritum ſanctum mittens, apoſtolos illuminauit, & docuit legem euangelicam. De quo Meſsia loquens idem Eſaias. cap. 42. dicit. Legẽ eius inſulæ expectabant.

¶ Quæritur deinde. 25. de alietate veteris & nouæ legis, id eſt, vtrum lex noua ſit alia à lege veteri. Pro cuius quæſtionis enucleatione ſciendum, quod quidam dicunt legem nouam non eſſe aliam à lege veteri. Ad quod probandum tria inducũt. Primum eſt, quia ſi eſſet alia, eſſet propterea, quia lex noua eſt amoris, & lex vetus timoris, vt Auguſtinus dicit contra Adamãtium. Sed hoc non, quia etiam in lege veteri proponuntur præcepta charitatis Deutero. 6. Diliges Dominum Deum tuum. In lege etiam noua proponuntur. præcepta timoris. Vnde Matth. 10. dicitur, Timete eum, qui poteſt corpus & animã perdere in gehennam.

hennam. Similiter etiam non differunt per hoc, quia teſtamentum vetus habuit promiſſa temporalia, nouum vero ſpiritualia & æterna: quia etiā in nouo teſtamento promittuntur aliqua temporalia, iuxta illud Mar. 10. accipiet decies tantum nunc in tempore hoc. Et in lege veteri ſperabantur æterna, iuxta illud Hebr. 11. Nunc autē meliorem patriam appetunt. id eſt cœleſtem. Quod lex noua non ſit alia à lege veteri ſecundum eſt: quia non videntur differre hæ leges per hoc, quia lex vetus eſt lex factorum, & lex noua lex fidei, ſicut Apoſtolus videtur dicere Rom. 4. quia lex vetus fuit etiam lex fidei. iuxta illud Hebr. 2. Omnes teſtimonio fidei probati ſunt. Quod dicit de patribus veteris teſtamenti. Similiter etiam lex noua. eſt lex factorum. Dicitur enim Matthæi. 5. Benefacite his, qui oderunt vos. Et Lucæ. 22. Hoc facite in meam commemorationem. Tertium eſt quia vtraque lex datur habētibus fidem Dei: ſed eadem fides eſt antiquorum & modernorum, vt gloſſ. dicit Matthæ. 21. ergo etiam eſt eadem lex. Sed in oppoſitum eſt ſententia Apoſtoli ad Hebr. 7. dicentis, Tranſlato ſacerdotio, neceſſe eſt, vt legis tranſlatio fiat. Sed aliud eſt ſacerdotium noui & veteris teſtamenti, vt ibidem Apoſtolus probat, ergo eſt etiam alia lex. Circa hoc primo dicendum eſt, quid per legem veterem & nouam intelligatur. Secūdo dicitur de alietate. Circa primum ponuntur tres diſtinctiones. Prima erit legis in communi ſumptæ. Secunda legis diuinæ. Tertia legis Chriſti. Prima ergo diſtinctio eſt, ꝙ lex multipliciter dicitur. Quandoque etiam accipitur pro prima lege, quæ eſt lex increata, & ſic definit Auguſtinus legem libro primo. de libero arbitrio, dicens, Lex æterna eſt ſumma ratio, cui ſemper obtemperandum eſt. Et. 22. contra Fauſtū dicit, Lex æterna eſt diuina mens, ſeu voluntas ordinem naturalem ſeruari iubens, turbari vetans. Quandoque vero ſumitur lex, pro recta ratione, quæ eſt ſignum quoddam primæ legis. Et ſic definit Cicero in Philippicis, dicens, quod lex nihil aliud eſt, quam recta ratio à Deo deriuata, imperans honeſta, & prohibens contraria. Et in lib. de legibus dicit, quod lex eſt ratio indita à natura, quæ iubet quæ ſunt facienda, prohibetque contraria. Quandoque ſumitur pro ſigno talis legis, ſcilicet, pro præcepto, vel prohibitione eorū, quæ ratio naturalis dictat, & ſic Cicero definit in libro de natura deorum, dicens, Lex eſt recti præceptio prauique depulſio. Quandoque vero ſumitur ſpecialiter pro lege humana, & ſic definit Gratianus in Decretis. 1. diſtinct. dicens, Lex eſt conſtitutio ſcripta. Et. 2. diſtinctio. dicit. Lex eſt conſtitutio populi, qua maiores natu ſimul cum plebibus aliquid ſanxerunt. Secunda diſtinctio eſt, quod lex diuina, id eſt, diuinitus inſpirata, qualis eſt lex Moyſi vel Chriſti, accipi poteſt vno modo pro aliqua vna regula data à Deo aliquid præcipiente, vel prohibente. Alio modo pro vna congregatione plures tales regulas continente, per quem modum tota doctrina Chriſti, dicitur lex Chriſti Sed adhuc ſic capiendo poteſt ſumi dupliciter, ſcilicet, vel pro aliqua congregatione continente ſolum præcepta & prohibitiones: quia hæc duo ſolum pertinēt ad legem proprie dictam. Alio modo poteſt ſumi pro tali congregatione non ſolum continente præcepta & prohibitiones, ſed etiam conſilia & promiſsiones, teſtimonia, hiſtorias, exempla, miracula, ſacramenta promiſsiones præmiorum, comminationes ſuppliciorum, & multa eiuſmodi, quæ licet non ſunt de ſubſtantia legis proprie, & neque ligant hominem, neque obligant, quia eis nihil imperatur, aut prohibetur, tamen multum conferunt ad legis obſeruationem, & ideo quamuis large, dicuntur tamen lex. Et ſecundum hanc diſtinctionem per legem quandoque intelligimus totum vetus teſtamentum. vt ibi, Facilius eſt cœlum & terram præterire, quam de lege vnum apicem. Lucæ. 16. Et ibi. vt impleatur ſermo, qui in lege eorum ſcriptus eſt. Ioan. 15. Quandoque vero per legem intelligimus ſolum eos libros, in quibus principaliter & ex propoſito ſcribūtur præcepta & prohibitiones, ſicut ſunt quinque libri primi legis, qui ab Hebræis vocantur Thora, id eſt, lex. Sicut ibi. Lex per Moyſem data eſt, gratia & veritas per Ieſum Chriſtū. Ioan. 1. Et ibi, Nonne Moyſes dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem? Ioan. 7. Aut cum de comparatione legis veteris & nouæ loquimur, legem veterem in prima harum, quæ vltimæ poſitę ſunt acceptione ſumimus. Tertia diſtinctio eſt, quod lex noua, ſiue lex euangelica dupliciter ſumi poteſt, vno modo ſtrictè pro libris euangeliorū, alio modo large pro congregatione illorum, & eorū, quæ docuerunt apoſtoli Chriſti, auctoritate eius. Nam per euangelium quandoque intelligitur etiam doctrina apoſtolica, vt ibi, Collabora euangelio ſecundum virtutem Dei. ſecunda ad Timothe. 1. Sed ſic capiendo, adhuc poteſt dupliciter ſumi. Vno modo pro propoſitione mentali, vocali, vel ſcripta. Alio modo pro intellectuali cognitione veritatis euangelicæ. Non enim minus dicitur lex euangelica ipſa cognitio agendorum & vitandorum, quam propoſitio ſcripta, vel vocalis aut mentalis denuncians quæ agenda ſunt, & quæ vitanda. Vnde & Hugo. 1. de ſacra. parte. 6. cap. 6. dicit. Quid cognitio faciendorum fuit, niſi quędā ad cor hominis facta præceptio? & quid rurſus cognitio vitandorum, niſi prohibitio? Sed adhuc agendorum cognitio & vitandorum duplex eſt.

Quæ-

Digitized by Google

Quædam enim eſt pure ſpeculatiua, qua ſcilicet ſimpliciter cognoſcitur, quid Chriſtus fieri, & quid vitari mãdauerit: & hanc cognitionẽ habere poſſunt Pagani, & Iudæi. Poſſunt enim euangelium legere, & præcepta Chriſti intelligere ſaltẽ in ſuperficie. Alia autem eſt agendorum & vitandorum cognitio, non ſolum ſpeculatiua, ſed etiam affectiua, per quam ſcilicet non ſolum cognoſcentis mens de agendis informatur, ſed etiam affectus eius ad operationem accenditur: quam cognitionem ſoli fideles habent formatam fidem habentes. Per legem ergo euangelicam intelligimus cognitionem interiorem effectiuam ex habitu fidei prouenientem, vnde lex vetus ſcripta, & lex euangelica ſcripta dicuntur leges, quia ſunt ſigna interioris legis ad legem & euangelium pertinentis. His ſuppoſitis, quia dictum eſt legem nouam eſſe aliam à veteri, quærendum eſt, per quid differant. Quod varie dixerunt. Quidam enim dixerunt legem veterem differre à noua per hoc, quod lex vetus data eſt à diabolo, lex autem noua à Deo. Cuius ſententiæ fuerunt Manichæus & eius ſequaces. Sed hoc falſum atque hæreticum eſt: quoniam vtraque lex à Deo data eſt. Dicit enim Apoſtolus ad Hebræ. 1. Multifarie, multiſque modis olim Deus loquens patribus in prophetis: nouiſsime diebus iſtis loquutus eſt nobis in filio. Et præterea in capit. firmiter. de ſumm. trin. & fid. catho. ſic dicitur. Hæc ſancta Trinitas ſecundum communem eſſentiam indiuidua, & ſecundum perſonales proprietates diſcreta, primo per Moyſen & ſanctos prophetas aliosque famulos ſuos iuxta ordinatiſsimam diſpoſitionem temporum doctrinam humano generi tribuit ſalutarem. Et tandem vnigenitus Dei filius viam vitæ manifeſtius demonſtrauit. Hæc ibi. Ex quibus patet, quod doctrina lata per Moyſen & ſanctos prophetas à Trinitate & Deo lata ſit, & per conſequens, quod falſum & hæreticum eſt eam à diabolo datam eſſe, ſicut Manichæi falſo putauerunt. Alij dicunt legem veterem per hoc differre à noua, quoniã lex vetus ſolum obligat eos, qui ex Iacob ſecundum carnem deſcẽdebant: lex autem noua obligat omnes homines vniuerſaliter: propter quod catholica, id eſt, vniuerſalis appellatur. Sed quanquam hæc differentia vera ſit, videtur tamen alia inquirenda, propter quam adueniente lege noua ceſſauit vetus, & ſacerdotium illius immutatum eſt. Licet vna lex plures obliget quam alia, non propter ea videtur, quod eam debeat reuocare. Ideo alij dicunt differre per hoc, quod lex vetus etſi principaliter à Deo lata ſit, tamen miniſterialiter data eſt per Moyſen & alios prophetas, qui homines & creaturæ erant. Lex autem noua data eſt per Chriſtum Deum & hominem. Vnde & Auguſtinus in homel. dicit, quod ipſe aperuit os ſuum in lege noua, qui in lege veteri aperire ſolebat ora prophetarum. Sed etiam hæc differentia etſi vera ſit, non videtur ſufficere ad differentiam vtriuſque legis. Nam & lex quam Princeps per ſe ipſum promulgat, & quam promulgat per aliquem vicarium ad hoc poteſtatem habentem, non ſunt diuerſæ leges, ſed ad eandem legem pertinet. Alij dicunt leges has differre ex tẽpore, quo latę ſunt. Sed hoc nihil eſt: quia licet Decreta & Decretales epiſtolæ diuerſis temporibus latæ ſint, omnia tamen ſpectant ad eandem legem, ſcilicet, canonicũ ius. Et idem eſt iudicium de legibus ciuilibus. Omiſsis ergo ijs dicendi modis, qui vel à veritate deuiant, vel inſufficientes ſunt, quærenda eſt radix differentiæ veteris & nouæ legis. Ad quod ſupponendum eſt primo, quod omnis lex ordinat conuerſationem humanam in ordine ad aliquem finem, ſicut lex militaris ordinat milites ad finem victoriæ: & lex naualis ordinat homines ad finem obnauigationis. Secundo ſupponendũ eſt, quod ea, quæ ordinantur ad finem diuerſificant ſecundum rationem finis, ſicut eadem oratio dicta animo iniuriandi reputatur iniurioſa, & dicta animo manſueto, reputatur pacifica & amicabilis. Tertio ſupponẽdum eſt, quod aliqua diuerſificari ſecundum rationem finis, poteſt dupliciter contingere. Vno modo, quia ordinãtur ad diuerſos fines. Alio modo ſecundum propinquitatem vel diſtantiam ab eodem fine. Sicut in motu locali poteſt vnus motus differre ab alio, quia vnus tendit ſurſum, & alius deorſum, & hæc eſt differẽtia ſpecifica motuum. Vel quia vnus eſt propinquior termino qui eſt in ſurſum, & alius remotior & hæc differentia non eſt ſpecifica, ſed differẽtia in motu ſecundum perfectum & imperfectum. Iis ſuppoſitis ſciendum eſt, quod duæ leges diſtingui poſſunt dupliciter. Vno modo, quia omnino diuerſæ, vt pote ordinatæ ad diuerſos fines. Sicut lex ciuitatis ordinata ad hoc vt ſit vnus princeps, differt ſpecie à lege ordinata ad hoc vt dominetur populus, vel primores. Alio modo diſtingui poſſunt ſecundum quod vna lex propinquius ordinat ad finem, alia vero remotius. Sicut in eadem Repub. lex ordinans viros prouectos de puerorũ educatione diſponit, neque differt ab ea ſpecie, ſed differentia perfecti & imperfecti. Iis pręmiſsis ponuntur duæ concluſiones. Prima eſt. Lex noua & vetus differunt differentia finis. Probatur. Lex enim vetus data eſt, vt homines Deo ſubdantur, & implentes eam, viuant vita ſpirituali. Vnde Leuit. 18. dicitur, Cuſtodite leges meas, atque iudicia, quæ faciens homo viuet in eis. Iſte autem finis eſt legis nouæ. Vnde & Chriſtus de ſeipſo dicit. Ego veni vt vitam habeant, & abundantius vitam

Digitized by Google

tam habeant. Ioann. decimo. Et alibi. Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt. Ioan. ſexto. Secunda concluſio eſt. Lex noua & vetus differunt tanquam perfectũ & imperfectũ. Patet. Præcepta enim legis dantur de actibus virtutũ ad quas virtutes aliter inclinãtur qui nõdũ habẽt virtutis habitum, & aliter illi qui ſunt per habitum virtutis perfecti. Illi enim qui non habent habitum virtutis inclinantur ad opera eius ex aliqua cauſa extrinſeca, putà excommunicatione pœnarum, vel ex promiſsione remunerationum extrinſecarum, putà, honoris, vel diuitiarum, vel alterius huiuſmodi: illi autem, qui habent virtutem inclinantur ad opera eius propter amorem virtutis, non propter aliquam pœnam, aut extrinſecam remunerationem, vnde & delectabiliter operantur, vt Ariſtoteles ſecundo, libro Ethicorum capitulo tertio, inquit. Lex autem vetus data eſt omnibus habitu virtutis carentibus, & inter idolatras enutritis, & ideo ad cultum veri Dei, & obſeruationem mandatorum eius oportuit eos induci per comminationem pœnarum & promiſsionem præmiorum. Vnde & Deuterono. quarto. dicitur Cuſtodi præcepta eius atque mandata, quæ ego præcipio tibi, vt bene ſit tibi & filijs tuis poſt te, & permaneas multo tempore ſuper terram, quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi. Hæc ibi. Et non ſeruantibus legem pœnam comminatur, dicens. Congregabo ſuper eos mala, & ſagittas meas complebo in eis. Conſumentur fame, & deuorabunt eos aues morſu amariſsimo. Dentes beſtiarum immittam in eos cum furore trahentium ſuper terram, atque ſerpentium. Foris vaſtabit eos gladius, & intus pauor, iuuenem ſimul ac virginem, lactentem cum homine ſene. Deuteronom. trigeſimotercio, &c. Et Deuteron. 27. dicitur, quod diuiſæ ſunt tribus Iſrael, ita vt ſex eſſent in monte Garizim, & ſex in monte Hebal, vt primæ ſex benedicerent cuſtodientes legem. Vnde & dicitur ſeruanti legem. Benedictus in agro, benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, fructuſquè iumentorum tuorum, greges armentorum tuorum, & caulæ ouium tuarum. Benedicta horrea, & benedictæ reliquæ tuę. Et multa, quæ ponuntur ad hoc propoſitum Deutero, 28. vbi etiam ex oppoſito multæ maledictiones imponuntur non ſeruantibus legem. Lex autem noua, quæ datur viris ſpiritualibus, & habitũ virtutis habentibus, non per extrinſecas remunerationes, aut pœnarum comminationes inducit, imo ſeruantibus euangelicã legem pręnunciantur aduerſitates. Vnde & dicitur apoſtolis à Chriſto. Tradent enim vos in cõcilijs & Synagogis, & ante reges & præſides ducemini propter me, & flagellabũt vos. Matt. 10. & Mar. 13, & tñ promittit præmia intrinſeca & eſſentialia, qualia ſunt vitã æterna, & quæ eã cõſequuntur. Vnde & Matt. 19 dicitur iuueni adoleſcẽti, Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo. Patet ergo, quod licẽt vtraq; lex, vetus, ſcilicet, & noua, ad eundem finem ordinent, eſt tamen differenter. Quoniã vetus imperfectius hoc agit: noua verò perfectius. Propter quod Apoſtolus ad Galat. c. 3. comparat legẽ veterem pædagogo. Sicut enim Pædagogus pueris præponitur, nec dum iudiciũ rationis habẽtibus, qui per comminationes pœnarũ & promiſſiones præmiorũ pueros inducit vt caueant ab illicitis, & quæ honeſta ſunt faciant: ſic lex vetus impoſita eſt populo rudi duræ ceruicis, auaro, & non habenti habitum virtutis, propter quod pœnas & præmia tranſgredientibus & ſeruantibus legẽ prępoſuit: & quia ſeruare legẽ propter metũ pœnæ, vel ſpem præmij, & non propter amorem virtutis eſt cohibere opus exterius, non autem animũ, ideo propter hoc glo. dicit in allegato capitul. ad Galat. tertio, quòd lex vetus cohibet manum, & non animum. Quod ſanè intelligendum eſt, non quidem, quod nulla præcepta ſint de animi cohibitione, nam eſt illud, Non concupiſces vxorem proximi tui. Exodi. vigeſimo. Sed ideo dicitur animum non cohibere, quia in paucisſimis de actibus interioribus diſponit, & in his tranſgreſſoribus pœnam non iniungit. Ex præmiſsis inferũtur aliquæ propoſitiones propoſiti expoſitiuæ. Prima eſt, quòd ſicut pueritia præcedit maturam ætatem, & lex quæ pueris datur, tempore præcedit legem datam viris. Sic conueniens fuit legem Moyſi prius tempore dari, quàm legem Chriſti, vt per eam ſcilicet & ignorantes inſtruerentur, & duri atquè ſuperbi compeſcerentur & domarentur. Secũda eſt, quòd lex Moyſi bona fuit pro tẽpore ſuo. Vnde & Apoſtolus ad Ro. 7. dicit, ꝙ lex ſancta eſt, & mãdatũ illũ bonũ & ſanctũ. Item, quia lex bona dicitur, quæ rectæ rationi cõſonat: lex autẽ vetus cõſonabat rectæ rationi, quia prohibebat peccata, quæ cõtra rationẽ ſunt, propter quod Apoſtolus ipſe ad Rom. 7. dicit, Cõdelector inquit, legi ſecũdũ interiorẽ hominẽ. Et iterũ. Cõſentio legi, quoniã bona eſt. Tertia eſt quod, lex vetus, imperfecta lex fuit. Patet. Finis enim diuinæ legis eſt perducere hominẽ ad finẽ fœlicitatis æternæ, qui quidẽ finis impeditur per quodcunq; peccatũ quod cõmittitur, nõ ſolũm per actus exteriores, ſed etiã interiores. Lex autẽ vetus & ſi exteriores prohiberet actus, interiores tamẽ nõ prohibebat, niſi in paucisſimis. Et præterea trãſgreſſoribus pœnã non imponebat. Fuit ergo lex vetus imperfecta, quia nõ oĩa peccata ꝓhibuit. Quarta eſt. Lex vetus non potuit aliquẽ ſe ſola ad finem

Digitized by Google

perducere. Patet. Finis enim & vita æterna ſine gratia haberi non poteſt, vt dicitur Ioan. 6. lex autem vetus gratiam non conferebat. Vnde & Paulus dicit ad Hebræ. 7. Euacuatio fit præcedentis mãdati propter infirmitatem & inutilitatem. Et Ezechiel. 20. dicitur. Dedi eis præcepta non bona & iudicia, in quibus non viuent. Quòd propterea dicitur, quia per legem gratia non conferebatur. De quibus amplius dicetur. Quinta eſt, quòd lex vetus ita ſe habuit ad nouam, ſicut ſeruilis timor ad caſtum. Sicut enim ſeruilis timor præcedit caſtum & ipſum introducit, & tamen adueniente caſto forasmittitur, quia imperfectus eſt: ſic lex vetus præceſsit nouam, atque ad eam introduxit, & tamen quia imperfecta erat, noua adueniente, excluſa eſt. Sexta propoſitio eſt ad quæſtionẽ principalem reſponſiua, quòd ſcilicet, lex vetus & noua ita differunt: quoniam lex vetus eſt lex timoris, & lex noua eſt lex amoris. Itẽ, quia lex vetus habet promiſſa temporalia, lex autem noua habet promiſſa æterna. Item quia lex vetus eſt lex factorum, lex autem noua, eſt lex fidei. Quæ in ſolutione argumentorum adhuc exponentur. Ad argumenta verò probantia, quod lex noua non differt à veteri, dicendum eſt ad primũ, quòd differentia aſsignata ab Auguſtino; dicente, quòd lex vetus eſt lex timoris, & lex noua lex amoris; eſt bene aſsignata, vt ex dictis patet. Fuerunt tamen aliqui in ſtatu veteris teſtamenti habentes charitatem & gratiam; qui principaliter ſpectabant promiſsiones ſpirituales & æternas, & ſecundum hoc pertinebant ad legem nouam, cuiuſmodi fuerunt Abel, Enoc, Noe, Abraham, Iacob, Ioſeph, Moyſes, & alij, quos Apoſtolus enumerat Hebr. 11. Similiter etiam in nouo teſtamento ſunt aliqui carnales nondum pertingentes ad perfectionem nouæ legis, quos oportuit etiã in nouo teſtamẽto induci ad virtutis opera per timorẽ pœnarũ, & aliqua tẽporalia promiſſa. Lex autẽ vetus & ſi præcepta charitatis daret, non tamẽ per eam dabatur Spiritus ſanctus, per quẽ diffunditur charitas in cordibus noſtris, vt dicitur Rom. 5. Vnde & verum etiã eſt, quòd lex noua habet promiſſa ſpiritualia, & æterna, lex autẽ vetus & promiſſa temporalia, & tamẽ in veteri teſtamẽto fuerũt aliqui principaliter inducti per promiſsiones ſpirituales, qui tamen quantum ad hoc ad nouum teſtamẽtũ pertinebant. Ad ſecũdũ dicẽdũ, ꝙ qui datur interius, habet autẽ ſecundariò aliqua facta & moralia & ſacramẽtalia in quibus tñ nõ cõſiſtit principalitas nouæ legis ſicut & principalitas veteris in eis conſiſtebat, & propterea appellatur lex factorũ. Lex autẽ noua dicitur lex fidei. Ad tertium dicẽdũ, quòd quamuis eadem ſit fides antiquorum & modernorũ, nõ tamẽ propterea eſſe debet eadẽ lex. Nam fides aliũ ſtatũ habuit in veteri teſtamẽto, & aliũ in nouo. Nã quod antiqui futurũ credebãt, nos factũ credimus. Et præterea etiã nũc quãdo vnus eſt ſtatus fidei, non datur eadẽ lex pueris & viris perfectis, & inter perfectos viros non eadem lex datur religioſis, & clericis ſecularibus & laicis. Nam religioſi tenentur ad conſilia, ad quæ clerici ſeculares non tenentur: qui etiam ligantur aliquibus regulis & legibus, ad quæ laici non tenentur, ſicut ſeruare cõtinentiam, dicere diuinum officium, & alia. Item & laici perfecti viri tenentur ad quædam alia, ad quæ pueri non tenentur. Non ergo ex vnitate, vel identitate fidei poteſt argui vnitas legis. ¶ Quæritur etiam. 26. Vtrum lex noua ſit ſcripta vel indita mentibus? Quidam enim dicunt eam eſſe legem ſcriptam. Quòd probant: quia lex noua eſt ipſum Euangelium, ſumendo Euangelium pro doctrina Chriſti, & Apoſtolorum, ſed euangelium eſt ſcriptum. Dicitur enim Ioann, 20. hæc ſcripta ſunt; vt credatis, ergo lex noua eſt lex ſcripta. Secundò, quia lex indita, eſt lex naturæ, ſecundum illud Pauli ad Roma capitulo ſecundo. Naturaliter ea quæ legis ſunt, faciunt, qui habent opus legis ſcriptum in cordibus ſuis. Si igitur lex Euangelij eſſet lex indita, non differret à lege naturæ. Item tertiò, quia lex noua eſt eorum tantum, qui ſunt in ſtatu noui teſtamẽti: ſed lex indita communis eſt his, qui ſunt in nouo teſtamento, & his qui ſunt in veteri. Vnde & Sapien. ſeptimo, dicitur, quod diuina ſapientia per nationes in animas ſanctas ſe transfert Dei & prophetas conſtituit. Ex quibus videtur, quòd lex noua non ſit lex indita, ſed ſcripta. Sed contrà hos eſt præmiſſa auctoritas Hieremiæ, in qua dicitur, Dabo legem meam in viſceribus eorum. Quod Apoſtolus exponens ad Hebræ. octauo dicit, quia hoc eſt teſtamentum, quòd diſponam domui Iſraël, dando leges meas in mentem eorum, & in corda eorum ſubſcribam eas. Et ſequitur. Et non docebit vnuſquiſque fratrem ſuum, dicens; Cognoſce dominum: quoniã omnes ſcient me à minore vſque ad maiorem. Ex quibus patet quòd lex noua eſt lex indita, & non ſcripta. Ad cuius euidentiam primò ſupponitur, quod vnaquæque res illud dicitur eſſe, quòd in ea potiſsimum eſt. Vnde & quod ſtatuunt & iubent primores ciuitatis, tota ciuitas dicitur ſtatuere, vt Ariſtoteles dicit lib. 9. Ethicorum. Et quia in homine potiſsima pars eſt intellectualis portio, ideo intellectus ibidem dicitur eſt totus homo. Secũdò ſupponitur, quòd potiſsimum in lege noui teſtamenti, & in quo tota virtus cõſiſtit, eſt gratia Spiritus ſancti, quæ datur fidelibus Chriſti. Probatur hoc auctoritate Apoſtolica ad Rom. 3. dicẽtis, Vbi eſt gloriatio tua? Excluſa eſt. Per quãlegẽ? factorũ nõ

ſed

ſed per legẽ fidei. Vbi ipſam gratiam fidei, legem appellat. Et expreſsius ad Rom, 8. dicit, Lex ſpiritus vitæ in Chriſto Ieſu liberauit me à lege peccati & mortis. His ſuppoſitis, ponuntur tres concluſiones. Prima concluſio eſt. Lex noua quantum ad id quòd in ea potiſsimum eſt, indita eſt, non ſcripta. Secunda concluſio. Lex noua, accipiendo legem nouam pro doctrina Chriſti & Apoſtolorum, ſcripta eſt, & non indita. Tertia concluſio, eſt lex naturæ. Prima concluſio probatur. Quoniam lex noua quantum ad id quod in ea potiſsimum eſt, eſt ipſa agendorum, & vitandorum, ergò affertur quæ vel non eſt ſine gratia, vel eſt ipſa gratia quæ datur fidelibus. Gratia autem & charitas in corde infunditur, iuxta illud Apoſtoli ad Romanos quinto dicentis. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis. Charitas autem aut idem quod gratia eſt, aut ſine gratia eſſe non poteſt. Et confirmatur auctoritate Auguſtini in libro, De Spiritu & litera dicentis, quod ſicut lex factorum ſcripta fuit in tabulis lapideis: ita lex fidei ſcripta eſt in cordibus fidelium. Et alibi dicit in eodem libro. Quæ ſunt leges Dei ab ipſo Deo ſcriptæ in cordibus, niſi ipſa præſentia Spiritus ſancti? Hæc ille. Ex quibus omnibus patet propoſitum, Pro confirmatione ſecundæ concluſionis ſupponendum eſt, quòd lex nòua habet quædam, quæ ſunt diſpoſitiua ad gratiam Spiritus ſancti, & ad vſum huius gratiæ pertinentia, quæ ſunt quaſi ſecundaria in lege noua, de quibus oportuit fideles inſtrui verbis & ſcriptis Chriſti & Apoſtolorum. Vnde in ſcriptura Euangelij non continentur niſi ea, quæ pertinent ad gratiam, vel ſicut diſpoſitiua, vel ſicut ordinatiua ad vſum huius gratiæ, Sicut diſpoſitiua quidem quantum ad intellectum per fidem, per quam datur Spiritus ſancti gratia continentur in Euangelio ea quæ pertinẽt ad manifeſtandam diuinitatem, vel humanitatem Chriſti. Secundùm affectum verò continentur in Euangelio ea quæ pertinent ad contemptum mundi, per quem quandoquè impeditur homo à gratiæ conſecutione. Mundus enim, id eſt, amatores mundi, non poteſt capere Spiritum ſanctum, vt dicitur Ioann. decimo quarto. Huius verò gratiæ vſus eſt in operibus virtutum, ad quę multipliciter ſcriptura noui teſtamenti hortatur homines, quandoque quidem per exempla, quandoque per virtutis commendationem, quandoque per vitij reprehenſionem. Quibus ſuppoſitis concluſio probatur ſic. Illa quæ diſponunt ad gratiam vel ad vſum gratiæ ſecundario pertinent ad legem nouam, ſed huiuſmodi continentur in doctrina Chriſti & Apoſtolorum, vt ex dictis patet, ergo lex noua quantum ad ea, quæ ſunt ſecundaria in ea eſt lex ſcripta & non indita. Tertia cõcluſio probatur ſic. Quod enim eſt inditum naturæ ſecundum ſe & omnibus inditum, non eodem modo inditum eſt, ſicut quod eſt naturæ ſuperadditum & paucioribus inditum: ſed huiuſmodi ſunt lex naturæ & lex Euangelica: ergo non eodem modo inditæ ſunt. Probatur minor. Aliquid enim poteſt eſſe inditum homini dupliciter. Vno modo pertinens ad naturam humanam & ſic lex naturalis, eſt lex indita homini. Alio modo eſt aliquid inditum homini quaſi naturæ ſuperadditum per donum gratiæ, & hoc modo lex noua eſt indita homini; per quam non ſolum inſtruitur de his quæ facienda ſunt, verum etiam ad ea explenda adiuuatur. Patet ergo, quomodo lex naturæ, & lex noua inditæ eſſe dicuntur. Ex præmiſsis inferuntur aliquæ propoſitiones corollariæ. Prima eſt. Lex noua, ſumendo legem nouam pro gratia ipſa iuſtificat. Patet auctoritate Auguſtini, in lib. De ſpiritu & litera dicentis. In veteri teſtamento lex extrinſecus eſt poſita, qua iuſti terrerentur, hic ſcilicet in nouo teſtamento intrinſecus data eſt, qua iuſtificantur. Secunda propoſitio eſt. Lex noua quantum ad id quod pertinet ad eam ſecundario, ſcilicet, documenta fidei & præcepta ordinãtia effectum humanum & humanos actus non iuſtificat. Probatur auctoritate Apoſtoli. 2. ad Corinth. 3. dicentis, Litera occidit Spiritus autem viuificat. Quod Auguſtinus exponens in lib. De ſpiritu & litera. dicit, quòd per literam intelligitur quælibet litera extra homines exiſtens etiam moralium præceptorum, qualia continentur en Euangelio. Vnde etiam litera Euãgelij occideret, niſi adeſſet interius gratia fidei ſanans. Hæc ipſe. Tertia propoſitio eſt. Sine lege noua primo modo dicta nunquam potuit eſſe ſalus. Non enim fit remiſsio peccatorũ niſi per gratiam & fidem Chriſti. Vnde Auguſtinus dicit ad optatum epiſtola. 93. Illa fides ſana eſt, qua credimus nullum hominem ſiue maioris, ſiue paruæ ætatis liberari à contagione mortis & obligatione peccati, niſi per vnum mediatorem Dei & hominum Ieſum Chriſtum, cuius hominis eiuſdemque Dei ſaluberrima fide etiam illi iuſti ſalui facti ſunt, qui priuſquàm veniret in carne, crediderunt in carne venturum, eadem enim fides eſt & noſtra & illorum. Et idem dixit in lib. De correctione & gratia. Et Gregorius ſuper Ezechielem Homil. decimaſeptima. Quarta propoſitio eſt. Sine lege noua ſecundo modo dicta potuit aliquando eſſe ſalus. Patet. Abel enim. Enoc, Noe, Abraham, & alij patres in lege naturæ ſalui facti ſunt per fidẽ, vt Apoſtolus dicit Hebræ. 11. & tamen legẽ nouam profeſsi nõ ſunt. Et idẽ iudiciũ eſt de Moyſe, Ioſeph, Dauid, Samuele, & alijs

Digitized by Google

qui ſub lege ſcripta fuerunt. Quinta propoſitio eſt. Poſt diuulgatam legem nouam, nulli ſine ea ſalus eſſe poteſt. Patet. Dicitur enim Mar. vltimo. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. De quo adhuc libro tertio dicitur. Ad argumēta verò probantia legem nouam eſſe ſcriptam & non inditam, dicendum eſt ad primum, quòd lex noua, ſumendo legem pro gratia, indita eſt: ſed ſumendo legem pro euangelio, ſcripta eſt, & non indita. Ad ſecundum dicendum, quòd lex noua, non eſt eodem modo indita, ſicut lex naturæ, vt dictum eſt in declaratione tertię concluſionis. Ad tertium dicendum, quòd nullus vnquam habuit gratiam, niſi per fidem Chriſti explicitā, vel implicitam. Per fidem autem Chriſti pertinet homo ad nouum teſtamentum. Vnde quibuſcūque fuit lex gratiæ indita, ſecundum hoc ad nouum teſtamentum pertinebant. Vnde dicimus verè, quòd Abel, Noe, Abraham, Moyſes, & cæteri patres teſtamenti veteris fuerunt Chriſtiani. ¶ Quæritur præterea iuxta præmiſſa. 27. Vtrum lex noua legem veterem impleat? Ad quod dicendum, quòd non. Nam quicunque contra legem agit, legem non implet: ſed Chriſtus in aliquibus contra legem fecit; ergo eam non impleuit, & per conſequens lex noua à Chriſto data, non eſt legis impletiua. Probatur minor. Chriſtus enim tetigit leproſum, vt dicitur Matthæ. 8. quod erat contra legem Leuiti. 5. Similiter etiam Iudæi dicebant illum non cuſtodire Sabbatum. Vnde & Ioann. 9. ſcribitur. Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbatum non cuſtodit. Secundò, quia contrarium non eſt impletiuum ſui contrarij, ſed Dominus in lege noua propoſuit quædam præcepta contraria præceptis veteris legis: ergo lex noua non eſt veteris impletiua. Probatur minor. Dicitur enim Mat. 5. Audiſtis quia dictum eſt antiquis. Quicūque dimiſerit vxorem ſuam, facit eam mœchari. Et idē patet in prohibitione iuramenti, talionis, & odij inimicorum. Tertiò. Lex noua euacuat & excludit obſeruantiam legis veteris, ergo non eſt veteris impletiua. Antecedens patet auctoritate Apoſtoli ad Gala. 5. dicentis. Si circuncidamini, Chriſtus vobis nihil prodeſt. Quartò, quia præcepta legis diſtinguuntur in moralia, iudicialia, & cæremonialia: ſed de impletione iudicialium & cæremonialium non fit mentio in lege noua: ergo lex noua non eſt veteris impletiua. In oppoſitum eſt auctoritas Chriſti dicentis, Non veni ſoluere legem, ſed implere. Matthæ. 5. Ad quæſtionem dicendum quòd non eſt dubium Chriſtum impleuiſſe legem, & per conſequens legem nouam ab eo datam, eſſe veteris impletiuam. Sed modus, per quem hoc factum ſit, non aſsignatur ab omnibus vno modo. Quidam enim dicunt, quòd Chriſtus legem impleuit, quia moralibus præceptis conſilia appoſuit; & præcepta magis elucidauit: ſed & figuris cæremonialium veritatem appoſuit, & eam ſe ipſo ſuſcepit. Sic dicit ſanctus Tho. libr. 4. ſententiarum, diſtin. 1. art. pe. quæſtio. 2. ad primum, quod quidam quaſi exponētes dicunt. quod in lege quædam erant per modū promiſsi obſeruantibus legē, & vtraque impleuit Chriſtus, & lex noua ab eo data. De præceptis patet. Nam impleuit moralia, ea obſeruando perfectè, & ad obſeruationem eorum alios incitando. Vnde Matt. 19. dicit; Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Secundò ea impleuit, ſanum intellectum eorum declarando, & errorem Phariſæorū circa hoc excludendo. Tertio ea impleuit, cōſilia apponendo, quæ faciunt ad perfectiorē mandatorū obſeruationem. Perfectius enim impleuit hoc mādatum Nō occides, Qui nō iraſcitur fratri, quā qui nō occidit actu. Præcepta etiā iudicialia impleuit Chriſtus, eorū rigorē per miſericordiā temperando, in quibuſdam per ſe ipſum, vt eſt illud, Volenti tecū in iudicio cōtēdere, & tunicā tollere, da ei & palliū Matt. 5. Et illud: Diligite inimicos veſtros, & benefacite his, qui oderunt vos. In alijs verò dimiſit tēperamētū miniſtris ſuis, ſcilicet, prælatis eccleſiaſticis, & principibus terrenis catholicis, vt de talibus ordinēt ſecūdū quod viderint expedire cōmunitati fideliū. Et iſtud nō fuit deſtruere legem ſed magis implere: ſicut nō deſtruitur puer quādo fit vir. Licèt enim trāſeat pueritia, tñ remanet melior ſtatus eiuſdē perſonæ, mutata ætate. Impleuit etiā Chriſtus præcepta cæremonialia: aſſumpſit enim circūciſionē in ſe ipſo, & baptiſmū inſtituit, qui circūciſione melior, vtilior, & cōmunior eſt. Licèt autē corporalē vnctionē non acceperit in regē vel ſacerdotē, vnctus tamē eſt ſpiritualiter à patre, iuxta illud, Vnxit te Deus tuus &c. Pſal. 44 Impleuit etiam ſacrificia: nā agnū paſchalem cū diſcipulis comedit. Matth. 26. & iuge ſacrificiū obtulit, cū pro nobis in cruce pepēdit, & cùm Euchariſtiā inſtituit, quæ pro viuis & defunctis quotidie offertur. Impleuit etiā obſeruantias de cibis in lege prohibitis, abſtinēdo ab ſpiritualibus immūditijs, quæ per cibos prohibitos ſignabantur. Dimiſit etiā facultatē miniſtris eccleſiæ de aliquibus abſtinētijs faciēdis pro loco & tēpore. Secundò, vt dicūt, impleuit Chriſtus legē quātū ad promiſſa. Nā ſeruātibus legē veterē promittebātur terrena bona, vt patet Deut. 28. ſeruātibus tñ euāgeliū promittūtur bona ſpūalia & æterna. vt Matth. 19 Omnis qui reliquerit domū, aut fratres, aut ſorores, aut patrē, aut matrē, aut filios propter nomen meum, centuplum accipiet in præſenti, & præter hæc recipiet vitā æternā in futuro. Impleuit etiā

Chri-

Digitized by Google

Chriſtus prophetas, qui principaliter de aduentu eius locuti ſunt, naſcendo, conuerſando in mundo, moriendo, & reſurgendo, & alia opera noſtræ ſalutis faciendo. Propterea imminente paſsione dixit, Oportet impleri ea, quæ ſcripta ſunt in lege & prophetis & Pſalmis de me. Lucę vigeſimo quarto. Ex quibus patet, per quem modum Chriſtus legem impleuit, & per conſequens quomodo lex noua eſt impletiua veteris. Sic dixit Nicolaus in poſtilla Matthæi quinto. Licet autem eius dicta firmam veritatem habeant de impletione præceptorum moralium promiſſorum, & prophetarum, tamen nullo modo videtur verum, quòd lex noua impleat veterem quo ad præcepta cæremonialia & iudicialia. Nam, ſicut dictũ eſt lex illa non videtur eſſe impletiua alterius, quæ illam reuocat, & ei repugnat: huiuſmodi autem eſt lex noua euangelica reſpectu veteris, quantum ad præcepta cæremonialia, & iudicialia: non ergo quantum ad hæc præcepta dicetur eam implere. Ideo aliter poteſt dici, quòd legem implere poteſt dupliciter contingere. Vno modo faciendo quod in ea iubetur. Alio modo exhibendo quod in ea promittitur. Vnde Auguſtinus cõtra Fauſtum, Impletur, inquit lex, cùm fiunt ea, quæ ibi præcepta ſunt, vel cùm exhibentur quæ ſunt prophetata. Similiter, dicitur lex dupliciter ſolui, vel cum præcepta non implentur, vel cum promiſſa non exhibentur. Illud autem quod in lege ꝓmittitur, principale eſt, propter quod præcepta dantur. Sicut autem quod eſt principale in re dicitur tota res, vt ſcribitur libro nono Ethicorum. ita cum principale in re deſtruitur, res dicitur deſtrui, cum autem impletur dicetur impleri. Chriſtus autem erat promiſſus in lege. Vnde cũ ſe exhibuit naſcendo, conuerſando, moriẽdo, impleuit quod promiſerat, & de eo prophetarũ fuerat Eſai. 7. Mich. quinto. Baruch. 3. Eſai. 53. Eſaiæ enim ſeptimo, fuerat prophetatũ, Ecce virgo concipiet & pariet filium, &c. Quod in Chriſti natali impletum eſt. Michęæ verò. 5. etiam locus natiuitatis eius eſt aſsignatus, cum dicitur. Et tu Bethlehẽ Efrata nequaquã minima es in principibus Iuda. Ex te enim exiet, qui regat populum meum, egreſſus eius à diebꝰ æternitatis. Quod eſt in Chriſti natiuitate impletum, qui natus eſt in Bethlehem Iuda, vt apparet Matthæ. ſecundo, & Lucæ. ſecundo. Chriſti verò conuerſatio per Baruch. prophetata eſt, cũ dicitur. Poſt hæc in terris viſus eſt. & cum hominibus conuerſatus eſt. Baruch tertio. Quòd Chriſtus impleuit cum hominibus conuerſando. Quæ verò ad paſsionem pertinent Eſaias manifeſtè proloquitur, dicens, Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. Et vlterius, Oblatus eſt, quia ipſe voluit Et tanquam agnus coram tondente ſe obmutuit, Eſai, 53. vbi multa talia ad propoſitum ponuntur quæ ſunt in Chriſti paſsione impleta. Fuit autem conueniens quòd Chriſtus Iudæis reuelauerit ſe impleſſe promiſſa legis propter multa. Primò vt ſe Chriſtum eſſe oſtenderet Meſsiam in lege promiſſum. Secundò, vt Iudæi ſequerentur eum, cognito quòd Meſsias eſſet. Tertiò, vt ei obedirent, & conſentirent legis mutationi. Sciebant enim quòd Chriſtus verax eſſet, & quicquid docuiſſet, eſſet veritatis forma. Vnde per illum modum exhibendo ſcilicet ſe ipſum in lege promiſſum Chriſtus legem impleuit, & lex noua dicitur eſſe veteris impletiua. Non enim dicendum eſt quod Chriſtus venerit, & natus ſit vt legem ſeruaret ad literam. Primò quidem, quia nullus naſcitur ad hoc vt legem impleat: quia lex non eſt finis alicuius hominis, ſed ipſa ordinatur ad finem, vt eam ſeruantes, iuſti fiant. Item ſi aliquis ad hoc natus eſſet vt legem ſeruaret, hoc competeret omnibus Iudæis ſub lege natis, & non eſſet Chriſto ſpeciale: ipſe autem dicit, quòd peculiare, & ſpeciale ſibi quòd venit implere legem, & quòd non præteribit apex neque iota à lege, donec omnia fiant. Quod autem Chriſtus legem non ſeruauerit ad literam, manifeſtum eſt. Mandauit enim, quòd curatus ab eo grabbatum Sabbato portaret. Ioannis quinto. Prohibuit etiam dare libellum repudij, Matthæi decimonono, quem tamen lex dari permittebat. Prohibuit etiam dari ad vſuram. Lucæ ſexto. quod tamẽ permiſſum erat in lege, Deuteronomij, decimoquinto, vigeſimotertio, & vigeſimooctauo. Licebat etiam ſecundùm legem proſequi inimicitias in capitulo tertio, & quinto & tamen ipſe prohibuit, dicens, Diligite inimicos veſtros, & benefacite his qui oderunt vos, Matthæi quinto. Non ergo intelligit, quòd veniebat legem implere quantum ad præcepta, ſed quòd non veniebat euacuare promiſſa legis Hic autem intellectus literæ concordat, in qua dicitur, Non veni ſoluere legem, aut prophetas. Si enim intellexiſſet de ſolutione legis quantum ad præcepta, dixiſſet, Non veni ſoluere legem, & non addidiſſet, aut Prophetas. In lege enim continentur præcepta, in prophetis autẽ promiſsiones, quæ implẽtur, cũ promiſſa exhibẽtur. Itẽ in eodem loco ſubiungit, donec tranſeat cælũ, & terra iota vnũ, aut apex nõ præteribit à lege donec omnia fiant. Hoc autẽ neceſſe eſt intelligi de impletione promiſſorum, non autem præceptorum: omnia enim præcepta implebãtur quotidie à Iudæis. Et confirmatur iſte intellectus ex verbis Chriſti Lucæ. 24. dicentis, Neceſſe eſt impleri omnia quæ dicta ſunt in lege & prophetis & pſalmis de me. Impletionem poſuit pro ex-

hibitione & completione promiſſorum,non pro obſeruatione præceptorum. Ad argumenta in oppoſitum dicendum eſt. Ad primum, quòd Chriſtus contra legem egit quantùm ad præcepta cæremonialia,& iudicialia: vnde & quantùm adhoc eam non impleuit,impleuit tamen eam,exhibendo ſeipſum in lege promiſſum. Ad ſecundum dicendum,quòd ſicut Auguſtinus dicit contra Fauſtum,præcepta Domini non ſunt contraria præceptis legis. Quod enim Dominus præcepit de vxore non dimittenda,non eſt contrariũ ei quod lex præcepit. Nam lex non dicit, Qui voluerit, dimittat vxorem: ſed nolebat vxorem dimitti à viro. Quod ex eo patet,quia interpoſuit moram, vt in diſsidium animus præceps libelli conſcriptione refractus abſiſteret. Vnde Dominus ad hoc confirmandum vt non facile vxor dimittatur,ſolam fornicationis cauſam excepit. Et ſimiliter eſt dicendum de prohibitione iuramenti, & de prohibitione talionis. Taxauit enim modum vindictæ,vt non procederetur ad immoderatam vindictam, à qua Dominus perfectius remouit: cum ab ira & vindicta monuit abſtinere: circa odium vero inimicorum remouit falſum Phariſæorum intellectum,docens nos ita ſentire debere,vt culpa habeatur odio,non perſona. Ad tertium dicendum, quod lex noua ideo euacuat cæremonias legis,quia figura erant Chriſti venturi, quo nato in carne,& paſſo pro noſtra redemptione,non docebat cæremonias obſeruari. Ad quartum dicendum,quod ſicut poſtea dicetur copioſius,præcepta iudicialia & cæremonialia ceſſauerunt poſt paſsionem Chriſti, & propterea non oportuit in lege noua eorum obſeruationem commendare ¶Quæritur conſequenter. 29. Qualiter præcepta legis diſtinguantur: Ad cuius diſtinctionis introductionem ſupponendum eſt, quod in lege aliqua ponuntur tanquam præcepta,& aliqua tanquam ordinantia ad eorum impletionem. Præcepta quædam dantur de his quæ ſunt agenda,ad quorum impletionem ex duobus homo inducitur, ſcilicet ex authoritate præcipientis,& ex vtilitate impletionis, quæ quidem vtilitas eſt conſequentis alicuius boni vtilis,delectabilis,vel honeſti,vel fuga mali contrarij. In veteri igitur lege quædam proponuntur, quæ auctoritatem Dei præcipientis indicant. Sicut eſt illud, Audi Iſrael, Dominus Deus tuus vnus eſt. Deuteronomio ſexto. Et huiuſmodi dicuntur teſtimonia. Oportuit etiam in lege proponi præmia obſeruantibus legem,& pœnas tranſgredientibus. Sicut eſt illud, Si audieris vocem Domini Dei tui, faciet te excelſiorem cunctis gentibus. Deuteronomio. 28. Et multa alia huiuſmodi ſunt Et huiuſmodi dicuntur iuſtificationes, ſecundum quod Deus aliquos iuſte præmiat,vel punit. Agẽda vero non cadunt ſub præcepto, niſi inquãtum habent aliquam rationem debiti. Eſt autem duplex debitum. Vnum quidem ſecundum legem rationis. Aliud autem ſecundum legem poſitiuã. Vnde & Philoſophus libro quinto Ethicorum diſtinguit duplex iuſtum,ſcilicet,naturale & legitimum. Debitum autem naturale ſiue morale eſt duplex. Dictat enim ratio aliquid faciendum tanquam neceſſarium,ſine quo non poteſt ſeruari ordo virtutis,& ſecũdum hoc dantur præcepta Decalogi,quæ dicuntur moralia,vel naturalia. Quædam vero ſunt non neceſſaria, ſed vtilia ad hoc vt ſeruetur ordo virtutis,vt eſt illud. Si pignus acceperis veſtimentum à proximo tuo, ante ſolis occaſum reddas. Exodi. vigeſimoſecundo. Et talia propriè dicuntur mandata, prima vero dicuntur præcepta. Iuſtum autem,quod eſt ex legis determinatione,eſt duplex. Nam aut pertinet ad res diuinas,& quantum ad hoc dantur præcepta iudicialia. Quod autem lex diuina continere debuit præcepta moralia,ſic probatur. Lex enim diuina inſtituta eſt ad conciliandam inter homines amicitiam. Ad amicitiam exigitur ſimilitudo. Vnde & Eccleſia. capitulo decimotercio. dicitur. Omne animal diligit ſibi ſimile. Deus autem bonus eſt: ergo conueniens fuit dari præcepta aliqua de actibus virtutum,per quæ homines boni fierent. Virtus enim habentem bonum facit,vt dicitur ſecundo. Ethicorum. Vnde & Leuit. 19. dicitur, Sancti eritis,quoniã ego ſanctus ſum. Et huiuſmodi præcepta quia ad mores ordinant, dicuntur moralia: & quia à natura indita ſunt,dicũtur naturalia. Ex quo patet,quod lex vetus præſupponit legem naturæ,ſicut gratia naturam ſupponit,&non eſt aliena ab ea. Ideo autẽ præcepta etiã naturalia lege poſitiua diuina tradũtur,quia propter peccãdi cõſuetudinẽ aliquorũ ratio tantũ errauit. ꝙ ea,quę de ſe illicita ſunt,licita iudicauit. Sicut & in credentes nõ ſolùm proponũtur nobis eá,quę excedunt naturalẽ rationẽ,ſicut eſt,Deum eſſe trinũ, ſed etiã quæ ratione naturali capi poſſunt. vt eſt,Deum eſſe vnum. Fuit etiã conueniẽs in lege poni præcepta cæremonialia. Quia enim finis diuinæ legis eſt ordinare homines in Deo,quod non ſolum fit per actus interiores,ſed etiã exteriores: præcepta ordinantia huiuſmodi exteriores,præcepta actus dicũtur cæremonialia. Cæremonialia autẽ dicũtur, ideſt,dona Cereris,eo quod Cereri deæ primo ex fructibus oblationes ab antiquis offerebãtur. Diſtinguũtur aũt præcepta hæc à moralibus tanquã ab his,quibus addũtur,& quæ præſupponunt. Licet enim iure naturali traditum ſit Deum eſſe colendũ,non tamen determinatus modus colẽdi traditus erat; ſed lex diuina per ſenſibilia quædam

hoc

Digitized by Google

hoc inſtituit,& ritum colendi Deũ tradidit: quia humanus animus per ſenſibilia manuducitur ad cognitionem diuinorum. Fuit etiam conueniens iudicialia præcepta proponi:quia ad legem diuinam non ſolum pertinet ordinare homines ad Deum,ſed etiam inter ſe:quia niſi inter ſe ordinati ſint,ad Deum ordinari non poteſt. Vnde & iudicialia præcepta conueniunt quidem in duobus cum cæremonialibus, & in vno differunt. Primò quidem conueniunt:quia vtraque præſupponunt legem naturæ. Secundo,quia determinant & ſpecificant illam. Sed in hoc differunt, quòd præcepta cæremonialia ſpecificant ius naturæ in pertinentibus ad res humanas. Sunt ergo, vt in ſumma dicamus,in lege teſtimonia,iuſtificationes, præcepta moralia & mandata:item cæremoniæ atque iudicia. ¶ Quæritur deinceps. 30. qualiter præcepta legis ſubdiuidantur. Pro cuius quæſtionis enucleatione ſciendum eſt,quòd præcepta moralia,ſcilicet,iudicialia,& cæremonialia non eodem modo ſe habent, ideo de eorum ſubdiſtinctione dicendum eſt. Et primò dicetur de moralibus præceptis. Secundò de cæremonialibus. Et tertio de iudicialibus. Circa moralia præcepta ſciendum eſt,quòd etiam ſi nunquam lege ſtatuantur, ex ipſo dictamine naturalis rationis efficaciã habent. Quorum triplex eſt gradus. Quædam enim ſunt communiſſima & adeò manifeſta, quòd editione non egent,vt ſunt hæc, Bonum eſt agendum, Malum eſt vitandum. in quibus nullus poteſt errare rationis capax. Quædam verò ſunt magis determinata,quorum rationem ſtatim quilibet etiã indoctus de facili videre poteſt, & tamen quia circa huiuſmodi contingit humanum iudicium peruerti,editione egêt,& hæc ſunt decem præcepta Decalogi Exodi. 20. conſcripta. Quædam verò ſunt,quorum ratio non omnibus, ſed ſolis ſapiẽtibus eſt manifeſta. Et hæc ſunt præcepta moralia ſuperaddita Decalogo,tradita à Deo per Moyſem, quæ reducuntur ad præcepta Decalogi per modum cuiuſdam additionis ad ipſa. Nam primo præcepto Decalogi prohibetur cultus deorum alienorum,cui ſuperadduntur præcepta prohibitiua eorum, quæ ordinantur in cultum idolorum. Vnde Deuteronomio. 18. ſcribitur, Non inueniatur in te,qui luſtret filium ſuum, aut filiam ſuam,Ducens per ignem: nec ſit maleficus atque incantator neque pythones conſulat neque diuinos,& quærat à mortuis veritatem, Secundo præcepto prohibetur periurium, cui ſuperadditur prohibitio blaſphemiæ Leuit. decimoquarto. & prohibitio falſæ doctrinæ Deuteronomio. decimotertio. Tertiò verò præcepto ſuperadduntur multa præcepta cæremonialia. Quarto præcepto de honore parentum, ſuperadditur de honoratione ſenum,iuxta illud Leuit. 19. Coram cano capite conſurge,& honora perſonam ſenis. Et vniuerſaliter omnia præcepta inducentia ad reuerentiã exhibendam maioribus. Quinto præcepto, quod eſt de prohibitione homicidij, additur prohibitio odij iuxta illud; Non ſtabis contra ſanguinem proximi tui. Leuit. 19. Et illud. Ne oderis fratrem tuum in corde tuo. Sexto verò præcepto de prohibitione adulterij, ſuperadditur præceptum de prohibitione meretricij,ſecundum illud, Non erit meretrix de filiabus Iſrael. Deuteronomii. 24. Et iterum prohibitio vitij contra naturam, ſecundum illud, Cum maſculo non commiſceberis. Cum omni pecore non coibis. Leui. decimo octauo. Septimo autem præcepto de prohibitione furti,adiungitur præceptum de prohibitione furti vſuræ, ſecũdum illud, Non fœneraberis fratri tuo ad vſuram. Deuteronomio. 18. & prohibitio fraudis,ſecundùm illud. Non habebis in ſacculo diuerſa pondera. Deuteronomio. 25. Et vniuerſaliter omnia, quæ ad prohibitionem calumniæ & rapinæ pertinent. Octauo verò præcepto, quo prohibetur falſum teſtimonium, additur prohibitio falſi iudicij, ſecundùm illud Nec in iudicio plurimorum acquieſces ſententiæ,vt à veritate deuies. Exod. 23. Et prohibitio mendacij. Sicut ibi ſubditur, Mendacium fugies. Et prohibitio detractionis, ſecundùm illud Leuitici. decimonono. Non eris criminator & ſuſurro in populis. Alijs duobus præceptis nihil additur: quia per ea vniuerſaliter omnis mala concupiſcentia prohibetur. Conueniunt autem hæc præcepta ſuperaddita cum cæremonialibus & iudicialibus,quia & hæc & illa ſuperadduntur præceptis moralibus. Sed in hoc differunt, quia præcepta ſuperaddita, de quibus dictum eſt,ex inſtinctu rationis adduntur:præcepta verò cæremonialia & iudicialia ſuperadduntur ex diuina inſtitutione. Circa cæremonialia verò præcepta ſciendum eſt, quòd cùm illa ordinentur ad cultum Dei, in ipſo cultu conſiderari poſſunt, ipſe autem cultus conſiſtit ſpecialiter in ſacrificijs, quæ Iudæi ob reuerentiam offerunt. Et ideo inter cæremonias legis præcipue computantur ſacrificia, per quæ animalia quadrupedalia,& volatilia,panis, vinum, oleum, thus, & ſal, & alia quædam Deo offerebantur. Inſtrumenta autem colendi, ad ſacramenta pertinent, ſicut eſt Tabernaculum, vel templum in lege veteri inſtitutum, & vela tabernaculi vel templi diſtinctiua, imagines cherubin ſculptæ, & arca, propiciatorium, candelabrum, & menſa, & duplex altare, cortinæ, ſaga cilicina, pelles arietum rubricatæ, & pelles hyacinthinæ, quæ erant tegumenta tabernaculi. Ad ſacra etiam pertinent dies feſti, ſicut ſunt neomeniæ, feſta

Phaſe, propiciationes tabernaculorũ, Sabbatũ, & omnes dies feſti in lege inſtituti. Ex parte autẽ colentium duo poſſunt conſiderari, ſcilicet eorũ inſtitutio ad diuinum cultum, quod fit per quandam conſecrationem vel populi, vel miniſtrorũ: & ad hoc pertinent ſacramenta legis, cuiuſmodi eſt Circuncifio, agni paſchalis comeſtio, purificatio eorum, qui tangebãt mortuum vel leproſum. Item & ſacerdotis vitula ruffa. Itẽ & purificatio domus leproſæ, & raſio pilorum, lauatio ſacerdotum, qui erant ingreſſuri tabernaculum. Item abſterſio Leuitarum, Luſtratio, vnctio corporalis, & oblationes maiorum & minorum ſacerdotum vt habetur Leuit. 8. & Leuitarum. vt habetur Numer. 8. Ad quod etiam pertinent ſpecialia veſtimenta, quę deputabantur ſacerdotibus maioribus & minoribus. De quibus habetur. Exod. 28. Ad quod etiam pertinet quod Leuit. 21. prohibetur aliquis à ſacerdotio, ſi habuerit maculam, ſi fuerit cæcus, vel claudus, vel habuerit alios corporales defectus: omnia enim hæc pertinent ad ſacramenta legis. Poteſt item conſiderari ex parte colentium ſingularis eorum conuerſatio, per quam diſtinguuntur ab ijs, qui Deum non colunt. Et ad hoc pertinent cæremoniæ, quæ vocantur obſeruantiæ, cuius modi ſunt, prohibitio ab eſu quorũdam animalium & volatilium, & terreſtrium, & aquatilium. De quibus habetur. Leuit. 11. Itẽ prohibitio eſus ſanguinis aut adipis, & prohibitio decoctionis hœdi lactis matris ſuæ, ſicut habetur Exod. 23. Et prohibitio eſus primorum fructuum, qui naſcuntur ex arbore, ſicut habetur Leuit. 19. Ad hoc etiam pertinet quod dicitur eodem capi. Veſtem, quæ ex duobus texta eſt, non indueris. Et Deutero. 22. Non induetur mulier veſtẽ virili, & vir non induetur veſte fœminea. Et infrà, Non indueris veſtimento, quod ex lana linoque contextum eſt. Ad hoc etiam pertinet, quod præcipitur Deuterono. 6. quòd Iudæi ligarent præcepta Dei in manu ſua, & quòd ſcriberentur in limine oſtiorum, & per angulos palliorum facerent fimbrias, in quibus ponerent vittas hyacinthinas in memoriam mandatorum Dei, vt habetur Num. 15. Ad hoc etiam pertinet, quod Dominus prohibet Deutero. 22. dicens, Si ambulaueris per viam, & inueneris nidum auis, non tenebis matrem cum filijs. Et Deutero. 15. Non alligabis os bouis triturantis. Et Leuit. 19. Iumenta tua nõ facies coire cum alterius generis animantibus. Ad hoc etiam pertinet, quod Leuit. 19. dicitur. Agrum non ſeres diuerſo ſemine. Et Deuter. 22. Non ſeres vineam tuam altero ſemine, & non arabis in boue ſimul & aſino. Ad hoc pertinet prohibitio ab auro & argento, & quibus fabricata ſunt idola, & ab alijs, quæ in idolorum domibus inueniuntur, ſicut habetur Deutero. 7. Et quod egeſtiones humo operirentur. Deuter. 23. Ad hoc etiam pertinet quod ſacerdotibus prohibetur amicorum funeribus intereſſe: & accipere meretricem in vxorem; ſicut habetur Leuit. 21. Sunt ergo cæremoniarũ legis quatuor differentiæ. Quia aut ſunt ſacramẽta, vel obſeruantiæ. Circa iudicialia verò præcepta ſimiliter dicendum eſt. Cùm enim lex ſit quædam regula & ars humanæ vitæ inſtituendæ vel ordinandæ, ſicut in quacunque arte eſt certa diſtinctio regularum artis: ita in quacunque arte eſt certa diſtinctio præceptorum legis: alias enim confuſio præceptorũ vtilitatem legis excluderet. Et ideo dicendum eſt, quòd præcepta iudicialia, per quæ ordinantur homines inter ſe, diſtinctionẽ habent ſecundum diſtinctionem humanæ ordinationis. Quadruplex autem ordo in aliquo populo inueniri poteſt, ſcilicet, principum populi ad ſubditos, ſubditorum inter ſe, & eorum qui ſunt de populo ad extraneos: item quartus ad domeſticos, ſicut patris ad filium, vxoris ad virum, & domini ad ſeruum. Et ſecundum hos ordines diſtinguuntur præcepta iudicialia veteris legis. Quædam enim præcepta dantur de inſtitutione principum & officiorum. Et hæc eſt vna pars iudicialiũ præceptorum, ſicut eſt illud, Prouide de omni plebe viros ſapientes. &c. Exod. 18 Et illud. Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenioribus Iſrael. Nume. 11. Et illud. Non accipietis munera quæ excæcant etiam prudentes, & ſubuertũt verba iuſtorũ. Exod. 23. Et illud. Hoc erit Ius regis, qui imperaturus eſt vobis. Filios veſtros tollet &c. 1. Regũ. 8. Quædã etiam præcepta dantur in lege pertinentia ad communicationem inter ciues, vt puta, emptiones & venditiones, iudicia & pœnas, & huiuſmodi. Et hæc eſt ſecunda pars iudicialium præceptorum, cuiuſmodi eſt illud, Ingreſſus vineã proximi tui comede vuas quantum tibi placuerit. Deutero. 23. Et illud. Homo cum mortuus fuerit abſque filio, ad filiam eius tranſibit hæreditas. Numer. 27. Ad hoc etiam pertinet, quod Dominus mandauit, quòd poſſeſsio vendita reuerteretur ad venditorem quinquageſimo anno Iubilei. vt patet. Leuit. 25. Et illud, Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre ſuo, repetere non poterit, quia annus remiſsionis eſt. Deuteron. 15. Et illud. Si præſente Domino animal mutuatũ mortuum fuerit, reddere non tenetur qui accepit. Exod. 22. Et illud. Cum repetes a proximo tuo rẽ aliquam quam debet tibi, non ingredieris domũ eius, vt pignus auferas. Et iterum. Non pernoctabit apud te pignus, ſed ſtatim reddes ei. Deutero 24. Ad hoc etiam pertinet, quod Exod. 22. dicitur quòd in amiſsione depoſiti ſtatur iuramento eius apud quem depoſitum eſt. Et illud. Non morabitur

tur opus mercenarij tui apud te vſque mane. Leuit. 19. Et quod mandatur in lege Deuterono. 17. quod irent ad vnum locum expetituri iudicium de labijs ſuis. Et quod Deuter. 19. dicitur. In ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum. Ad id etiam pertinet, quod Exod. 22. mãdatur, quòd fur reſtituat quinque boues pro vno boue & quatuor oues pro vna oue. Et quod lapidari mãdauit Dominus eum, qui collegerat lignũ in Sabbato Num. 15. Et eum qui comeſſationibus vacabat, &c. Deuter. 21. Ad hoc etiam pertinet, quod Deuter. 25. dicitur. Si eum qui peccauerit dignum viderint plagis, proſternent, & coram ſe facient verberare. Et quòd is, qui nolebat accipere vxorem fratris ſui defuncti, ſoluebat calceamentum de pedibus ſuis, & expuebant in faciem eius Deutero 25. Et quod dicitur Leuit. 20. Qui maledixerit patri ſuo & matri ſuæ, morte moriatur. Et quod dicitur Exod. 21. Oculum pro oculo, dentem pro dente. Et ibidem. Bos lapidibus obruetur, qui occiderit virum aut mulierem. Et quod Leuit. 20. dicitur. Mulier, quæ ſuccubuerit iumento cuilibet, ſimul interficiatur cum eo. Ad hoc etiam pertinet, quod Deutero. 21. mandatur, quòd quando inuentum fuerit cadauer occiſi hominis, & ignorabitur cædis reus, ſeniores propinquioris ciuitatis tollent vitulam de armento, quæ non traxit iugum, nec terram ſcidit vomere, & ducent ad vallẽ aſperam atq; ſaxoſam, quæ nunquam arata eſt, nec ſementa recepit, & cædent in ea ceruices vitulæ. Hæc enim & omnia talia ordinant conuerſationem ciuium inter ſe, atq; in ſecundo genere præceptorum iudicialium ponuntur. Quædam præcepta etiam dantur pertinentia ad extraneos puta, de bellis contra hoſtes, & de ſuſceptione peregrinorum & aduenarum, & hæc pertinẽt ad tertiam partem iudicialium præceptorum, cuiuſmodi eſt, quod Deutero. 23. mandatur, quòd Ammonites & Mohabites etiam poſt decimam generationem non intrabunt in eccleſiam Domini in æternũ. Et quod de Idumæis dicitur ibidem. Nõ abominaberis Idumæum, quia frater tuus eſt. nec Ægyptiũ, quia aduena fuiſti in terra eius. Et ibidem, quòd eunuchus, & natus ex ſcorto non ingrediatur eccleſiam Domini. Et quod ſtatuitur Exo. 22. Aduenam non contriſtabis, neque affliges eum. aduenæ enim & ipſi fuiſtis in terra Ægypti. Et. 23. Peregrino moleſtus non eris. Scitis enim aduenarũ animas, quia & ipſi peregrini fuiſtis in terra Ægypti. Ad hoc etiam genus pertinet, quod Deuteron. 23. permittitur, vt alienis ad vſuram poſsit mutuari. Et illud, quod Deuterono. 20. mandatur, quod de ciuitatibus hoſtium captis omnes interficerent, & tamen arbores fructiferas non ſuccidereut. Ad hoc etiã pertinet, quod Deutero. 20. mandatur, quòd imminẽte prælio aliqui domum remittantur, putà qui ædificauit domum nouam, qui plantauit vineam, vel qui deſpondit vxorẽ, & quòd formidoloſi & pauidũ cor habentes, à labore prælij excuſabantur. Omnia enim hæc ordinant modum, qui cum hoſtibus & peregrinis erat ſeruandus. Quædam verò præcepta dabantur in lege ad domeſticam conuerſationem pertinentia, ſicut de ſeruis, vxoribus, & filijs, & hæc eſt quarta pars iudicialium præceptorũ. Ad hoc genus pertinet, quod Exod. 21. dicitur, quod ſerui ſeptimo anno liberi aſcenderent. Et quod mandatur Deutero. 23. vt non tradatur Domino ſuo ſeruus ab illo, ad quem confugerit. Et quod dicitur Exod 21. quod qui percuſſerit ſeruum ſuum vel ancillam virga, ſi vno die ſuperuixerit, nõ ſubiacebit pœnæ, quia pecunia illius eſt. Et quod lex permiſit quòd venderet filiam ſuam in famulam vel ancillam. Et quod Deute. 21. mandatur, quòd pater ducat filium ſuum ad ſeniores ciuitatis puniendum. Ad hoc etiam pertinet, quod Deutero. 21. conceditur Iudæis, vt captiuas alienigenarum ducere poſsint vxores. Et Deutero. 25. mandatur quòd ſi aliquis eſſet mortuus abſque liberis: vxorem ipſius frater eius acciperet. Et quod Deuter. 24. permittitur, quòd aliquis poſſet vxorẽ dimittere ſcripto libello repudij, & quòd etiã vlteriùs eam recuperare non poſſet. Ad hoc etiam pertinet ſacrificium Zelotypi ad inueſtigandum vxoris adulterium, ſicut ſcribitur Nume. 5. Hæc enim omnia pertinent ad cõuerſationem domeſticam, quæ eſt inter virum & vxorem, patrem & filium, dominum & ſeruum, & pertinet ad quartum genus iudicialium præceptorum. Vt ergo dicamus in ſumma, eorum, quæ lege præcipiuntur, hæc differentia eſt. Nam aut præcipiuntur mores, aut cæremoniæ, aut iudicia. Præceptorum verò, quæ de moribus ſunt, quædam ſunt communia, quatenus tamen omni homini intellectum habenti. Alia ſunt minus communia adhuc, vt ſolis ſapientibus manifeſta. Cæremoniarum verò quædam ſunt ſacrificia, alia ſacramenta, & aliæ vocantur obſeruãtiæ. Iudiciorum verò quædam ſunt principis ad populum, & è contra. Quædam ciuium inter ſe Quædam populi ad hoſtes & peregrinos. Quædã inter domeſticos. ¶ Quæritur adhuc. 31. Vtrùm præcepta moralia legis ſemper maneant, & ſint indiſpenſabilia? Pro iſtius quæſtionis declaratione eſt notandum, quòd inter ius naturale & legitimum ſiue poſitiuum hæc differentia reperitur, vt colligitur ex Ariſtot. lib. 5. Ethicorum. & Gratianus probat. 5. diſtinctio. cap. 1. & oſtenditur in capit. fina. extra. de conſue. quòd naturale ius inmutabile eſt, ius autem legitimũ mutabile. Cum ergo præcepta moralia de iure naturali ſint, vt ſu-

Digitized by Google

pra dictum eſt, præcepta verò cæremonialia & iudicialia de iure naturali habeant vim ſolùm ex legis inſtitutione, inde eſt, quòd præcepta moralia immutabilia ſunt, præcepta verò cæremonialia, & iudicialia mutabilia ſunt, imò & mutata ſunt. Pro declaratione primi ponuntur aliquæ propoſitiones. Prima eſt. Ius naturale apud omnes idem eſt. Probatur hæc propoſitio auctoritate Iſidori in cap. ius naturale. 1. diſtinctio. dicentis. Ius naturale eſt commune omni nationi. Et auctoritate Ariſtot. 5. lib. Ethicorum, dicentis. Ius naturale apud omnes homines idem eſt. Sicut ignis hic & in Perſis vrit. Secūda propoſitio eſt. Quòd ius naturale à corde hominis aboleri non poteſt. Probatur Auguſtini auctoritate in ſecundo. confeſ. dicētis. Lex tua ſcripta eſt in cordibus hominum, quā nulla quidem delet iniquitas. Tertia propoſitio eſt. Quòd ius naturale immutabile eſt. dicitur enim 5. diſt. cap. 1. Naturale ius ab exordio rationalis creaturæ eſt, nec variatur tempore & immutabile permanet. Hæc ibi. Quarta propoſitio eſt, quòd naturale ius per legem poſitiuam explicari poteſt, ſed per eam deleri non poteſt. Secunda pars probatur. In ſpeculatiuis enim ex falſitate cō cluſionis non falſificatur principium, ergo in practicis ex inſtitutione legis poſitiuæ non poteſt tolli naturale ius. Et confirmatur, quia conſuetudo, quæ habet vim legis quantuncunque longæua & diuturna non poteſt auferre naturale ius. vt in cap. fin. de conſuetudine. & in cap. conſuetudinis. 6. diſtin. vbi ſic dicitur, Conſuetudinis vſuſq; longæui non vilis auctoritas eſt, verum non vſque adeo valitura, vt rationem vincat. Hæc ibi. Ergo nec lex poſitiua delere poterit naturale ius. Et prętereà omnis lex primitiua deriuatur à lege naturali, quæ ſi non concordet, lex non eſt. vt in ca. erit autem lex. quarta. diſtinctio. ergo per legem poſitiuam lex naturalis, aut naturale ius tolli non poteſt. Quod autem explicari poſſit, patet ſic. Ius enim naturale cōmuniter diſponit de rebus agendis, ſed per legem poſitiuam particulariter agenda diſponuntur, ergo lex poſitiua explicat naturale ius. Et declaratur exemplo. Ius enim naturale dictat parentes eſſe venerandos, & quia contra honorem parentum quandoque opere filij peccant, inde eſt, quò lege poſitiua humana pœna imponitur Parricidis. Item inferentibus manus in parentes, & eis, qui iniuriam grauem eis fecerint, ſi criminaliter eos decuſſauerint de cauſa, quę non ſit aduerſus Principem vel rempub. ſi vitæ parentum fuerint inſidiati, ſi vxori vel concubinæ patris ſe immiſcuerint, & multa alia, quæ continentur in authen. vt cum de ap. cog. §. cauſas. columna quinta. hæ enim leges imponentes pœnā dehonoranti parentes in hoc cōfirmant & explicant naturale ius, quo præcipitur, vt parentes honorentur. Similiter ſunt aliæ leges punientes diuinationes, idololatriam, auguria, & ſortilegia, quæ ſunt contra honorem Dei, & aliæ ſunt punientes homicidia, adulteria, furta, & falſa teſtimonia, quæ omnes explicant naturale ius, & præcepta Decalogi hæc vitia prohibētia. Quinta propoſitio eſt. Sicut lex poſitiua humana non poteſt tollere naturale ius: ita non poteſt illud inſtituere. Patet. Illud enim dicitur inſtitui per legem poſitiuam, quod ab ea vigorem recipit: ſed ius naturale nō recipit vigorē à lege poſitiua, igitur, &c. Probatur minor. Illud enim ius non recipit vigorem à lege poſitiua, quod obligat ante legis editionem: ſed ius naturale obligat antequam lex poſitiua. igitur, &c. Probatur minor. Quoniam naturale ius incipit ab exordio rationalis creaturæ. vt dicitur. 5. diſtinct. cap. 1. ius autem poſitiuum non tunc incepit, ſed poſt temporum decurſum: non igitur naturale ius à lege poſitiua accepit inſtitutionem. His præmiſſis ponuntur tres concluſiones. Prima eſt. Præcepta Decalogi quia de iure naturali ſunt, apud omnes obligant. Secunda concluſio eſt. Præcepta Decalogi antequam eſſet lex Moyſi, erant obligatoria. Et ſimiliter lege abrogata, obligatoria ſunt. Tertia concluſio. Præcepta Decalogi ſunt indiſpenſabilia. Prima concluſio quo ad primam partem ſic probatur. Illa præcepta, quæ pertinent ad bonos mores rationi conuenientes dicuntur eſſe de iure naturali ſed huiuſmodi ſunt præcepta Decalogi, igitur &c. Quod autem præcepta Decalogi ad mores pertineant rationi conuenientes, patet per ſingula diſcurrendo. Secunda pars ſic probatur. Vbi eſt identitas cauſæ obligationis in præceptis Decalogi. omnes enim homines habent dictamen rationis ſicut & habent eandem naturam: ergo apud omnes homines æqualiter obligant. Secunda concluſio ſic probatur. Manente cauſa obligationis legis, manet obligatio eius: ſed antequam lex Moyſi eſſet inſtituta & etiam poſt eius abrogationem manet cauſa obligationis præceptorum moraliū, ergo ante legis inſtitutionem & poſt eius abrogationem præcepta Decalogi æqualiter obligant. Minor ſic probatur. Idem enim dictamen rationis eſt ante legem & poſt legē, quo ratio indicat vnum Deum eſſe colendum, parentes eſſe venerādos, furta, adulteria, homicidia, falſa teſtimonia eſſe vitanda. Tertia concluſio ſic probatur. Illa præcepta ſunt indiſpenſabilia, quæ continent ipſam conſeruationem boni communis & ordinē iuſtitiæ & virtutis: ſed huiuſmodi ſunt præcepta Decalogi, ergo ſunt indiſpenſabilia. Maior ſic exponitur. In præceptis enim diſpenſatio fit, quoniam occurrit aliquis particularis caſus, in quo ſi

verbū

verbum legis obſeruaretur, repugnaret intentio-ni Legiſlatoris, intentio autem Legiſlatoris ordinatur ad bonum commune, & ad ordinem iuſtitiæ & virtutis. Si ergo aliqua præcepta ſint, quæ contineant ipſam conſeruationem boni communis, vel ordinem iuſtitiæ & virtutis, huiuſmodi præcepta continent intentionem Legiſlatoris, & ideò indiſpenſabilia ſunt. Sicut ſi poneretur præceptum, quòd nullus noceret reipublicæ, vel malè ageret, huiuſmodi præceptum eſſet indiſpenſabile. Sed ſi aliqua præcepta darentur ordinata ad hæc, quibus determinentur aliqui ſpeciales modi in quibus nocetur reipublicæ, in talibus præceptis diſpēſatio poſſet fieri, quantum per omiſsionem talium præceptorum in aliquibus caſibus nō fieret præiudicium præceptis, quæ cōtinent intentionem Legiſlatoris, putà, ſi ad cuſtodiam ciuitatis ſtatueretur, quòd aliqui ciues vigilarent, poſſet cum eis diſpenſari propter maiorem vtilitatem. Præcepta autem Decalogi cōtinent ipſam intētionem Legiſlatoris Dei. Nam præcepta primæ tabulæ continent ipſum ordinem ad bonum commune & finale, quod eſt Deus. Præcepta autem ſecundæ tabulæ continent ipſum ordinem iuſtitiæ inter homines obſeruādæ, vt ſcilicet nulli fiat indebitum, & cuilibet reddatur debitum, & ideò præcepta Decalogi ſunt omnino indiſpenſabilia. Et hæc fuit ſententia Sancti Thomæ. Prima Secundæ, quæſtio. 100. artic. 8. Scotus tamē libro tertio. ſentent. diſtinct. 37. dicit, quòd duo præcepta primæ tabulæ ſunt de lege naturæ ſtrictè ſumendo legem naturę. De tertio verò præcepto dubitat, vt an id quod eſt morale ſit de lege naturæ. De præceptis verò ſecundæ tabulæ dicit, quòd non ſunt de lege naturæ ſtrictè ſumendo put illa dicūtur eſſe de lege naturæ, quæ ſunt prima principia nota ex terminis, vel concluſiones neceſſariò ſequentes ex eis. Sunt tamen de lege naturæ largè ſumendo, qui ſcilicet ſunt multum conſona illi legi, licèt non ſequantur neceſſariò ex principijs practicæ, quæ ſunt nota omni intellectui apprehendenti ex terminis. Sed contra ſententiam tenentem præcepta omnia eſſe indiſpēſabilia obijcitur primò, quia cōtra legem Decalogi eſt occiſio innocentis. Sed Deus præcepit Abrahæ quòd occideret filium ſuum innocētem vt habetur Geneſ. 23. ergo præcepta Decalogi mutabilia & diſpēſabilia ſunt. Secūdò, quia cōtra præcepta Decalogi eſt furtum, & tamen Deus præcepit Iudæis, vt mutuata ab AEgyptijs vaſa ſurriperēt, vt habetur Exod. 12. Tertiò, quia fornicatio etiam in Decalogo prohibita eſt, & tamē Deus præcepit Oſeæ, vt acciperet mulierē fornicariam & ex ea faceret filios fornicationū. Oſeæ. 1. Vnde patet, præcepta Decalogi mutabilia, & diſpenſabilia eſſe. Quartò adhuc, quia obſeruatiō ſabbati cōtinetur inter præcepta Decalogi, ſed in hoc præcepto fuit diſpēſatum. Dicitur enim Machabæorum. 2. Et cogitauerunt in die illa dicētes. Omnis homo qui venerit ad nos in bellō in die ſabbatorum, pugnemus aduerſus eum. Et præter ea hodie non ſolùm non tenemur obſeruare, ſabbatum, ſed etiam ſi quis obſeruaret, diceretur Iudaizare. vt in cap. peruenit. de conſec. diſtinct. 3. Ergo ſaltem hoc pręceptum mutabile erat, & mutatum fuit. Quintò, Sicut ſe habet homo ad legē humanam, ita ſe habet Deus ad legem diuinitus datam: ſed homo diſpenſare poteſt in lege quam tulit, vel ipſe, vel alius habens parem poteſtatem. vt in cap. innotuit. de elect. & in capit. non debet. de conſang. & affin. cum alijs. ergo cum præcepta Decalogi à Deo ſint inſtituta, videtur quòd ſaltē Deus in eis poſsit diſpēſare. Et vlterius, cum prælati, & præſertim Papa vice Dei fungatur in terris videtur, quòd in præceptis Decalogi poſsit diſpēſare. Ad primum horum quidam dicunt, ꝙ Deus non iuſsit Iſaac innocentem occidi ea intentione vt innocens occideretur, ſed vt fides & obediētia Abrahæ probaretur. Cuius ſignum eſt, quòd probata eius obedientia, prohibitus eſt extēdere manum ſuam in puerum. vt dicitur Geneſ. 23. Vndè cōtra præceptum de occiſione innocentis diſpenſaſſe non eſt dicendus. Alij dicunt, quòd præcepto Decalogi non prohibetur quæcunque occiſio, ſed iniuſta, & indebita. Auguſtinus dicit in. 1. lib. De libero arbitrio, & in epiſtola ad Publicolam. & latè tractatur. 23. quæſtio. 5. Alias enim iudices, qui malefactores occidunt, contra præceptum Dei agerent, quod abſurdum eſt. Deus autem actor eſt vitæ & mortis. vt dicitur. 1. Regū. 1. Et ideò ſi quis de mandato Dei aliquem occidat, homicidia dicendus nō eſt. Vndè licet Abraham occidiſſet filium vt Deo iubenti obtemperaret, reus homicidij non haberetur, neque Deus in pręcepto ſuo diſpenſare diceretur. Lex enim prohibet occiſionem hominis iniuſtam: ſed occiſio facta de mandato Dei ſemper iuſta eſt. Ad ſecundum dicendum, quòd filij Iſrael ſurripientes vaſa AEgyptiorum, nō commiſerunt furtum. Tum quia vaſa debebātur ſibi propter ſeruitium, quod AEgyptijs fecerant, & quia non erat ſibi via conueniens conſequendi debitum per viam iuris, potuerunt propria auctoritate recompenſationem ſui debiti accipere. Tum etiam, quia accipere rem alienam vel occultè vel manifeſtè auctoritate iudicis hoc decernentis, nō eſt furtum, quia iam fit ſibi debitum per hoc, quòd ſententialiter ſibi eſt adiudicatum. ſicut dicit. S. Tho. Secunda Secundæ. quæſtio. 66. articulo quinto. ad primum. Poteſt etiam dici, quòd filij Iſrael non commiſerunt furtum

furtum, quia furtum eſt contrectatio rei alienæ in uito domino. vt Inſtit. de furt. §. furtum. Deus autem eſt vniuerſalis dominus omnium quæ ſunt in vniuerſo. Vnde Pſal. 23. dicitur, Domini eſt terra & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuerſi qui habitant in eo. Si ergo de mandato Dei, qui primus & præcipuus dominus eſt aliquid accipiatur furtum non committeretur, ſicut etiam nec committeretur, ſi de mandato hominis domini acciperetur. Iudæi ergo rapientes vaſa AEgyptiorum nõ inuito, ſed volẽte domino, vero & præcipuo, qui Deus eſt, furtum non commiſerunt. Ad tertium dicendum, quod Oſee accipiens mulierem fornicariam non eſt mœchatus. mœchia enim eſt acceſſus ad alienam: qui autem accedit ad aliquã de mãdato Dei, ad alienam non accedit. Si enim lex humana poteſt facere ſuam quæ ante nõ fuerat ſua. ſicut mulier quæ erat in quinto gradu con ſanguinitatis vel affinitatis reputabatur ſecũdùm antiqua iura illegitima ad contrahendum, & per conſequens ſi alicui iungeretur quinto gradu ſibi attinenti dicebatur aliena. & tamẽ nouo iure ſtatutum eſt in capit. non debet. de conſang. & affi. quòd talis ſit perſona legitima ad contrahẽdum, & per conſequens quod eam accipiens non dicatur fornicator ſed maritus. A fortiori igitur lex diuina poteſt & potuit legitimare perſonas ad cõtrahẽdum, & ſimiliter mandatum diuinum. Vnde quanquam mulierem aliquis accipiat de mandato diuino ſiue coniugatam, ſiue ſolutam, ſiue quancunque aliam, fornicator non dicetur, ſed maritus. Vel poteſt dici, quòd Deus mandauit Oſeæ, vt acciperet mulierem fornicariam, nõ quidem fornicario coitu ſed quòd cum ea contraheret matrimoniũ, & eſſet ſibi legitima vxor: quod fieri potuit ſine diſpenſatione Dei. Sicut & nunc ſi aliquis vxorem fornicariam in vxorem acciperet, nõ peccaret, imò & mereretur, neque ad hoc eſſet neceſſaria aliqua diſpẽſatio. Ad quartum dicendum, quòd Machabæi excogitantes ſe defendere ſabbato, non diſpenſarunt in ſabbati obſeruatione. ſed potius interpretati ſunt præceptum de ſabbati obſeruatione, oſtendentes, quòd nõ intelligitur violare ſabbatum, qui facit opus, quod eſt neceſſarium ad ſalutem humanam, vt Dominus oſtẽdit Matth. 12. Quòd verò hodie obſeruatio ſabbati nõ ſit, ideo eſt, quia præceptum de obſeruatione ſabbati partim erat morale, & partim cæremoniale: morale quidem quantum ad hoc, quod homini deputatur aliquod tempus vitæ ad vacandum diuinis. Sicut enim cuilibet rei neceſſariæ deputatur aliquod tempus, ſicut corporali refectioni, ſomno, & alijs. ſic ratio dictat. quòd ſpirituali refectioni, qua mens hominis in Deo reficitur, aliquod tempus deputetur. Et ſic habere aliquod tempus deputatum ad vacandum diuinis, cadit ſub morali præcepto, vnde & quantum ad hoc eſt immutabile & indiſpenſabile. Eſt autem præceptum hoc cæremoniale, in quantum ſpecificat & determinat diem ſabbati, quod eſt propter memoriam creationis. Vel propter allegoriam, quia Chriſtus Sabbato in ſepulchro requieuit. Vel propter anagogiam, quia in Sabbato, ideſt, in æterna beatitudine quieſcendum eſt. Præceptum ergo de ſabbati obſeruatione ponitur inter præcepta Decalogi quantum ad id quòd eſt morale, non autem quantum ad id, quòd eſt cæremoniale: imò quantum ad hoc penitus ceſſauit, ſicut & aliæ cæremoniæ. Vnde & hodie ſabbatum ſeruãtes, grauiter peccarent, ſicut infrà latiùs oſtendetur. Ad quintum dicendum, quòd Deus non poteſt negare ſeipſum: negaret autem ſe, ſi ordinem ſuæ iuſtitiæ auferret, cùm ipſe ſit ipſa iuſtitia, & ideò in hoc Deus diſpenſare non poteſt, vt liceat homini non ordinatè ſe habere ad Deum, vel nõ ſubdi ordini iuſtitiæ eius etiam in his, ſecundùm quæ homines adinuicem ordinãtur. Vnde & prælati diſpenſare non poſſunt contra diuinam ordinationem: etſi contra eam diſpenſarent, nec diſpenſati tuti eſſent. Paulus enim. 1. Corinthio. 2. dicit. Nam & ego ſi quid donaui, propter vos donaui in perſona Chriſti. Si ergo Prælatus diſpenſet & nõ in perſona Chriſti, id eſt ſecundùm eius voluntatem, non bene diſpenſat, ſed potiùs iudicium & condemnationem ſibi acquirit. ¶ Quæritur ad hæc. 32. vtrùm præcepta cæremonialia, & iudicialia legis ſint mutabilia, imò & mutata, & euacuata ſint. Ad quod reſpondẽdum eſt, quòd licèt præcepta Decalogi immutabilia ſint, quia ſunt de lege naturæ, præcepta tamen iudicialia & cæremonialia mutabilia ſunt, imò & mutata ſunt, & ceſſauerunt. Probatur prima pars. Quod enim ex ſola voluntate Legiſlatoris vim & efficaciam habet. ex eius voluntate mutari poteſt: ſed cæremoniæ & iudicia legis ex ſola voluntate Legiſlatoris & non ex ipſo dictamine rationis efficaciam habent, igitur mutabilia ſunt. Prima propoſitio patet. Quia ſicut volũtas à principio cauſa fuit obligandi, ita & poſt eam eſſe poteſt deobligandi. ca. omnis de reg. iur. in volumi. Secunda propoſitio probatur. Quoniam ex ſolo voluntatis arbitrio, & non ex natura iudicia & cæremoniæ efficaciam ſortita ſunt. Nõ enim à ratione inditum eſt, quòd leproſus quando mundandus eſt, debet adduci ad ſacerdotem, & offerre pro ſe duos paſſeres viuos, & lignum cedrinum, vermiculum, & hyſſopum, & alia, quæ ſtatuuntur Leui. 14. quàm quòd offerat agnum, vel hædum, vel lignum oliuæ. Alia enim ex ſola legis inſtitutione efficaciam habent, propter quod ex ſola Legiſlatoris voluntate mu-

te mu-

te mutabilia ſunt. Quòd enim mutari poſſent, conueniens fuit. cultus enim exterior concordare debet cultui interiori, qui conſiſtit in fide, ſpe, & charitate: ſed cultus interior non ſemper idem fuit, ergo cæremoniæ debuerunt eſſe aliæ. Quòd autẽ cultus interior ſemper idem, probatur ſic. Triplex enim ſtatus diſtinguitur cultus interioris. Vnus quidem ſecundum quẽ habetur fides & ſpes de bonis cœleſtibus, & de eis, per quæ in cœleſtia introducimur, ſicut de quibuſdam futuris, & talis fuit ſtatus fidei & ſpei in veteri lege. Alius ſtatus eſt, in quo habetur fides & ſpes de cœleſtibus bonis ſicut de quibuſdam futuris, ſed de eis, per quæ in cœleſtia introducimur, ſicut de pręſentibus vel præteritis, & iſte eſt ſtatus nouę legis. Tertius ſtatus eſt, in quo vtraque habentur præſentia, & nihil creditur vt abſens, neque ſperatur vt futurum, & iſte eſt ſtatus beatorum, in quo nihil erit figurale ad diuinum cultum pertinens, ſed ſolùm gratiarum actio, & vox laudis. Et ideò dicitur Apocalyp. 21. de ciuitate beatorum. Templum non vidi in ea, Dominus enim Deus omnipotẽs templum illius eſt, & agnus. Sicut ergò & quæ nunc ſunt in eccleſia figuræ eorum, quæ ſunt in patria ceſſabũt in ſtatu gloriæ, pari ratione cæremoniæ primi ſtatus, per quos figurabatur ſecundus & tertius, veniente ſecundo ſtatu ceſſare debuerunt, & alię cæremoniæ induci, quæ cõueniant ſtatui diuini cultus pro tempore illo, in quo bona cœleſtia ſunt futura. Beneficia Dei, per quæ ad cœleſtia introducimur ſunt præſentia. Sicut dicit ſanctus Tho. Prima Secundæ, quæſtio. 103. artic. 3. Secunda pars probatur. Primò quidem ratione. Secundò auctoritate. Ratio talis eſt. Adueniente ſignato & figurato, ceſſat ſignum & figura: ſed iudicia & cæremoniæ legis erant ſignum & figura Chriſti venturi, ergo poſtquam Chriſtus aduenit, iudicia & cæremoniæ legis ceſſauerunt & mutata ſunt. Prima propoſitio patet, diſcurrendo per omnia. Signa aliqua ſint venturi Principis, poſtquam Princeps aduenit, illa indicia & ſigna tolluntur. Similiter in quibuſdam regionibus, in quibus conſueuerunt in eminentioribus templorum locis poni aliqua ſigna quæ indicant paulò poſt celebrãdam eſſe eccleſiæ dedicationem, aut aliquem ſacerdotem primam miſſam fore dicturum, facta conſecrationis eccleſiæ ſolennitate, aut prima expedita miſſa, omnia vexilla, & quęcunque alia ſigna erant, quæ hæc deſignarent & præfigurarent, ſtatim tolluntur, etſi perſeuerent, mendacia ſigna ſunt. Secunda propoſitio ſic probatur. Et primò quidem de cæremonijs. Secundò verò de iudicijs. De cæremonijs quidem. Patet ſic. Nam cum homo ſit vt anima Deo ſeruiat interiori, & ſicut corpus ordinatur in Deum per animam, ita cultus exterior ordinatur ad interiorem. Conſiſtit autem interior cultus in coniunctione animæ ad Deum per intellectum & affectum, ideò ſecũdum diuerſitatem huius coniunctionis exteriores actus diuerſitatem habent. In futura enim beatitudine intellectus humanus intuebitur diuinam veritatem in ſeipſa; & ideò exterior cultus non conſiſtit in aliqua figura, ſed ſolùm in laude Dei; ſecundum illud. Eſai. Si gaudium & lætitia inuenitur in ea gratiarum actio & vox laudis. In ſtatu autem pręſentis vitæ non poſſumus diuinam veritatem in ſeipſa intueri, ſed oportet, quòd nobis innoteſcat ſub aliquibus ſenſibilibus figuris, ſicut Dionyſius dicit. 1. capit. De cœleſti Hierarchia. Quæ tamen figuræ diuerſificantur ſecũdùm diuerſum ſtatum humanæ cognitionis. Tempore enim veteris legis neque diuina veritas erat manifeſta in ſeipſa, neque etiam adhuc propalata erat via ad perueniendum ad hoc; vt Apoſtolus oſtendit ad Hebr. 7. & ideò oportebat exteriorem cultum veteris legis non ſolùm eſſe figuratiuum veritatis manifeſtandæ in patria, ſed etiam Chriſti, qui eſt via ducens ad illam patriæ veritatem. vt dicitur Ioan. 13. Sed tempore legis nouæ hæc via manifeſtata eſt, vnde non oportet hanc præfigurari ſicut futuram, ſed commemorari tanquam præteritam vel præſentem. Oportet tamen præfigurari veritatẽ gloriæ, quæ nondum reuelata eſt. Vnde Apoſtolus vt innueret differentiam veteris & nouæ legis dicit legem eſſe vmbram futurorum bonorum, non ipſam imaginem rerum. Ad Hebræ. 10. vt videlicet oſtẽdat, quòd minus appropinquat ſtatus veteris legis ſtatui gloriæ, quam ſtatus nouæ legis, quæ non ſolùm vmbra eſt, ſed imago gloriæ. Si enim diuina proponerentur nobis ſine ſenſibilibus figuris, non poſſet humanus animus ea capere. habet enim ſe ad diuina, ſicut oculus Nycticoracis ad lumen ſolis. vt dicitur. ſecundo. Metaphyſices. In particulari verò oſtendere per quem modum cæremoniæ veteris legis erant figuratiuæ, & Chriſti & gloriæ, nõ eſt præſentis ſpeculationis. Sed ſi quem delectat hæc videre, legat ordinariã gloſſam; & maximè ſuper Exodum, & Leuiticum, & doctrinam Sãcti Thomæ. Prima Secundæ. quæſt. 112. per 4. artic. Vltimò de præceptis etiam iudicialibus certũ eſt, quod figuralia fuerunt, quia ſicut Apoſtolus dicit. 1. ad Corinth. 10. Omnia in figura cõtingebant illis. Vnde & Auguſt. dicit cõtra Fauſtum. Quia populus Iudęorum erat electus à Deo ad hoc, ꝙ ex eo Chriſtus naſceretur, oportuit totũ illius populi ſtatũ eſſe propheticum & figuralem, vnde & iudicia, & bella illius populi exponuntur myſticè; nõ autem bella vel geſta Aſſyriorum vel Romanorum, quamuis longè clariora fuerint. Sciendum tamen, quòd inter

cæremonias & iudicia legis hoc intereſt, quòd cæremoniæ primò & per ſe inſtitutæ ſint ad figurandum aliquid pertinens ad cultum Dei, & myſterium Chriſti: vnde in multis cæremonijs haberi non poteſt ratio naturalis, ſed ſolùm ad figurandum inſtitutæ eſſe videntur. cuiuſmodi eſt, quòd nullus veſtiri debet veſte, quæ ex lana linoq; contexta eſt: vel quòd hœdus edi non debet in lacte matris. Iudicialia verò præcepta ſunt figuralia nõ primò & per ſe, ſed ex conſequẽti. Nõ enim ſunt inſtituta principaliter ad aliquid figurandum, ſed ad ordinandum ſtatutum illius populi ſecundum iuſtitiam & æquitatem. Ex conſequenti tamen aliquid præfigurabant, inquantum ſcilicet totus ſtatus illius populi, qui per huiuſmodi præcepta diſponebatur, figuralis erat. Et hæc differentia eſt maximè notanda, quoniam ad ea, quæ dicenda ſunt, eſt ſummè neceſſaria. ¶Quæri etiam poteſt. 53. Vtrùm poſsit per auctoritates oſtendi legem quantum ad cæremonias & iudicia mutatam eſſe & ceſſauiſſe. Ad quod reſpondendum eſt quòd ſic. Et primò inducentur auctoritates noui teſtamenti. Secundò auctoritates iuris humani poſitiui. Tertiò teſtamenti veteris teſtimonia in mediũ adducentur, vt & contra hæreticos & contra Iudæos huiuſmodi veritas infallibilis habeatur. Et de auctoritatibus noui teſtamenti primò ad propoſitum inducitur auctoritas Pauli Hebræ. 7. dicentis. Tranſlato ſacerdotio, neceſſe eſt, vt legis tranſlatio fiat. Super quem locum Auguſtinus dicit. Quia enim ſimul, & ab eodem & ſub eadem ſponſione vtraque delata ſunt: quod de vno dicit, neceſſe eſt, vt de altero intelligatur. Sed ſacerdotium euidens eſt tranſlatum eſſe ab Aarõ ad Chriſtum, iuxta illud, Tu es ſacerdos in æternum ſecũdum ordinẽ Melchiſedech. Pſal. 109. Ergo & lex tranſlata eſt. Non autem transfertur lex, niſi per eius mutationem & ceſſationem: ergo lex ceſſauit, & mutata eſt, & per conſequens cæremoniæ & iudicia quia ex ſola legis inſtitutione vim habent, ceſſarunt. Item Apoſtolus eodem capit. ſic dicit, Reprobatio quidem fit prioris mandati propter eius infirmitatem, & inutilitatem. nihil enim ad perfectũ adducit lex: ſed lex, quæ reprobata eſt, ceſſauit: ergo mandatum prius, id eſt, lex vetus quantum ad ea, quæ ex ipſa lege vim habẽt, ceſſauit, & mutata eſt. Item Apoſtolus in eadem epiſtola capit. 5. inducens auctoritatem Hieremiæ, ſic dicit. Dicens autem nouum, veterauit prius. Quod autem antiquatur & ſeneſcit, prope interitum eſt. cõſequens eſt, quòd tempore Chriſti interierit & mutata ſit. Præceſsit quippe Hieremias Chriſtum annis ferè ſexcentis & quadraginta. Et præterea Apoſtoli in Concilio generali Hieroſolymis congregato ita ſtatuerunt, Viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis nihil vltra imponere vobis oneris, quam hæc neceſſaria, vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, ſanguine, ſuffocato, & fornicatione. Act. 15. ergo exceptis his quatuor quantum ad alia ceſſauit lex, & mutata eſt. Vtrùm autem quantum ad hæc prohibita adhuc duret lex, dicetur infrà. Quintò Apoſtolus qui non à ſeipſo, ſed Spiritu ſancto inſpiratus loquebatur, ſic ait Gal. 5. Si circũcidamini, Chriſtus vobis nihil prodeſt. Sed hoc non eſſet, ſi circunciſio adhuc obligaret, & haberet vim. ergo ceſſauit, & per conſequens omnes aliæ cæremoniæ, quæ circunciſionem tanquam ianuam ſupponebant. Sextò Apoſtolus eodem cap. inquit. Qui in lege iuſtificamini, à gratia excidiſtis. Glo. Id eſt, qui in obſeruatione legalium quæritis iuſtificari, putantes non ſufficere vobis fidem Chriſti ad ſalutem, excidiſtis à gratia Dei, & per conſequens blaſphematis, iudicantes illum impotẽtem. Hæc ibi. Sed hoc propterea eſt, quia lex ceſſauit: ergo mutata eſt, & abrogata. Septimò Apoſtolus ipſe Gala. 4. ſic dicit. Dies obſeruatis, & mẽſes, tempus, horas, & annos: timeo vos, ne fortè ſine cauſa laborauerim in vobis. Gloſſ. Dies obſeruatis, ſcilicet, apud Iudæos celebres, & quartamdecimam diem menſis primi, & ſabbata & menſes, ideſt, feſta Calendarum, de quibus nu. 29. 1. Regum. 20. 4. Reg. 4. Vel dies obſeruatis Neomeniæ, ſcilicet, de quibus Pſal. 55. & Eſaiæ. 1. & tẽpora, ideſt, tempus egreſſionis de AEgypto menſe primo, & tempus liberationis Iſaac menſe ſeptimo, de quibus Exo. 12. Leuit. 23. Num. 25. & 29. Et annos, id eſt, ſeptimũ annũ, qui dicebatur remiſsionis. Exod. 21. & Deutero. 15. & annum quinquageſimum. Leuit. 25. timeo ne fortè ſine cauſa, id eſt, inutiliter laborauerim in vobis. Gloſſ. prædicando vobis fidem Catholicam, quæ non proficit dicto non iudaizantibus. hoc autem non eſſet niſi propter legis reuocationem: ergo lex reuocata & mutata eſt. Item Chriſtus in paſsione ſua, cùm eſſet prope vt ſpiritum patri traderet, ſic dicit, vt Ioannes refert cap. 19. Cõſummatum eſt, id eſt, myſterium paſsionis & redemptionis humanæ perfectum eſt, & conſummata eſt lex, quę ipſius figura erat. Patet ergo ex nouæ legis teſtimonijs legalia iam ceſſaſſe, & euacuata fuiſſe. In iure etiam humano inueniũtur auctoritates, quibus legem ceſſaſſe, & abolitã eſſe probatur. Statutum eſt enim ab Innocentio. 3. & habetur in cap. maioris extra de ap. Abſit enim, vt in illam damnatam hæreſim incidamus, quæ perperam affirmabat legem cum Euãgelio, & circunciſionem cum baptiſmo ſeruandam. Sed propterea lex non ſeruatur cum Euãgelio, quia abrogata eſt. Ergo ceſſauit, & abolita eſt. Secundò, in Concilio generali ſic ſtatutum eſt, ſicut legitur in capit.

cap. quidam. de Apoſta. Quidam, ſicut accepimus qui ad ſacri vndam baptiſmatis voluntariè acceſſerant, veterem hominem omnino non exuit, & nouo perfectius indut, cũ prioris ritus reliquias retinẽs, Chriſtianæ religionis decorem tali commixtione confundat. Cum autem maledictus ſit homo, qui terram duabus vijs ingreditur, & indui veſte non debeat lino lanaque contexta, ſtatuimus, vt per prælatos eccleſiarum talis obſeruãtia veteris ritus omnino compeſcatur: vt quos Chriſtianæ religioni liberæ voluntatis arbitrium obtulit, ſalutiferæ coactionis neceſsitas in eius obſeruatione conſeruet: cum minus malum exiſtat viã Domini non agnoſcere, quàm poſt agnitã retroire. Hæc ibi. Ecce quòd eccleſia priores ritus ſeruare prohibet poſt receptum baptiſmum. Ex quo luculenter apparet, legem ceſſaſſe, & reuocatam fuiſſe Tertiò à Bonifacio. 5. ita ſtatutum eſt. Contra Chriſtianos, qui ad ritum tranſierint vel adierint Iudæorum, erit tanquam contra hæreticos procedendum. in cap. contra Chriſtianos. de hæret lib. 6. Sed non procederetur contra tales tanquàm contra hæreticos, ſi lex adhuc maneret: ergo mutata & reuocata eſt. Et confirmatur. Quia vt Iſidorus dicit lib. 5. Etymologiarum. cap. 5. Et Gratianus recitat in cap. quidam. 24. quæſtio. 3. inter hæreticos computantur Nazaræi & Ebionitæ quia legem ad literam ſeruabant: hoc autem nõ eſſet, ſi lex manſiſſet. Vnde neceſſariò conuincitur, legem ceſſauiſſe, & mutatam fuiſſe. Hæc autẽ mutatio teſtimonijs veteris legis probatur. Nam & ab eodem Deo prænũtiata & prophetata fuit. Dicitur enim Hieremiæ 31. Ecce dies venient dicit Dominus, Et feriam domui Iſrael & domui Iuda fœdus nouum, non ſecundum pactum quod pepigi cum patribus veſtris. Sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Iſrael. Dabo legem meã in viſceribus eorum, & in corde ſcribam eam. Ex quibus verbis habetur primò, quòd lex & pactũ nouum feriendum erat. Vnde apparet, quòd fœdus antiquum ceſſaturum erat. Secundò, quod fœdus nouũ dignius eſſet fœdere antiquo in hoc ſcilicet, quia lex noua ſcribenda erat in corde, lex vetus in tabulis. Ex quo colligitur, maiorem fore ſtabilitatem eius, quàm veteris. Item Dominus quaſi prænuntians ceſſationem legis, & inutilitatem cæremoniarum & ſacrificiorum eius, ſic dicit Eſaiæ. 1. Quo mihi multitudinem victimarum veſtrarum dicit Dominus? Plenus ſum. Holocauſta arietum & adipem pinguium, & ſanguinem vitulorum & hircorum nolui. Cùm veniretis ante conſpectum meum, quis quæſiuit hæc de manibus veſtris, vt ambularetis in atrijs meis? Ne offeratis vltrà ſacrificium fruſtra, incenſum abominatio eſt mihi. Neomenias, & ſabbatum, & feſtiuitates alias non feram. Calendas veſtras, & ſolennitates veſtras odiuit anima mea. Ecce vbi Dominus quaſi expreſsè reuocat cæremonias legis quaſi inutiles, & infructuoſas. Item Malach. 1. traditur, poſtquam dictum eſt reprobatione ſacrificiorum veteris legis, Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non ſuſcipiã de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis vſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda. Ex quibus manifeſtè patet ſacrificiorum legis veteris reprobatio, & vocatio gentium, & inſtitutio nouæ oblationis mundæ, qualis eſt oblatio eccleſiæ Catholicæ. Et confirmatur, quia Rabbi Moyſes AEgyptius, vir inter Hebræos non mediocris auctoritatis in ſua expoſitione ſuper librum Canhedrin. cap. heledi. dicit, quòd omnis lex, quam quis adducit in ſeculo veteris legis, vana eſt reſpectu legis Meſsiæ. Hæc ille. Ex quibus dictis duo patent. Primum, quod lex vetus habuit ſecundum, id eſt, durationem terminabilem. Seculum enim eſt duratio rei periodo terminata, ſecundùm quòd lex vetus erat vana reſpectu legis Meſsiæ, & per conſequens ea adueniente, ceſſare debuerat, & abrogari. Item Rabbi Moyſes in ſuò Deutero. lib. de iudicibus. tit. De regibus. cap. 12. dicit, Non eſt inter illud ſeculum & tempus Meſſiæ, niſi ſubiectio regnorum. Vbi ſeculum appellat tempus legis, diſtinctum à tempore Meſsiæ. Vnde patet, quòd lex vetus duratura erat vſq; ad Meſsiam, quo adueniente, alia lex inſtituenda erat, & illa ceſſatura.

¶ Quoniam quæ præ oculis ſunt melius percipiũtur: ſcireque oportet formam & paxim quã ſeruant Domini inquiſitores in degradatione Epiſcopi & cæterorum Clericorũ ex Pontificali Romano deſumptã hic tranſcribere neceſſarium & vtile fore duximus.

Degradatio ab ordine Põtificali.

SI degradandus ſit Archiepiſcopus Pontifex degradator aufert ab eo Pallium ſic dicendo. Prærogatiua Pontificalis dignitatis, quæ in Pallio deſignatur, te exuimus: quia male vſus es ea.

¶ Deinde vel ſi degradandus ſit epiſcopus tãtum. Pontifex degradator amouet ei Mitram dicendo:

Mitra:

Mitra Pōtificalis dignitatis videlicet ornatu: quia eam male præſidendo fœdaſti: tuum caput denudamus. Deinde vnus ex miniſtris tradit degradando librum Euangeliorum quem Pontifex degradator aufert de manibus degradandi dicens. Redde Euangelium: quia prædicandi officio: quo ſpreta Dei gratia te indignum feciſti: te iuſtè priuamus. Deinde Pontifex degradator amouet annulum de digito degradandi ſic dicēs, Annulum fidei ſcilicet ſignaculum: tibi digne ſubtrahimus: quia ipſam ſponſam Dei eccleſiam temere violaſti. Tum vnus ex miniſtris tradit degradando in manus baculum paſtoralem: quem mox Pontifex degradator tollit de manibus degradandi dicens. Auferimus à te baculum paſtoralem. vt per inde correctionis officium quod turbaſti non valeas exercere. Deinde extractis ſibi per miniſtros chirothecis. Pontifex degradator abradit degradando Pollices & manus leuiter cum cultello aut vitro dicens. Sic ſpiritualis benedictionis de libutionis myſticæ gratia: quantum in nobis eſt te priuamus vt ſanctificandi & benedicendi perdas officium & effectū. Poſthæc Pontifex degradator cū eodem cultello aut vitro abradit leuiter caput degradandi dicens. Conſecrationem & benedictionem ac vnctionem tibi traditam radēdo delemus, & te ab ordine Pontificali quo inhabilis es redditus abdicamus. Tum degradando per miniſtros extrahuntur ſandalia.

Degradatio ab ordine Preſbyteratus.

Miniſtri tradunt in manus degradandi calicem cū vino & aqua, ac patena & hoſtia quem Pontifex degradator aufert de manibus degradādi dicens. Amouemus à te quin potius amotam eſſe oſtendimus: poteſtatem offerēdi Deo ſacrificium: miſſamq; celebrandi tam pro viuis quam pro defunctis. Deinde Pontifex degradator abradit leuiter cū cultello vel vitro pollices & indices vtriuſque manus degradandi dicens. Poteſtatem ſacrificandi, conſecrandi: & benedicendi: quam in vnctione manuum & pollicum recepiſti: tibi tollimus hac raſura. Quo dicto Pontifex degradator accipit caſulam ſiue planetam per poſteriorem partem capatij & degradandum exuit dicens.

Degradatio ab odinibus ſacris.

Veſte Sacerdotali charitatem ſignāte, te merito expoliamus: quia ipſam & omnem innocentiam exuiſti. Tum Pontifex degradator aufert à degradando ſtolam dicens.

¶ Signum domini per hanc ſtolam ſignatum, turpiter abieciſti. ideoq; ipſam à te amouemus: quē inhabilem reddimus ad omne ſacerdotale officium exercendum.

Degradatio ab ordine Diaconatus.

Miniſtri tradunt degradando in manus librum Euangeliorum quem Pontifex degradator tollit de manibus eius dicens. Amouemus à te poteſtatem legendi Euangelium in eccleſia Dei: quia id non competit niſi dignis. Tum Pontifex degradator exuit degradandum dalmatica dicens.

Leuitico ordine te priuamus: quia tuum in eo miniſterium non impleuiſti. Deinde Pontifex degradator amouet degradando ſtolam de humeris proijciens eam poſt tergum dicens.

Stolam candidam quam acceperas immaculatam: in conſpectu Domini perferendam: quia non ſic cognito myſterio exemplum conuerſationis tuę fidelibus præbuiſti vt plebs dicata Chriſti nomine: poſsit exinde imitationem acquirere: iuſte à te amouemus: omnem Diaconatus officium tibi prohibentes.

Degradatio ab ordine Subdiaconatus.

Miniſtri tradunt in manus degradandi librum Epiſtolarum quem Pontifex degradator de manibus illius accipit dicēs. Auferimus tibi poteſtatem legendi epiſtolam in eccleſia Dei: quia hoc miniſterio indignus es redditus. Tum Pontifex degradator exuit degradandum tunicella dicens.

Tunica ſubdiaconali te exuimus: cuius cor & corpus timor domini: caſtus & ſanctus in ęternū permanens: non conſtringit. Deinde Pōtifex degradator accipit à degradando manipulum dicens.

Depone manipulum: quia per fructus bonorum operum quos deſignat: non expugnaſti ſpiritalis inſidias inimici. Tum Pontifex tangens amictum degradandi dicit.

Quia vocem tuam non caſtigaſti: ideò amictum à te auferimus. Poſthæc vnus ex miniſtris tradit in manus degradando vrceolos cum vino & aqua: ac bacile cum manutergio: ac calicem vacuum cum patena. Tum Archidiaconus tollit de manu degradandi vrceolos cum vino & aqua: ac bacile cū manutergio. Pontifex calicem vacuum & patenā tollit dicens.

Poteſt

¶Poteſtatem introeundi ſacrarium tangendi Pallas: vaſa, & alia indumenta ſacra: omneque ſubdiaconatus miniſterium exercendi à te amouemus. Deinde miniſtri exuunt degradandum cingulum: albam, & amictum.

¶Degradatio ab ordine Acolytatus.

VNus ex miniſtris tradit in manus degradando vrceolum vacuum, quem Pontifex degradator tollit de manibus illius dicens. Immunde: vinum & aquam ad Euchariſtiam de cætero non miniſtres. Tum vnus miniſtrorū tradit in manus degradando candelabrum cum cereo extincto quod Pontifex degradator accipit de manibus illius dicens. Dimitte perferendi viſibile lumen, officium: qui præbere ſpirituale moribus neglexiſti: ac vniuerſum acolytatus officiū, hic depone.

¶Degradatio ab ordine exorciſtatus.

VNus ex miniſtris tradit degradando in manus librum exorciſmorum: quem Pōtifex degradator tollit de manibus illius dicens. ¶Priuamus te poteſtate imponendi manum ſuper energuminos, & dæmones de obſeſsis corporibus expellendi, omni tibi exorciſtatus officio interdicto.

¶Degradatio ab ordine, lectoratus.

VNus miniſtrorum tradit degradando in manus librum lectionum: quem Pontifex degradator tollit de manibus illius dicens. ¶In eccleſia Dei non legas vlterius: neque cantes neque panes aut fructus nouos vllatenus benedicas: quia tuum officium non impleuiſti fideliter & deuote.

¶Degradatio ab ordine hoſtiariatus.

VNus ex miniſtris tradit degradando in manus claues eccleſiæ quas Pontifex degradator tollit de manibus illius dicens. ¶Quia in clauibus errasti claues dimitte: & quia oſtia cordis tui male dæmonibus obſeraſti, amouemus a te, officiū oſtiarij: vt non percutias cymbalum: non aperias eccleſiam: non ſacrarium: non librum amplius prædicanti.

¶Degradatio à prima tonſura.

POntifex degradator extrahit degradando ſuperpellicium dicens.

¶Authoritate Dei, omnipotentis Patris & Filij & Spiritus ſancti ac noſtra tibi auferimus habitum clericalem, & nudamus te religionis, ornatu: atque deponimus: degradamus: ſpoliamus, & exuimus te omni ordine: beneficio & priuilegio clericali: & velut clericalis profeſsionis indignum: Redigimus te in ſeruitutem & ignominiam habitus ſecularis ac ſtatus. Tum Pontifex degradator cum forficibus tondere incipit: & per barbitonſorem ibidem præſentem totaliter tonderi facit caput degradandi dicens:

¶Te velut ingratū filium à ſorte Domini ad quā vocatus fueras abijcimus: & coronam tui capitis: Regale quidem ſignum ſacerdotij: de tuo capite amouemus. Propter tui regiminis prauitatē. Deinde ſi velit Pontifex dicit. Quod ore cantaſti corde non credidiſti nec opere impleuiſti: ideò cantandi officium in eccleſia Dei a te amouemus. Tū miniſtri Pontificis exuunt degradatum veſte & habitu clericali: & ipſum induunt habitum ſecularem: Quo facto ſi fuerit talis caſus quòd degradatus iuxta cōſtitutiones Innocentij Papæ tertij tradi debeat curiæ ſeculari. Pontifex degradator degradatum amplius non tangit: ſed in hunc modum contra ipſum pronunciat dicens.

¶Pronunciamus, vt hunc exutum omni ordine, ac priuilegio clericali: curia ſecularis in ſuum forum recipiat degradatum. Tum Pontifex degradator efficaciter & ex corde: omni inſtantia pro miſerrimo illo derelicto intercedit apud iudicem ſecularem: vt citra mortis periculum: vel mutilationis contra degradatum ſententiam moderetur dicens.

¶Degradatio ab ordinibus ſacris.

DOmine iudex: Rogamus vos cum omni affectu quo poſſumus: vt amore Dei: Pietatis & miſericordiæ intuitu & noſtrorum interuentu precaminum: miſerrimo huic nullum mortis vel mutilationis periculum inferatis. Quo facto miniſtri curiæ ſecularis degradatum ſub ſua cuſtodia recipiunt: & diſcedunt.

Digitized by Google

a ¶ *Por el juez eccleſiaſtico.* Ad iudicem eccleſiaſticũ pertinet cognitio huius criminis, vt hic habetur, & latius dixi in.l.3.& ſuprà proxima, vbi latè reſolui materiam huius criminis hæreſis.

¶ *Titulus Quintus. De excommunicatis.*

¶ *Lex IIII. La pena del que fuere condenado por hereje.*

¶ El Rey don Enrique eodem titulo.

DESPVES que por el juez eccleſiaſtico[a], alguno fuere condenado por hereje: la meytad de ſus bienes, ſea para la nueſtra Camara.

Titulo V. De los deſcommulgados.

¶ *Ley primera. La pena en que caen los deſcõmulgados que por diuerſos tiẽpos perſeueran en la deſcommunion,*

El Rey D. Iuã II. en Guadalajara. Año de mil y cccc. y ix.

VIDA SPIritual[b], es el anima la

¶ *Lex Prima.*

b ¶ *Vida eſpiritual.* Vitam æternã dedit nobis Deus, vt inquit Ioãnes in prima epiſtola. capitulo quinto. Et hæc vita in filio eius eſt. Qui habet filiũ Dei, habet vitam: qui non habet filiũ Dei, non habet vitam. Hæc ſcribo vobis, vt ſciatis quoniam vitã æternam habetis, qui creditis in nomine filij Dei. Facit textus in capitulo. reſuſcitatus. de pœnitentia. diſtinctione prima. dum ibi dicitur, Cùm Deus ſit vita animæ: anima vero vita corporis: ſicut corpus viuere non poteſt abſente anima: ita niſi Deo præſente, anima viuere non valet. Sed filius Dei fuit obediens ſemper. Ad Philippenſes ſecundo. Humiliauit ſemetipſum Chriſtus factus obediens vſque ad mortem. Et eſt inſtructio noſtra, vt prælatis obediamus, cuius transgreſsio eſt inobedientia, quæ mortale inducit peccatum quod ſeparat animam à Deo, vt in præſenti habetur, dicendo: *vida ſpiritual es al anima la obediencia, y muerte la deſobediencia.* capitulo ſecundo. de maiorita. & obedient. Et prima. Petri ſecundo. Subditi eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue regi tanquam præcellẽti, ſiue ducibus tanquam ab eo miſsis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. capitulo. ſolitæ. de maiorita. & obedient. Obedientia victimis iure præponitur. primo Regum capit. decimoquinto. Melior eſt (inquit) obedientia, quàm victimæ. Ratio eſt, quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò propria mactatur volũtas. cap. ſciendum. decimaoctaua. quæſtione ſecunda. vbi Archidiaconus notabiliter dicit, quod obedientia nouem comites, ſeu conditiones habere debet.

¶ Primò, vt exhibeatur libenter, id eſt, voluntariè, ſine cordis murmure. Actuum nono. Domine qd me vis facere? Secundò humiliter ſine vocis cõtradictione. Oſeæ quarto. Populus tuus ſicut hi qui contradicunt ſacerdoti, & corrues hodie. ¶ Tertiò, hilariter, ſine vultus triſtitia, & mœrore. ſecũda. Corinth. nono. Nõ ex triſtitia, aut ex neceſsitate: hilarem enim datorem diligit Deus. ¶ Quartò integraliter ſine operis diminutione. Tobiæ quinto. Omnia quæ præcepiſti mihi pater, faciam. ¶ Quintò, ſimpliciter ſine mandati nimia diſtrictione, iuxta illud Pſalmi, In auditu auris obediunt mihi. ¶ Sextò, prudenter, ſine manifeſto errore. Actuum quinto. Oportet magis obedire Deo, quàm hominibus. nam malus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat labijs mendacibus. Prouerbiorum, decimoſeptimo. Hinc ſuadet textus in capitulo. Si Dominus. in fine. vndecima queſtione tertia. dicens notantiſsimè. Dicimus de ſeruis apud dominos, & de vxoribus apud viros, & de filijs apud patres, quòd in illis tantùm debeant dominis, & viris, parentibuſque eſſe ſubiecti, quæ contra Dei mandata non ſunt, & in capitulo. Non ſemper. eadem cauſa & quæſtione. Dicit textus, Non ſemper malum eſt non obedire præcepto. Cùm enim Dominus iubet ea, quæ ſunt contraria Deo, tunc ei obediendum non eſt. Idem probat capitu. Iulianus, & capitu. qui omnipotentem, & capit. qui reſiſtit. & capit. Imperatores. ead. cauſa & quæſt. Vnde Panormita. in capitu. ſi quando. de reſcript.

Digitized by Google

obediencia: y muerte la deſobediencia: y deſobedecer los man damientos a de la ſancta madre ygleſia. Y porque la ſentencia de excommunion es arma con que la ygleſia defiende ſu libertad: y mantiene y gouierna las aĩas Chriſtianas con juſticia de Dios: y deue ſer mucho mas temida y guardada que otra ſentencia alguna, porque no ay mayor pena que muerte del anima, y aſsi como el arma temporal mata al cuerpo: aſsi la ſẽtencia de excommunion b mata el anima y es llaue de los Reynos de los cielos que encomendo nueſtro

reſcript. & in cap. quanto. de conſuetud. ait. Obediendum eſt ſuperiori in licitis & honeſtis. nõ autem cum peccato & ſcandalo. Et inde fit, quòd ideò etiam ſubditi regulares non debent in his, quæ contra Deum eſſent, prælato eorum obedire. Innocẽ. in cap. ad aures. de temp. ordi. Panormi. in cap. cûm in eccleſijs. col. 3. de maio. & obedien. & in capit. cum ad monaſteriũ. in colũ. 2. de ſtat. monach. Adde glo. fin. in cap. non in inferenda. 23. q. 3. & ca. fin. & ibi Cardin. nu. 1. ead. cauſa & quæſt. & Felin. in ca. ſi quando. num. 2. de offi. delegat. tex. in c. inquiſitioni. ad fin. de ſenten. excom. de cuius intellectu agit. Domini. Sotus lib. 4. De iuſti. & iur. q. 5. art. 4. pag. 317. Hinc infertur, quod ductum iniuſtè ad mortem, non ſolum Anciani (vulgò Regidores) ſed etiampopulares, poſſunt è manibus iudicis etiam per vim eripere, quia tunc non facit actum iuſtè, nec vt iudex, qui eſt miniſter Dei, ſed tanquam particularis contra rectitudinem rationis & iuris diuini. Exod. 20. & humani, & tanquã diabolus, vt aliàs rogatus in quæſtione ſubiecta conſului, & in lectione ordinaria Decreti explicaui in dict. c. non in inferenda. 23. q. 3. Septimo, veraciter ſine fictione. ad Coloſſ. 3. non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes. Octauò, perſeueranter ſine intermiſsione. ad Philippen. 2. Factus eſt obediens patri vſque ad mortem. Nonò, celeriter ſine dilatione. Eſaiæ. 8. Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant, & quaſi colũbæ ad feneſtras? Vnde S. Bernardus dicit, Verus obediens, neſcit moram, nec mandata procraſtinat, ſed aures parat auditui, oculos viſui, manus operi, pedes itineri, & ſic ſe totum interius colligit, vt imperantis adimpleat exterius voluntatem.

a ¶ *Deſobedecer los mandamientos.* Contra Apoſtoli præceptum ad Hebræos. 13. Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis. Vbi conſtat, quòd obediẽtia præpoſitis præſertim eccleſiaſticis eſt debita. Vnde dicit tx. in ca. omnes. de maio. & obedien. Omnes principes terræ, & cæteros homines, epiſcopis B. Petrus obedire præcipiebat. Per quem tex. Panor. ibi. 1. notab. firmat, quod quantuncũque ſit princeps maximus, tenetur nihilominus Epiſcopo loci obedire in his, quæ ad eius officium ſpectãt. Nullus enim Princeps exẽptus eſt de iure cõmuni à iuriſdictione Epiſcoporũ. Vnde Ambroſius Epiſcopus excommunicauit Imperatorem. cap. duo. 96. diſtincti. Quo fit, ꝙ excommunicatus quantumcumque rex ſiue alius Princeps ſit, eſt vitandus, ſecundùm formam præſentis legis. Tum, quia communio poſtquam excommunicatus ab eccleſia repellitur, inducit peccatum. cap. illud. & ibi Innocen. de cleric. excomm. miniſtr. vbi probatur, quòd excommunicatus tenetur alios vitare, aliàs peccat, ſicut alij ſcienter cum eo communicantes. Gabriel in. 4. ſenten. diſtinctio. 18. quæſtione tertia. dub. 5. Nauar. in. ca. cum contingat. pag. 168. de reſcrip. Ergo cum eadem verſetur ratio, eadem debet eſſe iuris diſpoſitio abſque acceptione perſonarum. c. nouit. de iudi. & per regulam, Quod quiſque iuris aliũm ſtatuit, eodem iure vti debet. in rub. & nigro. ff. quod quiſq; iur. & ſapientis dicat authoritas, Patere legem, quam ipſe tuleris. cap. cum omnes. & ibi glo. 3. de conſtitutio. Et eſt optimũ pro intellectu & ampliatione huius regiæ conſtitutionis.

b ¶ *Sentencia de excommunion.* Nota excommunicationem ſententiam eſſe. Probatur in rubro. De ſententia excom. in decret. & in. 6. & Clem. & in cap. ſententia paſtoris. 11. quæſtio. 3. gloſſ. in cap. biduum. verb. ſub conditione. 2. quæſtion. 6. dicit ſententiam excommunicationis ſub conditione latam tenere. Panorm. in cap. ſignificauerunt. numero. 11. de teſtib. & in ca. procurationes. num. 8. de cenſib. quamuis alias ſententia ſub conditione lata, non valeat, vt eſt tex. in dict. capit. biduum.

a ¶ *Por el juez eccleſiaſtico.* Ad iudicem eccleſiaſticū pertinet cognitio huius criminis, vt hic habetur, & latius dixi in. l. 3. & ſuprà proxima, vbi latè reſolui materiam huius criminis hæreſis.

¶ *Lex IIII. La pena del que fuere condenado por hereje.*

¶ El Rey don Enrique eodem titulo.

DESPVES que por el juez eccleſiaſtico[a], alguno fuere condenado por hereje: la meytad de ſus bienes, ſea para la nueſtra Camara.

Titulo V. De los deſcommulgados.

¶ *Ley primera. La pena en que caen los deſcomulgados que por diuerſos tiēpos perſeueran en la deſcomunion,*

El Rey D. Iuā II. en Guadalajara. Año de mil y cccc. y ix.

VIDA SPIRITUAL[b], es el anima la

¶ *Titulus Quintus. De excommunicatis.*

¶ *Lex Prima.*

b ¶ *Vida ſpiritual.* Vitam æternā dedit nobis Deus, vt inquit Ioānes in prima epiſtola. capitulo quinto. Et hæc vita in filio eius eſt. Qui habet filiū Dei, habet vitam: qui non habet filiū Dei, non habet vitam. Hæc ſcribo vobis, vt ſciatis quoniam vitā æternam habetis, qui creditis in nomine filij Dei. Facit textus in capitulo. reſuſcitatus. de pœnitentia. diſtinctione prima. dum ibi dicitur, Cùm Deus ſit vita animæ: anima vero vita corporis: ſicut corpus viuere non poteſt abſente anima: ita niſi Deo præſente, anima viuere non valet. Sed filius Dei fuit obediens ſemper. Ad Philippenſes ſecundo. Humiliauit ſemetipſum Chriſtus factus obediens vſque ad mortem. Et eſt inſtructio noſtra, vt prælatis obediamus, cuius transgreſsio eſt inobedientia, quæ mortale inducit peccatum quod ſeparat animam à Deo, vt in præſenti habetur, dicendo: *vida ſpiritual es el anima la obedientia, y muerte la deſobediencia.* capitulo ſecundo. de maiorita. & obedient. Et prima. Petri ſecundo. Subditi eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue regi tanquam præcellēti, ſiue ducibus tanquam ab eo miſsis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. capitulo. ſolitæ. de maiorita. & obedient. Obedientia victimis iure præponitur. primo Regum capit. decimoquinto. Melior eſt (inquit) obedientia, quàm victimæ. Ratio eſt, quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò propria mactatur volūtas. cap. ſciendum. decimaoctaua. quæſtione ſecunda. vbi Archidiaconus notabiliter dicit, quod obedientia nouem comites, ſeu conditiones habere debet.

¶ Primò, vt exhibeatur libenter, id eſt, voluntariè, ſine cordis murmure. Actuum nono. Domine qd me vis facere? Secundò humiliter ſine vocis cōtradictione. Oſeæ quarto. Populus tuus ſicut hi qui contradicunt ſacerdoti, & corrues hodie. ¶ Tertiò, hilariter, ſine vultus triſtitia, & mœrore. ſecūda. Corinth. nono. Nō ex triſtitia, aut ex neceſsitate: hilarem enim datorem diligit Deus. ¶ Quartò integraliter ſine operis diminutione. Tobiæ quinto. Omnia quæ præcepiſti mihi pater, faciam. ¶ Quintò, ſimpliciter ſine mandati nimia diſtrictione, iuxta illud Pſalmi, In auditu auris obediunt mihi. ¶ Sextò, prudenter, ſine manifeſto errore. Actuum quinto. Oportet magis obedire Deo, quàm hominibus. nam malus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat labijs mendacibus. Prouerbiorum, decimoſeptimo. Hinc ſuadet textus in capitulo. Si Dominus. in fine. vndecima queſtione tertia. dicens notantiſsimè. Dicimus de ſeruis apud dominos, & de vxoribus apud viros, & de filijs apud patres, quòd in illis tantùm debeant dominis, & viris, parentibuſque eſſe ſubiecti, quæ contra Dei mandata non ſunt, & in capitulo. Non ſemper. eadem cauſa & quæſtione. Dicit textus, Non ſemper malum eſt non obedire præcepto. Cùm enim Dominus iubet ea, quæ ſunt contraria Deo, tunc ei obediendum non eſt. Idem probat capitu. Iulianus, & capitu. qui omnipotentem, & capit. qui reſiſtit. & capit. Imperatores. ead. cauſa & quæſt. Vnde Panorm. ita. in capitu. ſi quando. de reſcript.

obediencia:y muerte la deſobediencia: y deſobedecer los mandamientos a de la ſancta madre ygleſia. Y porque la ſentencia de excommunion es arma con que la ygleſia defiende ſu. libertad:y mantiene y gouierna las aĩas Chriſtianas con juſticia de Dios:y deue ſer mucho mas temida y guardada que otra ſentencia alguna, porque no ay mayor pena que muerte del anima, y aſsi como el arma temporal mata al cuerpo:aſsi la ſētencia de excommunion b mata el anima y es llaue de los Reynos de los cielos que encomendo nueſtro

reſcript.& in cap.quanto.de conſuetud.ait. Obediendum eſt ſuperiori in licitis & honeſtis. nō autem cum peccato & ſcandalo. Et inde fit, quòd ideò etiam ſubditi regulares non debent in his, quæ contra Deum eſſent, prælato eorum obedire. Innocē. in cap. ad aures. de temp. ordi. Panormi. in cap.cûm in eccleſijs. col. 1.de maio. & obedien.& in capit. cum ad monaſteriū. in colū. 2. de ſtat.monach. Adde glo.fin. in cap. non in inferenda.23. q.3.& ca. fin. & ibi Cardin. nu.1. ead. cauſa & quæſt.& Felin.in ca. ſi quando.num. 2.de offi.delegat.tex. in.c. inquiſitioni.ad fin.de ſenten. excom. de cuius intellectu agit. Domini. Sotus lib.4. De iuſti.& iur. q.5.art.4.pag.317. Hinc infertur, quod ductum iniuſtè ad mortem, non ſolum Anciani(vulgò Regidores) ſed etiampopulares, poſſunt è manibus iudicis etiam per vim eripere, quia tunc non facit actum iaſtè, nec vt iudex, qui eſt miniſter Dei, ſed tanquam particularis contra rectitudinem rationis & iuris diuini. Exod.20.& humani, & tanquā diabolus, vt aliàs rogatus in quæſtione ſubiecta conſului,& in lectione ordinaria Decreti explicaui in dict.c.non in inferenda.23.q.3.Septimo, veraciter ſine fictione.ad Coloſſ. 3. non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes. Octauò, perſeueranter ſine intermiſsione.ad Philippen.2. Factus eſt obediens patri vſque ad mortem. Nonò, celeriter ſine dilatione. Eſaiæ.8. Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant,& quaſi colūbæ ad feneſtras? Vnde S.Bernardus dicit, Verus obediens, neſcit moram, nec mandata procraſtinat, ſed aures parat auditui, oculos viſui, manus operi, pedes itineri, & ſic ſe totum interius colligit, vt imperantis adimpleat exterius voluntatem.

a ¶ *Deſobedecer los mandamientos.* Contra Apoſtoli præceptum ad Hebræos.13. Obedite præpoſitis veſtris,& ſubiacete eis. Vbi conſtat, quòd obediētia præpoſitis præſertim eccleſiaſticis eſt debita.

Vnde dicit tx.in ca. omnes. de maio. & obedien. Omnes principes terræ,& cæteros homines, epiſcopis B. Petrus obedire præcipiebat. Per quem tex. Panor.ibi.1.notab.firmat, quod quantuncūque ſit princeps maximus, tenetur nihilominus Epiſcopo loci obedire in his, quæ ad eius officium ſpectāt. Nullus enim Princeps exēptus eſt de iure cōmuni à iuriſdictione Epiſcoporū. Vnde Ambroſius Epiſcopus excommunicauit Imperatorem.cap.duo. 96. diſtincti. Quo fit, ꝙ excommunicatus quantumcumque rex ſiue alius Princeps ſit, eſt vitandus, ſecundùm formam præſentis legis. Tum, quia communio poſtquam excommunicatus ab eccleſia repellitur, inducit peccatum.cap.illud. & ibi Innocen.de cleric. excomm. miniſtr. vbi probatur, quòd excommunicatus tenetur alios vitare, aliàs peccat, ſicut alij ſcienter cum eo communicantes. Gabriel in.4.ſenten.diſtinctio.18.quæſtione tertia.dub.5.Nauar. in. ca. cum contingat. pag.168.de reſcrip. Ergo cum eadem verſetur ratio, eadem debet eſſe iuris diſpoſitio abſque acceptione perſonarum.c.nouit. de iudi. & per regulam, Quod quiſque iuris alium ſtatuit, eodem iure vti debet.in rub.& nigro.ff.quod quiſq; iur. & ſapientis dicat authoritas, Patere legem, quam ipſe tuleris.cap.cum omnes.& ibi glo. 3. de conſtitutio. Et eſt optimū pro intellectu & ampliatione huius regiæ conſtitutionis.

b ¶ *Sentencia de excommunion.* Nota excommunicationem ſententiam eſſe. Probatur in rubro. De ſententia excom.in decret.& in.6.& Clem. & in cap.ſententia paſtoris.11.quæſtio.3.gloſſ.in cap. biduum.verb.ſub conditione.2.quæſtion. 6.dicit ſententiam excommunicationis ſub conditione latam tenere. Panorm.in cap. ſignificauerunt.numero.11.de teſtib.&in ca.procurationes.num.8. de cenſib. quanuis alias ſententia ſub conditione lata, non valeat, vt eſt tex. in dict. capit. biduum.

Digitized by Google

a ¶ *Por el juez eccleſiaſtico.* Ad iudicem eccleſiaſticū pertinet cognitio huius criminis, vt hic habetur, & latius dixi in. l. 3. & ſuprà proxima, vbi latè reſolui materiam huius criminis hæreſis.

¶ *Titulus Quintus. De excommunicatis.*

¶ *Lex Prima.*

¶ *Lex IIII. La pena del que fuere condenado por hereje.*

¶ El Rey don Enrique eodem titulo.

DESPVES que por el juez eccleſiaſtico[a], alguno fuere condenado por hereje: la meytad de ſus bienes, ſea para la nueſtra Camara.

Titulo V. De los deſcommulgados.

¶ *Ley primera. La pena en que caen los deſcōmulgados que por diuerſos tiēpos perſeueran en la deſcomunion,*

El Rey D. Iuā II. en Guadalajara. Año de mil y cccc. y ix.

VIDA SPIritual[b], es el anima la

b ¶ *Vida ſpiritual.* Vitam æternā dedit nobis Deus, vt inquit Ioānes in prima epiſtola. capitulo quinto. Et hæc vita in filio eius eſt. Qui habet filiū Dei, habet vitam: qui non habet filiū Dei, non habet vitam. Hæc ſcribo vobis, vt ſciatis quoniam vitā æternam habetis, qui creditis in nomine filij Dei. Facit textus in capitulo. reſuſcitatus. de pœnitentia. diſtinctione prima. dum ibi dicitur, Cùm Deus ſit vita animæ: anima vero vita corporis: ſicut corpus viuere non poteſt abſente anima: ita niſi Deo præſente, anima viuere non valet. Sed filius Dei fuit obediens ſemper. Ad Philippenſes ſecundo. Humiliauit ſemetipſum Chriſtus factus obediens vſque ad mortem. Et eſt inſtructio noſtra, vt prælatis obediamus, cuius transgreſsio eſt inobedientia, quæ mortale inducit peccatum quod ſeparat animam à Deo, vt in præſenti habetur, dicendo: *vida ſpiritual es al anima la obedientia, y muerte la deſobediencia.* capitulo ſecundo. de maiorita. & obedient. Et prima. Petri ſecundo. Subditi eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue regi tanquam præcellēti, ſiue ducibus tanquam ab eo miſsis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. capitulo. ſolitæ. de maiorita. & obedient. Obedientia victimis iure præponitur. primo Regum capit. decimoquinto. Melior eſt (inquit) obedientia, quàm victimæ. Ratio eſt, quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò propria mactatur volūtas. cap. ſciendum. decimaoctaua. quęſtione ſecunda. vbi Archidiaconus notabiliter dicit, quod obedientia nouem comites, ſeu conditiones habere debet.

¶ Primò, vt exhibeatur libenter, id eſt, voluntariè, ſine cordis murmure. Actuum nono. Domine qd me vis facere? Secundò humiliter ſine vocis cōtradictione. Oſeæ quarto. Populus tuus ſicut hi qui contradicunt ſacerdoti, & corrues hodie. ¶ Tertiò, hilariter, ſine vultus triſtitia, & mœrore. ſecūda. Corinth. nono. Nō ex triſtitia, aut ex neceſsitate: hilarem enim datorem diligit Deus.

¶ Quartò integraliter ſine operis diminutione. Tobiæ quinto. Omnia quæ præcepiſti mihi pater, faciam. ¶ Quintò, ſimpliciter ſine mandati nimia diſtrictione, iuxta illud Pſalmi, In auditu auris obediunt mihi. ¶ Sextò, prudenter, ſine manifeſto errore. Actuum quinto. Oportet magis obedire Deo, quàm hominibus. nam malus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat labijs mendacibus. Prouerbiorum, decimoſeptimo. Hinc ſuadet textus in capitulo. Si Dominus. in fine. vndecima queſtione tertia. dicens notantiſsimè. Dicimus de ſeruis apud dominos, & de vxoribus apud viros, & de filijs apud patres, quòd in illis tantùm debeant dominis, & viris, parentibuſque eſſe ſubiecti, quæ contra Dei mandata non ſunt, & in capitulo. Non ſemper. eadem cauſa & quæſtione. Dicit textus, Non ſemper malum eſt non obedire præcepto. Cùm enim Dominus iubet ea, quæ ſunt contraria Deo, tunc ei obediendum non eſt. Idem probat capitu. Iulianus, & capitu. qui omnipotentem, & capit. qui reſiſtit. & capit. Imperatores. ead. cauſa & quæſt. Vnde Panormita. in capitu. ſi quando. de reſcript.

Digitized by Google

obediencia:y muerte la deſobediencia: y deſobedecer los man damientos [a] de la ſan cta madre yglesia. Y porque la ſentencia de excommunion es arma con que la ygle ſia defiende ſu liber tad:y mantiene y go uierna las aĩas Chriſ tianas con juſticia de Dios:y deue ſer mu cho mas temida y gu ardada que otra ſen tencia alguna, por que no ay mayor pe na que muerte del a nima, y aſsi como el arma temporal ma ta al cuerpo:aſsi la ſẽ tencia de excommu nion [b] mata el anima y es llaue de los Rey nos de los cielos que encomendo nueſtro

reſcript.& in cap. quanto. de conſuetud. ait. Obediendum eſt ſuperiori in licitis & honeſtis. nõ autem cum peccato & ſcandalo. Et inde fit, quòd ideò etiam ſubditi regulares non debent in his, quæ contra Deum eſſent, prælato eorum obedire. Innocẽ. in cap. ad aures. de temp. ordi. Panormi. in cap. cûm in eccleſijs. col. 1. de maio. & obedien. & in capit. cum ad monaſteriũ. in colũ. 2. de ſtat. monach. Adde glo. fin. in cap. non in inferenda. 23. q. 3. & ca. fin. & ibi Cardin. nu. 1. ead. cauſa & quæſt. & Felin. in ca. ſi quando. num. 2. de offi. dele gat. tex. in. c. inquiſitioni. ad fin. de ſenten. excom. de cuius intellectu agit. Domini. Sotus lib. 4. De iuſti. & iur. q. 5. art. 4. pag. 317. Hinc infertur, quod ductum iniuſtè ad mortem, non ſolum Anciani (vulgò Regidores) ſed etiam populares, poſſunt è manibus iudicis etiam per vim eripere, quia tunc non facit actum iaſtè, nec vt iudex, qui eſt miniſter Dei, ſed tanquam particularis contra rectitudinem rationis & iuris diuini. Exod. 20. & humani, & tanquã diabolus, vt aliàs rogatus in quæſtione ſubiecta conſului, & in lectione ordinaria Decreti explicaui in dict. c. non in inferenda. 23. q. 3. Septimo, veraciter ſine fictione. ad Coloſſ. 3. non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes. Octauò, perſeueranter ſine intermiſsione. ad Philippen. 2. Factus eſt obediens patri vſque ad mortem. Nonò, celeriter ſine dilatione. Eſaiæ. 8. Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant, & quaſi colũbæ ad feneſtras? Vnde S. Bernardus dicit, Verus obediens, neſcit moram, nec mandata procraſtinat, ſed aures parat auditui, oculos viſui, manus operi, pedes itineri, & ſic ſe totum interius colligit, vt imperantis adimpleat exterius voluntatem.

a ¶ *Deſobedecer los mandamientos*. Contra Apoſtoli præceptum ad Hebræos. 13. Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis. Vbi conſtat, quòd obediẽtia præpoſitis præſertim eccleſiaſticis eſt debita. Vnde dicit tx. in ca. omnes. de maio. & obedien. Omnes principes terræ, & cæteros homines, epiſcopis B. Petrus obedire præcipiebat. Per quem tex. Panor. ibi. 1. notab. firmat, quod quantuncũque ſit princeps maximus, tenetur nihilominus Epiſcopo loci obedire in his, quæ ad eius officium ſpectãt. Nullus enim Princeps exẽptus eſt de iure cõmuni à iuriſdictione Epiſcoporũ. Vnde Ambroſius Epiſcopus excommunicauit Imperatorem. cap. duo. 96. diſtincti. Quo fit, ꝙ excommunicatus quantumcumque rex ſiue alius Princeps ſit, eſt vitandus, ſecundùm formam præſentis legis. Tum, quia communio poſtquam excommunicatus ab eccleſia repellitur, inducit peccatum. cap. illud. & ibi Innocen. de cleric. excomm. miniſtr. vbi probatur, quòd excommunicatus tenetur alios vitare, aliàs peccat, ſicut alij ſcienter cum eo communicantes. Gabriel in. 4. ſenten. diſtinctio. 18. quæſtione tertia. dub. 5. Nauar. in. ca. cum contingat. pag. 168. de reſcrip. Ergo cum eadem verſetur ratio, eadem debet eſſe iuris diſpoſitio abſque acceptione perſonarum. c. nouit. de iudi. & per regulam, Quod quiſque iuris alium ſtatuit, eodem iure vti debet. in rub. & nigro. ff. quod quiſq; iur. & ſapientis dicat authoritas, Patere legem, quam ipſe tuleris. cap. cum omnes. & ibi glo. 3. de conſtitutio. Et eſt optimũ pro intellectu & ampliatione huius regiæ conſtitutionis.

b ¶ *Sentencia de excommunion*. Nota excommunicationem ſententiam eſſe. Probatur in rubro. De ſententia excom. In decret. & in. 6. & Clem. & in cap. ſententia paſtoris. 11. quæſtio. 3. gloſſ. in cap. biduum. verb. ſub conditione. 2. quæſtion. 6. dicit ſententiam excommunicationis ſub conditione latam tenere. Panorm. in cap. ſignificauerunt. numero. 11. de teſtib. & in ca. procurationes. num. 8. de cenſib. quanuis alias ſententia ſub conditione lata, non valeat, vt eſt tex. in dict. capit. biduum.

Digitized by Google

¶ Lex IIII. La pena del que fuere condenado por hereje.

¶ El Rey don Enrique eodem titulo.

DESPVES que por el juez eccleſiaſtico[a], alguno fuere condenado por hereje: la meytad de ſus bienes, ſea para la nueſtra Camara.

a ¶ *Por el juez eccleſiaſtico.* Ad iudicem eccleſiaſticū pertinet cognitio huius criminis, vt hic habetur, & latius dixi in.l.3.& ſuprà proxima, vbi latè reſolui materiam huius criminis hæreſis.

¶ *Titulus Quintus. De excommunicatis.*

Titulo V. De los deſcommulgados.

¶ Ley primera. La pena en que caen los deſcõmulgados que por diuerſos tiẽpos perſeueran en la deſcommunion,

El Rey D. Iuā II. en Guadalajara. Año de mil y cccc. y ix.

VIDA Spiritual[b], es el anima la

¶ *Lex Prima.*

b ¶ *Vida eſpiritual.* Vitam æternā dedit nobis Deus, vt inquit Ioānes in prima epiſtola. capitulo quinto. Et hæc vita in filio eius eſt. Qui habet filiū Dei, habet vitam: qui non habet filiū Dei, non habet vitam. Hæc ſcribo vobis, vt ſciatis quoniam vitā æternam habetis, qui creditis in nomine filij Dei. Facit textus in capitulo. reſuſcitatus. de pœnitentia. diſtinctione prima. dum ibi dicitur, Cùm Deus ſit vita animæ: anima vero vita corporis: ſicut corpus viuere non poteſt abſente anima: ita niſi Deo præſente, anima viuere non valet. Sed filius Dei fuit obediens ſemper. Ad Philippenſes ſecundo. Humiliauit ſemetipſum Chriſtus factus obediens vſque ad mortem. Et eſt inſtructio noſtra, vt prælatis obediamus, cuius transgreſsio eſt inobedientia, quæ mortale inducit peccatum quod ſeparat animam à Deo, vt in præſenti habetur, dicendo: *vida ſpiritual es al anima la obediencia, y muerte la deſobediencia.* capitulo ſecundo. de maiorita. & obedient. Et prima. Petri ſecundo. Subditi eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue regi tanquam præcellēti, ſiue ducibus tanquam ab eo miſsis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. capitulo. ſolitæ. de maiorita. & obedient. Obedientia victimis iure præponitur. primo Regum capit. decimoquinto. Melior eſt (inquit) obedientia, quàm victimæ. Ratio eſt, quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò propria mactatur volūtas. cap. ſciendum. decimaoctaua. queſtione ſecunda. vbi Archidiaconus notabiliter dicit, quod obedientia nouem comites, ſeu conditiones habere debet.

¶ Primò, vt exhibeatur libenter, id eſt, voluntariè, ſine cordis murmure. Actuum nono. Domine qd me vis facere? Secundò humiliter ſine vocis cõtradictione. Oſeæ quarto. Populus tuus ſicut hi qui contradicunt ſacerdoti, & corrues hodie. ¶ Tertiò, hilariter, ſine vultus triſtitia, & mœrore. ſecūda. Corinth. nono. Nō ex triſtitia, aut ex neceſsitate: hilarem enim datorem diligit Deus. ¶ Quartò integraliter ſine operis diminutione. Tobiæ quinto. Omnia quæ præcepiſti mihi pater, faciam. ¶ Quintò, ſimpliciter ſine mandati nimia diſtrictione, iuxta illud Pſalmi, In auditu auris obediunt mihi. ¶ Sextò, prudenter, ſine manifeſto errore. Actuum quinto. Oportet magis obedire Deo, quàm hominibus. nam malus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat labijs mendacibus. Prouerbiorum, decimoſeptimo. Hinc ſuadet textus in capitulo. Si Dominus. in fine. vndecima queſtione tertia. dicens notantiſsimè. Dicimus de ſeruis apud dominos, & de vxoribus apud viros, & de filijs apud patres, quòd in illis tantùm debeant dominis, & viris, parentibuſque eſſe ſubiecti, quæ contra Dei mandata non ſunt, & in capitulo. Non ſemper. eadem cauſa & quæſtione. Dicit textus, Non ſemper malum eſt non obedire præcepto. Cùm enim Dominus iubet ea, quæ ſunt contraria Deo, tunc ei obediendum non eſt. Idem probat capitu. Iulianus, & capitu. qui omnipotentem, & capit. qui reſiſtit. & capit. Imperatores. ead. cauſa & quæſt. Vnde Panormita. in capitu. ſi quando. de reſcript.

Digitized by Google

reſcript.& in cap.quanto.de conſuetud.ait. Obediendum eſt ſuperiori in licitis & honeſtis. nō autem cum peccato & ſcandalo. Et inde fit, quòd ideò etiam ſubditi regulares non debent in his, quæ contra Deum eſſent, prælato eorum obedire. Innocē. in cap. ad aures. de temp. ordi. Panormi. in cap.cùm in eccleſijs. col. 1.de maio. & obedien.& in capit. cum ad monaſteriū. in colū. 2. de ſtat.monach. Adde glo.fin. in cap. non in inferenda.23. q.3.& ca. fin. & ibi Cardin. nu.1.ead. cauſa & quæſt.& Felin.in ca. ſi quando.num. 2.de offi.delegat.tex. in.c. inquiſitioni.ad fin.de ſenten.excom. de cuius intellectu agit.Domini.Sotus lib.4. De iuſti.& iur. q.5.art.4.pag.317. Hinc infertur, quod ductum iniuſtè ad mortem,non ſolum Anciani(vulgò Regidores) ſed etiampopulares, poſſunt è manibus iudicis etiam per vim eripere,quia tunc non facit actum iuſtè,nec vt iudex,qui eſt miniſter Dei,ſed tanquam particularis contra rectitudinem rationis & iuris diuini. Exod.20.& humani, & tanquā diabolus, vt aliàs rogatus in quæſtione ſubiecta conſului,& in lectione ordinaria Decreti explicaui in dict.c.non in inferenda.23.q.3.Septimo,veraciter ſine fictione.ad Coloſſ. 3. non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes. Octauò, perſeueranter ſine intermiſsione.ad Philippen.2. Factus eſt obediens patri vſque ad mortem. Nonò, celeriter ſine dilatione. Eſaiæ.8. Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant,& quaſi colūbæ ad feneſtras? Vnde S.Bernardus dicit, Verus obediens, neſcit moram,nec mandata procraſtinat,ſed aures parat auditui, oculos viſui,manus operi, pedes itineri, & ſic ſe totum interius colligit,vt imperantis adimpleat exterius voluntatem.

a ¶ *Deſobedecer los mandamientos.* Contra Apoſtoli præceptum ad Hebræos.13.Obedite præpoſitis veſtris,& ſubiacete eis. Vbi conſtat,quòd obediētia præpoſitis præſertim eccleſiaſticis eſt debita.

obediencia:y muerte la deſobediencia: y deſobedecer los mandamientos a de la ſancta madre ygleſia. Y porque la ſentencia de excommunion es arma con que la ygleſia defiende ſu libertad:y mantiene y gouierna las aīas Chriſtianas con juſticia de Dios:y deue ſer mucho mas temida y guardada que otra ſentencia alguna, porque no ay mayor pena que muerte del anima, y aſsi como el arma temporal mata al cuerpo:aſsi la ſētencia de excommunion b mata el anima y es llaūe de los Reynos de los cielos que encomendo nueſtro

Vnde dicit tx.in ca. omnes. de maio. & obedien. Omnes principes terræ,& cæteros homines, epiſcopis B. Petrus obedire præcipiebat. Per quem tex. Panor.ibi.1.notab.firmat, quod quantuncūque ſit princeps maximus, tenetur nihilominus Epiſcopo loci obedire in his,quæ ad eius officium ſpectāt. Nullus enim Princeps exēptus eſt de iure cōmuni à iuriſdictione Epiſcoporū. Vnde Ambroſius Epiſcopus excommunicauit Imperatorem.cap.duo. 96. diſtincti. Quo fit,ꝙ excommunicatus quantumcumque rex ſiue alius Princeps ſit,eſt vitandus,ſecundùm formam præſentis legis. Tum, quia communio poſtquam excommunicatus ab eccleſia repellitur,inducit peccatum.cap.illud. & ibi Innocen.de cleric. excomm.miniſtr.vbi probatur,quòd excommunicatus tenetur alios vitare,aliàs peccat,ſicut alij ſcienter cum eo communicantes. Gabriel in.4.ſenten.diſtinctio.18.quæſtione tertia.dub.5.Nauar. in. ca. cum contingat. pag.168.de reſcrip.Ergo cum eadem verſetur ratio,eadem debet eſſe iuris diſpoſitio abſque acceptione perſonarum.c.nouit. de iudi. & per regulam,Quod quiſque iuris alium ſtatuit, eodem iure vti debet.in rub.& nigro.ff.quod quiſq; iur. & ſapientis dicat authoritas, Patere legem,quam ipſe tuleris.cap.cum omnes.& ibi glo. 3. de conſtitutio. Et eſt optimū pro intellectu & ampliatione huius regiæ conſtitutionis.

b ¶ *Sentencia de excommunion.* Nota excommunicationem ſententiam eſſe. Probatur in rubro. De ſententia excom.in decret.& in.6.& Clem. & in cap.ſententia paſtoris.11.quæſtio.3.gloſſ.in cap. biduum.verb.ſub conditione.2.quæſtion. 6.dicit ſententiam excommunicationis ſub conditione latam tenere.Panorm.in cap. ſignificauerunt.numero.11.de teſtib.&in ca.procurationes.num.8. de cenſib. quamuis alias ſententia ſub conditione lata,non valeat,vt eſt tex.in dict. capit. biduum.

Mitra Pōtificalis dignitatis videlicet ornatu: quia eam male præſidendo fœdaſti: tuum caput denudamus. Deinde vnus ex miniſtris tradit degradando librum Euangeliorum quem Pontifex degradator aufert de manibus degradandi dicens. Redde Euangelium: quia prædicandi officio: quo ſpreta Dei gratia te indignum feciſti: te iuſtè priuamus. Deinde Pontifex degradator amouet annulum de digito degrandandi ſic dicēs, Annulum fidei ſcilicet ſignaculum: tibi digne ſubtrahimus: quia ipſam ſponſam Dei eccleſiam temere violaſti. Tum vnus ex miniſtris tradit degradando in manus baculum paſtoralem: quem mox Pontifex degradator tollit de manibus degradandi dicens. Auferimus à te baculum paſtoralem. vt per inde correctionis officium quod turbaſti non valeas exercere. Deinde extractis ſibi per miniſtros chirothecis. Pontifex degradator abradit degradando Pollices & manus leuiter cum cultello aut vitro dicens. Sic ſpiritualis benedictionis de libutionis myſticæ gratia: quantum in nobis eſt te priuamus vt ſanctificandi & benedicendi perdas officium & effectū. Poſthæc Pontifex degradator cū eodem cultello aut vitro abradit leuiter caput degradandi dicens. Conſecrationem & benedictionem ac vnctionem tibi traditam radēdo delemus, & te ab ordine Pontificali quo inhabilis es redditus abdicamus. Tum degradando per miniſtros extrahuntur ſandalia.

Degradatio ab ordine Preſbyteratus.

Miniſtri tradunt in manus degradandi calicem cū vino & aqua, ac patena & hoſtia quem Pontifex degradator aufert de manibus degradādi dicens. Amouemus à te quin potius amotam eſſe oſtendimus: poteſtatem offerēdi Deo ſacrificium: miſſamq; celebrandi tam pro viuis quam pro defunctis. Deinde Pontifex degradator abradit leuiter cū cultello vel vitro pollices & indices vtriuſque manus degradandi dicens. Poteſtatem ſacrificandi, conſecrandi: & benedicendi: quam in vnctione manuum & pollicum recepiſti: tibi tollimus hac raſura. Quo dicto Pontifex degradator accipit caſulam ſiue planetam per poſteriorem partem capatij & degradandum exuit dicens.

Degradatio ab odinibus ſacris.

Veſte Sacerdotali charitatem ſignāte, te merito expoliamus: quia ipſam & omnem innocentiam exuiſti. Tum Pontifex degradator aufert à degradando ſtolam dicens.

¶ Signum domini per hanc ſtolam ſignatum, turpiter abiecisti. ideoq; ipſam à te amouemus: quē inhabilem reddimus ad omne ſacerdotale officium exercendum.

Degradatio ab ordine Diaconatus.

Miniſtri tradunt degradando in manus librum Euangeliorum quem Pontifex degradator tollit de manibus eius dicens. Amouemus à te poteſtatem legendi Euangelium in eccleſia Dei: quia id non competit niſi dignis. Tum Pontifex degradator exuit degradandum dalmatica dicens.

Leuitico ordine te priuamus: quia tuum in eo miniſterium non impleuiſti. Deinde Pontifex degradator amouet degradando ſtolam de humeris proiiciens eam poſt tergum dicens.

Stolam candidam quam acceperas immaculatam: in conſpectu Domini perferendam: quia non ſic cognito myſterio exemplum conuerſationis tuę fidelibus præbuiſti vt plebs dicata Chriſti nomine: poſsit exinde imitationem acquirere: iuſte à te amouemus: omnem Diaconatus officium tibi prohibentes.

Degradatio ab ordine Subdiaconatus.

Miniſtri tradunt in manus degradandi librum Epiſtolarum quem Pontifex degradator de manibus illius accipit dicēs. Auferimus tibi poteſtatem legendi epiſtolam in eccleſia Dei: quia hoc miniſterio indignus es redditus. Tum Pontifex degradator exuit degradandum tunicella dicens.

Tunica ſubdiaconali te exuimus: cuius cor & corpus timor domini: caſtus & ſanctus in eternū permanens: non conſtringit. Deinde Pōtifex degradator accipit à degradando manipulum dicens.

Depone manipulum: quia per fructus bonorum operum quos deſignat: non expugnaſti ſpiritalis inſidias inimici. Tum Pontifex tangens amictum degradandi dicit.

Quia vocem tuam non caſtigaſti: ideò amictum à te auferimus. Poſthæc vnus ex miniſtris tradit in manus degradando vrceolos cum vino & aqua: ac bacile cum manutergio: ac calicem vacuum cum patena. Tum Archidiaconus tollit de manu degradandi vrceolos cum vino & aqua: ac bacile cū manutergio. Pontifex calicem vacuum & patenā tollit dicens.

Poteſt

¶Poteſtatem introeundi ſacrarium tangendi Pallas: vaſa, & alia indumenta ſacra: omneque ſubdiaconatus miniſterium exercendi à te amouemus. Deinde miniſtri exuunt degradandum cingulum: albam, & amictum.

¶Degradatio ab ordine Acolytatus.

VNus ex miniſtris tradit in manus degradando vrceolum vacuum, quem Pontifex degradator tollit de manibus illius dicens. Immunde: vinum & aquam ad Euchariſtiam de cætero non miniſtres. Tum vnus miniſtrorũ tradit in manus degradando candelabrum cum cereo extincto quod Pontifex degradator accipit de manibus illius dicens. Dimitte perferendi viſibile lumen, officium: qui præbere ſpirituale moribus neglexiſti: ac vniuerſum acolytatus officiũ, hic depone.

¶Degradatio ab ordine exorciſtatus.

VNus ex miniſtris tradit degradando in manus librum exorciſmorum: quem Põtifex degradator tollit de manibus illius dicens. ¶Priuamus te poteſtate impõnendi manum ſuper energuminos, & dæmones de obſeſsis corporibus expellendi, omni tibi exorciſtatus officio interdicto.

¶Degradatio ab ordine, lectoratus.

VNus miniſtrorum tradit degradando in manus librum lectionum: quem Pontifex degradator tollit de manibus illius dicens. ¶Iñ eccleſia Dei non legas vlterius: neque cantes neque panes aut fructus nouos vllatenus benedicas: quia tuum officium non impleuiſti fideliter & deuote.

¶Degradatio ab ordine hoſtiariatus.

VNus ex miniſtris tradit degradando in manus claues eccleſiæ quas Pontifex degradator tollit de manibus illius dicens. ¶Quia in clauibus erraſti claues dimitte: & quia oſtia cordis tui male dæmonibus obſeraſti, amouemus a te, officiũ oſtiarij: vt non percutias cymbalum: non aperias eccleſiam: non ſacrarium: non librum amplius prædicanti.

¶Degradatio à prima tonſura.

POntifex degradator extrahit degradando ſuperpellicium dicens. ¶Authoritate Dei, omnipotentis Patris & Filij & Spiritus ſancti ac noſtra tibi auferimus habitum clericalem, & nudamus te religionis, ornatu: atque deponimus: degradamus: ſpoliamus, & exuimus te omni ordine: beneficio & priuilegio clericali: & velut clericalis profeſsionis indignum: Redigimus te in ſeruitutem & ignominiam habitus ſecularis ac ſtatus. Tum Pontifex degradator cum forficibus tondere incipit: & per barbitonſorem ibidem præſentem totaliter tonderi facit caput degradandi dicens: ¶Te velut ingratũ filium à ſorte Domini ad quã vocatus fueras abijcimus: & coronam tui capitis: Regale quidem ſignum ſacerdotij: de tuo capite amouemus. Propter tui regiminis prauitatẽ. Deinde ſi velit Pontifex dicit. Quod ore cantaſti corde non credidiſti nec opere impleuiſti: ideò cantandi officium in eccleſia Dei a te amouemus. Tũ miniſtri Pontificis exuunt degradatum veſte & habitu clericali: & ipſum induunt habitum ſecularem: Quo facto ſi fuerit talis caſus quòd degradatus iuxta cõſtitutiones Innocentij Papæ tertij tradi debeat curiæ ſeculari. Pontifex degradator degradatum amplius non tangit: ſed in hunc modum contra ipſum pronunciat dicens. ¶Pronunciamus, vt hunc exutum omni ordine, ac priuilegio clericali: curia ſecularis in ſuum forum recipiat degradatum. Tum Pontifex degradator efficaciter & ex corde: omni inſtantia pro miſerrimo illo derelicto intercedit apud iudicem ſecularem: vt citra mortis periculum: vel mutilationis contra degradatum ſententiam moderetur dicens.

¶Degradatio ab ordinibus ſacris.

DOmine iudex: Rogamus vos cum omni affectu quo poſſumus: vt amore Dei: Pietatis & miſericordiæ intuitu & noſtrorum interuentu precaminum: miſerrimo huic nullum mortis vel mutilationis periculum inferatis. Quo facto miniſtri curiæ ſecularis degradatum ſub ſua cuſtodia recipiunt: & diſcedunt.

obediencia:y muerte la deſobediencia: y deſobedecer los mandamientos [a] de la ſancta madre yglesia. Y porque la ſentencia de excommunion es arma con que la yglesia defiende ſu libertad:y mantiene y gouierna las aĩas Chriſtianas con juſticia de Dios:y deue ſer mucho mas temida y guardada que otra ſentencia alguna, porque no ay mayor pena que muerte del anima, y aſsi como el arma temporal mata al cuerpo:aſsi la ſẽtencia de excommunion [b] mata el anima y es llaue de los Reynos de los cielos que encomendo nueſtro

reſcript.& in cap.quanto.de conſuetud.ait. Obediendum eſt ſuperiori in licitis & honeſtis. nõ autem cum peccato & ſcandalo. Et inde fit, quòd ideò etiam ſubditi regulares non debent in his, quæ contra Deum eſſent, prælato eorum obedire. Innocẽ. in cap. ad aures. de temp. ordi. Panormi. in cap.cûm in eccleſijs. col. 1.de maio. & obedien.& in capit. cum ad monaſteriũ. in colũ. 2. de ſtat.monach. Adde glo.fin. in cap. non in inferenda.23. q.3.& ca. fin. & ibi Cardin. nu.1.ead. cauſa & quæſt.& Felin.in ca. ſi quando.num. 2.de offi.delegat.tex. in.c. inquiſitioni.ad fin.de ſenten. excom. de cuius intellectu agit. Domini. Sotus lib.4. De iuſti.& iur. q.5.art.4.pag.317. Hinc infertur, quod ductum iniuſtè ad mortem, non ſolum Anciani (vulgò Regidores) ſed etiampopulares, poſſunt è manibus iudicis etiam per vim eripere, quia tunc non facit actum iaſtè, nec vt iudex, qui eſt miniſter Dei, ſed tanquam particularis contra rectitudinem rationis & iuris diuini. Exod.20.& humani, & tanquã diabolus, vt aliàs rogatus in quæſtione ſubiecta conſului, & in lectione ordinaria Decreti explicaui in dict.c.non in inferenda.23.q.3. Septimo, veraciter ſine fictione.ad Coloſſ. 3. non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes. Octauò, perſeueranter ſine intermiſsione.ad Philippen.2. Factus eſt obediens patri vſque ad mortem. Nonò, celeriter ſine dilatione. Eſaiæ.8. Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant, & quaſi colũbæ ad feneſtras? Vnde S.Bernardus dicit, Verus obediens, neſcit moram, nec mandata procraſtinat, ſed aures parat auditui, oculos viſui, manus operi, pedes itineri, & ſic ſe totum interius colligit, vt imperantis adimpleat exterius voluntatem.

a ¶ *Deſobedecer los mandamientos.* Contra Apoſtoli præceptum ad Hebræos.13. Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis. Vbi conſtat, quòd obediẽtia præpoſitis præſertim eccleſiaſticis eſt debita.

Vnde dicit tx.in ca. omnes. de maio. & obedien. Omnes principes terræ, & cæteros homines, epiſcopis B. Petrus obedire præcipiebat. Per quem tex. Panor. ibi. 1. notab. firmat, quod quantuncũque ſit princeps maximus, tenetur nihilominus Epiſcopo loci obedire in his, quæ ad eius officium ſpectãt. Nullus enim Princeps exẽptus eſt de iure cõmuni à iuriſdictione Epiſcoporũ. Vnde Ambroſius Epiſcopus excommunicauit Imperatorem. cap.duo. 96. diſtincti. Quo fit, ꝙ excommunicatus quantumcumque rex ſiue alius Princeps ſit, eſt vitandus, ſecundùm formam præſentis legis. Tum, quia communio poſtquam excommunicatus ab eccleſia repellitur, inducit peccatum. cap.illud. & ibi Innocen. de cleric. excomm. miniſtr. vbi probatur, quòd excommunicatus tenetur alios vitare, aliàs peccat, ſicut alij ſcienter cum eo communicantes. Gabriel in.4.ſenten.diſtinctio.18.quæſtione tertia.dub.5. Nauar. in. ca. cum contingat. pag.168.de reſcrip. Ergo cum eadem verſetur ratio, eadem debet eſſe iuris diſpoſitio abſque acceptione perſonarum.c.nouit. de iudi. & per regulam, Quod quiſque iuris alium ſtatuit, eodem iure vti debet.in rub.& nigro.ff.quod quiſq; iur. & ſapientis dicat authoritas, Patere legem, quam ipſe tuleris.cap.cum omnes.& ibi glo. 3. de conſtitutio. Et eſt optimũ pro intellectu & ampliatione huius regiæ conſtitutionis.

b ¶ *Sentencia de excommunion.* Nota excommunicationem ſententiam eſſe. Probatur in rubro. De ſententia excom. in decret.& in.6.& Clem. & in cap.ſententia paſtoris.11.quæſtio.3.gloſſ.in cap. biduum.verb.ſub conditione.2.quæſtion. 6.dicit ſententiam excommunicationis ſub conditione latam tenere. Panorm.in cap. ſignificauerunt.numero.11.de teſtib.& in ca.procurationes.num.8. de cenſib. quanuis alias ſententia ſub conditione lata, non valeat, vt eſt tex. in dict. capit. biduum.

ſeñor al Apoſtol ſant Pedro y a ſus ſucceſſores y miniſtros de la ygleſia: y les dio poder de ligar, y abſoluer las animas ſobre la tierra: y porque el mayor quebrantamiento de la fe Chriſtiana es el menoſprecio de la ſancta Igleſia. Porende confirmamos, y aprouamos, y mandamos q̃ ſean guardadas las leyes que ſobre eſta razon hizieron y ordenaron los Catholicos Reyes dõ Alonſo en las Cortes que hizo en Madrid: y el Rey Don Enrique II. en las Cortes que hizo en Toro: y el Rey dõ Iuan primero en las Cortes que hizo en Guadalajara: por las quales dichas leyes los dichos Reyes nueſtros progenitores: ordenaron y mandarõ que qualquier perſona que eſtuuiere deſcommulgada por denunciacion de los Prelados de la ſancta Ygleſia por eſpacio de treynta dias: que pague en pena cient marauedis de los buenos que ſon ſeyſcientos marauedis de moneda vieja. E ſi eſtuuiere endurecido en la dicha deſcommunion ſeys meſes cumplidos: que pague en pena mil marauedis de la dicha moneda buena: que ſon ſeys mil marauedis de la dicha moneda vieja. E paſſados los dichos ſeys meſes ſi perſiſtiere en la dicha deſcommunion: que pague ſeſenta marauedis de los buenos: cada vn dia: y demas que lo echen fuera de la Villa, o lugar donde biuiere: porque ſu participacion ſea eſcuſada: y ſi en el lugar entrare que la meytad de ſus bienes † ſean cõfiſcados para la nueſtra Camara: y las di-

quem commendat Panormit. in capit. in literis. in fin. de offic. delegat. Socin. in tracta. reg. cum fallent. regu. 369. Ergo eſt ſententia. Sed gloſſ. ibi dicit, q̃ non eſt ſententia diffinitiua, ſed interloquutoria. in verbo. ſententia. glo. in ſumm. verbo. quòd autem. ſecunda. quæſtioni, 1. Quia cùm iudicialiter profertur à iudicè, tale præceptum ſub pœna excommunicationis vim interloquutoriæ habet, iuxta gloſ. in authen. De litigioſis. §. ad excludendas. verb. interlocutionibus. coll. 8. non alibi ſecũdùm Angel. in. l. q agnitis. numero. 2. ff. de except. & in authẽ. de hæred. & falcid. §. illud quoque. vbi vide glo. verb. decreto. Idem Angel. in rubri. ff. de iudi. gloſſ. verb. bo. ſententiarum. in l. cum clericis. C. de Epiſcop. & Cleric. Et Alexand. declarat, quæ ſit ſententia interloquutoria, ſeu diffinitiua in rubr. ff. de re iudicat. Et q̃ ſententia excommunicationis ſi iudicialiter proferatur ſit interloquutoria, conſtat, quia non definit negotiũ, ideò que quandocunque reuocari poteſt. vt notat Feli. in rubri. de re iud. num. 15. vbi plures cõcordantias citat. Ludouic. Gomeſ. in ca. 2. §. ſtatuto. numero. 9. de conſtitu. lib. 6. Et ſic poſſunt intelligi iura, quæ dicunt eam ſententiam eſſe, & interloquutoriam, cum à iudice in iudicio profertur: ſi autem extra iudiciũ appellatur cẽſura, & nõ venit nomine ſentẽtiæ, quia eſt pœna, & non ſentẽtia, ex communi mente relata à Ludou. Gomeſsio vbi ſupra, quo fit, petenti abſolutio-

† La mitad de ſus bienes. Cõcor. l. 4. tit. fin. infr. iſto lib. 8.

Digitized by Google

lutionem, refuſis expenſis regulariter concedendam eſſe, vt practicatur ex cap. ex parte. de verb. ſigni. Deinde deducitur, quòd extra iudicium datur abſolutio, ſicut & excommunicatio profertur cap. delecto. de ſententia excommu. lib. 6. & ſic impropriè dicitur interloquutoria, cùm ſit de his, quæ incidunt, & emergunt in iudicio interloquutoria ſententia. glo. in Clemen. vnic. de ſequeſtratio. poſſeſ. & fructuum. verb. diffinitiua. vbi latè dixi. Ergo reſolutio ſit, quòd excommunicatio iudicialiter lata dicitur interloquutoria, non diffinitiua: ſi verò extraiudicialiter, dicenda eſt cenſura, ſeu pœna. Et ſic intelligenda ſunt iura, quæ de hac re mentionem faciunt, & capitu. 2. §. ſtatuto. de conſtit. lib. 6. & tex. in præſenti. & Archidi. in cap. decernimus. 18. diſtinctio. ad fin. ait. Et nota hic contra quorundam opinionem ſententiam excõmunicationis dici ſententiã. ca. ſentẽtia paſtoris. 11. quæſtio. 3. Sic etiam abſolutio. vt 11. quæſtio. 3. cap. 2. vbi de hoc Hug. Dic ſecundùm Tancredum, quòd excommunicatio vel interdictum impropriè dicitur ſententia. Et hoc ideo, quia potiùs ponit, quàm finẽ cauſæ imponat. Hactenus verba facit Archidi. & ſunt memoriæ mandanda. ¶ Iuxta præmiſſa quæritur, Quid ſit Excõcommunicatio? Goffred. de Trano in ſum. de ſententia excommunic. numero primo. dicit, quòd excommunicatio eſt aliquando à ſacramentis excluſio. Aliquando à communione fidelium ſeparatio. vt. 11. quæſtio. 3. §. euidenter. & 3. quæſt. 4. cap. Engeltrudam. de excep. cap. à nobis. capit. pen. de ſententia excommu. Vel generaliter dici poteſt, quòd excommunicatio, eſt à qualibet licita communione, vel legitimo actu ſeparatio, Vnde Adam fuit excommunicatus ab eſu ligni vitæ. Geneſ. dicente Domino, Videte ne fortè ſumatis de ligno vitæ. vt in dict. §. euidenter. & ibi nume. 2. ſpecies excommunicationum declarat. Idem tranſcripſit tacito authore Hoſtienſ. in ſum. eiuſ. tit. §. 1. & §. 2. Diffiniri autem poteſt ſecundùm Panor. in rub. extra eod. numero tertio. Excommunicatio eſt cenſura à Canone, vel iudice eccleſiaſtico prolata, priuans legitima communione ſacramentorum, & quandoquè hominum. Et cum hac definitione alios antiquos referens tranſit Felin. in ead. rubr. colum. 2. nume. 2. ad fin. verſicu. Quid ſit excommunicatio. Nicol. Nanus in Polyantea. verbo. Excommunicatio. columna prima. Syłueſt. in ſumm. verb. Excommunicatio. 1. poſt Angel. eod. verb. in cap. 1. in princip. Vel dic, Excommunicatio eſt cenſura eccleſiaſtica à iure vel homine propter crimen, vel contumaciam in ſingulares perſonas lata, eas a communione ſacramẽtorum, & quandoque hominum priuans. Dixi, cenſura, ad denotandum genus. nã ſub hac dictione venit excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum. tex. in cap. quærenti. de verb. ſignifi. notat Ioan. de Lignano in tract. de cenſura eccleſiaſti. in princ. Ioan. Calderi. de interdicto eccleſiaſtico. colum. 2. num. 3. Ioan. in ſum. confeſſo. lib. 3. tit. 33. quæſt. 219. Angel. Clauaſ. in ſum. verb. Cenſura. Et ſic dictum eſt ſupra, quòd excommunicatio eſt impropriè & ſtrictè ſententia. vt declarant Panorm. & Feli. in rub. de ſenten. excommu. nu. 2. ¶ Dixi, a iure: vt denotarem omnem excommunicationem, quæ fertur a Canone ipſo iure, modò illam inferat Papa, modo legatus ſeu Archiepiſcopus, ſeu Epiſcopus in ſua Diœceſi ſeu prouincia, cùm omnes poſſint eam promulgare iuridicè, cap. 2. de conſti. lib. 6. capit. corripiuntur. 23. quæſtione quarta. cap. viſis. 16. quæſtio. 2. Et per illud verbum, a iure, excluduntur omnes, qui non poſſunt ſtatuere, vel facere ius, vt hi excommunicare non poſſint, modo præmiſſo. ¶ Dixi, vel homine eccleſiaſtico. vt adnotaremus, quod iudex aliquando profert ſententiam excommunicationis contra contumaces, vel propter offenſam præteritam, vel quæ in futurũ fieri ſperatur. Syłueſt. verb. Excommunicatio. 1. not. 1. Et dixi, eccleſiaſtico, vt excluderem ſeculares, quibus tractus ſpiritualium inhibitus omnino eſt. cap. 2. & ibi nota. de iudic. ¶ Deinde dicitur, propter contumaciam, &c. vt explicarem cauſam materialem, ob quam excommunicatio fulminanda eſt: quia ſententia excommunicationis fertur propter contumaciam. cap. ex parte. de verb. ſign. capit. primo. de iudic. gloſſ. in cap. nemo epiſcoporum. 11. quæſtio. 3. gl. optima in cap. epiſcopi. verb. minimis. 11. quæſtione tertia. cap. ſed illud. 45. diſtinct. ca. tam ſacerdotes, & cap. de illicita. 24. quæſtio. 3. gloſſ. in cap. 1. de iudic. Panorm. in cap. fraternitati. numero primo. de cleri. excommun. miniſtr. & in cap. cùm non ab homine, num. 25. de iudi. vbi inquit, quod excommunicatio eſt pœna contumaciæ, non delicti. vbi vide Barba. num. 87. Quæ contumacia quadrupliciter committi poſſe declarat Richard. de Mediauilla in. 4. ſentent. diſtin. 18 quæſtione ſecunda. articulo tertio. & ſic propter contumaciam quis amittit beneficium dilationis legalis, indultum miſerationis cauſa. Bal. per textum ibi in. l. ſi conſtante. §. quoties, ff. ſolut. matrimon. Ratio eſt, quia contumacia eſt delictum, vt ſupra dictum eſt. l. omne delictum. in princ. ff. de re militar. l. contumacia. ff. de re iudic. Felin. in. c. ex parte. num. 27. de conſtit. Iaſo. in. l. ſancimus. num. 20. de iudic. Ioan. Lupus in repet. capit. per veſtras. fol. 66. columna quarta. num. 18. §. gloſ. in l. ſi filius. ff. de interrogat. actio. l. 10. titu. 9. part. 1. & non obedire ſuperiori, eſt peccatũ, & inobediẽtia inter mortalia annumeratur à Paul. ad Roman. 1.

mam.1.& 2.ad Timotheum.3.Sanctus Thom. 2. 2.quæſtio.104. articu.primo. & 2. quæſtio.105. articulo primo. Et excommunicatio fertur pro mortali.cap.nemo.11.quæſtione tertia.Ergo contra contumacem.Quo fit,quòd ſi nobilis fuit contumax in comparendo ad iudicis præceptum,vel mulier honeſta,quãuis aliàs ex cauſa ciuili in carcere detineri non poſsit, tamen ex hac rebellione & contumacia detinere poterit iudex inobedientem & contumacem, quia commiſit delictũ. Quod eſt in praxi notandum,vt aliàs conſului cõtra nobilem,qui vendidit rem dotalem, quã mulier vendicauit ab emptore, & emptor egit de cui ctione contra maritum venditorem, quod ex eo quòd rem alienam vendidit, commiſit delictum tanquam Paganus & plebeius poterit pro debito in carceribus conijci.Et ita obtentum fuit. Et ſic pro contumacia infertur excommunicatio, vt ſupra dictum eſt.Et notat Martinus Nauar. in Manual.confeſſ.capit.27.num.9.quæ inducitur mortem,& loco eius infertur.ca. per venerabilem. ad fin.ibi,in quibus cum aliquid fuerit difficile, vel ambiguum, ad iudicium eſt ſedis Apoſtolicæ recurrendum,cuius ſententiam qui ſuperbiens contempſerit obſeruare,mori præcipitur, id eſt, per excommunicationis ſententiam velut mortuus à communione fidelium ſeparari qui ſubſunt legiti.capitulo ſecundo.de maiori.& obedi. ergo nimirum,ſi in carceribus detineatur propter contumaciam, vel aliud delictum, cùm omne priuilegium,& dignitatem tollat peccatum. Et eſt notãdum,quòd contumacia quælibet quantuncunque minima,eſt digna excommunicatione.gloſ. in capitu.duo ſunt. 96. diſtin. ſing. ſecundum Rip. in cap.1.num.29.de iudi.vbi Panormi. numero. 10. Et Cardi.in cap.cùm non ab homine.columna.1. eiuſdem tit. Barbat. in tract. de teſtibus. 3. part. num.9.Lud.Montaltum in tract. de reprobatio. ſententiæ Pilat.artic.3.num.25.Eſt gloſſ.ſimil.in l.in actionibus. verb. non etiã. ff. de in litem iur. Et eſt notandum, quòd contumacia contrahitur præcedente monitione iudicis,non antè, cùm voce ſit explicandum, & non in mente retinendum præceptum, ad hoc, vt contumax ſit cenſendus, & cum dilatione temporis ſecundum ſubiectam materiam,& qualitatem, & neceſsitatem negotij eſt præceptum faciendum ſub excommunicationis pœna ex officio, ſeu ad partis petitionem. Si tamen à iure proferatur, nulla requiritur noua citatio,ſeu monitio:quia lex,quæ imponit excommunicationem propter factum damnatum, ſemper loquitur, & mouet homines ne committant. argum.l.Arriani.C.de hæret.ideò ipſo facto, ſine alia citatione & monitione fuit contumax, & rebellis,ac excommunicatus & ſeparatus à communione eccleſiæ,ſicut primi parentes fuerũt excluſi à Paradiſo deliciarum propter inobedientiam. Geneſ.3.Et tantũ fuit adhibita declaratio criminis per eorum confeſsionem, & à tempore commiſsi criminis fuit lata ſententia. vt in capit. cùm ſecundùm leges.de hæret. libro ſexto. Non ergo requiritur alia citatio ſeu monitio in excommunicatione lata à iure:quia à tempore promulgatæ legis fuit facta omnibus ſubditis Catholicam fidẽ profitentibus, & ſic cõtumacia & rebellio præceſsit in curſu ipſius, ſicut in ea, quæ ab homine profertur.vt in cap. ſi quis ſuadente.17.quæſt.4. cap.à nobis.21.de ſententia excommu. ca.vt animarum.de conſti.lib.6.cap.reprehenſibilis. (26. capite in ordine) de appellat. cum pluribus alijs caſibus,quibus quis propter delictum in excommunicationem ipſo iure incidit, de quibus per Goffred.& Hoſtien.in ſumma de ſententia excõmu.glo.in Clem.1.eod.tit. Ponit.52. caſus gloſſ. in fini.in cap.eos. eod. tit.lib. ſexto. Anchar. in dict. capit. reprehenſibilis. numero primo. Excommunicatio in pluribus caſibus incurritur. & 112. refert Luc. Pen. in.l. contra publicam. colum. 4. de re milit.lib.12.l.2.titu.9.part.1. Et ad præmiſſa quando requiratur vel non monitio in ſententia lata à iure, vel ab homine propter offenſam futuram,declarat Nauar. in cap. cùm contingat.2.cauſa nullitatis.pag.2.de reſcript. & in manuali confeſſ.cap.27.nume.10. pag.626. D.Couar. in cap. Alma mater.1.part.§.9.de ſenten.excommunic.lib.6.

¶ Vlterius dixi, in ſingulares perſonas profeſsionem Chriſtianam habentes lata.Per hoc tangitur materialis cauſa circa quam Nam excommunicatio in hominem Chriſtianum ferenda eſt: nam Iudæus,infidelis, ſeu Saracenus cum extra eccleſiã ſint,& ideò iuxta Apoſtoli dictũ.1.ad Corint.5. de his qui foris ſunt,nihil ad nos cap. Gaudemus. de diuort. excommunicandi non ſunt. Quia qui nunquam fuit in eccleſia, ab eccleſia ſeparari non poteſt,cum priuatio præſupponat habitum præcedentem illius rei,à qua quis priuatur. l. decem, ff.de verborum oblig.cap.ad diſſoluendũ. verſic. Quo circa.de deſponſ.impube. vbi Præpoſit. numero primo.capit.quod verò non formatum.32. quæſtione ſecunda.l. nominationes. in fin. C.de appel.l.& ideò.ff.de don.inter vi.& vxo.l.5.§.ſi/ nec.vbi Iaſo.num.6.ff.de iur.iur.l.eius qui in prouincia.§.quòd ſi ſtipulatus. verſic. quoniam tunc non poſſent.vbi Paul.numero tertio.ff.ſi cert.peta.Et ita procedit text.in cap. omnis Chriſtianus 11. quæſtione tertia. Item homo,& nõ vniuerſitas,ſeu Collegium excommunicari debet. Et ideo ferri debet contra ſingulares perſonas,quę culpabiles vniuerſitatis, ſeu Collegij apparuerint. c. Roma-

Digitized by Google

Romana.§.in vniuerſitatem.de ſententia excommu.lib.6.vbi latè declaraui Ann.1549.Salmanticæ legendo.Specu.de ſententia excomm.§.1.numero nono.Felinus in cap.dilectæ.num.6.de exceptio.Areti.in cap.cum tu.numero primo. de teſtib.Bonifa.in Clem.Frequens. num. 162. de exceſſ.prælat.Ricard.in.4.ſenten.diſtin.18.artic.5. quæſtione tertia.¶ Dixi,à communione eccleſiæ & fidelium.vt in cap.nihil.& cap.canonica.ibi.& à conſortio totius Chriſtianitatis eliminamus, quouſq; & c.11.quæſtione tertia.capit.de viduis: 27 quæſtione prima.cap.tam ſacerdotes. 24. quæſtione tertia.cap.ſi quis laicus.11.quæſtio.3.cap. à nobis.de excep. & ibi Anchar. cap. ſicut nobis. de ſententia excommu.gloſſ.in capit.2. de offic. ordi.glo.1. in cap. cum non ab homine. de iudic. gloſſ.in cap.duobus.iſto tit. de ſententia excommu.l.5.tit.9.part.1.Eſt notandum, quòd duplex eſt excommunicatio, quædam maior, alia verò minor.vt colligitur ex cap.ſi celebrat.de cleri.excom.miniſtran.Illa prohibet hominem a cõmunione ſacramentorum & hominum actiue & paſſiuè,quia nec ipſe poteſt alijs alloqui ſine peccato,nec alij cum eo.vt in cap.illud.de cleri.excommu. miniſtran. & ſupra dictum eſt. nec adminiſtrare ſacramenta ſibi,nec alijs, nec recipere.Et ſi durante excommunicatione celebret miſſam, irregularis efficitur.dict.cap.ſi celebrat.l. 1. tit. 9. part.1.cap.primo. de ſententia excommu. lib. 6. & capitulo primo.de ſententia & iudi. libro ſexto,quæ probant talem irregularitatem a ſolo Papa diſpenſabilem eſſe. De hoc alibi in tracta.irregularitatis actum eſt.Et plura damna incurrit homo propter excommunicationem, quorum vnũ in hac lege.1.exprimitur.aliud in capit.intelleximus.de iudi.& in capit. decernimus. de ſententia excommu.libro ſexto, aliud in dict. cap. ſi celebrat.& in capitulo primo.de re iudi.lib.6.Et a cõtrario explicantur in l.6.vbi Greg. Lopez tit. 9. part. 1.Traditur Satanæ, ſi excommunicatio iuſta eſt cap.omnis Chriſtianus.11.quæſtio. tertia. & eo vtitur diabolus,vt homo vti ſolet iumento, ſeu pecore.gloſſ.in cap.audi denique.11.quæſt.3 in glo.1.quam laudat Panorm. in cap. ſi quis numero tertio.de reb. eccle. non alien. Hoſtienſ. & Ioan.And.in capit. quoniam. de Iudæ. Cui tamẽ eſt glo.ſimil.in capit.plerumque.in gloſ.in verb. & à porcis 2.quæſtione.6. aliud in capit. poſtulaſtis.de cleri. excommu. miniſtrant. vbi collatio beneficij facta excommunicato non valet. Dixi in capitulo primo.de reſc.lib.6.vbi habetur reſcriptum ab excommunicato impetratum inualidũ eſſe extra caſus ibi expreſſos.Et quod excommunicato beneficia conferri non poſſent. Tenet Rebuff.in concordata de poſſeſ.pacificis.num. 205. verſi. Decimoquarto.Staphile.de literis gratiæ & iuſtitiæ.titu. De vi & effectu clauſula fol.65.col. 2.Nauar.in manua.confeſſo.cap.25. numer. 139. & alibi ſæpe. Item vaſſallus non cogitur durante excommunicatione domini, ei ſeruire. cap. quoniam multos.11.quæſtio. tertia, vt habetur in 6. volu.tract.diuerſ.docto.fol.185. num. 37. Quod intellige dominum viſitando, vel cõuerſando,inequitando,in eundo, in cibo, & potu,vel ei curiã faciendo,in quibus omnibus abſtinere debet vaſſallus ab eo,ſicut à cæteris excommunicatis,& ſic non facient ei exercitum, non ibunt cum eo ad bellum,non defendent eum,nec auxilium præſtabunt:tamen tributa, & penſiones, & debita ſoluent,præſertim ſi in obligatione eſt interpoſitũ iuramentum de ſoluendo. Hugut. & Cardin. in cap.nos ſanctorum.art.2.colum.1.15. quæſtio.6. Item eccleſia non orat pro excõmunicatis, quod in Paraſceue eccleſia pro Iudæis, & Paganis orat, ſed non pro excommunicatis.optimè probat Caietan.in.1. tomo opuſculorum. tract. 19. De excmunicatione quæſtio. vnica. vbi alia plura damna enumerat, quæ excommunicato proueniunt. Item excommunicato non eſt concedenda in integrum reſtitutio,ſecundùm Panorm. Imol. Feli. & Paul. Pariſ.in capit.ſignificauerunt. nume. 44. de exceptio. Petrus Dueñas in tract. regula. cum fallent. regula.270. incipient. Excommunicatus non poteſt. ¶Item etiam excommunicatus non excuſatur ab his quæ ſunt oneris, ne ex ſua malitia commodum conſequatur. Ideò tenetur dicere horas Canonicas tanquam particularis & ſecretè in modum ſuffragij.Ioan.monach.Innoc. & Ioã. Andr.columna tertia.in capitulo primo. de ſententia excommu.lib.6.glo.in cap.2.de cleri. excommu.miniſt.& glo.in cap.presbyterum. 28.diſtinctio.in gloſſ.vltim. Quam notabi. dixit Philip.Deci.in cap. intelleximus. columna ſecunda. numero quinto.de iudi.& in capi. cùm inter priorem.columna prima. numero primo. de excepti. Tenet Goffred.in ſumm.de cleri. excommu. miniſtrant.§. Eſt autem ſciendum. Hoſti. in ſumm. eiuſdem tituli.§.1.verſic.excommunicatus.Ioan. Montaigne in tract.de bigamia.quæſtione quinta,num.25.Hierony.Gigas in tract. de penſioni. quæſtione 64.Archiepiſ.Florent.3. par. titu.24. cap.76.columna ſecunda. Angel.verb. Degradatio.quæſtio.8.& in verb.Hora. quæſtione tertia. Albert. Troti. lib. ſecundo. de vero & perfect. cleric. capit. 41. num. decimo. Communem dicit poſt Nauar. Couar.in repe.capit.Alma mater. 1.par.§.3. num.8. fol.28. columna prima de ſententia excommu. lib.6.& lib. tertio Variarum reſolut.cap.13.num.8.verſic.12. hinc etiam deducitur.Idem concludit dicẽdum in depoſito & de-

Digitized by Google

gradato, vt ibi per eum in vtroque loco videbis. Facit gloſſ. fin. in cap. dictum. 81. diſtinctione dicens clericum depoſitum viuere teneri ſecũdùm regulam eccleſiæ. quam commend. Philipp. Franch. in capit. degradatio. num. 4. de pœn. lib. 6. ergo pro opinione communi ſuprà adducta Nicol. Plou. in tracta. de horis Canonicis. eandem concluſionem probat in. 1. part. quæſt. 12. & Albertus Ferrari. in tracta. de horis Canoni. nume. 16. Deci. in dicto capitulo. cùm inter. columna. 7. nume. 13. de exceptio. In modum ergo ſuffragij tenetur excõmunicatus horas canonicas dicere tanquam particularis, & ſine communicatione alterius: nam priuatus non debet exercere officium, donec ſit reſtitutus. cap. epiſcopus presbyter. 11. quæſtio tertia. Et ad idem eſt tex. in capi. ad præſentiam. de appellatio. vbi celebrans ſolenniter diuina non punitur, ſi ante incurſum ſententiæ excommunicationis legitimè appellauit, ex eo quòd interim celebraſſe conſtiterit, ſi autem eo. tex. non conſtaret de legitima appellatione à ſententia excommunicationis, puniretur, cùm aduerſus præceptum eccleſiæ id feciſſe appareat. Ea enim, qua ſunt oneris, propter excommunicationis cenſuram non tolluntur ab excommunicato, ſed tantum ea quæ ſunt honoris, ne ex ſua malitia commodum reportare videatur. Panormi. in capit. intelleximus. numero quarto. de iudi. & iterum in cap. cùm cauſam. num. 9. de iuram. calum. Idcoque quanuis teneatur dicere horas Canonicas, & in hoc grauetur ſub pœna peccati mortalis tanquam ſi non eſſet excommunicatus: ne ſtultus ſit melioris conditionis, quàm ſapiens. Nihilominus durante excommunicatione non facit fructus beneficij ſuos, & tenetur, ſi quos perceperit, ad reſtitutionem, cùm à communione eccleſiæ ſit priuatus, meritò & ab eius commoditatibus erit ſeparandus. text. vbi Panormi. in cap. paſtoralis. §. verum. num. 18. de appellatio. gloſſ. vlti. ad fin. in cap. ſtudeat. 50. diſtinctio. Robert. Maranta. in ſpecul. aduocat. pag 589. in 6. part. §. ſecundus actus principalis qui emergit in hac vltima parte iudicij eſt appellatio. num. 168. verſi. Item. poteſt iudex. Et Hieronymus Gigas. de penſionibus eccleſiaſticis. quæſtio. 64. in princ. Archiep. Florent. 3. part. tit. 24. cap. 76. columna tertia. Paludan. in 4. ſenten. diſtinction. 18. quæſtio. 4. columna ſecunda. Card. in cap. perpendimus. colum. 31. de ſenten. excommu. l. 31. & ibi Grego. Lopez. tit. 9. part. 1. Excommunicatus nil nomine eccleſiæ poſsidere poteſt. ca. ſi quis presbyter. 7. quæſtione prima. Tradit Couarru. lib. 3. Variarum reſolut. cap. 13. nume. 8. verſic. Duodecimò hinc etiam deducitur. Sed vt pleniorem declarationem habeamus in iſto puncto practicabili faciamus aliquas concluſiones, quarum prima ſit.

¶ Iuſtè excommunicatus redditus beneficij amittit, nec ceſſante excommunicatione eos recuperabit. Gloſ. percipienda in. l. inter quos. §. damni. ff. de dam. infect. gloſſ. in cap. paſtoralis. §. verum de appellat. vbi Hoſtien. Henric. Panor. Collectari. num. tertio. Franch. & Deci. text. in. l. cum allegatis. C. de re mil. lib. 12. & ibi Rebuff. l. 31. tit 9. par. 1. & eſt opinio cõmuniter recepta. In tãtum locum habet, quòd quanuis ſuſpenſo à beneficio propter crimẽ ex redd tibus beneficij, alimẽta ſint miniſtranda, ne is cogatur mendicare, grauatus inopia, in opprobrium ordinis clericorum ex glo. & docto. in dict. §. verum. & glo. in capit. cùm Vitonienſis. verb. admiſerant. de elect. Panor. in cap. Apoſtolicæ. columna tertia. & Felin. num. 9. de exceptio. qui intellexit hoc locum habere, niſi clericus ſuſpenſus fuerit propter contumaciam: tamen excommunicato nihil ex redditibus eccleſię datur, etiam ſi is egenus & pauper ſit, cùm in eius poteſtate ſit, ſe retrahere ab excommunicatione, quæ medicinalis in obediente eſt. Glo. & communiter doctor. in dict. §. verum. Couar. lib. 3. Variarum reſolutio. cap. 13.

¶ Secunda ſit concluſio. Fructus beneficij excommunicato iniuſtè ſunt illi reſtituendi, pobata iniuſtitia, ex mente præmiſſorum Doctorum. l. 31. tit. 9. part. prima.

¶ Concluſio tertia erit. Fructus medio tempore percepti excommunicato iuſtè ſequuta abſolutione minimè ſunt reſtituendi, niſi expreſſe in ſententia Papæ fuerit expreſſum quòd ei reſtituantur argum. cap. quanuis. & quæ ibi latè dixi legendo Salmanticæ de reſc. lib. 6. gloſſ. in capit. ſuper cauſa. 2. quæſt. quinta. & ita procedit gloſ. in cap. cõtumaces. 50. diſtinctione. vbi latè per Pręposit. Alexan. Ioan. Copum in tract. de fructibus vlti. part. cap. 5. num. 2.

¶ Concluſio quarta. Circa fructus, qui diſtributiones quotidianæ dicuntur, de quibus dixi remiſsiuè in. l. 8. in gloſſ. 2. titulo ſecundo. libro primo. ſupra per extrauagan. Cùm nõnullæ. de præben. inter communes eſt, talis fructus eccleſiaſtici deputati intereſſentibus diuinis officijs tãtum, præſentibus tantùm ratione intereſſentiæ ſtatim accreſcunt, & ideo excommunicato non reſtituentur, qui præſens illis non fuit. gloſ. in clementina ſecunda. de vita & honeſta. cleri. verb. Suſpenſus quæ ait, fructus tales acquiri eccleſiæ. Ad idem glo. in clementina ſecunda. verb. pars dimidia. de ætat. & qualit. Limita tamen, niſi excommunicatio eſſet iniuſta, & per excommunicatum nõ ſtetiſſet, quominus abſolutus eſſet, nec mora ei poſſet imputari in petenda abſolutione, & damna eſſet proteſtatus ob grauamen, quia id per eum nõ ſtat, ac

Digitized by Google

ſtat, ac proinde cùm ſit abſque culpa, nõ eſt ei imputandum, nec alij ſua iactura ſunt reficiendi. Faciunt quæ in ſpecie huius declarationis ſcribunt Præpoſit. Alexandri. in dicto capitulo. contumaces. 50. diſtinct. ſum. Piſana. verb. Excommunicatio. colum. 21. verſicu. Clericus excommunicatus. ¶ Aduertendum tamen eſt, quòd iniquè excommunicatus tunc demum quotidianas diſtributiones exigere poterit, cùm eo tempore, quo excommunicatio iniuſta in eum fuit lata, præſens erat in loco beneficij ſui, eratque ſolitus diuinis officijs ante impedimentum excommunicationis adeſſe non aliàs, ſecundùm Felin. in capitu. apoſtolicæ. numero. 12. de exceptio. Couar. libro tertio. Vari. cap. 13. quanuis contrarium teneat Dominic. in dicto capit. contumaces. 50. diſtinctio. Cuius opinio vera eſt in eo, qui ante excommunicationem non conſueuerat diuinis officijs adeſſe, is enim nequaquã habebit quotidianas diſtributiones eius tẽporis, quo iniquè fuerit excommunicatus: quia cùm antè non accedebat ad eccleſiam, nec lucrabatur quicquam, ita eſt præſumendum durante præmiſſo impedimento idem facturum. capit. ex ſtudijs. de præſumptio. Sed ſi non acceſsiſſet, nullum emolumentum, nec intereſſe conſequi poſſet. Ergo & in ſpecie propoſita. Et eſt optima declaratio in actu practico, & ſæpe contingere ſolet ideò memoriæ commendandum iure optimo cenſeo. ¶ Eſt etiam aliud incommodum, quòd quanuis excommunicatus non percipiat fructus beneficij, tenetur tamen ad onera ipſius perſoluenda, vt ad ſolutionem penſionis, & ſubſidij, ex mente Bart. Alberi. Angel. & Paul. Caſtrenſ. qui hoc præ notare videntur in. l. inter quos. §. damni. contra glo. ibi. ff. de dam. infect. & contra Bald. in. l. fina. columna prima. C. de bon. aut. iud. poſſ. tenet expreſſe Couar. vbi ſuprà. cap. 13. fol. 225. colum. 1. poſt Hierony. Gigant. quæſtione. 64. Sed tamen pro rata fructuum, cum ſit onus reale, tenebitur ſoluere percipiens fructus, nõ excommunicatus, cum ex fructibus beneficij, quis teneatur ad ſoluẽdam pẽſionem & ratione beneficij, ſuper quo impoſitum eſt tale onus, & ſic non debet extendi ad propria bona excommunicati, quæ ſeorſum à beneficio poſsidet quocunque modo, tum etiam ex capit. quia diuerſitatem. de conceſſ. præben. quæ Cuman. inducit pro hac ſententia in dict. l. vlti. quem refert, & veriorem opinionem exiſtimat eſſe Couar. vbi ſuprà. Quam glo. Bald. Cuma. & alij probarunt, quam ipſe ſemper probandam cenſui, reiecta Bart. & aliorum cenſura, de quibus ſuprà. ¶ Item quanuis hodie ante denunciationem factam ſpecialiter & expreſsè quis non teneatur vitare excommunicatum, vt cautum eſt in extrauagant. Ad vitandum ſcandala. in pragm. ſancti. gallicana. impreſſa. fol. 203. columna prima. tamẽ ipſe excommunicatus cum alijs communicando peccat, quia in hoc non releuatur, vt ibi habetur, ſubijciens, Per hoc tamen huiuſmodi excommunicatos, ſuſpenſos, interdictos, ſeu prohibitos non intendit in aliquo releuare, nec eis quomodolibet ſuffragari. De improbitate enim ſua, vt ibi verbo. releuare, ait Coſmas Guimier, non debet commodum conſequi. l. itaque fullo. ff. de furt. Ergo ſicut ſuprà dictum eſt quod peccat, & hodie peccauit communicando alijs, ſiue publicus, ſiue ſecretus ſit excommunicatus. Tum, quia facit contra præceptum ne cum alijs communicet, & ſua communicatio alijs noceat. cap. pia. de exceptio. libro ſexto. Tum etiam ex Innocen. in cap. illud. per tex. ibi. de cler. excomm. miniſtr. & ibi ſenſit gloſſ. vitari. Panorm. in cap. exceptionem. num. 28. de exceptio. & in cap. nulli. numero tertio. de ſententia excommu. & in capit. ſi quis presbyter. nume. 9. eod. titul. Nauar. in cap. cum contingat. verſicu. Sextò infertur. pagin. 169. de reſcrip. Archiep. Florenti. 3. part. tit. 25. capitulo ſecundo §. 2. Gabriel in. 4. ſenten. diſtinctio. 18. quæſtio. 3. dubio. 5. Sum. Piſana. verb. Excommunicatio. 1. fol. 8. columna ſecunda. ¶ Eſt alius effectus, quòd excommunicatus non poteſt facere teſtamẽtum, ſecundum Paul. Caſtren. in. l. is cui lege. numero ſecundo. ff de teſtament. Et quòd ita ſit intelligẽda ſententia Archidia. in capitulo primo. de exceptio. lib. 6. tenentis excommunicatum teſtari nõ poſſe, nẽpe de publico & denunciato, aliàs enim actiuè & paſsiuè habet teſtamenti factionem ſecundum communem, teſte Io. Dilecti Durantis in arte teſtandi. titu. De his qui non habent teſta. factio. cautela. 10. numero primo. Sed tamen dic, quòd excommunicatus & denunciatus poterit teſtari ſecũdum communem, teſte Areti. in. l. ſi quæramus. numero tertio. De teſtam. Felin. in capit. ad probandum. numero primo. De re iudic. Vtrũ autem teſtari queat, eſt videndus Card. in capitul. veritatis. de dolo & contu. & in repet. capi. perpendimus. de ſententia excommu. remiſsiuè per Cæſarem Lamberti. de iure patrona. folio. 62. columna ſecunda. numero primo. vbi tractat quæ ſint permiſſa vel prohibita excommunicatis. Innoc. tenet poſſe in capit. cum ex voluntate. dicit communem & Barba. in clem. excommunicationis. num. 21. de exceptio. & Philippus Franch. in rubri. de teſtamen. libro ſexto. num. 32. quæſt. 16 Guiliel. Benedict. in repet. cap. Raynutius. verb. mortuoque teſtatore. 1. de teſtamen. num. 289. Deci. in capit. intelleximus. columna ſecunda. numero quarto. de iudic. Optimè Ioann. de Lignano in tract. De cenſura eccleſiaſtica. §. 16. numero primo. in. 9. volu. tracta. diuerſorum. fol. 299. ſecũ

Digitized by Google

dum impreſsionem Lugdunenſ. An. 1544. Doct. Couar. in rubri. de teſtamen. 2. part. numero. 18. Probatur. Nam edictum de teſtamentis, eſt prohibitorium, id eſt, quòd omnes admittuntur, qui expreſſa legis prohibitione non inueniuntur excluſi. l. 1. C. de ſacroſanct. eccle. §. fin. Inſti. quibus non eſt permiſſ. face. teſtam. l. ſi quæramus. ff. de teſtamen. Excommunicatus etiam denunciatus non reperitur prohibitus, ergo non eſt excludendus à teſtamenti factione. Plures effectus, quos inducit excommunicatio, explicat Ioann. Lignan. in tract. De cenſura eccleſiaſti. §. 25. & Nicol. Ploui de excommunicatio. §. de ſecundo. ſcilicet de effectu excommunicationis. Item excommunicatus eſt infamis. Ludoui. Roma. ſingul. 675. & 682. Tiraquel. de vtroque retract. libro primo. glo. 9. §. 1. num. 271. fol. 90. columna prima. ¶Quæri ſolet, Vtrùm excommunicatus cenſeatur quis, ſi iudex ei dicat ſub excommunicationis pœna hoc facias, vel non facias? In quo dubio plures cenſent comminationem, & non excommunicationem ex his verbis inferri. vt eſt glo. in cap. Salonitanæ 63. diſtinctio. & gl. in cap. 2. de matrimonio cont. contra interdict. eccle. glo. in capi. vni. de ſagitta. glo. in cap. relatum. in gloſſ. fin. de iur. patro. quæ probat prædictum præceptum factum à iudice ſub pœna excommunicationis non inducere excommunicationem, ſed comminationem, ideo opus erit noua excommunicationis cenſura. glo. in cap. ſicut tuis. de ſimoni. gloſſa. in capitul. cum eſſes in glo. fin. de teſtament. Panormi. in capitu. clericis. numero quarto. ne clerici vel monach. Idem in capitulo primo. nú. 11. de locat. Sylueſt. Prieri. in ſumm. verb. Excommunicatio. 1. quæſtio. 8. Et eſt verior ſententia ſecundùm Ioann. in ſum. Confeſſo. libro ſecundo. titu. 4. quæſtion. 2. & lib. 3. tit. 33. quæſtion. 69.

¶Quã concluſionem intelligas, niſi cõſtaret de voluntate iudicis proferentis eſſe in contrarium, ſecundum quam regulari oportet valor cenſuræ, & vinculum excommunicationis, ex mente ſummæ confeſſoris in locis præcitatis. Et Angel. in verb. Excommunicatio. 2. §. 8. glo. optima & cõmuniter recepta in capi. Apoſtolicæ. de cleri. excom. miniſtr. notanda ſecundùm Ioann. Lup. in rep. cap. per veſtras. §. 18. numer. 23. de dona. inter vi. & vxor. Præpoſit. in capit. fin. numer. 6. diſtinctio. 18. colum. fin. vbi dixit communiter receptã Facit. l. non omnis. ff. ſi cert. pet. quòd actus agentium vltra eorum voluntatem non valent. Præterea ex hoc annotandum erit, quòd ſi excommunicatio lata fuerit contra aliquem debitorem niſi ſatisfecerit creditori intra certum terminum, quòd creditore volente vt intra illum non ſoluat, eo elapſo, nõ erit excõmunicatus, & cenſebitur prorogatio facta ex iudicis permiſsione, quia fuit ſecundum intentionem partis fulminata. Panormi. in capi. præterea. 2. columna ſecunda. numero. 4. de appell. & ibi Cardinal. Idem Cardinal. in clementina prima. §. nos itaque. quæſtione quinta. num. 18. de iure iur. Syluest. verb. Excommunicatio. 2. verſi. 13. Panormi. in capitulo primo. numero. 7. de locat. De hoc latiùs dixi in capitulo ſecũdo. de mutú. peti. Declaratur ſecundo. quando Iudex profert excommunicationem ſub conditione, nempe dicendo, Excommunico omnes, qui arma portauerint, vel ordines furtiuè ſuſceperint quia contra faciendo erit rebellis excommunicatus. gloſſ. in cap. vni. de ſagitta. capit. à nobis. 1. de ſententia excommu. capitulo ſecundo. de conſti. lib. 6. ca. præterea. 2. de appell. gloſſa prima. in capitul. biduum. 2. quæſtion. 6. Panormi. in cap. ſignificauerunt. columna quinta. numer. 11. de teſti. & in cap. procurationes. numero octauo. de cenſib. Ideoque conſulentes ſemper attendãt mentem proferentis potiùs, quàm corticem, ſeu formam verborum in prolatione excommunicationis, & de eius valore reſpondere conentur; cùm hoc ſit vtilius animæ, cap. ſignificaſti. 2. de homicid. cap. iuuenis. de ſponſalib. ¶Item eſt notandũ quòd ſemel excommunicatus & denũciatus, ſemper præſumitur eſſe & perſiſtere in eadem cenſura, & erit vitandus, niſi oſtendat ab ea abſolutum fuiſſe, ideo ſemper cuſtodiat literas abſolutionis, vt euitet pœnam huius legis. per regulam, Semel malus. de regul. iur. libr. 6. Hanc ſententiam probat glo. in cap. propoſuit. de cleric. excomm. miniſtr. vbi Panormi. & communis. cap. ſicut nobis & ibi Panormi. de ſententia excommu. Feli. in capitul. ſcribam. numero tertio. de præſump. Rot. in antiquis deciſio. 238. Anchar. conſil. 64. Nicol. Euerardus in topicis iuris. cap. 42. Alciat in tract. præſumptio. reg. 2. præſumptio. 6. Couar. in rep. cap. Alma mater. 1. part. §. 2. num. 6. de ſententia excommu. lib. 6. qui poſt Alciat. loco præcitato hanc opinionem inquit procedere, quando quis fuit ſimpliciter excommunicatus, & nobis cõſtat incidiſſe per literas, ſeu iudicis præceptũ de præſenti, non tamen ſi ſub conditione eſſet lata, nam in ea locum non habet hæc præſumptio: potuit enim qui excommunicatur pendente conditione ſatisfeciſſe. Idem tenuerunt Domini de Rot. in nouis. deciſ. 444. Item etiam quo ad eum communicantes, & in eorum commodum præſumitur abſolutus, ſi communi opinione exiſtimabatur iam abſolutus & liber ab excommunicatione. Item etiam ſi eſſet elapſum tantum tempus à tempore excommunicationis, vt attenta qualitate loci & perſonæ, præſumendum eſſet arbitrio boni viri abſolutum fuiſſe; & ad gremiũ eccleſiæ

rediſſe-

Digitized by Google

redijſſe.ſecundum.Panor.& docto. in dict. capit. propoſuit.vnde inſpecta integritate illius, qui olim fuit excommunicatus,eiuſque propriæ ſpiritualis cura & ſolicitudine,liceret cum eo communicare abſque vllo criminis & pœnæ periculo,ſecundùm Henric. in cap.cum deſideres. de ſententia excommu.Syluest.verb. excommunicatio. 5. dubio.7.Couar.vbi ſupra §.ſecundo. numero. 6. Bartholomæus Fumeus in ſumma.aurea.verb. Excommunicatio. §. 62. Hodie tamen non tenetur quis excommunicatum vitare ante denunciationem ſpecialem factam à iudice, vt euitarentur altercationes iuris communis, & conſilium præſtaretur hominibus bonæ conſcientiæ. ex præmiſſa extràuagant. Ad vitandum ſcandala. quā optimè refert & declarat D.Couar.in cap. Alma mater.§. 2.num.7.de ſententia excommu.lib.6. & congerit ad pondus eam referentes. refert idem Couar. in epitome. 4. Decretalium libro ſecundo. part. cap.6.num. 9. Dominic. Sot. in.4.ſentent.diſtinctione.22.quæſtio.1.arti.4.Bartholom. Fume. in ſum.aurea.verb.Excommunicatio.§.50. Felin.in cap.ad probandum.num.8. verſiculo ſecundo limita.de re iudicat. Archiep.Florenti.3.part.titul. 21.cap.3.Angel.in ſum. verb. Excommunicatio. 8.quæſti.3.Syluest.eod.verb.in.5. Gabriel in. 4. ſenten.diſtinctio.18.quæſt.3.notab.3.quæ reperitur in actis Concilij Baſilienſis. 2. tomo Conciliorum.fol.646.Martin.Nauar.in ca.1. §. laboret. de pœnitentia diſt.6.Philipp. Decius in cap.à nobis columna ſecunda. verſic. Nota ſecundò. numero quarto.de exceptioni.& ibi ſcripſi dum legerem illum titulum in lectione primaria iuris Canonici pro illuſtri doctore Iubilato, & propter eius nimiam vtriuſque iuris peritiā ſenatore Regio Domini noſtri Regis Philippi huius nominis ſecundi, meoque olim ſelectiſsimo præceptore Domino Antonio ab Aguilera. Refero etiam & declaro in tract.de irregul. cap. de excommunicatione Ex quo Concilio conſtat tūc demum excommunicatum vitandum,cum ab eccleſia eſt denunciatus,& ab ea non ſuſtinetur in communione hominum,vt etiam in præſenti lege Regia explicatur, & infra.l.2.dicitur,*y las penas de la ley ante deſta no ſean executadas en aquellos excomulgados que por la Igleſia ſon tolerados.* Et ita eſt intelligēda.l.9.titul. 18.infrà iſto libro. ¶ Circa intellectum huius legis dubitatur, cum loquatur de excommunicatione maiori, nam de minori non eſt noſter ſermo, Vtrum excommunicationem præceſsiſſe probetur per literas denunciatorias, vel requiratur monitoriarum probatio? Et videtur gloſſ.in capitul. licet,de ſententia excom.per denuntiationē, ſeu literas denunciatorias excommunicationem præcedentem probari. Quam ad hoc ſingul. dixit D. Couar.in cap. Alma mater.1.part.§.3.n.1.de ſententia excom. Probatur, quia cum quid præmittit,aliquid præexiſtens,& ſecundum ordinem actus neceſſarium, tunc antecedes deducitur: ſed ex conſequenti,hoc eſt, per denuntiationem conſtat de excommunicatione præcedente ergo.&c. l.illud ff. de acquiren.hæred.l.2.& ibi Bald.C.de dot.promiſsio.Nota.in cap.ex parte.C. de ſponſali. vbi ex conſequenti deducitur præſumptio ad antecedens.Soluiſti mihi vſuras, debitum principale ſortis probatur.Oſtendo literas gradus Licentiatus vel Doctoratus Salmanticæ habitas, iam inde oſtenditur me Bacchalarium fuiſſe. Itidem oſtendo me in ſacerdotio conſtitutum, dein de ſine alia oſtenſione literarum comprobatur me in præcedentibus ordinibus neceſſarijs inſignitum fuiſſe. † Nec obſtat ſi dixeris,per ſaltum ordine prætermiſſo potuit denunciari, vel ad alios ordines ſeu gradus promoueri, vt contingere ſolet:quia cum habeat ſolitum ordinem, & à communiter accidentibus præſumatur debitam formam præceſsiſſe,non erit dubium, niſi quòd recte deducatur omne neceſſarium præceſsiſſe, & poſt modum ſequutam fuiſſe denunciationem: Et iſto argumento tutus hanc ſententiam veriorem ſine diſtinctione exiſtimat Decius in cap. paſtoralis.§.verum.col.1.verſ.4.nota quod denūciatio.nu.4.de appell.Sed tamen argumentum a conſequenti non ſemper præſupponit antecedens, niſi cum ſit neceſſarium & omnino contingens. Cùm ergo excommunicationem aliquando contingat nullam,aut iniuſtam præceſsiſſe & defectu debitæ formæ,& in re veritatis non fuiſſe excommunicatum,vel quia forte ad domum fuit notificata,& ei minime intimata nec aperta à ſuis familiaribus, & incuſata contumacia ſine eius culpa fuit petita denunciatio,non video,cur ex denunciatione tanquam excommunicatus ſit habēdus, nulla habita alia probatione, cum ſit leuis & præſumpta probatio, excommunicatio autem apertiſsimis documentis ſit probanda,vt quis excommunicatus repelli poſsit ab agendo.capit. pia. de except.libro ſexto.quo fit,hunc effectum præiudicialem minime probari poſſe per vnum teſtem vel per famam. Antonius in capitulo veniens. 1. colum.fin.de teſtib.Specul. titul. de notorio cri. §.fama.verſiculo.Quid ſi agendo, quod notādum & ſingulare dictum, & ita ab eo ſententia definitum eſſe dixit Ludoui.Roman.ſingul. 198.incip. Item quæro,an vnus teſtis. ſecundum nouiſsimā impreſsionem habetur numero. 201. & ibi additio.Nicolai.& Gabriel Sarayne. Decius in capit. primo.de poſtula.prælat.numero.27.idem in capitul.1.numer.23.de appella.Iaſo.in rep.l.admonendi.nume.284.ff.de iur.iur. Hippolyt. in rep. rub.C.

† Adde: quod iſtud eſt verum quādo agitur an quis ſit clericus ſecus ſi tractetur de habilitate, ad beneficij capacitaté. quia ſecus.Vt infra dicetur ad. l. 2.tit.18. lib.3. infra in principio.

rub.C.de probat.numero ſeptimo. Ioan. And. & Domin.in cap.1.de exceptio.in.6.Feli.in rub. de probat.numero ſeptimo. De fama idem ad notarunt.Panor.& Deci.in.cap.paſtoralis.§.ſexto.de offi.delegat.Couar.in cap.Alma mater.1. part. §.3.de ſententia excommu.libro ſexto. Si ergo per famã,vel per vnũ teſtem non inducitur probatio excommunicationis, multo minus erit dicendum per literas denunciationis,per præmiſſa. ¶His etiam adſtipulatur, quòd per literas denunciationis excommunicationis non probetur quis excommunicatus.glo,in cap.pia de excep.lib. 6. in verb.proprium nomen. quam ad hoc ordinar. dixit Philipp. Franch. in cap. dilectus.columna ſecunda.notab.vltim.num.13.de appella.& videtur gloſſ.in cap.licet verb.nunciari.ibi. Hoſtien. tamen notat contrarium de ſententia excom. Sed reſolue per vnicam concluſionem. Denunciatio quando obijcitur per viam dilatoriæ exceptionis ad repellendum aliquem ad tempus ne agere poſſit tanquam excommunicatus,ſufficiens eſt, non tamen cum in vim peremptoriæ, & ſic ad inducẽdum plenum præiudicium. ex gloſ. in dict. capit. licet.Ludo.Rom.conſil.249.incip. Dum quæritur.Deci.poſt Panormi.ibi in capit. prudentiam. §.Sexta dicens hanc communem opinionem. Idem notat Deci.in cap.paſtoralis.§. verum nu.4. de appella.Rota nou.deciſ.252.incip. Licet ſi cõcertatio.ſub titu.De exceptio.Couar. vbi ſupra. Denunciatio enim ex communi obſeruantia totius orbis,nunquam ſolet dari, niſi præmiſsis monitorijs,ideo regulariter plurimum pro ſe habet præſumptionis,ex tex.celebri in dict. extraua.g. Ad vitandum.de qua ſuprà habitũ fuit, & in præſenti,*mandaren que qualquier perſona que eſtuuiere deſcomulgada por denunciacion de los prelados.* Sed eſt dubium. Aliquis perſiſtit in excommunicatione poſt denuntiationem per multum temporis ſpatium, & fuit abſolutus:tandem abſolutione iam obtenta,& reuerſo ad gremium eccleſiæ, accuſatus fuit ad pœnam huius legis incurſam: ipſe reſpondet non perſiſtere, nec eſſe in excommunicatione,& oſtendit literas abſolutionis: eſt dubiũ Vtrum ſit nunc pœna huius legis afficiendus? Videtur quod ſic.Nam delictum quo ad euitandam pœnam temporalem propter pœnitentiam impoſitam à iudice ſpirituali non aboletur, niſi eſſet ſufficiens in vtroque foro, & publice impoſita;& aliàs puniri poterit à iudice laico.Text.in capitulò ſtatuimus. verſi.Per temporalem præterea de maledic.vbi delinquens in Deum per pœnam impoſitam in foro eccleſiæ,non excuſatur à pœna legum latorum in foro temporali.cap. fœlicis. de pæn.libro ſexto.nec poteſt reddi ratio ſpecialitatis in eo,prout Docto.dicũt, tenentes opinionem, quòd punitus in foro canonico de crimine mixti fori, poſsit puniri iterum in foro Cæſaris. Et eſt communis opinio ſecundum Andr. Alcia. in capitulo perniciosam.numero. 128. de offi. ordina.vbi eſt text. pro hac concluſione. Secundò confirmatur. Nam quando aliquis delinquit in crimine mixti fori,facit iniuriam legi ciuili, & legi Canonicæ:quia venit contra præcepta vtriuſque:ergo cenſetur ſe obligare pœnis per vtramque legem traditis.tex.in epiſtola.Inter claras. §. liquet.& ibi gloſſ.in verb.ſeipſum. C. de ſumma. Tri.& fide catholi.§ Vnde ſuccedit vera concluſio;quòd faciens iniuriam duobus, tenetur ad ſatisfactionem vtrique in ſolidum, nec per ſatisfactionem vni factam,liberatur ab altero.l.prima. §. furtum.ff.ſi fami.furt.feciſ.dicatur.Bart.in. l. tertia. §.ſi ad plures.ff.de ſepulc.violat. Nec poteſt dici, quòd ſæpius inquiritur de delicto vnius hominis contra textũ.in capitulo.at ſi clerici.de iudic. de quo Auguſti.Beroi. in capitulo primo. numero 92.de iudi.& Ioann.in ſumma confeſſo. libro primo.titulo quinto.quæſtione decima. gloſſa. in capitulo.per hoc.verb.ſententia.de hære. libro ſexto.nam illud locum habet in crimine non mixto,& ab eodem iudice,ſecus in mixto, & propter diuerſitatem offenſarum,vel in vno loco non ſufficienter quo ad vtrumque forum punito.Faciunt eleganter tradita ab Antoni. Burgenſ. in capit. vt menſuræ.columna tertia. de emptione & venditione.Nec obſtat ſi dixeris quòd facta pœnitentia cenſetur nouus homo, & ſic tempore accuſationis non reperitur nocens.ex gloſſ. in. l. Imperialis.§.illud. C. de nup. cum alijs adductis in additis ad Segur.in rep. l. vnũm ex familia. §. ſed ſi fundum.numero.73.ff.ad Trebell. & ab Hippolyt.ſingul.639.nam non eſt puniendus prout ex nunc, ſed prout ex tunc, nempe conſiderato tempore,quo commiſit delictum, contemnendo claues eccleſiæ.l.prima.ff.de pœn.De quo per Bald. in capitulo.cum olim. numero quinto. de reſtit. ſpolia.& in.l.Titius.ff.de teſtam. milit. qui text. facit ad quæſtionem de vulnerato tempore vnius iudicis,qui mortuus fuit tempore alterius, cui cõpetat emenda.Per Boeri. deciſio. quinta numero decimoſexto. & ibi numero decimoſeptimo. & decimo octauo. & ad aliam quæſtionem de qua per me in.l.decima.verſic.Quæro clericus. titulo primo.libro tertio.ordi.colum. 803. Item aliquis miſit ſagittam ex confinibus Caſtellæ,& percuſſit hominem exiſtentẽ in confinibus Portugalliæ ſeu en la raya,eſt quæſtio, vtrum delictum fuerit commiſſum in Caſtella, vbi fuit delinquens, vel vbi fuit mortuus homo,vt puniatur in loco commiſsi criminis;& ad illum remittatur iuxta.l.103 lib.pragma.regum catholi? Ad cuius ſolutionem

vid.

Digitized by Google

vid.Bart.in.l.quod ait lex.§. fin. numero quarto. ff.de adu't.Panormi in cap.fina.num. 25. de foro comp.†Inſpiciendum ergo eſt tempus commiſsi delicti, & non ſententiæ ad imponendam pœnam. Et ſic excommunicato in caſu noſtræ legis, cùm admiſit & perfecit crimen,claues diui Petri ſic cō temnendo, non petendo abſolutionem eo tempore quo debuit,& potuit.¶Quæri poteſt, Quis fuit excommunicatus ad petitionem creditoris, & proceſſum fuit contra ipſum per cenſuras grauiores ad denuntiationem vſque, non obſtante comparitione debitoris allegantis & probantis ſe paupertate nimia preſſum, & non eſſe ſoluendo, ideo humiliter petijt abſolutionem: fuit dubium vtrum talis cenſura ſit nulla,& iudex teneatur ipſum abſoluere ante ſolutionem actualem: facit quòd excommunicari non debet, & lata erit relaxanda. Nam excommunicatio eſt ferenda in contumacem ratione contumaciæ,qua ceſſante, non debet inferri,cum ſit obediens, & facit quod in ſe eſt,petendo abſolutionem, dicendo ſuum infortunium,& inopiam, & continet præceptum impoſsibile,& errorem manifeſtum talis cenſuræ cōminatio,ſeu executio.capit.olim.2.de reſti.ſpoli. ibi,inanis eſt actio, quam inanis inopia debitoris excludit.l.nam is.ff.de dol.Iaſo. in. l. qui Romæ. §.Augerius.numero quarto.ff.de verb.oblig. plura enim priuilegia ſunt tributa ratione paupertatis,de quibus per Archidiac.Bellamer. & præpoſit.in cap.pauper.11.quæſtione tertia.Dixi in.l.2 gloſſ.fin.titulo.16. libro tertio.ſuprà.Et erit vnū in ſpecie propoſita,quia qui caret bonis, debitum eſt inexigibile, & inefficax redditur actio contra eum.arg.ca.Odoardus.de ſolut. Item excommunicatio non fertur,vt quis ſit in ea perpetuò, ſed vt eius timore perterritus, obediendo præceptis iuſtis eccleſiæ ſatisfaciat.Si ei poſsibile ſit, prout debet,& abſoluatur,vt omnia iura inſinuant. Cæterum ſi poſſet,& noluiſſet parere mandatis eccleſiæ,eſſet alijs pœnis caſtigandus, & abſolutionis beneficium concedendum à iudice eo inuito, ne induteſcat & fiat membrum omnino inutile. Facit.ca.presbyter.82.diſtinctio.ibi, ne induteſcat. quem pro notabil.refert Ioan.Lup. in rep. capit. per veſtras.§.18.num.17.columna quarta.fol.66. de donat.inter vi.& vxor.& Iaſo.in.l.quod iuſsit num.41. ff. de re iudic.qui dicunt iudicem eccleſiaſticum teneri interloquutoriam ſententiam excommunicationis latam contra aliquē etiam parte non petente,& manente contumacia excommunicati,ſi viderit ſaluti illius expedire remittere, quando quidem propter excommunicationē efficitur deterior,ex quo videtur eam nullam vtilitatem afferre,ſed contemni, & cum ceſſet ex ea medicina,debet contra illum rebellem illo remiſſo,alio vti remedio. Sententia fuit Diui Thom. quam prædicti adducunt in quarto ſententiarum diſtinction.18. quæſtione ſecunda articulo quinto.cuius dictum vltra alios refert & ſequitur Franchus in capitulo primo.columna prima. numero quinto.de ſententia excommu.libr.6. Barbat. in cap.cùm veniſſent.numero. 100. de iudi. Stepha. Auffreri.in deciſi.218.verſic. Quinimo ſi excommunicatus ex diuturno tempore.Panormi. in. ca. ſignificaſti,numer. 7. de eo qui dux. in matrimo. quam pollu.per adult.Montalu.in.l.13. titulo. 9. part.1.Pro qua concluſione eſt tex.in cap. ea vindicta.23.quæſtione quarta.ibi, Hic enim apertiſsimum exemplum dicitur, quo ſatis apparet poſſe peccatum amore potius vindicari, quam impunitum relinqui, vt illum quem vendicat non pœna miſerum,ſed correctione beatum eſſe velit: paratus tamen ſit(ſi opus fiat)æquo animo plura tolerare ab eo illicita,quem vult eſſe correctum, ſiue in eum habeat poteſtatem coercendi,ſiue non habeat. Ad idem eſt tex.in cap.prodeſt.23. quæſtione quinta.ibi. Sed omnia conſulendi charitate, & nihil fiat inaniter, nihil inhumaniter. Et prædictam ſententiam communem dicit Panormi. in cap.ab excommunicato.num. 20. & ibi Additio. de reſc.Feli.in.cap.[illegible].numer.16.col.7. de offi. deleg.vbi citat Ioan.And.& Hoſti.in.capitu.Solet. de ſententia excom.libro ſexto. dicentes, quòd pœna excommunicationis imponi non debet, quoties veroſimiliter ſperatur non timeri. Et quòd etiam inuitus poſsit quis abſolui poſt. S. Thomam loco citato, tenet Præpoſit. Alexandri.in.capitulo.denique.in princ. numero trigeſimoſecundo,& ibi declaraui diſtincti. 4. Si ergo quando ille eſt contumax & tyrannus eſt abſoluendus, quanto maiori ratione quando eſt obediens,& impotens ad ſoluendum debitum in ſpecie deducta?†Nemo enim excommunicatur, niſi ſubſiſtente debita materia, quæ eſt peccatum mortale,& contumacia.capitu.nemo.2.11. quæſt. 3.Deciſ.Capellæ Tholoſanæ. 298. ſed paupertate preſſus non eſt contumax, ſed miſerabilis, & percuſſus à Deo afflictione magna, ergo non debet addi afflictio. capitulo. cùm percuſsio. ſeptima quæſtione prima. Et ad dictum diui Thomæ,& pro eius declaratione eſt addēdus Richar. de Media villa in quarto ſententiarum. diſtincti. 18.articul.10.quæſtione prima.Felin.in.capit.Apoſtolicæ.nume.2.de exceptioni.Imol. in clem. Cum ſecundum ſtatuta.nu.3. de pœni. & remiſſ. Panor.in.c.clericos.nu.5.de cohabi. cleri. & mulier.Et ſic aduertāt iudices,ne procedāt per cenſuras,vbi ceſſat cauſa formalis & materialis in qua ſe debent fundare, & ſeruent ordinem & modum in prolatione earū,cū cenſura excōmunicationis

† Adde Socinum in ca. poſtulaſti in. 5. de foro competenti. & Bartol.in l. libellorum n.7. ff. de accuſatio.

† Adde quod ſi fur efficiatur impotēs ad partē ſatisfaciendā, debet abſolui præſtita cautione Vt ſi deueniat ad pinguiorē fortunā ſoluere teneatur argumēto. c.Odoardus de ſolutio. & iſta eſt cōmunis praxis traditq; Naua. in manu.c.27. n.43.verſi. Preſuponemos

Digitized by Google

ad medicinam,& non ad mortem ſit inuenta. cap. cum medicinalis.de ſententia excommu. libr. 6. cap.multi.2.quæſtione prima.gloſſ.in cap. corripiantur.24.quæſtione tertia.gl.in cap. ex literis. 2.de ſponſ.glo.in capitul.venerabilibus.§. deniq; verbo. innodare.de ſententia excommu.libro.6.

¶ Dubitari poterit, An excõmunicatio à iure diuino vel poſitiuo inuenta fuerit? Quòd à diuino, conſtat Matthæi. 18.vbi Chriſtus loquitur de correctione fratris,& concludit dicens, ſin autem eccleſiam non audierit,ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.capit.nouit.de iudi.Apoſtol. 1. ad Cori. 5.quoſdam excommunicauit.tranſumptiuè in. c. ſed illud.45.diſtinctio.capi.audi.11.quæſtione.3. cap.nemo contemnat.11.quæſtion.3. vbi ex beato Chryſoſtomo in epiſtola ad Hebræos transfertur, Nemo contemnat eccleſiaſtica vincula, non enim homo eſt qui ligat,ſed Deus, qui hanc poteſtatem dedit,& dominos fecit tanti honoris. Durand.in.4 ſententiarum diſtinctione.18.quæſt. 3. columna ſecunda. Alphonſ. à Caſtro aduerſus omnes hæreſes.libro ſexto.verb. Excommunicatio. De antiquitate excommunicationis iam dixi in tract.De hæreticis in.l.3.titul.4.ſuprà iſto lib. 8.Et conſtat ex Cæſar.in ſuis commentarijs libr. 6.De bello Gallico.pagin.211.Si quis(inquit)aut priuatus,aut publicus eorum decreto non ſteterit,ſacrificijs interdicuntur, ij numero impiorum ac ſceleratorum habentur:ijs omnes decedũt, aditum ſermonemque defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant,nec ijs petentibꝰ ius redditur,nec honos vllus communicatur. Refert eum corruptè Tiraquell.De vtroque retract. lib. 1.§.1.gloſſ.9.numer.271.vbi multa in materia cõgerit.Et prædicta verba ex Druydibus apud Gallos pulchra & admiranda eſſe,nullus dubitat, ſingula conferens cum noſtra excommunicatione, vt adnotauit Doctiſsimus pariterque generoſus Doctor Didacus à Vera in relectione prima quã fecit,Anno.1563.Salmanticæ in cathedra Decretorum,directa ad Senatum Salmanticenſem Doctorum in cap.ſententia paſtoris.11.quæſtione.3. verſi.Quibus cenſuris lex vetus.Illam relectionẽ referam ad fin. Commentariorum huius legis ad literam,in memoriam tanti Doctoris, & vt detur facultas vnicuique fruendi fructus bonarum literarum,& qui vtilis eſt ad intellectum & originem excommunicationum. De qua etiam origine habentur veſtigia apud Platonem lib.9.&. 10. de legibus,& ad eum plura congeſsit Fiſcinus. Couar. in cap.Alma mater.1.part.in princip. numero decimo.de ſenten.excommu.libr.6.& in libro primo. Variarum reſolu.c.18.num.5.verſ. Quinimo ſi lex ſecularis. Alexan. ab Alexand. libro tertio. dierum genialium.cap.5.reſolutiuè autem in quæſtione propoſita eſt dicendum, excommunicationis veſtigia apud gentes,& in lege veteri in figura fuiſſe,non vt poteſtas ſpiritualis, ſed temporalis. Poteſtas vero excommunicandi iure diuino tradita eſt eccleſiæ à Chriſto:forma tamen ipſa,& effectus, ſcilicet priuare hominem participatione ſacramentorum,& ſuffragijs & orationibus, non eſt expreſſus in euangelio. Quia Seruator noſter dominus Ieſus ſub hoc nomine neminem excommunicare iuſsit. Sed tamen eccleſia eandem poteſtatem ſibi diuinitus conceſſam optime ſic interpretata eſt:& ideo vſus excommunicandi, quem eccleſia ſeruat,hac ratione eſt de iure diuino,quod habet fundamentum in euagelio. Dominic. Sotus in quarto ſententiarum.diſtinctione. 22. quæſtione prima.articulo primo.pagin.996.verſicul. Ex his autem occaſio ſumitur. ¶ Dubitatur, Vtrũ ſemel excommunicatus amplius poſsit excommunicari,eadem prima excommunicatione manente? Reſpond.quòd poteſt.Ratio,quia excommunicatio quædam pœna medicinalis eſt. capit. multi.ſecunda quæſtione prima, & medicinæ iterantur ſecũdum neceſsitatẽ infirmitatis, cũ cauſa exigit,ergo & excõmunicatio ſimili ratione iterari poteſt.Tenet diuus Tho.in.4.ſent.diſt.18.q.2. ar.3.q.2.gl.in.c.Engeltrudam. verb. Anathemate 3.q.4.glo.in cap.ex parte.de offi.ord.glo.in cap. cùm pro cauſa.de ſent.excom.glo.in.c. ita quorũdam.de Iudæ.Panor.in.c.capitulũ ſanctæ crucis. col.2.verſi.Itẽ nota ꝙ ſuſpenſus poterit iterũ ſuſpendi & excõmunicari.de reſc.& in.c. graue. nu. 5.de ſent.excom.& in.c.nullus.per tex.ibi.col.1. nu.3.de for.cõpe.& ſecũdũ Andr. Falconẽ in addi.ibi ad eum iſtã opinionẽ dicit cõmunẽ eſſe. notat ipſe Panor.in.c.tua nobis,col.4.nu. 11. de appella.Nauar.in.c.ita quorũdã.notab.12.pag. 207. de Iudæ.omnino vidẽdus. ¶ Quo fit excõmunicatũ à iure,& ab homine,iterũ excõmunicari poſſe Panor.in.c.accuſatum.n.5.de ſimoni. Sicut excõmunicatus ab hoĩe poterit à iure excoĩcari. ca. ita quorũdã.vbi gl.de Iudę.Et illic Panor.ponit effectus huius primæ,ſecũdæ,& vlterioris excomunicationis. ¶Circa præmiſſa in dubiũ verſari ſæpe ſolet, Vtrũ excoĩcatus, qui pluribus de cauſis & cẽſuris eſt ligatus,teneatur oẽs cauſas excoĩcationis exprimere ad hoc,vt abſolutionis beneficiũ quo ad oẽs cõſequi poſsit? In quo dubio præſignãdæ ſunt ſequẽtes cõcluſiones,quarũ prima ſit. Excoĩcatus vnica tãtũ excoĩcationẽ, pluribus tñ ex cauſis,nõ cẽſetur ab excõmunicatione abſolutus ſi in impetratione abſolutionis cauſam aliquã tacuerit.c.cùm pro cauſa.de ſententia excom.ca.ex parte.vbi glo.& doct.de offi.ordina. Roma. conſi.326.l.29.titul.9.part.1.San.Thom.in.4. ſentẽ. diſtinctio.18.quæſtione.2.articul.5. vbi Richard. art. 10.

Digitized by Google

articulo decimo. quæſtione tertia. Couarruuias in capitul. Alma mater. prima part. §. vndecimo. numero decimotertio. de ſententia excommuni. libro ſexto. qui intelligit prædictam opinionem veram eſſe, quoties cauſa tacita, fuit æquè principalis ad excommunicandum: alioqui valet abſolutio, ſecundùm Panormi. & Henri. in dicto capitulo. cùm pro cauſa. Felin. in capitulo. quod ſuper. ad fin. de fide inſtru. docto. in clementina ſecunda. de ſententia excommu. Ex quibus manifeſtè deducitur, etiam abſolutionem validam eſſe in hoc caſu, ſi cauſa, quæ expreſſa non fuerit, minimè auertiſſet prælatum ab abſolutione, licet expreſsim eſſet ſignificata. Ita poſt Paluda. ſenſit Couar. loco proximè citato. Qui Pulchra etiam propoſitis ſimilibus adducit lib. Varia. cap. quem refert D. Antoni. Queſada libro primo. Diuerſ. capitulo ſexto. num. ¶ Secunda concluſio. Pluribus excommunicationibus ligatus petens ab excommunicatione abſolui, vnius tantum mentionem faciens, à reliquis non expreſsis, non cenſetur abſolutus, etiam ſi indefinite fuerit ab excommunicationibus abſolutus, refertur etenim hæc abſolutio indefinita ad excommunicationem in petitione commemoratam. ex. l. ſi de certa. C. de tranſactio. gloſſa in dicto capitulo. ex parte. & in citato. capitul. cùm pro cauſa. vbi Anto. Henri. Panormi. & Feli. Anchar. in clementina ſecunda. de ſententia excommu. San. Thom. in. 4. diſtin. 18. quæſtione ſecunda articulo quinto. Couar. vbi ſuprà. qui intelligit, procedere, etiam ſi abſolutio ab excommunicatione generalis ſit, nam ad expreſſam, & petitam tantum refertur, propter rationem dict. l. ſi de certa. ¶ Tertia concluſio. Excommunicatus pluribus excommunicationibus vnica tãtum abſolutione ab omnibus abſoluitur, ſi omnes fuerint abſoluenti expreſſæ, & ſignificatæ. arg. l. ex pluribus. ff. de acceptilatio. Et eſt cõmunis ſententia in hac concluſione ſecundum in locis præcitatis, nec continet aliquam controuerſiam ſecundùm Couarr. loco præmemorato. ¶ Quarta concluſio. Qui excommunicatũ poteſt ab omnibus excõmunicationibus abſoluere, vnica tantum abſolutione omnes tollit, non tantum ſibi expreſſam, vbi ſcientiã omnium excommunicationum habens, indiffinite excommunicatum abſoluerit, hoc ſanè ex ipſius abſoluentis mente præſumpta, vt notat Henri. in. c. cum pro cauſa. de ſenten. excom. Ioan. in ſum. confeſſorum. lib. 4. ti. 33. quæſti. 120. Couar. vbi ſupra. ¶ Quinta ſit concluſio. Ligatus pluribus excõmunicationibus, ab omnibus, etiam vnica tantum expreſſa in petitione, abſolutus cẽſetur, quoties qui abſoluit, ita generaliter dixerit, Abſoluo te ab hac excõmunicatione, & ab omnibus alijs, quibus ligatus es, quarũ nec memineris, nec memoriam habes, ea enim eſt abſoluentis mens, vt & ad oẽs alias excõmunicationes velit abſolutionẽ extẽdi. Ita notat in ſpecie Ioan. in ſum. confeſſ. & Henri. in locis proximè adductis. ¶ Sexta aſſertio. Abſolutio indiffinita ab excõmunicatione, exhibita ei, qui pluribus eſt excõmunicationibus ligatus, vnica tantum in petitione nominatim expreſſa, etiã quo ad alias ſufficit, quoties veriſimili coniectura præſumi poterit abſoluentem, & à tacitis excõmunicationibus nihilominus abſoluturum, ſi earum ſcientiam habuiſſet. Palud. in. 4. ſentẽ. diſt. 18. q. 5. col. pen. verſi. Quarta ¶ Septima cõcluſio. Præmiſſæ concluſiones locũ habent, cum abſoluens habet poteſtatẽ abſoluendi ad omnibus excõmunicationibus, alioqui, nulla poſſet contingere ratio dubitandi. ¶ Octaua concluſio. Pluribus excõmunicationibus ligatus, pluribus abſolutionibus, vel vnica ab omnibus abſoluatur. tex. gl. & communis in. c. cum pro cauſ. de ſenten. excom. Quã cõmunẽ dicit Couar. in repe. c. Alma mater. 1. par. §. 11. de ſenten. excom. lib. 6. ¶ Nona cõcluſio. Abſolutio ab excõmunicatione, obtẽta ex falſa cauſa eſt nulla, nec prodeſt excõmunicato c. officij. de ſenten. ex cõ. c. cũ pro cauſa. eo. tit. gl. in. c. ex parte. de offi. ordi. Tho. in. 4. ſent. diſt. 18. q. 2. art. 5. l. 29. titu. 9. part. 1. Couar. omnino videndus in. d. §. 11 nu. 14. verſi. Septima concluſio. ¶ Decima cõcluſio. Excõmunicatus pluribus excõmunicationibus à diuerſis iudicibus, debet impetrare abſolutionẽ ab vnoquoq; ex iudicibus illã proferẽte, cùm illius ſit abſoluere, cuius fuit cõdẽnare. Pan. per tex. ibi in. c. officij. de ſent. excõ. Palud. in. 4. ſenten. diſt. 18. q. 5. co. 8. in ar. 3. & Richa. q. 3. ar. 10. Pan. in. c. prudentiã. §. ſi vero. nu. 5. de offi. deleg. tex. in. ca. paſtoralis. §. præterea. de offi. ordi. vbi vnus prælatus nõ põt tollere ſentẽtiã ab alio latã. ergo &c. ¶ Quæritur, Vtrum excõmunicãs, vel ſuſpendens aliquẽ iniuſte, teneatur ei reſarcire dãnũ & intereſſe? Reſpõ. teneri. gl. fin. in. c. ad reprimendũ. de offi. ordi. tex. & glo. in. c. ſi canonici. §. ſi autẽ cauſa. de offi. ordi. lib. 6. ca. 1. §. ſuperior verò. de ſent. excom. lib. 6. ibi. latorẽ excõmunicato ad expenſas & omne intereſſe cõdẽnetur. Pan. in. c. 1. n. 34. vbi dixi. vt lit. non conteſt. Suadetur: nam dãnũ alteri illatum, qui fuit cauſa damni, tenetur ad ſatisfactionem læſo. c. fin. de iniur. imò non ſolum in ſpecie propoſita poterit agere ad intereſſe, ſed etiã actione iniuriarũ contra excõmunicatorem. glo. in cap. non in perpetuum. verb. ſacrilegij. 24. quæſtione tertia. tex. in capitu. illud. ead. cauſa & quæſtio, vbi gloſſ. Ad idem tex. in capit. ſacro. de ſenten. excommu. ibi, cumque aduerſus excommunicatorẽ de iniuſta excõmunicatione cõſtiterit, excoicator cõdẽnetur excõmunicato &c. Facit

cit ratio pro comprobatione. Nam qui aliquem denunciat excommunicatum, implicite eum in honeſtum vocat, cùm excommunicatus perſona infamis & inhoneſta cenſetur. ſecundum Anto. Butri. in cap. conſtitutus. columna ſecunda. libr. Marti. Nauar. in rep. ca. cùm contingat pag. 168. de reſcrip. probat Regia. l. 20. titul. 9. parti. prima. Et quòd excommunicatus ſit infamis, notat Roma. ſiug. 675. & 682. Tiraquel. de vtroq; retract. libro primo. §. 1. glo. 9. num. 271. ¶ Dubitatur, An abſolutio ab excommunicatione peti poſsit per procuratorem? Dicendum eſt poſſe, dum tamen procurator habeat ſpeciale mandatum ad ipſam petendam. Priorem partem probat glo. in cap. de manifeſta. verbo. iudicaui. 2. quæſtione prima. & gloſſ. in cap. quanto. verb. epiſtolam. 2. quæſtio. 5 Panormi. in cap. venerabilem. colum. 8. num. 23. de electio. Poſteriorem partem concluſionis probat glo. in cap. qui ad agendum. verb. vel paciſci. de procura. libr. 6. Specul. titulo de procurato. §. 1 num. 5. & ad eum ibi Ioann. And. Rotta noua deciſio. 426. numero ſecundo. Archidiac. in cap. cum aliquis. numero primo. 11. quæſtione tertia Ratio quia beneficium abſolutionis petenti tantum eſt concedendum, cap. legatur. 24. quæſtio. 1. nec inuitus poteſt abſolui. glo. in cap. ſignificaſti. de eo qui dux. in matri. quam poll. per adult. Quam limita vt ſuprà dixi ex ſancto Thom. niſi propter excommunicationem efficiatur dietim deterior, quia tunc inuitus poterit abſolui. Sequitur Iacobin. à Sancto Georgio in. l. nec emere. verſiculo. Quæro circa. C. de iure deli. Et excommunicatus quod poſsit petere ſecundum ſtylum curiæ abſolutionem per procuratorem, ſi ad id habeat ſpeciale mandatum, quanuis de rigore iuris ſecus ſit, tenet Ioan. And. poſt Hoſtien. in cap. cum deſideres. de ſententia excom. vbi latè Felin. numero. 2. Sed dic, quòd licentia ad abſoluendum dari poteſt per procuratorem, ipſa tamen abſolutio perſonalis eſt, quia debet ſe oſtendere verè pœnitentem, & in abſente non poteſt ſeruari forma abſolutionis, quæ eſt per manus impoſitionem, ſecundum Pet. de Bellapertica in auten. Interdicimus. C. de epiſco. & cler. Innocen. in dict. ca. cum deſideres. & quæ tradit Ioan. Milis in reperto. verbo. Excommunicatio. verſic. Excommunicatus poteſt per procuratorem. fol. 65. colum. 4. Petitio ergo abſolutionis fit per procuratorem, executio verò abſolutionis requirit præſentiam domini, hoc eſt excommunicati, qui oſtendere debet abſoluenti ſigna contritionis, nec requiritur, vt perſonaliter excommunicatus compareat coram iudice excõmunicante, ſed ſufficit, ꝙ petat per procuratorem ſyndicum, ſeu fiſcalem ſi iudex eſt. ex Bal. in autnen. interdicimus, nu. 2. C. de epiſco. & cler. Et in practica eſt optima reſolutio, & ſeruatur vbique de ſtylo curiarum. ¶ Quæro præterea, Vtrum iudex eccleſiaſticus primæ tonſuræ ordine tantum inſignitus habens iuriſdictionem excommunicandi, habeat per ſe ſine commiſsione ad ſacerdotem abſoluendi, & ſic quod talis poſsit immediate abſoluere excommunicationis vinculo à ſe ligatum? Et quanuis multi teneant abſolutionem ab excommunicatione non poſſe præſtari & miniſtrari: niſi ab eo, qui ſacerdos eſt, quãuis iuriſdictionem habeat ordinariam, vel delegatam, tenendum tamen eſt de iure poſſe, etiam ſi exhibenda ſit abſolutio ab excommunicatione ab eo lata cum ſolenni forma. tex. in capit. a nobis. 2. de ſententia excommu. Probat latè & eleganter Couar. in repe. cap. Alma mater. 1. part. §. 11. num. 10 verſi. Poſt hæc merito dubitatur. de ſententia ex communi. libr. 6. Sed tamen abſolutionem ſemper iudices committere ſolẽt alicui ſacerdoti, qđ iuſtum & æquum eſſe conſtat, cum non ſit ipſe ſacerdos, licet habeat iuriſdictionem, actus tamen, qui fit per manus impoſitionẽ, ad ſacerdotes pertinet, vt ſanentur ægri, iuxta illud Matth. Super ægros manus imponent, & bene habebũt Et ſenſit Hoſti. in ſum. de ſententia excom. §. quis poſſit abſoluere. Syluelt. verb. Abſolutio. 1. notab. 3. verſi. Quintus. Cardi. in dicto capitulo. à nobis. 2. oppoſ. & plerique alij relati ab Hẽrico Botthæo in tract. De Synodo. 3. part. articulo. 5. quæſti. 12. qui ſuadet hanc opinionem tutiorem eſſe. Ideoq; cum ſit decens & ſtylo comprobata, ab ea nõ erit recedendum, quanuis in puncto iuris prior eſſet probanda.

¶ Quæritur etiam, Vtrum lex iſta pœnalis in materia ſpirituali, prout eſt excommunicatio, & eius effectus valeat, cùm ſit à laico (& ſi à rege catholico) ſtatuta? Videtur quòd non. Nam punitio excommunicati propter eius rebellionem, pertinet ab offenſum, qui eſt iudex eccleſiæ, in cuius contemptum in excommunicatione perſiſtit. Tum etiam, quia crimen eccleſiaſticum eſt prouenïens ratione commiſsi aduerſus claues eccleſiæ, & talis pertinacia cenſetur hæreſis capitul. cum contumacia. de hæreti. libro ſexto. † Item etiam videtur ſtatutum epiſcopi contra excommunicatos qui perſtiterint per menſem aut annum, antequam abſoluantur, in pœnam ſoluant certam quantitatem pecuniæ, inualidum eſſe, quia videtur pœna pro abſolutione, & ſpeciem ſimoniæ continet. per capitul. ad noſtram. & capitul. nemo. de ſimonia. Refert Romanus ſingul. 345. incipienti.

† Adde quod ... de ... ſuſpicio de ... & ... cũ ... cõtra ... pectũ ... teſt ... cedi. ... Con. Trident. ſeſ. 25. de ... forma. ... 3.

¶ Statutum epiſcopi. Ergo ſiue à iudice ſpirituali, ſiue ab eccleſiaſtico ſtatutum ſit, non valet per præmiſſa. ¶ Sed reſolutiuè dic, quod

ſtatutum

chas penas ſean partidas en tres partes. La tercia parte para la nueſtra camara. Y la otra tercia parte para el Merino : o juez que la executare:y la otra tercia parte para el Prelado q̃ la dicha deſcommunion puſiere. Y mando que las dichas penas no ſe arrienden, por eſcuſar cautelas y eſtorſiones de los arrendadores que dauan cauſa que los deſcommulgados perſiſtieſſen en ſu dureza.

ſtatutum pœnale in ſpecie noſtræ legis ponit pœnam propter contumaciam, quæ conſtat iudici ſeculari per denunciationem prælati, ideoque ſicut de alijs criminibus, de quibus ei conſtat, vt de vſura, de blaſphemia, & huiuſmodi, & ſi merè, vel mixtè eccleſiaſtica ſint ab eo puniri poſſunt, quia non agnoſcit iudex ſecularis, vtrum excommunicatio iuſta vel iniuſta ſit, nec an crimen ſit blaſphemiæ, vel cõtractus illicitus ex vi vſuræ & declarationis, & ſic de quidditate aliorum criminum, quorum diffinitio ſpectat ad iudicium eccleſiæ, Sed prout iſte reperitur tale crimen commiſiſſe, poterit puniri à rege, vt in præſenti lege propter ipſam contumaciam, & ab vtroque iudice eccleſiaſtico poterit puniri, vt ſuprà dictum eſt, quia ſi iſte excommunicatus ſatisfaciat omnino alteri, cuius cauſa fuit excommunicatus, & ſit abſoluendus, ſine exactione pœnæ, præſtita tamen abſolutione, ab eo pœna exigi poterit, vt ſuprà dixi. Et in punctis huius regiæ conſtitutionis poſuit optimus practicus Epiſcopus Ciuitatenſis. D. Couar. in epitome. 4. Decretal. 2. part. cap. 6. §. 8. verſic. Decimò hic notandum eſt. num. 17. & ita ab ipſo defenditur. l. 1. titulo ſecundo. ſuprà hoc lib. 8 cum cæteris legibus pœnalibus in criminibus eccleſiaſticis in dict. cap. ſexto. in princ. num. 18. chart. 60. colum. 2. verſi. Cur tamen non licebit. quòd epiſcopi tale ſtatutum valeat, quia eſt in pœnam contumaciæ, & non pro abſolutione, & eſt rationabile, vt excommunicatus citius conuertatur, & inducatur ad gremium eccleſiæ. Tenet Hoſtien. Ioan. Andr. Cardi. & Felin. in cap. ad aures. de ſimonia. Ludoui. Roma. & eius additiona. in ſingul. 345. nec vllum peccatum in exactione pœnæ eſt, ſiue impoſita ſit pæna ab eccleſiaſtico principe, ſiue à ſeculari propter delictum, vel perſiſtentiam in crimine, vel actu reprobato propter aliquam iuſtam cauſam, vt quia imponitur pæna fœneratoribus & vſurarijs, nuptijs prohibitis ſe immiſcentibus abſq; diſpenſatione legitima, & blaſphemantibus nomen Domini, vel ſi ſit prohibitio, ne detur occaſio delinquendi, vt non alloquatur fœminam, cum qua eſt diffamatus, vel ne ſe immiſceat ludo chartarum, vel ne tranſeat per talem locum, ne inuitentur inibi habitantes ad rixam, cum fortè ſit habitus pro ſuſpecto de aliquo exceſſu, vt fieri ſolet à iudicibus cautis. vt dixi in l. fin. in gloſſa prima. titulo 23. lib. ſecundo. ordin. column. 718. poſt Fortun. in tract. de vltim. fin. vtriuſque iuris illatio. 18. Et apud omnes eſt receptiſſima opinio ſecũdum D. Couarru. vbi ſupra. capitulo ſexto. §. 8. numero vndecimo, verſi. Quartò ex eadem ratione. Nec executio pænarum eſt differenda, cùm interſit reipublicæ ne differatur. l. ſi quis fortè. ff. de pæn. notab. ſecundum Iaſon. in. l. ſeruus in princ. num. ſecundo. ff. de legat. primo. Et creſcente contumacia, augeri debet pæna, quæ ex ea cumulatur. l. relegati. ff. de pæn. plures enim pænę ſunt ſtatutæ propter contumaciam, vt diximus ſuprà in l. 1. verb. *le fuere mandado*, columna. 933. verſic. Quis dicatur contumax. titulo quarto. libro tertio. ordin. Et excommunicatus perſiſtens per annum in excommunicatione, non videtur bene ſentire de fide, nec de ſacramentis, cùm non faciat, nec durante excommunicatione facere poſſit, quod Chriſti fideles faciunt, & facere tenentur, quod non longè à crimine hæreſis diſtat, ideò inquiſitores procedere poſſunt contra talem. Ioan. Lup. in repet. capituli per veſtras. §. 18. numero vigeſimoquarto. & vigeſimoſeptimo vbi citat hanc regiam legem. Et dicit quod mulier poteſt repetere dotem, quia vergit ad inopiam, eo ipſo, quòd Inquiſitores hæreticę prauitatis poſſunt procedere aduerſus eum, in quo proceſſu non modicæ fiunt expenſæ. Et ita etiam tenet Ioan. Franciſc. Ripenſ. in rep. l. ſi conſtante. ff. ſolut. matrimo. num. 44. vbi vide plura contra excommunicatum.

a *Pague ſeyſcientos maravedis de moneda vieja*. Declaratio monetę antiquę ponitur per. l. 114. in legib. ſtyli. Optimè per Doctorem noſtrum Salmantinum Epiſcopum Ciuitatenſem meritiſſimum in tract. veterum collatio numiſmatum. cap. 5. nu. 1.

El Rey don Alõſo de peticion.

LAs penas dela ley ante deſta no ſean executadas en aquellos excommulgados, que por la ygleſia ſon tolerados.

Tit. VI. De los perjuros y falſarios.

Ley. I. *La pena de los q̃ ſe perjurã.*

¶El Rey don Iuã. II. en Valladolid. Año de mil cccc. xlij.

POr quitar que algunos ſe atrenen eu peligro de ſus animas a quebrantar [a] ligeramente los juramentos que hazen. Mandamos q̃ qualquier perſona, o perſonas de qualquier eſtado, preeminencia, o dignidad que ſean que quebrantaren, o no guardarẽ el juramento que fizieren ſobre qualquier cõtracto q̃ por el meſmo fecho, pierdan y ayan perdido todos ſus bienes para la nueſtra camara.

¶*Titulus ſextus. De periuris & falſarijs.*

¶*Lex. I.*

a ¶ *Quebrantar.* Infringens contractum iuramento firmatum propter periuriũ puniẽdus eſt in amiſſione omnium bonorum, & ipſo facto applicantur Cameræ Regis. Pro cõfirmatiõe eſt. l. ſi quis maior. C. de tranſact. quæ alias pœnas imponit periuro. Cuius hęc ſũt verba, Si quis maior annis vigintiquinque aduerſus pacta, vel trãſactiones, nullo cogente imperio, ſed libero arbitro & voluntate confectas putauerit eſſe veniendum, vel interpellãdo iudicem vel ſupplicando principibus, vel non implẽdo promiſſa, eas autem inuocato Dei omnipotentis nomine ſolidauerit, non ſolum notetur infamia, verum etiam actione priuatus, reſtituta pœna, quæ pactis probatur inſerta, & rerum proprietate careat, & emolumento, quod ex pactione, vel tranſactione illa fuerit conſecutus. Itaque omnia eorum mox commoda deputabuntur eis, qui intemerata pacti iura ſeruauerint. Prædictam legem citat Couar. in epitome. 4. Decretal. 2. part. cap. 6. numero. 20. quòd lex ciuilis poteſt ſtatuere pœnam contra periuros, licèt crimen eccleſiaſticum ſit. Roma. conſil. 512. & ſic per præmiſſam. l. ſi quis maior. periurium punit. Et locum habet in omni promiſsione & cõtractu iuramento firmato: quia lex magis conſiderat ipſum periurium, quam qualitatem contractus. quod eſt de mente dictæ. l. ſi quis maior. & noſtræ regiæ ſanctionis. ibi, *ſobre qualquier contracto.* Tenet Ioan. Ferrarienſ. in practica. tit. Forma libelli vt pacta ſeruentur. verb. Tranſactiones. num. 13. reputans notabile dictum ex glo. iuncta tex. in. l. quoties. in verb. priuatos. C. de dign. lib. 12. Notat Caſſanæ. in conſuetudi. Burgũd. rubr. 10. *des cenſes.* §. 12. verb. ori *par le ſerment.* num. 25. fol. 345. colum. 4. verſic. Ciuiliter autem agendo. refert Alexan. conſi. 76. volum. 5. colum. 3. num. 9. Periurus non admittitur in teſtẽ etiam ſi emendatus eſſet, nã perdit perpetuò fidem aliquid probandi per ſuũ iuramentum. gloſſ. in capi. p tuas. verb. adulterij. de ſimon. glo. in cap. teſtimonium. de teſtib. Facit tex. in cap. paruuli. 22. quæſtione. 5. Felin. in cap. ex parte. de teſtib. Alexand. & Iaſo. in. l. 2. §. quod diximus. ff. ſi quis cau. Hierony. Gigas in tract. De crimine læſæ maieſta. q. 11. numero primo: pag. 238. nec peracta pænitentia eius teſtimonium valet. gloſſa. in. l. qui cum vno. §. qui ignominia. ff. de re milit. quam notandam dicit Bald. in. l. Lucius. in fin. ff. de his qui not. infam. Didacus Caſtellus in l. 13. Tauri. in verb. *veynte y quatro horas.* nume. 12. l. 13. ibi. *è nunca mas vala ſu teſtimonio* titu. 12. lib. 4. for. leg. Alciat. de præſumpt. regul. 2. præſumptio. 10. vbi, quòd teſtis ſemel periurus, non facit indicium non ſolùm ad torturã, ſed non ad informandam inquiſitionem per text. in cap. ſicut nobis. ad fin. de teſtib. conſuluit ita Raphael Fulgo. conſi. 107. & conſil. 173. Deci. conſi. 189. libro primo. Dixi ad Segur. in rep. l. vnum ex familia. §. ſed ſi fundum. num. 73. ff. de leg. 2. Et per præmiſſa eſt tenendum, quòd conuictus de periurio in vna cauſa, non admittitur amplius ad teſtimonium. text. & ibi Panormi. in cap. ex parte de teſtibus ſecundum tex. in dicto capitulo. paruuli. 22. quæſtione quinta. l. ex ea. ff. de poſtul. nota. in dicto capit. teſtimonium. Et ſic acta in vno iudicio, faciunt fidem in alio, & inter alias perſonas

notat

Digitized by Google

notat Matthæus de Afflictis in conſti. Neapolitan. libro tertio, rub. 55. in conſtitutione. Eos qui ſcienter. num. 27. De pœnis periurij ſunt videndi. Caſſanæ. in d. rubric. 10. §. 12. & Ægid. Boſſi. in practica crimin. tit. De periurijs, pagina. 401. Ioan. Bernard. in practica Canonica. cap. 86. † & in capit. 48. in capitibus prætorum. vbi Franciſcus Auiles. in verb. *Qualeſquier juezes*. numero primo. quærit quis ſit iudex competens ad puniendos periuros. Iuramentum tamen interpoſitum in contractu non obligat ex vi iuramenti ſucceſſorem, cùm ſit perſonale. cap. veritatis. de iur. iur. Guiliel. Caſſador. deciſi. 2. ſub tit. De iureiurando. Ioan. Andr. in capit. fin. de ſepultu. columna prima. vbi inquit, quòd hæres non obligatur ex iuramento defuncti, neque eius occaſione poteſt trahi ad forum eccleſiaſticum. & doct. communiter firmant in dicto capitulo. veritatis. vt refert & ſequitur ibi Panormit. colum. fin. quòd iuramentum non tranſit in hæredem etiam ſi quis iuraſſet pro ſe & ſucceſſoribus, ac hæredibus, & tales nunquam ſunt periuri ex iuramento defuncti, capit. pen. de iur. iur. Ratio, quia in ſpiritualibus ligatur anima, quæ ſine proprio conſenſu ligari non poteſt, idcirco in eis requiritur ſpeciale mandatum. cap. fin. de iur. calum. lib. 6. Secùs in temporalibus, in quibus obligatio tranſit in hæredes. l. vni. vt actio. ab hæredi. & contra hæred. incipiant. l. veteris. C. de contrahend. & comm. ſtip. Couar. in rep. cap. Quanuis pactum. 1. par. §. 5. num. 7. verſi. Verum cùm in iuramẽto tractetur. de pact. lib. ſexto. Ex qua declaratione infertur, iuramentum recognitionis, vel approbationis homagij, vel alicuius contractus, non tranſire ad hæredes iurantis, ideoquè ſucceſſor tenetur nouum ſacramentum fidelitatis Domino feudi, ſeu emphyteuſis præſtare: nam etiam ex iuramento ſui prædeceſſoris pro ſe & eius ſucceſſoribus præſtito, non potuit obligare ſucceſſorem, cùm iuramẽtum ex parte iurantis ſit perſonale, atq; ideò tenetur ſucceſſor iuramentum fidelitatis præſtare, vt ex eo obligatus maneat, & rem feudalem retinere poſſit. Bald. in cap. quæ in eccleſiarum. colum. penu. verſic. Sed nunquid num. 38. de conſti. Doct. in capit. veritatis. de iur. iur. Iacobin. à ſancto Georgio in tract. de feudis. verb. qui quidem inueſtiti. verſi. Amplius dico. colum. 20. num. 36. Bald. in l. litigator. C. de fructib. & lit. expenſ. Aluar. in capit. primo. in princ. numero ſeptimo. quæ fuit prima cauſa beneficij amittend. Carol. Molinæ. in conſuet. Pariſienſ. libro primo. §. 2. gloſſ. 4. numero. 49. Couarr. in rep. capit. Quanuis pactum. 1. part. §. 5. numero quinto. de pact. libr. 6. Et iſta opinio quòd teneatur iterato iurare fidelitatem ſucceſſor mortuo vaſſallo, etiam ſi vaſſallus prò ſe & ſucceſſoribus iuramentum interpoſuerit ratione præmiſſa. Contra Bald. in l. vni. § excepto. C. de caduc. tollen. & Iaſo. conſi. 159. colum. tertia. libro ſecundo. ¶ Infertur ſecundo. quod quanuis ratione iuramenti interpoſiti à laico in cõtractu ſortiri debeat forum eccleſiæ, cùm agitur in ea lite ad obſeruationem iuramenti, vt eſt caſus in ſignis in cap. fin. de for. compet. lib. 6. etiam ſi lis fuerit coram ſeculari cœpta ſuper contractu iurato, poterit cõueniri ratione obſeruationis iuramenti appoſiti in contractu coram eccleſiaſtico iudice. ſecundùm Bald. in l. 1. C. de reb. credi. & Apoſtilla ad Barto. in l. ſepulchri. ff. de ſepulch. viol. & Additio. in Panormit. columna tertia. in cap. cùm veniſſent. de iudi. Iaſo. in l. nulli. num. 7. C. de iudic. & non ſolùm erit iudex competens quo ad cognoſcẽdum de valore iuramenti & eius relaxatione, ſed etiã quo ad contractus reſciſſionem. vt eleganter probat Io. Franciſ. à Rip. in repe. rub. extra de iudi. num. 27. & ideo leges noſtri regni prohibent, ne iuramenta interponantur in contractibus à laicis, ne defraudetur ex interpoſitione iuramenti iuriſdictio regis. vt cautum eſt in l. 6. titulo primo. lib. tertio. ordin. Et ibi dixi aliqua pro eius intellectu, & in illo loco contra Ariũ Pinel. tenuimus. Et noſtram ſententiam retulit & fuit ſequutus illuſtris vir genere & literis laudatiſſimus, regiſque noſtri præſtantiſſimus Senator D. Antonius Meneſius in rep. l. 2. num. 35. C. de reſcindenda venditio. Deciſio tamen dicti capit. fin. locum habere, cùm agitur ad obſeruationem contractus iurati, cõtra ipſummet iurantem non autem quando agitur contra eius hæredem, nam eius hæres non poterit conueniri in foro eccleſiæ, cum iuramentum fuit perſonale ex parte iurantis, & tex. ille procedit ratione iuramenti, vt periuria euitaret. Ioan. Andr. & Panormi. in cap. fin. de ſepultu. Bald. in authen. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſ. vend. & iterum in rub. de iur. iur. Antoni. & Panor. colum. 9. & Felin. num. 9. in capit. cùm ſit generale. de for. comp. Rom. ſingulari. 216. Paul. Pariſi. conſi. 75. columna prima. & vltima, libro tertio. Couar. in rep. dicti cap. quanuis pactum. numer. 6. in prima part. §. 5. Quæ omnia ſunt menti tenenda pro intellectu iſtius legis. Et vtrum lex ciuilis poſſit prohibere, ne iuramenta in contractibus apponantur, & talia iuramenta annullare, dixi latè in l. 1. verb. *No la puede alegar*. colum. 1024. verſic. Prætereà & eius præceptum. tit. 8. libro tertio ſuprà. Quanuis ergo iuramentum ex parte recipientis quandoque ſit perſonale, quandoque reale, ex parte tamen iurantis ſemper eſt perſonale. prout concludit. Panorm. in dicto cap. veritatis. & ſic non ligat hæredem eius, quo ad cẽſuras, & penas animæ, ſed reſpectu pœnæ ca-

*Adde tamen qualiter ſit concipiendus, libellus contra periurum vid. Iaſ. in paragrapho Item ſi quis poſtulante, n. 67. Inſtit. de actionib.

næ caducitatis,ac reſolutionis contractus ſunt va
riæ doctorum ſententiæ,prout fuerunt in prætorio
Rottæ,teſte Guilielm. Caſſador. deciſ. ſiu. nu-
mero. 11.ſub tit. De iur.iur.fo. 111.colum.prima.
§ Quæri ſolet, Vtrum diſpoſitio iſtius legis locũ
habeat in eo,qui aliquid promiſit facere, vel ſol-
uere creditori ſub fide & homagij vt nobiles face
re ſolent,dicendo ad tactus palmarum. *Yo os lo pro
meto y doy mi palabra à fe de hombre hijo dalgo ò caua
llero*,& poſtea nõ ſoluit, an poſsit accuſari de per
iurio? In quo dubio videtur dicendum poſſe, cum
quo ad Deum nulla eſt differentia inter iuramen
tum & fidei præſtationem,cap.ecce dico.22.quæ
ſtione quinta. cap. etſi Chriſtus. de iur. iur. Pro
quo videtur gloſ.in capit.clericus.de iur.iuran.&
videtur ſentire Cynnus in.l.fi.C. de fideiuſ. Spe-
cu.tit.de arbi.§.ſequitur.verſ. Sed pone compro-
miſſum per fidem.& in tit. De iur.iur.§.1.verſ. Et
nota.& in verſic.Et in ſumma. not. gloſſ. Panor.
& docto.per tex. ibi in capit. querelam.ne præ-
lat.vices ſuas.idem Panormi.& Feli.in cap.quere
lam.de iur. iur. Archidiac.in ſumma. 22. quæſt.1.
Et pro hac parte vrget text.in cap.ad aures,ibi,iu
ramento vel fide interpoſita.de his quæ vi metus
ve cauſa fiunt quem commendat Iaſo. in. §. Item
ſi quis poſtulante.num.54. Inſti. de actio. Alij ve-
rò tenent contrarium,quòd quanuis talis promiſ-
ſio per fidem ſit iuramentum,non tamen fidei vio
latorem de qua ſuprà paniendum pœna ordina-
ria,vt puniretur qui iuramentum tactis ſacris vio
laret Ita Archidia.in capit. primo. de ſepultu.lib.
ſexto. & in cap. iuramenti.22.quæſtione quinta.
Alij verò indiſtinctè dicunt cõtrarium,imò quod
non eſt periurus: quia ad hoc vt quis dicatur per
iurus in foro iudiciali, iuramentum debet præce-
dere ad ſacra Dei Euangelia, & tactis ſcripturis.
Cyn.in authen.ſacramenta puberum. C. ſi aduer.
vendi Archidiac.in capit.vt circa.de elect. libr.6.
Felin.in capitu. querelam. de iur.iur. Matthæ.de
Afflict.in conſti. Neapolit. rub. 55. libro tertio.
nume. 11. verſic. Quintò quæro. per doctrinam
Innoc.in.dict capitulo. etſi Chriſtus. & Cardi. in
clementina prima.§. porrò. de hæreti. ſubijciens;
quòd tamen punietur arbitrariè per.l. de periu-
rio.ff.de crimi.ſtellionatus. Tradit etiam Matth.
de Afflict. in capitulo primo. §. Item ſacramenta
num.23.de pace iur.firm.libro tertio.feudo.Et ꝗ
fides ſeu homagium idem quòd iuramentum ſint
est.l.26.ibi, *que ſi alguno jurare a otro, o le fiziere pley
to è omenaie para cumplir alguna coſa, q̃ aya pueſto cõ
el, ſi lo falleſciere, es porende periuro, è ha por pena de
non ſer creydo en ningun teſtimonio, nin ſer par de otro.*
tit.11.part.3. Sed tamen.l. illa referendo ſingula
ſingulis, eſt intelligenda, quod vbi interuenit iu-
ramentum,ſit pœna periurij, & infamiæ: vbi ve-
rò tantum homagium.pœna infamiæ.vt in.l.2.ti-
tulo quinto.par. 7. ad quam. dict. l. 26. ſe refert.
Cùm ergo ſe referat ad leges in hoc loquentes,in
quibus non requiritur, quòd fractor homagij, ſit
fractor iuramenti,& non eſt dicendum.dict.l.26.
probare eſſe periurum.Et iſta homagia ſunt con-
iuncta iuramento,vt conſtat in.l.5.titul.15.parti-
2. Ideoque reſoluenda eſt hæc quæſtio,quod pro
mittens per fidem,in dubio intelligatur de huma
na,qua nobiles, vel qui tales ſe iactant, ſuam fidẽ
ſolent aſtringere quam legem.26.ita vno verbo
eleganter videtur accepiſſe.D.Anto. queſad.lib.
1.capitul.32.numer.15.quæ præſumptio iuuatur
à conſuetudine, iuncta.l.ſemper in contractibus
ff.de regul.iur. Et iſto caſu cum non ſit iuramen-
tum per rem ſacram,non erit periurus, ſed ratio-
ne violatæ fidei peccauit.reputabiturque infamis
inter homines.Si tamen dixiſſet, in fide Chriſti,
vel bona fide,tunc ad veram Catholicamq́ue fidẽ
potius,quàm ad particularem veritatem loquen-
tis referenda eſt talis promiſsio, & hoc caſu ex-
traordinariê erit puniendus, cùm non fuerit iura
mentum in forma ſolita per Deum &c. †.Et hæc
reſolutio colligitur poſt Caieta.ex Couar.in rep.
cap. quanuis. 1. part.§.2.verſic. Nono ab eadem.
de pact.lib.6.Ari. Pinel.in rep.l.2.3.par. capit.1.
num.13.C.de reſcind vend.Greg.Lopez.in.l.26
tit.11.part.3.Et ſic in litera noſtræ legis intelli-
gitur,quando contractus eſt iuramento firmatus
in forma, & non per fidem. Felinus optimè in.c.
2.num.15. de ſponſalib. vbi vide. Et ſic procedit
authent.ſacramenta. C. ſi aduer. vend. ſecundùm
Gregorium Lopium vbi ſuprà.in verb. *ò le fiziere
pleyto è omenage*. ad fin. Et plura circa lecturam di-
ctæ authenti.ſunt videnda per Matthæ. de Affli-
ctis in capitulo primo. §. Item ſacramenta de pa-
ce iuramento firm. lib. tertio. feudorum, & in
deciſi. 322. Paul.Pariſien.conſil.96.num. 22. lib.
1. & cùm minor ſe læſum inuenerit in contractu
iuramento firmato, ante omnia petat relaxatio-
nem ad effectum agendi. Et an in ea requiratur ci
tatio partis,eſt videndus Iaſo.in.l. nec quicquam.
nume. 49. ff. de offic.proconſul.vbi tenet neceſ-
ſariam eſſe citationem ad obtinendam abſolutio-
nem ſeu ralaxationem à iuramento.Anchar. con-
ſil.193.Rolandin. Valle.conſil. 13. nu. 25. Ponit
in hoc duas communes opiniones inter ſe ad inuſ
cem pugnantes.Et Couar.lib.1.Variar.reſolutio.
capit.4.num.quinto.vbi vide. Forma autem peti
tionis erit.

*Iuan Maldonado en nombre de Pedro mi menor, digo
que por quanto el dicho mi menor vendio vna caſa que
eſta en eſta ciudad a la rua nueua, ſin decreto ni autho-
ridad de juez competente, y ſin licencia de ſu curador,
ni con otra ſolennidad requiſita a Rodrigo, y confirmò
el di-*

Digitized by Google

el dicho contracto con iuramento, el qual en la dicha venta interpuſo por dolo, miedo y perſuaſion que le hizo el dicho Ruiz, y en el dicho contracto el dicho Pedro mi menor fue leſo, y enormemente damnificado. Por lo qual à v. m. pido conceda al dicho mi menor relaxacion del juramento ad effectum agendi, *para que anſi concedida la dicha relaxacion y abſolucion, pueda pedir reſtitucion, y dezir y allegar contra el dicho contracto; lo que viere aguarda de ſu derecho conuenga. Para lo qual, &c. y juro a Dios en forma, &c.* Et ſic minor, vel maior authoritate ſuperioris, quæ in omni iuramento cenſetur excepta. cap. venientes. de iure iurand. l. 27. tit. vndecimo, part. 3. agendo excuſabitur à pœna huius legis cum ſuis complicibus.

¶ Quæritur, Vtrum iurans falſum ad declaratio nem poſitionum, vel in iuramento ei delato ab altera parte, ſit puniendus periurij pœna? Videtur dicendum quòd non: quia ſatis viſum eſt Alexandro Imperatori in l. 2. C. de reb. credi. Deum habere vltorem qui ius iurandi religionem contempſit. l. 26. vbi Gregor. Lop. in gloſſ. 1. titulo 11. part. 3. qui per iſtam legem tenet puniẽdum fore illum, qui iuramentum in contractu poſitum de futuro violauerit, omnia bona amittere, & cameræ Regiæ applicantur. De hoc & de pœnis periurij plura diximus ſuprà in l. 1. verb. poſitiones. verſic. Quæri ſolet. colum. 917. cum ſequent. tit. 4. lib. 3. ordin.

¶ Eſt præterea notandum, quòd ſine dolo non committitur periurium. l. qui iuraſſe. in princip. ff. de iure iurand. §. item opponitur. 22. quæſtione ſecunda. gloſſ. in cap. breui. de iur. Doct. in capitulo primo. de delictis pue. Bald. in. l. obſeruare. §. proficiſci. colum. 3. ff. de offic. proconſul. & lega. & Iaſo. in dict. l. ſi quis maior. colum. prima. C. de tranſact. & plenius in dict. l. qui iuraſſe. Ægid. Boſſius in practi. tit. de periurijs. num. 5.

¶ Ex quo infertur, quòd difficultas implendi contractum iuratum, excuſaret iurantem à periurio. Iaſo. & AEgid. Boſſi. in locis præcitatis, dicẽdo hoc locum habere in intellectu. l. ſi quis maior. C. de tranſactio. quę huic noſtræ Regiæ conſtitutioni conformis eſt, vbi in repe. notat Thom. Parpali. notabi. 8. limita. 4. Alexand. conſil. 92. colum. fin. num. 13. libro primo Bertrand. conſi. 92. colum. fin. num. 13. lib. 1. Bertrand. conſil. 69. libr. Franciſc. Ripenſis in tracta. de peſte. folio. 3. colum. tertia. num. 6. Et eſt addendus Philipp. Deci. conſil. 552. Cauſa tamen, quæ allegatur ad dolum excludendum, & ſic periurij labem, debet probare fuiſſe ſibi notam, & ſe motũ fuiſſe ex illa, quia ſibi fuerat dictũ ſe poſſe ita facere. Alexan. conſi. 103. col. penult. lib. 1. Deci. in conſil. 452. columna ſecunda. AEgid. Boſs. in practi. titul. De periurijs. columna fin. Item eſt notandum, quòd iudex ſecularis ex præſentatione contractus, & eius lectura poterit colligere moram, vel contumaciam rei, & declarare ipſum periurum eſſe, ex quo clarè ſibi conſtat de periurio. vt dicit Alexand. in. l. fin. ff. de crimi. ſtellio. quem refert in terminis huius legis in conſtitutione ferè ſimili Matthæ. de Aſſlict. in conſtit. regni Siciliæ. in conſtit. Eos qui ſcienter. numero ſecundo. ſub libro tertio. titulo 55. Ex quo notare poteris noſtram legem, quia in eius materia bene at latè loquitur. Vbi autem eſt dubium de periurio, ſecùs erit, ſecundùm eum per capit. quanto. de iur. iurand. & capitu. venerabilem. de electio.

¶ Item intelligas legem iſtam eiuſque pœnam locum habere in eo qui eſt periurus in contractu, cùm ſit pœnalis, & extra ſuum caſum non ſit extendenda. ex gloſſ. in cap. fin. de iure patron. cum adduct is ad Segur. in tract. De bonis lucratis conſtant. matrim. num. 166.

¶ Quæritur, Vtrum in caſu huius legis admittatur tantum pars, in cuius fauorem fuit factus contractus, ſeu promiſsio ad accuſandum periurum, vel tanquam ad publicum crimen omnes homines admitti debeant? Et videtur quòd ſit crimen publicum, cùm omnes homines offendit, qui periurium committit: quia in omnium vertitur iniuriam, quod in religione diuina committitur. l. Manichæos. C. de hæret. & Manichę. Et crimen periurij comparatur blaſphemijs, & peccato contra naturam. text. in authent. vt homi. non lux. contra naturam. §. hæc quoniam. Vnde apud Romanos de nulla re Cenſores diligentiùs iudicabant, quàm iureiurando violato. vt teſtis eſt Cicero libro tertio. Officiorum. & Matthæ. de Aſſlictis. in tracta. de iure protomiſeos. §. quarto. notab. ſexto. numero vigeſimo. vbi ponit plures pœnas, quæ ſunt ſtatutæ contra periurum. Si ergo omnibus popularibus crimen offendit, publicum, & non priuatum erit cenſendum.

¶ Sed videtur quòd ſolus offenſus habeat ius accuſandi periurium illatum in obſeruatione promiſſa, & ſic ſit crimen priuatum: nam periurium eſt priuatum delictum, & non publicum. l. fin. ff. de cri. ſtellio. & ſic nullus poterit accuſare de periurio, niſi ille, cuius intereſt. argum. l. primæ. ff. de iureiurando. & dicta. l. fin. niſi crimen periurij eſſet commiſſum coram iudice. vt in. l. nullum. C. de teſtib. §. ſed quando. ſecunda quæſtione prima. Matthæ. de Aſſlictis. in conſtit. regni Siciliæ libro tertio. titulo. De periurijs. numero tertio: quæſtione ſecunda. Tum etiam, quia iuramentum ad certum terminum limitatum in contra-

ctus obſeruatione, eſt accipiendum, niſi pars, in cuius fauorem fuit factum, non prorogauerit expreſſè, vel tacitè, quæ prorogatio eſt ſumenda eo ipſo, quod non vult iurantem accuſare de periurio: nam iuramentum debet concipi & interpretari ſecundùm naturam & conditionem actus ſuper quo interponitur. l. fin. C. de non nume. pecuni. Plura de periurij punitione tradit Rip. in capit ſecundo. num. 18. de relc.

¶ Teſtis autem falſus qualiter puniatur, qui pluribus offendit, vt habetur in capitulo primo. de crimi. falſ. eſt dubium? In quo dubio dicerem, quòd teſtis deponens in cauſa criminali conuictus de falſo, erit puniendus eadem pæna, qua eſſet puniendus reus accuſatus, ſi non appareret de falſitate ipſius. Sicut fecit Daniel Propheta in falſos teſtes contra Suſannam caſtiſsimam. Danielis capit decimotertio. l. prima. §. præterea. ff. de ſicar. vbi Hippolyt. Ægid. Boſs. de delictis. tit. de falſis. num. 138. vbi agitur, quibus pænis ſit puniendus teſtis falſus. Et habet locū, etiam ſi mors, vel pœna corporalis non fuerit inflicta, quia per eum non ſtetit, quo minus imponeretur, ſi de falſo nō conuinceretur. per dictum. §. præterea. Guido Papæ deciſ. 44. Et ita practicatur ſecundum Grego. Lop. in. l. 26. in gloſſa ſecunda. tit. vndecimo. partit. tertia. text. in. l. fin. Tauri. vbi egregius præceptor Anton. Gomezius. numero ſeptimo. vbi idem concludit in teſte conuicto de falſo in crimine hæreſis. in numero octauo. & in deponente contra aliquos in crimine adulterij. ibi nume. nono. Facit pro concluſione illud Deuteronomij; decimonono. Si ſteterit teſtis mendax contra hominem excuſans eum præuaricationis, ſtabunt ambo quorum eſt cauſa ante Dominum in conſpectu ſacerdotum & iudicium, qui fuerint in diebus illis. Cumque diligentiſsimè perſcrutantes inuenerint falſum teſtem dixiſſe contra fratrem ſuum mendacium, reddent ei ſicut fratri ſuo facere cogitauit, & auferes malum de medio tui, vt audientes cæteri timorem habeant, & nequaquā talia audeant facere, non miſereberis eius, ſed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges. Ratio ſuadet, vt quis in eo in quo peccauit, puniatur. capitulo. cum olim. & ibi gloſſa penultima. de officio delegat. capi. an ſit. de appellatio. capit. prouida. de elect. libro ſexto. l. ex facto. §. Iulianus. ff. de vulgari & pupillari. & in authentiça. De ſtatu. contra libert. eccleſ. §. omnes. ibi, vt in eo puniantur, in quo deliquerunt. gloſſa. in §. Item ſurdus. verbo amittunt. Inſtit. quibus nō eſt permiſ. face. teſtam. Cæpol. in rep. l. ſi fugitiui. numero quarto. C. de ſeruis fugiti. Eſt etiam text. in capit. ſatis hinc apparet. trigeſimatertia, quæſtione quinta. ibi, in alijs autem cauſis cum qui teſtimonio falſo cuique nocuerit, quod ſi probaretur, iuſsit occidi, eadem plecti iubetur pœna, qua fuerat, ſi verum eſſet, ipſe plectendus. gloſſa. in capitulo nihilominus. tertia quæſtione nona. gloſſa in capit. rex debet, vigeſimatertia quæſtione quinta. gloſſa. in ſumma ſecunda quæſtione tertia. Sylueſt. in ſumma. verbo. teſtis, quęſtione nona. Bald. in capit. primo. §. iniuria. numero vigeſimo. de pace iura. firm. lib. feudo. Nicola. Milis in reperto. verb. teſtis falſum. fol. 201. columna quarta. Ioan. Lup. in l. 83. Tauri. numero vndecimo. Hippoly. conſilio vigeſimoſeptimo. columna prima. Iaſo. in. l. ſi duo patroni. §. fina. numero quinto. ff. de iureiurando. Areti. in capit. ſicut. columna ſecunda. numero ſexto. de teſtibus. Caſſanæ. in conſuetud. Burg. fol. 347. numero trigeſimonono. Guid. Papa deciſione. 44. in cip. teſtis falſa deponens. De iure Luſitaniæ eſt pœna mortis naturalis & confiſcationis omnium bonorum, vt habetur in titulo octauo. §. primo. libro quinto. ordinament. Portugaliæ. Quam concluſionem procedere exiſtimo, etiam ſi agatur ex iudicis officio, & non ad petitionem partis, quia eius loco ſuccedit, ne delicta maneant impunita. Tum etiam, quia hæc eſt pœna vniformis, & determinata ad inſtar ſuppllici per præmiſſa: ergo non augenda, nec reſtringenda erit, niſi ipſe iudex vellet pati in ſuam perſonam pœnam, quam omiſit, imponere teſti falſo. l. ſeruos. C. ad leg. Iul. de vi publi. non alibi ſecundùm Romanum. ſingul. 77. Felin. in capit. de cauſis. de offic. delegat. & in capit. qualiter & quando. §. fin. de accuſat. l. nulli. C. ne ſanctum baptiſ. reiteretur. vbi habetur, quod iudex non imponens pænam à iure ſtatutam delinquentibus, eadem pæna erit puniendus in ſyndicatu. Singularis ſecundùm Bartholo. Cæpol. caut. 236. Montalu. in. l. octaua. in gloſſa prima, titulo ſeptimo, libro primo. foro legum. Cùm ergo ſtatuta iam ſit pæna à iure contra teſtem falſum in cauſis criminalibus, iudex non poterit recedere ab ea. Intelligo præterea, vt prædicta pæna ſit vniformis contra quemlibet teſtem falſum, nec alteranda ratione perſonæ & nobilitatis delinquentis: nam pæna ignis debet eſſe, ſi depoſuerit falſum in delicto hæreſis, vel alia ſimili pæna coercendum, nec erit iugulandus, etiam ſi ſit nobilis. iuxta gloſſam. in. l. deſertorē. §. primo. verbo. Torquentur. ff. de re milit. argum. l. aut facta. §. perſona. ff. de pæn. vbi aliter liberæ perſonæ, aliter ignobiles, ſeu ſeruili iugo aſtricti ſunt puniendi. gloſſa vltima, in capitulo. fina. de tranſactio. gloſſa dignitate in capitulo, cùm quidam. de iure iurando. ſed furca ſuſpendendus ad inſtar ſupplicij, ſeu pænam

nam

Digitized by Google

nam talionis. ex Bald. in l. ſecunda. nu. 5. C. de fid. inſtrumen. & alleg. l. ad comentarienſem. C. de cu ſtodi. reorum. Tum etiam ex textu. ſingul. in cap. ſi quem pœnituerit. §. notandum. ſecunda quæſt. 3. ibi. Si verò in euidenti calumnia eum deprehen derit, legitimam pœnam ei irrogat. & ibi, quamuis nihil de pœna, &c. cap. qui crimen. ſecunda quæſtione. 8. ibi, pœnam quã intulerit ipſe patiatur. capit. calumniator. & cap. qui non probauerit. ſecunda quæſt. 3. & ſic. in teſte falſo in cauſa criminali locum habet hodie talionis pœna, & ſic nobilis non erit diſtinguendus ab ignobili, cum pœna debeat eſſe talis, qualem ipſe voluit imponere reo iniuſtè accuſato.

¶ Quid autem erit dicendum in cauſis ciuilibus, agitur per Henric. in cap. 1. de crim. falſ. & Guido Papæ deciſio. 44. Et reſolutiuè dic, quòd teſtis falſus in cauſis ciuilibus parti læſæ condemnandus eſt ad ſatisfactionẽ damni illati occaſione falſi teſtimonij. l. 26. tit. 11. part. 3. Quia qui eſt cauſa damni, tenetur ad omne damnum inde ſequutum. Gloſſ. in capit. de cætero. per text. ibi de homic. capit. presbyterum. eod. tit. gloſſ. dederunt. in capit. ſicut de teſti. capit. fin. de iniur. capit. ſi egreſſus. eod. tit. Tenet Richard. in quarto ſententiarũ. diſtinctione decimaquinta, artic. 5. quæſt. prima. Archiep. Florent. ſecunda parte, tit. ſecundo. capitulo ſecundo. §. 3. & 4. Sanctus Thom. 2. 2. quæſt. 62. artic. 4. & 7. l. decimatertia, & ibi gloſſ. tit. 8. libro ſecundo. foro legum. Syl. ueſt. in verb. Reſtitutio. tertia. quæſt. 6. & verb. Teſtis. quæſt. 10. Et agi poteſt aduerſus teſtem falſum ad intereſſe. Philipp. Deci. in cap. licet cauſam. num. 21. de probatio. Et hoc in vtroque foro tenetur, cum ſit dãnum illatum proximo, non verò mera pœna, quę in foro conſcientiæ non debetur, vt per gloſſ. ſingul. & communiter approbatam in capit. fraternitas. duodecima quæſtione ſecunda. Pœna verò, de qua in lege noſtra omnium bonorum, etiam ſi dicat ipſo facto, non debetur in foro animæ, cũ ſit in meram pœnam violantis contractum iuratum, vt ſuprà in materia prædict. glo. eſt declaratum. Item etiam punitur pœna quintationis dentium, ſiue agatur ordinariè, ſiue ex officio iudicis aduerſus falſum teſtem. l. tertia, titulo duodecimo. lib. 4. foro legum. †

ADDITIO.

† legum.) Adde quòd hodie tamen tales traduntur ignominioſè per vias publicas, & mittuntur ad triremes per ſpacium decem annorum, vt probat. l. ſeptima. titulo decimoſeptimo. libro octauo. Recopilatio.

De iure regni Luſitaniæ punitur pœna perpetui exilij, ac confiſcationis bonorum. l. prima. titulo octauo. libro quinto ordinamenti. & imponi poteſt mitra in ſignum falſitatis, ſecundũ Angel. in. l. ſi duo patroni. §. ſi quis iuratus. ff. de iure iurando. vbi dicit eſſe ad hoc meliorem textum. quàm ſit alibi. & Iaſo. ibi ait, quòd ita eſt in practica.

¶ Sed dubitari poteſt. Clericus depoſuit falſum coram iudice ſeculari, & fuit conuictus de falſo teſtimonio, vtrum poſſit puniri à iudice laico, vel ſit remittendus ad iudicem ſuum. Et eſt dicendum, quòd erit remittendus vt puniatur à iudice eccleſiaſtico, ſiue principaliter, ſiue incidenter ſit actum de cauſa falſitatis coram iudice ſeculari. Hoſtienſi. in capitulo. verum. columna ſecunda. de foro competenti. dicens. l. nullum. C. de teſtib. minimè aſtringere clericos teſtificantes coram laico, ſed ſi agatur de falſo, cognitio eſt remittenda diœceſano. argum. capit. nullus de foro competenti. capit. tuam. de ord. cogni, capitulo. fin. de ſolut. Ioan. Andr. columna ſecunda. & Anani. in capitulo primo. de crimi. falſ. Ioan. Bernard. in praxi cano. crimi. capit. 87. Collecta. in cap. cùm tu. & ibi Celſus in additione, numero ſecundo. de teſtib. Bart. in l. diuus. ff. de falſ. & Matth. de Afflict. deciſio. 230. colum. prima. dicens hanc communem opinionem eſſe. & Conarru. in practicis quæſtionibus dicit communem in capit. 18. colum. penult. num. octauo. Tum etiam, quia ratione delicti clericus non ſubijcitur curiæ ſeculari, nec efficitur de eius foro ſecundum Panormit. in capit. poſtulaſti. num. 17. de foro compet. & ex cap. ſi diligenti. eod. titu. & notatis à Turrecremata in pulchra quæſtione, de qua per eum in cap. nemo. numero primo. 11. quæſtione prima. Et iſta eſt tenenda, quanuis gloſſ. Cin. Bald. & Salice. in. l. nullum. C. de teſtib. & Frederic. de Senis conſi. 93. contrarium fuerint profeſſi, & Guiliel. Benedict. in rep. cap. Raynutius. verb. & vxorem nomine. 2. num. 142. de teſtam. Et priorem ſententiam tenet Tiraquel. de vtroq; retract. lib. ſecundo. §. quarto. gloſſ. ſeptima. num. decimo. Et idem dicendum eſt, ſi eſſet aduocatus, & delinqueret in officio coram iudice ſeculari, non poſſet ab eo incarcerari, nec puniri: quia cùm id directè fieri non poſſit ex conſenſu ipſius, nec tacitè ſeu indirectè hoc eſt delinquendo. regul. Cũ quid vna via. de regul. iur. lib. 6. l. fin. C. ſi manci. ita ven. ne proſtitua. per præmiſſa annotata in teſte. De quo plura per Iacob. de nigris, in repet. l. prima. §. qui mandatum. num. 11. ff. de offi. eius cui manda. eſt iur. & Ioan. Longaualli in rep. l. imperium. nu. 144. ff. de iur. omni. iud. iudic. Quod eſt notandũ, dum, & in practica vidi iam bis verſari.

¶ Lex Secunda.

a ¶ *Pague ſeyſcientos marauedis.* Iurans falſum in forma iuris, eſt puniendus pœna ſexcẽtorũ morapetinorũ. Et procedit iſta lex in parte, quæ falſum depoſuit cũ iuramento ad iudicis mãdatum. Quæ iuramẽta omnino exigẽda nõ eſſẽt à partibus, qa præſtãt occaſionẽ piurijs, vt quotidiè experiẽtia docet quippe cũ ad poſitionũ declarationem, nec ad cõfeſſionẽ delicti, quis aperit veritatẽ, ideoq; abſq; iuramẽto eſſẽt interrogãdi, ne auctores periurij ſint. cõtra l. 1. C. ſi aduerſ. delict. arg. tex. in c. clericos. de coha. cler. & mulier. Simil. l. habes infrà tit. 19. l. 10. quæ plus dicit, quòd talis periurus cenſetur infidelis.

¶ *Ley. II. La pena del Chriſtiano que jurare falſo ſobre la Cruz.*

¶ El Rey don Alonſo en Segouia de penis. Año de mil ccc. y lxxxj.

ORdenamos q̃ qualquier fiel Chriſtiano q̃ jurare falſo ſobre la Cruz y ſanctos Euangelios q̃ pague ſeiſciẽtos marauedis a para la nueſtra camara:

¶ Lex Tertia.

b ¶ *Que falſare.* Concord. l. 22. tit. 19. infrà iſto lib. 8. Falſi crimẽ eſt mutare veritatẽ. tex. in auth. de inſtru. caute. & fid. in prin. coll. 6. gl. in. c. etſi Chriſtus. verb. cõfirmatio. de iur. iur. notatur in. l. quid ſit falſum. ff. de falſ. l. 1. tit. 7. par. 7. Et crimen falſi eſt grauiſsimũ, vt notat Greg. Lop. in rubri. tit. 7. part. 7. habetq; multa ſpecialia propter eius enormitatẽ. Ex quo dicebat Bar. in. l. Lucius. ad fin. ff. ad Turpilia. ꝙ in generali ſermone remiſsionis delictorũ, nunquã cõprehẽditur crimẽ falſi. Idem Anchar. in rep. c. 1. col. 86. de cõſti. Angel. in diſputa. incip. Guerra. Nellus in tract. bannitorum. 3. par. 2. tẽporis. q. 41. Hippol. conſi. 105. col. 2. n. 7. Deci. in. c. licet. n. 5. de probatio. Dixi in. l. 1. gl. 2. tit. 11. lib. 1. ord. Greg. Lopez in. d. rubr. in tit. 7. part. 7. Caſſanæ. in cõſuet. Burg. rub. 1. n. 53. Itẽ in crimine falſi, ſola ſuſpicio falſitatis pro falſitate habetur. Archid. & Domini. in. c. in memoriã. 19. diſt. Curti. Iunior conſil. 166. col. 3. n. 6. vbi vide pro intellectu. Itẽ quãuis dãnatus de falſo amittat priuilegiũ nobilitatis, quia reatus omnẽ excludit honorẽ, nõ tamẽ amittit priuilegia nobilitatis quo ad ea, in quibus nobiles magis grauantur, quã ignobiles, ſecundũ Bar. Ange. & Plat. in. l. 1. C. de infamib. lib. 10. cum aliis pluribus citatis ab And. Tiraquel. in tract. nobilitatis. c. 24. nu. 7. prout diximus ſuprà in. l. 1. tit. 5. ſup. hoc lib. De excoicato & ſuſpẽſo, qui tenetur officiũ diuinũ perſoluere tãquã ſi nõ eſſet excoicatus. Eſt notãdũ, ꝙ falſitas eſt mutatio veritatis, ex certa ſciẽtia, & doloſe cõmiſſa. Hoſti. in ſum. de crim. falſi. §. 1. & Goffre. in eo. tit. col. 1. verſi. Falſitas eſt. Spec. tit. de aduoca. §. vtriuſq; nu. 4. gloſ. in ca. et ſi Chrs. verb. Confirmatio. de iur. iur. Io. Hãnibal. in rep. rubr. ff. ſoluto. matri. n. 204. & dixi in princip. huius gl. Et eſt notandũ ꝙ in dict. auth. De inſtr. caut. & fide in princip. habetur duplex litera, vna, imitatio, alia, mutatio veritatis. ſecũdũ Goffred. & Hoſti. vbi ſup. Sed vtraq; litera idẽ denotat, & idem ſignificat, eo ꝙ falſatores ſtudẽt imitari ea quæ ſunt vera, vt ſic falſa veriſimilia hominibus alijs eſſe videãtur: nã falſarius ſub imagine veri, prętẽdit falſum oſtẽdere eſſe verũ. Azo in ſum. C. de falſ. Hoſt. in. c. licet. col. 3. in. 5. expoſitiõe falſitatis de crimine falſi. Si aũt in litera eſt, mutatio, etiã erit litera bona, & cõcordat cum. l. 1 ti. 7. par. 7. ibi, *Falſedad es mudamiento de la verdad.* Ex qua definitione infero falſitatẽ abſq; dolo nõ cõmitti, nec pręſumẽdã, ſi alia ſignificatio ex natura actus percipi poſſet, quãuis cauſa eſſet iniuſta. Probatur, quia dolus reqritur ad incurrẽdũ in crimẽ falſi. l. 4. C. ad leg. Corn. de falſ. vbi vtẽs falſo inſtrumẽto ignorãter, nõ punitur falſi pœna. l. 2. & l nec exẽplũ. eo. tit. l. quid ſit falſum. ff. de falſ. c. homines, & c. is aũt. & c. animaduertẽdũ. 22. q. 2. c. abijt Iudas. ibi, maximè cũ nõ infirmitate, vel ignorãtia. 11. q. 3. not. Bart. in. l. ex ſentẽt. col. 1. ff. de teſtam. tut. Prepoſit. in. c. nõ ſolũ n. 2. 11. q. 3. Tindarus in tract. de teſtib. lib. 1. c. 12. n. 8. & li. 3. c. 5. n. 2. Iacob. de Bellouiſu in practic. iudiciaria. rubr. de iniur. nu. 96. Hippo. conſ. 111. n. 14. l. ſenatus, ff. de his qui ſibi aſcri. in teſtam. l. impuberẽ. ff. de falſ. Nec obſtat. l. diuus, §. fin. ff. de falſ. Quia quãuis ibi ignoret pœnã, tñ ſcire poterat, ꝙ malè faciebat, & ideò tenetur. Et pro hac concluſione eſt

¶ *Ley. III. La pena del que falſare ſello.*

¶ El Rey D. Enrique. eod. tit.

MAndamos que qualquier que falſare b nueſtros ſellos, o ſello de qualquier Arçobiſpo, o obiſpo, o otro qualqer Prelado: porque es aleuoſo, pierde la meytad de ſus bienes para la nueſtra çamara.

Digitized by Google

eſt.l.4.tit.7.par.7.ibi. *mezcla con ello maliciosamente*. Falſitas ergo cum ſit delictū nō eſt præſumenda, nec inducenda à Doctoribus, niſi ſit expreſſa in iure, ſicuti de notorio ſcripſit in.l. omne. nu.4. C. de pet. bon. ſublat. lib.10. Tū, quia eſt pœna, & inducit priuationem ergo &c.ca.is qui. de ſent. excom. lib. 6. Tum, quia cùm ſit pœnalis, mitior interpretatio eſt deſumenda.l. pen. ff. de pœna. Tum, quia quælibet etiam iniuſta cauſa excuſat à dolo glo.in.l. plagij accuſatio criminis. C. de plagiar. communiter approbata vt per Boeri. deciſ. 168.nu.11.not.Iaſ.conſil.153.nu.2.lib.2. & cōſil. 86.nu.4.lib.3.Paul.Caſtrenſ.in.l.1.§. dolū.nu.5. ff.de eo per quem factum eſt.gl.1.ibi, ſed ob aliquam cauſam, licèt non iuſtam.in l.ſatis pœnæ.ff. de in ius vocā. gloſ.in.l.3.§. ſi quis ignorās.ff.ad Syll.gl.in.l.ex conſenſu.§.fin. verb. non rectè.ff. de appella.gl.in.l.vni.§.fin.verb.hoc iudicium.in fin.ff.ſi quis ius dicēti non obtemp. tex. in l.4.§. 1.ff.de lib.cauſa.l.quod adhibitos. C.de his qui ſibi aſcrib.in teſtam.ibi, pœna legis Corneliæ tibi remittitur, in quam credo tu magis errore, quā malitia incidiſſe,&c. vbi eſt optimus tex.ad excuſandum notarios à pœna falſi. Et Bal. cōmēdat in.l. 2.col.1.nu.1.C.de erro.aduo.Iaſo.in.l.ſingularia, nu.48.ff.ſi cert.pet.Facit glo.in. l. iuris gentiū.§. quod feræ.verb.contrariū.ff. de pact.probans, ꝙ vbi vnum ſcriptum à notario in inſtrumento poteſt denotare falſitatem, & non falſitatē debet intelligi tali modo, vt falſitatem non importet. Dixit not.Iaſo.poſt Paul.ibi in dict.l. ſingul.nu.47. Ex quo bene dicebat Bart.in.l. quoties, §.1.nu.3. ff.de hære.inſti.ꝙ ſi reperiatur, ꝙ notarius aliter ſcripſit, quàm ſibi dictū fuerit à partibus tempore actus geſti, ꝙ eſt præſumendū potiùs per errorem,† quàm per dolum, & ſic excuſabitur à falſitate & dolo notarius. Sequitur Philip. Deci. cōſi. 175.Hippol.in rep.rub.ff.de fideiuſſ.nu.56.Hippol.in rep.rub.ff.de fideiuſſ nu. 56. Hippol. etiā conſ.21.nu.8.Tho.Grammati conſi. Crimina.23 nu.4.vbi alios refert. Et de materia falſi eſt omnino conſulendus Archie. Florenti.2. part. tit.1.ca. 18.per totum.Gabriel in 4 ſent.diſt.15.q.9.Cæpol.conſi.20.nu.14.& conſil.21.nu.23.inter conſilia criminalia.Bellon.conſil.75. nu. 10. & conſi. 77.nu.11.Et falſitatis crimen indiſtinctè publicū eſſe, probat Zaſi.contra Placenti.per tex.ibi.in.l. 2.verſi. cūq; conſules, n.83.ff.de origi.iur.Cæpo. dicto cōſi.20.n.14.Ex quo dicebā, ꝙ aduerſus dicētē ſe Doctorē, Licētiatū, ſeu Bachalariū, cū non ſit, cōpetit accuſatio cuilibet de populo, cū ſit falſarius Bart. in.l.eos.§.qui ſe pro milite. ff. ad legē Cornel. de falſis. Feli.in cap.3.loco colum.1.nu.1. de probatio. etiam ſi fuerint graduati per Comitē Palatinum tā quàm falſarij puniuntur in regno dimidietate bonorum, & exules fiūt à regno l.26. in libro pragm. Regum catholicorum. Notat Grego. Lopez in.l.2.glo.3.tit.7.par.7.de Doctore, & de gerente ſe pro milite, vel Comite Palatino, & ibi verb. *non auiendo ordenes*. dicit idem eſſe, ſi quis obtineat beneficium clericale, cùm non ſit clericus, cap.cùm adeò.de reſc.capi.ex literis, de tranſact. Hoſtien.in ſum.de crimi.falſ.§.qualiter. Item eſt falſi crimine annotatus, qui mutat ſibi nomen in fraudem, l.falſi nominis, ff.de falſ.l.2.titul.7. par. 7.imò punitur pœna mortis, vt in caſu.l.39.tit.9. libro ſexto, ſuprà, vbi dixi, quando mutatio nominis ſit illicita. Similiter committit falſum Iudex, vel Tabellio, qui ante publicationem manifeſtauit interrogatorium parti aduerſæ, vt reſponderet præuio conſilio poſitionibus, vel fortè vt coarctaret negatiuā loco & tempore, vt fieri ſolet (proh dolor(contra veritatem, vel manifeſtauit dicta teſtium, vel legere permiſit per aliquem ex partibus, tenetur pœna falſi, ſecundum Alberi.in.l.1.§. qui depoſitam. ff. de falſ. per textum ibi notat Gregor. Lopius in.l.in verb. *En guarda*, titulo ſeptimo, parti.7. Quod eſſet ſeueriſsimè puniendum, nec aliquo pacto diſsimulandum, cùm apertam malitiam, & iniquitatem; ac falſitatem contra Deum, legem, & hominem continere dignoſcatur, & mala plura inde ſunt ſequuta, & ſequi poterunt litigatoribus experientia docet.

¶*Ley.IIII. La pena de los que falſean moneda.*

¶Idem.

QValquier que fabricare falſa moneda a: porq̄ es aleue: pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara.

¶*Nueſtros ſellos*. Falſificans ſigillum Regis, vel Archiepiſcopi, ſeu Epiſcopi, eſt aleuoſus, & amittit dimidietatem cameræ regis. Concordat.l.21.& l. 22.titul.final.infrà eo.lib.8. vbi omnino videbis ſcripta circa reſolutionem & pœnam falſarij ſigilli Regis, & Principis eccleſiaſtici tam Papæ, quā Archiepiſcopi, ſeu Epiſcopi. †

¶*Lex Quarta.*

a ¶*Falſa moneda*. Cudens falſam monetam, eſt aleuoſus, & vltra alias pœnas incidit in pœnam confiſcationis dimidietatis bonorum cameræ regis. Cōcord.l.23.titulo.19.libro octauo. infrà. Solùm ad regem ſpectat monetam facere in hoc regno, vt hic, & in.l. nona. titulo ſeptimo.par. ſeptima, ibi, *non ha poderio de la mandar fazer algun ome ſino Emperador*,

*Adde q̄ idē videtur.Trid. Seſ.22.c. 10.cū ex notariorū imperitia, &c. quod noſtris tēporibus in fœliciſſimis, & viſis potius Trid. dicere debebat cū ex notariorū nequitia tales. n.licet ſint ſerui publici quia reipub.ſeruiunt vt probat. l. 2.ff. rem pupilli ſalu fore. cap. quāq; de vſur.in.6 effecti tamen ſunt Domini & oppreſſores pauperū aquorū odio & ira liberet nos Domin⁹.

† Adde late Iaco. Menoch. lib. 2. de arbitra.iudic.centu 4. cauſ. 306. nu. 6.& quod ſi nemini noceat, ibidē n. 23.

Digitized by Google

perador, o Rey, o aquellos a quien ellos otorgā poder que lo fagan por ſu mandado. E qualquiera otro que ſe trabaja de la fazer, faze muy grā falſedad, y grā atreuimiēto en querer tomar el poderio q̄ los Emperadores, y los Reyes tomaron para ſi ſeñaladamente. l. 2. & ibi Gre. Lopez verbo. *batir moneda.* tit. 1. part. 2. l. 1. C. de falſa monet. capitulo primo. quæ ſint regalia. verbo. monetæ. vbi Andr. de Iſernia, & Matthæus de Afflictis. gloſſ. in rubr. C. de veteris numiſma. poteſta. libro vndecimo. Innocen. in capit. quanto. de iur. iur. notat Matthæus de Afflictis. in conſtitutio. Neapolitanis lib. 3. titul. 40. in princ. numero primo. Et hoc eſt aſsignatum Imperatori & Regibus in ſpeciale priuilegium. dict. capitul. primo. quæ ſunt rega. & iura ſuprà adducta. & diuus Thom. libro ſecundo. de regimi. princip. capit. 13 vbi inquit, Numiſma ſiue moneta propria, ornamentum eſt Regis, & regni, & cuiuſlibet regiminis. quia in ea repræſentatur imago Regis, vt conſtat Matthæi. 22. cū Chriſtus quærit à Phariſæis cuius eſſet imago & ſuperſcriptio ipſius. Vnde in nulla re tanta poteſt eſſe claritas memoriæ eius: eo quòd nihil per manus hominum frequentatur quod ad Regem, vel quemcunque dominū pertineat, quantum numiſma. Amplius autem in quātum moneta regula eſt & menſura rerum venalium, in tantum monſtratur ſua excellentia, vt videlicet imago ipſius ſit in nummo, regula hominum in ipſorum commercijs. Vnde Moneta dicitur, quia monet mentem, ne fraus inter homines, cum ſit menſura debita, committatur: vt imago Cæſaris ſit in homine, quaſi imago diuina. Sicut Auguſtinus exponit, pertractans dictam materiam. Numiſma verò dicitur, quia nominibus principum, effigieque deſignatur: vt tradit Iſidorus. Per quod manifeſtè apparet, quòd ex numiſmate maieſtas dominorum relucet. Ideo ciuitates, ſiue principes, ſiue prælati hoc pro ſua gloria ſingulariter ab Imperatoribus impetrant, vt habeant ſpeciale numiſma. Et ſic in noſtro regno nulla poteſtas eccleſiaſtica, ſeu ſecularis, Epiſcopi, Archiepiſcopi, vel Patriarchę, ſeu Comitis, Ducis, ſeu Marchionis, habet poteſtatem cudendi monetam, niſi ex Principis priuilegio. De hoc per Lucam de Penna in rubri. C. de vet. numiſm. poteſta. lib. 11. Innocen. in cap. quanto, de iur. iur. Matth. Afflictis. in conſtitu. Neapolitan. lib. 3. rubr. 40. in conſti. Adulterinam. colum. 1. num. 1. l. 2. tit. 1. par. 1. Intellige tamen priuilegium cudendi pecuniam conceſſum regibus, vel ciuitatibus valere, non autem ſi concederetur priuatis perſonis. ex Grego. Lopio in. d. l. 2. verb. ſino aquel. Igitur cudens monetam ſine principis imperio, eſt aleuoſus, vt in præſenti lege habetur. Clericus igitur cudens falſam monetam de iure canonico eſt puniēdus pœna depoſitionis, & detruſionis in carcerem. ex notatis à Panormi. in capitulo, tuæ. de pœn. columna ſecunda. numero quinto. Si tamen depoſitus pro iſto crimine grauiſsimo ſit tradendus curiæ ſeculari, reſoluimus alibi. Iure autem ciuili fabricās falſam monetam, punitur pœna capitali, ſcilicet, pœna deportationis, l. prima. C. de falſ. monet. Alexan. in. l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pigno. action. gloſſ. fin. C. de vet. numiſma. poteſtat. libro vndecimo. Item publicatione bonorum. l. ſecunda. C. de falſa monet. Et domus vbi cuditur, confiſcatur, etiam ſi dominus ignoret exiſtens in proximo loco, niſi talis domus ſit viduæ ignorantis, vel pupilli. vt in. l. prima. C. de falſa monet. l. decima. titulo ſeptimo. part. ſeptima. vbi Montalu. ponit plura ſpecialia in crimine falſæ monetæ. l. 20. & ibi Montalu. titulo primo. part. ſeptima. Si tamen fabricans falſam monetam, vitiauit monetam Imperatoris falſò, punitur pœna ignis. tex. in. l. ſecunda. C. de falſ. mone. ſecundum gloſ. Salic. & communem ibi. & in capitul. quanto. de iur. iur. Archiep. Floren. 2. part. titulo primo. cap. 18. §. 4. l. 9. titulo ſeptimo. part. ſeptima. & ſic eſt intelligenda. l. ſeptima. titul. 12. libro quarto. foro legum. Item talis eſt proditor. l. 1. ad fin. titulo ſecundo. par. 7. Et hic impropriè dicitur aleuoſus, vt ibi patet, cùm proditor dicatur contra Regem aleuoſus (ſeu aleue) contra priuatum. Nec eſt admittenda diſtinctio in hoc crimine falſæ monetæ an moneta aurea, argentea, vel ærea ſit. l. nona. titulo ſeptimo. part. ſeptima, ibi. *mandamos que qualquier q̄ fiziere falſa moneda de oro, o de plata, o de otro metal qualquier, que ſea quemado por ello, de manera q̄ muerà por ello.* & Salice. in. l. 2. C. de falſ. monet. nullam conſtituit differentiam inter falſam ſeu adulterinam monetam auream, vel æneam quo ad pœnam. Et ſequitur Matthæ. de Afflict. in conſtit. Neapoli. lib. 3. rub. 40. nu. 4. verſic. Tertio quæro. Item iure noſtro eſt aleuoſus, & amittit dimidiam partem bonorum, vt in præſenti lege cautum eſt, quæ pœna mitior eſt in hoc, quàm ea quæ ſtatuerat, l. 2. ibi, vniuerſas eius facultates fiſco noſtro præcipimus addici. C. de falſ. monet. l. 2. titulo. 2. part. 7. Vtrùm autem præmiſſa pœna locum habeat, ſiquis monetam iuſtam, & non falſam fecerit, tamen ſine publica authoritate? Dicendum eſt habere, nec pœna ordinaria eſt minuenda. gloſſa. abnoxij. in. l. ſecunda. C. de falſ. mone. cum qua doctor. ibi tranſeunt. notatur in. l. ſacrilegi. ff. ad leg. Iuli. pecula. Bartol. & Hippolyt. in. l. qui falſam. numero 66 ff. de falſ. Alexand. in. l. ſingularia. numero vigeſimoſexto. ff. ſi certum petatur. l. 9. titulo ſeptimo. part. ſeptima. Matthæ. Afflictis. in conſtitu. Neapolitan. libro tertio. titulo quadrageſimo. nume. quarto. Ex quibus falſa redditur

¶Ley.V. Que ninguno ſea oſado de desfazer la moneda de los Reales y blancas.

¶El Rey don Enrique IIII. en Nieua. Año de mil cccclxxiij.

POrq̃ nueſtros ſubditos y naturales cegados por deſordenada cobdicia han tomado atreuimiento de fundir y desfazer nueſtra moneda de Reales y de blancas y desfazen y mezclã la plata de los dichos reales cõ otra liga, o metal para labrar dello otras pieças de plata no curando de las penas enq̃ por ello incurrẽ, aſsi por derecho como por ordenãças de nr̃os Reynos: de lo qual ſe ſigue muy grã daño a nr̃os ſubditos y naturales. Y por eſto el Señor Rey don Enriq̃ nr̃o hermano en las cortes q̃ hizo ẽ Nieua: año de lxxiij. ordeno y mãdo la peticiõ đ los procuradores de nr̃os reynos q̃ ninguno ſea oſado de desfazer, ni fundir la dicha moneda de reales, ni de blãcas, ſo las penas contenidas en las dichas leyes y ordenanças eſpecialmente en la ordenança, q̃ el hizo en la ciudad de Segouia ſobre la labor de la dicha moneda el año de lxxj.

ditur Hippoly. ſnĩa vbi ſuprà, dicentis in hoc caſu pœnam ordinariam minuendam. Quod etiam videtur ſentire gloſ. in d. l. ſacrilegi. ſed in alio caſu loquitur, in quo pœnà mortis imponĩt per Pragmaticã monetarũ. c. 18. ¶Punitur etiã expẽdẽs falſam monetã ſciẽter, ſi nũmi plũbei, vel ſtannei ſint, pœna falſi, q̃ punitur in. l. 1. §. fi. ff. đ falſi. ſecũdũ Bar. in. l. lex Cor. ff. eo. tit ſi alios nummos expẽdat, pœna extraordinaria ſecũdũ eũdẽ Bar. Panor. in. c. quãto. col. 2. đ iure iur. Sed expendentẽ falſam monetã ſcienter pœna falſi teneri exiſtimat Salic. i. l. 2. C. de falſ. mone. cũ alijs citatis ab Hippol. i. l. quaſſam. ff. de falſ. dicẽs hãc opinionẽ in practica ſeruari. & i cõſi. 47. n. 11. Idẽ vr̃ ſenſiſſe. de iure regni punitur pœna exilij quatuor annorũ, & publicatione dimidię partis bonorum. vt in. l. 118. de monetis. c. 62 fol. 89. col. 3. Quã arbitror intelligendam eſſe, quando indicat illum, à quo talem pecuniã habuit. ſi autẽ nõ indicauerit, pœna falſi tenebitur. l. 78. ſtyli. Quid autem de tondente bonã monetã, vel radente, vel tingente, qua pœna ſit puniẽdus? Reſpõ. Si liber ſit, beſtijs ſubijcitur: ſi verò ſeruus, vltimo ſupplicio afficitur. l. quicunq; ff. de falſ. & ibi cõiter doct. & in. l. 2. C. de falſ. mone. & in. c. quãto. de iur. iur. remiſsiuè Caſſanæ. in conſuetu. Burgund. rubr. 2. §. 1. nu. 21. fol. 89. col. 1. vbi refert Hippoly. pro intellectu dict. l. quicũq;. dicẽtẽ hoc verũ eſſe in tõdẽte, vel radẽte monetã aureã, nõ in alio. Sed licèt de iure cõi ſuſtineri poſsit prædictus intellectus Hippolyt. in conſil. 71. tñ de iure huius regni abſque vlla diſtinctione puniẽdus eſt arbitrio Regis, per l. 9. tit. 7. par. 7. imò per prædictã pragm. punitur pœna mortis & amiſsione oĩm bonorũ. Quod vr̃ ſalſũ quoad pœnã mortis detractũ ex. l. ſi. na. & ibi glo. C. de vet. numiſmat. poteſta. lib. 11. Refutãs aũt recipere bonam monetã, punitur pœna arbitraria extra ordinẽ. l. 1. & ibi doct. C. đ vet. numi. lib. 11. Matt. đ Affl. ẽt. in cõſti. Neap. lib. 3. ti. 40. in cõſti. incipiẽ, Siqs cãpſorũ n. 3. Si qs aũt diminuat monetã Regis ad extrahẽdum eam à regno, pœna mortis punitur. gl. in l. 7. verb. *aquellos* ti. 12. li. 4 fo. leg. Plures qõnes i materia videẽdę ſũt p Matth. Afflic. ĩ. c. 1. §. monetæ. q̃ ſint regalia. lib. feud. Ex qb' ad põdus erit iſta materia falſę monetæ, verè p tractatu Hiero. Gig. i tract. la ſæ maieſt. q. 62. n. 1. pag. 109. Alex. cõſ. 121. nu. 1. lib. 7. Boeri. deciſ. 254. nu. 12. Marant. in practi. 6. par. num. 283. pagin. 263.

¶Lex. V.

a ¶*De fundir y desfazer.* Concord. l. 118. monetarum in lib. pragm. fol. 89. col. 4. verſi. *Otroſi ordenamos y mandamos.* Adde pro intellectu quę dixit gloſſ. ſecunda in. l. 7. titu. 12. lib. quarto for. legum. vt non habeat locum in eo, qui radit florenos, vel aliam monetam auream bona fide ad deaurandos ſcyphos, quia bona fide, & abſque dolo facit.

Titulus

Digitized by Google

¶ *De que ley ha de ſer la plata que los plateros marcaren: fallar lo has en el titulo de los troques y cambios.*

Otroſi, qualquier que vſare de otros peſos, o medidas, ſaluo de aquellos que ſe contienē en las leyes deſte nueſtro libro, en el titulo de las vendidas y compras que caya è incurra en pena de falſo.

Mandamos que los peſos y medidas ſean yguales: y que el marco de la plata ſea el de la ciudad de Burgos: y la ley de la plata ſea de onze dineros y ſeys granos. Y que ningun platero ni orepeze ſea oſado de fabricar plata de menor valor que las dichas nueſtras leyes mandan, ſo las penas en que caen los q̄ vſan de falſos peſos: ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de las vendidas y de las compras.

Titul. VII. De las trayciones, y aleues.

¶ *Ley. I. En quantas maneras ſe comete la traycion.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Año de mil ccclxxxvj.

Traycióᵃ es la mas vil coſa que puede caer en el coraçō del hombre: y naſcen della tres coſas que ſon contrarias de la lealtad y ſon eſtas. Mentira, vileza, y tuerto. Y eſtas tres coſas hazen al coraçon del hōbre tan flaco que yerra contra Dios, y a ſu ſeñor natural, y contra todos los hombres faziēdo lo que no deue hazer: y tan grande es la vileza y maldad de los hombres de mala ventura que tal yer-

¶ *TITVLVS. VII. De proditionibus.*

a ¶ Proditor quot modis dicatur, tangit Matthæus de Afflict. in rubr. De pace iuram. firm. numer. 3. lib. 3. feudo. & in cap. 1. §. item ſi fratrē. quib. mod. feud. amittatur. vbi eſt tex. & in c. 1. nu. 38. col. 4. an ille qui interficit fratrē dn̄i ſui feud. amitt. libr. 3. feudorum, & Paris de Puteo, vbi plura de proditione libr. 6. de re militari. titul. Quādo prouocatur ad pugnā ratione proditionis, nu. 5. in. 6. volu. tract. diuerſorum doctorū Bart. in. l. reſpiciendū. §. delinquunt. nu. 1. ff. d pœnis. vbi inqt proditorē illum eſſe, qui vnū in actu, & aliud i mēte gerit. l. fin. C. de delatorib. lib. 10. ibi in exēplum omniū proditorū. c. clericus qui. 46. diſtin. ibi, adulationibus & ꝓditionibus vbi gl. declarat Proditor quot modis dicatur. Et ex illo text. eſt notandū, ꝙ adulatio eſt ſpecies proditionis & aleuoſiæ, cūm aſſimilentur dicto & pœna ibi, Declarat Hierony. Gigas in tracta. De crimine læſæ maieſta. lib. 3. tit. De proditoribus. quæſt. 1. vbi plures caſus proditionis, & in quibus quis dicitur proditor enarrat. Et Ieremiæ. 9. In ore (inquit) ſuo pacem cum amico ſuo loquitur, & occultè ponit ei inſidias, nunquid ſuper his nō viſitabo, dicit dominus aut in gente huiuſmodi non vlciſcetur anima mea? l. 1. 2. 3. & 4. tit. 13. par. 2. ponit plures caſus proditionis & aleuoſiæ. l. 12. titu. 13. infrà iſto lib. 8. vbi dixi, l. 1. ibi, *que ſea por ello aleuoſo*. tit. 12. infra eodem libro. 8. ordinamen. Proditor multipliciter dicitur. Lucas d Penna in. l. ſeruū. colu. 1. C. de delatori. lib. 10. vbi col. 2. ponit plura ſigna proditionis.

¶ *Lex. I.*

a ¶ *Trayciō*. Cōcordat. l. 1. titu. 2. parti. 7. Proditor Regis, cenſetur ꝓditor Dei. Iſerni. in tit. Quæ ſint regalia in parte, contrahētium inceſtas nuptias. colum. fina. Lucas de Penna l. fina. C. de dela-

ro hazẽ q̃ no ſe atreuẽ a tomar vẽgãça de otra guiſa de los q̃ mal quierẽ, ſino encubiertamẽte, y cõ engaño, y trayciõ: y tãto quiere dezir como traer vn hõbre a otro ſo ſemejãça de biẽ a mal y es maldad q̃ tira aſsi lealtad del coraçõ del hõbre. Y caen los hõbres en yerro de trayciõ en muchas maneras. La primera y la mayor: y la que mas cruelmente deue ſer eſcarmentada: es la q̃ atañe a la perſona del Rey. Aſsi como ſi alguno [a] ſe trabajaſſe de lo matar: o lo firieſſe, o lo prendieſſe, o le fizieſſe deshonra haziendo tuerto con la Reyna ſu muger, o con ſu fija del Rey, no ſeyendo ella

delatori.lib.10.Greg.Lopez in.l.1.verb. *Contra Dios*.tit.2.par.7. Hierony. Gigas lib.3. de crimi. læſæ maieſtatis.quæſt.1.nu.15.citant.ca. ſi apud. 23.quæſt.5.& cap.non poteſt.2.q.7.Et proditor dicitur is.qui crimen læſæ maieſtatis cõmiſit, vt dixit Lucas de Pen.in l.quiſquis verſi.Delinquẽtes. C. de petit. bonorum ſublatis.lib. 10. & dict.l.1. tit.2 parti.2.& eſt tx. in præſenti princ. ibi *la primera y la mayor, y la que mas cruelmente deue ſer eſcarmẽtada es la que atañe a la perſona del rey*. Caſ[us] quin decim, quib[us] crimen læſæ maieſtatis cõmittitur, ponit Lucas de Penna in tracta. de fiſco, & eius priuileg. fol. 85. columna prima. in.6.volumi. tract. ſecundũ impreſsionẽ Lugdunenſem meam Anni 1544.Fecit de hoc crimine optimum tracta.Hierony.Gigas, quem videas. Et de pœna iſtius delicti per Anto. Gomeſſ.in lib.3. Variarũ tract.de delictis.c.2.n.5

ADDITIO.

¶ Ibi, O le fizieſſe deshonra faziẽdole tuerto. Dubitatur, an huiuſmodi pœna extendatur ad omnes alias quæ ſunt in Principis ſeruitio, dicendum eſt, quòd non, cum ſit pœna eis quæ extendi non debet vltra caſum in quo loquitur glo. cap. fin.de iure patrona.& ſic tantum, cum contentis hic, & in.l.1.2.& 4.verſi.cobigera.tit.14. parti.2. debet intelligi pœna huius.l.cum quibus tantum nõ ſolum factum ſed attentatum punitur.argum. cap. 1.§. Item ſi fidelis quib.mod feud.amitta. quia in delictis voluntas inſpicitur.l. Diuus ff.ad.l. Cornel.de Sicar.argum.l.ſi quis non dicam. C.de epiſcopis & clericis.

¶ Vtrum autem pœna omiſsionis bonorum debita ſit fiſco à tempore commiſsi criminis ipſo facto ab hæretico in foro animæ? In quo dubio videtur dicendum deberi etiam in foro animæ: quia lex tollit dominiũ per verbũ ipſo iure, quod potuit. vt Anto. Gomez, referendo duas opiniones in hoc contrarias, tenet vbi ſupra. Tu tamen tene contrariam, imò, quòd in foro animæ non teneatur, cum ſit hæc confiſcatio in meram pœnam criminis, nec quicquam ex bonis fiſci ad illum peruenerit, nec damnum æſtimabile fecerit. ergo eo in foro non tenetur ei reſtituere vltroneè. glo.in.c. fraternitas. 1.2.q.2.& latius probaui in.l. 2. verb. *a las pagar* in foro cõſcientiæ.tit.9.lib. 2.ſuprà.

a ¶ *Aſsi como ſi alguno*. Adde l.1.tit.2.par. 7.& ibi Grego. Lop.l.6. tit.13.par.2. l.quiſquis.C. ad.l.Iuli.maie.Io. Berberij in directorio, ſeu viatorio iuris. tit. de crimi.læſæ maieſta.§. ſequitur aliud mẽbrum. fol.5.col.1.& ibi ponit decẽ modos, quibus crimen læſæ maieſtatis committitur, vt dixi ſuprà in rubri. Quæritur, quis dicatur ꝓprie crimẽ læſæ maieſtatis cõmittere? Rñd. Ille dicitur, qui in perſonã, aut ſtatũ Principis nõ recognoſcẽtis aliũ ſuperiorẽ in tẽporalibus aliquid cõmiſit, vt in præſenti lege.l.1.tit.2.par.7.l.quiſquis.C.ad legẽ Iuliã maieſtat. Itẽ etiã cõmittitur crimẽ læſæ maieſtatis, ſi quis occiderit conſiliarios, vel ſupremos Curiæ iudices.l.1.tit.12.infra eod.lib.8.& in dict. l.quiſquis.ibi, de nece etiam virorum illuſtrium, qui conſilijs, & conſiſtorio noſtro interſunt, ſenatorũ etiã, nã & ipſi pars corporis noſtri ſunt. De qua agit Purpur.in.l.1.num.122.ff. de offic.eius, cui mand.eſt iur.l.1.tit.ſecundo.par.7. vbi Greg. Lop.verb. *Adelantados*, & in verb. *Concejeros*. Optime intelligit idem Greg.Lop.in.l. prima. gloſ. prima.tit.16.parti.2. Vtrum autem iſtud crimen committatur aduerſus ciuitatem vel dominum non recognoſcentem ſuperiorem? Reſpon. committi, quanuis non ita ſeuere eſt puniendus delinquens, ſicut committens contra regem. Prior pars probatur in.l.tertia. C.de epiſcopali audien. in verbo.patiantur. ibi, Reus etiam maieſtatis de domino, aduerſus quem talia demolitus eſt, ve-

niam

Digitized by Google

niam ſperare non debet.gloſ. in.l. fallaciter.verb. prodita.C.de abolitio.Salycet.in dict.l. quiſquis. Hippolyt.in.l.prima.numero ſexto. ff. ad legem Corneliam de Sicar.Socin.conſil.275. colum.prima numer. primo. lib. ſecundo Poſterior verò pars, quòd non puniatur eiſdem pœnis, optimè probat ibi Socin. firmando communem opinionem eſſe.Intellige tamen,niſi talis prodatur, vel oppugnaretur,vt Regi,vel regno auferatur: ſi verò oppugnatur vel prodatur non ad hunc finem, ſed aliàs,tunc non incurritur crimen læſæ maieſtatis,ſecundum Salycet.in.l fallaciter.C.de abolitio. Gregor. Lop.in.l.prima. verbo. *O al reyno.* titulo ſecundo.parti. ſeptima. Quia quamuis ſint plura capitula,quibus crimen læſæ maieſtatis cōmittitur, ſcilicet, contra perſonam Principis, & contra eos,qui ſunt in ipſius latus Principis, in quibus dict.l.quiſquis.cum ſimilib. locum habet propriè ſecundum prædictam declarationem, in cæteris vero capitulis,vt contra ciuitatem non recognoſcentē ſuperiorem,vel alterius domini temporalis, quamuis ſit crimen læſæ maieſtatis quo ad pœnam dict. l. quiſquis. ſecundùm Cynum ibi,& Socin.dicto conſil.275.numero tertio. Philippus Deci. conſil 410. num.28.colum.quinta. verſic.Ex quibus verbis apertè colligitur. Paulus Caſtrenſ.in.l.tertia.numer.ſexto. C. de epiſcop. audien.Optimè de hoc agit Andre. Sicul. Barba. conſil.70.columna.12.libro quarto. vbi probat, quòd crimen læſæ maieſtatis committitur contra dominum temporalem terræ,quamuis ſit inferior à Papa,vt contra Marchionem Ferrarienſem, qui eſt perpetuus vicarius in temporalibus Papæ,vel à Rege.citat tex.in capit. ſi quislaicus.22. quæſt. quinta. quem putat expreſſum ad eandem concluſionem ibi,colum.16.in princip.contra opinionem Cyn.Salycet.& aliorum vbi ſuprà.Quam veriorem crederem,& practicari,ſicut ſenſit Paulus Caſtrenſ in dict.l.3.numero ſexto.ad finem. Adde Anchar.in Clemen. Paſtoralis. num. ſeptimo. & ibi Additio.de ſententia & re iudi. Quid autem eſſet de rebellante contra Principis officialem,putà Prætorem,Algazellum,& alios miniſtros iuſtitiæ inſiſtentes pro eo in ciuitatibus regni,eos occidendo,prodendo,vel quid ſimile aduerſus perſonas eorum committendo, vtrum committant crimen læſæ maieſtatis: Anchar. in dict. clement. Paſtoralis.nume.ſeptimo. in princip. dicit quòd ſic,ſi rebellio committatur contra officialem, in his,quæ ſpectant eius officium, & ſtatum imperij, non tamen ſi ad commodum particulare alicuius.Et ſic iſto caſu habebit locum crimen læſæ maieſtatis in committentes rebellionem,ſeu proditionem aduerſus iudices & gubernatores inferiores inſtitutos ſeu conſtitutos per prouincias,ſicut in maioribus,vt ſuprà de eis expoſuimus, vt iſtos occidens,vel contra eos conſpirans, committat crimen læſæ maieſtatis largè, cùm id faciant in offenſam ſui Principis. Et ita cenſeo declarandam glo.Grego. Lopij poſitam in.l.prima. verb. *Adelantados mayores.*titul.ſecundo.partit.7. & in l.prima.in gloſ.1.tit.16.partit.ſecunda. Hodie tamen de maioribus magiſtratibus declaratum eſt in.l.prima.cum ſequen. titul.12. infrà iſto lib. 8. Et de omnibus alijs ſiue de conſtitutis in ciuitatibus,ſiue in oppidis,ſeu rure, ibi deciſum eſt in.l. fina. Et probatur noſtra diſtinctio ex finalibus verbis poſitis in dictis legibus,nempe,in.l.prima & final. Iſti enim venientes cōtra præſidentes in iuſtitia Regis,& pro conſeruatione Imperij & patriæ pugnantes ſeuerisſimè eſſent coercendi quacunque præfulgerent dignitate, cùm ſiue curiæ aſsiſtant, ſiue in prouincijs, ſiue ſupremi iudices ſint,ſiue infimi,omnes perſonam Regis, & eius imaginem repræſentant,à quo iuriſdictionem habent.ergo non ipſis,ſed Regi fit iniuria per rebellionem,mortem,ſeu capturam, vel proditionem aduerſus eos commiſſam,durante eorum adminiſtratione,& ratione ipſius eiuſque tuitione, & nō propria ipſius præſidis vindicta, vt aperit in ſuo dicto & exceptione dict.l.fina. ad finem. titul.12. infrà iſto libr.octauo. ordin. Pœnæ autem ſtatutæ contra committentes crimen læſæ maieſtatis contra Deum, in crimine hæreſis expoſitæ ſunt ſuprà, quæ omnia notanda ſunt in declaratione illius criminis contra maieſtatem humanam. Et vt meliùs percipiantur in iſto crimine,in præſentiarum deducere breuisſimè ſtatui.Et ſic quæro, quot pœnis ſit afficiendus committens crimen læſæ maieſtatis in primo capite, ſeu in alijs capitulis,cùm in multis committatur, vt ſuprà retuli,& in præſenti lege cautum exiſtit? Reſpond. Committens crimē læſæ maieſtatis, pœna capitis,hoc eſt in amisſione vitæ,& omnium bonorum, cum infamia etiam filiorum vſque ad ſecundam generationem,vt in crimine hæreſis eſt puniendus, & filij efficiuntur inhabiles ad bona capienda ex ſucceſsione cognatorum, & etiam extraneorum.l. quiſquis.cum.§.primo C. ad legem Iuliam maieſtatis.l.ſecunda.titu.ſecundo. part. ſeptima & ibi optimè Gregor. Lopez,qui ponit plures quæſtiones contingibiles in declaratione præſentis concluſionis, Et adeò puniēdi ſunt, quòd etiamſi ſint nobiles puniendi ſunt pœna ignominioſa furcæ, non obſtante conſuetudine,& priuilegio nobilitatis quod habet, vt iugulentur in noſtra Hiſpania.ex ſententia Bald.in capit.cùm quidam.de iure iur.Hippolyt.ſingul.16.Tamen apud nos etiā in iſto crimine decapitantur nobiles ſecundū Couar.lib.2.Variarum reſolut.c.9 nu.4. Crimen ergo læſæ

go læſæ maieſtatis non ſolùm patrem delinquentem,ſed etiam filios afficit.vt ſuprà dictum eſt,& Paul.Pariſi.cõſil 69.numer.163.libro tertio. vbi vnum dubium ſingulare circa.l. quiſquis. C. ad legem Iul.maieſtatis.videbis in hoc. & in crimine læſæ maieſtatis diuinæ iam actum fuit in.l.3.titul.4.ſuprà hoc octauo libr.per capit.2.§. hæretici de hæretic.libro ſexto.& capit. vergentis.eod. titul.Sed eſt dubium,an hoc intelligendum ſit de filijs natis poſt hæreſim,an de natis ante hęreſim? In quo dubio dicendum videtur ad omnes filios, de quibus ſuprà, pœnam extendendam eſſe. ex tex.celebri in ca.ſtatutum.2.de hæret.lib.6. qui probat,filios hæreticorum in ſecundam generationem non poſſe beneficia, nec officia ſecularia obtinere: & innuit idem eſſe tam in natis quàm in naſcituris poſt hæreſim parentum. Et ad hoc hunc text.ponderauit Gondiſaluus à Villadiego in tracta.de hæret.prauit.quæſt.23.colũ.pen.Pro quo eſt glo.in.c.ſi quis cum militibus.6. quæſt.1. tenet idem Alberic.& Salycet.in dict.l.quiſquis. Ioan.Lup.in tracta.De iuſti.& iure regni Nauarræ.5.part.§.8.Et hoc videtur probandũ: quia propter criminis atrocitatem,& vt patres melius retrahantur timore coertionis maioris iuxta grauitatem delicti in parentes delinquẽtes, & in filios, quanuis ſint ſine culpa, tum propter iuſtam cauſam ſtatui potuit,& generaliter ad natos etiam ante crimen commiſſum à patre eſt pœna extendẽda.Tenet Galindus in regia diſputatione, loquendo in crimine hæreſis.§.18.dicẽs hanc eſſe magis communem opinionem.Et in vſu receptam exiſtimat Iacobus Septimacenſ. in catholi. inſtitut. cap.29.nume.3.Quanuis contrariam ad filios ante crimen natos non extendi putat veriorem & benigniorem,& optimè probat auctoritatibus & rationibus ibi num.4. Et in hoc crimine cum ſit temporale & non ſpirituale merè trahens à carne commercium,videtur quod præſumptio infectionis ceſſet in filijs iam natis, qui in nullam culpam fuerunt in cõmiſsione delicti,ſed fideles Regi apparent,non debent puniri,cùm pœnæ ſuos autores habere debeant.capit.2.de conſtitu.& dixi ad Segur.de bonis lucratis conſtant. matri.num.1.capit.non imputantur filijs peccata parentum, qui poſt eorum natiuitatem à parentibus committũtur.1.quæſt.4.Facit.l.4.& l.5.titu.1.lib.4. ſuprà. vbi exemptio nobilitatis tantum in filios naſcituros poſt priuilegium à patre conſequutum extenditur,& non ad antea natos.ergo nec pœna, cum contrariorũ eadem ſit cenſura.Pro iſta parte optimè facit.l.9.verſic. *Pero dezimos que ningũ traydor, ni aleuoſo,ni ſu hijo que ouo deſpues que fizo la trayciõ, ò aleue,no pueda reptar a otro*.tit.9.lib.4.ordi.ſuprà. vbi latiùs dixi in ſpecie huius criminis, tam diuinæ quàm humanæ læſæ maieſtatis.in gl.3. Tenendo priorem opinionem eſt dicendum,quòd beneficia eccleſiaſtica obtenta ante lapſum patris filij non amittunt.glo.in cap.ſatis peruerſum.56.diſt. ſingul.ſecundum Roman.ſingul. 686. Hippolyt. in repet.rubr.ff.de fideiuſſo.q.12.nu.120.Gondiſaluus à Villadiego contra hæret.praui. quæſt.23 Panormit.in cap.cum laici.de iure patronat. Couar.lib.2. Variarum reſolut. capit.8. num.4.qui intelligit præſcriptam gloſſ.loquutam fuiſſe tantum in crimine læſæ maieſtatis humanæ,non tamen diuinæ, per rationem adductam ab eodem gloſſatore,nempè,quia cum clericus ſit filius eſt à iuriſdictione principis ſecularis exemptus.tex. in cap.2.& in cap.ſtatutum.de hæret.vbi idem diſponunt de beneficijs, ſed hæc iura intelligi poſſunt de beneficijs poſt patris delictum obtinendis,non de obtentis, vt in lectione extraordinaria iſto anno 1563.Salmãticæ dictauimus in interpretatione tituli.de hæret.lib.6. Adde Couar. libro.2. Variar.cap.8.num.5.

Eſt præterea adnotandum,quòd maledicẽs Imperatori,ſeu Regi,committit crimen læſæ maieſtatis,quando malè dicitur de Rege ad infamandum eum,& vt à ſubditis odio habeatur. Vt fecerunt omnes illi, qui temporibus communitatum infamauerunt Regem Carolum ſanctiſsimum noſtrum olim Principem, dicentes, quòd imponebat de nouo ſubditis mulctas,& illicitas exactiones,& dederunt cauſam, vt ſubditi eum odio haberent,ex quo multa ingentia ſcandala orta fuere in his regnis:quam ob cauſam optimo iure fuerunt puniti de hoc crimine læſæ maieſtatis, cum propter illa mendacia,tot ſeditiones, & crimina prouenerunt,& iſti commiſerunt notam proditionem.Et ad hoc eſt text. formalis ſecundũ Gregor.Lop.in.l.4.gloſſ.1.tit.13.part.2. Facit.l.1.in princ.ff.ad legem Iuli.maieſtat.ibi, quove cœtus conuentuſve ad ſeditionem cõuocentur. Et iſtud genus maledicẽdi differt ab illo, de quo in.l. vni. C.ſi quis imperato.maledix.e.& l.fin.tit.2.par.7. quia loquuntur,quando non ob ſuperiorem cauſam maledicitur,ſed alias ex leuitate, inſania, vel iniuria,ſeu odio,non tamen ad dictum effectum. ſed malè facit contra præceptum Exod.22. dicentis,Principi populi tui non maledices. ergo iuſtè venit puniendus,vt infra habetur. Cum huius verbi ſit vis magna in malam partem,vt ex multis aduertit Anto.Queſada.lib.diuerſ.cap.6.nu.30.

¶Sed circa pręmiſſa multoties vidi dubitari, Vtrũ bona vinculata & maioriæ,quæ habuerunt proditores ab antiquis,ſiue extraneis, ſiue aſcendentibus potuerunt confiſcari,maximè ſi dictũ fuiſſet in fundatione,quòd nõ poſſent cõfiſcari propter nullũ crimẽ cõmittẽdum à ſucceſſore,quod Deus auertat,

Digitized by Google

caſada, o ſe trabajaſſe por le hazer perder la honra de ſu dignidad que tiene. E ſi qualquier que fizieſſe eſtos yerros ſuſodichos al infante heredero caeria en eſte meſmo caſo: fueras dende ſi el quiſiere matar, o ferir, o prender, o desheredar al Rey ſu padre, ca entonces que quier que fizieſſen los vaſſallos por defender al Rey ſu ſeñor no deuen auer pena porende: ante deuen auer galardon: y eſto es porque el ſeñorio del Rey deue ſer guardado ſobre todas las coſas. La ſegunda ſi alguno ſe pone con los enemigos para guerra, o hazer mal al Rey, o al reyno, o les ayudar de fecho, o de conſejo, o les embiar carta, o mandado porque ſe aperciban en alguna coſa contra el Rey en daño de la tierra. La tercera, ſi alguno ſe trabajare de fecho, o de conſejo que alguna tierra, o gente que obedeſcieſſen a ſu Rey ſe alçaſſen contra el que no lo obedeſcieſſen aſsi como ſolian. La quarta es, quando algun Rey, o ſeñor de la tierra del ſeñorio quiere dar al Rey donde es ſeñor, o le quiſiere obedeſcer dandole parias, o tributo alguno de ſu ſeñorio lo eſtorua de fecho, o de conſejo. La quinta es, quando el que tiene por el Rey, villa, o fortaleza: y ſe alçare con aquel lugar, o lo da a ſus enemigos, o lo pierde por ſu culpa, o algun engaño que le fizieſſen. La ſexta es, quando alguno tiene caſtillo de Rey, o villa, o otro ſeñorio, y no lo da a ſu ſeñor quando gelo pide no muriendo en defendimiento del teniendolo abaſteſcido: y haziendo las otras coſas que deue hazer, por defender el caſtillo: ſegun fuero, y coſtumbre de Eſpaña y deſtruyeſſe el caſtillo, villa, o ciudad del Rey, maguer no la tuuieſſe por el. La ſeptima, ſi alguno deſamparare al Rey en batalla y fuyere y ſe fuere a los enemigos, o ſe fuere de la hueſte en otra manera ſin ſu mandado ante del tiempo que ouiere de ſeruir: y ſi alguno deſcubriere a los enemigos las poridades del Rey a daño del. La octaua es, ſi alguno fiziere bollicio, o leuantamiento del Reyno haziendo juras, o confradias de caualleros, o de villas contra el Rey de que naſcieſſe daño al Rey, o al Reyno: La nona, quien poblaſſe caſtillo viejo del Rey, o peña braua ſin mandado del Rey para fazer

zer deſeruicio al rey o guerra, o mal, o daño a la tierra, o ſi alguno poblaſſe, por ſeruicio del Rey, y no gelo fizieſſe ſaber faſta treynta dias deſde el dia que le poblo para hazer dello lo que mandaſſe. Y qualquier que tal fortaleza fizieſſe, o tuuieſſe, aunque no la tuuieſſe poblada, ni labrada: mas otro alguno de quien la ouo ſea tenido de venir al plazo del Rey y hazer della lo que el mandaſſe aſsi como de otro caſtillo, que tuuieſſe por omenaje. Y qualquier que no lo fiziere, aſsi ſea por ello traydor. Otroſi, ſi algunos hõbres ſon dados por arrehenes del Rey por cauſa que el ſea guardado del cuerpo, o del eſtado, porque cobrẽ alguna villa, o caſtillo, o ſeñorio, o vaſſallaje en otro Reyno, o ſeñorio, o ſi alguno mata los arrehenes, o alguno dellos, o los ſueltan, o los hazẽ fuyr. E otroſi ſi el Rey tuuieſſe algun hombre preſo de quien ſeyẽdo ſuelto le venia peligro al cuerpo, o de ſeredamiento, o alguno lo ſoltaſſe de la priſion, o fuyeſſe cõ el. Y qualquier que fizieſſe alguna coſa de las ſuſodichas contra qualquier ſeñor que ouieſſe con quiẽ biuieſſe, haria aleue conoſcido [a]. Pero ſi lo mataſſe, o firieſſe, o le prendieſſe, o le fizieſſe tuerto con ſu muger, o no le entregaſſe ſu caſtillo quãdo gelo demãdaſſe y traxeſſe ciudad, o villa, o caſtillo: maguer

auertat, etiam aduerſus diuinam vel humanam regiam poteſtatem. &c. vt fieri ſolet virtute licentiæ regiæ ad conſtituendum maioricatum. vt diximus in. l. prima. titu. 2. libr. 5. ſupra, tradendo formam licentiæ Regis, & fundationis, cum calauſulis neceſſarijs ne conſiſcari poſſit: In qua quæſtione vide optimam reſolutionem poſitam à Gregori. Lopez in. l. 2. verbo. *Mandas que les fueren fechas.* titul. 2. parti. 7. vbi finaliter dicit, quod eſt ſeruandum conſtitutum in inſtrumento maioriæ. ergo non confiſcabuntur prędicta bona, ſed venient ad deſcendẽtem, ſi non habent maioriæ annexam iuriſdictionem & dignitatem, quæ cum ſint honoris, non poſſunt tranſmitti infamibus, vt eſt maioria cum titulo iuriſdictionis, vel Ducatus, Marchionatus, Comitatus, vel huiuſmodi: nam filij proditoris non venient ad iſta, ſed ille, qui fuerit pronepos, & ſic poſt ſecundam generationem, vel collateralis in defectum deſcendentium ad maioriam vocatus: leges enim poſitæ à fundatore ſeruari debent, cum fuerint iuſtæ, & ex Principis indulgentia ſtatutæ. authẽti. de nup. §. diſponat. collat. 4. l. in conditionibus. ff. de condit. & demonſtratio. Faciunt tradita ab Antonio Gomeſſ. in. l. 4. col. fin. verſ. Ex quo videtur inferẽdum. in legibus Tauri.

a ¶ *Faria aleue conoſcido.* Si enim eſſet dominus temporalis, perpetuuſve vicarius Regis, eſſet crimen læſæ maieſtatis, cum eſſet eius ſubditus, vt ſupradictum eſt in ſuperiori gloſ. Si vero non eſſet ſubditus, eſſet puniendus de aleuoſia, non tñ de crimine læſæ maieſtatis; cũ nõ eſſet ſuus ſubditus, ſed alterius Regis, ſeu domini. Ioã. Faber in §. aliam. num. 3 Inſt. de publ. iudic. vbi verba eius formalia ſunt. Certũ eſt, quod nõ ſubditus moliẽs cõtra principem alicuius terræ, non cõmittit crimen læſæ maieſtatis. Quid ſi inuauit ſubditum? In hoc videtur, quod committit. Item ſerui-

no la tuuieſſe por el en eſtas coſas farian traycion, y ſeria por ello traydor y mereſcia muerte de traydor y perder los bienes como quier que eſte yerro no es tan grande como la traycion que fizieſſe contra el Rey, o contra ſu ſeñorio, cõtra procomunal del Reyno ni linaje no ayan aq̃lla manzilla que auia en lo que traxeſſe al Rey, o al Reyno.

¶ Ley. II. *De las penas de los traydores.*

¶ El Rey don Alonſo en Segouia. Año de mil ccclxxxv.

EL Traydor es mal hombre y perdido de todas las bondades: y todo hombre que caya en tal caſo, todos ſus bienes a ſon para la nueſtra camara, y el cuerpo a la nueſtra merced: porq̃ de la traycion ſe leuantan muchos malos eſtremos que ſon nombrados aleues y caſo de heregia, el que es caydo ende pierde la meytad de ſus bienes, y ſon para la nueſtra camara.

¶ *Ley. III. Que ſean oydos a los que fueron mandados ſus bienes por razon de traycion.*

ſeruitor, ſeu familiaris ſuſpenditur pro primo furto, & extraneus non. Quid ſi extraneus iuuet familiarem? Videtur quod ambo debeant ſuſpendi per hunc. §. Hactenus verba facit Faber, quę ſingularia ſunt, & notanda. Cætera, quæ ad materiã huius criminis pertinent, ſunt videnda apud Angel. Aret. in. §. publica. colum. 1. Inſtit. de public. iudic. & in tract. maleficiorum. verbo. *E hay tradito la sua patria.* folio paruæ impreſsionis. 154. cum ſequẽ. Latius Matthæ. de Afflict. in. capit. 1. quæ ſint regalia. §. & bona. vbi ponit. 31. ſpecialia in hoc crimine à num. 5. vſque ad. 53. Vtrum autem quis teneatur crimine læſæ maieſtatis ex ſcientia ſola ex eo quia non reuelauit proditionem, quã conuictus teſtibus, probatur ſciuiſſe? Bartol. tenet partem affirmatiuam. in. l. vtrum. numer. 3. ff. de parricid. de qua doctrina plures referens agit ſingulariter Ioã. Igneus in. l. fideicommiſſum. nu. 32 ff. ad Senatuſcõſ. Syllanian. vbi vide Hippoly. in dict. l. vtrum. & in ſingul. 164. Deci. in. l. culpa caret. nu. 9. ff. de regu. iur. Ioan. Lup. in rep, c. per veſtras. §. 26. n. 9. fol. 100. col. 2. Anto. Capic. deciſi. 155. n. 10. Alciat. lib. 8. iuris parerg. c. 9. Io. de Anania in rubr. nu. 6. de his qui fili. occid. & pro Bart. ſententia eſt. l. 2. titũ. 28. part. 2. vbi notat Greg. Lopez in verb. *Y eſta miſma pena.* Sed reſolutiue teneas, quod in iſto crimine ex ſola ſcientia conſpirationis quis tenetur, cum illam conſpirationem p̃bare potuit teſtibus, & ſine diſcrimine vitæ propriæ, cuius charitas eſt omnibus alijs præferenda. l. præſes. C. de ſerui. & aqua. Tum etiam ex text. in Clem. 2. §. notarij. de hæreti. ibi, vt ea probare valeant. Et per alia iura ad hanc ſpeciem citata à Ioanne Igneo loco præcitato. alias ſi non poſſet probare, ex ſimplici ſcientia non teneretur. Et opinio Bart. in iſto caſu, nec ipſe loquitur, nec procedere, ſi loquatur in eo de iure poteſt, nec eſt admittenda in practica. Crimen læſæ maieſtatis habet duo capita, & committitur quadraginta quinque modis, vt pulchre & late declarat Matthæ. Afflict. in capit. primo. verb. & bona committentium. n. 53. verſic. Viſis ergo. colu. 4. Quæ ſint regalia. libro. 3. feudo. fol. 186. multa inſuper per Ægid. Boſſium in pract. titu. de crimi. læſæ maieſt. à num. 1. vſque ad num. 141.

¶ *Lex. II.*

a ¶ *Todos ſus bienes.* Cõcord. l. 12. tit. 13. infr. eod. lib. 8. vbi ei imponitur pœna amiſsionis bonorum, & quod per terram trahatur, & furca ſuſpendatur, & ita ſeruatur. Et plures caſus ſunt, in quibus quis dicitur aleuoſus, habentur in. l. 4. infra iſto titu. & l. 15. titul. 8. parti. 7. Et proditor ſeu aleuoſus, non gaudet immunitate eccleſię, nec ab ea defenditur. ca. 1. de homici. vt dicam infra. titu. 13. de homici.

¶ *Lex Tertia.*

¶ *Oydos*

Digitized by Google

a ¶*Oydos y vencidos*. Iuxta text. in capit. primo. de cauſa poſſeſſ. & proprieta. capit. licet. 2. de præbend. libro ſexto. clementi. Paſtoralis. de re iudica. capit. corum. vndecima quæſtione tertia igitur nullus eſt condemnandus, niſi fuerit prius legitime citatus, & conuictus. capit. nos inquenquam. ſecunda quæſtione prima. vbi late dictauimus in relectione ordinaria decreti, dum eam reximus per tempus triennij, quod expirauit obitu doctoris egregij Petri Suarez iubilati in proprietate Decretorum, genere, moribus & doctrina præſtantiſsimi: cuius vices licet immeritus, per tempus præmiſſum obtinui non ſine magno cum meo decore, & pluſquam octingentorum auditorum maxima vtilitate. Facit. l. 40. ſtyli. ibi, *Oyr lo han ſobre el aleue.*

¶El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil. ccccyxlij.

Porque nos es fecha relacion que los Reyes nueſtros progenitores y nos deſpues que reynamos mandaron dar y dimos algunas cartas deſaforadas haziendo mercedes de los bienes y officios de algunos que nos deſiruierõ enlos tiẽpos paſſados y auian cometido alguno, o algunos de los caſos de traycion de ſuſo contenidos. Mandamos que las perſonas contra quien aſsi fuerõ dadas las tales cartas de mercedes de ſus bienes y officios parezcã ante nos perſonalmente: y nos le mãdaremos oyr ſimplemente y de plano ſabida ſolamente la verdad ſin eſtrepitu y figura de juyzio y adminiſtrar juſticia: porque nueſtra volũtad es que no pierdan ſus bienes y officios ſin que primeramente ſean oydos y vẽcidos[a]. Y ſeguar de lo que las leyes de nueſtro Reyno, en tal caſo mandan: las quales mandamos, que ſean guardadas: ſaluo en tal caſo que la traycion, o maleficio que ayan cometido, ſea notorio, y nos ſeamos bien certificados dello. Porque nueſtra volũtad es de guardar juſticia cada vno y lo que las dichas nueſtras leyes diſponẽ: y que los nueſtros naturales no padezcan ſin mereſcer.

¶Lex *Quarta.*

b ¶*Se comete aleue.* Adde legem ſecundam & ibi poſita ſupra hoc titul. & in rubric. eiuſdem tituli. &. l. tertia. & ibi gloſſa prima. titulo octauo. libro quarto. for. legum. l. 39. ſtyli.

¶Ley. *IIII. Los caſos en que ſe comete aleue.*

¶El Rey don Alonſo en Segouia de peticiones.

¶El Rey don Enrique. II. de peticion.

¶Alonſo.	Idem.	¶Enrique.	Idem.
¶Alonſo.	Idem.	¶Enrique.	Idem.
¶Alonſo en Alcala.		¶Enrique.	Idem.

Demas delos caſos que ponẽ las nueſtras leyes de las ſiete Partidas, en que ſe comete aleue ſon los ſiguientes. El que mata, o fiere, o prende los del nueſtro cõſejo, o Alcalde, o Alguazil mayor de las ciudades y villas, y a qualquier de los nueſtros Adelantados, ſegun ſe contiene en

Digitized by Google

eſte nueſtro libro en el titulo de los q̃ matan, o fieren, o injuriã a los juezes.

OTroſi es aleuoſo el q̃ quebranta tregua, o ſeguro: y el tal pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara.

Item es aleuoſo, el que caſa con dos mugeres a ambas biuas, é incurran en la meſma pena y eſto miſmo es de hombre caſado que tiene manceba publica b en caſa, y echa a ſu muger della.

a ¶ *El que caſa con dos mugeres.* Nota quod contrahẽs bis matrimonium cum duabus, viuente prima, cõmittit aleue, vltra alias pœnas, quas incurrit, qui tale crimen perpetrauit. per textum. & ibi dicta in.l.3.titul.1.lib.5.ſupra.& ibi dixi inprinci.&. l.8.titul.fina.infra hoc libr. 8. Et alia pena eſt impoſita in.l.3 titu.15. libr.8. ordina.&.l.fin. & ibi Grego. Lopez titu. fina.parti. ſeptima.

b ¶ *Manceba publica.* Quæ dicatur concubina, declarat Paul.Iuriſconſult.in l. Maſſurius.ff.de verbo. ſignifica. ibi, Pellicem nunc vulgo vocari, quæ cum eo, cui vxor ſit, corpus miſceat, quoſdam eam, quæ vxoris loco ſine nuptijs in domo ſit. Alciat.libr. 4. de verbo.ſignific.n.45.Guilliel.Benedict.inrepet.c. Raynutius.verb.cuidam Petro.n. 31. de teſtamẽ. Quæritur, vtrũ concubinatus ſit licitus, vel ne? Remiſsiue ponit Aegid.Boſsi.inpracti.tit.De coitu damnato & punibili.nu.76.Areti.in c. cũ ſit generale.in fin, de foro cõpe. Caccialup. in rep. l. ſi qua illuſtris.C.ad Orfician.Et dic, cõcubinatũ illicitum omni iure, tã diuino, naturali, Canonico & ciuili eſſe.vt dixi in glo. 1.l.23.tit.3.lib.1.ſup.vbi ponitur pœna clerici cõcubinarij.Et quæ dicatur concubina. Sed quæ dicatur concubina publica, vt de cõcubinatu puniri quis poſsit de iure regni, eſt dubiũ? Reſpon. vt per Ioan.Lup.in repe.ca.per veitras.§.21.fol.95.n.14.cũ ſequen.Franciſ. Auiles in capitibus Prætorum c.47.verb. *Manceba publica*.nu.1.vbi ſingulariter explicat, quæ dicatur concubina publica clerici, monachi, religioſi, vel vxorati. Et plures quæſtiones in praxi ibi ponit. & in verbo *O clerigo*.& quæ ſcripſit Caſſanæ. in conſuetud.Burgundiæ.rub.4.§.quinto.n.53. & in rubri.§.tertio.nu. 1. Concubina proprie eſt mulier ſoluta, quã ſolutus tenet in domo indubitato affectu.§.fin.Inſti.de nup.text.in princip. in authen.de hæredit.quæ ab inteſta.defer. Bald. in.l. eam quam.C.de fideicom.requirit, quod præcedat proteſtatio, quod eam intendit retinere pro concubina, alias committeretur ſtuprum cum virgine, vel vidua, ſi non conſtet de cõſenſu concubinarij ad concubinatum, & debet teneri in domo. vt in dict.§.final.l.in conbubinatu. & ibi Barto. ff, de concubi.c.liberi.32.quæſt.4.alias filij non eſſent naturales.Facit glo.in ca. innotuit. de elect. Oldrald.conſi.195.not.Panormi.in ca.tanta. qui filij ſunt legi.gloſſ.& Panormit.in capit. niſi cum pridẽ.§. perſonæ.de renunti. Ioan. And. ad Speculato. tit. qui filij ſunt legi.dicit, ꝙ licet omnes nati ex ſoluto & ſoluta dicantur naturales, proprie tamen naturales ſunt nati ex concubina retenta in domo. Idẽ gl. in cap.pervenerabilem. verb. naturales.qui filij ſunt, legi.& ibi doctor. Speculator de ſucceſſ. ab inteſta.verſic. Qualiter autem, vbi ait, tria requiri ad hoc vt ſit naturalis. Primo, quod ſit natus ex ſoluto & ſoluta, ita quod inter eos potuiſſet eſſe matrimonium.in authen.de inceſt.& nefar.nupt.§.dubitatum.collat.2.

¶ Secundo, quod ex cõcubina retenta in domo. †

ADDITIO.

† domo.) An de eſſentia concubinatus requiratur cohabitio.vide nouiter editũ conſil.67.n.13. Rolandi. Valle lib.3.& Tho.Grammat.voto.4.nu.7 & an concubinæ clericorũ expelli valeant à domibus clericorum per iudicẽ ſecularẽ. vide Boeriũ deciſi.72. Et quæ requirantur ad cõprobandũ cõcubinatũ.adde Mexiam ad.l.5,tit.3.libr.7.ordinamen.pag.54.n.13.tex.autẽ de iure cano.in cap.is qui.c.Chriſtiano.34.diſtinct.videtur permittere cõcubinas, dicentes, ꝙ is, qui nõ habet vxorẽ, & habet cõcubinã à cõmunione non repellatur. Et rurſus in dict.c.Chriſtiano.Ibi aut vxorẽ aut certe loco vxoris ſi cõiux deeſt cõcubinã ſed hæc iura improprie cõcubinas appellãt, nã cõcubinæ appellãtur, ſi nõ ſunt traductæ ſolẽnitatibus habitis vt ſentit glo.ibi, & adde Gabriel Paleot. de nothis & ſpurijs.cap.5.&.6.cap.12.& Bermondum. de publicis concubinarijs.pag.fina.& Coraſ. lib. 1.miſcellan.cap.3.

text.in auten.quibus mod.natur.effi. ſui. §. ſiquis autem.&.§.ſequen.colla.7. Tertio, quod ſit vnica concubina. Panormi.& moder.in dict. c. per venerabilem. In præſenti lege concubina dicitur illa, ad quam quis publice habet communicationẽ in lecto,

Digitized by Google

Item es aleuoſo el que mata muerte ſegura, y pierda la mitad de ſus bienes. [a] Y toda muerte ſe dize ſegura [a], ſaluo aquella que fuere, o que ſe hizo en pelea, o en batalla, o riña.

Item es aleuoſo el que fabrica falſa moneda, y pierda la mitad de ſus bienes para la nueſtra camara. El aleuoſo no puede reptar a otro, ſegun ſe contiene en eſte nueſtro libro en el titulo de los rieptos:

Tit. VIII. De las blaſphemias [b].

in lecto, & menſa, vicinis ſcientibus, iuxta formã legis regni in pragmati. l. 95. ſiue clericus, vel coniugatus eam concubinam habeat in domo propria, ſiue conducta, aut gratis, ſiue hoſpitio accepta. l. lex Cornelia. ff. de iniur. ſiue etiam ſit domus propria ipſius concubinæ, dummodo ſimul habitẽt. glo. in. l. pen. ff. de cõcubin. Et hæc habitatio talis eſſe debet, vt ſimul viuant, & commenſales exiſtant. l. Maſſurius. ff. de verb. ſignifi. alias nõ dicuntur cohabitare. l. ſi quis ita legauerit. ff. de condit. & demonſtrat. Philippus Probus in additio. ad Pragma. ſanctio. Gallicanam. titul. de concubinarijs. §. ipſas autem concubinas. verbo. concubinas. fol. 192. col. 1. Ad iſtam materiam adde. l. 95. 96. & 97. in lib. pragmat. Regum Catholicorum. Quas leges intellige vt per præmiſſa. Et ille, qui habet concubinam inſimul cum vxore, cum ſit perfidus, infamis, & aleuoſus, dicitur turpis perſona adhoc, vt inſtitui poſsit ab aliquo tertio, excluſo fratre, fraterque poterit querelare teſtamentum fratris tali turpi perſona inſtituta, vt in. l. ſi fratres. C. de inoffic. teſtamen. de qua late per Segur. in repe. l. cum patronus. nu. 44. ff. de legat. 2. vbi hoc notaui in additio. vbi vide latius: tenet Deci. conſil. 530. & nouiſsime tenet noſter D. Anto. de Queſada libr. 1. diuerſarũ quæſt. c. 61. nu. 11. quod ſumme notãdum in actu practico. Et ita conſului bis, & fuit obtentum in contradictorio iudicio. Idem ſi inſtituit baſtardũ eius hæredem, vt dixi in. l. 1. titu. 2. libr. 5. ſupra poſt Cyn. in dicta. l. fratres. Et tenet Hierony. Gigas de crimi. læſæ maieſt. q. 7. nu. 13. fol. 335. col. 1. verſic. Et de iure communi.

a ¶ *Toda muerte ſe dize ſegura.* Cõcord. l. 11. tit. 13. infra iſto lib. 8. ordinament. Et multis modis dicitur quis proditorie aliquẽ occidere, vt ibi dicam.

¶ *TITVLVS. VIII. De blaſphemijs.*

b ¶ *Blaſphemias.* Blaſphemus is dicitur, qui negat, quod in Deo eſt, vel illi tribuit, quod ei non conuenit. Declarat diuus Thom. 2. 2. quæſt. 13. art. 1. & ibi Caiet. Archiepiſ. Florenti. 2. part. titu. 8. c. 7. Tradit remiſsiue quid ſit Blaſphemia, Aegid. Boſſius in practica crimina. titul. De inquiſitione. nume. 129. Tenet Matthæ. de Afflict. in lib. 3. cõſtitutio. Regni Siciliæ rubri. 54. nu. 12. Socin. conſil. 102. colum. 2. num. 5. lib. 1. Blaſphemia, eſt aliquid dictum, vel factum in contemptum Dei, etiam ſine maledictione, vt colligitur in capitu. cum caput. 33. quæ. 4. Vel eſt irreligioſa reprehenſio, detractio, maledictio, vituperatio ſecundum Iſidorum & Hugonem vt refert Lucas de Penna in. l. omnes iudices. colum. 2. C. de delatorib. lib. 10. vbi ſcripſit, quod decem modis blaſphemia committitur. Quem omnino videas. Hinc dicimus, quod Iudæus eſt blaſphemia Chriſti. cap. 1. de Iudæ. quod non eſt ex alio, niſi quia detrahit Chriſto Deitatem, cum fuerit Deus, & homo, & filius Dei, cum Iudæi filium Dei eum eſſe negẽt, & ineſſe ei diuinitatem, ideo eum blaſphemare Iudæus dicitur. Et omne verbum, quod eſt maledictum erga Deum, eſt blaſphemia. Quia blaſphemare, & maledicere, quo ad Deum, idem ſunt, vt probat text. in cap. fin. de maledic. Tradit Bart. in. l. item apud Labeonem. ff de iniur. & in conſil. 274. quem refert Soci. cõſil. 102. col. 3. in princ. lib. 1. Et in. d. c. fin. probatur, quod blaſphemus dicitur, qui in Deũ aliquid turpe, aut inhoneſtum dicit. Iaſ. in. l. 3. §. iurari. ff. de iure iuran. Facit text. in cap. non inuenitur. 23 quæſt. 4. gloſ. in capi. qualis. 25. diſtin. Hoc tamẽ procedit impropriè: nam blaſphemare proprie eſt, vt in principio huius gl. demonſtraui. Ita Sylueſter in ſum. verb. Blaſphemia.

¶ Vtrum autem ebrius à pœna blaſphemiæ excuſetur? Declarat Luc. de Penna in dict. l. omnes iudices, quẽ refert & ſequitur Greg. Lopi. in rubr. titu. 28. gloſſ. 1 parti. 7. vbi concludit, quod quamuis euitet pœnam ordinariam, non tamen excuſabitur à pœna extraordinaria, id eſt, à parte pœnę, quæ diminuitur ratione ebrietatis. Panormita. & Anani. in cap. 2. de maledic. Facit, nam ebrius delinquens, duplices pœnas meretur, ſcilicet, quia ſe inebriauit

Digitized by Google

inebriabit, & quia delinquit. ſecundum Philoſophum. 3. Ethico. cap. 5. refert ſanct. Tho. 1. 2. quęſtione. 76. artic. 4. ad quartū. & in 2. 2. quæſtione 150. artic. 4. ad primum, ex quo ipſe fuit cauſa pręordinata ad ebrietatem, ſciēs ſe à vino capi poſſe à principio, quicquid inde ſequitur, ei eſt imputādum. Ad idem Panor. in cap. ſicut. de teſtib. Gondiſal. à Villadiego de irregul. capit. 6. Ex quo infertur, quod ebrius quando fuit in culpa, etiam leui, ſe inebriando, ſi aliquem occidat durāte ebrietate, erit irregularis, ſecundum Richard. in. 4. ſenten. diſtinct. 15. Syluest. verb. Ebrietas. quęſt. 4. & in verb. Homicidium. 3. quæſt. 4. Henri. Gandau. omninò conſulendus quodlibet. 3. quæſt. 26. Caieta. in ſum. verb. Ebrietas. pagella. 130. Socin. in repeti. ca. ad audientiam. num. 15. de homici. Imol. in Clemen. vni. colum. 4. num. 14. de homic. Ludouic. Montaltus in tracta. de reprobatio. ſententiæ Pilati. dubio. 1. n. 4. Quanuis contrarium firmauerit Angel. in ſum. verb. Ebrietas. verſi. Vtrū ebrietas. nu. 3. Præmiſſa opinio videtur, quod ſit tenenda. Nam vt inquit Seneca ad Lucillum, Volūtaria inſania eſt ebrietas. Et ebrietas eſt mortale peccatum, & non veniale, quando aliquis ſcit poteſtatem, quam in eo vinum habere ſolet, & nihilominus bibit inordinate ad finem inebriandi ſe, vnam vel plures vices poſt primam. Et ſic inter peccata mortalia enumerauit beatus Apoſtolus Paulus. 1. ad Corinth. cap. 5. & ad Galat. 5. ca. Ergo ſi fuit ebrietas præcogitata, & malitioſe ſe inebriauit, peccatum erit mortale: ſiveto caſualis, erit veniale. ex mēte Caiet. vbi ſupr. pagella 129. Simplex enim ebrietas, inducit veniale peccatū, aſſidua tamen & præcognita, mortale. Archiep. Florenti. 2. part. titu. 6. cap. 3. §. ſecundo. tex. cū glo. in capi. vnum orarium. §. alias ea demum. 25. diſt. Panormi. in cap. ſicut nobis. & ibi additio. in parte, ebrietate. de teſti. & in capit. à crapula. nu. 2. colum. 1. de vita & honeſt. cleri. & in ca. ſi conſtiterit. colum. 2. num. 3. & ibi Felin. num. 2. de accuſatio. & Anani. ibi, dicit iſtam eſſe communem, & Syluest. & Aug. in verb. Ebrietas. quæſt. 1. Probatur in. l. 5. titu. 8. part. 7. ibi Gregorius Lopez vbi à tanta, & non à tota liberatur pœna ratione ebrietatis. Tradit Couar. in repe. clemen. Si furioſus. 3. part. in princ. num. 4. de homici. vbi probat ebrium, qui durante ebrietate hominem occiderit, etiam ſi propria culpa fuerit inebriatus, quia immoderate potioni vini operam dederit, non eſſe irregularem, quia ebrius furioſo ſimilis eſt. capit. venter. 35. diſtin. Sed furioſus nō eſt irregularis, quia caret intellectu & animo delinquendi. Clem. vni. de homic. ergo & ebrius. Cōfirmatur, quia homicidium, ſeu blaſphemia eſt commiſſa durāte ebrietate ab eo, qui vſu rationis caret, ideo pœnam non meretur, ſed tantum ex eo, quia per culpam ſe inebriauit, eſt puniendus, non tamen de delicto commiſſo poſt ebrietatem. Cōſtat ex D. Auguſtino lib. 22. contra Fauſtum Manichæū. cap. 44. tranſumptiue in capi. inebriauerunt. 15. quæſt. 1. Inebriauerunt, inquit, Loth filiæ eius, & ſe neſcenti miſcuerunt. Quapropter culpādus eſt quidem, non tamen quantum ille inceſtus, ſed quantum illa ebrietas meretur. Hæc Auguſtinus. Idem teſtatur Ambro. in lib. de Abraham patriarcha. cap. 6. ita dicens. Ideoq; ſi qui per vinum deliquerunt, apud ſapientes iudices venia quidem facta donantur, ſed leuitatis damnantur authores. refert Gratian. in ca. ſane. 15. quæſtio. 1. Idem ex Hieronymo ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis. Et Origen. homil. 5. in Geneſim. Probat Io. Arboreus lib. 10. Theoſophiæ. c. 3. quod ſiquis dixerit ebrietatem per ſe non puniri, ſed crimen ab ebrio commiſſum, tametſi leuiori pœna, quia ſi illud crimen non contigiſſet, foret ebrietas impunita. Huic tamen rationi dicas, nam delicta commiſſa in ebrietate puniri non ex ratione propria, nec ſecundum ſe, quia tunc ſunt omnino inuolūtaria, ſed ratione cauſæ, quæ voluntaria fuit, & ab illa denominationem accipere. Non enim culpatur coitus Loth ratione, & nomine inceſtus, ſed nomine ebrietatis, veluti circunſtantia quædam ebrietati coniuncta, quod diuus Auguſti. manifeſte fatetur. Et probat beatus Bonauēturain. 2. ſenten. diſtin. 21. artic. 1. quæſt. 3. inquiens, nec furioſum, nec ebrium quāuis vterq; illorum ſit ſua culpa vſu rationis priuatus, poſſe committere nouā culpam, ſed omne malum, quod durante furore, vel ebrietate factum fuerit, ſcribit, eſſe circunſtantiam, quę aggrauat ebrietatis aut furoris peccatū. Quem locum citat Alphonſus à Caſt. lib. 2. depoteſtat. legis pœnal. cap. 14. verſic. Prima principalis concluſio. vbi tenet irregularem nō eſſe quem ex homicidio in ebrietate cōmiſſo, cui delinquēs cauſam ex propria culpa dederit, nam ipſa potatio vini, quanuis eueniat ex directa voluntate bibentis, nēpe, quia ebrius voluit vinum bibere immoderate, ebrietas tamen contingit per accidens & indirecte ex voluntate ebrij, non equidem directe, & de per ſe. ex doctrina. S. Thom. 1. 2. quæſt. 76. art. 4. Tertius autem ſucceſſus poſt potationē vini & ebrietatem, eſt delictum, hoc eſt, hominis occiſio, blaſphemia, & huiuſmodi, quæ nec per ſe, nec per accidens voluntariū continet, alioqui ſi adhuc indirecte fuiſſet voluntarius actus cōtingens in ipſa ebrietate, profecto imputaretur ebrio, cuius contrariū probatur in dict. ca. inebriauerunt. & in ca. ſane. 15. quæſt. 1. nec ebrius etiam ſi ob ſuam culpam inebrietur, illa culpa, quæ fuit in illa voluntate, volendo ſe inebriare, vel non adhibendo

Digitized by Google

hibendo diligentiam debitam ad vitandum ebrietatem, nõ eſt cauſa proxima nec immediata illius delicti, ſed cauſa mediata, & remota. Nã illa culpa fuit cauſa ebrietatis, ebrietas vero cauſa occiſionis, ſeu blaſphemiæ: igitur culpa illa prima fuit cauſa mediata occiſionis, ſeu blaſphemiæ, & inde fit, vt cõſtet, blaſphemiã, ſeu homicidiũ nõ oriri proxime, nec immediate ab illa culpa, ſed ab ebrietate. Facit textus in cap. quia diuerſitatẽ. de conceſs. præbẽd. vbi excõmunicato ſua culpa, nõ imputatur, q̃ non poſsit cõferre beneficiũ, nec ei currit tẽpus datũ à iure ad beneficij collationem. Quem laudat Roch. Curti. de iure patrona. verb. Cõpetens. n. 23. Deci. in ca. 1. lectio. 2. col. 4. de iudic. Felin. in c. 1. de præſcript. Iaſ. n. 26. & Gomeſſi. n. 15. in. §. rurſus. Inſtit. de actioni. Frãciſc. Balb. in tracta. præſcrip. 1. par. 6. princ. caſu. 22. Couar. in clem. Si furioſus. 3. par. in prin. n. 4. de homicid. Licet dicat prædictam deciſionẽ procedere in impedimento iuris, in quo tollẽdo nulla fuit culpa, nec negligẽtia. vt gloſ. ibi. Felin. Gomeſ. & Balb. in locis præcitatis tradiderunt. Tamen illud eſt huic quæſtioni neceſſariũ, q̃ culpa in eo caſu minime imputatur ad euentũ poſtea ſequutũ, quia ea fuit admodum remota, & mediata, ſicut Panormita. explicat, tametſi non examinet in ſpecie quæſtionẽ iſtã de ebrio blaſphemãte, vel occidente, quoties in ebrietate culpã cõtraxit. cum ergo careat omnino ebrius intellectu ſicut furioſus, nulla pœna erit puniẽdus propter delictum, ſed propter culpam, quam habuit, ſe inebriando, & ideo eſt puniẽdus extraordinarie. vt habetur in. l. 5. ti. 8. par. 7. Si autẽ ſe inebriaret, præcogitãdo ſe homines & Deum poſſe offendere, quia ipſa ebrietas & voluntas fuit præordinata ad caſum, erit irregularis, & puniendus ex mente Soci. in dict. c. ad audientiã. n. 15. & quæ ſupra diximus. Qualiter autẽ ebrius in foro iudiciali ſit puniẽdus, eſt adeundus Panormi. in ca. fin. col. 2. n. 6. de maledic. Angel. in tract. maleficio. verb. Scienter n. 17. Præpoſit. in c. deniq; 4. diſtinct. Deci. in cap. placuit. col. 3. n. 9. de teſtib. l. omne delictum. §. per vinũ. ff. de re mili. Rip. lib. 3. reſponſo. in. l. ſi vnquam. quæſt. 22. C. de reuoc. donat. Caſſanæ. Tiraquell. in. l. octaua. connubi. n. 154. Deci. conſil. 212. col. 2. Ioan. Saynſon in conſuetudin. Turonenſib. fol. 239. col. 3. & 4. Aymon conſi. 169. n. 5. Bart. in. l. reſpiciendum. §. delinquunt. ff. de pœn. Alberi. in dictio. verb. Ebrietas. Plura de ebriorũ pœnis tractat nouiſsimẽ Petrus à Plaça de delict. ca. 30. ex quibus locis plura habebis circa ebrios in vtroq; foro neceſſaria. Semper tamen ebrius eſt excuſandus à pœna ordinaria delicti, & eſt mitius agendũ cum eo, etiam ſi fuerit præcognita & præordinata potatio vini ad ebrietatẽ. vt conſtat ex dict. l. 5. ti. 8. par. 7. Quid autẽ erit de blaſphemãte calore incenſus iracundiæ, forte, quia aliquis ei impoſuit quod non fecit, dicendo aliquod delictum cõmiſiſſe forſan graue, vel petendo ſummã pecuniæ debitam olim, de qua iam creditori eſſet ſatisfactũ: vel cum eſſet in ludo, vbi omne malũ contingere ſolet, vt experientia docet, ſit puniendus pœnis, de quibus in. l. 1. & ibi poſitis infra hoc tit? Videtur dicendũ, quod aut iracundia fuit tanta, quæ inſaniam, & abalienationẽ ſenſus induxiſſet, iuſta cauſa præcedente ad iracundiam inducendam arbitrio boni iudicis, aut dabat operam rei illicitæ, vt quia erat ludens, & perdidit, & ex tali ira blaſphemauit Deũ, vel ex alia cauſa ſimili. In priori caſu excuſarem à pœna extraordinaria, præſertim ſi eſt ſolitus iurare & blaſphemare in Deum. Aut dabat operam rei illicitæ, & conſtat fuiſſe cõqueſtũ iniuſte, quia forſan negabat iuſtam & verã propoſitionem, vt pluries fieri ſolet, vel in ludo, & hoc caſu ordinariam pœnam ei inferrem ſine remiſsione aliqua. Quia in omni caſu quando ex ira quis prorũpit ad verba iniurioſa contra Deũ, eſt blaſphemia, & cum culpa blaſphemantis, ex vſu blaſphemandi, vel ex incuria, non reprimendo iram vt debuit, vel dando occaſionem ex iniuſta alteratione & cauſa illicita, & ſic incidit in pœnam blaſphemiæ. ex Sanct. Tho. 2. 2. quæſt. 158. arti. 8. & Mattheo de Afflictis in cõſtitu. Neapolit. & regni Siciliæ libr. 3. rubri. 54. nu. 5. Ex quo colliges decem quæſtiones aptandas omnino ad declarationem legum huius regni in iſta materia blaſphemiæ. Et punitus per iudicem eccleſiaſticum, poterit iterum pœnis legalibus coerceri per iudicem Regiæ iuriſdictionis. cap. 2. de maledicis. & ex Matthæo de Afflictis vbi ſupra col. fina. n. 12. verſ. Nona dubitatio eſt. Blaſphemia quot modis fiat, & de eius pœna, eſt addẽdus Nicola. Boeri. deciſio. 301. & quæ not Marti. Nauar. in repe. cap. inter verba. 11. quæſt. 3. corol. 57. pagin. 177. quod eſt virtus carpere blaſphemos, & eos reprehendere. Nam blaſphemiæ ſcelus temporibus noſtris ex hoc, vt piẽ credendum eſt, tot calamitatibus plenis in vſu eſt, vt dicit Ioan. Bernard. in practi. canonic. crimin. ca. 103. verb. Blaſphemi. Per quæ autem verba inducantur blaſphemiæ in Regno, ſunt expreſſæ in pragma. 1. Reg. Cathol. ibi *non ſean oſados de dezir, deſcreo de Dios, ni deſpecho de Dios, ni mal grado aya Dios, ni, no ha poder en Dios, ni peſe à Dios. Ni lo digan de nueſtra Señora la Virgen Maria ſu madre, ni otras tales, ni ſemejantes palabras q̃ eſtas ſuſodichas en ſu offenſa &c.* Et in curijs Toleti celebratis anni 1525. in. l. 75. confirmata in curijs Madritij Anni 1528. l. 68. habentur hæc verba. *Porque muchos hombres y mugeres tienen*

Digitized by Google

en coſtũbre de jurar Por vida de Dios y no ha poder en Dios, y no creo en la Fe de Dios, y de voto a Dios, y otros juramentos ſeos en deſacatamiẽto de nueſtro Señor Dios: y porque a nos mas q̃ â otra perſona alguna, conuiene boluer por ſu honra, y poner remedio en ello, Mandamos, y defendemos, que ninguna, ni algunas perſonas, de qualquier eſtado, o condiciõ que ſeã de mas de las palabras contenidas en la pragmatica (ſuple prima Regum Catholicorũ:) *de los Catholicos Reyes nueſtros ſeñores padres y abuelos dada en Valladolid, no ſean oſados de jurar, ni dezir. Por vida de Dios, ni, no ha poder en Dios, ni debodo â Dios, ni, no creo en la Fe de Dios, ni jurar por otro ninguno de ſus ſanctiſſimos miembros, ſo pena, que qualquiera perſona que lo dixere: por la primera vez, que caya è incurra en pena, que ſea preſo, y eſte en priſiones vn mes: y por la ſegunda, que ſea deſterrado del lugar donde viuiere por ſeys meſes: y mas que pague mil marauedis partidos en tres partes: la primera para el que lo accuſare. y la otra para el que lo ſentenciare: y la otra para los pobres. Y por la tercera vez le enclauen la lengua, ſaluo ſi fuere eſcudero, o otra perſona de mayor condicion, que la pena ſea vn año de deſtierro, y dos mil marauedis, conforme a la dicha pragmatica: la qual dicha pena ſea anſi executada en ſu perſona y bienes.* Et. l. 68. ſupra citata dicit. *Porque nos ha ſido ſupplicado, que las perſonas que dixeren Dereniego de la Fe, y de la Chriſma que recibi, y como Dios es verdad, o como Dios es hijo de la virgen Maria, o por la virginidad y limpieza de nueſtra Señora la Virgẽ Maria, y otras palabras ſemejãtes fueſſen caſtigadas conforme a las leyes y pramaticas de eſtos nueſtros reynos. Y dezimos q̃ eſto eſta aſſaz cõplidamẽte proueydo por las leyes y prematicas de eſtos nueſtros Reynos que cerca dello diſponen, y eſpecialmente por la ley, y pragmatica* (ſupple. 75.) *que nos hezimos en las cortes de Toledo el año paſſado de 1525. la qual mandamos que ſe guarde y execute.*

¶ *Ley. I. La pena en que caẽ los q̃ reniegan y blaſphemau de Dios,*

¶ El Rey dõ Iuan. I. en Biruieſca. Año de mil ccclxxxvij.

PОrq̃ a nueſtro Señor Dios, deſplaze mucho el d̃ſconoſcimiẽto. Ordenamos, que qualquier que renegare, o denoſtare a nueſtro Señor [a] Dios o a la virgen glorioſa ſu madre, o a otro ſancto, o ſancta ayã aquellas penas q̃ ſon

¶ Prædicta omnia verba inducunt blaſphemiam & ſunt merito acerrime puniendi delinquentes, vt iudices ducti zelo Dei, vt Phinees num. 25. ca. reos. 23. quæſt. 5. euitent peſtem & irã Dei, quæ hoc delicto euenire ſolet. Quam Deus Opt. Maxim. auertat. Et verbum, *Deſpecho de Dios*, an inducat blaſphemiam, tractat Thom. Grammati. deciſio. 50. n. 1. de iſtorum pœna infra dicemus late.

¶ *Lex Prima.*

a ¶ *Renegare o denoſtare a nueſtro Señor.* Contra blaſphemãtes Deum, virginem eius ſanctiſſimam genitricem, aut ſanctum vel ſanctam, eſt inquirendum diligentiſſime per iudicem loci, vbi perpetratum fuit crimen blaſphemiæ, & ſi fuerit negligens iudex poſt denunciationem delicti, in pœnam amittit officium. hoc dicit.

¶ Adcuius materiam vltra id quod dictum fuit ſupra in glo. huius tituli, adnotare oportet blaſphemi pœna quæ ſit? In quo dubio eſt dicendum. Iure Canonico pœna blaſphemantis eſt pœnitentia publice agenda, vltra quam, iudici ſeculari iniungitur, vt blaſphemũ pœna pecuniaria puniat. capit. 2. de maledic. Iure autem ciuili pœna vltimi ſupplicij. text. & ibi not. in authen. vt non luxur. contra natur. §. fin. quem gloſ. citat in citato. ca. 2

habet

Digitized by Google

habet tamē locū in eo, qui cõſuetudinē habet blaſphemādi. Iaſ. in d. §. iurari. & in l. ſi duo patroni. §. fin. ff. de iure iur. Iure autē regni Partitarū variè in hoc diſponitur. vt habetur in tit. 28. p. 7. per totū. Hodie autē iure nouo blaſphemans in curia Principis, vel intra quinque leucarū ſpatiū, punit pœna verberū, & amputationis linguæ. Si extra curiam, punitur pęna amputationis linguæ, & amittit dimidiā partē bonorū. tx. in l. 2. inf. hoc tit. Iure tamen nouiori pragmaticarū in hoc caſu punitur pro primo carceribus menſis, & pro ſecundo exilio ſex menſiū à loco habitationis, & multa mille quadrātū, quos marauedis appellamus. Pro tertio clauo figitur lingua. Et ſi homo honeſtæ cõditionis & mediocris ſtatus fuerit, hæc vltima pœna mutatur in ſecundam duplicatam. Ita eſt regia. l. 1. lib. pragm. Regum Catholicorum. †

ADDITIO.

† Catholicorū.) Adde quòd hodie eſt aucta alia pęna ex l. 7. ti. 4. lib. 8. Recopi. vbi pro prima vice vltra pęnā carceris per menſem mittēduseſt blaſphemus ad triremes per ſpatiū decē annorū, & pro ſecunda vice mittitur in exiliū & multatur pęna mille marapetinorū & pro tertia vltra quòd clauo affigitur lingua mittēdus eſt ad triremes per ſpatiū ſex annorū, & ita practicatur, quæ tamen additio pęnæ iuſtiſsima eſt, cū blaſphemia ſit peccatū horribile ſi quidē qui in Spiritū ſanctū blaſphemant neq; in hoc ſeculo, neq; in futuro remittētur. vt inquit. tx. in c. qualis. 25. d. ideo nec pro blaſphemātibus licet intercedere, vt ex li. 1. reg. conſtat. c. 2. ibi ſi peccauerit in virū poteſt placari Deus ſi autē cõtra dñm quis orabit pro eo, merito mittūtur ad triremes, & præmiſſo quòd faciens pacē cū principaliter offenſo, nō punitur pęna ordinaria delicti vt in l. 22. ti. 1. p. 7. licet aliter hodie agendū ſit attēta. l. 6. & 10. ti. 24. l. 8. ti. 11. li. 8. Recop. Nūc quæro an per cõfeſsionē factā in foro pœnitētiæ excuſetur blaſphemus à pęna ordinaria. de qua in d. l. 7 & videtur quòd ſic, cuius ratio eſt, quia in crimine blaſphemiæ principaliter offenditur Deus ſed cū eo fit reconciliatio per ſacramentū pęnitentiæ igitur ita conſulit Bar. cõſ. 167. miniſter fratrū, & plures doctores quos citat Deci. cõſi. 137. n. 3. & doct. quos citat Ferrara caut. 25. & ſic ex numero doctorū vt cõmunis opinio. Sed cõtrariū tenēdū cēſeo, quia abſolutus in foro non impeditur quin puniatur in foro exteriori, cū ſint iudicia nimis diuerſa, ſecūdū gl. fi. contra receptā in c. de his. de accuſ. & dicit cõmunē Cou. in cap. Raynun. n. 19. de teſt. & li. 1. Tar. c. 10. n. 2. cū ſeq. & in c. Alma mat. 1. p. §. 11. n. 16. & ita teneatis. Vnū tamē eſt addēdū ꝙ d. l. 22. hodie eſt exæquata in totū, & ſic in quocūq; delicto vbi pars offenſa deſiſtebat ab accuſatione propter delictū nō imponebatur pęna ordinaria, ſed alia pęna extraordinaria nouiſsimè per. d. l. 6. & l. 10. ti. 24. li. 8. Recop. indiſtinctè mittendus eſt ad triremes per ſpatiū iudici videndū ſecūdū qualitatem delicti & perſonæ & ita practicatur.

¶ Iſta tamen linguæ fixio quibuſdā in locis practicatur, alibi loco fixionis verberibus afficitur, ac ligno premitur lingua blaſphemantis, quod lignū Hiſpanè. *Mordaça*, dicimus. Hę itē pęnæ locū habēt etiā ſi cõſuetudine introductū ſit, dicta verba in legibus ſupradictis reprobata dicere, eſt enim cõſuetudo praua, & per eaſdē leges dānata ex mēte Iaſ. vbi ſu. & Petr. Gerar. ſing. 83. mitiùs tamē ratione prauæ cõſuetudinis punitur pęna tēporali. ex gl. in cap. denique. 4. d. Rom. ſing. 19. Itē etiā ſi calore iracūdiæ inceſſus blaſphemauit. Archidiac. in capi. quid ergo. 23. q. 4. Deci. conſil. 163. dū tamē calor iracundiæ ex iuſta cauſa proueniat, ſecùs ſi ex iniuſta, vt ex amiſsione in ludo, tunc enim mitiùs non punitur. Panor. & Io. Anani. in c. 2. de maledic. Iaſo. in l. ſi. filiā tuā. C. de inoff. teſt. col. fi. n. 7. verſi. Hinc eſt, quod qui calore iracundię. Et diximus ſupra in gl. iſtius tit. ¶ Quæritur quis accuſare poſſit blaſphemiā? Reſpon. omnibus eſſe tributā poteſtatē, cū ſit offenſa, quæ in Deū à blaſphemo committitur, & omnē populū offendat. Bart. in l. lex Cornelia. §. ſi quis libellū. ff. de iniur. Grego. Lop. vbi eſt caſus de iure regio expreſſus in l. 1. tit. 28. p. 7. ¶ Dubitatur, Vtrū quis teneatur accuſare blaſphemū? Et videtur quòd teneatur, quia eſt in diuinā maieſtatē cõmiſſum crimen, quòd lōgè grauius eſt, quā offendere humanā ca. vergentis. de hæret. Facit tx. in c. ſi quis per capillū. 22. q. 1. Io. de Anani. in c. 2. de maledic. reſoluit, quē refert & ſequitur Greg. Lop. in l. 1. verbo. *Accuſar.* ti. 28. p. 7. aut teſtibus probare, & tenetur denunciare, aut non, & tunc nō tenetur c. plerūque. q. 7. Et ita reſolue dicta à Franciſco Auiles in ca. 25. gl. fin. in capitibus Prætorū qui ad hoc vt teneatur quis blaſphemum manifeſtare, nec ab aliquo tale crimē debeat diſsimulari, citat. c. ſi quis per capillū ſupra citatū. c. nō nulli. & ibi Docto. de Iudę. Bart. & Ang. in l. quod ſenatus. ff. de iniur. & in l. 1. ff. de pub. iud. Ludoui. Montaluus in tractat. de reprobat. ſententiæ Pilat. dub. 1. n. 3. Et de blaſphemi ſupplicio impoſito in lege diuina Leui. 24. meminit tex. in c. quid ergo. ad. fi. 23. q. 5. & c. quærat. paulò poſt prin. de pęn. d. 3. inquit. tex. ſacer vbi ſup. Iurgatus eſt quidā in caſtris cū viro Iſraelita. Cūque blaſphemaſſet nomē Dñi. & maledixiſſet ei adductus eſt ad Moyſem miſerūtque eū in carcerē, donec noſſent, quod iuberet Dñs. Qui loquutus eſt ad Moyſem, dicēs, Educ blaſphemū extra caſtra: & ponāt omnes qui audierunt, manus ſuper caput eius, & lapidet eum vniuerſus populus. Et ibi, Qui blaſphemauerit nomen Domini, morte moriatur, lapidibus opprimet

Digitized by Google

eſtableſcidas: contra los tales en las leyes de las Partidas q̃ hablan en eſta razon: y el juez, o alcalde donde eſto acaeſciere faga peſquiſa de ſu officio: y ſi le fuere denunciedo y lo ſupiere, y no fiziere la dicha peſquiſa, q̃ pierda el officio [a].

met eum omnis multitudo populi. ſiue ille ciuis, ſiue peregrinus fuerit. Blaſphemia, quæ hæreſim ſapit, ſi ſcienter tamen, & à penſante cõmittatur, ac iteretur ſæpiùs, non minus eccleſia illius tolerare non debeat, qui noſtra pertulit. Quoniã grauius etiã eſt, vt dixi ſuprà, & longè maius, æternã lædere maieſtatem, quã temporalẽ. c. inter ſchiſma. 24.q. 3.c. in nonnullis de Iudæis. c. vergẽtis. de hæret. Probat Io. Calderi. conſi. 1. ſub. tit. de Iudæis. & Marc. Mantuanus in ſingu. 546. incip. Ex quo de blaſphemia. Hinc eſt, quòd in lege veteri, qui hoc crimine irretiti fuiſſent lapidabantur, vt ſuprà dixi ex Leuit. c. 24. & Ioan. 10. De bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia. Et Matt. 26. Ecce, nunc audiſtis blaſphemiã? Et Luc. 5. Quis eſt hic qui loquitur blaſphemias? Et ſecundo lib. Machabæorũ. 9. Homicida & blaſphemus peſsimè percuſſus, & vt ipſe alios tractauerat, peregre in monte miſerabili obitu vita functus eſt. Et ſic ibi conſtat peſtem euenire propter blaſphemias, & terremotus. tex. in authen. Vt nõ luxu. cõtra natur. Et plura ad materiã & intellectũ præſentis legis videnda ſunt apud Franciſcum Auiles cap. 25. in gl. 1. in capitibus præto. vbi eſt opti. tex. in materia, dicens.

Itẽ que lleue la pragmatica de los q̃ dizen mal a nueſtro Señor, y q̃ execute las penas en ella contenidas, en las perſonas que contra ellas fueren, o paſſaren ſin excepcion de perſona mayor, ni menor condicion, ſo pena, que ſi diſpẽſaren cõ ella en poco, o en mucho, paſſe el la miſma pena, que el tranſgreſſor de la dicha pragmatica auia de paſſar.

¶ Et ſic videtur, quòd iudex non poſsit diſpenſare nec minuere pœnã impoſitã blaſphemo. Quod intelligerem, niſi ex iuſta cauſa aliud viſum eſſet iudici, nam tunc poſſet temperare pœnam prædictæ legis, non aliàs. Panormi. Hoſtien. & Anania ita declarant in ſpecie in capitu. 2. de maledic. Auiles in d. c. 25. verb. *diſpenſare*. Adde Peregri. verbo. Blaſphemia. Montaluus in repertorio legum ordin. verb. Blaſphemans. & Gregorius Lopez in l. ſecunda. verb. *Primera vez*, titulo vigeſimoprimo. parti. ſeptima. vbi tenet, quod ex cauſa diſtingui debent nobiles à plebeijs in modo carceris. non tamen in tempore carceris, per dictum c. 25. Correctorum.

¶ *Pierda el officio*. Imò debet imponere pœnam delicti ordinariam ſine vlla remiſsione, alias eadem iudex negligens erit puniendus. capit. 25. in Capitibus Prætorum, & ibi notat Auileſius. verbo. *Paſſe*. numero primo. l. tertia. C. ne ſanct. baptiſm. reite. l. ſi quis. C. de ſepult. violat. l. vnica. C. de priuat. carce. capit. vt clericorum mores. de vita & honeſtate clericorum. l. nona. titulo decimoſexto. infra iſto libro octauo. Baldus in capitu. primo. quæ ſunt regalia princip. in verbo. bona committẽtium. vbi tenet, quòd ſi iudex non ſuſpendit illum, qui iuſtè ſuſpendendus erat, debet ſuſpendi, & ita punitur iudex omittendo, vel negligendo iuſtitiam adminiſtrare, ſicut faciendo contra iuſtitiam. capit. Dominus noſter. & ibi gloſſ. 23. quæſtione ſecunda. textus & gloſſ. 1. in l. octaua. titulo. 7. *De los Alcaldes*. libro primo foro legum. Romanus ſingula. 77. Felinus in capit. de cauſis. de offic. deleg. & in capit. qualiter & quando. §. ad corrigendos. col. 7. de accuſat.

¶ De pœna autem clerici delinquentis, eſt videndus Ioan. Bernar. in praxi. verb. maledic. Et quid ſi per ebrietatem † delinquat, vid. Carreri. in practi. §. homicidium, pagina. 367. nu. 23. verſi. & de blaſphemante per ebrietatem.

ADDITIO.

† Adde an ebrietas ſit peccatum, & dic quòd non niſi id fiat quotidie argumento ca. vnum paragrapho. alias ea demum. iuncta gloſſ. 25. diſt. quod intelliges, vt per Sanctum Thom. 2.2. diſt. 50. & Riminaldum in l. vt vim. num. 320. de iuſtitia. & iure. & an in delictis ebrietas excuſet dicendum eſt, quòd clementius debet plecti per. l. omne delictũ. paragrapho per vinum. ff. de re militari. ca. inebriauerunt, decimaquinta. quæſtione 1. quibus adde Antonium Gomeſ. patrem & defenſorem pauperum. 3. tomo de delictis. cap. 1. n. 73. & Iulium Clarum libro. 5. receptarum ſentent. §. final. quæſtione. 60. verſic. præterea quæro. & Iacobum menochium libr. 2. de arbitrarijs iudicum cauſ. centuria. 43. cauſa. 326. cõtrahere autẽ non poteſt ebrius vt probat gl. in verſi. quòd ebrius. c. vnuſquiſque. 22. q. 4. & ratio eſt, quia tales neſciunt quid loquãtur cum tales iacere videantur in ſepultura, vt inquit, c. ſane. verſi. neſciunt. 15. q. 1. ideo furioſis æquiparantur, qui contrahere non poſſunt, argumẽ. text.

in l. 1.

Digitized by Google

in l. 1. §. fi. ff. de actio. & oblig. Fulgoſ. conſ. 40. quidam col. fin. & an valeant contrahere matrimonia ebrij. vide Dec. conſil. 122. quid autem ſi ebrius beneficio renũtiauerit an valeat, & videtur quòd ſic cum clericus poſtea turpitudinē allegans nõ ſit audiēdus. argum. l. ſi creditorib. C. de ſeruo pign. dat. cõtrarium tamē tene, nã ſicut furioſus non poteſt teſtari etiã ad pias cauſas. c. fi. de ſucceſſ. ab inteſt. & furioſo ebrius æquiparetur. c. à crapula. de vita & honeſt. clericorũ. nec furioſus valeat reſignare, vt conclu dit Rebuff. in pract. tit. de ratione rei & perſonæ. n. 7. pag. 503. ideo etiã ebrij renũtiatio nõ valet. & ita practicatur apud Satrapiſtas curiæ Romanæ. Memini me legiſſe de quodã Tudeſco qui à ſocijs fuit inebriatus, vt ab ipſo eriperēt Archipresbyteratũ & ſimulabant eũ electũ in ſummũ Pontificē, qui pleni riſu illũ adorabãt & pedes deoſculabantur petētes beneficia, qui libētiſsimè cõcedebat etiã incõpatibilia, poſtquã autē petierunt, vt dignaretur renuntiare Archipresbyteratũ cautelosè ſtatim ibi adhibito notario ore eius pleno riſu reſpondit conſtanter viuæ vocis oraculo hoc pro nobis & pro ſede Apoſtolica reſeruamus. vt refert Andræas de Laguna in illuſtrationibus ad Pedacium Diſcoridem pag. 504.

¶ *Ley. II.* *Idem.*

¶ El Rey dõ Enrique. IIII. en Toledo. Año de mil cccclxxij.

¶ El miſmo en Madrid. Año de vij.

ALlende de las dichas penas ordenamos, q́ qualquier que blaſphemare de Dios [a], o de la Virgē Maria en la nueſtra Corte, o a cinco leguas en derredor, q́ por eſſe meſmo fecho le corten la lengua y le dē cient açotes publicamēte por juſticia. E ſi fuera de nueſtra Corte blaſphemare en qualquier lugar de nueſtros reynos, cortē le la lēgua y pierda la mitad de los bienes: la mitad para el q́ lo acuſare. Y nos no entendemos remitir eſta pena por ſupplicacion de perſona alguna.

¶ Lex *Secunda.*

Blaſphemare de Dios. Adde quæ dixi in l. 1. in glo. 1.
a ſup. eod. tit. vbi poſui pęnam vſitatã de iure regni aduerſus blaſphemũ. Iuramenta Hiſpanorum, quæ blaſphemiã inducunt, & grauioribus pęnis eſſent caſtiganda, cũ apud Deũ citra cõtrouerſiã grauior culpa eſt, quã homicidium, cùm ſint fidei contraria quæ ad primum legis mandatum attinēt, explicat Magiſter Dominic. Sotus noſtra ætate doctiſsimus in lib. 8. de iuſtit. & iure. q. 2. ar. 3. pag. 732. ob idque Inquiſitores hæreticæ prauitatis ſolent aduertere. Ideoque cùm ratione loci magis grauetur delictum, meritò acerbiſsima pœna flagellorũ & ab ſciſsionis linguæ venit puniendus blaſphemans in curia Regis, vt in præſenti lege ſanctè ſancitũ eſt, & ad literam eſſet ſeruãda, vt delinquens in lingua, in ea puniatur, prout iuris æquitas & ratio expoſtulat. c. an ſit. ibi, cùm in eo quis puniendus ſit, in quo deliquit. de appellat. ca. paſtoralis. de iur. patr. c. literas. de tēpo. ordi. ca. prouida. de elect. libro. 6. & tex. in authent. de ſtatu, contra liber. eccleſiæ. §. omnes peregrini. l. ex facto. §. Iulianus. ff. de vulgari & pupillari. Cæpol. in repetitione. l. ſi fugitiui. numero quarto. C. de ſeruis fugit. & in ſignum maleficij ad exemplum aliorum eſſet faciendum. c. & dixit dominus. de cõſecra. diſtinctione. 2. & nume. 16. Hinc fit dirutio domorũ in perpetuum contra proditores. l. ſexta. titulo. 27. partita ſeptima. & ibi Gregor. Lopez. verb. *ſus caſas.* & l. 1. & ibi gloſſ. ſecunda. titulo. decimo. libro quarto. ſupra. quo etiam fit, quod eruuntur oculi eorum, qui diſcordiam intendunt facere in republica, in ſignum ne videant, id quod deſiderant in republica. l. quarta. ibi, *ſacar le los ojos.* titul. vigeſimooctauo. part. ſecunda. & in ſignũ ſcinduntur aures furi. l. 6. eodem titulo. & propter atrocitatem delicti in ſignum criminis nobilis punitur pœna ignominioſa. vt in l. tertia titulo. vigeſimooctauo. part. ſecunda. nam ibi ducitur in aſinum cum catenis ligatus, & ſuper terram trahitur, hoc eſt, *lo arraſtran*, delentur inſignia proditorum Regis, vel Dei. Eadem ratione & deſtruitur domus, & ſale aratur. Item memoria hæretici poſt mortem damnatur. capit. accuſatus. §. in eo verb. de hære. libro ſexto. Speculat. titu. De accuſato. §. primo. verſic. Item quòd reus eſt mortuus. Hieronym. Gigas de crimine læſæ maieſtatis. quæſtione 21. n. 6. in pag. 168. pluraque alia fieri ſolent in republica in odium delinquentium, & vt cæteri retrahantur metu ſupplicij, vt in crimine hæreſis, & læſæ maieſtatis, vt ſupra iam habitum eſt in ſuis lo

cis

Digitized by Google

cis. Ergo & blaſphemus erit puniendus pęna abſciſsionis linguæ, vt hic habetur. & in conſtitutionibus Neapolitan. libro. ;.rub. 90. de blaſphemantibus Deum, & Virginem Mariam. cuius litera ita ſe habet. Blaſphemantes Deum & Virginem glorioſam linguæ maliloquę mutilatione punimus. vbi pręmiſſam: rationem aſsignauit Matthæ. de Afflict. in ſuis commentarijs libro. tertio. conſtitut. regni Siciliæ rubric. 54. col. 1.

¶ Dubitatur, Si quis ex interuallo in continuatione ſermonis bis, vel pluries blaſphemiam dixerit, an pluries per pœnā pragmat. 1. libro Pragma. ſit puniendus? Videtur quòd ſic. capit. primo. de pœnis. Ea, inquit, quæ frequenti præuaricatione iterantur, frequenti ſententia condemnentur. ergo toties puniendus eſt crimen, quoties fuit iteratum. De hoc dubio vide. D. Didacum Couarr. in libro ſecundo. Variarum reſolut. capi. decimo. numero octauo, vbi eum reſoluit. Et dixi in l. fin. titul. primo. libro primo. ſuprà. colum. 56. verſiculo Præterea etiam quæro, vtrum toties.

¶ *Ley. III. De los que blaſphemaن contra el Rey.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Segouia. Era de mil cccIxxxiij.

PORQVE algunos malos hombres no temiendo a Dios, a y oluidando la lealtad a q̃ ſon tenidos a ſu ſeñor y Rey natural y a ſus Reynos dõ de ſon naturales, ſe atreuen con malicia a blaſphemar y dezir palabras injurioſas y feas contra nos, y nos queriendo refrenar, y contraſtar eſta oſadia. Ordenamos que qualquier, o qualeſquier, que las tales coſas, blaſphemias dixeren contra nos b, o contra qualquier de nos, o cõtra nueſtro eſtado Real, o contra el Principe, o Infantes nueſtros

¶ *Lex Tertia.*

a ¶ *No temiendo a Dios.* Nam à Deo præceptum eſſe conſtat Exod. 22. in hæc verba, Principi populi tui non maledices.

b ¶ *Tales coſas blaſphemias dixeren contra nos.* Dubitatur, vtrum maledicens Principi incurrat crimen læſæ maieſtatis? Et videtur dicendum, quòd ex ſolis maledictis contra Principem, crimen tale non incurritur. Quia crimen læſæ maieſtatis, & maledictionis contra Principem ponuntur ſub diuerſis titulis, ex ſeparatione enim titulorum, diuerſitas criminum arguitur. Et iſto argumento doctores ſæpe vti ſolent. & Oldral. conſi. 210. col. 1. Panor. conſilio. 57. col. 3. verſi. Tertiò principaliter.

lib. 1. Aym. Crauet. conſi. 6. col. 2. Et ita concludit Hierony. Gigas in tracta. de crimi. læſæ maieſt. q. 40. pagina. 28. vbi multa pro reſolutione. l. 1. C. ſi quis Imperat. maledixer. ſed tamen ſi maledicens Principi deſiderando eius mortem, vt quia affectabat regnum pro ſe vel pro alio. vt Agrippa, qui imperium, affectabat pro Caio nepote Imperatoris Tiberij qui dixit, Vtinam viderem mortem importuni ſenis, videlicet, Tiberij, & Caium dominum totius orbis. De hoc, Tiberio accuſatus de crimine læſæ maieſtatis quia Deum orauerat pro morte Imperatoris. †

ADDITIO.

† Imperatoris) Adde ꝙ imo orandũ eſt pro Rege ex Paul. 1. ad Timot. c. 2. obſecro (inquit) primo omniũ fieri obſecrationes & orationes pro omnibus hominibus & pro Regibus & omnibus q̃ ſunt in ſublimitate cõſtituti vt in. c. de luminis. de cõſec. d. 1. Reges enim in ſuã cuſtodiã duos Angelos habẽt quorũ vnũ ratione perſonę alterũ ratione dignitatis. argu. illud Pſ. 90. Angelis ſuis mãdauit de te, &c. facit. 3. Reg. c. 4. tradit Benedictus in c. Raynun. verſ. adiectæ. nume. 45. de teſtam. & ſic à Pontifice conceſsi ſunt orantibus pro Rege. quadraginta dies indulgentiarum. 2. tom. in 4. d. 19. ar. 4. in ſolu. vltimi argu. Vngitur autẽ Rex in humero, vt præcipitur in ca. vnic. §. vnde de ſacr. vnct. De Rege autẽ Francorũ multa tradit Benedict. vbi ſup. verbo, duas habens à n. 79. vnũ tamen mihi nouũ ſilentio non pręteribo quòd licet laicus non poſsit ſub vtraque ſpecie Euchariſtiã ſuſcipere. c. ſi per negligentiã. de conſecra. d. 2. & tradit Gaſpar Caſalius lib. De cęna & calice domini. pag. 126. verſi. quantum. & pag. 215 verſi. quantũ autẽ. Tamẽ ꝙ Rex Frãciæ in vita bis cõmunicat, & poteſt ex priuilegio ſub vtraq; ſpecie ſcilicet die quo vngitur in Regẽ & tẽpore mortis vt tradit Gaſpar Caſal. lib. 3. De cęna & calice domini. pag. 217. c. 11. quod miror de Ioan. Mõtal

to qui

Digitized by Google

to qui recollegit priuilegia Regis Franciæ & ibidē iſtud nō oppoſuit. de alijs ſcitu dignis: vide Benedictū vbi ſup. verſi. duas habēs: n. 86. de magno noſtro rege Hiſpaniæ & ipſius regibus multa ad ipſorū petitionē Deus miraculoſe cōceſsit. Habeturque in Chronicis & de nobiliſsima & antiquiſsima proſapia Gothorū antequā ad fidē fuiſſent recepti Pōtificē ſummū honorauerunt, vt ex Totila patet: & multi ipſorū adeo vitam ſanctorū imitati ſunt, vt meruerūt nomina ſanctorū: noſtriſq; tēporibus inuictiſsimus Philippus Secundus merito inter omnes Catholicus nuncupatur. qui tamē colūna altera eccleſiæ refugiū & defenſor fidei iuſtiſsimo titulo appellatur. Eundem Tiberius in carcerem detrudi mandauit, in quo ſtetit ſex menſibus vſque ad mortē Tiberij, quē Caius, qui illi imperio ſucceſsit. liberauit, pariter & ſublimauit. Refert Matt. de Affl. in deciſ. 265 n. 62. l. 1. ti. 13. par. 2. ibi, *Ca ſegun fuero antiguo de Eſpaña, todo ome, que cobdiciaſſe ver muerte de ſu ſeñor el Rey, diziendo paladinamēte, ſi le fue reprouado, deue morir por ello como aleuoſo, è perder quanto que ouiere. E ſi le quiſieſſen dexar la vida, la mayor merced es, que le ſaquen los ojos, porque nunca pueda ver con ellos lo que cobdiciaria.* Et delictum palā commiſſum propter malum exēplum ibi punitur eo modo, ſecus ſi clā, vt Greg. Lop. ibi not. in gl. ſecunda. vel quia malè dicebat de Principe, vt per hæc verba ſua communitates fierent contra eum, & inſidiaretur Rex, & regnum, vt in tempore communitatis fuit factum, crimen læſæ maieſtatis committeretur, aliàs male dictio, vt annotaui ſuprà, loquendo in crimine læſæ maieſtatis, poſt Greg. Lop. in l. 4. ti. 13. parti. 2. in gl. 2. Et ita intelligerem procedere caſus propoſitæ quæſtionis.

¶ De pœna maledicentis Principi reſtat nunc videndum. Et de hoc eſt. l. vnic. C. ſi quis Imperat. maledixe. Et eſt diſtinguendū. Aut enim maledicens Principi id facit ex leuitate, aut furore, aut vinolentia. Na ſi ex furore, ſatis eſt, quòd ſuo furore puniatur l. diuus. ff. de offi. præſid. Clemēt. vnica. de homicid. Si ex vinolētia, clarū eſt, quòd ebrietas mentis exiliū inducit. c. à crapula. de vita & honeſtate clericorum. & ideo Speculat. in tract. de modo gener. cōci. congrega. par. 3 rubr. 36. n. 2. dixit, quòd vbi eſt ebrietas, ibi eſt furor. Et ſic caret pœna, cū non habeat animum delinquēdi. vt latè dixi in glo. rubricæ ſuprà hoc titulo. Sin autem ex leuitate, lubricum linguæ non eſt facile ad pœnam trahendum. l. famoſi. ff. ad legem Iuliam maieſtatis. dict. l. vnic. C. ſi quis Imperator. maledixe. & lubricum linguæ nullus homo domare poteſt. Eccleſiaſt. 18. Iob. 2. Angelus in dicta. l. famoſi. in verſicul. ſequitur in textu. Aut ex iniuria Principi male dixit, & tunc ad Principem remittendus eſt. vt in dicta l. vnica. Faciunt notata in capitulo. ſi quis iratus ſecunda quæſtione tertia. & capitul. ſi quem pœnituerit. §. notandum. eadem cauſa & quæſtion. ibi. Et inconſultus calor calumniæ vitio caret. Facit gloſſ. in capit. ex literis. verb. admonita. de diuort. quam com. Panormi. in capit. ſicut ex literis. de iureiurand. Decius in capit. at ſi clerici. columna nona. numero decimooctauo. de iudic. Sed debes attendere ad verba text. in dicto capit. ſi quem pœnituerit. iam citata, calor calumniæ vitio caret. quaſi dicat, excuſat à calumnia, non tamen ab alio vitio. l. ſi non conuicij. C. de iniurijs. quo fit, quòd quicquid gloſſ. ibi verb. & inconſultus. ſentiat & Ludoui. Roma. ſingul. 508. & Iaſ. in l. ſi filiam tuam. C. de inoffic. teſtament geſta per iracundiam imputantur, & tenent ipſo iure, quamuis multoties det cauſam reuocandi, & minuendi pœnam. Ioan. Andr. & communis in dict. capitu.

fijos, o contra qualquier dellos, que ſi fuere hombre de mayor guiſa y eſtado q̄ ſea luego preſo por la juſticia donde eſto acaeciere: y nos lo embiē preſo dōde quier que nos ſeamos: para que le mandemos dar la pena que entēdieremos que merece. E ſi fuere hombre de menor guiſa de qualquier ley eſtado, o condicion que ſea, ſi hijos ouiere de bendicion que pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara, y la otra meytad que ſea para ſus hijos: y ſi hijos no ouiere que pierda todos ſus bienes: las dos partes para la nueſtra camara, y la otra tercia parte para el accuſador: y eſtos bienes que aſsi

ſicut

Digitized by Google

ſicut ex literis. de iureiurand. & in capit. dudum. de connu. coniugat. Archiepiſc. Florenti. 2. part. titu. vndecimo. cap. ſecundo. colum. ſecunda. niſi tanta eſſet ira, vt alienationem mentis iudicis arbitrio ex iuſta cauſa induceret. argumen. l. diuus. ff. de offic. præſid. Et dixi in blaſphemante Deum cum ira in princip. huius titu. in gloſſ. rubri. quicquid ſentiat Deci. in regul. Quicquid calore. numero ſeptimo. ff. de regulis iuris. excuſat ira à tota pęna, ſed cum non liberat omnino quin puniatur extraordinariè. Aut verba maledicta contra Principem quis illuſorie dixit. vt in l. hic aut. ff. ſi cui pluſquam per leg. Falcidiam. Alberic. in l. filiam. C. de inoffícioſo teſtament. l. Grachus. C. de adulte. & iſto caſu parcitur delinquenti in Principem ob temeritatem. Facit. l. omne delictum. §. penult. & in l. reſpiciendum. §. delinquunt. ff. de pœnis. l. milites. ff. de cuſto. reo. Et ex hominum perſonis & qualitate maledicta penſanda eſſe, dixit Alberic. in dict. l. famoſi. Matthæ. de Afflict. deciſio. 265. Hierony. Gigàs in tractat. de crimi. læſæ maieſtat. 1. par. quæſt. 40. tex. in dict. l. vnica. §. final.

Breuiùs dicas. Maledicens Principi ex leuitate, aut inſania, aut propter iram, quam ipſe habebat ex iniuria ei illata, ſua æſtimatione à Principe eſt ei parcendum. Si autem fecit animo iniuriã di Principem, ſicut maligni & aleuoſi, ſunt remittendi, iuxta expoſitionem gloſſ. in dict. l. vnica. in verb. ſi ab iniuria. dicens. id eſt iniurioſè & ex animo. & in verb. remittendum, dicit gloſſ. ad nos l. 6. titulo ſecundo. part. ſeptima. & ibi vide Greg. Lopium in gloſſ. fina. Ex quibus conſtat intellectus ad noſtram legem, qua cautum eſt, quòd Regi maledicens, ſi fuerit mediocris ſtatus, ad Regem captus mittatur: ſi verò inferioris ſtatus, condemnetur in amiſsione bonorum, ſi caret liberis, quibus ſtantibus, dimidia pars bonorum reſeruatur, Si verò fuerit Dux, Marchio vel Comes, vel nobilis, per iudicem inquiſitio fiat, quæ ad Regẽ mittatur, vt ſit intelligẽda ſi ex iniuriandi animo hoc proceſſerit, non aliàs, per dict. l. vni. Simili modo eſt declaranda. l. 24. titulo fina. iſto libro octauo. dum diſponit. quòd maledicens Principi, eſt aleuoſus. intelligitur, cùm animo iniuriandi maledixerit. Infertur etiam intellectus ad textum in ca. primo. de maledic. vbi maledicens Papæ, eſt puniendus à iudice inferiori. vt locum habeat. cùm maledicta in depreſsionem beneficij & officij Papæ protulit animo iniuriandi, non alias, Hoſtien. in. §. primo. verſicul. Sin autem aliquis dixerit. in ſum. titulo. De maledic. Et adde quæ notat Goffred. in ſum. de cleric. maledico. In cogitatione tua regi ne detrahas, & in ſecreto cubiculi tui non maledixeris diuiti: quia & aues cæli portabunt vocem tuam, & qui habent pennas annuntiabunt ſententiam. Eccleſiaſtes. 10.

¶ Et hoc in quodam nobili expertum fuiſſe nobis relatum fuit, qui exiſtimabat verba in offenſam fidei, ſi ſecretè prolata eſſent, nullatenus poſſe ad notitiam & aures inquiſitorum peruenire: & ſic cępit maledicere, & blaſphemare, dicendo verba hæreſim ſapientia in loco deſerto, vbi nullus homo eſſet, qui illa verba audire poſſet. Poſtquã verba illa protulit, paucis diebus elapſis, comparuit quidam homo coram inquiſitoribus, & denunciauit, retulitque verba omnia ſicut ille nobilis dixerat, & nomine proprio denunciatoris declarato, & loci, cuius erat ciuis & officij in ſcriptis ad inſtantiam inquiſitoris in actis poſito, dederunt mã datum officiali ſancti officij, vt eum apprehenderent. Qui comparens dixit, Credo me Catholicũ, firmiſsimeque credere, & teneo articulos fidei, ſicut tenet & credit ſancta mater Eccleſia, neque puto me deuium ab hac ſyncera fide vnquam Deo fauente fuiſſe. Fateor tamen me in loco vbi nullus homo viuens erat (credens ad aures veſtras non poſſe vllatenus peruenire) maledicta in Deum & eccleſiam dixiſſe, quæ fuerunt talia & talia, &c. Quæ verba formalia erant apud acta. Et ſtatim domini Inquiſitores miſerunt pro teſte, nomine & loco aperto per nuncium, & inquirens de illo homine omnes dixerunt fuiſſe ciuem illius loci, nominis, & officij, quod dixerat inquiſitoribus. Sed mortuum eſſe tempore quo dicitur depoſuiſſe maledicta nobilis illius & ante depoſitionem per plures annos. Et ſic fuit punitus nobilis de audacia, inſaniaque, ſeu temeritate, & incredulitate ſua. Quia ipſa Veritas dixit, Nihil occultũ quod non reueletur, neque tam abſconditum quod non ſciatur. Quòd non ſolùm eſt verum in die iudicij generalis (iuxta illud propheticum Iſai. 66. Ecce Dominus in igne veniet, & quaſi turbo quadriga eius. Reddet in indignatione furorem ſuum, & increpationem ſuam in flamma ignis, quia in igne Dominus diiudicabit, & in gladio ſuo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecti à domino, qui ſanctificabantur, & mundos ſe eſſe putabant in hortis poſt ianuam intrinſecus, qui comedebant carnem ſuillam, & obominationem, & murem, ſimul conſumentur, dicit Dominus. Ego autem opera eorum venio vt congregem cum omnibus gentibus, & linguis.) Sed etiam mortui & aues cæli annuntiabunt, vt ſuprà ex Eccleſiaſt. dictum eſt. capit. decimo. ad finem. iudicibus huius ſeculi malitiã, præſertim in offenſam ſummi Dei, cui omnis laus & honor debetur in æternum. Qui per ſuam immenſam miſericordiam à peccatis abſurdis præſertim carnis, quæ per carnem ſuillam, & detractionis & maledictionis, quæ per muris abomi-

Digitized by Google

abominationem cõnotantur in allegata authoritate prophetæ Iſaiæ, Nos nunc & in perpetuum liberat, vt ab omni culpa exempti & mundi ad eius gloriam cum ſuis ſanctis nos peruenire concedit, qui viuit in ſecula ſeculorum Amen.

ſu dote, o los bienes que fueſſen della propriamente, non ſe entiende que fincan obligados por tal razon. Ad idem lex. 77. Tauri, & ibi interpretes. & Segur. De bonis lucrat. conſtant. matrimon. & quæ ibi dixi in additis ad eum, numero primo. Item ſi maritus haberet bona aliqua ex ſucceſsione ab inteſtato alicuius filij primi matrimonij, & propter tranſitum ad ſecundas nuptias talia bona erant reſeruata & præcipua in proprietate filijs primi matrimonij, vt iam ſæpe annotatum eſt in ſuperioribus, fiſcus, ſeu Rex non debet conſequi huiuſmodi bona poſt mortem patris, ſed prædicti filij, in quorum fauorem fuit facta reſeruatio, & ſunt fideicommiſſarij propter tranſitum patris ad ſecundas nuptias. Idem dicendum eſt de muliere tranſeunte ad ſecundas nuptias, quæ ſucceſsit ſimiliter aliquo filio primi matrimonij, vel in arrhis, quæ ex eadem cauſa reſeruatur proprietas filijs primi matrimonij, id eſt, filijs illius mariti, qui eas dedit matri. l. 23. titulo vndecimo. parti. quarta. l. 26. ti. 13. parti. quinta. Facit in comparationem. l. fœminæ. C. de ſecundis nuptijs. & text. in authenti. de non eligend. ſecundo nube. §. Gregoriana. verſic. perſpeximus. Franciſcus Crement. in ſingul fina. Si ergo filij primi matrimonij ſtatim per tranſitum ad ſecundas nuptias alterius vtriuſque parentis habuerunt prædicta bona ex beneficio legis, & fuerunt effecti in proprietate domini præcipui, non facto patris, ſed legis fauore filiorum, ex delicto patris non amittunt prædictum ius ſemel acquiſitum ante patris delictum, nec filius pro delicto patris in ſuis bonis non eſt puniendus, & fiſcus veniet ad eius bona cum prædicta obligatione, & reſtituet talia bona filijs primi matrimonij, qui non ſunt ſucceſſores in hoc delinquentis, ſed parentis præmortui non delinquentis & fideicommiſſarij in euentum iſtum, nempe contractus ſecundarum nuptiarum ex legis diſpoſitione, ſicut in dote

¶ De maledico clerico qualiter ſit puniendus, tradit Ioã. Bernard. in practica canoni. criminali. capit. 60. verb. Maledici. vbi tenet clericum maledicum in his regnis ad petitionem iniuriati condemnandum eſſe, vt palinodiam recantet ad inſtar laicorum. iuxta formam. l. ſecunda. titulo tertio libr. quarto. for. legum. Nos tamen in ſcriptis dictauimus Anno 1550. in tractat. de priuileg. clericorum: contrarium. Et ſic aſſeruimus in l. nona. titulo 1. lib. 1. ordinament. & in l. prima. titulo tertio: eodem libro columna 113. verſiculo Præterea etiam in hoc eſt clericus priuilegiatus. Et hanc ſententiam ſequutus fuit Anton. Meneſius in l. prima. numero nono. C. de iuris & facti ignorant.

ſe perdieren ſe entiẽdan ſacadas las deudas, y ſacando el dote y arrhas a de ſu muger. E ſi el que aſsi blaſphemare, fuere Conde, o rico hombre o cauallero, o eſcudero, o otro hombre de grã guiſa: que la nueſtra juſticia del lugar donde eſto acaeciere faga peſquiſa ſobre ello: y nos embie fazer relaciõ dello, porque nos lo mandemos caſtigar, y eſcarmentar. E otroſi rogamos y mãdamos a los Prelados de nueſtros Reynos que ſi algun frayle, o Clerigo, o Hermitaño, o otro religioſo dixere alguna coſa de las ſobredichas,

a ¶ *Sacando el dote y arrhas.* Nota, quòd mulier debet conſequi quod ſuum eſt. text. in authenti. vt exactione inteſtante dotis. §. his igitur. collatio. ſeptima. vbi probatur, quòd licet prima vxor ſit potior quàm ſecunda in dote exigenda & filij eius. vt in. l. aſsiduis. C. qui poti. in pigno. hab. & ibi in dicta authenti. tamen in rebus datis in dotem per ſecundam vxorem, ipſa ſecunda eſt præferenda in prædictis ſuis rebus primæ vxori. Et ad hoc reputat ſingularem prædictum text. Angel. in dicto. §. his igitur. numero tertio. Similis eſt textus in authenti. Si quid. C. qui potio. in pignor. habeant. Cum ergo mulier habeat priorem hypothecam, & ius pro recuperanda dote eſt præferenda etiam Regi & imperatori. l. ſi fundum. C. qui potio. in pignor. habeantur. & ibi gloſſ. ad idem l. 25. titulo decimotertio. parti. quinta. ibi. *Pero los bienes de la muger del que tal pleyto fizieſſe, aſſi como*

Digitized by Google

in dote & arrhis habetur in caſu noſtræ legis, quā memoriæ commendandam in actu practico ſummè exiſtimo.

¶ *Lex Quarta.*

que lo prendan y nos lo embien preſo y recaudado.

¶ Ley.IIII. *Idem.*

¶ El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccclxxvj.

NOS veyendo q̃ la guarda de las dichas leyes es ſeruicio de Dios. Mandamos que ſean guardadas: y mas que qualquier que oyere al que aſsi blaſphemare lo pueda tomar y prender por ſu propria authoridad a, y lo pueda traer y traya a la carcel publica: y poner en cadena. Y mandamos al carcelero que lo reciba en la carcel y le ponga en priſiones, porque de alli los juezes puedan execu-

a ¶ *Tomar y prender por ſu propria authoridad.* Adde, quòd nulluſpoteſt incarcerari ſine mandato iudicis regulariter. l. neminem. C. de exhibendis reis. quòd idem dic in citatione de quo vide per Menchacam libro ſecundo: controuer. vſu frequenti. capitul.24. latè. Nota caſum, in quo particulari indultum eſt ſine iudicis præcepto blaſphemum capere, & ducere ad carcerem Regis, qui eſt in loco delicti. Alius eſt caſus, quando debitor eſt fugitiuus, & periculum eſt in mora, creditor poterit eum apprehendere, & trahere ad carcerem publicum. l. ait prætor. §. ſi debitorem. ff. quæ in fraud. credit. cum latè congeſtis à Segur. & à me in addit. in repetitio. l. ab exhæredati. numero octauo. ff. de legat. primo. Couarruu. libro ſecundo Variarum. capitu.20. nume. decimoquarto. Et eſt regula, quòd quilibet etiam priuatus poteſt capere criminoſum fugientem. l. final. C de malefic. & mathemati. quem ad hoc notabilem dixit Petrus Belluga in ſpeculo Principum. rubric.26. in §. Ieſu Chriſti. numero decimo ſexto, vbi extendit ad procuratorem, ibi videas, Alius caſus eſt in l.1. titu. decimoquarto: infra eodem. libro octauo. ibi, *Que qualquiera de los nueſtros reynos lo pueda tomar por ſu authoridad.* Alius in l.5. ibi. *Otroſi dezimos que cada vno del pueblo puede prender a los que fizieren moneda falſa, pero deuen los aduzir al Rey, o ante el juzgador del lugar que lo juzgue, aſſi como es fuero y derecho.* titulo ſeptimo. part. ſeptima. vbi Gregor. Lopius in verbo. *pueda prender,* l. prima. C. de falſ. monet. l. ſecunda. vbi ponuntur alij tres caſus. titul. vigeſimonono. parti. ſeptima. Et Alguazello licèt capere inuentum in flagranti delicto, non alias, ſi non habeat mandatum à iudice. l. prima. & l. ſeptima. & octaua. cum ibi à me dictis titulo.14. libro ſecundo ordinamēt. Nec nuncius prætoris poteſt aliquem capere, niſi oſtēdat licentiam in ſcriptis. Iaſo in l. cum proponas. colum. prima. C. de pactis. AEgid. Boſsi. in practi. titulo. De citationibus. numero. duodecimo. pagina.130. colū. ſecunda. Clericus fugitiuus capi. poteſt. Panormit. in capi. cum non ab homine. de iudic. Aegid. Boſsi. in practi. criminali. titul. de captura. numer. 26. Segur. in repetitione. l. ab exheredati. numero. octauo: ff. de leg. primo. vbi dixi communē opinionem eſſe. Et vltra ad eū tradita ade Parid. de Puteo. in tract. ſyndicatus. verb. Captura. n.10. Rip. in libro primo. Reſponſorum cap.13. Ioann. Lup. in l. 66. numero 27. in legibus Taur. Iaſ. in §. primo. numero 29. Inſt. de actionib. Socin. in tractat. regularum cum fallent. regul. 78. & Ioan. Bernard. regul.111. Rip. in capit. primo. de iudic. Stephan. Auffre. in repeti. clemen. primæ. regul.3. n.15. de offic. ordina. Caietan. in ſum. verb. Excommunicatio. capit. decimo. qui probant id fieri poſſe impunè abſque metu excommunicationis. capit. ſi quis ſuadente.17. quæſtione.4. Ratio eſt euidens, quia non capit clericum tanquam priuatus, ſed tanquam miniſter iuſtitiæ. cum eum inuenit in delicto, vel in fuga, & ſic deficit peccatum & dolus neceſſarius requiſitus ad incurſum excommunicationis, ibi, ſi quis ſuadente diabolo, &c. Eſt tamen notandum, quod in prædictis caſibus captus infra viginti horas debet iudici exhiberi, vt capiens effugiat pœnam carceris priuati. glo. in l. capite quinto. ff. de adulter. quam notauit Grego. Lopius in l. ſecunda. in gloſ. prima. titu.29. par.7. Sed dic quòd non eſt gloſſ. Sed text. in d. l. capite quinto. ibi. Quid ergo ſi euaſerit, an reductus cuſtodiri viginti horis poſsit? Et putarem hic magis dicendum reductum retineri poſſe proteſtandæ eius rei gratia. gloſſ. in capitu. cum non ab homine. de iudic. vbi notant Panormita. Annani. &

Deci.

Digitized by Google

Deci.Iaſo.in.l.ſi idem cum eod.nu.7.ff.de iuriſd. omni.iudi.Boeri.deciſi.275.num.4.Franciſc.Auiles omnino videndus in cap.35. verbo. *Mandado.* in capitibus Prætorum.verſic.Quod fallit quando quis eſt inuentus.num.4.Et omnia ſunt notāda ad declarationem.l. neminem.C.de exhibēd.reis. quam exornat nouiſsimè. non minus vtiliter, quam elegan er D. Antonius Queſada lib.1. diuerſarum quæſt. iur.ca.nu. 7.

tar las dichas penas.

NIngũ Iudio ſea oſado de hazer ni tratar que ningun Tartaro, o Moro, ni otra perſona ſe torne a la ley de los Iudios, ſegun ſe contiene en eſte libro enel titulo de la ſancta fe Catholica.

ORdenamos, y mandamos que cada y quando el Sacramento del cuerpo de nueſtro Señor fuere traydo por las calles a viſitar algunos enfermos q̃ los Iudios y Moros ſe aparten, o ſe eſcondã, o finquen las rodillas en tierra: ſegun que ſe contiene en eſte libro en el titulo de la ſanctaTrinidad y de la Fè Catholica.

Titulo IX. De las injurias[a] y denueſtos.

¶*Titulus.IX. De iniurijs.*

a ¶ *De las injurias*: Multis modis iniuria fit alicui. Aut enim fit per ſcripturã, quãdo quis fecit, & dictauit libellum famoſum, in quo iniurioſa & infamatoria contra aliquem propoſuit.l.1.§. ſi quis libellum.ff.de iniur.& in.l. conſtitutionibus. eodem tit.l.vni.C.de famoſis libell.c.quidam maligni.5.quæſtione.1.l.3.tit.9.part.7. quo caſu imponenda eſt pœna mortis.dict.l.vni. & dict. l.9. Et non ſolùm hoc procedit, quãdò quis fecit vel cõpoſuit prædictum libellum, verùm etiam in illo, qui videns libellum, legit in aliquo loco poſitum, & nõ abſtulit ſtatim.& manibus lacerauit, ſed ibi dimiſit, & alijs manifeſtauit, quia præſumitur author huius delicti, & famoſum libellum ab eo cõpoſitũ.Iura præcitata Codicis & Partitę expreſſè probant.& Anto. Gomez in tract. de delictis. cap.6.num.1.

Sed dubitatur circa prædicta, ſi conuicia nõ inducunt delictum morte dignum, Vtrùm obijciẽs conuicium pœna mortis ſit puniendus in ſpecie propoſita? In quo dicas, quòd tunc iudicis arbitrio attentis attendendis erit caſtigandus, & non pœna capitis. gloſſ. prima. per textum ibi in dicta.l. vnica. vbi Petrus Bellaperticanus, Cynus, Salycetus, Angelus, & communiter ſcribent. Antonius Gomez vbi ſuprà.& probatur in dict.l.3. tit.9.part.7.

Quid verò, ſi vellet probare conuiciũ & delictum eſſe verum & expediens Reipublicæ, vt manifeſtum fieret. Reſpon. etiam iſto caſu puniendum: quia nõ oportet detrahere hominem in hunc modum & inſidioſè, ſed per denunciationem ſeu accuſationẽ legitimè corã iudice propoſitam. dict. l. tertia. titu. nono. part.ſeptima. vbi Gregor. Lopez in gloſſ. ſecũda. & ſic etiam ſi probaſſet libellum, ſeu cantilenam eſſe verã, ſcribẽs, dictans, ſeu propalans eſſet legitimo iure pœna ordinaria, vel extraordinaria arbitrio iudicis puniẽdus. Fit etiã iniuria verbo alicui præſenti, cùm alteri dixiſſet aliquis verba iniurioſa, & contumelioſa. vt habetur in.l.prima.verſic.iniuriam.ff.de iniur. & in.l. ſi non conuicij.C.eodem tit.§. iniuria. Inſtit. de iniur.l.1.tit.9.par.7.

Dubitatur, An locum habeat iniuria ex verbis maledictis, & in contumeliam abſentis? Dicendum eſt, quod ſic.l.item apud Labeonem. §.conuicium.ff.de iniur. Cuius verba ſic ſe habẽt. Conuicium autem non tantum præſenti, verũ abſenti quoque fieri poſſe Labeo ſcribit. Idem probat l.1.tit.9.part.7.Et optimè tractaui in l.ſi.col.57. verſic.Circa hæc vlterius remanet dubiũ. de quo ipſe tit.1.lib.1.ordin.

Vtrùm autem inferatur iniuria, ſi quis præmiſſa venia dixerit, Saluo honore tuo mentiris? Reſpõd. q̃ ſic.Dixi vbi ſup.verb. Vlterius etiã quęritur, vtrũ obijciens conuiciũ.vbi vide. ¶ Sed eſt dubiũ, Quis dixit Petro eſſe latronẽ, furẽ, blaſphemũ, ſeu leproſum, & vult, ꝓbare ſe dixiſſe verũ, vtrũ eximatur à pœna, ſi probet iniuriã verbis il-

lat in veram eſſe? In quo eſt dicẽdum, quòd obijciens defectum, ſeu delictum expediens reipublicæ vt manifeſtum efficiatur, vt in exemplis ſuprà poſitis, & ſimilibus, ſi probet ſe verũ dixiſſe, nulla pœna tenetur. l. eum qui nocentem. ff. de iniur. dum dicit; Eum qui innocentem infamauit non eſſe bonum, & æquum ob eam rem condemnari: peccata enim nocentium nota eſſe & oportere & expedire. Facit capit. vt famæ. de ſentẽtia excom. l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. verſic. Cum nec impunita maleficia eſſe oporteat. l. licitatio. §. ſed quod illicitè. ff. de publican. & vectigal. Si verò dicat falſum, punitur. Si verò conuicium eſt tale quod non expedit, nec conuenit publicari, vt ſi quis vocat alium gibboſum, claudum, pauperem, vel ebrium, vel quid ſimile, tunc modò conſtet, ꝙ dicat verum, modò falſum, committit iniuriam, & tenetur: quia defectus alterius detegere, iniurioſum eſt, & inhumanum. l. 2. verſ. Quid enim tã durum, tamq; inhumanum, &c. C. quando & quibus quarta pars debeatur lib. 10. Ita declarat Petr. de Bellaperrica. 2. col. in l. ſi non conuicij. vbi Cynus quæſt. 8. col. 3. Alberic. col. 3. in medio. verſi. Item quæro. C. de iniur. Bart. in l. eum. qui nocentem. ff. de iniur. & ibi Ange. & ſcribent. & Io. Faber in §. iniuria. Inſti. de iniur. col. 1. nu. 3. verſi. in glo. niſi docens. vbi Platea. col. 2. verſic. ſecundo. nota. nu. 8. Et Ang. Panorm. in cap. fin. col. 2. nu. 5. de iniur. Matthæ. de Afflict. in cap. primo. §. iniuria. nu. 73. de pace iur. firm. lib. 3. feudorũ. Anton. Gom. de delictis. ca. 6. col. 2. Eſt etiam quædam addit. ad Bart. de hoc artic. agens in. l. 3. verb. pro ſtatuto. ff. de lib. & poſthu. Io. Bernard. Diaz Hiſpanus in tract. regula. cum fallent. regul. 490. Veritas cõuicij. Quatuor opiniones refert in hoc artic. Ludouic. Roman. conſi. 96. ſuper eo, quo quæritur in actione iniuriarum. Et eſt addendus Collectar. in cap. olim. colum. 1. de iniur.

¶ Sed in hoc eſt dicendum, quòd aut conuicium, ſeu contumelioſum verbum, quod verum eſt, in iudicio profertur, aut extrà. Si in iudicio dictum fuerit, & probatum eſſe verum, non cenſetur iniurioſum, nec obijciens tenetur actione iniuriarum. l. ſi quidẽ. C. de iniurijs. l. ſi tibi ſeruitutẽ. C. de lib. cauſa. l. ſi deliberatè. ff. de iniurijs: argumẽ. à contrario ſenſu hoc probatur: non enim videtur quis vim, aut iniuriam facere, ſi ſuo iure vtitur, & ordinaria expeditur ratione. l. iniuriarum actio. §. primo. & §. quo iure. ff. de iniurijs. l. factum. §. non videtur. ff. de regulis iuris. Ex quo infertur, quòd aduocatus, ſeu pars obijciens defectus aduerſus electum, vt impediatur electio, vel vt repellatur à iudicio, quia eſt excõmunicatus, vel cõtra teſtes allegãdo paupertatem, ebrietatẽ, vel quia fuerunt cõdẽnati propter crimẽ, ex qua condemnatione orta eſt ipſis infamia, & inhabilitas ad deponendum, & teſtimonium ferendum, quod eſt officium dignitatis, vt alibi dixi, ſi probet obiecta, nullo iure tenebitur actione iniuriarum, cùm id faciat iure permittente pro ſua defenſione, vel clientuli. De qua quæſtione latè dixi ſupra in. l. prima. verb. *Tachar los teſtigos*. colũ. 938. verſi. Dubitari ſolet, an obijciens defectus. titul. 4. lib. 3. ordinamen.

¶ Aut verbum iniurioſum dixit extra iudicium per libellum famoſum, & iſto caſu quamuis probet ſcribens, ſeu dictans eſſe vera obiecta crimina in eo, nihilominus talis eſt puniendus pœna capitis. l. 1. & ibi gloſſ. C. de fam. libell. prout jam à me dictum fuit.

¶ Aut dictum iniurioſum extra iudicium fuit ſine libello, & ſcriptura; cùm cauſa, nempè correctionis. iuxta illud, Peccantem coram omnibus argue ea intentione, vt delicta impunita non maneant, & vt iſte punitus, ſimilia facere & committere non audeant cæteri, ſimili exemplo perterriti: aut vt damnum corporale a proximo auferatur, vt quia eſt proditor, qui vult ciuitatem, vel aliquem hominem morti tradere inſidioſe, vel ciuitatem inimicis tradere, vel quia eſt leproſus, vel huiuſmodi, vel nocumentum ſpirituale vult euitare, quia eſt occultus hæreticus, vel quia eſt Baſtardus ad effectum, vt legitimi conſequi poſsint hæreditatis ſucceſsionem, vel regnum, vel maioriam. Vel eſt excõmunicatus, & dicit vt rubore confuſus pœniteat, nam tunc poteſt manifeſtare; ne deterius contingat: & cùm hæc dicantur cum cauſa, & non animo iniuriandi, ſi verum eſt quod dixit, non tenebitur actione iniuriarum, quæ non datur niſi contra illum, qui animum iniuriandi habuit. l. ſi non conuicij. C. de iniurijs. Probatur autem animus præſumptione verbi, vel facti: talis enim animus præſumitur, qualia verba ſunt, aut facta. l. quod Labeo. ff. de ſupellect. lega. l. ſcire. ff. de tuto. & curat. dat. ab his. l. reprehendenda. C. de inſtitu. & ſubſtitu. l. prima. § Diuus. ff. ad legem Corneliam. de Sicar. l. eum qui. eodem titulo. & not. in dict. l. ſi non conuicii. gloſſ. inſignis in l. Fulcinius. §. quid ſit latitare. ff. quibus ex cauſ. in poſſeſ. eatur. in verbo. Animus enim. Quam notab. dixit Bald. in. l. cùm proponas. columna penultima. numero ſecundo. C. de bonis authori. iudic. poſsid. Ordinariam dicit Ludouicus Romanus conſil 96. column. penultima. Iuſtæ autem cauſæ tollunt præſumptionem hanc ex verbis reſultantem. nempè, quòd illa verba iniuriandi animo expreſſa fuerint. argumento. tex. & ibi gloſſa. in l. Plagij. C. ad legem Fabiam. de Plagiar. l. igitur. §. poſt. ff. de liber. cauſa. l. prima. ad finem. ff. de recept. arbitr. Igitur cùm animum iniu-

iniuriandi cauſæ præſuppoſitæ denegare videantur, Primum quia verum dicit, verba talia proferens,& ſi in iniuriam ſonent, Tum etiam, quia dixit, ne nocumentum in republica contingat, vel in Rege vel in cæteris perſonis, vel ſpirituale damnum ſequatur ex falſa hæreticorũ ſecta,& cõmunione eorũ,& vt debita pœna delicta puniantur. Secus ſi hæc ceſſent, licèt vera probētur eſſe verba iniuriæ, quia ſine cauſa non debuit proximum infamare tali modo, ſine intereſſe Reipublicæ, cui nihil prodeſt talis delicti ſcientia. vt in certis verbis. l. ſecunda. infrà iſto titulo. & ſic ſola veritas conuicij non debet eximere ab actione iniuriarum, argumento.l.quiſquis.C.de poſtul.l. iuſtiſsimos.C. de offic. recto.prouinc.ibi, ſi veræ voces ſint, neque ad libidinem per clientelas effuſæ. Et ſic illi, qui malo zelo mouentur, à denuntiatione repelluntur.cap.cum.I.& A. de re iudi. & ſecundùm præſcriptam diſtinctionem procedit. l. prima. ibi. *Pero ſi aquel que deshonraſſe.* titu.nono. parti.7.ſcilicet extra iudicium, cauſa tamen iuſta præcedente, de qua conſtat, non aliàs. Et ſi Greg. Lopez per illam legem.1.verb. *Que es verdad.* velit tenere, quòd veritas delicti obiecti liberat proferentem illud.& per.l.tertiam.eod.titu. & male. cap. ſumma iniquitas. 6. quæſtio.1. Qui detrahit fratri, homicida eſt.& 1.Ioan.3.& S.Tho.2.2. quæſtione.73. art. 1. vbi dicit eum etiã detractorem, qui vera crimina prodit. Tum etiã, quia leges Partitæ debent intelligi ſecundùm bonam rationem & ſecundùm ius commune.

Iniuria verò cõmittitur facto, quando quis eſt vapulatus, vel pugno percuſſus, vel alio inſtrumento.l.Cornelia.ff.de iniurijs.§. iniuria. Inſtit. eod.tit.l.6.quæ plura exempla in hac ſpecie proponit.tit.nono.part.7.intantum procedit, quòd licèt verè & realiter alium non tangat, nec percutiat, ſed tantum admenauit, vel manus, vel enſem ſeu inſtrumentum aliquod contra eum leuauit, committit iniuriam facti.l.item apud Labeonem.§.ſi quis pulſatus.ff.de iniur. quem ibi Bart. dixit ſe neſcire alibi. Alberic.& Angel. reputant ſingul. Angel. Areti.in tracta.maleficio.verb. admenauit,& ibi eius additiona. Iaſo. in. l. prima.§. hæc autem verba.num. 15. ff. quod quiſque iur. Marſilius in.l.is qui cum telo.col.3.n.18.C.de ſicar.Anton.Gomez de delictis.ca.6.nu.3.l. 6. ibi, *ò alçando la mano con palo, o cõ otra coſa para lo ferir, maguer no lo fiera, fazele muy gran deshonra, de que le puede demandar enmienda en juyzio, è es tenudo el otro de gela fazer a bien viſta del juzgador.*

Quæro, qualis ſit pœna imponēda inferenti iniuriam alicui? Reſpond, quòd non eſt certa, ideò iudicis arbitrio eſt relinquenda, cùm ſi ſit illata diuiti, vel nobili, vel conſtituto in dignitate ſeculari, vel eccleſiaſtica grauior ſit, præſertim ſi ab aliquo plebeio,& ſi à pluribus, quàm ab vno,& ratione loci,& temporis, aut re ipſa,l. prætor edixit.§.atrocem.ff.de iniur.§.atrox.Inſtit.de iniur. ideò meritò arbitrio iudicis relinqui oportet. l.1. §.expilatores.ff.de effracto.& expilato.& ca. de cauſis. de offic. delegat.& ſic eſt extraordinaria. l.fin.ff. de priuatis delictis. l. & in priuatis. ff. ad Turpillianum. Alberic.in tracta.de ſtatutis.lib.3. quæſt.63.num.15.l.20.& l.21. vbi Gregor. Lopez.verbo. *Eſcarmentar.* titu.9.part.7. Sed dicas, quòd ſi in iniuria eſt certa pœna conſueta imponi debet iudex, attenta conſuetudine, procedere, & rationem eius ſequi in impoſitione pœnæ. vt in l.hodie.ff.de pœn. Alber.lib.3. ſtatuto. quæſtio. 63. column.3.ad fin. Ioan.de Anani. in capit. Inquiſitionis.ad fin.de accuſat. Grego. Lopez in. l. 21.gloſſ.penult.tit.nono.part.7. Si autem nec lege, vel conſuetudine ſit pœna deſignata, attenta qualitate iniuriæ,& conſideratis conſiderandis, arbitrabitur pœna criminalis, ſi criminaliter fuerit iniuriãs accuſatus, vel pecunialis, ſi ciuiliter fuerit intentata, quia ciuiliter,& criminaliter agi poteſt in crimine iniuriarum. §. in ſumma. Inſtit. de iniur.l.21.tit.nono.part.7.docet Anton.Gomez in tracta.de delictis.cap.6.nu.9.Robert.Marant. in ſpeculo aduocatorum.4.part.diſtinctio. iudiciorum.1.nu.quinto.¶ Prætereà dubitatur, Vtrùm arbitrium extendi poſsit vſque ad mortis pœnam? In quo dubio Accurſius extendi poſſe exiſtimauit.in.§.in ſumma.Inſtitu. de iniurijs. verb. extraordinaria. quam gloſſ. plures. referunt tanquam ordina. vt eſt Deci.in conſil.100.nume.10. Anto.Gomez plures referendo in tracta. de delictis.cap.6.nume.7.& ſing. dixit Angel. in tracta. de delictis.in parte. & ibi caput à ſpatulis amputetur.num.44.citat Matheſilan.ſingul. 48. Ioan. Bernard.in pract.canoni.criminal.capit.138.verbo.arbitrarijs puniri. colum. fin. citat Panormi. in capit.cum T.de re iudi. col. 1. Bald. in cap. 1. §. iniuria.de pace iur.firm. & in. l. 1.C.de his qui lat.occult. Ioan.de Anani. in capit. Inquiſitionis. in fin. de accuſation.commendantes tanquam ſingul. prædictam gloſſ.in.d.§.in ſumma.ad præmiſſam concluſionem Gregor.Lopez in.l.21. titulo nono, part.ſeptima.in gloſſ.pen.Deci.in cap. ex literis.num.14. de conſtit. poſt Imol. num. 8. & Felin. Barbat. dicit opinionem illius gloſſ. eſſe communem.& Barb.conſ.32.in fin.lib.2.& cõſi. 11.n.1.lib.1.Anton.Meneſ.in l.tranſigere. num. 27.C.de tranſactionib.Marant. in ſpeculo aduoca.4.part.1.diſtinct.n.53. dicit magis communẽ. Præpoſi.in.c.2.nu.3.de ſponſa duorum. Alexan. conſi.35.colum.fin.nu.7.lib.2.& in conſil.13.nu. 15.lib.ſeptimo.Ioan.Bernard.in tract.regul. cum

Digitized by Google

fallent.reg.379.verb.Iudex cuius. Singu.dicit Beroi.in.c.de cauſis.nu.18.de offic.delega. Iaſ. in.l. quia iuriſdictioni.col.1.ff.de iuriſd.omni.iud.Sed ibi.nu.4.dicit opinionem prædictæ glo.communiter reprobatã eſſe.& Barthol.Caſſanæ.in conſuet.Burgund.fol.43.col.3.rubr.1.§.5.nu.1.verſi.iuxta iſtam conſuetudinẽ.Et ſic habes duas cõmunes opiniones inter ſe adinuicem pugnantes. Ideò ſolito more fœdere cõcordiæ diſtingue.Aut qualitas & grauitas delicti cõſiderando ſimile legis vel conſuetudinis in inferendis pœnis corporalibus in alijs delictis,id induceret, & animum iudicis rectè moueret,& tũc regulando motum animi ſui procedendo de ſimilibus ad ſimilia, prout in ſimilibus caſibus eſt conſuetum fieri, non ſe vltrà extendendo poterit propter atrocitatem criminis ſeu delicti imponere pœnam etiam corporalem,& mortis,vt pote, ſi clericum in ſacris conſtitutũ inſidioſè vapulis cædit & vulnerauit, quãuis ad mortem vſque nõ perueniat, ſi laicus eſſet, pœna mortis afficerem, attenta qualitate delicti, & cauſæ. Et ita vidi cùm eſſem iuuenis in quodã milite,qui inſidioſè & de nocte clericum portionarium vulnerauit in facie in naribus,qui hora nocte decima fuit captus, & die ſequenti hora nona ante meridiem vbi commiſit delictum vidi furca ſuſpenſum, & certè iuridicè per præmiſſa. Quia clericus portionarius eccleſiæ Cathedralis Salmãtinæ,& inſidioſè,& de nocte percuſſus in facie,& à laico paruæ ęſtimatiõis,ſi clericus fuiſſet,ipſum deponerem ab officio & beneficio perpetuò, & in monaſterium, ſeu carcerem truderem vſque decennium,vt ibi perageret pœnitentiam,& recitaret dietim ſeptẽ Pſalmos Pœnitẽtiales, vel quid ſimile.Et ita conſultus in caſu ſimili dixi cum moderatione,quòd pro crimine quantuncunque graui,niſi data incorrigibilitate, non erat deponẽdus actualiter,& ſic nec tradendus curiæ ſeculari.per tex.in.c.cùm non ab homine.de iudi.& cap.tuæ. de pœn. & ſecundùm communem contra alterã communem. de qua per Arnaldum Albertin.in c.1.de hęret.lib.6.q.11 n.9.Ioan.Bernar.Diaz in praxi.c.84.Fernãd. Vaſquius lib.3. de ſucceſsio. creatio.§.22.n.52.& eſt addendus AEgid. Boſsi. in tract.de delictis.tit.de foro compet.nu.136.pagi.88.l.61.& ibi Greg.Lopez,tit.6.par. 1. Et ſic opinio prædictæ glo.§. in ſumma. eſt intelligẽda in graui crimine, & quando circũſtantiæ delicti hoc ſuadent.ex Decio conſ.100.col.fi. Item etiã quando de tali delicto iam eſſet ſolitum arbitrari certam pœnam,nam tunc illa,& non alia eſt imponenda.vt per Deci vbi ſuprà.& Greg. in.l.21. verb.*Eſcarmentar*.titu.9.part.7.referentem iſtam eſſe communem opinionem.ex Alexand. conſil. 111.col.1.n.3.li. 1. Quãdo ergo ſtatuta eſt pœna à lege,vel à cõſuetudine illa, etiam in caſu ſimili, non eſt vltrà procedendum, cum cenſeatur iã certa,& arbitrium tranſgrediendo eam, non eſſet iuridicum,& tanquam iniquum ab eo poſſet appellari.glo.in.c.1.verb.peremptorium. vbi dixi in lectione ordinaria.de dilat.& gl.in.c.ſuper his,verbo.arbitrium.de accuſat. Quam dixit ordi. Deci. in.c.ad hæc.nu.4.de appella.Barba.in.c.cùm veniſſent.nu.32.de iudic.Feli.in.c.Rodulphus. col. 2.de reſcr,Ang.in tracta.maleficio.verb.& ibi caput.nu.45.gl.in c.Romana. §. quòd ſi obijciatur, verb.minus legitima.de appell.lib.6.Quę omnia probant,quòd quãdo aliquid relinquitur arbitrio iudicis,ſi iudex arbitrando malè poteſt ab eo appellari, ergo & in ſpecie propoſita. Aut eſt Princeps qui arbitratur, & ipſe poterit, ſeu conſiliarij ſupremi ex cauſa & grauitate delicti pœnã iuris vel cõſuetudinis augere.ex Inno.in.c.1.de conſtit. qui in iudicibus ſupremis eſt tantùm intelligendus ſecũdùm Bald.in authen.Hodie. per tex. ibi.C. de iudi. cum alijs pluribus per eum relatis. Sequitur Hippoly.ſing.244. incipi.Tu ſcis illud quod ferè.Si autem ſecundum legem,vel conſuetudinem nõ eſſet pœna mortis ſolita in caſu ſimili poni,tunc extraordinaria, citra pœnã mortis eſſet imponenda & mitior.glo.in dict. capit. ſuper his.verb.arbitriũ.ad fi.de accuſatio.Alex.optimè in.d.conſ.111. Optimè diſtinguit Ioan. de Imol. in.c.ex literis.n.8.de conſti.Facit, nã pœna arbitraria ſeu extraordinaria nõ debet eſſe mortis.ſecundũ gl.in.l.ſacrilegij.2. verb. conſiderandũ.ff. ad leg.Iul.peculat.Et ſic in hoc vltim.caſu erit intelligenda,& ſaluanda.Et eſt de mẽte Alex.conſ. 111.col.3.n.3.verſ.Et ſecundũ hoc ſaluatur.lib.1 De iſta quæſtione dubia optimè ad vtranq; partẽ agit Robert.Maranta. in loco præcitato. 4. part. diuiſione ſeu diſtinctio.iudiciorũ.c.à nu.43. vſq; ad nu.58.vbi ad primã cõem ponit ſex limita. Et eſt notandũ ad leges, quæ dant in cauſis criminalibus arbitrium procedendi in impoſitione pœnæ, vt aduertant circũſtantias,& atrocitatẽ delicti, & alia,de quibus ſuprà, ne faciant iniuriã partibus, quæ ex tali arbitrio iniquo poſſunt ad ſuperiorẽ appellare,vt dictũ eſt. Cætera de iniurijs videnda ſunt apud Ant.Gomez in d.c.6.Robert.Marant. vbi ſupra.6.part.nu.58.cum ſeq. Matthæum Afflictum in dict.§.iniuria.c.1.de pace tenend. & in conſtit.Neapoli.lib.1.rubr.54. de tranſactio.nu. 1.& AEgid.Boſsi.in practi.tit.de iniur. nume. 1. pag.390. cum ſequen. vſque ad 398.& in part.7. tit.9.vbi per egregium regium Senatorem omni laude digniſsimum Greg.Lopez,qui in ſuis commentarijs plurima bona & practicanda in forenſibus diſceptationibus ſcripta reliquit, & ab omnibus meritò conſulenda.

Digitized by Google

¶ Ley. I. *La pena de los hijos que denueſtan a ſu padre y madre.*

¶El Rey don Iuan. I. en Biruieſca. Año de mil cccc.xxxiij.

POR quanto algunos ſon deſobedietes a ſus padres, y a ſus madres. Mandamos y ordenamos, que demas de las otras penas contenidas en las leyes de las ſiete Partidas: que qualquier fijo, o fija que denoſtare a ſu padre, o madre en publico, o en eſcondido: en ſu preſencia, o en ſu auſencia: y ſeyendole prouado que la nueſtra juſticia lo eche en

¶ *Lex Prima.*

¶ *Son deſobedientes a ſus padres.* Filius enim ſapiens lætificat patrem, & ſtultus homo deſpicit matrē ſuam. Prouerbio. 15. Facit contra Dei præceptum Exod. 20. de honorandis parentibus, dicens, Honora patrem tuum, & matrem tuam, vt ſis longæuus ſuper terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi. Qui autem maledixerit patri ſuo, vel matri morte moriatur. Exod. 21. vbi etiam dicitur, Qui percuſſerit patrē ſuum, aut matrē morte moriatur. Et Eccleſiaſ. 3. Qui honorat patrē ſuum, vita viuet longiore: & qui obedit patri, refrigerabit matrem. Apoſt. ad Epheſios ſexto. Filij obedite parentibus veſtris in Domino. Et Deuteron. capit. vigeſimoprimo. dicitur. Si genuerit homo filium contumacem & proteruum, qui nō audiat patris ac matris imperium, & coercitus obedire contempſerit, apprehendent eum, & ducent ad ſeniores ciuitatis illius, & ad portam iudicij, dicentque ad eos, Filius noſter iſte proteruus & contumax eſt, monita noſtra audire contemnit, comeſſationibus vacat, & luxuriæ, atque conuiuijs, lapidibus eum obruet populus ciuitatis, & morietur, vt auferat malum de medio veſtri, & vniuerſus Iſraei audiens pertimeſcat. Vnde Vlpianus Iureconſultus. ff. de obſequ. à libe. liberto præſtand. in. l. prima. ait, Quare ſi filius miles in patrem aliqua commiſit, pro modo delicti puniendus eſt. & ibi in. §. 1. dicit, Si filius patrem & matrem (quos venerari oportet) contumelijs afficit, vel impias manus eis infert, Præfectus vrbis delictum ad publicam pietatem pertinens, pro modo eius vindicat. Indignus militia iudicandus eſt, qui patrem & matrem, à quibus ſe educatum dixerit, maleficos appellauerit. & in l. vnica. C. de ingrat. liber. habetur Filios, & filias, cæteroſquè liberos contumaces, qui parentes, vel acerbitate cōuicij, vel cuiuſcūque atrocis iniuriæ pulſaſſent: leges emancipatione reſciſſa, damno libertatis immeritæ mulctari voluerunt. lege finali. titulo decimooctauo. Part. quarta. Et facit lex quinta. titulo decimoſexto. eadem. 4. Part. dum dicit. *el tiberto ſiempre es tenudo de obedeſcerle, y de honrarle, y de guardarſe de fazerle peſar. E ſi contra eſto fizieſſe, poderlo ya el Señor tornar en ſeruidūbre.* Facit, nam filius exhæredari poterit, ſi manus ſuis parentibus intulerit, vel grauem & inhoneſtam eis iniuriam ingeſſerit. textus in authentic. vt cum. de appellatio. cognoſ. collatione octaua. gloſſ. in. § fina. Inſtitu. de inoſficioſo teſtamēto. & gloſſa in capitulo Quintaualli s. de iure iurando. l. quarta. vbi Gregor. Lopez citat noſtram legem in verbo. *palabra.* titulo ſeptimo. Partita ſexta. Cùm ergo propter grauem iniuriam verbalem filius eſt puniendus pœna priuationis legitimæ, & ſic priuandus erit alimentis, conſequens erit, quod iudex debet ex ſuo officio ſecundùm qualitatem iniuriæ illatæ patri, aut matri punire filium proteruum & contumacem, & imponere pœnam mitiorem, aut acriorem. Facit gloſſ. in. l. vnica. C. de ingrat. lib. quæ dicit in verb. reſciſſa, quòd pœna filio ingrato eſt iudicis officio imponenda: & ſic cùm non ſit vniformis, nec expreſſa omnis iniuria (nam aliquando eſt leuis, aliquando grauis, aliquando atrox. vt declarat Alber. in. l. prætor edixit. §. ſciendum. ff. de iniurijs.) ideò pro modo culpæ eſt vindicanda, iuxta ſententiam. n. dict. l. primæ ff. de obſequijs à liberto libe. præſtand. & ſic eius arbitrio regulato, vt diximus ſuprà in gloſſ. rubric. huius titu. Et magna eſt poteſtas patris in filium, cum ipſum vendere poſsit ad ſuam neceſsitatem famis ſupplendam. l. ſecunda. C. de patribus qui fili. diſtraxe. l. octaua. & nona. vbi Gregorius Lopez. titulo decimoſeptimo. par. quarta. vbi habetur, quòd poſsit pignori dare, & comedere, ſi magna ad fuerit neceſsitas. De cuius intellectu vltra alios eſt videndus Arius Pinelus in rub. C. de bon. mater. 2. part. num. 18. Couarru. lib. 3. ca. 14. num. 4. in varijs reſolutionibus plura optima ſcribit, qui

propter ſuam inſignem morum & literarum integritatem optimo iure tranſlatus nunc eſt à Philippo Rege huius nominis Secundo ad Pôtificatum ſupremum Segouienſis ciuitatis. Item obijciens conuicium iudici, eſt puniendus. l. illud. ff. de appellationib. Dixi in. l. 12. tit. decimoſexto. lib. tertio. ſuprà. quia loco Dei ſunt poſiti, & in licitis & honeſtis tenemur eis obedire, nullam iniuriam inferendo, iuxta illud, Qui vos audit, me audit, qui vos contemnit, me contemnit.

Vtrùm autem filius teneatur patris delictum in cauſa hæreſis manifeſtare Inquiſitoribus? Videtur, quod ſic: nam in cæteris delictis prohibetur patrem accuſare: & tamen in crimine læſæ maieſtatis, ſeu Reipublicæ, non inhibetur, vt in authenti. vt cum. de appella. cognoſci. §. cauſas. collatione octaua. & ſic in crimine læſæ maieſtatis admittitur filius aduerſus patrem, nec cêſetur ingratus vt probat optimè Hieronym. Gigas in tracta. de crimine læſæ maieſtatis, quæſtione octaua. pagin. 187. Ergo multò fortius tenebitur in crimine commiſſo contra maieſtatem diuinam, & ſic Deũ, ac tenetur denuntiare crimen, vt malum de medio auferatur: quia cauſa Dei prior, & fortior eſt patris: quia plus Deo, quàm parentibus debemus, quos qui plus quàm Deum amauerit, non eſt Deo dignus. Igitur qui patris diſsimulat hæreſim, quæ fidei Catholicæ Deoque aduerſatur, plus patrem diligere videtur, quàm Deum; cuius fidem & gloriam non defendit. Iſtam ſentẽtiam defendit Alexand. Alenſis. 3. part. in quarto præcepto. Ioann. Lup. in repetitio. ca. per veſtras. §. 75. Alphonſus à Caſtr. lib. ſecundo. de iuſta punitio. hæreticorum. capit. vltimo. Refert doctiſsimus Simancas, de inſtitutio. Catholic. cap. 49. num. nono. quanuis ibi contrariam partem vt benigniorem & probabiliorem defendat. Item etiam probatur ex Hilario in Pſal. 118. in verſu. Iniquos odio habui. dicens. Odio habendos eſſe parentes, qui ab amore Chriſti filios abducere conãtur. Præterea pro defenſione patriæ, ſi eam pater oppugnet, filius poteſt eum occidere. l. minimè. ff. de religioſ. & ſumptib. funer. Quinimò ſi arcem filio commiſſam pater occupare tentauerit, filius in ipſo conatu eum interficere valet. l. 12. titu. 18. part. 2. Albert. in. l. veluti. penul. & fin. col. ff. de iuſti. & iure. Grego. Lopez in dict. l. 12. verb. *No deue catar à padre.* Cõfirmatur: nam in odium criminis, & fidei fauorem multa ſtatuta ſunt: vt in cap. in fidei fauorem. de hæret. lib. ſexto. vbi teſtes alias inhabiles de iure cenſentur habiles in iſto crimine ad teſtimonium ferendum. Item etiam filius per hæreſim patris eo ipſo liber manet ab eius patria poteſtate. cap. ſecundo. §. illorum. de hæret. lib. ſexto. ibi; cùm dignum ſit, vt propter tanti atrocitatem delicti filij eſſe in parentum hæreticorum deſierint poteſtate. Quo fit, quòd parentes huiuſmodi non poſſint filijs ſuis impuberibus ſubſtituere pupillariter. Nam inter cætera requiſita in pupillari ſubſtitutione, illud quoque præcipuum eſt, vt teſtator impuberem in poteſtate habeat. l. ſecunda. ff. de vulgari & pupillari. quòd ex eo maximè procedit, quòd nemo pupillariter ſubſtituere poteſt, niſi prius teſtamentum ſibi fecerit. dict. l. ſecunda. §. primo. Notiſsimi autem iuris eſt, hæreticum inteſtabilem eſſe protinus cùm in hæreſim incidit, cùm omnia eius bona ipſo facto applicentur fiſco. capit. cùm ſecundùm leges. de hæret. lib. ſexto. l. quarta. C. eodem. Ergo liquidò conſtat eum non poſſe pupillariter ſubſtituere. notat Arelaten. de hæreti. notabi. 14. incip. Hæreticorum filij eximuntur à patria poteſtate, &c. ergo cenſetur extraneus patri §. extraneus. Inſtit. de hæredi. qualit. & differentia. l. vnica. §. extraneum. C. de rei vxoriæ action. Quia in iſto caſu patrem debet reputare extraneum, & eum dimittere, ſolumque Deum habere in patrem. iuxta illud Euãgelij; Niſi quis reliquerit patrem, aut matrem. Et debet dicere ſuis parentibus, Non noui vos. & habetur in capit. Diaconi ſunt 93. diſtinctione. & Matthæi decimo. Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non eſt me dignus. Et Lucæ decimoquarto. Si quis venit ad me, & non odit patrem, & matrem, & filios, & fratres, & ſorores, nõ poteſt eſſe meus diſcipulus. Præterea qui patris crimen non reuelat, videtur ipſum credere, receptare, & fauere, ac proinde hæreticus eſſet cenſendus. capitu. excommunicamus. §. credentes. de hæretic. capit. quicunque. §. hæretici autem. eodem titulo. lib. ſexto. ergo tenetur reuelare, ne ſerpat crimen in odium, & detrimentum totius reipublicæ. æquum namque eſt, vt immaniſsima ſacrilegia par pœnæ magnitudo percellat. l. quicunque. ad finem. C. de hæretic. nec aliquo priuilegio debent tueri; ſed grauandi in odium criminis. l. prima. C. de hæreti. argumen. l. Curiales. C. eodem titu. igitur reuelare tenetur delictum hæreſis, in quo pater perſeuerat. Adducitur etiam ratio, quæ eſt huiuſmodi. Poteſtas conceſſa Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis contra ſciẽtes, & receptatores hæreticos eſt eis generaliter conceſſa contra omnes homines, ergo præſertim in fidei fauorem generaliter eſt intelligenda ſine exceptione ſanguinis, ſeu filiationis. & in dubijs opinionibus, animæ fauore quod tutius eſt præſumere debemus. c. vnl. de ſeruti. c. iuuenis. de ſponſali. & ſi duriorẽ cauſam denotet. vt in. c. ſignificaſti. 2. de homic. vbi in dubio in cõſcientiæ foro ſumitur præſumptio, quòd quis ſit irregularis. ergo & in præſenti dubio de excommunicatione lata ab Inquiſito-

ſitoribus contra ſcientes, debet intelligi, etiam ſi filij ſint, vel patres, quia hæreticus non eſt pater, ſed Deus, qui eſt prædiligendus ipſo contempto: His etiam accedit ratio. Nam, vt ait Ariſtot. primo Ethicorum capit. De idea Platonica. propter veritatem oportet etiā familiaria deſtruere: quia amico & veritate exiſtentibus, ſanctius eſt præhonorare veritatem. Sed nulla maior eſt veritas, quā veritas diuini cultus. Ergo cùm pater, vel mater repugnant huic cultui, oportet deſtruere cum eis omnem familiaritatem, & negare paternitatem, facereque eis tanquam ſi parentes non eſſent. Si autem parentes non eſſent, eos accuſare atque occidere deberemus: ergo ſi repugnant cultui diuino, eos occidere debemus tanquam extraneos, & à fortiori eorum crimen hæreſis denunciare. Et confirmatur alijs rationibus adductis in hac ſpecie à Dño Alphonſo Toſtato Abulenſi Epiſcopo in Deuterono. capit. decimotertio. quæſtione tertia. vbi ipſe fouet partem contrariam, imò quòd nullo modo filius poſsit patrem, ac matrē ad mortē prodere, etiā ſi ſuaſerint ei colere Deos alienos, ſed eos relinquere debet, & nō acquieſcere idololatriæ eorum. ibiq; per tres columnas & plures reſpondet ad argumenta contraria, & adduci plura pro parte negatiua, quòd filijs id non liceat. Et his pro Toſtato facit quod pulchrè refert Valerius libr. ſecundo. de inſtit. antiquis. de Q. Fabio Maximo vltimæ ſenectutis, qui ad imperium lectoris filij conſulis ſtatim ex equo deſcendit. Et quamuis aliqui, de quorum ignorantia dolendum eſt, præmiſſam concluſionem Toſtati tanquam errorem mordent, & lacerant, ſed ne in meridiano ſplendore eorum inſipientia amplius errare eos faciat, nimiſquè ſapiendo deſipiant, legant tranſlationem Chaldaicam Deuteron. 24. capit. quæ expreſſe idem dicit. Et Exodi. 32. vbi Deus iuſsit Leuitis pro idololatria occidere fratres & propinquos, non tamen patres. Et idem probatur gloſ. in capit. literas. verbo. de fratre, de præſumptio. Et pondera verbum, Non noui vos, relatum ex ſacro eloquio à prædicta gloſſ. nam non dixit, accuſa. Idem tenet Aſtenſ. lib. primo. titu. vigeſimoquarto. Alexand. Anglican. 3. part. tit. primo. Sed ſi aduertas, omnes rationes Toſtati ſe vertunt ad accuſationem parentum, non tamē quando interuenit Papæ, ſeu Inquiſitorum eius commiſsio, eſto, quòd non teneantur eos accuſare, teneantur ſaltem denuntiare hæreſim occultam patris: quæ dubitatio licèt omiſſa fuerit, tamen ex eius mente apparet idem reſpondendum fore, ibi. & in tertia regul. capit. decimo quinto. quæſtione decimaſexta. Et Ioſue. 7. capit. quæſt. 69 & Matth. 6. cap. quæſtione. 65. ad quartum. & quæſtione 66. & 79. & in cap. octauo. quæſtione. 67 & quæſt. 69. In vxore, & filijs contrarium eſt firmandum, vt probat Abulenſis in Deuterono. 13. quæſtio. 3. Quibus non longè abeſt alia ratio pro parte quod teneatur denuntiare, & teſtificari aduerſus patrem hæreticum, quia eſt crimen pernicioſiſsimum, & ſolet occultiſsimum eſſe, & ſic ſi filius ad id non teneretur, anguſtarentur probationes contra legem. quoniam. C. de hæret. & ſic cogi poterit. argumen. cap. fin. de teſtib. cogend. Tum etiam, quia in dubio timere debet excommunicationem latam ab inquiſitoribus; & cum ſi id non aperiat, excommunicatum præſumere oportet. capit. cum tu. de teſtib. cùm etiam caſus excepti, & expreſsi à lege ex identitate rationis extendantur. cap. cum dilecta. de cōfirmat. vtili vel inutili. eum ijs, quę dixi ad Segur. in repetitio. l. primæ. §. ſi verò vxori. nūme. 119. ff. de acquirend. poſſeſſ. cùm talis extenſio ſit fauorabilis vniuerſæ reipububli. orthodoxæ, ergo extendenda. Barto. in. l. quemadmodum. numero tertio. C. de agrico. & cenſiti. libro vndecimo. Item probatur ex conſtitutione quadam extrauagan. Federici Imperatoris. incip. Vt commiſsi. §. cæterum. approbata in capit. vt inquiſitionis. de hæret lib. ſexto. quæ inquit, filium manifeſtantem hæreſim patris lucrari legitimam, & minimè confiſcandam eſſe. Facit. l. edicto. ff. de iure fiſci. ſi ergo datur præmium, oportet reipublicæ vt deferatur, & faciendo oppoſitum pœna mulctabitur. Ex quo infertur, filium cogendum eſſe, vt dicat teſtimonium aduerſus patrem, vel matrem in cauſa hæreſis, ex ſuprà dictis. Et quia ſeruus in ea cauſa cogitur contra dominum, ergo & filius, cùm æquiparetur ſeruo. vt in princip. Inſtit. quod cum eo. Et Inſtit. de his qui ſunt ſui vel alien. iur. Et ius pœnale exorbitans loquens in ſeruo, locum habet in filio. gloſſ. in. l. ſi quis ſeruo. verbo. Corrumpi. C. de furt. quæ probat theoricam optimam, quòd quando duo caſus æquiparantur in iure antiquo, lex noua corrigens vnum caſum, etiam extenditur ad aliud ſimile. citat Iaſo. in l. prima. numero. quinto. ff. de vulgari & pupillari. & in. l. rem quæ nobis. numero vigeſimo quinto. ff. de acquirenda poſſeſsione. vbi Ripa numero. ſecundo. Ioan. Bernard. Diaz. fol. 383. colum. tertia. Iaſ. in. §. ex maleficijs. nume. trigeſimonono. de actionib. & alibi ſæpè. Sed argumentum iſtud ceſſat in patre, quia vinculo obedientiæ prouenienti ex lege diuina & naturali, ſecus autem in ſeruo, cuius obedientia, & ſeruitus fuit ab hominibus inuenta, & ab eis facilè tolli potuit propter criminis enormitatē, & ſic extra ſuū caſum trahi ex vi extēſiōis nō debet, cū diuerſum vinculū inſit. ¶ Cōtrariā verò partē, imò ꝙ filius nō poſsit pro crimine quātuncunq; graui patrē accuſare, nec denunciare, nec teſtificari,

Digitized by Google

ſtificari, nec ad id cogendum eſſe, ex Toſtato vbi ſuprà Deutero. 13. quæſt. 3. & ex ijs quę diximus conſtat. quem ſequitur doctiſsimus Hiſpanus Iacob. Septimaceñ. in lib. de inſti. Catholi. c. 29. nu. 10. ad id referens bonas rationes, quas ibi videre poteris. quia text. ſacer. Deuter. 13. poſuit ſpecialiter vxorem viro accuſare poſſe, & è conuerſo virum vxori. & filios, & ſic de alijs quos diligimus. Cùm tamen parentes ſint de illis, quos in maximo honore tenemus poſt Deum, eius præcepto Exod. 20. ſi illos intelligi voluiſſet, illos expreſsiſſet, cùm de illis maius dubium, quàm de omnibus alijs rationabiliter eſſe debeat, ſed eos non expreſſit, ergo ſunt excepti à præcepto filij: & quamuis de patre non inueniatur expreſſè prohibitum, tamen quia Deus dedit legem, ad quam nihil addere licet Deutero. 12. ad finem. Quod præcipio tibi, hoc tantum facito domino, nec addas quicquã nec minuas Et Apocalypſis. 22. & Deutero. 4. l. proſpexit. ff. qui & à quibus. Et ſatis cēſetur prohibitum, quod expreſſum non inuenitur, præſertim cùm leges pœnales potius ſint reſtringendę, quàm ampliandæ. cap. odia. de regu. iur. lib. 6. igitur pro huius partis confirmatione. Ad idem eſt Exod. cap. 22. Occidit, &c. & Prouerb. 30. Oculũ qui ſubſannat patrem, ſuffodiant eũ coru, de torrentibus. & comedant eum filij Aquilæ. Suffragatur inſuper memorabilis maledictio Noe Gen. 9. vbi Cham i[illegible] fuit maledictus, quia verenda patris ſui non o[illegible]t, ſed potiùs fratribus ſuis non erubuit foras [illegible]nciare. Præterea Deus Optimus Maximus in lege veteri & noua expreſsè præcepit, vt patrem & matrem honoremus, vt ſimus lõgeui ſuper terram Exod 20. Deute. 5. Matth. 15. nullibi tamen exceptum inuenitur oppoſitum, nempè, quòd filius patrem hæreticum prodat, in maximum patris dedecus, ac vitæ, facultatumque diſcrimen, atque iacturam. Confirmatur: nam nihil magis honorabile eſt poſt Deum, quam nomen patris & matris. Nam Ariſto. 9. Ethico. ca. 4. parentes immediatè poſt Deum poſuit, ſcilicet dicendo, Dijs & parentibus non poſſumus retribuere ęqualia, & hoc, quia pene infinitum bonum eſt, quod à patre & matre recepimus, totum quod ſumus, nempè, eſſe homines: huic autem bono non poteſt æquiparari aliquod bonum alterum, quod ab aliquo alio inferiori agente præſtetur. Nam etiam ſi aliquis nobis omnes terrarum nationes in noſtra poteſtate ſubigeret, vel quodcunque alterum bonum quantumcunque magnum tribueret, non æquaretur beneficio paterno, quod recepimus ab eo, quando nobis per generationem eſſe communicauit. Et hoc, quia eſſe, eſt prima perfectio, & fundamentum omnium aliarum, cùm ſint aliæ bene eſſe, ergo iſta maior eſt, aliæ nanq; ſine iſta nõ ſunt, ita etiam cæteris ablatis eſt, ergo poſt Deum, qui eſt prima cauſa ad generationem, tenemur ſuper omnia. Deinde parentibus: nulli tamen poſt Deum tenemur ſicut patri noſtro, magis enim ei tenemur, quàm angelis & cæteris ſanctis: quia maius bonum ab eo, quam ab iſtis recepimus omnibus ſub Deo, coram quo omnis creatura contremiſcit, & nullum nomen maioris reuerentiæ & honoris eſt, quàm nomen paternum, aut maternum. Ergo nullo modo licet prodere patrem, vt occidatur, nec vllo caſu manus ei imponere, occidere, vel ſubſannare, eſſet enim totam naturam deſtruere oppoſitum facere. Recedere ergo tenetur, quando in ſuam hæreſim damnatam vellet pater filium peruertere, aut fugere ab eo, non tamen accuſare, ſeu prodere. Et hoc ſufficit, vt præcepto Dei ſatisfiat. Quia crimē hæreſis nõ tollit naturalia, eò quòd pater hæreticus ſit, ſed adhuc pater eſt: quò fit, ſi pater hæreticus ſit in extrema neceſsitate, & alius Catholicus, & non habeat vnde ſubuenire poſsit niſi alterum iſtorum, quòd potiùs tenetur ſubuenire patri hæretico, quam alteri cuicunque Catholico. gl. in cap. 1. diſtin. 30. citat Panor. in ca. ſi quis. & in ca. in eos. de hæreti. vbi ad fratrem carnalem data extrema neceſsitate extendit. & Arelat. dicēns communem in tract. de hæret. notab. 21. Ad idem de patre infideli eſt glo. in cap. non ſatis. verb. Domeſticos. 86. diſtin. vbi Præpoſit. col. 5. nũ. 20. multiplici ratione comprobat. Communem teſtatur in capit. cùm ſit. col. 2. nn. 2. de Iudæ. quamuis in foro contentioſo aliquot rationibus motus non exiſtimet communem opinionem tutam eſſe. Iacob. Septimacenſ. etiam communem dixit in tracta. De inſtitutio. Catholicis cap. 29. nu. 12. Ludo. Carreri. in pract. tit. De hæreticis, num. 167. Eſt l. Regia hanc dubiam quæſtionem diſſoluens in titu. 23. Parti. prima, l. 8. incipien. *Dubda podria ſer.* Patri enim non ſubuenitur in quantum eſt peccator, id eſt, vt per hoc peccato faueatur, ſed in quantum homo eſt, id eſt, vt naturæ ſuſtentetur, quæ etiam impio debetur, & magis quam fideli, patri exiſtenti in extrema neceſsitate. ex Thom. Secunda Secundæ. quæſt. trigeſima ſecunda. artic. tertio. & artic. nono. Natura quippè abhorret, vt filij ſint accuſatores parentum, quos abſque venia in cauſis ciuilibus in iudicium trahere, iura non permittunt. l. fina. de in ius vocando. §. pœnales. vbi latè dixi in lectio. Inſtitu. de actionibus. Demum aduerſus rationem, naturalemque inclinationem eſt, vt patres ſuos iudicibus filij denuncient, cui inclinationi, quicquid aduerſatur, peccatum eſt contrarium legi naturæ. Sanct. Thom. 2. 2. quæſt. 133. artic. 1. in corpore quæſtionis. Pręterea. ſecundum regulam naturalem vnuſquiſque

ſcip-

Digitized by Google

ſe ipſum conſeruare tenetur, & contrarium faciẽs, punitur, vt. ff. de ijs qui ſibi mortem conſciue. l. 9. titu. 13. infrà hoc libro octauo ordinatu. ſed filius qui patrem prodit, ſe ipſum prodit, punit, & accuſat, ſibique iniuriam infert, quippe cum perſona patris & filij vna ſit. l. ne cum filio familias, ff. de furt. ibi. Sed natura rei impedimento eſt, & vna caro dicitur pater cum filio. capitu. contradicimus 35. quæſtione tertia. gloſſ. in capitul. pœnitentia. de pœni. diſtinctione tertia. l. fina. C. de impube. & alijs ſubſtit. ſed nunquam quis carnem ſuam odio habuit, ſed nutrit & fouet, vt inquit Apoſtolus. Tum etiam, Non tibi dico, vt te prodas in publicum, nec apud alios te accuſes. capitul. quis aliquando. de pœnitentia. diſtinctione prima. dixi in l. ſecunda. gloſſ. prima, titul. nono. libro ſecundo, ſuprà. Tum etiam, quia filius efficitur infamis & ſic, quamuis Catholicus, apud omnes habetur, & ſibilatur, & ſic bonum famæ amittit propter hæreſim patris, ac proinde mortuus cẽſetur, cùm fama vitæ æquiparata ſit. l. iuſta. ff. de manu. & vindi. gloſſ. in capitul. vno delegatorum, de offic. delegat. Et ſapiens inquit Prouerb. 17. Gloria filiorum, patres eorum. Et Eccleſiaſti. 3. capit. Gloria hominis, ex honore patris ſui: & dedecus filij, pater ſine honore. Et quòd efficiatur infamis, eſt text. in capit. ſecundo. de hæret. lib. ſexto, & latius in. l. tertia. titu. quarto. ſuprà hoc lib. octauo, diſſeruimus. Si ergo in ſe ipſum venit pœna, cùm maxima patris pars in filio eſt, ſecundum Picum in quadam ad Hermolaum epiſtola, indecens, & contra naturalem rationem eſſe videtur tenere opinionem huic vltimæ aduerſam, vt filius in patre ſe ipſum prodere teneatur, delictum eius reuelando: quia eſſet iugum nimis oneroſum, contra verum teſtimonium noſtri Seruatoris, Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue. Nec mouet ratio aliquorum, quòd filius patrem proditorem patriæ indicare teneatur, & oppugnatorem occidere liceat. Quia longè alia cauſa eſt, in qua filius cum patria ſe defendit, eamque à periculo liberat, quo vel momento perire poterat. Quod ſecùs eſt in hæreſi occulta, quæ paulatim ſerpit, quæ ſi longiùs fuerit euagata, vt in exemplo fuit in multis etiam hæreſiarchis fuit reuelata, & alij plures poſſunt, prout tenentur, eam reuelare. Filius autem ſi à patre cogatur ad ſuam idolatriam, & infidelitatem trahere, tunc patrem relinquat, à cuius poteſtate hoc ipſo liberatus eſt capit. ſecundo §. fina. de hæret. lib. ſexto. Demum ſi magnum reipublicæ detrimentum ex patris hæreſi pararetur, quòd vix contingere poſſe exiſtimo, dum hæreſis occulta eſt, poſſet filius eadem facere, quę de patriæ proditore ſcriptum reliquit Cicero lib. officiorum. 3. hoc verborum tenore. Quid ſi tyrannidem occupare, ſi patriam prodere conabitur pater, ſilebitne filius? imò vero obſecrabit patrem, ne id faciat. Si nihil proficiet, accuſabit, minabitur & ad extremum ſi ad perniciem patriæ res ſpectabit, patriæ ſalutem anteponet ſaluti patris. Hæc Cicero loco præmemorato.

Facit notabile fundamentum. Nam Romanus Pontifex in inhabilitate, quæ ineſt in teſte, impedimento proueniens naturali iure, vt eſt in filio contra patrem, nõ poteſt diſpenſare, & ipſum habilitare, vt contra patrem ferre poſſit teſtimoniũ ipſum compellendo generaliter per monitorias, ſeu particulariter, argumen. clemen. Paſtoralis. §. cæterum, de re iudica. quia contra ius naturale & diuinum non diſpenſat. cap. fina. diſtinct. 5. §. Sed naturalia quidem iura. Inſtit. de iure natural. gent & ciuil. cap. literas, de reſtitut. ſpoliato. capit. fin. de conſuetu. Et ſic commiſſio Inquiſitorum tributa à Papa excommunicandi omnes non reuelantes hæreticos, eſt tãtum intelligenda contra illos, qui impedimento iuris poſitiui in fidei fauorem poſſent aliàs compelli, vt in capit. in fidei fauorẽ, de hæretic. Secùs vbi quis eſt impeditus regulariter à iure, vt eſt filius. l. parentes, & l. inuitis. C. de teſtib. Quæ regula cùm in illo crimine non habeat fallentiam in iure, imò ſit vniformis iuri naturali propter præceptum Dei obedientiam & reuerentiam debitam parentibus generaliter eſt accipienda: tale enim præceptum quamuis generale debet reſtringi de habilitate, & ad caſus iuri poſitiuo ſubiectos. Et caſus omiſſus in materia pœnali, eſt habendus pro omiſſo, prout in cæteris caſibus non habentibus eandem rationem & vim in iure cautum eſt. l. ſi cùm dotem. in princi. ff. ſolu. matrimo. l. commodiſſimè. ff. de lib. & poſthum. cap. ſuſceptum, de reſcri. libr. ſexto, cum pluribus citatis ab Andr. Tiraquell. de iure primogeniorũ, quæſtione quadrageſima. numer. 190. verſic. trigeſimus quintus caſus. Et huic fundamento in expreſſo fauent verba Anchar. in capit. in fidei fauorem, de hæret. libro ſexto, column. prima. numer. primo, dicens. Secundo nota, quòd Papa poteſt teſtes minus idoneos habilitare, ſiue habiles reputare ad ferendum teſtimonium, & hoc verum, quãdo exceptio contra teſtes cauſatur à iure poſitiuo, puta exceptio excommunicationis, criminis, ſeruitutis, & ſimilibus: ſi verò cauſaretur à iure naturali, puta exceptio inimicitiæ, vel quòd teſtes careant ſenſu, & ſimiles. ¶ Iſtas non videtur Papa poſſe auferre. argumen. clemen. primæ. de re iudica. & dixi in cap. primo, de reſcript. ſupra eod. libr. remittendo ad Barto. in. l. ſi filius. ff. de donatio. Et hoc probatur in capit. Per tuas de ſimoni. vbi in crimine vult admitti teſtes criminoſos, & alios minus idoneos, non tamen con-

ſi iratores, & inimicos, qui de facili mentiuntur. vt.l. prima ff. de quæſtio. Et hoc eſt, quòd dicit text. hic, ſi ex veriſimilibus coniecturis non falſa dicere præſumuntur, quaſi per admiſsionem teſtis inhabilis non ſit excluſa exceptio falſitatis, etiã contra dicta. Hactenus ille. Ad idem eſt quod not. Ioan. Andr. ad Specul. tit. De teſte. §. primo, verſic. Item quòd eſt parens, & glo. prima. in principio, in l. nona. titul. 8. libro. 2. for. legum. Si ergo præcepto iudicis tolli nequit regula, quòd filius deponat contra patrem, quippe cùm ſit cõtra ius naturale, vt Ioan. Andr. & Montalu. in dict. l. nona, glo. prima, in locis proximè citatis tenet. Credendum eſt, has cenſuras generales non obligare filios prodere parentes in crimine hæreſeos per præmiſſa. Tum etiam, quia commiſsiones, & priuilegia cenſentur conceſſa ſine præiudicio iuris communis, nec in dubio cenſetur correctum ius commune, niſi expreſſè dixerit concedens, vt notat. in capitul. relatum. 1. de teſtament. l. generaliter. C. de rebus credit. in. §. in omnibus, ibi non enim vt aliquid derogetur antiquioribus legibus, hæc prolata ſunt, ſed vt quid deeſſe eis videatur, hoc repleatur. Tum etiam, quia eſſet cõtra ius naturale & rationale. Tum etiam contra reuerentiam, quæ parentibus eodem iure pariterque diuino, vt oſtenſum eſt, omnibus de mundo debita eſt, ideo remitti non poteſt. l. alia §. eleganter. ff. ſolut. mat. iunct. text. in capit. ſi diligenti. de foro competen. capitu. contingit. de ſententia excom. gloſſ. in. l. libertorum. C. de teſtib. & eſt ius prohibitorium. per gloſſ. in authenti. imo. C. de acti. & obligat verb. parentibus, quæ ait legem prohibitoriam remitti non poſſe. Simil. gloſſ. in. l. a diuo pio verbo. actionem. ff. de ritu nuptia. Baldus in l. ea quæ numer. primo. C. de donatio. ante nupt. Felinus in capitul. cum acceſsiſſent. numero. 7. de conſtit. Hippolyt. conſil. 131. num. decimonono. Fernand. Loazes in tractat. de matrimonio regni Angliæ. 11. dubio prin. numer. 37. fol. 37. & fol. 71 colum. prima Iaſo. in. l. omnium. numer. octauo. C. de teſtamen. Andr. Tiraquell. in tracta. primogeniorum, quæſtione. 24. numero. nono. vbi citat plures concordan. ergo tale præceptum & ſi ſit generale reſtringatur ad teſtes habiles, & qui alias à iure communi poſſent compelli, non alio modo, & ſeruata forma denunciationis euangelicæ. vt notat gloſſ. in capit. in omni negotio. de teſtis. & etiam in crimine hæreſis ſit præponenda denũciatio Euangelica, ſi peccauerit in te frater tuus. Mathei. 18. videtur probari ex Apoſtol. ad Titum capit. 3. Hæreticum hominem poſt vnam & ſecundam correptionem deuita. Quam intellige in hæretico non pertinaci erranti ex ignorantia, non autem in hæretico pertinaci, nam iſte eſt accuſandus & denunciandus citra aliquam admonitionem Euangelicam. Et in hoc eſt tenenda propoſitio. quòd ſi quis nouerit etiam ſecretè aliquẽ eſſe hæreticum, & ex malitia errantem, tenetur, etiam non requiſitus, eum denunciare abſque præuia admonitione. Facit, nam bonum commune præferendum eſt bono particulari. Eſt autem nõ ſolum vtile, ſed valde neceſſarium reipublicæ, ita denunciare: nam nulla poteſt eſſe peſtis perniciosior Reipublicæ, quàm hæreſis crimen, hæc enim ex diametro pugnat cum religione omnium bonorum præſtantiſsima. Deinde citius ſerpit, & necat ad modum veneni: quia animæ operationes velociores ſunt. In re igitur tam periculoſa opus eſt præſentiſsimo remedio: nihil enim prodeſſet ſecreta admonitio, ſed magis obeſſet. Nam præterquam quòd hæretici nulla ſperatur correctio, ipſe monitor periculo ſeſe exponeret grauis odij & inimicitiæ, ſi incorrectum poſtea accuſaret, & cum haberet notitiam denuntiatoris, vel teſtis faciliter deludere poſſet veritati, proponendo repulſam inimicitiæ, vel aliàs contra eum. Nec etiã eſt fides adhibenda tali hæretico, etiam ſi millies emendationem promitteret. Solet enim hoc hominum genus ad mentiendum eſſe promptiſsimum, vnde verius putandus eſſet talis fraude & dolo promittere, quam ex animo. Hæreticus enim pertinax certiſsimè paratus eſt contradicere veritati & diſciplinæ, tantum abeſt vt ſit paratus corrigi, aut emendari. Vnde Prouerbiorum decimoſeptimo. Expedit magis vrſæ occurrere raptis, quam fatuo confidenti in ſtultitia ſua. Vbi gloſſa. Facilius erit ſanctis doctoribus furori generalitatis occurrere, raptis ad ſe populis aliquibus, & à beſtiali eius ferocitate, ad fidei pietatem conuerti, quam hæretico confidenti in ſui dogmatis perfidia. talis namque ſubuerſus eſt, & delinquit, cum ſit proprio iudicio condemnatus. Apoſtolus ad Titum capitulo tertio, vbi vide gloſſam. Et poſt eum Diuus Chryſoſtomus ait. Nempe illic de his loquebatur, de quibus corrigendis ſupererat ſpes, ac de his, qui ſimpliciter reluctabantur, non aduerſandi affectu, ſed ſtudio veritatis diſcendæ. Vbi verò manifeſtus fuerit omnibus, & perſpicuus aduerſarius veritatis? Cur aerem cædis? Et etiam Theophilactus inquit. Quo pacto alibi dicitur. Ne forte illos Deus ad pœnitentiam adducat? Ibi quidem facit mentionem eorum, qui emẽdationis ſpem aliquam præferunt. Hic verò incorrigibilem dicit hæreticum, & vndiquaq; adeo diſtortum, & tam varijs & multiplicibus modis implicatum, vt ſeſe nequeat ex his explicare, ſed per ſe ſit condemnationi adiudicatus, id eſt, qui nullam habeat erroris ſui excuſationem. Quippe cum nec illud poſsit prætendere, ſeſe à nemine

fuiſſe

Digitized by Google

fuiſſe admonitum; vel ad veritatem inſtructum. Hæc ille. Item facit, quia huiuſmodi crimen tale eſt, vt citiſsimè corrumpat rempublicam, experientia ipſa ſatis comprobat, & Apoſtol. non tacuit, cum ad Timotheum, ſecunda, capitulo ſecundo, ait, Prophana & vaniloquia deuita, multum enim proficiunt ad impietatem, & ſermo eorum vt cancer ſerpit. vbi gloſſa, interlinealis, prophana verba, vt hæreſes. Quo loco etiam Theophilactus ait, Violentum eſt hoc malum. Quippe cui mederi nullo pacto poteſt. Quidam enim vniuerſa deuaſtant, nec corrigi poſſunt. Cancer ſiquidem morbus eſt: qui & circuniecta, & propinqua depaſcitur. Et Chryſoſtomus. Cancer morbus vtique horrendus, & qui medicina contineri nequit, ſed omnia indies corrumpit, ac perimit, ideo nullum remedium valet adhiberi.

¶ Oſtendit autem eos per hoc corrigi, emendarique non poſſe, qui ſponte à veritate aberrauère. Item etiam comprobatur, quòd admonitio nulla debeat procedere ad denunciandum; & accuſandum hæreticum occultum, qui ex malitia & pertinacia eſt in crimine, nam communis eſt omnium doctorum ſententia. Quod cum peccatum ſecretum eſt in damnum reipublicæ temporale, vel ſpirituale; præſertim ſi ſit periculum in mora, ſtatim debet nunciari, prætermiſſa admonitione, quòd de ipſa admonitione nullum ſperetur commodum.

¶ Quam ſententiam his & alijs fundamentis nouiſsimè comprobat religioſiſsimus frater Bernardinus in tracta. De correctione fraterna, concluſio. ſexta, propoſitione. 6. folio. 185. columna prima & ſunt de mente Panormitæ in capitulo nouit, numero quadrageſimoquarto, de iudi; quòd non requiratur monitio in crimine hæreſis, cùm ex monitione nullus effectus bonus correptionis ſperatur, ergo pro prædictis. Item ſuaderi poteſt ex Deuteronom. decimotertio, vbi ſtrictè Deus Optimus Maximus præceperat: Si quis ſuadere, ait, voluerit, ſiuè conſanguineus, ſiue propinquus ſiue amicus ſit, vt adores Deos alienos; & te ad idolatriam prouocauerit, non parcat ei oculus tuus, vt miſerearis, & occultes eum: & poſt te omnis populus mittat manum, lapidibus obrutus necabitur. Et iterum Deuteronom. decimoſeptimo. Vbi aduertendum eſt, quòd loquitur de peccato etiam occulto, de quo propter periculum, & enormitatem criminis, nullam fieri vult admonitionem: quare non immeritò ius canonicum receptatorem hæreticorum habet de hæreſi eſſe ſuſpectum, & purgatio ei canonica indicitur, in qua ſi defecerit, iure puniri poteſt vt hęreticus, eo quòd hæreticum non prodiderit, vel denunciauerit.

Idem eſt iudicium ſecundum ius ciuile, de eo, qui proditorem ciuitatis occultauerit, vel celauerit latronem. Quibus conſonat Diui Auguſtini teſtimonium ad Caſulanum. Qui veritatem, ait, occultat, & qui mendacium dicit, vterque reus eſt: ille, quia prodeſſe non vult: iſte quia nocere deſiderat. Nec etiam obſtat auctoritas Pauli ad Titum capitulo tertio, ſuprà citata, quæ vult hæreticum prius admonendum fraternaliter. Quia, vt dixi, loquitur, quando non ex malitia, neque pertinacia conſtat dubium eſſe in fide, & paratus eſt corrigi, qui adhuc non eſt dicendus hæreticus, vt probaui ſupra libro primo, in titulum primum, ſuper rubi. in gloſſa prima. Secùs de pertinaciter dubitanti, qui hæreticus formatus eſt capitulo primo, de hæret. Vel eſt dicendum, quòd loquitur authoritas Pauli non ad vniuerſos, ſeu quoſcumque homines, ſed tantum ad Prælatos, vt erat Titus epiſcopus, ad quem verba ſua direxiſſe conſtat, ad quem ratione prælationis Epiſcopalis & officij hæreticum corripere, & per excommunicationis cenſuram deuitare.

¶ Vnde verbum illud, deuita, ſignificat, id eſt, fac deuitari ab alijs, ne per eum cæteri inficiantur, vt Nicola Lyranus, & D. Thomas exponunt. Loquebatur ergo Apoſtolus ibi de correctione à prępoſitis facienda, quorum intereſt hæreticos primò admonendo, & obiurgando corripere, deinde ſi corrigi noluerint, ab eccleſiæ communione ſeparare. Cæteris alia profert dogmata prima ad Corinth. capitulo quinto. Si is, inquit, qui frater nominatur inter vos eſt fornicator, &c. aut idolis ſeruiens, cum eiuſmodi nec cibum ſumere. Quaſi diceret, Ab homine hæretico, qui nomine tãtum frater eſt, opere autem idolis ſeruit, omnino cauete, nec aue dixeritis, Et notat Bernardinus Areualenſis in dict. tract. De correptione fraterna. folio 192. col. 1. conclu. 6. propoſit. 6. Ex quibus iam licet (præmiſſa correctione eccleſiæ Romanæ) colligere concluſionem, excommunicatione generaliter prolatam ab Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis cõtra nõ reuelãtes hæreticos, ex vi iuris, nec ex eorũ intentione cõprehẽdere, nec extẽdi ad filios. Colligitur ſecũda, Correptionẽ euangelicam minime neceſſariã eſſe, ſed opus eſt, ꝙ ſtatim hæreticus contumax denuncietur, & accuſetur. Tertia aſſertio erit, Romanũ Pontificẽ poſſe ſtatuendo declarare & interpretari ius naturale & diuinũ vt etiam filius teneatur prodere patrem hæreticum. cum ſit cauſa fidei, & ſtatus totius reipublicæ, & odium criminis, ex his, quæ Ioan. Andr. & Panor. notant in capitul. literas, de reſti. ſpoliat. Igitur ex præmiſsis cõſtat diſpoſitionem noſtræ legis iuridicam ac ſanctam eſſe. Ad idẽ. l. 2. & ibi Montalu. tit. 9. part. 7.

¶ *Scyſcien*

a ¶ *Seyſcientos marauedis de los buenos.* Ad idem. l.1. titulo quinto, ſuprà iſto libro octauo, vbi vide quæ notaui.

b ¶ *Mas quiſiere.* Nota in pœna huius legis electionem eſſe creditoris, & non debitoris: quamuis regulariter in alternatiuis debitoris ſit electio; text. vbi gloſſa in verb. electio. in l. plerumque. ff. de iure doti. Bart. in l. ſi duo rei ſtipulandi. nu. ff. de verb. obligat. Ang. in §. huic autem, nu.4. Inſti. de acti. vbi Iaſo, n.6. l.39. titul.14. parti.5. Quid in pœnis tradit Bartholo. Cæpola Veronenſis in rep. l. ſi fugitiui. num.48. & 64. C. de ſeruis fugitiu. Roman. ſingu. 133. Ange. in tract. De maleficijs. verb. quas ſi non ſolueret. nume.5. fol.228. ſecundum paruam impreſsionem. l. aut damnum. §. proinde. ff. de pœn.

la carcel publica con priſion por veynte dias, o pague al padre o a la madre ſeyſcientos marauedis d los buenos a, que ſon ſeys mil marauedis deſta moneda: qual pena deſtas el padre o la madre mas quiſieren b: y deſtos ſeyſcientos marauedis: ſean los doziẽtos marauedis para el accuſador.

¶ *Ley II. De las penas de los que injurian á otros.*

Qualquier que a otro denoſtare c: o le dixe-

¶ *Lex ſecunda.*

¶ Iſta l.2. eſt hodie alterata in pœna pecuniaria vt habetur nouiſsime in l.2. titulo.10. libr.8. recopi. cuius tenor talis eſt, *qualquier que a otro*, &c. Vnde quia in conuicijs ſeu in genere iniuriarum non eſt alterata ideo per ſingula verba ea quæ de iure annecti poſsint, explanabo, nam vt inquit Vlpian. in l. Item veniunt. §. præter hæc ad fin. ff. de pet. hæred. aptanda eſt igitur ſingulis verbis Senatus Conſulti congrua interpretatio: ideo primũ ſe offert verbum illud.

c ¶ *Denoſtare.* Similem legem habes in l.2. titulo.3. *De los denueſtos y deshonras.* libro quarto for. legũ. vbi eſt videndus Montalu. in ſua gloſſa. vbi in gl.1. declarat verbum, Gafo, nam ex dicto apertè cõſtat iniuriam ei eſſe illatam. argum. capituli primi. de præſumptio. Et cum quis animo iniuriandi Petrum ei dixit aliquod conuicium, ſiue verum, vt Gaffus, leproſus, & huiuſmodi, ſiue falſum ſit, vt quia non cadit verbum nec conuicium in iniuriato, vt quia dixit, Tu es leproſus, ſpurius, Iudæus meretrix, cornutus, vel huiuſmodi, tenebitur actione iniuriarum, cum iniurioſe obiecit, & non ex aliqua iuſta cauſa. Henric. in capitul. ſi culpã, diſtinctione prima. de iniur. Quod reputat notandum gloſſa prima. in l. ſecunda. titulo tertio. libr. quarto. for. legum. Et idem gloſſator, qui eſt Mõtalu. in l. prima, verbo, *y quiſiere demoſtrar* titulo.9. part. ſeptima. Et ſic erunt limitandæ opiniones, quæ dicunt non habere locum actionem iniuriarum, cum dicens iniuriam velit eam probare, & probet, vt habetur in dict. l.1. verſiculo. *Pero ſi aquel*, cũ diſtinctione de qua latè actum fuit in gloſſ. iſtius tituli in rub. Nam dicens verbum infame contra aliquem, debet id dicere non ad æmulationem & opprobrium proximi, ſed ex cauſa, vt reipublicæ cõſulatur, ſi interſit, & ſic per denunciationem, vel accuſationem coram iudice cõpetenti, & ſic ex iuſta cauſa, & iuſtè, iuxta illud. Quòd iuſtum eſt exequeris. Vel ſi non eſt delictum punibile, nempe, quia ſcis eſſe leproſum, dicas amico ſecretè, vt euitet conuerſationem eius, ex qua poſſet ei malum contagionis contingere, vel ſi eſt malum peſtilentiæ, vt nunc graſſatur in regno Aragonum, & apud noſtrates, in epiſcopatu Calagurritano, manifeſtet hominem infectum tali infirmitate apud iudicem, vel apud eos, quibus nocumentum afferre poſſet communio, niſi eũ vitarent, & ſic ex charitate procedat, & nõ animo iniuriandi, & cum cauſa iuſta, & tunc ſi probet non tenetur actione iniuriarum, quia verum dixit ex iuſta cauſa, & non animo iniuriandi, & ſic ceſſat dolus, & iniuria, eiuſq; proſequutio, cùm ex affectu facientis iniuria conſiſtat. l. illud relatum. ff. de iniur. c. illud. 15. q.1. Quo fit, quòd dicens ſpurium, vel filium clerici alicui, vt bona patris clerici non poſsit obtinere, vel indignũ & incapacem, ſi hoc probet, ne familia legitimorum, ſeu fiſcus defraudetur nõ tenebitur actione iniuriarũ, imo præmio eſſet afficiendus, cũ ex cauſa iuſta obiecerit, & probauerit. l. dicto. & ibi glo. verb. Cauere. & verb. partem. & verb. probaſſet. ff. de iur. fiſc. Facit. l. tertia. §. vtrum. ff. ad Syllanianum. De quo tex. agit Pet. Gerard. ſingul.13. & 79. Iaſon. in l.1. num.13. C. de ſat. ſanct. Eccleſ. & in l. ſi filius fam. colum.2. ff. ſi cert. peta. & Hippoly. in practi. crimi. §. Aggredior. nu.58. vbi dixerunt ſolemnem, & iuris meliorem eſſe. ad idem. l. quiſquis. §. fi. C. ad leg.

Digitized by Google

ad leg. Iul. maieſta. vbi pœna remittitur, & præmium conceditur ei, qui factionis in Principem commiſſæ etiam in committendo particeps erat ſi ab exordio initæ factionis conſpirationem detexit. Si verò ſerò, quia ad actum coniuratio, ſeu conſpiratio deducta eſt, incognita tamen detexit venen am conſequitur, licet etiam factione vſus fuerit. Not. Igne. in l. 3. §. ſi ex ſtipulatu. numer. 6. ff. ad Syllanian. Et hoc totum inductum eſt fauore publico, quòd etiam in obſeruatione legum vt eſt. l. 22. titulo tertio. libro primo. ordin. & l. 9 Taur. vigere non eſt dubium. Ergo ſi ſpurium incapacem & indignum dixerit eo animo, vt non conſequatur contra diſpoſitiones Principum legatum, ſeu hæreditatem, ſi probet dictum ſuum; iniurioſus non eſt putandus. Idem ſi eum Gaſſum ſeu leproſum dixerit. Si verò dixerit ſpadonem; claudum, gibboſum, cæcum, vel huiuſmodi, cùm hæc verba ad nullam cauſam dirigi valeant in vtilitatem alterius, ſeu reipub. niſi ad iniuriam, & ſi dicat verum, erit puniendus. Inhumanum & iniurioſum eſt alienos defectus detegere. Cyn. in. l. ſi non conuitij. C. de iniur. l. 2. circa mediū. C. quando & quibus quarta pars debea. lib. decimo. Montalu. in l. prima. titulo 9. part. 7. Idem erit dicendum ſi ſine cauſa, vel cum cauſa infamet aliquem de paupertate, & nō probet, nam ei tenetur actione iniuriarum. Quia nihil tam inhumanum eſt, &c. vt habetur in dict. l. 2. Tenet Angel. per tex. ibi. in l. priuilegia. ff. de priuileg. credito. & in l. ſi verò. ff. qui ſatiſdar. cogant. Quo fit, quòd dicens alicui Iudæum poſt baptiſmi ſuſceptionem, mentitur, & ei tenetur actione iniuriarum, niſi ei probet in perfidiam Iudaicam adhuc eſſe. forte; vt Mauri, qui, vt dicitur, ſolum nomen habent poſt baptiſmum in aliquibus locis, & in ſua infidelitate perſiſtere, minimè verentur. Nam iſti infideles ſunt; & multò peiores, qui cum agnoſcant ſemel veritatem, & amplexati fuerint per ſacrum baptiſmum retrocedunt, nam non eſt aptus regno Dei mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro. capitul. magnæ, de vot. gloſſ. & ibi eſt text. in capitulo. Quidam de apoſtatis. Qui autem dicit Iudæum, ei qui nunc eſt fidelis, & Chriſtianus, & ſi fuerit de genere Iudæorum rectè mentitur, & ſe mentitum fuiſſe publicè recantare oportet ſecundum diſpoſitionem noſtræ legis, & l. ſecundæ, titulo tertio, libro quarto, foro legum. Et huiuſmodi nomen non eſt permittendum omnino, nec opprobrium aliquod eis fieri ex eo, quia ex genere Iudæorum ſint, ſi ſunt boni, & Chriſtianæ religioni fideles, ideo an iſti tales poſſint, & debeant admitti ad officia, & dignitates reipublicæ, Vide diſtinctionem per fratrem Anton. de Cordoua in ſuo li. quæſtionario, quæſtione 54 pagin. 432.

re gafo, o ſodometico [a]: o cornudo [b]:

a ¶*Sodometico.* Maximum conuitium, & iniuriam inducit iſtud verbū. Quod conſtat ex grauitate culpæ, infamiæ, & pœnæ, quæ aduerſus delinquētes ſtatuta eſt in iure. tendit enim in maximam offenſam Dei, & naturæ, & grauius crimen eſt cæteris, præter hæreſim capitu. adulterij. 35. quæſtione ſeptima, ibi, Sed omnium horum eſt peſſimū, quod contra naturam fit, & in capi. flagitia. eadem cauſa & quæſtio. Collect. in cap. inquiſitionis, prima columna, de accuſat. Optimè agit de hoc delicto Anton. Gomez, in l. 80. Tauri numero. 32. Ergo cum falſum fuerit, meritò tenebitur palinodiam recantare, & dicere ſe mentitum fuiſſe; vt reſtitutio famæ fiat innocenti. De hoc crimine, eiuſque pœna, alibi erit ſermo.

b ¶*Cornudo.* Dicens cucurbitam marito, directe grauiter offendit eum, & in conſequentiam vxorem cum neceſſariò innuat vxorem eſſe meretricem, & ſic vterque poterit pro ſuo iure, & pro conſeruatione ſui honoris agere contra dicentem tale verbum, vt palinodiam recantet, dicendo ſe mentitum fuiſſe, vt in hac lege cautum eſt, nam hoc ex communi intellectu hominum deducitur, & ſic vxor agere poterit, quamuis maritus deſiſteret ab agendo pro ſua iniuria, vt inferius dicetur.

¶Et non ſolum procedit, cum dixit directe, ſed etiam per verba hoc denotantia ex communi intellectu loquentium in tali loco, vt in noſtra Hiſpania intelligitur, cùm dicitur coniugato, Tu es bonus vir, nam intelligitur, quia diſſimulat vxoris adulterium, & patitur: ideoque idem erit dicendum, cùm hæc verba idem importent, ex Cardin. in capitulo ex literis, de conſuet. vbi dixi in lectione ordinaria iſto Anno. 1563. Quia verba ſecundum communem intellectum hominum ſunt intelligenda, capitulo ex literis primo de ſponſalibus, quem dixit valde notab. Nicol. Euerard. in locis legalib, capitulo ſeptimo, loco ab opinione vulgi. Felin. in capitulo, per tuas, numero quinto, de probatio. & in capitulo cùm tu. numero decimoquinto, de teſtib. & in capitulo permittimus de ſententia excommunica. Iaſ. in l. tertia. §. Nerua filius, numero vndecimo. ff. de acquiren. poſſ. & in l. ſtipulatio iſta habere. §. hæc ſtipulatio, numero octauo. ff. de verbo. obliga. Ioan. Neuiza. conſil. 92. Plura iura adducit Tiraquell. in tract. de retract. libro primo. §. ſecundo. gloſſa prima, numero 5. Sed vſus loquendi

eſt di-

Digitized by Google

eſt dicere, quòd partitur mulieris adulterium, & ſic quòd eſt leno, cùm de adulterio non indignatur, præſumitur talis, vt probat Thom. Ferrarien. caut. 14. numero ſexto, citat l. mariti lenocinium. in princi. ff. de adult. Ioann. Neuizan. in ſylua nuptiali. libro primo, numero trigeſimoprimo. Et hoc per conſequentiam deducitur claré ex vulgi opinione cuius ſenſus ſequendus eſt in interpretatione verborum. text. in cap. vnic. & ibi gloſſa. verb. Eloquutio. de iniur. libro ſexto. gloſſ. in capitul. propterea. de verbor. ſignifica. ¶ Ex quibus etiam poteſt deduci, quòd non ſolum ad inſtantiam viri, qui expreſſe, ſeu tacitè excommuni vulgi opinione eſt iniuriatus verbo inhoneſto, Cornudo, vt recantet palinodiam, & dicatſe mentitum fuiſſe, ſed etiam ſi maritus deſiſtat à querela, vxor pro ſuo intereſſe & iniuria agere poterit ad idem, etiam marito repugnante. Conſtat: nam eo ipſo quòd iniuria fuit facta marito, dicendo ipſum cucurbitam, ſeu lenonem vxoris, per neceſſariam, & non abſurdam conſequentiam infertur iniuriam ei eſſe illatam, cùm deducatur meretricem eſſe, Et ſic eſt propria iniuria ipſius mulieris, cùm ſit infamata de graui crimine apud maritum, & apud alios, & ſic pro ſuo honore conſeruando, qui magis æſtimatur, & eius bonum, quã diuitiæ multæ: & eius amiſsio, vitæ amiſsioni corporalis comparatur. l. iuſta. ff. de manum. & vindict. gloſſa, in capitulo, vno delegatorum, in gloſſa prima verſicul. Idem eſſet ſi aliter efficiatur infamis, de offic. delegat. Optima. l. quarta, titulo decimotercio. part. ſecunda. Igitur cũ iniuria propria ſit agere poterit etiam ſi reſiſtat maritus, argu. l. Papinianus. in princi. ff. de inofficio. teſtam. in illis verbis, iniuria ipſius filij eſt. Item, quia iniuria iſta cum pluribus lædat, pluribus dari oportet. l. prima. §. Idem ait. ff. de iniur. vbi Vlpianus Iuriſconſultus ait, Ex vna iniuria interdũ tribus oriri iniuriarum actionem, nec vnius actionem, per alium conſumi, vt puta, vxori meæ, filiæ familias iniuria facta eſt mihi, & patri eius, & ipſi iniuriarum actio incipit competere. Cum ergo ex vna iniuria, & ictu verborum reſultent plures, meritò vxori, quæ non remiſit, non obſtante diſsimulatione & remiſsione viri, & eo inuito competere debet actio iniuriarum, & tenetur iniurians ſe mentitum fuiſſe profiteri, cum ipſa ſit caſta fidelis, & non meretrix. Tum etiam, quia præſumptio adulterij multas diſcordias inducere ſolet tam reſpectu mariti circa vxorem, quàm filiorum, qui etiam ex falſa impoſitione, & præſumptione ſolent haberi pro ſpurijs, & vulgari opinione pro filijs adulteræ, & de hoc multoties improperari ſolent, vt experientia docuit, ſit etiam agnatis, & cognatis iniuria & infamia propter malum nominis conſanguineæ, ſeu affini infamatæ, & conſorti. l. lex Cornelia. & ibi doct. ff. de iniur. Bartol. in. l. cum ſcimus, numero quarto. C. de agricol. & cenſit. libro vndecimo. Hippolyt. laté in conſilio. 68. columna prima, numero ſecundo. Robert. Marant. in ſpeculo aduocato. 6. part. numero. 58. pagin. 306. columna ſecunda. vbi probat, quòd remiſsione offenſi, conſanguineus, vel affinis poterit accuſare criminaliter offendentem: quia iniuria redundat in omnibus de cognatione.

¶ Igitur maiori cum ratione vxor agere poterit, cùm veré, & per conſequentiam neceſſariam ſit appellata adultera, & meretrix, argumento. l. ſin autem. §. ſed & is. ff. de rei vendica. in illis verbis, Non eſt abſurdum per conſequentias dolum præteritum deduci. Confirmatur: nam quando quid fuit factum ad inuidiam alicuius, tenetur ei iniuriarum actione. l. item apud. § hoc edictum. ff. de iniur. vbi inquit Angel. Nota bene contra illos, qui vtuntur veſte lugubri, etiam in improperium amici ſui infamiam paſsi, aut aliam deteſtabilem iniuriam. Concordantiæ ſunt in gloſſa. & l. veſtem. ff. eod. vbi in iniuriam alterius non licet ſordidam veſtem deferre, aut capillum ſubmittere. vbi idem Angel. notat illum tex. contra illos, qui dicunt contra notorie damnatos, me tædet de tali condemnatoria contra te lata, & hoc modo reproperant, vt fatetur ſe vidiſſe aliquos facere. Ecce ergo, quòd iniuria infertur non ſolum directè, ſed etiam per æquipollens, & indirectè. Et idem ſi fuiſſet cum aliquo, & dixiſſet. Ite in pace, quia in meo genere non ſunt Iudæi, Mauri, Sodomitæ, meretrices, latrones, vel huiuſmodi: nam vult dicere ex neceſſaria conſequentia, & communi vulgi intellectu, quòd ſunt in genere, cum quo loquitur hæc vitia, quæ per iſta verba denotantur illata per viam iræ, iniuriæ, & improperationis, & ſic agere poterit actione iniuriarum, ſecundum Lucam de Penna. in l. errat. columna ſecunda. verſicul. Poſt quam autem. C. de Caſtren. pecul. libro decimoſecundo. Boeri. conſil. quarto. columna tertia. verſicul. Et idem ſi quis dicat alteri. numero decimoſeptimo. adduco text. in l. Item apud Labeonem. §. cui non ſine. ff. de iniurijs. vbi ſi conuitium non ſit certæ perſonæ, non punitur, tamen ſecundum Bartol. ibid. ſi apparet quòd diceret de aliquo, licet eum non exprimeret, vel ſi diceret de aliquo, & intelligeret de alio, & hoc apparet, punitur, & ibi tenet Angel. & Alberi. Idem Alberic. libro ſecundo, ſtatuto, quæſtione. 209. Non enim curandum in quo quis loquatur, ſed in quem intentio dirigatur, vt habetur in l. cum pater. §. donationis. ff. delega. 2. Et verba, quæ in effectu ſunt ſingularia, & in præiudi-

Digitized by Google

iudicium ſingularis perſonæ reſultant, quanuis generaliter proferantur ab ſtatuentibus, ille, in cuius odium reſultat particulariter, & eſt ſtatutum conditum, ab eo poterit reclamare, & appellare. Deci. conſil. 361. nu, 7. Faciunt optimè notata à Bal. in ca. cum ordinem. colu. fin. nu. 26. de reſc. Cùm ergo hæc verba, cornutus, Bonus homo, vel huiuſmodi relata ad vnum indiuiduum, quod eſt vxor, nec ad alterius iniuriam poſsint referri, abſque dubio, meretricem dixit, ac legis huius pœna erit puniendus, & eſt conuitium impudicum in matrem familias, ſeu vxoratam mulierem, & grauem iniuriam infert, & tales grauiter ſunt puniendi. vt not. Angel. per tex. ibi in l. non ſolum. §. quanquam, verſic. in textu ibi conuicium. col. 1. ff. de iniur.

o traydor[a]: o hereje: o a muger que tenga marido puta[b]:

a ¶ *O traydor.* Maximum crimen eſt aleuoſiæ, ſeu proditionis vitium, ideoquè obijciens tenebitur illud probare, præſertim ſi ſit in rempublicam, vel in regem, quo probatò, honorem, & præmiũ conſequetur: ſin verò non probauerit, læſo & iniuriato tenebitur pœna huius legis ſe dicere mentitum fuiſſe: & inſpecto loco, tempore, & qualitate perſonarum tam iniuriantis, quàm iniuriati, iniuriæ pœna arbitranda erit à iudice. Sed quid erit, ſi probet proditorem fuiſſe, licèt iam indulgentia Principis fuerit remiſſum crimen aleuoſiæ & proditionis? Videtur quòd ſit puniendus, cùm pœna ſit imponenda, attento ſtatu temporis commiſsi delicti, quo tempore non erat proditor, nec aleuoſus, argumen. text. in capitul. eam te. de reſcrip. cap. ferrum. 50. diſtinction. Ergo cum dixit conuitium graue, & animò iniuriandi, nec ex ipſa fuit cauſa iuſta inferendi, meritò etiam ſi probet olim fuiſſe proditorem, tenebitur actione iniuriarum per ea, quæ dicta ſunt in principio huius tituli, ante. l. primã in rubri. maximum enim delictum attribuitur ei, cui proditio impingitur: nam proditionis pœna, ipſum, eiuſque honorem, famam bonam, & poſteros maculat. Facit tex. in l. quiſquis. C. ad legem Iuliã. ma. eſt. & l. proditores. ff. de re milit. Andre. Alciat. in tract. de duello. in titul. quæ exceptio. repellant prouocant. Hierony. Gigas de crimi. læſæ maieſta. titul. De proditoribus. pagin. 373. quæſtione prima, cum multis ſequ. Plura de proditoribus, & qui ſint, declarat.

¶ Item probatur. Nam reſtitutus à Principe, amplius dici non potuit proditor Regis, vel huiuſmodi, cum Princeps de inhabili poſsit eum facere habilem. l. quidam conſulebant. ff. de re iudicat. l. ſecunda. C. de crimi. ſacrileg. reſtitutio enim omnem maculam tollit, vt voluit Andr. in capitulo primo. §. præterea, columna quinta, quæ fuit prima cauſa beneſi. amitt. & in capitulo primo, de Vaſſallo decrep. æta. Matthæ. de Afflict. in dicto. §. præterea. in verſic. in gloſſa tertia. numero. 98. Hierony. Gigas vbi ſupra, quæſtione ſeptima pagin. 381. Confirmatur ex. l. Imperialem § illud & ibi glo. C. de ſecund nup. l. quod ita ſtatutum. ff. de ædilit. edict. l. non omnis. §. à barbaris. ff. de re milit. Veruntamen ſi dixerit aliquis tali reſtituto. Tu fuiſti proditor, actione iniuriarum minimè tenebitur, vt dicit Iſernia in dicto. §. præterea. & Matthæ. de Afflictis vbi ſupra. Vnum tamen eſt memoriæ dignum, quòd ſi quis dicat reſtituto quod eſt proditor, & velit cum eo pugnare, dicens, quod vult probare quòd eſt proditor, talis reſtitutum ad duellum iniuſtè prouocaret: quia facta reſtitutione amplius non eſt proditor, ſecundum Iac. de Caſtillo in tract. De duello. libr. 4. capitulo ſeptimo, & Hieron. Gigan. in dict. quæſtione ſeptima, ad fin. Sic ergo dicens alicui eum eſſe proditorem, tenetur dicere ſe mentitum fuiſſe, vt hic. l. 8. titul. 3. par. 7. li. 2. & ibi dixi in gloſ. 1. tit. 9. libro quarto. ſupra in priori tomo horum Commentariorum ordina.

b ¶ *Marido puta.* Adde quæ dixi ſuprà in gloſſ. verbo. Cornudo. Intellige hanc legem, etiam ſi obijciens vxori verbum iniurioſum adulterij, dicens eam meretricem, vellet probare, non excuſatur ab iniuria, niſi probaſſet inſimul, quòd maritus erat ſciens, & patronus turpitudinis, quia aliàs non eſt in cauſa delicti. nec in pœna; cùm poſtquam fuerit ſciens, ipſe ſolus poteſt adulteram vxorem accuſare, attenta. l. tertia, titulo ſeptimo, libro quarto, foro legum. Ergo alius non poterit infamare matrimonium: & cum dixit conuicium ſine iuſta cauſa, ſed animo iniuriandi, & ſi probet eam meretricem, ſeu adulterij crimen cõmiſiſſe, tenebitur ratione infamationis, cùm maritus potuit eam corrigere, & correctam admittere ſine culpa, capitu. inter opera. de ſponſa. Quanuis in hoc articulo dubitet Gregor. Lopius in l. prima, titulo. nono. parti. ſeptima. Quia interim quo erat crimen ſecretum, non debito modo, & prout debuit, corripuit, ſed iniuriam voluit facere marito & vxori, vt vides, & ſic eis actione iniuriarum tenebitur per legem hanc, quæ generaliter conuiciantem mulierem nuptam punit.

¶ Itidem etiam ampliatur locum habere diſpoſitionem huius legis in eo, qui dixit meretricem alicui mulieri, quæ tempore conuitij erat bona quanuis velit oſtendere ante fuiſſe peccatricem: nam poſt pœnitentiam non eſt amplius de præterito vitio vituperanda, ſed quia correcta &

bona

Digitized by Google

bona laudanda: cùm ergo tempore obiecti conuicij, quod in delictis inſpicitur. l. 1. ff. de pœn. eſt nupta, & non meretrix, nec adultera. ca. ferrũ. 50. diſt. mentitur obijciens conuicium, ac proinde, ſe mentitum fuiſſe publicè fateri debet, iuxta huius legis formã, & ordinaria pœna erit caſtigandus, cũ tempus præſens conſideret, dicendo (*o a muger que tenga marido, puta*) quanuis etiam in hoc dubius exiſtat Gregorius Lopez in. l. 1. in glo. mag. ad fin. Alias quæſtiones circa huius legis interpretationem ſunt videndæ in. l. fina. tit. 1. lib. 1. ordina. ſuprà. & in. l. 2. titul. 9. lib. 4. ordinam. in glo. 1. Quæri etiam poteſt vtrùm pœna huius legis locum habeat, cùm quis meretricis vitium mulieri deſponſatæ per verba de præſenti obiecit? Et eſt dicendum locum habere, cum verè ſit vxor, quia conſenſus & non concubitus facit matrimoniũ. l. nuptias. ff. de regul. iur. capi. ex publico. de conuerſ. coniugat. & quæ notaui in. l. 1. titu. 1. lib. 5. ſuprà. l. 82. ſtyli. cuius verba ſunt. *Otroſi en las penas que manda dar el fuero por calumnia de muger caſada, eſſas miſmas ſe entienden por la que es deſpoſada por palabras de preſente.* Vtrùm autẽ Clericus, ſeu nobilis teneatur palinodiam recantare, & ſe retractare? Reſpondendum eſt, quòd non, vt dixi in. l. fi. tit. 1. ad fin. lib. 1 ordina. & latiùs in. l. 1. glo. 1. verſic. Præterea in hoc eſt clericus priuilegiatus col. 113. cũ duobus ſeq. tit. 3. eod. lib. 1. ordi. Petrus à Plaça in Epitome De delictis. c. 1. nu. 22. & dominus Antoni. Meneſius in. l. 1. n. 9. C. de iur. & fact. ignor. Et iſta pars practicatur, etſi plures velint, ꝙ teneatur nobilis, ſeu clericus ſeipſum retractare, & malè. per. l. 131. ſtyli.

deſdigalo[a] ante el alcalde: y ante hombres buenos: o al plazo que el alcalde le puſiere: y peche trezientos ſueldos[b]: la meytad para nos: y la otra meytad al querelloſo: y ſi dixere otros denueſtos deſdigaſe ante el Alcalde y ante hombres buenos y diga que mintiò en ello. E ſi hombre de otlè y arſe tornare Chriſtiano: y alguno lo llamare tornadizo: peche diez mil marauedis[c] al Rey y otros tãtos al querelloſo: y ſino tuuiere de que los pechar peche lo ꝗ touiere y por lo ꝗ fincare yaga vn año en el cepo: y ſi ante de vn año pudiere pagar ſalga de la priſion.

¶Ley. III. Idem.
¶ El Rey don Iuan. II.

QVálquier que a otro dixere alguna palabra injurioſa o fea: peche y pague a la nr̃a camara cien marauedis[d].

a ¶*Deſdigalo.* Adde. l. 7. tit. 4. par. 7. & quæ ad huius legis interpretationem poſuit Petrus Plaça in tracta. de delictis. c. 1. nu. 22. verſi. 13. Ex his etiã conſtat. in nobili autem ſecus vt habetur in. l. 2. tit. 10 lib. 8. recopi.

b ¶ *Peche trezientos sueldos.* optime declarat vltra Couar. & Otalor. in locis ab eo citatis, Petrus Plaça, vbi ſuprà. ca. 2. per totum. Et Iudex non põt procedere de officio cõtra iniuriãtẽ alicui obijciẽdo verba iniurioſa in præſenti lege, niſi pars offenſa accuſationem & querelã ſemel propoſuerit, nã iſto caſu quamuis deſiſtat ab accuſatione, iudex ex officio poterit offenſorẽ punire. iuxta. c. 2 de colluſio. detegend. Quia intereſt reipublicę, vt delicta vndecunq; claruerint, puniantur. l. 64. in Curijs Pincianis An. 1523. & l. 50. in Curijs eodẽ loco celebratis An. 1537. Celſus in indice legum Regni. verb. Iniuria. verſ. 25. & quæ not. Gregor. Lop. in. l. 8. tit. 3. part. 7. verb. Mintio.

c ¶ *Diez mil marauedis.* Imò tercẽtos. l. fi. t. 1. lib. 1. ordi. & l. 4. infrà hoc tit. Ex quib⁹ conſtat correctã, ſeu reſtrictã eſſe hãc pœnã. Et declara vt dixi. in l. 9. tit. 1. li. 1. ſuprà. col. 55. verſi. Quæro tñ in hoc vtrũ ſit diſpoſitioni ſtãdũ huius tex. Vtrũ iudex in verbis hac lege cõtentis procedere poſſit ex officio cõtra iniuriãtẽ ſine eo ꝙ partis offenſæ præcedat querela? Dic nõ poſſe. l. 63. in Curijs Pincianis An. 1523. Pet. 63. & in Curijs eodẽ oppido celebratis An. 1537. petitio. 50. Secùs ſi poſt ſemel propoſitam iniuriatus deſiſtat, vt ibi habetur.

¶ *Lex Tertia.*

d ¶ *Ciẽ marauedis.* Obijciẽs verbũ iniurioſũ alicui qđ non ſit

non ſit de ſeptem contentis in l. ſecunda ſuprà eodem. puniendus eſt propter iniuriam in pęnam centum quadratorum tantum vt declaraui in l. 9. columna fin. verſicu. Vlterius etiam quæritur. titu. 1. libr. 1. ſupra attigit. D. Couarruu. Epiſcopus deſignatus Segouienſis in libro, 1. Variarum reſolut. capit. 11 n. 1. non enim tenetur dicere ſe mẽtitum fuiſſe, nec retractare, prout aliqui ſolent firmare in terminis huius Regiæ conſtitutionis, & minùs iuridicè. Et nota, quod quamuis quis dixiſſet alicui verbum, Mentiris, vel aliud extra conuicia poſita in l. ſecunda. præcedent. & animo iniuriandi & diffamandi, non eſt recedendum à pœna huius legis, nam non tenetur ſe retractare, cùm id lege non ſit expreſſum. ca. is qui. de ſententia excom.

LOS Iudios [a] y Moros deſpues que fuerẽ cõuertidos a la ſancta Fè Catholica, no deuen ſer injuriados, ni maltratados por los otros Chriſtianos. Porẽde mandamos que qual quier que los llamare marranos tornadizos: y otras palabras injurioſas incurra y caya ende en pena de treziẽtos marauedis por cada vez: y ſino tuuiere de que pagar, q̃ eſtè enla carcel publica en cadenas por quinze dias: ſegun ſe contiene en eſte nueſtro libro en el titulo de la ſancta Fé Catholica.

Titulo. X. De los tahures.

¶ *Ley. I. Que en el tiempo que durare la guerra los vaſſallos no jueguen a dados.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Segouia. año de mil ccccxxxiij.

¶ El Rey don Iuã. I. en Biruieſca. año de mil ccclxxxvij.

ORdenamos que quando los nueſtros vaſſallos nos vienẽ a ſeruir a las guerras por nueſtro mãdado q̃ en tãto q̃ durare la guerra y eſtuuierẽ en nueſtro ſeruicio en ella no ſeã oſados de jugar juego de dados [b], ni de tablas, dinero, ni ſobre prẽdas, ſo pena q̃ por cada vegada que jugare que peche cient marauedis de buena moneda y q̃ ſea eſta pena para nueſtro Alguazil: y pueda prẽdar por ella y ſino prẽdare al q̃ aſſi jugare q̃ pague la dicha pena el Alguazil con el doblo para la nueſtra camara. E otroſi qualquiera q̃ alguna coſa ganare en tal caſo: aſsi en dineros, como en armas y beſtias: y otras coſas qualeſquier ſeã tenidos d̃lo tornar luego a aquel a quiẽlo ganaron y el q̃ no tuuiere para pagar la dicha pena q̃ eſte preſo en cadena treynta dias.

lib. 6. Et quæ ad Segur. dixi in tractat. De bonis lucrat. conſtant. matri. n. 266. Etiam verbis leuibus, vt, Mentiris, vel huiuſmodi, Iudex non debet procedere niſi ad partis offenſę querelam, & non ex officio. l. 50. in Curijs Pincianis An. 1537. & in Curijs Pincianis Anno. 1523. l. 63. vt dixi ſupra in l. 2. in glo. final.

¶ *Lex.* IIII.

[a] ¶ Los *Iudios.* Concord. l. final. titulo primo. libro. 1. ſupra. vbi omnino videbis: hodie autem condemnantur in viginti millia marapetinorum ex l. 2. in fin. titulo. 10. libro. 8. recop.

¶ *Titulus Decimus. De luſoribus ſeu tahures.*

[b] ¶ *Iugar juego de dados*, Ad idem l. ſecunda in princip. infra eod. l. 116. incipiend. *Doña Iuana por la gracia de Dios*, folio 159. libr. Pragmaticarum. columna tertia. & quarta l. 61. in curijs Valliſo-

liſoleti Anno. 1523. & l. 21. in curijs de Madrid. Anni. 1528. & in Curijs Pincianis Anni. 1537. in l. 49. & l. alearum vſus C. de religioſ. & ſumpt i. fune. & cap. 29. in capitibus Prætorum. vbi optimè agit de materia ludi Franciſc. Auiles. Couartuu. in repetit. regul. Peccatum. De regul. iur. libro ſexto. 2. part. §. 4. Roch. de conſuecudine. 1. ſectio. numero. 6. folio. 23. columna prima. Alphonſ. à Caſtro libro. 2. De poteſtat. legis pœnal. capit. 2. & concord. l. 9. titulo tertio libro 4. ſuprà. vbi omnino vide quæ ſcripſi in gloſſ. 1. 2. & 3. & Capella Tholoſa. deciſion. 192. incipit. Item fuit quæſitum. an illud quod fuit perditum in ludo taxillorum. vbi plenè per Stephan. Aufrer. in additionibus.

¶ *Ley. II. La pena de los que jugaren dados.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Segouia. Año de mil ccccxxvij.

MAndamos y ordenamos que ningunos de los nueſtros reynos ſean oſados de jugar dados en publico ni eſcondido. Y qualquier q̃ los jugare que por la primera vez que pague ciēt marauedis a; y por la ſegunda dozientos marauedis, y por la tercera treziētos marauedis, y ſino ouiere de que los pagar que yaga por la primera vez diez dias en la cadena: y por la ſegunda veynte dias, y por la tercera treynta dias: y aſsi dende en adelante por cada vez. Y man

¶ *Lex Secunda.*

a ¶ *Que pague cien marauedis.* Hic inquirendum eſt de pœna ludentis ad traxillos, & ad cęteros ludos prohibitos quæ ſit, & quando exigi poſsit? Ad primum dubium eſt dicendum, quòd ius ciuile ad aliam pœnam non irrogat præter reſtitutionem ludentibus. vt habetur in. l. alearum vſus. C. de religio. & ſumptib. fune. De iure Canonico clericus publicus aleator repellitur à promotione, & notatur infamia, beneficio tamen non priuatur, niſi præmiſſa monitione incorrigibilis ſit capit. inter dilectos. de exceſsib. prælato. vbi glo. verb. Aleatorem. & expreſsè notat Panormi. columna ſecunda. numero ſexto. & not. gloſ. in capitulo. clerici. in verb. ad aleas. & ibi Panormit. de vita & honeſta. clerico. & gloſſ. in pragmat. ſanctio. titulo. De ſpectaculis. verb. dilubria. Optimè differit Ioann. Bernard. in practica canonic. criminali. capitulo. 64. verb. Aleatores. l. 57. titulo quinto. part. prima. vbi optimè Gregor. Lopius in gloſſa tertia, quarta, quinta & ſexta, & l. trigeſimaquarta. ibi. *E non deuen jugar a los dados ni tablas*, titulo ſexto. part. prima. Bartholom. Fumus in ſumma aurea. verb. Ludus. §. quarto. folio. 253. columna prima. Ex quo iudices eccleſiaſtici poſſunt certiores fieri, quid facere eos oporteat contra clericos luſores, ſiue ad aleas, vulgo dados, vel ad chartarum ludos, vel huiuſmodi. De iure autem iſtius regni ludens vetito ludo, nempe chartarum, vel taxillorum, punitur pro prima vice pœna ſexcentorum quadratorum, pro ſecunda mille ducentorum pro tertia punitur mille & octingentis nummis: & ſi non habuerit vnde ſoluat, pro primo actu puniendus erit pœna carceris per decem dies, pro ſecundo per viginti dies, pro tertio per triginta dies, vt in præſenti lege habetur, deducendo computum quadratorum ſecundùm, l. 1. titulo quinto. & l. 1. titulo. 9. ſuprà hoc libro 8. ordinamen. Et quanuis hæc lex loquatur in ludo taxillorum, tamen practicatur in ludo chartarum. Et probari videtur in. l. 4. folio 4. lib. pragmaticarum. augetur tamen pœna per pragmat. folio. 174. tamen vbique non recipitur in practica, ſed priorem pœnam iudices ad effectum in practica deducunt ſecundum Franciſcum Auileſium in capitibus Prætorum. cap. 29. verb. *leyes que diſponen ſobre*. nu. 1. Et leges, quæ de ludis loquuntur, confirmantur per Regiam Caroli Cæſaris pragmaticam in Curijs Pincianis Anni. 1523. petitio. 61. dicentē, *A eſto vos reſpondemos, que el juego de los dados puros no ſe juegue: y que quanto a eſto: mandamos que ſe guarde la pragmatica hecha el año de quinze en las Cortes de Burgos.* Et in Curijs Pincianis Anni. 1537. petitio. 49. Et iudices non debent vendicare pecunias, quæ ſunt repertæ in præſentia ludentium, ſed cum pœna præmiſſa contenti eſſe debent. vt habetur in curijs Segouiæ Anni. 1532. petitio. 72. ibi, *mādamos que de aqui adelāte las juſticias de nueſtros Reynos, no tomen los dineros a las perſonas que los hallaren jugādo, ſaluo q̃ les lleuē la pena de la ley la qual puedan depoſitar hallandolos en el dicho juego.*

¶ *Que*

damosque aquel que alguna coſa perdiere que lo pueda demandar a quien gelo¹ ganare faſta ocho dias, y el que lo ganare ſea tenido de tornar lo que aſsi ganare. E ſi el que perdiere faſta ocho dias no lo demandare que qualquier que ge lo demandare lo aya para ſi. E ſi alguno no lo accuſare, ni demãdare que qualquier juez, o Alcalde de ſu officio ſabiendolo, cobre lo que aſsi fuere jugado, y ſino lo fiziere que pague ſeyſciẽtos marauedis, la meytad para el accuſador: y la otra meytad para la nueſtra camara [b].

¶ *Ley. III.* *Idem.*

¶ La Reyna ẽ Infantes tutores del Rey don Iuan. II. año mil ccccix.

OTroſi ordenamosque d̃ mas y allẽde de las otras penas [c] contenidas en la ley, q̃ ſi enlos nueſtros libros tuuiere tierra, o racion, o quitacion pierda la tercia parte en quãtia de diez mil marauedis. E ſi en los nr̃os libros coſa algu

a ¶ *Que lo pueda demandar a quien ge lo.* Nota præſcriptionem octo dierum aduerſus perdentem in ludo, vt deinceps ſit ei excluſa via repetendi à colludente. ſeu lucrante, & aperitur edictum petendi cuicunque voluerit, & accuſanti competit text. hic (*que qualquier que ge lo demandare, lo aya para ſi.* Et cõcordat in repetitione, quã uis iſta reſtringat terminum ad breuius tempus octo dierum, nam permittebat vſque ad quinquaginta annos repetitionem lucri. tex. in l. alearum vſus. C. de religion. & ſumpti. fune. cuius verba pulchra ſunt, commodis ſubiectorum proſpicientes, hac generali lege decernimus, vt nulli liceat in publicis vel priuatis domibus, vel locis ludere, nec inſpicere & ſi contra factum fuerit, nulla ſequatur condemnatio, ſed ſolutum reddatur, & actionibus competentibus repetatur ab hjs qui dederunt, aut eorum hæredibus, aut his negligentibus, & eorum procuratoribus, vel patribus, ſeu defenſoribus repetat fiſcus, non obſtante niſi quinquaginta annorum præſcriptione: Epiſcopis locorum hoc prouidentibus, & præſidum auxilio vtentibus. Vides igitur, quòd primo loco ad repetendum admittitur pars læſa, poſtmodum cæteri, de quibus in prædicta lege, & in eorum negligentia fiſcus. Et iudex tenetur ex officio id facere ſub pœnis (hac lege verſiculo. *E ſi alguno no accuſare.* & in l. ſecunda. infra. eod. verſicul. *E mandamos que los juezes de ſu officio*) contentis. Sed iudex debet inquirere intra duos menſes poſt ludum habitum. Si verò fuerint tranſacti duo menſes ſine inquiſitione facta eo tempore, poſt fieri minimè poterit, nec luſores accuſari, nec pœna ludi, vel eius occaſione poſita condemnari. vt habetur in l. 116. in Curijs de Madrid Anni. 1528. Item impunè quis poterit ludere ad chartas vſque ad duos argenteos, ſiue ad comedendum, vt in l. final. infrà eodem titulo. ſiue in pecunia ſicca. vt in dicta. l. 116. & in Curijs Madritijs Anni. 1534 l. 63. incipien. *Otroſi que no puedan hazer peſquiſa.* Eſt præterea notandum, quòd quis non tenetur ſoluere quod amiſit in ludo ad creditum, etiam in ludis licitis, prout ſunt pilæ & ſchacorum: l. 22. in Curijs Madritijs Anni 1528. De qua vide quæ dixi in l. nona. verbor. *Sobre prendas.* titulo tertio. libro quarto ordinamen.

b ¶ *Para la nueſtra camara.* Ideſt fiſco. Et ſic nota quòd cum pœna, vel multa fuerit exacta, non cedit in vtilitatem iudicis, ſed Cameræ Regis ad defenſam iuriſdictionis, vel fiſci. l. multarum. C. de mod. multa. l. quadrageſima octaua. titulo decimonono. infra eodem quam dicit ſingula. Franciſc. Auileſius in capitibus Prætorum. capitulo vndecimo. in gloſſa fin. vbi vide.

¶ *Lex Tertia.*

c ¶ *Allende de las otras penas.* De quibus ſupra in l. ſecunda. ſupra hoc titulo.

Digitized by Google

liſoleti Anno. 1523. & l. 21. in curijs de Madrid. Anni. 1528. & in Curijs Pincianis Anni. 1537. in l. 49. & l. alearum vſus C. de religioſ. & ſumpti. fune. & cap. 29. in capitibus Prætorum. vbi optimè agit de materia ludi Franciſc. Auiles. Couartuu. in repetit. regul. Peccatum. De regul. iur. libro ſexto. 2. part. §. 4. Roch. de conſuecudine. 1. ſectio. numero. 6. folio. 23. columna prima. Alphonſ. à Caſtro libro. 2. De poteſtat. legis pœnal. capit. 2. & concord. l. 9. titulo tertio libro 4. ſuprà. vbi omnino vide quæ ſcripſi in gloſſ. 1. 2. & 3. & Capella Tholoſa. deciſion. 192. incipit. Item fuit quæſitum. an illud quod fuit perditum in ludo taxillorum. vbi plenè per Stephan. Aufrer. in additionibus.

§ *Ley. II. La pena de los que jugaren dados.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Segouia. Año de mil ccccxxvij.

Mandamos y ordenamos que ningunos de los nueſtros reynos ſean oſados de jugar dados en publico ni eſcondido. Y qualquier q̃ los jugare que por la primera vez que pague ciẽt marauedis a; y por la ſegunda dozientos marauedis, y por la tercera treziẽtos marauedis, y ſino ouiere de que los pagar que yaga por la primera vez diez dias en la cadena: y por la ſegunda veynte dias, y por la tercera treynta dias: y aſsi dende en adelante por cada vez, Y man

§ *Lex Secunda.*

a § *Que pague cien marauedis.* Hic inquirendum eſt de pœna ludentis ad traxillos, & ad cęteros ludos prohibitos quæ ſit, & quando exigi poſsit? Ad primum dubium eſt dicendum, quòd ius ciuile ad aliam pœnam non irrogat præter reſtitutionem ludentibus. vt habetur in. l. alearum vſus. C. de religio. & ſumptib. funę. De iure Canonico clericus publicus aleator repellitur à promotione, & notatur infamia, beneficio tamen non priuatur, niſi præmiſſa monitione incorrigibilis ſit capit. inter dilectos. de exceſsib. prælato. vbi glo. verb. Aleatorem. & expreſsè notat Panormi. columna ſecunda. numero ſexto. & not. gloſ. in capitulo. clerici. in verb. ad aleas. & ibi Panormit. de vita & honeſta. clerico. & gloſſ. in pragmat. ſanctio. titulo. De ſpectaculis. verb. dilubria. Optimè diſſerit Ioann. Bernard. in practica canonic. criminali. capitulo. 64. verb. Aleatores. l. 57. titulo quinto. part. prima. vbi optimè Gregor. Lopius in gloſſa tertia, quarta, quinta & ſexta, & l. trigeſimaquarta. ibi. *E non deuen jugar a los dados ni tablas*, titulo ſexto. part. prima. Bartholom. Fumus in ſumma aurea. verb. Ludus. §. quarto. folio. 253. columna prima. Ex quo iudices eccleſiaſtici poſſunt certiores fieri, quid facere eos oporteat contra clericos luſores, ſiue ad aleas, vulgo dados, vel ad chartarum ludos, vel huiuſmodi. De iure autem iſtius regni ludens vetito ludo, nempe chartarum, vel taxillorum, punitur pro prima vice pœna ſexcentorum quadratorum, pro ſecunda mille ducentorum pro tertia punitur mille & octingentis nummis: & ſi non habuerit vnde ſoluat, pro primo actu puniendus erit pęna carceris per decem dies, pro ſecundo per viginti dies, pro tertio per trigiuta dies, vt in præſenti lege habetur, deducendo computum quadratorum ſecundùm. l. 1. titulo quinto. & l. 1. titulo. 9. ſuprà hoc libro 8. ordinamen. Et quanuis hæc lex loquatur in ludo taxillorum, tamen practicatur in ludo chartarum. Et probari videtur in. l. 4. folio 4. lib. pragmaticarum. augetur tamen pœna per pragmat. folio. 174. tamen vbique non recipitur in practica, ſed priorem pœnam iudices ad effectum in practica deducunt ſecundum Franciſcum Auileſium in capitibus Prætorum. cap. 29. verb. *leyes que diſponen ſobre.* nu. 1. Et leges, quæ de ludis loquuntur, confirmantur per Regiam Caroli Cæſaris pragmaticam in Curijs Pincianis Anni. 1523. petitio. 61. dicentẽ, *Aeſto vos reſpondemos, que el juego de los dados puros no ſe juegue: y que quanto a eſtos mandamos que ſe guarde la pragmatica hecha el año de quinze en las Cortes de Burgos.* Et in Curijs Pincianis Anni. 1537. petitio. 49. Et iudices non debent vendicare pecunias, quæ ſunt repertæ in præſentia ludentium, ſed cum pęna præmiſſa contenti eſſe debent. vt habetur in curijs Segouiæ Anni. 1532. petitio. 72. ibi, *mãdamos que de aqui adelãte las juſticias de nueſtros Reynos, no tomen los dineros a las perſonas que los hallaren jugãdo ſaluo q̃ les lleuẽ la pena de la ley la qual puedan depoſitar hallandolos en el dicho juego.*

¶ *Que*

a ℭ *Que lo pueda demandar a quien ge lo.* Nota præſcriptionem octo dierum aduerſus perdentem in ludo, vt deinceps ſit ei excluſa via repetendi à colludente ſeu lucrante, & aperitur edictum petendi cuicunque voluerit, & accuſanti competit text. hic (*que qualquier que ge lo demandare, lo aya para ſi.* Et cōcordat in repetitione, quā uis iſta reſtringat terminum ad breuius tempus octo dierum, nam permittebat vſque ad quinquaginta annos repetitionem lucri. tex. in l. alearum vſus. C. de religion. & ſumpti. fune. cuius verba pulchra ſunt, commodis ſubiectorum proſpicientes, hac generali lege decernimus, vt nulli liceat in publicis vel priuatis domibus, vel locis ludere, nec inſpicere & ſi contra factum fuerit, nulla ſequatur condemnatio, ſed ſolutum reddatur, & actionibus competentibus repetatur ab ijs qui dederunt, aut eorum hæredibus, aut his negligentibus, & eorum procuratoribus, vel patribus, ſeu defenſoribus repetat fiſcus, non obſtante niſi quinquaginta annorum præſcriptione: Epiſcopis locorum hoc prouidentibus, & præſidum auxilio vtentibus. Vides igitur, quòd primo loco ad repetendum admittitur pars læſa, poſtmodum cæteri, de quibus in prædicta lege, & in eorum negligentia fiſcus. Et iudex tenetur ex officio id facere ſub pœnis (hac lege verſiculo. *E ſi alguno no accuſare.* & in l. ſecunda. infra. eod. verſicul. *E mandamos que los juezes de ſu officio*) contentis. Sed iudex debet inquirere intra duos menſes poſt ludum habitum. Si verò fuerint tranſacti duo menſes ſine inquiſitione facta eo tempore, poſt fieri minimè poterit, nec luſores accuſari, nec pœna ludi, vel eius occaſione poſita condemnari. vt habetur in l. 116. in Curijs de Madrid Anni. 1528. Item impunè quis poterit ludere ad chartas vſque ad duos argenteos, ſiue ad comedendum, vt in l. final. infrà eodem titulo. ſiue in pecunia ſicca. vt in dicta. l. 116. & in Curijs Madritijs Anni. 1534 l. 63. incipien. *Otroſi que no puedan hazer peſquiſa.* Eſt præterea notandum, quòd quis non tenetur ſoluere quod amiſit in ludo ad creditum, etiam in ludis licitis, prout ſunt pilæ & ſchacorum: l. 22. in Curijs Madritijs Anni 1528. De qua vide quæ dixi in l. nona. verbo. *Sobre prendas.* titulo tertiō.

damosque aquel que alguna coſa perdiere que lo pueda demandar a quien gelo ganare faſta ocho dias, y el que lo ganare ſea tenido de tornar lo que aſsi ganare. E ſi el que perdiere faſta ocho dias no lo demandare que qualquier que ge lo demandare lo aya para ſi. E ſi alguno no lo accuſare, ni demādare que qualquier juez, o Alcalde de ſu officio ſabiendolo, cobre lo que aſsi fuere jugado, y ſino lo fiziere que pague ſeyſciētos marauedis, la meytad para el accuſador: y la otra meytad para la nueſtra camara b.

ℭ *Ley. III.* *Idem.*

¶ La Reyna è Infantes tutores del Rey don Iuan. II. año mil ccccix.

OTroſi ordenamosque d̄ mas y allēde de las otras penas c contenidas en la ley, q̃ ſi en los nueſtros libros tuuiere tierra, o racion, o quitacion pierda la tercia parte en quātia de diez mil marauedis. E ſi en los nr̃os libros coſa alguna libro quarto ordinamen.

b ¶ *Para la nueſtra camara.* Ideſt fiſco. Et ſic nota quòd cum pœna, vel multa fuerit exacta, non cedit in vtilitatem iudicis, ſed Cameræ Regis ad defenſam iuriſdictionis, vel fiſci. l. multarum. C. de mod. multa. l. quadrageſima octaua. titulo decimonono. infra eodem quam dicit ſingulà. Franciſc. Auileſius in capitibus Prætorum. capitulo vndecimo. in gloſſa fin. vbi vide.

ℭ *Lex Tertia.*

c ¶ *Allende de las otras penas.* De quibus ſupra in l. ſecunda. ſupra hoc titulo.

Digitized by Google

liſoleti Anno. 1523. & l. 21. in curijs de Madrid. Anni. 1528. & in Curijs Pincianis Anni. 1537. in l. 49. & l. alearum vſus C. de religioſ. & ſumpti. fune. & cap. 29. in capitibus Prætorum. vbi optimè agit de materia ludi Franciſc. Auiles. Couarruu. in repetit. regul. Peccatum. De regul. iur. libro ſexto. 2. part. §. 4. Roch. de conſuetudine. 1. ſectio. numero. 6. folio. 23. columna prima. Alphonſ. à Caſtro libro. 2. De poteſtat. legis pœnal. capit. 2. & concord. l. 9. titulo tertio libro 4. ſuprà. vbi omnino vide quæ ſcripſi in gloſſ. 1. 2. & 3. & Capella Tholoſa. deciſion. 192. incipit. Item fuit quæſitum. an illud quod fuit perditum in ludo taxillorum. vbi plenè per Stephan. Aufrer. in additionibus.

§ *Ley. II. La pena de los que jugaren dados.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Segouia. Año de mil ccccxxvij.

MAndamos y ordenamos que ningunos de los nueſtros reynos ſean oſados de jugar dados en publico ni eſcondido. Y qualquier q̃ los jugare que por la primera vez que pague ciẽt marauedis a; y por la ſegunda dozientos marauedis, y por la tercera treziẽtos marauedis, y ſino ouiere de que los pagar que yaga por la primera vez diez dias en la cadena: y por la ſegunda veynte dias, y por la tercera treynta dias: y aſsi dende en adelante por cada vez, Y man

§ *Lex Secunda.*

a § *Que pague cien marauedis.* Hic inquirendum eſt de pœna ludentis ad traxillos, & ad ceteros ludos prohibitos quæ ſit, & quando exigi poſsit? Ad primum dubium eſt dicendum, quòd ius ciuile ad aliam pœnam non irrogat præter reſtitutionem ludentibus. vt habetur in. l. alearum vſus. C. de religio. & ſumptib. fune. De iure Canonico clericus publicus aleator repellitur à promotione, & notatur infamia, beneficio tamen non priuatur, niſi præmiſſa monitione incorrigibilis ſit capit. inter dilectos. de exceſsib. prælato. vbi glo. verb. Aleatorem. & expreſsè notat Panormi. columna ſecunda. numero ſexto. & not. gloſ. in capitulo. clerici. in verb. ad aleas. & ibi Panormit. de vita & honeſta. clerico. & gloſſ. in pragmat. ſanctio. titulo. De ſpectaculis. verb. dilubria. Optimè diſſerit Ioann. Bernard. in practica canonic. criminali. capitulo. 64. verb. Aleatores. l. 57. titulo quinto. part. prima. vbi optimè Gregor. Lopius in gloſſa tertia. quarta, quinta & ſexta, & l. trigeſimaquarta. ibi. *E non deuen jugar a los dados ni tablas*, titulo ſexto. part. prima. Bartholom. Fumus in ſumma aurea. verb. Ludus. §. quarto. folio. 253. columna prima. Ex quo iudices eccleſiaſtici poſſunt certiores fieri, quid facere eos oporteat contra clericos luſores, ſiue ad aleas, vulgo dados, vel ad chartarum ludos, vel huiuſmodi. De iure autem iſtius regni ludens vetito ludo, nempe chartarum, vel taxillorum, punitur pro prima vice pœna ſexcentorum quadratorum, pro ſecunda mille ducentorum pro tertia punitur mille & octingentis nummis: & ſi non habuerit vnde ſoluat, pro primo actu puniendus erit pena carceris per decem dies, pro ſecundo per viginti dies, pro tertio per triginta dies, vt in præſenti lege habetur, deducendo computum quadratorum ſecundùm. l. 1. titulo quinto. & l. 1. titulo. 9. ſuprà hoc libro 8. ordinamen. Et quanuis hæc lex loquatur in ludo taxillorum, tamen practicatur in ludo chartarum. Et probari videtur in. l. 4. folio 4. lib. pragmaticarum. augetur tamen pœna per pragmat. folio. 174. tamen vbique non recipitur in practica, ſed priorem pœnam iudices ad effectum in practica deducunt ſecundum Franciſcum Auileſium in capitibus Prætorum. cap. 29. verb. *leyes que diſponen ſobre*. nu. 1. Et leges, quæ de ludis loquuntur, confirmantur per Regiam Caroli Cæſaris pragmaticam in Curijs Pincianis Anni. 1523. petitio. 61. dicentẽ, *A eſto vos reſpondemos, que el juego de los dados puros no ſe juegue: y que quanto a eſtos mandamos que ſe guarde la pragmatica hecha el año de quinze en las Cortes de Burgos.* Et in Curijs Pincianis Anni. 1537. petitio. 49. Et iudices non debent vendicare pecunias, quæ ſunt repertæ in præſentia ludentium, ſed cum pena præmiſſa contenti eſſe debent. vt habetur in curijs Segouiæ Anni. 1532. petitio. 72. ibi, *mãdamos que de aqui adelãte las juſticias de nueſtros Reynos, no tomen los dineros a las perſonas que los hallaren jugãdo, ſaluo q̃ les lleuẽ la pena de la ley la qual puedan depoſitar hallandolos en el dicho juego.*

¶ *Que*

damoſque aquel que alguna coſa perdiere que lo pueda demandar a quien gelo ganare faſta ocho dias, y el que lo ganare ſea tenido de tornar lo que aſsi ganare. E ſi el que perdiere faſta ocho dias no lo demandare que qualquier que ge lo demandare lo aya para ſi. E ſi alguno no lo accuſare, ni demãdare que qualquier juez, o Alcalde de ſu officio ſabiendolo, cobre lo que aſsi fuere jugado, y ſi no lo fiziere que pague ſeyſciẽtos marauedis, la meytad para el accuſador: y la otra meytad para la nueſtra camara b.

¶ *Ley. III.* *Idem.*
¶ La Reyna ẽ Infantes tutores del Rey don Iuan. II. año mil ccccix.

OTroſi ordenamoſque d̃ mas y allẽde de las otras penas c contenidas en la ley, q̃ ſi en los nueſtros libros tuuiere tierra, o racion, o quitacion pierda la tercia parte en quãtia de diez mil marauedis. E ſi en los nr̃os libros coſa algu

a ¶ *Que lo pueda demandar a quien ge lo.* Nota præſcriptionem octo dierum aduerſus perdentem in ludo, vt deinceps ſit ei excluſa via repetendi à colludente, ſeu lucrante, & aperitur edictum petendi cuicunque voluerit, & accuſanti competit text. hic (*que qualquier que ge lo demandare, lo aya para ſi.* Et cõcordat in repetitione, quã uis iſta reſtringat terminum ad breuius tempus octo dierum, nam permittebat vſque ad quinquaginta annos repetitionem lucri. tex. in l. alearum vſus. C. de religion. & ſumpti. func. cuius verba pulchra ſunt, commodis ſubiectorum proſpicientes, hac generali lege decernimus, vt nulli liceat in publicis vel priuatis domibus, vel locis ludere, nec inſpicere & ſi contra factum fuerit, nulla ſequatur condemnatio, ſed ſolutum reddatur, & actionibus competentibus repetatur à ijs qui dederunt, aut eorum hæredibus, aut his negligentibus, & eorum procuratoribus, vel patribus, ſeu defenſoribus repetat fiſcus, non obſtante niſi quinquaginta annorum præſcriptione: Epiſcopis locorum hoc prouidentibus, & præſidum auxilio vtentibus. Vides igitur, quòd primo loco ad repetendum admittitur pars læſa, poſtmodum cæteri, de quibus in prædicta lege, & in eorum negligentia fiſcus. Et iudex tenetur ex officio id facere ſub pœnis (hac lege verſiculo. *E ſi alguno no accuſare.* & in l. ſecunda. infra. eod. verſicul. *E mandamos que los juezes de ſu officio*) contentis. Sed iudex debet inquirere intra duos menſes poſt ludum habitum. Si verò fuerint tranſacti duo menſes ſine inquiſitione facta eo tempore, poſt fieri minimè poterit, nec luſores accuſari, nec pœna ludi, vel eius occaſione poſita condemnari. vt habetur in l. 116. in Curijs de Madrid Anni. 1528. Item impunè quis poterit ludere ad chartas vſque ad duos argenteos, ſiue ad comedendum, vt in l. final. infrà eodem titulo. ſiue in pecunia ſicca. vt in dicta. l. 116. & in Curijs Madritijs Anni. 1534 l. 63. incipien. *Otroſi que no puedan hazer peſquiſa.* Eſt præterea notandum, quòd quis non tenetur ſoluere quod amiſit in ludo ad creditum, etiam in ludis licitis, prout ſunt pilæ & ſchacorum: l. 22. in Curijs Madritijs Anni 1528. De qua vide quæ dixi in l. nona. verbo. *Sobre prendas.* titulo tertio. libro quarto ordinamen.

b ¶ *Para la nueſtra camara.* Ideſt fiſco. Et ſic nota quòd cum pœna, vel multa fuerit exacta, non cedit in vtilitatem iudicis, ſed Cameræ Regis ad defenſam iuriſdictionis, vel fiſci. l. multarum. C. de mod. multa. l. quadrageſima octaua. titulo decimonono. infra eodem quam dicit ſingula. Franciſc. Auileſius in capitibus Prætorum. capitulo vndecimo. in gloſſa fin. vbi vide.

¶ *Lex Tertia.*

c ¶ *Allende de las otras penas.* De quibus ſupra in l. ſecunda. ſupra hoc titulo.

Digitized by Google

liſoleti Anno. 1523. & l. 21. in curijs de Madrid. Anni. 1528. & in Curijs Pincianis Anni. 1537. in l. 49. & l. alearum vſus. C. de religioſ. & ſumpti. funẽ. & cap. 29. in capitibus Prætorum. vbi optimè agit de materia ludi Franciſc. Auiles. Couarruu. in repetit. regul. Peccatum. De regul. iur. libro ſexto. 2. part. §. 4. Roch. de conſuecudine. 1. ſectio. numero. 6. folio. 23. columna prima. Alphonſ. à Caſtro libro. 2. De poteſtat. legis pœnal. capit. 2. & concord. l. 9. titulo tertio libro 4. ſuprà. vbi omnino vide quæ ſcripſi in gloſſ. 1. 2. & 3. & Capella Tholoſa. deciſion. 192. incipit. Item fuit quæſitum. an illud quod fuit perditum in ludo taxillorum. vbi plene per Stephan. Aufrer. in additionibus.

§ *Ley. II. La pena de los que jugaren dados.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Segouia. Año de mil cccexxvij.

MAndamos y ordenamos que ningunos de los nueſtros reynos ſean oſados de jugar dados en publico ni eſcondido. Y qualquier q̃ los jugare que por la primera vez que pague ciẽt marauedis a; y por la ſegunda dozientos marauedis, y por la tercera treziẽtos marauedis, y ſino ouiere de que los pagar que yaga por la primera vez diez dias enla cadena: y por la ſegunda veynte dias, y por la tercera treynta dias: y aſsi dende en adelante por cada vez, Y man

§ *Lex Secunda.*

a § *Que pague cien marauedis.* Hic inquirendum eſt de pœna ludentis ad traxillos, & ad cęteros ludos prohibitos quæ ſit, & quando exigi poſsit? Ad primum dubium eſt dicendum, quòd ius ciuile ad aliam pœnam non irrogat præter reſtitutionem ludentibus. vt habetur in. l. alearum vſus. C. de religio. & ſumptib. fune. De iure Canonico clericus publicus aleator repellitur à promotione, & notatur infamia, beneficio tamen non priuatur, niſi præmiſſa monitione incorrigibilis ſit capit. inter dilectos. de exceſsib. prælato. vbi glo. verb. Aleatorem. & expreſsè notat Panormi. columna ſecunda. numero ſexto. & not. gloſ. in capitulo. clerici. in verb. ad aleas. & ibi Panormit. de vita & honeſta. clerico. & gloſſ. in pragmat. ſanctio. titulo. De ſpectaculis. verb. dilubria. Optimè differit Ioann. Bernard. in practica canonic. criminali. capitulo. 64. verb. Aleatores. l. 57. titulo quinto. part. prima. vbi optimè Gregor. Lopius in gloſſa tertia, quarta, quinta & ſexta, & l. trigeſimaquarta. ibi, *E non deuen jugar a los dados ni tablas*, titulo ſexto. part. prima. Bartholom. Fumus in ſumma aurea. verb. Ludus. §. quarto. folio. 253. columna prima. Ex quo iudices eccleſiaſtici poſſunt certiores fieri, quid facere eos oporteat contra clericos luſores, ſiue ad aleas, vulgo dados, vel ad chartarum ludos, vel huiuſmodi. De iure autem iſtius regni ludens vetito ludo, nempe chartarum, vel taxillorum, punitur pro prima vice pœna ſexcentorum quadratorum, pro ſecunda mille ducentorum pro tertia punitur mille & octingentis nummis: & ſi non habuerit vnde ſoluat, pro primo actu puniendus erit pęna carceris per decem dies, pro ſecundo per viginti dies, pro tertio per triginta dies, vt in præſenti lege habetur, deducendo computum quadratorum ſecundùm. l. 1. titulo quinto. & l. 1. titulo. 9. ſuprà hoc libro 8. ordinamen. Et quanuis hæc lex loquatur in ludo taxillorum, tamen practicatur in ludo chartarum. Et probari videtur in. l. 4. folio 4. lib. pragmaticarum. augetur tamen pœna per pragmat. folio. 174. tamen vbique non recipitur in practica, ſed priorem pœnam iudices ad effectum in practica deducunt ſecundum Franciſcum Auileſium in capitibus Prætorum. cap. 29. verb. *leyes que diſponen ſobre*. nu. 1. Et leges, quæ de ludis loquuntur, confirmantur per Regiam Caroli Cæſaris pragmaticam in Curijs Pincianis Anni. 1523. petitio. 61. dicentẽ, *A eſto vos reſpondemos, que el juego de los dados puros no ſe juegue: y que quanto a eſto mandamos que ſe guarde la pragmatica becha el año de quinze en las Cortes de Burgos.* Et in Curijs Pincianis Anni. 1537. petitio. 49. Et iudices non debent vendicare pecunias, quæ ſunt repertæ in præſentia ludentium, ſed cum pęna præmiſſa contenti eſſe debent. vt habetur in curijs Segouiæ Anni. 1532. petitio. 72. ibi, *mãdamos que de aqui adelãte las juſticias de nueſtros Reynos, no tomen los dineros a las perſonas que los ballaren jugãdo, ſaluo q̃ les lleuẽ la pena de la ley la qual puedan depoſitar ballandolos en el dicbo juego.*

¶ *Que*

a ¶ *Que lo pueda demandar a quien ge lo.* Nota præſcriptionem octo dierum aduerſus perdentem in ludo, vt deinceps ſit ei excluſa via repetendi à colludente ſeu lucrante, & aperitur edictum petendi cuicunque voluerit, & accuſanti competit text. hic (*que qualquier que ge lo demandare, lo aya para ſi.* Et cōcordat in repetitione, quā uis iſta reſtringat terminum ad breuius tempus octo dierum, nam permittebat vſque ad quinquaginta annos repetitionem lucri. tex. in l. alearum vſus. C. de religion. & ſum pti. fune. cuius verba pulchra ſunt, com modis ſubiectorum proſpicientes, hac generali lege decernimus, vt nulli liceat in publicis vel priuatis domibus, vel locis ludere, nec inſpicere & ſi contra factum fuerit, nulla ſequatur condemnatio, ſed ſolutum reddatur, & actionibus competentibus repetatur ab ijs qui dederunt, aut eorum hæredibus, aut his negligentibus, & eorum procuratoribus, vel patribus, ſeu defenſoribus repetat fiſcus, non obſtante niſi quinquaginta annorum præſcriptione: Epiſcopis locorum hoc prouidentibus, & præſidum auxilio vtentibus. Vides igitur, quòd primo loco ad repetendum admittitur pars læſa, poſt modum cæteri, de quibus in prædicta lege, & in eorum negligentia fiſcus. Et iudex tenetur ex officio id facere ſub pœnis (hac lege verſiculo. *E ſi alguno no accuſare.* & in l. ſecunda. infra. eod. verſicul. *E mandamos que los juezes de ſu officio*) contentis. Sed iudex debet inquirere intra duos menſes poſt ludum habitum. Si verò fuerint tranſacti duo menſes ſine inquiſitione facta eo tempore, poſt fieri minimè poterit, nec luſores accuſari, nec pœna ludi, vel eius occaſione poſita condemnari. vt habetur in l. 116. in Curijs de Madrid Anni. 1528. Item impunè quis poterit ludere ad chartas vſque ad duos argenteos, ſiue ad comedendum, vt in l. final. infrà eodem titulo. ſiue in pecunia ſicca. vt in dicta. l. 116. & in Curijs Madritijs Anni. 1534. l. 63. incipien. *Otroſi que no puedan hazer peſquiſa.* Eſt præterea notandum, quòd quis non tenetur ſoluere quod amiſit in ludo ad creditum, etiam in ludis licitis, prout ſunt pilæ & ſchacorum: l. 22. in Curijs Madritijs Anni 1528. De qua vide quæ dixi in l. nona. verbor. *Sobre prendas.* titulo tertio. libro quarto ordinamen.

damosque aquel que alguna coſa perdiere que lo pueda demandar a quien gelo ganare faſta ocho dias, y el que lo ganare ſea tenido de tornar lo que aſsi ganare. E ſi el que perdiere faſta ocho dias no lo demandare que qualquier que ge lo demandare lo aya para ſi. E ſi alguno no lo accuſare, ni demādare que qualquier juez, o Alcalde de ſu officio ſabiendolo, cobre lo que aſsi fuere jugado, y ſino lo fiziere que pague ſeyſciētos marauedis, la meytad para el accuſador: y la otra meytad para la nueſtra camara b.

¶ *Ley. III.* *Idem.*

¶ La Reyna è Infantes tutores del Rey don Iuan. II. año mil ccccix.

OTroſi ordenamosque ď mas y allēde de las otras penas c contenidas en la ley, q̄ ſi en los nueſtros libros tuuiere tierra, o racion, o quitacion pierda la tercia parte en quātia de diez mil marauedis. E ſi en los nr̄os libros coſa algu

b ¶ *Para la nueſtra camara.* Ideſt fiſco. Et ſic nota quòd cum pœna, vel multa fuerit exacta, non cedit in vtilitatem iudicis, ſed Cameræ Regis ad defenſam iuriſdictionis, vel fiſci. l. multarum. C. de mod. multa. l. quadrageſima octaua. titulo decimonono. infra eodem quam dicit ſingula. Franciſc. Auileſius in capitibus Prætorum. capitulo vndecimo. in gloſſa fin. vbi vide.

¶ *Lex Tertia.*

c ¶ *Allende de las otras penas.* De quibus ſupra in l. ſecunda. ſupra hoc titulo.

Digitized by Google

deſdigalo[a] ante el alcalde: y ante hombres buenos: o al plazo que el alcalde le puſiere: y peche trezientos ſueldos[b]: la meytad para nos: y la otra meytad ꝗl querelloſo: y ſi dixere otros denueſtos deſdigaſe ante el Alcalde y ante hombres buenos y diga que mintio en ello. E ſi hombre de otlẽ y arſe tornare Chriſtiano: y alguno lo llamare tornadizo: peche diez mil marauedis[c] al Rey y otros tãtos al querelloſo: y ſino tuuiere de que los pechar peche lo ꝙ tuuiere y por lo ꝙ fincare yaga vn año en el cepo: y ſi ante de vn año pudiere pagar ſalga de la priſion.

¶Ley. III. Idem.
¶El Rey don Iuan. II.

QValquier que a otro dixere alguna palabra injurioſa o fea: peche y pague a la nr̃a camara cien marauedis[d].

bona laudanda: cùm ergo tempore obiecti conuicij, quod in delictis inſpicitur. l. 1. ff. de pœn. eſt nupta, & non meretrix, nec adultera. ca. ferrũ. 50. diſt. mentitur obijciens conuicium, ac proinde, ſe mentitum fuiſſe publicè fateri debet, iuxta huius legis formã, & ordinaria pœna erit caſtigandus, cũ tempus præſens conſideret, dicendo (*o a muger que tenga marido, puta*) quanuis etiam in hoc dubius exiſtat Gregorius Lopez in. l. 1. in glo. mag. ad fin. Alias quæſtiones circa huius legis interpretationem ſunt videndæ in. l. fina. tit. 1. lib. 1. ordina. ſuprà. & in. l. 2. titul. 9. lib. 4. ordinam. in glo. 1. Quæri etiam poteſt vtrùm pœna huius legis locum habeat, cùm quis meretricis vitium mulieri deſponſatæ per verba de præſenti obiecit? Et eſt dicendum locum habere, cum verè ſit vxor, quia conſenſus & non concubitus facit matrimoniũ. l. nuptias. ff. de regul. iur. capi. ex publico. de conuerſ. coniugat. & quæ notaui in. l. 1. titu. 1. lib. 5. ſuprà. l. 82. ſtyli. cuius verba ſunt. *Otroſi en las penas que manda dar el fuero por calumnia de muger caſada, eſſas miſmas ſe entienden por la que es deſpoſada por palabras de preſente.* Vtrùm autẽ Clericus, ſeu nobilis teneatur palinodiam recantare, & ſe retractare? Reſpondendum eſt, quòd non, vt dixi in. l. fi. tit. 1. ad fin. lib. 1 ordina. & latiùs in. l. 1. glo. 1. verſic. Præterea in hoc eſt clericus priuilegiatus col. 113. cũ duobus ſeq. tit. 3. eod. lib. 1. ordi. Petrus à Plaça in Epitome De delictis. c. 1. nu. 22. & dominus Antoni. Meneſius in. l. 1. n. 9. C. de iur. & fact. ignor. Et iſta pars practicatur, etſi plures velint, ꝙ teneatur nobilis, ſeu clericus ſeipſum retractare, & malè. per. l. 131. ſtyli.

a ¶*Deſdigalo.* Adde. l. 7. tit. 4. par. 7. & quæ ad huius legis interpretationem poſuit Petrus Plaça in tracta. de delictis. c. 1. nu. 22. verſi. 13. Ex his etiã conſtat. in nobili autem ſecus vt habetur in. l. 2. tit. 10 lib. 8. recopi.

b ¶*Peche trezientos ſueldos.* optime declarat vltra Couar. & Otalor. in locis ab eo citatis, Petrus Plaça, vbi ſuprà. ca. 2. per totum. Et Iudex non põt procedere de officio cõtra iniuriãtẽ alicui objiciẽdo verba iniurioſa in præſenti lege, niſi pars offenſa accuſationem & querelã ſemel propoſuerit, nã iſto caſu quamuis deſiſtat ab accuſatione, iudex ex officio poterit offenſorẽ punire. iuxta. c. 2 de colluſio. de regend. Quia intereſt reipublicę, vt delicta vndecunq; claruerint, puniantur. l. 64. in Curijs Pincianis An. 1523. & l. 50. in Curijs eodẽ loco celebratis An. 1537. Celſus in indice legum Regni. verb. Iniuria. verſ. 25. & quæ not. Gregor. Lop. in. l. 8. tit. 3. part. 7. verb. Mintio.

c ¶*Diez mil marauedis.* Imò tercẽtos. l. fi. t. 1. lib. 1. ordi. & l. 4. infrà hoc tit. Ex quib⁹ conſtat correctã, ſeu reſtrictã eſſe hãc pœnã. Et declara vt dixi. in l. 9. tit. 1. li. 1. ſuprà. col. 55. verſi. Quæro tñ in hoc vtrũ ſit diſpoſitioni ſtãdũ huius tex. Vtrũ iudex in verbis hac lege cõtentis procedere poſsit ex officio cõtra iniuriãtẽ ſine eo. ꝙ partis offenſæ præcedat querela? Dic nõ poſſe. l. 63. in Curijs Pincianis An. 1523. Pet. 63. & in Curijs eodẽ oppido celebratis An. 1537. petitio. 50. Secùs ſi poſt ſemel propoſitam iniuriatus deſiſtat, vt ibi habetur.

¶ *Lex Tertia.*

d ¶*Ciẽ marauedis.* Obijciẽs verbũ iniurioſũ alicui q̃ non ſit

non ſit de ſeptem contentis in l. ſecunda ſuprà eodem. puniendus eſt propter iniuriam in pęnam centum quadratorum tantum vt declaraui in l. 9. columna fin. verſicu. Vlterius etiam quæritur. titu. 1. libr. 1. ſupra attigit. D. Couarruu. Epiſcopus deſignatus Segouienſis in libro, 1. Variarum reſolut. capit. 11 n. 1. non enim tenetur dicere ſe mētitum fuiſſe, nec retractare, prout aliqui ſolent firmare in terminis huius Regiæ conſtitutionis, & minùs iuridicè. Et nota, quod quamuis quis dixiſſet alicui verbum, Mentiris, vel aliud extra conuicia poſita in l. ſecunda. præcedent. & animo iniuriandi & diffamandi, non eſt recedendum à pœna huius legis, nam non tenetur ſe retractare, cùm id lege non ſit expreſſum. ca. is qui. de ſententia excom.

LOS Iudios [a] y Moros deſpues que fuerē cōuertidos a la ſancta Fè Catholica, no deuen ſer injuriados, ni maltratados por los otros Chriſtianos. Porēde mandamos que qualquier que los llamare marranos tornadizos: y otras palabras injurioſas incurra y caya ende en pena de treziētos marauedis por cada vez: y ſino tuuiere de que pagar, q̄ eſtè en la carcel publica en cadenas por quinze dias: ſegun ſe contiene en eſte nueſtro libro en el titulo de la ſancta Fé Catholica.

Titulo. X. De los tahures.

¶ *Ley. I. Que en el tiempo que durare la guerra los vaſſallos no jueguen à dados.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Segouia. año de mil ccccxxxiij.

¶ El Rey don Iuā: I. en Biruieſca. año de mil ccclxxxvij.

ORdenamos que quando los nueſtros vaſſallos nos vienē a ſeruir a las guerras por nueſtro mādado q̄ en tāto q̄ durare la guerra y eſtuuierē en nueſtro ſeruicio en ella no ſeā oſados de jugar juegos de dados [b], ni de tablas, dinero, ni ſobre prēdas, ſo pena q̄ por cada vegada que jugare que peche cient marauedis de buena moneda y q̄ ſea eſta pena para nueſtro Alguazil: y pueda prēdar por ella y ſino prēdare al q̄ aſſi jugare q̄ pague la dicha pena el Alguazil con el doblo para la nueſtra camara. E otroſi qualquiera q̄ alguna coſa ganare en tal caſo: aſsi en dineros, como en armas y beſtias: y otras coſas qualeſquier ſeā tenidos d̄lo tornar luego a aquel a quiēlo ganaron y el q̄ no tuuiere para pagar la dicha pena q̄ eſte preſo en cadena treynta dias.

lib. 6. Et quæ ad Segur. dixi in tractat. De bonis luctat. conſtant. matri. n. 266. Et in verbis leuibus, vt Mentiris, vel huiuſmodi, Iudex non debet procedere niſi ad partis offenſę querelam, & non ex officio. l. 50. in Curijs Pincianis An. 1537. & in Curijs Pincianis Anno. 1523. l. 63. vt dixi ſupra in l. 2. in glo. final.

¶ *Lex.* IIII.

a ¶ Los *Iudios.* Concord. l. final. titulo primo. libro. 1. ſupra. vbi omnino videbis: hodie autem condemnantur in viginti millia marapetinorum ex l. 2. in fin. titulo. 10. libro. 8. recop.

¶ *Titulus Decimus. De luſoribus ſeu tahures.*

b ¶ *Iugar juego de dados*, Ad idem l. ſecunda in princip. infra eod. l. 116. incipiend. *Doña Iuana por la gracia de Dios*, folio 159. libr. Pragmaticarum. columna tertia. & quarta l. 61. in curijs Valliſo:

damosque aquel que alguna coſa perdiere que lo pueda demandar a quien gelo[a] ganare faſta ocho dias, y el que lo ganare ſea tenido de tornar lo que aſsi ganare. E ſi el que perdiere faſta ocho dias no lo demandare que qualquier que ge lo demandare lo aya para ſi. E ſi alguno no lo accuſare, ni demãdare que qualquier juez, o Alcalde de ſu officio ſabiendolo, cobre lo que aſsi fuere jugado, y ſino lo fiziere que pague ſeyſciẽtos marauedis, la meytad para el accuſador: y la otra meytad para la nueſtra camara[b].

¶ *Ley. III.* *Idem.*

¶ La Reyna è Infantes tutores del Rey don Iuan. II. año mil cccc ix.

OTroſi ordenamosque d̃ mas y allẽde de las otras penas[c] contenidas en la ley, q̃ ſi en los nueſtros libros tuuiere tierra, o racion, o quitacion pierda la tercia parte en quãtia de diez mil marauedis. E ſi en los nr̃os libros coſa algu

a ¶ *Que lo pueda demandar a quien ge lo.* Nota præſcriptionem octo dierum aduerſus perdentem in ludo, vt deinceps ſit ei excluſa via repetendi à colludente ſeu lucrante, & aperitur edictum petendi cuicunque voluerit, & accuſanti competit text. hic (*que qualquier que ge lo demandare, lo aya para ſi.* Et cõcordat in repetitione, quã nis iſta reſtringat terminum ad breuius tempus octo dierum, nam permittebat vſque ad quinquaginta annos repetitionem lucri. tex. in l. alearum vſus. C. de religion. & ſumpti. fune. cuius verba pulchra ſunt, commodis ſubiectorum proſpicientes, hac generali lege decernimus, vt nulli liceat in publicis vel priuatis domibus, vel locis ludere, nec inſpicere & ſi contra factum fuerit, nulla ſequatur condemnatio, ſed ſolutum reddatur, & actionibus competentibus repetatur ab ijs qui dederunt, aut eorum hæredibus, aut his negligentibus, & eorum procuratoribus, vel patribus, ſeu defenſoribus repetat fiſcus, non obſtante niſi quinquaginta annorum præſcriptione: Epiſcopis locorum hoc prouidentibus, & præſidum auxilio vtentibus. Vides igitur, quòd primo loco ad repetendum admittitur pars læſa, poſtmodum cæteri, de quibus in prædicta lege, & in eorum negligentia fiſcus. Et iudex tenetur ex officio id facere ſub pœnis (hac lege verſiculo. *E ſi alguno no accuſare.* & in l. ſecunda. infra. eod. verſicul. *E mandamos que los juezes de ſu officio*) contentis. Sed iudex debet inquirere intra duos menſes poſt ludum habitum. Si verò fuerint tranſacti duo menſes ſine inquiſitione facta eo tempore, poſt fieri minimè poterit, nec luſores accuſari, nec pœna ludi, vel eius occaſione poſita condemnari. vt habetur in l. 116. in Curijs de Madrid Anni. 1528. Item impunè quis poterit ludere ad chartas vſque ad duos argenteos, ſiue ad comedendum, vt in l. final. infrà eodem titulo. ſiue in pecunia ſicca. vt in dicta. l. 116. & in Curijs Madritijs Anni. 1534 l. 63. incipien. *Otroſi que no puedan hazer peſquiſa.* Eſt præterea notandum, quòd quis non tenetur ſoluere quod amiſit in ludo ad creditum, etiam in ludis licitis, prout ſunt pilæ & ſchacorum. l. 22. in Curijs Madritijs Anni 1528. De qua vide quæ dixi in l. nona. verbor. *Sobre prendas.* titulo tertio. libro quarto ordinamen.

b ¶ *Para la nueſtra camara.* Ideſt fiſco. Et ſic nota quòd cum pœna, vel multa fuerit exacta, non cedit in vtilitatem judicis, ſed Cameræ Regis ad defenſam iuriſdictionis, vel fiſci. l. multarum. C. de mod. multa. l. quadrageſima octaua. titulo decimonono. infra eodem quam dicit ſingula. Franciſc, Auileſius in capitibus Prætorum. capitulo vndecimo. in gloſſ. fin. vbi vide.

¶ *Lex Tertia.*

c ¶ *Allende de las otras penas.* De quibus ſupra in l. ſecunda. ſupra hoc titulo.

Digitized by Google

ced alas dichas ciudades y villas y lugares de los tableros y rentas dellos: que en lugar de las dichas rentas las dichas ciudades y villas y lugares ayan las penas de los jugadores.

Ley. VII. Que las penas de los dados ayan lugar aſsi contra los ſeñores de las caſas como contra los que tienen los tableros y ſacan tablaje.

¶ El Rey y Reyna en Toledo año de mil cccclxxx.

Porq̃ ſon muy notorios los daños que ſe recreſcẽ en los pueblos de auer en ellos tableros publicos [a] para jugar dados y otros juegos de tablas, y naypes y azares [b]: chuecas y eſſo meſmo quando ay algunas caſas donde acogẽ jugadores de cõtino: y como quiera que ſobre eſto nos fezimos y ordenamos vna ley en las dichas Cortes de Madrigal, por la qual cõfirmamos las leyes deſtos Reynos que ſobre los juegos diſponen: pero ſomos informados que en algunas ciudades y villas y lugares, aſsi de nueſtro patrimonio Real como de los ſeñorios ay tableros publicos: y eſpecialmente por mandado y prouiſion de los ſeñores de los tales lugares. Porende ordenamos y mandamos que las dichas leyes y ordenanças de los nueſtros Reynos que ſobre eſto diſponen, eſpecialmente en la ley del ordenamiento de Biruieſca: y la ordenãça fecha por la Reyna doña Cathalina, y el Infante don Fernando nueſtros abuelos, como tutores del dicho ſeñor Rey D. Iuan nueſtro padre en el año de mil y quatrocientos y nueue, y por el dicho ſeñor Rey don

¶ *Lex Septima.*

a ¶ *Tableros publicos*. Contra tenentes lucum aleatum, vel chartarum, ſeu alias prohibitum pœnæ in præſenti deſignandæ erunt. de quibus per Syluestrum in verbo. Ludus. q. 9. Prima enim eſt, quòd domus, in qua luditur, debet publicari. text. in l. fin. §. ſed iſtam. ibi domibus eorum publicatis vbi hæc reperiuntur. C. de religio. & ſumptib. fune. Et ea pœna erit arcendus in caſu noſtræ legis Regiæ iſte Receptor (vulgò Tablajero.) Et iſti. qui admittunt ſeu recipiunt aleatores adeo ſunt à iure deteſtati ſeu execrati, quod ſi quis aleator eum percuſſerit, non poterit iſte receptator querelam, ſeu accuſationem contra aleatorem ipſum iniuria affi cientem inſtituere, nec agere contra eum actione furti, ſi furtum ſibi fiat dum luditur. l. 1. ff. de aleę vtu & aleato. Quã ſingularem dixit Bald. in c. intelleximus. col. 2. de iudic. Antoni. Corſet. ſingul. in verb. Furtum. Ad plura quæ ad ludi materiam pertinẽt, eſt addendus Syluest. verbo. Ludus. Et Bartholomæ. Fumus in ſum. aurea armilla, in verbo. Ludus. San. Tho. 2. 2. quæſtione 168. art. 2. 3. & 4. Plures quæſtiones ſcitu dignas ponit Io. Metymnenſis in Codice de reſtitutione. quæſtio. 21. & q. 22. à folio. 66. vſq; ad 72. col. 4. Domini. Sotus libr. 4. De iuſtitia & iure. q. 5. artic. 2. pagina 303. Matthæ. de Aſflictis libro. 3. conſtit. Neapolitan. rubri. 53. De aleatoribus. nu. 11. cum ſeq.

b ¶ *Azares*. dubitatur, Lege cautum eſt, quòd ſi quis luſerit ad hazardum, puniatur tanta pœna, quidam luſit vno die cum

Iuan nueſtro padre en las cortes de çamora, en el año de mil y quatrocientos y nueue. Y en el ordenamiento de las Cortes de Toledo en el año de treynta y ſeys. Y en la dicha ley por nos fecha en las dichas cortes de Madrigal el año de ſetenta y ſeys, ſuſodichas ſeã cumplidas, y executadas: aſsi en las ciudades y villas y lugares de la nueſtra corona Real como de los ſeñorios y ordenes y behetrias y abadengos, las quales ſe entiendan aſsi contra los que jugaren, como contra los que tomaren arrendados los tableros, y contra los que ſacaren el tablaje: y cõtra los que dieren la caſa para jugar. Los quales y cada vno dellos queremos y ordenamos q̃ cayan è incurran en la meſma pena: en que caen è incurren los jugadores por las dichas leyes. Excepto ſi algunos jugaren [a] en qualquier de los dichos juegos, fruta, o vino, o dineros para comer, o cenar luego, y eſto que no ſe juegue a los dados ſo las dichas penas. E ſi los ſeñores de los lugares fueren negligentes en quitar los tableros y en executar las dichas penas y no los quitaren dentro de ſetenta dias deſpues que fueren pregonadas y publicadas en nueſtra Corte eſtas dichas nueſtras leyes y ordenanças. Mandamos que allende de la deſcomunion que contra ellos eſta pueſta: pierdan los officios que tuuieren y los marauedis que en qualquier manera tuuieren de nos en los nueſtros libros aunque ſean ſituados por priuilegio: y ſino tuuieren marauedis en los nueſtros libros ni officios, que pierdan la meytad de ſus bienes: de los quales ſean los tres quartos para la nue-

cum pluribus perſonis Vtrum ſit vna pœna tantum puniẽdus? Barto. in l. inficiando. §. infans. columna final. numero. 4 ff. de furt. reſpondet quòd vna pęna eſt caſtigandus quia non dicuntur plura delicta nam illæ perſonæ, cum quibus ego ludo non dicuntur offenſæ à me ſed magis offenditur Reſpublica, ideo vnum eſt delictum. Idẽ notat Matth. de Afflict. in conſti. Neapolitan. rubri. 11. num. 14 libr. 1. Quæ opinio an ſit omnino perpetua & vera, nunc non affirmo, quia cùm delictum ſit iteratum, & cum diuerſis perſonis, ex geminatione actus crimen efficitur grauius, & quoties repetitur vnum formatum eſt. Sicut ſiquis pluries furtum cõmiſiſſet, vel copulam carnalem habuiſſet ad diuerſas fœminas, vel huiuſmodi, & ſic toties quoties iteratur crimẽ offenditur de nouo Reſpublica, & ſic plura cenſentur crimina, etiam ſi vno die fuerint perpetrata, ſeu reiterata. vt colligitur ex additio. ad Bart. ibi. verb. dicatur vnus ludus & ex traditis à Barbatio in c. fi. de cõſuet.

a ¶ *Excepto ſi algunos jugaren.* Supple vſque ad duos argenteos ad comedendum, vel ſiccè ad crumenam. Si tamẽ exceſſerint in hac quantitate, locum habebit pœna, de qua in l. 2. ſupra eod. & quę ibi annotaui in gloſſ. penult.

nueſtra Camara: y el otro quarto para el accuſador. Pero es nueſtra merced, y mandamos que los Alguaziles y merinos, y otras qualeſquier perſonas que tienen el derecho de prendar por las dichas penas de los juegos ſi hallaren algunos jugando: que trayan luego los dineros a y las prendas que aſsi tomaren ante la juſticia, porque el lo juzgue. Y de otra manera no ſea la pena para aquel que la prendare, porque con eſto ſe ſabra y aueriguara quien eran los que jugauan, y que jugauan.

¶ Ley. VIII. Que ningun Corregidor, ni juez ſea reſcibido antes que haga juramento de guardar las leyes que hablan de los juegos.

¶ El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccc lxxvj.

Y NOS conſiderando las dichas leyes ſer juſtas, mandamos que ſean guardadas y las confirmamos: y mandamos, que ningun Corregidor, ni Alcalde no ſea reſcibido al officio, ſi primero no jurare en el concejo ante Eſcriuano publico que guardarà y executarà las dichas leyes.

Titulo XI. De las ligas y monipodios.

¶ Ley. Que ningun concejo ni cauallero ni otras perſonas hagan ayuntamientos ni ligas ſo cierta pena.

¶ El Rey don Iuan. I. en Guadalajara. Año de mil ccccxj.

¶ El Rey don Enrique. III. en Madrid.

AVemos entẽdido que algunas perſonas hazen entre ſi ayũtamientos y ligas b firmadas cõ juramento, o pleyto y omenaje, o con pena, o con otra firmeza cõtra qualeſquier perſonas en general q̃ contra ellos fueren, o quiſieren ſer.

a ¶ *Que traya luego los dineros.* Adde quæ dixi in gloſſa. *Que pague cient marauedis*, ad fin. in l. 2. ſuprà eodem titulo. De materia ludi, adde Coſtam & Paridem de Puteo. in ſuis tractã. De ludo. & reuerendum patrem Alcocer.

¶ *Titulus vndecimus. De ligis, & monopolijs.*

¶ *Lex prima.*

b ¶ *Ayuntamientos y ligas.* Optimus text. in capit. 1. §. conuenticul. de pace tenenda inter ſubditos libro ſecundo. feudor. Cuius verba ſunt, Cõuenticula quoque in ciuitatibus, omneſquè coniurationes, & extrà, etiam occaſione parentelæ, & inter ciuitatem & ciuitatem, & inter perſonam & perſonam, modis omnibus fieri prohibemus, & in præteritum factas, caſſamus, ſingulis coniuratorũ pœna vnius libræ auri puniendis. Epiſcopos verò locorum, eccleſiaſtica cenſura violatores huius ſanctionis donec ad ſatisfactionem veniant, volumus coercere. Receptatoribus etiam malefactorum qui prædictam pacem violauerint, & prædam ementibus noſtram indignationem ſubituris, & eiuſdem pœnis feriendis. Præterea bona eius publicentur, & domus eius deſtruatur. vbi gloſſa verb. cõuenticula, & in verb. coniurationem. ad huius legis declarationem faciunt & l. conuenticula, C. de epiſcopis & cleric. l. Denunciamus C. de his qui ad eccleſi. confugiunt. l. prima. C. de monopo. capit. cõiurationem. & capit. ſi. qui clericorum. 11 quæſtione prima, & quæ de monopolio dixi in. l. 2. glo. 1. verſi. diximus enim ſecluſa omni fraude. colum. 707.

y como quier que hazen los dichos ayũtamientos y ligas ſo color de bien y guarda de ſu derecho, y por cõplir mejor nueſtro ſeruicio. Pero por quanto ſegũ eſperiencia conoſcemos eſtas ligas y ayuntamientos q̃ ſe hazẽ muchas vezes, no a buena intencion, y dellas ſe ſiguen eſcandalos, diſcordias, y enemiſtades, y impedimẽto de la execucion de nueſtra juſticia. Porende nos queriẽdo paz y cõcordia entre los nueſtros ſubditos y naturales, y ꝓueyẽdo a lo que es por venir. Mãdamos q̃ no ſean oſados, Infãtes, Duques, Condes, Maeſtres, Priores, Marqueſes, ricos hõbres y caualleros y eſcuderos de las nueſtras ciudades villas y lugares, y concejos, y otras communidades, y perſonas ſingulares de qualquier eſtado, o condicion que ſean de hazer, ni fagan ayuntamiẽtos, ni ligas con juramento, ni reſcibiẽdo el cuerpo del ſeñor, ni por pleyto omenaje, ni por otra pena ni firmeza en q̃ ſe obliguen de guardarſe los vnos a los otros cõtra otros qualeſquier. E otroſi que no vſen de las ligas y monipodios, y ayuntamiẽtos, pleytos omenajes, juramẽtos, contractos y firmezas que han fecho faſta aqui. Y qualquier de los ſobredichos q̃ contra eſto, o contra parte dello fiziere de aqui adelante haziẽdo los dichos ayuntamientos y ligas, o vſaren de los que haſta aqui ſon fechos aurã la nueſtra ira a, y demas que procederemos contra ellos y contra cada vno dellos, y contra ſus bienes en aquella manera

707. titulo. 23 libro. 2. ordin. ſupra Antoni. Columbert. in ſingul. 8. incipit. Decem coriorum, numero primo. Et ad hanc legem eſt omnino addendus Bart. in extrauagant. Quoniam nuper. in gloſſ. verb. Occultè. qui ſint rebelles. & quæ not. Bart. in l. final. numero. 19. ff. de Colleg. illici. Bald. in l. decernimus. numero. 2. C. de ſacroſanct. eccleſ column. 1. verſic. Sed nunquid populus. Et ligam facere, eſt illicitum vt hic habes. & notat Bald. in rub. C. pro ſoci. columna. 1. nu. 4. verſiculo. Et aduerte quod iſtud nomen. Confraternitates ſeu ſocietates debent fieri ad bonum, & non ad rebellionẽ reipublicæ, Regis, vel in damnum ſubditorum. Quæ etiam debent probari ab Epiſcopis, aliàs fieri non poſſunt Bald. in dict. rubric. pro ſoci. num. 4. Quem vide. l. 2. infrà eod. l. 1. ff. de colleg. illici. l. 6. titul. 31. par. 2. l. 29. in Curijs de Madrid An. 1534.

a ¶ *Auran la nueſtra ira*. Qui venit in rebellione Principis, & ciuitatis, faciendo ſocietates prædonum (vulgo ſalteadores) qui vexant tranſeuntes, & per oppreſsionem iuriſdictionem Regis eludunt incidunt in iram regis, & committunt crimen læſæ maieſtatis: vt l. is qui. ff. de colleg. illici. Finis iſtarum ſocietatum eſt ſcelerata libibo furandi, terras occupandi, lites & diſſenſiones ſeminandi, quæ ſunt contra naturalem rationem. l. diuus. ff. de termin. mot. & l. gratia. eodem. titulo. Vnde quorum finis eſt malus, eſt eorum ſubſtantia mala, & improbata à iure. Et ligæ ad æmulationem & damnum

num ſuperioris ſunt iniquæ, & retractandæ. Bal. in rub. C. pro Soci. col. 1. ad fin. Anchar. in clem. Paſtoralis col. 1. verſi. Quinto nota. nu. 4. de re iu di. qui rebellare dicuntur in principem, quo ſit eius iram incurrant. vt in extraua. 1. Qui ſint rebelles. vbi gloſ. verb. indignationem noſtram. & in extrauagan. Execrabilis. Ioan. 22. ſub tit. De præbend. ad fin. dicitur. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis dei &c. vbi gloſ. verbo. indignationem. Et quod hęc verba inducant priuationem beneficij, tenet gloſ. in verb. incurſurum. in dict. extrauag. Execrabilis gl. in. cap. 1. §. Porro. quæ ſit prima cauſa beneficij amit. vbi Bald. 2. colum. not. 2. de bullis apoſtolicis loquendo. Idem firmat. c. fin. §. fin. d. 4. Feli. in. cap. 1. col. 3. nume. 6. de maio. & obedien. ¶Cōtrarium tamen firmandum eſt, imo quod inducat pœnam arbitrariam, & contraria loquuntur, quando ſunt appoſita talia verba in materia priuationem inducentia, vt in delictis pœnam priuationis merentibus, non alias. Et ita intelligas Iaſ. hanc poſteriorem partem firmantem in. l. 1. colum. 1. num. 2. ff. ſi quis ius dicent. non obtempe. poſt Bald. in. l. cunctos populos. C. de ſum. trini. & Hippo'y. ſingu. 559. incipien. Sæpe in literis apoſtolicis. Bartholom. Chaſſanç. in catalogo gloriæ mundi. 5. part. conſiderat. 24. verſi. 41. Si princeps comminatur vaſſallo ſub pœna indignationis. Iacobi. à Sancto Georgio in tract. feudorum. vbi Princeps. in §. ſpeciali. tex. in. l. 2. C. de petitis bonorum ſublatis. lib. 10. ibi, indignationem noſtri numinis ſuſtinebit. Et ſic ille qui incidit in Principis indignationem poterit eius arbitrio puniri ſecundum qualitatem inobedientiæ, & rebellionis.

ra que nos entendieremos que cumple a nueſtro ſeruicio y a las penas que mereſcieren los quebrantadores de nr̃a ley ſegun la graueza y qualidades de los maleficios y delas perſonas que cōtra eſto fizierẽ. Y porque los hōbres ſe mueuan mas de ligero a nos denũciar, y notificar lo q̃ dicho es. Mandamos y ordenamos que el accuſador aya la tercia parte de la pena de dinero o de bienes en q̃ nos cōdenaremos a aquel: y que no cayan por ello en la pena que aquellos que culpantes ſe hallaren. Y en razon de los ayuntamientos y ligas que ſon fechas faſta aqui: nos por eſta ley damos por todas las fees y prouiſiones y pleytos omenajes que por eſta razon faſta aqui fuerẽ fechas y ſe fizierẽ de aqui adelante. Y mādamos que no valan ni ſean tenidos delas guardar: ni las guarden aquellos que las fizieron o fizieren: ſo qualquier firmeza q̃ ſe obligaron: o obligarẽ de las guardar caluña alguna: ni por ello puedā ſer dichos quebrantadores d̃ fe ª ni de pleyto y omenaje. Y rogamos y mandamos a todos los perlados de nueſtros reynos: aſsi arçobiſpos y obiſpos y otras perſonas eccleſiaſticas qualeſquier q̃ no hagā ni cōſientā hazer de aqui adelante los tales ayuntamientos y ligas: ni vſen delos faſta aqui hechos. Ca

a ¶ *Quebrantadores de fe.* Nota Principem habere vim Apoſtolici quo ad fidei diſſolutionem inter ſubditos, cum ſit promiſsio de re illicita. Pluta alia

Digitized by Google

ra alia ſpecialia concurrunt in Principe, quæ exprimit Chaſſanæus in catalogo gloriæ mundi. conſider. 24. in. 5. part. &. quod Princeps iuramentum illicitum quatenus inductiuum peccati eſt, poſſit reprobare. Confirmatur ex adductis à Petro Belluga in ſpeculo Principum. rubr. 12. §. quædam. nu. 7. cum ſequenti. l. quarta infra eod.

¶*Lex Secunda.*

a ¶*Statutos honeſtos.* Sub ſpecie boni lupum gerunt. Linguis ſuis doloſe agebant: venenum aſpidum ſub labijs eorum, vt habetur apud Pſalmographum Pſalm. 113. Et fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile. Deuterono. trigeſimoſecundo. Dici enim poteſt venenum eſſe aſpidum ſub labijs meretricum. vt enim veneno corpus, ſic animi iuuenum earum blanditijs & conuerſatione perimuntur. tex. cum gloſſ. in l. prima. §. ipſas. C. de nat. liberis.

b ¶*Illicitos ſon reprouados.* vt per totum. ff. de colleg. illici.

ſi lo fizieren aurian nueſtra ira y no podriamos excuſar de poner remedio conuenible en ello.

¶Ley. II. *Que no ſe hagan ligas en ſon de cabildos y cofradias*

¶El Rey don Enrique. IIII. en Nieua.

Porque muchas perſonas de malos deſſeos deſſeãdo de hazer daño a ſus vezinos: o por executar la malquerẽcia q̃ contra algunos tienen: juntan confradias: y para obrar ſu mal propoſito tomã vocacion y appellido de algun ſancto: o ſancta: y allegan aſsi otras muchas perſonas cõformes a ellos en los deſſeos y hazẽ ſus ligas y juramentos para ſe ayudar: y algunas vezes hazẽ ſus eſtatutos honeſtos [a] para moſtrar en publico, diziendo q̃ para la execucion de aquellos hazen las tales cofradias. Pero en ſus hablas ſecretas y conciertos tiran a otras coſas que tienen en mal de ſus proximos y en eſcãdalos de ſus pueblos. Y como quier que los ayuntamientos illicitos ſon reprouados [b] y punidos por derecho y por leyes de nueſtros reynos. Pero los inuentadores deſtas nouedades buſcan tales colores y cauſas fingidas juntandolas con ſancto appellido: y con algunas ordenanças honeſtas que ponen en el comienço de ſus eſtatutos. Por donde quieren moſtrar que ſu dañado propoſito ſe puepa deſculpar y lleuar adelante: y por eſto reparten y hechan entre ſi quantias de dineros para gaſtar en la proſecucion de ſus malos deſſeos: de lo qual ſuelen reſultar grandes eſcandalos y bollicios y otros males y daños en los pueblos y comarca donde eſto ſe haze. Por lo qual el ſeñor Rey don Enrique nueſtro hermano que ſancta gloria aya: a peticion de los procuradores de los nueſtros reynos: queriendo remediar y pro-

Digitized by Google

prouccr ſobre ello: reuoco todas y qualeſquier cofradias y cabildos[a] que deſde el año de ſeſenta y quatro ſe fizieró en qualeſquier ciudades y villas y lugares de nueſtros reynos: ſaluo lasque han ſeydo fechas ſolamẽte para cauſas pias: y ꝑcediendo nueſtra licencia y autoridad del perlado. Y q̃ de aqui adelante no ſe hagã otras: ſaluo en la manera ſuſodicha: ſo grandes penas. Otro ſi defendio y mãdo que en las cofadrias fechas faſta el dicho año de ſeſenta y quatro: no ſe junten ni alleguen los que ſe dizẽ cofadres della: antes expreſſamente las desfagan y reuoquen por ante eſcriuano publicamente: cada y quando por juſticia ordinaria de la tal ciudad villa o lugar les fuere mandado: o fuerẽ ſobrello requeridos por qualquier vezino dende: ſopena q̃ qualquier que lo cõtrario ſiziere mucra por ello: y aya perdido por el meſmo hecho ſus bienes: y ſean confiſcados para la nueſtra camara y fiſco: y q̃ ſobre eſto las juſticias puedã fazer peſquiſa cada y quãdo vieren que cũple: ſin que preceda denunciacion ni delacion: ni otro mandamiento para ello.

¶ *Ley. III. Que por las malquerencias: o enemiſtades de las ligas y confederaciones no ſe haga mal ni daño a perſona alguna.*

¶ El Rey dõ Iuan. I. en Guadalajara. año de mil ccc.xcj.

DEfendemos q̃ por las enemiſtades: y malquerencias que por las dichas ligas y confederaciones: o en otra qualquier manera han naſcido o naſcieren entre los perlados, y ricos hombres: y otras perſo-

¶ *Cofradias, y cabildos.* Adde. l. 6. titulo. 31. par. 2. l. 29. in curijs Madritijs Anni. 1534. Confraternitates ad bonum, & non malum finem, ſiue temporales, ſiue ſpirituales ſint; vt inter mercatores, ſcholares, vel homines certæ nationis, fieri debent, & cum conſenſu ſuperioris, & prælatorum authoritate, vt in præſenti Regia conſtitutione cautum exiſtit. & in. l. 1. ſupra eo. annotatum fuit. tex. in. l. fin. infra eo. Bar. in. l. fin. ff. de colleg. illici. & poteſtates locorum poſſunt compellere collegia ſeu cofraternitates, vt portent ſibi ſtatuta ſua, et ſi fuerit contra religionem & in perniciem reipublicæ, ea diſſoluet: imo & tale collegium, ſeu confraternitatem. Bart. per tex. ibi in. l. ſub prætextu. ff. de extraord. crimi. Bald. in capit. 1. §. cõuenticulam. de pace iur. firm. & in. l. 1. §. conuenticulam. de pace iur. firma. & in. l. 1. C. de monopol. & in. l. collegium C. de hæredi. inſti. Tradit Nicola. Boeri. in tract. de ſeditioſis. verſicul. Iuxta præmiſſa.

¶ Quæritur ergo, Vtrum confraternitates ſint licitæ? Reſpondeo concluſiue. Confraternitates clericorum, ſeu laicorum ad finẽ licitum factæ, & propter bonum ſunt licitæ, non alias. Archi. in c. ſiquis deſpicit. 42. diſ. Panor. & Fel. in ca. accedentes. col. 1. &. 2. de præſc. Petrus de Vbaldis in tract. De canonica Epiſcopali & parochial. q. 14. princ. Boeri. in tract. De ſeditioſis. §. quinto iuxta præmiſſa. Requiritur tamen, vt prædixi, ꝙ huiuſmodi conuenticula, ſeu confraternitates ſint approbatæ

batæ, & confirmatæ authoritate ſuperioris.

¶Quæritur inſuper, ad quem finem inuentæ fuerint confraternitates? reſpond. quod ad opera miſericordiæ, charitatis, & orationis, & huiuſmodi, vt optime declarat Petrus Vbald. in dict. tract. De canonica epiſcopali & parochiali. §. decimoquarto principaliter. tex. hic in illis verbis, *ſeyendo fechas ſolamente para cauſas pias, y precediendo nueſtra licencia, y authoridad del perlado.* De priuilegijs piæ cauſæ Tiraquel. in tract. De priuileg. piæ cauſæ. vbi plura cumulat.

¶*Lex Quarta.*

a ¶*Paz y ſoſsiego.* Seditioſi homines, qui perturbare contendunt quietem & pacem populi, ſunt huiuſmodi, de quibus in hac lege Regia. l. 1. & l. 2. C. de ſeditio. & eſt addendus Nicola. Boeri. in tract. de ſeditioſis. §. Secundo præſuppono. vbi videas.

nas qualeſquier no ſean oſados de prender ni prendan ni fieran a los labradores: y vaſſallos de ſus cõtrarios: ni les tomen algunos bienes : ni quemen caſas ni heredades ni les fagan otros agrauios : y qualquier q̃ matare, o liſiare algun labrador o vaſſallo: o apaniaguado de los ſobredichos o qualquier dellos: ſaluo en defenſion de ſu perſona: o ſi fuere dado por enemigo: o ſi fuere con ſus contrarios a pelear : que en tal caſo ſea penado por derecho: y no por eſta ley E ſi le quemare caſas o mieſſes a ſabiendas: o atalare viñas: que muera por ello : y padezca la muerte que deue padeſcer aquel que mata a otro ſin razon y ſin derecho: y ſi los firiere o prẽdiere ſin liſion de miembro: q̃ pague el que aſsi firiere tres mil marauedis de la moneda vieja demas de las penas en los derechos contenidas. Y ſi qualquier de los ſobredichos tomare a los dichos labradores vaſſallos, o apaniaguados contra ſu voluntad dineros: o pan: o vino: o carne: o ganados: o otra qualquier coſa de lo ſuyo, o les cortaren ſus arboles, o les fizieren otro daño o agrauio alguno malicioſamente que les reſtituyã lo que aſsi les tomaren y les paguẽ el daño que les aſsi fizieron con el daño y pena con el quatrotanto de pena: y ſino tuuiere de que pagar aſsi el principal como la pena: qne padezcan pena en los cuerpos ſegun que el juez viere que es la calidad del maleficio y las perſonas.

¶*Ley. IIII. Que el Rey da por ningunas las ligas y juramentos y pleytos omenajes ſobre ellos fechos.*

¶El Rey don Enrique. III. en Madrid. año de mil. ccc. xcj.

Porque el vedamiento de los dichos ayuntamiẽtos y ligas es ſeruicio de Dios y nueſtro y paz y ſoſsiego [a] de nueſtras ciudades y villas y lugares. Porende poniendo pena contra los tranſgreſſores: y por refrenar y punir ſu oſadia reuocamos y annullamos, y damos por

por ningunas y caſſas todas y qualeſquier confederaciones y ligas:y todos y qualeſquier juramẽtos y pleytos y omenajes que ſobre eſta razon ſon fechos haſta oy:o ſe fizierẽ de aqui adelante :y los declaramos por illicitos:y no valederos aſsi como fechos en nueſtro deſeruicio y cõtra derecho. Y defendemos que ninguno ſea oſado de guardar las tales ligas y confederaciones:juramẽtos y pleytos omenajes: ſopena de caer en mal caſo,aſsi aquellos q̃ demandaren que les ſean guardadas las dichas ligas y juramentos como aquellos que las hizierẽ y guardaren. Y qualquier qne lo contrario fiziere: quier ſea de eſtado grande o menor:que pierda la tierra y merced que touiere de nos. Y ſi fuere ciudadano de ciudad, o villa, que pierda todos ſus bienes para la nueſtra camara: y el cuerpo eſte a la nueſtra merced. Pero por eſto no entendemos defender las buenas amiſtades porque todos ſean amigos y viuan en paz.

¶Ley.V.Que los perlados y perſonas eccleſiaſticas no ſean de vãdo

¶El Rey don Enrique.IIII.en Toledo.Año de mil cccclxij.

NVeſtra merced y voluntad es, q̃ los nueſtros ſubditos y naturales viuan en paz:y cada vno guarde aquello que a ſu eſtado p̃teneſce a. Por ende mãdamos que los obiſpos y abades: y otras qualeſquier perſonas eccleſiaſticas no ſean oſados d̃ aqui adelante de eſcandalizar las ciudades y villas y lugares de los nueſtros reynos,ni ſe mueſtrẽ de

¶Lex.Quinta. ¶*Cada vno guarde aquello que a ſu eſtado perteneſce.* Sine partialitate, & acceptione perſonarũ,quæ non debet eſſe apud homines, præcipue qui habent munus iudicandi c.nouit. de iudic. Deute. 1. Ita magnum judicabis, vt paruum, nec erit apud te acceptio perſonarum vnuſquiſque ſecundum Apoſtol. 1. ad Cori. 7. in ea vocatione permaneat, in qua dignoſcitur eſſe vocatus capitulo.1. 21. quæſt.1. capitulo non oportet. 7. quæſt.1. capitu. placuit. 21.quæſ.2.glo. in. capitu. nullus.19. quæſt. 3. capi. licet.de regulari. cum dignitates in eccleſijs, præſertim cathedralibus ad conſeruandam augendãque eccleſiaſticam diſciplinam fuerint inſtitutæ, vt qui eas obtinerent, pietate præcellerent alijſque exẽplo eſſent, vt habetur in Concilio Tridentino ſub Pio Papa.4.celebrato. ſeſsio. 24. in can. incip. Cum dignitates. 12. in ordi. quo fit, quod ſolum in operibus miſericordiæ & iuſtitiæ, & cæteris ſimilibus, & non in alijs, quæ diſtractionem corporis & animi, & malum exemplum præ ſe ferunt ſe debent immiſcere. integritas enim præſidentium, ſalus eſt ſubditorum. in.d. Concilio. ſeſſio.6.capitu. 1. de reformatione & munus epiſcoporum eſt, ſubditorum omnium vitia redarguere. capitulo.1. ſeſsio.14. Optandũ enim eſt, vt ij, qui epiſcopale miniſterium ſuſcipiunt, quæ ſuæ ſunt partes, agnoſcant, ac ſe non ad propria commoda non ad diuitias, aut luxum, ſed ad labores & ſolicitudines pro Dei gloria vocatos eſſe intelligant. vt habetur in ſacro concilio præcitato ſeſſio. 24. capitu. 1.Quod decretum

Digitized by Google

vādo ni parcialidad: ni fagā ligas o monipodios[a]: ni para lo tal dencōſejo fauor, o ayuda por ſus perſonas ni con los ſuyos. E ſi lo contrario fizieren pierdan la naturaleza de nueſtros reynos: y aſsi como agenos del nogozen de las tēporalidades del nueſtro Reyno. Sobre lo qual dezimos q̄ entēdemos ſupplicar a nueſtro muy ſancto padre: para q̄ ſu ſanctidad mande que aſsi ſe faga y guarde y ponga ſententia de excomunion ſobre los q̄ lo contrario fizierē. Y por eſſe meſmo fecho pierdan la jurediction eccleſiaſtica: q̄ por ſi o por otros exercitaren ſobre las perſonas ſeglares: y que ſean auidos por perſonas priuadas y ſuſpenſas: y que ſus mandamientos no ſean complidos.

¶*Ley. VI. Que ningunas ligas ni confederaciones ſe fagan ſo color de cofadrias.*

¶Idem.

MAndamos y defendemos las dichas ligas y confederaciones que no ſe fagan ſo color de cofradias[b] ni hermandades: y las que faſta aqui ſon fechas que luego ſean desfechas

tum omnino videant domini Epiſcopi pro ſua reformatione, & vt ſciant ad quid tenentur ratione ſuæ conditionis & ſtatus, & euitent ſeditiones, odia, comeſſationes, & conuerſationes ſeculariū militum, & ea, quæ Dei ſunt, peragenda, peragāt hoſpitalitatis officium intendant, qui eccleſiaſtica beneficia poſsident. Conciliū Tridentinū. ſeſſi. 24. capitulo. 8. non concubinis. ibi cano. 14. ſeſ. 25. & eadem ſeſsio. 25. capitulo. 17. Cuius verba notanda ſunt. Nō poteſt ſancta Synodus nō grauiter dolere, audiens epiſcopos aliquos, ſui ſtatus oblitos, pōtificiam dignitatem non leuiter dehoneſtare, qui cum regum miniſtris, Regulis & Baronibus in eccleſia, & extra, indecenti quadam demiſsione ſe gerunt, & veluti inferiores miniſtri altaris, nimis indigne non ſolum loco cedunt, ſed etiam perſonaliter eis inſeruiunt. Quare hæc, & ſimilia deteſtans ſancta Synodus, ſacros canones omnes, conciliaque generalia, atque alias apoſtolicas ſanctiones ad dignitatis epiſcopalis decorem, & grauitatem pertinentes renouando, præcipit, vt ab huiuſmodi in poſterum epiſcopi ſe abſtineant: mandans eiſdem vt tam in eccleſia, quam foris ſuum gradum, & ordinem præ oculis habentes, vbique ſe patres, & paſtores eſſe meminerint, reliquis vero tam Principibus, quam cæteris omnibus, vt eos paterno honore, ac reuerentia proſequantur. Ad idem. l. 57. titulo. 5. part. 1. ibi, *Cuerdamente deuen los perlados traer ſus faziendas como omes de quien otros toman exemplo, aſsi como de ſuſo es dicho, y por ende non deuen yr a ver los juegos, aſsi como alançar, o bohordar, o lidiar los toros, o otras beſtias brauas nin yr à veer los que lidian. Otroſi non deuē jugar dados, ni tablas, nin pelota, nin tejuelo, nin otros juegos ſemejātes deſtos, porq̄ ayā de ſalir del aſſoſſegamiēto, nin parar ſe a verlos, nin a tener ſe con los q̄ juegan.* Vbi videbis Grego. Lopiū. ca. cum decorem. de vita & honeſt. cleri. & Cōci. Tridē. ſeſsio. 22. capi. 1. pag. 189.

a ¶*Nin fagan ligas, o monipodios* Monopolium, eſt conuentio pluriū hominū, ſeu mercatorū bono publico obuians. vt docet Feli. in c. accedentes col. 1. de præſc. Eſt enim contra rationem naturalē: quia præcludit viā benefaciendi proximo. Nam ſcriptū eſt Prouer. 3. Noli prohibere benefacere eū, qui poteſt: ſed ſi vales ipſe benefac. Et etiam eſt contra vtilitatem publicam. & in perniciem totius corporis myſtici, ideo merito puniri oportet l. 1. C. de monopol. & in præſenti lege. vt etiam per Rebuff. in conſti. Regijs Galliæ. tract. De magiſtris artificio. art. 4. gl. 2. n. 22. vbi monopolij pœnæ ponūtur. Et. 14. modis, quibus ſolet monopolium committi, explicat à principio dict. gl. 2. nu. 5. cum ſeq.

¶ *Lex Sexta.*

¶*So color de cofradias*. Adde dicta in l. 2. ſupra hoc

titulo

Digitized by Google

tit.l. 6. titu. 31. part. 2.l.29. in Curijs Madritijs. Ann. 1534. quæ has leges loquentes de confraternitatibus cõfirmat.

¶ *Titulus.* 12. *De his, qui contraueniunt iuſtitiæ.*

a ¶ *In rub. Iuſticia.* Quæ eſt virtus perfectiſsima tex. in authen. vt omnes obedi. iudic. prouinc. coll. 5. in princ.

¶ *Lex Prima.*

¶ *Embargar.* Concordat. l. 10. tit. 20. libr. ord. regis Alphonſi Compluti Anni. 1386. & ibi in l. 14. incipien. *Porque los alcaldes.* Et timor eſt vnum de quatuor propter quod iudicium humanum ſæpe peruertitur. vt Grego. ait in. ca. quatuor modis. 11. q. 3. Quatuor (inquit) modis humanum iudicium peruertitur. Timore, dum metu poteſtatis alicuius veritatem loqui perti meſcimus: Cupiditate, dum præmio alicuius animum corrumpimus:

y de aqui adelante no ſe fagan. Y mandamos q̃ la juſticia con quatro regidores de qualquier ciudad: villa o lugar dõde eſto acaeſciere fagan peſquiſa. Y ſi luego no ſe apartarẽ de la dicha liga y la deſfizieren: los que ſe fallaren culpantes ſeã preſos y con todos ſus bienes ſean traydos ante nos. Pero q̃ eſto no ſe entiẽda en las cofradias q̃ por nos: o por los perlados fueren aprouadas quãto a las coſas ſpirituales. Las quales dichas prouaciones mandamos que nos ſean noſtradas haſta dos meſes deſpues de la publicació deſta nueſtra ley. Y ſino las moſtrarẽ faſta el dicho termino que no valan: y incurran en las penas de las leyes de nueſtro Reyno que fablan de las ligas: y mandamos que las dichas cofradias ſeã ningunas: ſin las dichas aprouaciones.

Titu. XII. De los que van contra la juſticia. a

¶ *Ley. I. De los que matan o fieren a los del conſejo: o a los alcaldes de la corte: o a los adelantados o merinos mayores.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Año de mil ccclxxxvj.

La coſa que mas puede embargar b al conſejo del Rey y los juyzios de los juzgadores: es el temor y el recelo quando loan algunas perſonas porq̃ temẽ de no conſejar bien lo que deuen y los juzgadores de fazer juſticia. Y porq̃ los del nueſtro cõſejo: y alcaldes de la nueſtra corte y del nueſtro alguazil mayor c: y el nueſtro adelantado de la frõtera del Reyno de Murcia y los merinos mayores de caſtilla: y de Leõ: y del an

Odio, dum contra quem libet aduerſarium mo iuur: Amore, dum amico, vel propinquo contendimus præſtare auxilium not. glo. in ca. repellantur. de accuſ. in verb. amicitiæ. textu. in. cap. cum æterni. de ſententia & re iudica. libr. 6. & quæ de timore notat Diuus Tho. 2. 2. q. 125. in art. 1. 2. & tertio.

c ¶ *Nueſtro alguazil mayor.* Quæri poteſt vtrum idem ſit de his qui tenent locum Alguazelli maioris, & ſic de ſubſtituto, & ſubrogato in eius locum? Videtur quod nõ, quia expreſſio vnius caſus excludit alium non expreſſum. capit. ſuſceptum. de reſc. libr. 6. tum etiam ex. l. vndecima. in ordinatio. regis Alphonſi Compluti celebratis Anni. 1386. vbi pœna mortis tantum. & non aleuoſiæ imponitur contra peccantẽ aduerſus ſubſtitutũ.

ſtitutum. Ergo idem dicendū eſt in caſu noſtræ legis. & eſt. l. 2. infra. eodem titulo. & ſic punitur pœna mortis, & amiſsione bonorum interficiens iudicem ſeu Alguazellum. l. 7. tit. 13. &. l. 39. titul. fina. infra iſto libro. 8. non aleuoſiæ ſi fuerit de inferioribus, per præmiſſa, ſicut punitur in caſu huius legis. ibi, *que ſea por ello aleuoſo*. Limita tamen legem iſtam eo caſu, quo quis in rixa particulari orta inter iudicem & priuatum non ratione officij fuiſſet mortuus à particulari, nam iſto caſu non obtinet locum pœna huius legis. tex. eſt in præſenti infra in verſi. *Pero ſi qualquier*. & in. l. fin. infra eodem. quæ habuerunt ortum ab ordinationibus Regis Alphonſi Compluti celebratis anni. 1386. l. 14. ad fin. verſi. *Pero ſi qualquier*

daluzia: deuen ſer mas guardados por la fiança que en ellos tenemos porq̄ tienē nr̄o lugar en la juſticia. Defendemos q̄ ninguno ſea oſado d̄ matar ni herir niprē der aqualqier de los ſobredichos, y qualquier q̄ lo matare q̄ ſea por ello aleuoſo[a] y lo matēpor juſticia do quier q̄ fuere fallado y pierda todos ſus bienes para la nueſtra camara. Pero ſi qualquier delos officiales ſobredichos cometiere pelea no vſando de ſu officio que aya la pena que mandan los derechos ſegun fuere el yerro.

¶ *Ley. II. De los que fizieren los yerros de la ley ante deſta contra los lugares tenientes.*

Tenemos por bien que ſi alguno, o algunos hizieren en qualquier de las coſas, o yerros contenidos en la ley antes deſta contra los que anduuieren por los mayores juezes: o por qualquier de los ſobredichos: o cōtra los alcaldes mayores de toledo: o Seuilla: o de cordoua, o d̄ Iaē: o de murcia: o de algezira: o cōtra el alguazil mayor de cada vna de las dichas ciudades: ſi matare, o prēdiere que muera por ello y pierda los bienes. Pero que no caya por ello en pena de aleuoſo. E ſi hiriere q̄ pierda los bienes q̄ touiere: y q̄ ſea deſterrado para ſiempre del nueſtro ſeñorio. Y ſi alguno fiziere qualquier deſtos yerros contra alguno de los q̄ anduuieren por ellos: y q̄ ſi matare o prendiere q̄ muera por ello[b]: y ſi firiere maguer q̄ no mate q̄ pierda por ello la meytad de los bienes, y ſea deſterrado por diez años fuera de nr̄o ſeñorio.

deſtos. argum. eorum quæ nor. Innocen. in. capit. 1. de offi. delegat. & in. capit. capella. de priuile. & ex Ioann. Imol. in dict. capit. 1. col. pen. & final. l. 16. tit. 9. parti. 7.

a ¶ *Aleuoſo*. Adde quæ dixi in rub. in titulo ſecundo. & in. l. 1. ſupra hoc libro. 8. ordinamen. & in. l. fi: verbo. *ſean auidos por aleuoſos*. titulo. fin. libro primo. ordin. ſupra colum. 320 differentia inter traditionem & aleue eſt. l. prima. ad fin. titulo ſecundo. partita. ſeptima. verſiculo. *Es propriamnete*. Petrus Plaça de delictis capitulo. 21. numero primo. agit de proditore. Monta. in. l. 2. gloſſa prima. titulo decimoſeptimo. libro. 4. foro legum.

¶ *Lex Secunda.*

b ¶ *Muera por ello*. Idem probat. l. 5. verſi. *y qualquiera que matare*. infra eodem.

¶ *Lex Tertia.*

¶Lex *Tertia*.

a ¶ *Ayuntamiento de gentes*. Ad idem.l.fin.infrà co. ibi, *ni de fazer ayuntamiento, ni alboroto*.l.1.titu.vndecimo.iſto lib.8.ordinam.ſuprà. vbi dixi in gloſſa prima. Boeri.in tracta.de ſeditioſis. Plura ad huius legis interpretationem & cōmētum ſcripta reliquit. Quæri poteſt, Vtrū pœna hui⁹ legis locū habeat, ſi quis veniret cōtra iſtos iudices cū vno tantū homine armato? Videtur dicēdū q ſic. Nā vbi ſunt duo pluralis numerus cōpletur. l. vbi numerus. ff. de teſti.l. intercilla.§.fi.ff. de verb.ſignifi. Ergo qui coadunauit vnū hominē armatū incidit in pœnā huiusſlegis, & vtrū ſufficiat vnus in diſpēſatione, quæ loquitur in plurali, plura ponit Iaſo.in l. Gallus. §. quod ſi is.col.1. cū ſeq.ff. de lib. & poſt. Andre. Tiraq.in rep.l. ſi vnquā. verb. ſuſceperit liberos. nu. 185.C.de reuoc.dona. Sed cōtrariū eſt tenēdū. imò q requiruntur quatuor vel quinque homines armati, ad hoc, vt verba nrǣ legis verificentur, dū dicit, *Si alguno fiziere ayūtamiēto de gentes*. Sed vnus nō eſt huiuſmodi, quāuis armatus, ergo ad pœnā non eſt trahēdus, cùm de natura actus plures requirātur, vt dicatur turba, ſeu coadunatio gentiū. Et ita eſt in coī ſtylo vulgariū, q quatuor faciunt quadrillam, ſeu alboroto, & cùm inueniuntur cū armis etiā hora aliàs permiſſa ad deferendū arma iudex ea aufert, non aūt ſi eant tres tantùm. Ergo iſte modus intelligendi, & vulgo receptus, eſt recipiēdus.c.ex literis.de ſponſalib. præſertim cùm caſus incluſus pluraliter, excludit minorē, nempe quia noluit de ſingulari loqui, cùm ſit pœnale, tū etiam ex ſententia Bar. qui in terminis dicit in.l. Prætor.in princ.num.5.ff.vi.bono: rapto.citat.l. oues. ff.de abigeis. & idē Barto. in.l.1. n.2.ff.de probationi. in verſ. dicebat ſtatutū. Bal. in l. iube. §. ſin autē n.2. C. de incert. perſon. & ad Senat.C.Trebell. Non obſtāt in cōtrariū adducta, quia hic ſubiecta materia requirit plures, ibi non, ſed vnū ad implendā cōditionem, ſi ſine liberis deceſſeris, vel duos: nam in ore duorum vel triū ſtat omne verbū, ca.cùm eſſes. de teſtam. In noſtra lege conſideratur grauitas iniuriæ, quę lōgè maior eſt, cū ſit à plurib⁹, quàm ab vno.ex Bald. vbi ſupra. Nec obſtat.l.2. §.hominis.verſi.ſed ſi vnus.ff.vi.bono.rapto. Nā ibi loquitur de damno, non de iniuria perſonæ, quod damnum tantū eſt datū in cētū, ſicut in mille ab vno. Alexan. vbi hāc cōcluſionē probat, ita diſſoluit argumētū in.d.l.Gallus.§. quid ſi is. col. 2.num.4.ff.de lib.& poſthu. Quod eſt memoriæ mandandum ad huius regiæ legis declarationem.

¶Ley. III. *De los que fizieren ayuntamiento contra los contenidos en las leyes antes deſta.*

¶ Idem.

SI alguno fiziere ayuntamiento de gentes a con armas: o ſin armas que vengan contra los contenidos en las dos leyes antes deſta: que los que fueren fazedores del tal ayuntamiento ſean deſterrados por diez años fuera del nueſtro ſeñorio. Y los que fueren con ellos que ſeā deſterrados por vn año: y peche cada vno ſeyſcientos marauedis de la moneda vieja. Y ſi denoſtare a qualquier de los ſobredichos que peche dos mil marauedis de la dicha moneda y yaga dos meſes en la cadena.

¶Ley. IIII. *Contra los que cometieren a herir o matar a los contenidos en las leyes ante deſte deſta.*

¶Idem.

MAndamos que ſi algunos cometieren a los officiales contenidos en las dos leyes ante deſta: o a qualquier dellos para ferir, o matar: o deshonrar con armas, o ſin armas b

¶Lex *Quarta*.

b ¶*Con armas, o ſin armas*. Ad idē.l.12.& l.13.tit.20. in lib.ordinam. regis Alphonſi anni.1386. & ſic nullum hic conſtituitur diſcrimen ſiue fiat cum armis, vel ſine eis, vt conſtituitur in titulo.ff.& C.ad legem Iuli.de vi publi.vel priuat.

Digitized by Google

aunque no acabe el hecho que cometiere [a]: que por la oſadia ſi fuere hombre hijo dalgo o otro hombre honrado que ſea deſterrado por dos años fuera del nueſtro ſeñorio: y peche ſeys mil marauedis de la dicha moneda: y ſi fuere otro hombre que mantenga caſa yaga vn año en la cadena: y deſpues ſalga de nueſtro ſeñorio por los dichos dos años: y ſi fuere hõbre baldio que no aya caſa que le den cincuenta açotes: y yaga vn año en la cadena.

¶ Ley. V. *Contra los que fieren o matan, o vienen contra los juezes y juſticias de las ciudades, villas y lugares.*

¶ Idem.

Porque los alcaldes, y juezes y juſticias y merinos y alguaziles: y otros officiales qualeſquier de las ciudades, y villas, y lugares del nueſtro ſeñorio que han poder de oyr y librar pleytos: y complir la juſticia por ſi: o por otro puedan mejor y mas libremente, y ſin recelo vſar de ſus officios. Defendemos que ninguno ſea oſado de matar, ni de herir, ni de prender a qualquier de los ſobredichos [b]: ni de tomar armas: ni de fazer ayuntamiento ni alboroto contra el ni contra ellos: ni les defender ni embargar de prender aquel, o aquellos que prendieren, o mandaren prender. Y qualquier que matare o prendiere a alguno de los officiales ſobredichos que lo maten por ello: y pierda la meytad de los bienes. Si firiere que pierda la meytad de los bienes: y ſea deſterrado por diez años fuera del nueſtro ſeñorio:

a ¶ *Aunque no acabe el hecho que cometiere.* Nota quòd affectus punitur ad operationem ſemel deduct⁹, licet non ſit ſequutus effectus, quia per eum non ſtetit, & conſideratur volũtas & propoſitum in delictorum punitione. Et ita procedit. l. 2. verſi. *Por ende eſtablieſcemos.* tit. 13. infrà. eod. libro. 8. vbi videbis Deo duce in gloſſ. noſtra. & Angel. in l. eos. ff. de cuſtodia reorũ. verſi. Et nota hanc. l. contra effractores carcerum & contra cõſpirantes vt frangant, licèt nón ſit perfectũ flagitium, nam puniuntur veluti confeſſi de crimine. dixi in. l. 34. titulo finali. infra eod. libro octauo. ordinamen. in gloſſa. 1.

¶ Lex *Quinta.*

b ¶ *A qualquier de los ſobredichos.* Durante officio, vel eo finito intra tempus datum ad ſyndicatum, & ſic intra triginta dies ſecundùm ius noſtrum regiũ, vel quinquaginta de iure Romanorum: quia eo tempore cenſetur iudex, & debet gaudere eadem prærogatiua. arg. l. Diuo Marco. C. de quæſtio. & l. milites. eod. titu. Paris de Puteo. in tract. ſyndicatus. titul. de offic. ſyndicato. §. per ſyndicatores columna prima. numero tertio. vbi dicit, ꝙ officialis etiã depoſitus, appellatur officialis. Andr. Iſerni. ita cõcludit in conſti. regni. incip. Statuimus. De offi, magiſtri iudiciarij. Per quem vide Bald. in. l. obſeruare. §. proficiſci. columna quarta. numero ſexto. verſiculo. Septimò quæritur. ff. de offi. Proconſulis & lega. argumen. l. primæ. C.

mæ.C.vt cauſa poſt pub.adſit. Quod verũ exiſtimat, quãdo fuit offenſus ratione præteriti officij, alias non: nam ſtatutum dicens, ſi quis offenderit iudicẽ, debet intelligi præſentẽ, non eũ qui quondam fuit. vt.l.cui eorum.§.affinitatis.ff.de poſtuland. Adde quæ not. Floria.in.l.ſi putator.ff. ad legem Aquili. Vtrum hæc pœna ſit extendenda ad offendentem famulum iudicis? Et eſt dicendum, quod non. nam leges & ſtatuta pœnalia in ſuis terminis & nõ ad aliũ ſenſum ſunt intelligẽda, nec trahẽda

y ſi metiere manos a armas [a]: o juntare gentes [b] y viniere con ellas contra los officiales ſuſodichos que peche por ello ſeyſcientos marauedis de la dicha moneda: y ſea deſterrado por vn año fuera del nueſtro ſeñorio alli dõde nos touieremos por bien

¶ *De matar, ni herir, ni prender.* Hæc æquiparantur quanuis inter ſe differant. Tamen verbum, *matar, ni prender*, determinatur eius pœna. in verſiculo. *E qualquier que matare.* Et verbum firiere. infrà in verſi. *Si firiere que pierda.* Et verbũ, *ni tomar armas* infrà in verſi. *y ſi metiere mano a armas.* Et verbum *ni los defender ni embargar*, definitur in verſi. *E ſi le tomaren el preſo.*

Que le maten por ello. Concord.l.2. ſuprà. eod.&.l.14.tit.20.in ordinam.regis Alphonſi Anni.1386. Confirmatur. Nam qui manus intulit in Præpoſito, id eſt, Duce belli, capite puniendus eſt, augetur autem petulantiæ crimen dignitate Præpoſiti.l. omne delictum.§. qui manus. ff. de re milita. vbi gloſſ.in verb.dignitate.ca.1. vbi notat glo. verb. maximè ſacratis. de calumniato. & ius publicum offenditur in magiſtratibus & ſacerdotibus. c. ius publicum.diſtin.1. vbi dicit, Ius publicum eſt in ſacris, & ſacerdotibus, & magiſtratibus. & ſic eos lædens, ab omnibus poterit accuſari ſecundum glo.ibi.argu.tex.in capi.in primis ad fin. 2. quæſtio.1.& glo.in dict.cap.1.de calumnia. Ad idem eſt glo.in capit.cum bonæ.in verb.Læſerant. de ætat.& qualitat. Optimus tex. in.l. ſi quis in hoc genus.C.de epiſcop.& cleri. Vnde ſcriptum eſt, Qui vos audit, me audit. Et ad Roma.13. Qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. cap. qui reſiſtit.vndecima quæſtione tertia. De cuius intellectu eſt videndus Felin.in capit. ſi quando. numero ſecundo.de offi.delegat. Cardina. per text.ibi in capitu.fin.numero primo.23. quæſtione tertia Glo.fin.in capitul.non in inferenda.ead.cauſa & quæſtio. Si tamen præciperet rem iniuſtam, iudex, vel Princeps, vt contra immunitatem eccleſiæ, vel quòd iniuſtè notoriè præcipiat hominẽ occidi, vel huiuſmodi, & quando aggrauat contra iura, non eſt ei obediendum, imò reſiſtendum, cũ veniat contra præcepta Dei. Cardin. in capitulo ſecundo. numero ſecundo. diſtin.12.capitul. oues ſecunda quæſtione ſeptima. capit. Iulianus vndecima quæſtione tertia. Anchar.in cap.ſane.nume.2.d exceſsib. prælat. Et adde quæ not. Magiſt. ſententiarum in 4. diſtin. 44. cap. fin.text. in. c. ſi quando. de reſcri. Et adde. l. 1. & quæ ibi notauit in glo.1. titulo duodecimo. libro tertio. ſuprà.

a ¶ *Metiere manos a armas.* Iudici aliquid præcipienti non licet cum armis, nec ſine armis reſiſtere, cũ neceſſarium ſit ei obedire, defenſio erit illicita capit.2.de maiori.& obedi.capit. Iulianus. & cap. ſi dominus.& ca.qui reſiſtit.11.quæſt.3.reg. Quod quis mãdato.de reg.iur. lib.6. niſi eſſet notorium ſententiã, ſeu præceptũ eſſe iniuſtũ. vt eſt text.& gl.in.c.non in inferenda.23.q.3.Bal.in.l.addictos C.de epiſ.audien. Anchar.in reg.Ea quæ de regul. iur.lib.6.in princ.repeti.& quæ citaui in ſuperiori glo. Et aduerte, quòd quando executor ſine iudicis præcepto vult aliquem capere, vel bona apprehẽdere, licitum eſt ei reſiſtere, quia agit vt priuatus, ſine iudicis mandato procedendo. Ita Bart. in.l.prohibitum.C.de iur fiſc.lib.10. Quod qualiter ſit intelligendum, eſt addendus Panormi. in cap.ſi quando.de offi.delegat. Imol.in.l.ab executore. Quorum appell.non recip.& in cap. dilecto.de ſententia excõm. lib.6. & quæ notat Din. in regul. Quod quis mandato.de regul.iur.libr. 6. De dilatione armorum plura ſcripſi in.l. 2. gloſſ. verb. *Que ningunos hombres de apie trayan armas.* tit.14.libro.2.ordin.ſuprà in prima parte.

b ¶ *O juntare gentes.* Contra audentes gentes concitare & coadunare aduerſus iudices & rempublicam eſt rubri.C.de ſeditioſis, & ijs qui audent contra remp.in.l.1.& per totũ.& de eorum pœnis temporalibus & ſpiritualibus per Archidia. in cap.decet.de immunit.eccleſia.libro ſexto.verb. ſeditionem.text.in cap.ſeditionarios.46. diſt. Hoſtien. in capitul.fin.de teſtib. cogend. Boeri. in tracta. De ſeditioſis. Et iſti ſeditioſi dicuntur proditionem facere. Angel.in. l. prima. verſiculo. Sequitur in textu. in vrbe ſunt.columna prima. & in.l. qui vſque dolo.ff.ad legem Iuliã. maieſta. l. capitalium.§.ſolent quidã. & ibi gloſſ.ff. de pœn. vbi ponit exemplum in Bergollo Piſano, & Ioſeph.

Digitized by Google

Decurione Bononiæ, qui aduerſus quietem ciui-tatum ſuarum ſæpe conuenerunt, & populum cõcitauerunt. & text. in fina. verbis. in authen. De mandat. princip. §. fina. columna tertia. l. prima. verſicul. *Si alguno fiziere bollicio.* titulo primo, par. 7. l. 3. tit. 19. par. 2. verſic. *Onde los que tal aleuantamiento como eſte fazen, ſon traydores, y deuen morir por ella, y perder todo quanto ouieren.*

Y ſi le tomaren el preſo [a]: o le embargaren en qualquier manera: porque no le pueda prender y cumplirſe en el la juſticia que mereſciere: ſi el preſo que fuere tomado: o aquel en quien fuere embargada la juſticia mereciere pena de ſangre que aquel que tomo el preſo: y embargo la juſticia que reſciba eſſa meſma pena que el otro auia de auer: y ſi no mereſciere pena de ſangre mandamos

a ¶*E ſi le tomaren el preſo.* Facit capit. felicis. ibi, poſtea receptauerit, vel defenſauerit. de pœn. libro ſexto. cap. ex literis. de offic. delegat. gloſſ. in clem. Si quis ſuadente. verb. defenſauerit ad finem. verſic. Eſt alius defenſor. de pœn. & ſic talis eripiens hominem captum ne executio iuſtitiæ in eum fiat, tenetur eadem obligatione & pœna qua tenebatur debitor, ſiue ex cauſa ciuili, ſiue criminal. Confirmatur ex. l. quoties. C. de exactorib. tributo. libro decimo. Cuius verba notatu dignißima ſunt. Quoties quis & priuati debitor inuenitur, & fiſci abreptus ab vno officio, teneatur ad vniuerſi debiti ſolutionem, qui eum abſtulerit coerceatur, ac totius ſummæ exactionem in ſe ſuſcipiat, qui eundem auellendum, ſubtrahendumque crediderit. Quem ibi notant ad hoc Plat. & Luc. de Pen. ſubtrahentem famulum alicuius, qui inſeruire tenetur, ad intereſſe & dãnum hac occaſione ei illatum, teneri. l. fina. C. de operis liberto. vbi habetur, in redhibitione operarum maneat pœna in eum, qui libertum alienum recipiendum eſſe duxerit. & ibi glo. fina. & qui fuit cauſa ne debitum quis conſequi poſſet tenetur ſatisfacere creditori. dict. l. quoties. latè Iaſo. in. l. prima. §. quod prætor. & in. §. prætor ait numero primo. ff. ne quis eum qui in ius voc. & io. § pœnales. numero. 102. cum ſequentibus. Inſti. de actio. Ioan. Baptiſta Caccialup. in tract. De debitore ſuſpecto & fugit. quæſtione decima. princ. Hippolyt. ſingul. 137. & in repet. rubri. ff. de fideiuſſo. numero decimoſexto. Et in hac materia fac cõcluſiones reſolutiuas. Et ſit hæc prima. Eripiens violentum raptorem nondum confeſſum, conuictum, vel condemnatum, punitur pœna decem librarum auri. Text. in authent. vt omnes obed. iudi. §. arripiatur autem nullus. colla. 5. ¶Secunda concluſio. Eximens confeſſum & condemnatum de crimine, tenetur crimine læſæ maieſtatis. text. in. l. cuiuſcũque. vbi Bart. ff. ad legẽ Iuli. maieſta. & in extrauagant. Ad reprimendum. verb. tangat. Quam limitat quatuor modis Chaſſanæ. in conſuetudi. Burgund. rubri. prima. §. ſeptimo. in ver. *De ſimple reſcouſſe.* nu. 34 fo. 77. ¶Tertia cõcluſio. Eximens reũ maleficæ artis, ſeu magicæ, punitur pœna vltimi ſupplicij. l. fin. C. de malefic.

¶Quarta concluſio. Eximens captum à familia, vel carceratum in omnibus alijs caſibus quam ſupradictis puniendus erit illamet pœna, qua puniendus erat exemptus, Si præſens eſſet delinquens. l. prima. C. de his qui latro. occultaue.

¶Quinta concluſio. Eximens aliquem defacto de carceribus, qui non ſit reus alicuius criminis, ſiue ſit pro debito publico, ſiue pro priuato, tenetur de proprio ſoluere proprium debitum creditoribus. text. ſingul. in dict. l. quoties. Gomez Arias in. l. 64. numero nono. in ordinamen. Tauri.

¶Sexta cõcluſio ſit. Eximẽs de facto aliquem de carceribus, qui nec ſit reus criminis, nec pro debito incarceratus, cùm eximere de facto ſit perturbare iuriſdictionẽ iudicis, põt mulctari pecuniariter ſecũdũ poteſtatẽ iuriſdictionis. per rubri. ff. ſi quis ius dicẽt. nõ obtẽperau. & quod ibi vult Bar. in pen. q. & declarat Specul. tit. de ſentẽtiæ prolatio. §. ſpecies. verſi. Nũquid titulus. & etiã poteſt extra ordinem per arbitrium iudicis puniri. per l. 1. §. effractores. ff. de effracto. & expilat. ¶Septima cõcluſ. Reſiſtẽs officiali, & eũ offendẽs in perſonã, punitur grauiter, & tenetur ex iniuri ſibi illata. Guid. Papa deciſ. 557. Et has oẽs. cõcluſiones poſuit Bart. Chaſſa. in. d. rubr. 1. §. 7. fol. 77. col. 3. & 4. Aduertẽdũ tñ. eſt, qđ. de iure nouißimo committens quodcunque delictum quod ſapiat reſiſtentiam formalem, vel feriens iudicem, eo caſu quo ſecundum qualitatẽ delicti veniebat imponenda pœna corporalis tradẽdus eſt ignominioſè

per

Digitized by Google

per vias publicas & etiam mittendus ad triremes per ſpacium octo annorum, niſi grauitas delicti exigat maiorem pœnam, vt probat. l. ſeptima. titulo vigeſimo ſecundo. libro octauo. recopila. Limita, quando aliquis damnaretur ad mortem, & fuiſſet interpoſita appellatio ab eo, vel cõſanguineis, iuxta. l. non tantum. de appellatio. ſi iudex vellet exequi poterit reſiſti ne faciat, & eximi à manibus ipſius impunè, quia procedit vt priuatus poſt interpoſitam appellationem, per quã ceſſat eius iuriſdictio. Innocen. in capitul. ſi quando de offic. delegat. reputat ſingul. Bald. in. l. addictos. C. de epiſcop. audien. Angel. & Iaſon. num. 108. in. §. pœnales. Inſti. de action.

q̃ por la oſadia q̃ fizo

¶ Limita etiam in Cardinalibus, qui habent ex priuilegio, vt ſi obuient damnatum ad mortem, & ductum ad eius executionem, poſſunt de conſuetudine ipſum eximere. Bald. & Salice. in dict. l. addictos. Capol. caut. 2. Marian. Socin. in tracta. de citatio. articulo trigeſimoquinto. quæſtione quinta. Hippolyt. ſingul. 273. & in. l. prima. columna tertia. C. de falſ. Andre. Barbat. in capitul. quærenti. numero decimonono. de offi. delegat. quamuis ipſemet Barb. in tract. de præſtanti. Cardin. velit contrarium in nona quæſtio.

¶ Quæritur, Quis quamuis de facto captum non defenderit, tamen de iure ipſum defendit, vt eſt aduocatus, vel procurator, vtrum incurrat in huius legis pœnam? Reſpond. quòd non ſecundum diſtinctionem ſingularem poſitam ab Hoſtien. & Ioan. Andr. in capitul. propoſuit. de clerico ex com. gloſſ. in capitul. pro illorum. vbi Ioan. de Imol. & docti. de præbend. Gulielmus de Monte Lauduno. in clementina prima. de exceſſ. prælat. Paul. in dict. clementina prima. de pœn. Quod eſt verum, niſi ex forma reſcripti, ſeu commiſſionis, vel mandati contrarium appareat. Hoſtien. & Ioan. Andr. in citato. capitul. pro illorum. ¶ Quæritur præterea, Quid ſi quis interfecerit bannitũ reum captum à iudice, an teneatur pœna ordinaria delicti? Videtur quòd non: nam cum ſit bannitus & hoſtis ciuitatis vbi cunque fuerit inuentus, licuit impunè occidere. l. quarta. titulo decimotertio. infrà iſto libro octauo. De quo per Bartol. in. l. in laqueum. ff. de acqui. rerum dominio. columna prima. vbi de hac quæſtione agit plene. & in. l. cuiuſque. numero quarto. ff. ad leg. Iuli. maieſtat. Sed dic, quòd eo ipſo quòd eſt captus, & in poteſtate iudicis bannitus habet fiduciam, & ab aliquo impunè occidi non poteſt. Bartol. in dict. §. in laqueum fin. verbis. & in. l. eiuſdem. §. transfugas. ff. de ſicar. & in. l. legis Iuliæ. ff. ad leg. Iuli. de vi priuat. Bald. in. l. libertus. ff. de ſtat. homi. Ioan. de Anani. numero ſexto. & ibi Felin. in capitulo. cùm iuramento. de homicid. Hippolyt. in l. prima. numero tertio. ff. de ſicat. & in ſingu. 150. & in practi. §. aggredior. numer. vigeſimo quarto.

contra la juſticia a: que

¶ Quid autem in bannito condemnato, qui ducitur ad ſupplicium, an liceat eum interficere? Reſpond. quòd non poteſt occidi ab aliquo priuato, ſeu à familia poteſtatis. Bald. in. l. addictos. numero tertio. C. de epiſco. audien. & in. l. fin. C. de maleſic. & mathemat. Hippolyt. in. l. prima. numero decimotertio. ff. de ſicar. & in dicto. §. aggredior. numero quarto. Bald. in. l. fideicommiſſa. §. ſi quis. ff. de legat. tertio. Carcerati enim ſunt ſub curiæ protectione, nec impunè offendi poſſunt. l. fin. C. de cuſtod. reorum. Bartol. in. l. in laqueum. fin. verbis. ff. de acqui. rerum dominio. Ergo tunc eripiens, ſeu offendens bannitum, tenebitur pœna huius legis.

Quæro etiam, Vtrum Alguazellus, vel eius familia poſſit delinquentem offendere, vulnerare, vel occidere ſi ſe defendat, & nolit permittere, vt capiatur ab eo? Reſpond. quòd poſſit: quia illicita eſt defenſio, vbi iuſta eſt offenſio, & ſic ſi non vult acquieſcere capturæ iuſtæ, poterit occidi a familia, ſi aliter capi non poſſit, ne ſit eius vita nocina vlterius periculum ignoſcentibus, & excidium miſerabilibus. capitul. eſt iniuſta. vigeſima tertia. quæſtione quarta. Bald. in. l. fin. C. de exhiben. reis. per. l. ſi ſeruus. C. de his qui ad eccleſ. confug. Si autem non reſiſtit, Alguazellus non debet malefactorem percutere, quando capit eum, vel poſt capturam non debet eum turpiter ducere, vel percutere, alias erit puniendus. eſt. l. 132. ſtyli. argum. l. fina. C. de his qui latron. occultau. in verſicul. Si verò poſt exhibitionem. De hoc dubio, vtrum liceat miniſtris iuſtitiæ delinquentem defendentem ſe cum telo percutere, & occidere, ſunt addenda plura, quæ congerit Boeri. deciſion. 170. & Thom. Gramma. deciſio. quadrageſima prima. incip. Duo ſeu tres. vbi concludunt poſſe cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ. Ex Imol. in. l. ex conſenſu. §. fin. column. antepe. ad fin. ff. de appell. Alexan. ad Bald. in. l. fin. C. de exhib. reis.

a ¶ *Contra la juſticia.* Secus ſi aduerſus offendentem, vel ſuos coadiutores, nam iſto caſu non haberet locum tex. iſte, quia à talibus bene poteſt quis defendere vicinum, aut propinquum, ne per eos occidatur. in capit. dilecto. de ſententia excommu. lib. 6. not. gloſſ. in clementina. 1. de pœn. & gloſſ. & doctor. in. l. quoniã multa. C. ad leg. Iul. de vi publi.

publi. Montalu. in. l. 1. titul. 17. libr. 4. fori legum in gloſſa final.

a ¶ *Hombres hijos dalgo.* Nota nobiles in pœnis corporalibus mitius puniẽdos fore, quam ignobiles: ſecùs in pecuniarijs pœnis. De qua materia eſt

ſi fuere hombre hijo dalgo[a] que eſte medio año en la cadena y ande fuera de nueſtro ſeñorio por dos años. E ſi no fuere ſijo dalgo: que yaga por vn año en la cadena y ande fuera de

tex. in. ca. cũ quidam. de iur. iur. gloſ. in. cap. homo Chriſtianus. 40. diſt. vbi habetur, q. licet in pœnis inferẽdis ſit dignitati deferendum l. ſecundũ glo. in capitu. qui contra. 24. q. 1. illud tamẽ procedit in foro contentioſo, ſecus tamen eſt in foro conſcientiæ, in quo magis punitur qui eſt doctus, quam indoctus: & qui eſt in dignitate, quam qui non eſt in dignitate. per gloſſ. in dict. cap. homo. quæ ad hoc debet allegari. & eſt ſingul. ſecundum Andr. Siculum Barb. in tracta. De præſtantia Cardin. 1. part. quæſtion. 10. Baſilica. num. 3. Franch. in. cap. accuſatus de hæret. lib. 6. Quòd autem nobiles in pœnis pecuniarijs plus puniantur quàm ignobiles, & in criminalibus mitius, eſt gloſſ. & omnes in dict. cap. cum quidam. gloſſ. in cap. non cogantur. 41. diſt. gloſſ. in capitulo primo. §. ſi ruſticus. verſiculo. Si miles ruſticum. in verb. aut diuino. vbi not. Bald. Alber. & Præpoſit. de pace tenend. l. properandum. §. ſin autem vtrinque. vbi Barto. & alij. C. de iudi. Et plures alios, qui hanc partem tenent, refert Andre. Tiraquell. in tract. de pœnis temperand. cauſ. 21. numero vigeſimoſeptimo. & ibi numero vigeſimo octauo. Huius dicti rationẽ ponit idem in tract. de nobilitate capitulo vigeſimo. numero. 120. Ioan. Arce ab Otalora in tract. De nobilitate. 5. part. princ. capitul. fina. numero quarto. vbi ponit plura priuilegia nobilitatis cauſa in dicta. Et aliqua in propoſito tradit Antonius Queſada libr. 1. diuerſarum quæſtionum capitulo decimoſeptimo. per totum.

¶ Fallit tamen in certis caſibus, nempè in proditore hæretico, & in alijs, de quibus per Otalor. vbi ſuprà poſt Felin. in capitul. paſtoralis. in princip. de offic. de lega. & per Bonum Curtil. in quinta parte priuilegio. 1. in ſuo nobilitatis tract. & in pœnis relatiuis, verbigratia; ſi nobilis accuſet plebeium, nec probet delictum, eadem omnino pœna punietur, qua puniri debuiſſet plebeius, ſi delictum probatum fuiſſet. vt eſt text. in. l. ad commentarieuſem. C. de cuſtod. reo, & ibi gloſſa. vbi Bald. in vtraque lectura. ſcilicet in prima columna vltima. verſicul. Vltimò formar. & in ſecunda

nueſtro ſeñorio por los dichos dos años: y ſi ouiere quantia de. xx. mil marauedis: o dende arriba q̃ peche ſeyſmil marauedis. Y ſi menos ouiere de xx. mil marauedis q̃ pierda la quar-

lectura. columna prima. & Angel. in. l. Athletas. §. Item calumniator. in fi. ff. de his qui not. infam. Guil. Cun. in. l. ſecunda. & ibi Bald. in fin. C. de fid. inſtrum. Anani. in capitulo. ſuper his. columna penultima. de accuſat. Felin. in dicto capitul. cum quidam. columna tertia. verſicul. Quarta declaratio. de iure iurando. & in capitulo paſtoralis. colũna ſecunda. verſicul. Octauo fallit. de offic. delega. & in capitul. cùm dilectus, columna penulti. de calumni. Iaſo. conſil. 144. columna fin. libr. ſecundo. & vide Ioan. de Anani. in dicto capit. cum dilectus. columna vltima. verſiculo. Quæro circa prædicta. & Tiraquell. de pœnis temper. cauſa. 21. numero. 30. Idem dicas, ſi in cauſa criminali falſum depoſuerit contra plebeium imponendo crimen hæreſis, vel huiuſmodi, nam pœna talionis ad inſtar criminis erit puniendus per præmiſſa. l. 83. Tauri. ibi, *que al tal teſtigo aueriguãdoſe como fue falſo, le ſea dada la miſma pena en ſu perſona y bienes* vt fecit Daniel contra teſtes falſos iudices ſenes & teſtes in caſtiſsimam Suſanam, vt habetur in hiſtoria apud Danielem capitulo decimotertio. Et ſic ignis morte & confiſcatione bonorum & infamiæ erit caſtigandus, vel furca, vel alia pœna, qua accuſatus eſſet puniendus, ſi non conſtaret de eius falſitate.

¶ Et hoc ſecundum ius diuinum & humanum inferenda eſſet abſque miſericordia. Plura autem videbis apud Tiraquell. de nobilitate. capitulo vigeſimo. numero. 104. & de pœnis temperand. cauſ. 21. numero primo. Quid autem ſit hidalguia & hidalgo, & aliqua alia ſcitu digna ponit Otalora de nobilitate. 2. part. capitulo ſecundo. num. 3. Dixi in. l. 1. titulo ſecundo. lib. 4. ſupra in gloſſ. 1.

¶ Et eſt notandum, quòd in regno ſolet practicari, quòd ex vno delicto commiſſo per nobilẽ, vel plebeiũ, nobilis decapitatur, ſeu iugulatur, & ple-

Digitized by Google

& plebeius laqueo ſuſpenditur. notat Bar. in. l. de ſertorem. §. pœna militum. nu. 1. ff. de re milita, Et plures refert idem probantes Tiraquel. de nobilitate. c. 20. num. 107. Et probat pœnam laquei ignominioſiſsimam, viliſsimam, atq; fœdiſsimam omnium pœnarū. ex Bal. in rub. de offi. deleg. col. pen. verſ. Cōtra notoriū. & in. l. oēs. & ibi Plat. C. de delatori. lib. 10. Angel. in authen. Sed nouo iure ante ſi. C. de ſeruis fugit. Tiraquell. vbi ſuprà. n. 106. Iterum in illo tract. d̄ pœnis tēpe. cau. 31. numer. 3. id quod dixerat multis ante ſeculis Euripides in Helena.

Turpes quidē laquei ſublimes, Et ſeruis indecorum exiſtimantur.

perpetuos carceres poſsit teſtari, vide Hippoly. ſingul 465. incipien. Dubitarunt alias doctores:

c ¶*Tiempo ſin nueſtro mandado.* Simile in. l. relegati. ff. de pœnis. vbi Bartol. dicit, ꝙ relegato, ſeu exuli nullus pōt cōcedere cōmeatū, nec remeatū, niſi ſolus Princeps, tamen ſecūdùm eum ibi notanter eſt dicēdū, ꝙ ex cauſa bene poſſet ciuitas, quæ poteſt condere ſtatuta, dare licētiā talib⁹ redeūdi, & etiā quilibet alius iudex ex cauſa, nempe ſi eſſet accuſatus de aliquo maleficio ꝓpter qđ præſentia eius eſſet neceſſaria. Et eſt addendū, quod notat idem Bart. in. l. is q reus. ff. de publi. iudic. Faciunt quæ notātur in. l. nō oīs. §. fin. ff. đ re milita.

ta parte de los bienes. Y ſino tuuiere bienes[a], que eſte vn año en la cadena[b]. Y que ſalga fuera de nueſtro ſeñorio, por quatro años. Y ſi aquel, o aquellos que fueren deſterrados en qualquier manera de las que dichas ſon entraren en nueſtro ſeñorio: ante del dicho tiẽpo ſin nueſtro mandado[c] que le ſea doblado el deſtierro. Y ſi porfiare la tercera vez que le maten por ello. Y ſi alguno matare a los Alcaldes[d], o a los alguaziles, o merinos que eſtouieren por los mayores en las villas. O a los alcaldes. O a los jurados de las aldeas que lo maten por ello. Y peche ſeyſcientos marauedis de la dicha moneda Y ſi firiere, o prendiere[c] a los alcaldes o a los alguaziles o merinos que eſtouieren por los mayores en las villas. Que peche mil marauedis: y ſea deſterrado por dos años fuera del nueſtro ſeñorio. Y ſi no ouiere de que pagar la dicha pena: que yaga vn año en la cadena y deſpues ſea deſterrado por dos años como dicho es. Y ſi firiere o prendiere alguno de los alcaldes, o jurados de las aldeas que ſea deſterrado por vn año fuera del nueſtro ſeñorio: y

a ¶*Si no tuuiere bienes.* Notaquòd non habēs in bonis, luit in corpore. l. quicūq; & ibi gloſſa. C. de ſeru. fugi. & in regu. Peccatum. de regu. iur. lib. 6. ſentit gloſ. in. c. ſicut dignū. de homic.

d ¶*E ſi alguno matere a los alcaldes.* Suprà habitū fuit đ pricipalib⁹ iudicibus, nunc verò de eorū locūtenētib⁹ & de officialibus oppidanis & ruriū.

b ¶*En la cadena.* Nota hic ſecundū ius regni carcerē pœnā eſſe. Quod regulariter eſt cōtrariū de iure nam ad cuſtodiā deputatur. l. 1. & l. fi. C. de cuſtodi. reorum. Tamen fallit in caſu huius legis. Et de iure Canonico, cùm carcer eſt perpetuus. capit. quāuis. & ibi. gl. de pœn. lib. 6. Et vtrū dānatus ad

e ¶*Firiere o prēdiere.* Diuerſa ſunt hæc verba, & operationes, quāuis iſta duo æquiparātur. *De las aldeas que ſea deſterrado.* Nota ꝙ leuiori pœna punitur inſultus, ſeu exceſſus contra iuratos ruriū, quā cōtra officiales, vel eorū locū tenētes in ciuitatibus. nā ex perſona, loco & tēpore iniuria iudicatur atrox. §. atrox. Inſti. đ iniu.

peche ſeyſcientos marauedis demas de la pena que el fuero māda: y ſino ouiere de q̃ pechar: que yaga medio año en la cadena: y ſea deſterrado por vn año como dicho es. Y de la pena de los bienes y de los dineros en eſta ley: y en las leyes ante deſta contenidos en que cayeren los que fueren contra los dichos oficiales ſea la meytad para la nueſtra camara a: y la meytad para los q̃relloſos. Pero ſi qualquier de los ſobre dichos cometiere pelea: no vſando de ſu officio: que aya aquella pena que mandan los derechos ſegun fuere el yerro que hiziere.

Titu. XIII. De los homicidios b.

¶ *Sea la mitad para la nueſtra camara.* Cū pœna ſit impoſita pro crimine, & venit fiſco applicanda, ſiue agatur ciuiliter, ſiue criminaliter d citur pœna criminalis. gloſſ. & Bar. in. l. 3. ff. de ſepulc. violat. gloſſ. & doct. in. l. ſi qua per calumniam. C. de epiſco. & cleri. Panormi. & docto. in rub. de iudi. Et idem Panormi. in capitul. ex literis. in fin. de probat Bart. in. l. Agraria. ff. de termino mot. Et eſt communis ſententia. Si tamē pœna non fiſco, ſed tātū parti eſſet applicāda cauſa ciuilis, & nō criminalis. glo. in dict. l. tertia. verb. aureorū. Imol. in rubri. ff. de public. iudic. Iaſo. in rub. C. de iudi. Dixi in gloſſ. rub. in titulum primum. de iudicijs. columna. 726. verſic. Tertio modo iuxta prædicta quæro de alia. Non vſando de ſu officio. l. prima. verſi. Pero. ſuprà eo. Idem probat. l. 10. in ordinamen. de Alcala anni. 1386. text. gloſſ. & Dinus in regul. Ea quæ fiunt à iudice. Et ibi Petr. Anchar. columna ſecunda. ad fin. num. 1. de regulis iuris. libro ſexto ponit optimam reſolutionem, & diſtinctionem.

¶ *Titulus. XIII. De homicidijs.*

b ¶ *Homicidios.* Homicidium autem eſt hominis peremptio, iuſtè, vel iniuſtè facta. capitulo. homicidium de pœnitentia diſtinctione prima. Hoſti. in ſumma iſtius titul. §. 1. Alberi. in dictionar. verb. Homicidium. Archiep. Florent. 2. part. titulo ſeptimo. capitulo octauo. l. prima titulo octauo, part. ſeptima. Dixi, iuſtè, Quia aliquando fit ad neceſſariam defenſionem ſui corporis. Clementina vnica. de homicidi. vel à iudice exequendo pœnam à iure ſtatutam aduerſus criminoſum, in quo eſt meritum id faciendo ex zelo iuſtitiæ. Nam qui malos percutit in eo quod mali ſunt, & habet vaſa interfectionis, vt occidat peſsimos, miniſter Dei eſt. capitul. qui malos. capitul. iudex. capitu. homicidas. cap. ſi homicidium. 23. quæſtion quinta. Et probatur Numerorum. 25. & Eccleſiaſt. 45. & in. 1. lib. Machabæo. in quibus locis laudatur pius vir Phinees, qui interfecit duos peccantes in peccato luxuriæ. Etiā Saulem à ſe repellit, eo q̄ præceptum Domini non impleuit non occidēdo Agag. 1. Regu. capitulo decimoquinto. Recti iudices facientes officium ſibi cōmiſſum quēadmodum debent, magis merētur, quā fratres prædicatores, vel alij religioſi, ſecūdùm Hoſtien. in procemio ſummæ columna quarta refert Alber. in. l. prima. & ibi Iaſo. ff. de iuſtitia & iure. Gregori. Lopez in. l. prima. titulo quart. part. 3. l. 23. titul. 22. ea. 3. parti. Vnde beatus Chryſoſto. ſuper Matthæ. 44. homilia. col. pen. inquit. Volo enim maiori gloria virtutū coruſcare vos, qui in medio vrbis verſamini, quā illos, qui mōtes, & eremos petierūt. Et ſubdit. Quare ſic? quia magna hinc vtilitatē cæteri cōſequūtur. Tū ex hac iuſta cauſa efficiūtur iudex, teſtis, procurator, & huiuſmodi irregulares. vt in gl. c. quātos. 51. diſt. vel in alijs caſibus, in quibus quis pōt aggreſſorē impunè occidere. Dixi, iniuſtè. Quia homicidiū voluntariū fuit cōmiſsū dolo malo animo occidēdi. l. 1. in princ. l. diuus. & l. in lege. ff. ad legē Cornel. de ſicar. c. 1. §. ſi quis hominē. de pace tenend. c. ſicut dignū. de homic. Angel. de malefic. verb. ſcienter & doloſe. Ex illo homicidio ſequitur pœna vltimi ſupplicij. quā mortem appellamus. Exodi. 21. Qui percuſſerit hominē volens occidere, morte moriatur. Gen. 4. & 9. Leui. 24. & Nume. 35. Matthæ. 26. Conuerte gladium tuum in locū ſuū: omnes enim qui acceperint gladiū, gladio peribunt. Et Ioā. in Apocalypſi. 13. Qui in gladio occiderit

oportet

oportet cum gladio occidi. Et eſt tex. in capitulo primo. prout litera iacet. de homic. tex. in. l. 3. ibi, homicida, parricidaque quod fecit, ſemper expectet. C. de epiſcopa. audi. l. vni. in princ. C. de rap. virgin. ibi: & mortis merito damnatur ſupplicio, cum nec ab homicidij crimine huiuſmodi raptores ſunt vacui. l. eiuſdem. §. legis Corneliæ. ibi: ſed ſolet hodie capite puniri. &. l. qui cædem. ff. ad legem Cornel. de ſicar. l. ſi quis fortè. §. fina. ibi, aut vitam adimant. ff. de pœn. §. item lex Cornelia. ibi: homicidas vltore ferro perſequimur. Inſtit. de publi. iudi. l. prima. ff. de parricid. l. quoniam multa facinora. C. ad legem Iuliam. de vi. lepen. C. ad legem Cornel. de ſicar. l. prima. C. quando lice. vnicuique ſine iudic. vindicare. in illis verbis, mortem quam minabatur excipiat. l. tertia. C. de his qui ad eccleſ. confugi. vbi dicit text. nulla erit noxa. ſi is, qui ex ſtatu ſeruili in hoſtis & homicidæ conditionem tranſilijt, ſit occiſus. text. in capitulo primo. §. ſi quis hominem. de pace tenend. & eius vio. & in capitulo primo. verb. homicidium. iunct. gloſſ. de pace tenenda inter ſubditos & iura. firm. in vſib. feudo. glo. in l. Gracchus. C. ad legem Iul. de adult. capit. omnis autem lex. ibi, vt qui cædem fecerit, capite plectatur. diſtinctione tertia. Chaſſan. in conſueto. Burgund. fol. 13. colum. ſecunda. numero. 3. Anto. Gomez in tracta. De delictis. capit. tertio. numero primo. Iacob. Boulen. in repe. l. capitalium. §. famoſos. num. 26 ff. de pœnis. Tradit Corne. conſi. 181. numero primo. lib. quarto. l. 15. tit. octauo. partit. 7. l. 1. &. l. 2. titulo decimoſeptimo. lib. 4. foro legum. l. 102. ſtyli, & l. 2. & 3. iſto tit. infrà. Homicidium autem grauiſsimum peccatum eſt inter vniuerſa peccata, quæ homines inter ſe inuicem committant: vt optimè probat Domini. de Soto de iuſt. & iure, lib. 5. quæſtio. 10. articu. 3. verſic. Meritò. vbi vide. ¶ Vnde infertur, quòd pro homicidij pœna non valet ſtatutum imponens delinquēti certam ſolutionem pecuniariam, ſed eſt imponenda pœna mortis. Hoſti. in. c. fin. de conſuetudi. quem ibi ſequuntur Anto. & Lanor. Archid. Lap. & Domini. in cap. fin. ne cle. vel monach. lib. 6. Bald. in. l. cunctos populos. C. de ſum. trin. Ana & Felin. in rubri. de homic. Preti. conſil. 58. columna quinta. verſi. Ad hoc reſpondeo. numero decimo. Roman. ſingu. 706. Iudex poteſtatis. ſecundum nouiſsimam impreſsionem. 714. Hippolyt. ſing. 665. niſi me fallat, vbi dicit, quòd plures doctores tenent valere tale ſtatutum. & additio. ad Rom. dict. ſingul. 714. dicit communem opinionem eſſe, ibique citantur plures tenentes tam affirmatiuam, quam negatiuam partem. Sed negatiua videtur verior, quia de iure diuino & humano pro homicidio voluntario venit pœna mortis: ergo ſtatutum diſponens contrarium non valet, quia præſtaret occaſionem delinquendi, ſi pecunijs poſſent rei ſe liberare à culpa homicidij. igitur non valet. l. conueniri. ff. de pact. dota lib. nec capitulū ſecundū. de delictis puero. probat contrarium, cùm pœna pecuniaria ibi eſſet ſtatuta vltra pœnam ordinariam delicti, nō alias. Et Caim primus omnium hominum homicida fratris Abel, intellexerit mortis pœnam propter homicidium inferendam: & ſic iure, & lumine naturali ductus Geneſ. 4. Omnis igitur, ait ad Dominum, qui inuenerit me, occidet me. Tum etiam, quia pœna debet eſſe correſpondens delicto, ſed pœna pecuniaria quantuncunque grauiſſimæ quantitatis, eſt mitior, & inæqualis pœnæ corporali debitæ pro crimine homicidij. Ergo inualidum eſt tale ſtatutum. Montalu. in reperto. ad Panor. in verb. ſtatutum ſeu conſuetudo. Sed tamen communiter tenetur validum eſſe tale ſtatutum, vt firmat Ludouic. Carrer. in pract. verb. Homicidium. vltim. num. 12. Et additionator ad Rom. in dict. ſing. 714. qui plures authores idem tenentes adducunt. Et multis modis limitant hāc concluſionem Matthæ. de Afflict. in deciſ. 287. numero tertio. tenet, quòd iuriſdictionem habēs pro homicidio ex conſuetudine præſcripta, poterit ponere pænam pecuniariam. ex gloſſ. in capitulo ſecundo. de delict. puero. Lucas de Pen. in. l. 1. C. de deſertoribus lib. 12. ¶ Homicidium autem eſt duplex, voluntarium, & caſuale. vt Ioan. de Ana. & Felin, notant in rub. de homicid. De homicidij materia quam plurima reſoluta comperies apud Ludou. Carreri. in practi. verb. Homicidiū. Et AEgidium Boſsi. in practica tit. De homicidio. & in tit. De mandato ad homicidium. Anto. Gomez. in lib Var. reſol. tract. De delictis Petrus Plaça in tract. De delictis. c. de homicidio. 9. & 10 Matthæ. de Afflict. in c. 1. § iniuria punitur. in. 4. notabi. De pace iuram. firmand. vbi vide omnino. & in tit. De pace tenenda. §. ſi quis hominem. vbi ponit caſus, in quibus, non liceat, & liceat occidere, & ſucceſsiuè de occidēte aliquē in duello. Et de materia ipſa duelli, adde Conciliū Tridentin. ſub Pio. IIII. ſeſſ. 25. c. 19. vbi ſub multis pænis vſus deteſtabilis duellorum, tam ſpiritualibus quàm temporalibus eſt prohibitus. Eſt etiam notandum, quòd ab omni irregularitate contracta ex quocunque crimine grauiſsimo etiam reſeruato Papæ, dum tamen ſit occultum, & non deductum in iudicio, & prætereà, quæ ex crimine homicidij voluntarij prouenit, poterit epiſcopus in foro conſcientiæ diſpenſare, vt habetur in Cōcil. ſupra dicto Tridentino ſeſſ. 24. ca. 6. Cuius verba ſingularia & pijſsima ſunt hæc. Liceat epis in irregularitatibus oibus & ſuſpēſionibus, ex deli-

cto occulto prouenientibus,excepta ea.quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentioſum, diſpenſare, & in quibuſcunque caſibus occultis,etiam ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, delinquentes quoſcunque ſibi ſubditos, in diœceſi ſua per ſe ipſos, aut vicarium ad id ſpecialiter deputandum, in foro conſcientiæ gratis abſoluere, impoſita pœnitentia ſalutari. Idem in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tãtum,non eorum vicarijs, ſit permiſſum.

Sed dubiũ fuit, cùm quis ſine deliberatione, nec voluntate occidendi hominem præcedente propter accidens verborum, quod contingere ſolet in via,vel aliàs,cum hominibus cholericis, & impatientibus,& malè modeſtis ſucceſsit rixa & homicidium in eremo, vel alio loco ſecreto fuit ſequutum, vtrum Epiſcopus poſsit diſpenſare cum illo homicida, qui magis caſu, quàm præuentione hominem occidiſſe fertur, cùm tantum exceptio ſit de homicidio voluntario. Videtur quòd in cæteris locum habeat relaxatio & diſpenſatio in foro animæ iuxta formam prædicti Concilij. argu.l.cùm prætor. ff. de iudic. capit. nonne. de præſump.tota vis eſt huius dubiæ quæſtionis, an homicidium præuentione, & ex animo antea deliberato ſiue per diffidationem, ſiue per inſidias ſit dicendum voluntarium, an etiam commiſſum inopinatê propter iram ſuperuenientem ex verbis,vel factis hominis occurrentis,qui fuit in cauſa iræ,vt ſæpe fieri ſolet,in ludo, in laudatione alicuius literati, in obuia alicuius incogniti de nocte, qui ſine cauſa vult me manifeſtum facere, & diſcooperire pallium,præſertim inter iuuenes,& ſcholares de nocte ambulantes. Et videtur quòd ſit caſuale, cum defuerit voluntas præuenta ad caſum occidendi, tum etiam, quia cauſa rixæ fuit occiſus propter ſuam inurbanitatem: Tum etiam fuit cauſa iræ,quæ hominem excuſat,cùm præcipuè homines cholericos in illo momento quaſi furioſos & alienos ab omni iudicio reddat,vt experientiã docet. Tum etiam, quia potius continet defenſionem,quàm offenſionem ex parte occidentis in ſpecie propoſita:quò fit,quòd interfectus potiùs ſui ipſius tanquam aggreſſor dicatur interfector & homicida, cum ira & rixa ex ſua culpa proceſſerit,& ex ſuo vitio per continuationem ſui vitij & audaciæ garrulitateque per quam fuit aucta,ſicut virtus augetur per continuationẽ bonum operantis.l.ſeruis legatis. §. ornatricibus. ff.de leg.3.vbi omne artificium recipit incrementum per exercitium. Barbat. in capit. fin.columna ſecunda, de conſuetudi. Ergo cùm ſit extra mentem & animum committentis, non erit dicendum voluntarium,imò inuoluntarium, & caſuale. Et ſic non eſt iſte caſus exceptus à cõcilio, cùm dicat, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario. Et ita eſt intelligendus text. in capitu fin.ibi,præter reos homicidij. de tempori. ordinat. Tum etiam, quia licèt dediſſet operam rei illicitæ, vt in ludo, ex quo diſſenſiones prouenire ſolent, cum tamen ad iocum & delectationem ſit eius cauſa principalis,ſi caſu aliud euenerit caſuale erit cenſendum, cùm fuerit inuoluntarium. Quod probo authoritate Exod. cap. 21. faciens differentiam inter voluntarium, & caſuale,ſic dicens, Qui percuſſerit hominem, volens occidere, morte moriatur, qui autem non eſt inſidiatus, ſed Deus illum tradidit in manus eius, conſtituant illi locum, in quo fugere debeat. Et ſic quamuis non ſit immunis ab irregularitate, quia verè homicidium commiſit, & non ſe defendendo propria defenſione, iuxta Clement. vnic. de homicid.nec fuit in dolo in illo facto damnato homicidij, cum requiratur dolus ad irregularitatis incurſum. cap. is qui. in. §. is verò. vbi dicit Domini. irregularitas non contrahitur ſine dolo. de ſententia excommunic.lib. ſexto. Notat Martin.Nauar.in capit. accepta. oppoſit. 8. illatio. 9. num.34.de reſtit.ſpoliat.& in rep.cap. cum contingat. pag.161. verſi. ſecunda deciſio. de reſc.& in manuali confeſſorum.cap.25.num.70. & capitulo vigeſimoſeptimo num.74. Couar. in repet. clem.Si furioſus.1.part.§.1.num.4.verſic.Secundò hic diffiniri poterit. de homicid. Si ergo fuit abſque dolo,& occultum tale crimen, cum etiam Alphonſ.Caſtren.lib.2.de poteſta. legis pœn. ca. fin. voluerit ex delicto omnino occulto nullam irregularitatem contrahi,quamuis eius opinio nõ ſit vera, vt aduertit in propoſito doctiſsimus Marti.Nauar.in Manuali confeſſorum.cap. 27. num. 139. verſ. 22. *quanto a la diſpenſacion.* tamen cum concurrant duo caſus, inuoluntarij ſcilicet,& occulti,non dubito,quin Epiſcopus poſsit hanc irregularitatem prouenientem ex homicidij crimine in ſpecie propoſita diſſoluere in foro animæ conſcientiæ. Vltimo pro hac mea ſententia adduco authoritatem grauiſsimi Cardinalis Caietani in 2.2. quæſtio.65.artic.8.in reſponſ.ad tertium. Sic formaliter loquentis. Quantum tamen ad authoritatem diſpenſandi in irregularitate, multum refert,quia priuilegiati, quibus conceſſum eſt diſpẽſare cũ irregularibus,niſi ſit ex homicidio voluntario contracta irregularitas,poſſunt diſpẽſare cum irregularibus propter homicidium caſuale, quamuis culpabile,ſiue dando operam rei licitæ ſibi debita adhibita diligentia, ſiue dando operam rei illicitæ. Ex quibus verbis apparet epiſcopũ in caſu noſtro diſpẽſare poſſe cũ homicida cùm potius ſit caſuale & inuoluntarium, quàm voluntarium, & occultum iuxta concilij conceſsionem.

Salua

Salua ſaniori ſententia ſæpè conſultus poſt publicationem concilij, ita reſpondi. Ira enim extrahit hominē à ſepſo. l. 29. tit. 10. part. 2. Vnde nullus leo, nulla ſic vipera viſcera queunt humana laniare, vt hoīs iracūdia, vt inquit B. Chryſoſto. ſuper Matth. hom. 4. fol. pen. & in epiſt. Iaco. 1. Ergo cū fuerit in cauſa occiſus, non eſt imputādū ad voluntatē occidētis, ſed ad occaſionē quā ad iram dedit occiſus.

¶ Prætereà occidens autho rixæ, non tenetur pœna mortis, quia ad ſuā defenſionem fecit argum. l. 1. §. cum arietes. ff. ſi quadrup. pauperi. fecisſ. dicatur, l. itaq; ſi ſeruum. & l. ſciētiam. §. 3. ff. ad legē Aquil. l. item. C. quando lice. ſe ſine iudice vindicar. Gandin. in tract. maleficio. de pœnis reorum, col. pen. n. 60. Marcus Anto. Blancus in practi. criminali pag. 842. n. 65. Si ergo ad defenſam fuit facta, & ſic ſine culpa præcedente homicidiū caſuale, & non voluntarium iudicandū erit in ſpecie propoſita.

¶ Ley I. *Del que matare, o firiere en la corte del Rey.*

¶ El Rey dō Alōſo en Madrid. El Rey D. Enrique II. en Toro.

Porque la nueſtra corte, como fuente de iuſticia, a deue ſer ſegura a todos los que a ella vinieren y a todos los q̄ en ella eſtuuierē: Mādamos y ordenamos, que qualquier q̄ en la nueſtra Corte, o en el nueſtro raſtro, matare, o firiere b, que muera por ello: Saluo ſi

¶ *Lex Prima.*

a ¶ *Fuente de iuſticia.* A qua iura, & non iniuriæ ſemper emanire ſolent, cum ibi ſit Princeps, qui eſt lex animata. l. 27. & l. 28. tit. 9. par. 2. vbi habetur, cur dicatur Curia: vbi Princeps ibi ſecuritas. l. 1. C. de his qui permiet. iudi. non appell. in illis verbis, in ſacro comitatu noſtro nihil timere potuiſti. vbi per hæc verba notat ibi Bald. l. 2. ti. 16. part. 2. vbi Gregor. López. verb. *La corte.*

b ¶ *Matare o hiriere.* Occidens, vel percutiens aliquē in curia regis, pœna mortis eſt puniendus, niſi fuerit ad defenſionem. Iſtam tamen legem non ita ſeuerè intelligendā cenſet Greg. Lop. in. l. 3. tit. 16. part. 2. ſed reſtringendam eſſe ad percuſsionem lethalem, cum durū eſſet pro ſola percuſsione hominem pœna mortis afficere, & ſufficiēs tali caſui eſſet pœna amputationis manus, per. l. 5. titul. 16. part. 2. ſecundum quam eſt iſta intelligenda, dū dicit. *Otroſi mandaron, que ſi vn ome honrado mataſſe à otro, à tres migeros, de derredor del lugar do el Rey fueſſe, que es vna legua, que murieſſe por ello: y no muriendo de la ferida, que le cortaſſen la mano.* Confirmatur ex. l. 2. infra hoc tit. quæ quando voluit pœnam mortis imponi pro vulnere expreſsit, licèt mors non eſſet ſequuta. Item vulnerans aliquem infra pacis edictum, punitur in amputatione manus. c. 1. de pace tenend. & eius violatoribus. verſ. ſi quis aliū. Ergo percutiēs in curia, vbi eſt ſecuritas, præ dicta pœna, & nō mortis p vulnere tantum, nō lethali erit puniendus. l. ſed poſteriores. ff. de legib. Et eſt benignior opinio, quæ ſequenda eſt in dubio. l. pen. ff. de pœnis. c. odia. de regu. iur. lib. 6. Quanuis hæc lex vt iacet, eſſet intelligenda, & ſi dura ſit, ppter percuſsionem lethalē, vel nō. Nā quando qs mittit manū ad enſem, ſeu gladium ad rixam contra aliquē in curia ſine aliqua percuſsione, ponit pœnam amputationis manus. Ergo diſtinguitur ille caſus in impoſitione mortis propter grauitatē delicti, cum affectus fuit deductus ad effectu propter percuſsionē, & nō ceſſabit mortis illatio per percutientem, a caſu ſi. noſtræ legis, in quo cū affectu nulla fuit percuſsio. Et quæ pœna ſit puniēdus dehoneſtans, vel percutiens aliquem, vel occidens in præſentia Regis, eſt. l. 2. ti. 16. par. 2. vbi incurrit in crimē proditionis. æſtimatur enim atrox iniuria, quando fit in conſpectu Prætoris. l. Prætor edixit. §. fi. ff. de iniur. §. atrox. Inſti. de iniur. quanto fortiori ratione erit atrociſsima, qn̄ fit in præſentia Principis, qui eſt iudex iudicū, vt dicit glo. in. l. ſi quis decurio. C. de decurio. lib. 10. Gregor. Lop. in d. l. 2. verb. *Faria traycion.*

¶ Quæritur. Quādo dicatur crimen in curia commiſſum, ad hoc, vt pœna huius regiæ cōſtitutiōis puniri debeat. Videtur, quòd in loco vbi eſt Rex, & tria milliaria, quæ vnam leucam faciunt in circuitu. l. tertia. titu. 16. partit. 2. l. 25. tit. 26. par. 2. ibi. *Quāto faſta vna legua, que ſon tres mil paſſos.* Paſſus, vt ait Iſidor. eſt menſura quinque pedum. glo. in cap. ſicut antiquitus. in gloſſ. paſſus. 17. quæſt. quarta. & dicit, quòd pes, eſt ſpacium quindecim digitorum. Hodie tamen dicitur fieri in Curia, quod eo in loco fit, & in quinque leucis. l. ſecunda. tit. 11. lib. 1. ſupra. ibi, *Entro en nueſtra corte, la qual corte declaramos que ſea cinco leguas en derredor, ſegun es coſtumbre.* Gegorius Lopez in. l. 3. verbo. *que es vna legua.* tit. 16. part. ſecunda. Et ſic Curi

Regis,

fuere en ſu defenſion o en los caſos por derecho permiſſos a. Y eſto meſmo dezimos que muera por juſticia aquel que fuere conuencido de furto, o robo b, en la dicha nueſtra Corte, o ſi fuere tomado y deprehenſo con el hurto, o robo. Otroſi mandamos que qualquier que ſacare cuchillo, o eſpada para reñir, o pelear con otro, que le corten la mano c.

Regis intelligitur cum quinque leucis in circuitu. ¶Quæritur, Vtrùm Curia dicatur, ſi Rex abſens ſit, ita vt homicida intrans in eam excuſetur à pœna? Videtur quòd vbi eſt Rex actu, vel habitu, id eſt potentialiter, quamuis ſit extra illum locum, dum tamen ibi ſit conſilium Regis, quod dicitur Curia ipſius, & ſic præſentia, vel abſentia Regis, non conſideratur, ſed ſedes ipſius Curiæ, vbi reſidẽt Cõſiliarij, & Sũmus Præſes ad diſtribuendam iuſtitiã, & ibi eſt Rex per potẽtiam, & ſic ſuo nomine dimanant prouiſiones. Ergo intrãs illo in loco, etiã ſi ſit Rex alibi, incidit in pœnam poſitam à lege, vt eſt exemplum de. l. 8. infra eo. Tum, quia competit nomen Curiæ, ac per conſequens diſpoſitio ad Curiam relatam, eiuſque fauorem. Tum etiam ex doctrina Barto. in. l. qui tibi. num. 3. ff. de auro & argent. legat. dicentis ſtatutum puniens intrantem palatium Capitanei, locum habere pœnam aduerſus intrantem eo tempore, quo erat abſens à palatio Capitanei. Et hanc partem tenendam exiſtimo, quamuis Greg. Lopez dubiũs indeciſam reliquerit in. l. 27. verb. *El lugar*. tit. 9. par. 2. Ex quo infertur, quòd prohibitus quicquam facere in Curia ſub pœna, ſi contra prohibitionem venerit, ſiue Rex in Curia ſit præſentialiter, ſiue per repræſentationem, & in quinque leucis in circuitu, luet pœnam. Quod eſt notandum pro intellectu huius. l. 1. & l. 8. cum ſimili. infrà hoc tit.

a ¶*Caſos por derecho permiſſos*. De quibus in. l. 4. vbi vide infrà eod. & rubr. 7. lib. 1. in conſtitutio. Neapolitanis.

b ¶*Conuencido de furto, o robo*. Fur, ſeu Latro captus in furto, ſeu deprædatione, vel de ea conuictus in Curia Regis, etiam ſi ſit primum furtum, debet mori naturaliter pro tali crimine. Iſta pœna eſt rigidiſsima, ideo exiſtimat Gregor. Lopius de conſuetudine non ſeruari, quamuis de hoc inquirendum ſit à practicis Curiæ, hoc eſt, à iudicibus maleficiorum (vulgò *Alcaldes del crimen.*) Ita ipſe in l. 3. in gl. fin. tit. 16. part. 2. Et ideò furtum cõmiſſum in Curia, eorum arbitrio, attento loco Curiæ, & perſona delinquentis, & illius, cui fuit res furata, erit relinquẽda punitio, arg. d. l. 3. tit. 16. par. 2. & quæ ibi not. Greg. Lop. in verb. *Segun aluedrio*.

c ¶*Le corten la mano*. Similis pœna infligitur in l. 3. tit. 16. par. 2. & in auth. Sed nouo iure. C. de ſeruis fugi. Sed quæritur, vtrũ dextera, vel ſiniſtra ſit amputãda, vel infirma & arida? Ratio dubitãdi ea eſt, qa in eo, quo quis peccauit, & qđ fuit cauſa delinquẽdi, ſicuti fuit manus ſana & dextera, eſt amputanda; cũ fuerit in vitio. c. in ſit. ibi, Cũ in eo puniendus ſit, in quo deliquit. de appel. vbi gloſſ. verb. indignũ. cap. literas. de tẽp. ord. c. paſtoralis. de iure patro. ca. prouida. de elect. li. 6. tx. in auth. De ſtatutis cõtra liber. eccl. §. oẽs peregrini. in illis verbis, vt in eo puniantur, in quo deliquerũt. l. Iulian. §. ex facto. ff. de vulg. & pupil. gl. in. §. Itẽ furd. verſ. ſæpe enĩ. verb. amictũt. Inſti. quib. non eſt permiſ. face. teſtam. Igitur cũ in manu deliquit, vt amplius nõ delinquat cum ea, eſt optimũ, ac iuridicũ vt amputetur, & nõ illa quæ nullum crimẽ cõmiſit, vt delicta ſuos teneãt autores Matth. Afflict. li. 3. cõſt. Neapol. rubr. 54. n. 1. & lib. 1. rub. 12. n. 21. fol. 50. col. 1. & Bal. in authen. Sed nouo iure. tenet iſtam partẽ, quòd fortior, quæ præſumitur fuiſſe cauſa delicti, eſt amputanda, & non debilior. Tamẽ benignior pars in pœnis inferẽdis ſeq debet. & hmõi eſt, illa; quæ vult ſiniſtrã, vel aridã eſſe amputãdã, & non vtilẽ & potẽtiorẽ ipſi reo delinquẽti: ergo ſiniſtra, vel arida erit amputãda. Et idẽ de pede, vel auricula, vel dẽtibus: nã ſi vnus eſſet amputãdus, debilior, & infimior erit præſcindẽdus, vel auricula, vel ſi dẽtes eſſent quintãdi more Hiſpanico, inutiles, & magis corrupti eſsẽt auellẽdi, & ſatisfit legi dicẽti, amputetur manus, &c. in genere. Secùs ſi in ſpecie diceret manus cũ qua cõmiſit delictũ: nã cũ ſit certa & expreſſa à lege, nõ eſt locus dubitãdi, ſed & ſi dura, ſeruanda eſt, quia ita ſcripta reperitur. l. proſpexit. ff qui & à quib. Et quòd ſiniſtra, & illa, in qua minùs poteſt, ſit amputãda, tenet gl. in. d. authen. Sed nouo iure. verb. vna ſola manus. vbi Iacob. Butri. Alberi. Salic. Angel. & Paul. idem probant. Ioan. Andr. in regu. In pœnis. de regu. iur. lib. 6. in Mercurialib. Alberi. 3. par. ſtatuto. quæſt. 60. Angel. in. l. tertia. §. Labeo. ff. arb. furtim cæſar. per illum tex, & c. ſicut vrgeri. 1. q. 1. Et eſt communis opinio

Digitized by Google

opinio ſecundũ Alciat. de præſumptio. 3. regula. præſumptio. 45. nu. 13. Greg. Lopez in l. 3. tit. 16 par. 2. Vaſcolet in tract. diuidui & indiuidui. fol. 2 col. 2. Raphael Fulgoſ. in d. authẽ. Sed nouo iure Auguſt. in additio. ad Ang. Areti. in tract. de delictis. verb. quis ſi nõ ſoluerit. n. 4. fol. 287. c. 4. vbi dicit eodem quibus cõciuit cõſti. Neapolit. lib. 1. ti. 12. de percuſsione illicita cum armis. cuius verba ſunt. Siquis aliquẽ cum armis prohibitis ſupradictis pcuſſerit, ita, ꝙ percuſſus ex percuſsione ipſa minimè moriatur, percuſſor manum, cum qua percuſsit, amittat. æquũ eſt enim in ea parte corporis plecti maleficũ, cum qua legis & imperij veneratione cõtempta, maleficiũ perpetrauit. & in. c. 1. ſi quis alium intra pacis. de pacie tenenda & eius violato. lib. 2. feudo. ibi, manus ei amputetur. & ſic fit punitio in eo membro, per quod factum fuit delictum, licet totus homo fuit ille qui deliquit. Quia dicit. S. Thom. 2. 2. q. 58. artic. 1. in reſpõſ. ad ſecundum. Non enim propriè dicitur, ꝙ manus percutiat, ſed homo per manum, ſicut dicimus, quod non propriè dicitur, ꝙ calor calefaciat, ſed ignis per calorẽ. Facit ad hoc bonus tx. in. c. ſi pctũ. de pœnitẽtia. diſt. 1. & ſic intelligitur illud, quod ſuprà dixi, ꝙ punitur quis in quo deliquit. vt in. l. 3. C. de ſeruis. fug. vbi ſeruus pæna pedis ppter fugã punitur. Facit tx. in authen. Oẽs peregrini, C. cõia de ſucceſſ. l. reſcriptũ. ff. de his quib. vt indig. l. qui bona. §. ſi quis. ff. de dam. infect. l. 2. C. de exact. tributo. l. conſenſu. C. de repudi. ca. ſi compromiſſarius. §. pen. de elect. lib. 6. ¶ Quæritur, Vtrum caſu quo requiratur percuſsio ad ſeparationem manus, ſufficiat modica aut leuiſsima inciſio cutis etiam ſanguinolenta? In quo dubio gloſ. & Matth. de Afflict. in conſtit. Neapolitan. lib. 1. rubr. 12. nu. 2. qui reſpondent quòd nõ. nam ſtatutum faciẽs mentionẽ de percuſsione cũ ſanguine, nõ habet locũ in percuſsione ſanguinolenta, vbi eſt leuiſsima cutis ſciſſura, ideò leuis cutis ruptura nõ dicitur vulnus. Bald. in. l. ſi prædium. col. 1. C. de ędilit. actioni. Et appellatione vulnus, non venit vulnuſculum. Alexan. in. l. denunciaſſe, §. quid tamen. ff. ad. l. Cornel. de ſicar. faciũt multa, quod modica nõ ſunt in cõſideratione. de quibus per Andr. Sicul. in repet. rub. de reb. eccleſi. non alien. col. 6. & in conſi. 10. col. quinta. & conſilio, 40. col. 14. & conſil. 57. col. 5. lib. 4. Matthæ. de Afflict. in c. 1. §. præterea. in gloſſ. 1. quæ ſit prima cauſa beneficij amittend. & in d. lib. 1. rubr. 12. n. 3. Quod eſt notãdum pro intellectu huius legis, dum ſuprà dicit (*heriere*) quia vulnuſculum nõ eſt in conſideratiõe, vt prædicti per pluta locis præcitatis firmant.

¶ *Ley. II. De los que mataren, o firieren ſobre aſſechanças.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Año de mil ccc. y lxxxvj.

ACaeſce muchas vezes que algunos hombres eſtan aſſechando[a] para ferir o matar a otro, o fazer fabla, o conſejo para ello y fierẽ aquellos que eſtan aſſechãdo y atendiẽdo para los ferir, o matar, o ſobre ꝙ fue fecho el cõſejo, o la fabla. Y eſtos tales deuen auer mayor pena, que los que fieren en pelea: porque los derechos mandan que eſtos ta-

¶ *Lex Secunda.*

a ¶ *Aßechando.* Per inſidias percutiens, ſeu vulnerãs aliquem, quamuis percuſſus de vulnere non moriatur, propter grauitatem delicti pœna mortis punitur. Hoc probat hæc regia conſtitutio, quæ punit ambulantem per inſidias contra aliquem ſi res ſit deducta ad effectum mortis, nam non ſtetit per offendentem, quo minus mortem inferret, cũ ipſum vulnerauerit. & iſta. l. originem ſumpſit ab ordinam. de Alcala regis Alphõſi Anni. 1386. titu. 22. l. 1. Cõfirmatur ex. l. is qui cum telo. C. ad legem Corneliam de ſicar. & §. Item lex Cornelia. de Sicarijs. Inſtit. de public. iudi. vbi Ioã. Fab. Quæ leges de generali conſuetudine à pluribus Doctoribus dicitur non eſſe in vſu, vt quis morte afficiatur ex affectu, ſi non ſit ſequutus affectus. nam hoc locũ habet, quãdo non peruenit inſidiãs ad actũ proximũ, veluti ad vulnus, ſed tãtùm ambulabat armatus cauſa occidendi hominem, nec extraxit enſem, ſeu arma alia, ſecus tamen in noſtro caſu, cùm talis ambulans cauſa occidendi hominem per inſidias peruenit ad vulnus, & ſic ad actum proximum, & per eum non ſtetit, quominus occiderit ipſum, cùm vulnerauerit animo occidendi, licèt occidere non potuit, eſt puniendus pœna huius legis, quaſi habeatur delictũ pro perfectè commiſſo, cùm fuerit propoſiti occidendi, & deuenerit ad actum morti proximum, & ſic per eum non ſtetit. Ita Ioan. de Platea. in dict. §. Item lex Cor-

Digitized by Google

lex Cornelia. nu. 54. verſi. Item loquitur hîc de eo. Caſus eſt de hoc in,l. 1. §. D. Adrianus. ff.ad legem Cornel.de ſicar.ibi Et qui hominem nō occiderit,ſed vulnerauerit,vt occidat,pro homicida damnandum.l.aut facta.§.euentus.ff.de pœn. Si tamē non peruenit ad actū proximū, ſed captus fuit ambulando in inſidijs, erit puniendus extraordinariè arbitrio iudicis.l.1.ff.de extraord.crimini. ſecundum Plateā vbi ſuprà. Additio. ad Bald. in. d. l. is qui cū telo. Sit ergo concluſio. Inſultus cum telo animo occidēdi ,ſi peruenit ad actū proximū, punitur pœna homicidij, vt in hac lege. Si tamē nō peruenit ad actū propinquū,punitur extraordinariè , vt dixi.& d. l.is qui cū telo.in iſto caſu licèt de iuris rigore procedat,tamē nō ſeruatur de cōſuetudine,ſcdm Bal. ibi.& Hippol.n.14.& Barba.in l.4 §.Cato.col.3. verſ.in tx.ibi,fecerit.ff.de verb.obli. Greg. Lop. in.l.2.ti.31.par.7.Iacob.Boulenc.in repe.l. Capitaliū.§.famoſos.n.75.ff.de pœn.vbi multa cōperies ad huius legis cōprobationē. Et ponit regulā q͏ punitur affectus , licèt nō ſequatur effectus.Et ponit vndecim limitationes à.n.78.cū ſeq.de hoc per Ant.Blancū in pract.crimina. §. Quartò præmittendū eſt.n.1.cū ſeq.pag.851.Ant.Gomez.in tract de delict.c.3.n.30.vbi dicit,q͏ iſta lex communiter practicatur,cū quis inſidioſè,proditoriè, &per aleuoſiā ambulat cū armis,&cū vulnerauit, quāuis nō moriatur,erit tn̄ propter qualitatē aleuoſiæ pœna mortis puniendus. § Sed dubitatur, Quis vulnerauit hominē lethaliter, an ſtatim delinquēs poſsit accuſari tanquā homicida ad pœnā mortis? Rn̄dendū eſt q͏ nō,ſecundū Ant.Gomeſ. in.d.c.3.n,31.quia ante mortē non eſt nata actio, nec accuſatio.argu.l.cedere.ff.de verb.ſignif. in.l. illa ſtipulatione.&.l.ex hoc iure.ff.de verb. obli. Et in expreſsis terminis probat Bart. in.l. damni infecti.§.Sabini.col.2.nu.4.Et ibi Ang.Paul.Cuman.& Roma.ff.de dam.infect.Anani.in.c.ſignificaſti.2.de homicidi.col.2.Hippolyt. latè in practi. crimin. §. Et quia, num. 26. ſingulariter per Nicola. Boeri. deciſi. 323. n.6. verſi. Et ecōtra vulneratus & qn̄ quis ex ſola percuſsione punitur pœna mortis nēpe ſi quis per cutiat imaginem, aut tabulam.in qua eſt imago Chriſti , aut virginis Mariæ.vel ſanctorū.tex. in.c.2. §. fina. de offic. ordi. lib. 6. Ang.in l. ex ſenatus. ff. de ſicarijs. Hippolyt. in practi.Et quia n.25.Et quod affectus non puniatur,niſi ſequuto effectu de cōſuetudine,excepto in crimine læſæ maieſtatis, tenet Alexandrin,in.c.fin,nu.7.deſponſ.& in.c. ſuper hoc. num. 2. De eo qui cognou. conſanguin. vxor.ſuæ.Et quæ notat de vulnere mortifere illato Angel.in tract.maleficiorū. verb. vna alia percuſsione.nu.2.Aliæ plures quæſtiones in materia adaptabis ad hanc legem ex Anto.Gomeſſ. in dicto tract.de delictis.cap.3.

les ſean tenidos a pena de muerte, aſsi como ſi mataſſen. Y porque en algunos lugares por fueros y por coſtumbres no ſe vſan aſsi : y por eſto ſe atreuian muchos a fazer los tales yerros. Porende eſtableſcemos que qualquier,o qualeſquier que por aſſechanças, o ſobre cōſejo, o fabla fecha, firiere a alguno que muera por ello : maguer q̃ aquel a quien firio no muera de la herida.

Ley.III. Del que matare a otro que muera por ello, aunque ſea en pelea.

§ Idem.

EN algunas delas villas, y lugares đ nr̄os Reynos han de fuero y de coſtūbre q̃ quien matare a otro en pelea a: que lo den por enemigo đ los parientes, o peche el o-

§ *Lex.* III.

a § *A otro en pelea.* Occidēs aliquē etiā in pugna, nō obſtāte cōtraria cōſuetudine,eſt pœna mortis puniēdus.Hoc dicit,nā habuit volūtatē occidēdi,ideoq; pœna mortis tenetur.l.4.infrà eo.imò diffidatio eſt phibita,&duellū ſub multis pænis.De pæna diffidātis aliquē vltra mortis eſt pæna oīm bonorū.Ant.Gom.in tract.de delic.c.3.n.12.de duello.in ti.de pugnāti.in duello.in volu. Decretaliū. Et habetur in Cōcil.Trid.ſeſ.25.c.19.incip.Deteſtabilis duellorū vſus.Et ſecundū Senecā.2.de ira. Nefas eſt nocere patriæ : ergo cuicunq; nā vnuſquiſque homo pars patriæ eſt , ſanctæ enim ſunt partes

Digitized by Google

partes, ſi vniuerſum eſt venerabile, & ſic poſſumus omnem hominem defendere. cap. dilecto de ſenten. excom. lib. 6. Andr. Iſernia. in. c. §. Itē qui col. 2. quæ ſit prima cauſa bene. amit. & in. c. 1. §. ſi autem omnibus. de pace tenen. & eius viol.

¶ Lex. IIII.

mezillo y no aya pena de muerte: y por eſto ſe atreuē los hombres a matar a otros: porende mandamos, que qualquier q̃ matare a otro: aunque lo mate en pelea que muera por ello: ſaluo ſi lo matare defendiendoſe, o ſi ouieſſe por alguna razon derecha de aquellas que el derecho pone: porque no deue auer pena de muerte.

¶ Ley. IIII. De los caſos que ſe eſcuſa el que mata a otro.

¶ Idem

TODO hombre que matare a otro a ſabiendas muera por ello[b], ſaluo ſi

a ¶ *Muera por ello.* Interficiens hominē volūtariè, pœna mortis tenetur regulariter. Fallit tamen in caſibus in præſentia deductis, etiā ſi ſit nobilis. vt dixi in. l. 1. glo. 1. pag. 1317. titul. 1. libr. 4. ſupra. verſic. Item nobilis. vbi ꝓbaui de iure & conſuetudine huius regni pro homicidio pœnā mortis eſſe inferendam homicidę, etiam ſi ſit nobilis, quanuis commiſſum ſit ſine proditione & aleuoſia. l. 11. ad fi. tit. 17. lib. 4. for. leg. Gregor. Lopez in. l. 15. verb. *Cauallero.* tit. 8. par. 7. quanuis Anto. Gomez de delictis. c. 3. n. 2. contrarium firmauerit, & non bene. Quia lex in pœnis vniformibus, & correſpōdentibus nullum diſcrimē ponit inter plebeios & nobiles, vt ſuprà iam dictum fuit, ſed ita eſt in homicida, nā quod fecit, ſemper expectet. l. 3. C. de epiſco. audiē. & dixi ſuprà in rub. huius titul. Et inſtinctu naturę hanc pœnam ſibi inferendam à quocunque poſſe propter homicidiū commiſſum in fratrem Abel, exiſtimauit Caim Gene. 4. Et qui ſanguinem humanum effuderit, ſanguis quoque ipſius effundetur, vt volebat facere Pharao Rex Moyſi propter homicidium in AEgyptium. Exod. 2. & 21.

¶ Tamen nobili aliter eſt inferenda pæna mortis, quàm ignobili, cùm ignobili ignominioſa laquei pæna ſit inferenda. l. 2. tit. 17. lib. 4. for. legum nobili autem pæna iugulationis ſit inferenda, & in mula, ſeu equo cum ſella & fræno bene compoſito ſit ducendus, & nō in aſino, ſicut ignobiles delinquentes duci ſolent ad locum ſupplicij, vt moris eſt in Hiſpania. dixi in. l. 5. verb. *Hombre hijo dalgo.* ¶ Fallit tamen hæc regula, quando homicidium eſſet commiſſum ex iuſta prouocatione præcedente præſtans cauſam iuſtam, vt quis ira cōmotus, potiùs quàm ex dolo, prouocantem interfecerit, vt quia ſine culpa præcedēte occiſus iniuriā inferre volēs occidenti dixit aliquod verbū iniurioſum, & cōtra bonū nomen famæ, quod oēs virtuoſi amāt, præcipuè nobiles, & generoſi, putà, ſi dixit nobili, vel ignobili virtutibus tñ prędito, qualis vnuſquiſq; pręſumitur in dubio. ca. dudū. de p̄ſumptio. Tu es proditor, Iudæus, Cornutus, meretrix, lamia, vel mentiris, vel falſum inſtrumentū feciſti, licèt excedat, viā defenſiōis, qa ſe nō potuit reprimere iuſto dolore ex tali verbo iniurioſo ad iram promotus non debet pæna capitis puniri, ſed alia mitiori & extraordinaria arbitrio iudicis: qa vbi eſt ira, ex iuſtis præſertim cauſis orta, & prouocatione aduerſarij, qui fuit prima cauſa iræ, deficit dolus, ac proinde pæna ordinaria corporis etiā afflictiua nō eſſet puniēdus, ſed pæna exilij ꝑ annū à loco, vbi fuit cōmiſſū homicidiū, & pecuniariæ 20. mille quadratorū, vt fieri vidi etiā in homicida ignobili, q ſine dolo, ſed ira cōmotus ꝓpter verbū iniurioſum cuiuſdam nobilis, ipſum claua percuſſit, & mortuus fuit ex vulnere: & ſñia calculis auditorum Sereniſſimi ac potētiſſimi Regis Caroli Hiſpaniæ, ac totius orbis Imperatoris fuit prædicta ſñia cōprobata iuridicè. Fundatur nā iuſtus dolor facit, vt pæna ordinaria temperari debeat ex dolore cauſata. Panor. in. c. olim. col. 2. de reſc. vbi dat hoc pro regula. Et refert & ſequitur Thom. Gramma. deciſio. 5. col. 1. nu. 1. Facit ſententia Roma. in. l. cùm mulier. col. 2. nu. 4. verſi. Aduertendum quia offenſa. ff. ſolut. matrim. Felin. in. c. dilecti. col. 8. verſic. Secunda declaratio. de exceptio. Et plures refert Thom. Grāmat. dict. deciſi. 5. nu. 21. laudantes dictum Roma. vbi ſuprà, dicentis, ꝙ quanuis homicida pæna mortis ſit regulariter puniendus, tñ eſt in poteſtate iudicis non condēnare ad pænā mortis homicidā, quē cōpulit iracundia, ſeu dolor ortus etiā aliter, quam ex facto offenſi. per tex. in. l. Lex Iulia. §. fin. ff. ad legem Iul. repetunda. Quod Feli. vt ſuprà, reputat dictum mirabile, dicendo, ꝙ ex hoc multa homicidia poſſent

à iudi

à iudicibus excuſari, ſaltem quo ad pœnam mortis.Refert Hippoly.ſingul.270.incip.Homicida.

¶ Item quòd homicidium negligentia vel culpa commiſſum non tamen dolo, non ſit pœna mortis caſtigandum, imò nec alia corporali, probaui in prima parte harum conſtitutionum in proœmialibus quæſtionibus,quæſt.ſecunda.verſ.Præterea ſi hæc declaratio. Quod eſt ſummè notandum in actu practico.Thom. Grammati. deciſio. 23.num.6.& deciſio.98.num.6.& 9.

¶ Fallit etiam in infante, ſeu furioſo, nam iſti carent ſenſu,& aliqua pœna non tenentur, nec etiã incidunt in irregularitatem ex tali homicidio ab aliquo prædictorum admiſſo. l. infans. ff.ad legẽ Cornel.de Sicar.cuius verba ſunt. Infans, vel furioſus ſi hominem occidat,lege Cornelia de ſicarijs non tenetur, alterum innocentia conſilij tuetur, alterum facit infœlicitas excuſat.l.quod infans.ff.de rei vendi.§.pupillus.verſic. nam infans. Inſti.de inutili.ſtipula.Facit bonus text.in.l. impuberẽ.ff.de furt.ibi, Nam infantes id non cadere nos putamus,cum impubere capace lege Aquilia agi poſſe,item verum eſt quod Labeo ait,nec ope impuberis furto facto teneri eũ.gl.in.l.1.C.ſi adverſ.delictũ.& in.l.impunitas.C.de pœn.Confirmatur ex.l.cûm autẽ.§.capitalem ſecundũ intellectum gl.ff.de ædilit.edict. vbi habetur furioſum, nec impuberẽ capitalem fraudẽ videri cõmiſiſſe, Dicit ibi glo.impuberem.ſ. ſeruũ doli nõ capacẽ, alias cõtra.C.de pœn.l.impunitas. Vel intelligas de infante ex exæquatiõe facta de eo ad furioſum. arg.Clem.vni.de homic.Et ſic eſt ibi tex.pro ſententia paulò antè habita, ꝙ ex homicidio cõmiſſo ſine dolo,non eſt imponẽda pœna mortis. De quo etiã agit Catelia.Cotta in memorialib. iuris, verb.Homicidium.pag. 235. Infantilis ætas cùm ignoret quid videt.l.1.C.de falſ.monet.nulla pœna eſt inferẽda delicti, etiã ſi conſcius ſit criminis falſæ monetę,dũ tamen ſit minor decẽ annis cum dimidio.l.10.tit.7.part.7.Nec delictũ cõmiſſum à furioſo,vel mente capto eſt punibile, quia caret conſenſu.& furor morti æquiparatur.l.qui ſeruũ. & ibi Bald.ff.de acqui.hæred.& habetur loco abſentis.l.2.§.furioſus.ff.de iure codicillo. l. 2. ff.de procura.& ſic puniri non poteſt.l.3.tit.8.part.7. & l.15.tit.1.par.1.Montalu.in.l.1.verb.*Por occaſion*.tit.17.lib.quarto.foro legum. Satis enim ſuo furore punitur.l.cõgruit.ff.de offic.pręſid.Quid autem ſi habeat dilucida interualla,& in illo tempore, quo vexatur dolore delinquit,an teneatur? Dic quòd non. ex Angel. in tract. De maleficijs. verb.ſcienter doloſè.nu.7.fol.123.ſecundum paruam impreſsionem.col.2.vbi vide.

¶ Quid autem erit,Furioſus fuit homicida tempore ſanę mentis,ſed ante pœnam ei illatam ratione delicti fuit furore oppreſſus, Vtrùm durante furore pœna ſit executioni mandanda? Reſpondendum eſt, quòd de delicto commiſſo inſana mente furioſus non eſt corporaliter puniendus durante furore,ſed eſt ſuſpẽdenda executio pœnę,quouſque ad ſanam peruenerit mẽtem, ſatis enim ſua infirmitate opprimitur, nec eſt addenda afflicto afflictio.l.tam de mentis. C. de epiſcop. audient. l.diuus.ff.de offic.præſid.Tum etiam, quia pœna ponitur ad punitionem & correctionẽ delinquentis,& vt in hac vita pœnã illam patiatur,vt ſit remedium peccati ad fruitionẽ vitæ æternæ. Sed ſi executio fieret durante furore,perditio animę,& corporis ſequeretur, cùm fortè eũ ſuperuenit furor,erat in peccato mortali, in quo ſi ad ſanã mentem non venerit vt pænitentiã agat, in eo dicitur perſeuerare, & ſi decederet, tanquam ſi mortuus eſſet in mortali,deſcẽderet ad inferos.Quia ſi auerterit ſe iuſtus à iuſtitia, & fecerit iniquitates ſecũdum omnes abominationes quas operari ſolet impius,nunquid viuet?Omnes iuſtitiæ,quas fecerat, non recordabuntur: in præuaricatione qua præuaricatus eſt,& in peccato ſuo quod peccauit,in ipſis morietur. vt habetur apud Prophetã Ezechie. c.18.& ſic decederet in peccato mortali.Paul.Caſtren.in.l.ſi vnquam.§.ſi vi.nu.2.ff.de acq.poſſeſ.

¶ Præterea ꝙ ſit deferenda exequutio dum inſania durat,tenet Bal.in.l.furioſum.nu.3. vbi Alex. Decius & Iaſ.nu.10.dicens magis communẽ opinionẽ & tenendã in iudicando & cõſulendo eſſe. C.qui teſtam.face.poſſunt.Et dicit cõem idẽ Iaſ. in.l.ex facto.n.30.quamuis ſit dubius ibi Alexan. n.33.ff.de vulga.& pupilla. Catellia. Cotta dicit cõem in memorialib.iur.verb.Homicidium.pag. 236.Et Eps Segobiẽſis in repe.Clem.vni.3.part. in prin.n.2.de homici. dicit cõem. & diſputat Io. Igneus in.l.3.§.Ignoſcitur.nu.74.ff. ad Sillanian. vbi agit optimè de intellectu.l.diuus. ff. de offic. præſid. Nec eſt recedendum ab iſta communi in iudicando & conſulendo, quicquid contra Bald. Iaſ.Cotta,& alij cum Roma.de quibus ſuprà,murmurent. Et hanc communem, & obtentam pluries ſententiam dicit Iacob.Nouellus in pract. ad defenſam.in princ.num.40.pag.605.eſt impreſſa cum practica Follerij.¶ Fallit etiam regula, ꝙ homicida occidatur, quãdo ex poteſtate legis id ſibi erat conceſſum, vel à Principe. vt ſi inueniret vxorem adulterantem cum alio, & eos in fragranti delicto interfecerit,non erit puniendus, quia iuſtè fecit,cùm ex legis permiſsione fecerit,l.iuſtè ff de acquirenda poſſeſsione.l.Gracchus.C.ad legem Iuliam.de adulterijs.l. ſecunda. tit. decimoquinto. infra eod. vbi de pæna adulterij tractabitur. Et verùm ſecurus ſit in foro animæ maritus interficiens adulteros,explicabitur.

¶ Aſſe

Digitized by Google

matare a ſu enemigo conoſcido a, o defendiendoſe b, o ſi lo fallare yaziendo cõ ſu muger c, do quier que lo falle, o ſi lo fallare en ſu caſa yaziẽdo con ſu hija d, o con ſu hermana, o ſi le hallare lleuando

a ¶ *A ſu enemigo conoſcido.* Vt quia eſt bannitus, trãſfuga, & hoſtis ciuitatis, qui impune occidi poteſt ex forma ſtatuti. ſecundum Bar. Bald. Iaſ. & Deci. in. l. vt vim. ff. de iuſti. & iur. Feli. in cap. quæ in eccleſiarum. nu. 5. de conſti. Iaſ. in. l. omnes populi. num. 46. ff. de iuſtitia & iure. poſt Bart. in. l. vbi pactum. C. de tranſact. & in l. 1. C. quando lice. vnicuique ſine iudic. ſe vind. Hippolyt. ſing. 150. Matth. Afflict. in conſtit. Neapolita. lib. 2. rub. 3. Marcus de Mantua conſi. 206. nu. 11 Ioan. Igne. in. l. 3. §. ſi ex ſtipulatione. nu. 7. ff. ad Syllania. Catelia. Cotta in memori. iuris. verb. ſtatuta quod bannitus. Bernard. de Luco in tract. regul. cum fallent. regul. 58. Dueñ. regul, 68. verbo. Bannitus. vbi optime ampliat, & limitat iſtam regulam & doctrinam. Hodie tamen de iure noſtri regni bãnitus ille erit qui iuxta formã. l. 76. Tauri fuerit pnũciatus à iudice. l. 48. ſtyli. l. 1. ti. 17. lib. 4. for. leg. De hoc late per Didac. Caſtell. & Ant. Gomez in. d. l. 76. Tauri. Et eſt notandũ ſecundũ Anto. Gomez vbi ſupra nu. 18. quod occidens inimicum ex legis permiſſione peccare, infra dicetur in. l. 2. tit. 15. Et inimicus notus dicitur, cum fuerit declaratus & datus à iudice, non ante. glo. in dict. l. prima. verb. *Enemigo*. titul. 17. lib. 4. for.

b ¶ *O defendiendoſe.* Licita eſt enim vnicuiq; defenſio. l. vt vim. ff. de iuſt. & iur. c. ſi vero. 1. de ſent. excom. l. 1. tit. 17. lib. 4. for. leg. glo. optima in. cap. ſi quis. de furt. quæ ait aggreſſorẽ ſe ipſum occidere, cum aggreſſus ob defenſionem propriam, & non in eius offenſionem ſe defendendo occiderit. Licita enim eſt vnicuiq; defenſio, per præmiſſa iura. l. 1. §. cum arietes. ff. ſi quadr. paup. feciſſ. dicatur. §. quod vero. Inſtit. de iur. nat. gent. & ciui. Clem. 1. de homicid. l. ſi qui aggreſſorem. vbi Hippoly. C. de Sicar. & in conſi. 137. nu. 18. Idem Hippoly. aliqua notanda. Panor. in. c. olim. 1. num. 15. de reſti. ſpolia. Angel. in tract. maleficio. verb. & Titius ſe defendendo. nu. 7. Catelia. Cotta in memorialib. iur. verb. Defenſio. Matthæ. de Afflict. in conſti. Neapolita. li. 1. rubri. 8. nu. 51. verſic. Sexto nota. vbi plura notatu digna pro commento huius glo. reperies. Et per Petrum Dueñ. conciuem noſtrum in tracta. regula. cum fallent. regul. 191. vbi prore gula, quod licita eſt defenſio pro tuitione rerum, vt occidendo inuaſorem quis non teneatur. cap. 2. ibi, te tuaq; liberando. de homici. glo. 1. in. l. 4. ff. ad leg. Aquil. Et habetur in hac. l. ibi. *O ſi matare ladron que hallare de noche.* vbi dicetur. Et ad iſtud verbum eſt videndus idem Dueñ. regul. 192.

c ¶ *O ſi lo fallare, yaziendo con ſu muger.* Maritus adulterum quocunq; in loco deprehenſum in delicto cũ vxore interfici poſſunt, etiã ſi ſit cum ſpõſa de præſenti. l. 2. titul. 15. infra eo. lib. 8. vbi de eius adulterij pœna explicabitur.

d ¶ *Con ſu hija.* Maximum ſcelus & offenſa in patrem eſt, adulterare, ſeu violare filiam conſtitutam ſub patris poteſtate, vel emancipatam in eius domo, ideoque iure optimo cum non poſſit iuſtum dolorem temperare. & ſit dedecus in iudicium deducere talem infamiam, eos repertos in ipſo crimine coeũtes licitum erit occidere. l. ſexta. vbi Montalu. titul. ſeptimo. libr. quarto. foro legum. gloſſ. verb. turpiter per textum ibi in capitu. ſi vero. de ſententia excommunicationis. vbi idem habetur de fratre inueniente ſororem adulterantem, ſeu ſe commiſcentem cum alio. Facit ratio text. in. l. Gracchus. C. de adulter. ibi. quia nox & dolor. l. ſi adulterium cum inceſtu. ff. de adulter. Hippolyt. ſingul. 455. & in dicto. §. imperatores. probatur ſingul. quod licet excedat quis in offenſione & moderamine, nihilominus non eſt puniendus pœna ordinaria, ſed in exceſſu. ibi, vltimum ſupplicium remitti poteſt. difficillimum enim eſt iuſtum dolorem temperare, & magis, quia plus fecerit &c. quẽ cõmendat Iaſ. in dicta. l. vt vim. colũ. 3. Hippolyt. in ſingul. 500. incip. Occidens aggreſſorem. Et eſt ſimilis text. in dict. l. Gracchus. ad finem. Ergo etiam in caſu non permiſſo à lege ſi frater, pater, ſeu maritus iniuriantem eos in domo, & etiam extra in caſibus hic expreſſis ſi occidiſſent eum propter dolorem iuſtum, & honorem propulſandum, ſicut fecerunt filij Iacob propter iniuriam illatam eis, & ſorori. vt habetur Gen. 34. non eſt inferenda pœna ordinaria propter homicidium, ſed exilij, vel huiuſmodi, vt dixi in prima gloſſ. huius legis. Concordat. l. 14. titulo. 17. part. ſeptima. Ad id quod dixi, quod competit vindicta patri, etiam hodie contra adulterantem in eius domo cum eius filia nupta. nec eſt curandum de patria poteſtate, vel emancipatione, ſed de iniuria quæ ei fit, in propria filia, & domo, ex quo non potuit iuſtum dolorem temperare, nec frater habet ſororem in poteſtate, & tamen in hac lege eſt permiſſum. ergo &c. Dixi in. l. prima. titul. 15. infra iſto libr. 8. ordinamen.

Digitized by Google

muger forçada para yazer cõ ella [a], o que aya yazido con ella [b]: o ſi matare ladron [c], que hallare de noche en ſu caſa furtando, o forçandola, o ſi lo fallare con el furto fuyendo, y no ſe quiſiere dar a priſiõ, o ſi lo fallare furtandole lo ſuyo, y no lo quiſiere dexar; o ſi lo matare por occaſiõ no queriendo matarlo, ni auiẽdo mal querencia con el, o ſi lo matare acorriendo a ſu ſeñor: que lo vea matar, o padre, o fijo, o a abuelo, o a hermano, o a otro hombre que deua vengar por linaje, o ſi lo matare en otra manera que pueda moſtrar que lo mato con derecho.

a ¶ *Muger forçada para yazer con ella.* Licitum enim eſt talem oppreſſorem & violatorem mulieris occidere, vt hic habetur. Concondat. l. prima. titul. decimoſeptimo. libr. quarto. for. legum. text. iſte loquitur de fœmina violenter cognita, & ſic eſt delictum grauius, & talium delinquentiũ eſt pœna mortis naturalis. tex. in. l. 1. C. de raptu virgin. l. 1. cum tribus ſequent. titulo. 10. *De los que furtan o roban.* libro. 4. for. legum. Intellige tamen de muliere virgine vxorata, ſeu vidua caſta, non de impudica & meretrice, & inhoneſta, cuius acceſſus eſt impunibilis. l. qui adulterium. ff. de adulter. Et notatur in. l. verum. ff. de furt. gloſſ. in l. vni. C. de raptu virgin. gloſſ. in. l. prima. verbo. *Muger ſoltera.* titulo. 10. libr. 4. for. leg. l. ſi ea. C. de adulte. ibi, crimen in ea ceſſat. Et ſic tenerem de æquitate, quod raptor talis mulieris inhoneſtæ, nec poſſet occidi à iudice, nec ab alio, ex præmiſſis. & tenet Ioan. Saynſon in conſuet. Turonenſibus, titu. *Des droiltz de haulte iuſtice.* arti. 1, verb. *Femme eforcee.* fol. 216. colum. ſecunda. quia cum meretrice nupta non committitur adulterium. Bart. in l. quæ adulterium. C. de adulter. Angel. in. l. ea. & in. l. qui adulterium. ff. de adulter. Paul. Grilland. in tract. omniſariam coitus. verſi. Vndecimo quæro. Ioan. Neuizan. in ſylua. nupti. lib. 1. nu. 135. Antoni. Capici. deciſio. 44. Didadus del Caſtillo in l. 62. in glo. fin. in ordinatio. Tauri. Matthæ. Afflict. in conſti. Neapolita. lib. 3. rub. 13. nu. 5. col. 2 Dixi ad Seguram in repeti. l. Imperator. nu. 140. ff ad Trebellianum. Item facit. l. 1. ibi, *que biua honeſtamente en ſu caſa.* titul. 20. parti. ſeptima. Sed vis non eſt inferenda etiam mulieri inhoneſtæ & vili, cum ipſa non velit peccare in corpus ſuum, etiã ſi per momẽtum velit abſtinere à peccato carnis, non eſt ei vis inferenda, nec ſuæ perſonæ copiam facere tenetur. Couar. lib. 3. Variarum reſolu. cap. 14. nu. 2. Dixi ſupra in. l. 2. in glo. 1. co. 714. verſi. Tertius caſus eſt. tit. 23 lib. 2. ordina. Tum etiam ex prohibitione indiſtincta. l. 2. vbi Greg. Lopez notat in verb. *Fuerça.* titu. 19. part. 7. pœna cognoſcentis mulierem etiam inhoneſtam per vim erit extra ordinem iudicis arbitrio crimine iniuriarum l. lex cornelia. in prin. ff. de iniur. Bald. in. l. fin. ff. de rerum diuiſio. Gregori. Lopez in. l. 2. verbo. *Fuerça.* titul. 19 parti. 7. tex. in. l. 3. ad fin. ibi, *Mas ſi alguno forçaſſe a otra muger.* titul. 20. partit. 7. quam in practica notabis.

b ¶ *Yazer con ella.* Similis eſt in. l. vnica. §. ne igitur. C. de rapt. virgin. l. 1. titu. 17. libro. 4. foro leg. & foro juzgo. lib. 3. titu. 3. l. ſexta. Iſta tamen permiſsio occidendi raptorem, intelligenda eſt in patre, fratre, & marito, & alijs perſonis, quibus de iure permittitur vindicta, non tamen in extraneis cenſetur permiſſum. Item etiam dum talis delinquens eſt in ipſo delinquendi actu, vt notat Montalu. in dicta. l. 1. verbo. *para yazer con ella.* & cum filia, ſoror &c. cognoſceretur per vim, ſecus ſi voluntate virginis, ſeu mulieris, nam tunc non liceret eis occidere. ſecundum Gregor. in. l. tertia. gloſſ. prima. titul. octauo. parti. 7.

c ¶ *Matare ladron.* Concord. l. interdum. 2. §. qui furem. ff. de furt. l. 1. tit. 17. lib. 4. for. legũ. Montalu. in. l. 11. verb. *E no lo mate.* t. 13. lib. 4. foro leg. l. 3. t. 8. part. 7. vbi Gregor. Lopez in glo. 2. 3. & 4. ſecũdum quẽ intelliges hanc legem. Et Petrũ Dueñas in tract. regul. cum fallent. regul. 191. Et adde quæ notant Io. Bernard. in tract. regu. cum fallen. reg. 507. Couar. in rep. Clem. Si furioſus. 3. part. §. vni. nu. 6. de homicid. Domi. Sotus libro. 5. de iuſti. & iur. q. 1. art. 8. Ludo. Gomeſs. poſt gl. 1. in. §. ſuper eſt. num. 52. vbi late ſcripſi. Inſti. de actio. Cætera quæ pertinẽt ad huius legis interpreptationẽ recipies ordinatim ex Montalu. in. l. 1. titul. 17. lib. 4. for. leg.

Digitized by Google

for.leg. vbi literaliter habetur iſta lex vſque in finẽ.

¶*Lex.V.*

a ¶*Cõ ſaeta.* Occidens, vel vulnerans aliquẽ cum ſagitta, quamuis vulneratus non decedat ex vulnere vltra alias pœnas à iure ſtatutas puniendus eſt medietate bonorum cameræ Regis, l. 35. titul. fin. libr. 8. ordinamen.

¶*Lex ſeptima.*

b ¶*Matare Alcalde.* Occidẽs iudicem, vel officialem conſtitutum ad adminiſtrandam iuſtitiam in ciuitatibus, & oppidis huius regni, punitur pœna amiſsionis omnium bonorum cameræ Regis applicandorum. Cõcor. l. 39. titul. fin. infra eo. lib. 8. ordina.

¶*Lex. VIII.*

c ¶*Matare a otro a traycion.* Proditorie interficiens hominẽ, punitur pœna mortis, nec gau-

¶*Ley V. Del que matare, o firiere con ſaeta.*

¶El Rey dõ Enrique Tercero

QValquier que matare, o hiriere a otro cõ ſaeta[a], en ciudad, o en villa, o en nueſtra Corte, aunque el ferido no muera: allende de la pena corporal que deue padeſcer: pierda la meytad de todos ſus bienes, para la nueſtra camara.

¶*Ley. VI. Del que matare, o firiere a otro robandolo.*

¶Idem.

EL que matare, o firiere a otro robandole en el camino, allende de la pena corporal que deue padecer: pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara.

¶*Ley. VII. La pena que deue auer el que matare Iuez o Alcalde.*

¶Idem.

QValquier que matare Alcalde[b], o juez, o merino de alguna de las nueſtras ciudades, y villas, o al nueſtro official que touiere ſalario, pierda todos ſus bienes, y ſean applicados a la nueſtra camara.

¶*Ley. VIII. La pena del que matare a traycion, o ſobre tregua.*

EL que matare a otro a traycion[c], dada y otorgada tregua y ſeguro, o en otro qualquier caſo, porque deua ſer condenado a muerte. Si deſpues que fuere condenado entrare en nueſtra corte[d], con cinco leguas en derredor, allende de la pena corporal pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara.

¶*Ley. IX. La pena del que ſe deſeſperare.*

¶Idem.

EL que ſe matare a ſi meſmo[e] pierda todos ſus bienes†, no teniẽdo he

det immunitate eccleſiaſtica, & ab eccleſia erit extrahendus, vt morte moriatur. c. 1. de homicid. & per plura probat Remig. Goñ. in tract. de immun. eccleſi. fallent. 13. pagin. 125. & fallen. 14. Et de Aſſaſsino ibi fallent. 15. Et quis dicatur ꝓditor, vel aleuoſus, dixi in l. 1. verb. *Aleuoſo.* titul. 12. iſto lib. 8. ſupra. vbi plura remiſsiue poſui.

d ¶*Entrare en nueſtra corte.* Quando dicatur crimen in curia commiſſum, vt intrans in eam puniendus ſit huius legis pœna, declaraui ſupra iſto titul. in. l. 1. in verb. *Matare.* vbi vide &. l. 41. titu. fina. infra hoc libr. 8.

¶*Lex Nona.*

e ¶*Matare aſsi meſmo.* Concord. l. 19. tit. fin. infra hoc lib. 8. vbi late de huius legis materia agendum erit. Et ad literam concord. l. 8. titu. 23.

† Pierde todos ſus bienes. Et caret eccleſi. ſepultura, nec eſt orandum pro eo. c. placuit. 23. queſtione quinta.

titu.23.lib.8.nouæ Recopilationis. Interim adde, quę notat curioſe & docte Petrus à Plaça in tract. De delictis ca.23. per diſcurſum decem chartarū. ad titul.ff. de bonis eorum qui ante ſententiam ſibi mortem conſciuerunt. præſertim in. l. fina l. §. ſi quis autem tædio. l. fina. C. de iur. fiſc. lib.10. l.24. titul.1. parti.7. Et iſtam legem quatenus probat, ꝙ ſe ipſum occidens amittat bona, & ſi careat deſcendentibus applicentur Camerę Regis, eſt intelligēda de eo, qui metu criminis mortem ſibi conſciuit, iuxta diſpoſitionem. l.24. titu.1. parti.7. Si tamen pudore æris alieni, vel tædio vitæ, ſeu alias ex ſimili cauſa ſe occidiſſet, non ſunt bona confiſcanda. vt in dict. l. fina. C. de iur. fiſci. libr.10. nam poſteriores per priores leges ſunt intelligendæ. l. nam & poſteriores. ff. de legib. nec aſsignanda eſt legum correctio, prout aliqui practici exiſtimant per hanc legem inducentem confiſcationem bonorum corrigi. d. l. ſin. cum ſimi. Sed tu intellige vt ſuprà. Et eundem intellectum ponit ad hanc legem Gregor. Lopez in dict. l.24. in verb. *Para el Rey*. Adde Paul. Pariſium conſil.153. nu.1. libr.4. Iaſ. in. l.1. num.5. C. de ſeruis fugit.

b rederos deſcendientes[a].

capit. à nobis. de ſenten. ex comm. Ioan. Lup. in repe. rub. de donat. inter vi. & vxo. §.70. col.2. num.7. verſi Ex quo infertur. Iaſ. in. l.1. col.2. nu.6. C. de ſeruis fugiti. Iaſ. in. l.2. colū.2. nu.4. C. qui teſtam. face. poſſunt. vbi tenet, quod quocunq; modo cōſtet quem ſeipſum occidiſſe, ſiue per impatientiā doloris, vel propter verecūdiam criminis, de quo fuit accuſatus, vel propter alium ſucceſſum, vt faciunt peſsimi homines, qui habent triticum recōditum in horreis, & nolunt vendere, exiſtimantes ſe in futurum propter aduerſum tempus, & naturæ humanæ contrarium, putantes hoc malum rei publi. euenturum retinent, vt cariori pretio diſtrahant, & Deus propter ſuam miſericordiam mittit pluuiam opportunam & deſideratam, & ſic ſua ſpe fruſtrati, cum videant pretium eſſe diminutū, & longe vilius quam ipſi putabant fore, inſtigante dæmone, ſæpe accidit, vt ſeipſos, laqueo ad collum iniecto, ſuſpendant & ſtrangulent: qui quidē non ſunt in eccleſia ſepeliendi, ſed in mōtanis locis, & in ſterquilinio, & ſic aſinorum more ſunt beſtijs, auibus, ſeu piſcibus commendandi. Facit, nam monachus non reddens rationem adminiſtrationis bonorum eccleſiæ, poſt mortem etiam punitur, quia debet extra cœmeterium in ſtercore ſepeliri. cap cum ad monaſterium §. primo. de ſtatu monachorum. & ibi gloſſ. in verb. in ſterquilinio. ſimil. glo. peculiare. in capi. Ioannes. de regula. glo.3. in capit. quicunq; clericus. 23. q.8. quæ loquitur de canina ſepultura. Pluribus enim denegãda eſt eccleſiaſtica ſepultura, & regulariter omni decedenti in peccato mortali. gloſſ. inſignis & memoriæ mandanda in capi ex parte.2. verb. cōmunicabatur. de ſepultur. quam nōtandam putauit Hippoly. in. l. fin. nu.58. ff. de quæſtio. & alibi me in his commentarijs memini iam dixiſſe. Et Plaça de delictis cap.23. nume.14. Quid autē eſſet ſi homo inuenitur mortuus in puteo, vel in alio loco proiectus. an cenſeatur deſperatus, vel caſu illuc decidiſſe, vel ſi ex feneſtra forte fuerit proiectus. Cui quæſtioni rogatus reſpondi in dubio mortalitatem potius præſumendam caſu & abſq; culpa ipſius, cum nullus præſumatur delinquere, nec in ſeipſo ſic inſæuire, præſertim cum de cauſa legitima nobis non conſtet cur ſit præſumendū, maxime in homine docto, ſacerdote dignitate ordinis inſigni. & bono iudicio prædito, & in dubio

a ¶ *No teniendo herederos deſcendientes.* Quibus applicanda ſunt bona, niſi aliter ſit diſpoſitum per legem expreſſam ratione delicti. ex. l. 4. Tauri. vbi optime declarat Ciſontanus. nu.3. Adde quæ notat Philip. Corneus conſi.195. lib.2. col.1. n.4. ca. ſi nō liceat. 23. q.5. ibi, profecto etiam qui ſeipſum occidit, homicida eſt, & tantò nocentior cum ſe occiderit, quanto innocentior in ea cauſa fuit, qui ſe occidendum putauit. & ſic ibi conſtat homicidam eſſe, qui ſe ipſum occidit. Quò fit, quòd cum decedat in peccato mortali notoriè, ſicut Iudas, qui laqueo ſe ſuſpendit, conſcius de ſua proditione aduerſus Chriſtum Dominum noſtrum commiſſa, non cōfidens in eius infinita miſericordia, ideo ad inferos deſcendit, merito in eccleſia non eſt ei danda ſepultura, ſed in flumine proijciēdus, cum iniuriam fecit Reipublicæ, ab eius territorio arcendus eſt, vt communiter fit, & obſeruatur in Hiſpania. Et fortè hac ratiōe faciūt quæ de Caim legitur Geñ.4. & de Iuda Matth.26. & apud Ariſtotel.5. Ethicorum cap.11. dum inquit. At qui ſe ipſum ob iram occidit, ſponte id quod lex nō permittit, contra legem efficit rectam, iniuriam ergo facit. Sed cuinam quæſo? an ciuitati, non ſibi ipſi? nam ſua ſponte patitur: nemo verò ſponte injuriā patitur. Quapropter & ciuitas multat, & inſtituta eſt ignominia quædā aduerſus eū, qui ſibi mortem conſciuit, vt ciuitati iniuriam facientem.[1] Ergo meritò à ciuitate repellitur, ne in ea requiem

hio quilibet præſumatur bonus, & nō delinquēs. l. merito. ff. pro ſocio. c. dudum. de præſumptio. de qua præſumptiōe agit Alciat. de præſumptio. regu. 3. præſumptio. 2. & 3. Cæſar Lamberti. de iure patronatus. 2. lib. 1. par. 2. art. 10. quæſt. princip. Socin. in tractat. regul. cum fallen. regul. 39. nec enim ex eo quod proiectus reperitur in via, ſeu in puteo, ſequitur, quod ſeipſum præcipitauerit, cum ab alio potuit eijci, nec hoc probat eſſe. qd ab hoc contingit abeſſe. l. non hoc. C. vnde cogna. l. neque natales. & l. ad probationem. C. de probationi. Tradunt doctor. in cap. in præſentia. de probatio. Et qui dicere contendit illum ſe præcipitaſſe, cum id ſit fundamentum ſuæ intentionis, tenetur illud probare, alias non eſt ei adhibenda fides. l. verius. & l. ab ea parte. ff. de probatio. nec bona eius ſunt publicanda. Marian. Soci. iunior. conſil. 51. col. 1. lib. 1. Add. l. 111. incipien. *Otroſi el carcelero que tiene en guarda preſo, ſi el preſo en trayendolo al Rey por el camino, dize que ſe echo en el rio, e murio, deue lo prouar, ſino ſera tenido a la muerte.* in legibus ſtyli. quam nota.

¶ *Ley. X. Del que matare, o firiere al apoſentador.*

¶ Idem.

Otroſi mandamos q̄ qualquier que firiere al nueſtro apoſentador a, que le corten la mano y ſi lo matare que muera por ello : y pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara.

¶ *Ley. XI. Qual muerte ſe dize ſegura.*

¶ El Rey dō Alōſo en Alcala. Año de mil ccc ylxxxvj.

Toda la muerte ſe dize ſegura b, † ſaluo aquella que ſe prouare ſer hecha en pelea; o en guerra, o en riña. Otroſi, qualquier que haze muerte ſegura, cae en caſo de aleue.

¶ Lex. X.

¶ *Firiere al nueſtro apoſentador.* Iniuria fit Principi ex vulnere illato eius officiali, ideo merito ex ſola percuſsione eſt percuſſori amputanda manus. Similis pœna habetur in. l. 1. verſic. *Otroſi mandamos.* ſupra iſto titulo. 13. Si tamen fuerit ſequuta mors, mori debet, quia homicidij pœna eſt, vt dixi in rubri. ſupra hoc titulo, & quia continet proditionis ſpeciem, cum ſit officialis Regis, & ei fuit facta iniuria, punitur pœna amiſsionis bonorum pro dimidia parte Cameræ Regis. Ad idem. l. 53. titu. fina. infra hoc libr. 8. ordin. nec percuſſus, ſeu iniuriam paſſus ſine licentia Principis poterit remittere. vt not. Petr. Plaça. de delictis. c. 23. nu. 26.

¶ Lex. XI.

¶ *Toda muerte ſe dize ſegura:* Concord. l. 4. verſicu. *E toda muerte.* titul. 7. libr 8. ordinam. l. 1. gloſſ. 1. titul. 3. libr. 5. ordin. Et habuit ortum à. l. 1. ad finē. titul. 28. in ordin. Con plutenſibus regis Alphonſi Anni. 1386.

† Toda muerte ſe dize ſegura. Idem eſt diſpoſitum in legibus Cōpluti celebratis ab Alphōſo Rege Anni. 1386. tit. 28. l. ad finē, dicens, eſtableſcemos q̄ toda muerte ſe entiēda ſer ſegura ſaluo la que ſe prouare que fuere peleada.

¶ *Ley. XII. La pena del que matare a traycion o aleue.*

¶ El miſmo en Segouia.

¶ El Rey don Enrique. IIII. en Madrid. Año de mil cccc ij.

Todo hombre que matare a otro a trayció c, o aleue, arraſ

¶ Lex. XII.

¶ *A traycion.* Inſidioſe, & proditorie occidens hominem, eſt trahendus per terram, vt moris eſt, & laqueo ſuſpendendus. Quæ pœna omnium viliſsima eſt, vt dicebat Baldus in capit. 1. de offic. delegat. Concord. ad literam. l. 2. titul. 17. lib. 4. foro legum. nec gaudet eccleſiaſtica immunitate inſidioſe occidens aliquem, vt dixi ſupra hoc titulo in. l. 8. De Aſſaſsinis eſt cap. 1. de homicid. lib. 6. Remigi. Gonn. in tracta. de immunitate eccleſiarum. fallent. 15. circa hoc genus hominum peſsimū plura ſcribit, & alios refert. Aſſaſsini autem dicuntur, qui pro pecunia occidunt homines ad inſtantiam aliorum. ex Archi. Ioan. Andr. Anchar. Domi. & Philipp. Franch. in dict. c. 1. de homicid. libr. 6. Latius declarat Remig. Gonn. in dicto loco, fallent. 15. pagin. 134. nū. 2. verſi. Quæritur qui dicantur Aſſaſsini. Couar. lib. 2. Variar. reſolut. c. 20. nu. 9. vbi inſignem eſſe dicit diſpoſitionem dict. c. 1. & multa circa eius declarationem ponit. & in practi. quæſtio. c. 32. n. 7. Panormit. dicit ſingul. num. 4. in capi. at ſi clerici. col. 14. de iudic. l. 3. vbi Gregor. Lopez. titul. 17. parti. 7. in verbo. Aſſaſsinos. nec gaudet immunitate eccleſiæ. Marcus Anton. Blanc. in practi. crimina. pagin. 704. n. 25. citat Guid. Papam deciſi. 121. vel 101. & con tra

Digitized by Google

trenlo por ello y enforquēlo[a]. Y todo lo del traydor ayalo el Rey: y del aleuoſo aya meytad el Rey: y la otra meytad ſus herederos. E ſi en otra guiſa lo matare ſin drecho enforquēlo, y todos ſus bienes heredē ſus herederos y no peche omezillo

tra Aſſaſsinos, pceditur de facto iuris ordine præ-
termiſſo. Et quis dicatur Aſſaſsinus, ponit Iaco-
bus Nouellus in tracta. ad defenſam. §. ſolet com-
muni ſententia dici. numer. nono. pagin. 641. Et
eſt inquirendum, quot modis de mandato quis te-
neatur de ho-
micidio? Re-
ſponde. Aut
ſimpliciter ma-
dans iuſsit ho-
micidium com
mitti, quo ca-
ſu mandans &
mandatarius te
nentur ad pœ-
nam ordinariā
delicti. textus.
& ibi docto. in. l. non ſolum. §. ſi mandato. ff.
de iniur. Antonius Gomeſsius in tracta. De deli-
ctis. capitulo. tertio. numero. 47. aut mandato &
pecunia ſimul, & tunc mandans & mandatarius
pœna mortis ignominioſa ſunt puniendi. Panor-
mita. in dict. capitulo. at ſi clerici. numer. 41. de iu
dic. AEgidi. Boſsi. in practica crimina. titulo. De
mandato ad homicidium. numero decimoquar-
to. Ludouic. Garreri. in practi. criminis. verb. Ho-
micidium. 1. numero. 35. vt in hac lege habetur. &
in. l. ſeptima. titul. ſeptimo. iſto libr. 8. ſupra. Aut
per Aſſaſsinos, & hoc caſu punitur pœna text. in
capit. primo. de homicidio. libr. ſexto. Anto. Go-
mez de delictis. capit. tertio. num decimo. Remi-
gi. Gonn. in tracta. De immuni. eccleſ. fallent. 15.
Ioan. Bernard. in praxi canonica criminal. cap. 91.
Nauar. in manuali Confeſſ. capit. 27. num. 136. pa
gin. 702. Petrus Plaça de delictis capit. 19. Couar
ru. in dict. capit. 20. nume. decimo. l. 3. titu. 27. par
ti. ſeptima. Proditor ergo, ſeu aleuoſus homicida
dicitur, qui interficit aliquem ſecure, & non in
prælio, vel in rixa, ſed penſate, retro, & non facie
ad faciem, & forte in rixa cauſata ad occidendum
alium ex præuia inter rixantes fraudulenter pa-
ctione, qui cum exiret ad interponendam pacem
ſecure poſſent interficere, vt contigit realiter in
quodam oppido huius noſtræ patriæ Salmanti-
cenſis contra quēdam filium dalgo, quem quidam
ruſtici ſagaces interfecerunt, in capite & in cæte-
ris partibus corporis pluribus grauiſsimis vulneri
bus affliciendo, ex quibus quamuis in rixa ex eis,
& inimicitia præcedente fuerunt iudicati com-
miſiſſe crimen proditionis, & condemnati ad pœ-
nam mortis qualificatam, vt homicidæ deduce-
rentur per terram in ſerone (vt ita dixerim) ad
caudam equi vel alterius animalis alligato, & tra-
herentur per vias publicas, & poſtea furca ſuſpen
derentur, & in pœnam confiſcationis bonorum
pro parte dimidia, & ſi pœna proditoris. vt hic ha
betur. & per Anto. Gomez in tracta. de delictis.
capit. tertio. nume. quinto. l. 2. ſupra hoc titu. l. 7.
titul. ſeptimo. libr. iſto. 8. ſupra. l. 16. titul. fina. in-
fra hoc titul. Et ad cognoſcendum an delinquens
præmeditate &
penſiculate cri
men ſeu homi
cidium &c. cō-
miſerit, eſt
omnino viden-
dus Iacobus No
uell. in practi-
ca & theorica
cauſarum cri-
min. titul. For-
ma inquiſitio-
nis pro penſato. numer. 43. pag. 496. & ſic meri-
to prædicti ruſtici fuerunt vt proditores (etiam ſi
in rixa fuit commiſſum homicidium ex præmedi
tatione, & vulnerum grauiſsimorum, & inimitiæ
antea inter eos & occiſum ortæ) condemnati, &
fuit ſententia executioni mandata Salmanticæ ex
approbatione Senatorum regalis Cancellariæ Val
liſoletanæ.

¶ *Y enforquenlo*. Furca, eſt ignominioſiſsimum ge-
nus mortis, ſeu ſupplicij, vt apud omnes vulgares
in comperto eſt. Quod dixiſſe conſtat multis an-
te ſeculis Euripidem in Helena.

Turpes quidem laquei ſublimes,
Et ſeruis indecorum exiſtimantur.

Et Titus Liuius libro ſecundo. decadis. 5. loquens
de morte Q. Fuluij Flam. Hic, inquit, fœda
morte perijt. Nam, vt poſtea ſubdit, ſerui ma-
ne cubiculum ingreſsi, laqueo dependentem in-
uenere. Et latiſsime probat ignominioſiſsimam
eſſe pœnam laquei Andr. Tiraquell. in tracta. De
nobilitate. capit. vigeſimo. numero. 106. Et nobi-
les proditores, cum nihilo magis veræ nobilita-
ti repugnet quam proditio, non modo pœna ig-
nobilum, ſed grauiori puniendi ſunt. Baldus in
capitulo. cum quidam. de iure iurando. dicens no-
bilē ex delicto quo ignobilis laqueo ſuſpenditur,
vt in fina. parte noſtræ legis, decapitari, aut alias pu
niri debere, vt locum non habeat, ſi proditionem
nobilis commiſerit, tunc enim altioribus furcis
ſuſpēdēdus eſt, vt dicit obſeruari in regno Frāciæ.
Sequitur ibi Feli. col. 3. verſ. Tertius eſt. & in c. pa
ſtoralis. col. 1. verſ. Scdō fallit. de offi. delega. Et
Tiraq̄l. vbi ſupra. c. 20. nu. 116. Et an olim apud ve
teres furcarū ſuppliciū fuerit in vſu, & ꝙ furcarū
erectio capitalis & criminalis iuriſdictionis ſit ſig
num, docte explicat digniſsimus Antiſtes Segouiē
ſis ex nr̄o gremio doctorum ſelectiſsimus Couar.
in lib. 4. Varia. reſolut. c. 5. vbi omnino videatis.

¶ *El mo-*

Digitized by Google

¶*Lex. XIII.*

a ¶*El morador de la caſa.* Dominus, ſeu habitator domi, tenetur reddere authorem criminis, ſi homo in ſua domo occiſus ſit inuentus, & tenetur iuridice ſe exonerare, alias homicidij præſumptio eſt aduerſus ipſum. Concordat ad literam. l. tertia. titulo. decimo ſeptimo. libro. quarto. foro legum. Quas leges intellige vt per Montaluum in gloſſ. prima. dict. l. tertia. Et intellige per. l. 102. ſtyli. incipien. *En el titulo, De los homezilios.* ex Bartol. & duæ additiones ad eũ. verb. Quarto nota. Et in verb. Interfectus. in. l. ædiles. num. quarto. ff. de via publica. Specul. titulo. De præſumptio. verſicul. Sed pone. Angelus de maleficijs. in tract. maleficio. parte. Fama publica. col. 8.

¶*Ley. XIII. Como el morador de la caſa es tenido quãdo halla alguno muerto en ſu caſa.*

¶Idem.

TOdo hõbre que hallare muerto, o ferido en alguna caſa, y no ſupiere quien lo mato. El morador de la caſa a, ſea tenido de reſponder de la muerte ſaluo el derecho para defenderſe ſi pudiere.

¶*Lex Decimaquarta.*

b ¶*E por occaſion matare a otro hõbre alguno.* Scilicet, qui ſe interpoſuit ad diuidendam rixam, & pacem interponendam & rixantes ira accenſi abſque aliqua antecedenti inimicitia, ipſum vulnere affecerunt, & mortuus eſt, prout ſæpe cõtingit, quia dolus defuit, non debent rixantes pœna capitali puniri, ex ratione noſtri tex. in verſ. *E no ayan otra pena, porque ninguno.* dellos lo quiſo hazer. Et in pœnis corporalibus inferendis lata culpa dolo non æquiparatur, ſed mitius punitur, vt hic, & in l. 5. vbi gloſſ. verbo. *Otra pena.* titul. decimo ſeptimo. libro quarto foro legum. & dixi ſupra in rub. iſtius titul. Et ita eſt intelligenda. l. ſexta. titulo decimo quinto. parti. ſeptima. vbi Gregor. Lopius in gloſſ. prima. & ſecunda. Et quanuis dediſſet operam rei licitæ ſe defendendo, licet occidere aggreſſorem, non tamen mediatorem, vel alium. ex Bald. in. l. ſcientiam. §. qui aliter. ff. ad leg. Aquiliam. Quod intellige data ſcientia mediatoris, ſecus ſi non vidit, vel aliam excuſationem haberet. Ex Gregor. Lopio vbi ſupra in gloſſ ſecunda. Facit à contrario illud Exodi. 21. Qui percuſſerit hominem volens occidere, morte moriatur. Igitur nolens occidere. excuſandus erit, ſaltem à pœna ordinaria. Hippolyt. conſil. 67. numero duodecimo. & conſil. quarto. numero vigeſimo ſeptimo: & conſil. 136. numero vigeſimotertio. & in. l. de minore. numer. 32. ff. de quæſtioni.

¶*Ley. XIII. Del que matare a otro por occaſion.*

¶Idem.

QVando dos hõbres pelearen, y el vno quiſiere ferir al otro, y por occaſiõ matare a otro hombre alguno b, el Alcalde deue ſaber qual dellos reboluio el ruydo, o pelea: y aquel que lo reboluio

¶Sed dubitatur, Quis forte de nocte voluit occidere Petrum, & ira excæcatus vel tenebris noctis percuſſit Seium; & mortuus eſt, an ſit puniendus pœna mortis? Et videtur quod ſic, nam hominem voluit vulnerare, ſeu occidere, quem interfecit, ſiue ille, ſiue iſte ſit, iam occidit, præſtans operam rei illicitæ, nempe homicidio, & ſecuto, pœna mortis non obſtante errore perſonæ occiſæ tenebitur, cum ſiue quem ipſe occidere volebat, ſiue alium nõ inimicum occidiſſet, homicidij reus eſt. Ita tenet Bartol. in. l. reſpiciendum. §. delinquunt. columna fina. numero ſeptimo. ff. de pœnis. quia dabat operam rei illicitæ, ſecus ſi dediſſet operam rei licitæ. ex eod. Barto. tex. optimus in. l. cum qui nocentem. §. final. ff. de iniurijs. vbi not. Barto. Alberic. & Angel. & Barto. in. l. diuus. columna ſecunda. ff. ad legem Corneliam de ſicarijs. & in. l. ſi per errorem. oppoſit. 2. column. prima. ff. de iuriſdictione omnium iudicum. Alberic. in. l. quicunque. colum. prima. & Salycet. colum. ſecunda. C. de ſeruis fugit. Bald. in. l. ſi quis non dicam rapere. numer. nono. C. de epiſcop. & cleric. Alberic. columna ſecunda. in fin. Et Florian. in. l. Item Mela. §. ſed ſi plures. ff. ad legem Aquiliam. Anchar. & Ioannes Ana. in capit. fina. de his qui filios occiderunt Bonifaci. in tracta. de inſultu & percuſſione. verſicu. Quid ſi percuſſi. colum. octaua. Ant. Gomeſsi. melius quam alius in tracta. de

Digitized by Google

delictis.capitul.tertio.numer.trigeſimo ſecundo. Curtius in.l.in actionibus. numer. decimotertio. ff.de in litem iur. Claudius de Seyſſello in.l.prima.nume primo.ff.de legib.qui multa adducunt. Facit etiam gloſſ.in capit.illud.15. quæſtione prima. in verſic. ſeruum ſuum. Anto. Blanc. in practi. criminali. §. caſu quando committatur. numero ſecundo. pagi. 840. quem vide in eo quod aduertit ad Bartolum in dicta.l.reſpiciendum.§. delinquunt. verſi. Aduerte tamen. volens quod etiam in iſto caſu occidens vnum pro alio, quod non ſit puniendus ordinaria pœna, ſed extra ordinaria propter culpam.

a ¶ *Peche el omezillo.* Quæ iura ſunt ſexcentos quadratos ſeu marauedinos. vt in legibus *del Aranzel.* titulo. De cauſis criminalibus. capit. ſecundo. Franciſc. Auileſius plura de homicidijs ſcribit in Capitibus Prætorum. capit.15.in verbo. *Omezillos.* quem videas.

¶ *Lex.XV.*

b ¶ *Mal fazer.* Occidens hominem caſu, vbi eſt dabilis aliqua culpa, punitur pœna homicidij, & non alia pœna, ſecus ſi nihil de contingentibus omiſit.l.ſexta.tit.decimo quinto.part. ſexta.verſicu. *Mas ſi algun ome corrieſſe a cauallo.*&.l.5.titul.octauo.ead. parti. Et quæ ibi notat Gregori. Lopez. l. ſi putator. ff. ad legem Aquiliam. vbi Baldus notat, quod currentes equos tenentur clamare tempore congruo, & ſic tali tempore præmonitio præcedere debet dicendo, *guarda, guarda*, alias non iuuaret eos à culpa. Ad idem eſt. l. quarta. ibi, *diziendo a los que paſſaſſen por aquel lugar que ſe guardaſſen, de manera que lo pudieſſen oyr &c.* titulo. octauo. partita ſeptima. Gregori. Lopez in dicta. l. quinta. verb. *non apercibieſſe.* eodem titulo.& parti. ſeptima.

c ¶ *Matar puede el eſpoſo.* vt in. l. ſecunda. titul. decimo quinto. infra eodem libr. 8. &. l. ſecunda. titu. ſeptimo. libro. quarto. foro legum. vbi glo. verb. *O fiziere adulterio.* not. quod cum

peche el omezillo [a]: y aquel que lo mato por occaſion peche medio omezillo. E ſi de la ferida no muriere: el que ge la dio peche la media caluña, y el que lo reboluio peche la entera. Y eſtas caluñas, ſean partidas como manda la ley, y no ayan otra pena, porque ninguno dellos lo quiſo hazer.

¶ *Ley.XV.* Idem.

Idem.

SI algun hõbre, no por razõ de mal fazer [b]: mas jugando arremetiere ſu cauallo en rua, o en calle poblada, o jugare pelota, o bola, o herron o otra coſa ſemejable, o por occaſion matare algun hõbre, peche el omezillo, y no aya otra pena: ca maguer que lo quiſo matar, no pudo ſer ſin culpa: porque fue trabajar en lugar que no deuia. E ſi alguna deſtas coſas ſe hizieren fuera de poblado, y matare alguno por occaſion como ſobredicho es no aya pena ninguna: y ſi alguno bohordare concejeramente cõ ſonajes en rua, o en calle poblada dia de fieſta, aſsi como de paſcua, o ſant Iuan, o a bodas, o a la venida del Rey, o Reyna, o en otra guiſa ſemejable deſtas, y por occaſiõ hombre matare, no ſea tenido al omezillo, y ſi no aduxere ſonajas, el matador peche el omezillo, y no aya otra pena.

MAtar puede el eſpoſo [c] de preſente a ſu eſpoſa que

Digitized by Google

la fallare adulterando ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los adulteros.

Titu.14. De los vagamundos y holgazanes.

¶ *Ley. I. Que qualquier pueda tomar a los vagamundos, y ſeruirſe dellos*

¶ El Rey don Iuan. I. en Biruieſca. Año de mil ccclxxxvij.

§ El Rey don. Enrique. IIII. en Toro. Año de mil ccccvij.

GRande daño viene a los nueſtros Reynos, por ſer en ellos gouernados muchos vagamundos y holgazanes a, que podrian trabajar, y viuir de ſu afan, y no lo hazen. Los quales no tan ſolamente viuen de ſudor de otros ſin lo trabajar y merecer. Mas aun dan mal exemplo a otros que los veẽ fazer aquella vida. Por lo qual dexan de trabajar, y tornarſe a la vida dellos: y por eſto no ſe pueden fallar labradores: y fincan muchas heredades por labrar, y vienenſe a yermar. Porende nos por dar remedio a eſ-

eum ſponſa de præſenti committitur adulterium. l.ſi vxor.§.diuus.ff.de adult.l.propter.C.eo.titu.

¶ *Titulus*.14. *De vagabundis & otioſis.*

§ Lex *Prima*.

¶ *Vagabundos y holgazanes*. Vagabundus dicitur, qui non habet domicilium vel habitationem certam. gloſſ. & Bartol. in l. 4.§. Prætor. ff. de damno infect. verb. habitationem habeat. quam citat Bart. in l.prima. numero ſexto.columna final C. vbi decrimini. agi opor. Antoni. Corſet. in reperto. ad Panormitan. verb. Vagabundus. plura ſcripſit Tiraque.in tract. de retract. lib. 1. §. nono. gloſſ. ſecunda. numer.34. folio.194. Vagabundus is dicitur, qui in loco firmiter non moratur: Bart.in l.nullus.C.de tyronibus.lib.12. Plura per Petrum à Biaxio in director.electio.1.par.ca.29. num.ſecundo.Berthachin.in tractat, de epiſcopis lib.in 3.part. à quibus eligatur Epiſcopus quæſt. octaua.num.15.Caſſanæ. in conſuetudin.Burgundi.rub.12.§.vni.num.duodecimo.Et iſtis vagabundis & otioſis,qui mendicantes validi dicuntur,nõ eſt eis facienda eleemoſyna.Vtilius enim eſurienti panis tollitur, quàm de cibo ſecurus iuſtitiam negligat,c.non omnis.5.quæſt.5.c.nimium.23.quæſtio.4.Qui enim manibus proprijs in ſudore proprio cibum quærere poteſt,vt debet,Geneſ.3.nõ debet petere eleemoſynam,nec ei eſt danda.capit. primo.cum gloſſ.82.diſtinct.l.40.vbi Gregor.Lopez not.verb.*Tirar*. titulo.quinto.part.1.l.vnica. C.de mendicanti.valid.lib.vndecimo.l.4.titu.20. parti.ſecunda.l.117.in pragmat.de Madrid.Anni 1534.vbi hæc verba habentur.

A eſto vos reſpondemos, que por euitar los dichos inconuenientes, mandamos que de aqui adelante en la nueſtra Corte, todos los pobres vagabundos que pudieren trabajar, y anduuieren mendigando, ſean echados della, y caſtigados conforme a las leyes deſtos nueſtros Reynos. Y que ningun eſtrangero de eſtos nueſtros Reynos, que anduuiere pidiendo limoſna, no pueda eſtar ſo color de Romero en la nueſtra Corte mas de vn dia natural. Y que los que verdaderamente pareſciere que ſon pobres, y enfermos, ſean curados en los Obiſpados, donde ſon naturales, poniendo los en Hoſpitales, buſcando para los curar, y dar de comer. Y que los muchachos, y niñas que anduuieren pidiendo; ſean pueſtos a officios con amos: y ſi tornaren a andar pidiendo, ſean caſtigados. Y para que eſto ſe pueda mejor cumplir. Mandamos; que demas del cargo que los Alcaldes de nueſtra Corte; è juſticias de los lugares ternan, ſe diputen dos buenas perſonas que tengan dello cuydado.

Digitized by Google

Nec in Curia debet reſidere aliquis, qui dominum non habuerit ſub certa pena, de qua in. l. 154. in curijs de Madrid. Anni 1528. multam enim malitiam oſtendit otioſitas. Eccleſiaſtic. 33. Et Menander.

Quàm multa mortalibus otium facit mala. Terentius comœdi. 4.

Quid credebas dormienti tibi cõfecturos deos? Et Ouid. libr. de remedio amoris.

Otia ſi tollas, periere Cupidinis arcus.

Contemptaque iacent, & ſine luce faces.

Et idem de Põto. libro. 1. Eleg. 6.

Cernis vt ignauum corrumpãt otia corpus.

Et vitium capiant ni moueantur aquæ.

Et Catullus Elegia. 3.

Dulce viatori laſſo in ſudore leuamen,
Cùm grauis exuſtos æſtus biulcat agros.

Lucanus libro. 1. Pharſaliæ.

Tolle moras, ſemper nocuit differe paratis.

Idem libro. 4. *Varia ſemper dat otia mentem.*

Baptiſta Mantuanus Parthenices. lib. 1.

Homini labor vtile ſemper
Calcar erit, ſegni pigros rubigine ſenſus
Otia corrodunt, ſopitaque pectora torpor,
Noxius obliquat, ferrum ſi tranſit in vſus,
Aſsiduo ſplendore micat, vultuque nitenti,
Audet ad argenti decus aſpirare ſuperbum.
At ſi longa quies tenuit, fuſcatur, & atram.
Vertitur in ſcabiem, celerique abſumitur æuo.

Et Salluſti. in Iugurtha. Proditionum conſilia per otium ex loci opportunitate capiuntur. Et Senèca epiſtola. 58. Otioſus non ſibi viuit, ſed quod turpiſsimum eſt, ventri, & ſomno. Ille non viuit, qui nemini viuit. idem epiſto. 109. Non dedit nobis natura tempus, vt aliquid ex eo vacet perdere. Idem Seneca Tragœdia. 7. Miſerias lenit quies. Idem in libr. De Clementia, Emollit otium vires, ſicut rubigo ferrum.

to: mandamos y ordenamos que los que aſſi anduuieren vagamundos y holgazanes y no quiſieren trabajar [a], y affanar por ſus manos, ni viuieren con ſeñor, ſino fueſſen tan viejos, y de tal diſpoſicion, o tocados de tales dolencias que conoſcidamente parezca por ſu aſpecto: que ni ſon hombres, ni mugeres que por ſus cuerpos ſe puedan en ningunos officios proueer, ni mantener, y todos los otros hombres y mugeres, aſsi vagamundos que fueren para ſeruir ſoldadas, o guardar ganados, o hazer otros officios razonablemente que qualquier de los nueſtros Reynos los pueda tomar por ſu authoridad, y ſeruirſe dellos vn mes ſin ſoldada, ſaluo que les den de comer y de beuer. Y ſi alguno los quiſiere aſsi tomar que

Et Eraſmus in apophthegmatibus. pagina. 274. dicto. 10. Luxus autem & otium in iuuenibus ſtultitia eſt, in ſenibus crimen. Adde quæ dicit Ioann. Neuiz. contra otium in ſylua nuptia. libro quarto. numero nono. Et Marcus Aurelius in libro tertio. capit. 62. Text. in capit. nunquam. de conſecrat. diſtinctione. quinta, vbi latè declaraui dum legerem ordinariè cathedram decreti publico munere Salmanticæ. Et habetur Prouerb. 12. Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus: qui autem ſectatur otium, ſtultiſsimus eſt & capit. 28. Qui ſectatur, replebitur egeſtate. Et ezechiel. 16. Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium ipſius & filiarum eius. Otium de ſe damnoſum eſt ac vituperabile, vt in hac lege habetur. vnde Seneca epiſtola. 86. Otium ſine literis, mors eſt, & viui hominis ſepultura. Et in epiſtola. 31. Non eſt viri timere ſudorem: & generoſus labor nutrit, vnde non ambitione, ſed labore conuenit peruenire. Ancharran. in capit. niſi cum pridem. §. verum. de renuntiatio. vbi eſt text. in illis verbis, quòd otioſitas & voluptas arma ſunt hoſtis antiqui ad miſeras animas captiuandas. & ibi gloſſa. verb. Otioſitas.

a ¶ *No quiſieren trabajar*. Otioſi homines perinde ſunt, ac ſi non eſſent, vt Cicero author eſt. tertio. de natura deorum. Vnde Plato in de republica. Otioſitas peſtilentia mortalium eſt. Quamobrem accuratiſsimè cauit, vt nemo eſſet in republica, qui otioſam viueret vitam. Mendicitas vagabundi, furandi magiſtra eſt. Et aliud detrimentum reſpublica à vagabundis accipit, vt habetur hac lege, quòd dum otioſorum hominum turba permittitur, agri va-

cans

ſant cultoribus, & artificum inopia reſpublica laborat, quo circa rigore pœnæ moderato dict. l. vnica. de mendi. valid. libro. 11. decernitur hac lege, vt poteſtas cuicunque ſit vagabundi in ſeruitium proprium cogendi menſe integro abſque vllo ſtipendio, præter victum aut quód flagris cæſus ab vrbe exulet: & ſi iudex negligens ſit, punitur pena ſex centorum quadratorum pro quolibet vagabundo, in cuius animaduerſione, ſeu punitione negligentia fuerit conuictus. Et hanc legem citat Domi. Sotus in repe. in cauſa pauperum deliberation. capit. 3. pagi. 99. adde Conc. Triden. ſeſsi. 24. capi. 7. multi qui vagantur. & de clericis peregrinis. ſeſsio. 23. capit. 16. cũ nullus. verſicul. nullus. præterea clericus peregrinus.

la juſticia de los lugares haga dar a cada vno de los vagamundos y holgazanes ſeſenta açotes: y los echen de la villa. E ſi las juſticias aſsi no lo fizieren que pechen por cada vno los dichos ſeys cientos marauedis para la nueſtra Camara, y los dozientos marauedis para el accuſador.

¶ *Ley. II. Que los que pueden trabajar por ſus manos ſeã apremiados que trabajen y no anden a mendigar.*

¶ El Rey don Iuan Primero en Burgos. Año de mil ccc xvij.

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid.

¶ El Rey don Enrique. II. en Toro.

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid.

TODO hombre, o muger que fuere ſano[a], o tal que puede affanar, ſean apremiados por los Alcaldes de las ciudades, y villas, y lugares de nueſtros Reynos, que affanen y vayan a trabajar y labrar: y que viuã con ſeñores, o que aprendã officios en que ſe mantengan: y no los conſientan que eſten baldios: y que lo hagan aſsi pregonar. E ſi deſpues del pregon los fallaren baldios, que les fagan dar cincuenta açotes, y los echen fuera de los lugares. Y mãdamos a las juſticias que lo hagan aſsi guardar, ſo pena de perder ſus officios. Eſto ſe entienda, ſaluo ſi fueren hombres enfermos[b],

¶ *Lex. II.*

a ¶ *Todo hombre, o muger que fuere ſano.* Omnis homo qui non habet aliũ de ſuſtentationem & corporalem victũ, præter cũ proprio labore, ſi potẽs eſt ad laborãdũ. Et ſic infantes minores duodecim annorũ excuſantur. vt infra hac lege. *O moços menores de edad de diez años.* Secunda exceptio eſt, niſi ſint infirmi, & membrorum læſi, mutili, vel huiuſmodi vel nimis ſenes. nã in iſtis ceſſat otioſitas, cùm non ſint in culpa, & potiùs ſit eis miſerendum, cũ afflictis nõ ſit addenda afflictio. c. cũ percuſsio. 7. q. 1. & ſupra. l. 1. Idem cautũ eſt in verſic. *Si no fueßen tan viejos, &c.* Et hic eſt. l. notãda, quòd ſalariũ famulo debetur, ſi fuerit ætatis duodecim annorum. Vide quæ dixi in l. 1. verbo. *a los que nos ſiruen.* tit. 2. lib. 1. ſuprà.

¶ *Enfermos.* Infirmitas in multis excuſa. vt in c. vnic. de cler. non reſidentibus. libro. 6. Et 90. infirmitatis priuilegia ponit Gomeſ. in reg. Cancellariæ Apoſtolicæ de infirmis reſignantibus q. 9. Ideó que ſi ſint pauperes infirmi, etiam extranei eleemoſynam petere pñt in his regnis. Et ita intelligenda eſt. l. 65. in curijs Pincianis An. 1528. iuxta ea, quæ de aduenis mendicãtibus not. Domi. Sotus in rep. in cauſa pauperum deliberatio. ca. 4. pagin. 101. Idem de debilitatis & ſenib. pari ratione fatendum eſt ex mente huius legis. Sed in materia vagabundorũ, Quæro vbi ſit citãdus vagabundus? Rñdeo, ꝙ domi, vbi ſolitus erat habitare ſit citãdus. Inno. in c. ſi. de eo, qui mittit. in poſſ. cauſ. rei ſeru. & in c. quia propter. de elect. Spec. in tit. de compet. iudi. ad. §. 1. verſi. Sed nunquid ſufficit. Card. in clem. 1. de for. comp. l. 2. C. vbi ſenatores vel clariſsimi.

Bene

Digitized by Google

Bene facit id, quod notat Bald. in l. conſentaneũ. col. 1. C. quomodo & quãdo iudex. du dicit, quod modus citandi abſentem ad domum eſt per literas. & idem in l. vt perfectius. colum. 1. C. de anna li excep. dicit, q̃ citandus ſi neſcitur vbi ſit, vel ſit vagabundus, citari debet ad locum ſolitæ habitationis. Idem notat Matth. de Afflict. in conſti. Neapolit. libr. 1. rub. 96. nu. 9. Et ſic ſcholaris vagabundus debet citari ad domum quam relinquit Nicol. Boer. in rep. dict. l. conſentaneum nu. 103. verſic. Itẽ ſufficit, ſi eſt vagabũdus. C. quomod. & qñ iudex. & Maria. decitatio. ar. 17. n. 5. Petrus Foller. in pract. pag. 46. n. 33. Rurſus dubitatur de iure noſtro Regio qua pęna eſt afficiendus vagabundus, & dicendum eſt, quòd debet duci per vias publicas ignominioſe & mittẽdus eſt ad triremes prima vice per ſpaciũ quatuor annorũ, & pro ſecunda vice pęna flagellorũ, & duplicatur pęna triremiũ, pro tertia aũt vice pęna flagellorũ & in perpetuũ condẽnatur ad triremes, nõ obſtãte quôd nõ præcedat monitio, ſeu cõminatio pęnę, vt probat tex. elegans de iure noſtro Regio, in lege ſexta & vndecima. tit. 11. lib. 8. nouæ Recopilationis.

Quarto vlterius, Quo in loco vagabundus poſſit conueniri? Et an ad locum commiſsi delicti ſit remittendus? Reſpondeo vbique conueniri poſſe. Nam in iſto intelligitur illa authoritas, vbi te inuenero, ibi te iudicabo. Calderin. & Ana. in cap. 1. de rapto. Panor. in c. fin. col. 6. de for. cõp. Caſſan. in conſuet. Burgund. rubr. 12. §. vni. num. 12. verſi. Quartò ad hoc vt fiat remiſsio. Guido Papa decil. 202. Sebaſt. Sapia in rep. l. hæres abſens. §. proinde. col. 2. nu. 13. de iudic. ff. glo. in l. 1. verb. repetuntur. in fin. C. vbi de crimi. agi oport. nam talis vbilibet conueniri poteſt text. in authent. vt nulli iudic. colla. 9. §. ſi quis verò. l. 3 a. titu. 2. par. 3. ſecũdũm quam legem intellige hanc concluſionem. Et quando non fuiſſet petita remiſsio per iudicem in quo commiſſum fuit delictum: nam ſi fuiſſet petita, falſa erit concluſio, etſi à doctoribus frequentiſsimo conſenſu ſit recepta. vt aduertit Illuſtris Doctor Epiſcopus Segouienſis in practicis quæſtio. c. 11. nu. 7. verſi. Septimò ſunt qui opinentur. Sed prior eſt communis ſecundum AEgidi. Boſsi. in practi. criminal. titul. De for. compe. nu. 69. pag. 77. col. 2.

o liſiados[a], en ſus cuerpos, o hombres muy viejos, o moços menores de edad de doze años.

MAndamos, que los rufianes[b], y vagamundos ſean echados de las ciudades, y villas, y lugares dõde eſtuuierẽ, y ninguno ſea oſado de los defender y amparar y que ſe guarden ſobre eſto las leyes de nueſtro Reyno que ſobre ello fablan.

MVchos ruydos, y eſcandalos, muertes y feridas de

a ¶ *Liſiados*. Qui tales ex aſpectu comparent, cùm fortè à iudice, vel ab aliquo priuato videntur, & tanguntur tumefactiones corporis, & euulſiones oculorum prætenſas, an ſint veræ & naturales, an ſit fictæ & ſuperficiales, & ſic ex inſpectione corporis, & tactu poteſt comprehendi ſanitas, vel infirmitas. vt notat Ioann. de Platea in l. vnica. col. 1. nu. 2. verſ. Nota quòd quando. C. de mendi. valid. lib. 11. & eſt. l. 1. ſupra hoc titul. in illis verbis. *O tocados de tales dolencias, que conoſcidamente parezca por ſu aſpecto. &c.*

b ¶ *Rufianes*. Lenones propter eorum crimen deteſtabile, ſunt expellendi de ciuitate, vt hic habetur tex. in authen. De lenonibus. §. ſancimus igitur. colla. 3. Ioan. de Platea in l. cum ſupra. col. fin. verſi. Et ſic lenones. C. de re milit. lib. 12. vbi plura alia ponit, quæ poſſunt prohiberi, ne ciuitas corrũpatur. Et Matth. Afflict. in conſt. Neap. lib. 3. rub. 43. fol. 325. col. 1. Quis autẽ dicatur *Leno*, & quot modis, declarat. l. 1. & ibi concord. adducit Grego. *Lopez* in verb. *Cinco maneras*. titu. 22. partit. 7. lenocinium eſt maius delictum adulterio, quia adulter peccat in ſe, & in vnam fęminam, leno autem peccat ipſe, & duos pariter peccare facit, ergo grauiter puniendus. l. athletas. §. lenocinium. C. de infami. Barto. in l. is qui reus. ff. de publi. iudi. Iacob. de Nouell. in practica & theorica cauſarum criminal. §. non inutiliter, numer. duodecimo. pagina 567. & ibi. nu. quot modis committatur lenocinium. gloſſ. crimen. 32. quæſtio. prima. l. ſi lenonis. C. de epiſco. audient. Bald. in l. crimen lenocinij. C. de adulterijs. Item mulier, cuius maritus eſt leno pro debito ciuili poteſt in carceribus detineri, licèt alias talis mulier vxorata etiam meretrix non poſsit. vt ſing. not. Baptiſt. à Sancto Seuerino in tracta. de debito. ſuſpect. & fugiti. columna. 22. Hippolyt. ſingul. 279. incip. Dixi tibi.

Quarto qua pęna ſit puniendus leno? Reſpondeo

Digitized by Google

deo, quòd pęna mortis. text. in authent. de lenonicolla. 5. refert Rebuff. in tract. de ſentent. prouiſionalibus. art. 3. glo. 11. verſi. Et cùm hæc ordinatio. pag. 294. in 1. par. conſtitut. regiarum Galliæ. vbi dicit, quòd ſalarium lenonis ratione lenocinij debet eſſe ſuſpendium per dict. tex. in authen. de lenoni. & vendentes filias gladio conſumi debent. l. final. C. de plagia. Hactenus Rebuff. loco citato. Et iſta mortis pęna voluit dicere text. in dicta authent. de lenonib. ibi, omnium nouiſsima ſuſtinere ſupplicia. ait ibi glo. nouiſsima. vt occidatur. vt. ff. de pęnis. l. vltimum. & gloſ. in libro 3. conſtitu. Neapol. titulo. de lenonibus. 83. in gloſſ. verb. Attrahentes. fol. 146. col. 2. Et in illa conſtit. ponitur alia pœna lenoni. Alia pęna ponitur in lib. 3. foro juzgo ti. 3. *De las mugeres que lleuan por fuerça.* l. 11. Cuius litera eſt, *Toda coſa porque vale menos nueſtra vida, deue ſer defendida por ley. E porende los que engañan las mugeres, o las fijas agenas, o las viudas, o las eſpoſas, o por ome libre, o por muger libre, o por ſierno, o por ſierua, o por otro quienquier manteniente q̃ fuerẽ probados de ſte mal fecho, y el juez los deue prẽder a ellos, y a los que los engañaron, é meterlos en poder de aquel, cuya fija, o cuya eſpoſa, o cuya muger engañaron, que faga dellos lo que quiſiere.* Et mater filiam vendens ad fornicãdum qua pęna feriatur, & quando excuſanda ſit, eſt videndus Matthæus de Afflict. lib. 3. conſtit. Neapolit. rubric. 49. in conſti. Neapolit. rubr. 49 in conſti. incipit. Matres. nu. 11 fol 327.

¶ Dubitari ſolet, qualiter lenociniũ committatur. Pro cuius dubij elucidatione ſciendũ eſt quod varie committi ſolet. Vno modo ſi maritus ſciens vxorem eſſe adulteram tali ſcientia, quæ non poſsit obumbrari prætextu incredulitatis, ſi eam retinet, vel adulterio vxoris cauſam proprio conſenſu dedit, lenocinium committitur. l. ſecunda. §. lenocinij. & l. mariti lenocinium. ff. de adult.

hombres ſe recreſcẽ en nueſtra Corte, y en las ciudades y villas de nueſtros Reynos por los rufianes. Los quales como eſtan ocioſos, y comun mente ſe allegã a caualleros y hombres de manera donde ay otra gente fallanſe acompañados y fauoreſcidos y ſon buſcadores y cauſadores de los dichos daños, y males, y no traẽ prouecho a aquellos, a quien ſe allegã: y por eſto no ſon conſentidos en otros Reynos y partes. Porende el ſeñor Rey don Enrique Quarto que Dios aya nueſtro hermano en las Cortes que hizo en Ocaña Año de lxix. Ordenò y mandò que las mugeres publicas, q̃ ſe dan por dinero no tengan rufianes: ſo pena que qualquier dellas que lo touiere q̃ le ſean dados publicamente cient açotes, por cada vez q̃ fuere fallado que lo tiene publica, o ſecretamẽte: y demas que pierda toda la ropa, que tuuiere veſtida. Y que la meytad de ſta pena, ſea para el juez que lo ſentenciare, y la otra meytad para los Alguaziles de la nueſtra Corte, y de las ciudades, villas y lugares donde eſto acaeſcierẽ. Pero ſi el Alguazil fuere negligente en eſto, la pena ſea para el que lo accuſare, o demandare. Otro ſi ordenò y mandò el dicho ſeñor Rey don Enrique, y defendio que en la nueſtra Corte, ni en las ciudades, ni

villas de nueſtros reynos no aya rufianes. E ſi de aqui adelante fueren fallados: que por la primera vez, ſean dados a cada vno cient açotes publicamente. Y por la ſegunda vez ſean deſterrados de la nueſtra Corte: y de la ciudad, o villa, o lugar donde fueren hallados por toda ſu vida y por la tercera vez que mueran por ello enforcados: y demas delas dichas penas: q̃ pierdã las armas y ropas que cõſigo truxeren, y que ſea la meytad para el juez que lo ſentẽciare, y la otra meytad para el q̃ lo accuſare: y qualquier perſona pueda tomar y prender por ſu propria authoridad al rufiã: doquier que lo hallare, y lleuarlo luego ſin detenimiẽto ante la juſticia para que ſe executen las dichas penas.

adulter. l. 2. C. eod. titul. §. crimen. 32. quæſt. 1. Pœna autem iſtius eſt ad inſtar adulterij. vt in dict. l. 2. & glo. in l. 2. C. de adult. glo. in l. 7. titu. 7. lib. 4. for. leg. l. 6. ibi. *pena de adulterio*. titu. 7. par. 7. quæ pœna in marito eſt vltimi ſupplicij. l. 2. vbi optime eam extendit Grego. Lopi. verb. *A ſu muger*. titu. 22. part. 7. Ioann. Lup. in repe. ca. per veſtras. §. 21. incipien. Ex his patet. nu. 23. col. penult. verſi. Ex quo infert. folio. 95. colũ. 2. de donat. inter vi. & vxo. vbi ſubijcit, quòd hãc mortis pœnam libenter deberent iudices imponere, ex quo ita impudenter matrimonij fœdus, & indiuiduitatem fœdare, & diuidere non erubeſcunt, vxorem & carnem (vt ita dixerim) polluendo, peccatum quaſi contra naturam committunt, vbi eſt illa animorum coniunctio, ſiue coniugatio, quæ ex matrimonio procedit: vbi illa fides coniugalis, quam debet vnus alteri prodere: quam etiam ipſi Gẽtiles commendarunt. Nam, vt Ariſtot. 3. œconomicorum narrat, Vlyſſes deprecante ipſum Athalantis filia cohabitare ſecum, promittente immortalem facere, & beatum omni tempore, nec vt immortalis fieret auſus eſt prodere vxoris amicitiam, affectionem, & fidem maximam: ſibi pœnam arbitratus fieri, ſi malus exiſtens, immortalitatem promereatur. Hæc autem pœna mortis ſublata de conſuetudine hodierna variè punitur hic, & alibi, vt vidi, flagellatur ab vxore poſita in alio iumẽto voce publica præconis, collo mariti cornibus circundato, & cum mitra. Alibi ab eadem vxore flagellis cæditur alliorum manipulo (quod Hiſpanè *riſtra de ajos* nuncupatur.) Alibi, melle inunctus, & plumis coopertus, in publicum cum mitra ducitur. Franciſc. Auileſius in capitibus Prætorum idem nota. cap. 47. verb. *Mancebas*. nume. 3. fol. 243. colum. 4. quanuis hæc pœna tanquam exigua non placeat Antonio Gomez in l. 80. Tauri num. 73. cùm à iure ſit ſtatuta pœna mortis. Et maritus lenocinij cauſam dans, ab accuſatione adulterij oppoſita & probata exceptione repellitur tam adulteræ, quam adulteri. Singularis. l. ſexta. titulo. 17. partita ſeptima. Quam nota, quia bis habui in practica. ¶ Eſt præterea alius modus, quo lenocinij crimen committi ſolet, nempe, quando aliquis vir, vel fœmina intercedit cum aliqua muliere, vt carnalem copulam habeat cum alio, prout fecit Sceleſtina in Caliſto apud Melibeam (quos vel quas *Alcabuetes*, ſeu *Alcabuetas* dicimus.) Puniuntur autem pœna capitis, ſi fuerit lenocinium in virginem, coniugatam, vel viduam honeſtam, & pretio corrupti, hoc faciant. l. prima. ff. de var. & extraordi. cogni. Et eadem pœna afficiuntur comites huius officij ſeu flagitij. l. ſecunda. titu. 22. parti. 7. Qui vero ſine pretio perſuaſerit copulam carnalem, perfecto flagitio, punitur capite, imperfecto autem, in inſulam deportatur. ex dict. l. 1. Grego. Lop. in dict. l. ſecunda. verb. *Por algo que le dieſſen*. per legem verò. 7. tit. 10. lib. 4. for. legum. aliter punitur. nam imperfecto flagitio, ſi hoc alicuius vxori perſuaſerit, traditur viro, vel ſponſo, vt faciat quid velit, præter mortem, & membri mutilationem. Si verò virgini, vel honeſtæ viduæ, pœna pecuniaria punitur: perfecto autem flagitio, punitur capite, vt ibi. Hodie tamen aliter de conſuetudine puniuntur, nam flagellantur vncti melle, ac plumis cooperti, & cum mitra.

¶ Item etiam alio modo committitur lenociniũ nempe,

nempe, ſi quis fœminam proſtitutam habeat, vt quæ ex coitu lucrata fuerit, lenoni reddat (quem *Rufian* appellamus) & iure communi pœna mortis punitur. vt in dict. authenti. De lenonibus. Et ſi proſtituta ſerua eius fuerit, libera remanet. l. ſi lenones. C. de epiſcopa. audien. l. 4. titul. 22. part. quarta. & ibi Gregorius Lopez de iure partitarum ſi non

Titu. 15. De los adulterios y eſtupros [a].

fuerit ſerua, ſed libera, tenetur eam dotare: ſi autem hoc noluerit, vel non potuerit facere, occiditur. l. ſecunda. titul. 22. partit. 7. Iure tamen harum ordinationum, vt hic vides, nouiſsimè ipſe Leno primò repertus in lenocinio flagellatur. Secundò, perpetuò relegatur à loco illo. Tertio, furca ſuſpenditur, & vltra has penas, veſtes, & arma quæ portat amittit, quæ iudici. & accuſatori applicantur. Quæ vltima pœna, videlicet, amiſsio veſtium, fœminæ lenonem habēti imponitur, & vltra hoc verberatur, vt hac regia lege cautum eſt. Quæ tamen lex prædicta hodie habetur & eſt inſerta ſub titulo vndecimo libro. 8. Recopilationis in l. quarta. de cuius tamen materia. Videatis Anto. Gom. in l. 82. nume. 73. in legib. Tauri, nouiſsimè tamē huiuſmodi lenones hoc caſu pro prima vice traduntur ignominioſe & mittendi ſunt ad triremes per ſpacium decem annorū, ſi tales ſint maiòres ſeptendecim annorum, & habent aſpectum & vires ad huiuſmodi officium & laborem, pro ſecunda vice flagellantur, & ad triremes ſunt vſque ad vitam mittendi, & etiam amittunt veſtes, ita diſponitur & habetur in l. quinta iuncta lege nona & decima titu. vndecimo lib. 8. Recopilationis.

Quærto, Vtrùm lenones afficiantur pœna infamiæ? Reſpond. quòd afficiuntur. l. athletas. §. ait Prætor. ff. de his qui notantur infami. Et qualiter in Francia cucurbitandi cauſam præſtans puniatur, ponit Guillielm. Benedict. in repe. capit. Raynuntius. verb. Cuidam Petro. numero 62. de teſtament. Et adde quæ notauit Bonifaci. in peregrin. verb. Leno. Plura in materia ſcripta reliquit Iacob. de Bellouiſu in practi. iudiciaria titul. de lenonibus. in 7. volumi. tracta. diuerſorum. f. l. 223. & Bertachin. in tracta. de Gabellis in 7. q. princip. n. 51. verſi. 28. quærto nunquid lenones.

a ¶ *TITVLVS XV. De adulterijs & ſtupris.*

¶ *Adulterios y eſtupros*. Ad huius tituli materiam adde Iacob. de Bellouiſu in practica iudiciar. sub. De lenonibus. numero 17. cum pluribus ſequenti.

Quærto, vtrum inter ſe diſcrimen contineant Adulterium & Stuprum? Laurentius Vallæ exiſtimat adulterium etiam ſtuprum dici poſſe, authoritate Quintiliani. Et Alciat. libro 4 de verbor. ſignific. num. 42. non hoc negat, ſed generalius eſſe hoc ſtupri nomen, vt quod à turpitudine dicatur. Vnde Plaut. Amphi. ſtupri dedecoris à viro argutam meo. Sed tamen nomen adulterij eſt, cum quis copulam carnalem habet cum nupta, ſtuprū verò in viduam, virginem, puerumve, vt ſcripſit Iure conſultus Modeſtinus, & ſic peculiari nomine & proprio dicitur adulterium, & ſimiliter ſtuprum. Nec idem eſſe conſtat, tum ratione diuerſitatis nominis. vt habetur in titulis digeſtorum. & C. ad legem Iuliam. de adulter. & ſtupro. Ergo diuerſa ſunt cenſenda. l. ſi idem. C. de codicil. Tum quia diuerſæ ſunt perſonæ, contra quas, & ex earum qualitate diuerſificatur, diſtinguitur, & cognoſcitur crimen an ſit adulterij, vel ſtupri. Ergo cum vnumquodque ſpeciale nomen habeat, non debent idem iudicari, ſed diuerſa delicta. Notat Placenti. in tracta. de accuſatio. tituli 4. ad legem Iuliam de adulterio & ſtupro. numero 1. l. auxilium. §. ſed vt ad legis Iuliæ. ff. de minoribus. l. de crimine. C. de adulter. & iura ibi adducta in gloſſ. fina. l. inter liberas. in princi. ff. de eodem tit. & in §. lex eiuſdem. l. inter liberos. l. inter ſtuprum. ff. de verborum ſignificatione. vbi Modeſtinus ait, Inter ſtuprum & adulterium hoc intereſſe quidam putant, quod adulterium in nuptam, ſtuprum in viduam & in virginem committitur. Sed lex Iulia de adulterijs hoc verbo indifferenter vtitur.

Quæritur, Quid ſit ſtuprum? Reſpond. eſt illicitus coitus realis, vel mentalis, per quem aliqua virgo fœmina defloratur. Probatur in capitu. lex illa. §. cùm ergo l. 36. quæſt. prima. S. Thom. & ad eum Caiet. 2. 2. q. 154. ar. 6.

Quæritur, Qua pœna ſtuprum iure canonico puniatur? Reſpond. quia ideo puella virgo reputabatur, quæ præſumptio pro ea eſt, niſi probetur contrarium, ſeducta præſumitur. l. vnica. §. pœnas autem. C. de raptu virginum. gloſſ. in regul. ſcienti. de regulis iuris. libro ſexto. Decius in l. nemo fraudare videtur, in ſexto de eodem titu. Hippolyt. ſingul. 353. incipien. Datio pecuniæ. Panormi. in capitu. primo. numer. ſecundo. de adulter. & ibi Additi. Bald. in l. raptores. colum. ſecunda. numero ſexto. verſic. vltimo nota. C. de epiſcopis & clericis. Hippolyt. in re. eti. dict. l. vnica. nume. vigeſimo. C. de raptu virginum. l. prima. titulo decimo nono. parti. ſeptima. & eam tenetur dotare, vel ſe componere cum illa, etiā ſi nō interſit eius, quod dotetur, quia diues eſt, & habet vnde dotetur, ac virum inuenit iuxta morem virginum. Quantitas autem dotis erit, ſi cum illa contrahat, talis

quæ

Digitized by Google

quæ ſufficeret ei, ſi eſſet virgo. Si autem cum ea non vult contrahere, talis erit, quæ ei ſufficiat corruptæ exiſtenti. ex mente Ioann. Andr. & Anani. in cap. 1. col. 2. de adult. Et in hoc caſu vltimo verberabitur vltra hoc. text. ſic intelligendus in ca. 2. de adult. Panormi. in capit. eo. titul. in foro autem interiori, quod conſcientiæ dicimus, eſt notãdum, quòd ſtuprans virginem, ſufficit, quòd reſtituat ei damnum illatum ratione deflorationis & infamię. ex Archiep. Florenti. 2. parti. 5. cap. 6. §. primo. & quia conſcientia non ligat, quos natura non obligat. Bald. in l. 2. C. de public. & vectig. Felin. in ca. audiuimus. de ſimoni. & quia pœna non eſt debita in foro pœnitentiæ. glo. in capit. fraternitas. 12. quæſt. 2. ſingul. ſecundum Segur. in repeti l. ſi filius dum in ciuitate. num. 15. vbi dixi. ff. de verb. obli. Gomeſsi. in §. ex maleficijs. nume. 14. Inſtit. de actio. vbi dixit communem. Cùm igitur id quod excedit damnum ſit mera pœna, ſequitur non deberi vltra damnũ. Ex quo infertur, quòd ſi virgo vitiata nullatenus eſt infamata, nec maritus ſenſit corruptionem, ſed eam pro virgine habuit (prout plures referunt contingere ſolitum eſſe) ad nullam reſtitutionem teneri, vel ad eam quo pluris eget quia vitiata. Nec tenetur eo in foro ad nihilum, ſi verè non erat virgo, vel non fuit ſeducta: licèt, vt dixi, in foro exteriori præſumatur ſeducta. ex Archiepiſc. Florenti. vbi ſupra Nauarr. in manuali confeſſ. cap. 16. pagin. 169. dix. in reg. Peccatum. de regul. iur. lib. 6. ¶ Iure autem ciuili punitur, ſi eſt perſona honeſta, amiſsione dimidiæ partis bonorum. & ſi eſt humilis, verberabitur. & relegabitur ad quinquennium. §. 2. Inſtit. de public. iudi. Hoſti. in ſum. de adulte. §. & qualiter. Guido Papa optimè diſtinguens in hoc dubio in ſingul. 569. incipien. Cum quæritur qualiter raptores virginum. Matth. de Matheſil. ſing. 100. alias ſecundùm nouiſsimam impreſsio. 99. incip. Nota text. quem pauci ſciunt. & Nicol. Boeri deciſ. 91. col. fina. Gabriel Saray in additio. ad ſingu. Matheſilla. in dict. ſing. 99. plura ſcripſit in hoc Matth. de Afflict. in conſtit. Neapolita. rub. 19. De raptu & violentia. nu. 9. lib. 1. fol. 65. col. 2. verſic. Tertio quæro. l. 2. titulo. 19. par. 7. quicquid dicat gloſ. in ca. 2. de adulte. Si verò famulus, aut ſeruus fuerit corrũpens, pœna ignis punitur. l. 2. ſuprà allega. Quod intelligendum cenſeo, ſi virginem corruperit à domino nutritam in eadem domo exiſtentem. per l. 1. infra iſto titu. qua cauetur vltimo ſupplicio puniendum famulum, vel ſeruum acceſſum carnalem habentem ad nutricem filiorum Domini vel ad domini conſanguineam in eadẽ domo exiſtentem. Ille tamen, ad cuius domum virgo, vt rem cũ illo haberet, acceſſit, non punitur aliqua pœna etiam ſi virginem corrumpat. ex mente text. in cap. primo, de adulte. ibi. ſeduxerit, &c. Ergo non ſeducta, non tenebitur, cùm iniuria non fiat ſcienti & volenti, regul. Scienti. de reg. iur. lib. 6. l. fina. titul. 7. lib. 4. for. leg. Quanuis Bald. in l. raptores. col. 1. C. de Epiſc. & cleri. contrarium teneat. Nec procedit intellectus quorundam ad dict. l. fori. dicentium eam loqui in corrupta, non in virgine. ex eo enim coniecturam ſumunt, quia dict. l. fori dicit, ſi aliqua mulier, & Hiſpano ſermone mulier diſtat à virgine. Quæ ratio parum eos iuuat, & ideo falſum eſt, quòd affirmant. Nam mulier Hiſpano ſermone etiam virginem comprehendit, quæ duodecimum annum excedat l. 6. ibi. *E por eſta palabra que es dicha mugér, que ſe entiende, tambien la virgen que ha de doze años arriba, como todas las otras.* titul. 33. part. ſeptima. l. mulieris. ff. de verborum ſignifi. ¶ Sed contra hoc, imò quòd pœna mortis ſit inferenda ſtupranti virginem, ſiue virgo fuit conſentiens, ſiue diſſentiens, eſt l. vnica. §. pœnas. ibi, ſiue volentibus ſiue nolentibus virginibus. Sed dic concluſiuè, deflorantem virginem ſine vi, punitur pœna dimidiæ partis bonorum, ſi eſt vir honeſtus: humilis verò pœna corporali, & relegationis. vt in dict. §. ſecundo. incipi. Item lex Iulia. Inſti. de publ. iudi. Et plenè per Andr. Iſer. in capit. primo. §. contrahentium. de inceſt. nupt. & Matth. de Afflict. in lib. 1. conſti. Neapolita. rubr. 19. quæſt. 3. vbi aſsignat cautelam, vt faciat mulierem ad ſe venire, & ipſe non vadat ad domum mulieris, & proteſtetur eam habere in concubinam. Not. etiam Thom. Grammati. in vot. 17. colum. prima. num. 1. Gandi. in tracta. De delictis. rubri. De varijs quæſtio. ex ſtatu. col. 6. & ſic iſte text. in §. Item lex Iulia. de adulterijs. loquitur, quando virgo, vel vidua fuit rapta cum eius voluntate, non à domo parentum, id eſt, patris, vel matris, vel fratris, nec ei reſiſtentibus. *L*ex verò vni. eſt intelligenda ſecundùm præcedentia, id eſt, quãdo violentia interuenit in rapina mulieris, vt quia per vim rapit mulierem de domo patris, vel fratrum, ipſis reſiſtentibus, quia iſto caſu raptor puniendus eſt pœna mortis, etiam ſi mulier firmaret de ſua voluntate id factum fuiſſe. ex Ioann. Baptiſta Caccialup. in repe. l. ſi qua illuſtris. nume. 23. C. ad Orfician. dicente ad hoc facere text. Inſtitu. de publi. iudi. §. ſin autem per vim raptus. vbi confirmatur poſitio, l. vnicæ. C. de raptu virginum. & per conſequens non debet dici correcta per text. in dict. §. ſed eadem lege Iulia. Quod eſt notandum diligenter. Hactenus Ioan. Bapt. vbi ſupra. Quem ſequitur Matth. de Afflict. in libro. 1. conſtitu. Neapolitan. rub. 19. colum. penul. num. 20. Et ſic ad pœnam mortis requiritur, quòd interueniat in ſtupro vis vera, vel interpretatiua cum promiſsionibus, blandimentis, & blandis verbis, & iſto caſu

eſt

Digitized by Google

eſt pœna capitis. Idem not. Gabriel Saray. in additio ad Matth. ſingul. 99. colum. ſecunda. pagin. 255. Adde Gandi. in tracta. De maleficijs. rub. De multis quæſtio. dependentibus ab ſtatuto. nume. 21. Hippoly. conſil. 61. num. 21.

Quæritur, Quis rapuit virginem vt ſecum haberet copulam carnalem, & tamen quia noluit, vel non potuit, non cognouit eam carnaliter, an ex affectu nõ ſequuto effectu corruptionis ſit puniendus pœna raptus? Et eſt dicendum pœna capitis pro ſolo raptu virginis non ſequuto effectu defloratiomis, non eſſe puniendum raptorem. ex Ioan. de Anani. in capit. cum cauſa. num. 4. colũ. fina. de rapto. & refert Cæpola in conſil. criminalibus, conſil. 56. incip. Super querela raptus. col. 3 num. 9. reputans dictum ſingulare, referẽs ipſum Anani. dicentem ſe vidiſſe in ciuitate Bononia dubitari, vtrum raptus ſit punibilis, ſi non ſequatur copula carnalis. Et dicit, quod vidit eſſe conſultũ, & iudicatum, & liberatum ibi à pœna capitis quẽdam comitatiuum, cum parentes promiſiſſent puellam, & poſtea nolebant ei dare, qui poſtea rapuit illam euntem ad fontem pro hauriẽda aqua. Et ille honeſtiſsime duxit ad domum auunculæ, qui poſtea captus, & poſtea volebat eum decapitare. Hippolyt, etiam refert in conſil. 105. Cordi meo ſpiritum. colum. 2. nu. 14.

Quæro, Quando dicatur raptus virginis? Reſpond. Tunc dicitur, quando per vim mulier rapitur & traducitur de loco ad locum. l. vni. C. de raptu virgin. l. qui cœtu. §. qui vacantem. ff. ad legẽ Iuliam. de vi publica. Sed ſi per vim virgo cognoſcatur, & non rapiatur, tunc eſt proprie ſtuprum, vt colligi poteſt. Inſtitu. de publi. iudi. §. Itẽ lex Iulia. &. l. mariti lenocinium. §. fina. ff. de adulter. Guido Papa ſingul. 1007. Raptus virgis. Plures alias quæſtiones in materia ſtupri & raptus videatis per Matthæum de Afflict. libr. primo. conſtit. Neapolitan. rubri. 19. & in capitul. primo. verbo. condemnatorum. colum. prima. & ſecunda. Quæ ſint regalia per Imperatorem Frederi. Boeti. deciſio. 100. num. 17. Paul. Pariſi. conſil. 170. numer. 5 libr. 4. Hippoly. in repe. l. vni. C. de raptu virgin.

Dubitatur, Aliqua mulier accuſat de ſtupro cũ ea commiſſo Ioannem: Ioannes dicit eam corruptam eſſe, & ipſe non defloraſſe eo tempore, quo rem habuit cum illa, eſt quæſtio, vtrum ex confeſsione mulieris aſſerentis ſe virginem, præiudicet abſque alia probatione Ioanni, vel inducat indicium? Pro ſolutione quæſtionis eſt aduertendum, quod ſi mulier poſt copulam habitam cum ea ſecrete, & ſine alijs indicijs præcedẽtibus accuſat Ioannem, opus eſt quod probet rem habitam cum ea, teſtibus, vel cõfeſsione accuſati, alias nõ obtinebit. Aut fuit deprehenſus in actu venereo, & clamauit mulier, & ſigna apparuerunt ad probandum ſtuprum, ex depoſitione teſtium, qui forte audierunt virginem clamantem, & linteamina ſaguinolenta, vel camiſiam ſanguinolentam, & ex alijs adminiculis quę haberi poſſunt, ex quibus merito iudex poſsit ſe informare ſtuprum cõmiſſum fuiſſe, vel ex inſpectione matronarum referentium, an ſtuprata ſit, vel non. ex Panormita. in capit. propoſuit. nume. tertio. de probatiõ. Alberi. in. l. prima. §. ex hoc reſcripto. num. octauo. ff. de vent. inſpicien. & colligitur ex Petro Follerio in practi. criminal. 2. par. numer. 13. pagin. 17. ſtuprũ, adulterium, & ſimiles fornicationes fiant ſecrete. nam qui male agit, odit lucem. cap. conſuluit. de offi. delegat. probantur per cõiecturas. capit. præterea. de teſtib. l. cum probatio. de probatio. l. quæro. §. fina ff. de ædili. edict. & quæ notat Angel. poſt Bartol. in. l. ſi quis ex argentarijs. §. Prætor ait. circa. fin. ff. de edend. Hippoly. conſi. 5. colum. penulti. num. 21. Et ſic per coniecturas deueniendum eſt ad torturam, vel ad aliam pœnam licet leuiorem, quando proceditur ex præſumptionibus, & non ex vera probatione, quam ſi vere ſtuprum eſſet probatum. Quoties enim quis condemnatur ex præſumptionibus, nunquã ei pœna ordinaria, & vera delicti eſt imponenda, ſed alia mitior. ex Innocen. in capit. quia veriſimile. de præſumpt. Bald. in. l. non eſt veriſimile. ff. quod met. cauſa. Panormita. in capitu. quanto. de præſumptio. Plene Hippolyt. in. l. prima. §. diuus Adrianus. nume. 25. ff. de Sicar. not. doct. in capit. afferte. de præſumpti. Pet. Folleri. in practi. crimina. 4. part. num. 59. pagin. 393. colum. ſecunda. verſi. Inſuper aduertendum eſt

Virginem fuiſſe mulierem eius dicto ſtatur, & non viri dicentis eam corruptam eſſe eo tempore, quo ipſam carnaliter cognouit. Ratio. quia prẹſumptio virginitatis eſt pro ea, niſi aliud probetur. Panormita. in capit. primo. de adulter. nume. quinto. vbi dicit communiter à doctoribus admiſſum eſſe. Nam ratione delicti probatio tranſfertur in delinquẽtem. argum. cap. vnic. vt eccle. benefi. capit. continebatur. de deſponſa. impube. Tenet iſtam partem Cardina. in dict. cap. primo. Barbat. in additio. ad Baldum in cap. primo. §. iniuria. in verb. reſpondeo. colum. 3. de pace iur. firman. Fernan. Loazes. de matrimonio regum Angliæ. dub. 15. nume 6. fol. 78. Bartholomæ. Caſſanæ. in conſuetud. Burgund. fol. 6. nume. 42. in rubric. prima.

Ad probandam autem virginitatem ſigna & præſumptiones ſufficiunt. capit. cauſam matrimonij. ibi, ad inueſtigandum ſigna virginitatis. de probatio. Nã vt Bald. ibi dicit, ex ſignis qualitas perſonæ arguitur. nam ſtemmata militem, habitus

clericum,ſtola ſacerdotē,& Cuculla Monachum
oſtendunt.not.Barba.conſil.34.col.1.lib. 4.not.
per gl.& doct.in c.latis.verb.lapidaretur.33.q.5
&in.c.prop-ſuiſti.de proba.& talis cōfeſsio mu
lieris cōfitētis ſe virginē,cū non ſit in præiudiciū
mr̄imonij valet. Hoſti.& Anto.in.c. atteſtatiões.
de deſponſa.impub. Pet Folleri.in pract.crimi.1.
part.3.partis.verb.& ſi cōfitebūtur.q.54. n.146
pa.326.col.2.Igitur cum accuſatus fateatur puel
lam ſeu mulierem cognouiſſe carnaliter,nō iuua-
tur niſi probet antequā ipſam cognouit ſic,fuiſſe
corruptam,nā ſtatur iura ento mulieris ſe virgi
nē dicentis.Idem not.dicēs cōem Syluest. verb.
Luxuria.q.5.Ideo reſpondendum eſt caute, non
cognoui carnaliter,vt aſſeritur,caſu tamen nega-
to,quo eam cognoui,erat corrupta,nam tunc te-
nebitur probare ſe ab eo cognitā fuiſſe carnaliter.
alias repulſa qualitate cōfeſsio manebit firma, ni
ſi probet qualitatem,quod erat eo tempore vitia
ta,& cognita ab alio.ex his quæ not.gl.in.l. ſiqui
dem.in princ.& ibi Bald.C.de exceptio.Iaſ.in.§.
item ſiquis.Inſti.de actio. Folleri.loco citato do
cet hanc cautelam & modum reſpondendi. num.
143.verſi.Quinquageſimoſecundo quæro.nā cō
feſsio ſub vno cōſtructuverborum,pōt acceptari
pro parte,& pro parte negari,ſecundum Bart.in
l.Aurelius.§.idē quæſijt.ff.de lib.lega. vt dixi in
l.1.verb.cōfeſsio.tit.4.lib.3.ordin,tex.in.c.3.vbi
Panor.num.7.de poſtula. prælato.vbi declaraui.

Dubium tamen eſt, ſi mulier dicat ſe vim paſ-
ſam,vtrū ſit ei fides adhibēda? Reſpon. Aut poſt
interuallum dixit,aut incontinenti.In primo ca-
ſu niſi probet teſtibus,non eſt ei credendū.In ſe-
cūdo caſu,ſi ſtatim cōqueſta fuit & clamauit flen
do,& vim manifeſtādo,& vicini cōcurrerūt,&vi
derūt ipſam,vel ſi in agro vis cōmiſſa fuit,& ſic ac
ceſsit ad villam,vel iudicē, oſtendēdo linteamina
ſanguinolenta,& alia indicia,eſt præſumptio pro
ea,alias requiritur probatio ſtupri & violentiæ.
text.eſt in cap.ſatis.34.q.2.& in Deute.ca. 22.in
illis verbis,deſponſata nāq; viro,ſi in ciuitate fue
rit oppreſſa,& nō clamauerit,punitur quaſi adul
tera.vi autē in agro oppreſſam,innocuam eſſe, &
violētū legibus ſubiacere.l.121.Styli. Montalu.
in.l.1.in glo.*por fuerça*.tit.10.lib.4.for.legum. &
per ea,quæ not.Guilliel.Benedict.in repe.c.Ray
nuntius.verb.Cuidam Petro.nu. 67. de teſtamē.
quem vid. Cum puella potuit clamare dum erat
in ciuitate,& non clamauit,conſenſiſſe cenſetur.
gloſ.in dict.c.ſatis.&.c. Diaconi.28.diſt.l.1.§.ex
cuſantur.ibi,veluti ſi quis exclamauit, vbi Ioan.
Igne.n.12.ff.ad Syllan.cum ei voces prodeſſe po
tuerunt,& non emiſit,cum proferre potuit,facto
cōſentire præſumitur.l.cum ancillis.C.de inceſt.
nupt.l.ſi ſeruus ſciente.ff.de noxali. ¶ Vtrum au
tem deflorans virginem immaturā,cum de crimi
ne per teſtes,vel cōfeſsione criminoſi conſtet,ſit
pœna mortis per.l.vni.C.de rap.virgin.punien-
dus,vel alia mitiori pœna? Videtur quod pœna
capitis ſit plectendus.Quia pro ſolo raptu ſine co
gnitione,& ſola cognitione ſine raptu eſt pœna
capitis.per.l.1.C.dē raptu virgin.l.raptores. C.dē
epiſc.&cler.&.l.1.in fin.ff.de extraordina.crimi.
Et per hanc rationē Bald.in.l.ſi quis nō dicam ra
pere.col.5.nu.11.C.de epiſc.& cleri.dicit, quod
ſi talē criminoſum præ manibus haberet, decapi
tari faceret. Et Ioan.Fab.in.§.Item lege Iulia. nu.
6.Inſtit.de publi.iudi.inquit,quod conſuetudina
rij ſuſpendunt ſtuprantem puellam nondum viri
potentē.Bald.in tract.de ſtatutis conſtructus à Si
giſmundo eius pronepote.verbo.adulter.Caſſan.
in conſuet.Burgund.rub.19.lib.1.n.39.fol.16.&
Matth.de Afflict.in conſti.Neapolitan. rubri.19
lib.1.q.7.nu.16.dicit ſe vidiſſe cōbuſtum quēdā
patrē,qui ſtuprauerat filiam minorem duodecim
annorū,ex ſententia iudicum magnæ curiæ vica-
riæ & videtur reſidere cum opinione Baldi & Fa
bri in locis præcitatis.& etiā Greg.Lopius in.l.2
verb.virginē.tit.31.part.7.Tenet Nicol.de Nea
poli.in.§.Item lex Iulia.de adulterijs.col.1.Inſti.
de publi.iudi.Petrus de Vernia in additio. ad Ia-
cob.Butrig.in.l.raptores.pen.col.verſi.Sed quæ
ro aliquis.C.de epiſc.& cleri.AEgid.Boſsi.in pra
cti.crimina.titul.de coitu damnato & punibi.nu.
68.pagi.337.verſi.Nō omitto etiā. Anto. Gom.
melius quam alius per tria iura defendit iſtā par-
tem in.l.80.Tauri.q.3.nu.42.cui ipſe conſentio,
& in facti contingētia conſului,& ſcio pluries in
practica fuiſſe receptum.Quidquid in contrariū
tenuerit Guiliel.de Cuno in. l. ſi quis non dicam
rapere.col.2.n.3.C.de epiſc.& cler.& Io.Lup.in
repe.rub.de dona.inter vir.& vxo.§.56.nu.3.per
tex.in.l.ſi quis aliquid.§.qui nondum. ff. de pœ-
nis.nam reſpōdebis vt per Boſsi.& Ant.Gomeſs.
in locis præcitatis. ¶ Præterea in dubium euenire
ſolet.An in ſtupro trāſactio locum habeat. Et eſt
dicendum quod ſic.Bart.in.l.tranſigere.nu. 2.C.
de tranſactio.vbi Alex.in nu.4.Curti.num.37.&
Alciat.nu.26.dicit cōem.Coraſsi.libr.2.miſcella.
cap.1.n.5.& Domi.Anto.Meneſ.nu.81.ibi bene
declarat,ac cōem eſſe profitetur.Alciat.lib.5.Pa-
radoxo.de hac re agit.c.10.cum ſeq.latius agit Ni
cola.Boeti.deciſio.91. ¶ Vtrum raptus cōmitta
tur in ſponſam? Reſponde committi in ſponſam
de futuro,non autem in de præſenti.l.vnic.§. qui
bus.C.de rap.virgi.l.3.tit.20.part.7.quæ lex par
titæ intelligit & limitat.d.l.vni.in ſponſa de futu
ro.Et quod non committatur raptus in ſponſa de
præſenti vel vxore,patet ex eo,quod maritus ha
bet manus iniectionem in vxorem.argumēt.l. ſi-
cut.

cut.ff.de oper.liberto.Greg. Lopez in.d.l.3. verbo.*Su eſpoſa*.Couar.in.4.Decreta.2.part.c.7.§.4.nu.11.Ex quo infertur,ꝙ ſi ſponſa fuerit cognita carnaliter,etiam vi,abſponſo,non poſſe tolli vinculum matrimonij per religionis ingreſſum, cum ſit conſummatum copula carnali. Hoſti. in ſum. de conuerſ. coniug. §. & vtrũ. verſi. Quid ſi virgo. Petrus Paluda. in. 4. diſtin.27. q.3. col. 4. Archi. Floren.3.parte.tit.6. capit. 21.§.1.Bald.in capit. pen.col. ſin. de probatio. Durand.in.4.ſent.diſtin.27. quæſt. 2.Ægidius de Gindelbertis in quæſt.3.poſt diſputationes Pauli de Eleazar.& Couar.in epitome.4. Decreta.2.part.cap.7.§.quarto.nu.11. Sylu.in ſum. verb.diuortium.quæſt.5.& in verb.debitum.q.1 verſic.Quarta cauſa eſt.Iſtam quæſtionem ad partes pulchre diſputat Ioan.Andr.in regul.Quæ cõtra ius.64.colum.2.verſi.Hæc regula facit adquæſtionem.num.3.de regu.iur.lib.6.Ergo cum ſpõſes ſit vſus iure ſuo,à muliere non eſt ſpoliandus. Item negari non poſſet,quod per copulã carnalem ſponſalia de præſenti præcedentia & ſic matrimonij ſacramento præcedente fuerunt effecti vna caro.capit.ad apoſtolicam.de conuerſ.coniuga.Tum etiam,quia cognita præſumitur conſenſiſſe.c.inſuper.qui mat.accuſ.poſſunt.& ſignaculum virginitatis amiſit.Archiep.Floren.2.par.capit.ſexto.§.primo.colum.2.gloſ.in ca.fina. 55.diſtin.Contrariam partem tenet Angel.in.l.prima. §.remouet.ff.de poſtuland.Panormi.in capit. verum.nu.9.de conuerſ.coniuga.Felin.in c. cauſam. col.2.de probatio.Hippoly.in.l.prima.§. Præterea.num.12.ff.de quæſtionib.& in.l.1.in prin.nu. 95.ff.ad legem Cornel.de Sicar.&in.§.diuus.eiuſdem.l.1.nu.10.Et eſt opinio Bartho.Brixieñ. in additionibus ſuis ad glo.in dict.c.fin. 55. diſt. idẽ in quæſtio.dominical.80.incip.Aliquis per verba de præſenti.Sed inter has opiniones cõtrarias prior eſt tenenda. Fœdere tamen cõcordiæ prior eſt intelligẽda in matrimonio de præſenti, poſterior vero in ſponſa de futuro,vel in vi præciſa antequam fuit in mora ingrediendi religionem, ſecus ſi poſt moram.adde Sot.in.4.ſenten.diſt.27. quæſtione prima.articu.4.pagin.120.verſi.Quid autem iuris.vbi probat primam ſententiam.

¶Illud etiam eſt annotandum,adulterium commiſſum ab vxore per vim præciſam impunibile eſſe.l.1.& ibi Montalu.tit.7.libr. 4. foro legum. Quod eſt notandum pro intellectu.l.2.infra eod. &.l.81. in deciſionib. Tauri. & quia ex adulterij, inceſtus, & lenocinij criminibus omnia crimina proficiſcũtur. Secundum Salice. in rub. C. de adult. Angel. de malefic.verb. *Chebay adulterato.* fol.59.ideo merito pœnæ imponuntur aduerſus adulteros in legibus infra ſubiectis. & adde Iacobum nouel. in practica & theorica cauſarum criminalium. §. nõ inutiliter.pag.595.colum.ſecunda.

¶Ley. I. La pena que mereſcẽ los que fizieren adulterio, y fornició con las parientas, o ſiruientas de aquellos con quien biuen.

¶El Rey don Alonſo en Alcala. Æra de mil ccclxxxvj.

Porque acaeſce a las vezes, que los que viuen con otros ſe atreuen a hazer maldad, y fornicio con las barraganas, o con las parientas, o con las ſiruientas de caſa. Y deſto ſuele venir muerte [a] de los ſeñores, y otros males y daños. Porẽde eſta

¶*Lex Prima.*

¶*Venir muerte.* Experientia rerum magiſtra hoc
a iam quotidie edocuit, damna videlicet & mala, quæ euenire ſolent,ideo præcauendum eſt,vt pœnarum timore ab his arceantur.capit.cum qui.de præbend.lib.6.iuxta illud Horatij.

Oderunt peccare boni virtutis amore.
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Et familiaris delinquendo in domo domini grauius delinquit,& quaſi proditor ſit cẽſendus,cum ſecuro delinquat præter domini ſuſpicionem,qui de ſuis ſecuritatem & defenſionem præſumere debet,& non offenſionem.argumento.l.primę.§.ſi maritus.ff.ad Syllanianum.vbi delictum, quod à perſonis clam commiſſum eſt,de quibus veriſimiliter dubitari non debet,quale eſt quod à perſona coniuncta veluti viro & vxore patratum eſt ſeruos & domeſticos excuſare.gloſſ. ſubreptum. verſicu. Quid ſi vxor.in. l. cum duobus. §. damna.ff.pro ſocio.textus in.l.ſi à bonæ fidei.21.ibi, requiremus an talis fuerit, vt & cuſtodiri debuerit. nam ſi integræ opinionis videbatur, vt non debuerit cuſtodiri, abſoluendus eſt poſſeſſor. ff. de rei vẽndicatione.l.argentum.& ibi gloſſ.ad finem.ff.commoda.l.ſi pecuniam §.fin. vbi glo.carere.ff.de condi.cauſa data.vnde ſi inſidias paret ſocius aduerſus ſocium,proditor eſt.cap.Guiſ ſarius.23.q.4.ideoq; ſi aliquis aſſociat aliquẽ in itinere,& nulla inter eos ſuperueniẽte rixa ſocium

percutiat, id proditorie feciſſe dicitur, quia aliud gerebat in animo, quã in actu. Bar. in. l. reſpiciẽdũ §. delinquũt. ff. de pœn. Hierony. Gigas in tracta. de crimi. læſæ maieſta. q. 9. tit. de proditoribus. pagin. 384. nu. 5. ideoq; ſeruum delatorem domini, etiam ſi probet crimen obiectum, ſeueriſſime eſſe puniendum ferunt, præterquam in crimine læſæ maieſtatis. l. fi. C. de delatori. libro. 10. quia cẽſetur Iudas, qui vendidit Dominũ ſuum, ac Redemptorẽ gñris humanĩ proditoriẽ. Nã ab his qui noſtri ſunt, & quorum fidem ſemper obſeruauimus, vix cauere valemus, vnde delictum ab eis cõmiſſum ſeuerius eſt puniẽdum, vt in iſta lege. Nã vt Boeti. ait, nulla peſtis efficacior adnocendum, quã familiaris inimicus: non odium grauius, quam ſimulatus amor. Et æquitas ſimulata, eſt duplex iniquitas. Et facit illud vulgare Italorum Adagium, cuius ſatis meminit Bal. in. l. quidam cum filium. ff. de hæred. inſti. *Del qual me fido, me guarda Dio, Del qual io no me fido, me guardare yo.* Nam inimici hominis domeſtici eius, id eſt, à quibus eſſentialiter homo ſua ſcientia præcaueri nequit. Ideoque quis non tenetur explorare hominis familiaris cõditionẽ, ſi pro bono habebatur. l. in. eos. §. nauigãdi. verſi. & cum liberi quidem hominis nomine tenetur in ſolidum, ſerui vero nõ tenentur. Niſi forte idcirco quod liberum quidem hominẽ adhibẽs ſtatuere debuit de eo qualis eſſet, in ſeruo vero ſuo ignoſcendũ ſit ei quaſi domeſtico malo, ſi noxæ dedere paratus ſit. ff. furti aduerſ. naut. l. fina. §. itẽ ſi prædixerit. verſi. ſeruorũ. ff. Nautæ, caupones, ſtabula. &. l. iſta ad literã fuit tranſumpta ex ordi. Regis Illefonſi Cõpluti Anni 1386. tit. 21. l. 2. incip. *Algunas vezes acaeſce.* Adde pragm. Philippi II. Regis, *De los lacayos* habita en Madrid Anni 1565. Quæ ponit pœnas, quæ ſunt ſeruandæ in caſu noſtræ legis in. §. quarto.

bleſcemos y mandamos, que qualquier que fiziere fornicio con la barragana conoſcida del ſeñor: o con dõzella que crie en ſu caſa [a], o cõ cobijera de la ſeñora de aquellos q̃ la tienen, o con la parienta [b] de aquel con quiẽ viuiere morando la pariẽta en caſa [c] del ſeñor, o cõ el ama que cria a ſu fijo, o fija en quãto le diere leche [d], q̃ lo maten por ello. Y la que eſte yerro fiziere, que ſea pueſta en poder de aq̃l con

a ¶ *Que crie en ſu caſa.* Ad hoc vt pœna huius legis locum habeat, requiritur, quod talis virgo ſit nutrita in domo domini, ſecus ſi extra domum. Et intellige, id eſt, in domo habitationis, etiam ſi ſit cõducta. text. & ibi Bart. in. l. lex Cornelia. ff. de iniur. l. qui domum. & ibi etiam Bart. ff. de adulter. Bald. in repertorio ſuo verb, domus. Licet poſſet annotari contrarium ex eo, quia eſt materia ſtatutaria & odioſa per ea, quæ habentur in regu. odia. de regulis iuris. libr. ſexto. & in capi. ſtatutum. de electio, eodem lib. cap. in noſtra. de iniur. Item, quia iſtud nomen, ſuus, denotat dominium. vt not. gl. in cap. 1. de poſtula. prælat. Sed tamen tene primum ex eo, quia iſta eſt lex Regia & cõmunis, tum etiam in fauorem reipublicæ, vt homines viuant ſecure & tuti à nequitia mali hominis, & ſic metu pœnæ retrahantur ab iſtis proditionibus, & ſic extendenda. Præſertim cum delictũ dicatur vulgariter cõmiſſum in domo Petri, cum ipſe habeat domum habitationis etiam conductam. ergo &c. Si ergo eam nutriret extra domum ſuis expenſis, pœna non haberet locum per argumentum à contrario ſenſu, quod eſt fortiſſimum in iure. l. 1. §. huius rei. ff. de officio eius cui mand. eſt iuriſdict. & per ea quæ not. in glo. in clemen. Religioſi. de priuileg. & in clem. De ſenten. excõ. vbi cum Clem. omnes fere ſint pœnales cõtra religioſos, non extendunt, nec ampliant iota vnum vltra deductum in text. Ita ergo faciamus nos in præſenti lege. l. pen. ff. de pœn.

b ¶ *Con la pariẽta.* Eſt dubiũ, vſq; ad quẽ gradũ accipiemus hic cõſanguineã dñi eſſe, an vſq; ad decimũ quod computamus in ſucceſſione, an vſq; ad quartũ decimũ quod cõputamus in matrimonio, vt de primo eſt tex. l. 6. tit. 13. partit. 6. de ſecũdo eſt text. in. ca. non debet. de conſang. & affinita. Reſpon. vt not. glo. & doct. in. c. poſtremo. de appell. & in. c. requiſiſti. de teſtamẽ. vſque ad quartũ gradum tantum, cum in eo finiatur hodie affectio lineæ tranſuerſalium, & ſit materia pœnalis, vt dixi in ſuperiori gloſſa.

c ¶ *Morando la parienta en caſa.* Alias ſecus, per ea quæ annotaui in glo. verb. *que crie en ſu caſa.*

d ¶ *En quanto le diere leche.* Alias ſecus. Nam dictum in vno caſu excludit, nõ expreſſum. l. cũ Prætor. ff. de iud. c. nonne. de præſumptio. & manet in diſpoſitione iuris. c. ſuſceptum. de reſcr. libr. 6.

a Con la

Digitized by Google

a ¶*Con la ſiruienta de ſu caſa.* Iſta accuſatio non erit popularis, ſed ius accuſandi tantum domino ſclauæ ſeu famulæ competit. Angelus in. l. inter liberas. in princip. ff. de adulter. & cũ ei ſit facta iniuria, intereſt vindicare, & ſuum honorem præponere omni cõmodo pecuniario. & qui contrarium ſeruant, non erubeſcunt, nec verecundiã timent. Ange. in. l. miles. §. ſocer. columna ſecunda. verſic. Sequitur in textu proponere non erubuit. ff. de adulter. citat hanc Grego. Lopez in. l. 25. gloſſ. ſeptima. titulo. 17. & in. l. ſecunda. verb. *Siruiente de caſa.* titulo. decimonono. part. ſeptima. Qui pœnam mulieris concumbentis cum ſeruo extendit ad mulierem habentem acceſſum cum familiari & domeſtico famulo, vt habetur in. l. vnica. C. de mulieri. quæ cum proprijs ſeruis ſe iniung.

quien biuiere: que le de la pena que quiſiere tambien de muerte como de otra manera. Y al que hiziere tal maldad con la ſiruienta de caſa a, q̃ no ſea de las ſobredichas b, q̃ le dẽ a cada vno dellos cient açotes publicamẽte c por la villa. E ſi fuere fijo dalgo d el q̃ eſte yerro hiziere con la ſeruienta, como dicho es. Y ella fuere fija dalgo: que yaga vn año en la cadena. E qualquier dellos que no fuere fijo dalgo, q̃

b ¶*Sobredichos.* Quia tunc locum obtinerent ſupra dicta.

c ¶*Publicamente.* Quod delictum ſeueriſsime publice & non furtiue oportet pœnam imponere, vt cæteris ſit in exemplum, maxime in Hiſpania, vbi huiuſmodi delicta paſsim perpetrantur, argumen. l. Aut facta. §. euenit. ff. de pœnis. Vbi Claudius Iureconſultus ait. Euenit vt eadem ſcelera in quibuſdam prouincijs grauius plectantur, vt in Africa meſsium incenſores. in Myſia vitium, vbi metalla ſunt adulteratores monetæ. Nonnunquã euenit in aliquorum maleficiorum ſupplicia exacerbentur, quoties nimium multis perſonis graſſantibus exemplo opus ſit, iuxta illud. Oderunt peccare mali formidine pœnæ. capit. cum qui. de præbend. libro ſexto. l. quinta. titu. 27. partit. 3. ibi, *E ſi el juyzio fueſſe de eſcarmiento de juſticia de muerte, o de perdimiento de miembro, deueſe luego cumplir de dia concejeramente ante los omes, è nonde noche à furto. Ca la juſticia non tan ſolamente deue ſer cũplida en los omes por los yerros que fazen, mas aun porque los que la vieren, tomen ende miedo y eſcarmiento para guardar ſe de fazer coſa porque merezcan recebir otro tal.*

Ad idem. l. fin. titulo 31. partit. ſeptima. Hoc tamen limitandum eſt, quando poſſet euenire ſcandalũ in populo, vel forte timeretur, quod delinquens caperetur de manibus familiæ, tunc iudex poſſet executioni mandare ſententiam occulte in carcere, vel in alio loco ſecreto. argumento. eorum quæ not. gloſſ. in. l. prima. C. de ſent. experi. recitand. & in capitulo fin. de re iudica. libro ſexto Baldus & Doct. in. l. ius pluribus. ff. de iuſti. & iure. not. Gregor. Lopius in gloſſ. fin. l. quinta. titulo. vigeſimo ſeptimo. parti. tertia & eadẽ ratione licet diebus feriatis in honore Dei ſententiam executioni demandare. vt dixi in. l. quinta. titulo. primo. libro. primo. ordinamen. in gloſſ. prima. verſi. Infertur etiam licere iudicibus. & ſic limitanda erit. l. fin. C. de ferijs. quæ ait, horridam vocem præconis in diebus feſtiuis ceſſare. nam ex cauſa licitum eſt transgredi leges. In hoc. capitulo. de conſti. de quo per Barba. in capitulo. at ſi clerici. numero. 131. vbi dixit ab omnibus approbatum Innocen. dictum & ſingu. eſſe Felin. in ca. qualiter. 2. nume. 37. de accuſatio. Iaſ. in. l. prima. column. prima. C. de precib. imperato. offer. Bartholo. Cæpol. in. l. quod ſi nolit. § quia aſsidua. n. 11. ff. de ædiliti. edict. Iacob. Villalpando in repeti. l. 22. §. nono. titu. 1. part. 7. Philippus Prob. in cap. in fidei fauorem. in additio ad Ioan. Monachum. vbi plura in hoc. de hæret. lib. 6.

d ¶*Fijo dalgo.* Not. text. notabilẽ in pœna corporali mitius puniendum eſſe quam plebeium. Simil. l. eſt in ordinat. Alphonſi Regis celebratis Anno 1386. tit. 21. l. ſecũda. verſi. *E ſi fuere ome fijo dalgo.* & eſt caſus & exemplum in dicto ordina. titu. vigeſimo. l. decimatertia. incipient. *Mandamos que ſi alguno.* Secus in pœna pecuniaria, vt ibi habetur. De qua materia per tex. glo. & docto. in cap. cum quidam. de iure iuran. glo. in cap. homo Chriſtianus. 40. diſtin. gloſ. & doct. in. l. nemo. C. de ſum. Trinit. & in. l. fin. C. quæ res vendi. non poſſunt. & in. l. Pedius. ff. de incendio, ruina, naufrag. l. 8. titul. 31. parti. 7. & l. fina. tit. 18. partit. prima. Ex his infertur ad practicã Regni, quod ex eodem delicto commiſſo per nobilem, & plebeium, nobilis decapi-

decapitatur , & plebeius furca ſuſpenditur. not. etiã Barto.in.l.deſertorem.§. pœna. ff. de re milita. Ad quam practicam corroborandam facere videtur.l.fina.in fine.C.ad legem Flauiam.de plagi.Bartol.in.l. quidam. ff. de pœnis.qui dicit ſupradicta eſſe vera, niſi delictum tale commiſſum per nobilem cedat in derogationem ſui officij, vel dignitatis, vt crimen proditionis, falſi, vel huiuſmodi. facit cap.presbyteri.5.quæſt.vlti.l.presbyteri.C.de epiſcopis & clericis.& gloſſ.in cap.2.de offic.delega.libro.6. Adde quæ not.Panormita.in capit. paſtoralis. de offic.delegat.

le den cient açotes. E ſi qualquier deſtos que biuen con otro ſe deſpoſaren [a], o ca-

a ¶ *E ſi qualquier deſtos que viuen con otro ſe deſpoſaren.* Concord.l.2.tit.1.libr.5.ſupra.& in.l.ſecũda Regis Alphonſi ſupra citata ad finẽ.gloſſæ. Et ſic in contractu matrimonij requiritur conſenſus patris, vel illius, ſub cuius poteſtate eſt fœmina. Idẽ ſtatutum reperitur in pluribus huius regni legibus. Et in primis à Siſnando Chriſtianiſsimo rege Caſtellæ æra de 681.in lib.3.foro juzgo.titu. ſecundo.l.final.cuius verba ſunt.

¶ *Si la muger libre quiſiere caſar con ome libre, el marido della deue fablar primeramente con ſus padres, è ſi la por muger puier auer, de las arras a los padres aſsi como es derecho, è ſi la non pudiere auer, ſinque la muger en poder de los padres. E ſi ella caſar ſin voluntad del padre, ò de la madre, y ellos non la quiſieren recebir de gracia, ella, ni ſus fijos non deuen heredar en la buena de ſus padres, porque caſo ſin voluntad de ellos, mas ſi le quiſieren dar los padres alguna coſa, bien lo pueden fazer, y de aquello puede ella fazer ſu voluntad.* Eſt cõfirmata per Regem Petrum filium Regis Alphonſi. *AEra de mil y trezientos y nouenta y quatro.* vt habetur foro generoſorũ libr.quinto.ti.quinto.l.1.cuius verba ſunt. *Si manceba en cabello caſa ſin voluntad de ſus parientes, o de ſus cercanos hermanos con algun hombre , o ſe ayuntare con el por qualquier ayuntamiento peſando a ſus parientes mas propinquos, ò a ſus cercanos hermanos: no aya parte en lo de ſu padre, ni en lo de ſu madre. Sea enagenada de todo heredamiento por ſiempre.* Idem diſponit l.ſecunda.eiuſdem tituli.&.l.ſecunda.&.l.quinta.&.l.final. titulo. primo. libro tertio. foro legum Caſtellæ. l. prima.&.l. ſecunda. titulo. primo.libro. tertio.foro juzgo.l.49.Tauri.l.75.in Curijs Toleti Anni.1560.&.l.58.fol.25.in Curijs de Madrid Anni. 1563. quæ extendit pœnam dictæ.l. 49.locum habere in filium contrahentem clandeſtine. Et huiuſmodi leges iuſtiſsimæ ſunt cenſendæ, cum veniant in adiutorium iuris Canonici in capit.cum inhibitio.de clã.deſponſa.vt probat Ant.Gomeſs.in.l.49.nume.2.in deciſio. Tauri.& Ioan.Lup.in rep.cap.per veſtras.§.8.fol.89 colum.1.de dona.inter vi.& vxo. De hoc tamen dixiſſe ſum memor in.l.1.titul.1.lib.5. ordinam. in.2. parte horum Commentariorum. & huiuſmodi leges iuſtas & ſanctas reputat Barth. Chaſſan.in catalogo. glor. mundi, omnino videndus.12.part.conſiderat. 36. verſic.Et vt ſemel finis imponatur. Nec filia contrahens ſine volũtate patris eſt dotanda à patre, nec ab eo iuuanda. nam propter filiæ inobedientiam & patris contemptum, fit parentibus grauis iniuria, & eſt contra ciuilem & naturalem rationem, quo nihil peius eſt, vt filia inſcijs parentibus contrahat matrimonium. vt late probat Bartholomæ. Chaſſan.vbi ſupra.verſi. Quomodo autẽ eſſe poteſt. Ioan. Coraſius lib.primo.iuris miſcella.capitulo.17. Ideoque ſub Pio Papa. IIII.felic.memoriæ in Concilio Tridentino. ſeſsio. 24. De reformatione matrimonij.capitulo.1. inſtitutum eſt matrimonium clandeſtine cõtractum , & non præcedentibus tribus denũtiationibus à proprio Parocho contrahentium tribus cõtinuis diebus feſtiuis in eccleſia inter miſſarum ſolennia publice denuntietur, inter quod matrimoniũ ſit cõtrahendum. Ex cauſa tamen, ne ex malitia matrimonium impediretur, ſi ſuſpicio eſſet probabilis, has denuntiationes prælatus remittere poſſet, dãdo licentiam eis cõtrahendi ante, & poſt ante coitum coniugalem fiant, quos prudentiæ & iudicio prælati Sancta Synodus reliquit. Ex quo ipſe dicebam etiam ſi eſſet vehemẽs ſuſpicio quod impediret matrimonium. Primo ſi ad eius notitiam perueniret per denũtiationes nihilominus nõ eſſent à prælato remittẽdæ, cũ ipſi interſit ſcire ſecundũ legem naturalẽ, diuinã & humanã, & eſſet contra bonum obedientiæ talis licentia , quæ ſe fundaret in prohibitione parentum , nam erit citandus, & audiendus, an ſit in mora nubendi viro filiam propter aliquam iniuſtam cauſam , & ſi nõ fuit quare ſuo iure cõtra honeſtatẽ, & naturalem rationẽ eſt priuandus ſuo iure, quis melius, benignius, & cum maiori honore prouidere poterit filiæ, quá pater qui eam genuit, nutriuit , & poſuit in eſſe? l.pen.C.de cur.fur. Tum etiam, quia debitores ſumme ſumus parentibus omnibus alijs præter Deũ. vt dixi l.tertia.tit.quarto.lib.8. ſupra in tracta.de hæret. Quæ omnia ſunt notanda per officiales epiſcoporum ſeu corũ vicarios, vt non ſtatim & cum præcipitatione concedãt licentiã remittẽdi denũciationes volentibus contrahere matrimonia, ex rationibus ſupra dictis. Neq; obſtat

ſiquis

Digitized by Google

ſiquis dixerit quod licentia obtēta ex iniuſta cau ſa ſit nulla & inualida ex eo quod caret prudentia & diſcretione, continetq; errorē iuris & æquitatis: & à tali licētia cū ſit de reſeruatis eius arbitrio & prudentiæ, habet locū appellatio, cum iudex male vel inique arbitretur. ſecundū Anchar. in. c. 1. notab. 5. col. 1. de confeſſ. lib. 6. & illuſtris præceptor cōmunis Pet. à Peralta in. l. 1. n. 38. verſi. Cōfert etiam. ff. de legat. 2. & cum ſemel arbitratus fuerit, & male non habet notationē, ac proinde habet tale arbitriū vim ſententiæ diffinitiuæ, & tanquā à diffinitiua interponi pōt appellatio ad metropolitanum, vt reformet actum tā præiudicialē habentē remediū quaſi irretractabilē, & ſic per appellationē à tali arbitrio erit iuriſdictio iudicis ad quem, & ita debet intelligi Decretū Concilij Tridentini Seſſi. 24. can. 20. ibi, à diffinitiuæ vim habēte: & cuius grauamē per appellationē ra à diffinitiua reparari nequeat. Quia rndeo, q illud eſt verum, quando tale arbitrium pendet & cadit in cauſa quæ ſine eo eſt nulla, ſecus ſi cauſa ſit talis, quæ ſine dicto arbitrio non redditur nulla, vt eſt in cauſa matrimoniali, in qua ſi non deficiunt teſtes & cura parochialis matrimoniū valet, licet poſsint puniri de clandeſtino. iuxta. l. 49. Tau. quæ hodie habetur in. l. 1. tit. 1. lib. 5. Recopil. & pœnis de quibus in c. cū inhibitio de cland. deſp. Neq; minus obſtat q quis dicat, quod quis dubitauit? Pronūciatum epi etiā interloquutoriæ factū, q remittantur denunciationes, continere cauſam formatā & deciſam, vimq; diffinitiuæ obtinere, & ſi obediatur cauſam irretractabilē, cū matrimoniū ſequatur, pluraq; incōuenietia continere, quæ antequā eueniāt, reſecanda ſunt, nec per voluntatē Epi tale præceptu dantis eſt faciendū contra honeſtatē, quæ requirit cōſenſus parētū. l. adoptiuis. §. in cōtrahendis. ibi, quoniā in cōtrahendis matrimonijs naturale ius, & pudor inſpiciēdus eſt. & in. l. ſemper. ff. de ritu nupti. Caſſan. in Catalogo glor. mūdi. 12. par. Conſil. 36. dicit, q conſenſus patris de honeſtate ſaltē requiritur in nuptijs contrahēdis, quæ honeſtas non eſt ita vilipendenda, cū ſit de ſubſtantialibus legis, q ex voluntate etiā Papæ poſſet tolli, cū per hoc fieret præiudicium ſcandaloſum vniuerſali populo Chriſtiano, ſaltem maiori parti. Cum maior pars, imo maxima ſit cōiugatorū, & filias habētiū, quā aliorum. Et vt occaſiones delinquēdi euitentur huiuſmodi leges Regni eſſent ſeruandæ, etiam ſi inhibitiones fierent à iudicibus eccleſiaſticis, in præiudicium Regiæ iuriſdictionis. Quia huiuſmodi leges non agunt de inualidando matrimonium, ſed vt euitentur mala in republica, quæ contingere ſolent propter actus illicitos præcedentes, ſcilicet, huiuſmodi ſolicitationes, ſeductiones machinationes, & ſubornationes filiarum familias, quæ ſunt faciles ad decipiendum, & vt plurimum contra propria commoda, cum de facili credant. Et ſic inquirenda eſt voluntas parentum puellæ ab illo, qui vult ipſam in vxorem ducere, vt fecit Iſaac per ſuum procuratorem parentibus Rebeccæ Geñ. 24. & Iacob. Geñ. 29. & Tobiæ. 7. dixit Angelus ad Tobiam iuniorem, Eſt hic Raguel &c. & oportet eam te accipere in coniugem, Pete ergo eā à patre eius, & dabit tibi in vxorē. & ca. 8. Quia rndeo, q illud procedit & eſt verum q epiſcopi diffinitiuè pronūciāt, ſed male, ita q in ſynodo prouinciali poterit corrigi, tanquam epiſcopus qui iniuridicè & ſine rōne arbitratus eſt, non tamen ex hoc ſequitur, quod annullari poſsit matrimonium, prætextu dictæ licentiæ cōceſſæ per epiſcopum de omittēdis admonitionibus, ſi alia ſubſtantialia nō defuerūt in dicto matrimonio & ſic per metropolitanū epiſcopus poteſt corrigi in Synodo, tanquam malus diſpēſator qui ſemper debet eſſe prudens iuxta illud Pauli ad Corint. 4. Et quatenus lex iſta dicit, *barraganas*, intellige, id eſt, *concubinas*. Et eſt vulgare Hiſpanorū. L. 1, tit. 14. par. 4. Alibi, Amica dicitur. l. Maſſurius. ff. de verb. ſign. vel Pellex, vt ibi. & Alciat. lib. 4. de verb. ſignifi. nu. 45. Guillielm. Benedict. in repeti. cap. Raynuntius. verbo. Cuidam Petro. nume. 32. de teſtamen. Alibi appellatur Focaria. l. ſecunda. C. de donat. inter virum & vxorem. Facit ad intellectum. l. 22. titu. tertio. libr. primo. ſupra. ibi. *Barraganas de los clerigos.* id eſt, *concubinas*. & l. ſecunda. titul. tertio. libro. quinto. ſupra. Et intellige legem iſtam, cum quis habuit acceſſum ad concubinam notam domini, non alias. vt dicitur in hac lege ibi. *Con la barragana conoſcida del ſeñor*. Simil. l. eſt in ordina. de Alcala Regis Alphonſi Anni. 1386. l. ſecunda. & in ordinationibus de Biruieſca tracta. 3. lege tertia. nam differētia eſt in iure inter notorium & non. capitul. veſtra. & ibi not. de cohabitatione clerico. & mul. Et nota. quod poſtquā dixit de eo qui adulterat, ſubijcit in hoc. §. de eo qui contrahit matrimonium de præſenti. ibi, *ſe deſpoſaren o caſaren.* nam ſecundum vulgares ſponſalia dicuntur, cum matrimonium eſt ratum. licet non ſolennizatum, & copula conſummatum, cum conſenſus & non copula carnalis inducant eſſentiam matrimonij. c. 1. de ſponſ. l. nuptias. de reg. iur. & ſic in ſponſalibus de futuro nō procedit pœna huius legis, quia quanuis conſtituere videatur differentiam dicendo, *deſpoſarē, o caſaren*, inter matrimoniū de futuro, & de præſenti per dictionē diſiunctionē denotantē & diuerſitatem vel. ibi, O. tamē fit ad maiorem declarationē, & non ad conſtituendū diſcrimē, & vt more ciuiū loqueretur. Tū etiā, quia eſt

materia pœnalis & ſtatutaria, ideoq; in ſponſalibus de præſenti tantum, & nõ in ſpõſalibus de futuro eſt intelligenda. glo. in Clem. vni. de cõſangui. & affini. late diximus in. l. 1. tit. 1. lib. 5. ſupr. in. 2. parte. Sed eſt dubiũ ſi ſponſalia eſſent nulla ex defectu ſolemnitatis vel ſubſtantiæ, nulla pœna afficiẽdus eſt, vt nos diximus late in. l. 1. tit. 1. libr. 5. ordi. Quid aũt ſi ſpõſalia eſſent nulla ; ex defectu ſolẽnitatis, forte quia monitiones nõ præceſſerũt, vel abſque iuſta cauſa, imo ſub falſa relatione fuerũt à prælato remiſſæ, & ſic nulla ex defectu conſenſus fuit diſpenſatio, vt poſt promulgationem ſacri Cõc. Trid. fuit in practica, me exiſtẽte aduocato pro vna parte cõtrahentiũ, vtrum pœna cõtrahentium ſine cõſenſu patris, vel Domini locũ haberet. Videbatur quod non, quia cauſa eſt valor matrimonij, ex quo reſultat culpa, ſed pronũciatur nullum, ergo remota cauſa, ex qua ſe fundauit lex & pœna quia ex nihilo nihil gignitur. ca. ad diſſoluendum. §. quo circa nec accuſatio locum habebat, cum non eſſet, quod poſſet legitima accuſari. de deſponſ. impub. vbi Præpoſit. nu. 1. l. & ideo. ff. de dona. inter vir. & vxo. l. eius qui in prouincia. §. quod ſi ſtipulatus. verſi. quoniam tunc nõ poſſent. vbi Paul. & Iaſ. nu. 3. ff. ſi cer. pet. l. 5. §. ſi nec. vbi Iaſ. nu. 6. ff. de iur. iur. l. nominationis. C. de appella. c. quod vero nõ formatum. 32. q. 2. Secũdo, quia conatus nõ eſt puniendus cum iniuria nullum habuit effectũ. ca. fin. de ſponſ. l. 1. ad fin. ff. quod quiſque. iur. Feli. in tract. de conatu. Sed huiuſmodi fuit in ſpecie propoſita; ergo ceſſante cauſa, ceſſare debet effectus. ca. cum ceſſante. cum ſimi. de appellat. Ego tamen licet ita obtinuerim, & ſic pronuntiatũ fuerit, contrariã opinionẽ tenendã cenſeo, nã licet tentari poſsit, non tamen ſuſtineri, vt late reſoluimus ad. l. 1. tit. *De los matrimonios*. ſup. eod. lib. 5. ſiquidem matrimoniũ valebit ſemper, ſi adſit parrochus & duo teſtes, licet monitiones ſint prætermiſſæ & licet licentia iudicis ſit ex falſa cauſa conceſſa quia licet ex falſa cauſa vel non falſa quod prætermittantur nil facit ad Rumbum, quia ad hoc reputantur huiuſmodi ſolemnitates modicæ, quæ in iure nõ vitiãt, etſi prętermittãtur, ex text. in. l. 1. §. fina. ff. de vent. inſpi. tradit Barto. in l. fina. in princ. nu. 3 C. de iure delibe. Angel. in. §. primo. Inſtit. de ſatiſdan. Boerius deciſi. 1. nume. 40. in prima parte. ¶Sed tamen etiam ſi ſit ex cauſa poſtea diſſolutum matrimonium ſic contractum & nullum fuiſſe declaratum à pœna ſaltim arbitraria (vt diximus in. l. 1. verſi. exiſtimarem tamen titul. 1. lib. 5.) à pœna legis Tauri, & ab iſta ipſos contrahentes non excuſarem , quia per eos non ſtetit quo minus delinquerent in patrem puellæ, ſeu Dominum, & facerẽt actum pręiudicialẽ & iniurioſum, quẽ iam pœnitẽtia iã purgarenõ põt. c. debitũ. de biga. Tũ etiã ex pulchra Hoſt. deciſi. in ſum. rerũ amota. §. & qualis ſit hæc actio. ex qua ortum habuit. l. 81. Tauri. Tũ etiã, quia prohibitio iſta eſt fauore Reipublicæ, vt quis ſit tutus in ſua domo, & ne abſq; domini licentia ſeu patris nõ fiãt huiuſmodi coniugia, ex quibus iam vidi mortẽ eueniſſe dñis, quia cũ intellexiſſent cõtrahẽtes patrẽ nõ permiſſurum, propria filia parẽtẽ crudeliter interfecit, dũ pater eſſet in cubiculo ſomno grauatus, cũ auxilio aſſerti ſponſi, & vt ipſum omnibus ſuis bonis ſpoliarẽt. Et in multis ſimilibus matrimonijs iã vidimus multa mala fieri à prędictis, vt etiã lex iſta inſinuat in prin, & ibi diximus verb. *venir muerte*. Et oĩm maxima proditio quæ fit à filio, ſeu domeſtico, ſeu conſanguineo , à quibus quis putat eſſe ſecurũ, & nõ recuſat eius fidẽ. Et ideo Pſalmiſta cõqueritur de iſtis. Pſalm. 40. Etenim homo pacis meæ, in quo ſperaui, qui edebat panes meos, magnificauit ſuper me ſupplantationem. Et ideo conſanguinei ſunt acerbiſsime puniẽdi in delictis cõmiſsis aduerſus conſanguineum, vel eius familiares. Vide quæ poſui infra in. l. 2. verb. *ẽ fiziere adulterio*.

ſaren con la fija a, o

a ¶*Con la fija*. Scilicet legitima. Quia appellatiõe, filiorũ, non veniũt naturales, cũ ſit iſta materia ſtricte accipiẽda, & priuilegiũ pr̃i luxurioſo nõ ſit cõcedendũ, cũ de his filijs reges Chriſtianiſsimi nr̃i nõ cogitauerũt cũ abſq; pc̃tõ haberi nõ potuerũt, nec poſsint. ex his q̃ dixi in. l. 33. ingl. 1. ti. 3. li. 1. ſupr. Tũ etiã, qa nõ gaudẽt Baſtardi, ſeu naturales priuilegio honorũ & nobitatis parẽtũ. gl. in clem. vni. verb. liberi. de baptiſm. Declaraui late in. l. 1. verb. *Nobleza*. verſi. Eſt tamen dubium vtrũ filij naturales. pag. 1329. cũ ſeq. tit. 1. li, 4. ord. Adde Bart. in. l. 2. ff. de accuſatio. nu. 3. & ibi addi. & eũdem Bart. in. l. hos accuſare. §. omnibus. nu. 8. eod. tit. & in. l. pronunciatio. §. familiæ. ff. de verb. ſig. quibus locis tenet patrẽ illegitimũ admittẽdũ eſſe ad accuſationẽ & vindicationẽ mortis filij, vel filiæ ſpuriæ, & ẽ cõuerſo. Tũ etiã facit verbũ. *Parienta*. infra poſitũ, cũ negari nõ poſsit filiã ſpuriã, ſeu naturalẽ agnatã eſſe patri, quę iura agnatiõis & ſanguinis vllo iure poſitiuo tolli nõ pñt. l. ius aũt. ff. de pact. l. iura ſanguinis. de regu. iu. l. 34. ti. ſi. par. & p̃ ea, quæ not. Rom. ſing. 37. incip. Vtrũ nobilis. Thom. Ferrar. caut. 29. igitur & in ſpecie nr̃æ legis, p̃cipue cũ ſit fauorabile reipublicæ, vt vnuſq; ſit in tuto, habeatq; ſe & ſuã familiã abſque periculo p̃ditiõis, vt ſæpe ſupra dictũ eſt, & verſetur eadem ratio, imo maior in filia illegitima, quam in alia conſanguinea. Imo ex eadem

radice

Digitized by Google

radice idem dicerem in filia adoptiua, vel arrogata, quæ eſt in domo patris adoptantis, ſeu arrogantis, quia hæc honeſtas, & ſecuritas viget in his, ſicut in legitimis parentibus, ne forte occidantur ab iſtis contrahentibus, quia nolunt aſſenſum tali matrimonio præſtare, vt iam plus quàm ſemel contigiſſe ſum certus. De filia adoptiua in ſimili traditur per docto. in dict. clement. vnic. & in cap. nonnulli. & in capit. ex parte Decani. de reſcrip. & in capit. ſi verò. §. final. de ſentent. excommun.

parienta [a] que tenga en ſu caſa [b] de aquel con quien viuiere ſin ſu mandado: que aquel que eſte yerro ſiziere ſea echado del Reyno [c] para ſiempre. Y ſi tornaré que las juſticias lo maten y ella ſea deſheredada [d], y ayan ſus bienes ſus parientes mas propinquos. Y eſto que lo pueda accuſar el padre, o la madre: o el ſeñor, o la ſeñora con quien viuiere. E ſi aquel, o aq̃llos cõ quien viuieren no lo accuſaren: q̃ lo pueda accuſar qualquier de los pariẽtes mas ꝓpinqnos faſta tercero grado. Pero ſi el padre, o la madre, o el ſeñor cõ quien viuiere la perdonare: q̃ otro no la pueda accuſar [f]

a ¶ *Parientas.* vſque ad quartum gradum, cùm loquatur in materia matrimonij, per ea, quæ ſupra dixi.

b ¶ *En ſu caſa.* Ergo ſi extra domum habitationis cõtraxerit, ſecùs erit in caſu huius legis. Tamen hodie attenta. l. 49. Tauri. in quocunque loco contraxerit ſine ſcientia patris filius, vel filia, & ſponſus, teſtes. & omnes, qui fuerint cauſa matrimonij clandeſtini, erunt puniendi pęna dictæ legis, vt iam fuit in practica retroactis temporibus, & in hoc anno in villa de Saluatierra me exiſtente aduocato coram iudice inquiſitore, ſeu Peſquiſidor dato in cauſa ab Illuſtri Duce Albano.

c ¶ *Del Reyno.* Cùm plura ſint regna iſtius domini Catholici Regis, & plura Sereniſsimi noſtri Regis Philippi, cuius authoritate vim obtinet hæc lex eſt dubium de quo Regno ſit intelligẽda hæc lex. Videtur, quòd ſit in exilium reus mittendus vltra fines regni, in quo commiſit delictum, & ſententia fuit prolata, & nõ vltra. nã vnũ regnum exprimendo in ſingulari, non debet extẽdi ad plura quæ habet noſter rex, vt ex ſuis titulis apparet. argu. tx. in l. cũ prætor. ff. de iud. c. nõne. de præſum. & ſi voluiſſet de plurali dixiſſet. c. ad audiẽtiam. de decim. c. ſuſceptũ. de reſc. li. 6. Itẽ quia ſum' in materia pęnali & ſtatutaria. in qua proprietas verborũ ſtricte eſt accipiẽda. c. relatũ. de cle. nõ reſid. l. 3. ff. de neg. geſt. l. quicquid aſtringẽdæ. & ibi doct. ff. de verb. obl. l. 2. §. is qui nauẽ. ff. de exercitori. Sed cũ regna ſint vnius domini, & iſte vt reus Regis à ſuo regno in exiliũ mittatur, ab omnibus cẽſetur excluſus. Et hoc voluit. l. 49. ibi, *deſterrados deſtos nueſtros reynos.* vbi vid. Doct. Dida. Caſtel. & ſic erit ab omnibus regnis, quæ vniformiter eiſdem legibus à Rege latis reguntur, prout ſunt regna Caſtellę, Legionis, Galleciæ, & huiuſmodi.

d ¶ *Deſheredada.* Adde quę dixi in l. 1. ti. 1. lib. 5 ordin. & ſuprà hac lege in gl. in verb. *Se deſpoſare.*

e ¶ *Faſta tercero grado.* Et non vltra. de quo vide in l. 8. tit. 8. libro. 2. for. legum.

f ¶ *Non la pueda accuſar.* Concordat. l. 49. Tauri. l. 3. tit. 7. lib. 4. for. legum. Pater ergo ſolus poterit filiam accuſare, & eo mortuo mater. vt in dict. l. 49. Tauri. Et limita iſtam legem quinque modis, vt limitauit Didac. Caſtel. dictam. l. 49. in verb. *A ſus hijos.* folio. 174. colum. 2. verſic. Adde quod Alexand. concor. l. 8. titulo ſecundo. libro. 3. foro juzgo, ibi, *Ella ni ſus hijos no deuen heredar en la buena de ſus padres, porque caſo ſin voluntad dellos. Mas ſi le quiſieren dar los padres alguna coſa, bien lo pueden fazer, è de aquello puede ella fazer ſu voluntad.* l. 128. in curijs Pinciæ Anni 1548. confirmata per legem 105. in Curijs de Madrid Anni 1552. & in lege 72. in Curijs de Valladolid Anni 1555. & lege 75. Toleti Anni 1559. quibus tribus petitionibus fuit poſtulatum, vt diſpoſitio legis Tauri haberet locum & eius pœna in filio maſculo, & nihil fuit diſpoſitum, hodie tamen extat deciſio Principis noſtri in Curijs de Madrid Anni 1563. l. 58. vbi extenditur etiam ad filios contrahentes clandeſtine, & ſine licentia parentum. quod etiam erat diſpoſitum de iure communi, quando cum indigna contrahebat matrimonium. l. tertia. §. ſi emancipatus. ff. de bonor. poſſe. contra tabul. Bald. in l. nec filium. C. de nupt. Didacus del Caſtillo in l. 49. Tauri. verb. *à ſus hijos.*

Digitized by Google

¶ *Lex Secunda.*

a ¶ *En el fuero de las leyes.* Scilicet in l. 2. vbi Montaluus in glo. fina. titu. 7. lib. 4. for. leg. & l. 11. vbi glo. fina. tit. 1. lib. 3. eius libri fori leg. vbi eas leges correctas dixit per forum nouum. incipien. *Contieneſe.* quod habetur in hac lege, & originaliter in ordinamẽto Regis Illephonſi Compluti celebrato Anni 1387. titulo 21. & habetur in l. prima. titulo quarto. *De los que fazen adulterio.* libro tertio. foro juzgo. ad finem legis. primæ ibi. *Mas ſi el adulterio fuere fecho de voluntad de la muger ſean metidos en poder del marido de la muger, y el adulterador, ambos a dos, y faga dellos lo que quiſiere.*

¶ *Ley. II. Que la muger deſpoſada ſi fiziere adulterio aya la miſma pena de la caſada.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Año de mil ccc y lxxxvij.

Contiene ſe en el fuero de las leyes[a], q̃ ſi la muger q̃ fuere deſpoſada, [b]

b ¶ *Fuere deſpoſada.* ver verba de præſenti, nam talis ſponſa verè eſt vxor, ſicut illa cum qua quis in facie eccleſiæ recepit velationes, ſeu benedictiones, & ſequuta fuit copula carnalis, & ita poteſt accuſari. gloſſ. in capit. quemadmodum. de iure iurand. gloſſ. in capit. diſcretionem. de eo qui cogno. conſanguin. vxor. ſuæ. & dict. l. ſecunda. & ibi Montalu. in gloſſ. prima. titulo ſeptimo. libro quarto. for. leg. quæ in hoc non eſt correcta. Sed tantùm in pœna, quæ imponi poterat ſponſæ adulteræ, accuſatæ, & conuictæ de adulterio ab ſponſo, vt hic. Si verò ſponſa eſſet de futuro, non habet locum pœna adulterij per argum. à contrario ſenſu horum iurium ſupra allegat. in prima gloſſa. Antonius Gomez in l. 80. Tauri. quæſtione. duodecima. numero quadrageſimoſeptimo. eſt l. 81. Tauri pro hac ſententia, quòd locum habeat pœna adulterij in ſponſa de præſenti. & ita communiter practicatur. Secùs in ſponſa de futuro. Quo fit, quòd rapiens ſponſam de futuro eſt puniendus pęna. l. vnic. C. de raptu virgin. non tamen in ſponſa de præſenti, in qua habet ius firmum indiſſolubile. vt dixi in l. ſuprà iſto titulo. ex Doctore Couarruuias. præſule digniſsimo Segouienſi in Epitome. 4. Decreta. ſecunda parte capit. 7. §. 4. numero. 11. & eſt l. 3. titu. 20. part. 7. ibi. *E aun touieron los ſabios antiguos eſte yerro por grande, que mandaron, que ſi alguno robaſſe, o lleuaſſe ſu eſpoſa por fuerça con quien no fueſſe caſado por palabras de præſente, que ouieſſe aquella meſma pena.* & ibi notat Gregor. Lopez in verb. *Su eſpoſa.* Vtrum autem raptor poſsit contrahere cum muliere rapta, quæ diu non eſt in libertate, ſed in poteſtate raptoris, conſiſterèque poſsit inter eos matrimonium? Reſpondeo cum ſacro Concilio Tridentino nouiter in lucem emiſſo ſub Pio Papa. 4. ſeſ. 24. c. 6. quôd non. Cuius verba illuſtriſſima hæc ſunt. Decernit ſancta Synodus, inter raptorem & raptam, quandiu ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum conſiſtere matrimoniũ. Quod ſi rapta à raptore ſeparata, & in loco tuto, & libero conſtituta, illum in virum habere conſenſerit, eã raptor in vxorem habeat: & nihilominus raptor ipſe, ac omnes illi conſilium, auxilium, & fauorem præbentes, ſint ipſo iure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces, ſi clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur pręterea raptor mulierem raptam, ſiue eam in vxorem duxerit, ſiue non duxerit, decenter arbitrio iudicis dotare. ¶ Ex cuius principio colligo, quòd etiam ſi confiteantur ſe eſſe coniuges, cùm in vno ſe commiſcentes, vel ſeorſum à domo patris puellæ fuerint capti raptor, ſeductor ve, & rapta, ſeu ſeducta, quòd eis talis confeſsio hodie non iuuabit, ex eo, quia clandeſtinè contractum matrimonium eſt nullum, vt habetur in dicto cõcilio de reformatione matrimon. ſeſ. 24. c. 1. Tum etiam, quia propter raptũ nullum redditur, & declaratur vbi ſuprà. Ergo cũ non ſint cõiuges eorũ cõfeſsio, etiã fauore matrimonij, non præſtabit præſidiũ, nec eis fides eſt adhibenda. & ſic ceſſat ſentẽtia gl. in l. ſi fideiuſſ. verb. confeſſus. C. de fideiuſ. vbi dicit arg. quòd ſi aliquis deprehẽditur cum aliqua, & iurat ſe vitiaſſe, pro veritate accipitur. Hæc ſunt verba formalia, ſed emendanda ſunt, dum dicit, vitiaſſe, debet dicere, viuaſſe, & ſic probat, quòd ſi deprehenſa in coitu, prætendat ad excuſationem facinoris, matrimonium à ſe antea contractũ, ſtabitur illorum aſſertioni, & præſumetur matrimoniũ. Quam glo. ad hoc ibi not. Cynus Bald. Salyc. & Angel. & idem Bal. in l. falſus. C. de furt. & in c. vlt. col. 3. verſ. Idẽ dico. de cõfeſ. vbi eã dicit eſſe aureã. & Lãfrãc. de Orian. in rep. c. quoniã cõtra. verb. Cõfeſsiones. verſ. Qui Petrus. nu. 14. & ibi Additio. de probatio. Ang. in tract. de malefic. verb. *Che me ay adulterato.* nu. 58. Apoſtilla. Barto. in l. 3. verſ. Quæro. ff. de iur. iur. vbi Iaſ. col. fin. dicit prædictã gl. ſing. eſſe. Curti. Senior. cõſi. 20. nu. 48. Hippol. conſi. 61. n. 36. & in l. vnic. C. de raptu virgi. numero. 69. Bald. in l. vnica. C. de confeſſ. in 2. quæſtione. 4. oppoſitio. columna. 7. vbi dixit ordin. & non alibi mentique tenendam. citat Additio. ad Panormit. in ca. quod nobis. de cland. deſponſ. & eſt ſing. & communiter approbata ſecundùm

Digitized by Google

dum Ferdin. Loazes Epiſcopum Tortoſæ meritiſsimum in tract. De matrim. regum Angliæ fo. 177. col. 4. dubi. 14. nu. 5. & Tiraquel. in legibus cõnubi. folio. 93. col. 1. verſ. propterea quanuis. & eſt in l. 5. n. 32. vbi eam limitat, niſi eſſent inæquales nam tunc eſt præſumptio, vt ſæpe fuit, quod fatentur

fiziere adulterio [a] cõ

ad illudendos & decipiendos parentes, vel iudices potius quam voluntate contrahendi, vt ſe à periculo liberent. Nam ſi ipſe eſſet nobilis, mulier quanuis pulchra ignobilis & infimi generis, ipſe iuuenis, & ipſa vetula, &c. ex Bald. in l. 1. C. de colluſ. dereg. Iaſ. in l. ſi diuortio. col. vlti. vbi Barb. ff. de verb. obliga. Io. Lup. in rep. rub. de donat. §. 32. col. 3. num. 5. fol. 18. Item limita vt per Anto. Gomeſi. in l. 80. Tauri. nu. 44. Sed tamen ex tali confeſsione non præſumitur, nec inducitur matrimonium, per diſpoſita vbi ſuprà in ſacro Concilio Tridentino. ¶ Infertur etiã, quòd matrimonium per verba de futuro contractum non efficitur de præſenti propter copulam carnalem poſt promiſsionem de contrahendo de præſenti ſubſecutam, & ſic ceſſat præſumptio. ca. is qui fidem & quæ not. Couar. in Epitom. 4. Decret. priori parte. cap. 4. §. 1. nu. 1. Soto in 4. ſenten. diſt. 27. q. 2. art. 4. pagin. 128. Nam niſi interueniant prius monitiones, matrimonium aliter contractum non valet, ex inhabilitate contrahentium. vt diſponitur in dict. c. 1. ſeſſio. 24, & ſunt notanda, & noua.

a ¶ *Fiziere adulterio.* Adulterium ergo committitur cum ſponſa de præſenti non cognita ab ſponſo, quia verè eſt vxor, cum matrimonium ſit ratum, licèt non copula conſummatum & indiſſolubile quo ad vinculum, niſi per religionis ingreſſum. ideoque cũ ſit acceſſus ad alterius vxorem, ex alluſione vocabuli meritò in hac regia lege dicitur adulterium, adulterium verò dicitur coitus mentalis vel realis illicitus, per quem alterius torus verus vel putatiuus violatur. Probatur hæc definitio ex c. lex. illa. §. cùm ergo. q. 1. & in l. inter. §. 1. ff. de adult. & glo. in rub. C. de adult. Doct. in l. inter ff. de verb. ſignif. Goffred. & Hoſti. in ſumma de adult. in princ. c. meretrices 32. q. 2. c. ſicut alienus 7. q. 1. Innoc. in c. diſcretionem. de eo qui cogno. conſangui. vxoris ſuæ. Archid. in ca. dominus. 56. diſtinct. Diuus Thom. 2. 2. q. 154. arti. 8. Et prædictam definitionem formaliter ponit. D. Couarru. in epitom. 4. Decret. 1. part. c. 1. nu. 8. fol. 2. verſi. Primum enim à definitione adulterij. l. 1. titu. 17. part. 7: vbi Grego Lopez quærit, vtrũ adulterium committatur cum ſponſa de futuro & citat Coua. vbi ſuprà. quem vide à nume. 6. cum ſeq. Et adulterium committitur etiam cum ſponſa alterius putatiua, & adulterij pœna eſt infligenda. glo. fina. in cap. plerumque de dona. inter vir. & vxo. ſing. ſecundum Panorm. ibi. Rip. in ca. 1. col. 3. de iudi. & eſt eius opinio communiter approbata, teſte Baldo nouello. de dote. 2. par. §. hactenus. nu. 36. l. 81. Tauri. & tex. hic, vt ſuprà annotaui. ¶ Quæritur, vtrum adulterium ſit graue ſcelus? Et eſt dicendũ grauiſsimum crimen eſſe. Quod conſtat ex verbis illius pagani Abimelech Regis ad Iſaac dictis Gen. 26. dũ reprehendens eum, quod vxorem, ſuam ſororẽ eſſe affirmauerit, dixit, Potuit coire quiſpiam de populo cum vxore tua, & induxeras ſuper nos grande peccatũ. Et ſic paganus ille ſola naturali lege ductus, grauitatẽ criminis ſenſit. Et ponderauit Io. Ber. in prax. cano. cri. c. 79. *Cõtra Chriſtiados. &c.* Tũ etiã ex grauitate pœnę conſtat, quæ eſt mors. Leuit. 20. Si dormierit vir cum vxore alterius, vterque morietur. id eſt, adulter, & adultera. Deute. 22. Daniel. 13. genus autem mortis erat dilapidatio. vt declaratur in dict. c. 22. Deuter. Et Ezechiel. 16. Ioan. c. hæc imago. 33. quæſt. 5. & apud plures gentes. Qualis ſit pœna adulterij, docte inſinuat And. Tiraquel. in l. 13. connubiali. in glo. 1. par. 13. num. 6. fol. 195. cum 4. ſeq. Cum ergo omnium terribilium ſit mors, ſequitur, quòd delictum eſt grauiſsimũ, cum ex pœnę impoſitione grauitas delicti dignoſcatur. c. felicis. §. cæterũ de pœn. lib. 6. & decreta canonica teſtantur in. c. 1. 81. d. & ca. quid in omnibus. 32. q. 7. vbi ad literam ita ſcribitur. Quid in omnibus peccatis adulterio grauius? Quæ fuit ſententia Beati Petri, vt retulit. D. Clemens in epiſtola ad Iacobum fratrem Domini, in qua etiã paulò poſt, idem D. Petrus grauiter pronuntiat, venenum adulterij eſſe cunctis malis pernicioſius. Et hanc huius criminis grauitatem annotauit Bald. in c. atſi clerici. §. de adulterijs. col. penul. de iudi. vbi inquit, adulterium re vera eſt crimen infeſtum laicis, & bonis viris, & turbat honorem matrimonij, & etiam famam liberorum. qua conſiſtit decus gẽtium. vt not. in auth. de nuptijs. in prin. & Ang. in auth. de monachis. in §. 2. notat ex tex. ibi. peſsimũ vitium eſſe vxorem alterius adulterare. Et Bal. cõſi. 246. viſis actis lib. 4. & Bar. in rub. ff. de adult. vbi dicit, id crimen, præter læſæ maieſtatis eſſe maximum. Thales Mileſius cẽſebat adulterium eſſe peius periurio. Percontanti enim adultero, an iuraret non cõmiſiſſe ſe adulterium, Nõ eſt, inquit, periurium adulterio deterius. Hinc & eiuſmodi crimen iniquitas maxima vocatur Iob. 31. c. Et Sibylla Erithræa, quã præter cæteras præcipuã & nobilẽ cõmemorãt, inter facinora, quibus Deus maximè iraſcitur, atq; irritatur, adulteriũ reponit, vt cõſtat ex his verſibus, quos ex ea retulit Lactant. in lib. quẽ de ira Dei ſcripſit. c. 22. Et in hãc ſententiã eſt & illud Euphronis apud Stobæum. c. 6. Non eſt adul-

terio

Digitized by Google

terio maius vllum malum. In coniugato autem eſt id crimen grauiſsimum.c.vt clericorum. vbi not. Bald.& alij de vit.& honeſt.clerico. Porrò facilè intelligi poteſt, quantum id crimen adulterij eſſe Chriſtus cenſuerit, qui in euangelio ſuo retinendas omnino vxores iuſsiſſet, nec vllam permiſiſſet diuortij cauſam, Contra Moyſis legem, vnicũ adulterium excepit; ferenda eſt igitur vxor temulenta, iracunda, guloſa, vaga, iurgatrix, deformis: ſolam licet adulteram repudiare. Aſpera quidem & reliqua ſunt vitia, ſed toleranda: at fidem toro violaſſe intolerabile eſt. Cæterum Chryſoſtomus in Euangelium Diui Ioan. homilia.62.docet adulterium grauius eſſe idolatria. Et vt dicit Sali. in rubr.de adult. omnia crimina proficiſcuntur ex adulterio, inceſtu, ſeu lenocinio. De quo latè per Angel.in lib.maleficiorum. verb. Chehai adulterato.folio.59. & Iacobum nouellum in practica crimin.pag.565.§.non inutiliter.n.1.vbi notat, quòd adulterium eſt crimen publicum ex Tho. Grammatico.voto 17.nume.16.Et adulterium commiſſum à familiari grauius quàm ab alio eſt puniendum. Tum ex his quæ dixi per tex. ibi. in l.1.ſupra hoc titu. in verb.*ſe deſpoſare*. Tum ex Bal.in c. 1.de pace iur. fir.& ibi Afflictus in princ.num.96. tenentibus, quod magis punitur familiaris Principis extranſgreſsione mandati, quàm alij. text.de hoc eſt inſignis in l.1. C.de cõducto. & procur.domus Auguſt.lib. 11.in fin. legis. & ibi dicit Bart. per illum tex.quòd magis punitur familiaris principis, quàm alij, cùm eis magis ſit commiſſum eiuſque ſecuritati traditum, & ſic cum ſit aleuoſia, iſti latiori pœna ſunt plectendi, vt alibi dicetur. Et fornicatio, ſeu adulterium totam cognationem infamat. Boſſ. in tract.de delictis.titulo.De coitu damnato.nu. 43.& ibi nu. 46.not.quòd adulteriũ maiori dolore affligit virum, quàm mors filij. citat Bald.conſi.277.lib.5.& ideo Bart.in rub. ff.de adult.dicit, quòd crimen adulterij eſt grauius alijs delictis.quia omne crimen committitur extra corpus, fornicatio verò in corpus, vt per eum. Vide Boſſ. vbi ſupra pro intellectu.nu.47.&mariti magis dolent de adulterio vxoris, quàm de graui bonorum damno, imò quàm de vulnere Ioann. Fab. in §.ſciendum.Inſti. de donatio. imò pluſquàm ſi filius proprius occideretur vt in l.codicillis.§.matre.ff.de lega.2.ibi, ſcis vnum fratrem tuum filium noſtrum occidiſſe dum ei rapinam faceret. Sed & alia mihi deteriora fecit. vbi Paul.de Caſtr. notat in nu.2.& Ludo.Gomeſſ.plures ad idem referens in §.ex maleficij.nu.3.Inſti. de actio. & in §. fuerat.nume.44.Inſti.eod.titul. De materia adulterij videre licet Ioan.And. & alios in rub.de adult. Guillielm.Durand.in ſuo ſpeculo.eod.titul. & in breuiario aureo ſub eodem rubro.folio.141. vbi ſubijcit plures quæſtiones. Chaſſanæ. in conſuetud.Burgundiæ. rubri.1. numero 54.fol.decimoſeptimo. vbi quærit, an adulteri gaudeant immunitate eccleſiæ, vt ab eccleſia extrahi non poſsint. Et reſpondet ex gloſſ.in l.2. verb. Abducere. C. de his qui ad eccleſ.confug.non gaudere.quanuis non obſeruatur. Si tamen in eccleſia committeret adulterium, non gaudet immunitate. ex Ancha.in ca.fin.de furt. quem refert Remigi. Gonn. in tract.de immu. eccleſi.fallenti.3.verſicu.Sextò ampliatur, nume.8.pagi.112. Idem probat eſſe in raptu. ¶ Quæritur, Vtrum adulterium ſit mixti fori? & ſic in vtroque foro poſsint puniri adulterãtes? De hoc dubio agit Philipp.Deci.in conſi.112. numero primo. Plures alias quæſtiones in materia ponit Matthæ.de Afflict.in conſti.Neapolita. libro 3.rubri.42.S.Thom.2.2.quæſtion.73.art.3. ad ſecundum.& quæſtio.154.arti.8.Archiep.Florenti.2.part.titu.5.cap.3.Magiſt. ſent. in 4. diſt. 35.vbi.D.Thom.Paluda.Maior.Durand. & Gabriel. ¶ Dubium eſt, An mulier propter adulterium amittat dotem? Reſpondendum eſt perdere.l.conſenſus. C.de repud. tex. in authen. vt liceat matri & auiæ,§.quia verò plurimas. coll. 8.c. plerumque.de donat.inter vi.& vxo. text.eſt hic infrà in illis verbis, *haga del y de ſus bienes lo que quiſiere*, & l.1.ibi, *y de quanto han*. titulo ſeptimo. lib. 4.for.legum. Not.Montal.in l.6. verbo. *pierda las arras*.tit. 2. libro tertio. for. leg.l.81.& l.82. Tauri.ex quibus legibus conſtat, adulteram amittere bona paraphernalia propter adulterium, cùm fuerit de crimine in iudicio conuicta.gloſſ.in cap.plerumque.de donat.inter vi.& vxor.quam gloſſ.mirabilem dixit Ludo.Rom.ſingu.311.propter adulterium.Pet.Gerardus ſingul. 48. Scias quòd ſi mulier. Felin. in capitulo. paſtoralis. columna. tertia. de iudi. Auguſti. Ariminenſ. in addi. ad Angel. in tract.maleficio. Che me ai adulterato. numero vigeſimoſeptimo. Iaſon.numero ſexto. & ibi Thomas Parpali.in rep.columna ſexta.verſiculo. rationes regulæ. in l. ſecunda. ff. ſoluto motrimonio. Quanuis Panor.& Alexand.in dict.c.plerumque & Deci.in c.paſtoralis.col.3.nu.7. de iudi. Syluepriori.in ſum.verb. Adulterium.quæſtio.6.dicant opinionem prædictæ gl.iure non probari. Hodie tamen per hãc regiam legem cum ſuis ſimilibus à me adductis in princi. huius quæſtionis eſt iure regio comprobata, & abſque dubio. Idem notauit Didac.Caſtell.in l.55.in glo.8.in legibus Taurinis & in l.81. in glo.fi. in eiſdem deciſion. Itẽ amittit bona alia ex generalitate iſtius legis, quocũque titulo ad mulierem pertinere poſsint, vt arrhæ. l.fi. tit.6.lib.3.for.leg.vel quæſita conſtante matrimonio etiã ſi luxurioſe vixerit poſt obitum viri. l.4. verſi. *Otro ſi mando*.titu.4.libr.5.ſuprà. Sed eſt du-

bium

Digitized by Google

bum, verum vxor, quæ luxurioſe vixit poſt mortem viri, amittat dotem? In quo dubio eſt videndus Ciſont. in l. 14. quæſtione ſecunda. in legibus Tauri. & reſoluimus in l. 6. titulo. 2. libro quarto ordinam. in parte. *Y mantuuieren deſpues caſtidad.* ¶ Dubitatur præterea, An exceptio adulterij poſt mortem mariti obijci poſsit ab hæredibus mariti contra vxorem, quando maritus in ſua vita ignorauit adulterium vxoris, ad hoc, vt excludi poſſet à dotis petitione? Hippolyt. in repet. l. vnic. C. de rap. virgi. num. 67. agit de hac quæſtione, & tenet poſſe. Sed ſi maritus ſciens fuit, eius morte extinguitur querela. ex eodem Hippoly. vbi ſuprà verſicul. Sed pone mulier. num. 62. Hanc quæſtionem habui in practica, & dixi, attenta lege regia. 3. tit. 2. libro 4. foro leg. quæ in his regnis eſt communiter recepta, dicens accuſationem huius criminis ad nullam aliam perſonam ſpectare præter ad maritum, ſiue ipſe maritus iam criminis côſcius mortuus fuerit, ſiue ignorans, & abſens, poſt eius mariti mortem non poſſe ab aliquo alio accuſari vllo pacto. & ita receptum eſt in practica. Probat Grego. Lopez in l. 3. parte. *Deſpues de la muerte.* tit. 17. part. 7. Antoni. Gomeci. in l. 80. Tauri. nume. 49. Quod eſt memoriæ commendandum, nam amplius quàm ſemel practicaui. Et in iſto regno eſt abſque dubio obſeruandum. Et forſan in inclyto regno Aragonum, dum accuſationem adulterij marito defert. in conſti. incip. Item de conſilio & aſſenſu dictæ curiæ ordinamus. titulo. de adulterio & ſtupro. libro 9. fororum Aragon. Cuius verba ſunt, quòd ſi aliqua mulier nupta cômitteret adulterium, poſsit accuſari criminaliter per maritũ: & probato legitimè dicto crimine coram ordinario de ea fiat iuſtitia corporalis, ita quòd moriatur. Cùm ergo marito detur facultas accuſandi propriam iniuriam, cæteri excludi debent, niſi maritus ipſe eſſet author adulterij, quo caſu alij accuſare poſſunt adulteram, vt per pragm. huius regni. fol. 88. l. 95. & l. 97. probaui in meis addi. ad Segur. in repet. l. Imperator. numer. 140. ff. ad Treb. Lex inducta ad bonum publicum, ne matrimonia infamentur ex delicto commiſſo ſine authoritate & culpa mariti, non debet extendi ad inducendam perfidiam. c. bona fides. depoſit. ibi, vt côtractus qui ex bona fide oritur, ad perfidiam minimè referatur. l. meminerint. C. vnde vi. Et ſic aſsignabis ex prædictis intellectum ad præmiſſa, & ad l. 3. tit. 2. lib. 4. foro. legum. ¶ Quæri inſuper poteſt, qualiter ſit probandum adulterium, vt pœnæ ſtatutæ contra criminoſos locum habeant executionique mandari poſsint. Reſpondi tunc demum optimè probari, cùm teſtes omni exceptione maiores deponunt ſe vidiſſe in lecto, vel alio loco, certo tempore diei, vel noctis adulteros cômiſcentes, & adulteriũ perpetrantes, nempè nudos, vel eo modo, quo fieri ſolet tale delictũ, quo caſu verè cômiſiſſe delictum probatum eſt: quãuis poſsibile eſſet, quòd nô habuit acceſſum propter aliquod impedimẽtũ, nec virga intrauit, nec rigauit licèt niſus fuerit. vt in cap. fin. de ſponſalib. Et quòd ſit ſufficiens probatio iſta, probat Antoni. Gomez in l. 80. quæſt. 4. num. 50. in legibus Tauri. Facit tex. in cap. omnino confitemur. ibi, Sed non vt cum illa carnaliter ex more iaceat. diſtinct. 31. Adulterium enim directò probari non poteſt aliqua ratione. Nam ſi videres in camera duos, vel in lecto, neſcires tamen quid facerent, ideoque probatur ex præſumptione, quia ſolus cum ſola, & nudus cum nuda fuerunt reperti. cap. literis. de præſump. cap. 3. loco eod. titu. cap. præterea de teſtib. Bart. num. 3. & ibi Angel. & doct. in l. 2. §. fin. ff. de adult. Odofred. Bellaperti. Iacob. Butriga. in auth. Item ſi quis. in fin. C. ad leg. Iuli. de adult. Angel. de malefic. in verb. che me ay. column. 11. verſicu. Viſis capitulis. Panormi. & Felin. in dict. cap. literis. Per præparatoria veneris probatur adulterium quia ſunt veriſimilia. Bartol. in l. quod ait lex. numero primo. ff. de adult. & ibi Bart. dicit, quòd ſi in ciuitate iſta eſt ſtatutum, quod liceat viro occidere adulterum deprehenſum cũ vxore ſua, quòd intelligitur deprehenſus, ſi reperiretur cum vxore in camera in iſtis rebus venereis. de quibus ibi per gloſſ. verb. in ipſis rebus venereis. Crederem, quòd teſtes debent habere notam perſonam cubãtis cum muliere accuſata de adulterio, & ſic conſtare debet cum quo habuit coitum, aliàs ex ſolo viſu coitus, non induceretur clara probatio. Ideoque ſuſpectam cenſeo contrariam ſententiam Ant. Gomes. in l. 80. Tauri. n. 50. Idem eſſet, ſi teſtes deponant de viſu, quòd viderunt fornicari talem mulierem cum tali viro per foramen parietis, vnus poſt alium in continenti. glo. in c. nihilominus. verb. ſimul. 3. q. 9. Cuius ſentẽtiam dixit ſingularem alios citando Steph. Auffreri. in additio. ad capellã Tholoſa. deciſ. 309. Item fuit quæſitum ſi matrimoniũ. Collectar. in c. præterea. col. 1. verſic. Sed quid n. 2. de teſtib. vbi Pan. ſingulariter agit in col. 2. de probatione adulterij, & Fel. col. 1. n. 2. & dicit bonam eſſe præd. gl. c. nihilominus, 3. q. 9. Idem Panor. in c. cum non ab homine. col. 5. num. 19. vbi pulchrè Additio. de iudic. Addulterium enim cum ſit difficilis probationis, probatur ex præparatorijs & côiecturis, vt ex prædictis docto. maximè ex Pan. colligi poteſt, vt quia reperiuntur ſolus cũ ſola in loco ſuſpecto. vel quia abſconditus eſt iuuenis metu mariti in aliquo loco ipſius domi, vt in camera, vel ſub lecto, alioue loco, vti côtingere ſolet, quia occulta & clãdeſtina, & illorũ quæ ſũt difficilis probationis admittitur, ꝓbatio per côiecturas. Iaſ. in l. cum

cum ea columna ſecunda.C. de tranſact. Thomas Grammati. in conſi.41.numero quarto. inter con ſil.ſua criminal.vbi alios citat.habes tex.optimum in l.non omnes. §. à barbaris. ibi, argumentis tamen cognoſcendum eſt.ff.de re militat.Iaſ.in l. in illa ſtipulatione.numero decimooctauo.ff.de verbor.obligat.ad idem notat. ¶ Sed eſt dubium, vtrum ex oſculo probetur adulterium? Et videtur quòd ſic,cùm ſit quid propinquum & præparatorium ad ipſum actum carnalē, ac ex tali actu præparatorio colligenda eſt præſumptio, quòd ante illum adulterij crimen fuit perpetratum inter eos & conuerſationem initam fuiſſe,& ita omnis homo præſumere ſolet.ergo,&c.capitulo.afferte. de præſump. Secundò ex Baldi ſententia in cap. tuæ de procur. vbi tenet,quòd eo ipſo, quòd viſa eſt mulier oſculari,& ponere manus ad mãmillas,probatum eſt adulterium, & ex talibus ſignis priuatur dote.Sequitur Sebaſti. Sapi. ad Panormita. in dicto capitulo præterea. ſub numero. 2. in parte, fornicatio.Ioann.Lup.in rep.rubric.de donatio.§. 78.numero decimo.fol.57.Rip.in rubri. de iudic. numero duodecimo. & numero decimoſexto. vbi Auguſtin.Beroi.numero.22. hanc ſententiam communiter receptam firmat Nicola. Bellon. in rubr.C.de edend,numero.81.& Leyua præſul Segouienſis,inſignis genere, moribus & literis præſtantiſsimus in epitome.4.decretal.2.part.capi. 7. §.6.numero tertio. Ioann.Bernard. in tractat.reg. cum fallen.144.Matth.de Afflict.in conſti.Neapolitan.libro tertio.rub.46.numero 6. Et pro hac opinione eſt tex.in cap.1.§.item ſi fidelis.iunct. gl. in verb. luſerit. quib. mod. feud. amit. vbi notat Matthæus de Afflictis. columna prima. & col.3. nume.30.verſic.Tertio nota.Oſculum enim(ſecũdum Ciceronē)eſt pars adulterij.Et legitur, quòd Publius Mæuius ex quo ſuus libertus oſculatus fuit filiam ſuam nubilis ætatis eum occidit,& tantam zelotypiam habebat de filia, quòd nolebat, quòd maritus eam oſcularetur, prout refert Andre.Iſerni.in cap.1.quib.mod. feud. amitta.nimirum ergo ſi probetur adulterium propter oſculũ ſpontaneum, cùm ſit præparatio proxima coitui & idem iudicemus de præparatorijs, quod de ipſa re principali.l.in argento potorio. ff.de auro & argen.lega.l.1.ad exhibend. C.l. ad rem mobilem. & l.ad legatum.ff.de procur. Tum etiam ex gloſ. in l.1.ff.de var.& extraordi.crimi.gloſſ.in cap. ne aliqua.27.q.1.verb.Concubitus.vbi tex.ait, Certè ipſe concubitus,ipſe complexus, ipſa confabulatio,& oſculatio,& coniacentium turpis & fœda dormitio. ergo pro Baldi opinione. iuxta illud Pub.Naſonis.

Oſcula qui ſumpſit,ſi non & cætera ſumpſit.
Hæc quoque,quæ ſumpſit,perdere dignus erat.

ad idem eſt glo.in l.quod ait lex.ff.de adult.Contrariam verò Bald.ſententiam tuetur Alcial. libro 4.Parerg.iuris.capit. 10. eamque in tribus caſibus exiſtimat locum habere poſſe. Et contra communem ſupra relatam, dicit communem eſſe Beroi. in rubric.de iudi.nu.22.in fin.& veram in puncto iuris Bellon.in rub.C.de edendo.nume. 62.& tenet Deci.in rub.de iudi.lectio.1.vbi vide Rip. numero 12.ad 27. vſque.Oſculum enim ſi publicè ratione conſuetudinis patriæ daretur, eſſet licitum, nec contineret iniuriam, niſi alia coniectura ſuſpicionis colligi poſſet à marito. arg.c.maritis: de adult.Si tamen propter vſum patriæ,& in ſignum dilectionis præſtaretur, nullam calumniam colligi poſſe eſt notum, cùm quælibet cauſa etiam iniuſta excuſet à dolo.argu.l.plagij criminis. 14. C. ad leg.Fl.de plagia.vbi glo. verb. iuſta. quam notandam dicit Iaſ.conſil.153. columna tertia. num. 2.libro ſecundo.& conſi.86.numero quarto. libr. 4.Nicol.Boer.communem dicit in deciſi.168. numer.11.Tum etiam,quia in pœnis id quod reo eſt magis fauorabile, & minus odioſum ſequendum eſt.cap.pœna.de pęniten.diſt.1.l.pen. ff. de pęn. reg.Odia.Et in pœnis.de regu.iur.lib.6.Tũ, quia non eſt actus conſummatus adulterij oſculum: & qui dat oſculum, fortè non ſe immiſcet carnaliter cum illa,nec ipſa cum eo,& cum actus non ſit conſummatus, pœna ſaltem ordinaria ceſſare debet. Ex his colligi poſſumus quæ notantur ab Alcia. loco præcitato.& Matthæ.Afflict.in dict. ca. 1.§. Item ſi fidelis.columna. 3.verſiculo ſecundo.nota num.25.ex quo aliqua notatu digna ad hanc gloſ. annotabis.Præterea quæri poteſt, Vtrùm marito liceat deprehenſam mulierem in adulterio, occidere eam & adulterum ſine peccato authoritate propria? In qua dicas in foro exteriori ex legis permiſſione licere ſine pœna temporali.l. Gracchus C.ad leg.Iul.de adult.quæ generaliter loquitur in omni adulterante, vt poſsit occidi à viro per immenſum dolorē, ſi eum deprehendat. Matth. Afflictus in c.1.§.Item ſi fidelis.num. 3.quibus modis feud. amitt. non tamen lucrabitur bona vxoris, occidendo eam ſine iudicis authoritate. Quia quãdo quis propria authoritate ius ſibi dicit,amittit lucrum legis.tex.in l.interdum.2.§. qui furem. ff. de furt. Quà ratione hanc ſententiam tenent Bald.Imol.Paul.Roman.& Alex.nume. 15.in l. ſi ab hoſtibus.§.1.ff.ſolut.matri.Campen. in tracta. dotis.5.part.q.5. Antoni. Gomez in l.80. Tauri. numero 63.& eſt text.in l. 82. Tauri. Ex quibus patet,quòd tam de iure communi quàm regio maritus,qui propria authoritate occidit vxorem propter adulterium, nõ poterit vēdicare bona vxoris quæ ex aliquo pacto, vel lege per eius mortē ſibi deferuntur. Caſus formalis in d. l. ſi ab hoſtibus. ff.ſolut.

ff. ſolut. matrim. not. Anto. Gomez loco præcitato. & eo in loco habes plures quæſtiones in hac materia adulterij. Si tamen eam interfecit propria authoritate in fragranti delicto repertam, & non ſibi conceſſa facultate à iudice tanquam miniſter legis, & abſque odio vindicandi ſe, ſed vt delicta puniantur vt executor iuſtitiæ, peccat mortaliter alias non. nam qui malos percutit, miniſter Dei eſt, vt inquit Hieronymus ſuper Ezechiel. tranſumptiuè in cap. qui malos. 23. q. 5. Qui malos percutit, in eo quod mali ſunt, & habet vaſa interfectionis, vt occidat peſsimos, miniſter eſt Dei. Sic ergo authoritate publica licèt marito ſicut alij lictori vxorē abſque peccato interficere, vt per concluſiones optimè reſoluit Dominic. Sotus in 4. ſent. diſt. 37. q. vni. ar. 3. Couarr. in epito. 4. Decre. 2. parte. c. 7. §. 7. num. 18. Illefonſus à vera cruce in Speculo coniugiorum. 3. part. ar. 4. verſi. An poſſit vir vxorem. pag. 469. Ioan. Methymnenſis in Codice. De reſti. q. 3. cauſa. 4. & Domin. Sotus in lib. 5. de iuſti. & iur. q. 1. ar. 3. vbi vide quicquid alij dicant, etiam data poteſtate per iudicem non licere, quia non eſt præceptum marito, vt adulteros interficiat, vt in hac lege vides, nam poteſt eos dimittere, vt ſenſit D. Tho. in 4. ſent. diſt. 37. q. 2. & Abulenſ. Matth. 5. q. 113. nam concluſio eſt vera, Maritus ſine cauſæ cognitione præcedentis propria authoritate interficiens adulteros peccat: Si tamen præmiſſa iuris cognitione criminis, & ſententia iudicis ei ſit commiſſa executio ſententiæ & ſic authoritate publica interficiens criminoſos non peccat. Et ſic in primo caſu intelligo. S. Th. & Abulenſ. & gl. in c. inter hæc 33. q. 2. in poſteriori verò dict. capit. qui malos. 23. q. 5. & lex diuina; quæ adulteras lapidari permittebat. vt Ioan. 8. legitur. & Daniel. 13. & alibi ſæpe. & ſic authoritate publica ciuili marito adulteram, quamuis non in adulterio deprehenſam licet occidere abſque peccato. Lex noſtra Hiſpana conſulto adulteram non lictori tradit, qui iuſſu mariti in eius præſentia iugulet eam, ſed ipſi viro, vt commiſerandus aſpectus ſupplicis fœminæ, vehementius eius viſcera ad miſericordiam cōmoueat, & cruentum ipſum facinus eius animum deterreat, ne proprias manus ſanguine proprio intingat, vileque officiū atq; infame exerceat. Hęc omnia aliquādo bonos homines & miſericordes, & propter cōplexionē feruētē bile & ſtupore ſolet eos mitigare, & à lite cęptà deſiſtere, quod eſt optimū, cùm ſeparatur emenda ipſius mulieris, vt potiùs ad miſericordiam quā ad rigorem iuſtitiæ homo eſſet trahendus non alias: nam qui adulteram tenet, ſtultus eſt. Et ob iſtam rationem vt maritus animum ſuum à rigore temperet, pęna fuit eius arbitrio & voluntate relicta, vt in hac regia conſtitutione vides.

¶ Ex qua poteſtate cùm habeat ſe ad eſſe, & non eſſe, nec pęna ſit certa, eſt dubium ſingulare, vtrùm filij nati ex adulterio mulieris coniugatæ, dicantur nati ex punibili & damnato coitu, vt nec ſuccedere poſsint matri ex teſtamento, nec ab inteſtato, vel non, vt ſuccedere valeant, ſtante. l. nona. Tauri? Et primò ex hac regia lege quatenus dicit adulterum, & adulterani criminis reos, marito tradendos, vt ad libitum de eis & ſuis bonis faciat, quod voluerit. ibi, *haga del y de ſus bienes lo que quiſiere* & l. 1. tit. ſeptimo. libro quarto. for. legum. & apud Luſitaniæ viros libro quinto. ordinamen. titul. duòdecimo. §. primo. habetur, quod mulier committens adulterium ad accuſationem viri debet mori, cæterùm ſi remiſerit crimen, non debet morti tradi, ſiue ante ſententiam, ſiue poſt ibi. §. 2. in illis verbis. *E poſto que, ó marido querele de ſua molher, y acuſe. ſe lhe perdoar y reconciliar em qualquer tempo que ſeja, aſſi ante da culaçam, acomo durando como depois de ſer condenada por ſentença, &c.* Sed adulterij crimen non eſt capitale, quamuis marito ſit data facultas occidendi reos criminis, non tamen ex neceſsitate (cùm liceat eis parcere prout diffinitum eſt in hac regia lege) vt tenet Bald. in l. data opera. numero 62. columna decimatertia. ad fin. verſiculo. Super ſecundo puncto dico. C. qui accuſ. poſſ. Plaça in tract. De delictis. capitulo quadrageſimoprimo. numero trigeſimoſexto. id quod ex voluntate pendet. non exiſtimatur eſſe ex neceſsitate. l. ſæpè audiui. ff. de offic. præſid. Fortu. Garſ. in l. Gallus. columna vigeſima verſicul. Nunc de verbo poteſt. ff. de liberis & poſthumis. Nam quamuis liceat occidere adulterum, tamen non eſt de neceſsitate, cùm ei veniam concedere poſsit maritus, & ſuo iure renunciare. gloſſa. notab. in l. accuſationes. C. quod met. cauſa. quam ad hoc notauit Iaſon. in l. qui ſeruum. columna finali. ante numerū ſextū. ff. de verborum obligationibus. Cùm igitur non ſit crimen capitale, clarè conſtat filios procreatos ex adulterio, non eſſe natos ex damnabili & punibili coitu, ac proinde priuandos minimè fore à ſucceſsione materna, quæ propter adulterium, nullam pęnam capitalem ex viri indulgentia fuit paſſa. ¶ Secundò in huius rei præſidium eſt Bald. dictum in capitulo. ex literis. columna final. numero vigeſimooctauo. de conſtitut. vbi ſingulariter firmat, quòd licèt bannitus poſsit occidi, tamen ex quo non occiditur, vſquequò realiter occidatur, pęna mortis non dicitur.

¶ Tertiò facit, nam ſi ſtatuto caueatur, quòd bannitus in perſona non poſſet capere hæreditatē ex teſtamento, nec ab inteſtato, & tamen aliquis fuit exbannitus in libris, cētūque ſi intra decē dies nō ſoluerit, & in fortiā cōmunis peruenerit quocūq; tempo-

tempore furcis eſſet tradendus, ſi tamen talis bannitus fuerit hæres inſtitutus, & adiuerit hæreditatem, quòd talis aditio valet, & reſidet huiuſmodi exbannitus ſi ſoluerit centum libras, & infortiam communis non peruenerit, ſi tamen non ſoluerit, aut venerit in fortiam communis, & furca ſuſpenſus eſt, tunc retro fingitur non ſucceſsiſſe, ſecundum Bald. egregie in l. 1. columna. 6. numer. 23. verſi. Secundò quæro ſtatuto. C. de hæred. inſti. Ita ergo dicendum eſt in caſu noſtræ quæſtionis, quòd ſi talis mulier ſtate præmiſſa. l. 9. in deciſionibus Tauri, per maritum non fuerit occiſa, tales filij non ſunt priuandi eius ſucceſsione, ſi tamen fuerit occiſa, repelluntur ab eiuſdem matris ſucceſsione, quia ſunt nati ex damnabili & punibili coitu ex parte matris.

¶ Quartum elementum huius rei inducitur tali ratione. Nam clarum eſt, vt talis filius dicatur ex damnabili, & punibili coitu procreatus, requiritur quòd mulier incurrat pœnam mortis naturalis. Sed iudex non poteſt mulieri adulterium perpetranti pœnam mortis infligere, ergo nõ poſſumus fateri incurriſſe in pœnam mortis, nam ſi eſſet pœna, iudex poſſet imponere, non tamen imponit, quia non poteſt, ergo non eſt pœna, & per conſequens mulier adulterium committendo, nõ incurrit pœnam mortis.

¶ Quinto ex cap. commiſſa. de elect. lib. 6. vbi illud, quod eſt in propinquitate ad incurrendam pœnam etiam ipſo iure impoſitam, non ſolet eſſe in conſideratione, vſquequo totum tempus fuerit integrè elapſum. De quo vid. Felin. in capitulo. 1. de præſc. & in c. eam te de reſcrip. Ita etiã dicendum, quòd licèt iſta mulier adeò ſit propinqua actui mortis, vt iam per maritum debeat occidi, tamen vſquequo occidat, non dicatur incurriſſe pœnam naturalem mortis, & per conſequens, quòd tales filij non debeant priuari ſucceſsione.

¶ Sexto pro iſta parte facit elegans Bald. aſſertio in l. 1. ff. de in litem iur. dicentis, quòd quando futurus euentus non eſt initiatus, nec præparatus, & alicui nocet. quia tunc talis euentus non inſpicitur, cum certi eſſe non poſſumus de illo futuro euentu, cum nõ omnis potentia in actũ deducatur. Ergo ita in propoſito, ex quo talis futurus mortis mulieris non eſt præparatus, nec initiatus, & ſequitur præiudicium filijs, & ſic tertio non debet eſſe in conſideratione.

¶ Cõſidero ſeptimo loco rationem talem pro hac concluſione. Nam intereſt reipublicæ, ne crimina inulta maneãt, & ſic quòd adulterini priuentur ſucceſsione matris, & tamẽ ſtatutũ eſt in iure, ne matrimonia infamẽtur; vt ſolus maritus poſsit crimẽ adulterij in iudiciũ deducere, vt eſt perpetua lex fori totius Hiſpaniæ receptiſsima in l. 2. tit. 7. lib. 4. for. legũ. Luſitaniæque obſeruat vſus, teſte Ario Pinel. in l. vlti. nu. 24. C. de bonis mater. non enim matrimonia inquietari debent. vt in l. 1. ad fin. ff. de lib. homi. exhib. Soliuſque mariti eſt caſtigare vxoris mores. l. rei iudicatę. 6. ff. ſolut. mat. l. quamuis. C. ad leg. Iuli. de adult. quo fit, vt mulier maritata etiam ſi meretrix ſit dum tamen maritus non ſit author adulterij, non eſt incarceranda pro debito ciuili. ſingulariter adnotauit poſt alios Hippol. ſing. 279. & faciunt quæ not. Iaſ. in l. plerique ad fin. ff. de inius vocand. quod eſt ſingulare ad l. 4. in deciſio. Tauri. Ita etiã quãdoquidẽ longe minus intereſt reipublicæ, vt filij iſti priuẽtur ſucceſſione, cũ ipſi non fuerint in culpa. c. naſci. 56. diſt. quàm vt delictũ ipſius adulterij puniatur, dicendũ erit à fortiori, quòd ne matrimonia infamentur, iſti filij minimè ſucceſsione priuari debeant.

¶ Octauò præterea pro eodem induco. Nam ſi daremus, quòd eſſet pęna à iure impoſita, maritus eam occidens, non peccaret, cũ eſſet executor pęnæ. vt in c. cũ miniſter. 23. q. 5. ſed ſic eſt, quòd occidens vxorẽ propria authoritate peccat mortaliter, etiã ſi abſque rãcore occidat. ex glo. in c. inter hæc. 33. q. 2. Latiſsimè Fortuni. Garſ. in tract. de vltimo fine vtriuſque iur. illatio. vndecima. col. 47. cũ ſeq. & ſupra in hac glo. reſolui. igitur delicti punitio, non dicitur pęna, ſed vindicta. ergo. &c.

¶ Nonò confirmatur. Nã filij nihil peccauerint in crimine patris. c. naſci. 56. d. tex. in auth. de inceſt. nup. Facit. l. fin. C. de natur. lib. cum ergo non fuerint in peccato, nec in pœna debent eſſe. arg. l. abſentem. ff. de pęn. cum peccata ſuos debeant tenere authores. l. ſancimus. C. de pęn. cum à me adductis in tract. de bonis lucr. conſt. matri. ad Seguram col. 1. nu. 1. & per totum. C. ne filius propatre. & illud Ezechiel. 18. Filius nõ portabit iniquitatẽ patris. Quãuis ex cauſa aliquãdo contingat, ꝙ vnus punitur pro alio. ex reg. Sine culpa. vbi dixi de regu. iur. lib. 6. & ita diximus in epilogo hæreticorũ. Et in hunc ſenſum intelligo. c. cũ ſecũdũ apoſtolũ. de præbend. quatenus vult clericum ordinatũ abſque patrimonio ab epiſcopo, eius ſucceſſor, qui fuit ſine culpa, teneatur ei prouidere de neceſſarijs, vel beneficio, ex cauſa, ne cogatur in vilipendium totius ordinis clericorum mẽdicare. Et iſte eſt verus ſenſus illius tex. in §. inde eſt ꝙ cũ. Sed in pſenti ceſſat pęna, & cauſa ipſius, cũ à iure nõ reperiatur antequã mulier morte ſit affecta ꝓpter crimẽ adulterij. Ergo nõ eſt huiuſmodi priuatio, quę pęna eſt. ex Bal. per tx. ibi in l. nõ dubiũ. C. de legi. & ſuprà à me traditũ eſt. ¶ His etiã accedit talis cõſideratio. Nam pęna priuationis ſucceſsionis à iure imponitur, nõ in odiũ ipſarũ mulierũ, nec filiorũ, ſed in odiũ ipſius delict, vt in auth. de inceſt nup. & in l. 22. ti. 3. lib. 1. ord. & in l. 2. tit. 5. lib. 5. ordin.

& vtro-

& vtrobique annotata.c.odio.86. diſtin.vbi habetur,odio habeantur peccata. non homines, & in c.duo iſta.23.q.4.ibi, perſequamur in eis propriã iniquitatem,miſereamur communem naturam,& ca.quam ob rem.de pœn.diſt.1. Cùm igitur odio debeant haberi ipſa peccata, & pœna infligatur ipſi delicto,& non in odium filiorum,clarè deducitur,quòd tales filij ex coniugata procreati minimè ab eius ſucceſsione debent priuari. ¶Quibus etiam adſtipulatur talis ratio, Crimen inceſtus lõge maius eſſe conſtat crimine adulterij.l.ſi adulterium cum inceſtu. verſi,Nonnunquam.ff.de adulte,Sed ſic eſt, quòd filij ex inceſtu procreati non priuantur ſucceſsione,vt patet ex.l.9.Tauri.ergo nec etiam filij nati ex adulterio ante realem mortem matris adulteræ. De iure communi ex inceſtu ſine adulterio mulier non incurrebat in pœnam mortis,vt tradit Grego. Lopez in.l.fin.titu.18.part.7.ſi eſſent ſucceſsibiles matri,eſt gloſſ.in aut.hen.ex complexu.verb. indigni. C. de inceſt. nup. & in.§.nouiſsimè.verb.admitti.Inſti. de Senat u.C.Orficiano.& l.11.titu.13.part.6.vbi Grego.Lopez in verb.Natus ex damnato coitu.Tetigit hanc quæſtionem,dicens pulchram, & non tactam à doctoribus Hiſpanis,quos ipſe viderit, & relinquit cogitandum in ea. ¶Præterea & duodecimo.facit.Nam iſta lex in ſuo caſu non imponit pœnam mortis,ſed permittit, & non omnibus de populo,ſed tantum marito,& ſic in vltionem propriæ iniuriæ. vt in.l.ſi adulterium cum inceſtu.§.imperatores.ff.de adult. & non vt miniſtro legis. Cùm ergo permiſsionem & non condemnationem contineat,interim quo mulier nõ fuit occiſa à marito propter crimen adulterij, filius ex tali coitu natus, non eſt dicendus natus ex damnato & punibili coitu, ex quo mater incurrit pœnam mortis per præmiſſam.l.9. Tauri,cùm rationibus deductis, nec iſte coitus cum coniugata fuit expreſſus,vt natus ex damnato coitu.in dict.l.11.titul.13.part.6. ¶Contrariam partem, imò quod talis filius non ſuccedat,& dicatur natus ex damnato & punibili coitu.per.d.l.9.Tauri,Probatur ſequentibus rationibus & authoritatibus. Primò, nam ex quo maritus propter adulterium vxoris, poteſt eam occidere, & ſic incurrit pœnam mortis naturalis,filij inde geniti meritò dicuntur procreati ex damnabili & punibili coitu, & ſic inſucceſsibiles matri abſque dubio fore. Et quod incurrat pœnam mortis naturalis,apparet ex legis permiſsione, & aptitudine. Nam vt crimen dicatur inductiuum mortis naturalis,ſufficit, quòd poſsit ex legis ſtatuto aptitudine & potentia imponi delinquenti.ex Bartol.in.l.ſecunda. numero ſecundo.ff.de publi. iudi. vbi eleganter innuit crimen tunc dici capitale,licèt duæ pœnæ alternatiuè imponantur,videlicet,vna capitalis, alia vero pecuniaria, ex quo enim vtraque eſt in obligatione tam pœna mortis, quàm alia quæ mortis nõ ſit, tale delictum dicitur capitale. Sic etiam in propoſito,ex quo propter iſtud crimen adulterij maritus poteſt eidem mulieri inferre pœnam mortis naturalis, & etiam alias pœnas ad libitum,vt in hac regia lege cautum eſt tale crimen capitale dicetur,& incurriſſe prædictam adulteram pœnam mortis naturalis. Et ſic per dict.l. nonam Tauri erũt filij inſucceſsibiles. ¶His etiam ſecundo accedat talis conſideratio. Nam quando plures pœnæ ſunt alternatiuæ, omnes ſunt in obligatione. l. vbi autem non apparet.§. illud aut illud. ff.de verb.obligat. Sic ergo mulier incurrendo huiuſmodi delictum adulterij, incidit in laqueum, & omnium pœnarum ſupradictarum alternatiuarum obligationem,ita vt etiam infligi poſsit pœna mortis naturalis:ergo per crimen in eam incurriſſe non eſt dubium.dict.l.nona.ibi, *entonces ſe entienda y diga dañado, y punible ayuntamiento, quando la madre por el tal ayuntamiento incurriere en pena de muerte natural.* Pondera ergo,quòd pœna, & non executio ipſius ponderatur in prædicta lege Tauri.quæ pœna mortis hodie etiã debetur propter crimen adulterij,ergo,&c.

¶Tertiò conſidero Bart.doctrinã in citata.l.ſecũda.numero ſecundo.ff.de publi. iudi. vbi probat, pœnam capitalem conditionaliter impoſitam facere iudicium capitale,etſi ſtatuto caueatur,quòd pro homicidio quis puniatur in quinque libris,et ſi non ſoluerit intra decem dies puniatur in capite,quòd tale crimen dicitur capitale, & incurriſſe in pœnam capitalem.Idem firmat Ioan.Fab.in §.publicorum.Inſti.de public. iud. Ita ergo in ſpecie propoſita erit fatendum. Nam ex quo marito permittitur. vt ſi eidem mulieri noluerit parcere tribuendo vitam poſsit occidere, clare patet huiuſmodi delictũ eſſe capitale,& ſic incurriſſe pœnam mortis naturalis.

¶Quartò adſtipulatur talis conſideratio. Nam vt actio pœnalis dicatur, ſufficit quòd aliquo caſu poſsit eſſe pœnalis.tex.elegans in.§. his autem verbis.Inſti.de lege Aquilia. & actio quòd metus cauſa.hac ratione dicitur pœnalis,quia aptitudine poteſt eſſe pœnalis. ita probat etiam tex. in.l.ſi cum exceptione.§.ſatis clementer. ff. quod met. cauſa. ita etiam ex quo hæres poteſt eſſe in mora ſoluendi legatum relictum eccleſiæ,vel alij venerabili loco,actio,quæ contra eum datur, dicitur mixta. probat text. in.§. ex maleficijs verſicul. Item mixta.Inſti.de actioni. Sic etiam in noſtro caſu ex quo tali mulieri poteſt infligi pœna mortis naturalis,dicendum eſt,incurriſſe pœnam mortis naturalis.

Digitized by Google

¶ Confirmatur quintò. Nam lex ſemper inſpicit & conſiderat quod frequentius fieri ſolet. l. nam ad ea. ff. de leg. b. l. 1. §. quotidiana. ff. de aqua quotidi. & æſtiua. vbi expreſsè habetur, aquam quotidianam eam dici, quæ aſsiduè adduci ſolet, vel æſtiuo tempore, vel hyeme, etiam ſi aliquando ducta non ſit. Sic ergo concludendum in præſenti dubio, Nam cum plerunque, & ex maiore parte mariti huiuſmodi delictum mulieres perpetrantes occidere ſoleant, vt ſuum honorem conſeruēt quem præferendum vitæ dixit eſſe Papinianus Iuriſconſultus in. l. ſi adulterium cum inceſtu. §. liberto. in illis verbis. Nam cuius famæ, multo magis parcendum eſt. ff. de adult. & honor omni cōmodo pecuniario præponendus eſt. l. Iulianus. ff. ſi quis omiſſ. cauſa teſtam. l. miles. §. ſocer. vbi notat Angel. colu. 2. ff. de adult. & Sapiens, Melius eſt bonum nomen, quàm diuitiæ multæ, & homo cùm ſit infamis, loco mortui habendus eſt, gloſſ. in. c. vno delegatorum. ibi. Idem ſi alter efficiatur infamis. Ad idem. l. iuſta. ff. manu. & vindict. Optima. l. 4. tit. 13. part. 2. Igitur cùm honoris conſeruatio & iuſtus dolor pœnam mortis inducere frequentiùs ſoleat, vt videmus in probis viris, qui caſtitatem vxorum amant, abſque dubio nati ex tali crimine per legem regiam dici debēt ex damnabili & punibili coitu. ¶ Sextò facit. Nā verbum (incurriere) poſitum in dict. l. 9. Taur. eſt futuri temporis, inducens idem, quòd ipſo iure, gloſſa in. l. in criminali. C. de iur. omni. iudic. ergo licèt realiter reuera per maritum adultera non fuerit occiſa, tamen ex quo crimen commiſit, fuit ſubiecta mortis naturalis coerctioni. ¶ Præterea & ſeptimò. Nam maritus propter lucrum bonorum vxoris adulteræ, & ne veniant ad filios ex adulterio procreatos, credendum eſt eam occidere: præferendo proprium commodum. l. præſes. C. de ſeruitu. & aqua. & in odium adulteræ earumque filijs. ergo, &c. ¶ Inſuper facit. Nam de iure adulterini. & nati ex damnato coitu non ſuccedebant matri. glo. & Bald. in authen. Si qua illuſtris. C. ad Orfician. vbi ſingulariter probant, quòd vbicunque parentes poſſunt accuſari de adulterio, ſtupro, vel inceſtu, tales ſpurij tanquam nefarij non poſſunt patri ſuccedere. vt eſt tex. in authen. quib. mod. natur. effi. ſui. §. fin. col. 7. Quam concluſionem ſequitur doctiſsimus Montalu. in. l. 1. titul. de legatis. lib. 3. for. leg. in glo. *ni a ome de religion.* colum. 4. Et idem eſſe in adulterio, tenet declarando legem partitæ Gregori. Lopez in. l. 11. in verb. natus ex dānato coitu. tit. 13. pat. 6. Si ergo de iure cōmuni ſunt inſucceſſibiles, lex Tauri tanquam inducens correctionem non eſt ampliãda, ſed reſtringenda, ne hodie iſti filij adulterini ſuccedant. ¶ Octauò hanc concluſionem deduci ex verbis Bald. in. l. data opera. colum. 5. nu. 14. verſi. Item notandum eſt. C. qui accuſ. nō poſſunt. oſtenditur. vbi ad hoc vt pœna inducta ab ſtatuto dicatur capitalis, ſufficit, quòd ſit aptitudine, quanuis realiter non ſit illata: nam dubius euentus debet in omnem partem ſui conſiderari. l. ſufficit. ff. de cond. indebi. ergo & in ſpecie propoſita idem dicendum eſt. ¶ Vltimò hanc partē, quòd talis filius non ſuccedat matri, veriorem & ſuſtentabiliorem reputat Iacob. de Villalpando in rep. l. 22. §. 44. nu. 10. tit. 1. part. 7. fol. 114. colum. 1. infideliter relatus à Petro Plaça in tract. de delictis. c. 41. nu. 36. & verba Villalpadi hæc ſunt quòd tamen inter prædictum filium adulterinū, & matrem, vel eos, qui ſunt ex parte matris non oriatur agnatio vel parentela, ita quòd inter eos detur ſucceſsio, vel concedatur accuſatio tanquā de ſanguine offenſo, poſito quòd pœna mortis mulieri adulteræ impoſita non ſit, videtur mihi verius, & ſuſtentabilius, &c. Et ſic quatenus Plaça citauit dictum Villalp. ipſum intelligendo ſecundum Cottam, quem allegat prout eſt intelligendus, eſt corrigenda eius litera in illis verbis, ex his cōſtat, &c. negatiuè, & non affirmatiuè. Et ſic probat ſententiam iſtam vltimo loco à nobis probatam prædictis octo rationibus. & tenet Michael de Ciſuentes in. l. 9. Tauri. num. 2. Et hāc partem poſitam vltimo loco tanquam veriorem, licet cogitandam reliquerit, propoſuit Gregor. Lòpius in. l. 10. verb. natus. tit. 13. par. 6. & videtur verior, quia lex conſiderat crimen, & eius pœnam, non tamen executionem. Nam etiam ex venia Principis eius voluntate habita poſſet contingere in alijs criminibus inducentibus mortem naturalem quòd ceſſaſſet, vt plerunque fit, non tamen ceſſaret diſpoſitio legum exiſtimantium tale crimen & coitum eſſe damnatum & punibile, & cum hæc voluntas ſit potius de iure ſpeciali, quàm de neceſsitate, non eſt in conſideratione, nec tollit legis inſtitutum. Et pro hac declaratione eſt præmittēdum, aliud eſſe coitum damnabilem, aliud punibilem. Ex coitu damnabili natus ille eſt, qui eſt ex coitu à iure non punito natus, vt ex coitu meretricali, vel ex concubinatu, & huiuſmodi: & iſtis caſibus filius bene ſuccedit matri. Ex coitu verò punibili natus ille eſt, quando ex tali coitu mater debet puniri, & tūc talis filius nō ſuccedit matri glo. ſingul. in. l. ſi qua illuſtris. verb. cum legitimis. C. ad Orfician. & eſt ſimi. in authen. Ex complexu. C. de inceſt. nup. & in. §. nouiſsime. Inſti. ad Orfician. & eſt reſolutio communis Bar. & aliorum in. l. fin. colum. 2. num. 4. ff. de his quib. vt indig. & quæ per. l. 11. tit. 13. part. 6. tradit Gregor. Lopez. Hodie tamen vt talis filius priuetur ſucceſsione matris, requiritur copulatiue, quòd

talis

Digitized by Google

talis coitus ſit damnabilis & punibilis à iure, ob quem mater eſſet punienda pœna mortis. vt in caſu.l.1.C.de muli.quæ propr.ſeru.ſe iniun.l.final. titul.24.part.7. & declarat Grego. Lopez in.d.l.11.in verb.natus. & ſic in primo caſu filij ſuccedunt in poſteriori verò minimè ex interpretatione.d.l.9.Tauri & eadē ratione filij nati ex adulterio ſunt nati ex dānabili coitu & punibili, cùm de iure diuino & communi ſit pœna mortis, vt ſupra & inferiùs annotatur. ergo ſine correctione iuris eſt intelligenda lex Tauri.l.præcipimus. C.de appella.

¶Pro priori autem parte videtur vrgere ratio, quę fouet, ne matrimonia infamentur poſt obitū mulieris, dicendo eam adulteram fuiſſe, cum delictū fuit remiſſum à marito, & cum fama fuit remiſſa, multò fortius vita corporalis, quæ eſt inferior, & minoris valoris.l.ſi adulterium cum inceſtu.§.Imperatores.ff.de adult.

¶Tum etiam, quia lex eſt permiſsiua, & non præceptiua. & ſic ante executionem non dicitur incurriſſe mulierem in pœnam mortis. Et verbum, incurriere, ſecundum communem eſt canon inferendæ, & non latæ ſententiæ, cum ſit futuri temporis.ex glo.in.l.criminali.C. de iur.om.iudi. gl. in.c.ſi diligenti.verb.perdant.de foro comp. glo. in.l.ſi quis in tātam.C.vnde vi.& in regul. In pœnis. verb.in pœnis.de reg.iur. lib.6. Iaſ. in.l. rem quæ nobis.nu.35.de reſc.Tiraquell.in rep.l.ſi vnquam, verb.Reuertatur num.127. C.de reuo. donat.Soci.in tract.regu.cū fallen.regul.360. incip. Sententia requiritur.Hippoly. in rep.rub.nu.30. ff.de falſ. & ſic requiritur quòd mulier propter crimen ſit occiſa.

¶Item, nam licèt non occidat propter adulterium, poterit eam accuſare maritus ad dotis & bonorum lucrum, & ei inferre aliam pœnam inferiorem, ne bona veniāt ad filios adulterinos ſi voluerit, & ſic ceſſat alia ratio adducta contra ſpurium in ſecunda opinione.

¶Nec etiam obſtant mihi fundamenta conſiderata, quòd aptitudine ſufficit pœnam eſſe capitalē, ad hoc vt dicatur pœnam capitis inferre in ſecunda opinione in primo, ſecundo, tertio fundamento. Nam fatendo has rationes, reſponderi poteſt, eſſe intelligenda, quòd cenſenda ſit pœna capitis illa ſi poſsit imponi ex futuro euētu, quo ad hoc, vt iudex ſuper illa cauſa non recipiat fideiuſſores, & alia denique faciat, quæ ſolent fieri in cauſis inferentibus pœnam capitis, & ſic, quòd in eo, in quo illa culpa reſpicit illud, quod eſt in pendenti, & damnum alterius partis, quòd ſi illa cauſa non haberetur pro non capitali inde poſſet ſuboriri haberetur pro cauſa mortis, nō tamen quo ad ſucceſsionis priuationē, nec in odium tertij debet cēſeri eſſe cauſa capitalis, nā iſto caſu debet accipi, pro eo, quod eſt, non autem pro eo, quod eſſe poteſt. Et hoc videtur voluiſſe Bal.in.l.1.ff.de in lit. iur.& in cap.ex literis.in fin.de conſtitu. Et hanc partem hiſce fundamentis pro vtraque parte adductis defendi & obtinui conſulendo Ano.1548. prout ex meis conſilijs, ſeu quæſtionibus recepi in.q.305.incip. Quæſtio ſingularis an ſtante.l.9. Tauri.& in ſcriptis Salmanticæ ſtatim auditoribus meis tradidi, quam nota, & ſigna perpetuò ad intellectum.l.9.Tauri.& noſtræ legis.

¶Vtrum autem filij clericorum in ſacris habiti poſsint ſuccedere in bonis matris, Quæ cum ſit certa, & in matre non ſit talis priuatio nec per legem Regis Ioannis. 22. titul.3. libr.1. ſuprà. nec per.l. Tauri nonam eam referentem, Videtur quòd poſsint ſuccedere, ex ratione etiam adducta in ſuperiori quæſtione: quia in odium criminis & non filiorum fuit inducta dicta lex.22. de qua prohibitione eſt Concili. Trident.ſeſsio.25.cano.14.& ad eius prohibitionem aſsignatur ratio in dict. Concil. Triden. ſeſsio.22. de reformatione cano.1. incip. Eadem ſacroſancta. & ex ſeſsio.25.cano. Vt paternæ incontinentiæ.15.in ordine. Si ergo tantum in patres clericos loquitur, & ex cauſa ibi ſcripta, cum ſit pœnalis, inducatque priuationem, non eſt extendenda ad matrem, in qua non loquuntur leges Regiæ.arg. tex.in cap.conſuluiſti.2. quæſti.5. in illis verbis. Et quod ſanctorum patrum documento ſancitum non eſt ſuperſtitioſa adinuentione non eſt præſumendum. Tum etiam ex gloſſ. ſingul. in cap.fin.de iur.patro. Pro qua eſt tex. optimus in cap.is qui.de ſententia excommu.lib.6. vbi dixi. Tiraquell.in rep.l.ſi vnquam. verb. Reuertatur. nu.208.C.de reuocand. dona. & tradidi in tract. de bonis lucra.conſtante matrimo. nume.166.ad Seguram. Ergo filij clericorum ſunt ſucceſsibiles matri, cum non ſint nati ex damnato ex punibili coitu, prout in.d.l.9. Tauri eſt diſpoſitum, ex parte matris.

¶Secundò ſuadetur. Nam de iure communi & partitarum omnes filij ſuccedunt matri non illuſtri, niſi ſint nati ex damnato coitu & punibili à lege. glo. in authe. ex complexu. C. de inceſt. nup.& in.l. ſi qua illuſtris.C.ad Orfician.& vtrobique docto. Si ergo mater concubina clerici non erat coniugata, vel clerici conſanguinea, non prohibentur filij clerici ſuccedere, cum iſti non ſint excepti à lege.10.titul.13.par. 6. vbi tetigit quæſtionem Gregor.Lopez in verbo.Natus. Tenet Montalu.in.l.10. incip. *Defendemos*. verbo. *En adulterio*.colum.2. verſicul. Filius tamē clerici titul.5.lib.3.for.leg. Subdens, quòd ita eſt intelligenda lex Soriæ, ſcilicet.22.tit.3.lib.1. ordinam.

Digitized by Google

& eſt.l.3.titul.21.part.4. Cuius verba ſunt, *Ca nõ deuen heredar los bienes del padre, como quier que puedan heredar los de la madre.* vbi Grego. Lopez tenet hãc partem, & limitat dupliciter. Reſpondetque ad legem.22. tit.3. libr.1. ordi. non loqui in matre, ſed in patre, vt conſtat in eius deciſione, licèt verba poſita in principio, *ſi ſus hijos ſus bienes y de ſus padres*, contrarium ſuadeant: quia ſunt verba narratiua intentionem & motiua cõdentis denotantia ad excludendos filios à ſucceſsione parentum, non tamen matris non coniugatæ, nec conſanguineæ clerici in ſacris, cuius concubina fuit, ſed indicat velle, quòd tollatur occaſio mulieribꝰ commiſcendi ſe cũ clericis, ſi videant filios repelli à ſucceſsione clericorum, quod non ita eſſet, ſi proſpicerent, non ſolum illis poſſe ſuccedere, verum etiam clericis patribus, vt ex originali apparet illius.l.22. quòd noluit repellere filium clerici à ſucceſsione matris, nec conſanguineorũ ex parte matris. nec.l.9. Tauri obſtat, cùm nihil aliud intendat, quàm approbare in ſua diſpoſitione prædictam.l.22. Soriæ, quæ cùm in hoc caſu nihil intendat diſponere in ſucceſsione matris, non eſt dicendum legem Tauri aliud intendere, quã quod erat diſpoſitum per.l. Tauri. cum.l. referens, ſit in referente.l. aſſe toto.ff. de hære. inſti. Bald. in.l.1. per tex. ibi. colum.2.C. de erro. aduoca. & quia originale prædictæ.l.22. Soriæ editæ à rege Ioan. Ann.1418. in.2. ord. de petitionibus non habetur communiter in præſenti deſcribere erit vtile, cuius tenor eſt. *Otroſi a lo que nos pidieron por merced que en algunas cibdades, y villas, y lugares de los nueſtros reynos hã cartas, y priuilegios que los fijos de los clerigos que ouieron en ſus barraganas, que hereden ſus bienes, y de otros qualeſquier ſus parientes aſsi como ſi fueſſen legitimos y nacidos en legitimo matrimonio, y que por eſta razon dan occaſion para que otras buenas mugeres aſsi biudas, como virgines, ſean ſus barraganas, y ayan de fazer peccado, y que deſto que viene gran deſeruicio à Dios, y anſi grande eſcandalo y daño a los pueblos donde eſto acaeſcieſſe, y acaeſce, y que las tales cartas que ſon todas contra Dios y contra derecho, y pidieron nos merced que mandaſſemos que las tales cartas y priuilegios que los dichos fijos de los clerigos en eſta razon han, que les non valan, ni les fueſsẽ guardadas, A eſto reſpondemos que nos plaze, y tenemos por bien, que los tales fijos de los clerigos que non ayan ni hereden los bienes de los dichos ſus padres, ni de otros parientes, ni ayan qualquier manda, o donacion que les ſea fecha agora ni de aqui adelante, y qualeſquier priuilegios, o cartas que tengan ganadas, o ganaren de aqui adelante en ſu ayuda, y contra eſto nos ordenamos, y mãdamos que non valan, ni ſe puedan dellas ayudar ni aprouechar, ca nos las reuocamos, y las damos por ningunas.* Ex cuius lectione conſtat, ſucceſsionem in bonis parentum clericorum, & non matrum concubinarum filijs prohibitam eſſe. Et ſic deducitur veritas huius dubiæ quæſtionis. Nec obſtant aliæ rationes & authoritates, cum ſint imaginationes de bene eſſe, & doctorum non neceſſariæ, & contra ius commune, non derogatum per legem Soriæ, nec à lege.9. Tauri. Et ſic attentari poteſt opinio. Montalui, & Gregor. Lopij tenendam eſſe. Quanuis contrarium teneant Ioan. Lup. in dict.l.9. numero.37. in l.16. numero.12. & Couar. in epitom.4. Decret.2. par. cap.8.§.5. num.17. Sylueſt. in ſum. verb. filij. quæſt.4. quos retuli in dict.l.22. in gloſſa.1. colum.164. verſic. Quæritur vlterius, vtrùm mater. titul.3. lib.1. ordinam. Et ſic crederem, ſalua ſaniori ſententia, iſtam opinionem veriorem eſſe, vt filij clericorum in ſacris ſuccedant ex teſtamento & ab inteſtato matri. quia lex Tauri ſolum venit ad confirmationem legis Soriæ, in qua nihil immutatum ex his, quæ à legibus partitarum & communi diſpoſita erant, ergo nec à nobis, vt ſuprà declarauimus. Nec eſt bona conſequentia, quòd excluſa vna linea cognatorum, ſcilicet paterna, intelligatur excluſa alia, cognatorum, ſcilicet, materna. Imò contrarium eſt tenendum ex verbis. dictæ.l.22. Pro cuius confirmatione adde Albert. Brun. in tract. de ſtatu exclud. fœmin. articul.6. numero.78. Et ſic conſului hodie die.21. Iunij. Ann.1564. Fuit præterea dubitatum ex ſacri Concilij Tridentini diſpoſitione. ſeſsio.25. cano.15. incip. Vt paternæ qua diſpoſitum eſſe apparet filios clericorum non poſſe ſuccedere in canonia, ſeu beneficio, vel in quibuſcũque eccleſijs, vbi eorum patres beneficium aliquod eccleſiaſticum habent, aut habuerunt, quodcunque etiam diſsimile beneficium obtinere, nec in dictis eccleſijs quoquo modo miniſtrare, nec penſiones ſuper fructibus beneficiorum, quæ eorum parentes obtinent, vel aliàs obtinuerunt, habere, an habeat locum in ſucceſſore beneficij alicuius, qui reputabatur eius pater ex vulgi opinione & tractatu ipſius cedentis, qui erat canonicus cedens, in aliqua cathedrali, vel habuit beneficium ſeu canoniam ab alio, ſed quia prædictus pater putatiuus eſt in eadem eccleſia canonicus, dubitatur, vtrum in ſuo canonicatu poſſit ſuccedere, vel reſidere, ſine eo quòd cogi poſſit reſignare. Exemplum eſt. Quædam mulier nuptijs copulata Titio fuit infamata quòd habuit copulam carnalem cum prædicto canonico (fortè amico mariti, qui ſolitus erat ei benefacere, & habebat ingreſſum in domo prædictorum coniugatorum, prout fieri ſolet,) & prædictum canonicum quem dicimus ſucceſſorem, erat fama, quòd eſſet filius prædicti aſſerti concubi-

Digitized by Google

concubinarij, quamuis fuit conceptus & natus in figura matrimonij, & matrimonio conſtante, & præſente marito matris in domo & lecto, ex eo, quia canonicus concubinarius habuit dictum canonicum ſtatim cùm natus fuit in ſua domo, & eum tractauit, vt filium, & ſic ipſum affectione paterna nominauit, & neceſſaria vt pater miniſtrauit, & ſic eſt præſumptio filiationis inde orta, & propter publicam famam viciniæ, an ſit expellendus ab eccleſia, in qua eſt dictus aſſertus pater, iuxta diſpoſita in dicto Concilio. In quo dubio videtur dicendum, prædictum canonicum natum ſub figura matrimonij præſente in loco & domo & lecto ipſius matris eiuſque mariti vxoris filium legitimum & naturalem ipſorum cenſendū fore, & non aſſerti concubinarij, & ſic poſſe habere eccleſiaſticum beneficium habitum ante vel poſt concilij promulgationem & in eo reſidere ex cuiuſcunque reſignatione & collatione habuerit ſicut legitimus, & ſine defectu natalium etiam ſi pater putatiuus ſit in eadē eccleſia præbendatus & Canonicus, & ſuccedere poterit parentibus, ſub quorum matrimonij ſpecie natus fuit cum cæteris filijs & fratribus. Nec credere tenetur matri aſſerenti fuiſſe conceptum ex concubinario. Si tamen refragatur conſcientia, ſecretè diſpenſationem impetret cum clauſula quia per inde, & derogatione concilij & ſtatutis, &c. & ita conſului cùm primùm Concilium venit Salmanticæ ad noſtras manus. Tum, quia infamari non debent matrimonia, nec ex vanis imaginationibus & præſumptionibus maleuolorum fama deſumēda eſt, quæ plerunque ab vno maleuolo & malæ conſcientiæ euenire ſolet, & cæteri citò credunt, & publicè non ſolùm dicunt, ſed affirmant, prout experientia quotidiè docet, ſed fortior & ſanctior eſt præſumptio quæ vrget pro matrimonio, vt bonum potiùs quàm malum cogitemus, cùm præſumendum ſit bonum quo ad mores. l. merito. ff. pro ſocio. cap. dudum. de præſumptio. Alciat. in tract. de præſumptio. reg. 3. præſump. 2. & præſumptio. 3. & quæ notat Cæſar. Lamberti. de iure patro. 2. art. 10. quæſt. principal. primæ partis, primi libri. l. fin. & ibi Grego. Lopez. tit. 10. par. 5. Tum etiam quia non ſequitur, Homines præſumunt malum contra bonum matrimonij, ergo eſt tale, cùm fama, vt dixi, non contineat quid certum, imò ſit fallibilis & mendoſa perſæpe, cùm fama ſit inanis de aliqua re rumor ſine veri cognitione, ſiue bonus, ſiue malus, vt inquit Nicola. Nanus in Polyantea verb. fama. Et poſſunt iſti maritus & eius vxor dicere cum Seneca lib. de remedijs fortuitorum male autem de te opinantur homines, ſed mali. Moueret ſi de te Marius, ſi Cato, ſi Lælius ſapiens, ſi alter Cato, ſi Scipiones duo iſta loquerentur, moueret, ſi hoc iudicio facerent, quod nunc morbo faciunt. Præterea filiatio probatur, eo ipſo, quòd filius natus eſt conſtante matrimonio, & nullum fuit impedimentum inter coniuges, quo natura vetante poſſent ipſum procreare. l. filium eum diffinimus. & ibi not. gloſ. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. adeò quòd confeſſio matris in contrarium dicentis filium natum eſſe ex adulterio non tollit, nec impedit præſumptionem filiationis, quæ inſurgit propter matrimonium. l. Imperatores. 29. §. mulier grauida. ff. de probat. Andre. Alciat. in tracta. de præſumptio. regul. 1. præſumptio. 19. num. 2. Traditur per Felin. & alios in capit. per tuas. de probatio. vbi latè dixi. ergo, &c. ¶ His etiam accedit. Nam potiùs matrimonium præſumendum eſt, quàm concubinatus. l. in liberæ. ff. de ritu nupti. vbi Modeſtinus. I. C. ait. in liberæ mulieris conſuetudine non concubinatus, ſed nuptiæ intelligendæ ſunt. Ergo cùm hic præceſſerit matrimonium, ex concubitu licito, & non adulterino præſumendum eſt filium natum fuiſſe. Quoniam in dubio non præſumitur fraus nec dolus, niſi apertiſsimis probationibus appareret. cap. officij. ibi, conſtiterit. & ibi Barb. colum. 31. num. 29. de teſtam. cap. accedens. de crimi. falſ. cap. 2. de renunti. lib. 6. l. dolum. C. de dol. vbi Bart. l. 1. vbi not. Corne. C. ſi quis omiſſa cauſa teſta. l. 3. §. vltim. in fine. in verbo. oſtendi. ff. de tribut. actio. l. quoties. §. qui dolo. & l. patronus. ff. de probat. l. ſi prætor. §. Marcellus. ff. de iudi. gloſſa. in. l. 2. C. ſi alien. res pign. dat. ſit. gl. fin. in cap. ex tenore. de reſc. adducit plura Tiraquell. in lib. 1. de retract. §. 26. gloſ. 1. num. 32. & quæ tradit Hippoly. in practi. cauſ. crimin. §. ſecunda. num. 67. & in. l. fin. C. de proba. & in. l. 1. nu. 68. C. de Sicar. & in ſing. 151. & in repet. rub. ff. de fideiuſ. & Alci. in tract. de præſumptio. reg. 3. præſumptio. 1.

¶ Quibus coronidem ponit tex. inſignis in. l. miles. §. defuncto marito. ff. de adult. in illis verbis, nam non vtique crimen adulterij quod mulieri obijcitur infanti præiudicat, cùm poſsit & illa adultera eſſe, & impubes defunctū patrē habuiſſe. Ex quo notatur, quòd mulier maritata licèt ſit meretrix, tamen partus natus ex ea, præſumitur ex matrimonio habitus & procreatus. Quē text. valde notabilem dixit Panor. in capit. intelleximus. num. 7. & ibi in. 2. Addi. ad eum. de adult. Ioan. Lup. in rep. rub. de dona. §. 60. num. 12. Alciat. in tract. præſumptio. regul. 3. præſumpti. 37. Bald. in. l. ſi matre. num. 2. C. de ſuis & legit. hære. Hippolyt. in. l. 1. §. ad quæſtionem. num. 24. ff. de quæſtio. not. Ioan. Neuizan. in ſylua nupti. lib. 1. num. 85. fol. 17. Et faciunt notata ab Hippolyt. in rep. rubri. ff. de fideiuſſo. numer. 51. Ex quibus locuple-

Digitized by Google

cu pletabitur latè & bene noſtra deciſio. & declarabitur text. in dict. l. miles. §. defuncto. ¶ Dubium autem in vtroque foro tam conſcientiæ quàm exteriori non adhuc bene expenſum à doctoribus ſe offert. De adultera, quæ filium ex adulterio natum marito impoſuit, qui vt legitimam habuit, neceſſariaque ad vitam & augmentum honoris miniſtrauit, vtrum ſe prodere teneatur, ne legitimi defraudentur regno, maioricatu, legitima, & bonis alias illis debitis, ſiue ſint filij deſcendentes vel alias legitimi ſucceſſores ex teſtamento, vel ab inteſtato ipſius mariti, & ad quam ſatisfactionem ipſa adultera teneatur, vel adulter, vel filius putatiuus ad quid teneantur, & quando? Et videtur minime teneri ad hanc reſtitutionem, etſi grauiſsimi præiudicij mariti exiſtat, ex eo, quia niſi cum magno periculo, ac vitæ & infamiæ iactura fieri non poteſt, vt ad oculum à communiter accidentibus vnicuique apparere poterit, igitur non tenebitur reſtituere. Nam vbi ſunt duo mala eminentia, quod minimum eſt ſequendo, actus prudentiæ eſt cap duo mala. 13. diſtinctio. & ex Ariſto. l. b. 5. Ethico. cap. 3. quo in loco ait, minus malum vicem boni habere, ſi maiori malo comparetur. Igitur cùm periculum. vitæ & famæ mulieri contingere poſsit, ſi reuelet adulterium, ſin autē taceat malum eueniat legitimo hæredi reſpectu ſucceſsionis, & illud ſit maius, & iſtud minus, cū ſint bona temporalia, ſequendum erit, vt grauius malum effugiat, quemadmodum Sepulueda in dialogo de ratione dicendi teſtimonium docet. c. 9. & Couar. Doctor illuſtris Epiſcopus Segouienſis, ac olim meritiſsimus moderator almæ noſtræ Salmantinæ vniuerſitatis in Epitome quarti Decretali. 2. part. capitulo ſeptimo. §. 2. nume. nono. ¶ Præterea facit ratio. Imminente neceſsitate famis quis poteſt aliena ſubtrahere, vt inde vitam indemnem valeat habere. cap. ſi quis propter. de furt. at mulier tacet propter conſeruationem vitæ ac famę, ergo optimè poterit permittere, vt legitimus hæres careat hæreditate, ne maximum diſpendium ipſa mulier ex tali reuelatione pati poſſit. Qua ratione ſtante, creditor, cui hæreditas debetur ſecundùm ordinatam charitatem obligatur magis velle ſe ipſum hæreditate carere quàm tanto cum damno famæ, & periculo vitæ ea ſibi reſtituatur, igitur mulier debitrix iuſtè poterit ob pręmiſſam rationem reſtitutionem omittere.

¶ Tertiò his adſtipulatur caſus in capit. officij de pœn. & remiſsioni. vbi ſummus Pontifex ſcriptū reliquit, non eſſe negandam pœnitentiam mulieri adulteræ, aut quæ falſum ſuppoſuit partum: ſed illi fore tanti criminis ſatiſfactionem iniungendam, etiam ſi non proponat, nec velit crimen proprium reuelare.

¶ Quarto ex matris reuelatione nullum commodum expectari poteſt, imò maximum damnum, quippe cum filius matri aſſerenti propriam turpitudinem non teneatur credere etiam iuranti, ſed legitimus erit cenſendus in iudicio. l. filium. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. l. imperatores. §. mulier grauida. ff. de probatio. l. 3. in fin. priu. ff. de iure iurand. l. 9. titul. 14. par. 6. cap. per tuas. de probationi. Philip. Deci. conſi. 54. num. 1. Matth. de Afflict. in conſti. Neapolita. lib. 2. rubri. 22. num. 2. Alcia. de præſumptio reg. 1. præſump. 19. Quę cōcluſio & legis præſumptio adeò procedit, etiā ſi mater ſolita ſit commiſceri cum alijs, adhuç præſumitur natus ex marito. tex. in. l. miles. §. defuncto. ff. de adult. non alibi ſecundum Bald. in. l. ſi matre. num. 2. C. de ſuis & legiti. hæredi. Et valde notandus Panormi. in cap. intelleximus. num. 7. de adult. Ioan. Lup. in repe. rubri. de dona. inter vi. & vxo. §. 60. num. 12. Ioan. Neuizan. in Sylua nuptiali. lib. 1. num. 85. Aleiat. de præſumptioni. regul. 3. præſumptio. 37. vbi in num. 3. ampliat locum habere in concubina retenta in domo, quia præſumitur filius eius, qui eam concubinam retinet, non alterius, glo. ad hoc eſt inſignis in ca. Michael. verbo. conſtiterit. de fil. presbyt. Paul. Caſtr. in. l. 3. colu. 2. ff. de lib. & poſth. eam gl. dixit ſingul. ac menti tenendam pro filijs presbyterorum in cap. transmiſſæ. colum. 2. num. 9. qui filij ſunt legit. Ioan. Lup. in dict. §. 60. num. 13. quamuis ab hac opinione Alberi. nu. 13. in dict. l. filiū velit recedere. Quam ipſe intelligendam exiſtimo, dum tamen pater recognoſceret ipſum pro filio. vt in dict. c. per tuas. de proba. Et quòd nō haberet præſumptionem contra mulierem aduerſus quam probaretur copulam habitam eodem tēpore, facit. l. 8. titul. 13. part. 6. & l. 11. in deciſionibus Taurinis. in illis verbis, *Cō tanto que el padre lo reconozca por ſu hijo, pueſto que no aya tenido la muger de quien lo ouo en ſu caſa, ni ſea vna ſola.* Si igitur filius non tenetur credere matri, imò fatuus eſſet ei adhibendo fidem, vt doctores dicūt de filio regis, qui renuntiauit regno ad aſſertionem ſuæ matris affirmantis eum illegitimum eſſe. vt Alberi. refert in dict. l. filium. columna tertia. numero. 15 Panormi. in cap. officij. numer. 4. de pœnit. & remiſsio. Andreas Alciat. de præſumptio. regul. 1. præſumptio. 19. nu. 2. Conſequens erit quòd non tenebitur ſe periculo infamiæ, ſeu vitæ exponere, & ſic reſtitutionem omittet. Archiep. Floren. 2. part. titul. 2. capitul. 8. colum. 3. ad fin. Angelus in ſum. verb. Adulterium. §. 4. tangit dubium Richardus de Media villa in. 4. ſenten. diſtinctio. 15 art. 5. quæſtio. 4. ad nonum. Explicat optime Archiep. Florent. 2. part. titu. 2. cap. 7. §. 4. in princ. Alphonſ. à. Caſtro lib. 2. de poteſtate legis pœnalis. cap.

lis.c.11.Caieta.in ſumm. verbo. Adulterium.Sic enim inquit Caieta.Si periculum ex manifeſtando adulterio imminet, occulte ſatisfiat vt melius poteſt,& reliquum diuinæ miſericordiæ reſeruetur.Et verſa vice repetit in opere.17. quæſt.reſp. 14.Couar.in regul,Peccatum.1.part.in princ.nu. 3.verſic.Secũdò ferè ab eadem ratione. de regul. iur.lib.6.vbi aliqua in contrarium adduxit & ſoluit.Tandemque omnium doctorum conſenſu dicit receptam hanc opinionem. & Domi.Sot.cum ea tranſit lib.4.de iuſti.& iure.q.7.art.2.pag.361. colum.1.verſi. Dubiũ autẽ inter doctores. Nec obſtat quod glo.in dict.ca.officij. miratur, quòd mulier illa verè pœnitere poſsit cùm ſemper retinet alienum per regulam iſtius cap. Si res. & reg. Peccatum.de reg.iur.lib.6.Sed ſi gloſſator noſter cauſam inſtitutionis agnouiſſet, minimè miraretur:quia etſi alienum retineat,dominus tamẽ iuxta rectæ rationis iudicium deberet velle,ne cum tam graui damno,quale eſt famæ diſpendium, illud ſibi reddatur. Melius nanque eſt [iuxta nũtia tum Salom. Prouerb.22.] bonum nomen,quàm diuitiæ multæ.Et Eccleſiaſti.41. Curam habe de bono nomine.Et Eſai.3.reprehenſi ſunt, qui peccata ſua ſicut Sodoma prædicant, nec abſcõdunt. Et in Pſalm.55.Quid gloriaris in malitia. Et Pſal. 93. Vſquequo peccatores gloriabuntur, effabuntur,& loquentur iniquitatem? Et diuus Augusti. libr.De bono viduitatis.cap.20. tranſumptiuè in cap.non ſunt audiendi.11.q.3. Quo loco vehemẽter increpat illos qui exiſtimant eſſe ſatis habere bonam conſcientiam apud Deum, imprudenter & crudeliter contemnentes propriam famã,quia nobis(ait)neceſſaria eſt vita noſtra, alijs verò fama noſtra.Idem repetit in ſermo. De communi vita clericorum.& in cap.nolo.12.quæſti.1.Hinc infamia morti æquiparata eſt.l.iuſta. ff. de manu. & vindi.gloſſ.1.in cap.vno delegatorum.ff. de offic. delega.in illis verbis,dum dicit,idem eſſe ſi alter efficiatur infamis.& eſt ſimi.glo.verb. nõ prodidit.in cap.ex pœnitentibus.diſtin.50. Guiliel. Benedict.plura in hoc ſcripſit in rep.cap.Raynutius.verb.mortuo itaque teſtatore.1. num.315.de teſta.ergo licitũ erit mulieri conſeruare ſuum honorem.¶ Præterea bonũ ſuperioris ordinis,prout eſt vita proximi,eſt præferendum bonis temporalibus,& ſic debito ex recta & præſumpta volũtate creditoris.Scot.in 4.ſenten.diſt.15.quæſt.2. art.4.Pro quo fundamento eſt tex. in cap.ſuſcepimus.de homicid.dum dicit, quoniam expediebat potius poſt tunicam relinquere pallium, & rerum ſuſtinere iacturam, quam pro conſeruandis vilibus rebus & tranſitorijs tã acriter in alios exardeſcere.& in ſui ratione eſt tex. in cap. licet.de regula. Præ maxime ſuadendum eſt, quoniam à Chriſto abiectio bonorum temporalium, vt ſanctiùs quis vitam agere poſsit,conſulitur Matthæ. 19.Si vis perfectus eſſe,vade, vende omnia, & da pauperibus,& ſequere me.Tradit beatus Thom. 2.2.q.186.ar.3.ad quartum. Nauar. in cap. ſi quis autem.num.37.de pœn.diſtinctio.7.igitur ſi bona poſſeſſa ſecundùm rectitudinem perfectionis ſunt contemnenda,maiori cum ratione bona ſita extra noſtram poteſtatem, cum verſatur tantum damnum proximo,vt præmiſſum eſt, honoris & vitæ.¶His ſic præmiſsis,inquirendum eſt, quibus modis mater teneatur,vel poſsit damnum legitimo hæredi refundere.In primis Hoſtienſ.in ſumma.de pœn.& remiſsio.§.quibus & qualiter. dicit, quòd inducat filium adulterinum,vel ſuppoſitum ad ingreſſum religionis,ſupple tu, inſuccesſibilis,vt in ordine Seraphici Franciſci. Idem docet Archiep.Florent.2.part. titulo.2.cap.7.§. fin.verſic.Primum eſt.poſt Scot. in 4. ſenten.diſtinctio.15.quæſtion.2.& Gabri. quæſtion.2.Vel ſecundo modo conſulat filio in fauorem fratrum renuntiet ius ſuum,quod habet ad bona parentũ, & quæ iure legitimi hæredis conſequi poſſet ex eorum hæreditate.ex mente prædictorum.Ioan. Andr.Anchar.num.4.& alij in ca. officij. de pœni.& remiſsi.gloſſ.in.l.10.verb.*en adulterio*. titul. 5.lib.3.for.legum.Alberi.in dictiona.verb.Adulterium,verſicul.An fornicaria. ¶ Vel conſulenda erit,quòd legitimo hæredi reſtituat tantundẽ de proprijs bonis,ſi habet in quibus diſponere poſſit,prout eſt in quinto bonorum, quod relinquere poteſt cui voluerit iuxta leges huius regni: ſi autẽ nõ ſit ſucceſſor,cui reſtitutio fieri poſsit,det pauperibus.Panor.in cap.officij.num.7. de pœnitenti.& remiſsio.poſt Cardi.colum.fin. verſi. Et vt concludas,& Anchar.nume.4. idem Anchar.in regul.Peccatum.de regu.iur.lib.6. colum.8. oppoſitio.4.Syluest.verb.Adulterium. quæſtion.1. & ita ſatisfaciat prout melius poterit,& reliquum diuinæ miſericordiæ reſeruetur. Caietan. in ſum. De caſibus conſci.verb. Adulterium.¶Hoc verum intellige cum poteſt de proprio reſtituere,ſin verò non habeat,ſufficit dolere de crimine, & præſupponere in mente ſatisfactionem realem, cùm primùm poterit. Ancha.in dict. regul. Peccatum colum.8.nu.6.de regul.iur.lib.6. Panor. in dicto. capitul.officij.num.7. poſt Hoſti. columna fina. Ioan.Andr.Cardina.Anchar.& Antoni.de Butri. omnes in fin.colum. ¶ Sic igitur ſi bona propria habet,cautiſsime perſuadenda erit, quòd per interpoſitam perſonam ſatisfaciat legitimo hæredi abſque præiudicio ſuæ famæ.prout eſt communis ſententia ſecundum Domi. Sotum. libr.4.de iuſti.& iur.quæſtion.7. articul.2. In regno autem Aragonum facillime reſtituere poterit,relinquendo legi-

do legitimis omnia bona, quippe cum inſtituto filio in quinque ſolidis: etſi parentes ditiſsimi ſint, eum excludere poſſunt à cæteris bonis, & ſic portio relinquenda filio legitimo regulatur ad libitum parentum, vt dixi in. l. 1. tit. ſecundo. lib. 5. ordina. gloſſa. 1. Et in regno Portugalliæ in tertia parte omnium bonorum in præiudicium filiorũ liberè diſponere poterit, & ſic in ea, vt dixi cautè, fieri poterit iſta reſtitutio. ¶ Vel dicat marito, ſi eſt talis qui eam credat, ac nullum periculum ei euenire ſperatur ex reuelatione, prout ſunt plurimi qui prædominantur ab vxoribus, ac patienter ſufferunt earum vitia, & fortè ſunt internũtij. nã ſi ipſe acceptet, mulier libera erit. Quod tamẽ intellige quantum ad ſumptus factos cum filio putatiuo in vita ſua, cùm ex eis liberam habuiſſet facultatem diſponendo, etiam proijciẽdo bona ſua in mari. vt docuit Bald. in Procem. C. numero. 9. Tenet Hoſti. in ſum. de pœn. §. quibus. ¶ Non tamen in præiudicium legitimorum quo ad legitimas, vel alicuius fideicommiſſarij, qui ad bona patris eſſet vocatus in defectum filiorũ. Quia cùm iſte ſit illegitimus, bona debent venire ad vocatũ in euentum conditionis, ſi abſque liberis deceſſeris. argu. l. id quod noſtrum. de regul. iur. ff ex mẽte Sylueſt. in ſumm. verb. Adulterium. quæſtio. 1. Et ſic modifica eos, qui dicunt mulierem à debito reſtitutionis eorum, quæ ad ſpurium deuenirent poſt talem reuelationem liberatã eſſe. vt eſt Gabriel in. 4. ſenten. diſtinctio. 15. quæſtio. 2. arti. 2. concluſ. 2. litera. G. ¶ Cum detrimento famæ nõ teneri ait Caieta. in locis præcitatis. Quamuis Hadrian. in. 4. de reſtitu. quæſtio. 1. fol. 95. columna. 1. ſentiat contrarium, nempe cum damno famæ teneri ad reſtitutionem. Cuius opinio falſiſsima eſt ex his quæ ſuprà diximus, cum fama ſit theſaurus inæſtimabilis, & ſicut lilium dans ſuauitatem odoris. Bald. in. l. vni. C. de cõfeſſ. colum. 5. refert Roland conſi. 45. num. 44. niſi eam intelligerem, quãdo eſſet egregius caſus, in quo pro hæreditate ſe deberet infamare, nempè in regno, ſeu illuſtri maioricatu, ſeu hæreditate præclariſsimæ domus, ſilente adultera, ad alienos deberet tranſire, quo caſu vix poſſet adulteræ conſcientia pacari, ſi res eſſet certa, quòd eſſet omnino ſuo teſtimonio profutura, niſi ſe etiam periculo vitæ proderet. Domini. Sot. ita reſtringens ad hunc caſum text. in dict. cap. officij. in libro quarto. de iuſti. & iur. quæſtio. 7. art. 2. pagina. 302. columna. 1. Sed cum bonum famæ, vt dictum eſt, ſit inæſtimabile, malè compenſatur, cùm æſtimabili, hoc eſt propter bonorum reſtitutionem, vt colligitur ex Nauar. in Manuali. cap. 17. nume. 91. Ergo videtur non poſſe procedere reſtrictio Dominici Soto, & continet maximum ſcrupulum.

¶ Ex prædictis ſuccedit deciſio dubij, quando ſit reſtitutio ita facienda? Et reſpondeo, quòd ceſſante neceſsitate mulieris, ſiue reſpectu periculi famæ, aut mortis, ſiue bonorum. Quia quæ ſtabilita ſunt propter aliquam cauſam vrgentem, ea ceſſante, ceſſare debet talis ſpecialitas, & reditus ad primam obligationẽ, cum peruenerit ad pinguiorem fortunam. cap. Odoardus. de ſolut. & ibi glo. etiam ſi ceſsiſſet bonis. Domi. Soto lib. 4. de iuſt. & iur. quæſtio. 7. artic. 4. in fin. etiam ſi in extrema neceſsitate rẽ alienam accepit. argu. text. in dict. cap. Odoardus. glo. communiter approbata in reg. Peccatum. ſecundum Couar. ibi. 2. par. §. 1. columna. 12. verſi. Quod tamẽ. de regu. iur. lib. 6. ¶ Eſt & aliud dubium, Si maritus vxoris adulteræ nullum habet filium, cui erit facienda reſtitutio pro hæreditate mariti, quam retinet filius ſpurius? Reſpondendum eſt, quòd illi facienda eſt reſtitutio, cui maritus aliàs de hoc rogatus, ſi nõ haberet hæredem neceſſarium, declarauit ſe velle relinquere, vel illi, quem ipſe hæredẽ fecit pro ſpurio filio ſubſtituendo eum pupillariter. Etſi conſtat de voluntate mariti præmiſſo modo non ſuccedentibus ab inteſtato, ſed prædictis reſtitutio erit facienda. Alphonſ. à Caſtr. libro ſecundo. de poteſta. legis pœnal ca. 11. fol. 204. colum. 1. cum ſeq. & ita reſtitutio eſt facienda per mulierẽ adulteram illi, quem certò ſciebat maritum ſuum fuiſſe relicturum hæredem, ſi ſciuiſſet ſe nullum habere filium hæredemque neceſſarium, ſecundũ Alphonſum à Caſtro loco proxime citato. Quæ ſententia ſi in vltimis exiſtens ex infirmitate qua defunctus eſſet, ea voluntas conſtaret huic adulteræ, veram exiſtimo ſententiam Alphonſ. à Caſtr. ſin autem conualuiſſet, cum ſit voluntas deambulatoria vſque ad mortem, neſcio quo iure talis declaratio ſit ſequenda, niſi dixeris quòd non præſumitur venire contra factum ſuum. l. 3. ff. de mili. teſtam. nam ibi loquitur in actu perfecto, & in eſſe deducto, nos loquimur in verbis enunciatiuis, ex quibus deliberata voluntas non ſumitur: nam dicere, volo inſtituere eccleſiam, aut imperatoris, ſine teſtamento non cẽſentur inſtituti, quia ſunt verba iactatoria, & adulatoria, vt communiter facere & dicere ſolent aliqui, quæ nullam indúcunt diſpoſitionem. l. eius bona. ff. de hæred. inſtitun. vbi Paulus Conſultus ait, Eius bona qui ſe imperatorem facturum eſſe iactauerat, à fiſco occupari non poſſunt. Faciunt quæ nótat Aretin. conſi. 28. columna prima. dubio. 1. ¶ Videtur igitur, quòd ſi conſtet de voluntate deliberata & abſoluta mariti, quòd reſtitutio ſit facienda venientibus ab inteſtato, cum ſint legitimi hæredes. l. 3. §. de illo. ff. pro ſocio. l. conficiuntur. ff. de iure codicil. capit. quicunque. 12. quæſtion. 5. & vinculum naturale

ac in-

ac indiſſolubile id ſuadet.l.iura ſanguinis.ff. de regul.iur.l.ius autem agnationis.ff.de pact. Confirmatur. Nam ſi quis haberet conſanguneos indigentes,& non incapaces, & eos relictos inſtitueret extraneos peccaret, nã prædictis eſt cæteris paribus debita hæreditas, honore parentelæ. Notaui ad Seg.in.l.cûm patronus.num.44. de leg. 2. Iaſo.conſi.141.num.7.lib 4.Guilielm. Benedict. in rep.cap.Raynutius.verb.teſtamentum.1.nu.7 de teſtamen. Originalis eſt Fabri ſententia in. §. inteſtatorum.Inſti.de hær.quæ ab inteſta.deferũtur.Igitur his ſucceſſoribus potiùs quàm alijs eſt facienda reſtitutio. Quibus deficientibus,pauperibus cap.ſicut dignum.§.eos.de homicid. gloſ.c. cùm ſit.de Iudæ.¶ Verùm autẽ filius ſpurius credens matri dicenti illum illegitimum eſſe, teneatur reſtituere quæ recepit iure filiationis à patre putatiuo? Et videtur dicendum teneri ab eo tempore,quo eſt in mala fide, & credit ſe illegitimũ eſſe,cum ſciat patrem putatiuum, exiſtimando ſe ad id teneri legis vigore,& non ſua ſponte hæredem inſtituit,ac neceſſaria ſubminiſtrat igitur ab eo recepta nõ cenſentur donata.l.donari.videtur. ff.de reg. iur. ac proinde tenebitur reſtituere parenti putatiuo,hærediuè legitimo. Sum. Roſella, verb.Filius.§.7.Domi.Sot.lib.4. de iuſti. & iure. quæſtione ſeptima.artic.ſecundo. verſic. Tamen ſi & hoc. Quod procedit ſecundùm Scotum, etiã ſi in foro exteriori ratione pręſumptæ filiationis conſequutus ſit à lege humana exteriori, quę fundatur in præſumptione, in animæ verò iudicio, in quo ceſſat præſumptio, tenetur à ſe abdicare prædicta bona,cùm ſit malæ fidei poſſeſſor.capitulo.fi.de præſcrip.cap.vigilanti.eod.titu. capit. poſſeſſor.de regulis iuris.lib.ſexto. Item quod ſi indubitanter credat matri, teneatur ad expenſas, ſi mater eſt impotens ad reſtituendum.& ipſe potens ſaltem ad factas poſt notitiam & credulitatẽ nam ad anteà receptas non tenetur, Tum quia pater tenetur alere filium, Tum,quia eſt bonę fidei poſſeſſor, & ratione quaſi poſſeſsionis facit fructus ſuos.l.certum.C.de rei vendicatio.cap. conſultationibus.de iur. patro. Gabriel in 4. ſentent: diſtinctione decimaquinta. quæſtione ſecunda. articulo ſecundo.Concor.2.columna quarta.verſicu.Sed quid ſi ſpurius. Ioa.in ſum.confeſ.lib. 2. titulo quinto.quæſt.23.colum. 2. Archiepiſcop. Floren.2.part.titu.2.capit.7.§. 4. Summa Piſana. verb.Adulterium.verſi. Sed nunquid dictus filius Roſella ſumma verb.Adulterium.§.2.In foro tamen exteriori ſi nolit ſtare, non tenetur, quia eſſet ipſum exhæredem facere ex matris aſſertione.& fortè malitia eius & ira, quod ſæpe euenire ſolet.argum.l.pen.ff.de probat.¶ Quid autem dicendum eſt de adultero, qui credit ex certis coniecturis filium ſuum eſſe natum ex adultera, nempe propter infirmitatem mariti; vel abſentiam? Reſpondendum eſt teneri ad reſtitutionem expenſarum,quas pater putatiuus fecit cũ filio eius tam reſpectu alimentorum,quàm dotis, ſeu donationis propter nuptias, vel ex alia cauſa honoris factarum cum eo,ſicut parentes facere ſolent,ipſi patri putatiuo, vel hæredibus eius, eo caſu, quo paupertas eum non excuſat, & adultera non poteſt recompenſare. Sed ſi fidem non adhibuit matri adulteræ, & dubitat propter aliquam cauſam, nempè ex facilitate mulieris, quæ cum alijs ſimile delictum cõmittere eſt ſolita, liberabitur ſine vlla reſtitutione reali,cùm pœnitentia peccati tãtum relinquendo Dei iudicio, cui omnia ſunt in comperto.1.Reg.16.Henri.cap ſuper.de bigam. Ita tenet Archiep.Florent.in 2.part.tit. 2. capit. 7.§.4. colum. fin. Syluest. in ſum. verb. Adulterium.quæſtione quinta.Gabriel in 4.ſentent. diſtinctio.decimaquinta.quæſtio.2.art.2. concluſi. 2.verſi.De adultero autem.Caietan.in ſum.verb. Adulterium verſi.Quo ad hoſpitalium.Nauar.in manuali confeſſorum.cap.16.numer. 48. cum ſequent.vbi hanc dicit communem.Quicquid Domini.Sotus in contrarium dixerit lib.4.de Iuſtit. & iur.q.7.art.2.pag.362.verſ. Sed moleſtior atq; vtrinq; vrgentior fuit.ex eo nanq; quia cauſa dãni efficiens vitam ſpurij fuit coniunctio adulteri, nam ſi non ipſe habuiſſet copulam,nec filium ſuſcepiſſet.ergo tenebitur de damno, cuius principium ipſe fuit.cap.fin.de iniur.cap. fin. de homi. lib.6.quo text.cauſa remota nocet. ¶ Circa præmiſſa dubitatur, Filius expoſitus ſeu adullterinus habuit bona patris titulo pro donato, vel prò hærede bona fide, an poſt completam præſcriptionem debeat facere conſcientiam de talibus bonis acquiſitis,ſi ſciat certò ipſe illegitimum eſſe? Reſponderi oportet quòd non.Syluest.verb. Adulterium quæſtione.3.Supplementum Piſanæ ſummæ.verb.Adulterium.columna tertia.Io. in ſum. confeſſorum.lib.2.tit.5.quęſt.23.Quibus accedit Nam præſcripta cum titulo & bona fide ſeruatis ſeruandis ad præſcriptionem perficiendã, non ſunt ſubiecta reſtitutioni,etiam ſi poſt completã præſcriptionem ſuperuenerit mala fides, & ſic ꝙ res præſcripta pertinebat ad alium.gloſſ.Hoſt.& communis in cap. vigilanti. de præſcriptio. Richard.in.4.ſenten.diſt.in.41.artic.2.quæſtione.2. Conrad.de contractibus.quæſtio.15.& q.29.concluſ.4.Archiep.Florent.2.part.tit.1.cap.15 §.7. Syluest.verb.Præſcriptio.§13.Balb. de præſcriptio.2.par.3.principal.quæſtione nona. Bartho. Cæpol.in rubr.C.de vſucapio.pro emp.num.11. Tangit gloſ.in ca.Poſſeſſor.de regul.iur. libro.6. in glo.1.Anton.Gomez in l.3.num. 125. in legi-

bus Tauri. Ioan. de Medina in Codice. de reſtit. quæſtione. 18. Soto. de iuſt. & iur. pag. 314. col. 2. lib. quarto. quæſtio. 5. articulo quarto. quam communem aſſerit Dominus Epiſcopus Segouienſis in relectio. regul. Poſſeſſor. 3. parte. §. 2. nume. 1. ibique eam pluribus modis à varijs doct. ſententijs contrarijs liberat, atq; approbat de regul. iur. lib. 6. Quod autem filij ſpurij non poſsint præſcribere relicta à patre, etiã ſi iuſto errore putaſſent eos legitimos eſſe tempore ordinario, ſcilicet, 10. vel. 20. an. ſpatio, ſecus longiſsimo. 30. annorum. gloſſa. in. l. nemo. ff. pro legat. Bald. in. l. id quod pauperibus. num. 34. C. de epiſco. & cleric. & in. l. nullo. num. 4. vbi. Sali. C. de reiuendic. Salic. in. l. 1. C. pro hæred. Alexand. conſi. 74. numero ſeptimo. libo tertio. Corne. conſi. 236. num. 4. libro 2. Et eſt opinio verior in puncto iuris ſecundum Berna. Chouer. tit. de pub. concub. pag. 315. nu. 16 Balbus in rep. l. Celſus. 1. par. nu. 9. ff. de vſucap. & in tract. de præſcrip. 4. parte quartæ principal. quæſtio. 18. ¶ Dubitatur, Vtrùm clericus in ſacris, qui bona ſua reliquit amico ea fide, vt reſtituat filio ſpurio peccet, ac recipiens poſsit ea bona retinere, vel teneatur fiſco, aut venientibus ab inteſtato clerici reſtituere? Videtur dicendum ꝙ clericus in ſacris legatum, vel inſtitutionem faciẽdo in fraudem legis, cùm ſit iuſta, ne paretur via delinquendi clericis, & luxuriandi. vt habetur in l. 22. tit. tertio. lib. 1. & in. l. 2. tit. 3. libro quinto. regalium ordinationum. Igitur contraueniens & reſiſtens præcepto regis peccat. ca. qui reſiſtit. 11 quæſtione tertia. capit. 2. de maio. & obedientia. cap. Omnis anima. de cenſib. & ad Rom. 13. Præterea lex iuſta obligat hominem in foro exteriori ac interiori animæ. gloſſ. in cap. quæ in eccleſiarum. de conſti. verb. conſtituerunt. ſingul. ſecundùm Felin. in cap. 1. colum. 9. nume. 18. de ſponſa. lib. Gomelsi. in cap. 2. num. 34. de conſtit. lib. 6. Couarru. in cap. 1. num. 16. de teſtam. Quo in loco fatetur communem eſſe. & in Epitome. 4. Decret. 2. part. capitulo ſeptimo. §. 7. numero nono. Probat Domi. Sotus lib. primo. de iuſti. & iur. q. 6. artic. quarto. verſic. Quæſtio eſt. Si igitur iuſta eſt & obligat in conſcientia, eiuſque tranſgreſſorem conſtituere in culpam mortalem non eſt dubium. Nec obſtat quòd Legiſlator conſtituat pœnam temporalem, nam ex eo eam imponit, quia præſupponit culpam propter quam adijcitur pœna: & ſic ex tranſgreſsione, ex qua inducitur peccatum mortale, prouenit pœna in ſpecie propoſita, & ſimili. Ex impoſitione enim pœnæ colligitur grauitas, ſeu delicti magnitudo. cap. fœlicis. §. cæterum. de pœn. lib. 6. capitulo. quæſiuit. de his quæ fiunt à maio. parte Capi. & Deutero. 25. iuxta menſuram delicti erit & plagarũ modus. l. reſcriptum. ff. de his quib. vt indignis. Igitur ſit concluſio, quòd nulla eſt prorſus lex pœnalis, ſi legitimè ſit pœnalis nominanda, quæ non obliget ad culpam, niſi contrariam intentionem expreſſerit dicendo, nõ intendimus obligare ad culpam, aut quid ſimile. Sanct. Thom. 2. 2. quæſt. 108. artic. 4. Domini. Sotus inſigniter hanc concluſionem explicat libro primo. de iuſti. & iure. quæſt. 6. art. 5. ¶ Hinc dicitur, quòd veniens cõtra ſtatutum municipale præceptiuum peccat mortaliter, etiam ſi in tali ſtatuto apponatur pœna corporalis. glo. in cap. vt animarum. verb. ſententijs. de conſti. libr. 6. quam ibi ſequuntur docto. teſte ibi Ludou. Gomeſſ. num. 59. verſi. Secunda concluſio principalis colligitur ex iſta gloſſa. Sequitur Deci. in cap. nam concupiſcentiam. 1. lectu. numero ſecundo. de conſti. & in. 2. Eſt videndus colum. tertia. num. 7. Domin. in dict. cap. perpetuò colunm. 2. notab. 6. & ſi allegat c. commiſſa. §. illum. ſic dicens. Nota hic optimum text. quòd faciens contra legem præcepti, peccat mortaliter, etiam dato ꝙ lex imponat aliam pœnam temporalem. text. in. cap. vbi periculum. §. cæterum. verſic. qui autẽ ibi, qui culpa (niſi graui propter pœnitentiã) nullatenus abolenda. de electio. lib. 6. & in. c. perpetuò. ibi, & diuinam vindictã, & Apoſtolicæ vltionis metum. & c. commiſſa. §. illum. ibi, præter diuinam quam exinde incurrit offenſam, ad ſeruandam indemnem eandem eccleſiam decernimus obligari. eod. tit. & lib. 6. conſtat. ex Thom. 2. 2. quæſtio. 186. art. 9. & Alphonſ. à Caſtro in tract. de poteſt. legis pœn. lib. 1. cap. 4. & 5. & Naua. in manuali confeſſorum, cap. 23. num. 46. Ex quibus recipies reſolutionem huius articuli, quando lex pœnalis obliget vltra pœnam temporalem ad mortale. ¶ Et ſic leges pœnales omnes ad culpam obligant, niſi contrarium expreſſerint, ſiue mixtæ ſiuè verè pœnales, ex Domi. Soto vbi ſuprà aduerſus Henri. Gandáuum quodlib. 3. q. 22. ¶ Ex quibus intelliges doctrinam Ioa. And. poſt Hoſti. in ca. relatum. ne cleri. vel monach. dicẽtis ſtatutũ imponẽs pœnã temporalẽ monachis trãſgredient. non peccare. Quã not. Matth. ſing. 78. cum pluribus alijs citatis à Gomeſ. in dict. ca. 2. n. 60. Nauar. in Manuali. c. 23. nu. 57. Quod procedat, quando conſtat hanc eſſe legiſlatoris volũtatem, vt in regula fratrum minorum, non alias, maximè ſi adſit contemptus, Quod in dubio præſumitur. arg. c. 1. de præſumptio. Plures, qui ſententiam Mattheſ. referunt, ſcripſit Couarr. in regula. Peccatum. 2. par §. 5. num. 2. de regu. iur. lib. 6. & ibi agit de hac quæſtione latè.

¶ Ex qua inferri poteſt, defradantem tributa & iura regalia peccare, ac teneri ad reſtitutionẽ collectori nomine regis conſtituto, Couarru. vbi ſupra

§. 5.

§.quinto.nu.5. & iã paulò ante hoc dubium dixi. Si eſt cõſuetudo petẽdi tributa,ſeu gabellas à publicanis, nec debitor tenetur manifeſtare vẽditionem ante petitionem publicani, debitor, interim erit (dũ tamẽ nõ celet, nec fraudẽ aliquã cõmittere ſit auſus,ſed imò paratus ſit ſoluere ſtatim cum primum ei petitum fuerit) tutus in foro conſcientiæ. Couar. vbi ſuprà.col.penul.verſic. Cęterùm. prout in decimis eccleſiaſticis eſt dictum ab ipſo. lib.1.Varia.reſolu.ca.17.n.8. Diximus.in.l. 1. gl. 1.col.202.tit. 5.lib. 1.ord.nam.intelliguntur ſi petantur à creditoribus, præcipuè quia intra annum ſunt exigendæ gabellæ à publicanis, aliàs ſi petitio intra annum conductionis non fuerit propoſita,ab inde peti minimè poterit, vt ſeruatur de cõſuetudine.& eſt.l. 104. in fi. in legibus gabellarũ. l.5. & l.10.tit. 10.lib.6.ordin. Adde Nauar.c.27. in manu.confeſſ. ¶ Infertur ſecundo, peccare etiã illum,qui alienam cædit Syluam, lignaq; inde aſportat. prout declaraui in quæſt.10.col.18. verſi. Ex quo etiam infero.adde ad.l. 38. in Curijs Pincianis Anni 1523.& Toleti Anni 1525.l.71.& in Curijs de Madrid Anni.1534.l.90. 91. & 92. Alphon.à Caſtr.de poteſt.leg.pœn.lib.1.ca.10.fol. 81.Nau. c.23.n.64.in Manu.confeſ.cùm cõmittat furtum,aliena tranſportando.igitur peccat.

Subinfertur tertio eum,qui contra ſtatuta regni tranſportat in aliud regnũ triticum, hordeum, vel bladum,ſeu pecunias,peccare mortaliter. Tũ, quia legem ſuperioris in totius regni vtilitatẽ editam,ac legiſlatorem contempſit.cap. 1. de crimi. fal.cap.primo.de appell. lib. ſexto. ad fin. in illis verbis,iuſtum eſt equidem , vt in eum iura inſurgant, qui ius, & iudicem, & partem eludit. Tum etiam ex eo,quia ſe expoſuit magno periculo pœnæ,hoc mortis corporalis , ſi captus eſſet,vel alia ſimili,nempè maioris partis bonorum amiſsione. cap. frequens. ibi, illum autem ſpoliatũ intelligi volumus in hoc caſu , cum criminaliter accuſatur qui tota ſua ſubſtantia vel maiori parte ipſius ſe per violentiam deſtitutũ affirmat.nam qui amat periculum,peribit in illo.Eccleſiaſ.3. Exemplum deſumi poteſt ex.l.incip. *Don Iuan.* lib.pragm.fo. 124.col.1.ibi. *E mandamos que el que lo ſacare que lo pierda,y mas la hazienda que tuuiere,è que lo matẽ por juſticia.* Item ibi fol.130.col.3.ibi. *E de mas que las perſonas q̃ fuerẽ en meter y metteren la dicha Sal, cayã è incurran en pena de muerte de ſacta, y ſea caſo de ber mandad.l.6.* ibi, *padezca pena de muerte.* & l. 7. ibi. *è mueran por juſticia.* l. 8.ibi. *y ellos que muerã por juſticia.* l. 10.in fine. *muerã por juſticia.* l. 11.ibi, *lo maẽ por ello.* l. 12.ibi. *è muera por ello.* l. 20. ibi, *ſo pena de los cuerpos, è de quanto tienen.* Quòd extrahẽs triticum vel bladum,ſeu pecudes , vel aliam carnem viuam,ſeu mortuam puniendus ſit pœna mortis. l.26.& l.27.& l. 44. Has omnes leges reperies in tit.nono.lib.6.ordinationum regalium,imponentes plures pœnas extrahentibus res vetitas.& pœnam mortis. Quæ quidem confirmatæ ſunt per Carolum Cæſarẽ in Curijs Pincianis Anni 1523. peti.81.& peti,86.& peti.69. Et in curijs Toleti Anni.1525.peti 12.& l.21.& l.34. De extrahente res vetitas,vide Segur. De bonis luc.conſt.matri. col.3. Collecta. in cap.nauiganti.de vſur. Et ſtatutum puniens extrahentem frumentum , aliamve rem , vtrùm comprehendat repertum in via ante finem territorij,vide Hippolyt. in.l. is qui cum telo nu.33.C.ad legem Corneliam de Sicar. Peccat enim , quando id colligitur ex impoſitione pœnæ,à qua deſumitur grauitas criminis, cap.felicis.§.cæterùm. de pœnis. lib. ſexto. alias ſecus. Nauar.in Manuali.cap.23.num.66.Soto de iuſtitia & iure,lib.1.quæſtio.ſexta,artic.5. colum.penult.vbi ponit exempla in hoc notatu digna. Et nouiſsimè Anton. Quetada vir genere , literis & moribus clarus lib. primo. diuerſ. cap.13. fol.48. vbi quòd etiam ſi res parui momenti extrahat à regno incidit in magnam pœnam.vbi adducit rationem. ¶ His igitur ſic præmiſsis, clare conſtat, clericus inſtituendo amicum ſub tacita fide,quod reſtituat eius filio ſpurio,quòd peccat.mortaliter quippe cum legem defraudare, ac eius legiſlatorem contẽnere præſumatur,per præmiſſa. Et vnico verbo quòd peccet mortaliter,tenet Domini. Soto lib.4.de iuſti.& iure.quæſt.quinta. art.primo.ad finem.Nam ſtatutũ eſt,ne filij clericorum ſuccedere poſsint parentibus,ne occaſio luxuriãdi eis tribuatur.l.22. tit.3. lib. primo.ordi. & ibi dixi.l.41.tit.ſexto.partita prima.l.nona. in deciſionibus Taur. ¶ Quò ad ſecundum articulum. Vtrùm hæres inſtitutus ſub prędicta fiducia poſſit hæreditatem retinere , vel teneatur venientibus ab inteſtato, vel fiſco reſtituere ? Sit reſponſio. Hæres inſtitutus abſolutè , purè , & ſine aliquo pacto expreſſo,etiam ſi clericus fiduciã certã conceperit, quòd amicus eſſet traditurus filio, & alias ei non relinqueret, nihilominus amicus talis inſtitutus , poteſt tutò in conſcientia bona illa retinere Dominic.Soto loco proximè citato.

¶ Secunda concluſio ſit Hæres qui recepit hæreditatem ab amico ſub expreſſa conditione & fide,vt eam incapaci reſtitueret, non poteſt eam retinere,nec filio teſtatoris dare,ſed venientibus ab inteſtato, vel in pios vſus eroganda ſunt , ſi modò ille fideicommiſſarius tutus eſſet nunquam id in notitiam fiſci peruenturum, nam ſi id metueret,conſultiùs eſſet fiſco patefacere.Domini.Sotus loco proximè citato. Quod eſt notandum, quia ſemper de hoc dubio conſilia petuntur, ideo que aliqua pro cõfirmatione harum reſponſionũ ſubijciam.

Digitized by Google

ſubijciam.¶ Suadetur igitur prior cõcluſio. Nam quanuis lex filium ſpurium fecerit inhabilem ad ſuſcipiendum bona quæ non poſsidebat adhuc, tamen ſuo parenti priuare non potuit, niſi in pœnam cognito de negocio, ac ſequuta ſententia. ca. cum ſecundùm leges. in fin. de hęreti. libro ſexto. Nam pœna ante ſententiam & eius executionem non obligat in foro animæ. Nam ſi clericus delinquit, principem & legem contemnendo, non eſt ei naturaliter obligatus, cùm ex bonis regis nihil peruenit ad clericum, & ſic eſt in pœnam, quę nõ procedit in foro animæ. glo. in cap. fraternitas. 12 quæſtione ſecunda. Quam dixit ſing. plura adducendo Felin. in cap. audiuimus. numero primo. de ſimoni. & Segur. vbi dixi in repet. l. filius dum in ciuitate. num. 15. de verb. oblig. & communiter approb. ſecundùm Lu. Gomeſſ. in. §. ex maleficijs. num. 14. Inſt de Act. Anto. Go. de delict. c. de hom. num. 5. Igitur contemptus purgatùr per pœnitentiam. Nec quo ad Deum curandum eſt de pœna exteriori extra id quod abeſt, nec obligatur quis ad huiuſmodi pœnas, niſi vbi ſequitur ſcandalum in non parendo Principi, vel legi. vt tradit Hierony. Paul. in pract. Cancellariæ Apoſtolicæ. pag. 89. verſi. Bona quæ auferuntur damnato. Nec bona huiuſmodi delinquentium acquiruntur fiſco de iure naturali, quia ſine domini cõſenſu vero non perditur dominium illorum etiã propter crimen non occultum. ad quod. l. nihil. ff. de regul. iur. l. in ambiguis. §. quatenus. eod. tit. vt not. Hiero. Paul. vbi ſuprà. Nec obſtat dicere, quia delinquens tacitè videtur conſentire in pœnam committendo delictum, & ſic in amiſsione dominij. l. Imperatores. ff. de iure fiſc. l. 1. §. beſtias ff. de poſt. & ibi gl. Epiſtola inter claras. §. liquet C. de ſum. tri. cap. inter pares. 11. quæſtione. 3. Ioan. Coraſ. in rep. l. frater à fratre, in princ. num. 20. ff. de cond. indebi. Bello. §. ſequens diuiſio. n. 1. Inſtit. de verb. oblig. Dixi in practica ſeu directorium vtriuſque iuris. 1. part. capi. primo. vbi videas. Nam reſpondeo, quòd talis conſenſus non eſt naturalis, nec proprius, aut verus, ſed fictus, & ciuilis, ideò non obligat in foro animæ, vbi non curatur de fictione, improprietate, & præſumptione. cap tua. de ſponſ. ca. literas. de reſtit. ſpolia. cap. à nobis. de ſententia excommu. ſed in conſcientię foro agitur de vero intereſſe, quod in ſpecie propoſita non prætendit fiſcus. igitur, &c. Tum etiam, quia ex ſola fiducia in mente retenta quis non incurrit in pœnam ſtatutam à lege humana, nec eius diſpoſitio illum ligat. cap. cogitationis. de pœn. diſtinctione prima. l. Cogitationis pœnam. ff. de pœn. Dixi in capitulo ſecundo. con cluſ. 2. de clandeſt. deſponſa. vbi videas. Et propoſitum in mente retentum abſque promiſsione exteriori non obligat vouentem quo ad eccleſiam. argu. prædictorum. & l. ſi repetendi. C. de condi. ob cauſ. cap. literaturam, & ibi dixi. De vot. Si ergo nullum verbum dixit amico, nec eum grauauit de reſtituendo incapaci, ſed purè illum inſtituit, non video cur fiſcus agere poſsit ex tali intẽtione teſtatoris ad actum non deducta, ſed in mẽte retenta, ideò teſtamenti expreſſa inſtitutio ſeruanda erit. l. ſi tibi. ff. de adimend. legatis. ¶ Ex quo infertur, quòd tanquam de ſuis alijs proprijs bonis diſponere poterit, & poterit donare tanquam bona ſua propria filio ſpurio clerici. Domi. Sotus quæſtio. quinta. art. 1. lib. 4. de iuſt. & iure. Et eſt bona cautela, vt aſſerui in. l. 22. gl. 1. co. 163 verſi. Secunda cautela eſt. titulo tertio. lib. 1. ordi. rega. vbi plures alias poſui, vt filius clerici ſpurius poſsit bona patris habere tutè tam in foro fori, quàm conſcientiæ. ¶ Quo ad ſecundam concluſionem facit. Nam inſtitutio regulatur ex voluntate teſtatoris. l. illa inſtitutio. ff. de hæret. inſt. l. non aliter. ff. de lega. 3. l. in cõditionibus. ff. de cõdi. & demonſtr. Paul. Pariſi. conſil. 71. num. primo. lib. 4. Sed relicta fide de reſtituendo incapaci non inſtituiſſet quem inſtituit, vnde nõ poteſt dici verus hæres, nec retinere hæreditatem. arg. l. id quod noſtrum eſt. de regul. iur. ff. ¶ Secundò, datum ſub conditione, ea non impleta, apertè denotat voluntatem dantis eſſe in contrarium, quũ conditio ponatur loco cauſæ finalis, qua ceſſante ceſſat diſpoſitio dantis, & remanet ſuum. Priorẽ partem concluſionis probat optimus text. cum gloſſ. in. l. ſi quis locuples. ad fi. ff. de fideicom. liberta. vbi legatum libertatis locum habet ſub cõditione, ſi teſtator fuerit ſoluendo, ſin autem non fuerit ſoluendo ceſſat, quia non eſt voluntas diſponentis relinquere in fraudem creditorum. Socin. in. l. obtinuit. columna ſecunda. ff. de cond. & demonſtr. citat eum ad hoc, quòd teſtator quando apponit conditionem in perſonam honorati, cenſetur velle, quòd illa conditio adimpleatur ab ipſo, idem ſi in perſonam grauati. Et idem Socin. in. l. quidam relegati. columna prima. numero. 4. ff. de reb. dub. citat Ludoui. Gomeſſ. in capit. 1. num. 157. de conſt. lib. 6. ponderando illum tex. ad fin. ibi. vt apertiſsimè curare. Facit. l. ſed ſi ante & l. facta §. ſi ſub conditione. ff ad Trebellia. ibi. abſurdum eſt, vtique autem teſtator niſi expleta ſit conditio, neque ſcriptum hæredem ad hæreditatem vocabit, neque per hunc illi voluit reſtitui hæreditatem. Igitur in defectum conditionis voluit decedere ab inteſtato, & habere legitimos hęredes, & à natura ſucceſſores. l. fin. C. quorum bono. l. 3. §. de illo. ff. pro Socio. l. conficiuntur. ff. de iure codicill. quia præſumitur ſuis, alienis & non cognatis, nec hæredibus inſtitutis prætuliſſe.

tuliſſet.l.cum auus.ff.de condi.& demonſtr.l.generaliter.§.fin.C.de cōdi.inſti.l.cum acutiſsimi.C.de fideicommiſſ.Ex qua infertur, fideicōmiſſariū nō poſſe retinere hæreditatem in foro animæ, quia inſtitutus fuit ſub cōditione expreſſa, etiā ſi fuiſſet poſita in diuerſis ſcripturis, qua deficiēte, non habet conſenſum veri domini, ſine quo non acquirit dominium: l. id quod noſtrum. de regul. iur. prout ſuprà expoſuimus. Et eſt notandum, quod eſt defectus expreſſus voluntatis domini, ideoq; ſola pœnitentia non purgatur culpa in datione fidei contra legis inſtitutum in pœnam, ſed eſt alia cauſa, ſine qua non, quæ ſecundùm veram teſtatoris intentionem regulari oportet. Si tamen hæres cogitans voluntatem dantis nullo verbo expreſſam, ſed abſolutè inſtitutus, prout in prima concluſione, nullum peccatum exterius cōmiſit contra legem humanam poſitiuam, ſed habuit veram teſtatoris volūtatem puram & abſolutam, ideoq; clericus teſtator ſi habuit fidem interiorem, vt dixi in concluſione, de amico quod reſtitueret ſpurio, & amicus cogitauit, nihilominus poterit hæreditatem retinere, vel eam donare ſpurio, cum habeat voluntatem clerici, & de conceptione reſtitutionis pœniteant quo ad Deum. Quo ad legem vero humanam licet ſit præſumptio fidei datæ per reſtitutionem factam ſpurio ſtatim, vt quilibet coniecturari poterit: nec lex humana ligat actus internos, qui nec verbo, nec ſcripto foras prodierunt, 1.ad Corinth. 4. Nolite ante tempus iudicare, quouſq; veniat dominus, qui manifeſtabit cogitationes hominum.&.1.Reg.16.l. cogitationis.ff.de pœn.c.cogitationis.de pœn.d.1.c.erubeſcant.32.diſt.c.ſic omnia.6.q.1.Caiet.2.2.q.11 art.3.Couarru.latè in regul.Peccatum.2.parte.in princ.num.7.de regul.iur.lib.6. Tum etiam, quia potius prouenit ex mentis præſumptione, vel legis. Et tamen huiuſmodi præſumptiones locum non habent in foro animæ, nec.c. tua de ſpōſalib. nec quis obligatur ad meram pœnam inductam à lege propter delictum naturaliter & verè, prout eſt accipienda glo.in.§. ius autem gentium. verb. pœnæ, Inſt.de iur.natur.gent.& ciui.ſing.ſecundum Mattheſila ſing.47.quamuis ex gloſ.in.l.legitima.in glo.1.verſ.Item per pactum.ff.de pact. deducatur contraria concluſio, imò quòd ex delicto iniuriarum vel ſimili oritur obligatio ciuilis & naturalis. Quod clarè probat prædicta glo. inquantum dicit iuncto. §. quædam. quem allegat, quòd per pactum de non intentanda actione iniuriarum.nu.1.de iniur.ff.& in.l.ex hoc iure.col.6. nu.15.ff.de iuſt.& iur.tex.in.l. Imperatores. ibi, ipſe te huic pœnæ ſubdidiſti.ff.de iur. fiſc. gloſſ. verb.honorari:& ibi Bal.& Bologni in.l.1. §.beſtias.ff.de poſtul.eam notat Paul. Caſtrenſ. in.l. omnem obligationem.ff.de iudi. Ludo. Gomeſſ. in.§ actiones autem.num.4.Inſtit. de actio. Sed iſta obligatio eſt impropria, ficta,& non vera, ſed præſumpta, quæ non habet locum in foro animæ, vt dictum eſt. ¶ Ex quo inferri poteſt, quòd ſi recipiens hæreditatem adhibendo fidem de reſtituendo incapaci, quam pater clericus remitteret libera voluntate hęredis, vt ex bonis faceret ad libitum, ſiue retinendo, ſiue reſtituendo incapaci, & de hac libera & abſoluta licentia ei conſtaret, poſſet in conſcientiæ foro ſibi retinere, vel donare cui libuerit, cùm verè hæres ſit, quamuis à lege priuetur propter fidem datam teſtator de reſtituendo incapaci in pœnam criminis.l.non intelligitur.& l.ita fidei.ff.de iure fiſc.l.13.tit.7. & l.5. tit.11.part.6.Et ita procedit quod notatur à Couar.in Epitome.4.Decret.2.part.c.8.§.5. num.9. quem ipſe ſequutus fui olim ad Segur.in rep.l.coheredi.§.cùm filiæ.num.124.ff.de vulgar. & pupilla.& in.l.22.glo.1.colum.167 tit.3.lib.1.ord. nā alias, eius pace ſalua, niſi in hoc caſu intelligatur, per id quod diximus in. 2. concluſione, eius opinio approbanda nō eſt. ¶ Ex prædictis etiam infertur in caſu præmiſſæ ſecundæ aſſertionis hæredibus legitimis venientibus ab inteſtato, & eis deficientibus, pauperibus, vel in vſus pios ſunt talia bona eroganda quo ad forum animæ, non tamen fiſco ſunt reſtituenda, contra Segur. vbi ſuprà.& Bartol.in.l.fin.col.2.ff.de his quibus vt indign. Anto.Gomeſ.in.l.9.Tauri.nu.28.Ioan.Bernard.in praxi cano.crimi.cap.58. ſum. Roſellam. verb.filius.§.6.quos ipſe reprobandos in hoc cēſeo.quia eſt impoſitio pœnæ propter fidem datam de reſtituendo incapaci, at lex pœnalis non obligat in foro animæ ad reſtitutionem pœnæ.ergo hæredibus venientibus ab inteſtato, vel in vſus pios eis non ſtantibus ſunt reſtituenda bona. De ſalute tamen animæ delinquentis contra legis inſtitutum valde dubito, quamuis vno momento poſsit in mente pœnitere, ſed non eſt in morte qui memor ſit Dei, iuxta verbum Prophetæ. Relinquat ergo quod poteſt iure alimentorum, & non defraudet ſtatuta Principum, alias peccaret, vt inquit Ancharra.in.c.fin.nu. 4. de eo qui dux. in vxo. quam poll. per adulte. ¶ Vtrùm autem poſsit ſpurius petere alimenta à patre eiuſve ſucceſſore. Reſpondendum eſt poſſe ex tex. in cap. cùm haberet. de eo qui dux. in mat. quam poll. per adult. Panor.in cap.1.num. 4. de cohabi. cleri.& mulier. ¶ Etiam vltra quintam partem bonorum, ſi illa ſufficiens non ſit, iuxta qualitatem ſpurij, vel illegitimi.vt dixi in.l.22.glo.1.colū. 165. tit.3.lib.1.ordin.ſecundum.l.8.titu.13. partit. 6. verſi. *E ſi por auentura el padre.* ¶ Item etiam poterit filiam ſpuriam dotare, cùm dos loco legitimæ ſucce-

ſuccedat. Panormit. in cap. peruenit. colum. prima. num. primo. de arbi. Dixi communem in glo. prima. l. 22. tit. tertio. lib. primo. ordina. colum. 164. verſic. Vtrùm autem clericus. Baptiſt. à ſancto Blaſ. in tractat. de priuileg. dotali. centuria. 3. nu. 42. Bald. in. l. fin. C. de his quibus vt indig. Ioannes Lup. in repe. cap. Per ve-

alguno. que ambos a
dos ſean metidos en

ſtras. §. 23. nu. 33. &. §. 24. vbi latè. de donat. inter virum & vxo. fol. 90. col. 2. Dixi ad Segur. in repetitio. §. cùm filiæ. nume. 144. In caſu, quo clericus fatetur ſe reliquiſſe bona amico eo animo, vt reſtituat ſpurio, prout dixi in prima concluſione, erit conſulendus, quòd deponat talem animum, vel reuocet teſtamentum, ne ſit in peccato ratione intentionis deprauatæ.

¶ Quæritur vlterius, Quanto tempore excludatur maritus ab accuſatiõe adulterij ab vxore, quæ adulterium commiſit? Reſpondeo, poſtquàm habuit poteſtatem deducendi querelam adulterij in iudicio, quam non deduxit per quinquennij tempus, expellitur ab accuſatione. l. adulte. C. de adulterijs. l. quarta, & l. ſeptima. titulo decimoſeptimo. part. ſeptima. & hoc tempus à principio eſt vtile, ſed continuum in progreſſu. gloſſ. in. l. quinquennium. ff. de adulterijs. Notat Gregorius Lopez in. d. l. quarta. verb. *Faſta cinco años*, Poſt mortem autem viri, ſiue ſciens fuerit criminis, ſiue ignorans, non poterit de iure noſtri regni ab aliquo accuſari, vt ſuprà dixi. & notat Gregorius Lopez in l. tertia. verb. *Deſpues de la muerte*. tit. decimo ſeptimo. part. ſeptima. Excluditur etiam maritus exceptione lenocinij. d. l. 7. ibi. *E otroſi dezimos, que ſi la muger que fueſſe accuſada de adulterio dixeſſe en manera de ſu defenſion ante que reſpondieſſe al accuſamiento, que no aura porque reſponder, porque el adulterio de que la accuſauan, fuera fecho con plazer de ſu marido, o que el meſmo fuera alcahuete, que prouãdo vnas deſtas razones, no es tenuda de reſpõder a la accuſacion, antes la deuen dar por quita.* l. 2. §. ſi publico. ff. de adulterijs. l. 29. tit. primo. partit. ſeptima. Et maritus habens carnale commercium, ſeu vitam agens cum vxore adultera, quæ non pœnituit, eſt author turpitudinis, & peccat mortaliter. cap. ſi vir. de adulterijs. capit. quemadmodum. de iure iurand. capit. primo. & capit. ſi quis vxorem. 32. quæſt. prima. l. ſecunda. §. lenocinij & l. mariti lenocinium. ff. de adulterijs. l. ſecunda. C. eodem titu. Ioannes Lup. in repetitio. cap. per veſtras. not. 3. §. 21. num. 23. l. fin. tit. primo. parti. ſeptima. l. ſeptima. titu 17. part ſeptima. Et quòd peccet, tradit Caieta. in ſumma. verb. matrimonialis vſus. capit. decimo. & in opuſculo. 27. quæſt. capit. 26. Couar. in Epitom. 4. Decreta. 2. parte. capit. ſeptimo. §. ſecundo. num. quarto. Ilephonſ. à Vera Cruce in ſpecul. coniugio. 3. par. art. 2. ¶ Vtrùm autem tranſigere liceat in crimine adulterij? Videtur, quòd minimè liceat. l. trãſigere. vbi præter alios rationes red-

poder del eſpoſo aſsi
que ſean ſus ſieruos a,

dit Riminald. colum. 2. num. 2. C. de adult. concludẽs fieri nõ poſſe trãſactionẽ, ſed pacẽ, dum tamẽ pecuniæ nõ interueniãt. Quoniã in caſibus, in quibus eſt prohibita trãſactio, in illis caſibus intelligitur eſſe ꝓhibita pax, interueniente pecunia, ſecundũ Bart. in. l. Athletas. §. fin. ff. de his qui not. infam. & not. Riminald. vbi ſuprà ad fin. nu. 2. verſi. Et inquantũ etiam circa prædicta dicũt moderni, quòd licèt. Et totum hoc probatur in. l. 22. tit. 1. part. 7. & ibi Greg. Lopez in verb. *Del adulterio.* & in gl. *El marido*. Et Antonius Meneſius diligẽter congerit octo rationes, quas videre poteris in l. tranſigere. C. de tranſact. à nu. 72. cum ſequẽ. & in caſibus, quibus eſt illicita tranſactio, ſi fiat pactum, ſeu pax gratuito modo propter id accuſator, vel accuſatus non incurrit aliquam pœnã. l. in cauſis fiſcalibus. ff. de iure fiſc. l. furti. §. pactus. ff. de his qui not. infa. & l. qui cœtu. §. qui vacantem. ff. ad leg. Iul. de vi publi. & l. mariti. §. plectitur. ff. de adulte. Paul. & Alex. in. l. tranſigere. nu. 16. C. de tranſact. Panorm. in. c. 1. de colluſio. detegen. dict. l. 22. tit. 1. par. 7. vbi Villalpand. 1. part. §. ſecundo. col. 3. num. 2. & in. §. 12. nu. 1. Alciat. Paradox. lib. 5. cap. 9. ¶ Vtrùm autem de iure canonico in criminibus ſit licita tranſactio, cùm de illo iure nulla pœna ſit propriè capitalis, cùm nõ ſit ad ſanguinis effuſionem? Reſpond. minimè locum habere, ex glo. in. c. ſi quẽ pœniteat. §. accuſator. verb. in omnibus. 2. quæſt. 3. quam ibi ſequitur Archi. nu. 4. dicens idem tenere Goffred. in. c. fin. de tranſact. Ioan. Fab. in. d. l. tranſigere. ad fi. Iaſo. num. 4. & idem tenent Alex. & cæteri. vt ibi profitetur Alciat. nu. 48. & Meneſ. nu. 36. cũ pluribus alijs, quos refert Iacob. Villalpand. in. d. l. parti. 22. part. 1. §. 2. num. 3. Roman. ſing. 688. Tu audiuiſti. l. tranſigere. & Additio. ad Bart. in ſingul. 131. In omni pœna ſanguinis tamẽ licita erit pax ſeu pactum ad id tendens gratuitum, per præmiſſa Villalpand. in. l. 22. prima par. § 2. nu. 3. fol. 6. colum. 3.

a ¶ *Que ſean ſus ſieruos*. Concord. authent. Sed hodie C. de donat. inter virum & vxor. vbi nemo ingenuus hodie ex ſupplicio efficitur ſeruus. Quod accipiendum eſt, ſi ei vita poſt condemnationem

referuæ-

reſeruetur, aliàs ſecus ſecundùm Barto. in l. quidã ſerui. ff. de pœn. & in l. eius qui. ff. de teſtam. & in l. qui vltimo ſupplicio. poſt Dyn. ibi. ff. de pœnis. De hoc eſt. l. Tauri. 4 vbi eſt videndus Ant. Gomeſsi. num. 1. & ſequen.

a ¶ *Es exemplo.* Quod eſt cuitãdũ, ne detur occaſio peccãndi, & coerctione pœnæ retrahantur à delicto iſto, & ſimilibus l. capitaliũ. §. famoſos. ff. de pœnis. c. 2. de calumniatori. c. irrefragabili. de offic. ordi.

pero que no los pueda matar. Y porque eſto es exẽplo [a], y manera para muchas dellas fazer maldad, y meter en occaſion y verguença a los que fueſſen deſpoſados con ellas: porque no pueden caſar en vida dellas [b]. Porende tenemos por biẽ por eſcuſar eſte yerro q̃ no paſſe adelãte [c] en eſta manera: que toda muger que fuere deſpoſada por palabras de preſente con

b ¶ *Porque no pueden caſar en vida dellas.* Matrimoniũ non diſſoluitur quo ad vinculum propter adulterium, licèt poſsit maritus eam relinquere quo ad mutuam cohabitationem, & denegare debitum. Et ſic non licet marito propter adulterium vxoris, aliam, ipſa viuente ducere, etiam ſi matrimonium tantum eſſet ratum, & non copula conſummatum. c. ex parte. C. de ſponſalib. ibi, Quia igitur nemini licet vxorem ſuam ſine manifeſta cauſa fornicationis dimittere, & tunc eam ſibi reconciliare debet, aut ipſa viuente continere. Eſt text. optimus in Concilio Florent. ſub Eugenio Papa Quarto celebrato, in. §. Septimum eſt ſacramentum. in his verbis. Quamuis autem ex cauſa fornicationis liceat tori ſeparationem facere, non tamẽ aliud matrimoniũ contrahere fas eſt, cùm matrimonij vinculum legitimè contracti perpetuũ ſit. Et diffinitum eſt in Cõcil. Trident. ſub. Pio Papa Quarto. ſeſsio. 24. can. 7. in hæc verba. Si quis dixerit eccleſiam errare, cùm docuit & docet iuxta Euangelicam & Apoſtolicam doctrinam propter adulterium alterius coniugum matrimonij vinculum nõ poſſe diſſolui, & vtrũq;, vel etiã innocentem, qui cauſam adulterio nõ dedit, nõ poſſe altero cõiuge viuente aliud matrimoniũ contrahere: mœcharíq; eũ, qui dimiſſa adultera aliã duxerit & eã, quæ dimiſſo adultero, alij nupſerit, anathema ſit. tenet Io. Neuizan. in lib. 1. Syluæ nupt. n. 123. Alphõſ. à Caſtro in lib. 2. de poteſt. legis pœna. c. 4. fol. 127. col. 2. veſ. verũ & ſi innocẽs, & per plura augmẽta tradit Domin. Soto in 4. ſent. d. 36. q. 1. art. 5. cõtra Eraſmũ & Caietanũ. cõtrarium ſentientes & Eps Segouien. in Epito. 4. decre. 2. p. c. 7. §. 6. nu. 13. qui etiã plures autores huius concluſionis adducit Io. Arbore. lib. 1. theoſophiæ. c. 35. Abulen. Matth. 19. q. 76. Driedo. de eccleſiaſt. dogma. lib. 2. cap. 3. Io. Ekius de ſacram. lib. 4. cõtra Lutherum homil. 75. Illephonſ. à Veracruce in ſpecul. coniugio. 3. par. art. 7. l. 7. tit. 2. par. 4. & aſſerere per fornicationẽ poſſe diſſolui matrimonium, quo ad vinculum hæreticũ eſſe probat Alfonſus Caſtrenſ. lib. 2. de hæreſi. verbo. nuptię, hęreſ. 1.

c ¶ *Que no paſſe adelante.* Proprium eſt legis, vel conſtitutionis futura proſpicere. c. fin. de conſtitution. & in. ca. 2. eod. titu. vbi præter alios eſt videndus Andr. ab Exea. n. 22. cum ſequenti. & à quo tẽpore incipiant leges ligare poſt glo. pen. & Felin. in d. c. 2. dixi in tit. 4. lib. 1. ſupra. in gl. rub. q. fi. Anto. Meneſius in. l. conſtitutiones. nu. 6. vſq; ad. 10. Plura de iſto art. cõgerit nouiſsimè. C. de iuris & fact. ignor. ſi tamen quis haberet notitiã legis ante duos menſes aliunde, cum lex aliam publicationem ad ſui valorem non indigeat præter incuriã Papæ vel Principis ex ſtatuto Principis ligaret, ſcientẽ in conſcientia, quia duos menſes datur in auth. vt factæ nouæ conſtit. col. 5. vt intra illos iuris ignorantia excuſet ſi tamẽ ante aliũdè fuit certus, iam facit contra conſcientiam, legis pręceptũ negligendo & ſic peccat. c. 2. de maio. & obedi. c. qui reſiſtit. 11. q. 3. Domi. Soto in lib. 1. de iuſt. & iure. q. 1. art. 4. col. 3. ſi tamen eſſet in vſu quod leges eſſent publicãdæ in locis & prouincijs regni ante publicationem & formam ſeruatam, crederẽ etiã, poſt duos menſes nõ ligare ignorantes, imò neq; ſcientes & ſic publicãda erit Pragmatica Sãctio in ciuitatib⁹ ſingulis vt moris eſt, vt leges virtutem, quo ad eos habeant & non ſufficit, ꝙ fuerit in curia Principis tantum publicata, maximè, quia hoc apparet ex mente leges condentis in noſtro regno ad finem vniuſcuiuſque legis, dicẽdo, *Sea pregonada en eſta nueſtra corte y en eſſas dichas ciudades, villas y lugares, &c.* Vel per alia verba ęquipollentia, & ſic Pragm. de inhibitione veſtiũ, vel ne quis legatum de veſtibus lugubribus faciat, nõ famulo, vel extraneo, vt habetur in Pragm. *De los lutos*, non ligat teſtatorẽ ante eius ſciẽtiam & publicationem in ciuitate noſtra vel in alia vbi ciuis

erat

Digitized by Google

erat, & ſunt præſtandæ ab hærede legatario quia fuit legatũ in memoria teſtatoris & propter ami citiã quam ad legatarium habuit, propter benefi cia ab eo recepta & ſic licet prohibeat deferre nõ tamen prohibet, vt habeat æſtimationem, & in aliam veſtẽ, vel victũ con uertere poſ ſit. & hoc eſt ſecundum vo luntatem conie cturatam & veriſimilem teſtato ris, quæ cum ſit licita omnino ſeruanda eſt. l. 1. C. de Sacroſanct. eccleſ. l. in conditionibus. ff. de con ditioni & demonſt. & ſic ſententiatũ fuit in. 1. & 2. inſtantia Salmanticæ.

hõbre que ſea de catorze años cumplidos a: y ella ð doze años acabados b: é hi-

a ¶ *De catorze años cumplidos.* Matrimonium de præ ſenti nõ poteſt contrahi ante. 14. annos in viro, & in fœmina ante. 12. quia nõ præſumũtur ante apti ad copulã carnalẽ. ex capit. 1. de delict. puero. l. 2. tit. 18. part. 7. & l. 4. tit. 19. par. 6. aliquando tamẽ malitia ſupplet ætatem, & reperiũtur viri poten tes mulieres in decimo anno, & puer in nono, vel decimo, vt habetur in dialogo beati Gregorij pue rum nouem annorum impregnaſſe nutricem ſuã. glo. in ſumma. 20. q. 1. id referr. ad fin. quam com. Iacob. Segura in repet. l. cohæredi. §. cum filiæ. n. 237. ff. de vulga. & pupilla. & Andr. Tiraq. plu res eam laudantes, refert in legibus connubiali bus. in. l. 6. par. 6. glo. 1. nu. 37. verſi. quanquã legi mus ante hos annos. & Ioannes Igne. in. l. 1. §. im pubes. nu. 6. ff. ad Syllani. & Coua. in epito. 4. de creta. 2. par. c. 5. n. 4. Ludo. Cœli. lib. 8. lect. anti quarũ. c. 8. D. Hierony. in epiſt. ad Vitalem refert puerũ quẽdã in decimo anno, grauidam feciſſe eius nutricẽ. vbi ſubdit Salomonem in decimo an no genuiſſe Roboan, Achaz etiã Rex in anno æta tis vndecimo Ezechiam procreaſſe. Si tamen ha biles ad copulã carnalem iam eſſent reperti, ante 12. annum ipſa mulier, & ſpõſus ante. 14. annum, ex eo, quia iam conceperant, vel ex alio ſigno va leret matrimonium. cap. de illis. & cap. vlt. de ſpõ ſa. impub. & cum verum matrimoniũ eſſet à pœ na adulterij non liberarem & ſi ita grauis non eſ ſet propter ætatem. cap. 1. ad finem. de adult. nam iſta lex, punit delictum odioſiſsimum in republi ca, & ætatis expreſsionẽ fecit gratia frequentatio nis vſus, l. nam ad eam. ff. de reg. iuris. ideoque ad iſtum caſum ſi cõtingeret ante ætatem. 12. an. va lidum fuiſſe matrimonium ex vi comprehenſiua & veriſimili intentione legiſlatoris ſi fuerit roga tus de iſto caſu exiſtimo legem noſtram locũ ha bere & extenſionem recipere.

¶ Sed tamen dubito quare fœminæ citius exiſti mẽtur nuptijs aptæ & puberes, quam maſculi. di cit Accurſ. in. l. 1. C. de ijs. qui ven. æta. imp. quia herba mala cito creſcit. Ariſtote. tamen aliam po nit lib. 37. de hiſtoria animalium. ca. 3. & Plinius lib. 7. cap. 4. fœminas celerius gignere, quam ma res, ſicuti & celeri' ſeneſcere, quæ infirmiora ſunt ea facilius celeriuſque perficiũtur, Theophraſtus de cauſis plantarum. lib. 4. ca. 9. & 11. & ſcribit Macrobius. lib. 7 ſaturnalium. cap. ſeptimo. rationem eſſe ex natu ra, quæ mulieres citius admouet generationi, ve luti naturæ inferioris, vt exilia poma celerius ma tureſcunt, robuſta ſerius, & idem Macrobius, ra tionem aliam noſtris incognitam adfert in ſom nio Scipionis. cap. 6. & videlicet fœminas pro pter votorum feſtinationem maturius biennio le gibus liberari. Barto. verò in dict. l. ſecunda. C. de his, qui ven. ætat. impetr. dicit, quòd cum mulier ſit breuioris vitæ ideò citius perficitur, vt contin git in omnibus animalibus, quod etiam firmat Columella, in lib. de arboribus. cap. tertio. & an te eum Theophraſtus de cauſis plantarum. libro primo. cap. nono. eandem penè rationem ſcrip ſit Hoſtienſis, & poſt eum Ioannes Andreas in cap. literas. de deſponſat. impuber. Baldus in l. qua ætate. ff. de teſta. Philippus Franch. in repeti tione. rubr. de teſtam. num. 7. de teſtam. lib. 6. Ti raquell. in legibus connubialibus in. l. ſexta. nu merò. 38. fol. 101. colum. ſecunda. & fol. ſequent. colum. 1. Panormit. in ca. puberes. de deſponſa. impub.

b ¶ *Doze años acabados.* Adde legem ſi vxor. §. ſi mi nor duodecim annis. ff. de adulter. & l. ſi minor annis. eodem titulo. cum ſit materia odioſa & pœ nalis ante iſtam ætatem cõpletam mulier de adul terio accuſari non poterit. argumen. cap. licèt ca non. de elect. lib. 6. eſt text. in ca. commiſſa. & ibi notat Philip. Franc. col. 1. nu. 1. eod. tit. lib. 6. caſu vt dixi, quia non conſtat validum fuiſſe matrimo nium ante ætatem duodecim annorum quia non erat viro apta ſecus ſi eſſet apud virũ iam carnali ter cognita forte in anno. argu. ca. de illis. 2. de de ſponſa. impuber. in materia verò fauorabili ſuffi cit attigiſſet quatuordecimũ vel duodecimũ an num. cap. cum in cunctis. §. inferiora ibi, niſi qui iam. 25. annum ætatis ſuæ attigerit. de electio. gl. in Clem. generalem. verb. decimo octauo. de æta te & qualitate. Bertachi. omnino vid. in tracta. de epiſcop. lib. 2. q. 31. n. 54. Gund. de Villad. in tra cta. de irregulari. c. 10. verſ. dixi, quòd defectus gl. in. §. Præterea. verb. impuberes. Inſti. quibus non eſt permiſſ. face. teſtam. glo. in. l. 3. §. minorẽ. ff. de mino. Bar. Alexã. & Iaſ. in. l. ſi quis legetur. ff. de legat. 1. Alexã. in. c. iuuenis. col. 2. n. 2. de ſpõſ. lib.

a ¶ Si el

ziere adulterio. *Si el eſpoſo los fallare en vno* [a], que los pueda matar ſi quiſiere ambos a dos: aſsi que no pueda matar al vno y dexar al otro podiendolos ambos a dos matar. E ſi los accuſare ambos, o a qualquier dellos, que aquel cõtra quiẽ fuere juzgado que lo metã en ſu poder, y haga del, y

¶ *Si el eſpoſo los fallare en vno.* Idem ſi ambo fuerint ſimul inuenti & alter eorũ euaſit per fugam à manibus mariti, & maritus eum fuit ſequutus incontinenti & occidit in alio loco immediatè & incontinenti faciendo abſque aliqua pęna potuit facere, quia ea, quæ incõtinẽti fiũt ineſſe videntur l. lecta. verſi. dicebã. ff. ſi cert. pet. ca. officij. de electi. Iaſ. in l. ſi quis mihi bona. §. viſum. ff. de acqui. hæred. n. 16. Ant. num. 15. ff. de quæſt. facit. l. Titius. §. legatum. vbi Bar. in ſimili notat. ff. de leg. 1. tenet Salicet. in l. Grachus. C. de adulter. & poterit occidere illum tantum, qui non aufugit. l. adulter. in prin. ff ad l. Iuliam. de adulterijs. & l. nihil intereſt. eod. tit. l. quòd ait lex. §. fin. ff. eod. Cifontan. in l. 82. Tauri col. 3. quamuis. l. Styli. 93. cõtrarium velit, quæ in practica ſecundum eum non eſt recepta & non ſolum poterit adulteros occidere, ſed etiam caſtrare truncare & alijs contumelijs afficere, nam cui licet quod eſt plus, & quod minus eſt, conceſſum eſſe videtur. reg. cui. de reg. iur. libro ſexto. text. ſing. in l. neque ea. ff. de adulter. quod in practica eſt notãdum, nam iã amplius quã ſemel contigit, adde Alex. in additio. ad Bar. in l. 3. §. fi. ſub n. 5. verb. facit ad multa. ff. de adim. legatis tx. eſt hic ibi. *Faga del y de ſus bienes lo q̃ quiſiere.* ex quo limitabis. l. 13. ti. 5. par. 7. adde quæ notant Alberi. de Roſa. libr. 4. ſtatuto. q. 18. & q. 19. ampliatur, quod etiam poterit occidere adulterã prægnãtem etiam ſi filius in corpore viuat nec ex eo erit puniẽdus propter iuſtum dolorem. l. quod ait lex. l. 2. §. ſi ſimul. ibi nam & ꝓpenſiore iure & maiore dolore, &c. ff. de adulterijs. Probat Bart. in l. Imperator. ff. de ſtat. homi. colum. 1. n. 2. ¶ Sed dubium eſt cum vindicta hodie detur marito per leges regni & non alij, an pater filiam inuentam in domo ſua vel in alio loco ſi occidat, quippe qui propter iuſtum dolorem infamiam & verecundiã ſuã temperare nõ poterit teneatur aliqua pæna? videtur ꝙ nõ ná de iure licitũ eſt patri occidere adulterum cũ filia ſimul, quã in poteſtate habet. l. patri. l. neque eam §. ius occidendi. ff. de adulter. & ꝙ poſsit hodie occidere filiã adulteram pater. tenet Cifontan. in l. 82. Tauri. q. 2. ergo immunis erit à pęna etiã ſi ei nõ liceret tamẽ, rationibus præmiſſis nõ erit puniendus pœna corporali ex l. adulterium cũ inceſtũ. §. imperatores. ff. de adulte. & ex ca. ſi vere de ſñia excõica. vbi reſponſum Alexandri extat pro patre in illis verbis. nec ille compellendus eſt ad ſedem apoſtolicã venire qui in clericũ, cũ vxore matre & ſorore vel filia propria turpiter inuentum manus iniceret violentas, tũ etiã quia licet patria poteſtas in. d. l. patri. penderet & hodie ceſſat per. l. 47. Tauri non tamen ceſſant rationes naturales, quæ patẽtes, & fratres inducunt ad propulſandam tantam infamiam, & verecũdiam illis illatam ob tale crimẽ tex. optimus in. l. 14. titu. 17. part. 7. quæ cum correcta non inueniatur maiorem authoritatem habet, quã nouiſsime eam corrigentes. Ideoq; ſi pater filiam & adulterum inuentũ in propria domo necaret nullam pœnam inferrem quia nõ eſt, quę hoc dicat & confirmatur ex leg. 1. ſuper iſto titu. ſi tamen ſeorſum ab eius domo pœnã lenirem, vt ſupra dixi per præmiſſa. & tenet Fernan. Michael in. 1. p. lib. 3. §. 7. n. 22. fol. 104. co. 1. cum ſeq. quamuis exeo, ꝙ ceſſat patria poteſtas per contractum matrimoniũ nouiſsimi negant licere patri occidere filiã adulteram, vt ex Greg. Lopez in. l. 14. tit. 17. part. 7. Pinel. C. de bonis mater. n. 19. 2. pa. Rubricæ. Hierony. Cagnol. in repe. Rub. ff. de inoff. teſta. nu. 2. Caſſa. in cõſuet. Burg. rub. 4. §. 1. n. 20. aliqd per Couar. in Epito. de mrĩmo. 2. p. c. 7. nu. 2. Bart. in. l. 2. ff. ad. l. Cornel. de Sicar. ex quorum ſñia inducitur correctio pluriũ legũ ſupra allegatarũ nempe ad. l. patri. & l. 14. titu. 17. part. 7. & l. pen. tit. 7. li. 4. for. leg. quæ opinio cũ inducat correctionẽ de iure crederẽ ꝓcedere & primam veriorẽ eſſe. Cætera quæ ad hãc legẽ poſſẽt tractari ſint vidẽda p Ant. Gom. & alios interpetes. l. 82. Tauri p Ang. in tract. de malefic. verb. *Che me hai adulterato.* nouiſsime p Ægid. Boſsi. in pract. crimina. tit. de coitu damnato & punibili. Ioan. Bernar. in praxi. cano. cum. c. 79. Ioan. de Sylua de beneficio. 3. part. q. 3. Ioan. Nicol. in inquir. benefic tit. 3. c. 2. nu. 61. vbi ponit ipſe quinq; pœnas pro adulterio à iure ſtaturas quæ fatiunt ad tex. & ibi notata. in. c. at ſi clerici. §. de adulterijs. de iudic. & quæ notat Fernãd. Michael. libro. 3. de ſuc. crea. § 22. nu. 48. vbi decedit cum cõi cõtra alterã cõem, ꝙ clericus ob ſimplicẽ fornicationẽ non eſt deponendus nec beneficio priuandus. Vtrum clericus notorie fornicator ſit ipſo iure ſuſpenſus abſque

Digitized by Google

aliqua ſentētia, an ſuſpēdēdus, videtur ꝙ nō, cū pęna priuationis locū nō habeat niſi tātū in caſibus à iure expreſſis. gl. in ſum. 15. q. 8, com. Corſet. in ſing. verb. fornicatio. gl. in c. apoſtolus. 81. d. ꝓ qui bus eſt tx. in c. is qui. de ſent. excom. lib. 6. de hoc. dubio eſt vidē da. gl. in extra uag. ad vitanda ſcandala. verb. ſuſpenſionis de

de ſus bienes lo que quiſiere a: y q̃ la mu-

excōmunicatis, nō vit. in prag. ſanctio. galli. Villa. Diego, de irregular. ca. 9. ſum. Piſana. in ſum. verb. clericus. 3. §. 2. hodie enim nō ſuſpendūtur, nec pri uātur officio, ſeu beneficio, propter fornicationē etiā qualificatā, ſed arbitrio iudicis, puniri ſolent vel marchantur ob fornicationē, illud tñ qñ obſer uandū, maritus mulieris non eſt conſcius criminis nec delictū publicū, iudices eccleſiaſtici cautiſſimè deberent contra clericū procedere, tali modo ne infametur matrimoniū nec detur cauſa marito, in terficiendi adulteros, ſed ſecretè fulminent proceſ ſum in camera ſine nomine mulieris, & facta condemnatione ſi non appellauerit condemnatus, ipſum lacerent, vel in ſecreto loco reponant. nā alias ſi propter eorū inaduertentiam, veniret ad noti tiam mariti & occideret eos vel alterum eorum e rit irregularis, cum fuit cauſa proxima homicidij, & debuit cogitare, id euenire poſſe. c. de cętero. de homici. c. fin. de homi. lib. 6. c. vlti. de iniur. Quæri etiam poteſt an ſententia condēnatoria vel abſolu toria, lata contra adulterā, vel ecōuerſo ſufficiat in odiū, vel fauorē alterius? Videtur ꝙ ſic nā eſt cōne xitas inter adulterū, & adulterā & ſic ratione cōne xitatis pęna vel abſolutio, cū ſit ex vna cauſa extē di decet ad reliquū. c. trāſlato. đ cōſti. & c. quāto. đ iudic. ¶ In cōtratrariū ꝙ ſentētia lata cōtra virū nō nocet alteri. q nō fuit in lite, nec ei pariat ꝓiudiciū, probatur ex notatis à gl. ſing. in c. dilecto. in gl. fi. de prębēd. quā dixit ſing. Alex. in l. ſæpè. n. 2. de re iud. & Io. And. in d. c. dilecto. idē tenet col. fi. ꝑ tx. in l. denūciaſſe. ff. de adulte. vbi cōdēnatio adulteri nō nocet adulteræ, quia potuit ille inimicitijs, falſis argumētis ſubornatis teſtib⁹ in iudice grauari & mulier appellādo religioſum iudicē ſortiri, qui ei⁹ pudicitiā defendat, & ipſa deducat ſuū ius & ſic ha beat liberationē, & abolitionē delicti, & per ea quę in ſimili not. Io. And. in c. Ioan. col. 4. q. 1. de cleri cis cōiuga. gl. 3. in c. dilectus filius. 2. de ſimo. itē eſt tex. in c. ſignificaſti. de adult. & ibi gl. verb. impo nēs. de adult. l. 21. ti. 22. p. 3. & l. 9. tit. 17. par. 7. ex quibus colligitur cōcluſio, ꝙ cōdēnatio vnius non nocet alteri, qui nō fuit accuſatus in ſimul, ſi tamē fuit accuſatus inſimul nullā cōtinet dubitationē, cū hodie per l. Tauri. 80. ambo delinquētes ſunt ac cuſandi iuncti. cuius verba ſunt, *El marido no pueda accuſar de adulterio à vno de los adulteros, ſeyēdo viuos mas q̃ a ambos adultero, y adultera, los aya de accuſar, o a ninguno.* qua lege ſtāte nō poterit talis exceptio opponi in practica cum maſculus & fęmina ſimul de adulterio debeant accuſari ſi viuunt & aduer tit. Greg. Lop. in d. l. 9. verb. *Otro ſi dezimos.* tit. 17. p. 7. & filius ex adulterio habitus nō ſuccedit ma tri. Iudic. 11. vbi Iepte fuit dictū, hæres in domo patris noſtri eſſe non poteris quia de adultera ma tre natus es, de quo articulo iam dictum eſt.

a ¶ *Lo que quiſiere.* Iā hodie ceſſat diſpoſitū, in auth. ſed hodie. C. de adult. l. 15. t. 17. p. 7. per hāc. l. & le gē fori. ti. 7. li. 4. quæ priuari ꝑcipitur in l. 81. Taur. iure ciuili. pęna adulterij eſt mortis tā in maſculo, quā in fęmina. l. quāuis. & ibi. gl. C. de adul. §. 2. In ſti. de publ. notatur in c. tuæ de procura. iure autē nouo authēticorū, in fęmina pęna mortis mutatur in detruſionem monaſterij & publicæ verberatio nis. d. auth. ſed hodie. & l. 15. ti. 17. p. 7. quo iure li cet in auth. vnū repertū in fragāti delicto, ꝓpria au thoritate occidere. l. Grachus. C. de adult. & d. l. 15 iure autem noſtri regni, adulter, & adultera, ꝓbato crimine marito tradūtur cū bonis, vt faciat ex eis quicquid voluerit etiā eos occidēdo, vt in ꝓſenti lege, ibi. *Lo q̃ quiſiere.* & d. l. 1. t. 7. li. 4. fori. & pote rat maritus per hanc. l. alterū tātū accuſare & pōt occidere eos repertos infragāti delicto propria au thor. dū tñ vtrūq; occidat ꝑ hāc. l. de quo ſuperio ri gl. dictū eſt & maritus lucratur oīno hoc caſu ea quæ adultera đ iure propter adulteriū amittit & ei applicāt. Bal. & Alex. in l. ab hoſtib⁹. §. ſi vir. ff. ſol. mat. l. 82. Tau. & quāuis iure cōi accuſans ciuiliter ad tori ſeparatiōnē, vxorē adulterā, dotē & arrhas lucretur. l. viro. atq; vxorē. ff. ſolu. mat. l. cōſēſu. C. de repud. c. plerūq. de don. inter vir, & vxor. crimi naliter aūt nō lucratur, ſed aliter, diuidatur. vt in d. auth. ſed hodie ſup. alleg. ſcđm cōem, quā tenet A lex. in l. ſimiliter. ff. ſolu. mat. tñ de iure regni ēt ſi criminaliter agat maritus nō obſtātibus liberis. lu cratur maritus dotē. & arrhas l. 15. ti. 17. p. 7. & bo na paraphernalia. gl. ſing. in c. plerūq; đ don. inter vir. & vxo. de qua per Rom. ſing. 311. Iaſ. in rub. C. đ iud. & in l. 2. ff. ſol. mat. & Hipp. in l. patre vel ma rito. n. 13. ff. de quæſt. Gerar. ſing. 48. vbi dicūt eā ſing. & eius opinio eſt cōis quāuis Panor. & Alex. dicāt ibi iure nō probari, amittit ēt vxor propter adulteriū lucra cōſtāte mřimonio cōqueſta, vt do cet Io. Lup. in rep. rub. §. 20. col. 1. đ don. inter vir, & vxo. eſt l. 4. t. 4. li. 5. ſup. ibi dixi. hęc tñ pęna ciuilis quæ đ ſeparatione, quo ad torū & đ dotis cæterorū q; amiſſione bonorū loquit, nō habet locū ſi mari tus cōcubinā habet, ita Paul. Caſ. cōſ. 402. li. 1. quē ſequtur Hip. in d. l. patre n. 14. vbi ſubijcit ēt ꝓpter cōcubinatū viri, ei negari facultatē occidēdi adulte rā, etiā in crimine deprehēſā ꝓpria authoritate, tñ

ſi eam

Digitized by Google

ſi eã occiderit credo nullã pęnã ob id incurrere. cũ adulteriũ mariti ad paria non ſit iudicandũ, nec eſt nociuum & iniurioſum, vt eſt vxoris, de iure ciuili & regni, vt in fine huius. l. 2. cautum, ibi. *Y que la muger no ſe pueda excuſar.* Clericus autẽ ob adulterij crimẽ, punitur pęna depoſitionis & intruſionis in monaſterium ca. ſiquis clericus. 81. diſ. & cõmunis in c. at ſi clericus. §. de adulterijs: de iud. Hoſt. in ſumm. de adul. verſ. quam pœnam. gl. in c. lator. 2. quæſt. 7. verb. in corporali. Anan. in c. ſignificaſti de adulterijs. cõtrariũ tamẽ cẽſet Paul. Grillãd. in tract. de pęnis omnifariã coitus quæſtion. 6. imo, ꝙ pęna ſuſpenſionis ſit puniendus: tamen licet ſit opinio æquior tamen à prima quæ cõmunis eſt nõ ẽſt recedendũ, vt optime tradit Io. Ber. & eius addit, in pract. ca, 79. Vbi vide, pro ſimplici vero fornicatione eſt clericus ſuſpendẽdus cũ cõmuni, cõtra cõmunẽ probat Io. Bernar. in pract. c. 72. Cæſar. Lãbert. de iure patrona. 1. p. 2. li. ar. 20. q. 9. & fatẽtur cõmunẽ quod clerici ꝓ ſimplici fornicatione nõ ſunt deponẽdi. eã ſequutus Bermõ. Chouer. in tract. de publ. cõcubi. n. 10 pag. 251. Nau. in c. conſideret, n. 121. de pęn. d. 5. dicen. in tract, regularũ. cũ fallen. reg. 101. vbi eã limitat. 7. modis Cou. in epito. 4. decret. c. 6. §. 8. nu. 3. Michael. lib. 3. de ſucceſsio. creat. §. 22. nu. 48. vbi refert duas in hoc opiniones cõtrarias, ſed tamẽ illa tenẽda eſt quod nõ deponatur niſi fornicatio habuerit deformitatem adulterij, vt ſupra diximus & eſt cõmunis ſcd̃m Cou. in epito. 4. decret. c. 7. §. 7. col. fi. n. 19. vel inceſtu, cũ cõſanguinea, vel ſtupro etiã interpretatiuo ex mẽte p̃dictorũ, clerici autẽ cõcubinarij ſiue habeãt eccleſiaſticũ beneficiũ, ſiue nõ, ſunt puniẽdi ab epiſcopis, & non ab Archidiaconis, decanis, vel inferioribus prę̃latis, vt habetur in ſacro Conc. Triden. ſeſſ. 25. c. 14. & ibi quid de epis de laicis cõcubinarijs habetur in concilio præmiſſ. ſeſſ. 24. c. 8 vbi in fine ait, alijs pęnis contra adulteros, & concubinarios inflictis in ſuo robore permanentibus.

ger no ſe pueda eſcuſar[a] de reſponder a la accuſacion del marido, o del eſpoſo: porque diga que quiere prouar que el marido, o el eſpoſo cometio adulterio.

Ley. III. La pena de los hombres caſados que tienen mancebas.

¶ El Rey dõ Iuan. 1. en Birnieſca. Año de mil ccclxxxvij.

ORdenamos q̃ ningũ hombre caſado [b], no ſea oſado, de tener, ni tenga manceba publicamente, y qualquier q̃ la tuuiere de qualquier eſtado, y condiciõ que ſea, que pierda el quinto d̃ ſus bienes haſta en quantia de diez mil marauedis para la nueſtra camara por cada vegada que ge la fallaren: y que la dicha pena ſea pueſta por los Alcaldes en poder de

a ¶ *No ſe pueda eſcuſar.* De iure regni & ciuili, vt ſupra in proxi. glo. quando agitur eo in foro criminaliter ad pęnam ordinariam, huius legis infligẽdam, ſecus de iure canonico, cum agitur ad ſeparationem tori cum ad imperia non iudicentur c. pœna & fina. de adulterijs. gl. in c. 1. verb. reciperet vt lit. non cõt. imo & in foro ſeculari cum agebatur ad pœnam criminis legitimam. inferẽdam, vxor defendebatur. l. 4. ti. 7. li. for. leg. tamen non procedit hodie per hanc noſtram legem & not. quòd licet de adulterio agi poſsit intra quinquennium. l. mariti. §. præterea. ff. de adulter. l. adulter. C. eod. tamén per viam exceptionis, etiam perpetuo excipi poteſt pro retentione dotis. gloſſ. Bal. Ang. & Sali. in l. fin. C. de adult. Greg. Lopez in gl. fi. l. 7. tit. 25. p. 7. & ad materiam huius l. adde congeſta à Ferdi. Menchacen. lib. 1. controuerſiarum frequenti. capit. 7. & l. 15. lata à Romulo, quam refert Franciſcus Balduinus, in ſuis commentarijs ad l. 12. tabularum.

¶ *Lex Tertia.*

b ¶ *Ningun hombre caſado.* In præſenti legé imponitur pœna habenti concubinam cum ſit vxoratus quod grauiſsimum crimen eſt, & in contemptum Sacramenti coniugij, vt habetur in Conc. Triden. Seſſ. 24. c. 8. incipien. graue peccatum eſt, adde de pœna huius delicti. quæ dixi in l. 23. in gloſ. 1. col. 171. verſ. coniugatus autem habens publicè concubinam tit. 3. lib. 1. ſupra vbi de pęna concubinatus, plura ſcripſi, & eſt ad idem. l. 24. eo. tit. verſic. *allende de las penas que los caſados,* quid de concubina clerici, quæ eſt ſubiecta matrimonio. Vide l. 95 lib. pragm. Regum Catholicorum, & l. 97. in eiſdem pragmaticis.

Digitized by Google

vn pariente, o dos de la muger q̃ ſeã abonados que los tengã de manifieſto: para que ſi ella quiſiere caſar y fazer vida honeſta que la dicha pena ſea dada por bienes dotales al marido que con ella caſare y ſeã depoſitados los dichos marauedis faſta vn año, o ſi quiſiere entrar en orden ſea dada la dicha pena al monaſterio para con que la dicha muger ſe mantenga, o ſi no quiſiere caſar, ni entrar en orden: ſi ſe prouare viuir honeſtamente en eſte año deſpues que fuere quitada del mal eſtado en que eſtaua que le ſean dados los dichos marauedis, para que dellos ſe pueda mantener. Pero ſi la dicha muger tornare a viuir torpemente, y no fiziere vida honeſta como dicho es: que la dicha pena ſea repartida. La tercia parte para la nueſtra camara: Y la otra tercia parte para la juſticia que lo executare, E ſino ouiere quien lo accuſe, ni demande que los Alcaldes de ſu officio auida informacion procedan a execucion de la dicha pena: y lo repartan. La tercia parte para la nueſtra camara, y la otra tercia parte para las obras pias: ſegũ que que a los dichos Alcaldes bien viſto fuere.

¶ *Ley* IIII. *Idem.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

NOS approbamos la dicha[a] ley de Biruieſca, y damosle ſi neceſſario es nueua fuerça y vigor de ley. Mandamos que la dicha ley aya lugar, y ſea executada por la primera vez que fueren hallados en aquel delicto ſegun la dicha ley diſpone, y por la ſegunda vez ſea deſterrada la dicha muger por vn año de la ciudad, villa, o lugar donde fueren hallados: y por la tercera vez, que le den cient açotes publicamente: y que los pleytos que ſobre lo contenido en eſta ley ouiere en la nueſtra Corte que los oyan y libren todos los nueſtros Alcaldes que en ella eſtouieren, y no los vnos ſin los otros. E mandamos q̃ las dichas penas no ſeã executadas ſin q̃ primeramẽte ſean juzgadas.

¶ *Ley. V. La pena de los que ſe caſan, o ſe deſpoſan dos vezes.*

¶ El Rey dõ Alõſo en Segouia De penis.

¶ El Rey don Enrique Tercero De penis.

GRaue crimen es el inceſto, el qual ſe comete[b] cõ pariẽta faſta en el. 4. grado, o

¶ *Lex Quarta.*
a *La dicha ley de Biruieſca.* ſcilicet. l. 3. ſuper hoc tit.

¶ Lex *Quinta.*
b ¶ *Es el de inceſto el qual ſe comete.* Nota, quod crimen inceſtus dicitur cũ quis habet coitũ, cũ cõſanguinea, vel affine, & ſic dicitur inceſtus abuſus inter cõſanguineos, & affines dãnabilis commixtio. ad idẽ conc. c. lex illa §. inceſtus 36. qõ. 1. l. ſi adulterium cum inceſtu. ff. de adulter. text. in §. ergo. & ibi docto. Inſtit. de nupt. gloſ. in rubric. C. de adul. Panor. in cap.

ca.1.& in c.veniẽs.de eo qui cogno.conſang.vxo. ſuæ.optime D.Tho.2.2.q.154.ar.9.Caie.in ſum. verb.inceſtus.Cou.in epito.4.decret.2.p.c.6.§.8. n.1.vbi plura in materia huius criminis poſuit Briſoni.lib.9.de verb.ſign.pag.277.cũ ſeq.verb.inceſtus.l.1.tit.18.

con comadre, o con cuñada, o con muger religioſa, o proſeſſa. Y eſto meſmo es de la muger que

p.7.l.2.ti.19.p.7.pęna autem in clerico eſt d̄poſitionis, vt diximus in l.2. ſupra & tradit Panor.in c. ſi.de purg.cano. Io. Ana.in c. cũ.dilectus.de Accuſat.Feli.in c.at ſi clerici.n.15.& Deci.n.58.& quæ ibi tradit Beroi.n.160.de iudi. Bermon Chouer in tracta.de publi.concubi. Rub.de inceſtu.n.3.Ioan.Bernar.in pract.crim.c.76.nu.1. Grillan.de pęn.omnifariam coitus.q.3.laicus autem ſi ignoranter hoc crimen committat in figura matrimonij leuiter arbitrio iudicis punitur ſi ſcienter excõmunicatus eſt ipſo iure.clem. vnic. de cõſan.& affini.Caiet.verb.excommunicatis.c.47.& abſolutio fieri poteſt ab epiſcopo,vt ibi glo.verb. obtinere tenet cuius opinio eſt cõmunis. Cardi.in clem.monaſteriorũ.verſ.ſi quis n.4.de rebus eccleſi.nõ ali.per tx.in c.nuper.de ſentẽtia excõmuni. ex quo tx.in d.c.nuper notatur concluſ.quòd omnia quæ poteſt Papa in vniuerſo poteſt epiſcopus in ſua diœceſi.niſi expreſsè à iure interdictũ ſit. Nicol.de Cuſa.Cardi.li.2.de cõcord.catholi.c.3.Abuenſ. Matt.16.q.97.Alphonſ.à Vera cruce in ſpecul.coniugi.2.par.ar.25.par.419.Domi. Soto lib. 10.de iuſt.& iure.q.1.ar.13.tx.ad idem in c. in nouo.diſ.21.ergo ſi contrahat ſcienter in gradibus, à iure prohibitis matrimoniũ vel ignoranter,& ſciẽter conſummat poſtea matrimoniũ per carnis immixtionẽ excõmunicatus erit ipſo facto tamẽ poterit diſſolui ab epiſcopo p præmiſſa & pęna mortis nõ imponitur.qui inceſtas nuptias cõtrahit,ſed pęna exilij ppetui & amiſsionis officij vel dignitatis quã habet,& ſi eſt vilis.poterit imponi pęna flagellorũ itẽ etiã amiſsionis omniũ bonorũ, auth. inceſtas.C.de inceſt.nup.& in corpore vnde ſumitur de inceſt.nup.coll.2.§.1.& p̄dicta iura ſunt accipiẽda in iſto caſu quia habuit aliquã excuſationẽ propter figurã matrimonij gratia, & ſub eo colore habuit acceſſum ad cõſanguineã.l.fi.in illis verbis, non enim ſtupri ſed matrimonij gratia. ff. de cõd.ſine cauſa.l.3.ti.18.par.7. & hãc concluſionẽ intelligerẽ cum præſumptio culpæ abeſt, quia ſeruatis ſeruandis à ſacro Concil.Trid.Palam in facie eccleſiæ contraxerunt,vt habetur ſeſsio.24.in decreto de reformat. matrimonij.ca.1.& quia aliter cõtrahentes omnino inhabiles reddit ad ſic cõtrahendũ:cũ ergo matrimoniũ fuerit nõ ſeruatis ſolẽnibus nullũ & habuerit præſumptionẽ fraudis erunt puniendi pœna ordinaria inceſtus, non enim dignus eſt qui eccleſiæ benignitatẽ facile experiatur cuius ſalubria præcepta cõtẽpſit tx.ſingu in d.Conc. Trid.ſeſ. 24.c. 5.incip. ſi quis intra gradus p̄hibitosquẽ omnino vide,& de iure ciuili pęna

comete maldad con hõbre de otra ley. Y eſte crimẽ es en alguna manera heregia. E qualquier q̃ lo co-

ordinaria erat adulterij & ſic mortis, & cõfiſcationis bonorũ.l.ſi qui adulteriũ.cũ inceſtu ff.ad l. Iul. de adult.vbi gl.Bar.& doct.& in l.inter liberos.eo. tit.Faber in.§.itẽ.l.Iulia.de adult.in fi. Inſt.de publi.iud.& ibi Io.de Plat.nu.28. Azo.in ſumma de adul.c.fi.col.n.26.& Hoſtien.in ſum.eo.titu.pen. col.verſ.quid ſit inceſtus. Aug.Aretin. in tract.de malefi.verſi.*Che me ay adulterato*.pen. fol.verſic.habeas etiã aduertẽtiã & ibi ad eũ Aug.additio.Paul. Grillan.in tract.de pœn.omnifariã coitus.q.2.verſi.2.verb.caſu.& q.3.col.2.Anton.Gome.in l.80. Taur.n.15.l.3.ti.18.p.7.Quid autem erit ſi quis habuit acceſſum carnalẽ ad vxorẽ cõſanguinei ſui infra quartũ gradũ affinitatis? dicẽdum eſt eadẽ pęna teneri quia vltra adulteriũ cõmittit inceſtũ:quę concluſ.locũ habet etiã ſi iam ſit liberata à lege cõiugij per mortẽ viri & habeat copulã carnalẽ cum prædicta vxore cõſanguinei ſui ſecundũ præd.docto.eſt tamẽ notandũ quòd hodie affinitas ex fornicario coitu cõtracta,nõ egreditur ſecundũ gradũ vt ſtatutũ eſt in Cõc.Trid.ſeſſ.24.c.4 cuius verba ſunt. Pręterea ſancta Synodus eiſdẽ,& alijs grauiſſimis de cauſis adducta impedimẽtũ.quod propter affinitatẽ ex fornicatione contractũ inducitur, & matrimoniũ poſtea factum dirimit, ad eos tantum qui in primo & ſecundo gradu coniunguntur, reſtringit,in vlterioribus vero gradibus ſtatuit, huiuſmodi affinitatẽ matrimoniũ poſtea contractũ non dirimere.Ex quo tx.noto ex illicito coitu contrahi affinitatẽ vſque ad ſecundũ gradum: & quod in cõtractu ex licito coitu iura antiqua remanent incorrecta vſq; ad quartũ gradum affinitatis. Plures quęſtiones ad materiã hui⁹ criminis inceſtus,adde omnino Matt.Aſtli.in c.quæ ſint reg.verbo.bona contrahentiũ.fo.176.col.1.cũ.2.ſequẽt.Quæritur vlterius vtrũ pęna inceſtus teneatur habẽs acceſsũ ad monialẽ vel religioſam.vel quãdo mulier ſoluta habet acceſſum ad religioſum,vel monachũ? & videtur q̄ ſic. Primo, quia eſt vxor vel ſpõſa Chriſti, ex quo violat eius torum adulter eſt. ac pro-

Digitized by Google

inde eadẽ inceſtus pęna tenetur. quia Chriſtus pater cõis eſt. Itẽ cõmittit crimẽ ſtupri. l. fi. tit. 19. p. 7. Itẽ cõmittit ſacrilegiũ, eius abſolutio reſeruata eſt epõ in foro pœnitẽtiali. gl. in c. ſi eps de pœn. & rẽ. li. 6. magiſtra ſecũdũ Bern. Chouer in tract. de cõcubinarijs ti. de inceſt. n. 36. & quòd corrũpẽs monialẽ prædictam tria crimina cõmittãt. nẽpe adulteriũ, inceſtũ & ſacrilegiũ, & de his omnibus poſſit accuſari eſt gl. notãda in ca. virginibus. 27. q. 1. quã ſequitur Panor. in c. atſi clerici. col. 12. de iud. & in c. pen. not. 3. de purg. Cano. & in c. monaſteria. in fin. & in c. vt clericorũ. n. 6. de vit. & hone. cleric. Io. Bern. in pract. cano. crim. c. 75. in princ. Panor. in c. fi. n. 6. col. 1. de immu. eccleſ. Io. de Selua in tract. de beneficio. 3. p. q. 3. n. 6. & Montalu. in l, 4. ti. 10. lib. 4. fori. & quòd coitus cũ religioſa dicatur crimẽ inceſtus. diffinit Brixien. in ſuo indice 2. par. verb. inceſtus verſ. 8. per c. virginib. 27. q. 1. l. 2. ti. 17. par. 4. verſ. *E otro ſi no ſon en poder del padre los hijos q̃ ſon llamados en Latin inceſtuoſi que quiere tãto dezir como aquellos que hã los hõbres de ſus pariẽtas faſta el quarto grado, o en ſus cuñadas, o enlas mugeres religioſas.* Et in l. 13. ti. 2. ead. 4. p. & eſt. l. in præſenti. ibi, *o con muger religioſa, o profeſſa.* & pęna, quę imponitur à iure canonico clericis propter illud crimẽ, eſt priuatio ab omni officio & beneficio. & ſic priuatus in arctũ monaſteriũ detruditur, ad perpetuã Pęnitẽtiã agẽdã. laicus verò excõmunicatur c. ſi quis epiſcopus. & c. ſi qua. 27. q. 1. traditur à Io. Bernar. in pract. cric.. 75. Panor. in c. fi. de purga. canoni. Io. Anani. in c. cũ dilectus. de purga. cano. Feli. & Decius. n. 38. in ca. at ſi clerici. de iudi. Berm. Chouer in tract. de cõcubi. rub. de ſacrilegio. ¶ Laicus autẽ habẽs acceſsũ carnalẽ ad religioſam, ſeu monialẽ, pęna vltimi ſupplicij eſt puniẽdus, & bona ſua applicãtur monaſterio, prædictæ monialis, religioſa verò ſeu monialis, quę carnaliter paſſa eſt ſe cognoſci, de ſuo monaſterio debet extrahi, & in alio debet recludi, vt ſecurius ſeruetur ne in tali crimine reincidatur. tex. in auth. de ſanct. epiſ. coll. 9. §. pen. c. ſi quis rapuerit. 27. q. 1. etiã ꝓ ſolo conatu tenetur pęna mortis l. ſi quis. in hoc genus. & l. ſi quis nõ dicã rapere. C. de epiſ. & cler. l. 4. ti. 10. li. 4 for. leg. vbi Mõtalu. verb. *muera por ello.* ſentit Panor. in c. monaſteria. col. fi. de vit. & honeſt. cleri. Hipp. in rep. l. vni. nu. 4. C. de rap. virgin. de iure partita. ead. pęna punitur in hoc crimine qua in ſtupro. l. 1. ti. 19. par. 7. vbi Greg. Lop. in gl. 2. not. ſtuprũ monialis eadẽ pęna puniendũ eſſe qua ſtuprũ alterius virginis, vel viduæ, q̃n cõmittitur ſine raptu per l. tamẽ ordinam. 5. ti. 8. additur publicatio dimidietatis bonorũ & ſic noſtra lex nõ tollit alias pęnas ſtaturas, nec ſatisfactionẽ iniuriæ illatæ monaſterio, in illis verbis, *Allẽde delas otras penas en derecho eſtableſcidas, pierda la mitad de ſus bienes para la nueſtra camara.*

metiere allẽde de las otras penas en derecho eſtableſcidas: pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara.

tx. in d. §. pen. nõ intelligas de morte, ſed de exilio, contra prædict. doct. vt dico in ſequen. gl. *allende de las otras penas*, ſcilicet adulterij. l. ſi adulteriũ cũ inceſtu. ff. de adulterijs, quæ eſt in maſculo pęna mortis. l. pen. ti. 17. par. 7. vbi Greg. Lop. citat cõcordiã in verbo, *morir.* idẽ declarat ipſe Lopez in l. 3. tit. 18. ead. 7. par. Ant. Gom. in l. 80 Tauri verſ. 3. & principaliter. nu. 15. vbi plures ad id authores refert & Franciſc. Marc. deciſ. 50. p. 2. extẽdit hãc pęnam capitalẽ ad fęminã refert eum Berm. Chouer. in tract. de publi. cõcubi. rub. de inceſt. quẽ vide à n. 13. cum ſeq. vbi ponit pęnam inceſtus quæ nã fuerit apud Gentiles, ex Plutarcho in vita Numæ, & de lege veteris & noui teſtamẽti, ibi. n. 31. citando Leuiti. c. 18. & 20. Paul. 1. ad Corint. 5. c. & Aug. de ciui. Dei, & ibi ſingulariter oſtendit, quod pęna inceſtus de iure cõmuni, nõ erat mortis ſed tãtũ pęna deportationis. l. ſi quis viduã ibi deportãdus erit. ff. de quæſt. nec reperitur iure cautũ. ꝙ olim pęna adulterij fuiſſet maior, quã fuerit pęna ſtupri vel inceſtus, quia d. lex ſi adulteriũ cum inceſtu. ff. de adult. iſta delicta parificat. ſed de iure ſforum. Pro adulterio non imponebatur pœna mortis. vt dictũ fuit in l. 2. ſupra hoc titu. ergo etiã nec imponenda erit pro inceſtu & ita in præſenti dubio conſuluit Alexand. conſ. 219. incipi. põderatis. lib. 6. Concludẽs, quòd quanuis de iure digeſtorum, pęna relegationis, quæ pro adulterio imponebatur, ſit correcta, per iura codicis, & commutata in pęnam mortis. l. quamuis. C. de adulte. tamen præmiſſa iura digeſtorũ, in ſtupro, vel inceſtu, nõ reperiũtur alterata, vel immutata, merito manet incorrecta. ex quo d. l. quamuis loquitur ſolum in adulterio. ergo non debet trahi ad inceſtum. licet in inceſtu æqualis, vel maior videatur ratio, quia iura, quæ in vno caſu expreſſo tantum corriguntur, in alijs diuerſis manent incorrecta. l. præcipimus. C. de appel. præterea Angelus in d. l. ſi adulterium cum inceſtu. tenet quòd committens inceſtum non debet puniri pęna mortis. Ioan. Faber in §. Item lex Iulia. de adulter. Inſtit. de public. iudi. Ioan. de Imola in cap. tuæ. de procuratoribus, vbi refert plures pro iſta opinione cõſuluiſſe. per tx, ineuitabilẽ in d. l. ſi quis viduã. & quia eſt materia pęnalis & nõ debet fieri correctio.

per ſub-

Digitized by Google

per ſubauditos intellectus de caſu expreſſo ad nõ expreſſum, tamen ſi eadẽ vel maior ratio, vertatur ex gl.c.cupiẽtes §.quod ſi per viginti.de electio.libr.6.& iſta opinio eſt verior & ęquior in iure nec impedit.tx.in §.fi.in auth.de ſanctiſ.epiſcopis. ibi dũ dicit eos autẽ qui talia deliquerint, & participes eorũ ſceleris fuerint capitale periculũ ſuſtinere, vt intelligẽdus ſit, prout intelligunt doctor. citati in 1.q. nam capitale intelligitur ſecũdũ ius ſcriptũ de relegatione & nõ de morte naturali & eſt de mente glo.in l. ſi quis non dicam rapere.C.de epiſcop. & cler. in verb. capitali. dum exponit vel ciuitatẽ amittat, & in l. vnic.in verb.capitali. C. ne Chriſti manci pi. hæreticus vel Iudæus exponendo literã.tex. dum dicit capitali ſententia puniatur, inquit, id eſt, perpetuo exilio, & concord.ſupra tit.1.Iudæi.2.nam illa eſt capitalis pęna, vt ff. de pęnis.l.rei capitalis in præſenti & de publi.l.2.& facit ſupra de epiſc.& cler.l.fi.hactenus.gl.quã dixit ſingu.Io. Bernar. in tract.reg.cũ fallẽ.reg.339.verb.pœnæ capitalis Hippol. in pract.§.opportune.n.40.Alcia.in tract.præſump.reg.præſump.n.9.pag.562.Io.Neuiza.in Sylua nuptia.lib.2.c.4.fol.251.etiam ſi haberet admixtum adulteriũ nõ erit pęna mortis hodie, cũ pęna adulteri ſit alterata, vt in auth.ſed hodie. C. de adulte. & per l. fori, quæ eſt in cõmuni obſeruãtia nullus admittitur ad accuſationẽ adulterij ꝓpter maritũ, etiã data negligẽtia ipſius p l.3.ti.7.lib.4.foro leg. etiã ſi eſſet crimen adulterij cũ inceſtu non poſſet iudex ꝓcedere nec ex officio, nec ad petitionẽ alterius cuiuſcunque, ne matrimonia infamẽtur. notat Greg.Lop.in l.2.in gl.1.ti.17.par.7.probat.l.fi.ti.25 par.7.in ſui ratione. verb. *E ſi yoguiere con Chriſtiana caſada*. tum etiam quia pœna eſt incerta propter adulterium cũ ſit in voluntate mariti ipſam imponere vt in l.2. ſupra iſto tit. Pœna ergo inceſtus erit arbitraria. argum.tx. in l. hos accuſare.ff. de accuſat. attẽta inceſtus qualitate, ſi coitus eſſet cũ ſorore vel collaterali vſque ad quartum gradũ vel ſi eſſet nepharius, vel contra naturalem, cũ aſcendenti, vel deſcendẽtibus vt tetigit Grego.Lop.in l.3.tit.13.p.7. verbo.*la muger*. & cum pœna arbitraria confiſcabitur dimidia pars bonorum per noſtrã l.regiam.5.& l.7.ti.fi.infra iſto li.8.ordi. & ita eſt in practi. vt ſæpius vidi & amplius quã ſemel ipſe tanquam aſſeſſor iudicaui.

¶ Ley. VI. *La pena de los que ſe caſan, o ſe deſpoſan dos vezes.*

¶ El Rey don Iuan. I. en Biruieſca. Año de mil ccc lxxxvij.

MVchas vezes acaeſce q̃ algunos que ſon caſados, o deſpoſados por palabras de preſente[a], ſeyendo ſus eſpoſas, o mugeres viuas, no temiendo a Dios, ni a la nueſtra juſticia, ſe caſan, o deſpoſan otra vez. E porque es coſa de gran peccado y de mal exemplo. Mandamos y ordenamos q̃ qualquier que fuere caſado, o deſpoſado por palabras de preſente, y ſe caſare, o deſpoſare otra vez, que demas de las penas en derecho cõtenidas que lo hierren en la frente con vn hierro caliẽte, fecho a ſeñal de.q. publicamente por juſticia.

¶ Ley VII. *Que ninguna muger caſada ſe caſe con otro faſta ſer certificada de la muerte de ſu marido.*

NInguna muger q̃ tuuiere marido fuera de la tierra no ſea oſada đ caſar[b] cõ otro a menos đ ſer certificada đ la muer

¶ *Lex Sexta.*

a ¶ *Por palabras de preſente*. Nõ ergo locũ habet pœna huius legis in cõtrahẽtibus per verba de futuro, vt eſt etiã.gl.cõtrahere.in clem.vni. de cõſang. & affi.dixi plene in l.1.ti.1.ſupra lib.5.in gl.1.& bis contrahere matrimoniũ viuente primo coniuge eſt caſus proditionis, o aleue.l.8.ti.19.infra iſto libro & adde l.16.ti.17.par.7.& pragm. Valliſoleti Anni 1548.petit. 105.ad hanc legem. vide quæ dixi in l. tertia.titulo primo.libr. 5. ſupra quæ concord.cum iſta noſtra lege.

¶ *Lex Septima.*

b ¶ *Sea oſada de caſar*. Conc.tex.in c.in præſentia de ſpõſa.Magiſt.in 4.ſent.diſt.88.c.fin.& quę latius dixi in l.3.gl.1.q.fi.tit.1.lib.5. ſupra verſ.circa hu

te de ſu marido. Otro ſi aq̃l q̃ con ella quiſiere caſar, trabaje en quãto pudiere en ſaber la verdad de la muerte, o de la vida de aq̃l ſu marido, y de otra guiſa no ſea oſado de caſar cõ ella. Y quiẽ quier q̃ cõtra eſto hiziere, y el marido primero viniere: ſeã ambos metidos en ſu poder: y puedalos vẽder y hazer d̃llos lo q̃ quiſiere cõ tal que no los mate. Y eſto meſmo ſea de las mugeres que caſaren cõ maridos agenos.

POr eſcuſar que las buenas mugeres, no ayan de hazer peccado con los clerigos. Mandamos, que todas las mancebas de los Abbades y, clerigos, trayan agora, y de aqui adelante cada vna dellas vn

ius legis interpretationẽ hodie ſalubri & maturiori cõſilio ad horũ iuriũ obſeruationẽ eſt decretum Conc. Trid. de reform. matrimo. ſeſ. 24. ca. 7. cuius verba ſunt. multi ſunt, qui vagantur, prima vxore relicta, aliã, & plerũque plures illa viuente diuerſis in locis ducũt cui morbo cupiens ſancta Synodus occurrere omnes, ad quos ſpectat, paternè monet ne hoc genus hominũ vagantiũ ad matrimonium facilè recipiant magiſtratus etiã ſeculares hortatur, vt eos ſeuere coerceant, parochis autẽ pręcepit ne illorũ matrimonijs interſint, niſi prius diligẽ inquiſitionẽ fecerint, & re ad ordinariũ delata ab eo id faciendi obtinuerint & adde conſti. Synodalem. Aſtoricenſem. lib. 4. cõſtitu. 4. de clandeſt. deſponſatio. Ratio eſt, quia matrimonij vinculũ eſt indiſſolubile. & viuente primo coniuge non licet aliũ recipere nec per diſpenſationẽ id vnquã licuit, vt colligitur ex plene notatis à Dominico Soto in 4. ſent. d. 33. q. 1. ar. 1. 2. & 3. ¶Dubitari poteſt, aliquis cõtraxit cũ aliqua muliere matrimoniũ in facie eccleſiæ ſeruata forma Conc. Trid. qui poſtea ſciens aliquod impedimentũ, puta, quia erat vxor alterius eo tẽpore, quo cũ ea cõtraxit, vel cõſanguineus infra quartũ gradũ, vel affinis, an poſſit propria authoritate abſq; iudicis ſentẽtia ab ea ſeparari? Rñdendũ eſt ꝙ illi, qui cõiuncti ſunt in matrimonio per cõſenſum mutuũ & ſolitũ in facie eccleſiæ, & cognito impedimẽto propter quod matrimoniũ fuit nullũ. ſi iudex eccleſiaſticus de facili haberi põt, non pñt licitè ſua authoritate ſeparari. tx. in c. porrò. de diuort. & ca. multorũ. 35. q. 6. Palud. in 4. ſent. diſ. 42. q. 1. Illefonſ. à Vera cruce, in ſpecu. cõiugio. 3. p. ar. 9. Si tamẽ dubio probabili & practicabili, quoad ſe ſciat impedimẽtũ & ipſũ in iudicio oſtẽdere poſſit teneri relinquere talẽ cõiugẽ & ad priorẽ reuerti iudicio eccleſię & ita eſt intelligẽdus. tex. in c. dñs nr. ad fi. de ſecũd. nupt. ſi tñ. probare nõ poſſit exiſtẽte prædicto dubio, vxorẽ nõ dimittat, nec debitũ neget nõ tñ petat. ſi vero impedimẽtũ eſt imaginatiuũ ſeu ſpeculatiuũ, ipſum deponat, & exigat & reddat debitũ vxori. tx. in d. c. dñs noſter in priori parte, ex his quæ not. Domi. Sot. lib. tegendi & detegen. ſecret. mẽbr. 3. q. 2. pag. 73. col. 2. verſ. quemadmodũ Iacob. Mar. Nauar. in ca. ſi quis autẽ. n. 85. cũ ſeq. de pęn. d. 7. & in Manu. confeſ. c. 22 nu. 54. §. *Si ſe caſo con otra*, Quæritur vlterius, mors viri qualiter ſit probanda, vt inde certa poſſit reddi vxor ad contrahendum matrimoniũ, rñdẽdum eſt ſi id arbitrio iudicis relinquendũ eſſe. ex Panor. & præpoſito in ca. in præſentia de ſponſali. Stepha. Aufre. in deciſio. capel. Tholoſa. 316. Couar. in epito. 4. decreta. 2. p. c. 7. §. 3. n. 4. verſi. mors autem viri. quem vide, ad do tẽ huius legis à nu. præcedenti. 3. vbi citat hanc legem. Quæri etiã poteſt, aliquis inſtituit accuſationẽ contra Titium dicens contraxiſſe ſecundum matrimoniũ primo durãte, vtrùm ſufficiat probare præſumptiuè, ea præſumptione qua lex præſumit hominẽ viuere vſq; ad centũ annos, per l. fi. C. de ſacroſ. eccleſ. dicendũ eſt, accuſatorem ad obtinendũ in ſua accuſatione aſtrictũ eſſe ad probandũ verè quòd viuus erat maritus primus tẽpore cõtracti ſecũdi matrimonij & nunc viuit vere, alias non obtinebit: nec ratione prædicti matrimonij ſecundi eſt fatigãda mulier, arg. tx. in c. dñs noſter. de ſecundis nuptijs, & quia tale matrimonium potuit eſſe validum, quia tempore quo contraxerunt ſecundum, erat primus maritus à rebus humanis liberatus, vt in momento euenire ſolet mors, ne ergo iniuria fiat matrimonio, ſine eo quod appareat verè nullum fuiſſe in forma iudicij propter vitæ impedimentũ prioris coniugis non eſt dirimendum nec inquietandum. ex tex. in d. ca. Dominus noſter.

prẽdero de paño bermejo, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los Prelados y clerigos a.

MAndamos, que qualquier muger q̃ publicamente fuere mãceba de clerigo: que allende de las otras penas pague vn marco de plata, ſegun ſe cõtiene en eſte libro b, en el titulo de los Prelados.

COſa es de traycion, el q̃ comete adulterio cõ Reyna, o cõ hija de Rey, q̃ no ſea caſada. E ſi eſte crimẽ cometieſſe cõ la muger de otro ſeñor inferior haria aleuoſia manifieſta, ſegun ſe cõtiene en eſte libro en el titulo d̃ los traydores.

Titulo. 16. De los robos y de los que receptan a los malhechores.

¶*Ley. I. De la pena de los ſeñores y Alcaydes de fortalezas que receptan los malhechores.*

¶El Rey don Enrique. II. en Toro Año de mil ccccvij.

SI de algun caſtillo, o caſa fuerte, o fortaleza ſe hiziere algun robo c, o

noſter. vbi not. Hoſti. Io. Andr. & Alexã. Couar. in epito. 4. decret. 2. p. c. 7. §. 3. n. 4. verſi. hic omittendũ nõ eſt. quia licet à principio impediatur tñ poſtquã factũ eſt valide hoc eſt in facie eccleſię tacito impedimẽto, volendo fraudẽ facere eccleſiæ & priori matrimonio eſt tuendum argumento. cap. licet ex quadã. de teſti. ꝑpoſtremo hãc ſentẽtiã tenet Greg. Lopez in. l. fin. verb. *Mandamos.* ad fi. titu. 14. part. 7. poſt Bart. & Soci. in. l. ſi inter. ff. de reb. dubijs. ſi probatur cõtraxiſſe binas nuptias viuente primo cõiũge epi, vt inquiſitores hęreticæ prauitatis, procedunt cõtra tales ex Lap. & Domi. in. c. accuſatus. §. ſane de hæreticis. libr. 6. & not. in. l. 3. titu. 1. lib. 5. ſupra. & eis imponunt pœnã mitræ, flagellorũ q; cęſi publice in exiliũ mittuntur. Sed iudices aduertant ad cãs quas mulieres habuerũt ad cõtrahẽdũ mr̃imoniũ. ſ. lõga abſentia prioris cõiugis, literæ miſsiuæ ab homine fide digno, publica vox populi de morte ipſius, quia perijt in naufragio. Iſtis & alijs ſimilibus cauſis poterit ceſſare dolus & aliq̃ culpa, & arbitrio iudicis erit procedendũ, potiſsimũ benignitate & mĩa inſpecta quam autoritate & iuris rigore. arg. abſentẽ. ff. de pœn. & ſacrũ Cõc. Trid. quod omnes iudices legant & mẽti cõmendent in iudicijs, quod eſt ſeſsi. 13. de reformatio. Can. 1. verſi. illud primũ eos admonẽdos cẽſetur. & ne ſint percuſſores & carnifices & faciant iniuſtitiã detinẽdo iniuſte vltra modũ deciſioni cauſæ debitum reum incarceratum, vel alias eum vexando & remedia iuris licet non directe indirecte denegando, vt ſæpe ſit in maximum damnũ Reipublicæ, & ſuarũ animarũ, legãt igitur. c. cũ æterni. de re iudi. lib. 6. & ab illis vexationibus ceſſabũt. ideoq; expedit Reipu. vt officiales prælarorũ teneantur in fine ſui officij reddere rõnẽ & reſidentiã ſicut ſeculares, & q̃ ſint eorum officia ad triẽniũ, vt diſputatũ fuit per doctiſsimos Iuriſtas in ſancta Synodo Salmãticæ celebrata per doctorem Nogerolium.

a ¶*De los Prelados y clerigos.* Scilicet, in titu. 3. l. 21. libr. 1. ordinament. ſupra.

b ¶*En eſte libro.* Scilicet libro. 1. titul. 3. l. 23. & l. 53. titu. fi. infra eo. libro. 8. *Titulo de los traydores.* Scilicet libr. 8. titu. 7. in. l. prima. vbi diximus.

¶*Titul. XVI. De rapinis & receptatoribus malefactorum.*

¶*Lex Prima.*

c ¶*Algun robo.* Rapina eſt alienarum rerum mobilium, vel ſe mouentium deprædatio. l. prima. C. vi bono. rapt. & inſt. eodem. §. quia tamen. l. prima. titu. 13. par. 7. & in dicto. §. quia tamen. verſic. quod non ſolum ad vim illatam in rebus ſoli extenditur rapinæ pœna. Pœna autem rapientis aliquam rem eſt tripli vltra æſtimationem ipſius rei inuaſæ & ſic quadrupli cum re inuaſa. in princip. Inſtit. vi. bon. rapt. l. 1. ff. eod. & l. 1. & fin. C. eodẽ tit. l. 3. tit. 13. part. 7. aliquando tamen pro rapina agitur ad duplũ. vt in caſu. l. chriſtianis. C. de pag. & tẽpore eo. & in caſu. §. ſi duo. in. c. 1. de pace tenenda. vbi Bald. Gregor. Lopez in dicta. l. 3. verb. *con tres tanto.* Quid autem ſi rapina fiat per nobiles aut richos homines adde. l. 7. infra eodem. vbi ipſi tenentur ad pœnam tripli. & ſi non habuerint

rint bona pœna erit corporalis iuxta reg. qui non habet in bonis luat in corpore. l. fin. C. de in ius vocando,& eſt.l.11.titulo.25.parti.4. vbi reo homini imponitur alia pœna propter rapinam. quæ lex eſt intelligenda in caſu quo loquitur, nempe cum à rege fuit expulſus à regno: quia in modum belli derobationem fecit contra vaſſallos Regis, & ob iniuriam ei illatam forte à rege, vel in caſu quo Rex remiſit delicti culpam propter quod erat expulſus à regno, tenetur tamen ad pœnam dupli propter res inuaſas, ibi. *Y como quier quel Rey pueda perdonar al rico ome que torne a la tierra, y le quite el coto en que cayo por razon de la mal fetura, que fizo, que es quarenta marauedis por cada coſa que tomo, con todo eſſo no le puede perdonar que non peche doblado, lo que robo y tomo, a aquellos que fizo la mal fetura.* Et vltra erit puniendus pœna robatoris & vim inferentis, vt in l.6. infra eod. pœna autem, quæ fiſco debetur facilius remittitur quam ea quæ inducta eſt in fauorem partium probatarum ſecundum glo. & Bal. colum. penul. num. 27. in l. quicunq;. C. de ſeru. fug. vi. quæ dixi in.l.1.titul.6 lib.4 ordina. & probatur in. d.l.11.titu.25.part.4. ibi, *non le puedo perdonar que non peche &c.* Probos qualiter intelligantur, & ſic robariam. dicit Bald. in authen. ſed nouo iure. col.2. num.10. C. de ſeru. fugi. quod ſunt iſta verba magiſtralia & intelligenda, ſecundum quod vulgus ea intelligit vt in. l. Labeo. ff. de ſupell. lega. & furtum tripliciter ſumitur pro furto improbo, improbiori, vel improbiſſimo, improbum eſt ſimplex furtum, improbius expilatæ hæreditatis, improbiſſimum eſt de quo noſter titulus loquitur, rapina, ſeu robaria & ita dicit glo. not. ſecundum Bal. vbi ſupra. quia rapina plus eſt quam furtum, vt in. l. ſi cum ereptione. ff. quod met. cauſa. nam Bart. in. l. 1. ff. de effracto. vocat raptorem improbiſſimum furem: quia furatur cum violentia. vt in. l. 1. §. ff. de incen. rui. naufr. Afflict. in conſti. Neapo. lib. 1. rubr. 76. nu. 7. Dubitatur, an pro rapina poſſit aliqua actio probata intentari? Reſpond. quod ſic, & etiam publica, vt eſt glo. vlt. ad fin. & ibi not. Bart. in. l. fin. C. vi bono. rap. & habetur in. l. infamem. ff. de publi. iudi. & tenet. l. ſi quis domo. ff. de furtis. tenet Cæpol. in. l. Marcellus. verſic. quæro vndecimo. nu. 25. ff. de verb. ſignif. vbi ponit vltra 12. quæſtiones in iſta materia rapinæ ibi videbis Caſſa. in conſuet. Burgund. fol. 38. rub. 1. §. 5. nu. 6.

¶ Quæri etiam poteſt, qua pœna ſit afficiẽdus rapiens aliquid ex naufragio. Reſpondẽdum eſt quadrupli. l. 1. in princ. ff. de incend. rui. naufrag. l. 21. titu. 9. part. 5. & in hoc quadruplo ineſt rei perſecutio. l. hoc edicto. §. 1. & ibi Bart. ff. de publican.

¶ Dubitatur circa permiſſa quæ ſit ratio Are. l. 3. §. fina. in fin. ff. de public. li. quę dicit, aliud quadruplum fiſco inferendum eſſe, & ſic videtur condemnandum in ſpecie propoſita in c quadruplũ. dic quòd actio quæ datur parti nõ datur vltra quadruplum, ſed pęna quæ fiſco applicatur, propter hoc delictũ poteſt excedere iſtud quadruplũ ſecũdũ Azo. in ſum. C. de naufragio. lib. 11. Gregor. Lopez in in l. 1. in gloſſ. 3. quem etiam videas in gloſſ. fin. titu. 9. part. 5. ex qua. l. partitæ habes, quòd iſti raptores propter dolum ſunt puniendi, corporaliter iudicis arbitrio, & intelligas, quòd iſto caſu nõ poterit imponi pęna mortis, ſi non conſuetudine recepta quamuis habeat arbitrium à lege, & idem in alijs delictis, quibus eſt pęna arbitraria, probatur ex gloſſ. in l. ſacrilegij. 2. in princip. verſic. conſiderandum. ff. ad l. Iuliam. pecula. quę ſentit. quòd pęna extraordinaria ſeu arbitraria, nõ ſit pęna mortis, & voluit idem Oldral. in l. ff. 1. de fur. & gl. in cap. Inquiſitionis. in verſic. alioquin. de accuſatio. quòd vbi pœna venit imponenda arbitrio iudicis non debet imponi ordinaria, ſed mitior & dicit Ioann. Andr. in cap. 1. de conſtitutio. quòd in his quæ ſunt commiſſa arbitrio iudicis. debet ipſe iudex ſeruare æquitatem refert Felin. in cap. quoniã frequenter. §. porro. cõ. 2. vt lite non cõteſtata Thom. Gram. conſi. 39. col. pen. nu. 11. ſed prædictis obſtat glo. ſing. in §. in ſum. de iniur. dicens. ꝙ vbi iudex habet arbitrium in pęnis imponendis, poſſet ſe extendere vſque ad finem mortis, de qua ſupra late ſum memor dixiſſe, ſed nunc dic, ſententiam illius procedere. Vbi tales erant circunſtantiæ delicti, quæ pro eo veniebat imponenda de iure communi, vel ex conſuetudine pęna mortis. ex Ioan. Imol. in d. c. Inquiſitionis. de accuſat. aſſignando intellectum ad d. gloſ. §. in ſumma cum pluribus alijs allegationibus, citatis à Tho. Gram. conſi. 39. nu. 7. & ſic concorda, & ſalua opinionẽ ſumptam ex prædict. gl. l. ſæcularij vel ſacrilegij. 2 & conſuluit, in ſpecie Alexan. conſi. 111. lib. 1. & caſus poterit eſſe, cum aliquis laicus clericum in ſacris inſidioſe vulneraſſet. in capite, aut facie, vel vapulis cecidiſſet in eccleſia dum officia diuina dixiſſet vel ſtatim poſt, vt hæc tria delicta ſcio commiſſa fuiſſe vnum aduerſus vnum portionariũ. alterum contra cantorem, alterum contra fiſcum Illuſtriſſimi. D. D. Petri Gondiſalui epiſcopi Salmãtini, & ſen tẽtias vidi, quæ pęna mortis laicis inferebant, prima executioni fuit mãdata, & furca fuit ſuſpenſus in loco commiſſi delicti ante domũ patris quia ex grauitate delicti licitum eſt pęnam aggrauari. c. fælicis. §. cæterum. de pœn. lib. 6. doctri. eſt Innoc. in cap. 1. vbi omnes. de conſti. plures quęſtiones in materia rapinę aptare in pręſ. poteris ex Sylu. Prierio in ſumma. verbo. rapina. & Brixienſ. in ſuo dictionario. eodem verbo, rapina

iſtis

Digitized by Google

iſtis latronibus & rapientibus in ſtratis, vel invijs qui robatores vulgo dicuntur etiã ſi fugiant ad ſacra non gaudent priuilegio immunitatis eccleſiæ & extrahi poſſunt ab eccleſia.c.inter alia de immunitate eccleſiæ.& idẽ dicerẽ de campſoribus, ſeu mercatoribus fallitis qui ſe eleuant cum pecunijs, & debitis, qui per leges huius regni, *son auidos los tales que ſe alcançan por ladrones y robadores publicos*, & merito propter magnam confidẽtiam, & ſecuritatem, quã eis habẽt homines tum etiã quia paria ſunt inuadere, vel retinere alienum c. ſæpe de reſtitutio. ſpoliatorũ ergo eiſdem pœnis rapientium per vim, & fraudem ſunt puniendi, nec priuilegio eccleſiaſtico immunitatis vti debẽt cum eis cõpetant verba. can. ergo & eius diſpoſitio. ¶ De latronibus publicis ſtratarum, dicit Marcus de Mantua conſi. 91. imo plus dicit quod ſic poteſt capi in eccleſia ita poteſt in eccleſia occidi. de quo vltimo dubito cum Remigio. Gonn. in tract. de immu. eccleſ. fallẽt. 2 n. 5. pag. 105. de mercatoribus fallitis tenet Boetius. deciſ. 218. num. 7. argum. tex. in authen. de mandatis princ. coll. 3. §. publicorum vero tributorum, ibi quoniam fiſcaliũ, ratio & militibus, & priuatis, ipſiſq; tẽplis & cũctis reipub. & neceſſaria. l. pœnæ. C. de exacto. tributo. lib. 10. Remigi. Gonn. in d. tract. Fallent. 38. pag. 209. quando aliquis recipit aliquid ab ſpõte ſoluẽte, & ob cauſam metus nõ cõmittit maleficium, nec robariã quia ſpontanea ſolutio omne vitium purgat. l. ſi ob turpe ff. de cond. ob turp. cauſam. Bal. con. 33. in primis conſiderandum eſt. num. 1. libro. 2. quod eſt notãdũ, quia multi ſoluunt publice ſpontaneè & non ſine metu imo propter ipſum iam ſecrete à tyranno eis incuſſum.

a ¶ *Los defendiere ſabida la verdad* Not. q̃ Dñs fortalicij, agri, ſeu territorij, tenetur de robaria ibi facta ſi fuit ſciẽs & potuit prohibere. vt delictum committatur in ſuo, vt in. l. 1. C. de falſa. monet. Panormita. dicit communem opinionem iſtam. in. c. licet colu. 2. verſi. ad ſecundum. nu. 8 de reſtitutio. ſpoliatorum, ſecus autem ſi prohibere nõ potuit, quia eſt ſine culpa. l. 1. §. is autem. ff. fami. furt. feciſſ. dicatur. Pſalm. 36. nec celaueris facientes. quo fit vt Princeps debet tenere regna ſua & terras & loca in quibus percipit emolumentum vectigalis, pedagij, & guidagij, vel gabellæ, alterius ve tributi, ſecura, etſi mercatores fuerint deprædati tenetur, addãnum. Bal. in. capit. 1. qui feu. dar. poſſ. cordi eſt recommendandum ſecundum laudẽſem, in tract. de Principibus. q. 163. vbi ſubdit quod princeps, & eius officiales ſua loca tenentes debent diligentiam adhibere contra latrones & ſtipendiarios deprædantes in vijs publicis, & eodem modo tenentur receptores, per hanc legem quam intellige data ſcientia Cuſtodis caſtellani, vel domini fortalitij, vel caſtelli. alias n. data iuſta ignorantia, quia neſciebat delictum commiſiſſe nec per literas iuſtitiæ, ſeu Principis fuit requiſitus, non eſt dicendus receptator, nec cuilibet dicenti eſſe prædonem, vel furem, ſeu delinquentem eſt adhibenda fides. glo. in. capit. 2. in verbo. audiuit. de coniugio ſeruo. quæ allegat. cõcord. tex. cum glo. in. c. quam magnum. verb. non poſſunt. 23. q. 4. ca. ſi quid. 86. diſtin. & ibi gloſ. nõ credas, quia qui cito credit vt in ſacris habetur, leuis eſt corde, nec dictum vnius inducit teſtimonium, ſed in omni cauſa teſtimonium duorum requiritur, cum in ore duorum, vel trium, ſtet omne verb. cap. in omni. de teſtib. capitul. cum eſſes. de teſtam & ſic iſta lex præſupponit ſcientiam delicti, quia in caſtello vel fortalicio fuit commiſſum delictum & receptatus delinquens in principio huius legis in illis verbis, *ſi de algun caſtillo, o caſa fuerte, o fortaleza ſe hiziere algun robo, o otro maleficio, y los que lo hizieren ſe acogieren.* &c. Caſtellum ſeu fortalitium, ſunt loca fortia ad ſe tuendos. Bartol. in rubr. C. de mota. & epidi, & ibi Pla.

maleficio: y los que lo hizieren ſe acogieren: y receptaren ala fortaleza aũque no ſeã de los que la guardan y eſtan en ella: y el alcayde los defendiere ſabida la verdad [a]. Mãdamos q̃ ſi el caſtillo fuere de algun ſeñor que el pague el robo: o la toma: o fuerça que fuere hecha. E ſi fuere Igleſia: o de ordẽ que lo pague el perlado: o la orden cuya fuere. Y las juſticias de la comarca donde eſto acaeſciere fagan peſquiſa: y ſepan la verdad. E ſi no lo hizierẽ ſeyendo requeridos y en ello fuerẽ negligentes que lo pague el de ſus bienes.

dicentur.cap.pen.de adult.Geneſ.2.hoc nunc os
ex oſsibus meis,caro &c.& Apoſto.ad Epheſios
5.mulieres viris ſuis ſuoditæ ſunt ſicut Dño,quo-
niā vir caput eſt mulieris,ſicut Chriſtus caput eſt
eccleſiæ,ipſe ſaluator corporis eius,& paulo infe
rius ait,ita & viri debēt diligere vxores ſuas vt cor
pora ſua,qui vxorē ſuam diligit , ſeipſum diligit.
nemo vnquā carnē ſuam odio habuit , ſed nutrit,
& fouet eam,ſicut & Chriſtus eccleſiam quia mē
bra ſumus corporis eius,de carne eius & de oſsibus
eius propter hoc relinquet homo patrem & ma-
trem ſuam , & adhærebit vxori ſuæ & erunt duo
in carne vna , ſi ergo maritus & vxor cenſentur
vnum corpus & non diuerſum cap.debitum.debi
gam.c.gaudemus de diuort.capi.de nuptis.31.q.2
cap.Agatoſa in fin.27.q.2.hinc dicitur mariti. &
vxoris vna domus.l.1.§.ſi ver.ff.ad Syllanian.itē
vna ſocietas diuinæ & humanæ domus. l. aduer-
ſus.C.de crim.expil.hære. l. 1. rerum amot. ideo
dicitur ꝙ maritus & vxor debent eſſe participes
bonæ,& malæ fortunæ alterutrius.l.ſi cum dotē.
§.ſi maritus,& ibi.doct.ff.ſoluto matri.Bald.in.l.
vbi adhuc.3.colū.C.de iure dot.& de hac vnitate
mariti,& vxoris multa dicit Specul. tit.de feudis
§.quoniam verſi.vigeſimo.Socin.nepos in conſi.
76.n.136.lib.1.ergo ſiue filius ſit,ſiue parter,ſiue
vxor,vel maritus ratione prædicta abſque pœna
viciſsim poſſunt receptare , quia alias ſequeretur
ꝙ ſe ipſos perdere,& ad pœnam ducere teneren-
tur,aduerſus omne ius naturale,& diuinum , quo
quis intendit conſeruare ſeipſum & non accuſare
nec odium habere contra carnem propriam,quod
grauius eſt,quam in alium inſeruire.ff.per totum
de his qui ſibi mortem conſci.& dixi in.l.9.tit.15
ſupra hoc.lib.8.præterea Michol liberauit mari-
tum ſuum Dauidem contra præceptū regis Saul.
vt patet.1.Regum.ca.19.imo vt pluribus placet,
vxor tenetur receptare maritum.Specu.in tit. de
dona.inter virum & vxorem.§.fin.Nellus in tra-
ctatu bannitorum.3.par.2.temporis.q.22.& ibi ci
tat Speculatorem vbi ſupra.& Alberi. & Angel.
ſequitur Specul.in tract.de maleficijs. part. dicto
maleficio.nu.25.fol.paruæ impreſsionis.214. Fe
lin.in.c.cū quidam nu.11.de iur.iur.Ioan. Lup. in
repeti.rubr.de dona.inter vir.& vxor.§.50.n.24
verſic.poteſt poni exēplū de marito inquiſito de
crimine capitali.fo.30.col.3.vbi plura exēpla de
ducit,nā vnus debet cōpati alterius infortunio, ſi
cut interſe dolēt mēbra corporis humani. l. ſi cū
dotē.§.ſin autē inſequiſsimo.ff.ſolu.matri.l.1.C.đ
diuort.ca.inter alia de ſentētia excōmunicationis,
nec etiā pater tenetur,ſi filiū receptauerit etiā in
crimine grauiſsimo,ab ipſo filio commiſſo,etſi ei
dederit,pecuniā,famulū & equū,ad ipſius libera-
tionē,tū quia natura idē ſunt & carne.l.ne cū ſer-
uo.ff.de furt.tū quia vnicuiq; licitū eſt redimere
propriū ſanguinē,& natura princeps omnium hu
manarū legū id ſuadet. ex quo iudices curiarum
quos peſquiſidores dicimus,qui ſunt deuoratores
hominū,& pecuniarū,qui aliqñ fecerūt cōdēna-
tionē patri receptatorium filij fuerunt à ſupremis
iudicibus cōdēnati ad reddendā pœnā pecuniariā
patri & omnia dāna,& intereſſe & expēſas,quas
hac occaſione fecit,& iuſtiſsime & ita ſeruatur in
practica apud ſupremos cōſiliarios regios,q ſem-
per habent iura,& ęquitatē in frōte.Dixi in part.
1.quæſtionū.q.207.incipie. Titius incarceratus
videlicet fuiſſe,qa paternō tenetur ſoluere pœnā
pecuniariā pro delicto filij,etiā ex bonis , quæ ꝓ
legitima parte filio deberētur gl.Panor. & cōmu
nis in.c.2.de deli.puero.Bart.per tex.ibi.in.l. 1.§.
ſi impuberi.ff.de coll.bon.Bal in.l.ſi qua pœn.ff.
de his quæ ſunt ſui cōmunē fatetur Couar.libr.2.
Varia.reſo.c.8.nu.7. Vbi vide. Quæritur præter
ea vtrū idem dicendū ſit in receptatore delinquē
tis,qui ei eſt cōſanguineus intra quartū gradū cō
ſanguinitatis?quid etiā in amico ſocietate,& ami-
citia magna coniuncto delinquenti,an ex his cau
ſis,liberentur,à pœna receptatorū. ¶ Videtur ꝙ
eo ipſo,quod apparet receptatū conſanguineum
eſſe receptantis,vel maxima amicitia coniūctus,
quæ loco ſanguinis habetur,cū amici ſint vna ani
ma in duobus,corporibus diuiſa debet receptans à
pœna liberari quia fuit abſq; dolo redimēdo pro
priū ſanguinē & faciēdo id,qđ natura inſita in cor
dibus hominū ſuadet,& eius calore,& lege motus
igitur erit ſine culpa,tū etiā quia ſi nō feciſſet fuiſ
ſet delinquēs punitus in maximā iniuriā, & infa-
miā.ipſius,& totius generis forte quia ex qualita
te delicti pœna deberet eſſe cū infamia puniti &
in cōſanguineorū opprobriū cōuerteretur. ergo
cū licitū ſit ſuo pudori parcere,& cōſeruare hono
rē amiſsio cuius morti naturali præponit vt ſupra
ſæpius notatū eſt,& adde.Tho.Gram.voto.17.ſ.
n.6.fol.1.233.ergo pari ratione.ſicut eſt licitū re
dimere vitā naturalē & mortalē , ſine qua nullus
viuēs dici pōt,ſed mortuus cū ſit eadē & nō diuer
ſa ratio infamis loco mortui habetur.gloſſ.1.in.c.
vno delegatorū ibi,idē eſſet ſi aliter efficiatur in-
famis ſupra.de reſc.ſcitatus &c.tex.in.l.iuxta.ff.
de manu.& vind.egregia,& notāda.l.4.ti.13.par.
2.& honor omni cōmodo pecuniario præponen
dus eſt.l.miles.§.ſocer & ibi notat Angel.co.2.ff.
de adult.l.Iulian⁹.ff.ſiqs omni cauſa. teſtam. & q
negligit famā crudelis eſt.c.nolo.12.q.1.c.cū pro
næ ibi glo.verb.infamiā de priuileg.lib.6. Alber.
in.l.ſi qui aduocatorū nu.1.C.de poſtul.Guilliel.
Benedi.in.rep.c.Raynut.verb.mortuo.1.n.315.
đ teſtamētis vbi multa cōgerit Fernā.Micha.li.1
illauri quæſtio.cap.11.numer.7.vbi agit de quæ-
ſtione,

ſtione, an homo ſit dominus ſui honoris quem vide, ſed infamia afflicto, & iniuria mei conſanguinei, meus eſt dolor. l. 1. & l. 2. de lib. cauſ. quas retuli in l. 5. gloſſ. 1. titu. 9. lib. 4. ordinam. ergo receptando conſanguineum cum ſit ipſe in cauſa prima conſeruationis ſui honoris quæ eſt perferenda. l. præſes. C. de ſeru. & aqua. non erit puniendus pro receptione. l. 2. ff. de recepta. Matthæ. de Afflict. lib. 1. feud. cap. 1. §. etſi clientulus. colū. a num. 17. de alienatio. feudo. vbi à numer. præced. 11. col. 2. verſ. 5. nota quod licet vaſſallus ponit multa permiſſa ratione conſanguinitatis, quæ alias non permitterentur, quē vide per diſcurſum 4. columna. nam ſunt neceſſaria, ſic ergo receptās conſanguineum non eſt puniendus ſaltem ordinaria pœna ſed leuiori cum ſit abſque dolo, cum vinculum naturale poſitiuo ſit præferendum, nēpe conſeruatio ſui ipſius reſpectu honoris, & amicitiæ. Sicut fecit Ionathas Dauidi celando eum à Saule Rege. 1. reg. ca. 19 & 20. & ſic infertur vt ſupra dixi. idem dicendum eſſe de amico maxima amicitia coniuncto delinquenti ex his, quę de amicitia tradit Barba. in capit. cum. M. de conſt. & Segur. in repe. l. imperator numero. 17. & ibi ad eum cumulata in meis annotatio. ff. ad Trebellianum. Guiliel. Benedict. in rep. cap. Raynutius, verb. teſtamentum. 3. de teſtam. num. 46. Iaſ. conſil. 70. colum. fin. lib. 1. Plaza de delictis. cap. 43. numero primo. cum ſeq. 7. ampliſsime Andr. Tiraquellus de pœnis temperand. cauſa. 22. concludens non eſſe peccandum propter amicum ſi tamen peccaueris ob id ſolum, vt ſaluti eius conſulas, non tam ſeuere, crimen tale puniendum eſſe, quam ſi extranei cauſa id ipſum admiſeris, quia amicitia præfertur fraternitati, & conſanguinitati, vt ait D. Ambroſi. plerunque amiciſe potius beneuolentiæ quiſque committit, quam fratris neceſsitudini, & Valerius Maximus libr. quarto. titul. 7. de amicitia in hæc verba exorditur, contemplemur nunc amicitiæ vinculum, potens & præualidum, neque vlla ex parte ſanguinis, viribus inferius, hoc etiā certius, & exploratius quia illud naſcendi fortuitum opus, hoc vniuſcuiuſque ſolido iudicio inchoata voluntas contrahit. & Cicer. lib. 1. officio. ſanguinis (inquit) coniunctio, & beneuolentia deuincit charitate homines magnū eſt enim habere monumenta maiorum eiſdemq; vti ſacris, ſepulchra habere communia: ſed omniū ſocietatum nulla præſtantior eſt nulla firmior, quam cum viri boni moribus ſimiles ſunt familiaritate coniuncti, & ſocietas dicitur fraternitas Iaſ. in l. apertiſsimi. col. 3. C. de iud. l. nemo. §. qui frater. ff. de hær. inſtituē. & Prou. 18. dicitur, vir amicabilis ad ſocietatem, magis amicus erit quam frater & amicitiā in ordine ſcripturæ apud iuriſcōſultos reperimus neceſsitudine prælatā. l. ſi ſeru' pluriū. §. fin. ibi legatarij charitas. & neceſsitudo. ff. de leg. 1. & in l. Theopompus. in illis verbis, amici mei & cognati. ff. de dot. prælegat. l. ſed ſi plures. §. in arrogato, in fin. ibi amicos, vel cognatus. ff. de vulg. & pup. l. affectionis. ibi amicos vel neceſſarios, ff. de don. ſenſit Panor. in c. fin. ad fin. de poſtulan. notās ex dicto Vincent. ꝙ ibi propinquitas præfertur amicitiæ, quaſi dicat ſecos eſſe alibi, vnde Heſiod. ſed nequā germanus quiſq; eſt æquā dus amori & Diu. Tho. in opuſculo, quod ſcripſit de dilectio. Dei, & proximi ſimpliciter aſſerit amicitiā cōſanguinitati præponderari, igitur amicum reuelans eſſet alter Iudas, & tenetur amicū magis quā aliū defendere, & à receptationis pœna excuſatur, & etiā ſi bannitus ſit. Alex. conſi. 144. poſt reditū col. 2. n. 10. lib. 2. per. l. fin. ff. de receptatoribus. gl. receptauerit. in. c. fœlicis de pœn. lib. 6.

¶Quid autē erit de receptante delinquētem poſt bonum iudicis, vt fieri ſolet facta informatione delicti in proceſſum? reſpondeo ꝙ ex receptatione nō erit puniēdus ignorās illū fuiſſe bannitū aut à iudice prohibitū ne ab aliquo præſidiū recipiat, arg. l. 1. ff. de recepta Matthæ. Afflict. in conſtitu. Neapo. lib. 2. Rub. 3. verſi. 20. nota ex tex. ibi receptatores. n. 85. poſt And. Iſerniā, ibi & ignorātia & bona fides præſumitur niſi probetur contrariū. l. veri⁹. ff. de probat. gl. in. l. 1. ff. de receptatoribus. tex. in. l. ſuper ſeruis in illis verbis & ſuā ignorātiā eo ꝙ cōtrariū minime probatur oſtēdere, vbi gl. plura iura citat. C. qui mil. poſſ. vel non lib. 12. Seg. in rep. l. 1. §. ſi vir. n. 89. ff. de verb. obli. probabitur ergo iuramēto receptātis, cū pēdeat ſciētia vel ignorātia ab eius animo. c. ſi vero. 2. de ſenten. excom. gl. in. c. ſignifi. 1. de homi. Rota. antiq. deciſ. 493. gl. in. §. nanq; ſicut vbi angel. & Iaſ. inſti. de actio gl. in. l. atqui natura. §. cū me abſente. ff. de neg. geſt. Hippoly. in repe. rub. ff. de fidei iuſſo. n. 41. & Exod. c. 22. ſi quis inquit cōmendauerit &c. & ita procedit. l. 1. C. de his qui latr. occultau. & probat. l. 2. §. dominij eo. tit. in illis verbis. ſi præſentes & ſcientes vltro non obtulerint nocētes, vel admoniti eos exhibere detulerint, nā Dūs quidē poſſeſsionis Dño ſeruabitur procurator, ſeu primates perpetuo exilio ſubiacebūt. facit. l. 4. ibi. *le dieſſe ayuda a ſabiendas*. tit. 14. par. 7. l. 5. tit. 26. eadē par. quæ loquitur in receptāte hęreticū. & reqrit, ſciētiā dicēs. *ninguno de ellos ſea oſado de reſcebir a ſabiendas*. &c. & l. 6. eod. tit. & probat iſta regia lex. ibi. *y el alcalde los defendiere ſabida la verdad*. ergo ſi ei nō cōſtaſſet delinquentē eſſe per informationē iudicis requirentis nō tenētur ei credere vt ſupra habitū eſt, alias noli æmulari in malignantibus, nec zelaueris facientes iniquitatem: Pſal. 36. & adde. gl. 1. in l. 2. infra eod. titul.

¶ *Lex Secunda.*

Digitized by Google

¶ *Lex Secunda.*

¶ *Defendieren.* Scilicet ſcienter, & moniti à iudice competenti ad quem ſpectat puniri talem delinquentem non alias ex hac. l. 2, & l. fin. cap. de his qui latro. occultau. & ex notatis in. l. 1. ſupra eod. titulo nono. libro ſexto. ordinament. ſupra. & ſingul. l. vndecima. in legibus confraternitatis. quæ eſt expendenda & obſeruanda ad huius. l. interpretationem. ſingul. l. trigeſimaſeptima. ibi. *ſeyendole prouado que lo ſabia quando lo recibio en ſu caſa.* titulo decimo nono. infra eod. libro octauo. ordin. quam ſingul. dicit Anendo nius de mandatis regum. 2. parti. capitulo ſeptimo. numero vndecimo. quamnis corrupte citet. 37.

¶ *Ley. II. Que ſi los alcaydes no dieren los malfechores ſean cercados y derribadas las fortalezas.*

¶ El Rey dõ Alonſo en Soria.

¶ El miſmo en Valladolid año de mil. ccc. lxxxviij.

ORdenamosque qualquier, o qualeſquier ſeñores de fortalezas o alcaydes de caſtillos que defendieren [a] a los que matan: fieren: o roban: o lleuã mugeres, caſadas, o deſpoſadas: o otras mugeres por fuerça: o fazen otros maleficios de que merecen pena corporal en los cuerpos. Si ſeyendo requeridos por los alcaldes, o juezes q̃ han de cumplir juſticia para que entreguen los malfechores y robos: y no los quiſieren entregar para que ſe faga dellos juſticia. Mandamos al nueſtro adelãtado de la tierra: y a las nueſtras juſticias donde fuere la dicha fortaleza y caſtillo, o caſa fuerte o alcaçar q̃ requieran a los ſeñores y alcaydes dellas que les entreguẽ los dichos

¶ *Iuſticias ſeyendo certificados.* Nota caſum in quo domus, vel fortalitium debet deſtrui propter delictum, eſt text. in authen. de pace tenenda, & iur. firm. §. receptatoribus. alium caſum in. l. 14. in legibus confraternitatis, alium caſum. in. l. 6. titulo vigeſimo ſeptimo. part. ſecunda. & ibi Grego. Lopez verb. *ſus caſas.* aliumin. l. prima. titulo decimo. libro. 4. ordinamen. & ibi dixi in gloſſa ſecunda. alium in cap. fœlicis de pœnis libro ſexto. ibi fiant habitationes eorum deſertæ, & vt non ſit, qui eos inhabitet, dentur cuncta ipſius ædificia in ruinam & vt perpetuæ notam infamiæ perpetua ruina teſtetur, nullo tempore reparentur & ſic eadem pœna imponitur committenti crimen læſæ maieſtatis, Matthæ. de Afflict. in capitulo primo. quæ ſunt regalia, in verb. & bona committentium numer. trigeſimoſeptimo. libro tertio. feudorum. fo. 185. columna quarta. qui extendit pœnam dict. capi. fœlicis ad crimen læſæ maieſtatis, & quod de conſuetudine ſeruatur & Anto. Gomet. in tract. delictorum. capitulo primo. numer. 11. verſic. hodie, tamen in noſtro regno tenet Albe. in. l. ſi is cumquo. ff. com. diuidun. & eſt expreſſa lex. 6. titul. 27. partita ſecunda. Hieronymus Gigas. de cri. læſæ maieſtatis pagin. 317. quæſtion. 35. 36. & 37. plura ſcripſit in materia, Lucas de pœn. in. l. quiſquis columna ſecunda. verſi. verum autem in tali crimine. C. de pet. bon. ſubla. libro decimo. vbi dicit nullа. l. cautum reperire domum committentis crimen læſæ maieſtatis dirui debere ſed id fieri, æquiſſimum eſſe in deteſtationem huius criminis, blaſphemus, enim tali pœna afficiebatur. capi. quando. verſi. Nabuchodonoſor. 23. quæſtione quarta. idem de eo, qui cardinalem interfecit. dict. ca. fœlicis de pœnis libr. 6. columna quarta. ad med. & cap. 17. nume. 7. verſi. & primo idem de eo qui pacem tenere & iurare noluit, vt in titul. de pace iuram. firm. §. præterea bona, procedi enim debet in his criminibus, de ſimilibus ad ſimilia. l. famoſi. ad fin. ibi ad exemplum legis Iuliæ. ff. ad legem Iuliam maieſta. idem tenuit Matthæ. de Afflict. in ca. 1. §. & bona committentium, nu. 37. in titulo, quæ ſint regalia vbi dixit q̃ domus eius, qui commiſit crimen læſæ maieſtatis deſtruenda eſt fundamẽtaliter, ſubdẽs q̃ hæc noua pœna impoſita per tex. in. d. c. fœlicis & atteſtatur ſe vidiſſe quod dã

editũ

Digitized by Google

malfechores y a las mugeres y a los q̃ las leuarō y a los robos pa q̃ ſe faga lo q̃ fuere juſticia y derecho y ſinolos quiſierē entregar. Mandamos al dicho adelantado y juſticias ſeyēdo certificados por teſtimonio de eſcriuano publico delo ſuſodicho q̃ vayā a la dicha fortaleza: y la tomē y la derriben porque ſea exēplo y caſtigo que otros no ſe atreuā a fazer lo ſemejante.

edictum regis Ludouici & reginæ Ioannæ primę de morte doctoris Andreæ de Iſernia conſiliarij tunc regij, qui in ciuitate Neapolis occiſus eſt in veſpere cuiuſdam diei. 2. Octobris anno Chriſtianæ redemptionis. 1353. & eius occiſores damnati fuerunt ad pœnam mortis confiſcationis bonorum & quod eorum domus deſtruerentur, ſed ſalua eius æſtimatione dic quod non eſt noua pœna, vt per dictas leges partitæ conſtat, tum etiam ex antiqua Romanorum, vt legitur apud Plinium minorem in ſuo libello de viris illuſtribus, vbi dixit quod Quintus Dictator effectus. Sp. Melium à Seruilio Hala magiſtro equitum occidi iuſsit & illius domum ſolo æquari, ex eo quod regnum affectauit, id proculdubio maieſtatis crimen erat, vt de Digantibus ſcriptum legimus hoc carmine. Affectaſſe ferunt regnum cœleſte Gigantes. ¶ Legimus & in Venetorum hiſtorijs, quod Marinus Faletro Dux deprehenſus cum quibuſdam plebis conſpiraſſe, vt ex ciuitatis duce cuius temperata eſt poteſtas tyrannide ciuitatem occuparent, qui captus à Senatu iuſſus eſt capite multari eiuſque ædes ſolo æquatæ. Idque in noſtra Hiſpania ſeruatur in criminibus, quæ committuntur contra regem & Deum ſeminatur terra ſale vt conſtat apud Ioſephum. libro quinto. antiquitat. cap. 11. pagin. 259. Dubium eſt vtrum domus deſtructa & ſubiecta aratro cū ſale vt moris eſt in noſtra Hiſpania, poſsit reędificari ſine licentia Principis? videtur quod non ex capit. fœlicis de pœn. libro ſexto. &. l. 6. titul. 13. par. 2. l. ſeruus vbi Cyn. Bart. Bald. & Salyce. C. de pœnis Felin. in cap. ex literis. numero vndecimo. verſi. 2. concluſio, diſpoſitio pœnalis. de conſtitu. Philip. Frācus in dict. capitu. fœlicis columna prima. verſic. Vltimo nota, nume. tertio. Alber. Brun. in tract. de refectio. verſicul. 2. concluſio ſit. num. 19. in. 11 volumine. tract. diuerſorum, ſecundum impreſſ. Ludug. anni. 1554.. Sed eſt dubium domus delinquentis eſt communis cum alio qui crimen non commiſit, an ſit diruenda in præiudicium ſocij, videtur dicendum quod non, quia innocens non debet puniri pro ſocio, imo ratione connexitatis & indiuiduitatis tota domus debet manere incolumis. argu. tex. in. l. ſi communem. ff. quemadmo. ſerui. amittant. cap. vna ſententia de appellationibus & quæ dixi in titulo. 1. de iudicijs in rub. columna.. 743. verſic. quæro, cæptum eſt iudicium. lib. 3. ordin. & Marc. de Mantua ſing. 276. & quæ tradit Anto. Corſetus in ſuis ſingul. verſi. communitas duo fratres vbi plura ſcribit, & tenet quod domus communis propter delictū ſocij non debet deſtrui, ſed pœna ſit commutāda in alia argu. eorum quæ notantur in. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infam, & per cōſequens domus non eſt deſtruenda, & hāc opinionem æquiorem & communiorem & tenendam firmāt Corſet. in dict. ſing. communitas & faciunt quæ adduxi ad Segur. in tract. de bonis lucratis conſtā. matri. inter marit. & vxo. nume. 26. quam totam additionem tranſcripſit Gabriel Saray. citando prædictum locum Seguræ in ſuis additis, ad Anto. Corſet: in dict. ſingul. communitas. in addi. incipi. idem tenet Iaſo. in. l. 1. C. de tranſact. fol. 589. columna prima. melius agit de hac quæſtione ſubijciens optimam diſtinctionem Bar. in l. Atheius. §. de eo opere. verſicu. hoc facit ad quęſtionem quæ antiquitus mota fuit. ff. de aqua pluuia arcenda, & ibi habes duas additiones. Si igitur domus eſſet communis vel pars inferior ſocij delinquentis cum non delinquente, innocens non debet priuari ſuo iure propter rebellem facit. l. 77. Tauri, & not. Hieron. Gigas in tract. lęſæ maieſtatis libro ſecundo. quæſtione trigeſimaſeptima. & quid de vxore, an ratione ſuæ dotis poſsit impedire deſtructionem domus mariti. Vide per eūdem Hieronymum Gigantem vbi ſupra. quæſtione. 36. etſi deſtruatur propter culpam ſocij ſocius contra quem habebit actionem ad damnum recuperandum? Vid. Segur. in dict. tractat. de bonis lucratis conſtant. matrimonio, & Hierony. Gigant. dicta quæſtione trigeſimaſeptima. reſolutiue dicerem, aut fiſcus fuit delinquentis vniuerſalis ſucceſſor propter crimen lęſæ maieſtatis, ſeu hæreſis, aut in aliqua parte, vel in pœna domus præcipitur deſtrui abſque confiſcatione aliorum

Digitized by Google

aliorum bonorum, quæ ſuperſunt etiam deſtructa domo ad ſatisfactionem creditorum, in primo caſu tenetur fiſcus, in. 2. etiam ſi alia bona non ſuperſunt, quia pœna ſine damno tertij cui ius eſt prius quæſitum, eſt intelligenda in vltimo caſu, reuertitur ad delinquentem cuius occaſione fuit damnificatus ſocius, cum habeat alia bona vnde ſatiſfacere poſsit & hæc videtur optima diſtinctio, & iam vidi in pract. quia præceptum principis, legis, ſeu ſtatuti debent intelligi ſine damno alterius. capit. quamuis de reſc. libr. 6. l. 2. ff. ne quis in loco publico in. §. merito.

¶ *Ley. III. Que los lugares y fortalezas de las ciudades y villas ſean reſtituydos por los tomadores*

¶ El Rey don Alonſo en Valladolid quando cumplio quinze años.

Porque algunas perſonas en los tiempos paſſados con muy grande oſadia y atreuimiento tomaron y ſe alçaron con algunos caſtillos y fortalezas y con algunas aldeas y terminos d̃ nueſtras ciudades y villas y lugares de nueſtra corona real: los tienẽ forçados y robados. Nueſtra merced y volũtad es q̃ luego ſean requeridos por nr̃as cartas los q̃ aſsi los tomaron y tienen. E ſi no los quiſierẽ luego dexar o deſamparar libre y deſembargadamente ſe faga proceſſo cõtra ellos por derecho. Y eſto miſmo mandamos y ordenamos de los que ſe alçaren: y tomarẽ deſde aqui adelante las dichas fortalezas y aldeas y terminos. Pero q̃ ſi algunos los tienẽ con algun titulo derecho parezcã a lo moſtrar ante nos y nos lo oyremos.

¶ *Lex Tertia.*

a ¶ *Tienen con algun titulo derecho.* Nota q̃ poſſeſſor caſtelli vel fortalitij tenetur oſtendere titulum ſuæ poſſeſsionis cum ſit præſumptio contra eum quod ſit intruſus per vim & in præiudicium regni & regis, ex eo enim quod eſt prohibita conſtructio fortalitiorum ſine licentia ſpeciali Principis & in loco proprio. l. trigeſima ſecũda. titulo decimooctauo. part. ſecunda. l. 58. capitulo vigeſimotertio. lib. pragmat. 46. Tauri. l. ſeptima. titulo ſeptimo. libro quarto. ſuper ordina. vbi dixi & l. decima. infra hoc titulo. cum ergo licentia requiratur niſi appareat, princeps poterit talẽ poſſeſſorem expellere nec ipſe poterit recuſare oſtendere titulum principi. ſicut clericus. titulum beneficij prælato, & ad eius inſtantiam ex gloſ. in reg. beneficium. de regu. iuris libro ſexto. in verb. licite. in verſi. poteſt dici primam partem veram. eſt tex. de præbend. ca. dilecto. vbi lis verſabatur inter epiſcopum, & cancellarium ad officium cuius competebat remouere iniuſtos detentores, vt oſtenderent titulos præbendarum ſeu dignitatum capit. ex frequentibus. de inſti. & capitulo. ordinarij de officio ordinarij libro ſexto. gloſſ. pragmaticæ ſanctio. gallicanæ titulo de pacifi poſſeſſo. verb. moleſtari. folio. 294. columna ſecunda. & ibi in. §. ordinarij. verbo. inquirant. fol. 306. columna prima. nota. Panormitan. in capitulo licet. numero vigeſimo ſecundo. de ſimo. Aymon Crauette conſi. 258. numero decimotertio. libro ſecundo. & Conciliũ Trident. ſub Paulo. tertio. ſeſsio. ſeptima. capitulo quinto: ſi ergo prælatus poteſt inquirere de titulis ſuorum clericorum, vt iuſte poſsideant beneficia eccleſiaſtica, ne illa habeant per intruſionem, hoc eſt ſine licentia, & approbatione papæ vel, prælati ad quem ſpectat prouiſio & collatio beneficij, & princeps id facere non poteſt, cum intruſus nullo tempore poteſt purgare vitium intruſionis. Felinus in capitulo in noſtra collatione octaua. corollario ſecundo. de reſcriptis. cum ſit occupatio iniuſta ſcienter. ex Panormitano in capitulo. quia diuerſitatem numero ſecundo. de conceſsione præbendæ. Milis in repertori. verbo. intruſus. capitulo cum iam dudum ibi, intruſionis. de præbendis. capitulo cum qui. eodem. titulo. libro ſexto. tamẽ ad excludendum

dendum alium pręter prælatum ſufficit, q̃ habeat coloratum, & iuſtificatum ingreſſum cum poſſeſſione pacifica triennali. ex reg. Inno. 8. cancellariæ apoſtolicæ. 33. & ſic requiritur. reg. de tri. poſſeſſ. bonam fidem cum exigat titulum coloratũ. Caſſad. in reg. cancellariæ, deciſione. 29. & firmat deciſio. 11. num. 4. & illa poſſeſsio non dat titulum ſed facit ad ipſum defendendum in poſſeſsione contra alium, ne teneatur oſtendere canonicum titulum ſeu proprietatem. Fel. capit. ſicut num. 31. de re iudica. quia magnum eſt cõmodum poſſeſsionis, vt quis non teneatur in temporalibus oſtendere cauſam poſſeſsionis ſed aduerſarius eam probare debet ſi velit obtinere. l. fin. C. de rei vend. nec eſt priuandus ſua poſſeſſione etiam ſi appareat iniuſta abſque eo, quod ſit citatus, & deducit ſuum ius coram iudice, quia poteſt habere diſpenſationem à rege. ca. licet epiſcopus de præbend. lib. 6. l. fin. C. ſi per vim, vel alio modo. l. meminerint. C. vnde vi. Barb. in additionibus ad Bald. in. l. 2. C. ſi propter. publi. penſ. Felinus in. ca. fin. numer. 24. de præſc. & in. ca. cum olim. num. 11. de re iud in. c. 2. de ſimo. Philip. Deci. in. l. ſi pacto quo pœnam col. 2. num. 4. de pact. Ludo. Roma. cõſi. 158. col. 1. & ſingul. 766. poſſeſſio etiam. Rota antiq. deciſi. 70. nu. 1. Roch. Curtius de iure patronatus. verbo. honorificum. q. 53. & 54. Decius conſi. 191. colu. 3. verb. venio ad ſecundum Hippo. ſingular. 195. Panor. in. c. cum noſtris num. 19. de conceſſ. præbend. ſi ergo iniuſto poſſeſſori non eſt auferenda poſſeſsio eo non vocato, per præmiſſa. & ſine cauſę cognitione. Pan. in. c. de cætero. col. 4. nu. 7. de re iud. merito hanc ſententiam voluit probare Rex catholicus Fernãdus poſt regem Illefonſum in hac lege dicendo. *Pero ſi algunos los tienen con titulo derecho &c.* Et ad de. l. fin. titul. 2. lib. 4. ordin. ſupra vbi defenditur ne nobiles adinuicem ſe per vim expolient fortalitijs, ſeu caſtellis. Quæritur an Caſtella, & fortalitia conſtrui poſſent in proprio loco & maxime in confinibus territorij? dic vt dixi in. l. 1. titul. 7. Lib. 4. ordina. ſupra optime declarat Matthæ. de Afflict. quod non liceat caſtella turres vel caſtra ædificare ſine licentia regis in locis dominij Principis, & quando in ſolo proprio. & quando non in rubr. 29. de nouis ædificijs notab. 4. numer. 3. vbi multa ponit, quæ ſunt in præſ. annotanda.

¶ Ley. IIII. Que ſe faga proceſſo contra los alcaydes y ſeñores delos caſtillos ſobre los males que dellos ſe hizieren.

¶ Idem. En Madrid.

OTroſi porq̃ delos caſtillos y caſas fuertes que algunos tienen ſe han hecho y fazẽ algunos robos y males a. Mãdamos que ſe faga proceſſo aſsi contra los ſeñores de los tales caſtillos y caſas fuertes como contra aq̃llos que los tuuieren por ellos en tal manera q̃ emienden y paguẽ los daños y males q̃ hizieren. Y q̃ las nr̃as juſticias cõ toda diligencia hagan los dichos proceſſos.

¶ Lex Quarta.

a *¶ Robos y males.* Ad regẽ. enim ſpectat ſubditos ab omni damno & ſtrage tyrãnorum ſecuros facere, ne ab ipſis ſeu ab alijs in perſonis, vel rebus, damna, neque iniuriæ inferãtur. l. congruit. ff. de offic. præſidis. l. 5. ti. 13. libr. 2. ſupra. & ſemper remouenda eſt occaſio ad malum. l. vni. §. ſed ne, C. de lat. lib. Tollen. Affli. lib. 1. Neapol. cõſt. rub. 9. nu. 1. dixi. in glo. *los defendiere.* in. l. 1. ſupra. iſto tit. 16. lib. 8. ordina. & pro pace conſeruanda reipub. licet principibus à ſubditis gabellas, & alia tributa recipere, vt habetur in. 7. volumine tract. fol. 82. nu. 100. qui eſt Ioan. Neuizan. in ſylua nupti. libr. 5. & inter conſilia Alberti Brunij. conſi. 12. partes. fol. 1. vnde dicuntur ſocij furum niſi prouideant & impediant oppreſſiones & tenentur ad reſtitutionem Iſai. 1. & 52. frater Ludouic. in tract. de veritate contritionis. fol. 136. de prima circunſtantia perſonæ, quia criminum patientia proxima conſenſui eſt. Petrarch. Epiſtol. 91. & error cui non reſiſtitur approbatur. late Buſt. in Roſario. libro. 1. litera. N. & dicit Hippol. in. l. nihil intereſt. ff. de ſicar. quod princeps tenetur parti ad intereſſe de iniuſtitia facta p iudicem. Ioan. Neuizan. vbi ſupra. fol. 83. colũ. 1. ſic ergo princeps obuiat in præſenti lege malitijs dominorum Caſtellorum eorumque loca tenentium cum pœna in verſic. mandamos. & damni cauſam præſtantes quocunque modo tenentur læſis crimiualiter. & ad pœnas ciuiles & criminales. & intereſſe, & damnum paſsis. l. 1. & l. 4. ad legem Iuliam maieſta. l. qui. ſeruo. lex. in furti. §. 1. & ſeq. & l. ſi pignore. §. penul. ff. de furtis. l. vn. C. de rapinis. ver. 1. §. interdum inſtitu. de oblig. quę

ex ma-

ex maleſi.cap.fin.de exceſſ.præla.ibi temere violauit verum etiam induxit alios &c. Ioan. de terra Rubea.in tract. contra rebelles ſuorum regum in.3.tracta.artic.10.verſic.octaua cõcluſio.fo. 98. colum.3.& ibi additio in parte ad intereſſe ergo.

¶ Ley.V. Delos que roban en los caminos.

¶ Idem. ¶ En Alcala.

LOs caminos caudales: aſſi los q̃ van a ſanctiago : como de vna ciudad a otra: y de vna villa a otra : y los mercados y ferias, deuen ſer guardados y amparados. Porende defendemos que perſona alguna no ſea oſada de hazer en los dichos caminos fuerças ni robos a: y qualquier que las hiziere allende de las penas que deue padeſcer por derecho: caya y incurra en pena de ſeyſcientos mara-

Cum ad regis officium proprium ſit per ſuam iuſtitiam deprimere malos. & exaltare bonos. capit. reg. 23. q.5. defendere oppreſſos, & viduas pupillosque tutari. capit. adminiſtratores. 23. q. 5. tradit antonius Corſ. in libr. de poteſtate & excellentia regis. q.32. Ioan. de terra Rubea vbi ſupra.§. an autem verſi. prima concluſ.fol. 100. colum. 2. & ibi additio verbo. propriũ eſt. vbi habes quod ſit regum officium igitur bene facit noſter princeps hæc præueniendo cum ſit Dominus & protector regni quantum ad veram & iuridicam protectionem,& curam,& adminiſtrationem iuſtitiæ,non alias cum ſit Chriſti vicarius in temporalibus,vt dixi in prooemi, quæſt. ſupra in prima parte.quæſtio.1.& quod Dominus villę vel agri.in quo commiſſa eſt robaria,vel communitas teneatur ſatisfacere damnum de ſuis bonis, ſi rapinam committens non inueniatur, vel bona eius non ſatisfaciant,ad ſatisfactionem. optima.l. 4.titul.7.part.5.& ibi Gregorius Lupus in verb. *el concejo.*& in verb.*ſo cuyo ſeñorio.*l.fin.tit. 13.lib. 2.ordinam.l.76.in legibus ſtyli.l.17.incipiẽt. *mandan los Reyes.*& ibi Grego.Lup.in gloſſ.2.titu.18. par.3.Iſerni in.capi.1.verb.vectigalia titulo.quæ ſint regali.& Bald.de pace iur firm. §. conuenticulas.

¶ Lex. *Quinta.*

uedis b para la nueſtra camara.

¶ Ley. VI. *So color de repreſarias o de execuciones de deudas no ſe fagan robos.*

¶ El Rey y Reyna.

MAndamos que por quanto algunas perſonas c con grande oſadia y atreuimiento ſo color de hazer prendas y repreſarias hazẽ muchos robos y deſpojos diziendo tener carta executoria y no tan ſolamente cõ ella: mas diziendo q̃ alguna perſona, o cõcejo, o ſeñor del le deue alguna coſa: por ſolamẽte algun requerimiẽto de algũ alcalde o perſona: para q̃ le faga luego pagar ſin guardar forma ni orden de juyzio: y como quiera q̃ el ſeñor

a ¶ *Fuerças ni robos.* Qui vltra pœnam corporalem poſitã à iure & per leges confraternitatis, probata robaria & damno illato tenetur ad æſtimationem, quæ fuerit illius robariæ facta, iuramento damnum paſſi. l. ſi quando. C. vnde vi. l. 8. titul.3. &.l. 4. tit.7.part. 5. l. 11.tit.9.par.7. &.l.9.titul.10. ead. 7. part.&. vid.quæ dixi in glo. 1. l. 4.hoc titulo.

b ¶ *Seyſcientos marauedis.* de bona moneta & ſic de bonis morabatinis. l. 3. titul. 8.libr. 4. ordinamen.

¶ Lex *Sexta.*

c ¶ *Algunas perſonas* . Quæ ſub ſpecie boni robarias, & furta & oppreſsiones faciunt , quæ dici poſſunt ſub agni ſpecie lupum gerere & innocentes nimis affligunt , vt experientia docet , & ſic oportet malitijs hominum obuiare, nec ſub prætextu pignoris robariam,& furtum,ſeu repreſariã faciãt, vt in pręſenti lege ſanctiſsimè ſtatuitur & in.l.12.& in l.13.ti.12.lib.5.ordin.de repreſarijs. adde Bar. in tract.repreſaliarum vbi per. 18. colum.ſ materiam reſoluit. Archidia.in.c.domus.23.q.2.col.2.n.12. Innoc.in ca.olim de reſtitu.Spoliato. Domini.& Aucha.in.c.1.de pœnis lib.6.Bal.& Salicet. in authen-

Digitized by Google

then. imo ad debitum. C. de actio. & obli. & quæ tradit Tho. 2. 2. q. 40. arti. 1. vbi bellum non debet indici ſine authoritate Principis: ſed ſi aliquis velit petere exigat coram ſuperiore, ne ſibi quis dicat ius quod eſt prohibitum, eſt addendus Ioannes Andre. in reg. non debet de reg. iur. libr. 6. in mercuri. Bal. in autenti. & omni no. C. ne vxor pro marito. Soci. conſi. 120. colu. fina. verſi. & certe ex plurimis nu a mero. 21. lib. 1. vbi dicitur q tunc poſſunt concedi repreſaliæ quãdo denegatur illud quod eſt debitum, de iure gẽtium. quia hoc ſolum eſt licitũ per pugnã proſequi, cum contineat æquitatẽ faciens repreſariam propria autoritate incidit in pœnam quadruplicẽ de iure communi. in authen. vt non fiant impigno. pro alijs perſonis propria autoritate,

reydõ Enrique nueſtro hermano: defendio por las leyes que hizo en las cortes de Ocaña, y Nieua: que no ſe puſieſſen en ſus cartas executorias: ſaluo las juſticias ordinarias: y perſonas muy conoſcidas y abonadas y aun ſomos informados que los nueſtros contadores mayores dan cartas con facultad para que ſe hagã prẽdas y repreſarias: y es toda ocaſion que eſte nombre dure: y ſo eſte color ſe hazẽ grandes robos. Porẽde mandamos y defendemos a los del nueſtro cõſejo y oydores de la nueſtra audiencia: y alcaldes y otras juſticias de la nueſtra caſa y corte y chãcilleria que de aqui adelante no dẽ ni librẽ nueſtras cartas ni ſentencias ni otras prouiſiones algunas para que fagã executores: ſaluo a las juſticias ordinarias: y con muy juſta cauſa a algunas perſonas muy conoſcidas en nueſtra corte: llanas y abonadas: y defendemos q̃ ningunas ni algunas perſonas por teſtimonios q̃ tomen: ni porque digan que les es denegada la juſticia ni por robos q̃ digã que les han ſeydo fechos ni por cauſa ni color alguna no fagan prendas ni repreſarias en perſonas ni en bienes algunos en poblado ni en deſpoblado. Pero ſi alguna action y derecho tuuierẽ contra algun concejo, o perſona: o por coſa que digan que le deuen o les es obligado q̃ lo pidan primeramente por via ordinaria ante quiẽ o como deuẽ faſta auer ſentencia o obligacion de aq̃lla: y deſpues pida execucion por via ordinaria ante quien y como deua. Y el que de otra guiſa lo fiziere[a] y prendas: o re-

& cõſtitu. Neapol. rubr. 9. libro. 2. ponit medietatem bonorum ſicut iſta lex. vi. Mat. de Afflict. in. 6. nota. numero. 80.

a ¶ *El que de otra guiſa lo hiziere.* Nota pœnam contra faciẽtes propria authoritate impignorationes & repreſarias, nam amittit actionem, quam habebat ad debitum & medietatẽ bonorum cameræ Regis, & tãquam oppreſſor viarum & ſalteador publicus eſt puniẽdus, quæ pœna in practica ſeruatur, & cũ medietas bonorum cõfiſcetur veniunt iura & actiones. l. bonorum. in fin. &. l. meorũ. ff. de verb. ſigni. gl. in. l. princeps. ff. eo. matth. de Affli. in conſti. regni Siciliæ & Neapoli. rub. 9. nu. 80. verſic. Sexto not. ibi preſalias ſiue repreſalias.

Digitized by Google

o repreſarias,o toma hiziere que eſte tal pierda la deuda que dixere que lo deuen:y pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara : y fiſco : y aya pena de ſalteador y forçador publico. La qual ſea dada en qualquier lugar que pueda ſer auido. Y aquel a cuya cauſa ſe fiziere que pierda el priuilegio y la merced de que pidiere execucion : y pierda la deuda por la primera vez. Y por la ſegunda aya la pena ſuſodicha de robador. Pero porque las perſonas que tienen priuilegios y cartas ſobre eſcriptas de contadores de marauedis : o de otras coſas qualeſquier,o obligaciones que traen aparejada execucion puedan cobrar ſus deudas y no ſe les quite el remedio para las cobrar. Mandamos y ordenamos que las tales perſonas requieran a las juſticias donde eſtan los deudores que preſtamente les fagan juſticia : y ſino lo quiſieren aſsi hazer que requieran al concejo y juſticia de la tal ciudad villa o lugar para que le fagan luego adminiſtrar juſticia. E ſi aſsi no lo hizieren que las tales perſonas vengan o embien al nueſtro conſejo : y mueſtren las diligencias y con ellas le ſea dado executor llano y abonado como ſuſodicho es para que pueda fazer execucion por la tal deuda en los bienes y perſonas de los deudores y de ſus fiadores : y de la juſticia y regidores, y officiales del concejo que fueron requeridos y fueron negligentes en lo cumplir:y de otra guiſa no ſe fagan ſo las penas ſuſodichas.

¶ *Ley, VII. De la pena en que caen los caualleros o ſus hombres que roban a otros y como ſe deue fazer peſquiſa ſobre los robos.*

¶ El Rey don Enrique. II. en Toro. Año de mil ccccvj.

¶ El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccc.lxxvj.

¶ Aprouaron las hermandades y las ordenanças y leyes ſobre ellas fechas para ſeguridad de los caminos.

ORdenamos y mandamos que ſi algun cauallero:o perſona poderoſa : o ſu compaña y hombres que con ellos viuan robaren o tomaren alguna coſa contra voluntad de cuya fuere : que las nueſtras juſticias lo hagan luego pagar [a] de los bienes de los tales con el trestanto : y ſi los robadores fueren hombres de guiſa:que lo paguen con el tres tanto como dicho es y ſi bienes no tuuieren que les dé pena en los cuerpos:la que de-

¶ Lex *Septima.*

[a] ¶ *Lo hagan luego pagar.* Nota pœnam tripli, & ſupple vna cum rei nouaſſe æſtimationẽ. §. ex maleficijs. inſtitu. de actioni. l. 3. titul. 13. part. 7. in illis verbis. *la primera es pecho, ca el que roba la coſa es tenudo de la tornar con tres tanto demas de quanto podria valer la coſa e*

Digitized by Google

in pace, & abſque damno homines viuere valeant tuti ab hominibus iniquis, & non debent eſſe negligentes, alias eis erit imputandum ſi quid ſiniſtrum fieri contigerit. vt diximus in. l. 4. ſupra iſto titulo non debent ſubditi aliquod damnum, vel malum pati.

¶ *Anden de noche*. Tribuni vel milites in loco deputato ſtare debent hoc eſt in loco officij, vt expellere & terrere poſſint iniquos nocturnoſque vagantes, nec ipſi debent eſſe in ocio vel extra locum vbi poſſint adminiſtrare iuſtitiã, alias ſunt puniendi. argum. l. Tribunos. C. de re militari lib. 12. & l. inſignis. & l. prata. & vtrobiq; Bartol. C. de paſcuis publicis, vel priuat. lib. 11. l. 17. ad finem. titul. 18. par. 3. ibi. *y por eſta guarda que ha deſazer queda el Rey en precio tal auer, o tal renta. y dando le el Rey lo que con el puſiere ſi por culpa o por negligencia o engaño de aquel guardador algun daño viniere, q̃ ſea tenudo de lo pechar*. & ibi Grego. Lup. in glo. fin. glo. & doct. in l. neminem. C. de ſacroſanct. eccleſ. Bal. in cap. in cauſis in verb. nobis intrantibus de pace cõſtant. libr. feudorum. fol. 36. columna quarta. cum ſeq. repetitur in lib. iuris ciuilis, qui volumen nuncupatur.

¶ Ley. IX. *Que la juſticia haga executar las penas en los mal hechores.*

Idem.

ORdenamos q̃ las nueſtras juſticias y alcaldes de las ciudades y villas y lugares de nueſtros reynos y ſeñorios hagan y executen la nueſtra juſticia en los que la mereſcieren: y ſino la hizieren nos las mãdemos executar en ellos, como a aquellos q̃ hazẽ de pleyto age no ſuyo: ſegũ ſe cõtiene en eſte libro en el titulo d'los veedores.

¶ Lex Nona.

1 ¶ *Executar en ellos*. Concor. l. non nulli. §. fin. C. ne ſanct. baptiſm. iterē. & l. 28. vbi omnino adde ibi poſita ad hunc locum titul. 15. lib. 2. ordinament. & l. 7. titulo primo. lib. 8. ſuprà. ¶ Sed eſt dubiũ. Vtrum iudex ex cauſa paupertatis, vel ex alia iuſta poſſit minuere pœnam ſtatutam à lege. videtur dicendum iudicem ex cauſa pœnam legis in ipſa ſententia vel ante ſententiam, minuere poſſe Panormi. in cap. niſi ſpecialis de offic. delega. Innocen. in cap. dilectus de tempo. ordin. Decius in cap. at ſi clerici. §. de adulterijs. numero quarto de iudi. l. 2. ibi. *y otro ſi le pueda toller y emendar*. titu. 22. part. 3. optime Franciſcus Auileſius. in ca. prætorum. cap. 1. verb. *derechamente*. vbi ponit caſus, in quibus iudex poterit extra cauſam mitigare pœnam, legalem capitul. 36. in capitibus prætorũ ibi. *ſaluo como y quãdo de derecho ſe permite*. & ibi Franciſcus Auileſius. l. 36. titu'o. 9. libro ſexto. ordinamen. l. octaua. titulo trigeſimoprimo. part. ſeptima. ibi. *y deſpues, que los juzgadores ouieren catado acuciosamente todas eſtas coſas ſobre dichas, pueden creſcer o menguar o toller la pena ſegunt entendieren, que es guiſado, y lo deuen fazer*, & intellige cum cauſa: nam ſi abſque cauſa eſſet remiſsio faceret litem ſuam. Panor. in dict. capitul. niſi ſpecialis. de offic. delega. Greg. Lu. in. l. 8. in glo. fin. titulo. 31. par. 7. & quando nulla ſubeſt cauſa in pœna, quia delictum non minuitur ex aliqua circunſtantiã, neque aggrauatur pœna formaliter eſt imponenda vt iura præcipiunt, quia extat legis diſpoſitio, & deſſat iudicis arbitrium. vt in hac lege habetur, & in. l. 36. titulo nono. libro ſexto. ſupra in fine ibi. *Pero eſto no ſe entienda en las penas que ſpecialmẽte en eſte quaderno ſon ſtableſcidas*. ſcilicet. ſine cauſa, quia eſſet inferior. contra voluntatem Principis propria autoritate leges tollere, quod eſſe poteſt Clemen. ne Romani. de electio. ex cauſa tamen etiam lata ſententia propter paupertatem poteſt reuocare pœnam, vel muldtam. vt dixi in. l. 3. gloſſ. 1. verſi. præterea, eſt dubium vtrum pœna huius legis. titulo primo. libro tertio. ordinam. Ioann. Oroſc. in. l. omnibus num. 12. ff. ſi quis iuſdi. non obtemper. l. quarta. titulo vigeſimoſecundo. part. 3. vbi Grego. Lup. verb. pœna. vbi dicit locum habere ſiue ſit multa impoſita ratione delicti, nam imponitur pœna pro delictis, vt declarat Azo. in ſumm. C. de mod. mulcta. licet tunc impropriè dicitur multa, ſed dicitur pœna, vt ibi declarat Alberi. & in. l. illicitas. §. fin. ff. de officio. præſid. & ideo prædicta. l. quarta. part. non fuit vſa vocabulo multæ, ſed pœnæ, quia ex quo pœna delicti non eſt ordinaria & à lege ſtatuta multum reſidet eius remiſsio in arbitrio iudicis, vt declarat Bartol. in dict. §. fin. Salic. in. l. quicunque. verſic. quòd ſi ad prædictam pœnam. C. de ſerui. fugi. & tene menti prædictam legem partitæ, nam de iure communi ſecundum, doct. nõ poterat hoc fieri pœna iam per ſententiam impoſita, vt tradit Bartol. in l. prima, in principio numero decimoquarto.

quarto.ff.ſiquis ius dicen.non obtempera.vbi Iaſo.in fin.princip. & ſic per dict.l.partitæ,etiam lãta ſententia ex diſpẽſatione iudex modificat pœnã pecuniariam,exilij,vel huiuſmodi,& oſtẽditur ex late traditis à Franciſco Auileſio.in ca.1.verb. *derechamente*. in capitibus prætorum. Qui omnino eſt videndus ad deciſionem multorum dubiorum in hac re contingentium,quæ propter ſeueritatem vel ignorantiam iudicum per regulam.l.quod iuſſit.ff.de reiudicata. omittuntur contra legem charitatis, quæ conſiſtit in miſeratione proximi iuxta illud Matthæ. ſeptimo. omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis. de hoc dubio. an pœna ſtatuta poſsit à iudice ex cauſa alterari eſt late videndus Mar. Antonius. blanc. in practica criminis.§.poſtquã vidimus quæ iudicia,nu.71.par.791.& de cõmutatione pœnæ, vide plures caſus.per Ludouicum Carreri. in practi. crimin.§.homicidium.ſeptimo.numero.103.verſic.item iudex poteſt.

¶*Ley. X. Que no ſe hagan caſas fuertes en el Reyno ſin licencia del Rey.*

¶Idem.

DEfendemos que ningunas ni algunas perſonas de qualquier eſtado, o condicion que ſean no ſean oſados de hazer caſas fuertes[a] en nueſtros reynos y ſeñorios ſin nueſtra eſpecial licencia y mãdado y con acuerdo de los del nr̃o cõſejo. Y que ſi las fizierẽ q̃ les ſean luego derribadas y cayan en las otras penas por nueſtras leyes ordenadas. Y eſto porque en las dichas fortalezas no ſe acojã ni reciepten los malhechores: ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los caſtillos.

Porque de las repreſarias que ſe hazen de vnos lugares a otros: y de vnas perſonas a otras: ſe ſeguren fuerças y robos y daños: defendemos que no ſe hagan las dichas repreſarias ſegun ſe contiene en el titulo de las prendas.

Titu. XVIII.

De las remiſſiones.

¶Lex Decima.

a ¶*Caſas fuertes*. In terra Regis vel alterius Domini, vel etiam in ſolo proprio volentis conſtituere. l.7.titulo ſeptimo. libro quarto. ordinamen. l.58. capitulo vigeſimo tertio,libr.pragma. regum catholicorum.l.fin.titulo decimo octauo.par. ſecunda.l.quadrageſima ſexta.in ordinan. Tauri. l. qui cum caſtra. C. de fundis. libro vndecimo. quia per huiuſmodi ædificia, nempe fortalitia, & turres, datur anſa & materia turbationis & ſcandala de facili oriuntur, vt notat Franciſc. Auileſius in capitibus prætorum. capitulo vigeſimoſecundo. numero tertio. vbi plene de hac materia, & vt impediatur receptationis cauſa, quando aliquis delinquit, ne ſub ſpe veniæ committat delictum vt in præſenti lege diſpoſitum eſt, ibi, *y eſto porque en las dichas fortalezas no ſe acojan ni recepten los malhechores*. tum etiam propter pacem populi, quam princeps debet ſubditis & reipublic. procurare. l. Card. in Clementina. dudum. §. ſuper cathedrã.nu.9.de ſepult.quia talis pax.ſubditorũ intereſt reipu.l.congruit.ff.de officio præſidis.l.ſiquis ingenuum.§.fina.ff.de capt.Bartol. in l.ſi ambitioſa.columna quinta.ff.de decret.ab ordina.fac.& habetur illa ratio,in capitibus prætorum capitulo vigeſimoſecundo.& ibi Franciſcus Auileſius in gloſſa fin.fol. 196. columna ſecunda. & faciunt quæ ipſe notat ibi capitulo ſexto. foli. 124.columna ſecunda.verb.*pobreza*.

¶*Titulus Decimusſeptimus. De remiſsionibus.*

¶*Lex Prima.*

¶ Ley. I. Que los malhechores y deudores puedan ſer ſacados de las fortalezas, y de las villas, y lugares: aunq̃ ſean priuilegiados,

¶ El Rey don Iuan. II. en çamora, año de mil cccc xxxiij.

MAndamos que qualeſquier malhechores, o deudores puedan ſer y ſeã ſacados de qualeſquier villas y lugares y caſtillos y fortalezas aunque ſean priuilegiados; aſsi de lo realengo y ſeñorio, como de lo abadengo y maeſtrazgos y Priorazgos, y que ſean remitidos los tales malhechores a para que dellos ſe haga juſticia a las ciudades, y villas, y lugares, dõde delinqueron, o fizieron la deuda y contracto: no embargantes qualeſquier priuilegios, o execuciones que de nos, o de los

¶ Ley Prime.

a ¶ *Sean remitidos los tales malhechores.* Reus criminis eſt remittendus ad locum, in quo commiſit delictum, vt ibi pœnas patiatur, ſitque ei in pœnam & cæteris in exemplum, timoreq; pęnæ à ſimilibus delictis retrahantur & iſta eſt vera ratio deciſionis huius legis & ſimilium, quæ petunt remiſſionem nocentis ad locum, vbi fuit perpetratum delictum, ad regulam, quod debet fieri remiſsio eſt pragmat. 58. cap. 27. in capitibus pretorum. l. 1. titulo. 29. part. 7. vbi optime Grego. Lupus in gloſſa. *deuelo fazer &c.* in authenti. vt nulli iud. §. ſiquis comprehenſorum collatione. 9. l. 18. titulo primo. part. 7. l. 1. titulo primo libro ſecundo. for. leg. Dubitatur, primo quæ ſit cauſa remiſsionis? reſpondetur quia in loco commiſsi delicti probationes ſunt promptiores ad cõuincendum delinquentem, vt ſic conuinctus crimen non maneat inultum in fauorem reipublicæ cui conuenit ne delicta maneant impunita. l. ita vulneratus. ff. ad legem aqui. c. vt fame de ſententia excommunicationis & ideo. l. pœnalis eſt extendenda, tanquam fauorabilis reipub. Barto. in l. quemadmodum. C. de agri. & cenſi. libro. vndecimo. colum. 2. numero quarto. Iaſo. in. l. 1. numero decimo tertio. C. de ſacroſanct. eccleſ. & in. l. ſi certis numero tertio. C. de pactis & in. l. ſi filius familias. columna tertia. numero ſeptimo. ff. ſi cert. petatur. & in. l. cætera. §. ſi quis ad opus nume. 20. ff. de leg. 1. Antonius Corſet. in ſingu. ſuis ver. extenſio Hippol. in pract. crimina. §. diligenter numero. 130. idem in conſili. 85. numero decimo ſexto. & conſi. 94 numero vigeſimo octauo. ne ergo reſtringatur probatio. contra. l. quoniam. C. de hæreticis, ratione prædicta ſit remiſsio. 2. ratio eſt vt alij terreantur vt ſupra dixi. & ſolatio ſit cognatis interemptorum. l. capilium. §. Famoſos. ff. de pęnis Grego. Lupus in l. 1. titu. 29. par. 7. in gloſſ. fina. plures rationes affert Iacobus de Bellouiſu in repet. cap. Roman. §. contrahentes. nume. 110. de foro competenti. libr. 6. tranſcripſit Couarruuias. libr. practic. quæſtion. capit. 11. numero tertio. verſicu. cæterum cum in capite proximo. ¶ Dubitatur per quem debeat fieri remiſsio, & captio realis, vt mittatur ad locum delicti criminoſus? Reſpondetur remiſsio debet fieri per literas requiſitorias iudicis loci commiſsi delicti per iudicem vbi eſt captus delinquẽs & ſine requiſitione iudex primus de neceſsitate non tenetur reum remittere, ſed ipſum punire poterit ſecus de vrbanitate & ſic realis citatio; & apprehenſio delinquentis exiſtentis in alieno territorio debet fieri per iudicem territorij modo præmiſſo. tex. in authent. vt nulli iudi. §. ſiquis comprehenſorum, & in authenti. ſi vero criminis. C. de adulter. Gregor. Lupus in l. 1. vbi ipſam ſic intelligit, in verb. recaudar. titulo primo. 7. part. & quòd requiratur requiſitio iudicis delicti. latè probat. Iacobus de Bellouiſu in practic. iudiciaria titulo. de remiſsione fienda alias de fuga reorum numero. 63. Franciſcus Auileſius per text. ibi verbo. requieran. in capitulo vigeſimo ſeptimo. prætorum fol. 202. & vide ipſum ibi in verb. entreguen. Hippoly. late in pract. Criminali. §. opportunè numero trigeſimo ſecundo. & Boſsius in pract. titul. de for. compe. num. 46. Thom. Gramma. deciſi. 26. Petrus Folleri. in pract. pagin. 81. numer. 80. Hippoly. in. l. vnica. quæſt. fina. C. de raptu virginum. Carrer. in pract. crim. §. homicidium. in. 7. numero. 101. l. 2. ibi *a les requerir, los alcaldes, que dieron la*

ſentencia, que ſean tenidos los Alcaldes officiales del lugar donde acaeſciere a lo prender y prendan y embien preſo y bien recabdado a los Alcaldes y juezes del lugar donde aſsi fiziere el maleficio porque alli donde cayo en la culpa reciba la pena. infrà hoc titu. & l. fi. ibi *de lo entregar por requiſicion del juez del delicto, o del juez del deudor.* infra eodem.

Reyes nueſtros progenitores tengan.

¶ Ley. II. *Que el malhechor que es dado por hechor por ſentencia: ſea remitido y preſo al lugar donde hizo el maleficio: y de la pena en que cae la juſticia que no lo quiſiere remitir:*

¶ El miſmo en Madrid, año de xxxvij.

SI aquellos que fizieren algunos maleficios en qualeſquier villas y ciudades y lugares de nueſtros reynos y ſeñorios: aſsi de muertes como de robos y furtos que mereſcen auer pena en los cuerpos, ſi fueren de los lugares donde aſsi fizieren los maleficios, y fuyeren: y ſe fueren a otros lugares, quier ſean de nueſtra juriſdiction real, quier de otros algunos: y aquellos Alcaldes donde fi-

¶ Quæritur cuius expenſis debeat fieri remiſsio? Reſpond. delinquentis, ſi habeat bona ſi vero non habeat petentis remiſsionem hoc eſt accuſatoris, cuius cauſa fit & ſi eſt pauper ex penſis iudicis, nempe de pœnis cameræ, & regis, quæ ſunt ad defenſionem iuſtitiæ. ex. l. 2. infrà hoc titulo quanuis dicat expenſis officialium & iudicum, eſt accipienda expenſis publicis, vt dixi, & non iudicũ, tum quia ratione officij id facit & debet conſequi præmium & honorẽ, non pœnã, nam eſſet huiuſmodi ſi de ſuis bonis teneretur delinquentem ad ſuum forum & tribunal reducere & ſic officium ſuum eſſet ei nociuum, quod eſt indecens & iniuſtum. cap. cum non deceat. de elect. lib. 6. tum etiam ex Bal. ſententia. in cap. 1. de teſtib. dicentis quód in cauſa inquiſitionis non debent teſtes venire ſuis ſumptibus, ſed res publica iudicis præcepto dabit expenſas & debet præcipere maſſario communis, hoc receptori publico q ſoluat eis expẽſas de publico & ſic reo & actore deficientibus fit remiſsio expenſis applicatis ſumptibus iuſtitiæ & ita practicatur & tenet Franciſcus Auileſius in capitibus prætorum. c. 27. glo. penul. num. 24. & ibi agit cuius expenſis ſit facienda remiſsio de iure cõmuni ad locum delicti, nam quando accuſator petit debet eius expenſis fieri. Bald. in cap. non nulli. colum. 3. numero. 9. de reſc. Iaſo. in. l. à Diuo pio. §. ſententiam numero. 2. de re iudicata. Montal. in l. prima. gloſſ. 2. col. 2. verſi. item nota circa remiſſionem titul. 1. lib. 2. foro. leg. per. l. penul. cum ſequentibus. de eroga. militar. an. lib. 12. dixi in l. 1. gloſſ. 1. quæſtion. 5. tit. 5. lib. 3. ordinamenti ſuprà prima parte horum commentariorum & in l. 3. ti. 4. libro. iſto. 8. ſupra.

¶ *La deuda, o contracto.* Intellige legem iſtam cum forte reus captus propter debitum pecuniæ aufugit ad alium locum, quia ex tali fuga deliquit, ideo que eſt remittendus ad locum contractus, vel quia habebat triticum, vt in pane cocto dediſſet Petro, quod cenſetur depoſitum ſi aufugiat mulier, vel vir etiam nobilis committit delictum & eſt debitum deſcendens ex delicto; & in carceribus detineri poſſunt quouſque ſatisfaciant dño rei depoſitæ, ſicut Salmanticæ eſt in vſu, vt mulieres, vulgo. Panaderas non gaudeant priuilegio legis Tauri. 62. ratione præmiſſa, quia ſcholares illis præbent triticum, vt ipſum reddant in pane cocto, & habent fidem depoſiti: oporteteque fidem ſeruare & ſuum vnicuique reddere. §. iuris præcepta inſtitu. de iuſtitia & iure, vel quia debitor fuit in ius vocatus vt ſolueret debitum ſuo creditori, & fiat contumax fugiendo ad aliud territorium. Nam quamuis in cauſa ciuili non ſit locus remiſsioni tamen propter nimiam contumaciam reus remittitur, tex. ſing. ſecundum Bald. ibi in l. conſentaneum. C. quomodo & quando iudex refert & ſequitur Antòn. Corſ. in ſing. verb. contumacia. in 2. Hippol. in pract. criminali. §. opportune nu. 34. citat Alex. in l. 1. col. 1. nu. 4. ff. ſi quis in ius vocat. non ierit. vbi vide optimam gl. hoc iudicium. & facit. l. fin. infrà hoc tit. ibi. *ni deudores, que huyeren por no pagar a ſus acreedores.*

¶ *Lex Secunda.*

a ¶ *Que merecen auer pena en los cuerpos.* Ad idem facit iſta lex infrà dũ dicit *que qualquiera que fiziere coſa porq̃ merezca muerte, o otra pena corporal.* ex qua lege poteſt colligi concluſio, quod remiſsio locum

habet

Digitized by Google

zieron los maleficios no los puedan prender, ni tomar, aunque ſon dados por fechores de los tales maleficios, y que aquellos juezes en cuya juriſdiction ſon hallados, no los quieren remitir, ni entregar, ni cumplir, ni executar las ſentencias, que ſon dadas contra ellos en tal manera que la nueſtra juſticia no ſe executa como deue, ni los querelloſos la puedan alcançar. Porende ordenamos y tenemos por bien, que qualquier que fiziere coſa porque merezca

habet criminibus grauibus & atrocibus, propter quæ crimina reus eſt puniendus pęna mortis, vel alia corporali. non ergo propter leue delictum eſt facienda remiſsio. & ponderat ad hoc iſtam legem Greg. Lupus in l. 1. in gl. fin. col. vlti. titul. 29. par. 7. ex ratione, tex. in l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœnis. & quia in leuibus delictis non ſit remiſsio, ex glo. in Cle. paſtoralis. verbo. de more. de reiud. Ancharr. in ca. poſtulaſti. de foro compe. Dominicus in. ca. Romana. §. contrahentes. in fin. de for. comp. lib. 6. & facit tex. in authen. vt nulli iudi. §. ſi quis vero comprehenſorum. collat. 9. & l. 16. tit. 4. parti. 3. ſed in contrarium facit lex. 1. titu. 29. parti. 7. quæ generaliter loquitur in delictis quibuſcunque. & l. 1. & l. fin. infra hoc tit. quę loquitur etiam in debitore fugitiuo ex cauſa ciuili ergo in omni delicto eſt facienda remiſsio cum eadem ſit ratio, reſpectu punitionis, in delicto paruo ſicut eſt in magno, vt homines puniantur, & cęteris ſit exemplũ & ſit ſolatiũ amicis & cognatis iniuriati, & poſsit fieri probatio cũ maiori facilitate, vbi admiſſum eſt delictum. non obſtat iſta. l. cũ priores per poſteriores & èconuerſo ſint intelligendæ. l. non eſt nouum, & l. nam & poſteriores. ff. de leg. tum etiam quia loquitur gratia frequentioris vſus, quippe cum non excludit alios ſimiles, nam poſuit exemplum in delict. grauioribus ingerẽtibus pœnã mortis, aut corporalem. vel procedit iſta lex ad inſtantiam partis, nõ iudicis requirẽtis, cũ ad petitionẽ partis reus in abſentia fuit condẽnatus, per ſententiã iudicis loci cõmiſsi delicti, vt per tenorem legis conſtat, & argumentum à cõtrario, ſeu caſu expreſſo non debet ſumi quando eſſet cõtra aliam legem & induceret correctionem, quæ non eſt cogitanda, cum expediat iura iuribus concordare: & non præſumitur variatio contra diſpoſitum in l. 1. & fina. infra eod. per hanc. l. ſecundã per l. 3. ff. de mil. teſtamen. clementi. vnica. de renuntiatio. & ſic eſt tenendum remiſsionẽ nocentis in omni delicto eſſe faciendam ad locum commiſsi delicti. vt ibi ſumat vindictã vbi cõmiſit culpã, & rõne delicti quis forũ ſortiatur. c. fi. d foro com. & probatur in iſta regia lege, quã ad hoc elegantẽ dixit eſſe. Cou. in pract. quæſt. c. 11. nu. 4. ad fi. igitur non eſt recedendum à regula, niſi aſsignetur caſus expreſſus eã limitans, vel corrigẽs. c. qm̃. de cõiug. leproſo. l. ab ea parte. ff. de probat. l. ſuus quoque. §. puto. ff. de acqu. hæredi. gloſ. in l. omnis diffinitio. ff. de reg. iuris. quanuis per hanc. l. velit Couarru. libro. practi. q. c. 11. nume. 7. verſic. octauo. remiſsioni locus erit, quod in grauibus criminibus habeat locum huiuſmodi remiſſio non autem in leuibus. tenet Calderinus in capit. 1. de rapto. Cyn. in authen. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi oportet. collecta. in ca. poſtulaſti. de foro compet. Capel. Tholo. deciſio. 319. vbi Stephanus Aufrer. hanc opinionem dicit communem eſſe Panor. in cap. vltimo. nume. 15. de foro compe. ex quibus infert Couar. vbi ſupra. vbi delicta fuerint grauia, ſi actum ſit ad ciuilem pęnam, & condemnationem, quia hoc caſu exiſtimat remiſsionem non eſſe faciendam ad locum delicti, ex mente prædictorum authorum, vt ipſe Coua. & per hanc legem probat & Caſſan. in conſuet. Burgund. rubri. 12. num. 7. & Iacobus de bello viſu. in repet. d. c. Romana. §. cõtrahentes. numer. 112. de for. compet. lib. 6. Imol. in clemen. paſtoralis. nume. 64. de foro compete. lib. 6. ſed ſalua eius pace lex iſta non poteſt induci ad aſſertam communem opinionem per præmiſſa, nec communem veram eſſe credo. Cogitabis tamen in ea, & faciunt contra eundem Couarr. quæ dicit ipſe in d. lib. pract. quæſt. c. 10. col. pen. verſicu. 12. & verſicu. 13. vt diximus. in l. fin. infra eodem titulo. ¶ Dubium cenſeri ſolet, an locum habeat remiſsio, inter iudices & dominos habentes iuriſdictionem diuerſam, vt ſunt Duces, Marchiones, & cæteri domini temporales; vel quia non ſunt eiuſdem territorij & iuriſdictionis, nec ſub eodem Principe, vt eſt Regnum Luſitaniæ, vel Galliæ reſpectu iſtius omnium excellentiſsimi re, & fama in toto orbe terrarum, quod regitur, & feliciter in pace gubernatur, à domino noſtro Hiſpaniarum Rege PHILIPPO II. ſic concluſio in delictis commiſsis, in iuriſdictione,

Digitized by Google

diction e regis, ſi reus aufugiat ad iuriſdictionem dominorum temporalium illius regni, regis iuriſdictione extrema ſubiecti tenentur per literas legalis iudicis reum remittere, vt pœnam recipiat in loco delicti. probatur in l. 1. 2. 3. & fina. iſtius. tituli. 17. ſecunda concluſi. de regno ad regnum diuerſum non habet locum requiſitio, nec remiſsio, & ſic delinquens in vno regno puta Caſtellæ fugiens ad regnum Galliæ vel Luſitaniæ non reuocatur ad locum commiſsi delicti, imo videmus tales delinquentes non puniri, & ſecuros eſſe in tali regno & ſic locum habet remiſſio in loca eiuſdem domini, non autem diuerſa. Ratio quia aliena territoria præſtant ſaluum conductum & ſecuritatem. argumen. l. præſenti. & l denunciamus. C. de his qui ad eccleſ. confug. ità Ang. in quæſtio. incipienti, renouata guerra. Bald. in l. 1. col. 7. verſiculo. ſed ſi quæritur. C. de ſumma Trinitate. Socin. in l. 1. in princip. columna. 2. ff. de acquirend poſſeſſ. Boſsius in practi. criminali. titul. de foro compet. pag. 77. numero. 69. verſ. aduertendum tamen eſt. Hanc concluſionē. tenet Couar. libr. pract. quæſtio. ca. 11. numero. 10. verſi. Duodecimo loco ſe offert, dicens hanc ſententiam totius orbis Chriſtiani, vſu & praxi receptam eſſe, vt teſtantur Bald. in l. 1. C. vbi de cri. agi oport. Iacob. de Bello viſu. in repe. dict. §. contra hentes. nume. 113. Fulgoſi. conſi. 149. col. 2. Imol. poſt alios in clement. paſtoralis. ſuper gloſſ. verb. de more. de reiudica. Stepha. Aufrer. in deciſi. Capel. Tholoſa. 319. Nicol. Boer. deciſi. 29. Bar. Caſſan. in conſuet. Burg. rub. 12. num. 14. Matt. de Afflict. in conſtitu. Neapol. lib. 2. rubri. 3. nu. 88. imo apud Italos cōſuetudine inductū eſſe, quod remiſſio non fiat etiā in locis, qui imperatori ſubſunt, aſſerunt Bar. in l. qui ſepulchri. ff. de ſepulch. viol. Ange. in l. hæres abſens. ff. de iudic. Feli. in cap. fin. num. 11. de foro cope. Hippol. alios citans, in practi. crimina. §. opportunè num. 35. vbi. nu. 36. limitat. niſi ciuitates eſſent cōfœderatæ adinuicem & vnus committat delictum, in vna ipſarum & confugiat ad aliam, poterit enim ibi capi & puniri. l. non dubito. in fin. ff. de capti. & ita fieri poſſe crederem, per concordiam factam inter Regem Catholicum, & Luſitaniæ etiam Regem, de qua conſtat. libro pragma. Regum Catholicorum. fol. 75. columna. 1. l. 103. *Don Fernando y Doña Iſabel, &c.* Matth. de Afflict. in conſtitu. Neapoli. libro. 2. rubric. 3. numero 88. in verſiculo. gloſ. 1. vt ibi dixi. ¶ Quæritur præterea, quid de vagabundis, qui committūt delictum in vno loco, & fugiunt ad alium an ſint remittendi ad locū perpetrati delicti & videtur quod ſic, nam forenſis ratione delicti ſortitur forum loci in quo commiſit delictum. l. 1. C. vbi de crimini. agi oport. & in authen. qua in prouincia. C. eod. titulo. quæ fuit ſumpta ex authen. vt omnes, obedi. iud. prouinc §. & hoc conſiderantes. columna. 6. capit. 3. quæſt. 6. vbi eſt bona gloſſ. capit. 1. de rapto. & ibi traditur per ſcrib. notat Matthæ. de Afflictis in conſtitutio. Neapol. rubric. 10. de intrantibus regn. vt arm. depon. num. 16. verſic. ſecundo nota. ergo & vagabundus erit remittendus ratione fori contracti propter delictum, & quia omnes rationes qua re fuit ſtatuta remſsio inſunt in eo ergo, &c. Secundo hanc ſententiam. probat Innocen. & Cardina. in capit. 1. de rapto. Panormit. poſt Anto. in c. final. de foro competenti. numero. 21. Socin. in ca. poſtulaſti nume. 15. eod. titu. Couar. in pract. quæſtio. cap. 11. verſi. 7. ſunt qui opinentur. & rationes quæ inducunt remiſsionem, iuſtiores & æquiores eam eſſiciunt in vagabundo, ſicuti quilibet iuriſperitus facilè diſcernere poterit. Contrariam ſententiam tenet Calderinus, & Ioannes de Anania in dicto capit. primo. de rapto. Guid. Papa deciſione. 202. quibus ſuffragatur. gloſſa in l. prima. C. vbi de crimini. agi oport. quam docto. frequentiſsimo conſenſu ſequuntur ex ea deducentes vagabundum vbicunque fuerit inuentum puniri poſſe, ſed ego hanc ſententiam ſemper contra iuris veritatem & eius principia iudicaui & reijciendam eſſe, nec impedimento præſtat huic opinioni. textus in dicta. l. prima. ex qua videtur annotatam fuiſſe, hanc opinionem, quia id locum obtinet, quoties à iudice delicti, nec ab accuſatore petitur remiſsio, ſecus ſi fuerit petita à iudice commiſsi

muerte, o otra pena corporal: y no pudiere ſer hallado en el lugar donde hizo el maleficio para que ſe cumpla en el la juſticia ſi fuere pregonado, y dado por hechor por ſentencia que enllegando el querelloſo con la ſentencia a los Alcaldes del lugar donde eſtuuiere el malhechor a les requerir que lo prendan y lo embien preſo al lugar donde ſizo el maleficio embiādo ge lo a requerir los Alcaldes que dieron la ſentencia, que ſean

cõmmiſsi delicti, aut denique ea opinio erit intelligenda quantum ad locum vbi vagabundus crimen commiſerit, nam vbi inuẽtus fuerit delinquens, id eſt vbi quis vagabundus deliquerit, ibi erit puniendus. ¶ Quæri etiam poteſt vtrum fur erit remittendus ad locum commiſſi delicti cum re furto ſubtracta ad alium locum ibique nouum delictum cõmiſerit ex contractione ipſius? Reſpond. locum eſſe remiſsioni ex prima iniuſta acceptione, & omnia quæ exinde ſequuntur, vbicunque fur fugiat, ſunt ei annexa & dependentia, non tamen diuerſa, nec diuerſa crimina formalia & diſcreta conſtituunt, & per prius cauſa eſt iudicanda, & contrectatio poſterior ſi eſſet nouum delictum, non impediret iuriſdictionẽ iam quæſitam, per prius iudici loci commiſsi delicti, ergo ad eum eſt remittendus cum re furto ſubtracta Fulgoſ. conſil. 149. col. 2. Marc. Mantuanus apophthegmate. 303. Couar. libr. pract. quæſtio. ca. 11. verſic. decimo ſolet, nume. 9. & lib. 2. Variar. reſolut. cap. 20. nume. 15. vigeſimo octauo examinanda eſt hoc in loco. Contraria pars tuetur à Bartol. in. l. ſi dominium. ff. de furtis, & ad eum Alexand. Bald. in. l. vnica. col. 7. C. de confeſsis. Capicius deciſi. 104. Petr. Foller. in practi. crimina. pagi. 323. nu. 121. verſi. 31. quæro. 1. par. 3. partis, dicentes ità fuiſſe deciſum in ſacro Regio conſilio. Angel. de Caſtro filius Pauli de Caſtro in conſil. 457. inter patris conſilia lib. 2. aſſerit hanc opinionem iuris veriorem Guid. Papa deciſio. 202. & communẽ firmat eſſe Nicolaus Boeri. deciſi. 13. numer. 47. & Iacobus de Bello viſu ſcribit in cap. Romana. §. contrahentes. num. 120. de foro competenti. lib. 6. Bart. ſeruari hanc opinionem cõmuniter tenet, quidam eam reprobauerunt, quam falſam eſſe cenſet & merito Illuſtris Epiſcopus Segouiẽſis, & noſtro Collegio Salmantinus ſelectiſsimus Doctor Couar. in libro. 2. Variarum reſolu. ca. fina. nume. 18. fol. 170. col. 2. licet ipſe concedat rem ipſam furto ablatam poſſe ab ipſo iure etiam intra eccleſiã per vim auferri, vt domino reſtituatur. de præmiſſa. quæſtio. agit Petr. Foller. in pract. verb. audiantur excuſatores.

tenidos los dichos Alcaldes y officiales del lugar donde acaeſciere de lo prender, y prendã y embien preſo y bien recaudado a los Alcaldes y juezes del lugar dõde aſſi fiziere el maleficio porq̃ alli donde cayo en la culpa reciba la pena. Pero ſi el querelloſo pidiere q̃ los Alcaldes del lugar, donde fuere hallado el malhechor, cumplan y executẽ la ſentencia q̃ ſean tenidos de la executar tanto quãto cõ fuero y con

n. 64. pa. 75. col. 2. verſ. fixus, ſed quis ſi aliquid cõmiſit. Quid autẽ in hęretico, ſitne remiſsioni locus vel puniri poteſt, in quocunque loco quo inuẽtus fuerit? videtur dicendum quod habeat locum rationibus de quibus ſupra. ex quibus fuit inuenta remiſsio, quæ militant in crimine hæreſis. quam ſententiam probant Petr. Iacobus de Rauen. & Cynus in l. 1. C. de ſum. Trini. Cou. in practi. quæſt. c. 11. n. 12. verſ. decimo quinto ſupereſt examinare, intelligens eam ſententiam cum quis commiſit crimen Salmanticæ, & fugit Granatam & ibi non commiſit de nouo publicè nec repetit delictũ hæreſis, ſed perſeuerauit forte ſed ſecretè & ſic punitur propter factum originarium, & inductiuum, hoc in loco ipſum delictum vbi prius fuit formatum, ſecus ſi iterauit publicè Granatæ, & ità intelligit communem opinionem contrariam, quæ habet non habere locum remiſsionem & hunc intelligendi modum aſsignarunt *Ludouic.* Burg. in repeti. l. ſi ſe ſubijciant. num. 129. ff. de iudicibus. Hippolyt. in repet. l. vim. nu. 123. C. de raptu virgin. quos retulimus in. l. 3. glo. 1. verſic. eſt prætereà dubium, vtrum hæreticus ſit puniendus eo in loco tit. 3. lib. 8. ordinamen. vbi latiſsimè vltra omnes declaraui hanc dubiã quæſtionem, & ibi declaraui ad quem ſpectet cognitio huius criminis hæreſis in verſi. quæritur ergo ad quẽ iudicẽ ſpectet, & ibi etiam trado cuius expenſis ſit facienda delinquentis remiſsio. in verſ. ſed nõ eſt omittendũ quibus expẽſis, etiã dicã in gl. fin. huius legis. 2. Quæri poteſt an iudex delicti rationẽ teneatur prius cognoſcere ſaltem ſummariè per informationem teſtiũ de delicto illius, qui ab eo remitti poſtulatur, vt ſic conſtando iudici loci ad quẽ fugit poſsit capere, & remittere aliterque nõ teneatur etiã requiſitus? Reſpondendũ eſt, ſummaria criminis cognitio, & probatio procedere debet, ne alioqui quis innocens infamia non tenetur ad remiſsionem faciendam. glo. in clement. paſtor. verb. de more. de re iudi. vbi dixi in eius ordinaria lectione. an. 1555. Oldral. cõſ. 124. Bal. expreſsim tradit in l. 1. C. vbi de crimini. agi oportet. Aret. in c. fina. numero. 20.

de foro

Digitized by Google

derecho deuan: y ſi el querelloſo viere q̃ le aluengan la execucion de la dicha ſentencia deſpues que fuerẽ requeridos los dichos Alcaldes donde fuere hallado el dicho malhechor, y el querelloſo pidiere que lo embien preſo y bien recaudado al lugar donde fizo el dicho maleficio, q̃ ſean tenidos los dichos Alcaldes de lo embiar, y que no dexen de lo hazer por el pedimiẽto que primero auia fecho el querelloſo que lecũpliessen la dicha ſentencia. Y mandamos otro ſi que el malhechor q̃ ſe ouiere de lleuar preſo del lugar donde fuere recaudado al lugar dõde hizo

de foro competenti. & huiuſmodi cognitio ſummaria non fit à iudice remiſſuro, qui eſt merus executor, nec poteſt ſummariè cognoſcere de ipſo crimine, ſed à iudice loci delicti, qui remiſsionem petit, ex mente Barto. in l. prima. C. vbi de crimiagi oportet, Panurmitan. in capit. fin. numero. 18. de foro competen. Guido Papa deciſio. 202. & Caſſa. in conſuet. Burg. rubric. 12. n. 6. & iſta opin. eſt vera & practica ſuſcepit, ſecundùm Couarru. in pract. quæſt. cap. 11. num. 8. verſic. nono. in hoc tractatu. folio. 51. colu. 1. ex quibus reſolutio eſt, quod cognitio delicti debeat pri' fieri, ſiue à iudice delicti ſiue à iudice vbi fugã fecit delinquens quoties hanc cognitionem iudex requirens omiſerit, vel eam ad iudicem requiſitum non tranſmiſerit in literis requiſitorijs, vt ex prędictis authoribus obſeruandum eſt, ratio huius præuiæ cognitionis eſt ne innocens infametur quia captura perſonæ in ſe habet iniuriam. Bald in l. per diuerſas. quæſtione. 10. C. mandat. Innocent. in cap. quia. de iudi. Alex. con. 188. colum. 1. libro. 2. & in conſil. 96. col. 4. Felin. in dict. c. quia col. penul. Roland. à Valle. conſi. 20. col. 2. nume. 9. & 10. & eſt grauamen continuum & irreparabile à quo ſine temporis præſumptione poteſt appellari, quia omni momento grauatur. Paul. Caſtrenſis in l. 1. §. biduum. col. 3. nume. 9. ff. quando appellundum ſit. Philipp. Franc. in c. ſuper eo. in 2. col. 2. num. 4. de appellatio. cum alijs multis citats ab Hippol. in practic. cauſ. crimi. §. attingam. num. 19. & in §. expedita. num. 73. & iniuſtè incarcerando & eum detinendo tenetur actione iniuriarum, in ſyndicatu, etiam ſi ex poſt facto publicato proceſſu appareat de iniuſtitia ex his quæ dixi in l. 13. in gloſſ. 1. tit. 2. lib. 3. ordinam. quæ ſunt menti cõmendanda cõtra iudices, qui iniuſtè etiã per momentum detinent aliquem in carcere, quia ceſſante delicto poſt contra ius naturale, & eſt in iniuriam & infamiam proximi, ad cuius reſtitutionem tenebuntur, & ad damna reo illata occaſione iniuſtæ capturæ. argum. cap. ſi tua culpa. de iniur. nec quicquam refert noſtra Regia lex quatenus vult, exigereque eſt viſa ad remiſsionem faciẽdam, quòd non ſolum requiratur ſummaria delicti cognitio, ſed q̃ reus fuerit à iudice requirente condemnatus, nam id obtinet, eo in caſu, quo iudex ille proceſsit aduerſus delinquentem abſentem iuxta formam iuris & ſic in abſentia propria ſententia damnauerit. vt in l. 9. titulo. 2. libr. 3. ordinamen. & in legi buſaranzelli& tabellionum regum Catholicorum. c. 13. incipienti. *Otro ſi ordenamos y mandamos que ſi la perſona contra quien ſe ouiere de proceder.* fol. 5. col. 2. non tamen ex hoc iſta lex Regia negat, iudicem loci delicti ſtatim ante condẽnationem præmiſſa quadã ſummaria cognitione remiſsionem petere & ſic ante ſententiam, & poſt ante eius executionem etiam ſi alius iudex loci vbi fugit præuenerit in cauſa & hoc quando ex officio facit, cæterum ſi ad petitionem legitimi accuſatoris iudex domicilij cæpiſſet de crimine cognoſcere & tractare, præuentio iſta ſufficiens eſſet, vt remiſsioni non eſſet locus, vt inter plures diuerſas contrarias opiniones, cenſet. D. Didacus à Couarru. in practi. quæſtio. capit. vndecimo. verſic. ſexto. in hoc tractatu erit. fol. 49. colum. quarta. cum 3. ſequentibus. quã interpretationẽ ex hac noſtra gl. deduxit Grego. Lupus in l. prima. verſ. *E. deue lo fazer.* tit. 29. par. ſeptima. de materia remiſsionis vltra loca ſupra citata, adde Nicola. Euerard. in locis argumentorum legalibus in loco à contractibus ad delicta. numero quinto. pagin. 308. & de literis requiſitorijs adde bonum verbum per Hippoly. ſingu. 138. iudex vnius territorij, omnino perpetuũ. Foller. in practi. in 1. parte. 2. partis. verb. audiantur excuſatores. num. 64. part. 75. & cautelam ad impediendam

Digitized by Google

dam remiſsionem vid. per Alberi. in l. ſi cui. §. cum ſacrilegium. per tex. ibi. ff. de accuſato.

a ¶ *Que lo embien a coſta del querelloſo*. Dixi in. l. prima. ſupra iſto titulo. & in l. 1. titul. 4. iſto. 8. lib. ordina. Couarr. in pract. quæſtio. c. 11. verſi. decimo quarto. non merito quæritur. num. 11. Nuñi. Auendañi. in tracta. de mandat. regum. 1. par. ca. 10. nume. 14. cum ſequent. l. 38. in curijs Pincianis Anni 1537. & in iſta lege optimè declaratur, has expenſas quæ fiunt in remiſsione delinquẽtium miniſtrandas eſſe ab ipſomet delinquente & ex eius bonis ſi bona habeat alioqui ab ipſo accuſatore, q ſi neuter iſtorum habeat vnde poſsit eas ſoluere tunc præſtãdæ ſunt ex publico ærario illius loci vbi capitur reus ſceleris autor. Igitur differt à iure communi iſta regia cõſtitutio, quę expreſsim agit de remittendo eo delinquente, qui abſens à loco delicti ab eiuſdem loci iudice damnatus fuerit, & pronuntiatus criminis autor quod eſt omnino conſiderandũ hac in re, vt hinc argumentemur ſitne idem agendum generaliter quoties in criminibus, petita fuerit remiſsio, ex Couarr. loco præcitato folio. 53. num. 11. ca. 11. practicat. quæſt. Sed quęſtionis eſt quando ad nobilem eſt mittendum pro teſtimonio cuius expenſis debeat mitti. tradit Specul. de iure calumn. §. reſtat. ad finem. & ibi Ioann. Andr.

el maleficio, que lo embien a coſta del malhechor, y ſino tuuiere bienes, que lo embien a coſta del querelloſo a, y ſi qualquier de aqueſtos no tuuiere de que pagar, que lo paguen los officiales de la juſticia del lugar donde fuere fallado. E tenemos por bien que los Alcaldes y officiales que aſsi fueren requeridos, con la tal ſentencia, y no cumplieren, lo que dicho es de ſuſo: que ſean tenidos a la pena que mereſce el malhechor: la qual mandamos, que les ſea dada y cumplida en ellos. Y mandamos que eſto aya lugar y ſe cumpla aſsi: tambien en nueſtras ciudades y villas è lugares, como en todas las otras villas y lugares de ſeñorio qualeſquier que ſean en los nueſtros Reynos.

¶ *Ley. III. Que los caualleros, o otras perſonas que no quiſieren remitir a los malfechores que ſe junte la juſticia y officiales y ge los fagan remitir.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Toledo. Año de mil. ccccxxxiij.

¶ Idẽ. En Madrid. Año xxvij.

PORQVE en la muy noble ciudad de Seuilla tienen ordenança jurada y confirmada, y guardada de los Reyes nueſtros pro-

& Bald. in additionib. & Guillielm. in l. ſecunda. C. eodem titulo. & Ioan. Corſet. & Stephan. Aufreri. in additione illius in deciſione Tholoſana 100. Item fuit quæſitum ſi poſitiones & iterum deciſio. 273. Item fuit petitum per actorem Tira. u. de nobilit. ca. 20. num. 50. & quod in ſimili tractatur, per Cynum l. generaliter. quęſ. 4. vbi Bald. & Salicet. in §. his præſentib. C. de iur. iur. Bart. in l. 2. §. defendi. ff. ex quibus cauſis, in poſſeſſ. eat. Domi. in cap. pręſentium. colum. 5. verſicu. ſed quis ſoluet de teſtib. libro 6. & reſolutiue dic quòd expenſis petentis ſi ratione priuilegij teſtis non poſsit venire ad iudicium, quia eius gratia teſtimonium fit, in poſitionib. autem expenſæ erunt, communes. ſ. abſentis, & actoris ſecus ſi abſens voluntariè litigabat per procuratorem, nã tunc mittetur ad ipſum pro declaratione poſitionum, ipſius abſentis expenſis ex deciſio. Capel. Tholoſ. 273. Itẽ fuit petitũ per actorẽ, vbi Aufre, & per pręmiſſa quę ſũt notãdã.

¶ *Lex Tertia.*

b ¶ *Que la juſticia y officiales della*. Nota, quòd adminiſtrandum iuſtitiam & pro quietudine populi iudices debent impendere fauorem contra inducentes ſcandalum & ipſum ſedare ad idem. l. 11. tit. 4. lib. ſecundo. ſupra. & in l. penulti. titul. decimo. libro quarto. ordinamenti. vbi dixi in gloſſa. verbo. *Ni remediar*

Digitized by Google

remediar. & l.35, tit.9.lib.6. ordinamenti. ſupra in verſi. *E ſi para prender a eſtos tales, o para otras coſas q̃ en nueſtro ſeruicio ouieren meneſter ayuda, mandamos a los concejos y officiales, &c.*

¶ *Que los Regidores de la ciudad.* Nota quòd rectores, ſeu anciani, vulgò Regidores propter negligentiam iudicis ſuccedunt in iuriſdictione, vt iuſtitia fiat, & ne negligentia ipſius poteſtatis ſubditi opprimantur, & ſic fit quando eſt ſuſpectus, nam aſſociantur iudici in cauſa recuſationis, duo Rectores ad ſententiam proferendam, l. prima. titulo quinto. libro tertio. ordinament. & in cauſa appellationis infra quantitatem ſtatutam per legem huius Regni non excedentem æſtimationem decem mille morapetinorum in l. ſexta. & ibi dixi in gloſſ. titulo decimoſexto libro tertio. ordinamenti. Similiter idem erit dicendum cum iudex vult exequi ſuam ſententiam à qua appellatũ fuit per reum caſu, quo tenetur deferre nam ad ipſos ratione periculi imminentis pertinet reſiſtere ipſius iudicis malum intentum, quia repræſentant partes iuſtitiæ: & ſic in noſtro caſu ſuccedunt data malitia, ſeu negligentia ipſius iudicis, & crederẽ manu armata poſſunt impedire executionem cum poſt appellationem interpoſitam ad ſuperiorem eſſet præſumptio, quæ eſt per ſententiam. l. prima ad finem. ff. ad Turpillianum & procedat tãquam priuatus & in contemptum principis nihil que ſit innouandum appellatione pendente, vt habetur. ff. & C. nihil nouan. appellatione pendente. & iudex faciat cõtra legem de negando appellationem, & ſic puniendus in trigeſimo marchis auri cameræ Regis. l. vigeſima quinta. *todo juez.* titulo finali. infra hoc libro octauo. ordinamenti. & tanquam verus homicida, ſeu dicti delicti aſſerti erit puniendus ad inſtar ſupplicij, quia q̇ fecit ſemper expe-

genitores que contiene q̃ quando quier que algunos ſeñores, o caualleros poderoſos no ſon obedientes a nueſtra juſticia: receptaren, o defendieren a algunos mal hechores ſuyos, o agenos no los querien do entregar a la juſticia quando ge los demandan, o bolleſcien do ellos, o hombres ſuyos la dicha ciudad, o ſeyendo cauſa dela bolleſcer que la juſticia y officiales della los manden ſalir de la dicha ciudad y ſu tierra, ſo grandes penas que les pongan, y ſino lo cumplẽ junte ſe la dicha juſticia y officiales, y fagan ge lo cumplir contra ſu voluntad. Y porque eſta ordenança, cumple mucho a nueſtro ſeruicio: y es muy prouechoſa a todas las otras ciudades y villas y lugares de nueſtros Reynos, y ſeñorios. Mandamos a todas las otras ciudades y villas y lugares đ nueſtros Reynos, y ſeñorios que tengan y guarden y cumplan la dicha ordenança. E mandamos q̃ ſi las nueſtras juſticias fueren negligentes en lo aſsi hazer que los Regidores de la ciudad [a], villa, o lugar dõde eſto acaeſciere hagan mouer todo el pueblo, y ſe junten todos a los hazer ſalir, y executẽ en ellos las penas que las juſticias les ouieren pueſtas. Y que el tiempo que les fuere aſsignado, para ſalir de la tal ciudad, villa, o lugar no les pueda ſer relaxado ſin nr̃o

expectēt.l.3.C.de episc.audi.& l.33.Taur.& iuxta Psal. 31. iudicate egeno & pupillo humilē pauperem iuſtificate, & illud erue eos, qui ducūtur ad mortē, & liberare neceſſes & confirm.ex his quæ tradit Michael lib.1.controuerſiarū illuſtri.ca.13. n.1.verſ.itaque quæritur, *Ayā perdido los officios*, & ſic ipſo facto poſt quā fuerint cōdēnati de negligentia in qua deliquerunt cōtra diſpoſita in pręſenti lege in cōſequētiā declarabūtur incurrioſe in pęnam amiſsionis officij, & inhabiles eſſe non ante ſententiā. c.cū ſecundū leges in fi.de hæret.lib.6.& ſic in amiſsione officij puniuntur, in quo deliquerunt. ca.an ſit, & ibi gloſſ.de appell. cum pluribus ſimilibus.

eſpecial mandado. E ſi la dicha juſticia, y Regidores fuerē negligentes que por el meſmo fecho ayan perdido los officios: Y mandamos que no vſen mas dellos: ſo las penas en que caen aquellos que vſan de officios publicos, no les peteneſciendo.

Ley. IIII. Que no recepten malhechores en las fortalezas y caſas fuertes.

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

NInguno ſea oſado de aqui adelante de receptar malhechores [a],

¶ *Lex Quarta.*

a ¶ *Receptar malhechores.* Delinquēs nō eſt occultandus ab aliquo cū receptare aliquē ſit ſuum vitiū approbare & impedire executionē & miniſteriū iuſtitiæ, in quo cōſiſtit ſtatus & indēnitas, & pax populi quia qui malos percutit miniſter Dei eſt, ideo in ſummo mane Dauid interficiebat malos. ps 100. & Helias trucidauit falſos prophetas. 3 Reg.18. & alij plures, reges, & ſancti iuſſu etiā Dei feciſſe in ſacris paſsim apparet intereſt enim reipublicæ malos punire. l.ita vulnerat⁹.ff.ad l. Aquil.c.vt famæ ſnīa excōi.& quia cōtra eos pſumitur qđū fuerint recepti & occultati cōmittere nō verebūtur delicta alia qa ſemel malus ſēper pſumitur malus, vt habetur in reg.ſemel.đ reg.iu.li.6.ideo iuſti cuſtodiēdi ſunt & delinquētes diſperdēdi, iuxta illud pſalmiſtæ.ps.144. Cuſtodit dn̄s oēs diligētes ſe & oēs peccatores diſperdet, in tātū q nō recipiet depcatione amicorū ſuorū, etiā ſi fuerit Moſis, & Samuelis, quin malos pdat Hiere.15.& ps.33. vultus autē dn̄i ſuper faciētes mala vt perdat de terra memoriā eorū, & 2.Reg.c.4.inde euenit q Deus pęnas diuerſas ſtatuit contra delinquētes, nā cōtra primos homines mūdū vniuerſū, pter Noe vxorē, & filios aqua diluuij deſtruxit. Gen̄.7. Itē propter vitiū cōtra naturā ciuitatē Sodomæ & Gomorræ, cū ſuis habitatoribus, igne cōſumpſit. Gen̄.19.& cōtra crimina cōmittētes ſanxit plures pęnas, vt patet Leuiti.20.& 21.& in pluribus alijs locis ſacrę paginę uenitur pęna mortis, peſtis, famis, & huiuſmodi, in punitione delinquētiū fauor, vt dixi, verſatur in republi.ideo leges pęnales ſunt extēdēdę tanquā fauorabiles, vt Bar. dicebat in.l.quemadmodū. C.de agri.& cenſit.lib.11.quā doctrinā plures alios citādo ſingularē eſſe fatetur Euerar. in locis legalibus, loco à ratiōe legis larga, ampla, ſeu generali, n. 71. verſic.12.fallit. pag.487.vt pacata ſit prouincia.l.congruit. ff.de of.pręſid.& tuta ſit inter improbos innocētia. c.erit autem. l. 4. diſ.ideò, latere non debēt, nec receptādi ſunt delinquētes, vt dictum eſt in l. 1.& per totū in ti.16.ſuper hoc lib.8.& in l.1.ff.de recept.& adde Ang.in trac.malefic.verb.de maleficio.verſ.quæro quia ſupra dixi.n.23.fo.214.& Gādi, ſub rubr.de furibus, & latronibus.n.13.fo.398. in ſuo delictorum tractatu. Raab meretrix receptauit exploratores & abſcondit eos, in domo ſua operuitque eos in ſolario ſtipula lini, & negauit Regis Hierico apud ſe eſſe tales viros Iſraelitas, dicēs ei, fateor, venerūt ad me ſed neſciebā vn̄ eſſent: cūq; porta clauderetur in tenebris & illi exierūt, neſcio quo abierūt, pſequimini cito, & cōprehēdite eos, ipſa aūt fecit aſcēdere viros in ſolariū domus ſuæ &c. Iſta receptatio fuit licita, & p eā fuit cōſequuta miam & vitā ipſa, & Penes exiſtentes. Alibi etiā fuit Dauid receptatus ab Abimelech, ab ira Regis Saul, qui neſciēs, vt patet.1.Reg.c.21. mortuus fuit cū ſacerdotibus dū dicit.ca.21. dixitq; ad eum Saul quare cōiuraſtis aduerſum me tu, & filius Eſai, & dediſti eis panes, & gladiū, & cōſuluiſti p eo dn̄m vt cōſurgeret aduerſum me inſidiator vſq; hodie pmanēs? Rn̄dens Abimelech regi, ait, & quis in ſeruis tuis ſicut Dauid fidelis gener Regis, & pergens ad imperiū tuū. & glorioſus in domo tua. Nū hodie cœpi conſulere dn̄m pro eo? Abſit hoc à me, ne ſuſpiceris Rex aduerſus ſeruum tuū, rē huiuſmodi in vniuerſa domo patris mei. Nō enim ſciuit ſeru⁹ tu⁹ qcquā ſup hoc negotio, vel modicū, vel grāde. Dixitq; Rex Abimelech, morte morieris, tu & omnis domus patris tui, & ait Rex emiſſarijs q circūſtabāt eū, cōuertimini & interficite ſacerdotes domini, nam manus eorū cum Dauid eſt, ſcientes

quòd fugiſſet, & non indicauerunt mihi, noluerunt autem ſerui Regis extendere manus ſuas in ſacerdotes domini. Conuerſuſque Doeg Idumen irruit in ſacerdotes & trucidauit in die illa octoginta quinque viros veſtitos Ephod lineo, &c. O rex Saul, qui non es dicẽdus Rex, ſed carnifex in ſanus iniuſtus, & dæmonium habens, iuſtos iniuſtè occidere

que ouieren cometido delicto, ni deudores a que huyeren

præcipiens, non aduertens illud, ſanguinem innocentem non effundas, & illud. nolite tangere Chriſtos meos & in prophetis meis nolite malignari. Pſal. 104. & ignorans non eſt puniendus cum careat culpa, præſertim, in actu de ſe licito admittendo hominem illuſtrem, innocẽtem & ſanctũ cui fides erat adhibenda. Contra ea, quæ dixi in l. 1. tit. 16. lib. 8. ord. ſupra hac. 3. p. & ſic infœlix, infœliciter obijt mortem, vt habetur. 1. Reg. c. fin. & n. 31

a ¶ *Ni deudores que*. Nota debitorem fugitiuum, nõ eſſe ab aliquo occultandum, ſed ſi accedat ad quẽcunque locum eſt exhibendus, ne creditor debito fraudetur, intellige quando conſtaret debitorem eſſe, & facta fides debito per inſtrumentum publicum, vel per teſtes idoneos, nam alias regulariter non tenetur quis alteri credere nomen. C. quæ res pigno. obligar. poſſ. l. ſi quis inficiatus. & ibi Bart. ff. depoſit. l. ſi qui in alterius. & ibi Bart. ff. de reg. iuris. & tradunt Bar. & doct. in l. quod te. ff. ſi cert. peta. Marc. Ant. Nata. conſi. 348. col. 2. nu. 2. lib. 2. & ceſsionarius tenetur oſtendere inſtrumentum ceſsionis nec aliter tenetur debitor contra quẽ eſt facta ceſsio, nec ſufficit petitio, oblatio, interpellatio, ſeu requiſitio facta. Bart. in l. 1. q. 11. ff. noui oper. Tiraq. de retract. lib. 1. §. 26. gl. 3. nu. 44. quo fit quòd quando aliquis aſſertus creditor proteſtatur debitori debitoris, nec ei ſoluat non tenetur debitor proteſtationi illi parere, niſi ei oſtẽdatur veritas per publicum inſtrumentum, & copiam dimiſſam, vel ſi proteſtatio fieret coram iudice, qui præcipit, ne ſoluat illi, ſine alio teſtimonio tenetur credere & proteſtationi parere. Bar. in l. nõ ſolũ. §. morte. col. 9. verſi. 2. principaliter eſt vidẽdũ de ſecunda ſpecie. ff. noui operis nuntiatione. l. fina. ff. de lege commiſſo. vbi idem dicunt Bart. & Paul. de Caſtro. Anchar. in clem. 1. de exceſſ. prælat. Alexan. in d. §. morte. col. 11. quia præſumitur pro facto iudicis. l. 1. C. de officio ciuili iudicis. tenet etiã Bart. in l. de pupillo. §. qui procuratorio. ff. noui oper. nuntia. Marc. Ant. Nata. conſ. 348. col. 3. nu. 4. lib. 2. ratio eſt, quia eſt quid facti, & niſi probetur nõ præſumitur. l. in bello. §. factæ. ff. de capti. & poſt limi. reuerſ. l. ſi emancipati. C. de collationi. & eſt iniuria, quæ fieret illi ſi debitor non eſſet dicere ipſum ære alieno eſſe grauatum cum debitor cenſeatur ſeruus creditoris. glo. fin. in l. 3. C. de nouatione. Bart. in l. ſi conſtante. §. quoties. nu. 5. ff. ſoluto matri. Cõrad. in tract. de cõtract. q. 26 nu. 11. Ripa in l. obligatione. nu. 22. ff. de pigno. & Salomõ prouerb. 22. qui accipit mutuum ſeruus eſt fœnerantis: tũ quia non eſt in eadem æſtimatione, cum ex debito cauſetur præſumptio paupertatis. arg. l. 2. §. quid enim. C. quando & quib. quarta pars debe. lib. 10. & qui ſunt ęre alieno grauati, nõ habent tantum creditum nec æſtimationem, omnes fugiunt ab eorum cõmercio. nam habenti dabitur. non habenti & quod habet auferetur ab eo, vt inquit ſeruator in Euãgelio, ratio rõnis eſt, quia ſine cauſa iuxta non licet hominem liberum detinere quia ſpecies ſeruitutis eſt. l. 1. ibi. notat Barto. ff. de lib. homi. exhib. & ſic non poſſe de certo loco recedere. l. Titio centum. §. 2. ff. de condi. & demonſtra. l. 2. ff. de lib. homi. exhiben. ideo non valet pactum quod quis non poſsit, vel teneatur habitare in certo loco. ſecus ſi cauſa pacis, & ſcandali ſedandi fiat. argu. c. niſi de præb. l. congruit. ff. de off. præſ. & occaſiones ad delinquendũ ſunt tempore præuio præcauendæ. l. ſtipulationes non diuiduntur. §. plane. ff. de verb. obliga. l. æquiſsimum ff. de vſufruct. & ità conſultum fuit per me, & cõprobatur per Arium Pinellum doctorem noſtræ vniuerſitatis primarium iuris ciuilis cathedræ, applauſu omnium doctiſsimum, & religioſiſsimum, qui citò tanquàm flos agri floruit, & aruit, proh dolor. De iure tamen ciuili creditor in perſona debitoris non habet aliquod ius reale, quod afficiat perſonam tanquàm rem, quod apparet, quia liberatur cedendo bonis, ideò detineri non poterat, nec agere contra eum interdicto ad exhibendũ. l. fin. ad fin. ff. de liber. homi. exhibend. adde Boeri. deciſi. 174. nu. 3. vbi dicit quòd quis nõ tenetur debitorem latitantem exhibere. Secus tamen quãdo eſt ius reale, vt habet dominus in ſeruum, vel aſcriptitio ſeu vaſſallo, vel abbas de monacho. tutor de pupillo, quia tutor ius habet in perſonam pupilli. l. 1. ff. de tutel. Hæc omnia notat Bart. in d. l. imo magis & facit glo. in l. 1. §. per hanc. verb. vendicare poſſe. ff. de rei vendica. nota, ſecundũ Panor. in ca. non eſt. col. 2. de ſponſa. eſt addendus Ari. Pin. in rub. de bon mater. C. in 2. par. nu. 5. Couarr. in epito. decet. lib. 4. Panor. c. 7. num. 3. Secus tamen in debitore. l. ſi quis liberum. §. ſecundum. ff. de liber. homi. exhibe. cuius litera ſingu. talis eſt creditori non competit interdictum, vt debitor exhiberetur neque enim debitorem latitantem exhibere quiſquam cogitur, ſed in bona eius edicto prætoris mittitur, & ſic non cogor exhibere debitorẽ alicuius qui fugit in domum meam per interdictũ de homi-

por no pagar [a] a ſus acreedores en [b] fortalezas, ni caſtillos, ni en caſas de morada, ni en lugar de ſeñorio, ni de abadengo, aunque digan que lo tienen por priuilegio, o por vſo y coſtumbre. Mas luego que fuere requerido el dueño de la fortaleza, o lugar, o caſa donde eſto ouiere receptado qualquier malhechor o deudor y las [c] juſticias del, o el Alcayde que lo receptare, ſea tenido de lo entregar por requiſicion del

de homine libero exhibendo, neque tenetur ad intereſſe. quem text. ſolemnem, & ſingularem dixit Petrus Gerard. ſing. 17. Hippol. ſing. 365. Ioã. de Platea in §. pretere. Inſti. de Actionib. vbi Iaſ. col. 10. dixit hoc dictum diligentiſſimè notandum quia quotidianum, & fortè alibi non reperiri. ex quo dicto clarè infertur, quòd titulus de recepta. non habet locum in ciuilibus, ſed ſolum in criminalibus tamen hoc eſt de iure communi, nam iure regio, hic vides ſtatui cõtrarium, & bene cum de noſtro iure debitor ſit aſtrictus realiter ad ſeruiendũ creditori ceſſione facta. vt conſtat per l. 5. tit. 12. li. 5. ſupra pragm. Regum Catholicorũ ideo tenetur quis debitorem nõ receptare, ſed propalare creditori, qui habet ius perſonale & reale in eo, quod eſt memoriæ mandandum, & iudex debet tẽpus præfigere debitori ſecundum quantitatem debiti. vt in l. 5. ti. 12. li. 5. ſupra. ibi, *Y el juez limite tiẽpo al deudor que ha de ſeruir al acreedor*, tamen iudex nullo modo decernere poſſet, quòd huiuſmodi debitor in perpetuum ſeruiret creditori, quamuis debitum eſſet valde magnum, quia induceret ſeruitutem damnatam omnino per tex. in l. ob æs. C. de actionibus & obligationibus. & ſic intellige Bald. c & Paul. in l. 1. C. qui bonis cedere poſſunt. Sed eſt dubiũ vtrum vxor poſſet pro ſua dote petere maritum in ſeruum iuxta leges regias. Videtur poſſe & quòd ſit præferenda, vt dixi in l. 5. ti. 12. li. 5. ordina. & probatur in ſimili per tex. in l. quòd nomine, ff. de condictio. indeb. & per ea quæ dicit Alexan. in l. maritum. ff. ſoluto matrimonio.

a ¶ *Fuyeren por no pagar*. Eximens debitorem aliquẽ de manibus iudicis eius vel familia, tenetur ipſe ad debiti ſolutionem, ad quam tenebatur captus tãquã ſi pro eo fideiuſſiſſet, l. quoties. C. de exact. trib. lib. 10. Bald. in l. addictos. C. de epiſcop. audien. & in l. fina. nu. 1. & ibi additio. C. de oper. liberto. Bart. Bald. Ang. & Paul. in l. ſed eximendi, & in l. ſequenti per illa iura. ff. ne quis eum qui in ius voc. vi. exi. Hipp. in ſing. 137. in iure clarũ eſt, quod etiam ait procedere in eo, qui notificauit debitori alicuius quòd fugam arriperet, quia creditor ſuus ordinauerat facere eum capi. & detineri tenetur enim creditori ad ſoluendum debitum illud, ſi fugit ea occaſione debitor. citat dixiſſe Petrum, Anchar. conſ. 341. viſo themate. in fin. Bald. col. 4. & præpoſi. in ca. dilectis. de appellatio. & Hippo. in rubric. de fideiuſſor. col. 7. in prin. & eſt verbum notandum, & quotidianum, & amplius quã ſemel iudicaui. ¶ Quæritur an debitor fugitiuus qui eſt in actu fugæ, vel habitu paratus ad fugam poſſit capi authoritate propria creditoris, & duci ad iudicem? Reſpon. poſſe. l. ait prætor. §. ſi debitorem. ff. quę in fraud. credit. l. extat. ff. quod met. cauſa. & in auth. vt iudi. ſine quoquo ſuffrag. §. neceſſitatẽ. Hipp. ſing. 43. Segur. cum ibi à me annot. in addit. in repert. l. ab exhæredati. n. 5. ff. de leg. 1. etiam ſi debitor fugitiuus ſit clericus facere poterit ſine metu excommunicationis. quia caret dolo, & nòn facit animo iniuriandi clericum, ſed recuperandi ſibi debitũ. arg. c. ſi quis ſuadente diabolo. 17. quæſtio. 4. ergo diabolo non ſuadente ceſſabit pœna. tenet etiã Hipp. alios referens in d. ſing. 43. Paris de Puteo in tract. ſyndic. verb. captura. n. 10. Io. Lup. in l. 66. n. 27. in Taurinis ſanctionibus. Ripa. lib. 1. reſponſo. c. 13. Iaſ. in §. 1. n. 69. de actio. Stepha. Aufre. in rep. clem. 1. regu. 3. nu. 15. de offi. ordin. Panor. in c. cum non ab homine. de iudic. per tex. in c. olim. 1. de reſtit. ſpolia. Caiet. in ſum. verb. excõmunicatio. c. 10. Ratiò eſt, vt dixi, quia deficit dolus & animus ad delinquendum, cum ipſum detineat iure permittente. per d. §. ſi debitorem, quæ ſunt accipienda vbi eſſet periculũ in aditione iudicis, alias locum non haberet captura, niſi demandato iudicis præcedente informatione debiti, & fugæ ſuſpicione. Rom. conſ. 320. verſ. 3. quidẽ. Tho. Parpali. in repe. l. 2. col. 12. ff. ſolu. matr. dixi ad Segurã in additio. l. ab exhæredati. num. 5. ff. de leg. 1. eſt l. 66. Tauri. *Ninguno*. & ita practicatur in regno. ¶ Quæri poteſt, an pro debito ciuili, nobilis aut mulier honeſta poſſit detineri, & capi? Reſpond. eſt, quòd non, cum in carcere detineri ne-

juez del deliƈto, o del juez del deudor, ſo las penas contenidas en las leyes ſobre eſto fechas y ordenadas por el ſeñor Rey don Iuan nueſtro padre: cuya anima Dios aya: E demas que eſte ſea caſo de Corte [a] para que ſea demandado, o accuſado en la nueſtra Corte el acceptador, o defendedor del tal deudor, o malhechor, y ſea tenido y obligado a las penas que el malhechor deuia padeſcer por ſu deliƈto, y a la deuda que el deudor deuiere.

Titulo. 18. De las fuerças [b], y daños.

queant. l. 4. ibi, *que ningun fidalgo pueda ſer preſo, ni encarcelado por deuda que deua*. tit. 2. lib. 4. ordina. quæ procedit in debito prouenienti ex cauſa ciuili nõ autẽ ex criminali. l. 79. Tauri. & idẽ eſt dicẽdũ in mulieribus, nã licet habeãt iſtud priuilegiũ, per l. 62. Tauri, nõ tamẽ eis cõpetit in debito cauſato propter deliƈtum. vt per d. l. 79. Taur. Sed eſt dubiũ, vtrũ fideiuſſor datus pro nobili, ſeu mulier pro debiti ciuili ſolutione poſsit in carcerẽ detradi, quouſq; creditori ſatisfaciat, non obſtãte priuilegio conceſſo reo principali? & eſt rñdendum affirmatiuè, quòd poterit incarcerari, quia priuilegiũ fuit perſonale, & nõ tranſit in fideiuſſorẽ qui in defeƈtũ principalis, nõ potẽtis, vel nolẽtis ſoluere fuit datus, & ſic recurritur ad fideiuſſorẽ, cũ debitũ eſt verũ, & nõ reſcinditur ex dolo creditoris, & ſic eſt cauſa ſubſidiaria, ad quã ceſſante remedio ordinario, eſt recurrendum alias fruſtratoriè interueniret fideiuſſor, ſi eodem priuilegio deberet vti, quod eſſe nõ debet quia verba cõtraƈtus, ſeu promiſsionũ, debẽt aliquid operari. l. ſi quãdo. ff. de leg. 1. Bal. in Rub. C. de cõtraƈt. emptio. & fideiuſſor eſt debitor. l. blãditus. C. de fideiuſſor. præſertim cũ dicat ſe principalẽ debitorem faciẽdo de debito & facto alieno, propriũ, vt cõmuniter dicit, in obligationibus, quæ verſantur in Caſtella cõmuni ſtylo, & ſic ex proprio facto in euentũ cõditionis cõuenitur, nẽpe quia principalis nõ vult, aut nõ põt ſoluere. Secũdo cõfirmatur in terminis ex ſentẽtia Angeli in l. ſtychũ aut. §. ꝙ vulgo, ff. de ſolutio. cuius verba ſunt, nota ꝙ appellat fideiuſſorẽ reũ abuſiuè, tñ eſt reus nõ ꝓprie. Itẽ fideiuſſor dicitur debitor. C. de fideiuſſorib'. l. blãditus. C. adde tu ad hoc Bart. in l. 1. fi. col. ff. ſi cert. petat. & in l. ſpadonem. §. ꝙ ciuitas. ff. de excuſa. tuto. Aret in l. fideiuſſor, in notab. ff. de leg. 1. proſequitur Ange. vbi ſup. beneficium ergo datũ reo ex forma ſtatuti, videtur porrigi ad fideiuſſorem quoniã & ipſe reus eſt, exẽplũ, ſi ſtatutũ dicit reũ non poſſe incarcerari pro debito, nec fideiuſſor incarcerabitur, quia reus eſt, licet non reus principalis. Contrariũ credo, vbi de iure cõmuni carceratio eſt permiſſa, quia diƈtũ ſtatutũ exorbitat à iure cõmuni, vnde propriè, & ſtriƈtè eſt ſumendũ. vt in l. quicquid aſtringẽdæ. ff. de verbo. obliga. & l. conſtitutionibus ad municipalẽ, ſed fideiuſſor non eſt propriè reus, vt patet ex diuerſitate nominum. vt C. de codicill. l. ſi idem. & eadẽ verba formalia refert, & ſequitur Imo. in d. §. ꝙ vulgò. col. 2. facit text. bene in argu. in l. 2. C. de prædi. minor. tũ etiam quia qualitas nobilitatis, eſt perſonalis, & non tranſmiſsibilis ad alium, & etiam ſexui, & ſic per mutationem perſonæ diſſoluitur priuilegium, cum ſit ratione perſonæ & non rei, cum ergo fideiuſſor non ſit nobilis, nec fœmina non gaudet prędiƈto priuilegio, ne incarceribus, vel vltra quam facere poſsit teneatur. l. licitatio. §. fina. ff. de publ. & veƈti. Segur. in repe. l. 3. §. fi. nu. 119. ff. de liber. & poſthu. vbi per mutationem perſonæ tollitur priuilegium.

a ¶ *Que eſte ſea caſo de Corte.* Alios caſus curię ponit l. 1. vbi dixi in verb. *pobres*. titi. 1. lib. 3. ordina. & in l. 1. tit. 2. & l. 14. verſ. *ſaluo en aquellos caſos*. eodem. tit. 2. & lib. 3. ordina. l. 23. ti. 9. par. 2. l. 5. tit. 3. par. 3. vbi Greg. Lup. in verb. *E ſon eſtos*.

¶ *TITVLVS XVIII. De viola. & damnis.*

b ¶ *Fuerças.* Vis eſt neceſsitas impoſita contraria voluntati, maioriſque rei impetus qui repelli nõ poteſt. l. 2. ff. quòd metus cauſa. eſt videndus Briſon. lib. 19. de verb. ſigni. pagi. 625. cum 2. ſequentibus qui multa de vi traƈtat. l. 1. titul. 10. par. 7. & quot ſint ſpecies violentiarum adde Bald. cõſil. 140. nu. 2. lib. 2. Tho. Gram. conſi. 43. & 55. Iaſ. in l. ſi quando C. vnde vi. nu. 1. cum ſeq. & aliquæ quæſtiones circa materiam huius rubri. de violentijs. vid. per Petrũ Folleri. in praƈti. crimina. in fragmentorum parte. num. 110. pag. 442. melius per Iacob. de nouello in praƈt. & theorica cauſarũ crimina. traƈtatus ad

Digitized by Google

tus ad deſenſam.num.104.pagina.618.col.2.verſi. ſciens aliquem accedere.de interdicto vnde vi. omnino eſt videndus Goffred.in ſua practi. libello. 2. par.rubr.de interdicto vnde vi.nu.1.cum pluribus ſequen.vbi de violentijs aliqua cõſcripta reliquit.

a ¶ *Daños.* Damnum ab ademptione, & quaſi diminutione patrimonij dicit.l.3.ff.de dã no infect. Quintilian. declamatio. 320. damnatum diffinit amiſsionem bonorum, quę habuerimus, qui hoc ibidem tradit.damnationem ex eo dictã eſſe, quòd plerisque criminibus imponeretur. proinde nemo damnumfacit,niſi cui aliquid,de ſuo diminuitur,& deperit.aliud eſt damnum facere aliud lucro prohiberi.l.26 ff.de damn.infect.aliud lucrum extorqueri,aliud damnum,infligi.l.6.§. ſimili modo. ff. quæ in fraud. creditoris damnum etiam pati videtur, qui commodum amittit, quod ex publico conſequebatur, quale quale ſit veluti ſi proſpectus aut aditus deterior anguſtiorve fiat.l.2.in princ.& §. merito. ff. ne quid in loco publi. Briſſo. libr.4. de verb.ſignific.pag.162.l.1.tit.15.de damnis. p.7. vbi Grego.Lupus in verb. *Daño es.* ¶ Quis autem emendam damni petere poſsit? R̃nde.is,qui damnum recipit in re ſua vel qui eius mandatum, vel ſucceſſorem exercet titulo pro hærede, cum hæres,& defunctus cenſeantur vna, & eadem perſona in authen.de iure iur.à moriente præſt.in prin. Confirmatur ex dictis Azo.in ſum. C.de lege Aquil. col.2. verſi.competit autem actio.l.2.ti. 15. parti. 7. Vtrum autem princeps poſsit remittere damna ſingularibus perſonis pro bono pacis, & propter vtilitatem publicam quæ in pace cõſiſtit, eſt dicendum quod ſic Bald. in l. conuentionum. ff.de pact.& concedi bona ciuium. Bald. in l. bene à Zenone.C.de quadri. præſc.col.1. Decius cõſil.352.col.1.& conſi.520.col.1.Pariſ.con.10.nu. 25.lib.1.Matth.Afflict.deciſio.361.col.2.Rolan. Valle,conſi.86.nu.65.verſi.verſatur vtilitas publica,alias non poterit remittere in præiudicium priuati, vt declaraui in l.1.gl.1.titu.2.lib.1. ordina.& multa citat erudité Anto.Queſada libro.1.diuerſa. quæſt.c.8.Quæri etiam poteſt, ſi vnus dat damnũ in bonis Titij,cum quo eſt facta pax,an ex tali dãno ei illato videatur rumpere pacem? Reſpondendũ eſt quòd ſic Aluar.in c.1.§.ſi quis quinq;. verſ. quarto ab extr.in titu.de pace tenen. poſt Bald.Iacob.nouell.in practi. & theorica cauſarum criminal.nu.80.verſicu.octuageſimo.ſi facta pace vnus.

daños [a].

¶ *Ley.I.Contra los que tomaren, o forçaren los bienes de la yglesia, o las personas eccleſiaſticas.*

¶ El Rey don Enrique. II. en Toro. Año mil ccccix.

QValeſquier forçadores y tomadores que forçaren, o tomaren [b] algunos bienes de las

pagi.583.col.2.quæ opinio intelligenda eſt, quando ex facto antiquo præceſſit, ſecus ſi hoc fieret ex cauſa& diſcordia orta de noua quæ à principio cogitata non fuit ſecundum prædictos.

¶ Vtrum damnum illatum Petro cenſeatur datũ à vicinis,ſi ſunt malæ famæ? Reſpond. damna præſumuntur data à vicinis, niſi bona, & laudibilis eorum fama, & conuerſatio eſſet in cõtrariũ, iſta enim bona præſumptio excuſat quia pro bono præſumitur bene,& quòd prudens prudenter que viuat. Alexan.ad Bart.in l.ſi.addi.3.ff.de quæſtio.& in conſi.89.viſo themate.columm.2. verſi. confirmantur prædicta.libro.3.Corne.conſil.58. li.2. Philip.Deci. conſi.189.colum.pen.Thomas Gramma.conſi.65.in cauſa humili.col.2. Hippol. in pract.crimi.§.diligenter.nu.196. & in l. de minore.§.plurimum.n.91.vbi multa cumulat, & dicit Bald.& Imol.in l.fin.col.fin.ff.de hæred. inſtituend.quòd ille qui minatur habet præſumptionẽ contra ſe,& ille, qui habet rem furtiuam penes ſe habet iudicium contra ſe,niſi ſit homo bonæ famæ,& conditionis,vitæ, & ſtatus. Nam illa indicia tunc eliduntur, quia qualitas præcedẽtis vitæ, elidit huiuſmodi indicia &c. cum iuuentute.de præſumptio.l.3.§ ſed ſi ex improuiſo.ibi, inſpecto vitæ præcedentis actu.ff. de re mili.vbi Bart. notat, quod probatio bonæ vitæ habet minuere indicia, quæ faciunt contra malefactorem. per tex.ibi, & per tex.in l.ſequ.illius tituli.§.fin.& in l.non omnis.§.à.Barbaris.ff.de re milita.Bald.in l.fin.C.de probationibus.Marc.Anto.Blanc.in rep.l.fina.ff. de quæſt.nu.417.& in pract.crimina.pag.861. n 44.Iaſ.in l.1.in fin.verb.C.communia de leg. vbi Bart.dictum reputat ſingulare. ſic ergo vna præſumptio elidit aliam,& quæ eſt in fauorem rei, eſt potius admittenda,cum ſit ad liberandum, & non ad condemnandum.l.pen.ff. de pœn.reg. odia. de regu.iur.in 6.& eſt notandum, nam ſæpè contingit in actu practico.

¶ *Lex Prima.*

b ¶ *Forçaren,o tomaren.* Violenter accipiens rẽ eccleſiæ, ſeu monaſteriorum, vel miniſtrorum, ſeu eccleſiaſticarum perſonarum,ſi monitus à die monitionis non reſtituerit & emendam fecerit eccleſiæ,ſeu perſonæ eccleſiaſticæ punitur cum omni executione ad inſtar fiſij in redditibus Regis, in duplum nomine pœnæ, quod eſt applicandum in forma præfatis legis,& vẽditiones bonorũ delinquen

quentiū ad ſatisfaciendū præcepto huius legis factas iudices debēt facere certas, & ſanas. ſ. ne vlla repetitio in bonis locū habeat, nec deinceps moleſtia emptoribus rerū detur. h. d. ¶ Pro cōfirmatione adde tex. in auth. Itē nulla cōmunitas. C. de epiſcop. & cler. cuius litera eſt. Itē nulla cōmunitas, vel perſona publica, vel priuata collectas vel exactiones angarias, vel perangarias eccleſijs, vel alijs pijs locis, aut eccleſiaſticis perſonis imponere, aut inuadere eccleſiaſtica bona, præſumat, qđ ſi fecerint, & requiſiti ab eccleſia vel imperio emēdare contēpſerint, triplū refundant, & nihilominus bāno imperiali ſubiaceant, qđ abſque ſatisfactione debita nullatenus remittatur, & fuit conſti. Frede. imperatoris de ſtatu, & conſi. contra liber. eccleſiæ. col. 10. §. item nulla poſita. in fi. lib. 2. feudo. in volu. fol. 24. col. 4. cū ſeq. pro cuius declaratione eſt vidēdus. Iaco. Butrig. in d. auth. Itē nulla cōmunitas per. 6. colūnas. & ſub triplo cōtinetur ſimplum in quo dānū paſſus eſt. §. tripli. Inſti. de actio. Violentus tenetur rē cū fructibus perceptis, & qui percipi poterūt, & reſarcire plenariè dāna, ex inuaſione cauſata. ca. grauis. de reſtitu. ſpoliat. l. 40. titul. 28. par. 3. vbi vide Greg. Lupum & ſic intellige. l. iſtā ꝙ violētus poſſeſſor tenetur ad rei inuaſæ reſtitutionē, cū omnibus fructibus perceptis, & quæ percipi potuerunt per dicta iura, & etiam habet locū contra ſucceſſorem in vitio. c. ſæpè. de reſtitu. ſpoliato. c. cum ad ſedem, ibi vel ſpoliationē factā ratam habuerit. eod. titu. & facit. l. ſi quis in tantum. C. vnde vi. l. 2. & ibi dixi titu. 14. Ioann. Neuiza. conſi. 82, colum. 1. & agenti contra ſpoliatorem interdicto recuperandæ non obſtat aliqua exceptio etiā dominij incontinenti; probatur, ex ijs quæ in materia notat Ferdinan. à Menchac. li. 2. illuſtriū controuerſiarum. c. 88. & ipſum vide in ca. 86. nu. 1. vbi agit de intellectu. ca. cum eccleſia ſubtrina. de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis. & capit. ad decimas. de reſtitution. ſpoliat. in 6. quo loco ponit quatuordecim intellectus ad iſtum capit. ad decimas, quem vide & adde. ca. reintegranda. 3 quæſtio. 1. & c. ſæpè. & ibi notatur à Ripa poſt alios de reſtit. ſpoliatorum. & ibi late ſcripſi.

ygleſias, y moneſterios y perſonas eccleſiaſticas q̃ ſeyēdo req̃ridos faſta ſeys dias del dia q̃ fuerē req̃ridos ſino tornaren, y no fizierē emienda y ſatisfaciō de lo q̃ aſsi tomaren, o forçaren. Mādamos a los nr̃os adelantados y merinos y juſticias de las nr̃as ciudades y villas y lugares donde acaeciere q̃ hagan execucion en bienes de los dichos forçadores y tomadores, y les hagā pagar cō el doblo todo lo q̃ aſsi tomarē y forçaren y vēdā ſus bienes como por nr̃o auer: y paguen a quiē recibio el daño y fuerça de lo que le tomarō y forçarō: y el doblo q̃ ſe reparta en eſta manera: la tercia parte para la nueſtra camara, y la otra tercia parte para la obra đla Igleſia Cathedral del Obiſpado donde eſto acaeſciere: y la otra tercia parte para el juez, o official q̃ la dicha entrega hiziere. Y mandamos a las juſticias que fagan ſanas las venciones que ſobre eſta razon fueren hechas.

§ *Ley. II. Contra los que fizierē eſtatutos, o fuerças a los juezes de la Igleſia para q̃ alcen los entredichos, o excomuniones.*

OTroſi mādamos q̃ los que fizieren agrauios y fuerças a las perſonas eccleſiaſticas [a], y fizie-

¶ *Lex Secunda.*

a § *Agrauios y fuerças a las perſonas eccleſiaſticas.* Adde tex. in conſtitutio. Frederici, incipi. Nos Fredericus Romanorum Imperator. titulo. de ſtatu. & conſuetud. contra libertatem eccleſiæ editis reperitur impreſſum in volu. ad fin. lib. 2. feudo. bonus text. in cap. non minus. & in c. aduerſus. de immuni.

Digitized by Google

ren eſtatutos contra ellos[a], porque alcen los entredichos, o ſentencia de excommunion que ſon pueſtas por ellos[b], o manda-

muni.eccleſ.& cap.1.& capi.clericis.& ca.eos qui eod.titulo.lib.6. quæ iura lege per te, contra aliquid ſtatuentes, directè, vel indirectè, aduerſus libertatem, & immunitatem eccleſiæ, & eccleſiaſticarũ perſonarũ, qui ſunt ipſo iure excommunicati & non abſoluendi ante ſatisfactionem l.2.titulo.9.par.1.verſiculo. *La dozena* & ad de.l.1.ibi.*exemptos deuen ſer los ſacerdotes, y miniſtros de la ſancta Igleſia de todo tributo.*, vbi dixi in glo.1.titu.3.lib.1.ordinamenti ſuprà, etiam ſi ſint clerici primæ tonſuræ non coniugati.l.13.eod.titu.& l.23.ti.4.lib.4.ordinamen. qui originem ſumpſit ex Ioann.2. Numantiæ anni 1528.die 8.Septembris peti.7.panormi.in capit.cum non ab homine numero.2.de iudicijs, pro declaratione adde.l.16.tit.3.libro.primo, ordinamenti quæ declarat, quando clerici in minoribus conſtituti debent gaudere immunitate eccleſiaſtica & de habitu ipſorum.& l.21.& 22.& in lib.prag.Regum Catholicorum, que eſt bulla ſeu conceſsio.Alexan. Papæ quam etiam refert ſumma quæ margarita confeſſorum dicitur. folio.192.column.2.& ſimile indultum, Regi Francorũ datum, habetur per Nicol.Boeri.deciſio.69.ad fin.& l.23.in curijs Toleti, Anni 1525.& l.31.de Madrid. Anni de 1528.& in Concilio Tridentino, ſub Pio Papa Quarto, celebrato.ſeſsio.23.Canon, 6.incip. nullus prima tonſura ex quibus recipiens de habitu, & tonſura, & officio, quod debet habere clericus in minoribus nõ coniugatus, vel coniugatus, vt priuilegio clerica.gaudeat dominus Epiſcopus Segouienſis in pract.quæſt.cap.32.vbi omnino vide. Hodie autem tex.dict. Concilij Tridenti inſertus eſt in l.1.tit.4.lib.1.Recopil. vbi ad pedem literæ concordat, & id ſeruandum eſt, ſcilicet vt nullus priuilegio clericali gaudeat, niſi beneficium habeat, aut eccleſiæ ſeruiat tonſurã deferens vel ſit in vniuerſitate, & an hoc caſu requiratur quòd ſit in matriculam relatus expediti iuris eſt, per tex.ſingularem in l.ex eo.in fi.ff.de mil.teſta. Item ſi ſit vxoratus quòd ſeruiat eccleſiæ de mandato epiſcopi.& deferat habitum & tonſuram, Vt habetur in dict.l.1.& ibi ponuntur qualitates veſtium quas debent huiuſmodi clerici portare, vt euitentur rixæ & æmulationes inter iudices. Quod idem ſanxit Sanctiſsimus Pius Quintus in proprio motu, incipienti cum aliàs, ex authoritate, per quem proprium motum ſtatutũ fuit, quod alienigenæ, ſeu euntes ad curiam Romanam tenerentur, intra decem dies poſtquam in eadem curia ſunt aſsiſtentes, oſtendere ſe & nomen & cognomen & patriam ordines & beneficia & hoſpitia & quod deferant habitum ſecundum ſtatum, ſub pœna ibi poſita, & vtinam huiuſmodi ſtatutũ in curijs principis eſſet ſtatutum atque ſancitum, & quis ordo ſit ſeruandus circa contentiones iuriſdictionis inter iſtos, vide text.in l.8.§. *Primeramente.* titulo.4. libro 1. Recopil.

a ¶ *Eſtatutos contra ellos.* Adde l.10.& 11.titu.3.lib.1. ſupra & ſunt excommunicati ipſo iure, ſi non reuocauerunt talia ſtatuta, ipſi condentes. & ſucceſſores, vt habetur in c. aduerſus. de immunita.eccleſia.l.2.titu.9. part.8.& in concordiam, adductis ſupra. in 1.gloſ. huius legis, & cap nouerint.49.de ſentent.excommunicationis. Sed eſt dubium, an in caſibus præmiſsis, quibus incidunt in excommunicationem iudices, & ſtatuentes, vel facientes contra immunitatem eccleſiæ, & eccleſiaſticarum perſonarum ipſo iure, à quo iudice, cum non fuerit ſeruata abſolutio Papæ, poſſent abſolutionem conſequi? Reſpondendum ab ordinario, ex quo ſummus antiſtes ſibi non reſeruauit. cap.nuper.de ſenten.excommu.gloſſ.fin. in capit.quoniam, vt intelleximus, de immunit.eccleſ.lib.6.gloſſ. per epiſcopum in clemen vnica.de cõſangui.& affin.quam ibi ſequuntur docto.Cardi.in clement.1.§. ſi quis. col.2.quæſt.4.nume.4.de rebus eccleſiæ non alienan. quod etiam eſt de mente ipſius Card. in capi.grane. quæſt.fin.de præb.& in clem.1.§. quòd etiam in interdictis.ad fin.de ſenten.excom. Sylueſt. in ſum. verb.abſolutio.2.q.4.& in verb.excommunicatio.8.in princip. omnia enim quæ poteſt Papa in vniuerſo, poteſt epiſcopus in ſua diœceſi, niſi ei interdictum ſit. Cardina. Nicola. de Cuſa. lib.2.de concordantijs Catholicis.ca.3.Abulenſ.Matt.16.q.87.Domi.Soto de iuſti.& iure. lib.10. quæſt.1.arti.13.Illeſo.à Vera cruce. in ſpeculo coniugio.2.parte.arti.28.pag.419.c.in nouo.diſtin.21.ergo excommunicatus à iure, quando abſolutio nõ eſt reſeruata ſatisfactione præmiſſa ab Epiſcopo, ſeu ordinario, qui partes quaſi epiſcopales habet, abſolui poterit. Idem dic ſi habeat priuilegium per Bullam Cruciatæ poterit abſolui, à quocumque ſacerdote, à ſe electo. præmiſſa in primis ſatisfactione partium, non alias.

b ¶ *Deſcomunion que ſon pueſtas por ellos.* Vt in c.ſciãt cuncti.de electione.lib.6.vbi ſunt excommunicati ipſo iure grauantes per ſe, vel per alias perſonas eccleſiaſticas, & mandantes quo ad effectum verè incidunt in ſententiam excommunicationis. cap. mulieres.§. illi vero. de ſententia excommunica-

tionis: cum in delictis paria ſint per ſe, vel per alium committere delictum capit. cū quis de ſenten. excom. libro. 6. l. 5. titul. 15. partita. 7. l. 13. ibi, *como el que lo manda*, titul. 8. partita. 7. & ex quo conditor. canonis ſibi in dict. ca. ſciant cuncti non reſeruauit abſolutionem ab Epiſcopo poſſunt abſolui. dict. c. nuper. gloſſ. fin. in d. ca. ſciant cuncti. dixi in gloſ. proxima ſuperiori. *Por toda cenſura Eccleſiaſtica.* nomen cenſura continet interdictum. ſuſpenſionem, & excommunicationem. capi. querenti. de verbo. ſigni. prætendet. adde legem quintam. titulo. decimoquarto. libro tertio. ordinament. & facit. l. 10. titulo ſecundo. libro quarto. eiuſdem libri ordinament. & l. 7. titulo. 16. ſupra hoc libr. 8. l. 4. titulo. 5. lib. 4. for. ll. & quæ ibi notat Montalu. & l. 15. titu. 29

ren, o apremiarē en qualquier manera a los clerigos que celebren los diuinales officios eſtādo pueſtos los dichos entredichos, o ſentēcias: que las perſonas ſingulares cayan en pena de mil marauedis de los buenos, y los concejos en pena de tres mil marauedis de la dicha moneda: y ſe executē las dichas penas: y ſean partidas ſegun en la ley antedeſta. Y mandamos a los perlados donde eſto acaeſciere q̄ paſſen contra los malhechores por toda cenſura eccleſiaſtica: y mandamos a los concejos que lo guarden aſsi: y qualquier que contra eſto paſſare que caya en pena de los dichos tres mil marauedis, y ſe partan en la manera ſuſodicha.

¶ El Rey don Iuan II. en Guadalajara.

ORdenamos, y mādamos, q̄ ningun Prelado, cauallero, o fijo dalgo, ni otra perſona algūa no ſean oſados de ferir: prēder, o matar los obreros labradores, o vaſſallos familiares, o otras qualeſquier perſonas de otros ſeñores, ſo color de enemiſtad, o odio q̄ con ellos tengan, ni les quemen las caſas [a], ni les hagan daño en las otras heredades. Y el que lo cōtrario fiziere, ſi matare, o firiere alguno de los ſobredichos vaſſallos, o labradores, obreros, familiares, o ſi a ſabiendas quemare caſas, o mieſſes, o deſtruyere, o arrancare viñas que le matē por ello, aſsi como aquel que mata cōtra derecho. Y eſto ſaluo ſi lo firiere en defenſion de la propria perſona, o ſi fuere dado por ſu enemigo, o ſi lo fiziere viniendo a reñir,

parti. 7. & iniuſte captus à iudice poterit agere actione iniuriarum contra ipſum, & proteſtare dāna, & pœnam legis. l. 7. vbi gloſſ. 6. tit. 14. libr. 2. ordinamenti.

a ¶ *Quemen las caſas*. Pœna comburentiū domos alienas, vel vineas adde. l. 3. titulo. 4 for. legum. l. 9. titul. 10. parti. 7. vbi Gregor. Lup. aſsignat pœnam nobili, vel ignobili inferenti ignem cum violentia vel ſine ea, quem vide, quia optimè diſtinguit, tenentur ad damni ſatisfactionem, & pęnam mortis. adde Bar. in l. prima. ff. de offic. præfect. vigil. Alberic. in l. final. ff. de incendio, ruina, naufrag. Salycet. & Doct. in l. data. C. qui accuſare non poſſunt. ff. de Sicarijs. Angel. Aretinus in tractat. de maleficijs. verb. incendiario. & ibi additio. & ſi quis animo, & intentione incen-

Digitized by Google

incendendi domum Petri tantum miſerit ignem. in ipſam domũ, & ignis combuſsit alias domos, vel ex alijs domibus hac ratione bona fuerint furto ſubtracta, imponens ignem. ad omne damnum tenetur, tã ratione combuſtionis, quam furti. l. 1. §. ex incendio. ff. de incend. rui. & naufragi. Hippo. in l. 1. numer. 23. C. ad. l. Corneliam de Sicarijs.

a ¶ *Cortare arboles.* Adde. l. fin. titul. 15. p. 7. l. 2. titul. 4. libr. 4. fo. leg. quarum arborum appellatione, & vites continẽtur ſecundum Mõtal. ibi in glo. 1. per text. in glo. 2. §. arboris. ff. de arb. cęd. & l. vitem. ff. arbo. furtim cæſar. dubitetur verũ incidens ligna & alia in ſylua, & ligna inde extrahit furtiue, & contra ſtatuta facta ad montium conſeruationẽ, peccet, teneaturque ad reſtitutionem? diſtingue, vt reſoluimus in prima parte horum commentariorum, in procemialibus quęſtionibus in quæſt. 10. verſi. ex quo etiam infero. pagi. 18. cum ſequen.

o a pelear contra ſus enemigos, ca en tal caſo deue auer la pena q̃ manda el derecho comun, y no la deſta ley. Empero ſi lo fiziere, o prendiere ſin liſion de miẽbro alguno allẽde de las otras penas en derecho eſtableſcidas, pague tres mil marauedis al que aſsi fuere preſo, o ferido. Y el q̃ robare, o tomare los bienes, o mantenimiẽtos de los ſuſodichos cõtra ſu volũtad, o le cortare arboles[a]; o malicioſamente hiziere otros daños torne lo q̃ aſsi robare, o dañare cõ el quatro tanto, y ſi no lo pudiere pagar, ſea penado, ſegun el aluedrio del juez corporalmente, conſiderando el maleſicio y qualidad de las perſonas.

¶ Idem.

Ninguno ſea oſado de hazer fuerças, ni robos en los caminos, ſegũ ſe cõtiene en eſte libro en el titulo de las treguas.

¶ Idem.

Mandamos, que ninguno ſea oſado de tomar, ni occupar por fuerça los diezmos de las Igleſias, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los diezmos.

¶ Idem.

La Igleſia no defiẽde robador conoſcido[b], ni quemador de mieſſes, ſegũ ſe contiene en eſte libro, en el titulo de la guarda de las coſas de la ſancta Igleſia.

b ¶ *Robador conoſcido.* Cap. inter alia de immunit. eccleſ. l. 6. tit. 2. vbi late dixi lib. 1. ordinamenti. Adde. & nouiſsime videndus eſt Illuſtris ac dilectus meus Antonius de Queſada libro primo diuerſarum quæſtionum iuris cap. primo. per totum vbi latiſsime.

Titulo. 19. De las penas[c].

¶ *Titul. XIX. & finalis, De pœnis.*

c ¶ *Penas.* Iſtum titulum cum frequẽtiorem materiam habeat, propter hominum pronitatẽ ad peccandum, cum natura humana decliuis ſit vt habetur in proœ. clem. §. quia. Geñ. 8. ſenſus, & cogitatio humani cordis, in malum prona ſunt ab adoleſcencia ſua. & Geneſ. 6. & Eccleſi. 18. vidit præſumptionem cordis eorum, quoniam mala eſt. & ibi poſt concupiſcentias tuas, nec eas & à voluntate tua auertere & Iuuena. Saty. 14. Turpibus, ac prauis omnes ſummus, & quæ tradit Magiſter Franc. de Victoria. in repeti. nuper impreſſa. de homicidio. nu. tertio. conuenit, pœnas ſtatuere, vt earũ timore

Digitized by Google

timore retrahantur,à ſuis concupiſcentijs,& pec
catis. Iuxta illud. Horatij,oderũt peccare boni vir
tutis, amore. oderũt peccare mali formidine pœ
næ.c.ſin.de exceſsib.prælа.& c.eum qui.de præ
ben.lib.6.ideo repetitur titulus de pœnis in quo
cunq; libro,tam iuris communis,Regij,&munici
palis,quia frequenter delicta committi ſolent,&
conuenit,vt puniatur,Deuter.19.& auferes ma-
lum de medio tui,vt audientes timorem habeant
& nequaquam talia audeant facere,non miſerebe
ris eius.pœna ergo idẽ eſt,ꝙ paſsio, vt dixi in.l.
2.glo.1.verſi.3.etiam.tit.9.lib.2.ordin.quo fit,ꝙ
quis non tenetur ſe ipſum accuſare.c. quis aliquã
do.de pœn.diſt.1. ibi nõ tibi dico,vt te perdas in
publicum,nec apud alios te accuſes,ſic enim legẽ
dum eſt.& non excuſes,prout habent libri com-
muniter,& litera eſt corrupta,ſecũdum Domin.
Soto lib.5.de iuſti.& iure.quæſt.6.ar.1.&dixi in
d.l.2.in gloſſ.2.vbi vides ſententiam bene reſolu
tã,quicquid alij tenuerint,quos retuli,ibi in prin.
gloſſæ,& vltra eos Ferdi.Michac.in frequẽtibus
controuerſijs.c.7,col.fina.nume.86.& Anto.Go
mez de delictis cap.2.n.5.verſi.item etiam dam-
num.& ſic etiam pœnæ impoſitę ipſo iure,vel ip
ſo facto,non debẽtur in foro animæ, ſed reus exa
ctus tenetur obedire,non ſe ipſum accuſare,neq;
executionem ſibi facere cõtra prædictos,& Ae-
gid.Boſsi.in practi.titul.de pœnis.nu.35.pa.493
col.2.verſ.vides ergo,quid autem ſit pœna ponit
glo.in rub.ff.de pœn.quod eſt delicti,vel delicto
rũ ſatisfactio,quæ à lege,vel eius miniſtro impo
nitur Azo.in ſum.&.l.1.tit.31.par.7.incipi. *Pena
es emienda de pecho,o eſcarmiento que es dado ſegũ ley
a algunos por los yerros que fizieron.* ¶ Quæritur.3.
pœnæ ratio quæ ſit reſpondendum,duplex, vna
ad corrigendum,altera proprer exempli metum,
ex Platone in Gorgia,quem refert Aulus Gelius
lib.6.noctium atticarum. vbi ipſe ponit triplicẽ
rationem.Quarto quæritur,Vtrum ſatisfactio de
licti debeat fieri etiam in foro animæ per opera
pœnalia?hanc quæſt.ponit magiſter Franc. à Vi
ctoria in ſumma Sacramentorum eccleſiæ.titulo.
de ſatisfactione.n.202.pag.160.dicens pro huius
intelligentia oportet prius intelligere, quid ſit
opus pœnale?opus pœnale idem eſt, quod malũ
pœnæ,& malũ,nihil aliud eſt quam priuatio bo-
ni.Triplex vero eſt bonum,honeſtum, vtile, &
delectabile:pœna proprie loquendo non eſt pri-
uatio honeſti,quia hoc eſt peccatum,ſed eſt priua
tio boni vtilis,vel delectabilis,ſicut dare eleemo-
ſynam,ieiunare,orare&c. Nunc dico,quod ſatisfa
ctio debet fieri per opera pœnalia,ita eſt commu
nis doctorum ſententia,probatur,quia ſatisfactio
eſt opus iuſtitiæ,offenſa autem conſiſtit in hoc,
quod ſubtrahimus Deo obediẽtiam,& accipimus
facultatẽ peccandi, quam iure non habebamus,
cum ergo iuſtitia tendat ad æqualitatem,dignum
eſt,quod ſatisfaciamus per hoc, ꝙ ſubtrahimus
à nobis,quod iuſtum & noſtrum eſt, nempe pe-
cuniam,vel huiuſmodi, ſicut fiebat in lege ſatisfa
ctio per contra damnum paſſo,oculum pro ocu-
lo &c.Exod.21.& quanto opus fuerit magis pœ
nale,tanto magis erit ſatisfactorium cæteris pari
bus.Confirmatur: nam Chriſtus redimere nos po
tuit,& ſatisfacere pro noſtris peccatis, per dile-
ctionẽ ſolã Dei,tamẽ voluit per opera pœnalia,
& ita filijs Zebedęi dixit,poteritis bibere calicẽ
quem ego bibiturus ſum? &c.& in Cõci. Triden.
ſeſsio.6.ca.7.inquit,Dominus noſter Ieſus Chri
ſtus.qui cum eſſemus inimici propter nimiã cha
ritatem qua dilexit nos, ſua ſanctiſsima paſsione
in ligno Crucis nobis iuſtificationẽ meruit, & ꝓ
nobis Deo patri ſatisfecit,& ibi.c.14.Itemq;ſatiſ
factionem,per ieiunia,eleemoſynas,orationes,&
alia pia ſpiritalis vitæ exercitia,&.c.16.ergo etiã
quo ad remiſsionem culpæ quo ad Deum requi-
runtur opera pœnalia ad ſatisfaciẽdum,Exod.21
dabit ꝓ aĩa ſua quicquid fuerit poſtulatus. Quæ-
ri etiam poteſt an pœna quę applicatur accuſato
ri,an in eius defectum veniat iudici procedenti ex
officio applicanda? Reſpondendum,quod ſic,vt
dixi in.l.ſecunda.in gloſ. ſecunda. titulo. quarto.
libr,quarto.ordinamen.ſupra. vtrum autem pœ-
næ legales.ſeu conuentionales poſsint in cõſcien
tiæ foro exigi? Reſpond.ſecundum formam ha-
bitam in contractu,ſeu lege ſtatuto ve rite poſtu
lantur & retinentur,ab eo in cuius fauorem ſunt
ſtatutæ,alias leges præſtarent occaſionem delin
quendi,quod fateri abſurdum eſt.dixi in.l.24.gl.
prima.titul.3.lib.primo.ordina.& in.l.quarta.ti-
tu.fin.lib.2.ordinam.& in.l.prima.verb. *no la pue
da alegar*.colum.1023.verſi.dubium primum ſit.
vbi dixi communem opinionem eſſe.titul. octa-
uo.lib.tertio.ordinamen.ſupra.Bartholomæ. Fu
mus in ſumma Armilla,verb.pœna.numer. quin-
to.vbi idem dicit eſſe in contractibus,an ſint pu-
nieudi per epiſcopum ſumentes veſtes monacho
rum,ſeu monialium.

ADDITIO.

Adde quid de ſumente habitum mulieris ad effe
ctum intrandi in monaſterium cauſa corrumpen
di monialem & dic,quod iſtud eſt peccatum abo
minabile vt ex Deutero.cõſtat cap.22.poſſeque
excommunicari etiam tantum propter mutatio-
nem veſtimentorum ex capi.ſi qua mulier.90. di
ſtinct.quid autem ſi per annum extiterit & fecit
ibi profeſsionem, cum pro fœmina reputaba
tur,an ad religionem compelli valeat in mona-
ſterium Monachorum & dicendum eſt, quod
poteſt,ſi quidem profeſsio ſola facit Monachum
vt pro

Digitized by Google

vt probat tex.in.c.porrectum de regularibus cul adde Barto.Briſienſem in quæſtio.dominicali.81 volumine.17.diuerſorum doctorum tract. & qui ſunt qui veſtibus mulieris in vſum reduxerint vide Andream.Tiraq.in.l.3.connubiali glo. prima ac num.58.& nonnulla annotauit Franciſcus Balduinus ad leges.12.tabularum.pag.17.

¶Cum ſit in opprobriũ religionis,& fidei catholicæ.l.minime.C. de epiſco. audien. & in authen. de ſanctiſsimis Epiſcopis.§.fin. capit. cum decorẽ.vbi Panor.de vit.& honeſt. clericorũ. Marc. Man.ſingu.11. & Conc. Trident.ſub pio Papa. ſeſsio.22.can.1.¶Quæritur vtrum ſit differentia, inter pœnam,& multam? Reſpond.q̃ eſt daredif crimen nam pœna eſt certa , & à iure inducta, multavero quæ àiudice infertur.vnde à pœna nõ appellatur,ſed a multa ſic.Goffred.de Trano. in ſumma de pœnis numero.6.verſi.vt tamẽ notes citat.l.ſi qua pœna.ff.de verb.ſigni. magna enim eſt differentia inter vtraq;.Plat.in.l.colonos.col. 2.C.de colõ.Illerican lib.11.Briſſo.lib.11.de verbo ſigni.verb. multa , nam pœna eſt generalior, accommodatur pœnæ corporali , & pecuniariæ, etiam ſi maximæ ſint. quicquid omnino in iure ſtatuitur pro pœna,hoc proprie ſortietur nomẽ pœnę,quæcũq; pœna certa eſt cõſuetudine,quia nunc potius ſequimur conſuetudines,quam legis pœnas ,iſta habet nomen pœnæ.eſt ergo pœna aliquãto certior,& vt ita loquar ordinaria , quæ collimat ad leges,& conſuetudines,ſed multa volit at extra ordinem,eſt.n.arbitraria iudici, iuxta caſum emergentem delinquentis propter contumaciam.Ita multum pulchre , & eleganter.in.l. aliud.§.inter multã.ff.de verb. ſignifica. vbi Andreas Alciat.ponit complures differentias refert Zaſium. in.l.vnica verſic.2.colligo.nume.3.ff.ſi quis ius dicent.non obtemper.vbi etiam tenet id quod ſupra diximus,quod a pœnis,a lege,vel ſtatutis prouocari non poteſt,& ita ſaluatur conſuetudo Germaniæ , quæ denegat appellationem à pœnis,& Mediolani,ſecundum Egidiũ,Boſsiũ in pract.titul.de multis nu.1.pag.127.vbi etiam differentiam aſsignat inter pœnam & multam , eſt in materia conſulendus Ioan.Montholo. in prõptuario iuris diuini,& humani,verbo.multare.2. parte.folio.94.columna prima.in gloſſ.impoſuit Pharao,& in verb.ſiue etiam.¶ Vtrum autẽ omnis iudex multare poſsit ordinarius,& delegatus à Principe.Reſpõd.eſt poſſe,ſiue ſint eccleſiaſtici,ſiue ſeculares.probatur in cap.1.ca.de cauſis,& in cap.præterea.de officio deleg.vbi idẽ expreſſe notat.Innocen.Hoſtienſ.& Panormi. & gloſſ. pen.in capit.paſtoralis.eodem titulo.ad id quod dixi in concluſione,ſiue ſint &c,quod non refert an iudex ſit ſecularis,vel eccleſiaſticus,quia iudices eccleſiaſtici poſſunt multare arg bo.in. ca. dilectus de officio ordinarij,& in cap. licet.de pœnis vbi plene videa ur cui ſit applicãda multa ſeu pœna pecuniaria à iudice eccleſiæ impoſita.de ea vero quæ imponitur à iudice ſeculari. in. l. multarum.C.de modo mulcta.vbi dicit , mulctarum ſeuera cõpendia cerario noſtro protinus eſſe quærenda nullus ignoret &c. Thomas.Grammat. cõſil.6.numero decimo.iudices vero delegati,ab inferioribus à Principe multam imponere non poſſunt,niſi illa facultas ſit ei conceſſa à delegante, optimus eſt tex.in.l.2.§.1.ff.de iudi.gloſ. & Bar. in dict.l.ſi qua pœna.ff.de verb.ſignifi.&gloſſ.in l.eos.C.de modo mulcta.Bartol.in.l.1. ff. ſi quis ius dicent.non obtemp. vbi Iaſo.& doct.&.l.duodecim.tabularum magiſtratus neq; in obedientẽ & nocíuum ciuem,mulcta,vinculis , verberibus ve coercẽdo,impar. maiorve poteſtas,populusq; prohibuiſſet,ad quos prouocatio eſto.quã refert Ioan.Oldemdorp.de iure naturali.gentium,& ciuil.titulo de magiſtratibus ciuilibus.capi. 1.in.7. volumine.tract.& gladij poteſtatẽ , & vſum tradit Apoſtolus.ad Rom.13.Coercet.n.malos,multis vinculis,verberibus,& qui nulla iuris,& æquitatis ratione moueri ad obedientiam volunt. & quando huiuſmodi mulcta vel pœna,ſit infligenda contumaci.vide Lucam de Penna.in.l.ſi ad magiſtratum columna prima.C.de decurio.libro.10 & illud Senecæ.1.de ira Dei prope fin.hæc ſemper.in omni aduerſione ſeruabit vt ſciat alteram adhibuerit,vt emẽdet alteram,vt tollat in vtraq; non præterita,ſed futura intuebitur. Vnde Plato nemo prudens punit,quia peccatũ eſt ſed ne peccet.reuocari enim præterita non poſſunt , futura prohibentur.& ſint paſtores,&non percuſſores. iudices omnino præ oculis habeant, decretum de reformatione cap.1.ſeſsione.13.Concilij Triden. quo fit q̃ iudex ex cauſa poteſt poenam,& multã reo impoſitam modificare.vt iam amplius quam ſemel dictum eſt Ioan.Oroſ.in.l.vnica colum.2. verſi.poenali iudicio,multa.n.12.ff.ſi quis ius di. non obtemp.l.4.titul.22.partita.3.quæ etiam in poena loquitur , vt ex cauſa paupertatis,vel alia poſsit minuere poenam , vel etiam multam ante ſententiam,poſt latam.l.illicitas.§.fin.ff.de officio præſ.quanuis Barto.in.d.l.vnica diceret contra pro vt ibi refert Oroſc.& Gregor.Lup.d.l.4 verbo.poena & ideo hodie omnis poena etiam à iure determinata eſt arbitraria iudici , adeo quod poteſt eam ex cauſa augere , vel diminuere text. eſt iuncta gloſſ.in.l.hodie. ff. de poen. per quem tex.ita tenet Bald.in.l.etſi ſeuerior. C.ex quibus cauſis.infam.irrogẽ.Paul Caſtr.conſi.328.columna ſecunda.libro ſecũdo Robert. Maranta.in ſpeculo aduocatorum.4.parte pagin.102.nume. 67.

verſi

verſi. vnum tamen incidenter. Franciſ. Auileſius in capitibus prætorum capitulo primo. verſic. *de rechamente*. eſt enim notandum, nam etiã poſt ſententiam facere poterit ex cauſa ſcilicet, paupertatis, ſenectutis, vel quia officialis eſt alicuius miniſterij excellens in ipſo, vel quia ſcholaris, etſi exilium ab vniuerſitate Salmantina deberet impleri magnum detrimentum in ſtudij proſequutione ob id perpeti poſſet. & ſic de alijs cauſis, de quibus per Bartol. & Alex. in additio. in. l. quid ergo. § pœna grauior. ff. de his, qui not. infam. Iaſo. in. l. 1. columna tertia. ff de leg. adde Tiraquel. de pœn. temp. in princi. numero. 16. & per totũ illum librum: arbitri vero non poſſunt multare proprie. id eſt. præcipere quod pœna ſoluenda applicetur fiſco etiam ſi eis eſſet data facultas, informa compromiſſi. tex. notat. cum gloſſ. in. l. arbiter intra certum diem. ff. de arbit. quamuis improprie poſſint multare, id eſt, iubere, vt pœna applicetur parti ſi illa fuerit eis in compromiſſo data facultas ita loquitur. l. nõ ex omnibus. ff. de arbit. magiſtratus etiam municipales non poſſunt multare. bonus tex. in. l. defenſores. C. de defenſoribus ciui. in verb. nullas infligat per quem text. & alios ibi per eum citatos tenet Iaſon. in. l. 1. colũna quinta. §. fin. ff ſi quis ius dic. non obtẽp. Ioan. Montho. in promptuario iuris diuini. & humani verb. multare in gloſſ. verb. ſuæ etiam pecuniæ, & ita eſt multanda inobedientia actoris ſicut rei, nã poena impoſita reo, intelligitur impoſita actori, & è contra. gloſ. in. l. per interuallum. ff. de. iudi. & in capitulo primo. de confeſ. libr. 6. imo cenſetur maior contumacia rei, quam actoris. gloſ. 2. & ibi dominicus. in capit. 1. de dolo, & contumacia. lib. 6. Iaſo. in. l. prima. §. ſi procurator. colum. fin. num. 23. ff. ſi quis ius dicent. non obtemp. de multa fit mentio. 4. reg. 23. impoſuit, ait, Pharao mulctam terræ centum talentis argentei, & talẽto auri, &. 3. Eſdræ. 1. & multauit gentem argenti talẽta cẽtum, & auri vnum, &. 3. Eſdræ capitulo octauo, ſiue etiam pecuniæ multatione vel abductione, & prou. 21. multato peſtilẽte, ſapientior erit paruulus, etſi ſectetur ſapientiam ſumet ſcientiam. De multa plura reperies per Brixienſ. in dicta. 3. parte. verb. mulcta per Matth. de Affiict. in capitulo primo. quæ ſint regalia. lib. feudorũ verbo. mulctarum. Ægid. Boſ. in pract. crimin. titulo. de mulctis pag. 127. ſing. per Nicol. Boer. deciſione. 349. ¶ Quæritur an ciuiliter ex crimine ad emendam deciſione capell. Toloſſanæ. 405. an collegium carens. ¶ Quæritur iudex fuit inſultatus ciues præſentes, & auxilium non præbentes quamuis eis fuit poſtulatum dicendo (*aqui del Rey fauorece a la juſticia*.) an ſint puniendi pœna mortis, an ad arbitrium iudicantis? Reſpondeo arbitraria erit pœna, & non mortis, vt cõcludit Anton. Capit. deciſione. 149. nuper ad terram Traynæ, quam vide, & nota. ¶ Dubitatur, an pœnæ impoſitæ à iure per verb. ipſo facto, vel ipſo iure ſtatim debeantur ſine aliqua ſententia declaratoria criminis, propter quod crimen poena infertur? reſponde omnia iura, quæ dicunt contrahi ipſo iure debent intelligi dummodo ſit ſequuta ſententia declaratoria, per quam declaratum ſit delictũ commiſſum eſſe, propter quod pœna veniebat inferenda. Nec ante talis pœna effectum ſeu executionem vllam ſortitur. Ioann. Andre. in capit: pro humani. de homicid. libro ſexto. per ca. cum ſecundum leges de hæret. libro ſexto. & Bald. tenet in multis locis citatis à Petro Rauena in alphabeto aureo vtriuſq; iuris. verb. pœna. fol. 111. columna quarta. ad medi. dixi in. l. 24. gloſſa. fin. titulo tertio. libro primo. ſupra. ¶ Quæritur an pœna mortis ſit imponenda facinoroſo, vt homicidæ, etiam ſi poſt delictum eſſet corrigibilis? videtur quod non, quia membrum putridum, quando eſt incurabile, neque vllo alio remedio ſanari poteſt quam per abſciſsionem, tunc demum, & non aliter abſcindendum eſt ne alijs membris noceat, ita per hoc fundamentum tenuit Alphonſ. à Caſt. libro primo. de poteſt. legis pœn. capit. 6. ſed contrarium verius eſt quia ex delicto tractatur de bono, & pace publica, vt etiã reliqui ciues timore pœnæ perterriti, à ſimilium facinorũ perpetratione abſtineant. l. prima. ff. de iuſtitia & iure. ibi, bonos non ſolum metu pœnarum verum præmiorum quoque exhortatione efficere cupiẽtes, impunitas etiam daret occaſionem delinquẽdi, quæ non eſt admittẽda. l. cõueniri. ff. de pact. dotal. ib. capit. deteſtanda. capit. ne captandæ de conceſſ. præb. libro ſexto. l. fin. C. de pactis. l. de fideicommiſſo. C. de tranſactio. l. ſecunda. §. fina. ff. de his quibus, vt indig. l. quidam. §. fin. ff. de donatio. probat Fernand. Michae. de ſucceſſ. prorogatione in princip. libro primo. folio tertio. colũna ſecunda. numero vigeſimoſeptimo. & pœna mortis vel alia, ſemper. propter crimẽ à Deo fuit impoſita, ſine eo quod ſpectaretur, & conſideraretur correptio delinquẽtis, præcipue cum exiſtat præſumptio cõtra eum cum ſit ſemel delinquẽs. reg. ſemel de regul. iuris. libr. ſexto. & impunitas incentiuum præſtaret delinquendi, & ideo punitio criminum non eſt committenda. nam qui percutit malos miniſter Dei eſt capitu. qui percutit. vigeſimatertia, quæſtione quinta. & Geneſ. tertio. quid feciſti? vox ſanguinis fratris tui clamat adme de terra. Nunc igitur maledictus eris ſuper terram &c. & Gene. 7. & conſtat Exod. vigeſimo primo. & vigeſimoſecundo. & Leui. vigeſimo primo. ſacerdotis filia ſi fuerit in ſtupro, & violauerit no-

Digitized by Google

rit nomen patris ſui. flammis exuretur. & nume. 16. &. 25. Deuter. 19. tradensque in manu proximi cuius ſanguis effuſus eſt, & morietur non miſereberis eius, & auferes noxium ſanguinem de Iſrael, vt bene ſit tibi, & deutero. 21. &. 22. &. 25. etiã pœna ignis poſtquam pro furto fuit Achã lapidibus mortuus conſumitur ipſe, & cuncta, quæ illius erant Ioſ. 7. §. cecidit ſors. 26. quæſtion. 2. & ſic in multis locis pœnæ iuxta modũ delicti nulla expectata rei correptione imponũtur, & exequutio nõ eſt differẽda, vt exẽplo cõſtat in Saule inobediẽti Deo. 1. Regum. c. 15. in tantũ quod non valet lex quæ pœnam pecuniariam imponeret delinquenti pro homicidio, vt eſt text. nu. 28 homicida ſub teſtibus morietur. tenet Hoſtienſ. in cap. fin. de conſuetu. Felin. in rub. de homicid. dixi in titulo. 53. in gloſſ. rub. iſto libro. 8. ordina.

¶ Quæri poteſt vtrum pœnæ impoſitæ concubinarijs, de quibus. in. l. 22. &. 23. titulo tertio. lib. 1 ordinam. in conſcientia debeantur? iuſteq́; exigi poſsint ab officialibus quibus ſunt applicatæ? dic quod ſic, vt dixi in. l. 24. in gloſſa prima. tit. 3. lib. 1. ordinamenti, & tuta conſciẽtia exigit creditor Hierony. Cagnol. in. l. quod à quoq́;. ff. de reg. iuris. Corne. conſi. 69. & cõſi. 28. lib. 2. Pariſ. conſi. 34. libro primo. & conſi. 19. lib. 2. & eſt opinio receptior ſecundum Fernandum Michacenſ. in libro primo. controuerſ. illuſtrium cap. 28. nu. 21. dixi ſupra hac gloſſ. verſicul. vtrum autem pœnę legales, quamuis contrarium teneat Decius colũna octaua. in capitulo primo. de conſtitutio. alias lex concedens pœnam iudici vel accuſatori, vel alteri, induceret ſpolium, & iniuſtitiam cum eius præcepto petatur, quod minime fatendum eſt, & proprius motus nunc nouiſsime editus. A. S. Papa. Pio Quinto, vbi præter alias pœnas ponit pecuniarias contra Blaſphemos, Sodometicos; Simoniacos ac contra deambulantes per eccleſias, pauperes mendicantes per eas, ac alios in eis illicita facien. nec non de tollendis ex eis capſis, & depoſitis mortuorum, de non laborando in diebus feſtiuis, ac circa alia plurima Dei honorem, & diuinum cultum concernentia incip. Paul. Epiſcopus &c. ad perpetuam rei memoriam cum primũ apoſtolatus officium, diuina nobis diſpoſitione commiſſum ſuſcepimus vidimus eam impreſſam datã Romæ iſto anno. 1566. Kal. April. ſui põtificatus anno primo tenorem cuius ad literã cum nõ ſit cõmuniter apud omnes impreſſa ſubijcitur.

¶ Adde gloſ. 2. in. l. 2. titul. 4. libro. 4. ordinamen. ſupra vbi pœna quæ applicatur accuſatori, in eius defectum venit applicanda iudici. vtrum autem iſta pœna licite exigatur, & petita obtineri poſsit ab illis in cuius fauorem applicata eſt propter delictum. dic quod optime & in conſcientia eam habere & exigere poterit. tum quia lex id facere potuit. tum ex dictis à me ſupra in. l. 24. gloſſ. 1. titulo tertio. libro primo. & in. l. 4. titul. fin. libr. 2. & in. l. 1. verb. *no la pueda alegar*. titul. 8. libro tertio. colum. 1023. verſicul. primum dubium ſit. Vbi dixi communem & receptam ſententiam eſſe. Ad idem adde Bartol. Fumum in armilla aurea verb. Pœna. numero quinto. vbi idem dicit eſſe, de pœna appoſita in contractibus. aſſumentes habitum monachorum ſeu monialium ſunt puniendi per epiſcopum, cum ſit in opprobrium religionis & dedecus catholicæ ac ſanctæ fidei Chriſtianæ. l. mimæ. C. de epiſcop. audi. & in. §. fina. in authen. de ſanct. Epiſc. & in capi. cum decorem. vbi Pan. de vit. & hon. clericorum. Marc. de Matua in ſingul. 11. Concil. Tridenti. ſub Pio Papa. 4. Seſsio. vigeſimaſecunda. Can. 1. pag. 389.

BVLLA

BVLLA. S.D.N.D.PII.PP. V. PRO-
habitionum blaſphemiæ, ſodomiæ, concubinaria
tus, ac contra deambulantes per eccleſias, pauperes per eas mendicantes, ac alios in eis, illicita facie. necnon de tollendis ex eis capſis, & depoſitis mortuorum, de non laborando in diebus feſtiuis, ac circa plurima alia Dei honorem & cultum concernentia.

Pius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

CVM Primum apoſtolatus officium diuina nobis diſpoſitione cõmiſſum ſuſcepimus, ſtatim omnẽ curã, & cogitationẽ noſtram in dominici gregis fidei noſtræ crediti ſalute defiximus, & Chriſti fideles Deo iuuante ita dirigere ſtatuimus, vt â vitijs & peccatis abſtinentes, iter, quod ad vitam æternã ducit, inſiſtant. Cũ autẽ ad omnia quæ diuinam maieſtatẽ aliquo modo poſſint offendere, amouẽda mentis noſtræ aciem intenderimus: ea primũ & ſine mora emendare decreuimus: quæ Deo præter cætera diſplicere, & iram eius prouocare, cũ diuinæ docent ſcripturæ, tum grauiſſima exẽpla declarant, nempe diuini cultus neglectum, ſimoniæ labem blaſphemiæ crimen, & libidinis, naturæ contraria vitium execrandũ propter quæ populi & nationes bellorum, famis, & peſtilentiæ calamitatibus, iuxta Dei vltionẽ ſæpe plectuntur. Etſi autẽ contra eos, qui tã grauia crimina admiſerint: multa â prædeceſſoribus noſtris cõſtitutiones editæ fuerũt: tamẽ quia parũ eſt leges edere, niſi ſint, qui eas debitis tẽporibus exequantur, idcirco ne qui forſan ex tolerãtia ſperare impunitatẽ audeãt, ſcientes pleroſq; pœnarũ grauitate, magis quã Dei timore arceri ſolere â voluntate peccãdi, omnes & ſingulas, ſententias, cenſuras, & pœnas cõtra eos, qui talia deliquerint, latas cõfirmamus, & apoſtolica autoritate innouamus nec de earũ rigore quicquã relaxamus: admonemuſq; eos, qui talia perpetrare veriti non fuerint, nõ ſolũ ſubituros eas pœnas, quæ ſacris ſunt canonibus conſtitutæ: ſed eas etiã quas leges ciuiles cõminantur & noſtri quoque arbitrij diſcretio pro perſonarũ qualitate conſtituet. Mandantes ciuitatũ & locorũ ſtatus noſtri eccleſiaſtici pro tẽpore ordinarijs, & gubernatoribus, illis quidẽ ſub pœna ſuſpenſionis à diuinis, his vero ſub pœna excõmunicationis latæ ſententiæ, vt quos debitũ deo cultũ in eccleſijs nõ tribuere, alijſq; nefandis criminibus pollutos eſſe cõpererint: cõprehẽdi curent pœnis afficiendos cõpetentibus, ſcituris etiã ipſis iudicibus quod ſi poſt hanc noſtrã conſtitutionẽ in caſtigandis huiuſmodi delictis negligentes fuerint: primũ quidẽ Dei omnipotẽtis iudicio obnoxij erũt: deinde noſtrã quoq; incurrent indignationẽ, vt autẽ pœnarũ certitudo cunctis facilius innoteſcat: nõnullas, hic duximus exprimẽdas, alijs nihilominus contra huiuſmodi criminũ reos à iure ſtatutis in ſuo robore manentibus. Vt igitur Deo optimo & maximo, glorioſæ virgini & ſanctis omnibus debitus honor deferatur. GREGORII X. prædeceſſoris noſtri conſtitutionẽ innouantes, ac ſtatuta in Tridentino Concilio obſeruari volentes, ſtatuimus & ordinamus, vt ad eccleſias ſit humilis & deuotus ingreſſus, quieta conſeruatio, deuotis orationibus inſiſtant: & omnes genibus flexis ſanctiſſimũ ſacramentũ adorent ad nomen Ieſu Chriſti, domini noſtri cũ exhibitione reuerentiæ caput inclinent, nullus in dictis eccleſijs ſeditionẽ faciat, tumultum excitet, clamores moueat, impetũ ve cõmittat, ceſſent vana fœda, & profana colloquia, riſus immoderati, & ſtrepitus om-

tus om-

tus omnes iudiciorũ, & alia quecunq;, quæ diuinũ officiũ pertubare poſſunt, nullus intra eccleſias deambulare audeat ſiue præſumat: dũ celebrãtur ſacra miſſarũ myſteria, & alia diuina officia. Qui vero prædicta petulãti animo cõtẽpſerint: præter diuinæ vltionis acrimoniã, noſtri quoq; arbitrij pœnas incurrẽt, quæ omnia locorũ quoq;, ordinarij in ſuis eccleſijs faciẽt ſeruari. Quicũq; vero in eccleſijs, dũ ibi ſacrificiũ miſſæ, & diuina celebrãtur officia: aut verbum Dei prædicatur, deambulare vociferari, aut verſo tergo ad ſanctiſſimũ Sacramẽtũ irreuerẽter ſedere, aut aliquid quod ſcãdalũ generet, aut diuina perturbet officia facere præſumpſerit: pœnã vigintiquinq; ducatorũ incurret, præter alias arbitrio noſtro imponendas & moderãdas pœnas, & qui nõ habebit in ære, luet incorpore, aut exilio mulctabitur, qui vero in eccleſijs cũ mulieribus impudicis ſiue etiã honeſtis colloquiũ ſcurrile habuerit, aut alios inhoneſtos actus fecerit, vigintiquinq; ducatorũ pœnã incurrat & carceris per mẽſem, Qui in eccleſiis, vt ſupra, obſcœnis & inhoneſtis verbis, aut ſignis vſus fuerit, aut alias fœda colloquia cũ perſonis quibuſcũq; habuerit, decẽ aureorũ pœna multetur, aut alias corporaliter puniatur. Mãdamus præterea omnibus & ſingulis, cathedraliũ collegiatarũ, & parochialiũ eccleſiarũ capitulis, rectoribus, vicarijs, ſacriſtis oſtiarijs, & alijs ipſarum cuſtodibus quatenus præfatos omnes in eccleſijs, delinquẽtes ad moneãt, & vt in eis vetita fieri nõ permittãt, vel ſaltẽ ipſis ordinarijs vel officialibus noſtris puniẽdos deferãt quod ſi facere neglexerint, pœnã duorum aureorũ vice qualibet incurrẽt, pauperes quoq; mẽdicãtes ſeu eleemoſynas petẽtes per eccleſias tẽpore miſſarũ, prædicatiũ, aliorũq; diuinorũ officiorũ ire nõ ſinant, ſed eos ad valuas eccleſiarũ ſtare faciant, ſub pœna duorũ aureorũ capitulis infligẽda pro qualibet vice, niſi eos eijci curauerint, & parochis dimidij aurei, religioſis, etiã clauſtralibus ſiue regularibus præcipimus in virtute ſanctæ obediẽtiæ, vt in eccleſijs ſuis deputẽt aliquẽ qui tales eijciat, & ſi negligẽtes fuerint grauiſſime ab ordinario corripiãtur, quod ſi illi parere recuſauerit grauiſſimas pœnas incurrẽt & pro qualitate perſonarũ etiã corporaliter puniẽtur arbitrio noſtro, ſiue ſuperiorũ ſuorũ & vt in eccleſijs nihil indecẽs relinquatur ijdẽ prouideãt vt capſæ omnes, & depoſita, ſeu alia cadauerũ cõditoria ſuper terrã exiſtẽtia omnino amoueãtur, & defunctorũ corpora intũbis profundis infra terrã collocẽtur, cũ vero dierũ feſtorũ obſeruatio ad Dei cultũ maxime pertineat, & in lege diuina præcipiatur, antiquorum canonũ ſtatuta reuocantes mandamus vt omnes dies dominici, & præcipue in honorẽ Dei, beatæ Mariæ virginis, ſanctorũ Apoſtolorũ feriati cum omni veneratione obſeruentur mercatus non fiant, profanæ negotiationes, & iudiciorũ ſtrepitus conquieſcant. Qui vero in diebus præfatis opus aliquod illicitũ feciſſe deprehenſus fuerit, præter diuinã vltionẽ, & amiſſionẽ animaliũ, quibus ad vecturã vtetur, etiã graues pœnas incurret arbitrio noſtro, ſeu vicarij noſtri in vrbe, in alijs autẽ locis arbitrio ordinariorũ, vel aliorũ magiſtratum, ita vt omnibus præuentioni locus ſit, quibus, diſtricte præcepimus, vt hæc diligenter obſeruari procurent. illas etiã feſtiuitates, quæ iuſta conſuetudine locorũ ſolemniter celebrare conſuerunt, obſeruari faciant: ſub pœnis arbitrio ipſorũ imponendis & moderandis, & vt ſimoniacæ prauitatis, labes prorſus aboleatur, & delinquẽtes tã in ſacrorum ordinũ receptione, quã in beneficiorũ aſſequutione, ſtatutis etiã inferius pœnis noſtra authoritate affici volumus. Quicunq; igitur deteſtabile crimen ſimoniæ prauitatis cõmiſſæ conuictus fuerit, inconſequẽdis ordinibus, eo ipſo ſit ab illorũ executione per decenniũ ſine ſpe diſpenſationis ſuſpenſus & per annum carceribus mancipetur. Qui dignitates eccleſiaſticas ſimoniacè acquiſierit, illis ſit ipſo iure priuatus, & in futurum inhabilis ad eas, & quaſcunq; alias obtinendas. Qui beneficium, aut officium eccleſiaſticum

ſticum ſimoniacè adeptus fuerit, illis ſimiliter ſit ipſo iure priuatus, & ad fructuum omnium reſtitutionē teneatur, & perpetuo ſit inhabilis ad ea, & quæcunque alia beneficia eccleſiaſtica obtinenda, ſiquis autem tale crimen pluries commiſiſſe conuictus fuerit, præter ſupra dictas pœnas etiam corporaliter puniatur, & ab ordinibus eccleſiaſticis, degradatus à fidelium conſortio eijciatur, qui vero ordines & beneficia ſimoniace contulerint pœnis à iure ſtatutis puniātur, cuiuſcūque gradus, conditionis, & dignitatis, etiam ſi, epiſcopi, archiepiſcopi, vel maiores fuerint. Caueant præterea quicunque ne in ſacramentorū exhibitione ſimoniacum aliquid faciāt: alioquin grauiſsime puniantur per locorum ordinarios, qui huiuſmodi criminis rēos cum maxima ſeueritate coerceri procurent iuxta Concilij Tridentini ſtatuta. Ad abolendum vero nefariū, & execrabile blaſphemiæ ſcelus quod in antiqua lege Deus morte puniri mandat, & imperialibus quoque legibus receptū eſt, nunc autē propter nimiam iudicum in puniendo ſegnitiem, vel potius deſuetudinē ſupramodum inualuit Leonis. X. prædeceſſoris noſtri in nouiſsimo Lateran. Concilio ſtatuta innouantes decernimus, vt quicunque laicus Deum & dominum noſtrum, vel glorioſam Mariam eiùs genitricem expreſſe blaſphemauerit pro prima vice pœnam. 25. ducatorum incurrat pro ſecunda pœna duplicabitur, pro tertia autem centum ducatos ſoluet. & ignominia notatus exilio multabitur. Qui vero plebeius fuerit, nec erit ſoluendo, pro prima vice manibus poſt tergum ligatis ante fores eccleſiæ conſtituetur, per diem integrum, pro ſecunda fuſtigabitur per vrbem, pro tertia lingua ei perforabitur & mittetur ad triremes. Quicunque clericus in hoc blaſphemiæ crimen incurrerit pro prima vice fructibus vnius anni omnium & quorumcunque beneficiorum ſuorum, pro ſecunda beneficijs ipſis priuetur, pro tertia omnibus etiam dignitatibus exutus deponatur, & in exilium mittatur. Quod ſi clericus nullum obtinuerit beneficium, pœna pecuniali vel corporali, pro prima vice puniatur, pro ſecunda carceribus mancipetur pro tertia verbaliter degradetur, & ad triremes mittatur. Qui reliquos ſanctos blaſphemauerit, pro qualitate blaſphemiæ atque perſonæ arbitrio iudicis puniatur: ſiquis crimen nefandum contra naturam propter quod ira Dei venit in filios diſſidentiæ perpetrauerit curiæ ſeculari puniendus tradatur, & ſi clericus fuerit omnibus ordinibus degradatus ſimili pœna ſubijciatur: monemus præterea omnes locorum ordinarios, & in virtute ſanctæ obedientiæ eis præcipimus vt ſtatuta Tridentini Concilij contra concubinarios, tam clericos quam laicos edita diſtricte faciant obſeruari, reddituri Deo, ac nobis ſi id omiſerint rationem, & vt peſsimorum delictorum ſimoniæ, blaſphemiæ, ac ſtupri nefandi notitia facilius habeatur, volumus quod in ſingulis caſibus non ſolum per accuſationem & inquiſitionem, ſed etiam ad ſimplicem & ſecretam denunciationem, procedatur, per quoſcunque iudices, alias tamen de iure competentes, tam ratione delicti, quam perſonarum, itaque inter eas locus ſit præuentioni. Monemus præterea omnes & ſingulos, vt ſolum Dei timorem præ oculis habentes, & non alia animi praua affectione ducti culpabiles tantum deferant: innocentes non vexent. Quod ſi aliqui ex calumnia aliquos denunciaſſe comperti fuerint, eos ad pœnam talionis teneri volumus & mandamus, multæ autem pecuniariæ applicabuntur pro duabus partibus locis pijs arbitrio noſtro in vrbe, extra vero, ordinariorum, pro tertia accuſatori, qui delinquentes detulerit. Mandamus autem principibus, comitibus, & baronibus omnibus. S. R. E. feudatarijs ſub pœna priuationis feudorū quæ ab ipſa eccleſia Romana obtinēt, reliquos vero princi-

pes

Digitized by Google

pes Chriſtianos & terrarum dominos hortamur in domino & in virtute ſanctæ obediẽtiæ mãdamus vt pro diuini nominis reuerentia, & honore præmiſſa omnia in ſuis dominijs, ac terris exactiſsime ſeruare faciãt, vberrimã ab ipſo Deo mercedẽ tã boni operis recepturi, non obſtantibus quibuſuis cõſtitutionibus, & ordinationibus apoſtolicis: ac exẽptionibus priuilegijs indultis facultatibus & literis apoſtolicis quibuſuis capitulis cõuẽtibus militijs, ordinibus & perſonis cuiuſcũq; qualitatis & conditionis exiſtentibus ſub quibuſcunq; tenoribus & formis, ac cũ quibuſuis etiã derogatoriarũ derogatorijs, alijsque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, nec non irritantibus & alijs decretis ingenere vel in ſpecie etiã motu proprio, alias quomodolibet conceſsis, approbatis & innouatis quibus illorũ tenoribus præſentibus pro expreſsis gabentes ſpecialiter & expreſſe derogamus cæteriſque contrarijs quibuſcunque. Volumus autẽ quod præſentium trãſſumptis etiã impreſsis manu alicuius notarij publici ſubſcriptis. & ſigillo alicuius prælati munitis eadem prorſus fides vbique adhibeatur, quæ eiſdem præſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ innouationis, relaxationis, admonitionis, confirmationis, mandati, ſtatuti, decreti, ordinationis, præcepti, monitionis, voluntatis & derogationis infringere, vel el auſu temerario contra ire. Siquis autem hoc attentare præſumpſerit, indignatione omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli, Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurũ Dat. Romæ apud. S. Petrum, anno incarnationis dominicæ, milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto Kalendis Aprilis Pontificatus noſtri anno primo. Antonius Florebellus Cauelinus viſa decuria. Ioan. Riuetius H cumyn.

Romæ apud Antonium Bladium Impreſſorem Cameralem.

QVæri etiam poteſt quando lex punijt aliquem induplum, vel quadruplum, in tali pœna inſit ſimplum? Reſponde, quod ſic niſi ex diſpoſitione legis pœnalis conſtaret vltra ſimplum, & damnum principale velle adijcere pœnam dupli, tripli, vel quadrpoli, quia legis verba ſunt ſeruanda, nec ad dexteram, ſeu ad ſiniſtrã, in caſu clarę diſpoſito non licet tranſitum facere, iuxta illud Deuterono. 12. quod præcipio tibi hoc tantum facito, neque addas quicquam, nec minuas, & Deuter. 5. dixi ſupra in queſtio prooemialibus. q. 2. columna prima. in duplo tamen ineſt ſimplum, vbi lex imponit pœnam dupli, vel quadrupli. l. hoc edito. in fin. ff. de publicã. not. Bart. in. l. ab his. C. de nauicula. libro. 11. ¶ Quæritur etiam circa huius tituli declarationẽ, lex imponit pœnam non tamen eam fiſco, nec accuſatori applicat, in dubio cui veniat applicãda? Reſponde, eam pœnam fiſco applicandam eſſe. glo. ſingu. in. l. iubemus. 2. §. ijs quoque iudicibus, verbo. bonorum, omnium Co. de ſacro. ſanct. eccleſ. per legem mulctari. C. de modo mulcta. l. Papinianus. §. meminiſſe. ff. de inofficio. teſtament. Bal. in capitulo primo, verſi. item moretę, quæ ſint regal. Thom. Gramma. conſi. 6. numero decimo. Bartol. in. l. agraria. ff. de term. moto. ſpecul. de dolo, & contuma. §. reſtat. in princi. Montalu. in. l. tertia. in gloſſa prima. verſicul. an pœnę pecuniarię. titulo quinto. libro quarto. fori legum. l. 47. infr. eod. limita. Niſi pœna eſſet impoſita propter iniuriã, & delictum commiſſum contra perſonam particularem ciuiliter, nam tunc applicatur parti, nota in ſumma, & ibi gloſſ. inſtitu. de iniurijs & gloſſa ſecunda. in. l. pœnus. C. de epiſcop. audi. gloſſa vltima. in. l. fina. ff. de priua. delictis gloſſa prima. in dict. l. tertia. tit. 5. lib. 4. for. legum. l. 49. & . l. 50. tit. decimonono. infra vbi vide quę dixi, verũ pœna quadrupli ſit debita iure canonico. vide Panormitan. in capitul. quia plerique numero ſexto. de immuni. eccleſ vbi videtur concludere quod ſic. lex quæ deuiantes non punit eſt imperfecta ſecundũ Macrobium, prout refert gloſſ. in extrauag. vas electionis, verb. pœnæ de cenſibus inter communes fol. mihi vigeſimoſeptimo columna tertia. & quarta. omnino videnda præſertim à iudicibus eccleſ. & de materia huius rubricę eſt addendus Gãdinus, & Boſſ. in ſuis practicis criminum. titulo illo de pœn. & Marcus Anto. in inſtit. iuris canonici libro quarto. titulo decimo. & l. 10. Rebuff. in cõſtitu. regijs. Galliæ in prooemio gloſſæ primæ. numero ſeptuageſimo quarto. verſicul. Item leges, & ordinationes imponentes pœnas. Couar-

Digitized by Google

ruuias in epitome quarti decretalium.ſecunda par te.capitulo ſexto.§.octauo.numero decimo. Nauar.in manua.confeſſorum.capitul.vigeſimo tertio.numero.66.Panormi. in capitul. cum dilecti. columna tertia.de arbitr. Felin. capitulo primo. numero quadrageſimo tertio. de conſti. & optimã. q. per Auilcl. in capitulo. 15. prætorum numero trigeſimo quinto. de iudice, qui condemnauit tempore ſui officij aliquem à qua ſententia fuit appellatũ, & tandem fuit cõfirmata an debeatur condemnanti,an iudici ſucceſſori per mortem primi,vel quia expirauit eius officium,& eſt dicendum deberi primo ad idem. l.octageſima quinta. Pinciæ anni.1548. & ita practicatur inter auditores quando ſuplicatur cum mille,& quingentis duplis,nam pœnam pro virili portione diuidunt inter ſe,& ſi aliquis eſt mortuus vxori,vel hæredibus datur ſua portio pertinẽs auditori,qui condemnauit primo.

¶Ley.I. Idem.

¶El Rey don Alonſo de penas y calumnias que pertenecen a la camara del Rey.

TOdo hõbre q̃ cayere en alguno de los caſos de traycïõ.: todos ſus bienes pertenescẽ a la nueſtra camara y el cuerpo a la nueſtra merced.

¶Ley.II. Idem.

QValquier que cometiere aleue[b]:o algũ caſo de heregia:pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara

¶Lex Prima.

¶*Caſos de traycion.* Proditor amittit bona omnia

a camerę regis,& perſona manet in diſpoſitione regis,hoc eſt vt poſsit facere de ea ad bene placitũ ſuum. Vide.l.prima.& quæ ibi dixi titulo ſeptimo de proditionibus.iſto libro octauo.ſupra.

¶*Lex Secunda.*

b ¶*Aleue.* Aleuoſus,vel committens aliquẽ caſum hæreſis,amittit dimidiam partem omnium bonorum cameræ regis.adde.l.1.ibi *faria aleue conoſcido* titul.7.lib.iſto.8.ſupra,nam crimen proditionis, ſeu læſæ maieſtatis non committitur contra comitem ſeu alium dominum magnatem ſed aleuoſiæ,&.l.2.eod.titu.vbi iſte amittit dimidietatem bonorum.quia eſt caſus hæreſis.l.12.tit.13.ſupr. iſto lib.8.ordi.&intellige hanc legem in caſibus, in quibus quis largo modo,& improprie dicitur hæreticus,vt ſi dat ad vſuram.vt in.l.5. infra eod. clemen.1.§.ſane de vſur.&.in caſu.l.6.&.l.7.&.l. 8.&.l.10.infra eod.&qui perſiſtit in excommunicatione per annum non impetrans abſolutionis beneficium cenſetur alienus à ſancta fide catholica,claues eccleſiæ contemnendo, vt in Concilio Tridentino,ſeſsio.25.can.2.§.fin.dicent. excommunicatus vero quicunque ſi poſt legitimas monitiones non reſipuerit non ſolum ad ſacramenta,& communionem fidelium, & familiaritatem non recipiatur:ſed ſi obdurato animo,cẽſuris annexis,in illis per annum inſorduerit, etiam contra eum tanquam de hæreſi ſuſpectũ, procedi poſſit.Item etiam ſimoniacus ſacramenta peruertendo ordines, & dignitates, & titulos, ad beneficia & ordines vendendo.

ADDITIO.

Adde quid de illo qui multa debita contraxerat & habebat canonicatum & dignitatem, tamẽ iſte ſecrete renunciauit præbendas in fauorem ſui creditoris retentis certis fructibus cum regreſſu&ingreſſu habita prius fide, vt ſua debita perſolueret vel remiteret an dicatur ſimoniacus contractus& in facto reſpondi ſiquidem remittere dare eſt vt probat tx. ſingu.in.l.ſi fundum.83.§.Titio ff.de legatis.1.facit lex ſi mulier.ff.de conditione cauſa data tradit Felinus in c.veniens nu.2.de teſtibus. ſed quia non habuit quartum ex extrauaganti cũ deteſtabile de ſimonia an talis ſimoniacus ſit priuatus vel veniat priuãdus vide Paulum Pariſium conſilio.15.collatione.4.& conſilio vigeſimo nono.& Petrum Rebuffum in tract.de pacificis poſſeſſoribus numer.240.& an talis ſimoniacus dicatur detentor ſeu intruſus.vide Hieronymum Gigantem in tracta.de intruſis ac numero.62. Quid autem ſi ſimoniacus permutauit,an ſit purgatum vitium ſimoniæ & dicendum eſt quod non vt tradunt doctores,ſupra citati.

Crederet gratiã ſpiritus ſancti non eſſe a Deo,& a virtute quadã ſuperna & increata,talis enim diceretur ſimoniacus,à Simone mago,& proderet bona,& memoria eius damnatur,ſi vero non crederet nihilominus commiſit delictum ſimoniæ deteſtandum.extrauag.cum deteſtabile de ſimo.inter communes.aliter ſimoniacos punit, quæ eſt confirmata per Paul.5.in bulla,quam in rub. huius tituli literaliter poſuimus,ſimiliter qui ꝓpter iniquam curioſitatem, & reprobam accedunt ad dæmonum conſilium,vt denunciet, & prædicet futura,& ſiquis vocat in imaginibus,& characteribus,& augurijs,& ſimilibus quamuis hęreſis ſpecimen

men habeant,& ſint caſus reprobi,nihilominus eſt hæreſis largo modo ſumpto,& dicuntur hæretici ſtricto modo ſumpto ſcilicet pœnis de quibus late dixi in.l.1.titulo.1.libro primo.ordina.& latius in.l.3.titulo quarto.lib.iſto.8. ordina. vbi reſolui totam materiam conuenientem ad forum conſcientiæ, & fori,illic videas. igitur hæreticus largo modo non ita grauiter punitur, ſicut hæreticus ſtricto & proprio modo ſumptus, per hanc legem; & ſic nō omnia bona perdit. ita colligitur ex Frāciſco Squillacenſi in tracta. de fide catholica. capit.21. 22.&.ca.23.& eſt ſingulare ad huius legis intellectum cum cæteris ſimilibus.Iudęus etiā ante baptiſmum non credens, neque ſeruans canones,dicitur hæreticus improprie,& largo modo & poteſt propter præuaricationē puniri in ſua diœceſi ab epiſcopo,qui eſt cuſtos canonum pœna extraordinaria,ſecundum eundē Franc. Squillacenſem vbi ſupra.c.48.nu.3.in.4.volumine tracta.ſecundū impreſ. Ludug.anno.1544. ſecūdum quam cito ſemper in iſtis commentarijs volumina diuerſorum doctorum. non ſecundum nouiores,qui quotidie nouas formas imponēdo in magnum detrimentum iuris cōſultorū faciunt,melius enim eſſet addere,ex nouis nouum facere volumen quā volumina ſemel impreſſa alterare modicum,aut nullum de nouo ſaltim neceſſarium addendo,& hoc eſſe regia conſtitutione ſtatuēdum propter damna,& expenſas,quæ ex hoc ſequuntur ſubditis in vniuerſo vt vnuſquiſque teſtis eſſe poteſt.

¶Ley.III. *Idem.*

TOdo aquel que quebrantare tregua:o ſegura a es caydo en caſo de aleue: y la meytad de ſus bienes perteneſcē a nos.

¶ Ley.IIII. *Idem.*

HErege es aq̄l q̄ es Chriſtiano y no cree en los articulos de la ſancta fe: o en alguno dellos y eſte denueſta a Dios: y la meytad de todos ſus bienes perteneſce a la nueſtra camara.

¶Ley.V. *Idem.*

QValquier que diere a logro: o a renueuo c: pan o vino o dineros:o paños:o otra coſa qual quier es caſo de heregia:y pierde todo lo q̄ da a logro y la meytad de ſus bienes ſon para la nueſtra camara.

¶*Lex Tertia.*

a ¶*Tregua,o ſeguro.* Quia eſt aleuoſus.l.4.§.1.titu.7. iſto lib.8.ordi.ſupra.l.1.verſi.*la nouena*,& ibi Grego.citat concord.titul.2.par.7.l.1.2.cum ſeq.titulo.16 par.2.Guido Pape.deciſione.418.l.10.vbi dixi titul.2.lib.4.ſupra.& in.l.1.tit.8.lib.4. ordi.

¶Lex *Quarta.*

b ¶*Que es Chriſtiano.* Non ergo Iudæus, & infidelis ante lauacrum ſanctum baptiſmi dicitur hæreticus, ſed poſt fidem noſtram admiſſam per baptiſmum vt ſupra dixi in l.2. & concorda.l.3. titul. 4. lib.iſto. 8. ordinam.ibi. *herege es todo aquel.* ergo ſi non eſt baptizatus dici ſaltem proprie non poteſt hæreticus.

¶*Lex Quinta.*

c ¶*Diere a logro o a renueuo.* Vſuram exercens cenſetur hæreticus, & eſt puniendus in dimidia parte bonorum cameræ regis,intellige,hæreticus large non ſtricto modo loquendo. Ideo non punitur ordinaria pœna criminis ex ijs,quæ dixi in. l. ſecunda ſupra eod. & de vſura, vſurarijs,eorumque pœnis ſatis vtiliter reſoluimus.in.l.prima.titulo ſecundo.de vſuris iſto libro octauo.ordina. Dubitari tamen poteſt.an proxeneta, & mediator ad vſuræ crimen exercendum,cenſeatur vſurarius, ac ſimili pœna ſit plectēdus? videtur q̄ ſic.quia eſt coadiutor, & fautor,& opem præſtans immediate in ipſo delicto:ergo vere delictū cōmittit,quo ad Dei,& proximi offenſam,ergo eadē pœna tenetur.c.1.de offic.deleg.&ad Roman.c.1.ad fin,qui cū iuſtitiam Dei cognouiſſent non intellexerunt,quoniā qui talia agunt digni ſunt morte,non ſolum qui ea faciunt,ſed etiam qui conſentiunt facientibus. ſecūdo.ex gloſſ.in.l.ſi ſciente,quam ibi reputat ſingularem Barto.ff.ad legem pompeiam de parricid. Roman.ſingul.271.(numero tertio.quod proxeneta)Hippoly.ſingul.274.fuit interrogatus & in conſilio.27.numero tertio.quod proxeneta contractus vſurarum tenetur ad reſtitutionē tāquam ſi ipſe recepiſſet,&dixit ſingula.Hippo.ſing.181 vbi reprobat Bald.in capitulo primo. §. ſimiliter numero

numero quarto. de controverſ. inveſt. dictam gl. reprobantẽ, & adducit aliam gl. ſimilẽ, & aliquas deciſiones, quas videre per te poteris adde Sylveſt. in ſum. verb. vſur. 7. quæſ. idem dicendum eſt in aduocato dictante contractum illicitum gloſſ. in authen. de non alienand. aut permutan. §. quia vero veroſimile. verbo. dictauerit, collatione ſecunda. faciunt quæ dicit Roman. ſingul. 722. vbi agit qualiter ſit plectendus proxeneta, ſeu mediator illicitorum contractuum. & l. vigeſima prima. titulo decimoſeptimo. partita prima. idem firmat. in crimine ſimoniæ & adde, & nota quod ſi aduocatus auxilium præſtaret fouenti cauſam iniuſtam, vti proh dolor.

ADDITIO.

¶ Adde ꝙ aduocati ſi boni ſint pro veris militibus debent haberi in republica ex. l. aduocati de aduocatis & religioſis æquiparãtur, qui ſunt illi & laudabimus illos vt in ſimili ait eccleſiaſticus capitulo trigeſimoprimo. vnde eorum periculum adeo conſiderans inquit Dauid Pſalmo. 70. quoniam, non cognouit literaturam introibo in potentias Domini, literaturã id eſt lites & omnia quę cõducunt ad lites ſemper enim ſingulis verbis ſunt alligãtes tot digeſta tot vaniloquia, de quo exclamat Salomon capitulo trigeſimo Prouerbiorum dicens vanitatem & verba mendacia Domine lõge fac à me: ſoleo tamen dicere quod à furore ruſticorum & ab allegatione aduocatorum & diſputatione medicorũ, & à cætera notariorum liberet nos Dominus, aduocati enim ſemper ſunt pleni curis & negotiationibus huius mundi de quibus poteſt verificari illud eccleſiaſtæ capitulo primo. dicentis hanc occupationem peſsimam dedit Deus filijs hominum vt occuparentur in ea. Siquidem iure conſultus nihil aliud eſt niſi homo damnatus ad perpetuam & continuam reuolutionem chartarũ & ad quid teneatur aduocatus in conſcientia ſi perperam conſilium dederit videatis Aluarum Pelagium de planctu eccleſiæ libro ſecundo columna trigeſimaquinta.

Multi faciunt, vt differant lites, & preſſus neceſsitate euitandi litem concordiam faciat alia pars contra illud quod iuſte ei eſt debitum, vel inducendo iudicem cum opinionibus non iuridicis, certe ſi ſuccumbat quocunque modo, ratione laborum, damnorum, expenſarum, & rei ſeu pecuniæ principaliter exactæ, cauſa litis per aduocatum defenſa tenebitur ei ad intereſſe, & omnino integraliter ad reſtitutionem patet. quia eſt cauſa damni principaliter. ergo &c. ſecundo ex his, quæ dixi in. l. quarta. in principio. titulo octauo. libro tertio. ordina. quarto. in proprijs terminis ex Anton. de Butrio. in capitulo calumniam in fine de pœn. relatum, & ſequutum à Felin. in capitulo primo. columna duodecima. de conſtitutio. & in capitulo. tua nos in princip. de homic. Hippoly. ſingul. 181. in fine. imo ſi propter imperitiam, vel culpam, in reſponſione ſeu conſilio, dato ſine reuolutione intellectus, & librorum errauit cauſam, tenebitur parti intereſſe, & damnũ reſarcire. argumento. tex. in. l. idem iuris. ff. ad legem. aqui, & l. ſecunda. §. Seruius Sulpitius. Turpe (inquit) eſt patritio, & nobili viro cauſas exorãti ius in quo verſatur ignorare. ff. de orig. iuris, & per capitulũ. ſi culpa de in iur. vbi qui eſt occaſio damni tenetur ad damnum, propter conſilium iniuſtum ex dolo, vel culpa poteſt doctor conueniri, etiam ſi adhibuit omnem diligentiam pro parte, quæ ſuccubuit, ex illo malo conſilio. ſpecul. de requiſ. conſil. §. conſiliarij. Bartol. in. l. ex maleficijs. §. ſi iudex. ff. de actio. & obligatio. etiam in foro conſcientiæ ex ſupra dictis. ſpecul. in titulo. de aduoca. §. fin. verſicu. quod ſi per imprudentiam. Ange. in rep. l. ſi vacantia. columna quinta. C. de bon. vacan. libro. 10. Felin. in capitulo paſtoralis. §. quia vero numero vigeſimoſecundo. de officio. deleg. aduocati officium nobile. & generoſiſsimũ eſt, quia alijs aperit viam ne errent, ſi ſunt boni, & non apprehendunt negotia vltra ea, quæ poſſunt iuſte exequi, & videre cum omni ſolicitudine, & curá, quia pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus, dum vtrunque feſtinat neutrum bene perficit. capitulo diuerſis, & ibi gloſſ. de cleric. coniug. nam ſecundum Ariſtotel. quarto. metaphyſi. vnumquodque opus melius perficitur, dum intenditur circa vnum, quam circa plura, & Plato. libr. trigeſimoprimo. dialog. tertio. de repub. vel de iuſto. pagi. 561. Notanter ait, ſinguli, ſingula recte conficere poſſunt, plura vero minime: ꝙ ſiquis plura tractare aggrediatur, in ſingulis ita deficiet, vt in nullis, euadat egregius, aduocati ergo in mente habeant rogo, qualiter acceperint, & audierint & ſerua, & pœnitentiam age, ſi ergo nõ vigilaueris, veniet Dominus Deus ad te tanquam fur, & neſcies qua hora eſt venturus ad te. Ioann. Euangeliſta. in Apocalypſi. capitulo tertio. & in alijs locis teſtatur Chriſtus & tunc opera eorũ in iuſta apparebunt, etiamſi nunc habeant creditum, & famam bonam ſicut hypocritæ habent, vt teſtatur Dominus per Eſai. capitulo. 66. ad finem. & dicere poterit, ab occultis munda me Domine, & ab alienis parce ſeruo tuo, ſi mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & mundabor à delicto maximo vt habetur in Pſalm. idẽ dico in iudicibus meũ ſermonẽ ad ipſos referendo, & ſint tales quales eligi conuenit, ex Exo. c. 18. prouide aũt de omni plebe, viros ſapiẽtes, & timẽtes Deũ

in qui-

Digitized by Google

in quibus ſit veritas,& qui oderunt auaritiam, & vide tex.in.capit. cum æterni.de ſententia. & re iud.libro.6.

ADDITIO.

¶Adde quod non ſolum iudices verum etiam conſiliarij nō debent eſſe deformes argumento.1.Regum.capitulo.17.ibi, erat enim rufus & pulcher aſpectu, decoraque facie. Tales enim neſcio quid boni latentis habent vt patet ibi dum dicit virum pulchrum,& Dominus erat cum eo. Facit ratio legis antiquæ Gothorum. *ca home de mala catadura non pueda fazer buenas obras.* in ordinationibus militum *de la vanda*. incompoſitio enim corporis inæqualitatē indicat mentis. cap.fin. 41. diſti. quod non improbat Raſis ad Almanſorem libro ſecundo.capitulo.53.&.54. cuius (ait) facies deformis vix poteſt habere bonos mores.idem probat Galenus libro ſecundo. de temperamentis capitulo ſexto.& etiam quod ſit ex bono ſanguine bonaque facie. Vtrunque habetur in Daniel. capitulo.1.ibi de filijs Iſrael & de ſemine regio in quibus nulla ſit macula decoros forma.vt poſsint ſtare in palatio regis. Paruam ſtaturam vel magnam vanam qualitatem eſſe reputo ex.1.Regum. capitulo decimoſeptimo. ibi & dicit Dominus ad Samuel , ne reſpicias altitudinem ſtaturæ, quæ autem ſit praxis nos alibi reſoluimus. Et an de iure ciuili iudices poſsint recipere eſculentum vel poculentum vide tex.in capitulo.ſtatutum.§. inſuper de reſcriptis libro ſexto. l. plebiſcito.ff. de officio præſidis:de iure tamen regio nullo modo ex.l.5.&.6.titulo nono libro tertio. recopilationis. & ratio eſt quia paruum vel magnum hoc caſu æquiparantur per.l.3.§.quod ad ibi parui.n.ff.ad Syllanianum & ita communiter tenetur vt concludit Auendanius de exequendis mandatis. capitulo ſecundo.numero.4.quod amplia in fortioribus terminis in iudicibus ſupremis qui ſine alia iudicis declaratione. in foro animæ.tenentur.l.fin. titu. 3. ſupra libro primo. ordinamenti. cui adde Menchaca libro. 1. controuerſiarum vſu. capitulo. 7. numero. 25. conducit elegans textus in materia in.l.vnicuique. C. vbi cauſæ fiſcales ex ratione legis. ibi grauior pœna conſtituenda eſt in hos qui noſtri iuris ſunt & noſtra debent cuſtodire mandata , quam in alios C. de conductoribus libro vndecimo. & an acquiſita per iudicem præſumātur acquiſita ex iudicatura & dic quod ſic ſicut bona clericorum acquiſita cenſentur ex tex.ſigulari in capitul.relatum el ſecundo.§.cæterum de teſtamentis Boeri. deciſione vigeſima.numero quarto.

Quæri etiam poteſt vtrum vſuræ dominiū tranſeat in vſurarium:gloſſ. in capitul. ſi quis vſuram decimaquarta. quæſtione quarta. dicit tranſire, quam probat Auguſt.Beroius.in cap.quia in omnibus,de vſur.numero vigeſimo octauo. verſicul. ſecunda concluſ.ſit,ibique citat pro hac parte bonum fundamentum.idem tenet Scotus in quarto ſententiarum. diſtinctione decima octaua. quæſtione ſecunda.articulo tertio.& ibi Petr. Palud. Adrian.Papa.in quarto ſententiarum. quæſtione de vſura qui inquit hanc opinionem communem Canoniſtarū.& citat Henriq. Gandauenſ. quodlibet.quarto. quæſtione vigeſimaſeptima. & eos refert Dominicus Soto in libro ſexto.de iuſtitia, & iure.quæſtione prima.articulo quarto, pagin. 512.verſicul.at vero vt perſpicacior fiat,tenet Friburg. in ſumma confeſſorum libro ſecundo,titulo ſeptimo. quæſtione decimaquinta. latiſsime probat ſumm.Piſan.verb.vſura.5.§. vtrum in vſura transferatur dominium.eſt text.in capitu.cum tu de vſuris,nam ſi illæ poſſeſsiones fuiſſent obligatæ & extra dominium vſurarij,non fuiſſet opus tranſire ad earum venditionem , ſed vendicarentur tanquam propriæ , imo alienatio eſſet ſuſpecta,& illicita quia eſſet affecta vitio reali,cum res tranſeat cum ſuo onere,& ſic iniquum conſilium daret ibi Papa.igitur ibi probatur contrarium ad id quod citatur à tenentibus partem negatiuam, & ſic nulla actio realis,ſed tantum perſonalis cōpetit contra vſurarium,quia tranſlatum fuit in eo dominium vſuræ.

Contraria pars quod non transferatur dominium communiter teneri à canoniſtis,& theologis,firmant Ang.verb.vſura. ſecunda. §. decimooctauo.& Syluester in eo verbo. in ſexto. §. primo.columna ſecunda.& hanc communem etiam refert Dominicus à Soto.libr.ſexto.de iuſtitia & iure.quæſtione prima.articulo quarto.& videtur de mente Sanct. Thom. ſecunda ſecundæ. quæſtione ſeptuageſima octaua articulo tertio. & in quodlibet tertio.articul. decimonono. ſed ſi verba eius rite ponderentur contrarium vult.& probo verbis ipſius in Opuſcul.ſeptuageſimo tertio. capitulo quinto.pagina.539.vbi concludit ſecundum legem humanam dominium vſuræ tranſire in vſurarium,quamuis non lege Dei,tamen quod fatendum ſit abſolute,quod in vſura non trāſfertur dominium probat efficaciſsimis rationibus Collect. in to. ſecundo.tract.octauo. de vſura. quæſtione prima. Alexā.Alenſ.tertiaparte. quæſtione ſexageſima ſexta.membro.quarto. Altiſiodorenſ.tertia parte.tract.vigeſimoprimo.quæſtione prima. Richar.in quarto.diſtinctione decimaquinta, quæſtione quarta.art.5.Sotus libro.6. de iuſtitia & iure.quæſtione prima articulo.quarto.vbi optime,pſequitur,ſit ergo reſolutio,domi

Digitized by Google

nium non tranſfertur ex vſura ſecundum legem diuinam, ſed ſecundum legem humanam, quando ſuperſunt alia bona. ex quibus ſatisfieri poſsit creditoribus. nam ſi non habet ex contractu gratuito, non valet alienatio, ex contractu oneroſo

¶ *Ley. VI.* *Idem.*

QValquier que va a los adeuinos[a] o cre en ſus fallos dichos es caſo de heregia: y la meytad de ſus bienes ſon para nueſtra camara.

valet, & dominium tranſfertur in emptorem, cum pretium illius emptoris ſubrogetur loco rei. l. ſi rem, & pretium. ff. de petit. hæredi. & ſubſtantia vſurarij. per ipſum. minor fiat quanquam ſoluendis debitis ſufficit, & ſic poteſt rem vendere & iure natural. dominium transfertur in emptorem propter pretium rei condignum, quod dedit vſurario, & ſic poſſunt conciliari opiniones contrariæ. ¶ Quæritur pro declaratione huius legis, an idem ſit vſura, & fœnus vide per Franc. Othoma. libro ſecundo. de vſur. capitulo primo. & totum illum tractatum. pro lege quia ſubtilia in materia vſurarum complectitur, & Carol. Molin. etiam de illicitis contractibus, & illud Lucani, Hinc vſura vorax, auidum omni tempore fœnus. ¶ Dubitari etiam ſolet an quæſtio vſurarum coram ſeculari iudice, an eccleſiaſtico, ſit tractanda? reſolutiue ſit concluſio, cauſa vſuratum an talis ſit, coram iudice eccleſiaſtico eſt expediēda, neque ſufficit præuentio iudicis ſecularis quando vero agitur de punitione vſuræ manifeſte etiam à iudice ſeculari expediri poteſt, & ſic punit multa delicta concernentia ad iudicem ſpiritualem, ſecularis iudex, cum ſit mere eccleſiaſticum crimen vſurarum, ex gloſſ. & communi teſte ibi Alciat. numero vigeſimoſexto. in capitulo primo. de officio ordinar. & communis in cap. cum ſit generale de forocom petenti. tradit præpoſitus, in ſumma. 11. quæſtione prima. columna ſecunda. numero quarto. vbi eſt gloſſa. & Couarruuias in epitome quarti decretalium. ſecunda parte. capitulo ſexto. numero decimonono poteſt tamen, cum de facto & non de iure agitur vſurarius aliqua pœna à ſecularibus legibus introducta puniri, ex not. à Panor. & communi, in dicto capitul. cum ſit generale. Alexan. in. l. Titia. ff. ſoluto matrimonio, & in conſil. 9. libro quarto. Alciat. dict. capitulo primo. de offic. ordinarij. nume. 77. Couar. vbi ſupra defendit leges pœnales in criminibus mere ſpiritualibus, quas breui reſolutione intelligās locum habere quando agitur de facto quia conſtat vſuram cōmiſſam ex contractu ſecus ſi dubitaretur de iure an eſſet vſurarius vel alterius criminis, vt blaſphemiæ, hæreſis, vel alterius criminis, vel huiuſmodi, nam iſto caſu dubio poterit iudex eccleſiaſticus petere remiſsionem delinquentis, & cōtractus ad agnoſcendum de delicto mere eccleſiaſtico non alias: & ita ſeruatur in iudicijs. & l. 49. Tauri. cum ſimilibus adductis à Fernand. Michac. libro primo. de ſucceſſ. creatio. §. decimo. in repetitio. l. quoniā in prioribus. C. de in officio. teſtam. n. 640. defendi poſſunt, quod inducunt pœnam in materia ſpirituali, vt homines retrahantur ab inconuenientibus, & caſibus, qui ex talibus contractibus euenire ſolent, pacem populi conſiderantes & ipſum factum merum cōtrahendo clandeſtine, ſine parentum licentia, cum mediatoribus illicitis, infringendo ſecuritatem, & pacificam honeſtamque vitam, & parentum, ex quibus, fraus magis præſumitur. ex. l. data. C. de donatio. & ſunt domeſtici magiſquā cæteri nociui, ſcilicet filius, vel filia, vel ſerua, contrahentes ſine licentia parentum, fratrum, dominorum ve, vt experientia docet, ideoque non quia matrimonium cōtraxerunt, puniuntur, ſed quia in præuentionibus, deliquiſſe apparet, quia eſt crimen cōtra Dei præceptum de honorandis parentibus, eſt fractio domi, eſt crimen aleuoſiæ, eſt cōtra ius canonicum, ideo excommunicātur ab epiſcopis, in conſtitu. Synodalibus. clandeſtine contrahentes, ſine bannis, & ſolēnitate eccleſiæ, cum ergo ſit delictum eo modo præuenire contractum, quamuis matrimonium decens ſit iuſte, & bene puniuntur per legem Principis in ſua iuriſdictione & regno, cum ad ſpiritualia non tangat, & pacem ſubditorum conſeruet. Vtrum autē qui mutuam pecuniā dedit cōpulſus, vt puta ex regis præcepto, poſsit recipere vſuram, ſiue ſit negotiator, ſiue non, reſpondendum eſt poſſe ſuum intereſſe cuius loco ſuccedit petere, vt vſurā non; ſed vt lucrū ceſſans, & loco intereſſe, quia qui ad mutuandum, nō commouetur improba ſpe vſuræ percipiendæ, ſed inuitus, & compulſus mutuat, is vſuram vtroque iure permiſſam, & inculpabilem recipere poteſt. probatur. 2. ex Paul. Caſtrenſ. in. l. ſiquis neque cauſam. in fine principij. ff. ſi certum petatur Laurent. Rodulphus in repetit. cap. conſuluit. 1. q. 3. princip. de vſuris. Crott. in repe. l. nemo poteſt. num. 3. ff. de leg. 1. reputat egregium dictum Fernād. Vaſquius Michac. in. lib. 1. de ſucceſsio. creat. §. 6. nu. 21. quem vide à numero vigeſimo. præcedent. nam eſt quotidianum, & practicabile.

¶ *Ley Sexta.*

¶ *A los adeuinos.* Add. l. 1. & l. 2. ti. 4. iſto lib. 8. ord. & l.

Digitized by Google

&. l. prima. titulo vigeſimotertio. part. ſeptima. diuinare eſt Dei poteſtatem ad futura præſcienda velle recipere, quæ eſt duplex diuinatio, vna quæ fit per artem liberalem Aſtrologiæ, & iſta non poteſt in ea magiſtris penitus vetari, quia procedunt ſecundum curſum naturalem planetarum, altera eſt auguriorũ, ſortium ſictionum, & ſimilium, & iſta eſt prohibita neque debent exercentes in regno habitare, neque aliquis eos in domo ſua receptet, nec celet. l. prima. titulo vigeſimotertio. part. ſeptima. & Eſai. quadrageſimoprimo. annunciate quæ futura ſunt, & ſciemus quia dij vos &c. & in actibus apoſtolorum. capitulo primo. nõ eſt veſtrũ noſſe tempora, vel momẽta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate adde. l. ſecundã. C. de pag. S. Tho. ſecunda ſecundæ quæſtione. 95. articul. primo. & in ſecundo. ſententiarum. diſtinctione decimaquinta. quæſtione prima. articulo tertio. ad quartum. & in. 3. contra gent. cap. 154. & Eſai. tertio. lectio, 4. in principio, & de alijs dubijs huic legi pertinentibus poteris videre.

¶ *Ley. VII.* *Idem.*

TOdo aquel que yaze con ſu parieta faſta el quarto grado a: o con ſu madre: o con ſu cuñada o con muger de ordẽ religioſa, y la muger que duerme con hombre que no es de ſu ley b, ſon caſos de heregia y qualquier deſtos pierda la meytad de ſus bienes y ſon para la nueſtra camara:

¶ *Lex Septima.*

¶ *Faſta el quarto grado.* Contrahens matrimonium
a ſcienter in gradibus prohibitis à iure, eſt excommunicatus ipſo iure, tex. in clementina vnica. de conſangui. & affinitat. tradit Archiepiſcopus Florenti. 3. parte. titulo vigeſimoquarto. capitulo trigeſimoquarto. Sylueſt. in ſumma verbo. excommunicatio. 9. quæſtione. 41. Caiet. verb. excommunicatio. capitul. 147. Ioan. Bernar. in praxi canonica crim. capitulo. 84. plures pœnas, quas incurrunt contrahentes in gradibus prohibitis colliges. ex cap. coniunctiones, & cap. qui propinquã trigeſimaquinta. quæſtione ſecundo. & capit. cum inhibitio de clandeſt. deſponſatione. in. §. primo & capitulo ſecunda. de eo qui cogn. cõſang. vxo. ſuæ, & cap. cum ſecundum leges, de hæret. in. 6. l. ſi adulterium. §. fratres. ff. de adult. l. qui contra & l. ſiquis, & authen. inceſtas. C. de inceſt. nup. l. fin. titulo decimooctauo. part. ſeptima. l. prima. titulo octauo. libro quarto. for. leg. l. quinta. titulo decimoquinto. libro octauo. ſupra vbi vide quæ ſcripſi & per Paul. Grill. tract. de pœn. omnifar. coitus. quæſtione ſecũda, cum 2. ſubſequẽtis. Ioã. Lup. in repetit. capitul. per veſtras. §. 7. & . §. 18. Couar. latiſsime in epitome quarti Decretalium. capi. 6. §. 8. vbi num. 2. citat hanc legem. 7. & cenſetur ſuſpectus de hæreſi, & tanquã contra hæreticos procedi poteſt ex his quæ notat Ioã. Lup. in dict. §. 15. fol. 67. col. 3. n. 26. Panor. in c. cum quidã col. 2. nu. 4. de iureiurando. & intellige quod cenſetur hæreticus, largoſumpto vocabulo. & improprie vt declaraui in, l. 2. & in. l. 5. iſto titulo.

¶ Clerici autem committentes crimen inceſtus, qua pœna ſint puniendi: tradit Ioann. Bernard. in practic. crimi. canoni. cap. 78. verbo. inceſtus pag. 212. ſecundum nouiſsimam impreſsionem.

¶ *Duerme con hombre que no es de ſu ley.* Quæ ſit pœna Iudæi, contrahentis matrimonium cum Chriſtiana, & econtra? Et quid de cognoſcẽte eam carnaliter ſine figura matrimonij? Reſpondeo cõclu ſiue Chriſtianum contrahentem matrimonium cum Iudæa, vel econuerſo pœna mortis (quæ erat propter adulteriũ ſancita) tenetur. l. nequis Chriſtianum. C. de Iudæis & ibi Salicet. & habetur in Codice Theodoſiano lib. 3. titul. 14. Panor. & ſepoſit. in capi. quanto de diuortijs. Idem ſtatutum eſt, regia lege circa vtrinque matrimonia cõ gẽtibus contracta. l. 3. ti. 11. libr. 4. fori. ¶ Sit ſecunda concluſio. Iudæus cognoſcens carnaliter Chriſtianam ceſſante titulo matrimonij, ſtupri, violentiæ adulterij. & raptus, erit arbitrio iudicis puniendus citra mortem, multo grauiori pœna, quã ſi Chriſtianus Iudęã carnaliter cognoſceret ex Oldrald. conſi. 333. Philip. Corne. cõſi. 114. Philip. Deci. in capitulo primo. numero decimoſeptimo. de conſtitu. Alciat. libro ſeptimo. iuris parerg. capitulo 23. AEgidi. Boſsi. tit. de coitu dãnato & punibili. nu. 21. pagina. 323. colu. 1. Nicol. Bocri. dicẽs hãc communem opinionem eſſe deciſio. 316. col. 3. vbi optime loquitur. Couarru, in epitome quarti decretalium. capitulo ſexto. §. final. numero tertio. Et procedit etiam ſi fuerit meretrix, cum qua matrimonium contraxit Iudæus nempe pœna poſita in prima concluſione, quia iniuria, quæ fit Chriſtianæ per talem contractum pa-

ri formiter locum habet contra contrahentem cũ honeſta ſicut cum meretrice,contra Ludoui. Gomeci. in capitulo mulieres. numero duodecimo. de iudicijs libro ſexto. quem in ſpecie reprobat Couarru. vbi ſupra. refutando allegata per eum. Inde fit propter nomen & figuram ſacramenti cum infideli crimen grauiori pœna plectendum eſſe ſcilicet cognoſcens eam ſub matrimonij figura, quam ſi ſimpliciter ad eã accederet carnaliter cognoſcendo quia in primo caſu contemnit ſacramentum matrimonij & eccleſiam in poſteriori accedit tanquam ad concubinam forte nulla alia contentus cauſa niſi explẽdæ libidinis.

¶*Ley.VIII. Idem.*

OTroſi todo aquel que es deſpoſado dos vezes con dos mugeres no ſe partiendo de la vna por ſentẽcia de la Igleſia antesq̃ ſe deſpoſe con la otra es caſo de aleue[a]. Y otroſi quiẽ tiene muger

Quamuis pœna mortis iure regio in iſto caſu vltimo ſicut in priori ſit puniendus ex.l.9.titu. vigeſimoquarto.partita.7.vbi litera talis eſt. *Atreuença, y oſadia muy grande fazen los Iudios que yazen con las Chriſtianas, y porende mandamos que todos los Iudios contra quien fuere probado de aqui adelãte q̃ tal coſa ayan fecho, que muerã por ello.* Et ſic æquali pœna punitur quamuis in iſto vltimo caſu ſeuerio ri dixerit puniendum fore Ioan. Baptiſta in repeti. l. omnes populi ſol. penulti. verſiculo ſeptimo.ff.de iuſtitia & iure. Sed non eſt ita per præmiſſa.& quia captus amore non facit ex libera voluntate,ſed quia ſeipſum reprimere nonvalet,iuxta illud. Igneus ille furor neſcit habere modum. & communiter dici ſolet. *yerros por amores dignos ſon de perdonar.* ergo cum ſubſit iſta cauſa,& ſi erat pulchra Chriſtiana & Iudæus iuuenis pœna tanquam ſine dolo cõmiſſa iudicis arbitrio citra pœnam corporalem erit puniendus propter talẽ ſimplicem coitum. Nec placet quod ei amputentur virilia vt Oldrad.retulit ſententiam fuiſſe latam in dict.conſil.333.quandam not. Andre. Alciat.libro ſeptimo.iuris Parergon. capitulo vigeſimo. tertio.& Couarru.in epitome quarti Decretal.2.parte.capitulo ſexto.§.fin.numero tertio.ad fin. & huiuſmodi coniunctiones non ſunt abſq; præſumptione infidelitatis iuxta illud Exodi vigeſimotertio.non inibis cum eis fœdus,nec cum dijs eorum,non habitent interra tua,ne forte peccare te faciant in me ſi ſeruieris dijs eorum, quod tibi certe erit in ſcandalum.&conſtat Numerorum capitulo vigeſimoquinto.morabatur (inquit) autem eo tempore in Septhim,& fornicatus eſt populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad ſacrificia ſua, at illi comederunt & adorauerunt Deos earum,initiatuſque eſt Iſrael Beelphegor, & iratus eſt Dominus, & inferius inquit,& ecce vnus de filijs Iſrael intrauit coram fratribus ſuis ad ſcortum Madianiten vidente Moſe & omni turba filiorum Iſrael, qui flebant ante fores tabernaculi. Quod cum vidiſſet Phinees filius Eleazari filij Aaron ſacerdotis, ſurrexit de medio multitudinis,& arrepto pugione ingreſſus eſt poſt virum Iſraelitam in Lupanar, & perfodit ambos ſimul,virum ſcilicet & mulierem in locis genitalibus. Ceſſauit plaga à filijs Iſrael & occiſi ſunt viginti quatuor millia hominũ. Aduerte,qua pœna & plaga voluit Deus punire eos qui commixti fuerunt carnaliter cum populo infideli maxime cum meretrice,igitur mulier Chriſtiana non erit ſine pœna,vt habetur,in.l.9.titul. vigeſimoquarto.par.7.verſi *y la Chriſtiana que tal yerro fiziere.* Per cõcubinas enim alterius legis fuit Salomon infatuatus & adorauit Deos earum, vt videre potes Regum. .capitulovndecimo.ſi ergo Salomon hominum ſapientiſsimus. Regum.3.capitulo tertio.dedi tibi.(inquit) cor ſapiens & intelligens, in tantum vt nullus ante te,ſimilis tui fuerit,neq; poſt te ſurrecturus ſit,ſi ergo receſsit à Deo propter amorem quanto magis de viris & mulieribus noſtræ ætatis eſt credendum cum nullus ſit homo, qui facit iuſtitiam non eſt vſque ad vnum vt inquit regius Propheta in Pſalmo.

¶*Lex Octaua.*

a ¶*Es caſo de aleue.* Contrahensbinas nuptias prima viuente ante ſeparationem primi matrimonij cõmittit crimen aleuoſiæ & amittit dimidiam partẽ bonorum cameræ regis.quod ſit aleuoſus eſt. l.4. §.item es aleuoſo titulo ſeptimo. iſto libro octauo.ſupra aliam pœnam habes in. l. 7. titulo decimoquinto.eodem lib.aliam in.l.tertia.titulo primo.libro quinto.ſupra.l.fin.& ibi Gregor. Lup. verbo mandamos vbi ponit verbum notandum in actu practico in verſi.& qui accuſat tit.17.par. 7,adde.leg.fin.infra hoc tit.& quæ ſtatuta ſunt in Concilio Tridenti.ſeſsione.24.capit. 7. hodie in practica receptum eſt q̃ puniuntur iſti pœna verberum publice cum mitra & mittuntur ad triremes per decẽniũ quiacẽſentur ſentire maledeſacramẽtis eccleſię & inquirũtur per epiſcopũ quiaeſt hæreti-

hæreticæ prauitatis proprius inquiſitor vel per aliosinquiſitores ſancti officij, Dominicus in c. accuſatus. §. ſanè de hæreti. libro. 6. reſol. eſt latè per me ſupra libro quinto. titulo primo. in l. tertia. vbi vide. prædicta pœna de iure Regio es *de verguença y diez años a las galeras.* vt habetur in noua copilatione legum Regni libro octauo titulo vigeſimo primo. l. octaua. fol. 193. colum. 4.

a ¶ *Y toma manceba y mantiene caſa.* Adde. l. 24. verſiculo. *y que eſta miſma pena.* titulo tertio. libro primo. ſupra vbi dixi in gloſ. 1. & in l. vigeſimatertia. eodem titu. AEgidi. Boſsi. in practic. criminal. titulo. de coitu damnabili & punibili numero vigeſimoſecũdo. vbi poſt Ioan. Baptiſ. coitum

de bendicion, y toma manceba, y mantiene caſa [a] con ella, y no con la muger: qualquier deſtos pierda la meytad de ſus bienes, y ſon para la nueſtra camara.

¶ *Ley. IX.* *Idem.*

TODA perſona que eſtuuiere deſcomulgado [b] por deſcomunion de perlado de la ſancta Igleſia por treynta dias: incurre en pena de cien marauedis de los buenos. E ſi paſſaren ſeys meſes de mil

vxorati cum concubina reprobatum accuſabilem & punibilem eſſe dixit, ſed intelligit quando eam tenet pro concubina in domo cum vxore. l. prima. C. concubi. Angel in. §. nouiſsime inſtituta. ad Orficianum quamuis Decius inaduertenter reſponderit conſi. 306. ſecundum Boſsium vbi ſupra qui eſt videndus & nouiſsimè vide, quæ ſtatuta ſunt in Concilio Tridentino. ſeſsione vigeſimaquarta. de reformatione matrimonij. capitulo octauo. incipienti graue pèccatum eſt. & pœna eccleſiaſticorum in hoc crimine verſantium ponitur late in ſeſsione. 25. capitulo decimoquarto. incipienti, quam turpe hoc clericorum nomine.

¶ *Lex Nona.*

b ¶ *Eſtuuiere deſcomulgado.* Et in ſimul fuerit denuntiatus. l. prima. tit. 5. iſto lib. 8. & ibi plene ſcripſi & late per dominum Iacobum Septimacenſem epiſcopum paconſem. in lib. de inſtitutio. Catholi. ca. 27. numero tertio. Couarruuias in epitome quarti decretalium. 2. parte. cap. 6. §. 8. numero. 17. & in repet. cap. Alma mater. 1. parte. §. 7 numero 10. verſicul. 4. eſt conſiderandum de ſenten. excommun. libro ſexto. & eſt ſuſpectus de crimine hæreſis qui per annum perſiſtit in excommunicatione & inquirendum eſſet contra talem contumacem per inquiſitores hæreticæ prauitatis cum ſit violenta præſumptio contra eũ quod non credit poteſtatem ligandi & ſoluendi conceſſam eſſe à Chriſto Ieſu Petro & eius vicarijs & ideo ſecurè hoc ſtatutum eſt hodie in Concilio Trident. ſeſsione vigeſimaquinta. ca. 3. Ioan. Lupus in repet. capit. per veſtras. §. decimo octauo. folio. 67. columna tertia. numero vigeſimoquarto. & adde regulam cancellariæ Apoſtolicæ Pij Papæ. V. titulo de inſordeſcentibus, 70. incipienti. item ne perſonis.

marauedis, y ſi paſſare de vn año, incurra en pena de ſeſenta marauedis cada dia para la nueſtra camara de la dicha moneda, y el cuerpo a la nueſtra merced.

¶ *Ley. X.* *Idem.*

QValquier que jurare falſo [c] ſobre la ſeñal de la cruz y de los ſanctos Euangelios: y ſi le fuere prouado, no cree en la Fé, y cae, è incurre en pena de ſeyſciẽtos marauedis para la nueſtra camara.

Lex Decima.

c ¶ *Iurare falſo.* Periurus non credit in fide Chriſti & vltra alias pœnas eſt multandus in ſexcentis maropetinis camerę Regis concord. l. 2. titulo. 7. lib. iſto ſupra quam intelligas cum in cauſa propria conuincitur de periurio & amittit cauſam, qui falſum dixit, poſitionibus reſpondendo. l. duodecima. de Madrid confirmata per Carolum Cæſarem in Curijs Pincianis Anni. 1555. l. 46. omnino vide quæ dixi in. l. prima. titulo quarto. libro tertio.

 ordina.

ordin.in gloſſ.1.verſicu.2.erit pęna pag.4 8.cum ſequenti vbi de vero intellectu.l.2.C.de reb.cred. latius quam alibi tractatum reperies. Quid autẽ ſi frãgeret iuramentũ poſitũ in cõtractu ſine præuia iuramenti relaxatione eſt l.2.titulo ſeptimo. libro 8. ordina. vbi dixi. Quid ſi vt teſtis dixit falſum adde. l. 83. Tauri & ibi interpretes & capit.primo de crimin. falſi Daniel. 13. vbi pęna talionis puniuntur hoc eſt, eadem pęna quæ eſſet accuſato inſligenda eorundem teſtimonio niſi de falſitate fuiſſent teſtes conuicti & merito.

repet.Rub.de donatio.inter virum. & vxorem. §. 7.numero octauo. vbi alias gloſſas ſimiles ad hoc citat Iaſo.in l.1.num. vigeſimoſeptimo. C.de ſeruis fugi.Eſt gloſ. in l.vxor verbo conſobrini. ibi, & dic, vindicat accuſando lege Cornelia de Sicarijs. verba autem præmiſſa prolata à principe eſſent intelligenda de iure, & de facto, cum ſuperiorem in temporalibus non habeat & ius ſibi dicere poſſit. l. & hoc Tyberius. ff. hæredi. inſtitut. Bald. in §. ſi ſeruum inſtitut.de vulg. ſubſtitut.dicẽs ex fine huius tex. colligunt doctores argumentum ad notabile dictum quod quotieſcunque quis non habet ſuperiorem, & habet cauſam cum aliquo, in cauſa tali, ille eſt iudex competens quia quod ſolemus dicere, in cauſa propria nullus eſt iudex, procedit vbi quis habet ſuperiorem: alias ipſemet erit iudex vt hic habetur & ff.de hæred.inſt. & hoc Tyberius hactenus Bal. quam ſententiam notatu dignam fore cenſemus.

¶ *Ley. XI.* *Idem.*

SI algun hombre matare a otro a traycion [a] y ſus herederos no querellaren [b] del matador dentro de cinco años ante nos, o ante nueſtras juſticias pierda toda la herencia que auia de auer del defuncto y ſea para la nueſtra camara,

¶ *Ley.* XII. I*dem.*

QValquier que muriere ſin cõfeſsion y ſin cõmunion [c] pudiendolo hazer y no lo hizo: pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara.

¶ *Lex.* XI.

a ¶ *Matare a otro a traycion.* Conc.l.1.ti.3.lib.5.ordi. ſupra ſecũdũ quã & ibi addita hãc cũ dicat idẽ, intelliges.l.1.C.de his quib. vt indign.l.13.vbi ſingulariter per Greg. Lupum per diſcurſum 7. gloſſarum ex quibus recipies concord. intellectum & declarationem ad hanc legem.ti.7.p.6.l.in cognitione vbi Io.Igneus omnino vidẽdus. ff. ad Sillanian.

c ¶ *No querellaren.* Ita loquitur.l.1.tit.3.lib.5.ſupra. & l.13.titu.7.part.6.ad denotandum quod petere debet vindictam necis defuncti iuris authoritate, & non propria, nam vindicta Deo, & ſuis miniſtris habentibus iuriſdictionem eſt relinquenda, & ſic accuſare debet reum coram iudice competenti gloſſ. mulctam in l. 1. C.de his quibus vt Indign. dixit ordinariam Iaſo. in addition. ad Chriſtoph. Porti. in.§.ſi quis alium col.2.inſtit.de inutil.ſtipulat.pro dicto Angel. in dicta.l.1. qui dixit quod ſi intuliſti mihi grauem iniuriam, & ego coram teſtibus dixero, ego illum vlciſcar, vel vindicabo. licet poſtea aut mortuus, vel vulneratus reperiatur, ego non poſſum poni in diſcrimine torturę propter verba illa quamuis eſſet homo cõſuetus facere talia. Ratio quia illa verba vindicabo, ſumam vindictam, vlciſcar, poſſunt intelligi duplici modo, vno modo de facto ſcilicet, manu armata, alio modo de iure hoc eſt, vlciſcar coram iudice, petita iniuriæ vindicta coram eo. & ſecundum ius verba illa ſunt intelligenda per prædict. gloſ. in l.1. C.de his quib. vt indign. Ioan Lup. in

¶ *Lex duodecima.*

c ¶ *Muriere ſin confeſsion, ni communion.* Concordat.l. 8.titul.1.lib.1.ordin. & quæ ibi dixi. ſi tamen illo anno non fuit confeſſus nec communionem ſanctæ Euchariſtiæ recepit hæreticus præſumitur tx: ſingularis ſecund. Anto.& Felin. in rub. de hære. in auth.de priuilegijs dotis mulier.non præſtand. coll.8.§.1. ibi igitur ſacram communionem in Catholica eccleſia non percipientes à Deo amabilibus ſacerdotibus hæreticos iuſte vocamus cap.ſeculares.cum cap.ſequen.de conſecrat.diſtinctio.2. Cardi. Turre Cremat. in capitul.fin.numer. quinto.diſtinctio.30.Marti. Nauarr. in manuali cõfeſſor.capitulo vigeſimoſexto. numero. 32. Dixi in citata.lege.8.verſi. Si tamen mors fuit caſualis col.53.& notabis perpetuo ex alio fundamento nõ poſſe tradi ſepulturæ eccleſiæ, quia decedit in excommunicatione quæ imponitur contra non communicantes annuatim iuxta formam.ca.omnis vtriuſque ſexus de pęnit. & remiſsio. & niſi apparuerint

ruerint ſigna contritionis in eo, abſolui non poterit. c. à nobis. 2. de ſent. excommun.

¶ Lex. XIII.

a ¶ *Cae en las penas en ellas contenidas.* Et peccat ſi preceptum eſt iuſtum & omittit ex contemptu ad Roma 13. c. qui reſiſtit. 11. q. 3. c. 2. de maiori. & obed. Si continent notoriã iniuſtitiã obediant tanquam emanatæ, à noſtro Rege, & ſuper executione literarũ ſeu prouiſionum ſupplicetur, vt reuideantur. c. quando de reſcri. l. ſi vindicari. C. de pœnis. vt dicunt iura regia, *ſean obedeſcidas y no cumplidas.* Dixi in l. 1. titul. 12. pagi. 1190. glo. 1. verſ. Item quãdo reſcriptum principis continet clauſulã iniquam pagi. 1198. lib. 3. ord. l. 1. 2. & l. 5. tit. 12. eod. lib. 3. ſupra. & adde. l. 16. & 17. titulo ſecundo. libro tertio. ordin.

† Adde quæ tradit D. Ant. Queſada. lib. 1. Diuerſ. quæſtio. c. 16. n. fin. & ad iſtas pœnas exigendas vide gloſſ. verbo. interſit in l. 2. ff. ſi quis ius dicent. non obtempe. †

¶ *Ley. XIII.* *Idem.*

TOdo aquel, que no cumple nueſtras cartas, cae en las penas en ellas contenidas a. E otroſi qualquier que fuere emplazado por nueſtra carta, y no moſtrare por teſtimonio de eſcriuano publico, como no ſiguio el emplazamiẽto, incurra en las penas de las nueſtras cartas, para la nueſtra camara.

¶ *Ley. XIIII.* *Idem.*

QValquier que es cabeçalero o guarda de huerfanos b, o de otro hombre, o muger no puede, ni deue comprar coſa alguna de los bienes de aquel, o aquellos que adminiſtra, o guarda, y ſi lo comprare concejeramente, o encubiertamente pudiendo ſe prouar la compra que aſſi fuere fecha, no vala, y ſea desfecha y torne el quatro tanto de lo que valio, lo que compro, y ſea para la nueſtra camara.

¶ *Ley. XV.* *Idem.*

ORdenamos que ninguno ſea oſado † de armar cepos grandes en los montes cõ fierros en que pueda caer oſſo, ni puerco por el peligro que ſe podria acaeſcer en hombres, y cauallos que andan en los montes, y qualquier que lo fiziere, o armare que por la primera vez que yaga en la cadena medio año. Y por la ſegunda vez eſte el dicho tiempo en la cadena, y le den ſeſenta açotes. E por la tercera vez q̃ le cortẽ la

¶ Lex. XIIII.

b ¶ *Cabeçalero, o guarda de huerfanos.* Tutores, curatores executoreſ ve eorum non põt quicquam publice vel ſecretè emere de bonis illorum quorũ adminiſtrationem habent. adde. l. cum ipſe. C. contrah. emp. l. qui imagine. ff. de diſtra. pigno Bar. in l. 2. de donatio. Franc. Curti. Iunio. in cõſil. 29. n. 13. concord. l. vnica. vbi vide quæ dixi titu. 5. lib. 5. ordinament. l. 4. & ibi Grego. Lup. in verbo. *de aquel.* titu. 5. pt. 5. ampliat & limitat pluribus modis Dueñas in tract. regul. cũ fallent. verb. adminiſtratores. nu. 31. in ordine. Quid autẽ erit in executore teſtamenti qñ ſunt plures, vid. per Bar. in l. alio. ff. olim. & cibar. legat. & in l. ſi in emptione. §. tutor. ff. cõtrah. emptio. Barba. in c. pen. n. 39. de teſtamẽ.

† Sea oſado Add. l. 40. inf. & prag. 7. in Curijs Pincianis. an 1542. l. 28. Pinciæ an. 1537 Repert. Curiarũ. li. 7. ti. 1. l. 1. 2. & 3.

¶ Lex. XV.

c ¶ *Armare cepos.* Adde. l. qui foueas. ff. ad l. Aquil. l. 7. ti. 15. part. 7. l. 19 & l. 22. & ibi gl. titu. 4. lib. 4. fori. leg. text. in c. 1. §. ſi quis verſ. nemo retia ſua. de pace tenenda li. 2. feudorum.

¶ *Muerte*

Digitized by Google

mano. E mãdamos a los nr̃os officiales de los lugares q̃ luego q̃ lo ſupierẽ q̃ lo eſcarmiẽtẽ, ſo pena de priuaciõ de los officios.

¶ *Ley XVI.* *Idem.*

TOdo hombre que fiziere muerte ſegura [a], cae en caſo de aleue, y la meytad de ſus bienes ſean para la nueſtra camara.

¶ *Ley.XVII.* *Idem.*

TOda coſa que fuere hallada [b] en qualquier manera moſtrẽco deſamparado deue ſer entregado a la juſticia del lugar, o de la juriſdictiõ q̃ fuere fallado, y deue ſer guardado y dado para la nueſtra camara.

¶ *Ley.XVIII.* *Idem.*

OTroſi todos aq̃llos q̃ ſe obligarõ o obligaren, aſsi en compromiſſo, como en otra manera, qual quiera a fazer y cumplir algunas coſas ſo ciertas penas para la nueſtra camara, q̃ las tales perſonas [c] ſeã tenidas a pagar las perſonas q̃ en ellas cayerõ è incurrieron a los nr̃os arrẽdadores de ſta rẽta cada vno en la comarca dõde fuere fecho el cõtracto.

¶ *Ley.XIX.* *Idem.*

TOdo hõbre, o muger q̃ ſe matare [d], pierda todos ſus bienes, pa la nr̃a camara.

¶ *Ley. XVI.*

a ¶ *Muerte ſegura.* Adde.l.11.cũ ſeq.ti.13.lib.8.ord. ſupra omnino eſt vidẽdus Ant.Gom.in tract.de delict.c.3.n.5.vbi declarat qñ dicatur quis ꝓditor & aleuoſus & de eius pena quæ hodie eſt in praxi in noſtro regno Caſtellæ.

¶ *Lex.XVII.*

b ¶ *Toda coſa que fuere fallada.* Adde.l.1.ſecundũ quã intelligas iſtã.t.12.li.6.ord.&ibi poſita in gloſſ.1.

¶ *Lex.XVIII.*

c ¶ *Que las tales perſonas.* Alias. *que las tales penas ſean tenidas a pagar.* Nota pẽnã in cõpromiſſo à partibus poſitã propter inobedientiã in fauorem fiſci & cameræ regis fiſco deberi & ſuis collectoribus, ſi altera pars venerit cõtra ſtatuta in ſcriptura arbitramenti, ſeu cõpromiſsi & poſtquã receſsit primus, ſecundus cõtrauenire poterit ſine pẽna nam frangenti fidẽ fides frãgatur eidẽ in c.peruenit. 2. de iureiu..Pan.in c.cõſtitutis.notab.2.& in ca.an ſit.coll. ſi de appell.& cõtrauenies poterit agere ad pẽnas cõpromiſsi cõtra agẽtẽ qui primo loco cõtrauenit vt per Bal.in l.1.§.cũ arietes.ff.ſi quadrup.pau.feciſ.di.Alex.in l.ſemel mora.ff.ſolu.matr.Tho.Parpalia.in l.ſi quis maior.q.12.c.trãſactio.Rolã.Valle.in conſ.57.n. 24. Et eſt notandũ nã ſi reclamat cõtra ſententiã arbitrorũ incurret in pẽnam parti vel fiſco applicatã & nihilominus poterit contrauenire hoc eſt accedere reformationi viri vel ſtare pro cõpromiſſo petẽdo pẽnã ſi habeat clauſulã rato manẽte pacto etiã pẽna ſoluta gl.fi.in c.dilecti de arbitris.

¶ *Lex. XIX.*

d ¶ *Que ſe matare.* Occidens ſe ipſum amittit omnia bona ſua, & ſunt cameræ Regis.adde.l.1.C. de his qui ſibi mort.cõſciuer.& ff.eod,per totũ.& l.9.ti.13.libr.iſto. 8. ord.quæ imponit hanc pẽnã ſi occidẽs ſeipſum nõ habeat hæredes deſcẽdẽtes, quã nota & adde quę ibi dixi eſt tñ.conſiderandũ antequã bona eius, qui manus violentas in ſe iniecerit ſe occidẽdo publicari poſsint ad ſequẽtia primo, quod hæredes innocẽtiã defũcti defendere, aut excuſationẽ ꝓ innocẽtia ꝓponere neque ãt poſt acuſationem vel d̄lationẽ criminis viuo defuncto factã l.res quę §.1.ff. d̄ iur.fiſci.l.fi.§.fi.ff. d̄ bonis. corũ qui añ ſenten.l. 2. C. qui de teſta. face.pñt.Secũdo quod crimẽ, cuius metu dicitur quis ſibi mortẽ cõſciuiſſe ſuo iudicio, bona publicet.l.fi.§.vt autẽ.ff.de bonis corũ, qui ante ſenten. Tertiò, vt probetur crimẽ(cuius metu dicitur mortẽ ſibi cõſciuiſſe) admiſſum fuiſſe. d.l.fi.§.ff.de bon.corũ qui ante.l.in fraudẽ.§.bona.ff.iure fiſci.l.1.C.de bonis corũ qui ante ſententiã. l.2. C.qui teſta.facere pũt.Quarto quod metu futuræ ſent.& pẽnæ procedẽtis ex ſentẽtia (ſi eo viuo lata eſſet)hoc fecerit.d.l.1.C.de bon.corũ qui ante ſent.ſibi mort.cõſci.Quinto vt ſentẽtia declaratória intercedat cõuictionis & publicationis. d.l.res quæ §.1.& l.eius qui delatorẽ.ff.iur fiſci,& oẽs docto.

Digitized by Google

docto.ad verbū conuictos poſitū in l.fi.C.de iure fiſci.lib.10.addunt & condēnatos.ſecundū Angel. illic & omnes & requiritur facti declaratio.c.cum ſecundū leges.de hæret.li.6.Itē & ſexto,ſi erat ſanum mente eo tēpore quo ſibi mortem intulit ſe præcipitādo in puteum vel ex feneſtra, nā ſi erat furioſus nō eſt ei, ſed facti infelicitati imputandū & ſic excuſanda erit excuſatio vt euitemus pœnā priuationis fideliū,quia cenſetur Iudas qui ſe laqueo ſuſpendit & ſepulturæ eccleſiaſticæ,nā dabitur ei ſepultura aſini condēnabitur in amiſsione bonorū, & erit teſtamētū nullū quod habebat factū colligūtur hæc omnia & plura, quæ curioſus videre poterit apud Guilliel.Benedict.in repeti.c.Raynutius. de teſt. verb.mortuo itaque teſtatore in primo.n.41.verſi.2.fallit regula noſtra. vbi teſtator ſeipſum occidit fol.83.col.4.cū ſeq.maior enim cēſetur crudelitas inſeipſum quam in aliū,iuxta illud vulgare cui parcet qui ſibi ipſi nō pepercit.l.fi.§.ſi quis autem tædio.ff.de his qui ſibi mort.conſci.& qui ſibi nequā eſt cui alij,bonus erit? qui ſibi ipſi inuidet nihil eſt illo nequius,Eccl.13.& Seneca in Agamēnone. rudis itaque Tyrannus eſt qui morte ſibi pœnā exigit de quo meminit Galterius in Alexand. Octauū non vero ſimile,inquit, eſt alieno cuiquā parcere qui ſibi non parcit, ac alibi quē fidū inuenies ſi tibi ac tuis hoſtis fueris. Merito ergo erit puniendus in exemplū& terrorē viuorū qui ſic ſe interemit pœnis de quibus in præſenti lege annotatis. Quæri poteſt ex quibus cauſis& articulis poterit cōtingere mors iſta ſibi ipſi inflicta? dic quod ex pluribus:aliqui enim tædio vitæ,impatiētia doloris,furore, morbo, pudore, lapſu vini,aut laſciuia.ſibi mortē cōſciſcūt nōnulli ſine iuſta cauſa pleriq; metu criminis quāuis dici poſſet,non differre an metu vel conſciētia criminis cōſciſcat quis mortē. Verū tñ aliqui ſunt qui non conſciſcunt,ſed attētāt ſolum& impediti non perficiunt,alij verò attentant & non impediri diuertūt,de quibus ſingulis mirabiliter agit Ioan.Igne.in l.1.§.ſi ſibi manus nu.17.cū pluribus ſubiectis.ff.ad ſenatuſc. ſyllan. fol.93.col.4.verſi.circa primū(videbis noſtras remiſsiones.ex quibus ne plagij crimen incurrere videar refero omnia ſine inuidia & ſine dolo charitate magna lectorum accenſus nec tranſcribere ſaltem authoribus non citatis quos ipſe viderim fideliter,non eſt mei moris,vt ſine vitio rē ipſam videre valeam ex remiſsionibus quæ vt dixi materiā plenisſimè tractatam tanquam ſi in noſtris commentarijs ſtatim eſſent decriſta, ne tranſcriptor appaream & album calculum(vt in prouerbio eſt) videar denigrare, non abſcondas inquit Salomon Eccleſ.4. ſapientiam tuam in decore ſuo & nouiſsime dominus Fernand. Mincha.lib.1.illuſtrium controuerſiarum.c.11 col.1. vbi etiā plura ſcripſit diligēter & doctè.vltraquem etiā aliqua pulchra adducit D.Ant. Queſada eleganti ſuo libro Diuerſarū quęſtionum.1.c.17.n.22.& 23.

¶ *Ley.* XX. *Idem.*

Otroſi todo hōbre,o muger q̄ finare y no fiziere teſtamento en que eſtablezca heredero, y no ouiere heredero, de los que ſubē y deſciēden de linea derecha,o de trauieſſo [a] a todos los bienes ſeā para la nueſtra camara.

¶ Lex. XX.

a ¶ *O de trauieſſo.* Non habens hæredē ex teſtamento vel ab inteſtato habet fiſcum hæredē ſeu Regis cameram.h.d.Sunt enim bona vacātia propter defectū hæredū ex teſtamēto & ab inteſtato & ideo venit fiſcus vltimo loco.l.1.& l.4.C.de bon.vacār. li.10.l.1.§.diuus.ff.iure fiſci.auth.de hæred.& falcidia.§.ſi vero inſtitutio.& in c.1. quæ ſint regal. li.3.feudo.vbi per Afflict. in parte bona vacātia.Bona vacantia tūc dicūtur quando deficiunt agnati& legitimus ſucceſſor datus à lege & eo deficiente venit fiſcus vt in prædictis iuribus & ſic conſtat quod attento quod de iure cōmuni & regio vxor ſuccedit viro in omnibus bonis ſuis alijs legitimis hæredibus ab inteſtato deficientibus, dicēdum eſt legem iſtam locum habere deficiente vxore. l. 1. authent.præterea.C.vñ.vir & vxor.l.6.tit. 13. p.6.& ſic vxor excludit fiſcum ad idem gl.l.1.C.bonis vacantibus.li.10.vbi ponit perſonas quæ excludunt fiſcum bonis vacantibus. Item collegium doctorum deficientibus legitimis hæredibus doctori ei ſuccedit.l.1.& ibi Bal.C.de hęredita.decurio.& ſic collegium excludit fiſcum. Item tutor deficiētibus alijs legitimis hæredibus pupilli excluſo fiſco,ſuccedit pupillo,ſecundum gl.ſingu. & non alibi ſecundū Ange.ibi in l.ſi qñ. C. de bon.vacant. lib.10.per quā gl.dixit ibi Ang. quod ſi ſcholaris moritur in ſtudio ſine hærede vniuerſitas ſcholarium ſuccedit illi fiſco excluſo.idē tenet Guilliel. de Cuno in l.1.C.de hæredit.decurio.Matt.de Afflic.in d.c.1.§.vacantia.col.2.n.8.quę ſint regalia in vſibus feudo. Quid autē de nobilibus(quos regidores appellamus)qui ſunt in vno ſedili ſeu corpore, pone quod vnus eorū moriatur ſine hærede an ſuccedant nobiles,ſeu fiſcus. Dicendū eſt in hac q.nobiles illius congregationis ſuccedere & non fiſcū Bal.in l.1.C.de hæred.decur.cōfirmatur ex doctri

na

Digitized by Google

naAng. in l. ſi quis filio. §. eius qui ff. de iniuſt. rupt. dicētis quod ſi vnus de vna arte, ſeu officio decedit ſine agnatis & cognatis congregatio confraternitalve, ſeu collegiū illius artis venit ad dicta bona ſui cōfratris excluſo fiſco. Itē etia ſi decedat clericus habēs bona patrimonialia ſine hęrede ex teſtamēto vel ab inteſtato, nō ſuccedit fiſcus Papæ, ſed ep̄s ſuus pro ſua camera, ex gl. in c. quia diuerſitatē de conceſ. præben. Inno. in c. inſinuante qui clerici vel vouentes. Frede. de Senis in conſ. 20. & hoc verum eſt ſi clericus non habeat eccleſiā propriā in titulū, alias ipſa eccleſia in qua beneficiū habet ſuccederet & nō Ep̄s. vt in c. 1. de ſucceſ. ab inteſt. & ibi Panor. ad fi. & in c. 2. eod. t. Greg. Lup. in l. 6. verb. *del Rey*. ti. 13. p. 6. tx. in c. fi. 12. q. fi. Panor. in d. c. quia diuerſitatem. tx. in l. ſi quis presbyter vbi plenè per Bal. C. de epiſc. & cler. Bal. in d. l. 1. C. de hęred. decurionum. Bar. in l. fi. ff. de his quib. vt indignis. Et ideo eſt notandū quod bene dixit Bar. in l. ſancimus. §. cum autem. ff. ad Trebel. quod quando moritur aliquis & hęres nō apparet debēt fieri proclama, ſeu edicta, ſi ſit aliquis qui velit & poſsit eſſe hæres, &c. argu. l. ſi eo tēpore. C. de remiſsio. piguo. & tunc nemine comparēte in termino ſtatuto trāſit hæreditas ipſo iure in fiſcū quod eſt notādum in practica pro intellectu huius legis Regiæ, in qua habes priuilegium vnum principis, vt ſuccedat in bonis vacantibus, vt ſupra dictū eſt. Centum viginti & ſex alia priuilegia principis cōgeſsit Matth. de Afflict. in c. 1. par. regalia. n. 1. vſque ad n. 192. quæ ſint regalia. lib. 3. feudorum. Et caſus, in quibus bona confiſcantur ipſo iure vltra leges huius tituli. ſ. primæ cū ſequēt. adde. 49. quos ponit Lucas Pariſieñ. in tract. de fiſco & eius priuilegijs. 2. p. principa. per totū. Matth. de Affl. ponit decem in cōſt. Neapo. lib. 1. rub. 2. n. 25. Caſſan. in conſuet. Burg. ponit. 72. caſus in rub. 2. §. 1. n. 20. folio. 89. col. 2. verſ. ad tertium. Ludo de Creſoles nouiſsimè ponit. 250. caſus in tract. in quibus caſibus iure ciuili omnium bonorū vel partis publicatio ſit indicta à pag. 3. vſque ad pagina. 90. refert etiā Dueñas in tract. reg. cum fallent. regul. 150. ad fi. & fiſcus, qui ſuccedit deficientibus conſanguineis, & teſtamento erit poſſeſſor horum bonorum ſine corporali apprehenſione, vt docet Maſſurius in pract. de ſucceſ. §. Itē ſi nulli per l. ſi vacantia. C. de bonis vacanti. lib. 10. Rebuf. in conſt. Regis Galliç tract. de materia poſſeſ. ar. 9. glo. vni. n. 38. & in ea ponit plures caſus quib⁹ abſq; reali apprehēſione & corporali transfertur poſſeſsio quod adde ad l. 45. Tauri. & nouiſsimè addenda ſunt quæ ſcripſit Io. Menoch. in tract. de recuper. poſſeſ. & Tellus Fernand. in commentarijs ad l. 17. Tauri maximè. nu. 30. cū ſequent.

¶ *Lex*. XXI.

¶ *Lev*. XXI. *Idem*.

TODO hombre que falſa nueſtro ſello a cae en caſo de aleue, y la meytad de ſus bienes, ſon para la nueſtra camara.

a ¶ *Falſa nueſtro ſello*. Adulterans ſigillum Regis eſt aleuoſus & amittit dimidiā partem ſuorū bonorū cameræ Regis. h. d. concord. l. 3. t. 6. ſupra iſto li. 8. & debet puniri pœna mortis laicus falſificans ſigillum Regis ex l. 6. tit. 12. lib. 4. fori leg. & l. 6. ti. 7. p. 7. ibi. *Pero qualquiera que falſare carta, o priuilegio, o bula, o moneda, o ſello de Papa, o de Rey, o lo fiziere falſar a otri, deue morir por ello*. & ibi not. Greg. Lup. verb. *de Papa*. Celſus in reperto. leg. regni verb. *Falſedad*. §. 3. Pœna autem tabellionis falſantis literas regias eſt pœna mortis & amiſsionis bonorum, quia eſt proditor tabellio regis qui falſum committit. l. 8. & ibi Greg. Lup. verb. *Falſedad*. titu. 9. p. 2. Si autem eſt falſitas in epiſtolis ſeu inſtrumentis particulariū puniūtur in trūcatione manus & amiſſione officij. d. l. 6. tit. 7. par. 7. Pęna autē falſificātis ſigillū, ſeu literas regias de iure regni Portugalliæ, eſt pœna mortis & confiſcationis bonorum coronæ Regiæ, ſi legitimos ſucceſſores talis falſarius non habuerit. l. 1. tit. 7. lib. 5. ord. *Luſitaniæ*, & ibi de pœna tabellionis falſantis literas regias & iudices quatenus ad eius officium pertinet. De iure autem cōmuni in caſu & materia præſentis legis omnino eſt videndus Matt. de Afflic. deciſ. 21. & quæ in additio. ad eū notātur à Tho. Grā. latius per eū dē Affli. in cōſt. Neapo. & regni Siciliæ lib. 3. rub. 39. n. 1. cū ſeq. Ex quo ampliabis & declarabis hāc noſtram regiā. l. & Caſſan. in conſuet. Burgund. rubri. 1. fol. 17. col. 2. n. 52. verſ. Itē qui falſauit literas Papæ. & Io. Bernar. in praxi cano. crim. c. 108. vbi etiā ponit pęnam clerici falſantis literas ſeu ſigillum Regis quæ eſt depoſitio & characteris impreſsio & in exiliū miſsio. c. ad audientiā. vbi latè ſcripſi in lectione mea legendo Salmanticæ. Anni 1550. de crimine falſi. & l. 60. tit. 6. p. 1. not. Greg. in d. l. 6. tit. 7. par. 7. in glo. penult. & hodie eadem deciſio noſtræ. l. habetur & approbatur per l. 3. & 5. titulo. 17. libro. 8. nouæ Recopilat. Quid autem eſſet ſi eſſent literæ inferiorum iudicum? Reſpondeo quod ſi eſt clericus poterit deponi ab ordine & priuari omnibus beneficijs, & in monaſterium detrudi, vt agat pœnitentiam & hoc ſi literæ eſſent iuſtæ, ſi autem iniuſtæ eſſent mitius punietur ſecundum reſolutionem Abbatis in c. olim ex literis. ſecundo notabili. de reſcriptis. facit tex. in ca. ſi epiſcopus. 50. diſtinct. notat Greg. Lup in

dicta

Digitized by Google

d.l.6.t.7.p.7.Cęterũ adde in hac materia falſitatis quã abominabile ſit & horrẽdum hoc crimẽ, vt in proęm.ti.7.p.7.incip. *Vna delas grãdes maldades.* & ibi Greg. Lup. & Caſſan.cõſ.44.n 16.quo fit ꝙ in generali criminũ remiſsione ꝙ videlicet aliquis ꝑpter crimen incarceratus poſſit liberari à carceribus propter felicẽ ad uentum Regis, vel paſchæ, vt mos erat Iudæorum Matthæi.c.27.(vbi inquit per diẽ autẽ ſolẽnẽ cõſueuerat præſes popu lo dimittere vnum vinctũ quẽ voluiſſent, quod nõ venit relaxandus incarceratus ob crimẽ falſi, quia grauiſsimũ & odioſiſsimũ cenſetur ideoque nõ cẽ ſetur principẽ, ſeu ſtatuẽtes de illo cogitaſſe, vt tenet Bar.in l. Lucius.ad fi.2.col.ff.ad ſenatuſc. Turpill.dixi in l.verb. *Saluo aleue, o traycion.* tit. 11.lib. 1.ſup.ord.quod eſt memoriæ referendũ in practica & ſummè notandũ ad ampliationẽ & extenſionem.tex.in l.3.C.de epiſc.audi.quæ enumerat plures perſonas, quæ à carceribus non extrahuntur quantumcunque dies paſchalis extiterit.

¶ *Ley.XXII.* *Idem.*

OVien falſa ſello de Arçobiſpo, o de Obiſpo[a] o d' otro prelado, cae en eſte caſo de aleuoſo, y la meytad de ſus bienes ſon para nueſtra camara.

¶ *Lex. XXII.*

a ¶ *Arçobiſpo, o Obiſpo.* Falſificãs ſigillũ Archiepiſcopi epiſcopi, vel alterius prælati inferioris cõmittit crimẽ aleuoſiæ & dimidia pars bonorũ camerę Regis applicatur, adde tx.in c.ſi epiſcopus.d.50.falſarius clericus officijs & beneficijs priuatur & depoſitus ab ordinibus in monaſteriũ detruditur, vt perpetuã peragat pœnitẽtiã not.Panor.in ca.olim ex literis.n.2.de reſcrip.& in c.tã literis.col. 2.de teſtib, vbi eſt bonus tx.ad hoc quod falſarius capituli vel prælati ſuſpẽditur ab officio de beneficio notat etiã Hoſt.in ſumm.de crim.falſi.§.& qualiter. verſi.falſarius vero epiſcopi & Io.Bernar.in praxi canoni.crim.c.108.quæ tñ pęna locũ habet cũ actũ eſt criminaliter de falſo nõ vero alias.adde.l.2. verſi. *E ſi falſare ſello de otri pierda quanto ouiere y ſea de la Igleſia, y ſea echado de toda la tierra por jamas y todo lo que ouiere ſea del Rey.* tit.12.lib.4.foro legũ & adde.l.3.ti.6.ſupra hoc li.8.ordin.& idẽ cõprobatur in noua Recop.legũ regni.in lib.8.ti.17.l.3.,

¶ Sed quæritur elegãter in propoſito huius legis qua pœna ſit puniẽdus falſarius literarũ apoſtolicarũ.In qua quæſtione rñdeo ꝙ degradatur actualiter talis falſarius & traditur iudici ſeculari, vt in ea curia ab eo puniatur.arg.tx.in c.nouimus.đ verbo.ſign.& in c.2.de pœnis.li.6.& eſt bonus tx.in c.ad falſariorũ.de crimine falſi.gl.in ca. ad abolendã.verb.relinquatur de hære.& tx.in l.60.titu.6. p.1. & eſt excõmunicatus ipſo iure talis falſarius ꝑ bullã cęnæ dñi.In quo aduertẽdum eſt, quod iura prædicta in d.c.ad falſariorũ cũ cõplicibus & eorũ pœną procedũt dũtaxat in falſario literarũ Papę ſecũdũ Panor.in c.tã literis.col.2.n.4.de teſtibus, Guido Papæ deciſi.455. cõmittitur falſum Boer. elegãter in deciſ. 82.n.4.Io.Bernar.in praxi cano.crim.c.108. Freder.Senen. cõſi.219.& Hoſti.in ſum. de crim. falſi.§.& qualiter puniať.verſ. porro ſecũdũ Canones, Goffred. de Trãno eod.t. in ſua ſum.col.2.verſi.falſarij autem Dñi Papæ, & Angel verbo. excõmunicatio.5.§.1.caſu.3.Caiet. eod.verb.c.27.Sylu.verb. excõmunicatio. 7.pœna 4.& poſtquã fuerit traditus huiuſmodi falſari⁹ curiæ ſeculari debet mori ſecundũ Io.Bernar. vbi ſu. & conſtat ex l.6.ti.7.p.7.quam.l. notabiliter amplia in falſario breuium literarum Apoſtolicarum vt tenet Lud.Gom.in tract.de breuibus.nu.2. vbi in n.6.concludit, quod quo ad breuẽ omnes tenẽt & fuit iudicatum contra Barthol. Floridũ Archiepiſcopũ Cuſentinum Alexandri VI.ſecretarium, qui fuit degradatus & cõbuſtus propter falſitatem breuis cuiuſdã quẽ omnino vide facit ad rẽ text.in c.in memoriã.19.diſ. ibi falſam. ab apoſtolica ſede detuliſſe epiſtolã vel aliud quod inde non venerit. Cũ ergo verba iſta ſint generalia & cõpetãt adnexus omnes falſitates quocũque modo cõtingentes in literis apoſtolicis, debet cõpetere diſpoſitio d. c.ad falſariorum.& ſimilium iurium. ¶ Habet etiã locũ huiuſmodi pęna diligenter cõſiderando cõtra mandantes, auxiliũ, conſilium, cõſenſumve præſtãtes falſitati, iuxta tx.in d. c.ad falſariorũ. facit tx. in cã.mulieres.§.illi verò de ſent.excom.cui text. adde omnino Alciat.in l.1.n. 21.ff.de verb. oblig. vbi ponit quæſtionem notabilem, vtrum ſtatutũ puniens committentem delictum comprehendat facientem per alium & quæ demandato cumulaui latè ad Didacum Segurã in repeti.l.3.§. final. numero.9.ff.de liber. & poſthu. Quod confirmatur ex text. in capitu. excommunicamus. §. credentes. de hæreticis. ex textu in capitul. contra Chriſtianos.§.& ſic. & in capit. quicumque, §.hæretici.eodem titulo.de hæreti.in 6.in c. fælicis.de pænis.in 6.& in capit.fin.de homicidio. libro. 6. Item etiam prohibitus loqui cum excommunicato, non ſolum incurrit excommunicationem perſonaliter cum eo communicans, ſed etiam per epiſtolam, vt tenet gl.3.in c. cõſtitutionẽ.de ſenten.

Digitized by Google

ten.excõ.lib.6.& ſimil.gl.in clem.ſi.eod.tit.& ſimil.gl.in extrauag.vlti.de verb,ſigni.Ioan.22.verbo.vel ſcripto,ergo quocũq; modo ſit falſarius facto,auxilio,conſilio, fauore, vel quouis alio modo debet puniri iuxta regulã iuris agentes & conſentientes,&c.

¶ *Ley.XXIII.* *Idem.*

OTro ſi quiẽ haze moneda falſa,o la mãda hazer a, cae en pena de aleue y la mitad de ſus bienes ſon para la nr̃a camara.

& in c.1.de of. de leg. & habetur ad Rom. 1. & in l.6.tit. 7. p.7. vbi probatur iſthęc ampliatio adde ſuperioribus peregrinã verb.falſitas:cuius author eſt Bonifacius.& l.6.tit.12.lib.4.foro legum.

¶Quæro deinde vtrũ falſarius literarũ Apoſtolicarũ poſsit ad eccleſiaſticũ bñficiũ pręſentari:& rñdeo ꝙ nõ quoniã eſt infamis talis falſarius,& excõmunicatus,igitur p̃ſentari nõ poterit cũ ſit ſuis bñficijs iã etiam obtẽtis ipſo iure priuatus per verba tx.in.d.c.ad falſariorũ qui tx.eſt canõ latæ ſententiæ ſcd̃m.Hoſt.Pãnor.& cõi.ſcribẽtiũ ibi ſentẽtiã atq; abſolutio à p̃dicta cẽſura Papæ eſt reſeruata p̃ tx.in c.dura de crimine falſi,& per bullã Cęnę dñi ſed excõmunicati nõ pñt p̃ſentari ad eccleſiaſticũ beneficiũ ſecũdũ quod aſſerit Cæſar Lãbert.de iure patrona.ar.5.q.9.principali.1.p.lib.2 & 22.articulo eiuſdẽ quęſtionis& degradãdi minimè ſunt admittẽdi ſecundũ eundem *L*amberti.in d.q.ar.5. neque priuati beneficijs tãtũmodo imò etiã priuãdi nõ ſunt admittẽdi ad alia beneficia, vt etiam illis priuentur ſecũdũ Panor.in c.ſuper eo de electione,igitur conſequens eſt,non eſſe admittendos huiuſmodi falſarios ad præſentationẽ, vt tenet Cæſar Lamberti.vbi ſupra arti.22.quæſt. 9.principali primæ partis ſecũdi libri. Tãdè contra excõmunicatũ adde Aluarum Pelagium de planctu eccleſię lib.2.arti.46.col.penul. cum ſequent.circa finem. Item nota in propoſito ſuperiorum quod crimen falſi cõmiſſum in re eccleſiaſtica, vtpote in literis Apoſtolicis eſt crimen mixtum quod poteſt puniri tam per iudicem eccleſiaſticum quã per ſecularem,vt voluit Panorm. & communis traditio in cap.cum ſit generale.de foro compet. Anania eleganter in dict. c. ad falſariorum de crimine falſi.& AEgidius in ſua practica.tit.de falſis.n.108. Et adde Iuliũ Clarum lib.5.receptarum ſententiarum §.falſum.in praxi. & Iacobum Menochium de arbitrarijs in d.lib.2.centur.4.cauſa.306.

¶ *Ley. XXIII.*

a ¶ *Faze moneda falſa,o la manda fazer.* Cudens falſam monetam vel fieri mandans eſt aleuoſus & amittit dimidiam partem bonorũ ſuorum cameræ Regis concord.l.4.titul.6. ſupra iſto lib.8.& hodie.l.5.tit.17.lib.8.nouæ Recopil.legum regni quibus adde.l.7.ti.12.li.4.fori. quæ imponit pęnã mortis in hoc crimine.& ibi Mõtal.l.9. & ibi etiã Greg. Lup.ti.7.p.7.not.elegãter Hippo.in l.qui falſam. ff.de falſis & Matt.de Affli.in ti. quæ ſint regalia in verb.monetæ.& Aegid.Boſsi.in pract.crim.ti. de falſa moneta optimè Boe. in deciſi. 254. n.12.ſcire tñ oportet in iſta materia quod crimẽ imprimẽdi ſeu fabricãdi falſam monetã eſt graue & enorme,& eſt crimẽ lęſæ maieſtatis iuxta.l.1. C.de falſa moneta.& in l.9 ibi,*faze muy gran faldedad*.tit.7.p.7.¶ Verũ quo ad hãc legẽ quæritur.Primo qua pœna ſit puniendus fabrics falſam monetã in quo etiã aduerte, quod dicitur falſa cũ ſit ab homine qui nõ habet poteſtatẽ cudendi,vt colligitur ex notatis à Platea in l.1. C.de murilegulis li.11.& ex.l.9. Vbi notat Greg. verb.*Falſa moneda*..omnino vidẽdus.ti.7.p.7.& ad quæſtionẽ principalẽ rñdeo quod cõmittẽs huiuſmodi crimẽ pęna mortis eſt puniẽdus&igne cõburendus. vt in l. 1. C. de falſa moneta.tradit ſingul. Raphael Cuma.in cõſil.138.hoc maxime col.pen. Alexã. conſ.104.ꝙ ſtatutũ loquẽs col.2.lib.1.idẽ Alex.in l.elegãter.§. qui reprobos.ff.de pignora. actione.&Bonif.de vitalinis in tract.de malefic.ti. de pœna falſantis monetã Panor.Imol.& Anania. in c.quãto.de iur.iur.&lab.Nouel.in prac.&theorica cauſarũ criminaliũ.§.ſcire debes.n.2.pag.570 col.1.bonus tx.in l.9.& ibi not.Greg.verbo.*quemado*.ti.7.p.7. ex quibus colligitur intellectus.colũ.7.tit.12.lib.4. foro leg. quæ lex imponit pęnã mortis in hoc crimine,vt intelligatur quod debeat eſſe qualificata illa mors.cũ flãmis cõburẽdo& ita practicatur ádde ſuperioribus Archiep.Florent.2. p.tit.1.c.18.§.4. ¶ Itẽ etiã cõinctus de hoc crimine eſt proditor & aleuoſus & crimẽ læſæ maieſtatis cõmittit iuxta tx.in l.1.verſ. *la decimaquarta es quando*.tit.2.p.7. & inſuper amittit dimidiã partẽ bonorũ ob cãm p̄ditionis,vt p̄bat tx.in pręſ.& in l.4.ti.6.ſup.hoc lib.8.In quo illud aduerte quod iſta pęna amiſsionis bonorũ mitior eſt,quã illa quæ olim ſtatuta erat à iure cõmuni quia eo iure huius criminis pęna erat oĩm bonorũ amiſsio,vt in l. 2.C.de falſa mone. Quas tñ pęnas intellige p̄cedere atq; habere locũ nullo dato diſcrimine neq; cõſtituta dr̃ia vtrũ falſitas imp̃ſsionis monetæ fuerit cõmiſſa in moneta aurea,argẽtea vel ęrea.iuxta tx. in l.9.ti.7.p.7.not.Salicet.in l.2.C. de falſa moneta.& Matt.de Afflict,in conſtitutio. Neapol.lib. 3.rubric.40.colum.2.etenim ad hoc,vt faſi criminis pœna committatur requiritur quod impreſſio falſa

Digitized by Google

ſio falſa cõmittatur in pecunia, quæ in regno vſu
circumfertur, vt voluit Alex. in cõſi. 104. lib. 1. &
Matth. de Affl. vbi ſupra. Alex. ad Bar. in. d. l. ele-
gãter. §. qui reprobos. ff. de pignora. actione. Hip-
pol. in. l. qui falſam. n. 53. ff ad. l. Cornel. de falſis.
¶ Veruntñ notabiliter intellige pœnã iſtã, de qua
ſupra locũ habere in cudẽte monetã abſq; Princi
pis autoritate quãtũcũq; eſſet iuſta & bona, rõne
materiæ metalli, formæ, & põderis de quo prædi
catur, vt voluit gl. iũcto tx. in. l. ſacrilegij. §. qui in
moneta. verb extrinſecus. ff. ad l. Iul. pecula. Bar.
& Hippo. n. 54. in. d. l. qui falſam. ff. de falſis. Ale.
in. l. ſingularia nu. 26. ff. de reb. credit. ſi cert. peta.
notatur cõiter pſcribẽtes in. l. 2. C. de falſa mone-
ta quã opinionẽ approbat hodie. l. 9. t. 7. par. 7. ac
ꝑinde nõ erit talis delinquẽs mitiori pœna puniẽ
dus quãuis iſto caſu firmauerit cõtrariũ Hippoly.
vbi ſupra, & fait de mẽte gl in. d. l. ſacrilegij §. qui
in moneta. verb. extrinſec⁹. quib⁹ oĩbus adde aliũ
caſum in Pragm. monetarũ. 118. §. 18. in qua mone
tarijs eſt prohibitũ ne pecuniã cudãt niſi ab ortu
ſolis vſq; ad occaſum ſub pœna mortis. ¶ Secũdo
principaliter quæri põt quo ad materiã nr̃æ legis
expẽdẽtes falſam monetã ſciẽter, qua pœna te-
neãtur in qua quæſtione cõſtituo cõcluſionẽ, ex-
pẽdẽs nũmos plũbeos vel ſtãneos punitur de fal-
ſo, ſed ſi aliter pecunia eẽt falſa tũc extra ordinem
puniri debet, ita reſoluit Bar. in. l. in lege Cornel.
n. 3. ff. de falſis per tx. ibi in ver. ſi aũt alios nũmos
expẽdat punitur. idẽ Bart. in. l. fi. ff. de extraordi.
crimini. in qua tn̄ opinione Salyce. dubitat in. l. 2.
C. de falſa moneta quẽ refert Hippol. cõſi. 47. co.
3. n. 11. & in. l. qui falſam. n. 64. ff. de quæſtio. Ia-
cob. Nouell. in ſua pract. crimi §. ſcire debes. nu. 7
qui ſe remittit adnotata per Ang. Aret. in tracta.
de maleſi. in verb. fallario. n. 30. f. 68. & per Oldr.
conſil. 73. an alquimiſta excuſaretur. Sed in regno
punitur pœna exilij quatuor annorũ & cõfiſcatio
ne dimidiæ partis bonorũ, vt habetur in Pragm.
de monet. 118. c. 62. fol. 89 col. 2. ſcdm nouiſsimã
impreſsionẽ vbi poſuimus ſub nr̃o noĩe reperto-
riũ cũ cõcordãtijs aliarũ legũ regni. ¶ Tertio prin
cipaliter quæritur in materia nr̃a, qua nã pœna pu
niatur cũdẽs monetã auri vel argẽti vel tingẽs, in
qua quæſtiõe rñdeo, vt per Panor. & Anani. in. c.
ad falſariorũ de crimine falſi, & p Salyce. in. l. 2. C.
de falſa moneta. & Hippoly. in d. l. qui falſam. nu.
100. cũ ſequẽtib. plura cumulãtẽ in ꝓpoſito. De
iure tñ regni in iſto caſu eſt impoſita pœna mor-
tis & cõfiſcatiõis oĩum bonorũ, vt in d. Prag. 118.
c. *Otroſi mandamos y ordenamos q̃ ninguna, ni alguna
perſona* fol. 89. col. 4. in lib. Prag. reg. Catholic. &
in. l. 9. vbi notat Greg. Lup. verb. *cercenarẽ*. & in
verbo. tingierẽ. tit. 7. par. 7. & in. l. 15. tit. 14. ead.
par. & in. l. 7. tit. 12. lib. 4. fori. legũ. ¶ Verũ autem

iſta pœna locum habeat in minima moneta puta
æris vr̃ quod non, ex Alex. ĩnĩa conſ. 104. lib. 1. &
Aegid. Bolsij in practi. ti. de falſa moneta. n. 4. te-
net etiã Cæpol. cõſi. 78. nihilominus tn̄ in hoc ar-
ticulo cõtrariũ eſt tenẽdũ ſiquidẽ verè falſarius re
peritur in moneta æris etiã minima ſicut in argen
tea & aurea & cõmittit crimẽ læſæ maieſtatis iux
ta tex. in. l. 9. ibi. *Qualquier q̃ fiziere falſa moneda de
oro, o de plata, o de otro metal qualquier, q̃ ſea quemado
por ello, de manera q̃ muera*. tit. 7. p. 7. ¶ Quartò prin
cipaliter quæritur, qua pœna erit puniẽdus cleri-
cus committẽs crimẽ falſi in moneta Papæ, & in
hac quæſtione rñdeo, quod eſt deponẽdus & in-
carcerẽ mittẽdus, vt voluit Panor. in. c. tuæ. nu. 4.
de pœnis vbi probãs hãc partẽ dicit, quod in caſi-
bus, in quibus delictũ punitur à lege pœna mor-
tis, ſi clericus reperiatur illius criminis reus, eſt pu
niendus pœna depoſitionis & perpetui carceris,
ſed crimẽ falſi cõmittẽs (vt ſuperius probaui) pu-
nitur pœna mortis & præterea cõſtat de iure re-
gio in l. 6. ti. 7. par. 7. ergo & in ſpecie ꝓpoſita cle
ricus, erit puniẽdus depoſitiõe & perpetuo carce-
re. Sed eſt dubiũ quo ad præcedẽtẽ quæſtionẽ an
in iſto caſu clericus deponatur depoſitiõe actuali,
vt pote qđ ſit tradẽdus curiæ ſeculari nõ data in-
corrigibilitate poſt crimẽ falſæ monetæ ſemel cõ
miſsũ, & videtur dicẽdũ quod nõ ſit tradẽdus cu-
riæ ſeculari, & per cõſequẽs depoſitionẽ, ſeu degra
dationẽ nõ eſſe actualẽ tũ quia tx. in. d. c. ad falſa-
riorũ de crimi. falſi loquitur dũtaxat, in falſarijs li
terarũ dñi Papæ, nõ ergo locũ habebit in alijs cũ
lex nõ ſit extẽdẽda ad nõ ſcripta in ea, vt in cap. is
qui. de ſent. excõ. lib. 6. cũ ſimilibus, & quia odia
ſunt reſtrigẽda. l. pen. ff de pœnis. cũ alijs, tũ etiã
quia tria crimina ſunt tãtũ, propter quæ poſtquã
clericus ſemel eſt lapſus, eſt deponẽdus actualiter
& curiæ ſeculari tradẽdus, quorũ primus eſt. Falſa
rius literarũ apoſtolicarũ Papæ. vt in. d. c. ad falſa-
riorũ. Secũdus caſus eſt in infamante & inſidiante
vitam ſui Epĩ. vt in. c. ſi quis ſacerdotũ. 11. q. 1. Ter
tius & vltimus caſus eſt qñ quis eſt conuictus de
crimine hæreſis vel relapſus poſt abiurationem,
vt in. c. ad abolendã. de hæreti. & ibi glo. tex. in. c.
excõicamus. eodẽ titul. quos tres caſus diligenter
enumerauit gl. in. d. c. ad falſariorũ. & in. d. c. ſi qs
ſacerdotũ. 11. q. 1. enumerat etiã tx. de iure regni
in. l. 60. ti. 6. par. 1. ergo clericus ſemel lapſus in cri
mine falſæ monetæ, nõ erit tradẽdus curiæ ſecula-
ri per actualẽ depoſitionẽ. Veruntñ crimen illud
falſi in moneta Papæ videtur immane, adeo & ſtu
pẽdũ vt etiãſi incorrigibilis nõ ſit, tradẽdus tamẽ
ſit curiæ ſeculari ſicuti pro homicidio qualificato,
vel huiuſmodi ſimilibus, vt voluit Abb. Panormi.
in cap. at ſi clerici. nu. 39. poſt Ancharra. ibi de iu-
dicijs. idem Ancharra. in capit. ea quæ. de regulis

Digitized by Google

iuris & Ioan Bernard in practi.crimina.cano,cap. 90.in verb. Parricidijs,,& plurima cumulãdo probat iſtam partem dicens communem & vſu foreſi ſæpiſsimè ſeruatam Minchaca in lib. 3. de ſucceſ. creatio.§.22.fol.33.col.2.nu.53. verſi. ſed quãdo immane aliud crimẽ.¶Contraria tamen ſententia imò quod clericus pro quocunquè crimine quantumcunque graui enormi & qualificato nõ ſit degradandus neque curiæ ſeculari tradendus,cõmuniter recipitur per Doctores ſecundum Decium in.c.atſi clerici.in fi.poſt Areti.co.9.de iudicijs,& ſecundum Ioan.Bernard.in practi. canoni. crimi. c.90.& Ludo.Carrerius in practi. crimi. fol.240. n.5.& Couar.lib.2. Vari.reſolut.c.20.n.7.& Plaça de delictis.c.23.nu.43. Albertinus in repeti.c. quoniam.q.11.n.55.de hæreticis, lib.6. Areti.notabiliter in.c.cum non ab homine. col.9. de iudiciis.Feli in.d.c.atſi clerici.n.15.de iudicijs.&Aegidius Boſsi.in pract.crimi.tit.de foro compet. nu. 135.cum ſequen.vbi probat etiam in certis criminibus quibus poteſt degradari, de quibus per Panormi.in.d.c.atſi clerici.col.14.verſi. ad tertium, nempe in crimine hæreſeos, & in crimine falſi in ſcripturis Papæ & in crimine calumniæ,& contumaciæ contra ſuum Epiſcopum, nõ erit adhuc deponendus,ſi velit ſe corrigere etiam ſi tale crimẽ eſſet & tam nefandum & enorme quod occidiſſet ſummum Pontificem, quia tali caſu debet detrudi in perpetuũ carcerem, vel in monaſteriũ iuxta tex.in.c.nouimus.§.fin.de verb.ſignific.& in cap. tuæ.de pœnis.& iſtam eſſe communem aſſertionem in.d.c.atſi clerici.à qua communi non audet recedere Grego.Lup.in.l.61.verb.homicidio.tit. 6.par.1,& eſſe communem affirmat Fernan.Minchacen.vbi ſupra.nu.53.fol.33.col.1.ad fin.cũ ſequenti.& pro hac communi ſententia,primo cõſidero tex.in.d.c.cum non ab homine. de iudicijs ibi,ſeu quibuſcũque fuerint criminibus deprehenſi. Secundo pro hac parte ſuffragatur tex. in.c fœlicis.de pœnis.lib.6.vbi occidens Cardinalẽ non debet mori.Sed ita viuere, vt vita ſit ei mors & ita ſecundum hanc opinionem intelliges text.in c.ſunt quædam.23.q.5.videlicet ſi ſit incorrigibilis,quod ſi delictum ſit valde graue atque atrox, in carcerem detruditur iuxta tex.in.d.c.nouimus, vt in præcedentibus dixi.Si vero delictum nõ ſit tam enorme detruditur in monaſterium, ergo clericus lapſus in crimine hæreſis,ſeu falſi vel in cæteris qualificatis non eſt degradandus nec tradendus curiæ ſeculari,ſed in carcerem perpetuũ mittẽdus,ſi modo talis clericus petat in tempore miſericordiam,in alijs vero criminibus non ita grauibus & atrocibus aliter punitur, quam concluſionem intelligerem procedere & eſſe veram, quando nõ eſſet hæreſiarcha, qui multos ad ſectã Lutheri peruertiſſe conſtat q.ſi viuus remaneret eſſet perditio multorum, & vt principes iniquitatum fortiori animo ſerperent vt noſtra ætate iam ſuperioribus annis practicatum fuit, à dominis inquiſitoribus hæreticæ prauitatis,& bene, vel ſi aliud aliter viſum fuiſſet Romano Põtifici & ex eius cõmiſsione,vt in caſibus relatis ab Archiepiſ. Florẽti.3.par.tit.17.c.4.col,fi.in fin. & in cauſa monachorum relata à Ioan.Bernar.d.c.90.ſuæ practicę cano.crimi.quoniam iſti caſus relati ab his doctoribus non faciunt ius.l.nemo iudex.C.de ſententijs & interlo.omni.iud.& text.in ca. licet. & ibi Præpoſit.nu.2.de ſponſa.duorũ text. & glo.in.c. fina.diſt.9.quanuis inducant argumentum. vt in ca.quando.vbi notat Præpoſit.11.q.3.& ſimiliter concluſio,quæ habet quod clericus ſemel in peccatum lapſus,eſt deponendus.vt in.ca. qui ſemel. & in.c.ſi poſt ordinationem.50.diſt. & in.c.quia. §.ſi vero.48.diſt.& in.c.fin.55.diſtin.& in.c.quoniã.19. q.3.ibi alioquin ſiue ſacro Catalogo fuerint,deponi præcipimus,& in.c.forte.23.q.4.iuncto princip.& fine illius tex.notat.& tenet gloſ. notabilis in.c.peruenit.27. q.1. & eſt bonus tex. in.c.cum non ab homine de iudicijs. & in.c.ad audientiam ibi,ſed eis à ſuis ordinibus degradatis de crimine falſi,quæ opinio communiter recepta eſt ſecundum Guilielm.Benedict.in quæſt.de homicidio.ad finem. & prior communis opinio quod ſit accipienda de depoſitione verbali ſecũdum alteram communem in.d.c.ad audientiam,vel quãdo talis delinquẽs ità eſſet incorrigibilis quod eccleſia non eſſet potens,ad ipſius correctionẽ,nam eo caſu actualiter eſſet degradãdus, ex regul.tex. in dict.c.cum non ab homine.ad finem. de iudic. ¶Poſterior autem ſecunda communis opinio intelligatur & procedat, quando eccleſia potuiſſet inferre pœnam ſecundum ius canonicum & qualitatem delicti delinquẽti impoſitam nam hoc caſu,non eſt degradandus, ſed potius requiritur iteratio, & incorrigibilitas ad depoſitionem. vt in c.hi qui.2.diſt.50. & in.cap.hi qui.15.q.8.voluit glo.in c.1.35.diſt.glo.in ca.fi. glo.fin.92.diſt.& glo.in.c.1.14.q.4.verb.ſi ceſſarẽt. gloſ etiã in.c.1 verbo.emẽdet de officio cuſtodis.& glo. fin.in.c. ſicut.de Iudæis,glo.etiã in.c.1.gloſſ.2. de clerico percuſſore,quæ omnes gloſſæ voluerũt clericum minimè eſſe deponendũ propter crimen ſemel cõmiſſum,facit ad hoc bene tex.in.c.hoc veſtræ.11 diſt.tenet etiam glo.in.c. quod ſi pœnitentiã.27. q.1.& in.l.3.C.de epiſcop. audi. vbi Bald. notat elegãter,quod ſi quis cõmiſerit delictum de quo habuerit gratiam, ſi deinde iterato,idem crimen cõmiſerit gratia nõ valet niſi princeps,à quo gratia proceſsit, fuerit certioratus de priori delicto, & reſcriptum eſſet ſurreptitium cuius ſententiam

referſ

Digitized by Google

refert & ſequitur Ioan. Lup. de Pala. Rubios in repeti. c. per veſtras. de donat. inter vir. & vxor. §. 9. nu. 25. & Couar. lib. 1. Varia. reſolu. c. 20 nu. 8. & eſt bonus tex. in. l. 2. vbi dixi in verb. *que algunos.* tit. 11. lib. 1. ſupra. & eſt tex. pro hac ſentētia notabilis in cap. ſuper eo. de cohabita. clerico. & mulierum. ¶ Præterea pro hac parte facit communis opinio de qua in ſuperioribus latius dictũ eſt, qua cauetur, clericum non eſſe realiter degradandum niſi ſit incorrigibilis, quæ communis accipienda eſt, vt ſuperius declarauimus: degradatio etenim eſt grauiſsima pœna ab ipſa depoſitione ſeparata, quæ non eſt infligēda niſi expreſsè inueniatur in iure ſecundum Guilielm. Bellameram, & Præpoſitum in capi. epiſcopus presbyter. colum. 1. num. 5. 11. quæſt. 3. vbi Præpoſitus ſingulariter agit, de forma degradationis & quis poſsit & debeat degradare & de eius effectu eſt vidēdus oino Bertachin. de epiſcopis. quarta & vltima parte. fol. 72. in. 4. volumi tracta. diuerſor. doctorum. quæ opinio confirmatur ex eo ſingulariter, nam regulare eſt in homicidio & in omni crimine quantumcũque graui quod quis non eſt priuatus ipſo iure, ſed priuandus Innoc. in. c. cum noſtris. de conceſ. præben. vbi Panormi. colum. fin. & Imol. qui dicit Innocentij doctrinam communem eſſe Panormi. & Felin. in cap. querelam. de iureiurando. Deci. conſil. 166. Ioan. de Anani. in. c. Inquiſitionis. colum. 2. num. 3. Felin. nu. 2. de accuſ. idem Felin. in cap. ſciſcitatus. colum. 2. num. 2. de reſcript. Barbat. in cap. ſi diligenti. nu. 108. de foro competen. Cardina. in clementi. conſtitutionem. §. Cæterum. num. 10. de electione. Capell. Tholoſa. & ibi Stephanus Aufre. in addit. deciſio. 207. Ioan. de Sylua in tracta. de benefi. 3. part. quæſt. 2. colum. 2. Deci. in. c. dilecti. nu. 2. de exceptio. & in cap. ex parte. 1. notabi. col. 2. num. 3. de reſcript. Hippolyt. in practi. crimi. §. poſtquam. num. 41. & in cõſi. 52. col. 5. n. 19. Thom. Ferra cautel. 44 Stephan. Coſta in tracta. de ludo. §. 1. nu. 33. vbi inquit quod omnes ſequuntur prædictam Inno. doctrinam Nicol. Ploui. de irregularita. regu. 44. nu. 30. Ioan. Bernar. in practi. crimi. ca. 74. & capit 88. & in ſuis doctrinis magiſtralibus. doctri. 120. incipiē. homicida. Petr. Abiaxio. in directorio electio. 2. part. c. 30. Ioan. Igne. in. l. neceſſarios. §. non alias. nu. 17. ff. ad Syllan. & eſt communis ſententia ſecũdum Ludoui. Gomeſium in cap. 1. nu. 7. de reſcrip. lib. 6. & in. c. 2. nu. 41. de conſtit. lib. 6. & in regula cancella. de annali poſſeſsione. q. 42. Ludoui. Montalt. in tracta. de probat. ſententiæ Pilati. art. 2. nu. 3. & Carol. Molin. in regul. de infirmis reſignant. nu. 162. quo fit homicidam rebellem ſeu criminoſum ante ſententiæ prolationem priuatiuam beneficij poſſe beneficia in manibus Papæ vel ordinarij ad quem ſpectet collatio in fauorem alicuius amici renuntiare ex ſententia prædictorum melius cæteris declarata à Molineo vbi ſupra, & Corſeto ſingulari. verbo. ſententia. facit pro ea. ca. veritatis. §. nos igitur. de dolo & contu &. c. ex literis. verſic. qui reſpondet. de exceſsibus prælator. regula cancellariæ Innocen. 8. incipien. S. in Chriſto, &c. intellecto quod accuſati de criminibus, quam inuenies inter Rotæ deciſiones, ſecundum paruam antiquioremq; impreſsionem fol. 108. col. 3. Præpoſitus in cap. ius Quiritũ. 1. diſtin. citat. c. cũ inter. de re iudica. Ex qua ſententia infertur, quod beneficij fructus poſt commiſſum delictum ſunt beneficiati eoſq; facit ſuos donec ſit per ſententiã priuatus & ſine læſione conſcientiæ poterit eos conſumere. Felin. in. c de quarta. n. 32. col. 10. de præſcriptio. Boeri. deciſio. 98. de quo art. ſingul. eſt vĩdendus Ioan. Igne. in. d. repe. §. non alias. num. 14. Couar. in epito. 4. decretal. 2. par. c. 6. §. 8. num. 7. quia pœna priuationis iuris, vel priuilegij. non habet locum, niſi in caſibus à iure expreſsis text. in c. is qui. de ſent. excom. lib. 6. laudatus à Tiraq. in repeti. l. ſi vnquam. verb. reuertatur. nu. 280. C. de reuoc. donatio. cum pluribus concordantibus adductis in meis additionibus ad Seguram de bonis lucratis conſtante matrimo. nu. 166. Ergo pro prędicta concluſione quamuis Hippoly. ſingula. 268. teneat contrarium poſt Ang. & Paul. in. l. prædonis. ff. de petitio. hæredita. Paul. & Iaſ. nu. 3. in. l. 1 C. de his quib. vt indignis. reſolue tamē vt per Couar. vbi ſupra. ¶ Vtrum autem propter fornicationem clerici ſint deponendi? Dicendum eſt quod olim deponebantur. c. ſacerdotes. 50. diſtin. c. preſbyter. 81. diſtin. c. qui ſemel. 50. diſtin. Franc. Aretin. in. c. cum non ab homine. n. 67. de iudicijs. & ideò merito delicta carnis appellari debent peccata maiora, quia propter illa clericus deponitur. gl. in. d. c. qui ſemel. in. 2. ſolutione. & colligitur deformitas delicti ex grauitate pœnæ. ca. fælicis. de pœnis. lib. 6. Hodie tamen propter fornicationē clerici non deponuntur. gloſ. in. ca. Maximianus. verb. remoueantur. 81. diſtin. gloſ. 1. in. c. fina. diſt. 82. gl. in. c. lator. 2. q. 7. & eſt opinio communiter recepta. ſecundum Ant. Corſet. in ſingu. verb. fornicatio. Ioan. Bernard. in praxi. crimi. cano. ca. 72. Cæſar. Lambert. de iure patrona. 1. part. lib. 2. q. 9 art. 20. nu. 14. de cuius ratione erit vidēdus tex. in ca. fraternitas. 34. diſtin. & ca. quia ſanctitas. 50. diſtin. & eſt communis opinio ſecundum Decium in capit. at ſi clerici nu. 36. & Felin. nu. 14. de iudi. Cardin. in Clemen. ad noſtram. de hæretic. Barbatius, conſil. 13. lib. 3. Anàni. in cap. ſignificauit. co. 3. de adulter. Couar. in epito. 4. decreta. 2. par. c. 6 §. 8. nu. 3. Fernand. Mincha. lib. 3. de ſucceſsio. creatio. §. 22. nu. 48. quamuis contrarium opinionē di-

cat cõmuniter teneri.nu.49. quem vide. ſed prior
opinio etiam ſi ſit fornicatio qualificata, ſc.licet,
adulterij,inceſtus,vel huiuſmodi, non eſt depo-
nendus,vt forenſibus vſibus recepta videtur,ſecũ
dum Minchacam vbi ſupra.nu.50.verſi.quid dicẽ
dum. De pœ
na autem cõ-
cubinariorũ
eccleſiaſtico
rũ eſt decre-
tum conciliꝫ
Triden. ſeſſi.
25.c.14. inci
pien. quã tur
pe. de pœnis
laicorũ in di-
cto concilio
ſeſſi.24.ca.8.
hæc ſufficient dixiſſe de degradatione,depoſitio-
ne,quæ in praxi frequentiora exiſtunt.

¶ *Ley*. XXIIII. *Idem.*

QVien dize mal de nos [a], o de alguno de nos, o de nueſtros fijos, es aleuoſo por ello: y la meytad de ſus bienes ſon para la nueſtra camara, y el cuerpo a la nueſtra merced.

¶ *Ley*. XXV. *Idem.*

TODO juez que denegare appellacion [b], y no la qui-

¶ *Lex*. XXIIII.

a ¶ *Mal de nos*. Pœna maledicentis Principi filijſq;
eius deſignatur concord.l.3.tit.8. ſupra iſto lib.8.
adde cap.1.& 2.de maledicis.l.vnica.C.ſi quis im
peratori maledixerit & maledicus ſcandalizabi-
tur in illis. Eccleſiaſt.23. Dijs nõ detrahes.& prin
cipi populi tui non maledices Exodi.22. De pœ-
na maledicentis principi latè ſub diſtinctione ha-
bitum fuit in dicta lege.3. Quid autem de maledi
cẽtibus,officialibus & miniſtris iuſtitiæ, vide per
Aegidium Boſsium in pract.crimi.tit. de official.
corruptis pecunia.nu. 37.pag.425.col.2. & ad li-
teram idem diſpoſitum eſt in.l.11.tit.26.lib.octa-
uo nouæ Recopilatio.

¶ *Lex*. XXV.

b ¶ *Que denegare appellacion*: Concord. l. quoniam.
2.C.de appellationibus,& tex.in authen. de iudi-
cibus.§.noſtros tamen iudices.col.6. &.l.pen.tit.
15.ſupra.lib.3.& eſt addenda.l.2.tit.15.lib.3.fori
legũ & hodie pœna huius legis, *de treynta marcos
de oro*, reſtricta eſt & limitata ad ſummam, *de treyn
ta mil marauedis*, vt habetur in lib.4. nouæ Recopi
latio.legũ regni.tit.18.l.13. & plures caſus in qui
bus iudex non tenetur deferre appellationi enu-
merat gloſ.in verb.appellationes. in.d.authen.de
iudicijs.§.noſtros tamen iudices.col. 6. & glo.in.
c.2.extra de appellationibus. Itẽ aduerte quod nõ
licet appellare ab executore. vt in. l. ab executo-
re.l.quorum appellat.non recipiantur, & in.l.ab
executore.ff.de appellatio.& in dict.l. quoniam.
ibi quæ non contra executionem. C. de appellat.
& in.l.52.in fin.tit.18.par.3. & in l.171. in legi-
bus Styli.tradit Speculat.in tit.de appellationib.
§.in quibus,n.5.& Alex.conſi.113. n. 10.lib.5.&
Socin.in tracta.regula.cũ fallẽtijs regul.26.& Ca
rol.Ruinus conſi.80.lib.5.& Aug. Beroius in.q.
121.& Hierony Gratus in cõſil.16.lib.2.Dueñas
in ſuo tracta.regula.cum fallen.regula. 41. in ver-
bo.appellare.vbi ponit. 8. lin:itationes quas ad-
de ad text.in cap.nouit.de appellat. Cæterum mi
nimè licet ap
pellare in plu
ribus caſibus
vt in 121.quos
congerit An
ton. Niccel-
lus in tract.
de cõcordan-
tijs gloſſarũ
in cõcordan-
tia. 6. incipiẽ
ti refricatur
in dubiũ. nu.
15.cũ ſeq.quẽ refert & ſequit̃ Ioa.Bernar. in reg.
28.& Robert.Marãta in ſua practi. par.6. Actu.2
n.255.vbi etiã ponit plures limitationes,& idem
Ioã Bernar.in regul.35.& Matt.de Afflict.in præ
ludijs cõſtitut.Neapol.q.25.& idẽ Dueñas in re-
gula.45.tradit glo.notabil.in.c. paſtoralis.§. quia
vero de officio,ordinarij.bonus tex. vbi not.Præ
poſit.n.1.2.q.6.in.c.ei qui appellat. §. ab execu-
tore.& vide quæ tetigi in.l.4.glo.1.verſi.dubitari
poterit an recuſari poſsit iudex executor.ti.8.ſu
pra.lib.3.ex quibus omnibus colliges caſus innu-
merabiles,in quibus iudex nõ tenetur deferre ap-
pellationi:quibus adde quod etiam quando reus
conuictus & confeſſus appellauerit non obſtante
appellatione debet ſententia executioni manda-
ri,vt per doct.communiter traditur in.l. obſerua-
re.C.quorũ appellat.non recip. maximè per Car
terium ibi in repe.n.36.notat eleganter Petr.Fol
lerius in practi.crimi.4.par.principali. verb. pœ-
nis debitis feriantur.nu.6 pag.385. Item etiã ſen-
tentia condemnatoria non eſt ſtatim executioni
mandanda,ſed potius ſunt expectandi decẽ dies
in foro canonico & quinq; de iure Regni in foro
noſtri Cæſaris ad appellãdum iuxta tex.in.l.1.&
per totũ titul. nil nouari appellatione pendente
& id procedit in caſibus,in quibus admittitur ap-
pellatio,ſecus verò alias,vt aduertit Aegid.Boſsi.
in ſua practi.crimina.in tit.de executione ſenten.
nu.1.iudices autem debent eſſe faciles in admittẽ
da appellatione potius quam in facienda execu-
tione,ne teneantur in ſyndicatu, quinimo ſi ſen-
tentia eſſet iniuſta & iudex appellationem non
admiſerit teneretur pœna vltimi ſupplicij & lege
Cornelia de Sicarijs,& poſſet etiam tali iudici re-
ſiſti de facto etiam quando appellatio eſſet mani-
feſtè friuola,vt voluit eleganter Socin.in ca. qua-
liter.2.de accuſat.& AEgid. Boſsi. loco proximè
citato

citato.nu.2.pag.592.& in titu. de appellat. nu.3.
vbi ponit licet remiſsiuè caſus in quibus non licet
appellare in cauſis criminalibus notabiliter Ioan.
Igneus in.l.& ſi certus.nu.19. fol.25. ff. ad Sena-
tuſconſul.Syllania. vbi affirmat appellationē mi-
nimè eſſe ad
mittendā in
criminib⁹ ho
micidij, vene
ficij, malefi-
cij & vis pu-
blicæ & inter
poſita appel-
latione, is qui
appellauit à
vinculis leua
ri debere, &
eſſe cuſtodiē
dum firmat
Ioan. Igneus
in. l. neceſſa-
rios.§. non a-
lias. num.46.
ff.ad Syllani.per tex.in.l. ſi quis filio. §. eius qui.
& in.§.hi autem omnes.ff.de iniuſto rupto. irri-
toq; facto teſta.quoniam interim durante appel-
latione ſuſpēditur iuris præſumptio quæ erat pro
ſententia iudicis.vt in.l.1.ad fin.ff. ad Senatuſcon
ſul.Turpillia.Denique plures caſus, in quibus iu-
dex non tenetur appellationi deferre nouiſsimè
congerit Ioan.Milius Syluanicus in ſuo Enchiri-
dio appellationum cap.12.fol.56.nu.31. cum plu
ribus ſequentibus.

ſiete otorgar auiendo lugar a ello[a]: cae a nos en pena de treynta marcos de oro, ſaluo en los pleytos que ſon ſobre nr̃as rentas.

¶ *Ley.XXVI.* *Idem.*

OTROSI todo aquel que va contra los priuilegios[b] de los Emperadores, o de los Reyes, o no los cũpliere moſtrandolo por recaudo cierto, como fueron guardados, toda via cae en las penas que ſe contienen en ellos, para la nueſtra camara.

a ¶ *Auiendo lugar a ello.* Regulariter remedium ap-
pellationis à quibuſcũq; iudicibus eſt permiſſum,
cum ſit defenſio, nec iniuria ſit iudici propter ap
pellationem ab eo interpoſitam cum ſi fuerit iu-
ſta laudabitur à iudice ad quem, & remittetur exe
cutio ipſius cap.cum appellationibus.de appella-
tio.lib.6.aliàs ſi ſit iniuſta emendabitur; & erit im
munis à culpa, quod eſt maximè appetendum.ar-
gum.c.1.de ſententia & reiudica.lib.6. Qui non
detulit appellationi condemnato ad mortem, in
pari cauſa eſt, qui alias morituro vitam breuiat, &
interdum tenetur de vi publica.Fab.in.l. à procō
ſulibus.C.de appellatio.per legem. lege Iulia. in
prin.ff.ad.l.Iul.de vi publi.idem Fab.& Angel.in
princi.Inſtit.de obliga.quæ ex delicto naſcuntur
Guilielm.de ludo.in ſingul.22.Fernand. Minch.
lib.1.illuſtri.cõtrouerſ.c.18.nu.25. vbi ponit etiã
pœnam iudicis denegantis appellationem de iu-
re canonico, eiuſque foro ibi videas, & quæ notat
Inno.c.ſæpè.ad fin.de appella.Bar.in.l.de pupil-
lo.§.ſiquis.ff.noui oper.nũtia. col.3. n.17.verſ.7.
quærò.Boeri.deciſio.101.n.2. quem videas & fa-
cias proteſtationem coram viris honeſtis quod ſi
renuntias appellationis remedium eſt propter iu-
ſtum timorem iudicis quod probatur ex cõiectu-
ris, vt per Bart.dicta.q.17.& propter euitandã in
iuſtam oppreſsionem detentationemque carceris
& quod ideo
per viam ap-
pellationis,
vel querelæ
propones co
rã ſuperiore
ad cõſequen-
dã, de eo iu-
ſtitiã ſecũdũ
ius, & cũ fue-
ris liberatus à
carcere te cõ
feres ad iudi-
cē, & præſen
tabis cũ infor
matiōe, & ea
recipiet i gra
du appellatio
nis non obſtante renuntiatione appellat.metu fa-
cta, quæ ſæpè ab iniquis iudicibus extorqueri ſo-
let, ne poſteà teneantur in ſyndicatu de ſententiæ
iniquitate aſſerendo partem conſenſiſſe & appro
baſſe ſententiam non appellando & acquieſcen-
do. Quia probata moleſtia eos non iuuat & etiam
ſi non appellauerit, vel dereliquerit appellatio-
nem pars, iudex tenebitur in ſyndicatu ſatisface-
re glo.in.c.paſtoralis.§.quia vero.verb. & ſi ſciat.
ad fin.de offic.delegatĩ.& Bart.in q.6.nu.98.Pa-
nor.nu.17.vbi Deci.dicit cõmunē.nu.10. in.c.ſæ
pè.de appellatio.Auendañ.reſponſ.11.Couar. in
epito.4.decreta.2.parte.c.8.§.12.nu.18. vbi clarè
hoc totum ſenſit, & Auiles plura tradit, & tenet
cum Bar.in.c.1.verb.*las partes*, nu.9. cum ſequēti
in cap.Prætorum fol.42. col.2. Sed caue tu iudex
nam renuntiatio partis vel fideiuſsio inuolunta-
ria, quanuis à ſyndicatu huius mundi te liberet nõ
tamen in iudicio Dei & quo ad ſatisfaciendum in
foro animæ.

¶ *Lex* XXVI.

b ¶ *Va contra los priuil.gios.* Priuilegia principis ſunt
obtemperanda à ſubditis debita reuerētia, nec de
eorum valore licet tractare cum ſit crimen ſacrile
gij.l.2.C.de crimine ſacrilegij. Magna enim eſt
eius poteſtas.c.propoſuit.de conceſs. præbend.c.
licet eod.tit.lib.6.clem.1.ad fin. vt lite pendente
latiſsime per Frãciſ.Curti.Senior.conſi. 20. & cõ
ſil.65.Bellon.conſi.72 & conſi.76.Pinel.in repe.
l.2.1.parte.c.2.nu.29 C.de reſcindē. vēdi.& quæ
tradit Domi.Soto lib.3.de iuſti.& iure. q. 6.ar.2.
Barba.in clemēt.1.not.2.de ſum.Trinita. Fernan.

Digitized by Google

Mincha. in lib. contro. frequen. cap. 1. ſed intellige de poteſtate quæ non continet peccatū, nā alias dici non poteſt potens ſed deficiens, vnde ille ſolus rectè potens appellatur, qui malum facere nō poteſt, qui autem malum facere poſſet, is potens nec eſſet nec rectè nominaretur. cap. principiū. §. charitas. de pœnit. diſ. 2. Fulgoſ. cōſil. 61. col. pen. Curti. Senio. conſi. 73. col. 29. Carol Molin. in reg. 34. cācellariç apoſtolicæ. pag. 187. & dixi ad Seguram in tracta. de bonis lucratis cōſtante matrimo. nu. 232. quaſi plenitudo poteſtatis in ſola diſpoſitione bonitatis nō etiam prauitatis ineſſe videatur Aymon de antiquitate parte. 1. verſi. non omitto. nu. 3. vnde quando literæ ſeu gratiæ etiam, ex motu de plenitudine poteſtatis vellet vti in fauorem alterius, tēpeſtatis potius, quam poteſtatis & abuſus erunt dicēdæ Cardina. in clem. paſtoralis. de re iudica. Soci. conſil. 110. col. pen. in fi. quem refert Aymon alios ad id citans loco citato. ideoq; cum ſint literæ huiuſmodi, eſt ſupplicādum ad principem ne velit eas executioni mandare. c. ſi quādo de reſcrip. l. ſi vindicari. C. de pœnis. c. cum apud Theſſaloniā. 11. q. 3. l. 2. ibi, *que tal carta ſea obedecida y no cumplida.* titu. 12. lib. 3. ſupra. & ita eſt in vſu.

¶ *Ley. XXVII.* *Idem.*

TODO hombre, o muger que dize a otro palabra denedada [a], de las q̄ ſon defendidas por las leyes de derechos, cae en pena de cient marauedis para la nueſtra camara.

¶ Lex. XXVII.

a ¶ *Palabra denedada.* Concord. l. 3. tit. 9. ſupra lib. 8. vbi diximus hodie autem pœna huius legis aucta eſt per text. in. l. 3. tit. 10. lib. 8. nouæ Recopila. legum regni cuius litera talis eſt, *qualquier que a otro dixere alguna palabra injurioſa, o ſea menor de las cōtenidas en la ley precedente, pague a la nueſtra camara dozientos marauedis, y el juez le pueda dar mayor pena, ſegun la calidad de las perſonas y de las injurias.* Iſtā autem legem non intelligas de verbis poſitis in. l. 2. tit. 9. ſupra. lib. 8. & in. l. 2. titu. 10. lib. 8. nouæ Recopil. quoniam in illis verbis, de quibus in illis legibus tenetur opprobrium obijciens iniurioſè dicere ſe mentitum fuiſſe cantando palinodiam. Si verò dixerit aliud ſimilē verbum vt puta. Si mercatori & homini bonæ opinionis dixerit, quod eſt latro vel filius meretricis etiā per ſyncopā dicendo, *anda para hideputa*, vel in meo genere non ſunt homicidæ, proditores inquiſiti & condemnati per ſanctum officium vel huiuſmodi, cum communi interpretatione hominum hæc verba ſunt iniurioſiſsima & ſimillima his, quæ declarātur in prædicta. l. 2. & in iſtis caſibus procedit dicta. l. 2. in. 2. parte. ibi. *E ſi dixere otros denueſtos deſdigaſe ante el Alcalde y ante hombres buenos, y diga que mintio en ello.* Et clarius ita decidit tex. in. d. l. 2. ti. 10. lib. 8 in noua Recopil. ibi, *o otros denueſtos ſemejantes.* in. 3. verò parte loquitur dicta. l. 2. tit. 9. ſupra. lib. 8. & dicta. l. 2. nouæ Recopil. in verſ. *Y ſi hombre de otra ley ſe tornare Chriſtiano,* in caſu, quo aliquis proſelyto & nouiter conuerſo dixerit, *tornadizo*, & propter iſtud verbum punitur delinquens pœna decem millium marapetinorum fiſco & totidem parti querelanti quod ſi facultas eius non poſsit prædictam pœnam pecuniariam præſtare in carcere per annū detineatur ſi tamen intra annum perſoluerit liberetur à pœna carceris ex quibus apparet quod prædictæ leges ſecundæ ſupra huius libri & nouæ Recopi. cōtinent tres partes: in prima loquūtur in verbis ibi poſitis quæ dicuntur, *las cinco de la ley.* in. 2. verò quādo quis obijcit verbū ſimilem iniuriam continens, vt Iudæus, & ſimiles, vt ſupra dixi in poſtrema verò parte ſolum agitur de verbo, *tornadizo*, & ſic nullam continet difficultatem neque repugnātiam inter ſe. At verò noſtra lex loquitur in verbis minoribus iniuriam leuem inferentibus, puta mentiris, non dicis verum & ſimilia verba vel alia à vulgaribus habita in eadē æſtimatione pro quorum declaratione aduertendum eſt, quod iniuria, an ſit leuis an atrox dijudicanda erit habito reſpectu cauſæ, perſonæ, loci, temporis qualitate, quantitatis & euētus, vt in. l. aut facta. in prin. ff. de pœnis. quæ autem iniuriæ reputētur atroces & enormes declarat tex. in. §. atrox. Inſtit. de iniurijs. & explicat optimè Matthæ. de Afflict. in conſtitu. Neapoli rub. 54. de tranſactionibus. col. 2. verſic. 4. nota. nu. 4. lib. 1. fol. 130. Vnū tamen nota quod ex reputatione hominum alicuius oppidi vel ciuitatis reputatur iniuria atrox, vt notauit Ang. in. l. leuia. ff. de accuſat. & ideo iniuria eſt punienda habito reſpectu ad morem prouinciæ iuxta text. in l ſaccularij. §. ſunt quædam. ff. de extraordi. crimini. & in l. 2. vbi notat Bal. ff. de noxal. notat etiam Matth. de Afflict. vbi ſupra. nu. 5. Ex quibus notanter infertur, quod verbum, Iudæus, latro, filius meretricis, vel traditoris, vel condemnati per ſanctum officium vel ſimilia, cum ſint ex reputatione ciuium grauiſsimæ iniuriæ ſunt grauiter puniēdæ & acriter quoniam iniuriam intuliſſe, vilis eſt, & abiectæ perſonæ, iuxta illud Pſalmi. Opprobrium

Digitized by Google

brium inſipienti dediſti mihi & inſuper eſt contra ius naturale quod tibi non vis alteri nō facias. Prætereà ex iſtis verbis, de quibus meminit noſtra lex multa mala euenire ſolent & accidere rei publicæ: atque ideo debitis pœnis meritò iudicis arbitrio ſunt caſtigāda, de qua iniuriarū materia vltra tradita à doctoribus in titulis de iniurijs & in locis ſuperius allegatis vidēdus eſt omnino, Ant. Gomez. in tract. de delictis. c. de iniuria. & Petrus Plaça in ſua epitome delictorum eodem capite de iniuria, & Matthæ. de Afflict. in conſtitu. Neapolit. lib. 1. rubri. 54. num. 1. Ioan. AEmilius Boſius in practica criminis perſequendi pagina 8. in verbo. plures à pluribus, qui eſt videndus. ¶ Vnum tamen eſt notandum pro complemento huius. l. quod non tantum ex iniuria reali inducitur capitalis inimicitia, vt ſi aliquis occidit meum cōſanguineum, vel accuſauit in cauſa criminali, vel minatus eſt eum interficere, vt latè per Bart. in. l. 3. §. fin. ff de adi. lega ex ſolis enim minis inducitur capitalis inimicitia, vt in. l. licet, verbo. capitales, ff. de arbitris tradit Caſſane, in conſuetudi. Burg. rubri. 3. §. 1. n. 11. fol. 102. col. 4. & Dueñas regula. 192. verſi. ampli. 4. Sed etiam oritur inimicitia capitalis ex iniuria verbis illata. vt tenet Bal. per tex. ibi in. c. veniēs de iure iurando. Hippoly. in cōſil. 3. nu. 12. & Iaſ. in. l. procuratoribus. C. de procurat. notanter Caſſanæ. & Dueñas vbi ſupra. qui reputant hoc dictū notandum, & bene quia ex tali inimicitia colligitur præſumptio, ſi vulneratus aut mortuus appareat inferēs iniuriam realem, aut verbalem & ob id poterit torqueri ex doctrina ſpeculatoris in titu. de præſumpt. §. ſpecies. verſic. Sed pone. & Alberici in. l. metum. C. quod metus cauſa. Bald. & Ioan. de Imola in. l. fin. ff. de hæred. inſtit. Iaſ. latè & notabiliter in. l. 1. C. de ſeruis fugitiuis. Panormita. in cap. ſcribam. de præſumptio. & Felin. in capit. afferte. de præſumptio. numer. duodecimo. idem Felin. in capit. cum oporteat. numer. nono. de accuſat. Albert. Brunus in tracta. de iudicijs & tortura colu. 13. verſicu. vlterius quæro. Stepha. Bertrandus conſil. primo. nume. ſeptimo. lib. primo. & conſil. 127. nume. duodecimo. lib. ſecundo, & in conſil. 293. num. 17. libr. tertio. Hippolyt. in ſua practi. §. diligenter. numer. 85. & in conſi. 3. nume. 13. Angel. & eius additionator in tracta. maleficio. verbo, fama publica. num. 39. quæ ſententia communiter approbatur, ſecundum Antoniū Blanchum in repeti. l. fin. num. 183. ff. de quæſtio. facit text. notab. in. l. 60. Styli. ideoq; non eſt prorumpendum ad minas neque ad iniuriam realem ſeu verbalem ne te teneat ſiniſtra ſuſpicio, ſuper dictam. l. Styli, & quæ ſingulariter tradit cū diſtinctione. Paul. Caſtren. in. l. 1. nume. 5. C. vbi vel quando liceat vnicuique ſine iudic. ſe vindic.

¶ *Ley. XXVIII. Idem.*

OTroſi aql q̄ cierra, o ēbarga los caminos a, o las carreras, o las calles por dōde las viandas ſuelen andar con beſtias o cō carretas a lleuar, o traer viādas, o mercadurias de vnos lugares a otros:

¶ *Lex XXVIII.*

a ¶ *Que cierra, o embarga los caminos.* Iſte facit contra publicam vtilitatem & commune bonū ideoque tenetur impedimentū tollere & pœnā hic deſignatam luere, eſtque tyrannidis officium in contemptum regis atque eius iuriſdictionis, qua propter alijs pœnis erit puniendus arbitrio iudicis. Si verò ſit potens ad regem mittatur informatio ad hoc, vt ipſe faciat id quod bonū quodque æquum pro regni pace oportuerit. facit in propoſito tex. in. l. qui ſine. C. oper. publicis. in. l. 1. 2. & 3. ff. de termi. moto. in. c. ex literis. ibi fines aggreſſum de probat. in. l. fi. tit. 14. par. 7. bonus text. iūcta glo. verb. etiam terminos. in. c. tanta nequitia. 86. diſt. in. l. 6. tit. 4. lib. 4. fori. & ibi Montaluus verbo. *de lo ſuyo.* & habetur Deuterono. c. 19. non aſſumes, vt transferas terminos proximi tui, quos fixerūt priores in poſſeſsione tua, quam dominus Deus tuus dabit tibi in terram, quam acceperis poſsidēdam. & Prouerbiorum. 22. ne tranſgrediaris terminos antiquos quos poſuerunt patres tui. bonus text. in capit. primo. de ſepultu. Pœna autem turbantium vel occupantium fines, ponitur ab Hoſtienſe Ioan. Andrea & Panorm. colum. fin. in capit. ex literis. de probat. & in peregrina. in prima par. verb. furtum. quæſt. 6. & modum procedendi contra occupantes terminos. ponit lex. 5. titul. 3. libr. 7. ordi. l. 5. titu. 1. lib. 8. ordina. l. 10. tit. 11. lib. 3. ordina. & facit. l. 5. tit. 16. ſupra hoc lib. 8. ordi. quibus adde petitio. 51. & 52. in curijs de Segouia Anni. 1532. non ergo licet terminos alienos alterare neq; occupare ſub pœnis in prædictis iuribus ſtatutis, merito neq; vias publicas, quæ publico muneri & vſui totius reipublicæ & ad eius cōmunē vtilitatē ſunt deſtinatæ adde. l. 1. 2. & 3. titu. 6. *De los que cierran los caminos.* l. b. 4. fori. & l. 4. & 9. cum tribus ſequentibus tit. 18. par. 3.

Digitized by Google

deue pechar cien marauedis [a] para la nueſtra camara, y desfaga lo que hizo a ſu coſta, faſta treynta dias.

Ley. XXIX. *Idem.*

TODO aquel, que forada caſa [b], o fiziere lugar por donde hombre entre a fazer maleficio, cae en caſo de aleue, y la meytad de ſus bienes, ſon para la nueſtra camara.

Ley. XXX. *Idem.*

LA pena en que caē los caualleros y fijos dalgo, que vnos a otros ſe tomaren las fortalezas, o caſtillos contieneſe en el titulo de los fijos dalgo [c].

Ley. XXXI. *Idem.*

OTroſi todo hombre, o muger q̃ fuere cabeçalero [d], o teſtamentario de otro y reſcibiere el teſtamēto y no lo publicare faſta treynta dias ſiguientes, ante los Alcaldes del lugar, o ante qualquier dellos, pierda lo que le fuere mandado por el teſtamento, y ſino le fuere mādado coſa alguna, pierda el

a ¶ *Pechar cient marauedis.* Hodie verò pœna huius legis eſt aucta in pœnam. *de ſeys mil marauedis.* vltra alias pœnas ſtatutas à iure, vt habetur in noua Recopilatio. legum regni. in lib. octauo. tituſ. nono. l. tertia. & in. l. prima. titulo. 12. eodem libro.

¶ *Lex XXIX*

b ¶ *Todo aquel q̃ forada caſa.* Aperiens domū alterius, vel præſtans opem, vt delictū cōmittatur, puta raptus, homicidij, vel huiuſmodi eſt aleuoſus, & amittit dimidiā partē ſuorū bonorū cameræ regi. adde legem. 6. & ibi Mōtal. verb. *Muera.* tit. 5. libr. quarto. fori legum. vbi imponit pœna mortis ꝑ primo furto, & idē eſt declaratū in l. 74. Styli. dicens. *Y eſſo meſmo ha de morir ſi ſubiere por pared, o entre por finieſtra, o por tejado, a la caſa de ue morir, o ſi abriere la puerta con llaue, o en otra manera, o deſcerrajare arca, o ſi entrare en otra guiſa por la puerta ſeyendo abierta è le fallaren, que eſta aſcondido en caſa, deue morir por ello por juſticia*, notabis prædictam legē vſu receptam propter proditionem admixtam, quam in prædictis caſibus continet maleficium? Quo fit quod mandans fieri clauem adulterinam & faciens ſeu procurans nomine incarcerati ad infringendum carcerem, & vt liberetur incarceratus, vel vt aliud maleficium committat in domo, ſeu arca alterius tenetur pœna huius legis cum ſit aleuoſus, tum etiam pœna dictarum legum fori & Styli, quia omnes ſunt cooperatores in falſitate adulterando clauem ad maleficium committendū. Igitur merito eadem pœna ſunt puniendi. capitul. primo. de officio delegati. & ad Romanos primo. ad finem. & verè mandans committit delictum quo ad effectum pœnæ, nam æqualis erit, cum actualiter delinquenti. capitulo. Mulieres. §. primo. de ſententia excommunicationis. facit l. certè. §. primo. ff. de precar. & ſic præſtans opē vel cōſilium furtum facienti propriè non cōmittit furtum licèt puniatur actiōe furti, vt declarant Raphael & Alex. in. l. 3. §. ſi rem. ff. de acqui. poſſeſsio. declarando gl. ibi, verb. cōmittitur. Secundo pro hac parte, eſt text. in §. interdum. verſicul. ope. Inſtit. de obliga. quæ ex delicto naſcuntur. Ope (inquit enim) & conſilio eius quoque furtum admitti videtur, qui ſcalas fortè feneſtris ſupponat, aut ipſas feneſtras, vel oſtium effringit, vt alius furtum faceret qui veferramenta ad effringendum, aut ſcalas, vt feneſtris ſupponerentur, commodauerit ſciens, cuius rei gratia commodaret. l. qui ſeruo. ff. de furtis. l. ſi quis vxori. in principio. & eſt textus hic ibi, *o fiziere lugar, &c.*

Lex. XXX.

c ¶ *En el titulo de los hijos dalgo.* Scilicet, titulo ſecundo. libro quarto. ſupra in. l decima.

¶ Lex. XXXI.

d *Que fuere cabeçalero.* Concordat. l. quarta titul. ſecundo. lib. 5. ordinamenti. vbi vide poſita in gloſ. & l. ſequenti.

Digitized by Google

ſalario, q̃ deue auer por ſu trabajo, ſegun vſo de cabeçalero, y peche cient mrs para la nueſtra camara.

¶ *Ley.* XXXII. Idem.

QVãto daño reſcibieron la parte, o partes que hã de heredar, o auer por las clauſulas que ſe cõtienẽ en el teſtamẽto, pague lo doblado de ſus bienes proprios a la nueſtra camara.

¶ *Ley.* XXXIII. Idem.

QValquier conceſo, o otra perſona q̃ cierra y embarga [a], las calles y los rios que entraren por las ciudades y villas, por donde ſuelen andar los nauios, y peſcados, y hazer otros officios, que communalmente ſuelen acoſtumbrar aprouechãdoſe todos del lugar y tierra communalmente, quando los han meneſter, peche cient marauedis para la nueſtra camara, y desfaga el embargo que fue fecho, faſta treynta dias a ſu coſta, en tal manera, q̃ finque deſembargado, ſegun que antes ſolian ſer. Y eſto ſea cumplido ſo pena de la nueſtra merced, ſaluando ende aquel, o aquellos q̃ moſtrarẽ priuilegios de los Reyes donde nos venimos: como les fue dado y otorgado por ellos haziẽdo en ellos mencion en como ge los dan por juro de heredad.

¶ *Ley.* XXXIIII. Idem.

TODO hombre que fuyere de la cadena, vaya por fechor [b], de lo que le fuere accuſado: y peche mas cient mara-

¶ Lex. XXXIII.

a ¶ *Que cierra y embarga.* Adde quæ dixi in l. 28. ſupra hoc tit. adde. l. iniuriarum actio. §. ſi quis me prohibeat. ff. de iniurijs. Pœna autem occupantiũ vias, ſeu *calles publicas*, ponit etiam Nunius Auendañ. in tracta. de exequendis mand. regum Hiſpaniæ. 1. part. c. 19. fo. 129. colũ. 2. num. 40. Caſſan. in cõſuet. Burgun. rub. 1. §. 1. nu. 35.

¶ *Lex.* 34.

b *Fuyere de la cadena, vaya por fechor.* Nõ qđ cenſeatur crimen per fugã probatũ, ſed ex eo, ꝙ fuga magnum indicium delicti præſtat, vt tenent doctores poſt Bart. in. l. admonẽdi. ff. iure iurando. & in. l. lex Cornelia. ff. ad Syllania. Matth. de Afflict. in conſt. Neapolit. lib. 1. rubri. 21. n. 10. fol. 68. co. 4. optim' tx. in. l. 130. ſtyli quã citat Nunius Auendanius de mandat. regum. 1. parte. cap. 22. nume. 9. verſ. Nam ſupradicta. fo. 136. ſecundũ nouiſſimã impreſſionem. Montalu. in. l. 4. verſi. *E ſi alguno no fallaren.* tit. 3. lib. 2. fori legum imo ſi capiatur & ſit præſumptio contra eum propter fugam, tamen propter fugæ præſumptionẽ non poteſt ſubijci torturę per. l. milites. C. de quęſtio. vbi ad torturam requiruntur argũmenta, ſeu militia in plurali, & eſt ratio quia fuga non reſpicit directê delictum, ſed tuitionem perſonæ, licet aliqui iudices cõtrariũ faciant & male. Ioan. Andr. in additio. ad Specula. titu. de præſumptio. §. ſpecies. verſic. 2. dubitatur Montal. vbi ſupra, ſed poterit procedi cõtra eũ ſine alia citatione ſecundum Io. Andre. & Montal. vbi ſupra qđ fuga non probet delictum probat. l. lege Cornelia. ff. ad Syllanian. l. 1. §. ſin autẽ poſt cõmiſſum. C. de raptu virgi. l. raptores. C. de epiſco. & cleric. & in authen. de exhib. reis. colla. 5. imò inualidũ eſſet ſtatutũ iuducens fugam probare delictũ cũ eſſet contra ius vt quis ex præſumptionibus damnari poſsit. l. ab ſentem.

Digitized by Google

ſentem.ff. de pœnis.l.1.§.diuus. & in.l. fina.ff. de quæſtio.&.l.milites.§.oportet.eod.titu. de cuius veritate adde Decium poſt Felinum.in cap. ſicut. de probatio.nu.56. pro vtraq; parte ibi plura adducens fundamenta & valeret cum eſſent delicta manifeſta cõtra fugiẽtem, & qualitas delicti pœnam mortis poſtularet. ſecũdũ Deci. vbi ſupra Dueñas, regul.389.ampliat.1. quẽ rogo videas ad Commentum huius legis, nam bene ac late loquitur in dicta regu. 389. vſque ad reg.393.incluſiuè fuga facit indicium contra fugientem quando ipſe fugiens eſſet alias malæ vitæ & famæ, alias ſecus. Salyc. in l. final. C. de quæſtio.& eſt dictum aureum & ſingulare, ex quo multum honoris & lucri acquirere poteris, ſi fueris aduocatus partis offenſæ, nec inuenies ita copioſe apud alium ſecundum Hippoly. in ſingul.217.num. 3. & vltra ſupra citata adde Iacobum de Nouello in practica & theorica cauſar.criminа.pag.500. num. 74. verſic. ideo nota & tenementi fuga arrepta.& Mattheſi. in ſing. 145. nota aureum dictum & Gabriel Sarayna in additio. qui plura citat & Hippoly. in ſingul.115. incipienti. fuga non ſemper vbi dicit aduertendum ad vnum, quòd caſu quo fuga faciat indiciũ, ſeu præſumptionem, contra aliquem, tunc talis præſumptio inducta per fugam tollitur per iuramentum fugientis, ita ſingulariter Cynus in.l.fin.C. de requi.reis.ibiq; Hippolyt.citat alios. & reputat mirabile & menti tenendum adiuuandum amicum contra quem eſt indicium fugæ & Sarayna vbi ſupra.& adde Anto.Gom.de delictis. cap. 9. de captura reorum.num.11.& l.13.titu. 29. part. 7. in verſic. *Mas ſi por auentura*.l.eos.ff.de cuſto.reorũ. tu dic quod fugiens à carcere, etiã frangendo carcerem pœna pro fractione eſt arbitraria & punitur violator carceris, ipſum flagellis cędendo, vel alia pœna ad arbitrium iudicis pro fractura carceris, & maiori diligentia cuſtoditur deinceps & eſt practica communiter recepta, quæ colligitur ex dicta.l.13. ad fin. titu.29. part. ſeptima. adde Panormita.& eius poſtilatorem. ca. à nobis. nume. 3. tetigi etiam in.l.4. verſ. *Aunque no acabe*.tit.12. iſto lib.8.ſupra.& adde notata per Auilenſ. in ca. Prætor.c.18.n.36.cum pluribus ſequentib. & circa hanc.l.adde Barto.in.l.1.in fi. ff. de his qui ſibi mort. conſci. & idem in.l. admonẽdi. n. 35.& ibi Angel.n. 8. Iaſo. nu.. 138. Ripa. nu.168.ff. de iure iuran. adde omnino Boeriũ decif. 215. & Anto. Gom.in.l.76. Tauri.nu. 12. & in tertio Tom. Variarũ reſolutio. capit. 13. nu. 10. & adde quod ſi quis fugerit è carcere, vt conſequatur maiorem iuſtitiam apud ſuperiorem non dicitur fregiſſe carcerem, imò admittitur per iudices, *del crimen*, & datur prouiſio in forma contra iudices inferiores, vt non procedant omnino contra eum nec contra eius bona, & ita practicatur, theorica colligitur ex l. quis ſit fugitiuus. ibi hoc ita ſi cum.ff.ædili.edicto. ita Paris de Puteo tracta.ſyndica.cap.cum iudex.num.10.& Paulus Guirlandus de cuſto. incarcera.in princip.cap.de fuga reorum. numero vigeſimo. & Cacia. Lupus tracta.de debitore fugitiuo. quęſtione prima. Boſſius in pract.crimi. titu. de incarcera. fideiuſſ. nu. 46.pag.34.& quæ notat Barto.in. §. ſicut dict. l. quis ſit fugitiuis. Bald.l.prima.C. de ſeruis fugiti. & in practica. Folleri. tracta. ad defenſam. num. 201.pag.651.Hippolytus conſil. 122.nu.3.

uedis para la nueſtra camara: y el que lo tenia preſo reſponda en ſu lugar: y peche ciẽt marauedis para la nueſtra camara.

¶ Ley. XXXV. Idem.

QValquier que cõ ſaeta matare, o biriere en ciudad, o villa, o en nueſtra corte, aun que el ferido no muera: demas de la pena q̃ deue auer en el cuerpo, pierda la meytad de ſus bienes, y ſeã para la nueſtra camara. Y eſto ſe entienda, al que matare, o firiere en la manera ſobredicha.

¶ Lex. XXXV.

a ¶ *Con ſaeta matare*. Nota, quòd qui in curia vel in ciuitate, ſeu villa homicidium commiſerit, vel vulnus intulerit, quamuis vulneratus non decedat, nihilominus vltra alias pœnas corporales amittit dimidietatem bonorũ cameræ Regis, & hoc eſt propter criminis qualitatem in iſto caſu expreſſo in præſenti lege.ad idem.l. quinquageſima.ibi, *ni ballesta*, &c.infra hoc tit. concordat. l.5. tit.decimotertio, ſupra hoc libro octauo. ordinamen.& hodie habetur in.l.quinta.tit.23.lib.8. nouæ Recopilationis.

¶ Puſiere

Ley. XXXVI. Idem.

Otroſi qualquier q̃ por matar a otro puſiere fuego[a] en la caſa aunque el otro no muera: de mas de la pena que deue auer enel cuerpo, pierda la meytad de todos ſus bienes, y ſean para la nueſtra camara.

Ley. XXXVII. Idem.

Qualquier que acogiere en ſu caſa hombre que hizo traycio̅ o aleue: o mato a otro a aleue o traycion: o muerte ſegura: o tuuiere tres dias en ſu caſa ſeyēdo le ꝓuado q̃ lo ſabia[b] quādo lo reſcibio en ſu caſa. Eſte tal acogedor ſea tenido de dar el malfechor teniendolo en ſu caſa: y ſi no lo diere pierda la meitad de ſus bienes: y aya dello el tercio el juez: y el otro tercio ſea para la nueſtra camara.

¶ Lex. XXXVI.

a *Puſiere fuego.* Incēdiari' etiā ſi ex igne impoſito in domo ad cōburendū aliquis mortuus nō fuerit, vltra pœnas corporales amittit dimidiā partē bonorū cameræ regis. Ratio quia cōmiſit crimē proditionis & licet fuerit attentatū & non cōſummatū debet puniri vt in.l.2.tit.13. ſupra iſto lib. 8.qa vltra cogitationē deduxit delictū ad actū & per eū nō ſtetit, ergo & c. arg. l. 83. Tau. adde ex.opt. & ibi gl. in l. data opera. C. qa accuſare nō poſſūt vbi ponitur pœna. l. Cornel. de ſicarijs aduerſus incēdiarium.

¶ *Lex.37.*

b ¶ *Siendole prouado que lo ſabia.* Receptās aliquē ignorāter nō tenetur pœna receptatoris, & in dubio pręſumitur ignorātia niſi ꝓbetur ſciētia ab Accuſatore vt clare colligitur ex iſta. l. regia, de qua latè Ant. Go. in tit. de delict. c.3.n.50. vbi noſtrā legē citat, dixi ſup. h. li.8.ti.16.in.l.1.

ADDITIO.

† ¶ Adde vltra autorē hic, quę ſit pœna receptantis in ꝓpria domo luſores cauſa lucri ſatis per autorē in ti. de luſoribus ſuprà, cū huiuſmodi fœnus tā quā improbū ꝓhibeatur per. l. 4. verſi. (*y rentas dellos*) tit. 7. lib. 8. recop. malê. n. acquiſitæ maledilabuntur diuitiæ. arg. c. maiores. 16. q. 7. qa vt inquit Cicero, quid ꝓdeſt ſtulto habere diuitias, cū ſcientiā emere nō poſſit. Veræ. n. diuitiæ ibi ſunt, vbi nulla indigentia (ait Mercurius Trimegiſtus) maximè ex ludo iꝓbato vt ſuprà dictū eſt, per autorē in tit. *de los tahures.* Pro cuius declaratiōe quęro quid ſignificet iſte terminus (*tahur*) & dicendū eſt quod hęc dictio tahur chaldaica, hieroſolymitana eſt ſignificās quaſi ſutū ludo, Verū altius cōſiderās quid ſignificet iſta dictio tahur, duximus dicēdū dictionē eſſe ex verbis tranſpoſitis cōpoſitā. tahur. i. hurta, tales. n. tahures ab effectu. fures & latrones appellātur. Nec mirū cū explorati iuris ſit qđ verba. trāſpoſita & trāſformata idē ſignificēt, & ſenſum nō mutent vt ꝓbat. l. præpoſteri. C. de teſta. §. 3. inſti. de inutilibus & ꝓ hac noſtra cōſideratiōe allego. l. 6. ibi. *ca todo home deue aſmar que los tahures por fuerça conuiene que ſean ladrones.* ti. 14. par. 7. & in iure ſi furtū ſit cōmiſſū in ludo actio furti denegatur. l. 1. ff. de aleatoribus. Quę autē ſit ratio, non ineptā puto poſſe adaptari vltra ibi poſitā, quia apud nos extat prouerbiū. *q quiē hurta al ladron gana dias de perdon.* qđ prouerbiū colligi pōt ex argu. l. ſi pater. §. ſi qs. ff. de donatio vbi dicitur qđ eximius labor eſt eripere ereptū à latronibus, & adeò nocius eſt ludus reipublicę qđ non ludus ſed fons, & origo criminū, & delictorū cōſideratur, ab Imperatore in. §. fi. ibi qs ludus appellet, ex qbus crimina oriūtur in ꝓœmio digeſtorū, vñ Ioſue. c. 15. ait nō ſedit in cōſpectu ludētiū & Tob. c. 3. nūquā ludētibus me immiſcui, neq; cū his, qui in leuitate ambulāt participem me tribui. Clericis autem adeò eſt ludus prohibitus ex cap. clerici de vita & honeſtate. Concil. Triden. ſeſſ. 22. cap. primo. vt ſi luſori cōferatur beneficiū collatio ſit nulla. ca. inter dilectos de exceſſibus prælat. vbi cōmuniter docto. & ſi erat occultum debet irritari, vt tradit Paris de Puteo de ludo. num. 44. quod eſt notandum ad interpretationem Trident. ſeſſio. 24. ca. 18. ibi cum eligat nam ſi ſint duo examinati quorū alter eſt luſor, debet pręferri alter cæteris paribus adeo que quod luſor minus doctus debet iudicari & poteſt appellari per alium. Iuxta Bullam Pij V. Anni. 1566. Quid autem ſi luſor furatus eſt lapides ludi (qui appellantur *los abonos*) ponunturque in modum depoſiti, vt melius ludus perficiatur, cum eis tamē acquiſiuit magnam ſummam

mam

Digitized by Google

mã pecuniarũ ſecrete aũt etſi corã oĩbus) ibidẽ pecunias reſtituit an luſor teneatur reſtituere acquiſita tãquã ex initio vitioſo? & videtur qđ tenetur arg. l. ancillæ. C. de furtis, vbi licet partus ancillæ furatus fructus dicitur, nõ tñ põt vſucapi facit. l. ſi matrẽ. C. pro emptore. Cõtrariũ tñ tene ex generalitate. l. 1. §. itẽ. ff. de aleato, pro qua eſt. l. ſi hęres 3. ff. ad. l. falcid. quã exornat. D. Antonius de Queſada lib. diuerſarũ quæſt. c. 25. n. 21. in medio maximè q̃a coiter nõ tenetur, reſtituere q̃s amplius, quã furatus eſt. Quid de ludente p aliũ, an puniri valeat, videtur qđ nõ, ſiquidẽ ꝓpriè nõ ludit. l. oſſa. ff. de religioſis & l. 2. verb. por cada vez. ſup. de luſorib⁹. verba. n. legis verificari debẽt in caſu verò. l. 3. §. hęc aũt. ff. de neg. geſtis. l. 1. ff. de fõte. cõtrariũ tñ tenet praxis, ſiquidẽ ludere dicitur, q p aliũ ludit. l. certę. §. 1. ff. de precario vbi dicitur qđ ſi ꝓcurator meus me mãdãte vel ratũ habẽte precariũ rogauerit, ꝙ ego precariũ ꝓpriè habere dicor, alias eſſet defraudare legẽ cõtra l. nõ dubiũ. C. de legib. vnde ludẽs vltra permiſſum delinquere dicitur & ſic debet puniri, tã mãdãs, quã mãdatarius arg. c. mulieres ad fi. de ſñia, excõmun. & an licitę ſint ſpõſiones in ludo vide Strachã in titulo de mercatura, pag. 197. n. 3. Quid aũt inter vidẽtes ludere? ibidẽ pag. 192. n. 1. quid de recipiẽte decẽ ſi luſerit triginta, & quid ſi impoſita ſit ibidẽ pœna, nomine alteri⁹ ibid. pag. 192. ver. hinc. n. & verſi. itẽ quęro, & pag. 495. n. 5. & ſeq. & an valeat pactũ de nõ recedẽdo à ludo vide Auiles. c. 29. prætorũ, quid de ſcholari, qui ex ludo lucratus eſt pecunias, quas ipſe tenetur reſtituere ſi reſtituit pauperibus an liberetur à reſtitutione vero dño faciẽdo & dic qđ nõ ex reg. tex. in. c. eã te de iur. iura. qđ militat. in oĩbus? quid aũt ſi ex ludo acquiſiuit pecunias, ex quibus colluſores opipare comedebãt & reſpicientibus donatæ ſunt pecuniæ ꝓpter lucrũ, idest, *dar barato*, ſi iſte cõpellitur p iudicẽ reſtituere an ſint deducendę huiuſmodi expẽſæ, & cõmuniter tenetur, quod cõpelli nõ põt: niſi quatenus fuit locupletatus in bonis ſuis per. l. itẽ veniũt. §. prætor hæc. & l. ſi lege. ff. de petitione hæreditatis, quibus adde Medin. in. c. de reſt. q. 10. & Sot. lib. 4. de iuſt & iu. q. 7. art. 1. & 3. vnũ tñ aduerte, qđ licet de iure regio eſt limitatũ tẽpus ad repetẽdũ, ſcilicet. 8. dierũ & per inquiſitionẽ ad duos mẽſes, vt late p autorẽ ſuprà, tñ in vniuerſitate hac Salmãtina huiuſmodi, tẽpus nõ currit ſcholarib. quinimo quocũq; tẽe ſit reſtitutio & ſic tx. in. l. fi. C. de religioſ. & ſumpt. funerũ eſt incorrectus in hoc tribunali & ſic practicatur (& hoc iuſtiſsimè fit) idq; per licẽtiatũ Ludou. de Aualos iudicẽ circũſpectiſsimũ vniuerſitatis ſic practicari vidi. Horũ tamẽ ludorũ magis peſsimus & nociuus eſt taxillorũ: ideò grauiorib. pœnis debet coerceri, vt habet in. l. 15. tit. 26. lib. 8. recopil. dubitatur ſi domus vbi luditur ſit cõfiſcãda an alia bona exiſtẽtia, & apta ad ludũ. vt ſunt ſcamna. & Buffeta, ſup quibus luditur debeãt cõfiſcari & dicẽdũ eſt qđ ſic arg. l. ſed addes. §. illud. ff. locati. nã ꝓpter vnũquodq; tale & illud magis auth. multo magis. C. de ſacroſanct. tradit Bal. in. l. cũ proponas. nu. 5. C. de nautico fœnore, ludi aũt inuẽtor, traditur quod fuit taxillorũ Palamedes in exercitu cõtra Troia. ex Macrobio, quẽ citat Soc. in. c. inter dilectos de exceſſ. præla. nos tamen cõtrariũ affirmamus. Imò quod taxillorũ ludus fuit inuentio diaboli, quia ſicut Deus inuenit viginti & vnã literas alphabeti (licet aliæ poſteà ſint additæ ad cõpoſitionẽ ſacræ Bibliæ) ita diabolus inuenit aliam Biblã. i. dados in quolibet iſtorũ cũ habeãt ſex facies & omnia puncta nigra ad inſtar literarũ conficiunt. nu. 21. in quorũ vſu omnis malitia reperitur & peccatũ. & ipſe diabolus multũ in eorũ exercitio colitur & veneratur & quot ſunt puncta in taxillis tot ab eis ſcelera perueniunt, decreui tamẽ numerare per ordinẽ peccata, quę ex ipſis procedũt & ſic prima litera eſt. A. quaſi denotãs primũ punctũ id eſt amiſsionem tẽporis indicat, quo nihil eſt pretioſius ex Paulo. 2. Corint. ca. 6. & Bernard. dũ dicit quod nihil eſt pretioſius tẽpore & Seneca ait, quod nulla eſt maior iactura quã tẽporis amiſsio, quæ nõ põt, recuperari, & an ſcholares qui debent tempus ſuũ ſtudio cõſumere & cõtrariũ faciãt peccent. vide Florentinum. in. 3. par. tit. 5. c. 2. §. 11. & inſig. Naua. in Man. c. 25. n. 50. ſecunda litera, quæ indicat. 2. pactum eſt. B. id eſt Blaſphemias inſinuans, quæ in ludis concitantur præcipuè cũ quis mittit ſortem, & capit azarem, nam raro in ludo pendente à fortuna luditur ſine blaſphemia, propter quã aër reſpirans corrumpitur & cœlũ fit peſtilens, vt fatetur Imperator in authen. vt nõ luxurientur cõtra naturã. verſi. docemur collatio. 6. de quarum pæna ſatis per authorẽ: & nos alibi diximus. 3. litera eſt. C. quæ numerum. 3. inſinuat id eſt cõtumelias quæ adinuicem, luſores in ſe iactant ſe appellantes, ò aſine, o fatue quod ſatis inurbanũ eſt & extra religionem: homines enim facti ſunt ad imaginem Dei qui tot contumelijs vituperari non debent ex Paulo 1. Corinthiorum. c. 6. neſcitis quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti. cap. in eo. 32. quæſt. 4. argum. l. ſi quis in metallum. C. de pænis. tales enim non reputo immunes à peccato mortali ex Thoma. 2. 2. quæſt. 72. art. 2. qui allegat illud Matth. cap. 6. 4. litera eſt. D. id eſt inſinuans diſsipationem ſubſtantiæ temporalis, de quo loquitur Luc. cap. 15. ibi, diſsipauit ſubſtantiam. & multa in propoſito ſapientiſsimè congeſsit inſignis FRATER DIDACVS STELLA. ibidem

& an

Digitized by Google

& an filius repetere poſsit bona depdita in ludo
per patrē,vide Iaſ.in §.item ſi quis.n.3. & 28. in-
ſti.de actio.& an poſsit pater diſsipare bona.vide
l.Mæuius ibi In mari proijcere.ff.de cōdit.vbi lo
quitur in alio ꝓpoſitio &quod nō poſsit,ſed qđ fi
lijs & cōſanguineis teneatur eius bona relinquere
tradit Peralta in rub.n.11.ff.de hæred.inſti.& qđ
teneātur ex pręcepto adde Iaſ.cōſ.141.vol.7. li.
4.& quod peccet pręferens extraneos parētibus
vide Benedictū in.c.Raynutius verb.& vxor.no-
mine Adelaſiā.n.4. de teſta. quia pater adeò tene-
tur filijs, quod peccat ingrediēs monaſterium. &
mortaliter dimittēdo filiorū obſequia ex D.Th.
2.2.q.36.art.4 idē in filio probat tex.in.c.ſiqui fi
lij.30.diſt.& Fel.in.c.in præſentia nu.39. de ꝓba
tio.qualiter aūt pater poſsit filios defraudare legi
tima vide Iacob.Menoch.de recuperāda.rem.9.
nu.177.5.litera eſt.E.ideſt eccleſiæ, & legū cōtē
ptū denotās.c.clerici.de vita & honeſt.l.fi.C. de
religioſ.& per totū titulū ſuprà.Quæ obligant in
cōſcientia ex. ca. 2.de maioritate & obed. tradit.
Th.1.2.q.36.ar.4.& 2.2.q.168.ar.4.Sylueſt. ver.
obedientia.Doct.in.c.1.de conſtit.& iſta eſt ma-
gis cōmunis opinio etiā ſi appoſita ſit pœna pecu
niaria.6.litera eſt.F.id eſt Furtū declarās: quia nō
habētes quod ludere poſsint deueniunt ad furta,
vt adnotauimus ſuprà.7.litera eſt.G. quæ Gulam
denotat.frequēter.n.ludētes acquiſita, cōſumunt
guloſè.ludus.n.filius gulæ dicitur,vt cōſtat.Exo.
ca.2. quod Populus ſedit manducare & bibere &
ſurrexit ludere:facit illud Tobiæ.c.3.nūquā cum
ludentibus me immiſcui neq;cum ijs qui in leuita
te ambulant participē me tribui, & inconuenien
tijs gulæ inquit Hippocrates.li.1.aphoriſmorum
c.3.quod repletiones in vltimo exiſtentes peri-
culoſæ ſunt & lib.6.c.39. (inquit) quod repletio
cōuulſionem & ſingultū facit,ꝓbat tex.in.c.neq;
tales de cōſecratione.diſt.5.in ludo. n. in fine an-
ni omnes ſunt deperditi,plus.n. eſt perditū quam
acquiſitum qui.n.lucratur,lucratur infernū & qui
perdit,perdit animā & bona.8.litera eſt. H. id eſt
homicidium nā luſores ex verbis, ad verbera ve-
niūt & deinde ad homicidiū.9.litera eſt.I. quæ in
uidiā denotat proueniens ex altero qui alterum
deuincit.10.litera eſt.k.quæ careſtiā in domo lu-
ſoris ꝓnoſticat,mō deficit panis, mō veſtis, vxor
conqueritur & familia iraſcitur, nulla verò pax in
eis eſt ait Eſai.c.48.11.litera eſt.L. laudatio mala
dicitur quæ laudātibus eſſe bonos luſores ſuū ho
norē deturpat Pſa.9.laudatur peccator,in deſide-
rijs animæ ſuæ:rurſus quid gloriaris in malitia? &
Iob.c.20.laus impiorū breuis & gaudiū hypocri-
tæ ad inſtar pūcti.Quid in clericis declarat,&quā
ſit graue crimēin clericis cūmalefecerint gloriari
nullus ſanę mētis ignorat. de exceſsibus prælato.
12.litera eſt M.ideſt.Mēdacia.quot.n.in ludis,p-
ferātur luſores me intelligūt qđ improbatū eſt à
Deo ex Pſa.9.perdes oēs qui loquūtur mendaciū
tales.n. filij diaboli efficiūtur qui eſt pater mēda
cij ex Ioan.c.11.Sed eſt dubiū quis dicit ſe habere
(Primerā)cū nō habeat.ſocius id audiens, qui 39.
pūcta habebat,proijcit chartas ſuas(vt victus) po
ſteà patefit veritas, ipſe tñ vult conſequi manum
quia alius per proiectionē chartarū , ius ſibi cōpe
tere dicebat ex arg.text.in.§.fi.inſti. de iniuri. tñ
in odiū dicētis mēdaciū,& ſi 39. puncta nō demō
ſtrauerit creditur habuiſſe arg.c.1.§.vaſſall' ad.1.ſi
de feud.defūcti cōtrouerſia.facit.l.ſi dubitet.§. ita
demū.ff.de fid.iuſſ.l.hæreditas.§.fi.ff.ad.l. falcid.
de effectibus mēdacijvide c.nequis.22.q.2.&Iaſ.
in.§.omniū.n.80.de actio.gloſſariū Marci Man-
tuæ.Claſſ.2.c.48.Cou.lib.1. Var.c.1.n.2.Bened.
in.c.Raynu.verb.& vxor.el.1.n.163.đ teſtam.13
litera eſt.N.negligētiā luſorū indicat & vt maius
tēpus habeāt,miſſas nō audiūt nec cōciones ꝙ eſt
ſignū æternæ damnationis: quia qui filius Dei eſt
verba Dei audit Ioan.c.8. 14. litera eſt O. odium
quippe eſt,qđ inter luſores oritur & ſemp clamāt
perdētes ò lude cur me deſeris. 15.litera eſt.P.Par
ticipationē ſceleris: inſinuās ſemper.n.ſunt multi
habētes certa loca ad ludendū & ſi iniuria fiat tali
receptatori nō datur actio. l.1.ff.đ alea.vt ſupra di
xi.Quid ſi dētur pecuniæ ad ludēdū idē ex.l.ſi ve
ro.§.q adoleſcēs.ff.mādati.l.fi.§.ſi in alea. ff. qua-
rū rerū,vēditio ſeu emptio,ibid.facta,eſt nulla ex
d.l.fi.l.36.ti.5.par.5.& de mutuātevide Alex.in.
l.ſi cū dotē nu.4.ff.ſolu.matri.Bar. in.l. ſi quis cū
ſciret.ff.pro emptore qui.n.talia agūt inquit Apo
ſtolus,quod digni ſunt morte.adRom.c.1.16.lite
ra eſt.Q.quęſtiones luſorū demōſtrat, qui ſibi ad
inuicē negāt puncta, dehonorātur cōtra Apoſto.
c.12.ad Rom.honorē inuicē peruertentes.17.lite
ra eſt.R.Rapinā inter luſores inſinuat,vnum tñ ſi
lentio nō prætereo cur licentiati eorū in ſciētia
per iſtā literā.R.notātur iuxta cōſtitutionem ſtu
dij.18.quare tñ ponunt.A.quæ imperfectionē de
notat ex gl.3.c.poſtquā.13.q.2.ad declarandā eo
rū ſcientiam,cum per literā.T.quę ap̄pbationem
denotat deberēt ponere vt tradit Coraſ.ad.l. 2. §.
poſteà.n.8.ff. de orig. iuris & nullā aliā rationem
aſsignare valeo niſi qđ litt.R. Canina appellatur,
quia rugiēdo cōtritis dētibus illā literam expri-
munt & ſic reprobātes huiuſmodi graduādos.per
illā literam.R.ad gradum licentiaturæ, illo ſigno
vtūtur.licet.gl.in.l.1.ff.de poſtu.doceat qđ in ijs
quę proueniūt à iure poſitiuo non ſit reddēda ra-
tio huiuſmodi literæ reprobationem ſignificant,
aliæ autem approbationem , vt ex tenore colli-
gitur, & an approbans non approbandum vel
reprobans non reprobandum, in omnibus ſcien-

tijs ad quod teneatur vide Caiet. in ſum. verb. doctorem de origine, & ordine doct. vide Coral. in l. 1. §. & vt obiter. ff. de origine iuris. Vnum vero aduertam, quod Deus neminem reprobauit faciētem quod in ſe eſt, ſcientia autem huius mūdi ſtultitia eſt apud Deum Paul. 1. Corint. c. 3. crederem tamen. Quod ſi graduandus ſemper in ſua facultate inſudauerit quod debet approbari ſi ex aliqua cauſa accidentali aliquid inexamine ſufficientiæ habuerit, timor enim & verecundia tantorum doctorum grauiſsimorum multoties facit balbutire ſcientia autem inflat meritò Salomon ait, quod qui addit ſcientiam & laborē addit: humilitas autē in doctoribus omnibus eſt ſpecioſa & laudabilis, licet ſint aliqui adeò inflati, qui ſingulis quoq; verbis ſe noue id dicere referunt non conſiderantes, quod nil dictū, quod non ſit prius dictum, vt inquit Philoſophus, & alter dixit ſe nihil ſcire Mercurius autem Trimegiſtus ait quod maxima pars eorum quæ ſcimus minima eſt eorū, quæ ignoramus. 18. litera eſt. S. Scandala denotās & ſic ait ſacra ſcriptura, vę illi per quē ſcandala veniūt. 19. litera eſt. T. Triſtitiā ſignificat, quę ex pecunijs deperditis cauſatur. 20. eſt. V. quia vſura in ludo verſitur ſiquidem cū decem lucratur viginti: & an liceat alicui emere vaſa argentea ſoluendo manuum opus cum fuiſſent quaſi nulla opera dicēdum eſt quod non, cum ſit vſura palliata & talis cōtractus eſt in fraudem vſurarum per quem ſit legifragus argumento legis nō dubium. C. de legibus. Vltima litera eſt. X. quę Chriſtianitatis vituperationē indicat, per ludū n. nomē Dei vituperatur. Quid autē de ludo chartarū dicēdum eſt, quod diabolus inuenit ad ſolatium luſorum, qui poſuit quatuor differentias chartarū in quibus ipſe etiā maximè colitur & veneratur. Principalis autē ludus appellatur, Primera, quaſi primū omniū ludorū locum obtineat quæ nihil aliud eſt, quam conglutinatio quatuor chartarum diuerſi generis, quæ ducit homines ad finē, de quo ludo extat tractatus in lingua Italica compoſitus. Sed ſe offert dubiū quotidianū, an habēs optimū ludū & ſimulatè (inquit) tranſeat, ad effectū decipiendi ſociū, vt ſic eum incitet, an liceat vti iſta cautela, & videtur quod nō argu. l. 2. §. idē cui ſi odorem. ff. ne quid in loco publico vbi ſolus odor in alienum miſſus mouit rem & pro eo datur actio facit. l. itē Mella. §. ſed ſi verſic. nā & cū eo. ff. ad l. Aquiliā. l. ſi quis fumo. cod. tit. cōtrariū tñ tene: nā luſores poſſunt vti omnibus cautelis, quę ſunt in ludo approbatæ & cōmunes arg. l. in cauſę. la. 2. §. idē Pōponius. ff. de minoribus, & facit illud Poetæ. 2. AEneidos dolus an virtus, quis inhoſte requirat, chartarū aūt inſignia nota ſunt nā Baſtos admodū Baculorū depicti ſunt ad denotandum quod luſores ad vltimum in paupertatē deuenient, alia aurei appellantur, nā reſpicientes illos cōtinuo pallidi redduntur. Alia ſtēmata ad modū crateræ ſunt depicta quaſi luſores deuoratores & guloſi, qui ſemper appetūt bibere ſignificent & an valeat ſponſio ad fortiter bibendum vide Stracā de mercatura, pa. 193. verſi. item quæro & ſic Tridenti. Coercet clericos huiuſmodi exercētes, contra quos poſſunt adaptari verba Iob. c. 21. tenent Tympanū & gaudent ad ſonitū organi & in pūcto ad inferna deſcendūt. Finaliter dubitatur iurās nō ludere ſub pœna intrandi religionem an cōtraueniēs teneatur vel poſſit cōmutare virtute Bullæ: caſus eſt ſingularis & quotidianus & per cōſequens attēdendus, vt inquit I. Cōſultus in. l. legaui. ff. de liberatione legata pro cuius reſolutione ſciēdū eſt, quod votū hoc pœnale ante aduētū cōditionis pōt Epiſcopus cōmutare aut irritare. c. 1. de voto, quod adeò pcedit ꝙ etſi iuratum ſit nō petere relaxationē & caſu, qđ ſibi cōcedatur quod ea nō erit vſus, adhuc tamen pōt ex cauſa irritare. arg. ca. veniens de iur. iur. & tradit F. Franciſcus Alcocer de ludo. ca. 13. ſed poſt quā eſt adimpleta cōditio (ideſt que jugo) eſt dubiū & videtur quod iā ſit votū purū, effectū religionis & ſic nullus præter Papā pōt diſpēſare ſeu cōmutare ex Soto. lib. 7. de iuſt. & iur. q. 4. art. 3. verſ. vnū neq; per bullā pōt, & vt tutiorē ſeqtur Coua. c. quāuis. 1. par. §. 3. n. 12. & Alcocer vbi ſuprà, ſed cōtrariū teneo imò quod adueniente conditione in propoſita hypotheſi, eps pōt irritare ſeu cōmutare, & ratio eſt, quia eſt differētia inter votum ſi pater voluerit & in caſu noſtro: in primo enim caſu, procedunt eorū dicta: nā tales habuerunt intentionē ad religionem ſub conditione, qua adimpleta tranſit in votū abſolutū, & ſic in obligationē ineuitabilē. l. cedere diē. ff. de verb. ſignif. in caſu noſtro. ſecus cū ſit votū purū pœnale in pœnam fractionis primi voti, vnde non directè voluit religionē, ſed nō ludere ad cuius obligationē eius animū inclinauit: nemo enim ſe obligat niſi habēs animū obligādi. l. Antiſtius. ff. de acqu. hęred. l. ſi ego ff. ſi cert. pet. arg. l. corā. ff. de verb. quod tñ. votū de nō ludēdo non eſt Papæ reſeruatū & ſic ſiue ante impletā cōditionē, ſiue poſt, pōt epiſcopus diſpenſare ſeu irritare & etiā confeſſor virtute bullę vt nos alibi diximus & hoc anno cōſului in menſe Maij. 1574. quod idem dic in ſimili ſpecie in iuramēto de dimittendo cōcubinam ſub pœna voti, valet enim talis promiſsio. l. ex ea parte. §. ſi mulier. ff. d ver. cui addatis Pala. rub. in c. p vias. §. 22. n. 6. de ludo aūt ſcachorū vi. gl. in l. error C. de iuris. & facti. cui adde duas quæſt. ſingula. p. Bar. in. l. ſi ſeruū. ff. de noxali. idē in. l. legantis. §. ſi ex offi. ff. de leg. 3. Ab in. c. quoniā. n. 15. de offi. de leg. & de ludo adde Iacob. Menoc. lib. 1. de arbitr.

centuria.4.caſu.399.& Iulium Clarum lib.5.rece ptarum ſent.§.ludus. Vltimo adde quod vendentes ſeu facientes taxillos puniũtur ex.l.7.tit.7.li.8.Recop.neq; accuſatus poteſt liberari à carcere ſub fideiuſſore donec ſit condẽnatus per.l.15.tit:26.lib.8,recopil. quid de vidente ludum dic quod punitur ex.l.interdicim'. C. de epiſcopis, quod eſt verũ in clericis, & ſcholaribus ſecus in alijs cũ l.regia id non dicat ergo nec nos, vt inquit Vlpia.in.l.ſi ſeruum.§.2.ibi.non dixit prætor.ff.de adq.hær.Borni.Caua.de tuto.pag.88.n.98.& Stephanus Coſta, & Caci.Lup.& Paſchaſius.in ſto.in tracta.de Ludo.

¶ *Ley.XXXVIII. Idem.*

OTroſi qualquier que por robar: o robando matare o firiere a otro en el camino a: de mas de las penas que deue auer, pierda la meytad de ſus bienes, y ſean para la nueſtra camara. Y robare en el camino de ciẽt marauedis arriba: aunque no mate ni fiera, pierda la meidad de ſus bienes: y la meytad ſea para el robado: y la otra meytad para la nueſtra camara.

¶ *Ley.XXXIX. Idem.*

QValquier q̃ matare Alcalde, o juez b, o official nueſtro en la ciudad, villa o lugar: o termino, o official de la nueſtra corte c que aya de nos ſalario: pierda todos ſus bienes applicados a la nueſtra camara.

¶ Lex.XXXVIII.

a § *Hiriere a otro en el camino.* Et eſt caſus confraternitatis (vulgo de hermandad) concordat.l.6.titu.13.lib.8.ſuprà.

¶ Lex.XXXIX.

b § *Matar alcalde, o juez.* Communior.l.7.tit.13.lib.8.ſup.& l.5.tit.12.eod.lib.vbi vide quæ notauimus in glo.que le maten por ello.& in l.1.eod.ti.12.in verb.nueſtro alguazil.& adde nouam copilationem legum regiarum lib.8.tit.22.in.l.1.cum ſequent. ex quibus colliges pœnam offendentis iudicem ſiue eum occidendo, ſiue vulnerando, ſiue incarcerando, & de ſupremis iudicibus, qui locum regis tenent pœna eſt legis primæ cum duabus ſequentibus tit.12.lib.8.ſupra, & attentans interficere iudicem ſi ipſum vulneret quamuis effectum mortis nõ habuerit punitur pœna ordinaria, cum id ſit practicandum in atrociſsimis delictis d.l.5.ibi.y qualquier que matare o prendiere facit.l.2.tit.13.iſto libro.8.& quæ notat Nunius Auendañus de mandatis regũ Hiſpaniæ.1.part.c.22.n.7.poſt Angel.conſ.14.Caſſanæum in cõſuetud.Burgund.rub.1.§.5.n.10.Decius in.l.nõ vult hæres.ff.de reg.iur.l.2.tit.31.par.7. Vtrũ aũt fugiẽs ad eccleſiam in iſto vel ſimili delicto debeat gaudere immunitate eccleſiæ? Auend.vbi ſuprà.c.22.nu.9.tenet quod non:ſed ego dubito cũ pœna ſeu priuatio alicuius iuris vel priuilegij non habeat locũ niſi tãtum in caſibus à iure expreſsis.gl.inſignis in.c.fi.de iure Patro.Iaſ.in.l.illã.n.12.C.de collatio dixi ad Segurã de bonis, lucratis conſtante matrimonio.n.16. Alenoſus nõ gaudet immunit. eccleſiæ.c.1.de homicidio.

c ¶ *Nueſtra corte.* Quæ dicitur vbi reſidet Rex. Rebuff. de forma mãdati Apoſtolici verb. extra Romanã curiã.pag.197.in cõcord.& iniuria facta Curię cẽſetur facta Principi, cuius vices repræſentat Ioã de Pla.in.l.nemo.C.de dignitatib.lib.12.

ADDITIO.

† Adde vltra authorem quod in curia Romana dicitur quis decedere & ſi quis ſit extra eã per duas dietas legales ex.ca.præſente de præb.in.6.ſecus de iure regio per.l.2.tit.11.lib.1.ſuprà.l.3.ti.16.par.2.& curia ibi dicitur vbi Papa per tex.ſing.in l.cum in diuerſis verſic.vbi quod principale.ff.de religioſis & ſumpti.arg.etiã,c.2.&.3.de præb.in 6. Dicitur autẽ curia multipliciter, vt per Boeri.de authorit.Cõcilij.n.167.& Rebuf.in proœmio cõcor.pag.17.verſ.qualis & gloſſarium Mantuæ Claſſe.5.n.110.qui Marcus Mantua appellatur. Sed quid ſi Papa nõ ſit Romæ? ſed forte alibi, an ibi Curia dicatur? & dicendũ eſt quod vbi eſt chãcellaria & audiẽtia Papæ ibi curia, etſi Papa ibidẽ non ſit ex Clem.ne Romani.§.ſanè de elect. Curia autem Pontificis dicitur atq; appellatur, Cor mũdi ad quod cætera mẽbra & partes mũdi recurrũt ex.c.2.de priuil.in.6. adde q̃ ſecũdm Alberi.in dictio.Curia meretrix.dicitur quaſi omnib' ſe præbeat nos tñ dicimus qđ Curia dicitur quaſi Cor vrit prætẽdentiũ vel quæ eorũ marſupia curat. †

Lex

¶ *Lex. XL.*

¶ *Lex. XL.* Idem. Otroſi, quien con fortuna de nieue matare liebre, o perdiz a, pague por cada liebre o perdiz cient marauedis: y eſtos tales marauedis ſea para la nueſtra camara: y lleue el tercio el accuſador: y el otro tercio el juez: y el otro el arrẽdador de nr̃as penas.

a ¶ *Matare liebre, o perdiz.* Confirmatur ex reſponſo Cæſaris Caroli V. Imperatoris Regiſq; Hiſpaniæ in Curijs ab eo celebratis Anno. 1528. en Madrid l. 166. & optima. l. 28. in Curijs Pincianis Anni 1537. *Otroſi, por quanto muchas ciudades,* quam omnino vide quæ imponit pœnam, vt non poſsint aucupari, vel venari cum ſcopita, ni arcabuz, *ni ninguna manera de yerua, ſo pena que el que lo contrario hiziere incurra en pena de diez mil marauedis los quales ſe repartã en tres partes la vna para la nueſtra camara y fiſco, y la otra para el juez que lo ſentenciare, y la otra para el que lo denunciare, y demas ſea deſterrado del lugar donde viuiere con cinco leguas al derredor por eſpacio de vn año y por la ſegunda*) & l. 7. in curijs Pinciæ Ann. 1542. *y para que en tiempo de cria y nieue no ſe cace ningun genero de caça en los meſes de Março, Abril, y Mayo, de cada vn año mas o menos ſegun durare el tiempo de la cria en cada tierra, o prouincia, y que en el dicho tiẽpo no ſe puedan tomar hueuos.* l. 1. de caça y peſca. Anni 1552. c. 1 y 2. & ibi. c. 4. *que no puedan caçar con perdigones ni tenerlos en ſu caſa, ſo pena de tres mil marauedis, y que le maten el perdigon, ni ſe cace con lazos de alambre, ni con otro inſtrumento ni genero del,* ibi. c. 5. *y cada vno de los pueblos ha de hazer ordenança en el tiempo que la caça cria, y en que no ſe han de tomar los hueuos della, y ſe embie al conſejo Real.* ibi. cap. 6. *que en los palomares ni en caſas particulares que no aya trãpas ni armadijos, ni añagazas, y que las que eſtuuieren hechas ſe derriben ſo pena*) ibi. c. 7. *que no ſe tomen palomas ni las tiren con balleſta, ni arco, ni piedra, ni las armen con redes ni lazos, ni con otras armanças vna legua en derredor donde ouiere palomar. Pragma. de caça y peſca del año de.* 1552. 2. in ordine. fol. 3. & in. 1. Repertorio curiarum lib. 8. tit. 9. per totum. fol. 91.

¶ De venatione quibus cauſis poſsit prohiberi, & ad quid in foro animæ teneantur Domini ferarũ, qui eas cuſtodiũt & de aucupatione auiũ, & quod ſunt in triplici differentia, & columbaria an ſint licita & quando capi poſſunt ponit Domini. Sot. lib 4. de iuſt. & iur. q. 6. artic. 4. pag. 343. col. 1. & vtrũ ſit licitum capere columbas? Reſpondendum eſt quod de iure cõmuni de alieno colũbario etiã in proprio nõ licet & capientes furti pœna tenẽtur nec poſſunt occidi. l. Pomponius. 1. §. 1. ff. familia. hercif. & ibi Flore. vbi dicit text. quod quandiu habent conſuetudinem reuertendi ſunt in dominio noſtro. Guido Papæ deciſ. 218. & ideò dicit Ioan. Faber. in. §. in his inſti. de rerum diuiſio, quod de conſuetudine regni Franciæ approbatur quod columbæ ſint in dominio columbarij vnde dicit, quod magis accedunt manſuetudini quam piſces q ſunt in ſtagno vel feræ quæ ſunt in foreſta circũſepta. Caſſ. in conſuet. Burg. rub. 13. §. 9. col. 3. n. 5. de noſtro autem iure regio per prædictam pragmaticam, ſolũ habet dominium intra leucam à loco quo eſt ſitũ columbarium non extra. ¶ Vtrum ſit licitum columbas tenere in columbarijs? Reſponde quod licet dum tamen domini pabulum ſufficiẽs pro columbarum nume. in colũbario exiſtentiũ ſuppeditẽt, nec eſt crimẽ ſi aliquid exterius de ſatis vicinis nutrimẽti percipiant. Eſt. n. hoc genus auis nõ ſolũ in eſcã verũetiam ratione ſtercorationis reipublicæ vtile quare nõ eſt cur prorſus à ciuili republica ablegentur, cũ maior ſit vtilitas quã damnũ, ideoq; innocẽs dicitur victus carũ. c. nõ omnis 2. q. 7. tenet Dom. Sot. cõtra Caietã. vbi ſup. pag. 344. col. 1. & quod nõ peccent domini colũbariorũ ſi tẽpore debito ſufficiẽs nutrimẽtum colũbis dederint nec de dãno tenentur niſi eſſet notabile & eſſet dominus paratus dominis ſegetũ emẽdare & quod nõ præſumatur dãnum niſi de cõtrario cõſtet, quia colũbę vermes & mala ſemina cõſumũt & ſtercorizãt terras lõgo tẽpore & parũ nocent. Imò tantũ ꝓſunt quantũ nocẽt Syluester in ſum. verb. reſtit. 3. q. 4. verſ. 3. qui tenent columbaria Hoſti. in ſum. tit. 29. lib. 5. ſenſit Angel. clauaſ. in ſum. verb. reſtit. 1. §. 6. incipienti lædens ꝓximũ ſum. Roſe. verb. reſtit. 13. §. 13. Minorita in ſpecul. conſcientiæ lib. 1. cap. 72. §. 3. adde Ioan. San. in conſuet. Turonẽſi. tit. Deſtroict. 3. de Chaſtellẽ y cax. 1. fol. 40. & Boeri. in conſue. Bituri. tit. de conſue. prædio. §. 5. Qui autem certa arte ſemina ſpargunt vel eſcas, aut alia arte vtuntur, vt columbas aliorum apprehendant in ſuis columbarijs illicitè faciunt nec dominis inuitis facere poſſunt, vt ad alium locum ſua arte ſe transferant, quæ artes ſunt prohibitæ per leges regni, vt ſuprà patet & tenet Ioan. Metinen. in C. de reſtitu. quæſtio. 12. fol. 45. colum. tertia. verſic. corollariè ſequi-

Digitized by Google

ſequitur.in qua.q.12.plura de rebus per venationẽ captis ſcripta reliquit in præſenti merito aptanda. Quæri etiam poteſt de natura columbæ reſpõdeo quod eſt ſine felle, ſimplex, & victus eius ſine nocumento & æquiparantur prædicatores columbis & agnis Archid.in ca.non omnis.2.q.7. de earum natura ampliſsime etiã ponit Guiliel. Benedict. ver.& vxorem nomine Adelaſiam.num.5. per diſcurſum trium columnarum de teſtamen. ſingulariter quo ad forum corporis & conſcientiæ. De venatione tractaui in l.1.glo.1.titulo 22.lib.2.ordina.in 1.parte horum commentariorum.

¶ Ley. XLI. Idem.

Qvalquier que matare a otro[a] ſobre aſſechanças, o tregua, o ſeguro[b] o ſobre otro qual quier caſo: y es ſentẽciado y deſpues entrare en la nueſtra Corte, o en cinco leguas en derredor a fuera de la pena de ſu cuerpo pierda la meytad de ſus bienes, y ſean para la nueſtra Camara.

ADDITIO.

†¶ Adde quòd author hic videtur æquiparare cõlũbas prædicatoribus ex Matt.c.10 Munus enim prædicandi proprium epiſcoporũ vt probat. Triden.ſeſ.24.c.1.de refor.ibi Munus epiſcop orum eſt ſubditorũ vitia redarguere ſed qualiter redarguere poteſt canoniſta qui ſacrã Theologiã ignorat? ex quo ceſſat ridiculoſa opinio aſſerentium.ꝙ in locis vbi nõ pullulant hęreſes pręferatur Iuriſta Theologo vt eſt cõmunis opinio.ex Abb.in c.tuę n.5.de cleri.nõ reſid.& in c.1.n.9.de cõſan. Palat. Rub.in rub.§.26.n.6.de dona.Greg.in ver. de guiſa.l.22.ti.5.par.1.quæ. tñ opinio. falſa eſt nã declarãt quod vbi nõ ſunt hæretici in eiſdẽ locis nõ ſit neceſſaria epiſcoporũ prædicatio quod eſt falſum cũ ppriũ officiũ & munus ſit quia negari nõ põt quod ſicut corpus materiali quotidie, ſic anima ſpirituali cibo nutritur atq; indiget.c.inter de of.ord. cũ nõ in ſolo pane viuat hõ & ſi dicatur quod prælatus debet ſcire iura canonica.c.1.de conſang.nõ ſequitur ſequela. Probare enim intẽdo nõ per verba hypotheſim, ſed per ſacrã ſcripturã allego tibi quod habetur in act. Apoſt.c.6.dũ dicitur quod cũ eſſent neceſſarij, qui præeſſent quotidiano miniſterio viduarũ diſcipuli dixerũt nõ eſt enim æquũ nos derelinquere verbũ Dei & miniſtrare menſis, cui tx.nõ põt.reſponderi ſemper.n.plati, & curæ prædicare debẽt nõ autẽ dormire iuxta illud pſal mi.non dormitabit, neque dormiet qui cuſtodit Iſrael, & ſi dicatur quod vtilitas eſt vt in epiſcopatu, ſit expeditio negotiorum reſpõdeo id poſſe adimpleri per bonos prouiſores, vt probatur in eo.c.6.ibi cõſiderate ergo fratres viros ex vobis boni teſtimonij plenos ſapiẽtia & Spiritu ſancto (boni) id eſt vicarij bonæ conſciẽtiæ auth. præſides. C. de epiſcopali audientia rurſus (ſapientia) id eſt graduati in iure canonico. Tridẽ. ſeſſ.24. c.16.vt alibi diximus rurſus d.c.6.ait nos vero rationi & miniſterio verbi inſtãtes erimus & placuit ſermo corãm multitudine & iſta eſt opinio magis vera & communior & ſi dicatur poſſe prædicare Iuriſtam non tamen poteſt arguere, nec diſputare cum ignoret metaphyſicam, quæ cribrum ſacræ Theologiæ appellatur per quã melius intelligitur, & nodi eius diſſoluuntur quod nota ad interpretationem Tridentin. ſeſsion.24. capitulo.18. ibi eum eligat nam ad epiſcopatum ſeu beneficium curatum Theologus ſemper præfertur Iuriſtis & dignior cenſetur cæteris paribus quod nota ad intelligentiam Bullæ Pij.V.de forma prouidendi parochiales ann.1566. & ita tene. vide Sot.lib.3.de iuſti.quæſt.6.Alciat.in rubr. C. de ſummã Trinitate. †

¶ Lex. XLI.

a ¶ *Matare a otro*. Nota iſtam. l.quod eſt illicitus acceſſus ad curiam, quæ eſt vbi rex reſidentiam facit Rebuff.in concordata informa mandati Apoſtolici verbo extra Romanam curiam. Et princeps cenſetur ipſa curia, & iniuria facta curiæ cenſetur ei illata, cuius vices repræſentat. Ioan.de Platea in.l.nemo.C.de dignit.libro duodecimo. merito ergo cum per magnum & grauiſsimum delictum aliquis eum offendit æquum ac iuſtum eſt prohibitus ſit accedere ad curiam, & principem quem offendit, & in quo eſt omne ius. l. meminerint. C. vnde vi. l.1.ibi, merito nos ſacerdotes appellet. ff. de iuſtitia & iure.

b ¶ *Tregua, o ſeguro*. Quotuplex ſit treuga, & plura in eius materiam ſunt videnda in.l.1.cum ſequenti titulo octauo. *De las treguas y ſeguranças*. libro quarto. ordinament. ſupra & ibi à me annotata & concord.l.octaua.titulo decimotertio. iſto libro octauo ſupra.

Digitized by Google

¶ *Ley.* XLII.

a ¶ *Fuere a combatir la poſada de otro.* Domus ſua vnicuique debet tutiſsimum cuique refugium atque receptaculum, cumque in ius vocaret, vim inferre videri. l. plerique vbi glo. 1. ff. de in ius voc. de cuius tamen intellectu adde per l. 3. & ibi Gregor. Lup. tit. 7. par. 3. & dixi in l. 1. gl. 1. q. 4. titul. 2. lib. 3. ordin. ſi iudicis manda to non eſt quis extrahendus à domo & ſecuritatem in ea habere debet male facit particularis vim inferendo & punitur pœna legis Iuliæ de vi publica. §. item lex Iulia. de vi publica inſtit. de pub. iudicijs vi deiectus quãdo dicatur vide Boſsi. in tit. de pluribus violentijs. nu. 16. & nu. 38. & adde. l. & 2. l. 5. t. 14. lib. 3. ordi. & quæ ibi annotauimus. & ad iſtam. l. adde caſus *de la hermandad.* l. 5. tit. 16. ſupra iſto lib. 8.

¶ Ley. X L II. *Idem.*

OTro ſi qualquier hombre que en la ciudad, o villa fuere a combatir la poſa da de otro ^a^ yendo armado con hõbres de fuſte y de fierro fuera de la pena que ha de auer en ſu cuerpo pierda la meytad de ſus bienes y ſean para la nueſtra Camara.

¶ Ley. XLIII. *Idem.*

QValquier hombre que contra ſentencia dada por nos, o por nueſtros Oydores, o juezes de la nueſtra Corte, o de las nueſtras ciudades, o villas que ſea paſſada en coſa juzgada fuere rebelde [b], o defendiere la execucion con armas, o fuerça fuera de las penas que los derechos dan, pierda la meytad de ſus bienes, y ſean para la nueſtra Camara.

¶ Ley. XLIIII. *Idem.*

OTro ſi qualquier hõbre q̃ muger caſada [c] agena ſacare y la truxere publica-

ADDITIO.

† ¶ Adde vltra authorẽ hic ſi quis cæperit oppugnare domũ alicuius, ſed nõ perfecit an puniatur pœna huius legis videtur. q ſic ex l. furtim ibi etſi non tota arbor cæſa ſit recte tñ agetur quaſi cæſa ea. ff. arborũ furtim cæſarũ, cõtrariũ tene ſiquidẽ oppugnare propriè nõ dicitur domũ niſi id perficiatur argu. l. 1. §. 1. ibi quid obfuit conatus ſi iniuria nullũ habuit effectũ. ff. quiſq; iuris & arg. notatorũ per authorẽ ad ti. de adulterijs ſupra ver. quæritur quis ſtupr. per quã theoricã deciditur queſtio, an ſi ſcholaris cæpit corrũpere virginẽ, ſed non perfecit an teneatur de defloratione & videtur q ſic arg. l. etſi. §. 3. ver. ſi quid ergo. ff. de auro & argẽto, cõtrariũ tñ tene quia corrũpere virginẽ denotat actum perfectum arg. l. vrbana. §. pernoctare. ff. de verbo rũ. maximè quia nihil dicitur eſſe factũ dũ aliquid addendũ ſupereſt. l. pen. in fi. C. de his quibus vt indig. & an & qñ. virgo dicatur corrũpi vide Fran. de Neuiz. cõſi. 48. & an dos ſit dãda ſecũdum qualitatẽ ſtuprãtis vide Octauianũ d. 107. vnum tñ nota quod poſtquã quis dotauit virginẽ quod corruptor non tenebitur de alijs fornicationibus quas cum alijs perpetrauerit mulier argu. l. idem Neratius verſi. cõ ſuet. ff. de verbo corrupto not. Iaſ. in. §. omnes autem. n. 18. inſtituta de actionibus & iſta eſt communis opinio, licet Theologi diſcordent vt per Bar. in d. l. idem Neratius ſuprà. †

¶ *Lex.* XLIII.

b ¶ *Coſa juzgada fuere rebelde.* Tenetur enim acquieſcere & obedire cum iudicis authoritate fiat, nec eam impedire poteſt ad Rom. 13. qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. c. qui reſiſtit. 11. q. 3. obediẽtia melior eſt quã victima & inobediẽtia inducit pœnã mortis. c. 2. de maiori. & obedi. & eſt obediẽdũ cũ licite appareat ex literis executorijs ſup ſentẽtia, quas ſi etiã dicimus ſi alias iniuſtæ eſſẽt, & cõtinere remediũ irreparabilẽ põt reſiſti, ne executio fiat. l. phibitũ & ibi Platea. C. iure fiſci. lib. 10. arg. c. ſi qñ. de reſcrip. adde vltimã gl. c. ex literis verbo denũcietis de offi. deleg. & nota quod vbicumq; eſt iniuſta offenſio, ibi eſt illicita defenſio. l. 4. ff. ad l. aquili. Platea. l. deſertores. C. de deſertori. lib. 12. Franciſ. Auileſ. in c. præt. c. 35. verbo mandado n. 7. vbi videas & intellige cũ in forma iuris ſuum officium exequitur iudex ſeu officialis, non alias, vt dixi, quod poteſt reſiſti & Auileſ. loco pcitato.

¶ *Lex.* XLIIII.

c ¶ *Hombre que muger caſada.* Vltra adulterium propter

Digitized by Google

pter publicitatem & contumaciam amittit dimidiam partem bonorum ſuorum Cameræ Regis & intelligo hanc l. ne obſtet. l. 2. tit. 15. lib. 8. ordi. ſupra vbi omnia bona & perſona adulteri ponuntur in poteſtate mariti, ibi, *Que lo metan en ſu poder y haga del y de ſus bienes lo que quiſiere.*

mente por manceba ſeyendo requerido por el Alcalde, o por ſu marido, que la entregue a la juſticia: ſi no lo quiſiere hazer y le fuere prouado, fuera de la pena del derecho: pierda la meytad de ſus bienes: y ſeã para la nueſtra camara.

ADDITIO.

† ¶ Adde vltra authorem. ſ. an maritus poſsit abſcindere membra virilia ab adultero & ſic ſumere vindictã & dicendũ eſt quod poteſt per tex. ſingu. l. nec in ea. ver. ſed qui occidere. ff. de adult. & tenet Oſtienſ. in ſum. de corpore vitiat. §. quæ imperia. n. 4. & Alex. ad Bart. in l. ſuis ver. occidere. ff. de lib. & poſt. Pala. Rub. rubr. §. 78. n. 9. de dona. quod amplia etiam ſi adulter ſit clericus nam ex hoc non incidit in excommunicationẽ c. ſi vero. 1. §. nec ille de ſententia excommunicat. l. 3. titulo. 9. part. 1. quod etiam ampſia. vt per Syluest. verbo excommunicatiõ ſexto. verb. 10. Clauaſio. d. verb. nu. 18. Bened. c. Raynu. 3. par. pag. 8. n. 16. & an liceat marito interficere adulterũ ſcopeta. vide l. 15. ti. 23. lib. 8. Reco. requiritur tamẽ vt ſequatur eum ſanguinis effuſione. l. 2. ti. 13. lib. 8. ſupra licet ſecus de iure ciui. l. is, qui cum telo. ff. de ſica. vbi conatus punitur licet nõ ſequatur effectus cogita. † quãdo maritus non egit remedio illius legis ſuo nomine ſed ipſe, vel alius accuſator ad cõmodũ fiſci, vt delicta ita inuerecundè facta puniantur. Sed huic ſolutioni obſtat iſta lex dicẽs, *fuera de la pena del derecho.* Sed pena eſt amiſsio omniũ bonorũ ergo cum nulla alia bona ſuperſint, ſi maritus agit ad pęnã ordinariã, fiſcus nec camera Regis dimidiam bonorũ partẽ percipere poterit. Cũ ſint mariti offenſi & atrocius quã in caſu. d. l. 2. ergo verboſa eſt iſta lex cõtra tex. in l. fi. C. de donat. niſi intelligas qñ maritus eſt in culpa & ex aliqua cauſa fuiſſet excluſus à petitione bonorũ, quia habebat ipſe cõcubinã, quo caſu per viã cõpenſationis maritus excluditur ab vxore à petitione bonorũ, licet non à pęna corporali per. d. l. 2. ad fi. ti. 15. lib. 8. ord. ſupra: bona tñ amittit, ex eo quod ipſe maritus habebat cõcubinã Hippo. in l. patre. n. 10. ff. de. q. & in ſing. 234. Deci. in l. ſemper in cõtractibus & ibi bona additio ſub. n. 7. ff. de reg. iur. Rom. cõſi. 128. & ſic eſt notabilis intellectus pro diſſolutione præmiſſæ antinomiæ à me ſolo ex cogitata. adde Bar. in l. ex ea parte. ff. de verb. obligationib.

ADDITIO.

† Adde vltra authorem. ſ. Quod communiter dicitur atque appellatur cornutus cuius vxor facit quęſtum ſui ſiue vir ſciat ſiue non. Sed quare per cornutum id deſignatur in hoc tamen videtur laborare Ioann. Ianez Parlado lib. rer. quotid. capitulo decimoſeptimo. nu. 4. dicens, cornutũ dici quaſi corde nudũm, quę etymologia minime quadrat ſiquidem non ſolum homo, verũetiam animal nõ gaudet ex congreſsione alterius maſculi præter caprum vt patet ex Pierio Valeriano. cap. de capra. forſan ideo dicitur aliquibus coroutus caper. Alij originem trahunt de marito ſuſpectam vxorem habente cui depingi fecit agnum ipſa tamen facto illum obraſit & iterum depingi fecit per adulterum cum cornibus per errorem: videns id maritus quid eſſet interrogabat cui vxor reſpondit quòd ratione caloris de nouo naſcebantur ei cornua ideo inde appellatur cornutus. Vnum tamen dicitur ex vulgo quòd homo zelotipus cõniter à cornibus non euadit: ſæpe enim imaginatio facit cauſam capitulo primo. diſtinctione ſexta. præcipue ſi pecuniæ ſint in medio aut intereſſe quæ maxime prouocant fœminas argumento: illius Geneſ. capit. trigeſimo quarto. vbi habetur de Thamar quæ ſocero concubitum petenti dimiſſa verecundia nec reſpondit nolo nec non volo, ſed dixit quid dabis mihi vt fruaris concubitu meo verecundia enim eſt maximum ornamentum fœminarum argumento. l. optimam. C. de contrahenda. ad rem igitur redeundo de nominibus poſitiuis ſoli antiquitati eſt cognitia ratio. vt ait Afranius nec nos rationem reddere tenemur argumento l. non omnium. ff. de ll. alij ſcribunt cucurbita. aut cucullus debere appellari ex Alci. vt not. Magiſter Sancius in annot. ad emblemata, pagina. 211. & an maritus poſsit agere actione iniuri. ſi ei dicatur tædet non te eſſe cornutum vide Iaſo. l. Turpia. numero octauo. ff. de leg. primo. & l. illud numero quarto. ff. quòd quiſque iur. Quid ſi dicatur vxoratæ, Pelleja, an teneatur actio. iniur. dic quod ſic per. l. Maſurius. 144. de verbo. & ita bis feci practicari, vt teneatur ad palinodiam recantare, quid dedicente mulieri, meretix quę tamen per triennium erat iam emendata, an poſsit agere iniur. dic quòd ſic auth. de Monach. ver triennalis glo. fin. ca. vides. 23. q. 6. Bene. c. Raynu. verbo contrahens. nume. 271. de teſta. & ita ſępe pra-

cti: adde Menochi. conſilio.94.numero.54. †.

¶ Lex.XLV.

a ¶ *Aſno garañon.* Nota hanc legem vt non ſit defectus equorum in Bethica vbi eſt neceſſaria copia equorum quia ſunt in conflictu hoſtium & bellum defenſiuum, cũ infidelibusquotidie gerunt. & arma bellica & non aſinos ſeu mulas habere opus eſt vt cum velocitate equorum ſatius offendere poſſint inimicos noſtros & eſt confirmata iſta lex vt patet. infra. l. proxima in 46 Pragmat. 163. folio. 149. in libro. pragma. Regum Catholicorum ſecundum aliam impreſsionem folio. 119. columna. 3. *Don Fernando, &c. a los Duques, perlados*, in lege autem Moyſi illicitum erat commixtio alterius generis animaliũ & ſic equi cum aſina, vel aſini cum equa vt habetur Leuitic. 19. Iumenta tua non facias coire cum alterius generis animantibus, agrum tuum non feres diuerſo ſemine, veſte quæ ex duobus contexta non indueris. Sed reſponſio eſt quod eſt præceptum iudiciale, & translato ſacerdotio neceſſe eſt vt translatio legis fiat. capit. translato de conſtitut. omnia enim veteribus in figura contingebant ſecundùm Apoſt. ad Hebr. 8.

¶ *Ley.XLV.* *Idem.*

QValquier que en el Arçobiſpado de Seuilla, y en los Obiſpados de Cadiz, y de Iaẽ y de Cordoua, y de Murcia, tuuiere aſno garañon [a] para yeguas por cada vegada q̃ ge lo fallarẽ pierda el aſno, y paguen mil marauedis para la nueſtra camara.

¶ *Ley.XLVI.* *Idem.*

COnfirmò [b] eſta ley del aſno garañon el Rey don Enrique quarto en Toledo: y mando q̃ den de el rio de Tejo adelante que ninguno echaſſe aſno garañõ a las yeguas, ni lo tuuieſſe.

¶ *Ley.XLVII.* *Idem.*

¶ El Rey don Iuan.II. en Valladolid. año de mil ccccxlvij.

MAndamos que ſi algunas perſonas de nueſtros reynos cometieren algunas coſas y delictos, porque deuã perder ſus bienes que aquellos ſean applicados a la nueſtra Corona real [c] de nueſtros reynos, y que no ſe den, ni puedan dar a perſona alguna: ſaluo en emienda de aquellos a quien nos ouieremos de hazer merced por los ſeruicios que nos han fecho. E ſi contra eſto alguna coſa fiziere que no vala, ni pueda valer, ni aya effecto, y que la merced de los tales bienes ſe faga por ſeruicios ſeñalados.

glo. in capitulo fin. in glo. 1. diſtin. 6. vbi dixi latè.

¶ Lex.XLVI.

b ¶ *Confirmo.* Adde concor. in l. 45. ſupra proxima.

Lex.XLVII.

c ¶ *Applicados a la nueſtra corona Real.* In dubio pœnæ impoſitæ propter delicta debent fiſco, & non priuato applicari. Ratio quia pęnæ delictorum ſunt fructus iuriſdictionis qui ſpectant poſſeſſori AEgidi. Boſſi. in practica. criminis. titulo de crimine. læſæ maieſtat. numero 85. pagina. 247. citans tantum ad hoc not. in l. final. ff. ſolut. matrimon. idem in titulo de pœnis pagina. 492. numero. 30. vbi ponit regulam quod pęnæ intelligantur applicatæ fiſco & non parti & hoc quando princeps ſtatuit certo modo de quo per Bart. in l. agraria. ff. de termin. moto Areti. in cap. cum in tua. 1. notab. de accuſat. latè per Angel. & eius additiona. in tractatu. de delictis in parte dictum Semproniũ in terecentum libris condemnamus colum. 4. c. 1. quæ ſint regalia ibi, mulctarum pęnarumque compendia lib. 2. feudor. & ſic eſt ius regale cum alijs ibi poſitis & per Petrum Belluga, in ſpecul. princip. Rub. 28. folio. 145. plura priuilegia principis ponit.

Digitized by Google

nit AEgidi.Boſsius in practic.criminis tit.de princip.& priuilegijs eius numero primo, vſque ad fi. 384. & eſt etiam regula quod quicquid aufertur ab indigno applicatur fiſco.l. Papinianus. §. meminiſſe vbi glo.Bar.& Paul. ff.de inoffic. teſtam. l.13.vbi notat Gregor. Lup. verbo. *que no la merece.* & in l.fin.vbi latius Gregor. Lup. verbo. coſas y ha titulo 7.parti.6.quę faciũt ad intellectum l.22.titulo. 3. libro.1.& quæ ibi dixi ſupra in prima parte & pœna quando infertur fiſco dicitur cauſa criminalis ſecundum Bellugam loco præcitato rubric. 28.numero 4. & eſt communis opinio de cuius veritate optime actum fuit in titulo primo. in gloſ.Rub.pag.748.verſic.præterea inquirendũ quæ dicatur cauſa criminalis de iure regio libr. 3. ordina. De materia pęnarum eſt videnda pragina. *de la orden que ſe ha de tener en las condenaciones y penas que ſe applicaren a la camara de ſu Mageſtad*, del año de 1552.inuenies totã tranſlatã ordinatim & bene per bachalaureum Alphonſum de Azeuedo in repertorio curiarum lib.8.tit.11.l.1.vſque ad l. 23. Tamen graue non debent fieri à Rege de iuribus pertinentibus Cameræ Regis & pęnis propter delicta(quæ aſſeruntur multoties ab impetrantibus tacita veritate & in grauamen ſubditorum eſſe cõmiſſa,& non ſunt nec negotiũ ita ſe habet) ante condẽnationem vltimã tũ vt occaſio malignis & litigioſis hominibus auferatur accuſandi indebite proximum argum.l. 14. in principio. titulo nono.libr.6.ordi.ſupra,tum vt quies à laboribus & expenſis ſubditis detur, nã lites inducunt inimicitias, ſcandala, tolluntque bonum pacis vt experientia docuit, & habetur in Curijs Toleti anni.1559.fol.28.c.103. refertur in repertorijs curiarum in primo.in tit.1.lib.2.l.4.& in nouiſsimo in l. prima. titulo tertio. libro tertio.dicendo. *Otro ſi mandamos que de aqui adelante no ſe hagã mercedes de penas y cõfiſcaciones de camara haſta tãto que la condemnacion y ſentencia ſea paſſada en coſa juzgada y que eſto ſe guarda aſsi, y haze y ſe hara de aqui adelante* adde.l.49.& l.50.titulo 19.de pœnis infra eodem quæ ſunt ſingulares & memoriæ commendãdæ in vſu præſertim forenſi.

¶ *Ley.XLVIII.* *Idem.*

¶El Rey y Reyna en Toledo. año de mil cccclxxx.

LOS nueſtros Alcaldes de las coſas vedadas en las penas que impuſieren contra los delinquentes: deuen diligentemente mirar y catar ſus perſonas y ſu eſtado y condicion porque impongan pena condigna a la qualidad del delicto. a Mirando el tiempo y cõdicion y eſtado a cuyo arbitrio y diſcrecion la impoſiciõ de las dichas penas nos cõmetemos: ſaluo en aquellas penas que eſpecialmente ſon eſpreſſas en la ordenança que el Rey Don Iuan primero nueſtro progenitor hizo en las Cortes de Guadalajara.

¶, *En las Cortes de Guadalajara.* Scilicet.in l. 6. cum duabus ſequentibus titulo. 9.libro ſexto.

¶ Lex.XLIII.

¶ *Impongan pena condigna a la qualidad del delicto.* Pœna eſt cõmenſuranda delicto à lege ſeu ab eius miniſtro quando lege non inuenitur expreſſa: vel ſi inuenitur ex cauſa manet in iudicis arbitrio pœnam modificare vel aggrauare vt docet Pettus Foller. in practica criminis. 4. parte pagina. 388. numero 29. verſiculo pęnis debitis feriantur, & verſiculo conſiderandum etiam erit, dixi ſupra.in l. 9.titulo. 16. libro octauo. ſupra & l.36. verſiculo. *porende eſtableſcemos*, titulo nono. libro ſexto. ordinament. ſupra in 2. parte horum commentarioru m. Vtrum autem in arbitrarijs poſsit iudex arbitrariam pęnam extendere vſque ad mortem naturalem ? videtur quod ſic per hanc legem, cum dicat quod conſideratis conſiderandis iudex imponat pęnam condignam ſecundum qualitatem delicti, ergo vſque ad vltimum ſuppliciũ ſi condigna eſſet vtpote quia quis vulnerauit inſidioſe,vel vapulis cecidit clericũ cõſtitutum apud miniſterium diuinum, orando in choro, vel tanquam particularem in eccleſia corá ſanctiſsimo altaris ſacramento, prout iam iſto anno contigit, vel alapam dedit iudici, vel homini conſtituto in bona opinione & honore coram iudice, vel de nocte ipſum clericum ſeu laicum inſidioſe vulnerando, quamuis ex vulnere non ſit mortuus offenſus, vel ſic de ſingulis, argument. nota. per Innocentium. capitulo primo. de conſtitut. & gl.in §.in ſumma verbo extraordinaria inſtituta. de injurijs de qua alibi ſatis à me actum fuit & eſt hic tex. pro ſua opinione, ſi bene

Digitized by Google

ponderetur,& amplius quam ſemel vidi in practi ca. & ad gl. opinionem in d.§. in ſumma adde Cor ſet. in repertorio ad Panorm. verb. pena.

ADDITIO.

†¶ Adde vltra authorem hic pro declaratione huius. l. ibi *deuen diligentemente catar y mirar ſus perſonas e eſtado*, an poſſint iudices eccleſiaſtici penas pecuniarias laicis imponere & quibus debeant applicari. Et dicendũeſt quod debent conſiderare qualitatem perſonarum ex Trident. ſeſsione 25. capit. 6. de reformatione verſicul. in omnibus. Et ſic laicis nullo modo ex capit. licet de pœnis de qua quæſtione vide Butrium in capit. vt clericorum de vita & honeſtate & Abb. dicto. cap. licet ſupra venuſtè Felinum in cap. irrefragabili de officio ordinari. numero quinto. cum ſequentibus & an poſsit iudex eccleſiaſticus incarcerare laicos, de qua quæſtione vidi dubitari dum vitam agebamus in oppido de Mohorte & pro conſtanti affirmaui id non poſſe. ex capit. poſtulaſti de homicidio. allego. tex. in capit. poſtulaſti de Iudæis & c. 1. de offic. ordina. de qua materia videatis Doct. quos citat Couarruuias in practicis quæſtionibus. cap. 10. numer. 2. Et Bernardus Diaz in pract. c. 134. quod amplia vt executio etiam fieri nõ poſſit laicis per eccleſiaſticũ ex. l. 14. & 15. tit. 1. lib. 4 recopilationis & ita practicatur & an in dubio pęna pecuniaria cui ſit applicanda vide Coſmam in pragmat. ſanctione titu. de Friuolis appellationibus. §. quoque verſi. appellate. Et an vicarij epiſcoporum poſsint mutare pęnã delictorũ in pecuniariã dic quod nõ ex gl. in d. c. licet ſupra de facto tñ aliquãdo faciũt maximè cũ ſint pleni cupiditate & nimirũ cũ ſint tales quaſi locati ſiquidẽ multoties oĩs nõ datur ſalariũ ab epiſcopo & neceſſario ipſi quærũt aliũde victũ etiã excoriando clericos pauperes & cõtra quos & contra prælatos exclamat Iſaias. c. 1. dicẽs principes tui ſocij furũ omnes diligũt munera & ſequuntur retributiones. Et Hiere. c. 6. dicit dñs à minore vſque ad maiorẽ omnes auaritię ſtudent, & à Propheta, vſque ad ſacerdotem cuncti faciunt dolum: officiales autem epiſcoporũ noſtri temporis ſua quęrunt tantũ vt ait Paulus. 1 Corin. c. 10. & de his conqueritur dominus per Prophetã. Pſal. 49. Hi deuorant plebem meam, de quo tamen prælati punientur à Deo vt punitꝰ fuit Oza ſacerdos qui vt reſeruaret ſe à præſtatione alimẽtorũ leuitis pręſtãdorũ (quia ipſi & nõ alij arcã Dei deferre debebãt ex 1. Paralip. c. 15. ipſe Oza, cõmittẽs arcã in curru boum fuit à Dño occiſus vt cõſtat ex c. 6. 2. Regum. quid aliud eſt cõmittere arcam bobus niſi hodie conſtituere vicarios ſine ſalario & quaſi locatos & quodãmodo videntur iuriſdictiones locare pro ſalario cõtra Triden. ſeſsio. 25. c. 11 verſicu. non liceat crederem tamen quod ſicut eſt communis opinio poſſe compelli epiſcopum habere vicarium ex Boerio deciſione. 347. nu. 6. ita vt vicario aſsignaretur certum etiam ſalarium. Et quod iuſtum ſit iudices epiſcoporum ſyndicari, vide omnino Antonium de Queſada de hoc & de alijs quęſtionibꝰ. c. 29. lib. 1. diuerſarũ quęſtionũ †

¶ *Ley. XLIX.* *Idem.*

POR quanto por los procuradores de las ciudades, y villas de nueſtros Reynos y ſeñorios nos fue fecha relacion que los Alcaldes de la nueſtra Caſa, y Corte, y Chancilleria y otros Corregidores y Alcaldes y otras juſticias delas ciudades, villas, y lugares, y prouincias de nueſtros reynos ponen penas quando dan y hazen algunos mandamientos. Las quales dichas penas ponen para ſi [a], o alo menos cõ intencion de las lleuar para ſi, y muchos con cobdicia delas lleuar executan ante que ſean cõdenadas y preuienẽ la juſticia. Mãdamos y ordenamos que de aqui adelante ninguno delos dichos Alcaldes y juezes no puedan poner, ni pongã penas para ſi: y pueſto que las pongan no las lleuen. Mas que las penas que puſierẽ los del nueſtro Cõſe

¶ Lex. *XLIX.*

¶ *Penas ponen para ſi.* Contra. l. 48. ſupra eod. tit. & nota hãc. l. vt euites vexationem ciuium & in ſyndicatu

ſo, y Oydores de la nueſtra Audiencia, y los Alcaldes y Notarios y otros officiales de la nueſtra Caſa, y Corte, y Chancilleria, ſean para la nueſtra Camara, y para los eſtrados de ſu auditorio: y para repartir en otras coſas pias y publicas que ellos ſientan que ſe deuen repartir. Y las penas que puſieren los dichos Corregidores y Alcaldes y juezes que ſon fuera de nueſtra Corte, ſean aſsi miſmo aplicadas a la nueſtra Camara en el caſo que fueren aſsi pueſtas, o no fuere declarado para quien ſeā. Y en el caſo que fuere declarado ſiempre la meytad de las penas ſean, y ſe entiendan ſer applicadas a la nueſtra Camara, y la otra meytad para los lugares y perſonas para quiē puſiere el juez. Pero que no ſea, ni puedā ſer directe, ni indirecte applicadas al juez que las puſo: y que ſiempre las dichas penas ſean juzgadas antes que executadas: y ſean juzgadas por juez competente: y la tal ſentencia ſea paſſada en coſa juzgada y dezimos ſer juez competente: para lo tal los Alcaldes de la nueſtra Corte donde aſsi acaeſciere que la tal pena fuere juzgada por los Alcaldes de las Ciudades, y villas, y lugares. Mandamos que no ſe haga execucion faſta tanto que el tal juyzio nos ſea moſtrado [a]. Eſtonces nos mandaremos hazer la tal execucion ſegun que el Rey Don Iuan nueſtro padre mando en vna ſu pragmatica.

dicatu querelam propones contra eam non ſeruantes ſi fueris iudex reſidentis, nam iudices quotidie ſecretæ pœnæ nomine partem recipiunt à parte denunciata & in fraudem fiſci & Cameræ Regiæ remittunt aliam partem & iſtam retinent ſine condemnatione & proceſſu & aliquando pars denuntiata ob euitandam vexationem carceris ſine culpa ſoluit & iudices recipiunt modo indebito contra Deū & ſuum Regem & iuramentum præſtitum in ingreſſu officij quod maxime dolendum eſt, contra etiam. l. 50. infra eodem. & capit. 11. *de los Corregidores*. & capit. 12. vbi late per Franciſcum Auileſium & ſic ſemper requiritur ſententia tranſacta in rem iudicatam vt pœnæ exigi poſſint: pœnæ pecuniariæ vel emendæ quæ ponuntur iudicis officio prouenīunt ex iuriſdictione gloſſa. ex iuriſdictione in Clementina ſtatutum de electione.

a ¶ *Que el tal juyzio nos ſea moſtrado*: Ad idem. lex. ſequens. 50. ibi *pero, tenemos por bien lo que eſtos Alcaldes y juezes juzgaren que nos lo embien a moſtrar*, eſt enim honeſtum ergo ſeruandum & ſic nota leges reſtringentes iudicis poteſtatem: nam iudices inferiores & auditores cancellariæ, quamuis ponant mulctam, non poſſunt ſuam ſententiam executioni mandare donec Regi vel conſiliarijs ſupremis, qui perſonam Regiam repræſentant vicemque ſuam obtinent oſtendant, & ſic nota hanc legem ad pœnas quæ imponuntur in mandatis per iudices. Quæri poteſt an poſſit pœna ſeu mulcta ſemel impoſita à iudice modificari? Dic, quod ſic

Digitized by Google

ex cauſa Bartol. in l. 1. in fi. prin. ff. ſi quis ius dicenti Gregor. Lup. in l. 4. verb. pœna tit. 22. parti. 3. Dixi in l. 9. ti. 16. ſupra hoc libro. 8. ordin. Sed quæri poteſt an ab impoſitione multæ propter cõtumaciam poſſit appellari, reſponde, poſſe. l. & in multis. C. de appella. & in l. ſi qua pena de verb. ſignifi. Bart. in dicta. l. 1. n. 11. † ¶ Seruãdum, adde quod probat. ca. niſi ca. graue de preb. in omnibus enim nõ quod licet ſed quod honeſtum eſt, conſiderari debet: honeſtas enim ſola ſufficiens eſt animas Deo præſentare argumento auth. de lenonibus. §. ſancimus collatione tertia ex quo infertur ad quæſtioné quis debeat præferri ad beneficiũ, an ille qui peccauit, tamé pœnituit & eſt emendatus, vel an ille qui ſemper honeſtus fuit. & dic quod ille qui peccauit ex gl. verb. gratia. capit. ſi

¶ *Ley L.* ¶ *Idem.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Año de mil cccxxxiij.

¶ El Rey don Iuan. II. en Segouia, Año de mil cccxxxiij.

¶ El Rey don Enrique en Toro

PORque ſomos informados que algunos andã con nueſtras cartas en las villas y lugares de nueſtro ſeñorio demandando y cobrando algunos derechos y penas y caluñas que perteneſcen a la nueſtra camara. Y que demandan muchas coſas a ſin razon: y hazian otros agrauios muchos a nueſtra tierra lleuando muchos cohechos y otras coſas que no deuian auer. Porende tenemos por bien y mandamos que ninguno ſea oſado de demandar penas y caluñas ni otros derechos que a la nueſtra Camara conuengan. Saluo lo que fuere juzgado y ſentenciado [a] en la nueſtra corte por nueſtros Alcaldes, o juezes en que vaya declarado el derecho; o pena, o caluña que pertenezca a la nueſtra Camara. Otroſi lo que fuere juzgado por los nueſtros Alcaldes y juezes de las nueſtras ciudades y villas que han poder de juzgar: Pero tenemos por bien lo que eſtos Alcaldes y juezes juzgaren que nos lo embien a moſtrar. Y que no ſe haga execucion de ello faſta que aya nueſtro mandado ſobre ello. E ſi nos hizieremos merced de las tales penas y caluñas, o de alguna parte dello por nueſtras cartas, o aluala es, o en otra qualquiera manera, o razon que ſea, que no valan y ſean obedeſcidas, y no complidas, aun que tengan qualeſquier clauſulas derogatorias de

delior. 50. diſt. nã magis ſciet compati peccatoribus. cap. cõſiderandum. 50. diſt. ca. illi rex. de pœnitentia. diſt. 3. & notat Ab. in ca. etſi clerici. §. de adulterijs numer. 22. de iud. Berta. de epiſcopis. 3. part. 2. par. titulo de cauſa. Matri. nume. 23. tradit Iaſ. in rubri. numero. 7. de iuſtitia & iure Abb. in cap. bonæ, numero. 17. ibi addi. de poſtulatione. præl. idem in capit. ſignificaſti. & capit. dudum de electione quod nota ad Triden. ſeſsio. 24. capit. 18. emendatus enim non dignior cenſetur quæ tamen reſolutio in curatis procedit, ſecus in ſimplicibus, quia qui nunquam peccauit ſemper debet præferri ſecundum Archidia. in capit. non conſuet. numero ſecundo. 12. diſtinctio.

¶ *Lex. L.*

a ¶ *Saluo lo que fuere juzgado y ſentenciado.* pœna non

eſt

Digitized by Google

eſt exigenda ante ſententiam cōdemnatoriam a qua non ſit appellatum & tranſiuerit in rem iudicatam, nam ante non poteſt quis dici culpabilis & ſi reus dicatur ratione denuntiationis & accuſationis propoſitæ in iudicio, vbi bene facit tex. in capitulo cum ſecundum leges de hæreti libro. 6. nec ante valet gratia principis de pœnis inferendis vt hac lege non inelegãter prouiſum eſt verſiculo *y ſi nos hizieremos merced.* Dixi in gloſſa prima in. l. 47. ſupra hoc titul. pœnæ autem ſemper intelliguntur fiſco applicatæ in dubio, ſi non fuerit expreſſum, cui applicentur. l. 49. verſiculo *y las penas que puſieren.* ſupra hoc titul. adde Angel. in. §. pœnales numero quarto inſtitu. de actio, Panorm. in capitulo. licet columna fin. numero. 9.

ſta ley: o de otras qualeſquier leyes: o fueros y derechos y ordenanças: y otras firmezas abrogaciones y derogaciones de qualquier natura vigor y qualidad y miſterio y effecto que ſea, o ſer pueda. Y es nueſtra merced que nueſtro eſcriuano que librare qualquier carta, o aluala contra el tenor y forma deſta nueſtra ordenança: y el regiſtrador que la paſſare del regiſtro: y el nueſtro chanciller q la paſſare del ſello que pierdan los officios por el meſmo fecho: y el que la ganare: o vſare de ella por el meſmo fecho pierda: y aya perdido qualquier derecho que por ella le ſea adquerido en qualquier manera. Y no lo pueda demandar ni vſar della y ſea auido por no parte. Y demas que pague otro tanto quanto montare la pena para la nueſtra camara. Y mandamos y defendemos a los del nueſtro conſejo y a los oydores de la nueſtra audiencia y alcaldes y notarios y otras juſticias de la nueſtra caſa y corte y chancilleria y a los nueſtros adelantados, y merinos: y alguaziles, y otras juſticias qualeſquier de las nueſtras ciudades, y villas, y lugares de los nueſtros Reynos y ſeñorios: y a qualquier, o qualeſquier nueſtros juezes que no ayan ni reſciban por parte al que la tal carta, o aluala de merced moſtrare librada contra el tenor y forma deſta ley: que no le conſientan recudir con coſa alguna della a la tal perſona. So pena de la nueſtra mer

de pœn. & ibi ſapia. adeũ & in. capit. ex literis colu. fi. numero. 14. de probat. vbi refert Bartol. in. l. agraria. ff. de termi. moto dixi in gloſſa. rub. huius tituli prope fi. gloſſ. vnic. vtrum autem quando pœna eſt arbitraria iudex poſſit imponere in perpetuum vel ad tempus tantum, vide Panormi. & Imol. in capitulo ex literis de conſtit. numero. 8. vbi concludit, quod temporalem & non perpetuam poterit imponere pœnam. ¶ Pœna arbitraria eſt quando à iure nihil deciſum reperitur Bald. in tracta. de ſtatutis verbo. tranſgreſſor legis numero primo. folio. 152. Pœnæ enim arbitrariæ ſunt ſecundum quod mos regionis pro qualitate criminum in eis frequentium inſtituit. l. ſaculārij. ff. de extraordin. cri-

din. crimin. l. prima. ff. de abigeis. l. ſacrilegij pœnam. ff. ad. l. Iul. pecul. Ioannes Igneus in repetitione. l. neceſſarios. §. non alias numero. 111. ff. ad ſyllanianum.

¶*Lex. LI.*

¶ *En poblado.* Nota hanc legem quod bombardæ, & tela de quibus in præſenti, ſunt prohibita deferri in ciuitate vel villa & ſic in loco vbi ſunt vicini non autem in itinere & eſt ad idem. l. trigeſima quinta. ſupra hoc titulo & quamuis fiſtulæ ſint vetitæ ne in itinere portentur in petitione facta Philippo. ſecundo Hiſpaniarum Regi in Curijs de Madrid. tamen in reſponſione nihil prohibuit vt patet capitulo ſexageſimoquarto. folio vigeſimoſexto. in Curijs Madritijs anno. 1563. vbi ſtatuta eſt pœna contra occidentem aliquem cum fiſtula (*vulgo*

ced, y de priuacion de los officios. Pero que por eſto no pueda ſer defendido, a qualeſquier perſonas que lo puedã hazer, accuſar y denunciar y proſeguir qualeſquier exceſſos, y delictos, y penas, y maleficios ante quiẽ y como deuan en aquellos caſos q̃ los derechos y leyes de nueſtros Reynos: les dã lugar para poder hazer.

¶*Ley. LI.* *Idem.*

¶El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx:

DE aqui adelante ningun hombre ſea oſado de ſacar, ni ſaque a ruydo ni a pelea que acaezca en poblado [a] trueno, ni eſpingarda, ni Serpentina, ni otro tiro alguno de poluora, ni balleſta, ni tire de ſu caſa al rüydo con alguno de los dichos tiros: ſaluo ſi fuere defendiendo ſus caſas, o el lugar donde biue de combate que les dieren, o lo quiſieren dar. E qualquier que contra lo ſuſodicho fuere, o paſſare, o ſacare de ſu caſa, qualquier de los dichos tiros para tirar con ellos en el dicho ruydo, o pelea, o para tirar deſde ſu caſa al ruydo que pierda la meytad de ſus bienes para la nueſtra camara. E de mas que ſea deſterrado perpetuamente del lugar donde biuiere, aunque no ſea herida perſona alguna con el tal tiro, ni tire con el. E ſi matare, o firiere, o tirare con qualquier de los dichos tiros, que muera por ello y pierda el tercio đ ſus bienes para la nueſtra camara. Y que en eſtas miſmas penas caya, è

arcabuz) eſt aleuoſiæ & amittit dimidiam partem cameræ Regis ſic dicens *qualquiera perſona que matare o hiriere a otro con arcabuz o piſtolete por el miſmo caſo ſea auido por aleuoſo, y pierda todos ſus bienes, la mitad para la nueſtra camara y fiſco y la otra mitad para el herido o herederos del muerto y no entendemos en ningun caſo remitir la dicha pena,* nec de lati.. fiſtulæ eſt prohibita vt patet per reſponſionem regis in Curijs Princianis. Anni. 1555. petit. ſexageſima octaua. dum fuit, petitum ibi, *Ni tampoco ſe puedan traer arcabuzes pequeños, con los quales*

quales ſecretamente ſe matan muchos hombres a trayciō. Diziendo, a eſto vos reſpondemos que en lo que toca a los puñales y dagas por agora no conuiene hazer nouedad, y en lo de los arcabuzes mādamos que de aqui adelante no ſe labren, ni metan fuera del Reyno arcabuzes menores de vna vara de medir, o quatro palmos el cañon, ſopena de lo auer perdido, y de diez mil marauedis para la nueſtra camara. Vides igitur, quod vſus fiſtulæ non eſt prohibitus, ſed quod debent eſſe certæ menſuræ & quod nullus vulneret vel mortē inferat alteri & hoc vltimum intelligendum eſt per hanc legem niſi id fecerit ad defenſionē propriam domorū ve, ſeu ſui populi vel in itinere nam in via facere videtur propter ſuam defenſionem & nullus eo loco pluribus defenſionibus vti prohibetur, ſecus in ciuitate, vel vico ſeu oppido, quia vbi ſunt gentes non præſumitur, quod quis propter defenſionem neceſſariam ſecum habeat fiſtulam ſeu balliſtam, quia habet talis delatio in ſe admixtam proditionem vt de ſe patet quia nullus à telo ſe præuenire poteſt & ſic etiam ſiccæ ſunt prohibitæ deferri, niſi afferantur ſimul cum enſe per Pragmaticam nouam regni conditam iſto Anno. 1566. Si quis accuſauit Titium de percuſſione vel morte facta cum telo aut balliſta in ciuitate vel de alio delicto cū aliqua qualitate quæ qualitas non probatur, ſed probatur vulnus vel delictum fuiſſe perpetratum, non tamen in ciuitate vel eremo an ex tali delicto poſſit ſequi condemnatio? hanc quæſtionem poſt Cyn. ponit Bar. in. l. denunciaſſe. §. quid tamen. colum. 2. num. 2. ff. de adulter. Bal. in. l. 2. nu. 2. C. de probat. Alex. in. l. diuus. colum. 2. de re iudi. poſt Bart. ibi addit. ad Bar. in. d. §. quid tamen. Sed eſt dubium occidens cum telo ſeu balliſta vel fiſtula tenetur pœna huius legis, & cum enſe vel veneno tenetur alia pœna, occidens cum enſe & balliſta vel veneno duplici pœna an ſit plectēdus? de qua per Alberic. 2. par. ſtatuto. quæſt. 33. fol. 34. & vide ibi q. 34. & q. 35.

incurra el q̃ lo mandare [a]. E ſi el dueño de la caſa donde ſe ſacare no lo demandare no deue auer tanta pena: pero q̃ pierda los tiros y ſea deſterrado por dos años, ſi eſtuuiere en el lugar donde acaecio el ruydo.

¶Ley. LII. *Idem.*

EL que fuere emplazado por nueſtra carta, y no proſiguiere el emplazamiento: pague la pena [b] que en la dicha nueſtra carta fuere pueſta.

¶Ley. LIII. *Idem.*

QValquier que matare, o firiere con ſacta, o robando en el camino, o matare a otro a traycion, o firiere al nueſtro apoſentador, incurra en las penas cō tenidas en eſte libro en el titulo de los omezillos [c].

a ¶*El que lo mandare.* Verba iſta nota, nam neceſſaria fuerunt, quia ſi non eſſent expreſſa locum non haberet hæc pœna hic deſignata cōtra mādantem ex ſenten. Bart. in l. ſi ſeruum. §. ſi prętor ait de. ff. ac qui hære. † Quid autem de occidente eſcopetis vide ſupra in principio non habetur pro aleuoſo. Adde quid in caſu aleuoſiæ poſito in. l. 2. titulo. 3. libro. 8. verb. *Faziendole furto.* vbi addidi ad autorem, adde nunc quod non eſt orandum Regi pro illo. argum. l. 7. titu. . lib. 6. foro juzgo. adde Iacobum Cuiatium ad. cap. 1. verſi. hæc ita obtinet. quibus modis feudum amittatur. †

¶*Lex. LII.*

b ¶*Pague la pena* Lex. 4. titulo. 2. libr. 3. ſupra. Scilicet, ſi fuerit contumax, & noluerit ſtare in iure cum reo conuento vſque ad finitionem cauſæ eo inſtante, vel reus cum actore quia oportet vnicuique finem litibus imponere, & impoſita, ſeu petita definire taliter, vt deinceps non moleſtetur ab aliquo. facit capit. finem litibus imponi cupientes. de dolo & contuma. c. vt litigantes. de offic. ordi. alias nullus inuitus cogitur litigare. C. vt nemo inui. comp. litiga. in rub. & nigro, niſi quando ipſe eſt in culpa propter iactationem, in quacunque cauſa intentari poteſt remedium. l. diffamari. C. de ingenu. & manum.

¶*Lex. LIII.*

c ¶*Titulo de los homezillos.* Supplet. 13. l. 10. lib. iſto ſupr. 8. & l. 12. tit. 21. lib. 8. ſupra. Inquātū dicit ſupra

pra. *O biriere al nueſtro apoſentador*: de quo fit mentio in.l.55.incipienti. *El que biriere, o matare.*

¶Lex. LIIII.

a ¶*Publicamente fuere manceba de clerigo*. Lex.21.tit.30.lib.1.ſupra. & vide quæ dixi & illa.l. eſt domini Ioannis En horia. AEra de: 418.petit.9.nõ autem de Biruieſca. prout in ſupraſcriptione communiter corrupte circunfertur, & hoc vltra authorem notabis.

¶*Ley. LIIII.* *Idem.*

¶El Rey don Iuan.II.en Segouia.

La muger, q̃ publicamẽte fuere mãceba de clerigo[a], incurra en pena de vn marco de plata ſegũ ſe contiene en eſte libro enel titulo delos Prelados y clerigos.

¶*Ley. LV.* *Idem.*

¶El Rey don Iuan.II. en Toro.

El q̃ biriere, o matare al nueſtro apoſentador incurra en la pena cõtenida en eſte libro ẽel titulo d̃ los apoſentadores[b].

¶Lex. LV.

b ¶ *Apoſentadores.* Supplet titulo.21. ſupra libr.1.&.l.53. ſupra hoc titul. nihil amplius per autorem hic eſt adnotatum.

ADDITIO.

† Adde vltra eundem authoré hic, qualis debeat eſſe, Metatus quem vulgus appellat. *Apoſentador.* vide.l.15.titu.9.par.2.cui etiam competit iudicare de contentionibus ſuper hoſpitijs exortis neque ad alios iudices eundum eſt, vt probat tex. in.l.cunctos.C.de metatis & epide.lib.12.& dict.l.15.verſicu. *A el perteneſce*.titul.15.part.2.& quid quid debeat iurare ponit.l.1.&.14.tit.15.lib.3.Recopil. iſti tamẽ hoſpitionarij ſeu metati ponũt certas lineas ſuper hoſpitium domus &c. ſcribit nomen illius qui hoſpitari debet. Quid ſi eius rubrica ſeu linea deleatur de pariete qua pœna puniatur. & dicendum eſt, quod pœna falſi tenetur. l.1.C. de metatis lib.12.talibus enim metatis ex officio modum menſurandi & diuidendi domos competit per rubricas.argu.text.in.l.1.C.de meſſoribus. lib.12.de iure tamen Regio iſta diuiſio fieri debet per. d. metatum ſimul cum duobus decurionibus ciuitatis.ex.l.9.titu.15.libr.3.Recopil. habetque priuilegium metatus de quo in.l. fi.ff. de iure immunit.& de eius ſalario.vide.l.1.cum tribus ſequẽ titu.15.lib.3.Recopila.& an tota domus deſignari poſsit ita quod dominus domus ibidem non poſſit habitare dubitatur? & dicendum eſt quod debet diuidi in tres partes, quarum vnam eliget dominus domus, quam maluerit, aliam ex duobus eliget miles hoſpitandus. Tertio etiam domino reſeruatur dum modo ibi ſtabulum omnibus conſignetur. ita probat tex.ſing.in.l. in qualibet. C. de metatis.lib.12.& concordat.l.17.titul.15.libr.3.Recopila. quod eſt verum in militibus ſimpliciter ſecus ſi ſint illuſtres ſeu magnates, quia tunc non tertiam, ſed dimidiam partem domus debent habere.ex.l.2.verſi.Illuſtres.C.de metatis.libr.12 ſed quis habebit electionem domus? Hoc caſu dicendũ eſt quod vnus diuidet & alius eliget ex dict.l.2. verſ. finali. ſupra. Quid autem inter noſtros ſcholares. Si vnus recedat tunc qualiter domus debet diuidi, & eſt dicẽdum, quod tunc ſcholaris antiquior diuidet domum & Iunior eliget. ita notat Abb. in.ca.1.num.4. de parochijs Bologninus in autentica habita. C. ne filius pro patre. nume. 570. quod idem dicendum eſt in diuiſione hæreditatis paternæ, quia frater maior diuidet. & Germanus eliget ex Abb. vbi ſupra licet eius additio dicat contrariam eſſe magis communem, ſed quod ſorte diuidi debeat ex Benedicto in cap. Raynuntius. verſi. in eodem. 1.nume. 211. de teſtamen. nos tamen opinionem Abb. ſequimur ſiquidem talis ſententia contraria ruſticorum dicitur atque appellatur à glo. fin. in. l. Neſenius.ff.de negotijs geſtis.& ſic tenenda eſt opinio Abbatis cum ſit magis æqua quæ etiam adhærere videtur exemplo ſacræ ſcripturæ, de quo habetur in Geneſ.cap.13.dum loquens. Abraham, Loth fratri germano ait, *Ne quæſo ſit iurgium inter me & te: fratres enim ſumus, Ecce terra vniuerſa eſt coram te recede à me obſecro, ſi ad ſiniſtrã ieris, ego dexteram tenebo, ſi tu dexteram elegeris, ego ad ſiniſtram pergam.* Et iſta opinio practicatur: pro qua eſt text. in cap. primo. de parochijs. in argum. & an tales hoſpites poſsint compellere dominos, domus, vt aliqua ad victum ſibi miniſtrentur. vide legem vnicam. C. de ſalgamo militibus. libr. duodecimo. &. l. decima. & duodecima. & 18. & 19. titulo decimo quinto. libr. tertio. Recopilatio. & an Marchiones, vel Comites vel alij domini locorum particularium poſsint compellere ſuos ſubditos & vaſſallos ad recipiendum hoſpites. vide Andre. Alcia. Reſponſo. 174. de quo fui interrogatus in patria mea Concha, per admodum Illuſtrem ac Dominum meum. D. FRANDISCVM LADRON, VICECOMITEM Cheluenſem, cui

Digitized by Google

ſem,cui affirmaui id poſſe facere ad modicum tempus per.l.vnicam.C.de tractatorijs,& ſtatiuis lib. 12.facit.argum.l.10.titu.15.lib.3.Recopilatio.& an poſsit Metatus recipere aliquid vt referuet aliquem ab hoſpitando.vide.l.14.titu.15.libr.3. Recopil. ſucceſsiue nunc quæro quid autem de tabellario maiori,ſeu Grammatophoro, quem nos *Correo mayor.* appellamus, quæ ſit pœna interficientis illum & cum ſit indignitate conſtitutus ſeueriſsime debet puniri. l. quiſquis verſi.cuiuslibet. C.ad. l. Iul. maieſt. Rurſus quæro de quæſtione de qua ſum interrogatus in hoc menſe Iulij Anni.1574.an vicem gerens, ſiue delegatus tabellarij maioris in alijs locis ſeu ciuitatibus regni an poſsint petere decimam & prohibere ne exeant viatores ſeu curſores minores ex locis ſine eorum licentia & ordine & prius ſolutis iuribus,& dicendum eſt quod non:nam ſi non licet maiori tabellario ex viatoribus ad curiam venientibus petere multo magis eius vices gerenti. vt eſt tex.in.l.1.tit.9.lib.6.Recopil.quod amplia vt etiam de viatoribus miſsis ex eadẽ curia adhuc petere non poteſt:& eſt ratio ſingulariſsima,quia viatoribus pauperibus,ſeu curſoribus augmentum patrimonij non eſt interdicendum. *Vt firmarunt Maximianus & Diocletianus Imperatores in. l. ſi defunctus,ibi neque enim pauperibus induſtria, vel augmentum patrimonij quod laboribus & multis caſibus quæritur interdicendum eſt.* C. arbitrium tutelæ.Eſt tamen aduertendum quod in curſoribus qui excuria mittuntur ſi ſit conſuetudo quod decima perſoluatur tabellario maiori talis cunſuetudo debet pro lege ſeruari.l.de quibus.verſ. inueterata.ff.de legibus.de qua conſuetudine.loquitur dict.l.1.titu.9.libr.6.Recopilatio.&. l. 2. C. de frumento. Alexan.lib.11.(ait) quod nemo debet priuari eo quod nuncuſque percepit : cum ſolatio antiquitus conceſſo nemo debeat priuari.l.omnes. C. de cupreſſ.lib.10. Interim tamen quòd non conſtet de tali conſuetudine aut priuilegio pauperes viatores & curſores non debent moleſtari.argu.tex. ſingulariſsimi.l.2.titu.9.lib.6.Recopil. cum talibus vere poſsit verificari illud Geneſ.c. 3.*In labore tuo veſceris pane.* Viatores enim equorum pro mortuis reputo, pedeſtres autẽ quaſi iam ſepulti haberi debẽt labore magno conſiderato. Aduerte tamen quod talis delegatus non appellatur, *Correo may[illegible]* [illegible] lus poteſtatis,ſed magiſter poſtarũ,qui tamẽ nul[illegible] matophori,ſeu Regnos [illegible] ne licentia maioris Grã de curſu pub.lib.12.& tamen [illegible] ri pabulũ iuſtoq; pretio debet miniſtr[illegible] arem.C. [illegible] lia. C. de rega[illegible] publico [illegible]

¶*Ley.LVI.* *Idem.*

SI el q̃ biuiere con algun ſeñor [a] ſe deſpoſare, o caſare con la hija, o con la pariẽta del ſu ſeñor ſin ſu mãdado incurra en la pena contenida en eſte libro, en el titulo de los Matrimonios, y deſpoſorios.

aũt de illo qui ſe fingit ſtratorem,ſeu tabellarium minorem ſe miſſum eſſe à rege & defert ſecum ſtemma tabellarij maioris ad effectum vt vnico equo ſine alio ſocio iter peragat(quem nos dicimus(*poſtillon.*)qua pœna puniatur, & dic quod pœna falſi.l.eos.verſ.qui ſe.ff.de falſis.Iniure aũt iſte tabellarius ſtrator appellatur. de quo in tit. de ſtratoribus li.12.vbi Alcia.& Ant.Baca.ad.l.4. ff. de off. proconſ. & ibi Horoſci.qui tamen apparitores dicuntur,qui pro neceſsitate emergente ad alia loca mittuntur,vt aliquid nũtient,quibus prouinciales præbent equos ,quo celerius currant nunc poſtæ principis appellantur.arg.l.1. C. de curſu pub.li. 12.& cõſtat ex Cicero.2.epiſt.& li.10.vnum tamen aduerte,quod tales equi nõ debẽt agitari fuſtibus , ſed calcaribus , vel flagellis.l.1.C.de curſu pub.vnum tamen nõ prætcribo quod licet imponẽs valiſiam in equo locato teneatur ſi deterioretur.l.qui inſulam.§.qui mulas.ff.locati. & Bar.in. l.vni.C.nequod oneri. lib.11.tamen ſi valiſia non ſit magni põderis,ſed cõſueta,et ſi equus deterioretur non tenetur.l.publici curſus.C.de curſu publ.lib.12.vbi Platea.&an poſsit minor tabellarius currere cum omnibus equis ad effectũ impediendi alium,vt conſequi valeat brauium vel vacantem dic quòd nõ.l.fi.C.de curſu publi.contrarium ſeruatur. finaliter an curſor aperiẽs literas qualiter punitur. vide.l.1.§.qui.ff.de falſ.& Iaſ.in.l.non dubium.num.53.& gl.c.33.de off.deleg. & inſignis. Nau.in man.c.18.nu.54.& Iuliũ Clarum in practi.§.falſum verſi.aperiens & hoc ſufficiat ſubcorrectione rectius ſententiis. †

¶Lex.LVI.

a ¶*Viuiere con algun ſeñor*.De hac.l.eſt lex relata. in l.2.tit.1.lib.5.ordina.ſupra.&.l.1.titul.15.libr.iſto.8.ſupra.& quæ vtrobique adnotaui.

ADDITIO.

† Adde vltra autorem hic non eſſe prætermittendum,quod famulus ſi non ſibi ſoluatur ſalariũ poteſt ſurripere bona domini.vt notat gloſ.in verſi. ſed vim.verſic.niſi forte alio modo.capit.ius gentium.

Digitized by Google

tium.1.diſt.in.argum.text.i..l.ſi non ſorte [...]debiti. centum ibi retineri. ff. de condic [...]. Variarum [...]gotianus deciſio.pedemõ tradit Dñs Epiſco[...] ad quod pondera illud Geneſ. cap.1.nu.15 [...]lij tana.68 [...] ſipue capaſa AEgy [...]torũ nec cõmiſerunt furtũ cum non eſſet alia via,qua potuiſſent huiuſmodi debita recuperare. argum notatorum per S.Thomã.2.2.quæſt.66.articu.5.ad primum.& Magiſt.Cano de locis Theologicis pagi.14.quod noſtris infelicisſimis temporibus eſt ſatis æqua opinio:cum potentes & magnates plerunque ſalaria non perſoluunt nec tales famuli propter nimiam potentiam petere audent, contra quos dominus conqueritur per Ezechielem.capit.34.Væ vobis qui cum maieſtate, & potentia imperatis & Lucæ capit.6.Væ vobis qui ridetis nunc quia lugebitis & flebitis. vide Frederi. de Senis.conſil.218.& an liceat detineri ſeruitiũ per dominos. vide Barletam in ſuis ſermonibus pagi.109.& an ſi veſtes famulis ſint dandæ & quo tempore.vide Benedict.in ca.Raynuntius.3. par. verſi.qui cum alia contrahens.num.178.& quid ſi famulus conueniat ſtare cum tribus ſcholaribus pro certo pretio in meſe andandum ſit totum ſalarium ſi vnus recedat.vide Ias.in.l.quo minus. nu. 146.ff.de fluminibus.& parce quia paruulus ſum.

¶Ley.LVII. *Idem.*

EL que ſe deſpoſare [a], o caſare con dos mugeres, ſeyendo la primera viua incurra en la pena contenida en eſte libro, en el titulo d̃ los matrimonios y deſpoſorios.

¶ *Lex.LVII.& finalis.*

a ¶ *Se deſpoſare*, Scilicet per verba de præſenti & ſic loquitur in matrimonio rato, antevelationes, ſeu benedictiones prout moris eſt in regno iſtos appellare ſponſos,& ſpõſas,nam in matrimonio de futuro cum non ſit matrimonium pœna locum non habet vt dixi in.l.prima.titul.primo.libr.quinto. ordinamen.& de pœna iſtius,qui viuente prima contraxit per verba de præſenti eſt.l.tertia.titul. primo.eodem lib.quinto.ſupra.&.l.ſeptima.titu. decimoquinto.libro iſto octauo.ſupra. quibus in locis late exarauit materiam huius legis. & adde Paulum.Grillandum intractatu de pœnis omniſariam coitus quæſtione decimaquarta.fol.156.columna quarta.in tertio volumine tractatuum diuerſorum doctorum.& lex octaua.& ibi dixi ſupra.hoc titul.fin.& per iſta ſit impoſitus finis his Commentarijs ad laudem omnipotentis Dei. In Calendis Iulij Anno Milleſimo Quingenteſimo Sexageſimo Sexto.

F I N I S.

S A L M A N T I C AE,

In ædibus Antoniæ Ramirez, viudæ

M. DC. IX.

Digitized by Google

TABLA BREVE Y RESOLVTORIA DE LOS

Titulos y Leyes contenidas en los quatro poſtreros Libros de las Ordenanças Reales, gloſſadas por el Doctor Diego Perez, Cathedratico de Sexto, en la facultad de Canones, en la muy inſigne Vniuerſidad de Salamanca.

LIBRO QVINTO, CONTIENE COSAS TOCANTES

a los Matrimonios y caſamientos, aſsi publicos, como clandeſtinos, y a las herencias y vltimas voluntades: eſta diuidido en quatorze Titulos.

Titulo. I. De lo Matrimonios, contiene cinco leyes. folio. 1. col. 1.

LEY PRIMERA. Que los Matrimonios ſe hagan publicamēte. fol. 1. col. 1. vſq; ad fo. 42.

Ley. II. Que ninguno que viuiere con ſeñor ſe deſpoſe ni caſe con ſu hija ſin ſu mādado. folio. 43. col. 1.

Ley. III. De los que ſe caſan otra vez ſiendo ſus mugeres biuas de la pena q̄ mereſcē. fol. 44. co. 1.

Ley. IIII. Que la huerfana que queda en poder de los hermanos ſi caſare ſin ſu licencia, pierda la herencia. fol. 50. col. 2.

Ley. V. Quæ las mugeres biudas puedan caſar en el año que enbiudaren. fol. 51. col. 2.

Titulo. II. De los Teſtamentos y mandas, contiene quatro leyes. fol. 56. col. 1.

Ley. I De los teſtigos que ſon neceſſarios, para q̄ el teſtamento ſea firme. fol. 56. col. 2.

Ley. II. Que los Romeros puedan hazer ſu manda. fol. 1 5. col. 1.

Ley. III. Que ſi el peregrino muriere ſin teſtamēto que los Alcaldes recauden ſus bienes. foliol 136. col. 2.

Ley. IIII. Que el cabeçalero publique el teſtamēto ante el Alcalde. fo. 137. col. 2.

Titulo. III. De las herencias, contiene dos leyes. fol. 144 col. 1.

Ley. I. De los herederos, que no querellan la muerte del, que es muerto a traycion. fol. 146. col. 1.

Ley. II. Que los hijos de los Clerigós no puedan auer, ni heredar los bienes de ſus padres, ni de otros parientes. fol. 150. col. 1.

Titulo. IIII. De las ganancias del marido y de la muger, contiene quatro. leyes. fol. 156. col. 1.

Ley. I. Como deuen partir las ganancias marido, y muger. fol. 156. col. 2.

Ley. II. De las coſas que deuen ſer del marido, o de la muger en que han ambos parte. fol. 160. co. 1.

Ley. III. Que los fructos de los bienes ſon comunes de marido y muger. fo. 163. col. 1.

Ley. IIII. Declaracion de las leyes ſuſodichas. fol. 163. col. 2.

Titulo. V. De la guarda de los huerfanos, contiene vna ley. fo. 172. col. 1.

Ley. I. Que el tutor, o cabeçalero no compre los bienes de ſu menor. fol. 172. col. 1.

Titulo. VI. De los desheredamientos, contiene vna ley. fo. 173. col. 1.

Ley. I. Que ſea desheredada la moça que caſare cōtra voluntad del hermano que la tuuiere en poder. fol. 173. col. 1.

Titulo

Digitized by Google

Titulo. 7. De las vendidas, y compras, contiene. 10. leyes. fol. 174. col. 1.

Ley. I. Que los peſos y las medidas ſean y guales en todo el Reyno. fo. 174. col. 1.

Ley. II. De que peſo y ley ha de ſer la plata. fol. 177. col. 1.

Ley. III. Que fabla del dorar y argentear. folio. 209. col. 1.

Ley. IIII. Del vendedor, o comprador que reſcibe engaño mas de la meytad del juſto precio. fol. 211. col. 1.

Ley. V. Si los compradores fueren apremiados, q̃ no aya lugar la ley antes deſta. fo. 212. col. 1.

Ley. VI. Como ſe puede ſacar la heredad del patrimonio, o abolego tãto por tanto. f. 212. co. 1

Ley. VII. Declaracion de la ley del fuero ſuſodicha. fo. 213. col. 1.

Ley. VIII. Contra los regatones que compran para reuender. fol. 216. col. 1.

Ley. IX. Que los regatones no ſe allegen a fauor ni a familiaridad de alguna perſona. f. 216. col. 2

Ley. X. Que los regatones no compren viandas, ni pan a cinco leguas de la corte para reuẽder.

Titulo. 8. De los troques y cambios, contiene cinco leyes. fo. 218. col.

Ley. I. Que los cambios ſean libres y francos, y que no ſe arrienden. fol. 218. col. 1.

Ley. II. De que ley ha de ſer la plata de marcar. fol. 219. col. 2.

Ley. III. Que no ſe deſeche la moneda de oro, aun que ſea ſoldada, o quebrada. fo. 220. co. 1.

Ley. IIII. Que ninguno deſeche la moneda en blancas fecha en caſa de moneda. fo. 220. col. 2.

Ley. V. Que los cambiadores y mercaderes que recibẽ moneda y mercaderias en guarda ſi fuyẽ a otras partes con los caudales agenos ſean auidos por publicos robadores. fol. 220. col. 1.

Titulo. 9. De las donaciones y mercedes, contiene onze leyes. fol. 221. colum. 2.

Ley. I. En quantas maneras ſe faze la donacion. fol. 221. col. 2.

Ley. II. Como ſe entienden interpretar las palabras de las donaciones que el Rey faze. fo. 221. colum. 2.

Ley. III. Que el Rey no puede fazer donacion de las ciudades villas y lugares de ſu corona real. fol. 223. col. 2

Ley. IIII. Renocacion de las mercedes y donaciones que el Rey don Enrique Quarto, hizo de aldeas terminos e juriſdiẗiones de las ciudades y villas. fo. 226. col. 2.

Ley. V. Que las donaciones que el Rey fiziere, las faga con acuerdo de los del ſu conſejo. fol. 227. colum. 2.

Ley. VI. Que las donaciones que ſe hazẽ en frau de de no pechar que no valan. fo. 228. col. 1.

Ley. VII. Que los legos que fizieren donacion a monaſterios, o clerigos, o perſonas eſentas, paguen el quinto al Rey. fol. 229. col. 1.

Ley. VIII. Que el Rey no haga donacion de pinos ni moros, ni galeas, ni otras coſas de las ata raçanas. fol. 230. col. 1.

Ley. IX. Que las coſas que el Rey diere, ſean firmes. fol. 230. col. 2.

Ley. X. Que donacion fecha a perſona eſtraña fuera del Reyno de villa, o caſtillo, o heredamiento no vala. fo. 230. col. 2.

Ley. XI. La orden que deue tener en fazer mercedes y donaciones y en moderar las hechas. fol. 231. col. 1.

Titulo. 10. De las encomiendas, contiene quatro leyes. fol. 233. col. 2.

Ley. I. Que ninguno tome ſeruicio, ni derecho diziendo ſer encomendadero de ciudades, o villas y lugares. fol. 233. col. 2.

Ley. II. El Rey ſolo es commendadero de lo abadengo y de las Igleſias y monaſterios de ſus reynos. fol. 233. col 2.

Ley. III. Que las encomiendas de lugares de Obiſpados y abadengos, o monaſterios, o de Igleſias ninguno las tome in occupe. fol. 234. col. 1

Ley. IIII. Que las encomiendas de las tierras y alfoyes de las ciudades y villas pertenecẽ al Rey. fol. 234. colum. 2.

Titulo. 11. De los fiadores, contiene quatro leyes. fol. 235. col. 1.

Ley. I. Que la muger no ſea obligada a fiaduria del varon. fo. 235. col. 1.

Ley. II. Que la muger no ſea preſa por deuda. fo. 235. col. 1.

Ley. III. Por quanto tiempo ſe preſcriue la fiaduria. fo. 235. col. 1.

Ley. IIII. Que los merinos de los adelãtados den fiadores. fo. 235. col. 2.

Titulo. 12. De las prendas, contiene quinze leyes. fo. 235. col. 2.

Ley. I. Que ninguno prenda a otro por deuda, ni en otra manera alguna. fol. 235. col. 2.

Digitized by Google

Ley.ij. que vn concejo no pueda prender a otro. fol.236.col.1.
Ley.iij.que ninguno reſiſta las prendas que el Rey mandare hazer por ſus rentas.folio.236.columna.2.
Ley.iiij. que las guardas de las dehesas puedan libremente prendar los ganados que fallaren en ellas.fol.236.col.2.
Ley.v. La prenda del que defendiere la prenda de los pechos reales. fo.237. col.2.
Ley. vj. que el vaſſallo no pueda hazer prendas por lo que le fuere librado en qualquiera ciudad villa,o lugar.fo.237.col.2.
Ley. vij. que no puedan ſer prendados los bueyes y beſtias de arada,ni los aparejos dellos.fo.238. col.1.
Ley.viij.que vn par de bueyes de labrança no ſean apreciados al labrador,ni ſean prendados. folio 239.col.2.
Ley. ix. que no ſean prendados los cauallos y armas de los caualleros y fijos dalgo.folio.240.colum.1.
Ley.x.De la pena que deue auer el Iudio que niega la prenda.fo.240. col.1.
Ley.xj. que no ſean prendados vnos lugares,por lo que deuen otros lugares.fo.240.col.2.
Ley. xij. que no ſe libren prouiſiones para que ſe hagan execuciones ni prendas,ſaluo por los Alcaldes ordinarios de los lugares, ni ſe hagan repreſarias.fo.240.col.2.
Ley.xiij. Idem. fol.241. col.2.
Ley. xiiij. que los ganados del concejo de la meſta, ni de los vezinos de otros lugares, no ſean prendados.fol.243.col. 1.
Ley. xv. Que ninguno haga prenda por ſu propria authoridad.fo.243.col.1.

Titulo.13.De las deudas y pagas,contiene cinco leyes.fol.244.col.1.

Ley.j.que qualquier que ſe obligare, o haze qualquier contracto,y que ſea demas de veynte y cinco años, ſea valedero ſino ouo dolo,o engaño.fo.244.col.1.
Ley.ij.que de dos perſonas ſimplemente obligadas ſe entienda cada vno por la meytad.fo. 244 col.2.
Ley.iij.que la muger no ſea preſa por deudas. fol. 244.co.2.
Ley. iiij. que el preſo por deuda ſea mantenido por ciertos dias, y ſino tuuiere bienes ni fiador ſea entregado al acreedor.fo.245. columna prima.
Ley.v. La forma que ſe ha de tener en los que hazen ceſsiones de ſus bienes.fo.245.co.2.

Titulo.14. De las entregas, y execuciones, contiene ſeys leyes. folio. 246.colum.2.

Ley.j.que el acredor que da a entregar por mayor quantia de lo que le es deuido pague el derecho demas.fo.246.col.2.
Ley.ij. que el deudor ſea llamado antes que ſe haga execucion.fo.247.col. 1.
Ley.iij.Como ſe deuen fazer las execuciones por los Alguaziles por eſcuſar fraudes contra los acreedores.fo.248.col.1.
Ley.iiij.& v. Idem.
Ley.vj. que no ſe cometa execucion ſaluo a los Alguaziles y merinos.fo.249.col.2.

Libro ſexto,contiene las coſas tocantes a las rentas reales y ſus contadores,eſtà diuidido en doze titulos.

Titulo. 1. De las rentas del Rey, contiene diez y ſiete leyes.fo.251.col.1.

Ley. j.En que pena caen los que hazen que las rentas del Rey valan menos.fo.251.co.1.
Ley.ij.que los Infantes, Duques y grandes hombres fagan juramento de no conſentir ni hazer que ſe menguen las rentas del Rey. folio. 252. colum.1.
Ley.iiij.que las rentas del Rey ſe fagan por pregõ y que no las arrienden priuados,ni officiales de ſu caſa.fol.252. col. 2.
Ley. iiij. que las rentas del rey no ſe arrienden a perſonas eccleſiaſticas.fo.252.col.2.
Ley.v.que los concejos, ni ſus officiales no arrienden las rentas del Rey,ni de ſu concejo.fol.253. colum.1.
Ley.vj. De las perſonas que no pueden arrendar las rentas del Rey,y del concejo.fo.253.columna. 2.
Ley.vij.que los eſcriuanos de los concejos,no ſeã recaudadores,ni arrendadores.folio.254.columna.2.
Ley.viij.que todas las veneras pertenecen al Rey fo.255.co.1.
Ley.ix.Como ſe han de poner cogedores de las rentas y pechos del Rey.fo.255.co.2.
Ley.x. que los concejos pongan fieles y cogedores de las alcaualas, y el ſalario que deuen auer. fol.256.co.1.
Ley. xj. que los eſcriuanos de los concejos aſ-

Digitized by Google

ſienten en ſus libros lo cierto de los padrones de las monedas.fo.256.col.1.
Ley.xij. Que los que vendieren ſillas y eſpuelas y eſtribos paguen alcaualas.fo.256.col.2.
Ley.xiij. Que no aya baratos ni corredores dellos en la corte del Rey.fo.257.col.1.
Ley. xiiij. Que las mercedes que tenian las villas para los Moros ſe quiten quando fueren de ſeñorios.fo.257.col.1.
Ley.xv. Que no ſe den cartas de alongamiento de peſquiſas de monedas.fo.257.col.2.
Ley.xvj. Que las alcaualas no ſe repartan como pedidos.fo.257.col.2.
Ley.xvij. De los quintos que perteneſcen al Rey de las preſas y ganancias por mar y por tierra. fol.258.col.1.

Titulo.2. De los contadores mayores, contiene.31.leyes.fol.259.

Ley. Que ſean dos contadores y no mas. fol. 259. col.1.
Ley.ij. De las ordenanças y taſſas que deuen guardar los contadores mayores y ſus officiales.fol. 260.col.1.
Ley.iij. Que los contadores mayores puedan hazer condiciones en los quadernos quando arrendaren las rentas.fo.264.col.1.
Ley.iiij. Que no ſe reciba puja deſpues de rematadas las rentas de poſtrimero remate. folio.264. col.2.
Ley.v. Que no ſe reciba puja de menos del quarto fo.265.col.1.
Ley.vj, Que los que tienen marauedis del Rey ſeã librados en la comarca donde biuieren.fol.266. col.1.
Ley.vij. Que ninguno pueda tener facultad de mudar ſu ſituado de vna renta en otra. folio. 266. col.2.
Ley. viij. Que los que tienen marauedis del Rey ſean librados en el primer tercio de cada año. fol.268.col.2.
Ley.ix. Que los Prelados y caualleros ſean librados en los lugares de ſus tierras, folio. 268. columna. 2.
Ley. x. Que de los marauedis que vacaren en los libros del Rey ſean conſumidos para el la meytad.fo.269.col.1.
Ley.xj. Que los contadores mayores ni ſus officiales no puedan arrendar ni ſus fiadores de las rentas ni baraten.fol.270.col.1.
Ley.xij. De los derechos que han de lleuar los officiales de los contadores.fo.270.col.2.
Ley.xiij. De las ordenanças que deuen guardar los officiales del ſueldo y los derechos que deuen folio.271.columna.1.
Ley.xiiij. De los derechos de los officiales de tierras y acoſtamientos.fol.274.col.1.
Ley.xv. De los derechos del officio de las mercedes.fo.274.col.2.
Ley.xvj. Del offcio de quitaciones.folio.276.column.2.
Ley. xvij. De los derechos de los officiales de las rentas.fo.277.col.2.
Ley.xviij. De las ordenãças y de los derechos que han de lleuar los eſcriuanos de rentas.folio.281 col.1.
Ley.xix. De los derechos del eſcriuano de las rentas.fo.281.co.2.
Ley.xx. Que habla de los dichos derechos del officio de las relaciones.fol.281.col.2.
Ley.xxj. Que habla de los derechos del mayordomo mayor fol.283.col.1.
Ley.xxij. De los derechos del Chanciller. folio 283.col.1.
Ley.xxiij. De los derechos de los notarios. folio. 283.col.2.
Ley. xxiiij. De los derechos de los eſcriuanos de los contadores.fo.284.co.1.
Ley.xxv. Que los contadores mayores hagan libro aparte de las confirmaciones de los priuilegios y mercedes.fo.287.col.2.
Ley.xxvj. De los derechos del eſcriuano de las cõfirmaciones.fo.288.col.1.
Ley.xxvj. De los derechos del deſpenſero mayor de las raciones.fo.291.col.1.
Ley.xxviij. Que el concejo,o aljama pague las rẽtas del Rey haſta cierto termino.folio. 291.columna.2.
Ley. xxix. Que los marauedis que fueren renunciados de padre a hijo que ſe aſsienten ſin alcauala del Rey.fo.291.col.2.
Ley.xxx. Que ſean librados los caualleros y Prelados en ſus tierras.fol.291.col.2.
Ley.xxxj. De las reuocaciones de las facultades. fo.242.col.1.

Titulo.3. De los contadores mayores de cuentas, contiene tres leyes. fol.293.columna.1.

Ley.j. De las coſas y ordenanças que han de guardar los contadores mayores de cuentas.fol.293. col.1.
Ley. ij. Que los contadores mayores de cuentas firmen en las eſpaldas de las prouiſiones que dieren.fo.295.co.1.
Ley.iij. Que los contadores menores den cuenta a los contadores mayores de cuentas en fin de cada año.fo.295.col.2.

Titulo

Digitized by Google

Titulo 4. de los recaudadores y theſoreros, arrendadores, fieles, y cogedores, contiene 26. leyes. folio. 296. columna. 1.

Ley. j. Que los theſoreros y recaudadores fenezcan ſus cuentas dentro en vn año. fo. 296. co. 1.

Ley. ij. Que el concejo no ſea prẽdado por lo que deuieren los arrendadores fieles y cogedores. folio. 296. col. 2.

Ley. iij. De la pena de los arrendadores que ſe remitieren a la corona. fo. 296.

Ley. iiij. Que el lego que vendiere al clerigo pague alcauala. fo. 297. col. 1.

Ley. v. Que los recaudadores no den libramientos baldios. fo. 297. col. 2.

Ley. vj. Que no ſe lleuen cohechos por los recaudadores. fo. 298. col. 1.

Ley. vij. Que el recaudador ni arrendador no lleuen cohecho por los libramientos. fo. 298. colum. 2.

Ley. viij. Que ſe faga entrega y execucion en los theſoreros y recaudadores por los libramiẽtos que en ellos fueren librados. fo. 298. co. 2.

Ley. ix. Que no ſe reciba eſſempcion a los recaudadores, ſaluo paga, o quita, o toma, fol. 299. columna. 2.

Ley. x. Que los bienes q̃ ſe fallaren en poder de los arrendadores ſean vendidos por lo que deuieren al Rey. fo. 299. col. 2.

Ley. xj. En que pena incurre el juez que no faze entrega en los bienes del arrendador. fo. 300. colum. 1.

Ley. xij. Faſta que tiempo pueden demandar los recaudadores, lo que les es deuido por los arrendadores, fo. 300. col. 2.

Ley. xiij. Como ſe deue fazer entrega y execuciõ en los bienes de los recaudadores y ſus fiadores fo. 301. col. 1.

Ley. xiiij. Idem. fol. 301. col. 2.

Ley. xv. Que los recaudadores y theſoreros eſten reſidentemente en los lugares de ſus recaudamientos. fol. 302. col. 1.

Ley. xvj. Que los officiales de los recaudadores y theſoreros no baraten ni compren tierras, ni mercedes. fo. 302. col. 2.

Ley. xvij. Que los concejos ſon tenidos a pagar a los recaudadores y no a los cogedores. fol. 303. col. 1.

Ley. xviij. Que los fieles de las alcaualas no ſean emplazados por carta del Rey, y como deuen dar cuenta a los recaudadores fo. 303. col. 2.

Ley. xix. Que los cogedores no nombren los cõpradores contra los arrendadores que ſon deudores. fo. 304. col. 1.

Ley. xx. Quien deue auer ayuda de coſta. fol. 304. col. 2.

Ley. xxj. Idem. fo. 304. col. 1.

Ley. xxij. Quien deue auer veſtuario. fo. 305. co. 1

Ley. xxiij. Del ſalario q̃ ſe deue librar a las perſonas que el Rey embia a algunas partes. f. 305. c. 2

Ley. xxiiij. Que los que el Rey embiare a algunas partes les ſea librado vn tercio mas de ſus raciones. fo. 305. col. 2.

Ley. xxv. Quando el Rey embiare a ſupplicar al Papa quien ha de pagar la coſta. fo. 306. col. 1.

Ley. xxvj. Reuocacion de las mercedes, o donaciones que el Rey don Enrique Quarto hizo. fol. 306. col. 2.

Titulo. 5. De las tercias del Rey, contiene quatro leyes. fo. 311. co. 2.

Ley. j. Quanto tiempo han de guardar los terceros los diezmos de pan y vino. fo. 311. co. 2.

Ley. ij. Que los concejos den alforizales terceros. y arrendadores. fo. 312 col. 2.

Ley. iij. Que los concejos y officiales faſta q̃ tiẽpo hã de guardar el pã y vino de las tercias. f. 313. c. 1

Ley. iiij. Que lo que perteneſce al Rey de las tercias no arrienden los prelados. fo. 313. col. 2.

Titulo. 6. De las tomas de las tercias del Rey. contiene. 11. leyes. fo. 313. col. 2.

Ley. j. Que ninguno impida ni hable contra las rẽtas del Rey. fo. 313. col. 2.

Ley. ij. Idem. fo. 314. col. 1.

Ley. iij. Idem. fo. 315. co. 1.

Ley. iiij. Idem. fo. 315. col. 2.

Ley. v. Que antes que el Rey ſupplique al Papa por las dignidades fagan juramento de no tomar ſus rentas. fo. 316. col. 2.

Ley. vj. Idem. fo. 317. co. 2.

Ley. vij. Que los Perlados y caualleros fagan juramento de guardar las leyes que no ſe tomen ni embarguen las rentas del Rey. fo. 318. col. 1.

Ley. viij. Que los lugares de behetrias no conſientan tomar los marauedis de las rentas del Rey. fo. 318. col. 1.

Ley. ix. Que los lugares de behetria no paguen las rentas del Rey a ſu comendadero ſino que lo paguen otra vez. fo. 319. col. 2.

Ley. x. Idem. fo. 320. co. 1.

Ley. xj. Idem. fo. 321. co. 2.

Titulo. 7 De las ferias francas, contiene. 6. leyes. fol. 322. col. 1.

Ley. j. Que ninguno vaya a feria franqueada. folio. 322 col. 1.

Digitized by Google

Ley.ij.Que los que fueren a vender mercadurias a ferias y mercados francos paguen el alcauala en el lugar donde ſalieren.fo.322.col.2.
Ley.iij. Idem. fol.323.col.2.
Ley.iiij. Idem. fol.323.col.2.
Ley. v. que ninguno vaya a las ferias y mercados francos.fo.324.col.1.
Ley.vj. Idem.

Titulo.8.De los concertadores y eſcriuanos de priuilegios, contiene vna ley.fo.325.col.1.

Ley.j. De las ordenanças que han de guardar los concertadores y eſcriuanos de priuilegios.folio 325.col.1.

Titulo.9.Delas coſas vedadas contiene.49. leyes.fo.326.col.1.

Ley.j que no ſaquen cauallos fuera del reyno. fol. 326.col.1.
Ley.ij.que las viandas anden ſueltamente por todo el Reyno.fo.326.col.2.
Ley.iij.que no ſe pueda vedar la ſaca del pan. fol. 327.col.1.
Ley.iiij. Del juramento que deuen hazer los Alcaldes de las ſacas.fol.327.col.2.
Ley.v. quales deuen ſer las guardas de las coſas vedadas.fo.328.col.1.
Ley. vj. que ninguno ſaque cauallos ni otras beſtias fuera del reyno.fo.328.col.1.
Ley.vij.que los Alcaldes ni otras perſonas no ſaquen cauallos,fo.328.co.2.
Ley.viij. Contra los que ſe ajuntan a ſacar cauallos y coſas vedadas.fo.328.col.2.
Lay.ix.que ſe puedan vender cauallos y beſtias doze leguas aquende del puerto.fo.330.col. 2.
Ley.x.que ninguno pueda dar ni trocar ni mandar en ſu teſtamento cauallo, ni beſtia a ningun eſtrangero.fo.331.col.1.
Ley.xj. De los que pueden vender cauallos y otras beſtias en las doze leguas de los mojones del Reyno.fo.311.col.2.
Ley.xij. que los que tuuieren cauallos, o otras beſtias en las doze leguas q̃ las eſcriuã.f.331.co.2.
Ley.xiij. Idem. fo.332.col.1.
Ley.xiiij. Idem. fol.333.col.1.
Ley.xv.de los que traen cauallos de fuera del reyno.fo.333.col.2.
Ley.xvj.De los Romeros que metan palafrenes. fol.334. col.2.
Ley. xvij. que ninguno no ſaque oro ni plata, ni moneda fuera del Reyno.fo.334.col.2.
Ley.xviij. Idem. fol.335.col.1.
Ley.xix. Idem. fol.335.col.2.
Ley.xx. Idem. fol.335.col.2.
Ley.xxj. que no ſaquẽ moneda para la corte del ſancto Padre.fol.336.col.1.
Ley.xxij. Idem. fol.336.col.1.
Ley.xxiij. Idem. fo.336. col.2.
Ley.xxv. Idem. fo.338.col.2.
Ley.xxvj.qui ninguno ſaque fuera del reyno pan ni ganados.fo.339.col.1.
Ley.xxvij. Idem. fol.339.col.2.
Ley.xxviij.que las guardas delas coſas vedadas ayan la meytad de las penas.fo.340.col.1.
Ley. xxix. De la pena q̃ caen las guardas que dexan ſacar las coſas uedadas.fo.340. col.2.
Ley. xxx. que ſe pregone el ordenamiento de las ſacas.fo.340.col.2.
Ley.xxxj.que los Alcaldes de las ſacas puedan hazer peſquiſa.fo.340.col.2.
Ley. xxxij. que los Alcaldes de las ſacas ſean penados ſi ſacaren las coſas vedadas fuera del reyno. fo.341.col.2.
Ley.xxxiij. que no ſe vẽdã ni ſe truequẽ a perſona d fuera del reyno beſtias cauallares.f.342.c.1.
Ley.xxxiiij.Contra la cautela y fraude de los que venden ganados a perſonas pobres para lo ſacar fuera del reyno.fo.343.col.1.
Ley.xxxv.que ninguno ſe entremeta en la guarda de las coſas vedadas,ſaluo los deputados por el Rey,fo.354.co.1.
Ley.xxxvj.que las penas ſe deuen imponer, ſegũ el eſtado de los delinquentes.fo.345.co.2.
Ley.xxxvij. q̃ no ſe meta en el reyno vino de Aragon ni de Nauarra,ni de Portugal.fo.346.co.1.
Ley.xxxviij.De la pena de los que ſacan las coſas vedadas,o dã fauor,o ayuda a ello.fo.347.co.2.
Ley.xxxix. Contra los q̃ ſe mudan los nombres quãdo ſe eſcriuieren por las guardas.fo.348.c.1.
Ley.xl.que no ſe ſaque pã del Andaluzia por mar fo.348.col.2,
Ley.xlj.que los Alcaldes de las ſacas reſidan perſonalmente en los officios.fo.349.col.2.
Ley.xlij.que los Alcaldes de las ſacas no arriendẽ los officios.fo.350.col.1.
Ley.xliij. que y quantas lanas ſe pueden ſacar fuera del reyno.fo.352.col.1.
Ley.xliiij.Contra los que ſacan pan fuera del reyno.fo.352.co.2.
Ley.xlv.Contra los que meten vino a ciertas ciudades y villas,fo.353.col.1.
Ley.xlvj.que los que tienen ganados en las doze leguas que los eſcriuan.fo.353.col.1.
Ley.xlvij.Contra los que ſacan de noche cauallos y beſtias del reyno.fo.354.co.2.
Ley.xlviij.que ſe ſepa la verdad de los q̃ ſacarẽ coſas vedadas que ſean penados.fo.356.col.1.
Ley.xlix. De la vnion de los reynos de Caſtilla y Aragon.fo.356.col.2.

Titulo

Digitized by Google

Titulo 10 De los portazgos y tributos, contiene. 14. leyes. fo. 358. col. 1.

Ley. j. Contra los que toman portazgos y tributos y peajes y caſtillerias que no les perteneſcē fo. 358. col. 2.

Ley. ij. Que los ganados que fuyeren por guerra q̄ no paguen portazgos ni derechos. fo. 359. co. 1

Ley. iij. Que ninguno ſea oſado de pedir portazgo, roda, ni caſtilleria. fo. 359. col. 1.

Ley. iiij. Que ſean guardados los priuilegios delos que no deuen pagar portazgos ni otros derechos: fo. 359. col. 2.

Ley. v. Que ſino ſe fallare portazguero no caya en pena el que no pagare. fol. 359. col. 2.

Ley. vj. Que los ſeñores ni herederos no ſean oſados de poner tributos in impoſiciones nueuas. f. 360. col. 1.

Ley. vij. Idem. fo. 360. col. 1.

Ley. viij. Que ſe puedan fazer puentes en los rios tanto que ſe faga ſin impoſicion ni tributo. fol. 360. col. 2.

Ley. ix. Que el que no pagare portazgo, no ſea deſcaminado. fo. 361. col. 1.

Ley. x. Que no ſe pague portazgo de moneda, y ſino ſe fallare portazguero que no aya pena el que no lo pagare. fo. 361. col. 2.

Ley. xj. Que las mercedes que ſon fechas de portazgos y jantares que ſe entienda ſegun que antiguamente ſe pagaron. fo. 362. col. 1.

Ley. xij. Reuocacion de los portazgos è impoſiciones que ſe puſieron en el tiempo delos mouimientos del Rey don Enrique. 4. f. 362. col. 1.

Ley. xiij. Que las impoſiciones y tributos nueuos dende el año de mil y quatrocientos y ſeſenta y quatro no valan. fo. 363. col. 2.

Ley. xiiij. Reuocacion de las facultades que el Rey don Enrique Quarto dio deſde el año de ſeſenta y quatro para mudar puertos y lleuar ſeruicio y montazgo nueuo. fo. 368. col. 1.

Titulo. 11. De las guias, contiene dos leyes. fol. 398. col. 2.

Lez. j. Que no ſe tomen guias, ni carretas ſin mandado del juez del lugar. fo. 368. col. 2.

Ley. ij. La forma que ſe deue tener para tomar guias, beſtias, y carretas, quando el Rey parte del lugar. fo. 368. col. 2.

Titulo. 12. De las coſas falladas que ſe llaman moſtrencas, y de los nauios y galeras y fuſtas de la mar, contiene. 11. leyes. fo. 371. col. 1.

Ley. j. Como las coſas falladas ſe deuen notificar al Alcalde. fo. 371. col 1.

Ley. ij. Que los mercaderes que traen mercaderias y nauios por la mar no ſean prendados. fol. 371. col. 2.

Ley. iij. Que los nauios que ſe quebraren en la mar ſean guardados para ſus dueños. folio. 371. colum. 2.

Ley. iiij. Que lo que ſe echare en la mar por el peligro que lo paguen los que vinieren en el nauio fol. 372. col. 1.

Ley. v. Que ſe fagan nauios para armada por la mar. fol. 372. col. 1.

Ley. vj. Que no ſe cierren los rios calles ni barrios por donde andan los nauios. fol. 372. col. 2.

Ley. vij. De los theſoros que fueren fallados. folio 373. col. 1.

Ley. viij. Que cada vno pueda cauar y buſcar en ſus heredades mineros de oro y de plata, &c. y que parte perteneſce al Rey. fo. 373. col. 2.

Ley. ix. Que los ganados que atraueſſaren de vna cabaña a otra ſean ſeguros. fo. 374. col. 1.

Ley. x. Que los nauios que ſe quebraren, o anegaren no ayan pias y ſean guardados para ſus dueños fo. 374. col. 1.

Ley. xj. Que la merced fecha de los fueros de los ganados ſea ninguna. fol. 375. col. 1.

Titulo. 13. De los yantares, contiene. 7. leyes. folio. 376.

Ley. j. Que el Rey deue auer yantar quando fuere por ſu perſona a algun lugar, o eſtuuiere en hueſte. fo: 376. col. 2.

Ley. ij. Que ſe paguen al Rey donde llegare mil y dozientos marauedis. fol. 377. col. 1.

Ley. iij. Que ningunos caualleros ni ricos hombres tomē yantar en tierra del Rey. f. 377. co. 1.

Ley. iiij. Que el Principe no lleue yantar quando viniere donde el Rey y Reyna eſtan. folio. 377. col. 2.

Ley. v. Del yantar que deue de lleuar la Reyna. fo. 378. col. 1.

Ley. vj. Del yantar que deuen tomar los merinos fol. 378. col. 1.

Ley. vij. De la pena que deuen auer los que toman yantar no les perteneſciendo. fo. 378. co. 2.

Libro Septimo, contiene las coſas tocantes a los proprios de las ciudades, villas y concejos, eſta diuidido en cinco titulos.

Digitized by Google

Titul. 1. Delos concejos de las ciudades y villas, y de ſus Regidores y officiales, y de ſus priuilegios, y vſos, y coſtumbres, contiene. 29. leyes. fo. 379. col. 1.

Ley. j. Como los concejos y ciudades y villas tengan caſas publicas para ſus ayuntamientos. fo. 379. col. 2.
Ley. ij. que en los ayuntamientos y concejos no eſten ſaluo los Regidores y officiales, y no otro fo. 380. co. 1.
Ley. iij. Contra los que entran en concejo ſin licencia. fo. 380. col. 2.
Ley. iiij. La pena del Corregidor y juſticia que dexa entrar en el concejo perſonas que no ſon de concejo. fo. 381. co. 1.
Ley. v. que ſe guarden las ordenanças de cada vn concejo, que todos, o la mayor parte ſean concordes en lo que ordenaren. fo. 381. co. 1.
Ley. vj. que ſi alguno contradixere lo que el concejo faze que la juſticia lo aya. fol. 381. col. 2.
Ley. vij. que ſe guarden los priuilegios de las ciudades y villas en razon del elegir de los officiales. fo. 382. col. 1.
Ley. viij. Idem. fo. 382. co. 1.
Ley. ix. que ſe guarden los priuilegios de las ciudades y villas, y que a ſu peticion el Rey aya de proueer de los officios. fo. 382. col. 2.
Ley. x. que los priuilegios que las ciudades y villas tienen de las eſcriuanias publicas, o coſtumbre de quarenta años les ſean guardados. fo. 383 col. 1.
Ley. xj. Idem. fol. 373. col. 1.
Ley. xij. que en cada ciudad y villa ſe haga tabla de los derechos de los officiales y ſe ponga en la pared del juzgado. fo. 383. col. 2.
Ley. xiij. que ſe guarden las ordenanças de los concejos y que ninguno ſe leuante contra el concejo. fo. 384. col. 1.
Ley. xiiij. que ninguno faga ayuntamiento de gente para embargar lo que el concejo fiziere fol. 384. col. 1.
Ley. xv. que los officios de las ciudades y villas no ſe den por vacacion a perſonas poderoſas. folio 384. col. 2.
Ley. xvj. que los cōcejos no puedan repartir para ſus neceſsidades mas de tres mil marauedis. foli. 385. col. 1.
Ley. xvij. que los concejos de las aldeas no fagan repartimiento ſin ſer preſentes algunos alcaldes o Regidores de la ciudad, o villa. fo. 385. col. 2.
Ley. xviij. que en los repartimientos de los muros y cauas contribuyan aldeas. fo. 386. col. 1.
Ley. xix. que ſe vean las cercas de las ciudades y villas y ſe reparen. folio. 386. colum. 1.
Ley. xx. que ſe fagan yguals entre los vezinos de los concejos. fo. 386. col. 2.
Ley. xxj. que los que tienen caſas en las ciudades no ſalgan a morar a los arrabales. fo. 387. col. 1.
Ley. xxij. que los mercaderes vendan las mercadurias dentro de las cercas de las ciudades y villas y no las ſaquen a los arrabales. fo. 387. col. 1.
Ley. xxiij. Que los Iurados de las parrochias moren en ſus parrochias. fol. 387. col. 2.
Ley. xxiiij. que Valladolid ſe llame noble. folio. 387. col. 2.
Ley. xxv. q̃ ſe guarden los priuilegios de los caualleros de alarde que viuen en las ciudades y villas. fo. 388. col. 1.
Ley. xxvj. que los que mantuuierē cauallos en la ciudad de Seuilla no paguen monedas ni ſean encarcelados. fo. 387. col. 1.
Ley. xxvij. que los de la ciudad de Seuilla, aunque ſean generoſos no ſaquen las heredades que fueron de ſus parientes ſino las que vienen de patrimonio, o abolēgo a nueue dias. fo. 388. co. 2.
Ley. xxviij. que los vezinos de Seuilla no ſeā deſpoſſeydos de ſu poſſeſsion faſta que ſean llamados, oydos y vencidos. fol. 389. col. 1.
Ley. xxix. que ſe guarde la coſtumbre en el ſalar de los peſcados. fol. 389. col. 2.

Titulo. 2. de los Alcaldes y officiales y Regidores de los concejos, contiene 27. leyes. folio. 390.

Ley. j. que no ſe acreſciente el numero antiguo de los Alcaldes y Regidores y officiales de las ciudades y villas. fo. 390. col. 1.
Ley. ij. que los officios de las ciudades y villas que vacaren ſe conſuman faſta el numero antiguo. fol. 391. col. 1.
Ley. iij. que los officiales de los concejos ſean reduzidos al numero antiguo y las cartas que el Rey diere en contrario que no valan. f. 391. c. 1.
Ley. iiij. Idem. 391. col. 2.
Ley. v. que no valan las cartas del Rey que ſon, o fueren dadas de los officios de las ciudades, y villas allende del numero antiguo. fo. 392. co. 1.
Ley. vj. que en las cartas que el Rey diere de officios de regimiento ſe ponga clauſula, ſino fueren acreſcentados. fol. 392. col. 2.
Ley. vij. Reuocacion de los officios de los cōcejos que el Rey dō Enrique quarto fizo. f. 392. co. 1.
Ley. viij. que los officios perpetuos de las ciudades y villas ſean proueydos a los naturales dellas, y no a otros. fo. 395. col. 2.
Ley. ix. que los que tienen voz en concejo no dē votos por dineros para tenencias de caſtillos ni otros officios. fo. 395. col. 2.

Ley,

Digitized by Google

Ley.x.Que los officios de los concejos no ſe den a clerigos.fo.396.col.1.

Ley.xj que no ſe puedan dar officios de alcaydias ni regimientos, ni otros officios antes que vaquen.fo.396.col.1.

Ley.xij.que no ſe den expectatiuas de regimientos ni den otros officios.fo.396.col.2.

Ley.xiij. Idem. fol.397.col.1.

Ley.xiiij.que el Regidor no tenga otro officio en el concejo.fo.403.col.2.

Ley.xv.que los que tuuieren dos officios en el cōcejo que renuncien el vno fo.403.co.2.

Leo. xvj. que vna perſona no pueda tener mas de vn officio de regimiento.fo.404.col.1.

Ley.xvij.que los Alcaldes y Regidores y officiales de concejo no biuan con otro algun Alcalde o Regidor.fol.404.co.2.

Ley.xviij.que no valan las facultades que los Reyes dieron para que el padre y el hijo tengan vn officio.fo.405.col.2.

Ley.xix.que a los Regidores abſentes no ſean pagados ſalarios.fo.405.col.1.

Ley.xx.que no ſe paſſen renunciaciones de las Alcaldias y regimientos ni juraderias ni otro officio ſaluo de padre a hijo.fo.405.col.2.

Ley.xxj.que el Regidor no pueda renunciar ſu oficio, ſaluo por enfermedad, o por otra juſta cauſa.fo.405.col.1.

Ley. xxij. que los que renuncian ſus officios viuan veynte dias deſpues.fo.406.col.2.

Ley.xxiij.que las ciudades y villas que no tienen priuilegios de elegir officiales que el Rey pueda proueer.fo.413.col.2.

Ley.xxiiij. que los officios que el Rey diere por vida de alguno no vaquen por finamiento del Rey.fol.404.col.2.

Ley. xxv. que los eſcriuanos publicos no tengan voz, ni voto en los concejos.fo.415.co.1.

Ley.xxvj.que los Corregidores y Alcaldes, y otros officiales no arriendan ſus officios.fo.415 col.2.

Ley.xxvij.que ſe guarden los priuilegios y ordenanças que no ſe arrienden los officios delas ciudades y villas.fo.415.col.2.

Titulo. 3. De los proprios y rentas de los concejos, contiene diez leyes. fol.416.colum.1.

Ley.j. que los bienes de la redempcion de las ciudades y villas que ſon tomados por algunos ſeā reſtituydos.fo.416.col.

Ley.vij. que no valan las mercedes que el Rey fiziere de las rentas y proprios de las ciudades y villas.fo.416.col.2.

Ley.iij. que ſean reſtituydos a las ciudades y villas los exidos y terminos y heredamientos de los concejos que ſon occupados por carta del Rey, o en otra manera.fo.417.col.1.

Ley.iiij. La forma que ſe ha de tener en arrendar los proprios de los concejos fo.417.col.2.

Ley.v.que los caualleros ni otras perſonas no occupen los terminos de los lugares donde viuen fo.417.col.2.

Ley.vj.que los pleytos que tocan a los proprios de las ciudades y villas ſe libren ſumariamente. fo.421.col.1.

Ley.vij.que los Regidores y officiales no puedan arrendar las rentas de los concejos ni ayan parte en ellas.fo.421.co.2.

Ley.viij.que los Alcaldes y Regidores y officiales de los concejos no arrienden los proprios dellas.fo.422.co.1.

Ley.ix. Idem.fo.422.co.2.

Ley.x.que ſean guardadas a las ciudades y villas todos los terminos y tierras que por los Reyes les fueren dadas.fo.423.co.1.

Titulo. 4. de los que ſe van a morar de vnos lugares a otros, contiene ſeys leyes.fo.424.col.1.

Ley.j.que los que ſe van a morar de ſeñorio a realengo que les ſean guardados ſus bienes.fo.424 col.1.

Ley.ij. que los que moran en lo realengo pueden libremente labrar y eſquilmar ſus heredades en los lugares de ſeñorio.fol.424.col.2.

Ley. iij. que los que ſe van a morar de lo realengo al ſeñorio, pechen por los bienes que dexan en el realengo.fo.424.col.2.

Ley. iiij. que los ſeñores de los lugares no den exempciones a lo realengo que ſe paſſen al ſeñorio.fol.425.col.1.

Ley.v.que los que tienen bienes en lo realengo ſi fueren a viuir a otras partes pechen por los bienes que dexan.fol.426.col.1.

Ley.vj.que los eſtrangeros que vinieren a viuir al reyno ſean eſcuſados por diez años.fol.426.columna. 2.

Titulo.5. de los obreros y meneſtrales, contiene.5.leyes.fo.427.col.1.

Ley.j.Dende que hora han de yr a trabajar los meneſtrales y obreros que ſe alquilan.fo.427.c.2.

Ley.ij.que los concejos taſſen los jornales que deuen auer los meneſtrales y obreros.fo.428.co.1.

Ley.iij.que los obreros ſean pagados luego eſſa noche del dia que trabajaren ſu labor.fol.428.columna.2.

Digitized by Google

Ley. iiij. Que no eſpiguen los raſtrojos las mugeres de los ſegadores.fo.428.col.2.
Ley.v. En que manera deuen los curtidores de vẽder los cueros que curten y la pena de los que lo contrario hizieren.fo.429.col.1.

Libro octauo, contiene coſas tocantes al caſtigo y emienda de todos los delictos y peſquiſa dellos, eſtà diuidido en 19.titulos.

Titulo. 1. De las peſquiſas y accuſaciones, contiene.11.leyes.3.Tom.folio.1.columna.1.

Ley. j. Que los juezes de las ciudades y villas fagan peſquiſa de los robos y maleficios que ſe fizieren en los terminos de los lugares. 3. Tom. fol.1.col.1.
Ley.ij. Que las peſquiſas que el Rey manda fazer ſe paguen a coſta de los culpantes. 3. Tom. fol.5.col.1.
Ley.iij. Que ſe faga peſquiſa general.3.To.f.6.c.1
Ley.iiij. Que los peſquiſidores que el Rey embiare fagan cierto juramento.3.Tom.fo.6.co.1.
Ley. v. Que ſe proceda por via de peſquiſa ſobre el derecho del paſcer y cortar y vſar de los terminos.3.Tom.fo.7.col.1.
Ley.vj. La forma que ſe deue de tener en los eſcandalos en que los juezes ordinarios no pueden remediar.3.Tom.fo.7.co.2.
Ley.vij. Que el Rey depute de cada vn año veedores y viſitadores en cada prouincia para que ſe informen como vſan las juſticias.3.Tom.fol.8.col.2.
Ley. viij. Que los peſquiſidores que van a fazer peſquiſas fagã cierto juramẽto.3.tomo.folio.9.colum.1.
Ley.ix. Que ſe faga peſquiſa ſobre los adeuinos y ſorteros.3.Tom.fo.10.col.1.
Ley. x. Que ſe faga peſquiſa ſobre homezillo, o quema, o otro delicto que acaeſciere.3. Tomo. fo.12.col.1.
Ley.xj. Como ſe deue fazer peſquiſa general por mandado del Rey.3.Tom.fo.13.col.1.

Titulo. 2. De las vſuras contiene 8.leyes.3. Tom.fo.15.co.1.

Ley. j. De la pena en que caen los Chriſtianos logreros.3.Tom.fo.37.col.1.
Ley.ij. Que las cartas que ſe hizieren entre Chriſtianos y Iudios no valan.3.Tom.fol.46.col.1.
Ley.iij. Que los Iudios y Moros no den a logro. 3.Tom.fo.47.col.1.
Ley. iiij. Que ſobre los logros ſe faga peſquiſa.3. Tom.fo.50.col.1.
Ley. v. Que los Iudios y Moros no fagan obligacion ſobre los Chriſtianos.3.Tom.fo.51.col.2.
Ley.vj. Que los Moros puedan fazer cartas de vẽta y otros contractos.3.Tom.51.co.1.
Ley. vij. Que la confeſsion que el Chriſtiano hiziere en juyzio que deue al Iudio alguna coſa no vala.3.Tom.fo.53.co.2.
Ley.viij. De la pena del Chriſtiano que diere a logro.3.fol.54.co.2.

Titulo. 3. De los Iudios y Moros, contiene.41.leyes.fo.56.col.1.

Ley.j. Que los Iudios puedan comprar heredades en cierta quantia.3.Tom.fo.56.col.1.
Ley.ij. Que la Chriſtiana no crie hijo de Iudio. 3. Tom.fo.57.co.2.
Ley.iij. Que los Chriſtianos no viuan con los Iudios ni Moros.3.Tom.fo.58.co.2.
Ley.iiij. Que los Iudios no ſean officiales ni fazedores del Rey, ni de otros caualleros.3.Tomo. fo.58.co.2.
Ley. v. Que los Iudios puedan tener entregador para ſus bienes.3.Tom.fo.59.col.1.
Ley.vj. que el Chriſtiano no tenga a Iudio, ni Moro en ſu caſa. ſino fuere ſu captiuo.3.Tom.fo.60 colum.1.
Ley. vij. Que el priuilegio de los Iudios que no pueda ſer teſtigo el Chriſtiano contra ellos que no vala.3.Tom.fo.60.col.2.
Ley.viij. Que los Iudios traygan ſeñal.3.Tom.fo. 61.col.1.
Ley.ix. Idem. 3.Tom fo.62. co.1.
Ley.x. Que ſe faga apartamiento de Iudios y Moros.3.Tom fo.63.col.1.
Ley.xj. Que los Iudios ni Moros no ſean eſpecieros, ni boticarios, ni vendan coſa alguna de comer.3.Tom.fo.66.co.1.
Ley.xij. Que los Iudios, y Moros ſi ſe quiſierẽ tornar Chriſtianos no ſean eſtoruados por perſona alguna.3.Tom.fo.66.col.2.
Ley.xiij. Que los Iudios y Moros no tengan eſcuderos ni ſeruiẽtes Chriſtianos.3.To.f.66.co. 2.
Ley.xiiij. Que los Iudios y Moros no ſean arrendadores ni almoxarifes de las rentas del Rey. 3.Tom.fo.67.co.1.
Ley.xv. Que los Iudios y Moros no tengan plaças para vender coſas de comer a los Chriſtianos 3.Tom.fo.67.col.2.
Ley.xvj. Que los Aljamas de los Iudios y Moros no tengan juezes apartados.3.To.fol.68.co.1.

Ley

Ley. xvij. Que los Iudios y Moros no viſiten a los chriſtianos en ſus enfermedades ni les den melezinas.3.Tom.69.col.1.
Ley.xix. Que las chriſtianas no entren en el cerco donde los Moros y Iudios moraren.3. To. fol.69.col.2.
Ley.xx. Que los Iudios y Moros no tomẽ a ſoldada a Chriſtiano.3.Tom.fol.70.col.1.
Ley.xxj. Que qualquiera perſona pueda accuſar las penas ſuſodichas.3.Tom.fo.70.col.1.
Ley.xxij. Que los Iudios y Moros que ſe fueren del reyno ſean preſos y captiuos de los que los tomaren.3.Tom.fol.70.col.2.
Ley.xxiij. Que los Iudios no paguen en los ſalarios de los Corregidores ni juſticias. Tom.fol.71.col.1.
Ley.xxiiij. Que el Rey recibe ſo ſu amparo, proteſtiõ y defenſiõ a los Iudios.3.To.fo.71.co.1
Ley.xxv. Reuocã ſe las leyes q̃ los Iudios no puedã ſer encarcelados, o preſos.3.To.f.71.col.2.
Ley. xxvj. Que los Iudios ni Moros no tengan nombres de Chriſtianos.3.To.fol.71.col.2.
Ley.xxvij. Que los Iudios ni Moros no puedan traer dorado ni ſedas.3.Tom.fol.72.col.1.
Ley.xxviij. Que los cõcejos y officiales defiẽdã a los Iudios q̃ no reſcibãdaños.3.To.f.72.co.2
Ley.xxix, Que los Iudios no arrienden las rentas del Rey.3.Tom.fo.73.col.1.
Ley.xxx. Que las rẽtas del Rey ſe arriendẽ a los Chriſtianos por menos q̃ a los Iudios. 3. To. fo.73.col.2.
Ley.31. Que los Iudios pechen por las heredades q̃ cõprarẽ de los Chriſtianos.3.To.fo.74.c.1
Ley.32. Que teſtimonio de los Chriſtianos vala contra Iudio.3.Tom.fol.74.col.1.
Ley.33. Reuocaſe el priuilegio que tenian los Iudios de ſer creydos por ſus juramẽtos ſobre las prendas.3.Tom.fo.74.col.2.
Ley. 34. Que los Iudios quiten de ſu talmud las maldiciones y oraciones que dezian contra las Igleſias y Chriſtianos.3.Tom.fol.75.col.1.
Ley.35. Que los juezes de los Iudios no puedan librar pleyto algũo de crimen.3.To.f.76.co.1
Ley. 36. Que los Iudios no coman ni beuan con los Chriſtianos.3.Tom.fo.77.col.2.
Ley.37. Que los Iudios trayan capirotes cõ cornetas y no con chias largas.3.To.fol.78.col.1.
Ley.38. Que los Iudios traygan tabardos. 3. To. fol.78.col.1.
Ley.39. Que los ſeñores de los lugares no acojan a los Iudios ni Moros q̃ les fueren de otra parte.3.Tom.fo.78.col.2.
Ley.40. Que los Iudios y Moros no ſean peſquiſidores ni cogedores de los tributos reales. 3. Tom.fol.79.col.2.
Ley.41. Que los Iudios en los reſcibimientos del Rey no lleuen ſobrepellizes.3.To.fol.81.col.1

Titulo.4 De los adeuinos, y hereges, contiene.4.leyes.3.To.fo.81.col.1.

Ley.j. De las penas en que caen los ſorteros y adeuinos.3.To.fol.81.col.2.
Ley.ij. De los que van a los ſorteros y adeuinos que ſon herejes.3.Tom.fol.82.col.2.
Ley.iij. Los Chriſtianos que no creen todos los articulos, o alguno dellos ſon herejes.3.Tom. fol.82.col.2.
Ley.iiij. La pena del que fuere condenado por hereje.3.Tom.fol.168.col.1.

Titulo.5. De los deſcomulgados, contiene vna ley.3.Tom.fo.165.col.2.

Ley.j. La pena en que caen los deſcomulgados q̃ por diuerſos tiempos perſeueran en la deſcomunion.3.Tom.fol.168.col.2.

Titulo.6. De los perjuros y falſarios, cõtiene.5.leyes.3.To.fo.184.col.1.

Ley.j. La pena de los que ſe perjuran.3.Tomo.fo. 184.col.1.
Ley.ij. La pena del Chriſtiano que jurare falſo ſobre la Cruz.3.Tom.fol.190.col.1.
Ley.iij. La pena del que falſare ſello.3.Tom.fol. 190.col.2.
Ley. iiij. La pena de los que falſean moneda.3. Tom.fo.191.col.1.
Ley.v. Que ninguno ſea oſado a deſfazer la moneda de los reales y blancas.3.To.fo.193.co.1.

Titulo.7. De las trayciones y aleues, contiene.4.leyes.3.To.fo.194.col.2.

Ley.j. En quãtas maneras ſe comete la traycion.3. Tom.fo.194.col.2.
Ley.ij. De las penas de los traydores.3.Tom.fo. 200.col.2.
Ley.iij. Que ſean oydos a los que fueron mandados ſus bienes por razon de traycion.3. Tom. fol.201.col.1.
Ley.iiij. Los caſos en que ſe comete aleue.3.To. fol.201.col.2.

Titulo.8. De las blaſphemias contiene.4.leyes.3.Tom.fo.203.col.2.

Ley.j. La pena en que caẽ los que reniegan y blaſpheman de Dios.3.Tho.fo.205.col.1.
Ley.ij. Idem. 3.Tom.fo.209.col.1
Ley.iij. De los que blaſpheman contra el Rey. 3.Tom.fol.210.col.1.
Ley.iiij. Idem. 3.To.fo.214.col.1.

Titulo.9 De las injurias y denueſtos,cõtiene.3.leyes.3.To.f.216.col.1.

Ley.j.La pena de los hijos que denueſtan a ſu padre,o madre.3.Tom.fo.229.col.1.
Ley.ij.De las penas de los que injurian a otros. 3.Tom.fo.226.col.2.
Ley.iij. Idem. 3.Tom.fo.230.col.2

Titulo.10.De los tahures,contiene.8.leyes.3.Tom.fo.231.col.1.

Ley.j.Que en el tiempo que durare la guerra los vaſſallos no jueguẽ a dados.3.To. fo.231.co.1
Ley.ij.La pena de los que jugaren dados. 3. To-fo.232.col.1.
Ley.iij. Idem. 3.Tom.fo.233.co.2.
Ley.iiij.De la pena del que tuuiere tablero en ſu caſa.3.Tom.fo.234.col.1.
Ley.v.Que ſean guardados a las ciudades y villas los priuilegios de las penas de los que juegan dados.1.Tom.fo.234.col.2.
Ley.vj.Que las ciudades y villas que tienen por priuilegios los tableros ayan las penas de los que jugaren dados.3.Tom.fo.234.col.2.
Ley.vij.Que las penas de los dados ayan lugar,aſſi contra los que juegan como contra los ſeñores de las caſas como contra los que tienen los tableros y ſacan tablaje.3.Tom.fo. 235. col.1.
Ley.viij.Que ningun Corregidor ni juez ſea reſcebido antes que haga juramẽto de guardar las leyes q̃ hablã de los juegos.3.To.fo.237. co.1

Titulo.11.De las ligas y monipodios,contiene.6.leyes.3.Tom.fol.237.col.2.

Ley.j.Que ningun concejo ni cauallero ni otras perſonas hagan ayuntamientos ni ligas ſo cierta pena.3.Tom.fo.237.col.2.
Ley.ij Que no ſe hagan ligas en ſon de cabyldos y cofradias.3.Tom.fol.240.col.1.
Ley. iij. Que por las malquerencias y enemiſtades de las ligas y cõfederaciones no ſe haga mal ni daño a perſona alguna.3.Tom.fo.241.col.2
Ley.iiij.Que el Rey da por ningunas las ligas y juramentos y pleytos homenages ſobre ellos fechos.3.Tom.fo.242.col.2.
Ley.v.Que los Perlados y perſonas eccleſiaſticas no ſean de vando.3.Tom.fo.243.col.2.
Ley.vj.Que ningunas ligas ni confederaciones ſe hagan ſo color de cofradias.3.To.fo.244.co.2

Titulo.12.De los que van contra la juſticia contiene.5.leyes.3.Tomo. fo.245.colum.2.

Ley.j.De los que matan,o hieren a los del cõſejo,o a los Alcaldes de la corte,o a los adelantados,o merinos mayores.3.Tom.fol.245.col.2
Ley. ij. De los que fizieren los hierros de la ley antes deſta cõtra los lugares tenientes. 3. To. fo.246.col.1.
Ley.iij.De los que fizieren ayuntamiento contra los cõtenidos en las leyes antes deſta. 3. Tom.fo.247.col.1.
Ley.iiij.Contra los que acometieren a herir , o matar a los contenidos en las leyes antes deſta.3.Tom.fo.24.col.2.
Ley. v. Contra los que fieren,o matan,o vienen contra los juezes y juſticias de las ciudades villas y lugares.3.Tom.fo.248.col.1.

Titulo.13.De los homicidios, cõtiene.15.leyes.3.Tom.fo.255.col.1.

Ley. j. Del que matare, o hiriere en la corte del Rey.3.Tom.fo.257.col.1.
Ley.ij.De los que mataren,o firieren ſobre aſſechanças.3.Tom.fo.259.col.1.
Ley. iij. Del que matare a otro que muera por ello aunque ſea en pelea.3.To.fo.260.col.2.
Ley. iiij. De los caſos que ſe eſcuſa el que mata a otro.3.Tom.fol.261.col.2.
Ley.v.Del que matare,o firiere con saeta.3. To. fol.265.col.1.
Ley.vj.Del que matare,o firiere a otro robandolo.3.Tom,fo.265.col.1.
Ley. vij. La pena que deue auer el que matare juez,o Alcalde.3.Tom.fo.265.col.1.
Ley.viij.La pena del que matare a traycion,o ſobre tregua.3.Tom.fo.265.col.2.
Ley.viiij.La pena del que ſe deſeſpera. 3. Tom. fol.265.col.2.
Ley.x.Del que matare,o firiere al apoſentador. 3.Tom.fo.267.col.1.
Ley.xj.Qual muerte ſe dize ſegura.3. Tom.fol. 267.colum.1.
Ley.xij.La pena del que matare a traycion, o aleue.3.Tom.fo.267.col.2.
Ley. xiij. Como el morador de la caſa es tenido quando halla algun muerto en ſu caſa.3.Tom. fol.269.col. 1.
Ley.xiiij.Del que matare a otro por occaſion.3. Tom.fo.269.col.2.
Ley.xv. Idem. 3.To.fo.270. col.2.

Titulo. 14. De los vagamundos y holgazanes,cõtiene.2.leyes.3.To.fo.271. c.1.

Ley. j. Que qualquiera pueda tomar a los vagamundos y ſeruirſe dellos.3.Tom.fo.271. col.1

Ley.ij.

Ley.ij.Que los que pueden trabajar por ſus ma nos ſean apremiados a que trabajen y no andẽ a mendigar.3.Tom.fo.273.col.1.

Titulo. 15. De los adulterios, y eſtupros,contiene ſiete leyes.3.Tom. fol.277.col.1.

Ley.j.La pena que mereſcen los que fizierẽ adul terio y fornicio con las parientas,o ſeruientas de aquellos con quien viuen.3.Tom.fol.281. colum.1.

Ley.ij.Que la muger deſpoſada ſi fiziere adulte rio aya la miſma pena de la caſada.3.Tom.fol. 288.col.1.

Ley iij.La pena de los hombres caſados que tie nen mancebas.3.Tom.fo.313.col.1.

Ley.iiij. Idem. 3.Tom.fo.314.col.2

Ley.v.La pena de los que ſe ſacan,o ſe deſpoſan dos vezes.3.Tom.fo.314 col.2.

Ley.vj. Idem. 3.Tom.fo.317.col.1.

Ley. vij. Que ninguna muger caſada ſe caſe con otro faſta ſer certificada de la muerte de ſu ma rido.3.Tom.fo.317.col.2.

Titulo. 16. De los robos, y de los que receptan a los malhechores,contiene diez leyes.3.Tom.folio.319. columna.2.

Ley. j. De la pena de los ſeñores y Alcaydes de fortalezas que receptan los malhechores. 3. Tom.fol.319.col.2.

Ley.ij.Que ſi los Alcaydes no dieren los malfe chores ſean carcelados y derribadas las fortale zas.3.Tom.fo.325.col.1.

Ley.iij.Que los lugares y fortalezas de las cibdades y villas ſean reſtituydos por los tomadores.3.Tom.fo.327.col.1.

Ley.iiij.Que ſe faga proceſſo contra los Alcaydes y ſeñores de los Caſtillos ſobre los males que dellos ſe hizieren.3.Tom. folio. 328. columna 1.

Ley.v.De los que roban en los caminos. 3. Tomo.fo.329.col.1.

Ley. vj. Socolor de repreſarias, o execuciones de deudas no ſe fagan robos.3.Tom. fol.329. columna.2.

Ley. vij. De la pena en que caen los caualleros, o ſus hombres que roban a otros y como ſe deue fazer peſquiſa ſobre los robos.3. Tom. fol. 331.col.2.

Ley.viij.Que los Alcaldes donde llegare el Rey no conſientan hazer robos ni fuerças.3.Tom. fo.332.col.2.

Ley. ix. Que la juſticia haga executar las penas en los malhechores.3.Tom.fol.333.col.1.

Ley.x.Que no ſe hagan caſas fuertes en el Reyno ſin licencia del Rey.3.Tom.fol.334.col.1.

Titulo. 17. De las remiſsiones contiene quatro leyes. 3.Tomo. fol.335.col.1.

Ley.j.Que los malhechores y deudores puedan ſer ſacados de las fortalezas y de las villas y lugares,aunque ſean priuilegiados. 3. Tom.fol. 335.col.1.

Ley. ij. Que el malhechor que es dado por hechor por ſentencia,ſea remitido y preſo al lugar donde hizo el maleficio, y de la pena en q̃ cae la juſticia que no lo quiſiere remitir.3. Tomo.fol.336.col.1.

Ley.iij.Que los caualleros,o otras perſonas que no quiſieren remitir a los malfechores que ſe junte la juſticia y officiales y gelos fagan remitir.3.Tom.fo.341.col.2.

Ley.iiij.Que no ſe recepten malfechores en las fortalezas y caſas fuertes.3. Tom. folio. 343. col.2.

Titulo. 18. De las fuerças y daños,contiene dos leyes.3.Tomo. fol.347.col.1.

Ley. j. Contra los que tomaren, o forçaren los bienes de la Igleſia,o las perſonas eccleſiaſticas.3.Tom.fol.347.col.2.

Ley.ij.Contra los que fizieren eſtatutos,o fuerças a los juezes de la Igleſia,para que alcen los entredichos,o excomuniones.3.Tomo. fol. 348,col.2

Titulo. 19. De las penas, contiene.57.leyes.3.Tom.fo.351.col.2.

Ley. j. De penas y caluminas que perteneſcen a la camara del Rey.3.Tom.fol.360.col.1.

Ley.ij.iij.iiij.&.v.Idem.3.Tomo. fol. 361. colum.1.&.2.

Ley.vj. Idem. 3.Tom.fo.364.col.1.

Ley.vij. Idem. 3.Tom.fol.365.col.1.

Ley.viij. Idem. 3.Tom.fol.366.col.1.

Ley.ix.x. Idem. 3.Tom.fol. 367.col. 1.&.2.

Ley.xj.&. 12.Idem.3.Tom.fo.367.col.1. &.2

Ley.xiij.xiiij.xv. Idẽ. 3.To.f.369.col.1.&.2.

Ley.xvj.x vij.xviij.&.xix. Idem. 3.Tom.fol. 370.col.1.&.2.

Ley.xx. Idem. 3.Tom.fo.371. col.1.

Ley.xxj. Idem. 3.Tom.fol.372.col.1.

Ley.

Tabla de las leyes.

Ley.xxij. Idem. 3.Tom.fo.373.col.1.
Ley.xxiij. Idem. 3.Tom.fol.374.col.1.
Ley.xxiiij.&.xxv.Idem.3.To.f.378.co. 1.&.2.
Ley.xxvj. Idem. 3.Tom.fol.379.col.1.
Ley.xxvij. Idem. 3.Tom.fol.380.col.1.
Ley.xxviij. Idem. 3.Tom.fol.381.col.1.
Ley.xxix.xxx.xxxj.Idē.3.To.f.382.c.1.&.2.
Ley.xxxij.xxxiij.34.Idē.3.To.f.382.co.1.&.2
Ley.xxxv. Idem. 3.Tom.fo.384. col. 1.
Ley.xxxvj.xxxvij.Idem.3.Tom.fo.385. col.1.
Lex.xxyviij.39.Idem.3.To.fo.389.col.1. &.2.
Ley.xl. Idem. 3.Tom.fo. 390.col.1.
Ley.xlj. Idem. 3.Tom.fo.391.co.1.
Ley.xlij.xliij.xliiij.Idē.3.To.fo.392.col.1.&.2
& fol.393.col.1.&.2.
Ley.xlv.xlvj.xlvij.Idē.3.To.fo.394.col.1.&.2
Ley.xlviij. Idem. 3.Tom.fo.395.co.1.
Lex.xlix. Idem. 3.Tom.fo.396.col.1.
Ley.50. Idem. 3.Tom.fo.398. col.1.
Ley.51. Idem. 3.Tom.fol. 400.col.1.
Ley.52.53. Idem.3.Tom.fo.401.col.1.&.2.
Ley.54.55. Idem. 3.To.fo.402.col.1. &.2.
Ley.56. Idem. 3.Tom.fol.403.col.1.
Ley.57. Idem. 3.Tom.fo.404.col.1.

Finis. Laus Deo.

Digitized by Google

INDEX COPIOSISSIMVS RERVM AC ſententiarum quæ in hiſce Commentarijs in Quatuor poſteriores Libros Regiarum ordinationum continentur ordine Alphabetico Digeſtus.

A

ABLATVM AB INdigno, fiſco applicatur regulariter. 3. Tom. fol. 395. col. 1. in verſi. Et eſt regula.

Ablatum ab aliquo fauore alterius propter crimen contra eum commiſſum applicatur ei contra quem committitur. fo. 73. col. 1. in verſi. Et in tantum.

Abſtinendi ius eſt priuilegium & ius ſpeciale introductum contra. ll. 12. tabul. fo. 146. col. 1. in verſi. Secundo confirmatur.

Abſtenſionem reuocandi beneficium tranſmittitur. fol. 146. col. 1. quæſt. 8. & ibi ad partes.

Accedēs ad eccleſiam propter lucrum peccat, nō tamē ſi ſecundario. fo. 181. co. 1. in verſ. Vnde.

Academia Salmanticenſis laudatur. fol. 103. col. 2 ad finem.

Accedens ad alium animo eum interficiendi ſi viuum inueniret non eſt irregularis ſi eum mortuum truncauerit. 3. Tom. fol. 93. col. 2. in verſ. Quo ſit.

Acceſſorium regulatur ſecundum tempus & naturā principalis. fo. 19. col. 1. in verſi. His etiā.

Acceptio perſonarum ſicut nec apud Deum opt. maxi. ſic nec apud homines præcipue iudices eſſe debet. 3. To. fol. 243. co. 1. & 2. per totā.

Acquiſita titulo emptionis & ſic ex induſtria de bonis communibus ſoluto matrimonio diuiduntur intér coniuges. fol. 158. col. 1. in verſic. Quo ſit.

Acquiſita per iudicem an præſumantur acquiſita in iudicatura vide. 3. Tom. fo. 363. in addi. ad fin. in verſic. Et an acquiſita.

Acquiſita etiā titulo lucratiuo cōſtāte matrimonio eo ſoluto diuiduntur inter cōiuges. fo. 159 col. 1. in prin. vbi quomodo hoc intelligatur.

Acquiſita in bello à marito Regis ſalario conducto ſine vlla communis ſubſtantiæ erogatione ipſi ſoli acquiruntur vbi quid econuerſo, & de ratione. fol. 159. col. 1. gl. o en hueſte per duas columnas.

Acquiſita à marito ſalario Regis conducto ratione alicuius officij communicantur inter cōiuges. fol. 162. co. 1. in princi. vbi vide rationē.

Acquiſita contemplatione propriæ perſonæ, & ex cauſa ſpeciali alterius ſocij alteri non communicantur. fol. 166. col. 1. in verſi. Quintarō.

Actio duplex oritur ex negotio geſto tam domino quam negotiorum geſtori fol. 204. co. 2. in verſic. Quæritur de negotio.

Actio de dolo & lata culpa vtrum & quando detur cōtra depoſitarium. fol. 209. col. 1. in verſi. Quæri etiam.

Actio contraria competens negotiorum geſtori vt competàt ſufficit negotium à principio vtiliter geſtum licet effectum non habuerit. fol. 205. col. 1. in verſi. Vtrum autem.

Actor cuius gratia actus celebratur debet prius ſoluere expenſas iudicis aſſeſſoris vel alterius quem petijt. 3. Tom. fo. 5. co. 2. in verſi. Actor.

Actor vniuerſitatis tenetur reddere rationem. fo. 206. col. 2. in verſi. Item in actore.

Actus affectatus nō iuuat. fol. 101. col. 2. in verſi Tum quia.

Actus forma detracta eſt nullus. fol. 105. col. 1. in gloſ. Si el.

Actus legi prohibitiuæ contrarius licet ei renuncietur nullus eſt. fo. 139. col. 2. in verſi. Suadetur ſecundo.

Actus relictus ſub cōditione ſeu cum aliqua qualitate ea deficiente corruet. fol. 73. col. 1. in verſic. Præterea.

Actus ſufficiens ad inducēdā litis conteſtationē ſi tamen faciens declaret id animo litem cōteſtandi non facere non inducit litis conteſtationem. fol. 187. col. 2. in verſi. Si enim quis.

Actus vbi à pluribus fieri debet non poteſt per vnum expediri de aliorum commiſsione. 3. Tom. fol. 96. col. 2. in verſi. Quod notare.

Accuſans aliquem de delicto & volens probare delictum impedit inquiſitionem ex iudicis officio. 3. Tom. fol. 12. col. 2. gl. lo querellare.

Accuſare ad vindictam publicam abſque peccato vnicuique licet. fol. 149. col. 1. in quæſt. 5.

Accuſans

Accuſans contractum tanquam vſurarium quid teneatur probare.3.Tom.fol.27.co.1.in verſ. Eſt tamen prædictis.
Accuſare vſurarium cuilibet de populo permitti tur imo ei aliquid loco pręmij condonatur. 3. Tom.fo.46.col.1.in glo.Camara.
Accuſare mortem, vel aliud quoduis delictum po teſt quilibet de populo vbi propter timorem potentiorum accuſator non apparet.3. Tom. fol.46.col.2.in verſic. Et adde quod.
Accuſator pœnam ſibi à lege delatam in prçmiũ accuſationis iure fori & poli retinere poteſt ſi ne metu reſtitutionis.3.Tom.fol. 70. col.1. gloſ.Por galardon.
Accuſatus de percuſsione ſeu morte cum telo illata vel de alio delicto cum alia qualitate ſiqua litas nõ probetur, probetur tamen vulnus illa tum an poſsit ſequi condemnatio.3.Tom.fol. 401.col. 1.ad fin.in verſi.Siquis.
Accuſatio competit cuilibet de populo aduerſus dicentem ſe Doctorem, Licentiatum, ſeu Bac chalaureum cum tamen nõ ſit.3.Tom.fo,291. co.1.in verſ. Ex quo dicebam.etiam ſi ſint per Comitem Palatinum.Idem de dicente ſe ſimili tem vel clericum vt ibi.
Accuſans mulierem ſecunda vota petijſſe viuo primo coniuge tenetur probare primum mari tum vere & realiter viuere nec præſumptio, qd quilibet prçſumitur viuere cẽtum annis ei opi tulatur.fo.50.co.1.in verſ.Eſt tamẽ notandũ.
Accurſij varietas incuſatur.fol.102.col.1.in verſ. Tertia regula.
Aditio hæreditatis vires teſtamẽto tribuit & om nia in eo contenta confirmat.fol.81.col. 2. in verſic.Additio hæreditatis.
Adminiſtrationis officium eſt rationem reddere. fol.205.col.2.in verſi.Quod ſuadetur.
Adoptiuus filius ſuccedit adoptanti ex teſtamẽ to non vero contra eius voluntatem. fol. 95. col.2.in verſi.Eſt & adoptiuorum.
Adoptiuus filius non contratabulat teſtamẽtum patris adoptãtis.ibi.in verſ.Hinc eſt adoptiuũ
Adoptiuus nõ poteſt petere liamẽta à patre ado ptante ibi.in verſic.Item nec.
Adoptiuus non eſt adeo ſuus filius, vt in eum liceat alienare rem litigioſam quod nota ad ſcho lares.fol.96.col.1 in verſi.Illud quæri.
Adotiuus filius caret beneficio.l.cum auus.ff. de cond.& demon.cum ſimil.ibi.in verſi. Adopti uus caret.
Adoptiuus filius non facit ceſſare fideicommiſsi conditionem ſi ſine liberis.ibi. in verſic. Nam adoptiuus.
Adoptiuus filius adoptanti ab inteſtato ſuccedit vna cum legitimis & naturalibus.ibi.in verſic. Ab inteſtato.
Adoptiuus filius adeo adoptanti ab inteſtato ſuc cedet vt excludat quoſuis adoptantis aſcẽden tes.ibi.in verſ. Quod quidem.
Adoptiuo filio in fraudem aſcendentium adopta to max.adoptante data opera ab inteſtato de cedente aſcendentes poſſunt donationis inof ficioſæ querelam intentare,ibi.in verſ.Tamen ſuperior.
Adoptiua filia idem in ea ſeruatur quod in adop tiuis filijs, de quibus ſupra. ibi. in verſicul. Quæ haƈtenus.
Adoptiuus non tranſit in poteſtatem adoptãtis, ibi.in verſi. Viſo de adoptante.
Adoptans adoptiuo vna cum patre naturali. Inca ſtrenſibus vel quaſi ſuccedere poteſt. fo. 101. col.1.in verſi.Sexta regula.
Adoptans adoptiuo ſuccedere poteſt ſi is ſit qui in poteſtate adotarum habeat. ibi. in verſicu. Sunt qui velint.
Ad primordium tituli poſterior quoque forma tur euentus fol.93.col. 1.in verſi.Succedit.
Adulterium quoad fidei tranſgreſsionem ſiue à viro ſiue ab vxore committatur pariter com mittitur.fol.21.col.1.gloſ.ſus bienes. in verſi. Tum etiam.
Adulterij præſumptio quç mala pariat & diſcor dias.3.Tom.fo.228.col.1.in verſi.Tum etiã.
Adulterium an ſit graue ſcelus.3.Tom. fo. 289. col.2.in verſic.Quæritur. & 290. col. 1. &.2. vbi late de eo remiſſ.
Adulterium an ex oſculo probetur.3. Tom. fol. 292.col.1.in verſi.Sed eſt dubium.& col.2.
Adulterium an ſit mixti fori vt ſic in vtroque fo ro adulteri puniri poſsint. 3. Tom. fol. 290. col.2.in verſi.Quæritur vtrum.
Adulterium an committatur cum ſponſa alterius putatiua.3.Tom.fo.289.col.2.in princ.
Adulterium an committatur cum ſponſa de præ ſenti non cognita ab ſponſo.3.Tom. fol. 289. col.1.glo.E fiziere.
Adulterium an committatur cum ſponſa de futu ro.ibi.in verſic. Vtrum adulterium.
Adulterium qualiter ſit probandum, vt pœnç cõ tra criminoſos ſtatutæ executioni mãdari poſ ſint.3.Tom.fol. 291. col. 1.in verſi.Quæri in ſuper.vbi an coniecturis.col 2.
Adulterium ab vxore commiſſum per vim præ ciſam puaibile non eſt.3.Tom.fol.281.col.2. in verſic.Illud etiam.
Adulterij crimen an tranſactione cõponi valeat & poſsit.3.Tom. folio.308. col. 2. in verſicu. Vtrum autem.
Adulteræ vxoris ab accuſatione quo tẽpore ma ritus excludatur.3.Tom.fo.308.co.1.in verſ.

Quæritur

Digitized by Google

Quæritur vlterius.

Adulterij ab accuſatione excluditur maritus leno cinij exceptione ibi.in verſi. Excluditur autẽ.

Adulterij exceptio an hęredes mariti vxori dotẽ petenti opponi poſsint quãdo maritus viuens adulterium vxoris ignorauit.3.To.fol.291.colum.1.in verſi.Dubitatur præterea.

Adulterium non committitur cum meretrice nupta.3.To.f.264.co.1.in verſi.Et ſic tenerem.

Adulterij in crimine ſentẽtia condẽnatoria vel abſolutoria lata cõtra alterum ex adulteris an ſufficiat in odium vel fauorem alterius adulteri.3. To.fol.312.col.1.in verſi.Quæri etiam.

Adulter & adultera iure regni quomodo puniantur.3.To.fol.312.col.2.glo.Lo que quiſiere.

Adulter clericus qua pœna feriatur.3.To.fo.313 co..1.in verſi.Clericus autem.

Adulter credẽs ex certis cõiecturis filiũ natũ ex adultera eſſe ſuũ ſorte ob infirmitatẽ vel impotẽtiã cucurbitæ ad ꝙ teneatur in foro cõſcientiæ patri putatiuo.3.To.fol.303.col.2.inprinc.

Adultera criminaliter à viro accuſata an exceptione adulterij à viro commiſsi ſe tueri poſsit.3. To.fol.313.col.2.gl.No ſe pueda,vbividequid de iure regio ciuili canonico latiſsime.

Adultera propter adulteriũ ammittit bona paraphernalia & lucra cõſtãte matrimonio quęſita. 3.To.fo.312.co.2.in verſi.Amittit etiam.

Adultera quæ filium ex adulterio natũ maritoim poſuit qui eũ vt legitimũ ſemper habuit aluit auxit vtrum ſe prodere marito teneatur ne legitimi ſua ſucceſsione defraudẽtur. 3. To. fol. 300.col.1.in verſi.Dubium autem.

Adultera filiũ ex adulterio natũ marito imponẽs quibus modis damnũ legitimo hæredi refundere teneatur.3.To.fol.301.co.1.in verſi.His prę miſsis &.302.c.1.vbi vide tres modosomnino.

Adultera in caſu dequo ſupra quãdo & quomodo lem reſtitutionẽ facere poterit & teneatur. 3. To.fol.302.col.2.in verſi.Ex prædictis.

Adultera ſi eius maritus nullũ habeat filiũ cui reſtitutionẽ facere debeat pro hæreditate mariti quam retinet filius ſpurius vide.3.To.fo. 302. co.2.in verſi.Eſt & aliud &.303.co.1.in princ.

Adulterã maritus ciuiliter accuſans ad thori ſeparationẽ an iure regio lucretur dotẽ & arras.3. To.f.312.c.2.gl.Lo q̃ qſiere in verſ.Et quãuis.

Adulterã in adulterio deprehenſam ſi cõcubinarius maritus occidat an excuſetur vel teneatur 3.To.fol.313.col.1.in princ.

Adulterãin adulterio deprehẽſam an maritus ſine peccato poſsit propria authoritate occidere.3. To.f.292.co.2.in verſ.pręterea &.f.263. col.1. vbi vide latiſsime de pœna adulterij omni iure.

Adultera ſi ante. 12. annum tempore quo iure ad matrimonium apta non iudicatur adulterium committat an & quando puniri debeat vide.3 To.fol.310.col.2.gl.Doze.

Adulterini filij an iure communi matri ſuccedant 3.To.fol.296.col.1.in verſi.Nam de iure.

Adulternus ſeu expoſitus filius ſi habeat bona patris titulo pro donato vel pro hærede bona fide an poſt completam præſcriptionem debeat facere conſcientiam de talibus bonis acquiſitis ſi ipſe ſe certo illegitimum agnoſcat.3.To.fol. 303.col.2.in verſi.Circa præmiſſa.

Aduocati officiũ nobile & generoſiſsimum eſt.3 To.fol.362.col.2.in verſi.aduocati officium.

Aduocatus bonus pro vero milite haberi debet.3 Tom.fol.362.col.1.in add.incip.adde quod aduocati vbi vide plura pro eis & contra eos.

Aduocatus dictãs cõtractũ illici tũ tenetur ad reſtitutionẽ.3.To.f.362.co.1.in verſ.Idẽ dicẽdũ.

Aduocatus litẽ cõſulto differẽs ſi pars neceſsitate preſſa cõcordiã faciat parti tenebitur ad intereſſe.3.To.f.362.col.1.in add.in verſi.Multi.

Aduocatus errãs cauſas propter imperitiã vel culpam in reſpondendo ſine intellectus & librorũ reuolutione tenebitur parti ad intereſſe. 3. To.fo.362.col.2.in verſi.Imo ſi propter.

Aduocatus & procurator de iure captũ defendẽs an teneatur pœna eximentis vel defendẽtis captũ.3.To.f.251.co.1.in verſi.Quæritur quis.

Affectus ad operationẽ ſemel deductus punitur licet effectus non ſequatur.3.To.fol.248. col. 1.in verſi.Nota quod.

Affectus qñ puniatur licet nõ ſequatur effectus late.3.To.fo.260.co.1.Per totã & ibi.col.2. vide limitationem. Culpa autẽ.

Afflictio afflicto dãda nõ eſt fo.164.co.2.in (verſi.

Affinitas ex illicito coitu cõtrahitur vſq; ad ſecũdũ gradũ.3.To.f.315.co.2.in verſi. Ex quorũ.

Agnati vocantur ad ſucceſsionem vſque ad decimum gradum ita vt proximior præferatur licet ſecus ſit in cognatis quo.ad gradus.fol. 101. cap.2.in verſ.in primis.

Allegare contra patrẽ diſsipationẽ bonorum eſt indecẽs & inhoneſtum legibus diuinis & humanis fol.76.col.1.in verſi.Quarto nam.

Aleuoſus non gaudet immunitate eccleſiæ.3.To. fol.389.col.2.in verſi.Aleuoſus

Aleue crimẽ in quibus caſibus cõmittatur.3.To. fol.207.col.2.& vbi late remiſsiue.

Aleuoſus dicitur treugam ſeu aſſecurationem frãgens.3.To.fol.361.col.1.in gl.Treeua.

Aleuoſus vel cõmittẽs aliquẽ caſum hæreſis largo modo ſumptũ vt vſurarius ſymoniacus vt puniatur vide.3.To.fol.360.col.1.gl. Aleue.

Alimenta filiis debẽtur ante mortem à patre.fol. 77.col.1.In verſi.Poterit tamen.

Alimen-

Alimenta filijs iure naturæ debita à principe tolli non poſſunt folio.129.co.1.in verſiculo. Alimenta enim.
Alimenta parentibus iure naturali debita à principe etiam lege vel conſuetudine tolli nō poſſunt folio.130.colum. 2. in verſiculo. Ex qua concluſione.
Alimenta lege vel ſtatuto limitari nō poſſunt ad minorem quantitatem quam ad congruam ſuſtentationem patris filij ſiue legitimi vel illegitimi fol.131.col.1.In princ.
Alimenta non tantum filio naturali dantur ſed etiam eius filio ideſt nepoti.foli.97. colum.2. In principio.
Alimentorum legatum ſecundo loco factum in minore quantitate in codicillis efficit vt à maiori ſumma in priori teſtamento relictæ reſſum ſit fol.80.col.1.in verſi.Secundo.
Alienatio rei litigioſæ licet fieri non poſsit in filium adoptiuum poteſt tamen fieri in filium ſuum vel nepotem legitimum fol.96.colum.1 in verſi.Et tamen alias.
Alienæ rei contractus in præiudicium veri domini non valet ſi tamen dominium in emptore ſuperueniat in præiudicium venditoris valet fol.192.col.1.in verſi.Item videtur.
Alienata per patrem titulo onerofo non reuocantur per filium etiam concurrente fraude folio. 76.col.2.in verſi.Sed contrariam.
Alienari prohibita ſi alienentur omnibus defamilia conſentientibus à poſtea tamen natis reuocari poſſunt fol.128.columna prima.in verſic. Nam ſi prohibita.
Alguazellus & ſuus famulus poſſunt delinquentem capturæ ſe tradi nolētem ſi aliter eum capere nō poſsint occidere.3.To. fol.251.col.2 verſi.Quæro etiam.
Alguazellus malefactorem percutere non debet vel poſt capturā eum turpiter ducere,alias punitur.3.Tom.fol.251.col.2.in verſi.Si autem.
Alguazellus vel quilibet alius habēs poteſtatem prohibendi ludos poteſt pecunias ludentium capere in ipſo ludo inuentas.3.To.folio.237. col.1.in princ.
Alguazello delinquentem in flagranti inuentum capere propria authoritate licet non alias.3. Tomo.folio.214.columna prima.in verſiculo Et alguazello.
Alguazellum ſeu alium iuſtitiæ miniſtrum interficiens qua pœna feriatur vide.3.To.fol.246. col.1.& in verſi.Limita tamen.
Alguazello maiori reſiſtens & ob id pœna mulctatus an eadem feriendus ſit ſi eius ſubſtituto reſiſtat.3.To.fo.245.co.1.in verſ.Quæri pōt.
Alguazellus ſiue arcis præfectus occidens extra hētem pecus vel triticum prohibitū vel quid aliud & eius officialis nullam pœnam ſubeunt fol.344.col.2.gl.Mataren.
Amicus amicum ob benemerita & prætextu amicitiæ inſtituiſſe præſumitur folio. 160. col.2. ad finem.
Amicitia habet effectum fraternitatis fo.160.columna ſecunda.gloſſ.O de amigo vbi plura de amicitiæ viribus.
Amicitia vtrum excludat aliquem à teſtimonio ibi.remiſsi.in verſi.Vtrum autem.
Amicitia ſeu amoris magnitudo vtrū habeat vim clauſulæ derogatoriæ ibi.in verſicul. Et vtrū amicitia.
Animus nocendi in foro tantum animæ conſideratur folio.209.columna ſecunda.in verſi.Pro cuius communi.
Animus talis præſumitur qualia ſunt verba aut facta.3.Tomo.fol.216.columna ſecūda.in verſ. Probatur.
Animæ fauore in dubijs opinionibus quod tutius eſt præſumere debemus.3. Tomo.folio. 220.col.2.in verſi.Et in dubijs.
Annuæ præſtationes an inducant obligationem in futurum remiſſ.3.Tom.fo.37.col.2.in verſ. Quid autem.
Annuæ præſtationes an temporis præſcriptione & quanta tollantur ibi.in verſi.Sed reſtat.
Annui redditus inter immobilia computantur.3. Tomo.folio.28.columna ſecunda.in verſicul. Pro confirmatione & fol.29. col.1. in princi. & ibi quomodo hoc intelligatur.
Annui redditus(vulgo cenſus)emptio ad rationē quatuordecim pro vno liciti ſunt de iure regni & conſuetudine.3.To.fol.29.col. 1. in verſic. Contractus iſtos.
Annui redditus ſeu redditus redimibiles conſtituti ſeu cōſtituendi deinceps reducuntur ad prætium duodecim mille marauetinorum annuatim pro mille per.l. 126 fo. 39. De las cortes de Madrid Anni.1566.fo.29.co.1.ad med.vbi quod ante eam hoc pretium certum conſtitutum non erat.
Annuos redditus tēporales quos vulgo cēſos dicimus ſine vlla vſurarū fraude nec macula emere vēdere retinere licet.3.Tom.fol.29.co.1.in verſi.In quo dubio.
Appellatio nō habet locū à ſentētia nulla.fo.42. in verſi.Dubitatur ibi & appellatio.
Appellationis remediū a quibuſcūq; iudicib' licitū eſt & pmiſſum.3.To.f.379.co.1. gl. auiēdo.
Appellatio plures caſus in quibus admitt.nō debet vide.3.To.fol.379.col.1.in princ.
Appellare ab executore non licet.3.To.fo. 378 col.1.in verſi.Item aduerte.

Appellatione interpoſita appellans à vinculis leuari debet & eſt cuſtodiendus.3.Tom.fol.379 col.1.in verſi. Et interpoſita.
Appellationi iudice non deferente quomodo appellans proteſtari debeat vt cauſam appellationis coram ſuperiore proponere poſsit non obſtante denegatione inferioris.3.Tom.fol.379. col.2.in princ.
Aperiens domum alterius & præſtās opem vt delictum committatur raptus puta homicidij vel huiuſmodi quomodo puniatur.3.To.fol. 382. col. 1.gl.Todo.
Apoſtaſia quid ſit & quot inueniantur eius ſpecies.3.To.fol.135.col.2.quæſt.19.
Apoſtatæ pœna quæ ſit fol.136.col.2.in verſ.Ad tertium in.3.Tomo.
Aragones quo ad teſtamenti ſolennia duobus teſtibus contenti ſunt folio.107.col.1.in verſicu. Et Aragonenſes.
Arbitrium vbi relinquitur in iudicis pectore an extendi poſsit ad mortis naturalis pœnam. 3. Tom.fol.207.colum.2.in verſi.Præterea dubitatur vbi.2.communes contrarias,& vide concordiam folio.218.columna prima.in verſicu. Ideo ſolito.
Arbiter proprie multare non poteſt nec iubere pœnam fiſco applicari licet eis ex forma compromiſsi facultas data ſit.3.Tomo.fol.354.col. 1.in verſi.Arbiter vero,vbi vide quando poſsit iubere parti applicari.
Arbitrorum ſententia poteſt executioni mandari etſi ſit petita reductio ad arbitrium boni viri qua durante locū habet cautio legis Toletanæ folio.247.columna prima.in verſiculo. Quæritur an.
Arborum appellatione vites etiam continentur. 3.To.fol.351.col.1.gl.Cortare.
Arrogator ab inteſtato ſuccedit arrogāti fo.101. col.1.in verſi. Vnde nulla.
Arrogatus tranſit cum ſuis omnibus bonis in poteſtatem arrogantis fol.96.col.2.in princ.
Arrogato filio non poteſt arrogator quartam nō relinquere ibi.in verſi.His autem.
Argumētum à veroſimili validum eſt in iure plura de eo remiſsiue fol.184.col.1.
Argumentum de contractibus ad vltimas voluntates valet.fol.60.col.2.verſic.3.Probatur ibi. validum eſt &c.
Argumentum de facto iudicis ad partem validum eſt fol.106.col.1.in verſi.Item & quinto.
Aſſaſinus quis dicatur.3.Tomo.fol.267.col. 2.in verſi. Aſſaſini autem vbi vide de eis plura remiſſiue & fol.268.col.1.in verſi.Et quis.
Aſcendentes inceſtuoſi ab omni deſcendentium ſucceſsione priuantur fol.99.colum.1.in verſi. Regula.1.
Aſcendentes legitimi & naturales ſuccedunt filijs in ſuas legitimas ibi.in verſi. Parentes legitimi.
Aſcendentes legitimi & naturales olim in ſucceſſione ab inteſtato ita ſuccedebāt vt pater matrem excluderet. Ibi in verſi. Parentes legitimi
Aſcendentes in deſcendentium ſucceſsione ſuccedunt ex æquo cū fratribus vtrinque coniunctis & fratrū filijs ſi ſint præmortui ibi.in verſ. Tamen hodie.
Aſcendens in ſucceſsione deſcendentis is vocatur qui ſanguine iunctus eſt ſalua gradus prærogatiua ibi.in verſi.Illud etiam.
Aſcendens in feudum filiorum non ſuccedit fol. 100.col.2.in verſi.In feudum.
Aſcendentium vbi alter priuatur ſuccedendi iure tota hæreditas ad alterū defertur fol. 100.col. 1.in verſi.Sed vbi.
Aſini ſepultura quæ dici poſsit vide.3.To.fol.94 col.1.in verſi.Sepultura aſini.
Aſini luxurioſi & potentis vulgo dicti (garañon) acceſſus ad equam prohibetur in Bethica cauſa belli.3.To.fol.394.columna prima.glo. Aſno vbi vide rationem.
Aſtrologia prohibita eſt.3.Tom.fol.10.col.2.in ver.Quo fit.
Aucupari ſeu venari com ſcopita non licet iure regni & alijs armis de quibus ibi.3.To.f.390.colum.1.in princ.Et per totam.
Augmentum debet regulari ſecundum naturam ſui præexiſtentis fol.18.col.2.in verſic.Præterea augmentum.
Augmentum intelligitur quantum ad quantitatem non vero quoad diminutionem ſolennitatis fol.111.col.1.in verſi.Et eſt primo.
Auendañus aduocatus curialis laudatur fol.89.colum.1.in verſi.Et ſi de qualitate.
Authoritas tutoris & curatoris in actu geſto à pupillo ſiue adulto præcedere debet fol.126.col. 2.in verſi.Facit etiam.
Autoritas in actu requiſita in ipſo actu interuenire debet fol.61.in verſi.Cum autem ſit.
Auus ex parte matris ſuccedit filio nato in octauo mēſe & intra tres dies mortuo nō vero eius pater.fo.104.col.1.in verſi.Aſsidue.
Auus paternus extante matre vtcūq; filiū repręſenter nō ſuccedet fol.99.in verſi.Eſt videre.

B

Bannitum reum à iudice captum interficiens an teneatur pœna ordinaria delicti ad partes.3.To.foli.251.col. 1.in verſi.Quæritur præterea.

Digitized by Google

Bannitus transfuga & hoſtis ciuitatis an impune occidi poſsit.3.To.fol.263.colum.1.glo. A ſu enemigo vbi quid de iure regni& in caſu.l.76. Tauri.

Bannitus condemnatus & ad ſupplicium ductus an à priuato vel à capiente interfici impune poſsit.3.To.fol.251.colum.2.in verſic. Quid autem.

Baſtardi & naturales an priuilegijs & honoribus parentum prçfulgeant.3.To.fol.286.columna ſecunda.adnic.& in verſi. Tum etiam vbi late remiſsi.

Beneficium principis contra ipſum interpretari in dubio debet.3.Tomo.folio.50.columna. 2. in princ.

Beneficium principis cēſetur perpetuum ſaltim ad vitam donatarij fol.414.col. 1.gl.no vaquē.

Beneficium reſignari non poteſt ſub aliqua conditione vel modo folio.206. colum.2.in verſi. Item datum.

Beneficio ſuo nunquam priuatur clericus ipſo iure quantumcumque graue commiſerit delictum fol.31.columna.1.in verſi.Quarto confirmatur.

Benedictiones in matrimonijs & præcipue invel a minibus vt vulgo dicitur ſſueſactæ vnde originem trahant fol.52.col.2.in verſi.Et benedictiones vbi quod non ſunt ſacramenta.

Beneficij in collatione quis præferri debeat an qui peccauit & ſe tamen ad meliorem frugem recepit,an vero qui ſemper honeſtus fuit fol. 398.col.1.in verſi.Seruandum ad fin.in verſi. Ex quo & col.2.per totam.

Bellum indici non poteſt ſine principis licentia. 3.To.fol.330.col.1.in princ.

Blaſphemia quid ſit.3.To.fo.137. co.1.in quæſt. 20.&.203.col.2.in verſi.Blaſphemia quot ſint eius ſpecies ibi.in verſi.Ad ſecundum.

Blaſphemia an ſit peccatum mortale fol.37.col. 2 in verſi.ad tertium.3.Tomo.

Blaſphemia perfecta maximum eſt omnium peccatorum.3.To.fol.137.col.2.in verſi.Adquartum.

Blaſphemia eſt maledicere eccleſias Dei inquibus ſanctum eius nomē colitur & veneratur.3.Tomo.fol.75.col.2.glo.Iniqui &c.

Blaſphemia qua pœnapuniatur.3.To.fo.203.co. 2.in verſi.Ad tertium.Quot modis fiat fo.205. col.2.in verſi.Blaſphemia quot.

Blaſphemia per quæ verba inducatur in noſtro Caſtellæ regno.3.To.fo.205.colum.2.in verſ. Per quæ autem verba.

Blaſphemiam an inducat verbum. Deſpecho de Dios.3.Tomo.folio.206.columna ſecunda.in verſi.Prædicta.

Blaſphemiæ cognitio ad quē pertineat. 3. Tom. fol.138.col.1.in verſi.Ad quintum.

Blaſphemus quis dicatur.3.Tom.fol.203.col.1. in litera.B.

Blaſphemans calore iracundiæ percitus & concitatus vel quia forſan aliquid ei imponatur vel bis petatur an & quomodo puniendus ſit. 3. To.fol.205.col.2.in verſi.Quid autem.

Blaſphemus punitus per iudicem eccleſiaſticum legalibus iterum pœnis coerceri poteſt per iudicem regiæ iuriſdictionis.3.To.fol.205.co.2 in verſi.Et punitus.

Blaſphemi pœna iure regio quæ ſit.3.To fo.206 col.2.in verſic.Ad cuius & in add. incip. Adde fol.109.colum.1.

Blaſphemus an excuſetur à pœna ordinaria. L. 7. titul.8.lib.8.recopil.Per confeſsionem factam in foro pœnitentiæ.3.To.fo.207. colum. 1.In add.in verſi.Itē quæro vbi vide late de ſtylo.

Blaſphemans Deum optimum Maxim.In occulto ab ipſo punitur. vide caſum de hoc portentoſū & Chriſtiani cordi recondendum.3.Tomo.folio. 212. columna ſecunda.in verſiculo. Et hoc.

Blaſphemans capi poteſt à quocunque de populo & duci ad locū delicti etiam ſine iudicis mandato.3.Tom.fol.214.colum.1.in verſic. Nota caſum.

Blaſphemans in continuatione ſermonis bis ter vel pluries an pluries puniri debeat pœna pragma.1.lib.pragm.3.To.fol.210.col. 1.in verſ. Dubitatur.

Blaſphemiam quis accuſare poſsit.3.To.fo.207. col.2.in verſi.Quæritur quis.

Blaſphemum an quilibet accuſare teneatur.3.Tomo.fol.207.columna ſecunda.in verſi. Dubitatur vtrum.

Blaſphemi lege veteri qua pœna afficiebantur.3. Tomo.fol. 208. columna prima.in verſiculo. Hinc eſt.

Blaſphemo pœnam à lege præfixā an & quando iudex poſsit minuere ibi.in verſic. Et ſic videtur.

Blaſphemans in regis curia quomodo puniatur & an grauius.3.Tom.folio.209. columna.2.in princip.

Boni homines collationum tenentur eligere iuratum bonum & idoneum ſcienter vero indigne electum,iudex regius ſi de defectu conſtet admittere non debet folio.412.col.2.in verſi.Ex quo infertur.

Bono viro illicitum eſt aliquem decipere fo.180. col.2.in verſi.Bono enim.

Bombardæ & tela alia miſsilia grauioris armaturę puta arcabuz ſpingarda,ſerpētina nō debent

Digitized by Google

à vicinis etiam ſedandæ & componendæ rixæ cauſa adduci licet ſecus in eremo.3. Tomo.fol. 400.columna prima.glo.En poblado & col.2 & fol.401.col.1.

Bona vinculata & vni filio relinquere ad ad honorem nominis & familiæ conſeruationem licet fol.77.col.1.in verſi.Quæro.

Bona alienari prohibita in fiſcum non tranſeunt fol.132.columna prima.in verſic. Quæritur vtrū licet commoditas vſus fructus dum vitam poſſeſſor degit,poſsit ibi.col.2.in verſicu. Tamen commoditas.

Bona vacare quando dicantur vt fiſcus tanquā in vacantibus ſuccedat.3.Tom.fol.371. col.2.in verſi.Bona vacantia tunc.

Bona ratione delicti confiſcata applicantur ei cui ex lege ius accuſandi defertur fol.43.co.2.glo. in princi.Pero ſi el padre ibi.y ella ſea deshere dada.

Bona omnia reperta hodie tempore mortis alterius coniugis præſumuntur vtriuſque coniugis communia fol.185.columna prima.in verſicul. Tamen in.

Bulla contra blaſphemos,ſodomitas, concubinarios deambulantes per eccleſias pauperes per eas mendicantes ac aliquid in ea illicite facientes à Pio Papa.V.Pōtifice Maximo motu proprio emanata inſeretur.3.To.fol.356.&.357.

Bullare poteſt quis propter delictum notis & ſignis cum ferro calido in manibus non in facie fol.46.columna prima.in verſiculo. In manibus autem & ibi quod in odium criminis poteſt homo bullari.

C

Cambia ac recambia quæ in communi vſu verſantur an licita ſint. 3. Tom. fol.29.col.1.in verſi.Vtrum autem.

Cambiorum contractus interdum neceſſarius interdum iure gentium quaſi quintū quoddam elementū conducibile eſt ibi.in verſic.Contractum cambiorum.

Cambia exercere non licet numulario extero ſed tantum regnicolæ.3.Tom.fo.29.col.1.in verſ. Fallit niſi.

Cantaber probans Cantabria ſe natum vel eius parentes ex ipſo nobilis dicitur vulgo hijo de algo.3.Tom.folio.59.columna ſecunda.Per totam.

Capacitas inſpicitur ſecundū tempus mortis hinc decedens ab inteſtato relicto filio fratre minore ſi is poſtea per Epiſcopatum fiat ſucceſsionis capax nihilominus ad hæreditatem non admittetur folio.60.columna prima. in verſicul. Et quatenus dixi.

Captus à iudice iniuſte poteſt cōtra iudicem agere actione iniuriarum & proteſtari damnum & pœnam legis.3.To.fol.350.columna ſecunda. In principio.

Capta bello ſi immobilia regi bellum indicenti acquiruntur ſi mobilia capientis fiunt duci tamen exercitus tradere debet vt is ſecundum vnius cuiuſque dignitatem diuidat fol. 162.co. 2.in verſi.Vtrum autem capta vbi vide quid de iure regni.

Cap.Quanquam de vſuris an procedat in Iudæo manifeſte vſurario.3.Tomo.fol.49.columna ſecunda.in verſi.Quæri etiam poſſet.& fo.50. Per totum.

Carcerum effractores & frangere conſpirātes puniuntur vt confeſsi licet flagitium perfectū nō ſit.3.To.fol.418.columna prima.in verſic. Et nota hanc legem.

Carolus.V.Hiſpaniarum Rex Romanorum Imperator ſemper Auguſtus mundi terror Chriſtianiſsime diem obijt.21. die menſis Septembris hora ſecunda ante meridiem,Anno à Natiuitate Domini.1558.

Carcer an pœna ſit de iure communi & regio.3. Tom.fol.253.col.1.gl.En la cortina.

Caſtrenſe peculium non confertur fol. 75. col.1. in verſi.Fundari etiam.

Caſus fortuitus quando dicatur fol.211.col. 2.in verſi.Ex caſu tamen fortuito.

Caſus omiſſus in materia pœnali habendus eſt pro omiſſo prout in cæteris caſibus non habentibus eandem rationem.3.To.fol.223. col. 2.in verſi.Et caſus omiſſus.

Caſtellum ſeu fortalicium in terra Regis vel alterius Domini etiam in proprio ſolo ſine Regis licentia ædificare nemo poteſt.3.Tom.fol.334. col. 1.gl.Caſas.& ibi vide rationem.

Caſtellum ſeu fortalitium quid ſit.3.To.fol.321. col.2.ad fin.in verſi.Caſtellum.

Caſtella ſeu fortalitia an & quando cōſtitui poſſint in confinibus territorij.3.To.fol.328.col. 2.ad fin.in verſi.Quæritur.

Caſtelli ſeu fortalitij poſſeſſor tenetur oſtendere titulum ſuæ poſſeſsionis.3.To.fol.227. col.1. glo.Tienen vbi vide rationem.

Caſus omiſſus præſertim inducens pœnam non trahitur vltra caſum legis folio.46.columna.1. in princi.

Catholicus quis vere cenſeri debeat.3.To.fol.99 col. 2.in princ.&fo.101.in verſ.ad hoc dicitur.

Cauſa ſufficiens ad excludendum filium exhæredatum à ſucceſsione paterna non ſufficit ad excludendum eum ab inteſtato.fo.100. colum.2. in verſi.Secundo cauſa.

by Google

Index Alphabeticus.

Cauſa inducens liberationem efficaciter eſt illa quæ inducta eſt ad obligandum fol. 181. col. 1. in verſi. Et ſic eum.

Cauſa quæ ſit magna quæ parua relinquitur arbitrio iudicis folio. 205. columna prima. in verſi. Vbi firmat.

Cautelas quibus filij clerici inſtitui poſsint & illegitimi fol. 68. columna ſecunda. in verſicul. Tamen vſque ad fol. 69. in verſiculo. Aliam cautelam.

Cæci teſtamentum licet olim pro forma ab hæredis inſtitutione incipere deberet nunc in quacunque eius parte inſeri poteſt fol. 65. col. 2. in princ. in verſi. Quod tamen fallit.

Cedens bonis ob æs alienum debet afferre torquẽ ferreum ad collum publice. 3. Tom. fol. 78. co. 2. in verſi. Sic etiam vbi remiſſ. de materia ceſſionis bonorum.

Cenſus conſtitutio nonſolum procedit in annuis redditibus impoſitis ante approbationem factam à Martino. 5. & Caliſt. Pontif. Maximo. ſed etiam in omnibus poſtea conſtitutis & cõſtituendis in futurum. 3. Tomo. fol. 30. col. 1. in verſi. Sit ſecunda ratio.

Cenſus conſtitutio non ſolum in redditibus pecuniarijs ſed etiam in fructibus conſtitui poteſt nisi lege regia prout eſt in noſtro regno prohibita. 3. To. fol. 30. col. 2 in princ.

Cenſus ad vitam vel quouſque paternam ingrediaris hæreditatem cum in incerto pendeant licíti ſunt. 3. Tomo. fol. 32. colum. 1. in verſicul. De cenſibus vero.

Cenſus redditus vt ab vſura liber ſit debet conſtitui ſuper rebus aut bonis aliquot quæ valeant ad redditus annui ſolutionẽ nec ſufficit ſuper ſola vendentis perſona conſtitui. 3. Tom. fol. 37. col. 1. in principio.

Cenſus contractus debet fieri quemadmodum cæteri reales contractus, cum venditur res immobilis & cum eiſdem qualitatibus. ibi. in verſicul. Quo fit.

Cenſus contractus quo quis conſtituit annuũ redditum quatuordecim ſuper re quæ tantum decem reddit ſi conſtituens ſe obliget ad culturã & curam illicitus eſt. 3. Tom. fol. 37. col. 1. in verſi. Ex quibus.

Celebrationes anniuerſariæ cõſtitutæ in certa hęreditatis portione vel fundo filium non nepotes ſequuntur vt nec eius retractus debeatur folio. 99. columna ſecunda. in verſiculo. Tamen anniuerſariæ.

Certa quantitas à principio nomine intereſſe non poteſt pacto taxari ſine fraude vſura. 3. Tomo. folio. 21. columna prima. in verſiculo. Ratio eſt.

Certa quantitas à principio taxata habito reſpectu ad intereſſe futurum veroſimile quando peti poſsit fol. 21. col. 1. & ibi. de modificatione opinionis Decij in c. Cum venerabilis in n. 14. de exceptionib.

Ceſsionarius tenetur oſtendere ceſsionis inſtrumentum nec aliter tenetur debitor contra quẽ facta eſt ceſsio. 3. Tomo. fol. 344. col. 1. in verſ. Et ceſsionarius.

Ceſsio eſt admittenda ab incarceratis pro intereſſe & iuribus debitis etiam ex delicto deſcendentibus folio. 245. columna prima. ad fin. in verſi. Ceſsio.

Chriſtianus contrahens matrimonium cum Iudæa vel econuerſo pœna mortis quæ ob adulterium ſancita erat, tenetur 3. To. fol. 365. col. 2. in verſi. Reſpondeo.

Chriſtiani ſeorſum à Iudæis habitare debent nec cum eis colloquia habere. 3. Tom. folio. 63. columna prima. gloſſ. continua & fol. 67. col. 1. glo. Ni aſ an.

Chriſtiani cum Iudæis cohabitare non debent. 3. Tom. fol. 58. col. 2. gl. No ſean.

Chriſtianus non poteſt domi habere infidelem niſi ius captiuitatis ad eum pertineat. 3. Tom. fol. 60. col. 1. gl. Que no.

Chriſtianus in omni cauſa poteſt eſſe teſtis contra Iudæum. 3. Tom. fol. 60. columna ſecunda. gloſ. En todos dummodo repulſa iuris repelli non poſsit & folio. 74. columna prima. gloſſ. teſtimonia.

Chirographæ chartæ & ſic priuatæ ſcripturæ recognitæ à debitore ſunt executioni mandandæ fol. 247. columna ſecunda. in verſi. Item cõfeſsiones.

Circumuenire ſe ad inuicem contrahentes an naturaliter liceat & de quo dolo hoc intelligatur fol. 181. col. 2. in verſi. Nec etiam obſtat.

Citatus propter non tutum acceſſum durante iuſto timore non comparendo non cenſetur contumax. 3. Tomo. folio. 62. columna ſecunda. in verſi. Quo fit.

Ciues equites ſeu concilia vnius villę vel ciuitatis non debẽt occupare terminos nec paſtum alieni territorij fol. 417. co. 2. gl. De las ciudades.

Clandeſtinus cõſenſus ante ſacrum Conciliũ Tridentinum verum efficiebat matrimonium. fo. 28. col. 1. in verſi. Secunda ratio ad medium.

Clandeſtinum matrimonium vide in verbo matrimonium clandeſtinum clam facta videntur habere delicti præſumptionem fol. 34. colũ. 1. in verſi. Quæ enim clam fiunt.

Clauſula, indignationẽ noſtrã incurrat & an inducat priuationẽ beneficij vel pœnã tantũmodo arbitrariã. 3. To. fo. 239. co. 1. & 2. per totã late.

Clauſula

Digitized by Google

Clauſula conſueta apponi habetur pro appoſita. fol.66.col.in princ.
Clauſulæ codicillaris plures quæſtiones vtiles in praxi vide remiſſ. fol.108.colú.1.in verſi.Plures quæſtiones.
Clericus dicitur miles fol.201.col.2.in verſi.Vlterius etiam.
Clericus quando & quomodo debeat gaudere immunitate eccleſiæ.3.Tomo.fol.344.col.1.per totam.
Clericus primæ conſuræ licet contrahendo matrimoniũ ipſo iure priuetur beneficijs, ſi tamẽ contrahat ſponſalia de futuro non vtique priuabitur fol.4.col.2.in verſic. Hinc infertur & ibi adſtruitur ratio.
Clericus in minoribus conſtitutus ſi contrahat in facie eccleſiæ & poſtea matrimonium nullum appareat probata conſanguinitate vel alio impedimento non poteſt redire ad beneficium quod habebat fol.5.col.1.in verſi.Quæro.
Clericus rebellis non cẽſetur priuatus beneficio antequam eo priuetur per ſententiam & interim id renunciare poterit fol.32.col.2.in verſ. Confirmatur ex regula.
Clericus homicida non eſt priuãdus ipſo iure ſed per ſententiam fol.32.col.1.in verſi. 3. ex doctrina & ibi vide cautelam vt is non amittat beneficia quæ tunc habebat.
Clericus ab eccleſia celebrare prohibitus ſi tamẽ vtatur debita materia & forma cum intentione conficit ſacramẽtum fol.40.col.2.in verſi. Iuxta ibi & licet eccleſia.
Clericis ab inteſtato in bonis patrimonialibus ſucceditur à ſuis & venientibus ab inteſtato vt in laicis fol.103.columna prima.verſi. Quinta regula.
Clerici continentiſsimi eſſe debent ob Reipub. Chriſtianæ exemplum, impudici vero ſeuere pulſandi eleganter fol.153.columna prima.per totam.
Clerici gaudent ſtatutis laicorum dummodo eis ſint fauorabilia nec præceptum nec inhibitionem contineant fo.33.columna prima.in verſ. Confirmatur.
Clerici comprehenduntur in ſtatutis continentibus vtilitatem publicam ibi in verſi, Confirmatur. Nam.
Clerici vtuntur iure communi nec ſubmittuntur ſtatutis laicorum.3.Tom.fol.32.col.2.in verſ. Tum etiam.
Clericus vſurarius eſt infamis ipſo iure ſicut laicus.3.Tomo.fol.26.columna prima.in verſic. Item etiam clericus.
Clericus conuictus de vſura ſi monitus non deſtiterit à tali iniquitate deponi debet.3.Tom.fo. 26.col.2.In principio.
Clerici fortilegi pœnam remiſſ. vide.3.Tom. fo. 11.col.1.in verſi. Pœna autem & col.2.in verſ. Reſolutio ergo.
Clericus vſurarius priuatur ab obtinendo beneficio.3.Tomo.fol.26.columna ſecunda in verſicu. Hinc clericus & obtento ibi in verſi. Item etiam.
Clericus fugitiuus capi poteſt à iudice ſeculari.3 Tom.fol.214.columna ſecunda in verſicu. Clericus fugitiuus & an ſine labe excommunicationis ibi in verſi. Ratio.
Clericus falſificans ſigillum regis vel literas qua pœna teneatur.3.Tom.fol.372.col.2.in verſi. Item qui.
Clericus falſificans literas inferiorum iudicũ quã pœnam ſubeat.3.Tom.fol.372.col.2.in verſi. Quid autem.
Clericus committens crimen falſi in moneta Papæ quomodo puniatur.3.Tom.fol.375.col.2. in verſi. Quarto principaliter.
Clericus monetam Papæ falſificans non data incorrigibilitate an tradendus ſit curiæ ſeculari. 3.Tom.folio.377.columna prima.375.columne ſecunda.in verſiculo.Sed eſt dubium. 376. columna prima.& ſecunda. Vbi duas communes contrarias.
Clericus realiter degradandus non eſt niſi ſit incorrigibilis.3.Tomo.fol.377.col. 1.in verſicu. Præterea.
Clericus maledicus quomodo puniatur. 3. Tom. folio.213.columna prima.in verſiculo. De maledico.
Clericus venditor cenſus vel alicuius alius rei an teneatur ad gabellæ ſolutionem ſicuti quilibet laicus.3.Tom.fol.34.col.2.in verſicu. Quæritur vtrum.
Clericus inceſtum commitens qua pœna feriatur.3.Tomo.folio.365.columna.2.in verſicu. Clerici autem.
Clericus, blaſphemus & ebrius quam pœnam ſubeat. 3. Tomo.foli.208.colum.ſecunda.in verſi. De pœna &c.
Clericus falſum deponens coram ſeculari & conuictus an poſsit ab ipſo laico iudice puniri vel ad ſuum iudicem remitti debeat. 3. Tomo. folio.189.columna ſecunda.in verſiculo.Sed dubitari.
Clericus aduocatus etiam ſi delinquat in officio ſuo coram ſeculari non poteſt ab eo incarcerari nec puniri.3.Tom.fol.389.colum.3.in verſ. Et idem.
Clericus falſam monetam cudẽs qua pœna feriatur.3.Tomo.folio.192.colum.1.ad fin.in verſ. Clericus igitur.

Digitized by Google

Clerici in ſacris conſtituti magiſterij & Doctoratus apicem obtinere poſſunt.3. Tom. fol.98. col.1.in verſi.Quo fit.

Clericus notorie fornicator an ſit ipſo iure ſuſpēſus abſq; alia ſententia an ſuſpendendus.3.To. fol.312.col.1.in principio &.313.co.1.in verſ. Pro ſimplici vero, & an propter fornicationē ſit deponendus.3.Tom.fol.377.col.2.in verſi. Vtrum autem.

Clericus in ſacris relinquens bona ſua amico ea fide vt ſpurio reſtituat an peccet & an recipiens poſsit ea retinere vel debeat fiſco aut venientibus ab inteſtato reſtituere.3.To. fol. 304.col. 1.in verſi.Dubitatur iterū &.305.col.2.in verſicul.Ex his igitur,cautelas vero quibus fretus hic ſpurius talia bona habere poſsit vide.folio. 306.col.2.in verſi.Ex quo ad finem.3.Tom.

Clericus poteſt filiam ſpuriam dotare.3. To.fol. 308.col.1.in principio.

Clericus habens acceſſum ad monialem ſeu religioſam quomodo puniatur.3.To.fol.316.col. 1.in verſi Et pœna.

Clericus inceſtuoſus qua pœna feriatur.3. Tom. fin.315.col.1.in verſi.Pœna autem.

Clericus vel nobilis alium probo afficientem puta ſi vocet Iudæum cucurbitam an teneatur Palinodiam recantare. 3.Tom.fol. 230.col. 1. in verſi.Vtrum autem vbi ad partes.

Clericus pro crimine quantumcunque graui niſi data incorrigibilitate non eſt actualiter deponendus nec debet tradi curiæ ſecnlari. 3. Tom. fol.218.col.1.in verſi.Et ita conſultus.

Clericus effectus hæres laici iam coram laico ſuo iudice conueneri coram eo etiam litem proſequi tenetur.fol.143.col.1.in verſi.Quid eſſet.

Clericus vendens rem laico non tenetur illum defendere in foro ſeculari ibi in verſicu. Hinc eſt vbi ad partes & ſecunda cōmunis contrariæ.

Clericus tenetur ſoluere gabellam intellige ſi negotietur,ſi vero contrahat ſuper rebus ſui patrimonij nec is nec cum eo contrahens eam ſoluere tenebitur fol.297.col.1.gl.Clerigo.

Clerici filium vel ſpurium vocans ad cautelam vt is bona patris clerici non conſequatur,an ſaltē conuicij nomine teneatur.3.Tom.fo.226.co.2 in verſi.Quo ſit.

Clericorum filij vocantur manſeres fol.99.col.1 in principio.

Clericorum filij in ſacris habiti an poſsint ſuccedere in bonis matris vide.3.Tom.fol.299.col. 2.in verſi.Vtrum autem.

Clericorum filij vt plurimū depranatis ſunt moribus,& ſi qui boni inueniuntur eſt de raro contingentibus fol.150.col.1.in verſic. Sunt enim communiter.

Clericorum filij efficiuntur ſerui eccleſiæ fo.151 col.1.in princ.& quod eccleſia hoc priuilegiū non amiſerit col.2.in verſi. Sed tamen vbi rationem.

Clericorū filij non ſuccedunt ex teſtamento nec ab inteſtato.fol.99.colum.1.in verſi. Māſeres ergo.

Clericorum filij efficiuntur infames infamia facti fol.150.col.1.in verſi.Item infames.

Clericorum filij.nō poſſunt promoueri ad ſacros ordines fol.150.col.1.in verſi.Ideo nō poteſt.

Clericorum filij in ſacerdotio vel in alijs ordinibus geniti licet patri non ſuccedant matri tamē ſuccedere,poſſunt niſi ſit coniugata vel cōcubina publica ipſius fol. 152.col.1.in verſi. Sed circa præmiſſa vbi ad partes.

Codicillaris clauſula non cenſetur de voluntate teſtatoris appoſita,ſed magis de conſuetudine notariorū niſi expreſſe à teſtatore adiecta probetur fol.108.col.2.in verſ.Dubium autem.& 109.col.1.in verſi.Contrariam vbi ad partes.

Codicillaris clauſula ſi non valeat iure teſtamenti valeat iure codicilli plures effectus parit de quibus remiſſ.fol.108.colū.1.in verſi. Quæro cuius.

Codicillaris clauſula in teſtamento filij de cōſenſu patris poſita licet tanquam teſtamētum non valeat valebit tamen tāquā donatio cauſa mortis ibi in verſi.vbi tenet.

Codicillaris clauſula facit teſtamentum valere iure fideicommiſsi ibi colum.2.in verſi.Iſta clauſula.

Codicillaris clauſula tunc demum facit teſtamētum valere iure fideicommiſsi quando eſt nullum ratione ſolemnitatis ſecus ſi ratione volūtatis,quo caſu nihil operatur fol.108.col.2. in verſi.Intelligas tamen.

Codicillaris clauſula non parit ſupradictos effectus iure regni in teſtamento nuncupatiuo ibi in verſi.Intellige ſecundo.

Codicillaris clauſula cenſetur appoſita inter liberos cum communi cōtra alteram communem fol.110.col.1.in verſic.Item dubitari poteſt.

Cognoſcens per vim fœminam violenter pœna mortis naturalis punitur.3.Tom.fol.264.col. 1.in princi.& ibi quid ſi ſit meretrix.

Cognoſcens , vel deſponſans filiam conſanguineam famulam ſine conſenſu & licentia patris conſanguinei vel domini in cuius poteſtate vel domo erat qua feriatur pœna.3.Tom.fol.284. gl.E ſi qualquier.

Cognoſcens concubinam domini punitur pœna exilij.l.1.titul.15.lib. 8.ordin.Intell.de concubina nota.3.Tom.fol.385.col.2.in verſi.Et quatenus.

Cognoſcens

Digitized by Google

Conoſcens famulam vel ſeruam domini qua pœna puniatur,& an ad accuſandum alius quam dominus admittatur.3.Tom.fol.283.colum.1.in princ.& ibi col.2.vide limitationem.

Coitus damnabilis & punibilis quid differant & qui dicantur ex vtroque nati.3.Tom.fol.296.col.2.in verſi.Et pro hoc.

Collatio ceſſat ex præſumpta voluntate foli.74.col.2.in verſi.Præmaxime.

Collegia illicita reprobata ſunt.3.Tom.fol.240.col.2.ad finem.

Collegium debet diſcerni ab alio ſuis inſignijs diſtinctis,& poteſt prohibere perſonas alterius collegij ne eiſdem vtantur.3.Tom.fol.62.co.1 in verſi.Quo fit.

Colonus partiarius obligatus dare dimidiam vel tertiam partem fructuum tenetur eam dare ſine deductione expenſarum.3.To.fol.18.col.1.in princ.

Columbas capere an ſit licitum.3.Tom.fol.390.col.2.in princi.

Columbas tenere in columbarijs an liceat.3.Tomo.fol.390.columna ſecunda.in verſi.Vtrum autem.

Columbas alienas apprehendendi cauſa ſemina ſeu eſcas certa arte ſpargentes quomodo teneantur.3.Tom.fol.39.columna ſecunda.in verſic.Qui autem.

Columba natiua quæ ſit.3.Tom.fol.391.co.1.in verſi.Quæri etiam.

Columbæ an æquiparentur prædicatoribus vide ibi in addit.

Comburere volens domum Petri ſi id efficiendi gratia ignem in eius domũ immittat & is alias vicinas domos cõburat, vel ex eis ea ratione bona ſubtracta fuerint ad omne damnum tenetur tam ratione cõbuſtionis quam furti.3.To.fo.351.col.1.in principio.

Communitas ſecularis vel eccleſiaſtica recipiens Iudæos in ſuis oppidis cum licentia dandi ad fœnus & vſuras peccat mortaliter.3.Tomo.fo.48.col.2.in verſi.In tantum.

Commiſsiones & priuilegia cenſentur in dubio conceſſa ſine præiudicio iuris commu.3.Tom.fol.224.col.1.in verſi.Tum etiam.

Commiſſarius an poſsit in legitima filiorum facere vulgarem ſubſtitutionem. Vide cõmiſſ.fol.71.col.1.in verſi.Dubitatur an.

Commune æſtimum ad precij iuſtificationẽ ſemper eſt inſpiciendum.3.Tom.fol.31.col.1.in verſi.Confirmatur.

Communio poſtquam excommunicatus ab eccleſia repellitur inducit peccatum.3.Tom.fol.169.col.2.in verſi.Tum quia.

Committens delictum in impuberi ætate ratione cuius à pœna fuit excuſatus etiã maior factus excuſatur fol.148.col.2.in verſi.Confirmatur.

Compenſatio legati quãdo inducatur vide in verbo legati compenſatio.

Compenſatio fructuum in ſortem nunquam admittitur.3.Tom.fol.18.col.1.in verſi.Confirmatur.

Commoditatem aut aliam rem æſtimabilem nõ licet expectare pro re mutuata.3.Tom.fo.25.col.1.in verſi.Dubitatur an pro.

Conceſſum contra regulam iuris dicitur conceſſio.9.ratio.fol.61.in verſic.Secundo confirmatur.

Concilium Lateran.ſub Leone.10.celebratum in.9.ſeſsione declaratur.3.To.fol.11.col.2.in verſi.Hodie eſt.

Cõcilij ſtatuta ab epiſcopo tolli nõ poſſunt.fol.33.col.1.in verſi.Cum etiam.

Commiſsio facta per verbum præcipio indelegabilis eſt.3.Tom.fo.96.col.2.ad medium.

Concubina quæ dicatur.3.Tom.fol.202.col.1.litera.b.& infra in eadem col.in verſi.Concubina proprie.

Concubina vt filij ex ea nati dicantur naturales qualis eſſe debeat.3.Tom.fol.202.col.2.

Concubina publica quæ dicatur,vt de concubinatu puniri quis poſsit de iure regni.3.Tom.fol.202.col.1.in verſi.Sed quæ dicatur.

Concubinatus an licitus ſit, necne.3.To.fol.202 col.1.in verſi.Quæritur vtrum.

Concubinatus de eſſentia an requiratur cohabitatio & requiſita ad probandum concubinatum vide.3.To.fo.202.col.2.in add. incip. Domo.

Concubinæ plures ſignificationes.3.To.fo.285.col.2.in verſi.Et quatenus.

Concubinam dimittendi promiſsio ſub pœna voti valeat.3.Tom.fol.388.col.2.in verſi.Quod.

Concubinarius poteſt cõcubinam vniuerſali vel particulari titulo inſtituere dũmõ talis ſit cum qua licite poſsit matrimonium contrahi. foli.70.col.1 ad fin.in verſi.Quæritur vtrum.

Condemnet verbum an denotet executionem, an vero definitiuam exigat.fol.91.col.2.in verſi.fundant ſe.

Condemnato ex coniecturis nunquam pœna ordinaria delicti ſed minor imponenda eſt.3.Tomo.fol.279.col.2.in verſi.Quoties enim.

Conditio ſufficit quod ſemel exiſtat licet nõ duret fol.148.col.1.in verſi.Et reſpondetur.

Conductoribus inquilinis colonis nulla penſionis remiſsio indulgebatur cauſa peſtis ſuperuenientis ex decreto Alfonſi.2. Neapolis Regis fol.200.col.2.in verſi,Aliquas concordias.

Conductor non excuſatur à pẽſione ob peſtem quãdo cõuentũ fuit ne propter peſtẽ remiſsio fieret fol.201.col.2.in verſic. Intellige.4.vbi quod hoc pactum valet.

Digitized by Google

Conductor licet paſciſcatur cum locante vt etiã propter peſtem remiſsio non fiat, ſi tamen ea culpa locantis contingat excuſatur.fo.201.co. 2.in verſi. Quod procedit.

Cõductor recedens à domo ex iuſta cauſa peſtis vel aeris corrupti pro rata tantum temporis quo habitauit ad penſionem tenetur fol. 200. colum.1.in verſi.Ex quo deducitur.

Conductor recedens domo propter metum malorum ſpirituum, aerem corruptũ ruinam minatam non tenetur ſoluere penſionem fol.191 col.1.In princ.

Conductor ob cauſam malorum ſpirituum hoc eſt duendos poteſt à conductione recedere fo. 191.col.1.in verſi.Et locum.

Conductor domus quãdo teneatur ratione ignis folio.210.colum.2.in verſi.Et quando conductor remiſſ.

Conductor non excuſatur à ſolutione penſionis ex peſte ſuperuenienti quãdo ſciens locum naturaliter eſſe peſti ſubiectum cõduxit fo.201. col.2.in verſi.Quinto declara.

Conductor cauſa peſtis poteſt domum relinquere, intellige durante peſte, ea tamen ceſſante tenebitur ad penſionem fol. 201. col. 1.in verſi. Intellige.

Cõductor cauſa peſtis poteſt domum relinquere & à penſione excuſabitur ſi claues domus domino conſignet & domino acceptare nolente demandato iudicis deponat. fol. 201. col. 1. in verſi.Intelligenda eſt.

Conductor cauſa peſtis poteſt domum relinquere & à penſione excuſabitur quando peſtis ſuperuenit ſi tamen ea iam tempore contractus erat non excuſabitur.folio.201.col.1.inverſ.3 Intellige.

Conductor in confinibus regni exiſtens non poteſt remiſsionem petere tẽpore belli fol. 201. col.2.in princi.vbi vide rationem.

Conductor renuncians caſus fortuitos ſibi praiudicat fol.168.col.2.in verſi.Eſt tamen dubium vbi vide remedia.

Conductor læſo in conductione fundi circa eius redditus quomodo ſubueniatur & quo caſu teneatur fol.186.col.2.in principio.

Confeſsio debiti facta à Chriſtiano in iudicio in fauorem Iudæi non valet.3.Tom.foli.53.col.1 gl.Porexcuſar.

Confeſsionem & communionem per integrũ annum differens vltra excommunicationem incurſam præſumitur hæreticus.3.Tomo. fol. 63.col.2.gl.Muriere in princ.

Confraternitates ſeu ſocietates debẽt fieri ad bonum & non ad rebellionem reipublicæ vel regis.3.Tom.fol.239.col.1.in verſi. Cõfraternitatis & fol.241.col.1.

Confraternitates ſiue mercatorum ſiue ſcholariũ debent fieri cum ſuperioris conſenſu & prælati authoritate folio.241.3.Tomo.columna.1. in princip.

Confratres ſeu collegæ compelli poſſunt per poteſtates locorum vt ſeruent ſtatuta ſua, & ea ſi fuerint contra religionem & in repub.detrimẽtum ſicut & ipſa collegia diſſolui & annullari. ibi.in verſi.Et poteſtates.

Confraternitates vtrum licitæ ſunt.3. Tom. fol. 241.col.2.in verſi. Quæritur.8.

Confraternitates ad quem finem inuẽtæ fuerint. 3.Tomo.fo.242.columna prima.in verſi.Quęritur in ſuper.

Coniecturata teſtatoris mens ſequenda eſt fo.74. col.2.in verſi.Idque præterea.

Coniugij inſtituendi plures cauſas vide fo.20.co. 1.in verſi.Præterea dubitatur.

Coniuges inter ſe poſſunt pacto renũtiare lucris conſtante matrimonio quæſitis fol.169.col.2. in verſi. Dubitatur vlterius.

Coniuges inter ſe ab inteſtato alter alteri ſuccedant fol.103.columna prima.in verſiculo. Prima regula.

Coniugis vnius matrimonium contrahentis altero viuente pœnam tam in maſculo quam in fœmina.3.Tomo.folio.46.columna prima. In princ.

Cõiux vterque poteſt ante copulam religionem ingredi, cum ea tamen licetvi extorta minime ſine alterius conſenſu fol.97.col.2.in verſicul. Nam ante, vbi ſe remittit.

Coniux non poteſt remittere pœnas hodie ſtatutas in pœnas.2.nubentium fo.56.col.1.inverſ. Circa præmiſſa.

Conſanguineus bona maiorũ vulgo dicta de abolengo retrahit pro tãto & concurrentibus pluribus omnes admittuntur fol.213.colum.1.vbi intra quod tempus & quibus caſibus retrahere poſsint.

Conſenſus præſtitus à filijs matri ſecũda vota petenti conſentientibus tantum nocebit quo ad pœnas.2.nubentium non vero conſentientibus non præiudicabit folio.54.col.2.ad fin. in verſi.Circa præmiſſa.

Conſenſus etiam maioris partis non ſufficit vbi agitur de præiudicio ſingulorum in particulari fol.55.col.1.in verſi. Tum etiam.

Conſenſus maioris partis conſanguineorum in pace ex forma ſtatuti requiſita à hæredibus defuncti non ſufficit niſi omnium conſenſus adſit & ibi late reprob.opinio Bartoli in.§.Catonum.33.cum ſequent.l.4.de verbor.oblig. fol. 55.col.1.in verſi.Et poſſet adduci.

Con

Digitized by Google

Conſobrini ex diuerſis fratribus conſobrino in ſtirpes ſuccedunt non in capita. fol.102. col.1. in verſi. Tertia regula.

Conſuetudo ſi rationabilis ſit & vim legis obtineat ſeruari omnino debet. 3. Com. fo. 711. glo. Coſtumbre.

Conſuetudo ſeruanda eſt in executionibus faciendis. 3. Tomo. columna ſecunda. folio. 59. gloſſa. Que no.

Conſuetudo iuſta ita obligat eius tranſgreſſorem ad peccatum quemadmodum iuxta lex ſcripta fol. 11. columna ſecunda. in verſi. Quæri ad medium.

Conſuetudo in maioribus multum operari ſolet. folio. 113. columna prima. in verſiculo. Et conſuetudo.

Conſtitutio loquens in matrimonio non habet locum in ſponſalibus. folio. 4. col. 1. in verſi. Itē eſt textus.

Conſtitutio pœnalis loquens in fratribus mendicantibus extenditur ad moniales mendicantes folio. 46. columna ſecunda. ad fin. in verſ. tertio. In præſidium.

Conſtitutio præſtans priuilegium ita interpretanda eſt vt minus præiudicium alterius iuri paretur. fo. 133. co. 2. in verſi. Præterea.

Contractus publici habent executionem paratam folio. 91. columna prima. in verſiculs. Ad ſecundum.

Contractus vbi nullus eſt propter dolum contrahentis petitur nullum declarari quatenus de facto non de iure proceſsit ſi deceptus contractui ſtare velit actione ex contractu petitur ne decipiatur. fo. 178. columna prima. in verſiculo. Et ſic cum.

Contractus propter vitium emptori incognitum diſſoluitur. folio. 190. columna prima. in verſic. Vtrum propter.

Contractus vbi eſt perfectus quo ad obligationē & habet omnia ſubſtantialia periculum & damnum eſt emptoris. folio. 188. col. 1. in verſiculo. Nam quando.

Contractus recipiunt interpretationem ex tacita mente contrahentium. fo. 188. columna. 1. in verſi. Et eſt notandum etiam ſi ſint ſtricti iuris ibi. in verſi. Quod etiam.

Contrahens ſcienter ſecundum matrimonium viuente altero coniuge non excuſatur pęna binubi ex prætextu quod primum matrimoniū conſiſtere non potuit. fo. 48. co. 1. in verſi. Vlterius vbi latè de conſi. Bald. 118. lib. 1.

Contrahens pluries matrimonium viuente altero coniuge in diuerſis locis & copula ea conſummata punitur iudicis arbitrio & inſtincta vt ibi fo. 49. col. 1. princ.

Contrahentes ſecundas nuptias non ſunt benedicendi, clericus eos benedicens ſuſpenditur ab officio & beneficio. folio. 52. col. 1. in verſic. Eſt & alia pœna vbi latè de intellectu capi. de ſecund. nuptijs.

Contrahentium alter non poteſt legem contractui appoſitam altero inuito immutare. fo. 118. col. 2. in verſi. Nec enim.

Contrahens binas nuptias viuo altero coniuge in foro exteriori punitur pœna Canonis. 2. de ſponſa. duorum, in foro vero animæ presbyter de confeſsione audiens poterit eam modificare. folio. 45. columna ſecunda. in verſiculo. Punitur etiam.

Contrahens ſecundas nuptias adeò olim pęnis mulctabatur vt etiam maritus cuius reſpectu ſecundæ nuptiæ monſtrabantur eiſdem pœnis afficeretur licet hodie ſecus per. l. 5. titu. primo libro quinto. ordina. fol. 55. col. 2. glo. Aquellos ad finem.

Contrahentes binas nuptias viuente primo coniuge efficiebantur ſerui mariti & bona ipſorum ei deferebantur vt de eis libere poſſet diſponere folio. 45. columna prima in verſiculo. De iure vero illo.

Contrahens ſcienter viuo primo coniuge ſecundas nuptias exilio. 5. annorum puniebatur, quā vero hodie pęna feriatur vide. ibi. in verſic. Item punitur contrahens.

Contrahens binas nuptias altero coniuge viuente hodie trahitur ignominioſe per vias publicas & conſuetas & per. 10. annos ad triremes relegatur. folio. 45. columna prima. in verſiculo Vnum tamen.

Contrahens binas nuptias altero coniuge viuente iudicatur hodie aleuoſus ibi. in verſic. Punitur etiam.

Contrahentes quando poſsint à contractu inter eos inito recedere. folio. 195. columna ſecunda. ad medium per totam.

Contrahi in eccleſia poteſt, folio. 312. columna. 2. glo. Dentro.

Contrahere de facto ſine adulterio nullum inducit impedimentum, folio. 48. colu. 1. in verſic. Quia de facto.

Contrahere an poſsit quis ſuper re propria vide diſtinctionem & reſolutionem. fol. 193. co. 2. in verſi. Si autem.

Contrahens binas nuptias ante ſeparationem matrimonij viuente prima qua pęna puniatur hodie vide. 3. Tom. fo. 366. columna ſecunda. gloſ. Es caſo.

Contrahens matrimonium viuente altero coniuge in hoc regno punitur ferro candenti in fronte impreſſo ad inſtar literæ. Q. vbi vide de ſignificatio.

Digitized by Google

ficatione eius literæ & literæ.B.& quid in praxi recipiatur.folio.44.columna prima.gl. Que ſon caſados an procedat in fęmina.folio.45.col. 2.in verſi.Sed eſt dubium & 47.col.1.in verſic. Et ſic cum militet.

Contrahens matrimonium viuente primo coniuge infamiæ pęnam ſubijt ibi. in verſic. Punitur præterea.

Contrahens matrimonium viuente primo coniuge tanquam de fide ſuſpectus poteſt per inquiſitores hæreticæ prauitatis inquiri ibi. in verſic. Poteſt etiam.

Contrahentes binas nuptias non ſunt ipſo iure excommunicati.fol.45.col.1.in verſi.Eſt etiam pęna vbi ad partes.

Contractus vſurarij cognoſcendi plures coniecturas remiſsiue.3.Tomo.folio.40.columna.1. Ad finem.

Contractus non præſumitur illicitus & reprobatus niſi probetur.3.Tomo.fo.42.col.2.in verſ. Contractus autem.

Contractus præſumitur illicitus & vſurarius cui adijcitur pactum de retro & quod venditor vſque ad certum tempus pretium præſtare non poſsit & quod interim emptor lucretur fructus 3.Tom.fo.45.col.1.gl.O que no.

Contractus dicitur vſurarius ſi Petrus det Seyo pretium tempore meſsis ad emendum granum vt certæ menſuræ ſibi dentur in paſchate reſurrectionis.3.Tom.fo.42.col.2.in verſiculo.Circa hanc.l.

Contractus cenſetur vſurarius cum res venditur paruo pretio cum pacto de retro quando venditor ſolitus erat dare ad vſuram.3.To.fo.39.columm.1.in verſi.Et hoc etiam.

Contractus an ſit vſurarius vbi res merces venditur pro eo pretio quod erat valitura in termino aſsignato ad ſolutionem faciendam.3.Tomo.folio.43.columna prima. in verſiculo. Quis vendidit.

Contractus ad hoc vt exequi poſsint debent eſſe certi.folio.250.col.1.in verſiculo. Præterea eſt dubium.

Contractus principalis vbi nullus eſt & legi contrarius etiam in pęnæ adiectionem non valet.folio.112.col.2.in verſi. Suadetur.

Contractus cui dolus ex propoſito acceſsit nō valet ipſo iure.folio.244.columna ſecunda. gloſſ. Sin dolo.

Contractus venditionis cum clauſula redimendi vſque ad decem annos an & quando licitus ſit 3.Tomo.folio.40.columna ſecunda.in verſic.2. Infertur.

Contractus vbi nullus eſt & clauſula in eo contēta nulla erit.3.Tomo.fol.51.columna prima. ad finem.

Contractus omnis eſt ſeruandus & à lege ipſius etiam princeps non liberatur. folio.3. col. 1.in verſi. Item omni.

Contractus ſub conditione geſtus veniente conditione efficitur purus nec requiritur alius nouus conſenſus eum approbans.fol. 41.col.2.in verſi.Octauo etiam.

Contractum illicitum facere non licet ſub ſpecie contractus liciti.3.Tomo.folio.51.col.1.gloſſ. De fazer.

Contumacia contrahitur præcedente iudicis monitione non ante.3.To.fol.172. col.1.in verſic. Et eſt.

Contumax in non parendo ſententiæ rite & recte prolatæ conſiliarijs regis qua pęna feriatur vide.3.To.fo.392.col.2.gl.Coſa juzgada vbi late remiſſ.

Contumax & nolens ſtare in iure vſque ad cauſæ definitionem quam pęnam ſubeat.3.Tom.folio 401.col.2.gl.Pague.

Contumacia quotupliciter ſumatur ad hoc vt propter eam quis excommunicari poſsit.3.Tomo.folio.171.columna prima.in verſiculo.Contumacia.

Contumacia delictum eſt. ibi. in verſiculo. Ratio eſt quæ.

Contumacia quantumcunque minima eſt excommunicatione digna.3.To.f.172.col.1.in verſi. Et eſt notandum.

Conuenticula vulgo dichos ligas y monipodios prohibita ſunt.3.Tomo. folio.237. notandum. colum.1.& 2. per totam & 238. col. 1.vbi late remiſſ.

Conuicium obijciens morte non dignum in libello diffamatorio an afficiatur pœna mortis.3. Tomo.fo.215.colum.1.in verſiculo. Sed dubitatur circa.

Conuicium obijciens in libello diffamatorio ſi velit probare delictum & expedire reipub. quod manifeſtetur an excuſetur.3.To.fo.215.col.2. in verſi.Quid vero.

Conuicium obijciens nomine puta vocandi leproſum Iudæum cornutum quando teneatur.3.Tomo,folio. 226. columna prima. gloſſ. Deno-ſtare.

Copia teſtium ſiue procedatur ex officio ſiue per inquiſitionem reo danda eſt ad ſui defenſionem & repulſam in crimine ſodomiæ.3. Tom.fo.14. col. 1.per totam.

Copula carnalis habita inter coniuges benedictionibus eccleſiæ non ſecutis licet mortale non inducat à veniali tamen peccato non excuſat. fol. 11.col.2.in verſi.quęri poteſt aliquo modo hoc intelligatur.

Copula

Digitized by Google

Copula carnalis debito modo habita inter coniuges non ſolum licita verum etiam & meritoria eſt, folio. 13. columna prima. in verſicul. Ex his etiam.

Coronam reaſſumens eſt inhabilis ad officia ſecularia. folio. 247. columna ſecunda. gloſſa clerigo.

Coriorum purgatores & pulſatores vulgo dicti curtidores quomodo & qualiter coria vendere poſsint de iure regni, folio. 429. columna. 1. & 2. Per totam.

Cornutus. ſeu cucurbita quis communiter dicatur & vnde hoc nomen originem traxerit late & eleganter. 3. Tomo. folio. 393. colum. 2. in addi. 2. in princ.

Correctio ſiue retractatio erroris circa fidem in verſic. qualis eſſe debeat. 3. Tomo. fo. 105. co. 1. Per totam.

Corrigere errantem circa fidem ad quem ſpectet. 3. To. fo. 105. col. 1. in verſic. Secundo ad quem & col. 2. per totam.

Credere explicite quid ſit. 3. To. fol. 100. col. 1. in verſi. Si vero quæritur.

Creditor quando teneatur computare in ſortem principalem fructus ex re pignori accepta non ſolum acceptos ſed & quos percipere potuit latiſsime. 3. To. fol. 17. colu. 1. in verſi. Circa præmiſſa. vbi vide limi. & fol. 18. col. 1. vbi oppoſitiones & ſolutiones.

Creditor in perſona debitoris de iure ciuili non habet aliquod ius reale. 3. To. fo. 244. col. 2. in verſi. De iure tamen.

Creditor capere poteſt debitorem fugitiuum propria authoritate. 3. Tom. fo. 214. col. 1. in verſic. Alius eſt caſus & latius. 3. Tomo. fol. 345. col. 2. in verſiculo. Quæritur an vbi quod etiam ſi ſit clericus.

Creditor propria authoritate repreſaliam faciens in rebus debitoris amittit debitum. fo. 241. col. 1. in glo. Pierda.

Creditor petens executionem in bonis debitoris pro maiori quantitate quam ei debeatur pœna periurij & alijs punitur. folio. 247. columna. 2. in princ.

Creditor qui ſub ſpe vſuræ pecuniam mutuauit debitori licet ex liberalitate debitoris aliquid vltra ſortem recipiat non tamen id reſtituere tenetur. 3. To. fo. 55. columna prima. in verſiculo. Vtrum autem licet in foro conſcientiæ ad reſtitutionem monēdus ſit ibi & columna. 2. Per totam latè.

Crimen vt dicatur inductiuum mortis naturalis quæ requirantur. 3. To. fo. 295. col. 1. in verſic. Nam vt crimen.

Crimen in curia quando dicatur commiſſum ad hoc vt pœnam delicti commiſsi in curia fortiatur vide. 3. To. folio. 257. colu. 2. in verſic. Quæritur quando & 3. To. fo. 265. column. 2. gl. Entrare.

Criminoſum fugientem quilibet de populo capere poteſt. 3. Tomo. fol. 214. columna. 1. in verſi. Et eſt regula.

Cui remouetur genus remouetur quælibet eius ſpecies. folio 60. columna prima. in verſic. Quia cui remouet.

Culpa etiam leuiſsima in lege aquilia venit intellig. commiſſa in faciendo non vero in omittēdo fo. 210. col. 1. verſi. Ad idem.

Culpa leuiſsima ſemper in incendio præſumitur intellige de contingente in omittendo. fo. 210. col. 2. in verſi. Ex quo infertur.

Culpa leuiſsima quæ in incendio præſumitur in omittendo quomodo excuſetur habitans. folio. 210. col. 2. in verſicu. Item etiam excuſantur. & 211. col. 1.

Culpa quantumcumque lata dolo non æquiparatur ad pœnæ ordinariæ ſaltem incurſum, folio. 49. col. 2. in verſi. Circa huius legis.

Curia dicetur vbi res reſidet. 3. To. fol. 389. col. 2. glo. Nueſtra corte.

Curia multifariam dicetur & plura de eius etymologia. 3. Tom. fo. 389. col. 1. in addi. in verſic. Curia.

Curia vnde dicatur & quare dicatur fons iuſtitiæ. 3. To. fo. 257. col. 1. gl. Fuente.

Curia an dicatur rege abſente. 3. To. fo. 258. col. 1. in verſi. Quæritur.

Curiæ reſidere nemo poteſt dominum non habēs 3. Tomo. folio. 272. columna prima. in verſicul. Nec.

Curiæ caſus vulgo dichos caſos de corte remiſsiue vide. 3. To. fol. 346. columna. 2. glo. Que eſte ſea.

Curia Pontificis ſummi dicitur vbi Papa reſidet. 3. Tomo. folio. 389. columna. 2. in addi. in verſi. Et curia ibi.

Curia Papæ an dicatur eo abſente ibi. in verſi. Sed quid Papa.

Curia Papæ vnde Etymum ſumat. 3. Tomo. folio. 389. colum. 2. ad fin. in addi. in verſiculo. Curiæ autem.

D.

Damnatus ad perpetuos carceres anteſtari poſsit remiſſ. vide. 3. Tom. fo. 253. col. 1. ad finem.

Damnatus ad mortem & ad executionem ductus poteſt à Cardinali obuio eripi ex ſingulari eorum prærogatiua. 3. Tomo

Digitized by Google

3.Tomo.fo.251.columna prima. in verſicul.Limita enim.
Damnatus ad mortem naturalem vel ciuilem teſtari non poteſt.fo.64.col.2.In verſic. quid autem & quid hodie vide.fo.165.co.1.In ver.Hodie vero.
Damnum datum in bonis Titij cum quo pax facta erat an inducat pacis violationem.3.Tomo. fo.347.col.1.in verſic. Quæri etiam.
Damnum datum Petro an cenſeatur datum à vicinis ſi ſunt famæ malæ,& quando.3.Tom.fol. 347.col.2.in verſi.vtrum autem.
Damnum vnde dicatur vide.3.Tomo. fo. 347. columm.1.in gloſſ.daños.
Damnum inferens leui culpa vel leuiſsima non tenetur ad reſtitutionem in foro animæ licet iure fori ad id cogatur.fol.209.col.2.in verſi. Innocentius tamen & ad partes late.fo.210.col.1. in verſi.contrariam·
Damna reſarciuntur de bonis conſtante matrimonio de conſuetudine huius regni. folio.167.col. 1.in verſi.& eſſe ſatis.
Damni cauſam præſtantes quocunque modo teneantur laicis criminaliter & ad pœnas ciuiles & criminales & intereſſe & damna paſsis. 3. To. fo.328.col.2.in verſi.vel damni.
Damni emendam quis petere poſsit.3.To.fo.347. gl.daños.col.1.in verſi.Quis autem.
Damna ſingularibus perſonis illata princeps pro bono pacis & ob publicam quietem poteſt remittere.3.To.fo.347.col.1.in verſi.vtrum autē vbi quid ſi ſit in præiudicium priuati.
Debitor ſugitiuus ſi conſtet eſſe debitorem per inſtrumentum vel teſtes idoneos exhibendus eſt ne creditor debito fraudetur.3.To.fol. 344. col.1.gloſſ.ni deudores.
Debitori fugam ſuadens quia creditor ordinauerat facere eum capi & detineri ſi ea occaſione debitor fugiat tenetur creditori adſoluendum illud debitum.3.To.fo.345.co.2.in princ.
Cebitor debitoris vbi ei proteſtatio ſit ab aſſerto creditore ne debitori ſoluat. Quando teneatur huic proteſtationi parere vide.3.To.fo.344.colum.1.in verſi.Quo fit.
Debitoris factum accipi debet prout ei vtilius ſit folio. 80. columna prima. in verſiculo. Quæri poteſt.
Debitor non debet moleſtari à creditore ſuper debito per inſtrumentū non probato niſi prius teſtibus aut confeſsione in iudicio conuincatur fol.247.co.2.gl.Ni ſin ella.
Debita ſoluenda ſunt quæ quis in teſtamento fatetur ſe alij debere: quid tamen hoc caſu requiratur vide.fo.85.columna.1.in verſicu.Item ſunt ſoluenda.
Decedens ſine confeſsione exteriori in extremo vitæ facta niſi conſtet quod eam contempſit vltra annum in eccleſia ſepeliendus eſt. 3. Tomo. fo.44.columna.2.in verſiculo. Vnde decedens alias ſecus.
Decedere quis dicitur in curia Romana licet extra eam ſit per duas dietas legales vide.3.To.fo. 389.co.2.in addi. in princ.
Deceptus laicus trahens laicum per viam denuntiationis euangelicæ coram eccleſiaſtico non incidit in pœnam.l.3.tit.1.lib.3.ordi.fo.180. colum.2.in verſic. Nec ex hoc.vbi vide rationem & conſilium.fo.181.col.2.in verſi.Conſulerem tamen.
Deceptio qualibet cum dolo inter contrahentes illicita eſt.fo.129.co.2.in princ.
Deceptio & inæqualitas pretij etiam intra dimidiam iuſti pretij iure canonico illicita eſt. folio 179.co.2.& ibi vide rationem in verſic. Ex quo ad finem & ibi vide rationem.
Deceptus omnis ſiue ſecularis ſiue clericus poteſt recuperare læſionem per viam denuntiationis euangelicæ vt peccato obuietur.fo.180.co.2.in verſi.Ex quo deducitur.
Decima ratione executionis debita iudici qui pręcepit fieri executionem de remare vt dicitur nō præcipienti executionem fieri in forma cum ſi deiuſsione de abono vt dicitur debetur,fo.246. col.1.& 2.Vbi ad partes.
Decima debetur alguazello vel officiali qui erat tēpore quo fuit facta executio non vero ſucceſſori.fo.247.co.1.in verſic.Ergo.
Decima in ſolutione rata haberi non debet ad expenſas factas ratione fructuum.3. To.fo.17.columna.2.in verſi. Eſt tamen notandum vbi vide differentiam inter decimas prædiales & perſonales.
Decimæ ſunt ſoluendæ ſtatim collectis fructibus antequam penſio, cenſus ſeu tributum detur impoſitum ſuper prædio in verſi.Et ſic.
Defenſor hęretici eſt incapax ſucceſsionis & hoc in monacho adeo verum eſt vt etiam effectus epiſcopus capax non efficiatur,fol.113.co.1.in verſi.Quod quidem.
Defenſio vnicuique licita eſt tum pro ſalute tum etiam pro honore & tuitione rerum.3.Tom.fo. 263.col.1.gl.O.defendiendoſe.
Defendens ſeu receptans delinquentem ſeu homicidam in ſuis terris ſcienter & admonitus à iudice quomodo teneatur.3.To.fol.325.col.1. gl.Defendieren.
Definitionis verba accipi debent in fortiori ſignificato.folio.59.in verſiculo. Vel aliter columna ſecunda.
Defunctus etiam poſt mortem dicitur retinere
domi-

Digitized by Google

dominium quod poſtea adita hæreditate transfertur in hæredem.fo.60.co.2.in verſic. Circa prædicta ibi.Et iſto reſpectu.

Delinquens non habens in bonis luet in corpore 3.To.fo.253.co.1.gl.fino.

Delinquens in crimine mixti fori facit iniuriam legi ciuili & canonicæ.3.To.fo.178.co.2.in verſi.Nam quando.

Delicti magnitudo ſeu grauitas ex impoſitione pœnæ dignoſcitur.3. Tomo.folio. 304.columna prima.in verſi. Hic impoſitione enim, & ibi quod tunc licet iudici pœnam agrauare. 3. Tomo.folio.320.columna ſecunda. in verſi. Quia ex grauitate.

Delinquens an delictum committendo videatur tacite in pœnam conſentire.3.To.fo.306.co.1. in verſi.Nec obſtat.

Delicti ſatisfactio an debeat fieri etiam in foro cõſcientiæ per opera pœnalia.3.To.fo. 352.col.1 quæſt.4.

Delictum perpetrare per ſe vel per alium paria ſunt quo ad pœnam.3.Tomo.folio.356.columna prima.

Delicti cognitio debet prius fieri ſiue à iudice delicti ſiue à iudice vbi fugam fecit delinquens cũ literis requiſito.3.To.fol.340.colum.1.in verſ. Ex quibus.

Delicta iterata acrius punienda ſunt.fol.49.col.1. in verſi.Et delicta iterata.

Delicta vno impetu iterata pro vno reputantur fo.49.co.2.in verſic.Quando tamen.

Delinquendi occaſio intercludi omnibus debet.3. 3.Tom.fo.309. columna prima.gloſſ.Es exemplo.

Delicta publicè caſtiganda ſunt vt formidine pęnæ euitentur.

Delinquentes in regno Caſtellæ ſi fugiant ad Portugalliam vel econuerſo ſunt remittendi in locum delicti iuxta concordiam noſtri Regis & Portugalliæ.per l.103.pragma.3.Tomo.fol.88. col.2.in verſi. Adde.

Delictum patris non nocet nepoti catholico quominus poſſit habere bona própria aui. fol. 117. col.2.in verſi.Et delictum.

Degradationis formam in omnibus & ab omnibus ordinibus cum orationibus ſolitis & ſolennitate omnimoda remiſſ.vide. 3. Tomo. folio. 71.columna ſecunda.in verſiculo. Degradationis informam.

Degradationis formam ab ordine Pontificali. 3. Tomo.folio.759.columna prima. ad fin.à preſbyteratus.160.col.1.& à ordinibus ſacris. 161. Diaconatus Subdiaconatus columna ſecunda. ab ordine Acolytatus exorcyſtatus lectoratus hoſtiaratus.161.col.1. A prima tonſura ab ordinibus ſacris ibi.columna ſecunda.

Degradatus & depoſitus non excuſatur ab his quę ſunt honoris.3. Tomo.fol. 174. columna. 1.In princip.

Degradatio quid ſit & quotuplex.3. Tomo.folio 88.colum 2.in verſi.Cum ergo & 89. col.1. & de duplici degradatione ibi .col.2.& fol.90.Per totum.col.1.

Degradatus quilibet an quam cito degradatur ſit curiæ ſeculari tradendus pro quocunque graui crimine.3.Tomo.folio 90.co.2.in verſ. Vtrum autem, vbi latè plures caſus & fo. 91.col.1.

Denunciatio quando obijcitur per viam dilatoriæ exceptionis ad repellendum aliquem ad tẽpus ne agere poſsit tamquam excommunicatus ſufficiens eſt non tamen cum in vim perẽptoriæ & ad inducendum plenum præiudicium 3.Tomo.folio.178. columna prima. in verſic. Denunciatio.

Denunciatio ex communi obſeruantia totius orbis non ſolet dari niſi præmiſsis monitorijs ibi in verſi.Denunciatio enim.

Denunciatio litis motæ ab emptore venditori facienda ſuper re empta debet fieri legitimo tempore quo venditor poſsit litem proſequi.folio 194.col.2.in verſic.Et eſt notandum,vbi quando ſufficiat hanc denuntiationem fieri.

Denunciatio litis motæ ab emptore venditori facienda an inſimul cum libello litis in forma publica neceſſario fieri debeat & quomodo, folio. 195. columna prima.in verſiculo. Qualiter autem.

Deportati licet iure communi perdant teſtamenti factionem tam actiuam quam paſsiuam tamen ex l.4.Tauri actiuam habent folio.94. col. ſecunda. in verſiculo. Illud tamen adnotandum eſt.

Depoſitum & mandatum in quo conueniant.fol. 208.col.2.in verſi.Poſt actionem.

Depoſitum ſuſcipiens ad quid teneatur ibi.in verſic.Qui depoſitum.

Depoſitum quid ſit fo.209.col.in verſi.Quæritur quid ſit.

Depoſiti contractus cuius gratia principaliter celebretur ibi.in verſi. Quæritur contractus depoſiti.

Depoſitarius non eodem modo latæ culpæ ac doli nomine condemnari debet,folio.209.co.2.in princip.

Depoſitarius in foro animæ tenetur in id quod intereſt quatenus damnum continet ibi.in verſi. 2.concluſ.

Depoſitionis pęna nunquam habet locum niſi in caſibus à iure expreſsis.fol.3.col.1.in verſicu. Quinto in fauorem.

Dicens

Dicens inferenti grauem iniuriam coram teſtibus ego illum vlciſcar vel vindicabo licet is qui talem iniuriam intulerat mortuus reperiantur vel vulneratus torqueri non poteſt.3.Tom.fo.368 columna prima. gloſſ. No querellaren vbi vide rationem.

Dicens teſtamentum nullum prætextu inhabilitatis teſtatoris ad diſponendum probare id tenetur præſumptio enim ſtat pro teſtatore. fol. 61.col.2.in verſi.Ex quo.

Dictum vnius viri prouidi inducit iuſtam cauſam credulitatis, maxime ſi apud acta id cum iuramento & famæ coniunctione deponat. fol.49. col.2.in verſi.Et iſta mulier.

Dies debet intelligi de die integro & naturali.fol. 408.col.1.in princ.

Dies termini an computetur in termino. fol.498. columna prima.in verſic. licet aliis & col. 2. in verſi.Præterea.

Differentiam inter titulum de procuratoribus & titulum.ff.& C.mandati & ad quid multiplicantur.folio.208.columna prima. in verſic. Quæritur quæ.

Dignitates familiarum conſeruantur ex conſeruatione bonorum.fol.77.col.1.in verſicul. Probatur. 2.

Diſcordiæ oriri ſolitæ inter agnatos & cognatos contrahentes matrimonium abſque eorũ ſcientia maxime ſi pater aut mater ſi clandeſtini matrimonij prohibitionem induxere. folio. 28.colum.2.in verſi.3.Cauſa eſt.

Diſpoſita in feudis locum habent in maioratibus. folio.114.columna ſecunda. in verſiculo. Nam diſpoſita.

Diſcrimen inter maſculos & fęminas faciendum non eſt.folio.22.columna prima.in verſicul.Et quod non ſit.

Diſpoſita in vno in correlatiuis cenſentur etiam in alio diſpoſita.fol.56.columna prima. in verſ. Nam alias.

Diſpoſitio per quam redditur impoſsibilis aditio hæreditatis non valet.fo.66.co.1.in verſ.Eſt tamen ad finem.

Diſpoſitio eadem eſſe debet vbi eam ratio militat 3.Tomo.folio.23.columna prima.in verſ.Præterea,&c.

Diſpoſitio iuris Canonici in materia peccatum cõcernenti præferenda eſt iuri ciuili.3.To.fol.24. col.1.in verſ.Et leges.

Diſputare de Fide Catholica an ſit licitum.3. To. folio.97.col.2.in verſiculo. Sed his non obſtantibus.

Directa hæredis inſtitutio in nulla alia vltima voluntate præter quam in teſtamento fieri poteſt folio.66.columna prima. in verſiculo.Prętereadubitatur.

Diuini nominis omiſsio in teſtamenti deſcriptione à tabellione id non vitiat,fol.65. colum.2.in verſ.Ex quo.

Diuini nominis appoſitio in teſtamenti confectione non eſt de eius ſubſtantia quinimo caſu quo eſſet negligentia notarij non deberet inducere præiudicium teſtatori.fol.65.co.2.an fi.in verſ. Et ne aliqua.

Diuinare quid ſit vide.3.Tomo.fo.9.col.2.in gl. Adeuinos.

Diuinatio omnis de ipſa proprie loquendo qualitercunque & quomodocunque fiat eſt prohibita & acriter punienda.3.To.fo.10.co.1.in verſ. Et omnis.

Diuinatio vtrum ſemper ſit illicita ibi. in verſ. Et vtrum ſemper.

Diuinationis varios errores & materiam latè remiſſ. ibi columna ſecunda. in verſiculo. Et de varijs.

Diuinatio quotuplex ſit.3. To.fol.365.colum.1. In princ.

Diuinationibus credens eſt quodammodo hæreticus.3.Tomo.fol.11.col.1.in verſ. Et diuinationibus.

Diuinationes & ſortilegia licet illicita ſint non tamen inducunt hæreſim niſi quando Dei potentia Dæmoni applicatur ibi.co.2.in verſ. Eſt tamen notandum.

Diuinatores & ſortilegi qua pęna afficiantur tam de iure canonico & ciuili quam de iure regni ibi in verſ.Quo fit.

Diuiſus in plura ſui partem plenam habere nõ poteſt.folio.411.columna ſecunda.in verſi. Tum etiam.

Doctores & tractatores ſacræ ſcripturæ in expoſitione & intellectu eiuſdem præferuntur prælatis & habentibus iuriſdictionem licet in definiendis cauſis Pontifices eis præferantur.3.To. folio. 105.columna.2.in verſicul. Quod autem hoc ſit.

Doctor miles ſeu perſona eccleſiaſtica licet non poſsint repetere aliquid ratione lucri ceſſantis repetere tamen poſſunt conſiſtens in damno emergenti.3.To.fo.22.co.2.in verſ. Tamen ſi eſſec vbi vide exemplum.

Dominus D.Didac. Couarruuias meritiſsimus ſummi Philippi Secundi Hiſpaniarum Regis Chriſtianæ fidei ſolidiſsimi firmamenti Senatus Princeps & Segouienſis Præſul laudatur, ſed materiam ſuperat opus.folio.83.col. 1.in verſ. Et hoc eſt.

D.Iacobus Septimacenſis epiſcopus Simancas laudatur.3.Tomo. folio.222. columna prima. In principio.

D.Anto-

Digitized by Google

Index Alphabeticus.

D. Antonius à Padilla Meneſes digniſsimus militarium ordinum conſilio præfectus. laudatur. 3. To.fo.185.col.2.in verſi.Et noſtram.

D. EMANVEL COSTA Luſitan. ſolus gloria Conimbricæ Primarius profeſſor Iuris ciuilis.iam rude donatus.& iterum Salmanticenſis Primarius eiuſdem iuris profeſſor acutiſsimi ingenij,& merito ante alios excellens, Papinianus alter laudatur.fo.134.col.1.in verſic. Contrariam.

D. Martinus ab Azpilcueta Nauarrus communis noſtri ſeculi præceptor,laudatur. fo.199.col.1. in verſi.Probatur.2.

D. Frater Dominicus à Soto,laudatur.3.To.folio 209.col.1.ad finem.

D. Antonius ab Aguilera non dedignandus ſupremi conſilij iuſtitiæ Philippi Secundi Hiſpaniarum Regis ſenator & Salmanticenſis primarius iuris Pontificij profeſſor iam rude donatus (vulgo jubilado)laudatur.3.Tom.fol.177.col.1.ad medium.

D. Arius Pinellus radians Luſitaniæ ſydus Conimbricenſis Veſperorum Iuris Cæſarei profeſſor, & deinde Salmanticæ primarius,laudatur.folio 43.col.2.ad fin.& fo.75.in verſi.Eſt dubium.& fo,76.col.2.in verſi. Quinto.& fol.159.col.1.in gl.E ſi fuere.& eius mors deploratur.3.To.fol. 344.co.2.ad medium.

Doctor Petrus Peralta Salmanticenſis olim Iuris Cæſarei profeſſor primarius & fere totius Hiſpaniæ præceptor,laudatur.fol.43.col. 2.ad fin. vbi quod obijt Anno domini.1561.& fo.83.co. 1.in verſi.Et ita reperi.& fo. 168.col.1.

Doctor Aluarus à Grado primarius olim iuris Cæſarei Profeſſor Salmanticenſis,laudatur.fol. 83. col.1.in verſi.Et non ab eo.

Doctor Antonius Gomez pauperum pater Veſperorum Iuris Cæſarei profeſſor olim Salmanticenſis.laudatur.fo.65.in verſi. Ex quo fundamento.& fo.103.col.2.ad finem.Reprobatur tamen.fo.112.col.1.in verſi.Præterea non eſt.

Doctor Petrus Xuarez decretorum iuris Pontificij Profeſſor olim Salmanticenſis , laudatur.3. To.fo.180.co.1.

D. Didacus à Vera nunc Salmanticæ decretorum Doctor celeberrimus,laudatur.3.To.f.180.c.1

Doctorum Collegium deficientibus legitimis hæredibus Doctori ſuccedit.1.To.fo.371.co. 2.in verſi.Et an Collegium.

Dolus malus quid ſit.fo.211.co.1.in verſic.Eſt ergo dolus malus.

Dolum committens licet contractum reſcindere non poteſt quando eum paſſus ei vult ſtare tamen ſi agens contra dolum paſſum, vt declaret ac velit reſcindere vel ei ſtare tenebitur dolum paſſus id plane declarare.3.Tom.fo. 30.co.1.in verſi.eſt tamen notandum.

Dominus villæ vel agri vbi eſt commiſſa robaria vel communitas tenetur ſatisfacere damnum de ſuis bonis ſi rapinam committens non inueniatur vel bona eius non ſatis ſint ad ſatisfactionem 3.To.fo.329.col.1.in verſi. Et quod dominus.

Domini locorũ particularium an poſsint compellere ſuos ſubditos & vaſſallos ad recipiendus hoſpites.3.Tom.fo.412.col.2.in verſicu.Et an Marchiones.

Dominium etiam priuatum à Principe tolli non poteſt niſi cauſa reipublicæ vtili.fol.128.col.1. in princ.verſi.Tum etiam.

Dominium nil aliud eſt quam ius diſponendi de re ipſa.ibi in verſic.Dominium autem.

Domini locorum prohibentur Iudæos recipere ſicut & hæres etiam alieni territorij, ſeu iuriſdictionis alterius domini vaſſallos.3.Tom.fo.79. col.1.in princ.

Domini vel parentibus quibus inuitis in matrimonio contracto cum earum famulis vel filijs iniuria infertur ſolis ius accuſandi datur,foli.43. col.1.in glo.Pero ſi el padre.

Domino proprietatis inſolidum debent pertinere fructus & acceſsiones rei ſuæ.fol.166.colũ.2.in verſi.Conſtat.

Domus deſtructa & ſubiecta aratro cum ſale, vt apud nos moris eſt an reædificari poſsit ſine licentia principis.3.To.fol.326.co.1.in verſ.Dubium eſt.

Domus delinquentis communis cum innocente an diruenda ſit in præiudicium tertij.3. To.fol. 326.col.1.in verſ. Sed eſt dubium, & an ſocius innocens caſu quo deſtruatur,an habeat actionem ad damnum recuperandum ibi. co.2.in verſi.Et ſi deſtruatur.

Domus aut fortalitium an & quando ob delictum deſtrui poſsit.3.To.fo.325.co.1.in gl.Iuſticias.

Domus ſua vnicuique eſſe debet tutiſsimum refugium late remiſsiuè.3.To.fo.392.col.1.in prin.

Domus ſi alter ſcholarium in patriam migret vel decedat antiquior ſocius meliorem partem eligere poterit.3.Tom.fol.402.col.2.in verſi.Quid autem.

Domui alicuius vim inferens ſeu homini in ea contento qua pęna feriatur.3.To.fol.392.col. 1. in verſi.Malefacit.

Domum alicuius oppugnare incipiens ſi non perficiat an ex conatu puniat.3.To.fol.392.col.1.in addit. in princ.

Domo cauſa hoſpitij à metato vulgo dicto apoſentador diuiſa cuius ſit electio, an domini domus an vero hoſpitio recepti.3.To.fo.402.co. 2.in verſi.Sed quis.

Domo

Digitized by Google

Domos elienas vel vineas comburens tenetur ad damni ſatisfactionem & pœna mortis feritur. 3.To.f.350.c.2.gl.Quemē.vbi vid. late remiſſ.

Dona an poſsint interuenire in electione ad officia publica vel in renuntiatione fauore alicuius vel promiſsione & an ſi fiat electio irritetur. fo. 409.col.1.in verſi.Sed eſt quæſtio.

Donans ex cauſa remunerationis vtrum te[illegible]atur de euictione remiſsiuē.fo.74.in verſi. Vt[illegible]utē.

Donans vbi tempore donationis de liberis cogitauit non poteſt donationem reſcindere remedio l.ſi vnquam. De reuo.dona.

Donans alicui ea conditione,vt poſt certum tempus reſtituat eccleſiæ poſt abſolutam donationem non poteſt modum ſeu conditionem reijcere in præiudicium eccleſiæ.fol.127.col. 2. in verſi.Et per illam doctrinam.

Donatio inter coniuges adeo nulla eſt quod nec morte confirmetur quando matrimonium nullum fuit.fo.42.co. 1.in verſi.Dubitatur,&c.

Donatio facta à milite & à clerico concubinæ affectionis gratia non valet.fo. 69.co.2.in verſic. Dubitatur etiam.ad finem.

Donatio remuneratoria in eo quod excedit merito etiā inter filios reuocatur.fo.75.co.1.in princ.

Donatio cauſa mortis ante aditam hæreditatem ſola morte confirmatur.fo.81.co.2.in verſicul. Vnum tamen ibi.vbi diuerſum.

Donatio quia acquiſitio non eſt in communionem ſociorum non venit.f.159.co.1.in verſi.Sed tñ.

Donatio à Rege facta alteri coniugum cum altero non communicatur.f.159.col.1.in gl.E ſi fuere.

Donatio in alterum coniugum ab extraneo collata in alterius commodum non non redundat.fo. 159. col. 2. niſi ſit remuneratoria & quomodo hoc intelligatur ibi.

Donatio nec venditio iure regni nec alius titulus lucratiuus nec onerofus geſtus fauore incapacis valet licet iure communi in onerofa nulla data fraude valeret.fo. 154. col.1.in verſi.Et iſta ſententia.

Donatio ſeu melioratio ſimpliciter facta modum vel conditionem etiam ex interuallo non capit. fo.127.col. 1.in verſi.Confirmatur.

Donatio facta ſimpliciter & irreuocabiliter non pōt tolli nec modificari ſine cōſenſu donatarij.

Donatio remuneratoria quæ propriè dicatur. fol. 162.co.1.in verſ.Quę autē requirūtur,vbi remiſ.

Donatio ſimplex facta vni ex coniugibus durante matrimonio à Rege conſanguineo vel alio extraneo licet quo ad fructus communicetur quo ad proprietatem tamen plene donatario acquiritur.fo. 162.co. 1.in verſi.Sit ergo concluſio.

Donatione vt inofficioſa vel ex alia cauſa reſciſſa non reſtituūtur fructus à donatario interim percepti.fo.79.c.2.in verſiculo. Quando autem.

Donator tenetur ad ſolutionem gabellæ quando donatarius ei dedit pretium correſpondens rei. fo.175.co.2.in verſi.Ex quo dubium.

Dormienti an poſsit ſuperuenire gratia ex vi prioris conſenſus in matrimonio.fo.10.col.2. in verſic.Nec obſtat dicere.

Dos promiſſa à viro ignobili vel ſene in remunerationem nobilitatis, ſeu iuuentutis debet ſolui mulieri ab hæredibus mariti etiam ſi copula ſecuta non fuerit.fo.74.col. 1.in princ.

Duo rei debendi ſi ſimpliciter obligentur quilibet pro parte tenetur ſi inſolidum.inſolidum tenebuntur.fo.fo.244.col.2.gl.Que cada vno.

E.

EA quæ de iure ſpeciali implorari poſſunt non ſunt in conſideratione an tequam aſſequantur,& impetrentur. fol.189.col.2.in verſiculo. Vbi aperte.

Ea quæ contrarium actum legi impediunt diſponentis facto impediri non poſſunt.fo.134.co.1. in verſi.Secundo ea.

AEtas certa ad intellectum & diſcretionem à iure deſiderata non poteſt malitia præueniri.fo.6.c. 1.in verſic.Quæri ad medium & quomodo hoc intelligatur in eadem.col.in verſi.Nec obſtat.

AEqualitas inter filios ſeruanda eſt.fol.121.col.1. in verſi.Quia æqualitas.

Ebrietas an peccatum ſit.fo.208.co.2.in addit.

Ebrietas an in delictis omnino excuſet.3. To.fol. 208.co.2.in addi.in verſi.Et an.

Ebrius an excuſetur à pœna blaſphemiæ.3.To.fo. 203.co.2.in verſi.Vtrum autem.

Ebrius quando fuit in culpa etiam leui ſe inebriando ſi aliquem occidat durante ebrietate erit irregularis.3.To.fo.204.col.1.in verſi.Ex quo infertur.& fol. 205.col.1.

Ebrius qualiter inforo iudiciali ſit puniendus. 3. To.fo.205.co. 1.in verſic. Qualiter autem.

Ebrius an ſit ſemper excuſandus à pœna ordinaria delicti & quando.3.To.fo.205. co. 1.& c.2. in princip.

Ebrius an beneficium renunciare poſsit & an talis renunciatio valeat.3.To.fo. 209.co.1.in verſic. Quid autem.vbi in verſi.Memini.vide facetum & venuſtum dictum Tudeſci cuiuſdam ebrij ab illudentibus pontificis effecti.

Ebrij an contrahere poſsint.fo.208.co.2.in addit. in verſi.Contrahere autem.

Eccleſia cum hæreticum ſeu Iudæum iudici ſeculari tradit pro eo efficaciter intercedere debet, vt ſecularis citra mortis periculum ſententiam mode-

moderetur.3.To.fo.90.col.2.in verſi. Eccleſia tamen.

Eccleſia prædonẽ nullum defendit. 3.To.fo.351. col.2.in gl.Robador.

Eccleſia non poteſt inſtituere ea quæ de eſſentia ſacramenti ſunt cum id ad ſolum dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſpectet. fol. 40. col. 2. in verſi.Ergo eccleſia.

Eccleſiæ libertatem grauans vel lædens qua pęna puniatur.3.To.fo.349.col.2.gl.Deſcomunion

Eccleſiæ res vltra triennium ſub pœna excommunicationis locari non poſſunt. fol.202.col.1. in verſic.Quæritur.& ibi de ſacro concil. Trid. in decreto.de reformatione ſeſsio.25.cap.11.

Eccleſia poteſt compellere reuocantem primum teſtamentum iuratum ratione iuramenti.folio. 114.col. 1. in verſi.Confirmatur.

Eccleſia quare compellat aliquem ad matrimonij contractum cum ſit actus interior ſcilicet cõſenſus.fo.3.col.2.in verſi. Quare autem.

Eccleſia de occultis non iudicat.fo.34.co.2.in verſi.Eccleſia non iudicat.

Eccleſia rei venditæ ſeu datæ in emphyteuſim vltra iuſtum pretium recipiens tenetur læſo ad reſtitutionem & ſatisfactionem.fol.180. col. 1.in verſi.Deducitur etiam.

Eccleſia iuſtum tantum pretium non vltra etiam ab vltro offerente ratione contractus cum ea celebrati recipere debet ibi.co.2.in prin.

Eccleſiaſticus iudex debet certior fieri de clericis luſoribus ſiue ad aleas,vulgo dados,ſiue ad chartas,vulgo naypes,vt de remedio & pęna prouideant.3.To.fo.232.col.2.in verſi. Ex quo.

Eleemoſynarum retardatio inducit retardationem remedij quo fortè defunctus indiget.fo.141.co. 2.in verſi.Nam retardatio.

Electio valida iure naturali ratione conſenſus eligentium licet nulla ex defectu ſolennitatis iuris poſitiui firma eſt in foro animæ.fo.107.col. 1.in verſ.Quorum ſententia.

Electio facta ad officia publica per ſuffragia debet omnino eſſe libera ab omni prece,pretio& promiſsione.fo.409.col.2.in princ. alias vero facta irritatur,vt ibi.& fo.410.co.1.& ibi vide limitationem.co.2.in verſ.Et ſic quando.

Electio ab inferioribus de indigno facta ad ſuperiorem deuoluitur.fo.412.co.1.in prin.

Electio od officium eius qui ſuffragia emerat licet tunc ſecuta, vt illicita non valeat ſi tamen ante electionem promittens à promiſsione recedat valet.fo.412.co.1.per totam.

Electio pauperum vel nominatio executorum fratribus mendicantibus prohibita non eſt.fo.139. col. 1.in verſi.Contrariam.vbi vide ad partes& quomodo hoc intelligatur.

Electus in dignitatẽ per ſucceſsionem vel electionem non tenetur ſoluere debitum anteceſſoris niſi ſit neceſſarium.fo.122.co.1.in verſic. Facit etiam illud.

Emens redditus iuriſdictionis pro vno anno ſi ad finem anni maleficium cõmittat pro quo pœna ſequentis anni imponatur pœna pertinebit ad emptorem primi anni in quo maleficiũ perpetratum fuit.fol.246.colũ.2.in verſi.Secundo ſuadetur.

Emens redditus perpetuos vſuram non committit.fo.185.col.1.in verſi.Ex quo infertur.

Emens equum qui non vult tranſire per pontem, aut acerrimè formidet riuũ vel flumẽ pertranſire poteſt illum licitè redhibere.fo.190.col.2.in verſi. Et eſt notandum.

Emens ancillam tanquam virginem eum tamen eſſet corrupta actione ex empto agere poteſt. fo.190.co.2.in verſi.Item ſi quis.

Emens equum venditore adijciente eum eſſe cæcum claudum,& quod eum vendebat cum omnibus alijs morbis ſi poſtea appareat vitium ſpecifice non expreſſum redhibitoria agere poteſt. fo.191.col.1.in verſi.Dubium eſt.

Emptæ res animatæ ſi intra triduum vel breue ſimile tempus à die emptionis cauſa morbi præcedentis intereat perit periculo venditoris ſi irruente morbo ſubitaneo emptoris. fo.191.co.2 in verſ.Sed circa præmiſſa.vbi quod tempus ad hanc præſumptionem ſumendam relinquitur iudicis arbitrio.

Emptor vel conductor domus ſi in ea ſit vitium ante contractum vel nocturnis tumultibus illuſionibus tetriſque imaginibus inquietetur poteſt contractum reſcindere.fo.190.col. 2.in verſi.Deducitur etiam.

Emptor non denuncians litem motam ſuper re empta venditori ſi ſuccumbat & non appellet non poteſt de euictione agere.fol.154.col. 1.in verſi.Dubitatur eo caſu.

Emptor non tenetur venditori denunciationem facere litis ſuper re empta motæ quando venditor promiſit euictionem quocunque modo contingentem.fo.194.co.2.in verſi.Item etiam.

Emptor regulariter agit cõtra venditorem de euictione.fo.195.co.1.in verſ. Regulariter autem.

Emphyteuſim capiens à morte patris à dño emphyteuſis eam capiunt non vero à patre. fo.122 col.1.in prin.in verſi.Et de emphyteuſi.

Emphyteuſis dominus directus nõ poteſt emphyteutam vtilem eijcere remedio.l.AEde.C. locati.fo.202.co.1.in verſi.Quæritur etiam.

Emptionis & venditionis contractus an à iure ciuili vel gentium inuentus fuerit.fo.175.co.1.& 2.per totam.

Digitized by Google

Emptionis & venditionis contractus originem à iuregentium ſecundario traxit, formam vero à iure ciuili.fo.176.co.1.in verſ. Dicamus ergo.
Emptionis & venditionis contractus definitionē & vtrum ſit bonæ fidei.fo.176.c.2.in verſ. dicamus ergo, vſque ad 177. col. 2. vbi per ſingulas definitionis particulas.
Emptio & venditio ſunt relatiua & correllatiua. fo.177 col.2.in verſi.Et eſt.
Emptionis & venditionis contractus eſt reciprocus nec claudicare debet.fol.184.col. 2.in verſi. Confirmatur.
Emptionis & venditionis cōtractus factus in fraudem vſurarum vſurarius eſt folio. 185. col.2.in verſi. Tamen quando.
Emptionis & venditionis contractus an requirat ad ſui perfectionem ſcripturam, vt ante eius cōfectionem pœnitentiæ locus ſit ad partes.fol.o. 187.co.1.in verſ. Nunc quæritur. vbi duas communes contrarias & lim tationem vide.
Emptionis & venditionis contractus regulariter ſcriptura non requirit niſi in caſibus à iure expreſsis vel ex pacto partiū.fo. 188.co.1.in prin.
Emptionis & venditionis materiam remiſſ. folio. 196.co. 2.ad finem.
Emptionis & venditionis contractus differentiam cum contractu locationis & conductionis vide. fo.199.col.2.in verſic. Eſt alius.
Emptio rei propriæ an conſiſtat.fol.193.col. 2.in verſi Vtrum vbi quod non, & ibi vide rationē.
Emptio rei aliæ an valeat, & an emptor poſsit excludere venditorem à pretij petitione, & an pretium acquiratur vero domino.fo.192.col.1. in verſi.Quid autem eſſet.& col. 2. & fol.193. col.1.per caſus amplia.& limita.
Epiſcopus an compelli poſsit habere vicarium, & ei ſalarium commodum aſsignare.3.To.fo.366. col.2.in addit.
Epiſcopus diſpenſare poteſt in foro conſcientiæ in omni irregularitate contracta ex quocunque grauiſsimo crimine & Papæ reſeruato, dum occultum ſit, & in iudicio non deductum etiam ſi ex crimine homicidij voluntarij proueniat. 3. To.fo.255.co.2.in verſi.Et etiam.
Epiſcopi ſunt quaſi delegati ſedis apoſtolicę ad cognoſcendum & inquirendum aduerſus hæreticos.3.To.fo.85.co.2.in verſi. Et ſunt epiſcopi.
Epiſcoporum munus proprium quod ſit. 3.Tom. fo.391.co.1.in addit.
Epiſcopus ſeu eius camera ſuccedit clerico decedenti ſine hærede ex teſtamento vel ab inteſtato excluſo fiſco Papæ.3.To.fo.372.co.1.in verſi. Item etiam.vbi vide limita.
Epiſcopi ſtatutum contra excommunicatos perſiſtentes per menſem aut annum antequam abſoluantur, vt ſoluant certam pecuniæ quantitatem an ſit validum.3.To.fol.182.co.2.in verſi. Item etiam.& fo.183.col.1.
Epiſcopus an diſpenſare poſsit cum homine qui nulla animi deliberatione nec occidendi voluntate præcedente hominem in eremo interemit. 3.To.fo.256.col.1.in verſi.Sed dubium.& col. 2.per totam late.
Epiſcopus ſeu prælatus poteſt inquirere de titulis ſuorum ſubditorum clericorum.3.To.fol.327. col.2.quomodo vero excuſetur poſſeſſor contra aliū qui prælatus non ſit.fo.328.c.2.in prin.
Epiſcoporū ſeu prælatorum officiales reipublicæ expedit teneri ad reſidentiā ſicut ſeculares, & quod eorū officia ſint ad trienniū.3.To.fo.319. c.2.in prin.& 396.in add.c.2.an fi.in verſ.Et qđ
Epiſcopi vicarij an poſsint mutare pœnam delicti in pecuniariam.3.To.fo.396.col.1.in add.ad fi. in verſi. Vel an.
Epiſcoporū vicarij an poſsint laicis imponere pęnas pecuniarias & eos incarcerare.3.To.fo.396 col.1.in addi.
Equo vendito an & quando cenſeatur vendita ſella, & fræniun, & an ex ea venditione gabella debeatur.fo.192.co.1.verſi.Dubitatur.
Equos veloces habere vulgo dichos poſtas nemo pōt ſine licētia grāmatophori vulgo dicto Correo mayor.3.To.fo.413.c.2.in verſ. Sed vbi qđ his equis iuſto pretio pabulū denegari nō debet
Eripiens aliquem de facto carcere vbi non ſit reus criminis ſiue ſit pro debito publico vel priuato tenetur de pprio patrimonio ſoluere creditoribus. 3.To.f.250.c.2.in 5 concl.& 345.c.1.gl.fuyerē.
Eripiēs de facto aliquem de carceribus qui nec ſit reus criminis nec pro debito in carceratus pōt pecuniater mulctari ſecundum poteſtatē iuriſdictionis.ibi in verſi.6.conc.& ibi vide rationem.
Eripiens violentum raptorem nondum confeſſum conuictum vel condemnatum punitur pœna decem librarum auri.3.To.fo.250.co.1.ad fin.
Eripiens confeſſum & condemnatum de crimino læſæ maieſtatis reus efficitur.3.To.fo.250. col. 2.in verſi.Secunda conc.vbi vide limita.
Eripiens reum maleficæ artis ſeu magicæ punitur cap.3.To.fo.250.to.2.in 3.conc.
Eripiēs captū à familia vel carceratū punit in oīb⁹ alijſq; ſupradictis caſibus punitur eadē pęna qua puniretur exēptus ſi præſens eſſet ibi in 4.conc.
Error in nomine appellatiuo ſi de re præſenti & corpore conſtet nō vitiat ſtipulationem.3.To. fo.57.co.1.in princ.
Error & ignorātia excuſat à dolo potius quādo iùs in dubio præſumitur.3. Tom.fo.29.co.2.ad fi.in verſi.Confirmatur.
Euaginans gladium in Curia Regis punitur in amputa-

Digitized by Google

putatione manus 3.To.fo.258.col. 2.in princi. & ibi conſecutiuè, vide ad partes dextera an vero ſiniſtra amputari debeat.
Exceptio confeſsionis factæ in fraudem vſurarum impedit executionem inſtrumenti guarentigij. 3.To.fo.53.col.1.gl.por eſcuſar.
Exceptio proueniēs ex defectu iuriſdictionis ſemper opponi poteſt.3.To.fo.76.col.1.in verſ.Et exceptio.
Exceptio dominij incontinenti probaturi non obſtat agenti interdicto recuperandæ. 3.To.folio. 348.col.1.in verſ.Et agens.
Exceptio pretij non ſoluti poteſt opponi contra emptorem inſtrumenti guarentij executionem petentem.fo.248.co.1.ad partes.
Exceptio rei non traditæ poteſt aduerſus executionem opponi.fo.248.col.1.in princi.
Exceſſus, ſeu inſultus contra iuratos rurium leuior eſt quam contra officiales vel eorum loca tenentes in ciuitatibus.3.To.fol.253.colū.2.in verſ.Nota quod.
Excommunicatio cum ſit lex pœnalis in materia ſpirituali an valeat à Principe ſeculari, & laico imponi.3.To.fo.182.columna.2.in verſi. Quæritur etiam.
Excommunicatio inflicta per conſtitutionem ſynodalem eo ipſo quod quis interfuit clandeſtinis nuptijs ſine expreſſa abſolutione non diſſoluitur.fol.33.col.2.in verſicu. Eſt tamen notandum.
Excommunicatio an à iure diuino vel poſitiuo inuenta ſit. 3.To.fo.180.col.1.in verſ.Dubitari.
Excommunicatio eſt ſententia.3.To.fo.169. col 2.in gl.Sententia.
Excommunicationis ſententia quando dicatur interlocutoria quando vero diffinitiua.3.To.fol. 170.columna. 2.& per totam. in verſicul.Et ſic poſſunt.
Excommunicatio quid ſit latè.3.To.fol.171. col. 1.in verſ.Iuxta præmiſſa vbi col.2. declarantur ſingula definitionis verba.
Excommunicatio in hominem Chriſtianum ferenda eſt.3.To.fo.172.columna. 2. in verſicul, Vlterius.
Excommunicatio quotuplex ſit.3.To.fo.173.co. 1.verſi.Eſt notandum.
Excommunicari debet homo non vniuerſitas ſeu collegium in.3.To.fo.172.col.2.in verſi. Item homo.
Excommunicationis abſolutio obtenta ex falſa cauſa nulla eſt.3.To.fol.181.col.2.in nona concluſione.
Excommunicationis abſolutio indefinita exhibita pluribus excommunicationibus ligato vnica tantum in petitione expreſſa quando ſufficiat.3.To.fo.181.col.2.in 6.concluſione.
Excommunicationem præceſsiſſe an probetur per literas denunciatorias, vel an requiratur monitoriarum probatio.3.To.fo.177.col.1. in verſi.Circa intellectum.
Excommunicato iniuſtè fructus beneficij reſtituendi ſunt.3.To fo.174.co.2.in 2.conc.
Excommunicato iuſtè ſequuta abſolutione fructus medio tempore percepti reſtituendi non ſunt niſi id expreſsè in ſententia Papæ declaretur.3.To.fo.174.co.2.in 3.conc.
Excommunicato non reſtituuntur diſtributiones quotidianæ ibi.in 4.concluſione. vbi vide limitationem.
Excommunicatus quantumcunque Rex ſiue alius Princeps vitandus eſt.3.To.fo.169.co.2.in verſi.Quo fit.
Excommunicatus quæ damna incurrat ob excommunicationem.3.To.fo.173.col. 1. in verſic.Et plura damna.
Excommunicatum hodie vitare quis non tenetur ante denunciationem ſpecialem factam à iudice.3.Tomo.fol.177.colum.1. in verſicu.Hodie tamen.
Excommunicatus qui per annum in excommunicatione perſiſtit tanquam de fide ſuſpectus per Inquiſitores hæreticæ prauitatis inquiritur. 3. To.fo.367.co.2.in princ.
Excommunicatus durante excommunicatione non facit fructus beneficij ſuos & tenetur ad reſtitutionem perceptorum ea durante.3. To.fo. 174.co.1.in verſi.Nihilominus.
Excommunicatus poſt denunciationem perſiſtēs in excommunicatione per multum temporis ſpacium tandem abſolutus an incurrat accuſatus pœnam.l.1 ti.5.lib.8.ordina.fo.178.co.1.in verſi.Sed eſt dubium.
Excommunicatus pluribus excommunicationibus tunc vna abſolutione ab omnibus liberatur quando abſoluens poteſtatem habebat ab omnibus abſoluendi.3.Tom.fo.181.col.2.in 7. concluſione.
Excommunicationibus pluribus ligatus pluribus abſolutionibus vel vnica tantum omnes apprehendente abſoluitur ibi.in 8.conc.
Excommunicatus pluribus excommunicationibus à diuerſis iudicibus ab vnoquoque eorum abſolutionem impetrare debet.fol.181.co. 2.in 10.concl.
Excommunicatus nihil nomine eccleſiæ poſsidere poteſt.3.To.fo.174.co.1.in verſi. Excommunicatus nil.
Excommunicatus iuſtè redditus beneficij amittit nec ceſſante excommunicatione eos recuperat ibi.co.2.in verſi.Iuſtè.

Digitized by Google

Excommunicatus inique quando diſtributiones quotidianas poſsit exigere.3.To. fol. 175. col. 1.in verſi.Aduertendum.

Excommunicatus licet non percipiat fructus beneficij tenetur tamen ad ſolutionem penſionis & ſubſidij & alia onera.ibi in verſ.Eſt etiam vbi quomodo teneatur.

Excommunicatus licet hodie ante denuntiationē factam ſpecialiter & expreſſe vitari non debeat ipſe tamen cum alijs communicando peccat. ibi.co.2.in prin.

Excommunicatus an poſsit teſtamentum facere. ibi.in verſ. eſt alius effectus & latius ad partes. fo.63.& in verſ.Item dubitari. & fol.64.vſque ad verſ.Quid autem.

Excommunicatus an quis cenſeatur ſi iudex ei dicat ſub excommunicationis pęna hoc fac ; vel non.3.To.fo.176.co.1.in verſ.Quæri ſolet, vbi quod non & ibi vide limita.

Excommunicatus ſi arma portauerit, vel ordines furtiuè ſuſceperit ſi id faciat ſine alia iudicis declaratione eſt excõmunicatus.ibi.col.2.in verſ. Declaratur.2.

Excommunicatus niſi ſatisfecerit creditori intra certum terminum, creditore volente, vt intra eum non ſoluat,eo elapſo non cenſetur excommunicatus.3.To.fo.176.co.1.ad fi.in verſ. Præterea.

Excommunicatus ſemel & denunciatus ſemper in eadem cenſura eſſe præſumitur & vitari debet.ibi in verſ.Item eſt notandum vbi quomodo hoc intelligatur per totam col. 2.

Excommunicationem ſubit prohibitus loqui cũ excommunicato non tantum ſi tum eo perſonaliter loquatur ſed etiam ſi per epiſtolam. 3. To.fo.373.co.2.in verſ.Item etiam.

Excommunicatus ad petitionem creditoris & per grauiores cenſuras denunciatus ſi comparens allegét ſe ſoluendo non eſſe & nimis pauperem, & petat abſolutionem an & quando ei concedi debeat.3.To.fo.179.col.1.in verſ.Quæri poteſt

Excommunicatus ſemel an poſsit amplius excõmunicari eadem prima excommunicatione manente.3.To.fo.180.co.2.in verſ. Dubitatur.

Excommunicatus à iure & ab homine an iterum excommunicari poſsit.ibi in verſ. Quo fit.

Excommunicatus qui pluribus de cauſis pluribus etiam cẽſuris ligatus eſt an teneatur omnes cauſas excommunicationis exprimere ad hoc, vt abſolutionis beneficiũ quo ad omnes conſequatur.3.To.fo.180.col.2.in verſ.Circa præmiſſa.

Excommunicatus vnica tantum excommunicatione pluribus tamen ex cauſis ab ea abſolutus non cenſetur ſi in impetratione cauſam aliquã tacuerit.ibi cò.2.in verſ. 1.conc.

Excommunicatus iniuſtè ſi appareat de iniquitate ſententiæ non eſt priuandus ab ingreſſu eccleſiæ nec à fructibus eccleſiaſtici ſacerdotij licet propter obedientiam conſilium ſit ſalubre abſtinere.fo.29.co.2.in verſ.Ex quo.

Excommunicatus vigore conſtitutionis ſynodalis vel præcepti alicuius ſibi incogniti licet ſit in culpa ignorans id quod ratione officij ſcire tenebatur celebrans tamen ſine contemptu non peccat mortaliter quoad Deum nec quoad homines.ibi co.2.in verſ.Vbi autem quis.

Excommunicatus vigore cõſtitutionis.29.Salmãticenſis ſtudij ob omiſſam taxam domus illi nõ notam,vel alias irregularis nõ efficitur licet durante excommunicatione ignoranter celebret ad cautelam tamen conſilium erit impetrare relaxationem à Salmantino Cãcellario. ibi in verſi.Ex quo infertur.

Excommunicatus repellitur ab agendo patrocinando& alijs de quibus.fo.63.co.2.in verſ.Item dubitari.

Excommunicato non ſolum actus iudiciales, ſed etiam extraiudiciales prohibentur ibi in verſ. Secundo confirmatur.

Excommunicatus deportato æquiparatur. ibi in verſ.Tertio confirmatur.

Excommunicatus etiam publicus teſtari poteſt fo.64.co.1.in verſ.Ampliatur,&c.

Excommunicatus non excuſatur ab his quæ ſunt oneris.3.To.fo.177.co.2.in verſ.Item etiam.

Excommunicato beneficij facta collatio non valet.3.To.fo.177.co.1.ad finem.

Excommunicato ob impetratum reſcriptum inualidum eſt.ibi in verſ.Dixi.

Excommunicato beneficia conferri non poſſunt. ibi in verſ.Et quod excommunicatus.

Excommunicatione domini durante vaſſallus ei ſeruire non tenetur.ibi.co.2.in verſ.Item vaſſallus vbi quomodo hoc intelligatur.

Excommunicatus non excuſatur ab hiſquæ ſunt oneris.ibi.co.2.in verſ.Item etiam.

Excommunicato in integrum reſtitutio concedẽda non eſt.3.To.fo.173.col.2.in verſ.Item excommunicato.

Excommunicationis abſolutio an per procuratorem peti poſsit.3.To.fo.182.col.1.in verſ.Dubitatur.

Excommunicans, vel ſuſpendens aliquem iniuſtè an teneatur ei damnum reſarcire & intereſſe. 3. To.fo.181.co.2.in verſ.Quæritur vtrum.

Excommunicatum an poſsit abſoluere iudex eccleſiaſticus primæ tonſuræ habens iuriſdictionem excommunicandi ſine eo quod ſacerdoti abſolutionem committat.3.To.fo.182.co.2.in verſi.Quæro præterea.

Digitized by Google

Excommunicationibus pluribus ligatus vnius tātum interpretatione abſolutionis mentionem faciens à non expreſsis abſolutus non cenſetur licet indefinitè fuerit ab omnibus abſolutus. 3. To.fo.181.col.1.in 2.concl.

Excommunicatus pluribus excommunicationibus vnica tantum abſolutione ab omnibus abſoluitur ſi omnes fuerint abſoluenti expreſſæ, ibi.in 3.concluſ.

Excommunicationibus pluribus ligatus quando vnica tantum in petitione expreſſa ab omnibus abſolutus cenſeatur.ibi.in 5.conclu.

Excommunicatum qui poteſt ab omnibus excommunicationibus abſoluere vnica tantum abſolutione eas tollit.ibi.in 3.concluſ.

Executio realis nō debet fieri ſine citatione perſonali & an virtute guarentigij inſtrumenti fieri poſsit & quid hodie de ſtylo. fol. 247. col.2. glo.Por carta.

Executio debetur quod ex duobus inſtrumentis iunctis liquidum ſit peti poteſt.fo.250.col.1.in verſi. Præterea eſt dubium ad patres & per totam.col.2.

Executionis officium ſuſcipere nemo præciſè cōpellitur licet ſemel acceptum proſequi cogatur.fo.142.co.1.in q.19.

Executionis teſtamenti petitio competit cuilibet de populo.fo.141.col.1.in q.18.

Executor teſtamentum celans amittit ſibi in teſtamento relicta.fo.137.col.2. gloſſ.Pierda.vbi fallent.

Executor non publicari teſtamentum faciens nō priuatur legato ſi teſtator id ex aliqua cauſa vetuit ibi.in verſi. Vel ſi teſtator.

Executor in caſu de quo ſupra non priuatur legato ſi erat ignorans & non eſſet ſibi petitum ibi in verſi. Item etiam.

Executor in caſu de quo ſupra non priuatur legitima portione nec prælegato tertiæ partis quæ loco legitimæ habetur in hoc regno.fo.138.colum.1.in verſi.Intellige.

Executionem pœnarum non differri reipublicæ ſummè intereſt.3.To.fo.183.col. 2.in verſ. An executio.

Executioni ſententiæ quando obuiam iri poteſt. 3.To.fo.392.co.2.ad fi.vbi latè remiſ.

Executionis teſtamenti officium per collegium exerceri poteſt.fol.139.col.1.verſ.6.quæro.

Executori ſine iudicis præcepto volenti aliquem capere vel bona apprehendere impune reſiſtitur.3.To.fo.249.co.2.in verſ.Et aduerte.

Executor teſtamenti tenetur teſtamentum publicare intra menſem coram iudice, ſiue quilibet alius illud poſsidēs.f.137.c.1.gl.Cabeçalero.vbi ratione,& de quo teſtamēto hoc intelligatur

Executor teſtamenti quando plures ſunt an poſſit rem defuncti emere & quando.3.To.f.364. co.2 in verſ.Quid autem.

Executor teſtamentarius ſimulque hæres inuentarium non conficiens non poteſt trebellianicam detrahere.fo.138.col.1.in verſ.Si talis executor vbi ad partes latiſsime.

Executor teſtamentarius rationem reddere tenetur.fo.206.co.1.in verſ.Similiter.

Executor quo proprio nomine appelletur & quis ſit.fo.138.co.2.in verſ.Quis dicatur.

Executor poteſt eſſe maior.17.annis ibi.in verſic. 2.Dubitatur.

Executor teſtamenti poteſt eſſe mulier ibi.in verſi.3.dubitatur.

Executor poteſt eſſe religioſus mendicans.fo.139 co.1.in verſi.Septimo nec.

Executor poteſt eſſe religioſus intellige ſi expreſſe à ſuperiori licentiam obtineat, nec enim ſufficit eam tantummodo petere ibi col. 2.in verſ. 8.in dubium.& ibi vide ad partes.& 2. communes contrarias.

Executor teſtamentarius tenetur iurare ac facere inuentarium ad inſtar tutoris,ſeu curatoris. fol. 140.co.1.in.q. 9.& co.2.in verſ.3.Quod.

Executor teſtamentarius tenetur iurare ſe omnia fideliter peracturum.ibi.in verſ.2.ſuadetur.

Executor à teſtatore datus non poteſt id officium per alium exercere.fo.140.co.1.q.11.

Executor teſtamentarius tam iure fori quam poli non tenetur ſoluere debitum à teſtatore cum bona fide præſcriptum ibi.in q.12.

Executor teſtamentarius quando teneatur ſoluere debita de ſuis bonis proprijs,vel teſtatoris caſu quo ab eo fuit honoratus.vide remiſ.fol.141. co.1.in q.13.

Executor teſtamentarius poteſt propria authoritate ſibi legatum capere.fo. 142.co.1.q.21.

Executorum materiam remiſsiuè.vide.fo.142.co. 2.in verſ.de iſta materia.

Executor poteſt compelli ad officium exequendū etiam à iudice ſeculari cum ſit mixti fori.fo.206 co.1.in verſ.Quod munus,&c.

Executor ſententiarum immiſcens ſe alienæ adminiſtrationi tenetur rationem reddere. fol. 206. co.1.in verſ. Item executor.

Executor datus ad diſtribuendum bona pauperibus poteſt ea diſtribuere ſpurio quatenus aliſsit,fo.154.co.1.in verſ.Eſt tamen dubium.

Executor teſtamentarius cogit adire hæredem.folio.142.co.1.in verſ.Ideo ante omnia.

Executor datus ad virgines maritandas non poteſt legatum dare virgini religionem ingredienti.fo.72.co.1.in verſ.Et Baldus.

Executoris mortui poteſtas datis pluribus executoribus

toribus alijs nominãtis accreſcit.fol.141.col.1. in quæſt.15.

Executoribus pluribus nominatis, & in diſpares ſententias euntibus maiori parti ſtandum eſt. ibi.in q.16.& ibi quod cæteris paribus præfertur ſuffragium conſanguinei vel maſculi.

Executori ad exequendum teſtamentum anno à teſtatore dato à conſtitutione vero Synodali ſex menſium curriculo ſolus annus computatur,& vtrũque tempus confunditur.ibi.q.17.

Executoris poteſtas eo extenditur quatenus ei à teſtatore conceſſa eſt.fo.141.co.1.q.14.& 142. co.1.q.20.vbi vide quæ verba teſtator proferre debeat.vt executor vendere poſsit bona hæreditaria adita vel non adita hæreditate.

Expenſarum taxatio quomodo facienda ſit remiſ. 3.To.fo.6.in verſi.De taxatione autem.

Extrahen sextra regnum triticum ſeu pecus punitur.339.co.1.glo de ſacar.

Extrauagans Ioannis 22.circa correctionem & declarationem.ca.1.de ſecund.nuptijs litera ſubijcitur quia typis mandata non extat.fo.52.co.2. in verſi.Concertationi antiquæ.

Exuli vel relegato an alius quam princeps poſsit cõmeatũ concedere.3.To.fo.253.c.1.gl.tẽpo.

F.

FAbricans in montibus obſtacula,ſeu offendicula vulgo, dichos cepos ad captanda animalia quomodo puniatur & quare. vide.3. Tomo.fol. 23.co.2.in verſ.Quæro ſucceſsiuè.

Faciens iniuriam duobus tenetur ad ſatisfactionẽ vtrique inſolidum, nec per ſatisfactionem vni factam liberatur ab altero.3.To.fo.178.co.2.in verſ.Vnde ſuccedit.

Facta à prælato hæretico occulto quandiu ab eccleſia toleratur vigorem habent.3. To.fol.128. col.1.in verſ.Ad tertium dicendum.

Facta de facto etiam reuocantur.folio.18.col.2.in verſ.Facit etiam.

Factum tempore permiſſo ſi conferatur in tempus prohibitum non valet.fo.61. col.1.in verſi. Nam certum.

Factum a teſtatore præſumitur factum iuxta mentem legis & eorum quæ à iure ſtatuta ſunt.folio 106.co.1.in princ.

Facultas à patre filio conceſſa,vt teſtari poſsit nõ eſt inutilis, vt aliqui putant cum ſatis ſit quod filius poſsit diſponere quoad proprietatem tertiæ partis ad patrem pertinentis,& eam vendere aut cenſuare.fo.62.colum.2.in verſi. Nec eſt inutilis.

Familiaris delinquens in domo domini quaſi proditor cenſeri debet.3.To fo.28 1.co. 2.in verſi. Et familiaris.& 282.co.1. vbi vide incommoda quæ ex huiuſmodi delictis naſcũtur.

Famis neceſsitate imminente aliena quis licitè ſubtrahere poteſt.3.Tom.fol.300.col.1.in verſic. Præterea,

Famulus ſi ſibi ſalarium non ſoluatur poteſt furripere bona dñi.3.To.fo.403.co.2.ad ſi.in addit.

Famuli ſeruitium an liceat detineri per dominos vide.3.To.fo.404.co.1.in verſi.Et an liceat.

Famulis veſtes an ſint dandæ & quo tẽpore.3.To. fo.404.co.2.in verſi.Et an ſi.

Famulus vel exiſtens in ditione alicuius ſi contrahat cum filia vel conſanguinea domini ſine eius conſenſu perpetuo damnatur exilio intel. ſi cõtrahat per verba de præſenti.fo.43.co.1.in glo. Se deſpoſare.

Famulus ſi conueniat ſtare cum tribus ſcholaribus pro certo pretio in menſe ſi vnus recedat an ſit ei dandum totum ſalarium.vide.3.To.fol.404. col.1.in verſ.Et quid ſi.

Famulus virginem domini corrumpens ab eo in eadem domo nutritam qua pęna afficiatur. 3. To.fo.278.col.1.in verſi.Quod intellige.

Falſi crimen eſt mutare veritatem.3.Tom.fo.190. col.1.in gl.Que falſare.

Falſi crimen quam graue ſit ibi.in verſiculo.Et crimen falſi.

Falſi crimine damnatus amittit priuilegia nobilitatis regulariter licèt ea retineat caſu quo nobiles magis grauantur quãignobiles.3.To.f.190. col.1.ad ſi.in verſi.Item quanuis.

Falſitas quid ſit.3.To.fo.190.col.2.in verſicu. Eſt notandum.

Falſitas abſque dolo non committitur nec præſumenda eſt ſi alia ſignificatio ex natura actus percipi poteſt licet cauſa eſſet iniuſta.3.To.fo.190 col.2.in verſi.Ex qua definitione.

Falſitas præſumẽda non eſt niſi ſit expreſſa.3.To. fo.191.col.1.in verſi.Falſitas ergo.

Falſificans ſignum Regis, Archiepiſcopi,ſeu Epiſcopi qua pœna feriatur.3.To.fo.191.col.2.gl. nueſtros ſellos.

Falſi criminis reus in generali criminum remiſsione,& vinculis detentorum venia putà in paſchate vel in fęlici regis aduentu ob criminis immunitatem non liberatur.3.To.fo.373.col.1.& in verſi.Cæterùm.

Falſificans ſigillum Archiepiſcopi,vel alterius prælati inferioris quod crimen committat.3.Tom. fo.373.col.1.gl. Arçobiſpo.

Falſarius literarum Apoſtolicarum qua pęna teneatur.3,To,fo.373.col.1.in verſ.Sed quæritur

Falſum iurans ad declamationem poſitionum, vel in iuramento ei delato ab altera parte an periurij pœ-

Digitized by Google

rij pœna puniatur.3.To.fo.187.col.1.in verſic. Quæritur.

Falſarius literarum apoſtolicarum an poſsit ad eccleſiaſticum beneficium præſentari.3.To.f.374 col. 1.in verſ.Quæro deinde.

Falſi crimen commiſſum in re eccleſiaſtica puta in literis apoſtolicis eſt crimen mixtum quod poteſt puniri tam per ſecularem quam per eccleſiaſticum iudicem.3.To.fo.374.col. 1.in verſi. Item nota.

Falſi pœna habet etiam locum contra mandãtem auxilium conſilium conſenſum & præſtantes. 3.to.fo.373.col.2.in verſi.Sed etiam.

Falſam monetam ſcienter expendens ſi nummi plumbei vel ſtagnei ſint quomodo puniatur. 3. To.fo.193.col.1.in verſi.Punitur etiam.

Falſam monetam cudens quomodo puniatur. 3. To.fo.191.col.2.glo. Falſa.moneda.

Falſam monetam cudens dicitur aleuoſus & domus vbi cuditur confiſcatur.3.To.fo.192.co.2 in verſi.Et domus.

Falſæ monetæ pœnam an ſubeat monetam iuſtã cudens ſine publica tamen authoritate.3.To.folio.192.col.2.in verſi.Vtrum autem.

Fœmina vbi quis ad primogenium vocauit filium ſuum maiorem ſi ſuccedat filius & ex eius filio nepote primi inſtituentis ſuperſit filia præfertur collateralibus in ſucceſsione maioratus. fol. 114.co.2.in verſi.Quæri poteſt.

Fęmina niſi expreſsè excludatur habilis eſt ad ſuccedendum in maioria ſeu regno deficientibus maſculis de iure & facto.fo.115.co.1. in princi.

Fęmina etiam natu maior in ſucceſsione maioricatus excluditur à fratre etiam natu minore. fol. 115.col.1.in verſi.Quod tamen intellige, & ibi vide rationem.

Fęmina intra annum luctus ſecundo nubens non amittit proprietatem nec vſumfructum bonorum quæ ſibi prior maritus reliquit.fo.53.co.2 in verſi.Et ſic deducitur.& ibi vide quid ſi intra menſem à morte primi mariti nubat propter periculum commixtionis ſanguinis.

Fęminæ quare citius exiſtimentur nuptijs aptæ & puberes quam maſculi.vide.3.To.fo. 310.co.1. in verſi.Sed tamen.

Fęminis ſiue coniugatis ſiue non ſiue meretricibus acceſſus ad Iudæorum circuitum prohibetur.3.To.fo.69.col.1.gl.Ni alguna.

Ferdinandus Menchaca improbatur.fol.129.co.1 & 2.in verſi.Eſt tamen.

Fideiuſſor vtrum pro fideiuſsione aliquam commoditatem vel lucrum petere poſsit.3. To. fol. 23.co.2.in verſi. Quæro ſucceſsiuè.

Fideiuſſor datus pro nubili, ſeu mulieri pro debiti ciuilis ſolutione an non obſtante priuilegio principali conceſſo poſsit in carcerem detrudi quouſque creditori ſatisfactum ſit. 3.To. fo.346.co.1.& 2.per totam.

Fides & homagium an idem quod iuramentum ſit.3.Tom.fo.186.columna prima.in verſiculo. Et quod fides.

Fidelis ab infideli nutriri non debet.3.To.fol.58, col.1.in princ.

Fideles an communicare poſsint cum hæreticis. 3. To.fo.113.col.1.in verſi.Quæri inſuper, ad partes.& columna ſecunda. & quando liceat.folio. 114.col.1.

Filia exheredari non poteſt ſi valide matrimoniũ contrahat de iure canonico etiam ſine licentia patris ab ſtatuto requiſita,fo.24.colum. ſecunda. ad finem.in verſi.Quo fit.tamen quod reipublic. conueniat parentum placitum adeſſe, & quod eo non dato matrimonia, ex Sacro concil. Tridenti. ſi id ſtatueret annullari iure poſſint.fo.25.co.2.ad fi.in verſi.Et Vtinam.& 173. col.1.& 2.

Filia nupta de bonis maternis nec de dote ſi eſt in patris poteſtate teſtari poteſt.fo.62.co.1.in verſ Nec vllam filiam.

Filia maior.25.an.parentibus orbata licet ſine conſenſu nouercæ nubat non incidet in penã. l.49. Tauri.fo.37.col. 1.in verſi.2.limita.

Filia primogeniti mortui in vita patris auiq; eiuſdem fęmina excludit patruum maſculum ſecundo genitum.vbi ex clauſula primogenij non excluditur.fo.116.co.1.in prin.

Filiatio ex quo inducatur.3.Tom.fo.299.co.2.in verſ.Præterea.

Filij ſacerdotum in ſacerdotio geniti dicuntur in ceſtuoſi.f.150.co.2.in verſ. Filij autẽ ſacerdotũ

Filij committentis crimen perduellionis ſunt in ſucceſsibiles in comitatu, marchionatu vel ſimili dignitate.f.132.co.2.in verſi. Filij cõmittẽtis.

Filij committentis crimen perduellionis poſſunt ſuccedere in maioratu vel primogenio non habente dignitatem conſtitutam vel ex regis donatione vel per contractum inter viuos ibi. in verſi. Talis filius.

Filij ſacerdotum olim efficiebantur ſerui eccleſiæ fo.150.co.2.in verſi.Et talis filius,vbi quomodo hoc intelligatur & an eccleſia hoc priuilegium amiſerit.

Filij iure naturali etiam tenentur alere parentes.f. 129.co.2.in verſ.Et ita omnia.

Filij presbyterorum an ſuccedant matri remiſsiuè.fo.98 col.2.in verſ.Quid in filijs.

Filius licet iure antiquo inhoneſtam vxorem ducens exhęredari poſſet hodie tamen non poteſt f.36.col.2.in verſ.Sed eſt tenendum.& ibi quid de regni iure attenta.l.49.Tauri.

Digitized by Google

Filius non poteſt legitimæ commodo priuari ob inuentarium non cõfectum.fo.121.colum. 1.in verſ. Alius enim.

Filius qui patri & fratri ſuccedit poteſt ſeparationem hæreditatis petere vt fratri non patri ſuccedat.fo.74.co.2.in verſi.Item probatur.

Filius non confert donationẽ ſibi factam ob bene merita.fo.75.co.1.in princ.

Filius ſecundo genitus præfertur nepti filiæ filij maioris vbi ex primogenij clauſula fœmina excluditur.fo.116.col.1.in verſi.Quando vero.

Filius in maioratu dicitur ſuccedere iure proprio non hæreditario quod quomodo accipiatur.fol. 119.col.2.in verſi.Quæritur.

Filius non tenetur pro ære alieno à patre contracto niſi pro ea parte qua ei ſuus hæres eſt. fol. 120.col. 1.in verſi.Quia filius.

Filius poteſt approbare teſtamentum nullum in quo ſit præteritus.fo.121.co.1.in princ.

Filius ante mortem naturalem patris non poteſt à patre petere legitimam licet vero ſimile ſit patrem eam diſsipaturum.fo.76.col.1.in verſi.Ex quo infertur.

Filijs poteſt exhæredationi & præteritioni à patre factæ conſentire & ſibi præiudicat.fol.120. col.2.in verſi.Igitur.

Filius ſuccurrendum eſt quando pater bona diſsipat,vt ex his aliqua ſeparentur pro alimentis, & legitima.fo.76.col.2.in verſic.Contraria.

Filius hæreditatem patris non aditam in quoſcunque hæredes tranſmittit etiam extraneos ex potentia ſuitatis.fo.145.col.2.in verſic. Limita ratione ſuitatis.

Filius matrimonium contrahens,ſine parentum licentia an exhæredari poſsit de iure communi & regio.3.To.fo.187.co.2.in verſi. Hodie tñ.

Filiam matrimonium contrahentem abſque parentum conſenſu ſi mater vel pater ad quos accuſandi ius primo competit ei veniã concedant alij accuſare non poſſunt.3.Tom.fo.287.col.2. gl.No la pueda.

Filiam matrimonium contrahentem abſque patris conſenſu qui accuſare poſsint , & vſque ad quẽ gradum conſanguinitatis.3.Tom.fo. 287.col.2. glo.Faſta.

Filia contrahens ſine patris voluntate matrimonium non eſt dotanda, nec iuuanda à patre. 3. To.fo.284.col.2.in verſi. Nec filiæ imo exhæredari poteſt.fo.287.co.2.gl.deſheredada.

Filius an receptare poſsit bona deperdita in ludo per patrem.3.To.fo.387.co. 1.in prin.

Filij caſu quo propter parentis tranſitum ad ſecundas nuptias conſequi deberent id quod pater ex ſucceſsione filij pręmortui habiturus erat patris bonis confiſcatis id præcipuum habere debent excluſo fiſco.3.Tom.fo.213.co.2.in verſi. Item ſi maritus.

Filij quibus ex ſucceſsione patris & obſecundas matris nuptias aliquid debetur matris bonis ob delictum confiſcatis illud præcipuum habere debent excluſo fiſco.fo.213.col.2.in verſi. Idẽ dicendum eſt de muliere.

Filij omnes de iure Partitarum & communi ſuccedunt matri non illuſtri niſi ſint nati ex coitu damnato & punibili à lege.3.To.fol.297.col.2. in verſi.Secundo ſuadetur.

Filij nati ex coniugata licet meretrice fauore matrimonij præſumuntur ex legitimo matrimonio procreati.3.Tom. fo.255.col.2.in verſ.Ex quo notatur etiamſi mater ſolitã ſit ſe alij immiſcere.fo.300.co.2.in verſi.Quæ concluſio.

Filij nati ex adulterio mulieris coniugatæ an dicãtur nati ex punibili & damnabili coitu,vt matri ſuccedere poſsint ex teſtamento vel ab inteſtato non obſtante.l.9.Tauri.3.To.fol.293. co.2. in verſi.Ex qua.& 294.295.296.297.co.1. Illic vbi ad partes latiſsimè.

Filij obedientia & reuerentia parentibus præſtita quam grata ſit Deo optimo Maximo quam inſenſa inobedientia.fo.219.col.1. gl.Que ſon.

Filij benemeriti à principe ſeruandi ſunt in officijs in quibus parentes ei inſeruierint. fol.415. col.1.in verſi. Imo filij.

Filij clericorum,vide in verbo,Clericorum filij.

Filius in dubio etiam matre propriam turpitudinem allegante legitimus cenſetur.3.To.fo.306 col.2.in verſi.Quarto.per totam.

Filius propter hæreſim patris infamis efficitur.3. To.fo.223.co. 1.in verſi.Tum etiam.

Filius à patre coactus ſuam idololatriam & errorẽ ſequi quid agere debeat.3.Tom.fo.229.co.1.in verſi.Filius autem.

Filius violentas in parentes manus inijciens vel inhoneſtam & grauem eis iniuriam inferens poteſt ab eis exhæres fieri.3.Tom.fo.219.co.2.in verſi. Facit nam.

Filius patrem occidere poteſt patriam oppugnantem.3.To.fo.220.co. 1.in verſi.Præterea.

Filius an contra parentes in criminalibus teſtimonium dicere cogi poſsit.3.Tom.fo.221.col.2.in verſi.Ex quo infertur.& 222.co.1.& 2.latè.

Filius qui viuente patre adminiſtrauit tenetur reddere rationem de his quæ adminiſtrauerit licet pater in vita rationem non petierit.fo.205. col. 2.in verſi. Et dicit quod filius.

Filius in regno Caſtellę vel filia ſi habeat legitimã ætatem & aliter prohibiti non ſint de iure teſtari poſſunt.fo.62.co.1. in verſi. In regno autem.

Filius morte ciuili vel naturali damnatus pro nullo habetur.fo.94.c.2.in verſ.Superior tñ regula.

Digitized by Google

Filius an ex hæres fieri poſsit ex cauſis ſimilibus, & eandem rationem habentibus cum expreſſis in authen.vt cum de appellatione. §.cauſas. collat.8.fo.70.col.2.in verſ.Dubitari tamē potes vbi quod non.

Filius ſpiritualis,vide in verbo,ſpiritualis filius.

Filius legitimus,vide in verbo,legitimus filius.

Filius adoptiuus,vide in verbo,Adoptiuus filius.

Filius arrogatus,vide in verbo, Arrogatus filius.

Filius naturalis,vide in verbo,Naturalis filius.

Filius ſpurius,vide in verbo,Spurius filius.

Filius in teſtamēto patris debet expreſſe inſtitui vel exhæredari alias teſtamentum nullum eſt. fo.68.col.1.in verſi.Eſt notandum exhæredationis autem formam.vide fo.70.col.2.in verſ. Filius autem &c.

Filius cui pater in vita legitimā aſsignauit poteſt poſtea augmentum petere attento tempore mortis patris.fo.104.col. 2.in verſ.His etiam vbi ad partes & diſtinctionē.& 104.c.1.inprin.

Filius hæreditatem patris repudians quibus caſibus quando intra quot dies & quibus interuenientibus poſsit reuocare abſtenſionem f.146 col.1.in princip.

Filius in æquali gradu præfertur fœminæ etiā natu maiori in ſucceſsione iuris patronatus. fol. 113.col.2.in princip.

Filius committentis crimen perduellionis poteſt ſuccedere in maioratu vel vinculo facto de tertio & quinto bonorum irreuocabiliter per contractum inter viuos licet vſusfructus ſi pater eū ſibi reſeruarit per eius vitā fiſco applicetur niſi aliud maioratus clauſula contineat. fol. 173. co.1.in verſi.Tertia conclu.

Filius inceſtuoſus quatenus patri ſuccedere nō poteſt punitur ex delicto patris.fo.150. col.1.in verſ.Et ſic aduertendum vbi vide rationem.

Filius in patris poteſtate exiſtens etiā conſentiēte patre de aduentitio nec profectitio peculio teſtari nō pōt.f.62.col.1.in verſ.Et inter alias.

Filius in poteſtate vel adultus ſub curatoris adminiſtratione ſine eius conſenſu teſtari poſſunt. fo.62.in verſi.Eſt tamen notādum intell.iuxta l.6.Tauri ſeruato vſufructu tertiæ partis ad patrem ratione patriæ poteſtatis attinenti. ibi in verſi.Intellige tamen.

Filius viuo patre licet mortuo per profeſsionē religionis nō poteſt petere ſuā legitimā ſuis hæredibus iure naturæ debitam cum cōmuni Legiſtarum contra alteram communem Canoniſtarū.fo.75.c.2.in verſi.Dubitatur præterea.

Filij pręmortui bona quęſita ei' labore ex æquo inter aſcendentes diuiduntur,quæ vero ipſe ab altera linea accepit ſi conſtent, alterius lineæ aſcendētes non capient.fol.99.col.2.in verſic. Illud tamē nota licet in hoc regno æquè ſuccedant nulla data differentia.

Filij Iudæorum & committentium crimen læſæ diuinæ vel humanæ maieſtatis licet ſint infames ratione præſumptionis ex infecto parentis ſanguine ortæ tamen ſi ipſi per ſe boni ſint ſunt ad honores admittendi. fol. 151. col.1.in verſi.Et ſic etiam.

Filio nullus eſt propinquior conſanguineus parēte.fo.43.col.1.gl.Pero ſi el padre.

Filius putatiuus,vide in verbo, Putatiuus filius.

Filius familias in caſibus in quibus acquiritur vſuſfructus patri teſtari non poteſt.fo.112. co.1.in verſi.Quia filiusfamilias.

Fiſcus poteſt cōpellere vſurarios notarios & procuratores , vt ſcripturas & inſtrumenta exhibeant.3.To.fo.55.col.1.in verſi.Tum etiam.

Fiſcus ſuccedit in bonis vacantibus.3.To.fo.371 col.2.gl.O de trauieſſo.

Fiſcus ſuccedens in bonis vacantibus eſt eorū poſſeſſor abſq; corporali apprehenſione. 3.Tom. fol.372.col.1.in verſi.Et fiſcus.

Fiſcus in pœnis dicitur venire ex cauſa lucratiua, & in commiſsione earum nullum damnum patitur.fo.117.col.2.in verſi.Nec enim in hoc.

Fiſco an debeatur pœna amiſsionis bonorum à tempore commiſsi criminis ipſo facto ab hæretico in foro animæ.3.To.fol.195.col.1.verſic. Vtrum autem.

Fiſcus ſuccedit inſtituto indigno, inſtituto vero incapaci venientes ab inteſtato admittuntur. fol.69.col.2.in verſi.Eſt etiam.

Fiſcus ſuccedit in bonis vacantibus vbi nō eſt vir nec vxor qui adinuicem ſibi ſuccedere poſsint. f.103.col.1.in verſi.Secunda.

Fiſtulæ vſus an ſit prohibitus.3. Tom.fo.400.co. 2.& 401.col.1.

Fontes fodina & alia mineria auri & argēti pertinent ad Regem ſi ſint in publico,vel in prædijs Regis non ſi in prędijs priuatorum.fo.255.co. 1.glo.Las fuentes.

Forenſis in dubio nullus præſumitur.fo.96.co.2. in verſi.Item quæro.

Forma vel ſolennitas in actu requiſita præcedere debet nec ſufficit ſi ſubſequatur.fo. 126.col.1. in verſi.Confirmatur.

Forma ſubſtantialis & nō tantum probatoria omnino ſeruanda eſt.fo.106.co.1.in verſ.Quarto.

Forum licet quis ratione contractus ſortiatur tamen hoc locum non habet quando cū is cum aduena cōtraxit.fo.201.co.1.in verſ. Nā licet.

Fuga directe delictū nō reſpicit ſed tantū tuitionem.3.To.fo.382.col.2.in verſi.Qui fuga.

Fuga q̄ inducat plenā delicti probationē ſtatutū efficere nō pōt.3.To.fo.383.col.2.ad finem.

Digitized by Google

Fuga caſu quo facit indicium ſeu præſumptionẽ contra aliquem an talis præſumptio elidatur per iuramentum fugientis.3.Tom.fo.384.co. 1.in ver ſi.Aduertendum ad vnum.
Fuga quando faciat indicium contra fugientem, vide.3.Tom.fo.384.col.1.in verſ.Fuga facit indicium,
Fugiens à carcere,vt conſequatũr maiorem iuſtitiam coram ſuperiore non dicitur fregiſſe carcerem imo admittitur per iudices ſuperiores vulgo dictos Alcaldes del crimen qui inferiores inhibent.3.Tom.fol.384.col.2.in verſicu. Et adde quod.
Fugiens à carcere an habeatur pro confeſſo vel tã tum fuga indicium faciat.3.To.fol.382. col.1. glo.huyere.
Fugientis à carcere vel eum violantis pœna arbitraria eſt iudici.3.To.f.384.c.1.in verſ.Tudic.
Fundans intentionem ſuã in aliquo ſiue in ſubſtã tia ſiue in qualitate ad obtinendum tenetur id probare.fo.184.c.2.in verſi.Item fundãs.
Fundamenta opinionum & authorum ſemper cõ ſideranda ſunt.3.To.fo.21.col.1.in verſi.ſi fundamentum igitur &c.
Fur ſi impotens efficiatur adſatisfactionem parti præſtandam debet præſtita cautione abſolui.3 Tom.fo.179.col.2.in addi.
Fur vel latro captus in furto ſeu deprædationẽ vel ea conuictus in Regis curia an debeat naturaliter mori pro tali crimine etiam ſi ſit primũ furtum vide omnino.3.To.fo.258.col.1.in gl. Conuencido.
Fur vel latro nocturnus impune occiditur.3.To. fo.264.col.2.glo.Matare.
Furem prædonem, ſeu delinquentem quem eſſe cuilibet dicenti fides adhibenda non eſt.3.To. fo.321.col.2.in verſi.Nec cuilibet.
Furtum vno die pluries cõmittẽs,vel habens acceſſum carnalem ad fœminas contra prohibitionem legis an toties quoties delictum commiſit puniri debeat.3.Tom.fol.236.col.1.&.2 per totam.
Furti actio denegatur ſi furtum in ludo commiſſum ſit.3.Tom.fo.385.col.2.in verſic.Et in iure in addit.
Furtũ quotuplex ſit.3.To.fo.320.col.1.in verſ Et furtum tripliciter.
Furtum facienti opem,vel auxilium præſtans eadem qua fur ipſe pœna punitur.3.To.fol.382. col.2.in verſic.Et ſic præſtans.
Furca ſuſpenſus licet à laqueo deponi nõ debeat ſine iudicis licentia:tamẽſi corpus pertitum fuerit,vt ſepulturæ tradatur tradi debet.3.To.fo. 95.col.2.in verſi.Quod furca.
Furcã quam ignominioſum genus tormenti ſit.3 To.fo.268.col.2.glo. Y enforquenlo. vbi an apud veteres in vſu fuerit, & an earum erectio ſit ſignum criminalis iuriſdictionis remiſſ.
Furioſus teſtari non poteſt.fol.62.col.2. in verſi. Quinto quæro.
Furioſus olim etiam hodie præſumitur.f.63.co.1 in verſi.Et furioſus olim vbi quomodo hoc intelligatur.
Furioſus indubio nemo præſumitur,ſed ſanæ mẽ tisſibi in verſi.Si tamen ante furioſo ſuccedat, qui eius curã agit,fo.113.colum.1.in verſ.Tertia regula.
Francigenæ filij & Aragones non ſubijciuntur patriæ poteſtati & teſtari poſſunt.fo.62.col.1.in verſi.Idem dicendum.
Fratrem cauſa quæ exhæredatum turpi perſona inſtituta ex teſtamento repellit ſufficiẽs eſt ad eum ab inteſtato repellendum.fol.100.co.2.in verſi.Et ideo dicas.
Frater querelãs teſtamẽtum fratris vſurario hęrede inſtituto tanquam turpi perſona.3.To. fol. 25.col.2.in verſi.Ex qua concluſione.& fo.27 col.2.in verſi.Vſurarius.
Frater querelãs teſtamentum fratris inſtituto filio ſpurio vel concubina.3.To.fo.27.col.2. in verſi.Eſt etiam turpis.& ad illud de ſpurio iterum.fo.81.co.2.in verſ.Dubitari poteſt.& fo. 150.col.2.in verſi.Ex eadem doctrina.
Frater querelãs teſtamẽtum fratris qui ſimul cum vxore cõcubinam domi retineat.3.To.fo.213 col.1.in verſi.Et ille.
Frater non poteſt ſororem clandeſtine nubẽtem exhæredem facere quia hoc ſolis parentibus à lege permittitur.fo.174.col.1.& ibi vide quid hodie attento iure nouiori.
Frater non eſt hæres neceſſarius turpi tamen perſona inſtituta agit contra teſtamentum fratris. fo.68.col.1.in verſi.Dubitatur.
Frater ex quibus cauſis exhæres fieri permittitur ex eiſdem ab inteſtato excluditur.fol.100. co. 2.vbi pro & contra.
Frater in ſucceſsione fratris præmortui ſuccedit cum filijs alterius fratris præmortui in ſtirpes. fo.102.col.1.in verſi.Modo autem.
Fratres vbi extant & cõſanguinei & vterini licet in parte præmortui labore quæſita ex quo ſuccedant tamen quo ad reliqua diuerſimode habita contemplatione eius à quo in eum bona prouenerunt.ibi in verſic.Illud etiam vbi quo modo hoc caſu bona conſiderentur.
Frater ſi ſtetit in cõmunione cum fratribus tenetur eis reddere rationem adminiſtrationis cum venerint ad diuiſionem.fo,205.col.1.in verſic. Quæritur & quomodo hoc intelligatur. col.2. in verſi.Et quod diximus.

Fraudans

Digitized by Google

Fraudans vectigal regium confugiens ad domos incomitaque magnatum & procerum mœnia nihilominus ab ordinario loci iudici à parte requiſito extrahi poteſt & puniri. fol. 329. co. 2. gl. o. Alcaldes.

Fraus nec dolus in dubio non præſumitur niſi liqui diſsimis probationibus appareat. 3. To. fo. 299 col. 2. in verſi. Quoniam.

Fraudis præſumptio colligitur cum in contractu apponuntur clauſulæ inſolitæ & quæ hæ ſiut. 3. To. fo. 40. col. 1. in verſi. Colligitur etiam.

Fraus in dubio præſumitur inter perſonas prohibitas. fo. 154. co. 1. in verſ. Coniecturæ autem.

Freneticus teſtari prohibetur ſi ex morbi grauitate phrænesis ſuperueniat. fo. 62. co. 2. in verſi. Idem eſt etiam.

Fructus rei pignori datæ computantur in ſortem principalē eamq; extenuant intellige deductis expenſis. 3. Tō. fo. 17. col. 1. in verſ. Quo fit.

Fructus vniuſcuiuſcunque rei dicuntur qui deductis neceſſarijs impenſis ſuperſunt. 3. To. fol. 16. col. 1. in verſi. Fructus autem.

Fructus non computantur in ſortem vbi feudum eccleſiæ eſt datum in pignus. 3. To. fo. 18. co. 1 in verſi. limit. vbi an idē in feudo eccleſiaſtico.

Fructus pecuniæ certus fortunæ volubili non ſubiacens vſuram ſapit. 3. To. fol. 21. co. 1. inverſ. Sed tunc fundamentum.

Fructus rerum tam vxoris quam mariti inter eos diuiduntur & cōmunicantur. fo. 163. co. 2. glo. Eſſo meſmo.

Fructus beneficij poſt cōmiſſum crimē ſunt clerici delinquentis anteaquam priuetur, adeo qđ ſine læſione conſcientiæ eos conſumere poſsit, fo. 32. in col. 2. in verſic. Ex qua concluſione.

G

Gabella debetur ex omni contractu ſemel perfecto licet ſtatim volūtate partium reſcindatur. fol. 196. col. 1. in verſi. Sed dubium.

Gabella debetur ex contractu annui redditus. 3. To. fo. 33. co. 2. in verſi. Sed quæro an debeatur.

Gabella an debeatur ex reſolutione contractus cum clauſula redimendi tanquam ex nouo contractu ibi. in verſi. Sed eſt dubium.

Gabella ex diſtractu nō debetur. 3. To. fo. 34. co. 1. in verſi. Non ergo.

Gabella an debeatur ex ceſsione cenſus quam pecunia numerata facit emptor cedēdo ius quod habet contra primum venditorem. ibi in verſi. Quæritur tamen.

Gabella an debeatur ſi quis conſtituto annuo cenſu & ſoluta gabella ſuper domo eam poſteà vēdat. 3. Tom. fo. 35. colum. 2. in verſi. Dubitatur etiam.

Gabella non debetur ex acquiſitione facta per pactum de retro. 3. Tom. fol. 41. col. 1. ad finem.

Gabella non debetur ex pacto legis cōmiſſoriæ. 3. To. fol. 41. col. 2. in princ.

Gabella nō debetur ex contractu nullo. fol. 196. col. 1. in verſi. Ex contractibus alias nullus.

Gabellæ intra annum à publicanis exigēdæ ſunt alias non debentur. 3. To. fo. 305. col. 1. in verſ. Nam intelliguntur.

Gloria hominis ex honore patris ſui & dedecus filij pater ſine honore. fo. 130. col. 2. in verſ. Gloria enim.

Graduandus & licentiandus ſi ſemper in ſua facultate inſudauerit approbari debet licet ex aliqua cauſa accidentali aliquid ſiniſtrum in examine ſufficiētiæ ei cōtingat. 3. To. fo. 388. col. 1. in verſic. Crederem. vbi vide rationem.

Graſſator publicus eccleſiæ immunitate non gaudet quinimo ab ea ſuſpēdēdus extrahi poteſt. 3. To. fol. 321. col. 1. in princip. & in ibi occidi. verſi. De latronibus.

Graſſator vltra pœnam delicti corporalē tenetur ad æſtimationem robariæ ab ipſo factæ iuramēto damnum paſsi. fo. 329. col. 2. gl. Fuerças.

Grauitas criminis pœnas à iure ſancitas tranſgredi ſuadet. fo. 49. col. 1. in verſic. Tum etiam.

Gregorius Lopez eximius Partitarum gloſſator laudatur. fo. 137. col. 1. in princip. vbi tamen reprobatur.

Gregorius Lopez in. l. 1. glo. Adelantados. titu. 2 par. 7. & l. 1. gl. 1. tit. 6. par. 2. declaratur. 3. To. fol. 196. col. 2. in princ.

Gloſ. cap. in omni negotio. de teſtibus. quomodo intelligatur. 3. To. fol. 224. col. 1. ad fin.

Glo. cap. conqueſtus. de vſuris. 3. To. fol. 18. co. 1 in verſic. Et hoc fauore.

Gloſ. cap. quicūque. in verbo, neglectum. f. 1294. inducitur. 3. To. fo. 29. col. 2. in verſic. His adſtipulatur.

Gloſſ. verbo, non debet. c. de cætero. ad finem. de conſanguini. & affinita. non procedit hodie ſtāte. ſacr. concil. Triden. fol. 41. col. 2. in verſi. Se primo non habebunt locum.

Gloſſ. verbo, præſidentes Clemētinæ. 1. de reſcriptis. remiſsiue. fo. 47. col. 1. in princi.

Glo. ca. apoſtolicæ. 8. q. 1 illuſtratur. fo. 61. col. 1. in verſi. Et dicit gloſ.

Gloſſ. l. 2. C. de dotis promiſsione. declaratur. 3. To. fo. 26. col. 2. in verſi. Ampliatur. 1.

Glo. verb. Petrum. l. 1. C. de ſumma Trinita. declaratur. 3. To. f. 24. col. 1. in verſ. De iure ciuili.

Gloſ. l. improbum fœnus. C. ex quib. cauſis infamia

Digitized by Google

mia irrogetur improbatur.3.To.f.26.col.1.in verſic.Ita Matheſilanus.

Glo.l.forma.ff.de cenſibus.declaratur.3.To.fol. 56.col.2.per totum.

Glo.verb.electio.l.plerunque.ff.de iure dotium. limitatur.in caſu.l.1.tit.8.libr.9.ordina.3.To. fol.216.col.1.in gl.Mas quiſiere.

Glo.l.Capite quinto.de adulterijs.declaratur.3. Tom.fo.214.col.2.ad finem.

Glo.verbo,extraordinaria.§ in ſumma.Inſtit.de iniurijs examinatur & illuſtratur.3.To.fo.218 col.1.& fo.227.col.2.

Glo.verbo,confeſſus.in.l.ſi fideiuſſor.C.de fideiuſſorib.ceſſat,hodie.3.To.fo.288.co.2.in verſic.Et ſic ceſſat,& dum dicit vitiaſſe debet dicere iuraſſe,vt per vim ibi.

Glo.in verbo,ſponſam.l.vnicæ.C.de raptu virginum.declaratur remiſſiue.3.To.fo.46.co.2.in verſic.ſecunda ſuadetur.

Glo.verbo,pendere.l.Illa inſtitutio.de hæredib. inſtituen.declaratur & inducitur.fo.61.co.1.in verſi.Secundo confirmatur.

Glo.verbo,depoſitionibus.l.fin.C.de edicto diui Adriani tollen.declaratur.fo.92.col.1.in verſi. Succedit ſolenne.

Glo.verbo,primo gradu.l.cũ ita legatur.ff.de legatis.2.declaratur.fo.94.co.1.in verſi.Repræſentat ſiquidem.

Gloſ.verbo,patre,ibi ſaluo tamen vſufructu patres.l.fina.C.de ſententiam paſſ.declaratur.fo. 111.col.2.in verſi.Deducitur.

Gloſ.verbo,locatorem.l.ſiquis domum.ff.locati. declaratur.fol.199.col.2.in verſi.Secus autem

Gloſ.verbo,neceſſario.l.Aede.C.locati.declaratur.fo.202.col.1.in verſi.Dubitatur ſi.

Gloſ.§.præterea.Inſtit.quib.mod.tollitur obligatio intelliditur.fo.210.ca.2.in verſi. Ex quibus infertur.

H

HAbens filium Iudæum vel hæreticũ quamuis ipſe ſit incapax eius ſucceſsionis poterit tamen inſtituere nepotem ex eo catholicum.fo. 118.col.1.in princip.

Habens facultatem eligendi in foro conſcientiæ tenetur eligere digniorem nec ſatisfacit eligendo dignum ſi digniorem potuit eligere. fo.78. col.1.in verſi.Qui autem.

Habens facultatem eligendi aliquem de familia teſtatoris non poteſt eligere indignum. ibi in verſi.Item eſt textus.

Habens pro ſe nobilium ſuffragia cęteris paribus alijs pręfertur.f.411.co.1.in verſ.Et qui habet,

Habilitas requiſita in principali à fortiori requiritur in acceſſorijs.fol.19.cap.1.in verſi.præterea habilitas.

Habitator ſeu dominus domus in qua homo occiſus inuenitur tenetur ſe iuridice exonerare à iuris præſumptione contra eum ſtante.3.To.fo. 269.col.1.in gl.El morador.

Habitus vulgo dictus Sant benito maximam familiæ notã affert.3.To.f.92.c.2.in verſ qbus.

Hæredes pro ſolutione cenſus tenẽtur pro hæreditarijs portionibus non inſolidum non obſtãte clauſula in conſtitutione caſus apponi ſolita.3.To.fo.34.col.2.in verſi.Quæritur etiã.& fo.35.col.1.ibi vide fallent.

Hæreditas quid ſit.fo.144.col.1.in verſi.Hæreditas autem.

Hæreditas non adita non tranſmittitur ad hæredes inſtituti.fo.145.col.1.in.q.6.

Hæreditas adiri poteſt ante vindicatam defuncti mortem.fol.147.col.1.gl.Los reſciben.

Hæreditas indigni fiſco applicatur.fo.148.col.2 in quæſt.3.

Hæreditas ſiue ex parte patris ſiue matris filij iure naturæ & naturali ratione debetur.fol.160. col.1.gl.De padre.

Hæreditas in dubio magis præſumitur relicta ratione ſanguinis quam meritorum.fo.161.co.1. gl.De pariente.

Hæreditas repræſentat perſonam defuncti.fo.60 col.2.in verſi.Circa prædicta, ibi, tum etiam.

Hæreditas codicillis directo relinqui nequit. fol. 110.col.1.in verſi. Succedere poteſt,vbi quid inter liberos.

Hæredi ſcripto iuxta.l.fi.C.de edicto diui Adriani tollen.ſummarie prouidendum eſt.fo.92.colum.1.in princip.

Hæreditatem recipiens præſtita fide de reſtituendo incapaci ſi pater clericus hanc fidem remittat & hæredi liberam poteſtatem de hæreditate ad libitum diſponendi concedat tute in foro conſcientiæ retinere poteſt vel donare cui voluerit.3.To.f.307.co.2.in verſ.Ex quo infertur

Hæreditatem patris non aditam tranſmittunt filij in quoſcũq; hæredes etiã extraneos ex potentia ſuitatis.fo.145.col.2.in verſi.Limita.

Hæreditatis in diuiſione frater maior diuidit minor eligit.3.To.f.402.col.2.in verſ. Quod idẽ.

Hæreditatis aditio pluribus modis inducitur de quibus remiſſ.fol.144.col.1.in.2.q.

Hæreditatis aditio inducitur per animum verbis explicatũ puta dicendo accepto hæreditatem Titij ibi.in verſi.Expreſſe autem.

Hæreditatis intuitu quæſita inter coniuges nõ cõmunicantur.fo.160.col.1.in gl. Si el marido.

Hæres ſcriptus & accõmodãs tacitã fidẽ de reſtituẽda hæreditate ſpurio nõ tenẽ eã reſtituere in foro aïæ.f.70.c.1.in verſ.Succedit notabile.

Hæres

Digitized by Google

Hæres tenetur exonerare conſcientiam illius cuius hæres eſt etiam de reditibus, & fructibus primogenij.fo.119.co.2.in verſi.Quæritur.

Hæres recipiens hæreditatē ab amico ſub expreſſa conditione de reſtituendo incapaci non exiſtētibus deſcendētibus ab inteſtato in pios vſus eam erogare tenetur.3.Tom fo.307.col.2.in verſi.Ex prædictis,& quod tunc dubia ſit ſalus relinquentis talem hæreditatē contra legis prohibitionem ibi.

Hæres pure inſtitutus nullo pacto expreſſo de reſtituendo licet clericus inſtituens fiduciam certam conceperit quod ſilio reſtituturus eſt hæres,poteſt illa bona licite in conſcientia retinere.3.To fo.305.col.2.in verſi.Quo ad ſecundum.& fo.306.col.1.in verſi.Suadetur.

Hæres recipiens hæreditatem ab amico ſub expreſſa conditione incapaci reſtituendi quid facere teneatur.3.To.fo.305.col.2.in verſic.Secunda concluſio & fol.306.col.2.in verſ. Quo ad ſecundum.

Hæres defuncti necem iudicis authoritate nō vindicans priuatur eius hæreditate.3.To.fo.368.col.1.gl.Nō querellarem.

Hæres iure quod ſibi beneficio teſtatoris competit defraudari nec à principe poteſt.f.128.co.2.in princip.

Hæres vel fideicommiſſarius vniuerſalis non poſſunt eſſe teſtes in teſtamento in quo hæredes ſcribuntur.fo.88.col.1.in princ.

Hæres vel executor teſtamentarius in adimplenda teſtatoris volūtate negligens priuatur omni commodo hæreditario.fo.142.col.2.in verſ.in eo nmodū autem vbi late de authentic.Hoc amplius.C. de fideicommiſſ. & de capi.licet.de voto.& iterum.fol.173.col.2.in princip.

Hæres per aditionē hæreditatis tenetur creditoribus hæreditarijs non tamen tenebitur vltra vires ſi conficiat inuentarium.fo.144 col.1.q.3.& col.2.in verſi.Non tamen.

Hæres intra annū ad deliberandū datū an adire vélit vel non decedens ius deliberandi,& adeundi ex capite iuris deliberandi ad hæredes trāſmittit.fo.145.col.1.in verſ.Eſt & alia ſpecies.

Hæres nō vindicās defuncti necē eius hæreditate priuatur.fo.147.col.1.in verſ.Priuatur ergo.

Hæres non poteſt pacem inire nec componere cum defuncti hæredibus.fo.147.col.1.in verſ. Illud tamen.

Hęres minor.25.annis non amittit hęreditatē ob non vindicatam defuncti necem nec ſi factus maior eā non vindicet.fol.347.co.2.gl. Ēdad.& fo.148.in verſi.His tamen vbi ad partes.

Hæres quā primū poſsit tenetur inſtituere querelam accuſationis contra occiſorē defuncti. fol.148.col.2.in verſi. Dubitatur.2.

Hæres iam quod vindicare mortem teſtatoris teneatur intelligitur cum authoritate iudicis non vero propria.fo.149.col.1.q.4.

Hæres pro vindicanda defuncti nece etiam proprium parentem vel fratrem homicidam accuſere teneturſo.149.col.2.in verſi. Dubitatur.6 & ibi vide rationem.

Hæres tenetur legatario de dolo leui & leuiſsima culpa.fo.211.col.1.in verſi.Item etiam.

Hæreſis in crimine an ſit præponenda denunciatio euāgelica.3.To.f.224.co.1.ad fin.& col.2.& 325.co.1.&.2.in verſ.Colligiť.2.vbi qđ nō

Hęreſim abiurās quomō abſolui debeat.3.To.fo.134.col.2.in verſi.Qui autem.

Hæreſim abiurantibus an cum eis diſpenſari valeat,vt promoueri poſsint.3.To.f.134.co.2.in verſi.Sed quæritur.

Hæreſis abiurationis formam.3.To.fo.134.co.2.q.18.& fol.135.col.1.per totam.

Hæreſis in ſpecie eorum qui tranſeunt vel redeūt ad ritus Iudæorum quomodo puniatur.3. To.fo.140.col.1.q.22.

Hæreſes & errores omnes qui in Decretalium libris.5.condemnantur.3.To.fol.162.col.1.

Hæreſes & errores qui in libris ſexti & Clemētinarum condemnātur.3.To.fo.163.col.1.in verſi.Quæritur deinceps.

Hæreſes & errores qui in extrauagantibus condēnātur.3.To.f.163.c.2.in verſ.Operæpretiū

Hæreſes & errores cōdēnati per extrauagā.Bonifacij incip.Vnā ſanctā.3.To.f.164.c.2.ad fin.

Hæreſes damnatæ in extrauag.Ioan.22.3.To.fo.165.col.1.in verſi.In extrauagantibus.

Hæreſes & errores omnes Hæreſiarchæ Ioannis Vvicleff.fol.166.3.To.col.1.&.2.

Hæreſes & errores omnes Hæreſiarchæ Ioannis Hus.3.To.fo.167.col.1.&.2.

Hæreſeos crimen quam deteſtādum ſit.3.To.fo.85.col.1.ad med.& col.2.per totam.

Hæreſis cognitio an ad eccleſiaſticum an ad ſecularem iudicē ſpectet.3.To.fo.86.co.2.in verſic.Quæritur ergo.

Hęreſis in crimine an ſit locus remiſsioni ad locū delicti.3.To.f.86.co.1.&.2.per totā.& 88.c.1 vbi quod ſic & vide.4.rōnes.&.2.limitationē.

Hæreſis quibus modis contrahatur.3.To.fo.83.co.2.in verſic.Hæreſis autem.

Hereticalem actū cōmittens qualiter excuſetur.3.To.fo.102.col.2.in verſi.Excuſatur tamen.

Hæretici credentes receptatores & defenſores an & quādo ad pœnitētiam recipi poſſunt.3.To.fo.134.col.1.in verſic.Ad quintum.

Hæretici omnis actio vt comedere,bibere,ambulare loqui,& alia an peccatū inducat.3. To.fo.120.col.2.

110.co.2.q.12.& fo.121.col.1.&.2.ad mediũ.
Hæretici credentes fautores & receptatores& defenſores qui dicantur.3.To.fol.121.co.2.q.13 & fo.122.co.1.& 2.& fo.123.co.1.&.2.&.fo.124.co.1.&.2.vbi per.18.concluſiones.
Hæretici qua pœna corporali afficiantur.3.To. fo.85.col.2.in verſi.Corporales.
Hæretici poſt actualem degradationem an ſit neceſſaria traditio curiæ ſeculari ad hoc vt puniri poſsit.3.Tom.fo.91.col.2.in princ.
Hæretici quo ordine Inquiſitores contra eos procedere debeant.3.To.fo.83.co.2.in verſi.Quæritur etiam vbi de praxi.
Hæretici quibus pœnis afficiãtur & an iuſtę ſint. 3.To.fo.84.col.1.in verſi.Nunc tamen.
Hæretici memoria poſt mortẽ damnatur.3.To. fo.209.col.2.in verſi.Item memoria.
Hæretici aduocatus ipſo iure infamis redditur.3. To.fo.124.col.2.in verſ.Neq; aduocatus.
Hæretici an tolerandi ſint ad partes,3.To.f.111. col.1.in verſ.Quæritur cõſequenter & col.2.
Hæretici ab hæreſi recedentes an ab eccleſia recipiẽdi ſint.3.To.fo.112.co.1.in verſ.Quęritur præterea.& co.2.& f.113.co.1.Vbi ad partes
Hæretici locus in quo is humatur interdicitur,vt amplius eccleſiaſtica ſepultura careat.3.To.fo. 97.col.1.in verſi.Locus etiam.
Hæretici quidã dicuntur ſcienter quidam ne ſciẽter.3.To.fo.101.co.1.in verſ.Habito qui ſciẽter.ibi in verſi.-Scienter qui neſcienter.ibi.in verſi.Neſcienter.
Hæretici an pœnis & flagellis ſint ad fidẽ cõpellendi.3.To.fo.115.co.2.in verſi.Quæritur nono.& fo.116.col.1.&.2.vbi vide diſtinctionẽ.
Hæreticum patrem an filius teneatur coram Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis deferre & eũ manifeſtare.3.To.fo.220.co.1.in verſi. Vtrũ autem.& col.2.
Hæreticum patrem eſto quod filius accuſare non teneatur,an ſaltem hæreſim eius occultam denunciare teneatur.3.To.fol.221.col.1.in verſ. Sed ſi aduertas.
Hæreticum eſſe an ſit omnium peccatorum maximum.3.To.fo.119.co.1.&.2.q.11.& fo.120 col.1.&.2.
Hæreticorum filij an ſint inuitis parẽtibus baptizandi & quando.3.To.fo.117.col.1.&.2.per totum.
Hæreticorum receptatores qui dicantur, & quid proprię ſit receptare.3.To.fo.122.co.1.in verſi.Receptatores vero.
Hæreticorum euitatio à tempore Apoſtolorum indicta fuit.3.To.fo.94.col.2.in verſi.Et hæc euitatio.
Hæreticus an grauius peccet qui mente credit hæreticũ errorẽ & voce profitetur an is qui eũ nõ credat tamen ore laudat & defendit.3.To.fol. 124.col.2.in.q.14.& fo.126.col.1.ad partes.
Hæreticus ſi ſit Papa vel quicunq; eccleſiaſticus prælatus an ex eo,quod iure & proprie hæreticus eſt ſit prælatione & põtificali dignitate priuatus.3.To.fo.126.col.1.q.15.&.col.2.& fo. 127.co.1.&.2.&fo.128.col.1.ad partes.&.fo. 129.col.1.&.2.per totam.
Hæreticus teſtari non poteſt.fo.60.col.1.in verſ. Quæro.
Hæreticus clericus quibus pœnis afficiatur.3. To.fo.85.col.2.in verſic.Et à clericis.
Hæreticus eo caſu quo eſt immurandus perpetuo an ſit degradandus ſicut quãdo tradi debet curiæ ſeculari.3.To.fo.91.col.1.in verſi.Vtrũ autem eo caſu.
Hæreticus largo modo quis dicatur.3.To.fo.36 col.1.vſque ad finem.
Hæreticus quis dicatur.3.To.fol.82.col.1.glo. Hereſie.vbi col.2.requiſita vide adhoc vt quis dicatur hæreticus,& fo.83.col.1.& fo.106.co. 1.&.2.per totam.
Hæreticus an dicatur dubius in fide ibi.f.83.co.1 in verſi.Ex quo requiſito.
Hæreticus occultus vtrum incurrat pœnã excõmunicationis bullæ Cœnæ Domini noſtri Ieſu Chriſti.3.To.fol.83.col.2.in verſi.Quæri interſuper ſolet.
Hæreticus pure mentalis qui coram Inquiſitoribus hæreſim occultam confitetur vel eam reuelat amico petens ab eo conſilium an incidat in excõmunionẽ propter factũ exterius.3.To.fo. 84.col.2.in verſi.Quæritur præterea.
Hæreticus an abſolui poſsit ab inferiori à Papa virtute bullæ alicuius,vt pote Cruciatæ vel ſimilis ab excõmunicatione incurſa ob crimẽ hęreſis.3.To.fo.85.co.1.in verſi. Vtrum autem.
Hæreticus laicus ſiue clericus poſt actualẽ degradationem igne comburitur & concrematur. 3.To.fo.91.col.2.in verſi.Eſt & alia.& ibi quoca ſu hæc pœna imponatur.
Hæreticus filijs impuberibus ſubſtituere pupillariter nequit.3.To.f.220.co.2.in verſ. Quo fit.
Hæreticus pertinax quãtũ fieri poſsit cõmonendus eſt,vt reducatur ad viã veritatis,ſi vero perſiſtat in errore quid de eo fieri debeat.3.Tom. fol.92.col.1.in verſi.Quod ſi Pharaonis.
Hæreticus nobilis an eadem qua cæteri ignobiles pœna feriendus ſit.3.Tom.fol.92.col.1.in verſ.Quare poteſt.
Hæreticus an efficitur irregularis& inhabilis propter crimẽ hæreſis ſi celebrauit ſicut prius ante abſolutionẽ excõmunicationis ipſo facto incurſæ.3.To.fo.98.col.2.in verſic.Ex quo.

Hære-

Hęreticus an reputetur laicus qui de libro threnorũ nihil nunquam audiens dixerit ad vetus teſtamentum cum non pertinere. 3.Tom.fo.203. col. 1.in verſi. Sed nunquid vbi quid ſi literatus hoc dicat.

Hæretico denegatur eccleſiaſtica ſepultura quinimo excommunicantur eos in eccleſia ſepelientes. 3. Tom.fo.92.columna prima.in verſi. Eſt prætetca.

Hæreticum ſepeliens ſciens ignorans dubitãs an quando qua pœna mulctetur. 3. Tom.fol.95. col.1.in verſ. Intellige tamen & col.2.in verſ. Qui ergo.

Hæreticum ſepeliens an incurrat canonem latæ vel ferendæ ſententiæ ibi.col.2.in verſi. Item etiam.

Hæreticum ſepeliens vt ſe ab excõmunione purget publice eum extumulare debet proprijs manibus.3.Tom.fol.96.col. 1.in verſ. Satisfactio vide tamen limitationem fol.96. col. 2.in verſi. Intellige tamen.

Hæreticorum communicatio dũ vitã degunt omni iure prohibita eſt.3.To.fo.95.co. 1.in verſ. Quin etiam per totam.

Hæreticorum & proditorum domus quare diruãtur funditus & ſale ſeminentur. 3. To. fol.97. col.1.in verſi. Sic ergo.

Hæreticus cũ primũ in hæreſim incidit inteſtabilis fit & omnia eius bona fiſco applicantur. 3. To.fol.220.col.2.in verſi. Notiſsimi.

Hæreticis cum an & quando publice differere liceat.3.To.fol.114.col.1.in verſi. Quæritur etiã 8.& col.2.& fol.115.col.1.&.2.Per totam.

Hypothecæ ius eſt indiuiduum ex ſuapte natura.3.Tom.fol.35.columna.2.in verſi. Confirmatur.

Homicida vel alius quilibet delinquens quomodo cognoſcatur præmeditate & data opera crimen ſeu homicidium perpetraſſe vulgo dicho de propoſito.3.To.fol.268.col.2.in verſi. Et ad cognoſcendum vbi vide remiſſ.

Homicida qua pœna feriatur.3.Tom.fo.255. co. 1.In principio.

Homicida iuſto tamen dolore vel contumelioſo verbo prouocatus maxime ſi nobilis ſit pœna ordinaria puniri non debet.3. Tomo.fol.261. col. 1.in verſ. Fallit tamen & col. 2. Per totam vbi vide exempla verborum.

Homicida infans nõ tenetur pœna mortis.3.To. fol.262.col. 1.in verſi. Fallit etiam.

Homicida furioſus vel mẽte captus an ſit puniendus ibi in verſi. Nec delictum & quid ſi tempore dilucidi interualli delinquat ibi. in verſicu. Quid autem.

Homicida furioſus qui tamen ſanę mentis tempore deliquit puniri non debeat donec reſipiſcat ibi in verſi. Quid autem erit & col. 2.in verſi. Prætetea quod.

Homicida non tenetur quando lege authorante homicidium perpetrauit ibi in verſiculo. Fallit etiam.

Homicida proditor quis dicatur.3. To. fol. 268. col.1.in verſi. Proditor ergo.

Homicidium quid ſit.3.To.fol.254.co. 1.in gloſ. Homicidio.

Homicidium quotuplex ſit.3.Tom.fol.255. col. 2.in verſi. Homicidium autem vbi plura de eo remiſſ.

Homicidium quo nam pacto caſuale dicatur pulchra exempla.3.Tomo.folio.256. colum.1.in verſi. Huc.

Homicidium negligentia vel culpa cõmiſſum nõ tamen dolo corporali pœna puniri nõ debet. 3.Tom.folio.262.columna prima.in verſicul. Item quod.

Homagium quid ſit.3.To.fol.54. colum. 1. glo. Homenage.

Homagium & iuramentum quomodo differunt ibi in verſi. Et ſic ponitur.

Homo inuentus mortuus in puteo an cẽſeatur vitam exoſus & deſperatus vel caſu id contigiſſe ad hoc vt eccleſiaſtica ſepultura ei denegetur. 3.To.fol.266.co.2.in verſi. Quid autem & ibi vide cui incumbat probatio.

Homo omnis qui aliunde non habet corporalem victum proprio labore eum ſibi paret. 3. To. fol.273.col.1.glo. Todo hombre vbi vide qui excuſentur.

Homo proprie quis dicatur.3.To.fol.46.co.1.in gl. Los hombres.

Hoſpitale cui eſt factum fideicõmiſſum vniuerſale gaudet remedio.l.final. C. de edicto Diui Adria.Toll.fol.92.col.1.in verſi. Vtrum autẽ.

Hoſpites an poſsint compellere dominos domus vt aliqua ſibi ad victum neceſſaria miniſtrent. 3.To.fo.412.col.2.in add.in verſi. Et an tales.

Hoſtienſis opinio circa definitionem teſtamenti improbatur fol.59.colum.1.in verſ. Ex quo infertur.2.

Humanum & fragile hominum, & à fortiori mulierum iudiciũ quot modis peruertatur. 3.To. fol.245.col.1.litera.B.

I

Ignorantia quid ſit.3.To.fol.107.col. 2.in verſi. Eſt enim.

Ignorãtia vel culpa excuſet licite allegari poteſt.3.Tom.fol.30 col. 1. in verſi. Et ignorantia limi.niſi ſit craſſa vt ibi.

Ignoran-

Ignorantia an excuſet tenētes hæreſim dānatam explicite.3.Tomo.foli.107.col.1.in verſi. Ad id vero.
Ignorare ſicut non licet ea quæ publice fiunt ſic nec quæ publice diuulgātur.3.To.fol.104.co: 1.in verſi. Primo ſic &c.
Inauditus nemo condemnari debet.3.To.fo.201 col.1.&.2.
Incantatores qui dicantur vide remiſſ.3.To.fol. 12.col.2.In princip.
Incapax ad obtinendam hæreditatem ex inſtitutione teſtatoris nec eam capiet ex ſubſtitutione vulgari fol.153.col.2.in verſiculo. Qui eſt in capax.
Incarcerari nemo poteſt ſine mandato iudicis regulariter.3.Tomo.foli.214. columna prima. gl.Tomar.
Incarcerans aliquem propria authoritate debet captum infra.24.horas exhibere iudici vt euadat pœnam priuati carceris.3.Tom.fol.214. col.2.in verſi.Eſt notandum.
Incendiarius & ſi ex igne impoſito in domo adcōburendum aliquem mortuus is non fuerit vltra corporales pœnas amittit dimidietatem bonorum cam eræ regis applicandam.3.Tom. folio.385.columna prima.glo.Puſiere,vbivide rationem.
Incertitudo quare vitiet hæredis inſtitutionē fo. 66.col.2.in verſi.Nec etiam obſtat.
Inceſtus crimē quando committi dicatur. 3.To. fol.314.col.2.gl.Es el.
Inceſtus crimen ſi committat laicus quomodopuniatur.3.Tomo.fol.315.col.1.in verſi. Laicus vero.
Inceſtus pœna quæ ſit regulariter. 3.Tom.folio. 315.columna ſecunda.Per totam &.316.co.2. vbi an ſit maior adulterij pœna &c.317.col.1. & ſecunda.
Inceſtus pœnam vel quam ſubeat habens acceſſum carnalem ad vxorem conſanguinei intra quartum gradum affinitatis.3.Tomo.fol.315. col.2.in verſi.Quid autem &quid quando iam vidua erat ibi.
Inceſtus pœnam an ſubeat vel quam,habēs acceſſum admonialem vel religioſam vel econuerſo ſoluta habens copulam cum monacho vel religioſo.3.To.fol.315.col.2.in verſi. Quæritur vlterius vbi vide omnino.
Incidens ligna & alias ſyluas furtiue & contraſtatuta in montium conſeruatione an peccet & teneatur ad reſtitutionem.3.To.fol.361. co.1 in verſi.Dubitatur vtrum.
Inconuenientia plura quæ ſequuntur ex clandeſtinis matrimonijs.fol.38.col.2.in verſic. Nam dicendum.
Incorrigibilis quis dicatur.3.To.fo.203.col. 1. in verſi.Incorrigibilis.
Incurrere verbū an ſit idē quod ipſo iure. 3. To. fol.296.col.1.in verſ.Sexto facit.& 297.co.1. in verſi.Et verbum.
Inducta ex priuilegio non cenſentur per legis diſpoſitionem generalem abrogata niſi id in lege exprimatur folio.165.col.2.in verſ. Quarto facit.
Infamia morti æquiparatur.3.To.fol.301.col.1. in verſi.Hinc eſt.
Infamis infamia iuris vel facti irregularis eſt ad ſacros ordines ſuſcipiendos.3.To.fo.26.col.2.in verſi.Confirmatur.
Inferens manus in præpoſito hoc eſt dùce bellicapite punitur.3.Tom.fol.249.col.1.in verſic. Confirmatur.
Infideles adulti ad fidem venientes an ſint cito ab eccleſia recipiendi.3.To.fol.118.co.1.in verſ. Sed occaſione vbi ad partes.
Infirmitas vel ſanitas ex inſpectione & tactu corporis iudici liquere debet ſæpe enim à nebulonibus affectatur.3.Tom.fol.274.col.2.gloſſ. Liſiados.
Infirmitatis plura priuilegia & in quibus excuſet 3.To.fol.273.col.2.glo.Enfermos.
Ingenuus nemo hodie ex ſupplicio ſeruus effici tur quod quomodo intelligatur.3.To.fo.308. col.2.gl.Que ſean.
Ingratus cenſetur mortuus fol.73.col.1.in verſ. Secundo quia.
Ingratus non facit alijs partem ibi in verſic. Vbi decidet.
Inhabilitas & priuatio iuris alicuius locum nō habet niſi in caſibus à iure expreſsis fo.42.co.1. in verſi.Vlterius dubitatur ibi. inhabilitas &c.
Iniuria quotuplex ſit & ſumatur.3.To.fol. 219. col.2.in verſi.Nam aliquando.
Iniuria per ſcripturam ſit quādo quis dictat libellum famoſum & quam tunc pœnā ſubeat is.3. To.fol.215.col.1.litera.A.&an eandem ſubeat eum legēs ſi ſtatim non laceret ibi.in verſi. Et non ſolum.
Iniuria quando & quomodo verbo fiat alicui præſenti.3.To.fol.215.col.2.in verſ.Sit etiam.
Iniuria ex verbis maledictis & in contumeliā abſentis an locum habeat.3.To.fol.215.col.2.in verſi.Dubitatur.
Iniuria quando facto committatur.3.To.fol.217 col.1.in verſi.Iniuria vero.
Iniuria an leuis ſit an atrox quomodo dijudicari debeat.3.To.fo.380.col.2.in verſi.Vero.
Iniuria ex reputatione particulari hominum alicuius oppidi reputatur maior & atrocior. 3. To.fo.380.col.2.in verſ.Vnū tantummodo.

Digitized by Google

Iniuriã an inferatur dicẽdo, ſaluo honore tuo mẽtiris.3. To.folio.215.colum.2.in verſic. Vtrum autem.
Iniuriam alicui inferenti quæ imponenda pœna ſit.3.Tomo.folio.217.columna prima. in verſ. Quæro qualis.
Iniuria alium afficiens vocans furem blaſphemum Iudæum & ſimilia conuicia & volens probare ſe verum dixiſſe an ſi probet eximatur à pœna 3.Tomo.folio. 216. columna prima. In princ. & columna ſecunda. per totum vbi eleganter diſtinguit,& 217.col.1.
Iniurians aliquem verbo contumelioſo vt mentiris & ſimilibus non tamen ex contentis in l.2. titulo.8.lib.9.ordinamen. Qua pena feriatur & an ſe retractare teneatur.3.Tomo.folio. 230.columna ſecunda.ad fin.& folio.231.columna prima.
Iniuria alium afficiens vocans eum meretricis filium vel alijs verbis communi opinione hominum opprobrium inducentibus qua pœna feriatur.3.Tomo.folio.186.columna prima.gloſ. Palabras vbi late.
Iniuriarum actione tenetur vocans eam meretricem quæ tempore conuicij honeſta erat licet probet eam antea meretricem fuiſſe.3. Tomo. folio.229.columna ſecunda.in verſicul. Itidem etiam.
Iniuriarum actione tenetur vocans alium aleoſum proditorem & ad quid pro honoris alieni ſatisfactione teneatur.3.To.fol.229.col. 1.glo. O traydor.
Iniuriarum actione an teneatur vocans proditorem qui fere fuit,ſi tamen iam à principe aleuoſiæ crimen remiſſum ſit.3.Tomo.fo.219.col.1. in verſ.Sed quid.
Iniuriarum actione an teneatur faciens actum ad inuidiam alicuius. 3. To.fol.228.col.2.in verſ. Igitur,vbi vide exempla.
Iniuriarum actione tenetur vocans ſpadonem giboſum cæcum.3. tomo. folio.229. columna. 1. in verſ.Si vero dixerit & pauperem ibi. in verſ. Idem erit.
Iniuriarum actione tenetur vocans alium Iudæum poſt baptiſmi ſuſceptionem & mentitur.3.To. fol.227.col.1.in verſ. Quo ſit & qua pęna feriatur eum probro afficiens.foli. 231.col.2.gloſſ. Los Iudios.
Iniuriarum actione tenetur vocans alium ſometicum.3.Tomo.folio.229.columna ſecunda. glo. Sometico.
Iniuriarum actione tenetur vocans alium cucurbitam directe vel cum vxorato dicit tu es bonus vir.3.To.fo.227.co.2.gl.Cornudo.in verſ. Et non ſolum.
Iniuriarum actione an teneatur vocans meretricem eam quę triennio retro emẽdata erat.3.Tomo.folio.293.col.2.add.2.ad fin.in verſ. Quid de dicenti.
Iniuriarum actione tenetur coniugatam meretricem vel adulteram vocans licet id probare velit niſi ſcientiam mariti probet.3.Tom.fo. 229. col.2.gl.Marido.
Iniuriarum actione an teneatur obijciens vitium meretricis mulieri deſponſatæ per verba de pręſenti.3.Tom. fol. 250. columna prima. in verſ. Quæri poteſt.
Iniuriarum actione an teneatur vxoratæ dicens pelleja.3.To.folio.393.colum.2.add. 2.in verſ. Quid ſi dicat.
Iniuriæ illatæ per verbum Iudæus,latro, filius meretricis,traditoris condemnati per ſanctum officium & ſimilia ſunt acriter & grauiter punienda 3.To.fo.380.col.2.ad fin.in verſ.Ex quibus vbi vide rationem.
Iniuria in matrimonijs contrahendis vel contractis conſideratur ſi inferatur parentibus vel dominis. folio.43.columna prima. gloſſa. Pero ſi el padre.
Iniuſte ad mortem ductus non ſolum ab ancianis vulgo dichos regidores verum etiam à popularibus poteſt à manibus iudicis etiam per vim eripi.3.To.folio.162. columna prima. in verſ. Hinc infertur.
Iniuria non debet à ſummo præſide inferri propter cauſam quantumcunque piam. 3. Tomo.folio.20.columna prima.in verſicul. Secundo probatur.
Inimicitia capitalis ex quibus inducatur & quando.3.Tomo.folio.381.columna prima. in verſ. Vtrum autem.
Illegitimi nullo titulo parentum clericorum bona conſequi poſſunt.folio. 68. columna ſecunda. in verſiculo.Eſt tamen dubium: cautelas vero quibus poſsint inſtitui & ea habere excluſo filio in foro animæ ibi. in verſ. Tamen eſt pulchrum vſque ad foliũ.69.col.1.in verſ.Alia cautela.
Immatura eſt ſpes collationis viuente patre. fol. 76.col.1.in verſ.Secundo nam.
Immolæ opinio comprobatur.fo.60.co.1.in verſ. Et quatenus dixi.
Initium perfectum ineſſeque deductum in actu conſideratur nec ex caſu ſuperuenienti reuocatur.fo.104.col.2.in verſ.Præterea initium.
Initium tam in contractibus quam in vltimis voluntatibus expectandum eſt.fol.74.co.col.2.in verſi.Item adſtipulatur.
Innocentij dictum in cap. 1. de vſuris declaratur. 3.Tomo. folio. 22. columna ſecunda. in verſic.

Digitized by Google

In quo poterit.&c.
In re propria poteſt quis conſentire vt adijciatur grauamen.fo.121.columna prima.in verſi.Nam in re propria.
Ioannis Andreæ opinio defenditur ab impugnatione Abbatis & Ananiæ.3.Tomo.folio.21.col.1.in princip.
Inquiſitores generales ad inquirendum de veritate criminum an poſsint inquirere ſeu procedere non receptis teſtibus de infamia.3.Tomo.folio.130.columna ſecunda.in verſiculo.Sed quæritur vtrum.
Inquiſitores poſſunt conuocare clerum & populum ciuitatum in auxilium vel prout negocio viderint expedire.3.To.fo.132.col.2.in verſic. Ad ſecundum.
Inquiſitores ſine epiſcopo citare capere cuſtodiæ mandare & inquirere poſſunt contra quos ſecundum Deum & conſcientiam ſibi viderint expedire.3.Tomo.folio.132.col.2.in verſicul. Poſſunt etiam.
Inquiſitores ſine epiſcopo nec econuerſo non poſſunt quem duro carceri tradere nec tormentis exponere.3.Tomo.folio.132.col.2.verſ.Tradere tamen.
Inquiſitores poſſunt incidere ſilentium quæſtuarijs quando prædicatio quæſtuariorum impedimentum affert congregationi quæ pro negocio fidei fit.3.Tomo.folio.133.columna.1.in verſ. Poſſunt.
Inquiſitores per cenſuram eccleſiaſticam poſſunt cogere rectores ciuitatum reuocari vel moderari ſtatuta loci per quæ officium ſanctæ inquiſitionis directe vel indirecte impeditur ibi.in verſ.Poſſunt etiam.
Inquiſitores poſſunt inuocare brachium ſeculare contra hæreticos.3.To.fo.133.in verſ.Poſſunt etiam.3.
Inquiſitores poſſunt procedere contra hæreticos non obſtante ſtatuto de duabus dictis ibi.in verſi.Poſſunt etiam procedere.
Inquiſitores vniuerſaliter inquirere poſſunt de omni hæreſi repugnanti catholicæ fidei ibi.in verſ. Poſſunt autem vniuerſaliter.
Inquiſitio vulgo dicta peſquiſa quid ſit.3.To.fo.3 col.1.*In* princ.
Inquiſitio de iure communi poteſt formari in eiſdem caſibus in quibus quis alium accuſare poteſt ſine metu calumniæ ibi.col.1.in verſ. Nam in his caſibus.
Inquiſitio an ſit remedium ordinarium vel extraordinarium ibi.folio.4.columna prima.principio.
Inquiſitio generalis de iure regni fieri non poteſt niſi à principe generaliter committatur.3.To. folio ſexto.columna prima.gloſſa.Ni ſe pueda quid vero iure ciuili & canonico ibi & folio.13. col.2.
Inquiſitio fit ex mero *Iudicis* inquirentis officio 3.Tomo.folio.13.columna prima.gloſſa, Fazer peſquiſa.
Inquiſitio vbi locum habet reo ante reſponſionem danda eſt copia capitulorum de quibus inquiritur.3.Tomo.folio.13.columna ſecunda.gl. Ayan poder.
Inquiſitio hæreticæ prauitatis committi non debet niſi ei qui quadrageſimum annum attigerit. 3.Tomo.folio.134.columna.2.in verſ.Aduertendum etiam.
Inquirens temere contra aliquem & dolo vel lata culpa fatigans inquiſitum poteſt etiam criminaliter puniri.3.Tomo.folio.4.colum.2.in verſic. Nam qui.
Inquirendi modum lite mota inter Concilia forte ſuper iure paſcendi vel alias de iure regni.3. Tomo.folio.7.columna prima.gloſſa.Coſtumbre.
Inquiſitionis effectus quando agitur de generali ſtatu quis eſſe debeat.3.Tomo.folio.131.col.1. in verſ.Ad ſeptimum.
Inquiſitio vbi committitur ordini prædicatorum vel minorum à quibus inſtitui debent.3.Tom. folio.132.columna prima.in verſiculo. Sed quæritur.
Inquiſitionis officium à ſede Apoſtolica commiſſum an ſpiret per mortem Romani Pontificis. 3.To.folio.132.columna ſecunda. in verſ. Sed nunquid.
Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis conceſſa poteſtas contra ſcientes & receptatores hæreticos generaliter eis conceſſa eſt ſine exceptione ſanguinis vel filiationis.3.To.fo.220.col.2.in verſ. Adduur etiam.
Inquiſitus de hæreſi à quo abſolui poſsit. 3.Tomo.folio.86.columna prima.in verſ.Sed eſt dubium.
Inquiſitus contra quem fit inquiſitio an ſuper certo crimine interrogatus teneatur dicere veritatem.3.Tomo.folio.130.columna.1.in verſ.Sed quæritur vtrum.
Inquiſitus contra quem fit inquiſitio an poſsit negare infamiam præceſsiſſe ibi.col.2.in verſ. Sed nunquid.
Inquiſitus contra quem fit inquiſitio an poſsit recuſare iudicem vt ſuſpectum.3.tomo.fol.130. columna ſecunda.ad fin.verſiculo.Sed quæritur.
Inquiſitores hæreticæ prauitatis de iure qui ſint 3.tomo.folio.131.columna ſecunda.in verſicul. Ad primum.

Inqui-

Digitized by Google

Inquiſitores in Thuſciæ prouincia ſunt fratres minores ordinis diui Franciſci ob eius reuerentiã. 3.Tomo.folio.232.columna prima.in verſicul. Quidam autem.

Inquiſirores an alijs vices ſuas poſsint committere.3.Tom.fol.132.columna prima. ad finem in verſ.Sed nunc.

Inquiſitor non eſt qui non habet mandatum & inquiſitionis iuriſdictionem à principe.3.To.fol. 5.co.2.gl.Nos mandamos vbi quod de hoc ante omnia partibus conſtare debet.

Inquiſitor à Rege nominatus quod iuramentum ſubire teneatur & quomodo puniatur recuſans officium ſemel nominatus.3.To.fo.6.colum.1 glo.Embiar.& folio.9.col.1.gl.En las leyes vbi late remiſſ.

Inquiſitor debet dari in caſibus arduis & non paruæ qualitatis.3.fo.7.columna. 2.in verſic.Item inquiſitor.

Inquiſitoris ſalarium debet ſolui expenſis cauſam inquiſitioni dantis.3.Tomo.fol.5.colum.2. gl. Salarios.

Inquiſitores hæreticæ prauitatis an tradendo hæreticos curiæ ſeculari efficiantur irregulares id eo quod licet deprecẽtur tamẽ ſequũtur eos cõburẽdos & quomodo cautiores eſſe poſsint, vt hanc irregularitatis notam euadant hoc caſu. 3. To.folio.92.col.2.in verſi. Sed dubium occurrit & fo.93.col.1.

Inquiſitores puniunt tanquam hæreticum eum qui ſcienter labitur in hæreſim damnatam.3.Tomo.folio.106.columna prima.iu verſiculo. Vel dicendum.

Inquiſitores de diuinationibus aut ſortilegijs inquirere non poſſunt niſi quando hæreſim ſapiant.3.Tom.foli.133.columna prima.in verſi. Sortilegia.&c.

Inquiſitores an cognoſcere poſsint an diuinationes vel ſortilegia hæreſim ſapiant.3.To.fol.133.co. 1.in verſi.Sed nunquid.

Inquiſitores hæreticæ prauitatis plura quæ efficere nequeunt & quæ facientes puniuntur.3.To. fo.133.col.1.ad finem & col.2.

Inquiſitores hæreticæ prauitatis quomodo procedere debeant ſiue procedant per generalem inquiſitionem ſiue per ſpecialem.3. Tomo.folio. 133.columna ſecunda.in verſiculo.Ad quartum vbi quando poſsint abſoluere quando condemnare & 134.col.1.

Inquiſitorum commiſsio tributa à Papa excommunicandi hæreticos non reuelantes an filios comprehendat.3.Tomo,folio.223.columna ſecunda. in verſiculo. Et ſic commiſsio & quod non folio.225.columna ſecunda, in verſiculo. Ex quibus iam.

Inquiſitores hæreticæ prauitatis de quæſtionibus vſurarijs cognoſcere non poſſunt.3.Tomo. fo. 398.columna ſecunda. in verſiculo. Vtrum vbi quando poſsint.

Intereſſe lucri ceſſantis à principio taxatum ſapit vſuram.3.Tomo.fol.21.columna. 1.in verſicul. Intereſſe lucri.

Intereſſe nomine legati non ſoluti à teſtatore hæredi iniunctum quando à legatario peti poſsit. 3.Tomo.folio.21.columna ſecunda. in verſicul. Hinc eſt.

Intereſſe lucri ceſſantis. vti peti poſsit quæ requirantur ſeriatim.3.To.fol.21. columna.2.ad fin. in verſicul. Quæ autem ſint & 22.col.1, Vſque ad finem.

Inuentores rerum amiſſarum ſi dominus non appareat cui eas tradere teneãtur vt à pœna excuſentur.3.Tomo. folio.370.columna prima.glo. Toda.

Irregularitas nunquam ſine dolo committitur.fo. 27.col.2.in verſi. Vbi autem quis.

Irregularis & inhabilis ad officium ſacerdotij ob delictum homicidij vel grauioris effectus nihilominus beneficio non priuatur ante iudicis ſententiam.folio.31.columna.1.in verſicul.Tertio ſuadetur.

Inſtitutio licet olim initio teſtamenti inſerenda eſſet,nunc ſufficit ſi in quacunque eius parte deſcribatur.folio.65.columna prima.in verſic. Vlterius principaliter.

Inſtitutio omnium hominum de mundo licet ſimpliciter & abſolute valeat in ratione impoſsibilitatis & alijs de quibus ibi vitiatur. folio. 66. col.1.in verſi.Eſt tamen optima vbi tamen concludit valere.

Inſtrumentum guarentigium nullum tamen ex defectu cauſæ ſeu alterius nullitatis etiam prætextu clauſulæ guarentigiæ non habet executionem paratam.fo.250.columna.1. in verſicul. Quæritur.

Inſtrumenti publici fides per teſtes extenuatur. folio. 135.columna prima.in verſiculo. Ex quo infertur.

Inſtrumenti publici fides per duos teſtes contrarios eneruatur ibi. in verſic. Eſt tamen dubium vbi ad partes.

Inſultus cum telo animo occidendi ſi peruenit ad actum proximum punitur vt homicida ſi ad propinquum extraordinarie.3.To.260.colũ.1. in verſ.Sit ergo concluſio.

Intentio & propoſitũ maleficia diſtinguũt.fo.49 co.2.in verſ.Circa huius ibi videtur dicendum.

Inuentarium non conficiens non tenetur ſoluere creditoribus in foro animæ.fol.140.col.2.q.10. vbi vide rationem.

Digitized by Google

Itineranti licet ſit clericus licet arma deferre & veſtem mutare.3.Tomo.fo.62.colum.2.in verſi. Et itineranti.

Itinerantibus vias impediens & eis offendicula ponens quomodo puniatur.3.Tomo.folio.381.columna ſecunda.gloſſ. Que cierra & 383.col.1.glo.Eodem verbo.

Iudicandi manus eſt publicum authoritate & vtilitate à quo ſiue publica vtilitas principaliter ſiue ſecundario verſetur nemo etiam exemptus excuſatur.3.Tomo.folio.6.columna 2.in verſi. Illud enim.

Iudici etiam ſi ſit princeps aliquid contra immunitatem eccleſiæ vel quid iniuſte notoriũ præcipienti vel aggrauanti contra iura reſiſti impune poteſt. 3. Tomo.folio. 249.columna ſecunda.In princ.

Iudices faciles eſſe debent in admittenda appellatione potius quam in facienda executione ne in ſindicatu teneantur.3.Tom.fol.378.col.2.in verſi.Iudices autem.

Iudices tales eſſe debent quales eligi conuenit. 3. Tomo.folio.362.columna ſecunda.in verſiculo Idem dico.

Iudices eccleſiaſtici an poſsint laicis imponere pęnas pecuniarias & quibus debeant applicari. 3. Tomo.folio.396.col.1.in add. in verſiculo. An poſsint.

Iudices ad adminiſtrandam iuſtitiam & pro populi quiete debent impendere fauorem contra inducentes ſcandalum & ipſum ſedare. 3. Tomo. folio.341.columna prima.& ſecunda. ad fin. gl. Que la.

Iudices an de iure ciuili poſsint recipere eſculentum & poculentum. 3. Tomo.folio 363.colum. prima in addi.in verſ. Et an de iure vbi quid de iure regio.

Iudici aliquid præcipienti an & quando liceat ſine armis vel cum eis reſiſtere.3.Tom. fol. 249. co. 1.gl.Metiere.

Iudices inferiores vt auditores Cancellariæ non poſſunt ſuam ſententiam executioni mandare donec regi vel eius ſupremis conſiliatijs oſtendatur.3.Tomo.folio.397.colum.2.in verſicul. Et ſic nota.

Iudicis arbitrio quando aliquid relinquitur ſi male arbitretur poteſt ab eo appellari.3.Tomo.folio. 218. columna ſecunda.in verſiculo. Quæ omnia.

Iudicis arbitrio vbi à lege pęna relinquitur circunſtantias quas iudex præoculis habere debet ne iniuriam ex iniquo arbitrio parti inferat vide.3.Tomo.folio.218. columna ſecunda. ad finem.

Iudices vel quilibet alij aliquid ſtatuentes directe vel indirecte contra libertatem eccleſiæ & eius priuilegio gaudentium qua pœna feriantur. 3. Tomo.folio.349.columna prima.in princip. & columna ſecunda.in princ.glo.ſtatutos & gloſſ. Deſcommunion.

Iudices in caſu de quo ſupra excommunicati cum abſolutio Papæ reſeruata non fuerit à quo abſolutionem conſequi poſsint. 3.To. fol.349.col. 2.in verſi.Id eſt dubium.

Iudex poteſt ſub pęna prohibere nequis alloquatur fęminam cum qua eſt diffamatus vel ne ludat chartis & ſimilia & qua ratione.3.Tom.fol. 183.col.2.in In princ.

Iudex de blaſphemo non inquirens & ei ordinariam delicti pœnam ſine remiſsione non imponens qua pœna feriatur.3.To.fo.208.co. 2.glo. Pierda.

Iudex vel tabellio ante publicationem interrogatorium parti aduerſæ manifeſtans vt cauillare poſsit pęna falſi punitur.3.Tomo.folio.191.columna.2.in verſic. Similiter vbi quam hoc execrandum ſit.

Iudex ex præſentatione contractus & eius lectura colligere debet moram vel contumaciam rei & declarare eum periurum. 3. Tomo. folio. 187. columna ſecunda. in verſiculo. Item eſt notandum.

Iudex omnis ordinarius vel delegatus à principe an mulctare poſsit.3. Tomo. folio. 253. col. 1. verſi.Vtrum autem.

Iudex ſi ſententia ſit iniuſta & exequatur non admiſſa appellatione quomodo puniatur & an ei tunc de facto reſiſti poſsit.3.Tomo.fo.378.co. 2.in verſ.Quinimo.

Iudex an ex officio procedere poſsit contra iniuria alium afficientem querela ab eo non propoſita.3.Tomo.folio.230.columna ſecunda. gloſ. diez mil, & an ſi deſiſtat ab accuſatione poſsit ex officio punire ibi eadem col.1.in verſi. Et iudex non poteſt.

Iudex recte ſuum gerens officium magis meretur quam fratres prædicatores vel alij religioſi. 3. Tomo.folio.254.columna ſecunda. in verſicul. Recti iudices.

Iudex appellationi non deferens iure canonico quomodo puniatur.3.Tomo.fol.379.col. 2. ad fin.vbi remiſsiue.

Iudex accuſatore mortuo an poſsit per viam inquiſitionis iterum de illo delicto cognoſcere. 3.Tomo.folio.13.columna ſecunda. In principio.

Iudex quid ſeruare debeat de praxi huius regni vbi non adeſt accuſans delictum perpetratum 3.Tomo.folio.4.columna ſecunda. In principio.

Digitized by Google

Iudex quando teneatur ſi non inquirat propter negligentiam vel inquirat male tamen omittendo neceſſaria ſecundum iuris diſpoſitionem ibi. columna ſecunda. in verſiculo. Vtrum autem.
Iudex inquirens contra ducem magnatem procerem quomodo ſe habere debeat. 3. To. fo. 5, co. 1. in verſ. Ideo cauti.
Iudex eccleſiaſticus an poſsit incarcerare laicos. 3. Tomo. fo. 396. columna prima. in add. in verſ. Et an poſsint.
Iudex delegatus non poteſt abſque legitima cauſa commiſsionem ſuper crimine excuſare, ſed eius præcepto obtemperare tenetur. 3. Tomo. folio. 6. columna ſecunda. in verſiculo. Probatur.
Iudex ordinarius non valens dare vel prohibere damnum de præſenti vel de futuro contingens tenetur ante quam ad vlteriora progrediatur regem certiorare alias de negligentia tenebitur. 3. Tomo. folio. 7. columna. 1. gloſſ. Sean tenidos.
Iudex ob negligentiam ab adminiſtratione ſua remouetur & alius loco ſui ſubrogatur. 3. To. fo. 7. col. 2. In princ.
Iudex male iudicans tenetur reip. & parti. ad intereſſe. 3. Tomo. folio. 8. columna prima. in glo. De pleyto.
Iudex etiam parte non accuſante tenetur de homicidio vel delicto commiſſo inquirere. 3. Tomo. folio. 12. coluna ſecunda. gloſſa. Lo querellare.
Iudex inſultatus an ciues præſentes ei nō opitulātes licet dixerit aqui del Rey fauoreced a la juſticia, pęna mortis an vero arbitrio iudicis punire valeat. 3. To. fo. 354. col. 1. in verſ. Quæritur iudex.
Iudex an ex cauſa paupertatis vel alia poſsit minuere pęnam legis. 3. Tomo. folio. 333. col. 1. in verſ. Sed eſt dubium vbi colum. 2. quomodo puniatur eam ſine cauſa tranſgrediens & 334. col. 1. per totam & ad primum iterum. fo. 353. co. 2. ad medium & 354. columna. 1. vbi quod etiam poſt ſententiam poteſt & ibi vide dilucida exēpla.
Iudex delicti an teneatur ſaltim ſummariè cognoſcere delicti rationem illius qui ab illo remitti poſtulatur vt ſi ei de eo conſtet remittat ſin minus etiam requiſitus non teneatur. 3. To. fo. 339 col. 2. in verſicu. Quæri poteſt & 340. col. 2. omnino.
Iudex aliquem iniuſte incarcerans & incarcere detinens tenetur iniuriarum in ſindicatu etiam ſi id ex poſt facto publicato proceſſu appareat. 3. Tomo. folio. 340. columna prima. in verſiculo. Et iniuſte.
Iudex iniuſte incarcerans vel aliquem detinens damnum infert irreparabile & ideo quocunque tempore ab eo appellari poteſt. 3. To. fol. 340. col. 1. in verſ. Et eſt.
Iudex appellationem denegans caſu quo ei deferre tenebatur quomodo puniatur. 3. To. fo. 342. columna. 2. in verſic. Et iudex & 343. columna prima.
Iudex ratione debiti debitorem in perpetuam ſeruitutem condemnare non poteſt. 3. Tomo. folio. 345. columna prima. in verſiculo. Tamen, iudex.
Iudex in verbis contumelioſis leuibus ex officio non procedit niſi ad partis querelosæ offenſam 3. To. fo. 231. col. 2. in princ.
Iudex cuius arbitrio pœna relinquitur an poſsit ſe extendere ad mortem naturalem. 3. Tomo. folio. 395. colum ſecunda. in verſiculo. Vtrum. autem.
Iudex cum parte colludens in fraudem fiſci accipiens ab eo pœnam pecuniariam fiſco applicandam vt in ſententia id ſupprimat quomodo teneatur & qualiter contra hos iudex ſindicatus inquirere debeat. 3. Tomo. folio. 396. colum. ſecunda. ad finem & 397. columna prima. Et per totam.
Iudex appellationem concedere regulariter tenetur caſibus in quibus liceat negare. 3. Tom. folio. 378. columna prima. gloſſa. Que denegare.
Iudex appellationi non deferens condemnato ad mortem in pari cauſa eſt ei eo qui alias morituro viam feſtinat & interdum tenetur de vi publica. 3. Tomo, folio. 379. columna. 1. verſiculo. Qui non detulit.
Iudex ex officio de ludis inquirere debet. 3. To. folio. 233. col. 1. in verſi. Et iudex & intra quod tempus poſt ludum habitum debet inquirere ibi. in verſi. Sed iudex.
Iudex ex officio debet filium proteruum punire ſecundum qualitatem iniuriæ patri illatæ aut matri. 3. Tomo. folio. 219. columna ſecunda. in verſi. Cum ergo.
Iudex ex officio abſque litigantium petitione poteſt alteram partem compellere vt cum iuramento declaret ſi recepit ipſe vel alius pro ęo pecuniam vel aliquam eius partem licet elapſi ſint duo anni quibus exceptio non numeratæ pecuniæ clauditur. folio. 34. colum. 2. in verſic. Hinc etiam.
Iudex ex teſtamento minus ſolenni non poteſt permittere retentionem rerum hæreditariarum ſeu legatarum hæredi vel legatario. folio. 106. columna prima. in verſiculo. Item & quinto.

Iudex etiam certo ſciens hæreditatem ſeu legatū relictum in minus ſolenni voluntate Petro abſque vlla fraudis ſuſpicione eſſe non tamen id ei ſed venietibus ab inteſtato adiudicat quod eo teſtamentum nullum eſt ibi. in verſi. Iudex autem.

Iudex ſæpe numero iudicat etiam contra veritatem ſecundum allegata & probata. fol. 107. col. 1. in verſi. Nec obſtat, &c.

Iudex ſi videat aliquos ad arma venire debet id obuiare per incarcerationem vel alias, & alteri prohibere ne per alterius portam tranſeat. fol. 150. col. 1. in verſi. Vnde iudex.

Iudæi quare retinebantur & retinentur in ciuitatibus Chriſtianorum remiſs. 3. To. fo. 60. col. 1. in verſi. Sed eſt dubium.

Iudæi etiam nouiter conuerſi non admittuntur habitationis gratia apud Cātabros nec eorum deſcendentes vel aſcendentes & habitare vellens informationem ſui generis dare debet. 3. Tomo. folio. 59. columna prima. in verſiculo. Apud Cantabros.

Iudæi teſtimonium an admitti debeat contra Chriſtianum. 3. To. fo. 61. col. 1. per totam & fol. 74. col. 1. in verſi. Iudæus aduerſus.

Iudæi quando teneantur ratione domorum ſeu fundorum ad decimas & quomodo. 3. To. folio 57. columna prima. gloſſa. De las caſas quid de Sarracenis ibi. columna ſecunda. in verſic. Quid autem.

Iudæi & infideles tenentur ad æſtimationem parrochialium oblationum, ſicut & Chriſtiani ibi in verſ. Quod eſt notandum.

Iudæi inuiti trahendi non ſunt ad fidem catholicam ſponte tamen accedentes à nullo impediri debent. 3. To. fol. 66. columna. 1. gloſ. Tornar per totam.

Iudæi non poſſunt inter ſe habere iudices diſtinctos. 3. Tomo. folio. 68. columna prima. gloſſ. Iuezes.

Iudæi dicuntur ſerui. 3. Tomo. folio. 79. columna prima.

Iudæi iure regni non poſſunt eſſe vectigalium cōductores. 3. Tomo. folio. 67. columna. 1. gl. Nō ſean nec receptores. fo. 79. columna prima. glo. Que los Iudios & ibi vide plura quæ facere prohibentur.

Iudæi Chriſtianis victui & eſui neceſſaria vendere prohibentur iure regni. 3. Tomo. fol. 67. co. 1. glo. Coſas.

Iudæi nec Mauri non poſſunt Chriſtianos ad domeſticum ſeruitium conducere niſi ad id quod extra domum expediri valeat. 3. Tomo. fol. 70. col. 1. gl. Soldada.

Iudæi adulti an ſint ad baptiſmum cogendi. 3. Tomo. folio. 80. columna ſecunda. in verſiculo. Iudæi adulti.

Iudæi in cæremonijs & in cæteris actibus omnino à Chriſtianis ſecerni debent. 3. Tom. fol. 81. glo. No lleuen.

Iudæi ementes fundos tenentur ſoluere tributa ad quæ tenebantur eorum poſſeſſores. 3. Tom. fo. 74. co. 1. gl. De quien.

Iudæi an ſit de oliui Chriſti. 3. To. fo. 79. colum. 1 in verſ. Quæri etiam.

Iudæi qui & vnde dicantur & plura de eis remiſsiue. 3. Tomo. folio. 56. columna prima. gloſſ. De los Iudios.

Iudæi omnes & infideles ante vltimam ſeculi conflagrationem ad fidem Chriſti reducendi ſunt. 3. Tomo. folio. 56. columna prima. gloſ. Se han de tornar.

Iudęi retinere non poſſunt licite acquiſita per vſuram ſed ſiunt reſtituenda accepta poſt legem euangelicam. 3. Tomo. fol. 48. colum. 2. in verſi. Item etiam.

Iudæis communicatio in cibo cum Chriſtianis prohibetur. 3. Tomo. folio. 77. columna prima. glo. No coman.

Iudæis an licitum fuerit ſecundum legem Moyſi accipere vſuram. 3. To. fol. 49. col. 1. in verſicul. Sed videtur.

Iudæorum cauſæ quo iure ſunt decidendæ. 3. To. folio. 80. columna. 2. in verſiculo. Quæritur Iudæorum.

Iudæus cognoſcens carnaliter Chriſtianam ceſſante matrimonij titulo ſtupro violentiæ adulterij raptus erit arbitrio iudicis puniendus. 3. To. folio. 365. columna ſecunda. in verſ. Sit ſecunda etiam ſi meretrix ſit vt ibi. & 366. colum. 1. & 2. Per totam.

Iudæus an poſſit emere ſolum in quo ſunt adſcriptitij Chriſtiani. 3. To. remiſſ. folio. 60. col. 1. in verſ. Sed eſt dubium.

Iudæus vbi emit fundum in inſtrumento venditionis duos fundos confines exprimere debet. 3. Tomo. folio. 56. columna. 2. gloſſ. Heredades vbi vide fall.

Iudæus non baptizatus non poteſt eſſe officialis in terris Chriſtianorum. 3. Tomo. folio. 58. col. 2. & 59. colum. 2. in verſiculo. 3. concluſio. glo. Ni ſean.

Iudæus non baptizatus in terris Chriſtianorum ad officium publicum promoueri non debet. 3. Tomo. folio. 59. columna prima. in verſiculo Iudæi vero.

Iudæus & infidelis ante ſacrum baptiſmi lauacrū hæreticus dicitur. 3. Tomo. folio. 36. colum. 2. glo. Que es.

Iudæus conuerſus ad Chriſti fidem non iam dicitur

Digitized by Google

tur Iudæus ſed Chriſtianus nec debet arceri ab officijs publicis.3.Tomo.fol.58.col.1.& 59.columna.2.Per totã.& fol.80.col 2.id verſi. Vtrũ Iudæi.

Iudæus ſigno à Chriſtianis diſtingui debet.3.To. fol.62.col.1.in principio quod. vero ſignũ hoc ſit fol. 78.co.1.gl.Que no trayan.quod publice debent vide portare ibi.in gl. Sobre.

Iudæus excuſatur à pœna ſine ſigno inuentus ſi ratione itineris id excuſet.3.To.fol.62,col.2.glo. Anduuieren.

Iudæus vtrum poſsit accuſare Chriſtianum de periurio.3.To.fo.75.columna prima.gloſſ. Verum autem.

Iudæus ſacroſanctas Dei optimi maximi eccleſias maledicere prohibetur.3.Tomo.fol.75. col.2. gl.En que maldizen.

Iudæus vel nouiter conuerſus non poteſt ad balnea vna cum Chriſtianis accedere.3.To.fol.69. col.1.in gl. Ni ſe banen.

Iudæus non poteſt eſſe chirurgus nec medicamenta vendere.3.Tomo.fol.66. columna. 1.gloſſa. Boticarios.

Iudæus eſt blaſphemia Chriſti.3.To.fol.203.col. 2.in verſi. Hinc dicimus.

Iudæus nec infidelis alius condemnari non debet antequam audiatur.3.Tomo.fol.70. col.2.gloſ. Llamados.

Iudæus deprehenſus in actu fugæ extra regnum in captiuitatem redigitur.3.Tomo.fo.70.col.2. gl.Fuyeren.

Iudæus ratione debiti contracti recte incarcerari poteſt.3.Tomo.folio.71.columna prima.gloſſ. No pudieſſe.

Iudæus habens acceſſum carnalem ad Chriſtianam vel in figura matrimonij vel alias qua pœna feriatur remiſſ.3.Tomo.fol. 81. columna ſecunda.In princ.

Iudæus contrahens matrimonium cum Chriſtiana & econtra, vel eam carnaliter cognoſcens ſine matrimonij figura qua pęna puniatur. 3. Tomo. folio. 365. columna prima. in glo.Duerme.

Ius adeundi triginta annis durat nec minori tempore præſcribitur.fol.144 co.2.q.4.

Ius adeundi non cenſetur eſſe in bonis noſtris ac ideo repudiari poteſt in præiudicium creditorum vel fiſci.fo.145.co.1.In princ.

Ius naturale quomodo dicatur commune omnibus animantibus contra Bartol.fol.130.col.1.in verſi.Et ſic errauit.

Ius regium non repugnans deciſioni iuris canonici quoad matrimonij celebrationem , ſed magis in ſubſidium eius declaratorium etiam in foro eccleſiaſtico obtinere debet. fol.23.col.2. gloſſ.Conceiera. in verſiculo. Neque leges.

Ius retrahendi deſcendẽs à lege ex aliquo beneficio vel priuilegio ſpeciali non tranſit in patrem arrogantem. fol.166.columna. 1.in verſi. Sexto fundatur.

Ius patronatus vxori competens non tranſit in maritum. folio.166. columna prima. in verſic. Quo fit.

Iura loquentia in electionibus eccleſiaſticis procedunt etiam in ſecularibus. folio.41.colum.1. In princ.

Iuris interpretatio locum habet quando coadiuuatur voluntate teſtatoris veroſimili, folio. 134. col.1.in verſi.Tum etiam.

Iura detrahentia ſolennitatem & iuris rigorem in teſtamentis concedendis non cenſentur tollere ea quæ aliàs requiruntur circa perfectionem illius actus. fol.86.columna prima. in verſiculo. Nam iura.

Iuſtitia virtus perfectiſsima eſt. 3.To.folio.245. col. 1.in rubrica.

Iuramentum peccatum inducens ſeruari non debet.3.Tomo.fol.25.columna ſecunda. In principio.

Iuramento alicuius quando ſtetur plures caſus & vnum de iure regni.3.Tomo.folio.74. colum.2 gloſ.Creydo.

Iuramentum contractui appoſitum cum ſit perſonale non obligat ex vi iuramenti ſucceſſorem 3.Tomo.fol. 185.colum.1.in verſ.Iuramentum tamen.

Iuramentum recognitionis vel approbationis homagij vel alicuius contractus ad hæredes non tranſit 3.Tomo.fol.185.col.1.in verſic.Ex qua declaratione.

Iuratum contractum infringens qua pęna puniatur.3.To.fol.184.col.1.in princ.

Iurans falſum in forma iuris punitur pœna. 600. marapetinorum de iure regni. 3. Tomo.fol. 96. col.1. vbi quod hæc iuramenta partibus deferenda non ſunt.

Iuratum contractum implendi difficultas excuſat iurantem à periurio. 3. Tom.fo. 187.colum.1.in verſi.Ex quo infertur.

Iuramento firmatur diſpoſitiones hominum folio.113.columna ſecunda.in verſiculo ſecundo. Nam.

Iuramentum habet vim clauſulæ codicillaris , fol. 109.col.1.in verſi.Dubium autem.

Iuramentum an poſsit in cauſa matrimoniali deferri in ſupplementum probationis remiſſ. fol. 34.col.2.ad fin.in verſi.In cauſa tamen matrimoniali,

Iuramentum regulatur ſecundum naturam contractus cui apponitur.fol.112 colũ.2. in verſiculo.

Et videtur quod non.

Iuramentum in pluribus interponitur ad tollendam præſumptionem doli & malitiæ. fo. 413. col. 2. in verſ. Iuramentum enim.

Iuramentum non excludit exceptionem prouenientem ex natura ipſius contractus, folio. 248. col. 2. in verſi. Sicut nec.

Iuriſconſulti labor qualis ſit. 3. To. folio. 361 col. 2. in verſi. Siquidem iureconſultus.

Iuriſta an de fide diſputare poſsit. 3. To. f. 391. co. 2. in verſi. Et ſi dicatur.

Iuriſta an præferatur theologo etiã in loco vbi hęreſes non pullulant. 3. To. fo. 391, col. 1. In additione late.

L.

Laicus ratione iuramenti contractui adiecti ecclesiæ forum ſortitur & coram eccleſiaſtico conuenitur non ſolum quo ad iuramenti obſeruantiam, ſed etiam quo ad contractus valorem cum reſciſsione. 3. To. fo. 185. co. 2. Illatione. 2.

Laicus habens acceſſum carnalem ad monialem ſeu religioſam qua pęna feriatur. 3. To. fol. 316. col. 1. in verſi. Laicus autem.

Laicus ſub excommunicationis pœna prohibetur publice vel priuatè de fide diſputare. 3. To. fo. 99. columna prima. in verſic. Quo fit & ibi vide rationem & 98. columna prima. in verſicul. Laicis autem.

Laicus prædicare prohibetur ibi. in verſi. Sic ergo laicus.

Laici illiterati ſeptem propoſitiones quas circa fidem obſeruare tenentur. 3. To. fo. 100. col. 2. ad fin. & 101. col. 1.

Lata culpa quid ſit fol. 211. col. prima. in verſi. Lata culpa.

Lædens alterum contrahentium etiam intra dimidiam iuſti pretij ſi notabile damnum ſit tenetur ad reſtitutionem læſo. folio. 179. columna prima. In princip. & ibi vide quomodo hoc intelligatur.

Læſio modica quæ iure naturæ permittitur & quę iure ciuili ad dimidiam iuſti pretij redigitur remanet ſemper in arbitrio boni viri. fol, 187. co. 2. in verſi. Primum quod.

Legata relicta in teſtamento hæreditate non adita non debentur, folio. 81. columna. 2. in verſic. Nunc tamen quæro & 105. columna prima. gl. Si el teſtador.

Legata adeo hæreditate non adita non debentur vt etiam ſi relinquantur in codicillis factis ante vel poſt teſtamentum non debeantur. folio. 82. columna prima. in verſicul. In tantum hoc.

Legata hodie attento iure Regni Caſtellæ & omnia contenta in teſtamento vel codicillis hæreditate non adita ex teſtamento vel ab inteſtato valent. folio. 82. columna prima. in verſiculo Hodie vero.

Legata debentur hæreditate non adita ex cauſa præteritionis vel exhæredationis ibi. in verſic. Quæro vtrum & 90. columna ſecunda. in gloſſ. En las mandas.

Legata rupto teſtamento fratris turpi perſona inſtituta non debentur ſecundum communiorē folio. 82. columna ſecunda. in verſiculo. Quæro vtrum legata.

Legata & fideicommiſſa ex teſtamento minus ſolenni quibus remedijs debeantur. f. 118. co. 1. in verſi: Quibus autem remiſſ.

Legata an peti debeant via executiua vel ordinaria & an habeant executionem paratam. folio. 91. columna prima. in verſicu. ad ſecundum ad partes vſque ad verſic. Aut ſic rogatus vbi vide concordiam.

Legatæ rei facta traditio in vita teſtatoris ab ipſo reuocari non poteſt. fol. 79. col. 2. in verſi. Dubitatur & quod lucretur fructus legatarius ibi. in verſic. Imo cum fructibus.

Legatarius poteſt eſſe teſtis in teſtamento in quo ſibi aliquid prælegatum ſit, folio. 187. col. 2. verſi. Dubitatur an legatarius pro & contra.

Legatarius petens legatum ſibi in teſtamento relictum recognito ab hærede via executiua id conſequi debet. folio. 91. columna. 2. in verſicu. Vel poſſumus.

Legatarius in caſu, de quo ſupra hærede negante legatum relictum reddenteque cauſam dubiã & litem inducentem per diffinitiuam id conſequi debet ibi. in verſi. Aut rogatus.

Legatarius vel legataria poteſt partem ſiue tertiã ſiue quintam ſibi prælegatam alteri prælegare eadem ipſa ratione qua ſibi prælegata fuit. fol 44. col. 2. in verſi. Huc etiam accedit.

Legatario pro conſequendo legato competit actio hypothecaria & rei vendicatio, fo. 91. col. 1. in verſi. Competit etiam.

Legatum in caſu. l. 1. titulo. 2. libro. 5. ordinam. debet peti condictione ex ea lege vel officio iudicis. fo. 90. col. 2. in verſi. Ad primum ſub. gl. En las mandas.

Legatum de fructibus naſcituris validum eſt. 3. Tomo. folio. 30. columna ſecunda. in verſiculo. Et legatum.

Legatum Illefonſo & ſi ſine liberis ex ſuo corpore natis deceſſerit Petro ſubſtituto Illefonſo religionem ingreſſo ad ſubſtitutum pertinet excluſo monaſterio cum communi contra alteram

commu-

Digitized by Google

communem fol.134.col.2.in verſi.Quam opinionem vbi ad partes.
Legatum factum conſanguineo in dubio videtur factum ratione ſanguinis fol.80.col.2.in verſi. Tum etiam.
Legatum cum dote non compenſatur fol.81.co.1.In principio.
Legatum ſimpliciter factum pauperibus poteſt dari eccleſię reparatione indigenti fol.81.col.1.in verſi.Succedit prætcrea.
Legatum domus vel certæ pecuniæ relictum vxori donec caſte vixerit & indefectum ſubſtituto ea ſecundas nuptias contrahente ad ſubſtitutum pertinet ibi.in verſi.Quibus dubijs.
Legatum ad pium vſum an poſsit ab epiſcopo vel executore in alium conuerti late cum diſtinctione & exemplo foli.71.columna.2.in verſ. Circa prædicta.
Legatum pro virginibus maritandis non poteſt conuerti in alium vſum folio.72.col.1.in verſ. Vnde dicit.
Legatum relictum pro dote alicuius puellæ adeo conditionale eſt vt ea ante nuptias decedente nec debeatur nec ad hæredes tranſmittatur fo. 78.columna prima.in verſiculo. Quæro vtrū & col.2.in verſi.Quod autem, vbi remiſſ.vide conditiones.
Legatum duellæ factum pro adiutorib ſuæ dotis vulgo para ayuda a ſu caſamiento cenſetur modale non conditionale ibi.col.2.in verſi. Quæri poteſt remiſſ.
Legatum factum puellæ ſi nupſerit Titio vel alij talis generis perſonarum valet ibi.colum. 2.in verſi. Vtrum autem.
Legatum factum Mæuiæ ſi Titio nupſerit non inducit viduitatem folio.79. columna prima. In principio.
Legatum puellæ relictum vt Titio nubat non deficit Titio ante matrimonium defuncto ſi puella pauper ſit ſecus ſi diues ibi.in verſi.Eſt tamē notandum.
Legatum relictum pro puella maritanda verificatur ſi ingrediatur religionem ibi.in verſi.Legatum relictum.
Legatum relictum pro Catharina maritanda debetur licet iam maritata ſit ſecus ſi eſſet relictū pro incerta puella maritanda fol. 79. col. 1.in verſi. Dubium eſt quotidianum.
Legatum factum vxori donec caſte vixerit in'domo viri perdit vxor tranſiens ad ſecunda vota ibi.in verſi.Quæri etiam poteſt.
Legatum mille aureorum Magdalenæ à patre factum cauſa dotis ſi poſtea conualeſcens pater eam nuptui tradat aſsignatis. 600.pro dote in reliquis.400.debetur fol.79.ad fin.co.2.&.80 In princ.vbi ad partes.
Legatum à debitore inuoluntario legis authoritate eſt compenſandum cum tali debito legali. fol.80.col.2.in verſi.Legatum.
Legatum à debitore inuoluntario legis authoritate computatur ſiue fiat ab eo cui onus ex lege incūbit ſiue ab illius hærede fol.80. col.2.in verſi.Ampliatur.
Legatum non compenſatur cum debito conuentionali ex voluntate partium contracto vbi ſupra in verſi. 2.cōcluſio.
Legatum factum fœminæ ſi vidua efficiatur contingente ſemel viduitatis caſu id conſequetur licet poſtea alij nubat folio.148.col.1.in verſ. Suadetur.
Legatum factum in teſtamento condito manu publici tabellionis numerarij ciuitatis vel villæ habet executionem paratam fol.249. col. 2.in verſi. Vlterius dubitatur.
Legatum pro pauperibus poſt mortem hæredis poteſt fieri inuita ipſius non expectata dilatione fol.141.col.2.in verſi.Ex qua ratione vbi ad partes & duas communes contrarias.
Legatum Iſabellæ factum mille aureorum ſi nupſerit &.500.ſi religionem ingrediatur ea religionem ingreſſa in.500.tantum purificatur ad partes fol.134.col.1.in verſic. Vtrum autē & col.2.per totam.
Legatum habitationis relictum à marito vxori ceſſat ea tranſeunte ad ſecundas nuptias folio. 115.col.1.in verſi.Quod conſentaneum & ibi vide rationem.
Legati compenſatio in dubio non admittitur vt verba liberalitatis effectum habeant & aliquid operētur fol.80.columna ſecunda. in verſi. In dubio tamen.
Legatus Papæ delatere cum plenitudine poteſtatis de hæreſi inquirere poteſt.3.To.fo. 132.columm.1.in verſi Secundo infertur.
Legitima præfertur piæ cauſæ fol. 120.col. 2. in verſi.Nam alias.
Legitima neceſſario relinquenda eſt filio titulo inſtitutionis fol.66.col.2.in verſi.Eſt dubium etiam iure canonico ibi.in verſi. Ampliatur & 67.col.1.in verſi. Et quid ſit etiā monacho & filio legitimato ibi.in verſi.Ampliatur.2. &.fol. 110.col.2.in verſic. Dubium autem erit & iure regni.fol.111.col.1.in verſi.Cōtrariam opinionem & in terris eccleſiæ ibi.col.2.in verſi. Et procedit etiam.
Legitima etiam aſcendentibus relinqui debet honorabili inſtitutionis titulo fol.68.col.1.in verſicul.Quid autem erit & 130.col.2.in verſ.Ac etiam cum parentibus.
Legitima filio relinquenda eſt abſque vllo grauamine

mine nec onere fol. 81.col.2.in verſ. Nam hæc legitima.

Legitima filijs iure naturæ debita eſt fol.129.co.1.In princi.

Legitima filiorum à lege ſtatuto principe cõſuetudine quatenus quoad alimenta neceſſaria nõ eſt, tolli vel minui poteſt, a'ias nec in partẽnec in totum poteſt fol.129.colum.2.in verſi. Nec obſtat.

Legitima etiam parentum tolli vel minui non poteſt quatenus eorum alimoniæ neceſſaria ſit folio.139.columna ſecunda. in verſiculo. Et ita omnia.

Legitima parentibus iure naturali non poſitiuo debita eſt ibi.in verſi. Sed quod ſit.

Legitimæ aſsignatio regulatur ſecundum tẽpus mortis folio.104.columna ſecunda.in verſicu. His etiam.

Legitima etiam aucta de iure Hiſpaniæ filijs relinquenda eſt titulo inſtitutionis fo.111.col.2. in verſi. Hinc infero.

Legitima quando eſt aucta per aliquam legem ſatis eſt quod relinquatur quocunque titulo fol. 111.columna prima.in verſiculo. Secundo fundatur.

Legitima non ita debetur parentibus in bonis filiorum quam econuerſo filijs in bonis parentũ propter ipſorum commune votum fol.131.columna ſecunda. In principio vbi vide rationẽ.

Leporem ſeu perdicem vi oppreſſam aucupãs qua pœna teneatur.3.Tom.fol. 190. col.2.In principio.

Leproſus gaſus vel peſtiferi alicuius morbi cõtagione infectus debet iudici manifeſtari cui publicæ ſalutis cura incũbit.3.Tom.fol.226.co.2.in verſi. Vel ſi non eſt.

Legitimi filij id eſt lege facti filij parentibus ſuccedunt licet diuerſimode.

Legitimorum filiorum ſpecies vide ibi in verſic. Legitimorum autem vbi late remiſsiue.

Legitimationis forma ea potior eſt quæ fit reſcripto principis ibi inverſi. Inter omnes.

Legitimatio principis reſcripto bifariam fit ibi in verſi. Et bifariam.

Legitimatur quis ſi natalib⁹ reſtituatur ac ſi àprincipio legitime natus eſſet fol. 95. columna. 1. In princ.

Legitimatus cum clauſula quod cũ alijs fratribus non ſuccedat patri non ſuccedit licet moriatur antequam pater vxorem duceret tantum gaudet priuilegijs hidalguiæ, niſi ſit ex damnabili coitu ibi.in verſi. Et quid ſi de facto.

Legitimatio per quam quis capax efficitur eorũ quæ pater in teſtamento reliquit potius dicitur diſpenſatio ibi.in verſiculo. Poſterior modus.

Legitimatus vt patri ſuccedat ex teſtamento non excludit fœminas caſu quo excluderetur vigore teſtamenti extantibus maſculis ibi.in verſi. Illud tamen ex.

Legitimatus modo de quo ſupra ſi princeps addat quod eum legitimat nõ tantum quoad ſucceſsionem ſed etiam quoad cætera omnibus legitimis priuilegijs gaudet ibi.in verſi. Tamen ſi princeps.

Legitimato vt patri ſuccedat poteſt pater quod velit grauamen adijcere ibi in verſi. Vnde in legitimato pro dubio tamen tollendo in reſcripto adijci poteſt vt ei poſsit quoduis onus imponi, vt ibi.

Legitimatio per oblationem Curiæ iam in vſu recepta non eſt fol.95.col.1.ad finem lineę de ea tamen vide ibi remiſsiue.

Legitimatus quocunque modo poteſt meliorari à patre in tertio & quinto fol.95.co.2.in verſ. Age vero.

Legitimato per ſubſequens matrimonium poteſt pater quicquid velit relinquere ibi.in verſicu. Nec tamen.

Legitimus videtur is quem nutrices alunt, cum tamen in nihilo ſit & ideo non ſuccedit fol. 97. col.1.In principio.

Lenocinij cauſam dãs maritus ab accuſatione adulterij oppoſita & probata exceptione repellitur tã adulteræ quam adulteri.3.Tom.fo.276. col.2.in verſi. Et maritus.

Lenonis ſalarium ratione lenocinij debet eſſe ſuſpendium.3.Tom.fol. 275. columna prima In principio.

Lenocinium an adulterio maius delictum ſit. 3. Tomo. folio. 274. columna ſecunda in verſic. Lenocinium.

Lenocinium qualiter committatur.3.To.fol.275 col.2.in verſi. Dubitari ſolet &.276.col. 1. &. 2. Vbi de varijs regionum pœnis de conſuetudine & de iure regni.277.colum.2.in verſ. Nouiſsime.

Lenocinij reus eſt vir vel fœmina intercedens cũ muliere vt carnalem copulam cũ viro habeat 3.Tom.fol.276.col.2.in verſic. Eſt præter ea, vbi quomodo puniatur ſi ſuaſa & inducta ſit virgo, coniugata, vidua honeſta & quid quãdo precio corruptæ fuerint vel amore tantum inſanitæ ibi vſque ad finem.

Lenocinij reus eſt habens fœminam proſtitutam vt lucrata ex coitu lenoni acquirat vulgo dicitur rufian.3.Tom.fol.277.columna prima. In princ.

Lenones vtrum afficiantur pœna infamiæ. 3.To. fol.277.col.1.in verſi. Quæro vtrum.

Lenonis vxor pro debito ciuili incarcerari poteſt licet alias vxorata etiam meretrix non poſsit 3.Tom.fol.274.col.2.gloſ.Rufianes.in verſi. Item mulier.
Leno præſumitur qui de adulterio quod eum nō latet non indignatur.3.Tom.fo.228.col. 1.In principio.
Lenones propter eorum deteſtandum crimē omnino de ciuitate expellendi ſunt.3.To.fo.274. col.2.gl.Rufianes.
Lenones quam pœnam ſubeāt.3.To.fol.274.columm.2.in verſic.Quæro quæ fol.275.colum.1. &.2.
Læſæ maieſtatis crimen plures modos incurrendi.3.Tom.folio.195.col.1.ad med.& col.2.gl. Algunos.
Læſæ maieſtatis reus an fiat habēs acceſſum carnalem ad regis vel reginæ famulam ibi. col.1. in add.in verſi. Dubitatur an huiuſmodi, & an pro tali regi ſit orandum.3.To.fol. 401.col.2. in add.in verſi.Quid autem ad finem.
Læſæ maieſtatis reus quis proprie dicatur.3. Tomo.folio.195.columna ſecunda.in verſi. Quæritur quis.
Læſæ maieſtatis crimen vtrum committatur aduerſus ciuitatem vel dominum nō recognoſcētem ſuperiorem ibi.in verſi.Vtrum autem.
Læſæ maieſtatis reus an efficiatur rebellans contra Principis officialem puta prætorem alguazellum & ſimiles.3.To.fol.196.col.1.in verſic Quid autem eſſet &.199.col.2.in gl.Faria.
Læſæ maieſtatis reus in primo capite qua pœna feriatur.3.Tomo.fol.196.colum.2.in verſi.Et ſic quæro.
Læſæ maieſtatis in primo capite licet nobilis furca ſuſpēdi poteſt ibi.in verſi.Et adeo licet vſus contra obtineat.
Læſæ maieſtatis diuinæ rei filij efficiuntur infames vſque ad ſecundam generationem & inhabiles ad bona capienda ex ſucceſsione cognatorum.3.To.fol.196.col.ſecunda.in verſi. Et ſic quæro.
Læſæ maieſtatis diuinæ rei filij eſto quod puniātur modo de quo proxime de quibus intelligatur an de natis ante vel poſt hæreſim incurſam 3.Tom.fol.197.col.1.verſ.Sed eſt dubium vbi ad partes.
Læſæ maieſtatis diuinæ rei filij non amittunt beneficia eccleſiaſtica obtēta ante lapſum patris 3.Tom.folio.197.columna ſecunda. in verſic. Tenendo.
Læſæ maieſtatis reus efficitur maledicens imperatori vel regi ibi.in verſ.Eſt præterea &.210. col. 1.gl.Tales.in verſi.Dubitatur &.378.col. 1.glo.Mal de nos.
Læſæ maieſtatis reus quando efficiatur non ſubditus.3.To.fol.199.col.2.glo.Faria per totam vbi late de hoc crimine remiſsiue.
Læſæ maieſtatis reus an efficiatur quis ex ſola ſcientia quia nō reuelauit proditionem quam conuictus teſtibus probatur ſciuiſſe.3. Tomo. fol.200.col.1.ad finem &.col.2.Per totam vbi ad partes.
Læſæ maieſtatis crimen quot modis committatur & quot capita habeat.3.Tom.fol. 200. col.2. Ad finem.
Læſe maieſtatis rei efficiuntur facientes conſentientes ſocietates prædonum graſſantium vulgo dichos ſalteadores.3.Tomo.fol.238. col.2. glo.Auran.
Læſæ maieſtatis rei domus an diruenda ſit.3.Tomo.fol.325.columna.2.& an Cardinalem occidentis ibi.
Leuiſsima culpa quid ſit fol.211.col.2.inverſ.Leuiſsima culpa.
Legi Moyſi ſicut Deus opti.Maxim. potuit aliquid addere vel minuere,an ſic etiam promiſerit dare populo Iſraelitico legem nouam aliam à lege Moſayca.3.Tom.folio.142.col. 1.quæſtio.24.
Legi Moyſi an aliquid detrahi addi vel minui poſſit.3.Tomo.folio.141.columna ſecunda. quæſtione.23.
Legi prohibitiuæ renunciari non poteſt foli.139 col.2.in verſi.Suadetur.2.
Legis nouæ & veteris præcepta qualiter diſtinguantur.3.Tomo.fol.150.columna prima. In quæſtione.29.
Leges non dedignantur ſacros canones imitari.3 To.fol.24.col.1.in verſi.Et leges.
Lex ciuilis poteſt ſtatuere pœnam contra perjuros licet crimen eccleſiaſticum ſit.3.Tom. fol. 184.col.1.Ad medium.
Lex ciuilis vtrum prohibere poſsit ne iuramenta in contractibus apponantur & an ea annullare remiſſ.3.To.fol.125.& in verſi.Et vtrum.
Lex correctoria iuris communis reſtringenda eſt 3.Tom.folio.32.columna prima.in verſiculo. Tum quia.
Lex noua vtrum ſit alia à lege veteri.3.Tom.fol. 142.col.2.quæſtione.25.&.144.col.1.&.2.&. 145.col.1.&.2.Vbi ad partes.
Lex noua vtrum ſit ſcripta vel mentibus tantum indita.3.To.fol. 146.col.2.quæſtio.26.&. 147 col.2.&.2.Vbi ad partes.
Lex quid ſit & plures eius ſignificationes.3.To. fol.43.col. 1.&.2.Per totam.
Lex noua vtrum veterem legem impleat.3. To. fo.148.colum.1.quæſt.27.& colum.2.&.149 colum.1.&.2.

Digitized by Google

Legis præcepta qualiter ſubdiuidantur.3.Tom. fol.151.col.1.quæſt.30.&.151.&.152.&.153 col.1.

Legis præcepta moralia vtrum ſemper maneant & ſint indiſpenſabilia.3.Tom.fol.153.col.2. quæſtio.31.vbi per concluſiones & 154.155. 156. col. 1.

Legis præcepta cæremonialia & iudicialia an ſint mutabilia & an mutata & euacuata ſint.3. To. fol.156.columna.2.quæſtio.32.&.157.colum. prima.2.

Legem veterem quoad cæremonias & iudicia mutatã eſſe & ceſſaſſe an poſsit per authoritates oſtendi.3.Tom.fol.158.quæſtio. 33.&. 159. col. 1.&.2.

Lex ſemper inſpicit quod frequentius accidere ſolet.3.To.fol.296.col.1.In princ.

Lex puniens aliquem periurij pœna cum pœnalis ſit extra ſuum caſum trahi non debet.3.Tomo.folio.187.columna ſecunda.in verſic.Item intelligas.

Lex pœnalis vtrum & quando ad culpam obliget. 3. Tomo.folio.304. columna ſecunda.In principio.

Lex à quo tempore ligare incipiat.3.To.fo.309 col.2.gl.Que no paſſe.

Lex diffamari. C.de ingenuis & manumiſſ.inquacunque cauſa intentari poteſt.3.Tom.fo. 401 col.2.gl. Pague ad finem.

Lex final.C.de edicto Diui Adriani Tollen.habet locum in teſtamento nũcupatiuo iuſſo reddi inſcriptis à iudice ex teſtiũ depoſitionibus folio.92.columna prima.in verſiculo. Solemne dubium.

Lex fin.C.de edicto Diui Adria.Tollendo remedium etiam ſi cedatur tranſit in ſucceſſorẽ ibi. in verſi.Adeo locum habet.

Lex fin.C.de edicto Diui Adrian.Tollen. remedium ſummarium eſt ibi.in verſic. Et quod ſit ſummarium.

Lex fin.C.de edicto Diui Adrian.Tollen. remedium etiam contra titulo poſsidentes eſt ſummarium ibi.in verſi.Quid autem.

Lex fin.C.de edicto Diui Adrian.Tollen.remedium impeditur mediante alio remedio à lege vel ſtatuto poſſeſsionem ſine apprehenſione applicanti vt.l.45.Tauri.ibi.in verſic. Vtrum autem.

Lex fin.C.de edicto Diui Adrian.Toll.remediũ non competit hæredi inſtituto iure certa dato ſibi cohærede vniuerſali fol.92.col.2.in verſi. Vtrum autem.

Lex.28.Tauri quintam partem bonorum parentum diſpoſitioni relinquit omni alia ſubſtantia pro legitima filiorum reſeruãda fo.171.co. 2.in verſi. Hinc infero quid de iure Luſitaniæ ibi.in verſi.Item.

Lex Luſitaniæ quid de iure Aragonum ibi.in verſicul.Idemque exiſtimo.

Lex.2.C.de reſcind.vend.remedium etiam in pẽſione procedit fol.187.col.1.in verſic.Et ad remittendam penſionem.

Lex.2.C.de reſcind. vend. remediũ etiam finito contractu locationis locum habet ibi.in verſi. Et remedium dict.l.2.

Lex ciuilis non diſponens circa ſubſtantiam & valorem matrimonij ſed circa qualitatem ne malum inde proueniat valet folio.23.columna.2. ad finem in gl. Concejeramente in verſi. Quia quando & quid hæc.l.non infringat libertatẽ eccleſiæ fol.26.colum.1.inverſi.Nec exiſtimãdum.

Lex ciuilis continens honeſtatem ac publicam & communem vtilitatem tam à clericis quam à laicis ſeruanda eſt folio. 24. columna prima. In principio.

Lex ciuilis prohibens matrimonia contrahi clandeſtine iuſta ſancta & honeſta eſt ibi.in verſic. Sed iſta lex.

Lex ciuilis imponens pœnam blaſphemis periurijs & vſurarijs & iuramenta in contractibus apponi prohibens & rationi & iuſtitiæ innititur. folio.24.columna prima.inverſicul.Quarto ex eo probatur.

Lex ciuilis aliquid contra ſubſtantiam matrimonij ſtatuens non habet vim legis ſed tantum eſt perſuaſiua ac honeſtatem inducens fol.25.col. 1.in verſi.Nam leges.

Lex prohibens matrimonia clandeſtina adeo cenſetur iuſta quod potius eſt extendenda & ampliãda tãquam impediens innumera mala ibi. in verſi.In tantum

Lex quando reſpicit factum non eſt curãdum de iuris effectu & quomodo hoc intelligatur fol. 42.columna ſecunda.in verſiculo.Nec huic cõfirmationi.

Lex permittens filijs familias teſtari contra iuris diſpoſitionem eſt interpretanda iuxta regulas iuris communis vt teſtentur cum teſtibus legitimis & rogatis folio.111. co. prima.in verſic. Item & tertio.

Lex ciuilis inducens ſolennitatem teſtamentariã adeo iuſta eſt vt deficiente ſolennitate relicta in eo etiam in foro animæ non debeantur fol. 59.col.1.in verſi.Ex quo infertur &.105. col. 2.in verſic.Secundo quia.

Lex ciuilis eſt pars legis diuinæ fol.105.col.2.in verſi.Quibus eſt addendus.

Lex pœnalis potius eſt reſtringenda quã ampliãda fol.31.col.1.in verſi.In oppoſitum.

Lex

Digitized by Google

Lex ſuſpendens aliquem ad certum tempus non priuat eum beneficio perpetuo ſed tãtum cõmoditatibus quæ interim ratione officij prouenire ſolent fol.31. columna prima. in verſi. Secundo quia.

Lex inducens incapacitatem hæreditatis eſt pœnalis fol.152.col.2.verſi. Et facit.

Lex vbi requirit plures teſtes ad ſolennitatẽ alicuius actus ſemper neceſſum eſt illos a parte rogari fol.88.columa prima.in verſicu.Ratio poteſt eſſe.

Lex poſterior per priorem intelligitur & interpretatur fol.110.col.2.in verſi.Item leges.

Lex ſuperioris poteſt adiuuari & diſtingui per inferiorem fol.84.col.1.in verſi.Vel aliter ſecundum glo.

Lex ciuilis, ſi prohibet ligat in foro conſciẽtię & obligat tranſgreſſorem ad peccatum fol. 105. col.2.in verſi.Lex enim.

Lex permittens aliquid ſi modo iuſta ſit, excuſat agentem ibi.in verſi.Si permittit.

Lex iuſta ſeruanda eſt in vtroque foro niſi ſit fundata ſuper præſumptione qua ceſſante non ligat in foro animæ fol.106.colum.2.in verſ.Sic ergo lex iuſta.

Lex ciuilis licet improbet iuramentum in pluribus caſibus nihilominus contraueniens tali iuramento remanet periurus fol. 113. col. 2. in verſic.Nam licet lex ciuilis.

Lex à principe ſancita & promulgata non obligat niſi poſtquam à Republica & ſubditis recepta fuerit fol.202.col.2.vbi vide remiſſ.declarationem.

Lex ratione ſocietatis lucra inter ſocios diuidens vt puta inter maritum & vxorem & ſimiles in licite acquiſitis locum habet fol. 162. col.1.in verſi.Quæritur de quibus.

Lex inferens pœnam ſecundo nubentibus nõ omnis eſt inualida quinimo concernens fauorem filiorum in ſuo robore durat folio.53. col.2.in verſi.Eſt tamen inquirendum.

Lex impediens liberum congreſſum ad contrahẽdum ſemel per mortem ſoluto matrimonio tã iure regio quã canonico annullatur ibi.in verſi. Quæ vero.

Lex etiam vbi ſemel recepta fuit tollitur per cõſuetudinem contrariam legitime præſcriptam fol.202.col.2.in verſi.Secundus caſus.

Lex tunc demũ nõ recepta dicitur quando principe ſciente per aliquos actus contrarios excluditur ignorante per decennium neglecta omiſſa nec vllo pacto fuerit admiſſa fol.202. col.2. in verſi.Et tunc dicitur.

Lex puniens extrahentem triticum vel pecus extra regnum prout eſt.l.26.titul.19.libr.6. ordinamen.an comprehendat repertũ in via ante exitum territorij remiſſ.379.colum.2.in verſi. Vtrum autem.

Lex de qua ſupra proxime an comprehendat minores quatuordecim annis ibi.in col.2. in verſi. Sed dubium.

Lex.22.tit.2.lib.7.ordin.requirens ad validã renunciationem officij quod renuncians poſt eã factam viuat viginti dies & ſimilis regula Cancellariæ an ſit fauorabilis vel odioſa.f.407.col. 1.in verſi.Quæritur vtrum.

Lex.49.Tauri vtilis & fauorabilis eſt reipublicæ Chriſtianæ in ſua prohibitione fol.38.col.2.in verſi.Nam dicendum eſt.

Lex Canonica & ſic ſacrum.Conc.poteſt.matrimonium contrahentes cum conſenſu inhabiles reddere & quomodo hoc poſsit fol.40. co. 1.in verſi.Præterea amplius.

Libelli in actione ex empto forma fol.197. col. 1.Secundum hodiernum cauſarum curſum.

Libelli formam ad reſcindendum contractum à minore iuratum.3.To.fo.186.col.2.ad fin.

Libelli in actione ex vendito formam folio.197. colum.1.

Libelli in actione locati formam fol.197.col.2.

Libelli in actione ex conducto formam fol. 198. col.1.& ibi co.2.vide replicam rei conuẽti per viam exceptionis.

Libelli in actione negotiorum geſtorum formã tam in directa quam in contraria & præmiſſa circa eam actionem fol.204.colum.1. &.2. Per totam.

Libelli in actione mandati forma fol. 207.col. prima.

Libelli in actione mandati ad intereſſe forma ibi col.2.vbi notabilia circa eam.

Libere verbum denotat omnimodam libertatem fol.135.col.2.gl.Puedan.

Licentia & cõnſenſus patris vt filius hæreditatẽ adeat debet præcedere fol.126. col.1. in verſi. Ideo licentia.

Licentia requiſita vt filius poſsit eſſe in iudicio præcedere debet fol.126.col.2.in verſi. Item licentia.

Licentia requiſita ad cõtrahendum ſemper debet præcedere ibi.in verſi.Similiter de licẽtia.

Licentia ſuperioris vbi requiritur verbis eam expreſſe declarantibus ſignificari debet fol.139. col.2.in verſi.8.Eſt dubium.

Ligam facere non licet.3.To.fol.238.co.1.in verſicul.Et ligam.

Lites ad propria vt aiunt villæ vel ciuitatis attinẽtes ſummarie & ſine ſtrepitu & figura iudicij dirimendæ ſunt fol.421.col.2.glo. Figura de juyzio.

Locatio

Locatio ad longum tempus in caſu prohibito à lege vel ab homine an valeat ad tempus permiſſum vel in totum vitietur vt in contractibus eccleſiæ & alijs ad partes & reſolutionem& limitationem fol.203.col.1.in verſi.Circa præmiſſa & col.2.vſque ad fol.204.col.1.

Locatio bonorum ciuitatis quæ ſolennia requirat remiſſ.fol.204.colum.2.in verſi.In locationibus.

Locator ſi impedimentum ſuperueniat quo rem locatam tradere non poſsit ſine eius culpa dolo ve vel quo conductor ea iam tradita vti non poſsit non tenetur ad intereſſe ſicut nec conductor ad penſionem fol.200.colum.1.in verſic. Si tamen.

Locator poteſt eijcere conductorem ſi filius creetur doctor eques aduocatus presbyter fol. 201 col.2.in verſi.Item etiam.

Locator licet cauſa refectionis inquilinum eijcere poſsit eum tamen in ea iam refecta reponere tenetur fol.202.col.1.In princ.

Locator ſi tempore locationis filium creauit doctorem equitem aduocatum iudicem presbyterum non poteſt eis de cauſis cōductorem eijcere remedio. L. fin. C. locati fol.201. col.1. in verſi.Dubitatur ſi prædicti.

Locator vbi abſque culpa ſua rem locatam cōductori tradere non poteſt ſatisfacit dando aliam æque idoneam licet vēditor ad intereſſe teneatur in contractu venditionis in ſimili caſu fol. 199.col.2.in verſi.Aliam differentiam,vbi vide eius rationem.

Lucra extrinſeca diuidenda ſunt inter coniuges capitale vero ſemper debet habere præcipuum qui illud adduxit fol.167.columna.2.in verſic. Lucra ergo.

Lucra conſtante matrimonio quæſita nō diuidūtur nec communicantur inter ſponſos ante traductionem ad domum fol.169.col.2.in verſi. Et prima eſt & ibi vide plures limitationes.

Lucra quæſita inquocunque loco diuidenda ſunt vel non ſecundum conſuetudinem loci, vbi bona lucrata ſunt folio.169. columna prima. In principio.

Lucra quæſita conſtante matrimonio inter putatiuos bona fide licet non veros coniuges communicanda ſunt folio.169. colum.1. in verſic. Vtrum autem.

Lucra habita inter coniuges conſtante matrimonio inter eos pro æquis partibus diuiduntur folio.163.columna ſecunda.in verſiculo.In præſenti.

Lucra inter coniuges communicantur à tempore quo ſimul cœperunt cohabitare fol.164.co.1. in verſi.Intelligitur tamen.

Lucra conſtante matrimonio acquiſita debet habere vxor licet propter viri ſæuitiam vel aliam cauſam à viri culpa dependentem ab eo diuerterit fol.164.co.1.in verſi.Quid autem erit vbi ad partes idem econuerſo ibi & fol. 170. col.1. In princ.

Lucra conſtante matrimonio quæſita debet vxor habere licet propter mariti furorem cum viro non cohabitet ibi in verſi.Idem etiam & 170. col.1.in verſi.Item etiam.

Lucra in matrimonio putatiuo quæſita diſſoluto tamen propter aliquod iuris impedimentum ſeu culpa alterius coniugis quando veniant diuidenda & à quo tempore vide diſtinctionem fol.165.col.1.In princ.

Ludouic.Romanus improbatur.fol.44.col. 2.ad medium in verſi.Ex quo deducitur.

Ludere ad Zahordam lege prohibitus ſi vno die cum pluribus perſonis ludat an ſit vna tantum pœna feriendus.3.Tom.folio.236.columna.1 In princ.

Ludere ad taxillos milites caſtrametantes prohibentur.3.Tom.folio.131.co.2.gl.Iugar &.132 colum.1.

Ludere ad chartas impune quis poteſt vſque ad duos argenteos ſiue ad comedendum de iure regni.3.To.fo.233.co.2.in verſ.Item impune & quid ſi hanc ſummam excedant an puniantur.3.To.fol.236.co.2.gl.excepto.gl.Que pague & quid de iure regni col.2.in verſi. De iure autem, vbi vide plures leges regni de ludo loquentes.

Ludens etiam licito ludo ad creditum id ſoluere non tenetur.3.To.fo.233 colum.2.in verſ.Eſt præterea:

Ludi quæſtiones plures remiſsiue.3.To.fol.235. col.2.Per totam.

Ludens per alium an puniatur luſoris pœna.3. To.fol.386.col.1.in verſi.Quid de ludente.

Ludens ad taxillos & alios ludos prohibitos ad quid teneatur iure ciuili & canonico.3.Tom. fol.232.col.1.gl.

Ludi domus in qua luditur debet publicari.3.To. fol.135.col.1.in verſi.Prima enim.

Ludi cauſa facta emptio & venditio an valeat. 3. To.fo.387.co.2.in verſ. Venditio ſeu emptio.

Ludus reipublicæ quā nociuus ſit & quam late ab ea ex terminari debeat.3.To.fol.385.col. 2.in add.in verſi.Et adeo nociuus.

Ludere videns an puniatur & plura de recipiente decem vt ludat triginta.& quid ſi ſit ibi impoſita pœna nomine alterius & an valeat pactum de non recedendo à ludo.3.To.fol.386.col.1. In princ.in verſi.Quid autem inter.

Luſor ſi à iudice reſtituere lucrata compellatur & quando

Digitized by Google

quando lucratus fuit colluſores oppi pare inuitauit, & liberalitatem circa videntes exercuit, vulgo. baratos, an hæc etiam veniant in reſtitutionem. 3. Tom. fo. 386. col. 1. in verſi. Quia autem ſi ex ludo.

Luſor ſcholaris ſi lucratus pecunias quas reſtituere tenetur in pauperes eroget an ſatisfaciat. vide. 3. To. fo. 386. col. 1. in verſ. Quid de ſcholari.

Ludo parta licet iure regio intra octo dies & per Inquiſitionem intra duos mēſes repeti poſsint tamen de ſtylo ſtudij Salmantini quocunque tempore reſtituuntur nulla præſcriptione temporis valente. 3. To. fo. 386. col. 2. in verſ. Vnū tamen aduerte.

Ludus ſchacorum quis ſit, & an prohibitus, vide remiſſ. 3. To. fo. 388. in verſi. De ludo autem.

Ludere videns ſi clericus ſit, aut ſcholaris punitur alij vero non. 3. To. fo. 389. col. 1. in verſ. Quid de vidente.

Ludi domus an confiſcanda ſit vel ſcamna & buſeta ſuper quibus luditur. 3. To. fol. 386. col. 1. in verſi. Dubitatur.

Ludorum peſsimus eſt taxillorum ludus. 3. To. f. 386. c. 1. in verſi. Horum tamen à quo inuentus fuerit ibi. col. 2. in verſi. Imo quod. & per totā col. 1. & 2. & 387. col. 1. & 2. vbi vide declarationem alphabeti ludi.

Ludus chartarū vulgo dicho de naypes, à quo inuētus fuerit vide. 3. To. f. 388. c. 1. in verſ. qd aūt.

Ludere nunquam amplius iurans ſub pœna religionis an contraueniens eam ingredi teneatur. 3. To. fo. 388. co. 2. in verſ. finaliter, Dubitatur. vbi quando epiſcopus diſpenſare poſsit.

Luſor continuus vulgo, dicho tahur, quis proprie dicatur & quare ſic dicatur. 3. To. f. 385. co. 1. in add. in verſi. Pro cuius.

Luſori clerico beneficium collatum nullum eſt. 3. To. fol. 385. col. 2. in verſi. Clericis autem.

Luſorum receptatores. & habentes paratā domū & menſam, vt homines ad ludū inuitentur quā grauiter puniēdi ſint. 3. To. f. 234. c. 1. per totā

Luſorum receptator ab aleatore percuſſus nō poteſt contra eum agere actione iniuriarū. 3. To. fo. 235. c. 1. in verſi. Et iſti nec furti contra eos agere, vt ibi.

Luſor ex duobus clericis examinandis ad beneficij collationem excluditur ratione ludi. 3. To. fo. 385. col. 2. in verſi. Nam ſi ſint.

Luſor furatus lapides ludi vulgo dichos abonos, ſi cum eis grandem ſummam lucratus fuit, an & ſi eos reſtituat teneatur ad lucratæ ſummæ reſtitutionem. 3. To. fo. 386. col. 1. in prin.

Ludi cauſa pecuniæ mutuatæ an repeti poſsint. 3. To. fo. 387. col. 2. in verſi. Quid ſi dentur.

Luſorum vno dicente ſe habere primerā cum vere nō haberet & ſocio qui triginta nouem punćta habebat, vt victo proijciente chartas vulgo echandoſe en la baraja quis manum lucrari debeat. 3. To. fo. 387. c. 2. in verſ. Sed dubium.

Luſor an poſsit vti cautela ad decipiēdum ſocium puta ſi habens optimum ludum ſimulate dicat tranſeat, vulgo, vaya el naype. 3. To. f. 388. co. 1. in verſi. Sed ſe offert.

M

MAledicere aliquē vtrum liceat. 3. To. f. 75. col. 2. in verſ. Vtrum autem liceat. & 76. col. 1. & 2. per totā.

Mādatū quid ſit. f. 208. co. 1. in prin.

Mandati & iuſſus differentiam ibi. in verſi. Dubitatur &c.

Mandatum continet liberā voluntatem iuſſus vero coactionem ſaltem reuerentialem circa dominū vel patrē. fo. 208. co. 1. in verſi. Ex quo.

Mandatum quibus verbis conſtitui poſsit. f. 208. col. 1. in verſi. Quæritur inſuper.

Mādatum ex diuturnitate temporis præſumitur præceſsiſſe. fo. 208. col. 2. in verſi. Vtrum autē.

Maioratuum quæſtiones plures remiſsiue. f. 116. col. 1. in verſi. Plures alias quæſtiones.

Maioratū fundans poteſt prohibere ne fœminæ ſuccedāt. f. 77. c. 1. in verſ. Poteritq; fundans.

Maioratus cōſtitutio eſt licita in foro animæ. fo. 77. col. 2. in verſi. In tantum.

Maioratum conſtituens ſiue pater ſiue mater poteſt ad libitum dignum vel indignum eligere dummodo capax ſit. fo. 77. col. 2. in verſi. Vtrū autem. vbi ad partes.

Maioratus ſucceſsio caſu quo ob crimē læſæ diuinæ vel humanæ cōfiſcatur ex clauſulo conſtitutioni adiecta quod ex tunc tranſeat in ſequētem in gradu non cōfiſcatur, ſed tranſit ad proximiorem. fo. 117. c. 1. in verſ. Oritur tā dubiū.

Maioratus bona attento iure Caſtellæ nunquam præſcribi poſſunt. fo. 122. col. 2. in verſi. Et videtur nunquam vbi late remiſſ.

Maioratus inſtituendi licentiæ formam Hiſpano ſermone in praxi receptā. f. 122. col. 2. ad med.

Maioratus conſtitutio qualiter fieri debeat eiuſte nor fol. 124. col. 2. vſq; ad 126. col. 1. in med.

Maioratus in eodem teſtamento à viro & vxore conſtitutus à ſuperſtite pro ſua parte reuocari poteſt fallit vt ibi. fo. 118. col. 1. in verſi. Dubitatur præterea vbi ad partes. vſque ad fol. 119. col. 2. in medio.

Maioratus poſſeſſor non poteſt conſtellanias perpetuas annuos redditus vel ſimilia in præiudicium ſucceſſorum conſtituere. fol. 415. co. 1. in verſi. Non tamen poterunt.

Maio-

Maioratus bona an confiſcari poſsint ob crimen læſæ quando reus ea ab antiquis extraneis,ſeu aſcendentibus habuit ſi in fundatione dictum ſit quod non poſsint confiſcari propter nullũ crimen committendũ à ſucceſſore quod Deus auertat etiam aduerſus diuinam vel humanam maieſtatẽ.f.198.c.2.ad fi.199.c.1.&.2.in prin.

Maioratum inſtituendi licentia ante eius cõſtitutionem obtineri debet nec ſufficit ſi ſubſequatur.fo.126.col.1.in verſi.Circa præmiſſa.

Maioratus poſſeſſor dum viuit dominus eſt &dominium rerum maioratus habet.fol.128.co.1.in verſi.Tum etiam quia.

Maioratus poſſeſſor tenetur indigẽtes fratres alere licet conſuetudine lege Principis reſcripto cautum nõ ſit.f.131.c.1.in verſ.Ex dictis ſupra

Maioratus ſucceſsio ad quam inſtituens vocauit filium ex filia nondum nubilis ætatis, & in defectum eius filium legitimatum eueniente caſu ſubſtitutiõis antequam filia nubat ſi tamen ea poſtea filium habeat an is an ſubſtitutus legitimatus admitti debeat.fo.131.c.0.2.in verſ.Circa præmiſſa.vbi licet indeciſum relinquat inclinat tamen in fauorem ſubſtituti.

Mandatarius quomodo & quando de homicidio à ſe perpetrato teneatur.3.To.fo.268.co.1.in verſi.Et eſt inquirendum.

Mandans fieri clauem adulterinam ad infringendum carcerem vel vt aliud maleficium committat in domo ſeu arca alterius quomodo puniatur.3.To.fo.382.col.1.in verſi.Quo fit.

Marito vendente rem propriam cum pacto redimendi ſi redimat matrimonio conſtante,& res efficiatur maioris valoris quam antea fuerit an illud augmentum communicetur ad partes.fo.167.col.2.in verſi.Hinc etiam.

Maritus an poſsit abſcindere membra virilia ab adultero in flagranti deprehenſo.3.To.fo.393 c.1.in add.in prin.vbi qd ſi adulter clericus ſit.

Maritus ſi cõcubinã habeat excluditur à petitione bonoſũ adulteræ vxoris per cõpenſatiõe licet à pœna corporali ipſa nõ liberetur.3.To.fol.393.col.1.in add.1.ad finem.

Maritus quocũq; in loco deprehẽſum in adulterio cũ vxore vel ſponſa de p̃ſenti licite interficere põt·3.To.f.263.c.2.in gl.O ſi lo fallara.

Maritus vel alter coniugũ vendẽs aliquã domum, ſeu fundum & pecuniam in alia re conſumẽs nõ tenebitur alteri ad eius diuiſionem.fol.158 col.2.in verſ.Et ſic per prẽmiſſa.vbi ad partes, & duas communes contrarias.

Marirus ſi ante matrimoniũ habeat fundũ,vel domũ ſine vſufructu licet eũ poſtea acquirat, non iudicatur quo ad diuiſionẽ diuerſa res cũ habeat cãm de præterito.f.166.c.1.in verſ.7.ſuadetur.

Maritus ſi tẽpore cõtracti matrimonij habeat fundum æſtimatione reipub.valoris mille aureorũ licet is extrinſeca ratione poſtea duo millia valeat nihil augmenti vxori cõicare tenebitur. fo.166.c.1.in verſi.Nã ſi maritus. & col.2.in verſi.Sed huic vltimo.vbi ad partes.

Maritus durãte matrimonio nõ põt donare lucra ea cõſtante quæſita in præiudiciũ vxoris fraudulenter.fo.171.col.1.vbi quomodo hæc fraus detegatur.& fol.170.col.2.

Maritus quomodo vxorem tractare debeat & diligere.f.157.col.1.in verſ.Nec ipſam.vbi quod ex cauſa licet eam modice corrigere.

Maritus ante matrimoniũ emens domum cum titulo & bona fide à non domino,ſi eam cõſtante matrimonio curſu tẽporis præſcribat,an teneat vxori cõicare.f.167.c.2.in verſ.qd aũt erit.

Maritus cõtra vxorẽ aliquid ſibi ſurripientẽ agit actione rerũ amotarũ vel econuerſo.f.157.co.2.in verſ.Et ideo.vbi vide rõnẽ quare nõ furti.

Maritus quando nõ teneatur communicare vxori bona ſoluto matrimonio eo conſtante quæſita.fo.158.col.2.in verſi.Niſi probet.

Maritus donationis cauſa poteſt repudiare hæreditatẽ ei delatã nec ex hoc vxori donataria facta donatio erit nulla cenſenda.fo.169.co.2.in verſi.Ratio eſt.

Maritus cautus debet facere inuentariũ tpe cõtracti mr̃monij,vt poſtea eo ſoluto poſsit deducere tanquam capitale ea quæ ſua propria ad id adduxerit ne vxor prætẽdat communionem. fo.170.col.2.in verſi.Et is cautus.

Maritus poteſt recipere vſuras dotis non ſolutæ debito tempore ratione damni emergentis ex re ſibi pignorata.3.To.fo.20.col.1.in verſi.Ex eadem.vbi late de cap.ſalubriter.de vſuris.

Maritus oppreſſorem & violatorem vxoris feſtinantem ad eam per vim copulam occidere licite poteſt.3.To.fol.264 col.1.gl.muger.

Maritus an poſsit agere actione iniuriarũ ſi ei dicatur tædet te non eſſe cornutũ,3.To.fo.393.col.2.add.2.in verſi.Et an maritus.

Maritus coniugalem degens vitã cum vxore adultera & quæ non pœnituit author eſt turpitudinis & peccat mortaliter.3.To.fol.318.co.1.in verſi.Et maritus.

Maritus ſeu ſponſus de p̃ſenti vxorẽ ſeu ſponſam de præſenti in adulterio deprehenſam occidere poteſt etiam ſi alter fugiat dummodo ſit in continenti.3.To.fol.311.col.1.gl.ſi el.

Maritus habens concubinam in ſimul cum vxore cum ſit perfidus infamis & aleuoſus dicitur turpis perſona adhoc vt inſtitui poſsit ab aliquo tertio excluſo fratre.3.To.f.203.col.1.in verſ. Et ille quia habet,

Digitized by Google

Mari⁊us & vxor debēt eſſe participes bonę,&ma lę fortunę.3.To.f.323.c.1.verſ.Et ideò dicitur.
Mariti coitus cum concubina domi retenta puni bilis & accuſabilis eſt.3.To.f.367.col.1. in ver ſic.Sed intellige.
Maritus cõcubinarius qua pœna teneatur.3.To. fo.313.col.2.gl.Ningun hombre.
Maritus bis contrahens matrimonium viuēte pri ma vxore aleue criminis reus iudicatur. 3.To. fol.317.col.2.glo.Por palabras.
Maritus occidens adulteram vxorem propria au- thoritate nõ præcedente iudicis ſententia pec- cat.fo.199.col.1. in verſ. Vnde infertur. & ibi vide rationem.
Mariti licentia adhoc, vt vxor contrahere poſsit quare ponatur in capite inſtrumenti, vel ſcrip- turę.fo.126.c.1.in verſ.Et ſic licentia mariti.
Maſculinum comprehendit fœmininum etiam in pœnalibus,& odioſis in materia indifferenti & competenti tam maſculis quam fœminis. f. 45.col.2.in verſ.In oppoſitum.
Maſculinum quando concipiat fœmininum re- miſsiuè.fo.47.col.1.in verſ.Quando ergo.
Maſculinum ſub fœminino nõ cõprehenditur. 3. To.f.69.c.1.gl.ni alguna. in verſic. Non ergo.
Maſculus præfertur fœminæ quando diſcordant in præſentando.fo.115.col.2. in verſ. Facit vbi examinatur dictum Baldi.in.l.1. ff. de ſe nato- rib.latiſsimè.
Materia indifferens quæ vniformiter contingit maſculos & fœminas comprehendit genus ma ſculinum. 3.To.fo.45.co.2.in verſ.Dubitatur.
Mater tranſiens ad ſecundas nuptias priuatur fi- liorum ſucceſsione.fo.100.c.1.ibi.vt cū mater.
Mater intra annum filio impuberi tutorē nõ pe- tēs priuatur eius ſucceſsione ibi.in ver. Vel eū.
Mater vnicum filium habens ei ab inteſtato dece denti ſi alias ſe indignā non fecit pleno iure ſuc ſuccedit ibi.in verſ.Mater ſi vnicum.
Mater conuolans ad ſecūda vota petito tutore fi lio ei ſuccedit in bonis à filio quæſitis pleno iu re ibi,in verſ.2.concluſio.
Mater habēs plures filios tranſiens ad ſecūda vo- ta petito eis tutore decedenti ab inteſtato ſuc- cedit in bonis à patre habitis quo ad vſumfru- ctū proprietate alijs fratribus reſeruata ibi. in verſ.3.concluſio.& ibi vide rationem.
Mater filio ſuo vel naturali vel ſpurio dum deſcē dentes abſint abinteſtato ſuccedit excluſo pa- tre.fo.101.col.1. in verſic. Quinta regula. vbi quid ſi mater ſit illuſtris.
Mater filiam ad fornicandum vendens qua pœna teneatur.3.To.fo.275.co.2. in verſ. Et mater.
Mater non poteſt filium ſpurium ſibi hæredē in- ſtituere.f.69.in verſ.Dubitatur etiam.col.2.
Matre ad ſecundas nuptias conuolante,nec poſtu lato tutore ſuo impuberi bona ſecundi mariti tacitè pupillo obligantur.fo.101.col.1. in verſ. Illud etiam. vbi ad partes remiſſ.
Mater non amittit tutelam ob ſponſalia de futu- ro quam iā decretam habebat ſecus in acceptā- da,f.37.co.2.in verſ.Et præmiſſa limitatio.
Matthæi,18.& Luc.17.Illud,in ore duorum, vel trium,primū neceſsitatē, ſecūdum abundantiā denotat.f.84. c.1. in prin.in verſ.Vel aliter.
Matrimonium contrahens in facie eccleſiæ & vi- cinis ſciētibus excuſatur à pæna cap.cum inhi- bitio.de clandeſti. deſponſat.& conſtitutionis Synodalis Salmantinæ.42. vbi quid in caſu. l. 49.Tauri.f.35.c.2.in verſ. Et ſic quo ad pœnā.
Matrimonium clandeſtinum ante S.C.T. diceba tur quando fœmina contrahebat abſque ſcien- tia parentum vel eorum ſub cuius tutela vel cu ra erat.f.36.col.1.in verſi.Clandeſtinum.
Matrimoniū clandeſtinum contrahens, quod ex poſt facto nullum apparuit vtrum probata nul litate eximatur à pœna.l.49.Tauri.fo.38.col. 1.in verſic.Eſt tamen dubium.
Matrimoniū quot modis dicatur clandeſtinū ibi in verſ.Plura tamen.& f.173.co.2. in princ.
Matrimonium ſemel contractum licet iure cano- nico irritari non poſsit ſi tamen parochus & te ſtis non interueniant attento.S.C.T.irritatur. fo.40.col.2.in verſi.Iuxta prædicta.
Matrimonium per verba de præſenti cõtractum inter inhabiles ætate licet iure canonico ſecuta copula oſculo amplexu validum efficeretur ta men hodie ex S.C.T.eſt inualidum.fo.41.col. 1.in verſ.6.per dictum.
Matrimonium de facto contractum cum ſecūdo coniuge viuente primo licet ſequuta copula nõ poteſt ſubſiſtere etiam ſublata è medio prima, ea vero non ſequuta poteſt.f.47.co.2. in verſi. Quæritur quando.
Matrimonium contractum ſub conditione hone ſta præſente parocho & teſtibus licet attenta Canoniſtarum opinione adueniente conditio- ne nullum poſtea conſenſum exigat tamen ho die iuxta.S.C.T. approbans in hoc theologo- rum opinionem requiritur nouus conſenſus. f. 41.in verſic.6.Etiam col.1.
Matrimonia contracta à filijs familias ſine paren tum licentia etiam ante S.C.T.valida erant. fo. 39.co.2.in verſi.Conſtat etiam.vbi vide illatio nem contra doctores.
Matrimonium à muliere contractum non certo certiorata de morte primi coniugis dirimi non debet donec clare conſtet viuere primum ma- ritum.fo.50.co.2.in verſ. Oportet tamen. vbi quod in hoc cautus debet eſſe iudex.

Digitized by Google

Matrimonium licet requirat verba admittit tamē voluntatem expreſſam per ſigna cōſenſum ex primētia fo.208 c.2.in verſi.Quemadmodum.

Matrimoniū bis contrahens viuente altero cōiuge,vltra alias pœnas quas ſubit cōmittit aleue 3.To.fo.202.col.1.litera.a.& 366.col.2. gl. es caſo.& 367.co.1.& 3.To.fo.404.co.2.gl.ſe de ſpoſare.vbi qd in deſpōſato p verba de pſenti..

Matrimoniū cōtrahens ſcienter in gradu phibito à iure ipſo iure excōmunicatur.3. To.fo. 364. col.1.gl.faſta.vbi vide alias eius pœnas. & ibi. col.2.quod poteſt cōtra eum procedi tanquam contra de fide ſuſpectū,& fo.319.co.1.in verſi. Si probetur,quæ autem iudices mouere debeāt ibi.in verſi.Sed iudices.

Matrimoninm per verba de futuro contractum non efficitur de præſenti propter copulam carnalem poſt promiſsionem de cōtrahendo ſubſecutam.3.To.f.289.co.1.in verſ. Infertur etiā niſi præcedant monitiones vt ibi.

Matrimoniū contrahens ſeruata forma.S.C.T.ſi poſtea ſciat impedimentū aliquod an propria authoritate abſq; iudicis ſentētia ab ea ſeparari valeat.3.To.f.318.c.1.in verſ.Dubitari pōt.

Matrimoniū quoad vinculū ꝓpter adulteriū non diſſoluitur.3.To.f.309.c.1.gl.Porque,in prin.

Matrimonium de præſenti contrahi non poteſt ante.14.annos in viro,in fœmin ante 12.3.To. fo.410.co.1.in gl.de catorze,vbi quare minus temporis in fœmina exigatur ſpacium.

Matrimoniū præſumendū potius eſt quam concubinatus.3.To.f.299.c.2. in verſ. His etiam.

Mattimonium bis cōtraxiſſe Titium accuſans viuente primo coniuge non iuuatur præſumptione.l.ſi.C.de ſacroſ. eccleſ. quod quis præſumitur viuere centum annis.3.To.fo.318.col.2.in verſ.Quæri etiam.

Matrimonium quid ſit.fol.7.col.2.in verſic. His præmiſsis.vbi late de eius ſignificatione.

Matrimoniū quod ſit ſacramentū & plura de eius commendatione.fo.1.co.1.gl.Alto.& quod ſit vnum ex ſeptem Sacramentis eccleſiæ. fol. 8. col.2.in verſic.Dubitatur etiam.

Matrimonium cōtrahi poteſt inter abſentes per nuncium vel epiſtolam adhoc ſpecialiter conſtitutam.fo.2.co.1.in verſ.Quid autem.

Matrimoniū etiā p pcuratorē cōtractū ſacramentū dicitur.f.2.co.2.in verſ.Vrrū aūt. & f.9. c.1. in ver. Vtrū aūt.vbi ad partes.& f.10.c. 1.& 2.

Matrimonia libera eſſe debēt,& ſine coactiōe etiā ſi antea prçceſſerint ſpōſalia de futuro & ni ſint libera nō valēt.f.2.c.2.in verſi. Itē matrimonia.

Matrimonium contrahere promittens obligatur ex vi pactionis.f.3.c.1.in verſi. His etiam facit

Matrimoniū ſemel cōtractū eſt inſeparabile ſi ſemel copula cōſumetur.f.23.c.1. in verſ Qd ſit.

Matrimonium contractum inter eos quos publicæ honeſtatis impedimentum prohibebat ſub conditione ſi Papa diſpenſauerit ſecuta diſpenſatione nouum conſenſum exigit.fo. 16.col.1. in verſ.Dubitatur vlterius.

Matrimoniū cōtrahētes in caſu de quo ſupra etiā ſi per aliquod tempus ſciuerint diſpenſatū fuiſſe à Papa,nihilominus ante nouum conſenſum poſſunt diſſentire ibi.c.2.in verſ. Ex quibus.

Matrimonio cū B.contracto, quç licet alij nupta falſis tamē adducta ꝓbationibus de morte primi mariti in facie eccleſiç & præhabita debita ſolēnitate cōtraxit ſi primus vir eam petat obtinebit,ſi eo mortuo ſecundus eā ducere velit poterit vtiq; licet tūc requiratur nouus cōſenſus.f.17.c.1.verſi.Circa præmiſſa.& f. 18. c. 1. in verſ.Ex quo clare,& quod ſolennitates ſint reiterandæ.f.19.co.1.in verſ.Et cū in pręſenti.

Matrimonium cur potius quam patrimonium dicatur.fol.8.col.1.Quæri etiam.

Matrimonium ex eo potius à matre deriuationē capit,qa habita prolis ratione maior certitudo in matre verſatur ibi.in verſi.Eſt dicendum.

Matrimonium clandeſtine contractum abſq;miniſtro eccleſiæ an ſit verum ſacramentum, fol. 11.col.1.in verſi.Ex quibus inferri.

Matrimonium eſto quod ſit ſacramentum an conferat gratiam ibi.in verſi.Eſto quod.

Matrimonium licet dolo cōtractum ſi tamen conſummatum non annullatur.fo.15. c.1. in verſi. Dubitatur vtrum caſum tamen, in quo annullari poteſt ibi.in verſi.Et certè.

Matrimonio ita clādeſtinè cōtracto,vt per teſtes probari nō poſsit inter T. & B.ſi metu parentum Titius ducat ſemproniā BertaPāphilo nubat ratione maioris mali vitādi ſecūdum matrimonium perſiſtet licet hodie attēta diſpoſitione S.C.T.nullū ſit priori tamē caſu vide remedia qbus ij primi cōiuges exiſtētes in mala fide animç mederi poſsint.f.16.c.2.verſ.dubiū eſt.

Matrimonia debent publicè cōtrahi & quare. fo. 23.col.2.gl.concejeramente.

Matrimoniū cōtrahens iuxta formā S.C.T. ſeſſio.24.c.1.de reform. in verſ. Quia aliter præſentibus ad minimum duobus teſtibus, & parocho peccat mortaliter nō ſeruatis alijs, de quibus ibi.f.26 c.1.ad fi.in verſ.Et primum.

Matrimoniū clandeſtine,vt ſupra cōtrahens in legis ciuilis & canonicæ contēptum peccat,excuſatur tñ ex cauſis de quibus ibi.f.27.c.1. in pr.

Matrimonium clandeſtine cōtrahentium pœnas iure huius regni ante S.C.T.fo.29.col.1.in gl. Encubiertamente.

Matrimoniū clandeſtine cōtrahens ante S. C. T.

centum

centum quadratos cameræ regis iure huius regni ſoluebat,itē mortaliter peccabit ibi.in pri.
Matrimonium de præſenti metu contractum nō conualeſcit per mutuam ac ſpontaneam cohabi rationem.fol.41.col.1.in verſ.5.ceſsabit.
Matrimonium nulliter cōtractum ex defectu ſolenitatis à S.C.T. requiſitæ interueniēte poſt ea ſolennitate conualeſcet.fo.42.col.1.in verſ. Vlterius dubitatur.
Matrimonij clandeſtini prohibitio quibus rationibus præcipuę innitatur.fo.27.col.2.in verſi. Quæri etiam poteſt.
Matrimoniū in facie eccleſiæ corā duobus teſtibus cōtractum ante S.C.T. præferebatur clandeſtinè contracto cuius probationem partium confeſsio fama ac vnus teſtis iuuabant. fol. 29. colū. 1.in verſic. Hinc dicebatur. & ibi contra Doct.quod in hoc nulla detur ſpecialitas.
Matrimonium clandeſtinè contrahentes pecuniaria ac excommunicationis pœna plectūtur.fo. 30.col.1.in verſi.Item ſolent.
Matrimonium quando dicatur clandeſtinè cōtractum.fol.34.col.1.in verſi.Circa iſtum.
Matrimonium aliquando dicitur clandeſtinum quando abſque teſtium præſentia fuit contractum ibi.in verſ.Nam aliquando.
Matrimonia clandeſtina licet inter contrahentes conſenſu ipſo perficiantur, & ſic quoad Deum valeant iudicio tamen eccleſiæ dirimuntur ibi. in verſi.Deficit enim.
Matrimonium contractum ſcienter vel ignoranter viuente primo coniuge eſt nullum ſicuti,& conſenſus eo ſuperſtite præſtitus.fol.18.col.1. in verſi.Ex quibus.
Matrimonium contractum cum ſecunda viuente prima per mortem primæ nō conualidatur cū ſecunda.fol.19.col.1.in verſ.Facit.
Matrimonium inter parentes & filios ſpirituales non permittitur.fo.96.col.2.in verſ.Inter hos.
Matrimonij ſacramētum à Deo Optimo Maximo in paradiſo terreſtri inſtitutū fuit,&'in ſtatu innocentiæ.fo.20.litera b.co.1.gl.Que el eſ parayſo.
Matrimonium præcipuè cōtrahi debet cauſa pro lis tum fornicationis vitandæ ex alijs vero cauſis licet non ritè contrahatur tamen valet. fol. 20.col.2.in verſic.Ex quibus infertur.
Matrimonij coniugale fœdus tria præcipuè bona parit fidem,prolem,ſacramentum ibi.col.1.gl. tres bienes.
Matrimonij contracti primum pignus fides eſt inter coniuges,& ad quid præſtetur.fo.21.col.2. in verſi.Sic igitur primum.
Matrimonij ſecundum pignus proles dicitur, & quare.fol.21.col.2.in verſic.proles.
Matrimonij bonum præcipuum eſt ſacramētum. fol.22.col.2.in verſ.Dicimus.
Matrimonij vinculū nō diſſoluitur viro poſt con ſummatum matrimoniū ad ſacros ordines pro moto etiā exore conſentiente adeò quod hoc caſu tenebitur de neceſſarijs vxori prouidere. fol.22.col.2.in verſi.Ex quo infertur.
Matrimonij cauſa adeò veritati innititur,vt deficiente actore omnino in probatione reus iuramentum ſubire teneatur.fol.34.col.2.in verſic. Quod eſt notandum.
Matrimoniū dicitur clandeſtinum cū in eo nō ſeruātur ſolēnitates inſtitutæ in cōtrahendis matrimonijs ab eccleſia.f.35.c.1.in verſ.2.modo.
Matrimonium in facie eccleſiæ cōtractum, & vicinis ſcientibus non poteſt dici clandeſtinū licet banni & denunciationes non præceſſerint ibi.in verſi.3.modo.
Meliorationes in re mariti factæ conſtante matrimonio ipſi marito cedunt licet earum æſtimatio communicari coniugi debeat.fo. 168. col.1. in verſi.Item meliorationes.
Melioramenta ſunt quid proprium.fo.133.co.2. in princip.
Mēbrum aliquod vbi ob delictū amputandū eſt, manus,dēs,auris pes infirmius amputandū erit niſi lege exprimatur quod ſit dextera,vel ſiniſtra.3.To.f.258.c.2.in verſ. Et idem de pede.
Menſis executori datus ad publicationē teſtamēti intelligitur ab admonitione adhoc,vt priuetur ſibi in teſtamento relicto.f.138.c.1. in pri.
Mercator negotiari ſolitus agere poteſt ad intereſſe ratione lucri ceſſantis.3.To.f.20.c. 1. vbi vide exemplum & confirmationem & remiſſ. praxim articulandi intereſſe.
Mercator habens centum aureos ſtatim cōſumendos in mercibus quibus in nundinam illatis certum erat probabiliter decem lucraturum ea decem ab amico ſi mutuet licitè petere poterit. 3.To.fol.22.col.2.in princ.
Mercator ſeu campſor fallitis priuilegio immunitatis non gaudet & qua pœna feriatur, 3.To.f. 321.col.1.in prin.in verſi.Et idem dicerem.
Mercator negotiādi cauſa emendi vēdendique ad ferias exēptas vulgo dictas, francas profectus quando,& vbi tenetur ſoluere gabellā. fo.322. col.2.gl.Mercados vbi quando excuſetur.
Meretrices ſignum afferre debent vt ab honeſtis fœminis diſcernantur.3.To.fo.78.c.1. in verſ. Et meretrices.
Metatus vulgo dictus apoſentador qualis eſſe debeat.3.To.fo.402.col.2.in add.
Metatus an poſsit recipere aliquid,vt reſeruet aliquem ab hoſpitando.3.To.fo.403.c.1.in verſ. Et an poſsit.

Metatus an totam domũ hoſpitio deſignare poſſit ita quod habitatio domino nõ relinquatur. 3. Tom. fol. 402. col. 1. in add. in verſ. Et an tota domus.

Metati lineam impoſitam ſuper domo hoſpitij radens qua pœna teneatur. 3. To. fo. 402. col. 1. in add. in verſ. quia ſi eius.

Miles ſi tempore belli caſtri cuſtodiam ſuſcipiat etiã ſi violẽter ab eo auferatur tenebitur. f. 201. col. 1. in verſ. Et ideò ſi miles. vbi vide ratione.

Miles qui clericum portionarium inſidioſe de nocte in facie & naribus vulnerauit ſtatim captus ſequenti die nona hora ante meridiem in loco delicti furca fuit ſuſpenſus. 3. To. fo. 218. col. 1. verſic. Et ita vidi.

Minor inueniens ſe læſum in contractũ iuramento firmato ante omnia debet petere relaxationem iuramenti ad effectũ agendi. 3. To. f. 186. col. 2. vbi an ad eam requiratur partis citatio, & ibi vide libellum.

Monachi mendicãtes cũ licentia prælati poſſunt eſſe teſtes in teſtamento, fol. 89. c. 1. in princip.

Monachus non reddens rationem adminiſtrationis bonorum eccleſiæ poſt mortem etiam punitur, & in ſtercore extra cœmeterium ſepelitur. 3. To. fo. 266. col. 2. in verſ. Facit nono.

Monachus profeſſus teſtari non poteſt. fo. 65. c. 1. in verſ. Idem dicendum.

Monaſteria dicuntur filij ficti. fo. 96. co. 2. in verſic. Inter legitimos.

Monaſterium quod habetur loco filij ſi prætereatur quaſi de nouo agnaſcendo teſtamentũ rumpit. fol. 67. c. 2. in verſ. Prædicta vera ſunt.

Monaſterium abinteſtato ſuccedit monacho ſtatim dum profeſſionem facit, fol. 103. col. 1. in verſ. Quarta regula.

Moſtrencus vulgo dictus ſeu is ad quem rerum inuentarum reſtitutio competit ſi non ſeruet formam l. 1. tit. 12. lib. 6. ordin. tenebitur tanquam fur. fo. 371. col. 1. glo. furto.

Moneta quare dicatur & vnde. 3. To. fo. 192. c. 1. in verſ. Vnde moneta. vbi etiã de numiſmate.

Moneta falſa quando dicatur. 3. To. fo. 374. co. 2. in verſi. Verum.

Monetam regis iam conflatam iterũ fundens, an & quando teneatur. 3. To. fo. 293. c. 2. ad fin.

Monetam bonam recipere recuſans qua puniatur pœna. 3. To. fo. 193. c. 2. in verſ. refutans autem.

Monetã regis vt eã de regno extrahat diminuẽns quomodo puniatur ibi. in verſi. Si quis autem.

Monetam falſam ſcienter expendens quam pœnam ſubeat. 3. To. fo. 375. col. 1. in verſi. 2. principaliter.

Monetam cudere in regno Hiſpaniæ nulla poteſtas ſiue ſecularis ſiue eccleſiaſtica ſine principis priuilegio poteſt. 3. To. fo. 192. c. 1. in verſ. Et ſic in noſtro.

Monetam cudendi priuilegium regibus ſolũ vel ciuitatibus non priuatis perſonis indulgeri poteſt ibi. in verſi. Intellige tamen.

Monetã falſam cudens vel fieri mãdans quõ puniatur. 3. To. 347. c. 1. glo. faze moneda.

Monetam bonã tõdens radens tingens quomodo puniatur. 3. To. fo. 193. col. 1. in verſ. Quid autem. 375. col. 1. in verſ. 3. principaliter.

Monetæ falſæ criminis an reus erit qui minimam monetã falſet. 3. To. f. 375. c. 2. in ver. Quæritur.

Monialis ſe carnaliter cognoſci paſſa quomodo puniatur. 3. To. f. 316. c. 1. verſ. religioſa vero.

Monopolium vulgo dictum monipodio quid ſit & an prohibitum. 3. To. fo. 244. c. 2. gl. ni fagã.

Moriſti cuilibet de vna arte ſeu officio ſine agnatis & cognatis congregatio confraternitas, ſeu collegium illius artis ad bona veniunt excluſo fiſco. 3. To. fo. 372. col. 1. in princ.

Mors viri qualiter probanda ſit relinquitur arbitrio iudicis. fol. 50. col. 1. in verſ. Mors autem.

Mortis pœna plures caſus in quibus quis feritur. 3. To. f. 91. c. 2. in verſ. Plures caſus remiſsiuè.

Mors omnis præſumitur ſecura niſi ꝓbetur in pugna contigiſſe. 3. To. f. 267. c. 2. gl. toda muerte.

Mortem aſſeuerãs vel eã proditoriẽ inferẽs quomodo puniatur. 3. To. fo. 370. col. 1. gl. muerte.

Mors viri qualiter probanda ſit vt vxor cum alio cõtrahere poſsit. 3. To. f. 318. c. 2. in verſ. Quæritur vlterius.

Moriens ſponte ſine confeſsione, & cõmunione præſumitur hæreticus & ei denegatur eccleſiaſtica ſepultura & dimidietatem bonorum fiſco applicãdã amittit. 3. To. f. 368. c. 2. gl. muriere.

Mortis metu plura licent alias in iure prohibita. f. 200. c. 1. in verſ. Propter mortis timorem.

Mortis metu licet aggreſſorem interficere ibi. in verſi. Nam licet.

Mortis vitandæ cauſa licet corrumpere aduerſarium ibi. in verſi. Item propter.

Mortem violentam licitũ eſt fugere ibi. in verſi. Item mortem.

Mortis vicini metu licet etiã proximi aduerſariũ interficere ibi. in verſ. Non ſolũ. vbi quod mortaliter peccat omittens talem defenſionem.

Mulier de iure ciuili non poteſt eſſe teſtis in teſtamento. fo. 86. co. 1. in verſ. De iure autem ciuili.

Mulier tranſiens ad ſecũdas nuptias non tenetur reſeruare filijs prioris matrimonij donata à primo marito in remunerationem nobilitatis, vel iuuentutis. f. 73. col. 2. in verſi. Vnde infertur.

Mulier, quare & cuius ſignificationis gratia, de coſta viri effecta fuit manu Domini Dei noſtri. fo. 157. col. 1. in verſi. Et ideò.

Mu-

Digitized by Google

Mulier mariti creditrix præferēda eſt cæteris creditoribus & ei tradēdus maritus debitor iuxta pragmaticam. 80.f.245.c.1.in verſ. An mulier. & 3.To.f.345.co.1.in verſ.Sed eſt dubium.

Mulier an propter adulterium dotem amittat. 3. To.fol.290.col.2.in verſic. Dubium eſt.

Mulier maritata etiā ſi meretrix ſit dū tamen maritus adulterij author nō ſit incarcerari non debet.3.To.f.294.c.2. in prin.in verſ.Quo ſit.

Mulieri etiam inhoneſtæ vis inferenda non eſt ad eam cognoſcendam.3.To.fo.264.col.1.ad fin. in verſic.Sed vis.

Mulierem etiam inhoneſtam per vim cognoſcēs quomodo puniri debeat.3.To.fo.264.col.2.in verſi.Pœna

Mulier de iure regni poteſt eſſe teſtis in codicillis,fo.87.col.2.in verſi.Vtrum autem.

Mulier adulterium committens intra annum luctus vel poſt an debeat dotem amittere ſicuti ſi viuo marito commiſiſſet remiſ.f.171.c.2.ad fi.

Mulier nupta ſcienter cum ſecundo contrahens vna cum ſecundo viro adultero pœnam adulterij ſubijt.fo.44.co.2.in verſ.Si tamē mulier.

Mulieres panem coctum vendentes vulgo dictæ panaderas quę à ſcholaribus recipiunt triticum reddituræ in pane cocto non gaudent priuilegio.l.62.Tauri.3.To.fo.336.c.2.in princ.

Mulier ſicuti propter adulterium amittit dotem marito applicandam ſic etiam ob viri adulteriū lucratur donationem propter nuptias.f.21.co. 1.gl.tres bienes.in verſi. Nam ſicut mulier.

Mulier bona fide credens primum maritum mortuum ſi eo viuo ſecunda vota petat an pœnam binubæ ſubeat ad partes.fol.49.co.2. in verſic. Circa huius.& fol.50.co.1.

Mulier contrahens binas nuptias niſi prius certiorata de morte primi mariti per nuncium punitur vna cum ſecundo viro pæna adulterij.fo. 50.col.1.in princ.

Mulieris habitum ſumens ad effectū intrandi monaſterium & corrumpendi monialem vt peccet.3.To.fo.352.co.2.in addi. vbi quod excōmunicatur quomodo vero puniatur.fo.355.colum.2.in verſ.Aſſumentes,&c.eod.to.

Mulierum plures fauores,vide fo.46.co.1. in verſic. Ergo huiuſmodi pæna.

Mulier debet claudere os vuluæ dum vir abeſt. f. 50.col.1.in verſic.Et Baldus ait.

Mulier ſecunda vota petens amittit priuilegium, & immunitatem prioris mariti.fo.52.col. 1. in verſi.Mulier tranſiens.

Mulier tranſiens ad ſecunda vota nō petito tutore filijs prioris matrimonij nec redita ratiōe adminiſtrationis ſi quā habebat eis nec ex teſtamēto iure ſubſtitutionis nec abinteſtato ſi moriūtur in pupillari ętate ſuccedit.f.54.in col.1. in verſi. Deducitur. Idem ſi licet non nubat luxurioſè tū viuat.ibi co. 1.in verſ.Idem dicēdū.

Mulier cōiugata poteſt adire hæreditatem abſq; mariti licentia cum beneficio tamen inuentarij non alias.fol.144.col.2.in verſi.Ideoque.

Mulier trāſiens ad ſecunda vota tenetur reſeruare filijs prioris matrimonij ꝓprietatem bonorū quæ habuit à primo marito vel ex ſucceſsione filiorū prioris matrimonij.fo.54.co.2.in verſi. Item tenetur.& 92.c.2. in verſ. Hodie tamen.

Mulier habita licentia à filijs prioris matrimonij ſecūda vota petens nullā pænam ſubit ſecundo nubentiū.f.54.c.2.in verſ. Et primū remediū. vbi vide plura remedia quibus hę ſecundo nubentium pænę velari poſsint.& 92.c.2.in verſ. Quarto idem probatur & vtrum requiratur cōſenſus omniū filiorum vel ſufficiat maioris partis ibi in.d.f.54.in verſi.Circa præmiſſa.

Mulier trāſiens ad ſecundas nuptias intra annum luctus perdit veſtes lugubres.f.93.co.1.in verſi Perdit etiam.

Multa ratione incertitudinis tolerātur quæ ſi certa eſſent nō tolerarentur.3.To.fo.97.col.1.in verſi.Et multa.

Mutans habitum virilem cum fœminino vel contra an & quomodo puniatur,& qui primus hūc vſum introduxerit.3.To.fo.353.co.1. in prin.

Mutuatarius principalis verū à mutuante fideiuſſorem non inueniente poſsit petere id quod ipſe pro fideiuſſore daret.3.To.fo.23.c.1.in verſic.Sed quæro vbi ad partes.

Mutuans frumentū antiquum vt nouum tempore ſolutionis ſoluatur an ſit vſurarius.3. To.fo. 25.col.1.in verſi.Hinc infertur.

Mutuans ea cōditione,vt vadat ad apothecā ſuam ad emendū,molendinum ad molendū,furnū ad coquendum committit vſuram ibi. in verſi.Ex eadem quæſtione.vbi vide rationem.

N.

Natus octauo menſe naturaliter viuere non poteſt.fo.104.co.1.in verſic.Confirmatur.

Natura cōtractus potius quā verba attendenda eſt.3.To.f.34.c.1.in veſi.Facit nā.

Naturalis filius licet cauſa pręteritionis patris teſtamentū annullare nō poſsit matris tamē extantibus deſcēdētibus legitimis poterit nullū dicere.f.68.c.2.in in verſ.Eſt dubiū vtrū filius.

Naturalis poteſt inſtitui à patre excluſis parentibus in omnibus ſuis bonis.f.68.col.2.in verſic. Et etiam notandum.

Naturalis non ſuccedit patri naturali,vbi is ducta vxore ex ea habuit legitimos,fo.101,col.1,in

verſic. Ex regula. 6.
Naturalis fit patri legitimus per ſubſequẽs matrimoniũ.fo.97.c.1.in verſ. Dicendũ in primis.
Naturalis etiã à patre in extremis cõſtituto ex vi matrimonij legitimari põt ibi.in verſ. Itẽ illud.
Naturalis ſuccedit patri ſi alij filij exiſtant in vna vncia ſcõmunicãda tamẽ cũ matre ibi. in verſi. Sit igitur.vbi quid hodie per.l.8.tit.3.parti.6.
Naturalis non exiſtentibus filijs relicta parẽtibus legitima põt à patre in omnibus bonis inſtitui. ibi. in verſic. Tamen nonnihil.
Naturalis olim extantibus filijs legitimis & vxore in nihilum patri ſuccedebat tantum à fratribus alebatur ibi in verſic. Sed vt proprius.
Naturalis vbi nullũ habet in medio nec aſcẽdentẽ nec deſcendentem, nec vxorẽ patri ſuccedit in duas vncias.fol.97.c.co.2.in verſ. At vero.
Naturalis an matri illuſtri ſuccedat remiſsiuè ibi. in verſ. Naturalis an matri vbi quę dicatur hoc caſu illuſtris,& quod nec abinteſtato ei poteſt ſuccedere ibi.in verſi Et matris igitur.
Naturalis ſuſceptus ab illuſtri per eũ cognita vna cum legitimis eius filijs ſuccedit ibi.in verſicu. Vbi tamen.
Negatiuum verbum præcedens verbo affirmatiuo reddit omnino incapaces eos quorum odio negat fol.151.col.2.glo.No ayan.
Negotiorum geſtor tenetur reddere rationem administrationis.fo.205.co.1.in verſi. Quæritur vtrùm.& quod teneatur de mala & negligenti adminiſtratione.fol 206.col.1.in princ.
Nemo præſumitur de vento viuere.fol.161.co.1. in verſi. In poſteriori vero.
Nemo pręſumitur in dubio impugnare factũ proprium.fol 189.col.2.in verſi. Nam quamuis.
Nepos ex ſpurio auo non ſuccedit abinteſtato. f. 98 col. 1.in verſ. Ex ſpurijs nepotes.
Nepotes ex ſpurio licet non poſsint inſtitui ex patris contemplatione poſſunt tamen ex propria ibi in verſi. Ex ſpurijs.2.
Nepos auum non repræſentat ad excluſionẽ matris.fol.99.col.2.in verſ. Hinc non eſt.
Nepos auo ſuccedit quatenus patrem repræſentat.fol.9;.col.2.in verſ. Regula. 2.
Nepos adeò in ſucceſsione aui repræſentat patrẽ vt ſuccedat non tantum in legitimam, ſed & in fideicommiſſum familiæ relictum, ita vt in ſtirpes ſuccedatur vna cum patruis ibi, in verſ. Repræſentant ſiquidem.
Nepos quod in ſucceſsione aui patrẽ repræſentet eſt ſpeciale in ſucceſsione vero ex teſtamento proximior ſpectatur ibi, in verſ. Nã ſpeciale.
Nepotes auo ſucceſſuri tunc demũ patrem repræſentant ſi ante aui mortem concepti erant non alias.fol.94.col.2.in verſi. Nepotes autem.
Nepos ex filio naturali eſt naturalis nepos auo etiã ſi ex legitimo ſit procreatus matrimonio. fol.97.col.1.in verſi. Nepotes autem.
Nepos ſuſcept' à filio legitimo naturaliter eſt auo nepos naturalis ibi.in eod. verſ. Nepotes autẽ.
Nepos naturalis auo ei ex teſtamento ſuccedere poteſt in omnibus bonis ſi alij filij vel legitimi nepotes nõ extẽt ibi, in verſ. Nepos igitur aui.
Nepos auo naturalis capit abinteſtato qcqd pater eius naturalis poterat ibi.in verſ. Tu inteſtato.
Nobilis vulgo dict' hijo dalgo. Itẽ fœminę honeſtę nõ pñt ob debitũ incarcerari niſi ex delicto deſcendat.3.To.fol.71.col.1.glo.No pudieſſe.
Nobilis contumax incõparendo ad iudicis præceptum vel honeſta mulier licet alias ex cauſa ciuili in carcerem detrudi nõ poſsint ex rebellione tamen & cõtumacia à iudice detineri poſſunt.3.To fol.172.co.1.in verſ. Quo fit.
Nobilis vẽdens rẽ dotalem ſi ea ab vxore euincatur,& emptor cõtra eũ de euictione agat poteſt tanquã plebeius quilibet in carcere detineri.3. To.fol.172.col.1.in verſ. Quod eſt in praxi.
Nobilis aut honeſta mulier an pro debito ciuili capi & incarcerari poſsint.3,To.fo.345.col.2. in verſ. Quæri poteſt.& quid ſi deſcendat ex cauſa criminali.346.col.1.
Nobilis pœnis corporalibus mitius punitur quã ignobilis.3.To.fo.251.co.1.gl.hõbre, vbi quid in foro cõſcientiæ,& fo.283.co.2.gl. hijo dalgo.an idem in proditore hęretico & alijs doct. in verſ. Fallit tamen.ibi.co.2.in verſi. Idem dices.vide alias fallen.
Nobilis de regni praxi,& conſuetudine delictum morte dignũ cõmittens decapitatur plebeius furca ſuſpenditur.3.To.f.252.col.2.in verſ. Et eſt notandum.& 261.col.1.in verſi. Tamẽ nobili.& 283.col.2.in verſi. Ex his.
Nobilis quem rectorem vel Regidor vulgo dicimus an ſuccedat vni eorũ decedenti ſine hærede an vero fiſcus.3.To.fol.372.col.1.in princ.
Nobilitas matris nocet filijs quoad ſucceſsiõdẽ ſcilicet ſpurijs.fo.98.co.2.in verſ. Et is eſt caſus.
Nomen fraudulenter mutãs incidit in crimen falſi.3.To.fo.191.col.2.in verſi. Item eſt falſi.
Non entis nullæ ſunt qualitates.fo.42.co.1.in verſi. Dubitatur vlterius.
Non honoratus grauari non poteſt.fol.121.co.1. in verſi. Cum ergo.
Notarius aliter ſcribẽs quã ſibi dictũ fuerit à partibus tẽpore actus geſti potius errore quã dolo id geſsiſſe præſumitur,& ſic à pœna falſi excuſatur.3.To.fo.191.col.1.in verſi. Ex quo bene.
Nudum pactum nõ ſufficit ad tollendã duplicem obligationem.fo.195.co.2.in verſ. Nec ſufficit vbi de intel.§.Pactus ne peteret late.

Nullum

Nullum à principio tractũ temporis non conualeſcit.fol.19.col.1.in verſi.Item quod.
Nullus dolus deceptiuus à iure permiſſus eſt, fol. 181.col.2.in verſi.Et hæc eſt regula.
Nuptiæ ſecundæ licitæ ſunt.fol.53.col.1.in verſ. Quæri poteſt. vbi contra Nouatianos & Cataphrygas hæreſiarchas ſecundas nuptias fornicarias aſſerentes.
Nuncius prætoris niſi eius licentiã in ſcriptis oſtendat quem capere nullo modo poteſt.3.To. fol.211.col.2.in verſic.Nec nuncius.
Nutrix quæ debeat eſſe & quomodo eligi.3.To. fo.58.col.1.ad medium.

O.

OBedientia victimis iure præponitur. 3. To.fol.168.col. 1. & 2. vbi plura de obedientia.
Obedientia parentibus maioribus maritis dominis debita quando ſeruanda non ſit. 3.To.fol.168.col.2.
Obediẽtia præpoſitis præſertim eccleſiaſticis debita eſt.3.To.fol.169.col.1. glo. deſobedecer.
Obligatio ex cõtractu orta & eius effectus poteſt poſt mortẽ cõferri.fo.60.c.2.in verſ.3 ꝓbatur.
Obligatio naturalis oritur ex teſtamento minus ſolenni.fol.108.col.1.in verſ.Quinto loco.
Obligatus ratione decimæ ſeu vectigalis tot boues,oues vel agnos dare ſi moriantur iumenta quomodo id affirmantibus credatur & quando fol.312.col.1.glo.dando.
Obijciens impedimentum malitioſe ne matrimonium contrahatur punitur iudicis arbitrio & tenetur ad intereſſe læſo.fo.33.col.2.in verſ. Eſt tamen notandum.ad finem.
Occaſiones ante cõmiſſum delictũ ſunt tollendæ ne facinus perpetretur.fol.150.c.1. gl. no ayã.
Occidens proditotem ciuitatis fugientem ad aliũ locum non tenetur pœna homicidij. fol. 147. col.1.in verſi. Vtrùm autem.
Occidens bannitum vigore ſtatuti id permittẽtis tutus eſt in conſcientia.fo.149.co.1.in verſ.Ex eadem ratione.vbi ad partes.
Occidens infidelem non ita ſeuere plecti debet ſicuti qui occidit fidelem.3.To.fol.57. col. 2. in verſi.Occidens,&c.
Occidere iudicem ſeu miniſtrum iuſtitiæ attentãs ſi tantum vulneret licet effectus mortis nõ ſequatur punitur pœna ordinaria.3.To.f.389.c. 1.in verſ.Ex quibus colliges. vbi vide rationẽ.
Occidens iudicem alguazellũ vel alium miniſtrũ iuſtitiæ qua pœna feriatur.3.To.fo.248.col.1. litera. b. quid ſi occidat intra tempus ſyndicatus.ibi col.2.& 249.c.1.389.col.1.glo.matar.
Occidens vel vulnerãs iudicem an gaudeat immunitate eccleſiæ.3.To.f.389.c.2.verſ. Vtrũ autẽ.
Occidẽs authorẽ rixæ in rixa an teneatur pœna mortis.3.To.fo.257.col.1.in verſi. Præterea.
Occidens percutienſve aliquem in Regis curia an pœna mortis indiſtinctè teneatur.3. Tom.fol. 257.col.1.gl.matare.
Occidens dehoneſtãs percutienſvè aliquem in regis præſentia quomodo puniatur.3.To.f. 257. col.2.in verſic.Et qua pœna.
Occidens aliquem etiam in pugna non obſtante contraria cõſuetudine pœna mortis puniri debet.3.To.fol.260.col.2.glo.a otro.
Occidens hominem voluntariè regulariter pœna mortis tenetur.3.To.fol.261.col.1. gl.muera, vbi vide fallentias.
Occidens inimicum ex legis permiſsione an peccet.3.To.fo.263.col.1.in verſ. Eſt notandum. vbi dicatur inimicus notus.
Occidens vel vulnerans aliquem cum ſagitta licet vulneratus non decedat,an & qua pœna puniatur.3.To.fol.265.col.1.glo.con ſaeta. 384. col.2.in glo.eodem verbo.
Occidens iudicẽ, vel officialem conſtitutũ ad adminiſtrandam iuſtitiã in ciuitatibus & oppidis hui' regni quomodo puniatur ibi. in gl.matare.
Occidẽs alium proditoriè quomodo puniatur. 3. To.f.265.col.1.gl.matare.267.c.1.glo.a traycion.368.c.1.gl.matare.vbi latè remiſſ.
Occidentis ſe ipſum bona applicantur deſcendentibus niſi aliud lege particulari ſtatutum ſit. 3. To.fo.266.c.1.gl.no teniendo.
Occidẽtis ſeipſũ bona vt publicari poſsint quæ præcedere debeãt.3.To.f.370.c.2.vbi.6.requiſita.
Occidens ſeipſum quibus ex cauſis id præcipuè facere cenſeatur.3.To.f.371.c.1.in verſ. Quæri poteſt.vbi quid in attentantibus non actum ad effectum perducentibus.
Occidens ſeipſum carere debet eccleſiaſtica ſepultura.3,To.fo.266.c.1.in verſ. Quo fit.vbi vid. exemplum,& aliquos caſus in quibus denegatur eccleſiaſtica ſepultura.
Occidens mediatorem rixæ vulgò (el que deſparte)culpa non tñ dolo an teneatur pœna mortis ordinaria.3.To.fo.269.co.1.gl. y por occaſiõ.
Occidens noctu Petrũ cui animus tantum eſſet Seyum è medio tollere an & quando teneatur pœnam mortis ſubire.3.To.fo. 269. col. 2. in verſ.Sed dubitatur.
Occidens hominẽ caſu,vt puta equitando vbi eſt dabilis aliqua culpa punitur pœna homicidij, ſecus vero ſi nihil de cõtingentibus omiſit.3.To. fo.270.col.2.vbi vide verba quæ equitans dicere tenetur & quo tempore vt excuſetur.
Occidens tabellarium maiorẽ, ſeu grãmatophorum, vulgò dictũ Correo mayor qua pœna teneatur.3. To.f.403.c.1. in verſ. Succeſsiuè nũc.

Digitized by Google

Occidens cum enſe balliſta veneno an & quando duplici pœna plecti debeat.3.To.fol.401.co. 2.in verſic.Sed eſt dubium.
Occidere aliquem cum ſcopita, balliſta veneno mandans quam pœnam ſubeat.3.To.fol.401. col.2.gl.El que lo mandare.
Occidens alium cũ ſcopita qua pœna teneatur.3. To.f.401.c.2.in ver.quid aũt vbi an ſit aleuoſus.
Officia tabellionatus & alia publica cũ vẽdi poſſint de licentia principis ęſtimantur pro bonis firmis & poſſeſſoris,& ſic imputantur in legiti mam.fol.411.col.2.in verſi.Et ſic practicatur.
Officia publica magis idoneis & reipublicę vtilioribus cõcedẽda ſunt non verò per fauorem,ſiue per ſucceſsionẽ.fo.406 co.2.in verſ.Alia ratio.
Officia duo publica quis ſimul habere nõ poteſt, & acceptatione ſecũdi incõpatibilis ceſſat omne ius primi.fol.411.co.1.in verſ.Quid autẽ.
Officialis inſignis qui ſuum ſignum ſolet imprimere in ſuis pannis,enſibus,& ſimilibus poteſt cogere alios eiuſdem officij,vt eo ſigno nõ vtãtur.3.To.fo.62 col.1.ad finem.
Officialis etiam depoſitus officialis appellatur. 3.To.248.col.2.in verſi.Vbidicit.
Officialis ſeu miniſter iuſtitiæ cuiuſcunque ciuitatis,ſeu villæ regalia,ſeu vectigalia conducere an poſsit.fol.422.col.2.glo.Alcaldes.
Officialem regis percutiens punitur in amputatione manus.3.To.f.267.c.1.gl.firiere.&ibi quid ſi ſequatur mors quam pœnam ſubeat.
Officialis nullus debet à partibus dona accipere alias punitur.fo.262.col.1.gl.dadiua. vbi quid de alguazellis & iudicibus.
Omezillo quid ſignificet,& quid ſub eius nomine comprehendatur.3.To.fo.270.col.1.gl.peche,quomodo puniatur.fol.402.col.1.ſtatim in prima linea.& 401.col.2.ad fin.
Omnis homo faciens contra legem cui ſubiectus eſt peccat.fo.30.col.1.in verſi.Item ſolent.
Omnis bona definitio debet cõuerti cũ ſuo definito.fol.59.co.2.in verſ. Cõtra prædictã vbi latè.
Operarijs quando ſit ſoluenda merces remiſsiuè. fol.427.col.2.glo.defraudados.
Opinio Hoſtienſis,& Abbatis.nu.7.in ca.Ex literis.de ſponſ.lib.ceſſat hodie ſtante S.C.T. de reformatione matrimonij,de qua fol.41.col.1. in verſi.3.non habebit.
Opinio Antonij in.c.Ex parte.M.de reſtit.ſpolia.ceſſat per d.S.C.T.ibi in verſ.4.ceſſabit.
Opinio Ludou. Romani circa ſolutionẽ gabellæ impbatur,f.146.c.1.in verſi quãuis Ludou. Ro.
Otioſi homines p inde ſunt acſi nõ eſſent.3.To.f. 272.c.2.gl.no quierẽ.vbi vid. plura cõtra eos.
Orphanus quis dicatur & quid ſit miſerabilis perſona.fol.172.col.1.glo.huerfanos.

P.

PActi de retrouendendo vel redimendi facultas cedi poteſt.3.To.fol.41.colum.2.in verſi.Quæritur.
Pactiones & promiſſa circa renunciationes officiorũ licet inter partes non valeant, factæ tamen ſi & quatenus principi placuerit, & non alio modo valent.fol.411.col.1.in verſic.Item quod verba.
Pactum quod donec rei vẽditæ pretium ſoluatur vẽditor habeat dominium licet rem tradat etſi res vẽdita donec pretiũ ſoluatur ſit ſpeciali hypotheca affectæ valet & impedit dominij trãſlationem.f.185.col.1.in verſi,Quod pactum.
Pactum tranſgreſsionis grauius eſt pacto amiſsionis,fol.210.col.1.in verſi.Ad idem.
Pactum quod per delictum non poſsit amitti feudum ſeu maioratus non valet.fol.118.col.1.in verſi.Vtrùm autem.
Pactum de retrouẽdendo an reddat contractũ de vſura ſuſpectũ remiſs.3.To.fo 37.c.2.in prin.
Pactum de retrouendendo minuit pretiũ.3.To. fol.31.col.2.in verſic.Quod autem.
Pactum retrouendendi ſeu redimendi intra certũ tempus quando liceat vel non.3.To.fo.39.co. 2.in verſic.Sed videtur.
Pactum de retrouẽdendo an oblato precio ſtatim ipſo iure dominium in venditorem transferat. 3.To.fo.40.co.2.in verſi. Quæritur etiam vbi per concluſiones,& 41.col.1.vbi ad partes.
Pactum redimendi an & quanto tẽpore præſcribatur.3.To.fo.41.co.2.in verſ.Prætereà eſt dubium,& 42.col.1.per totam vbi ad partes.
Pactum de lucrandis fructibus an licitũ ſit.3.To. fol.40.col.2.in verſi. Pactum de lucrandis.
Pactum legis cõmiſſoriæ circa pignus appoſitum illicitum & vſurarium eſt.3.To.fo.43.col.1.in verſi.Quid autem,& c.2.per totam.vbi quãdo liceat,& an iuramento firmetur.
Pactum quod quis non poſsit vel teneatur habitare certo loco an cauſa pacis & ſedandi ſcandali valeat,3.To.f.344.col.2.in verſi.Ideò nõ valet.
Papa eſt gubernator in ſolidum eccleſiæ vniuerſalis,cuius Romana curia caput eſt.fo.72.co.2.in verſi.Eſt enim Papa.
Papa legatũ ad piũ vſum in aliũ cõuertẽs cẽſetur id de abſoluta nõ de ordinaria poteſtate facere qua ni adſit clauſula.Nõ obſtãte vti nõ cẽſetur. f.32.in.c.1.in verſ.Et licet Papa vbi quod legatus à latere hãc cõmutationẽ facere nõ poteſt.
Papa ſucceſſorem ſibi eligere nequit, confertur enim effectus in tempus quo nõ erit Papa.fol. 61.col.1.in verſic.& dicit gl.
Papa permittere non põt id qđ ex ſe eſt pctũ & cõtra ius diuinũ.3.To.f.20.c.1.verſ.Tertio.&c.
Papa

Digitized by Google

Papa diſpenſare non poteſt vt communitas alicui det licentiam fœnerandi.3. To.fol.48. col.1.in verſi.Et quod Papa.

Papa ſuper vſuris diſpenſare non poteſt nec ex iuſta cauſa.3.To.fol.20.col.2.in verſi.Hinc infertur & 24.col.2.in verſicu.Hinc deducitur,& in verſi.Ampliatur,& quod nec circa perſonas Iudæorum fol.47.col.2.ad finem.

Papa cum hæreſim aliquam damnat an teneatur talis damnationis rationem reddere.3. To.fol. 107.col.2.in verſi.Ad ſecundam obiectionem.

Papa ſi erraret in fide & impediret congregationē concilij generalis in quo ſuus error examinari poſſet cenſendus eſſet pertinax & hæreticus.3 To.fol.110.col.1.in verſi.Ex quo inferunt.

Papa an diſpenſare poſsit in inhabilitate, quæ ineſt in teſte impedimento ex naturali iure prouenıente,vt eſt in filio contra patrem.3.Tom. fol.223.col.2.in verſi.Facit.

Papa poteſt ſtatuēdo declarare & interpretari ius naturale & diuinum,vt etiā filius teneatur perdere patrem hæreticum.3.Tom.fo.225. col.2. in verſi.Tertia aſſertio.

Papæ lex quo ad ſuos clericos eſt maior lege à principe lata.3.To.f.32.c.2.in veſi.Tū & quia.

Parentum puellæ voluntas inquirenda eſt ab eo qui eam in vxorem ducere vult.3.To.fol.285. col.2.in verſi.Et ſic.

Paria ſunt aliquid non eſſe vel non apparere, fol. 34.col.1.in verſic. Paria enim ſunt.

Parochialis presbyter punitur ſi ſciens nō prohibeat clandeſtinas nuptias licet non interſit,cæteri non niſi malitioſe interſint. fol.33.col.2.in verſi.Eſt tamen notandum.

Parochus vel quilibet alius presbyter negligens impedire clādeſtina matrimonia triēnio ſuſpēditur,fol.30 col.2.in verſi. Eſt etiā alia pœna. vbi an etiā à beneficio & 31.c.1.in verſi.In oppoſitum.ad partes & exempla & reſolutionē.

Pater ſuccedens filio qui legitimè natus poſt matrem viuit 24.horas tantum venit ad bona ratione matris in eſſe deducta non ad alia.fo.104. col.1.in verſic.Sed eſt dubium caſu.

Pater in pœnam ſecundarum nuptiarum ciuiliter manet obligatus filijs prioris matrimonij adeo quod ei de eorum proprietate liberi teſtari poterunt.fo.56.col.2.in verſic. Vtrum autē. vbi latè remiſsiuè.

Pater poteſt filijs impuberibus pupillarem ſubſtitutionem facere nō fideicommiſſariam.fol.71. col.1.in verſi.His ſic præmiſsis.

Pater clericus poteſt filiæ in ſacerdotio genitæ relinquere legatum vel dotem inter viuos ſi filia aliundè nō habeat vnde ſe alere vel dotare poſſit.fol.69.col.2.in verſi. Dubitatur vtrum.

Pater non tenetur ſoluere pecuniam in pœnā pro delicto filij etiā de bonis ipſi filio rōne ſuæ legitimæ portionis debitis.3.To.f.323.co.in prin.

Pater ſi filiā adulterantem domi inueniat occidens an teneatur cum id tantum marito iure regni concedatur.3.To.fol.311. col.1. in verſic.Sed dubium,& col.2.per totam.

Pater frater ſi adulterantem filiam, ſororemve occidant inflagranti non inuentam pœna ordinaria non punietur propter iuſtum dolorem, ſed mitiganda erit.3.To.fo.263.col.2.per totam.

Pater maritus frater filiam vxorē ſororē rapientē ſeu dehoneſtatē occidere poteſt.3.To.fo.264. c.2.gl.y hazer.vbi vide quo hoc intelligatur.

Pater diſsipare bona propria in præiudicium filiorū nequit & quibus ea relinquere teneatur tam iure fori quam poli remiſsiuè.3.To.fo.387.co. 1.in verſi.En an poſsit.

Pater adoptiuus in cuius poteſtatem adoptatus non tranſit ei abinteſtato non ſuccedit.fo.101. col.1.in verſi.6.regula.

Pater ſuccedit legitimato vel ex oblatione curiæ vel per reſcriptum principis.fol. 101. col.2.in verſi.8.regula.

Pater ſuccedit legitimato per ſubſequēs matrimonium cum is in omnibus legitimo ſimilis ſit.ibi. in verſi.De legitimato.

Pater tanquam proprius dominus rerū ſuarū poteſt in præiudicium filiorum ſua bona in mare proijcere.fol.76.col.1.in verſi.3. quoniam.

Pater poteſt relinquere filio vltra tertiū & quintū remunerationis gratia quando beneficia patrem in iudicio conuentum cōuincere poſsint, & ad remunerationem obligare fol.73.col.2. in verſic.Nunc autem eſt dubium.

Pater vltra tertium & quintū de quo libere diſponere poteſt etiam prælegatum à ſuis aſcendentibus vel deſcendentibus vni filiorum cui velit relinquere hoc quando in prælegato primo adiecta fuit clauſula,vt de eis libere teſtari poſſet. fol.74.col.1.in veſi.Alius modus.

Pater in caſu ſupradicto niſi adijciatur illa poſterior clauſula quod de tali prælegato poſsit libere diſponere nō poteſt deducere niſi vnū quintum totius peculij quocunque titulo habiti.fo. 75.col.1.in veſic.Quid autem.

Pater tenetur alimentare filios. fol.129. col.1.in verſi.Facit etiam.

Pater & filius vna & eadem perſona cēſentur,fol. 130.col.1.in prin.

Pater qui nō fuit inſtitutor ſeu fūdator iuriſpatronatus nō pōt id renūtiare præiudiciū filiorū ac legitimorū hæredū.f.120.c.2.in verſ. Nec etiā.

Pater cum licentia Regis poteſt primogeniū fundare in maſculo maiori vel minori ad libitum

Digitized by Google

etiam in foro animæ abſque peccati labe dummodo alimenta alijs reſeruentur,ſol.131.col.1. in verſi.reſeruatis igitur.
Pater adminiſtrãs beneficium eccleſiaſticum filij vel alia bona quorum vſus fructus ei nõ quæritur tam ipſe quam hæredes tenentur filio beneficiario reddere rationẽ.fol.206. col.1.in verſi. Quo fit quod pater.
Pater emancipans filium & eum domi retinens ſi adminiſtret bona ab ipſo filio donata tenetur ei actione negotiorum geſtorum. fo.206.col.1 in verſi.Et iſta theorica.
Pater expendens pro filio habente beneficiã eccleſiaſtica an ſumptus cõpẽſet cũ fructibus beneficij,fol.206.col.2. in verſi. Vtrum autem.
Pater ſimpliciter expendens aliquid pro filio in bullis apoſtolicis pro conſequendo ſacerdotio ſi nihil contra eum proteſtetur,& filij bona nõ poſsideat affectione paterna cẽſetur expẽdiſſe ibi.in verſi.Si igitur ſimpliciter.
Pater expendens in licẽtiaturæ vel doctoratus filij gradu cenſetur id filio prælegare nec cõpenſatur cum legitima.fol.206.col.2. in verſi. Vt dixi in expenſis.
Pater quod dat filio clerico cẽſetur prælegare de tertio & quinto ad eum pertinenti niſi quando proteſtatus fuerit.fol.206.col.2.in verſi. Datũ filio clerico.
Pater quod donat filio ad clericalem ordinem ſuſcipiendum,quod dicitur patrimonium in legitimam non computat fol.206. col.2. in verſic. Quod donatio data.
Pater qui legitimè potuit filium ingratum exhæredare poteſt à cauſa ingratitudinis recedẽs eidem legitimam relinquere quacunque cõditione quam velit appoſita.fol.73. col.1.in verſic. Quæro vtrum pater , & relinquere eam extraneo ibi in verſi.Et in tantum.
Pater ſuccedit filio naturali abinteſtato in duas vncias ex teſtamento vero in id quod filius ex patris teſtamento capere poterat reciprocè fo. 100.col.2.in verſi.3.concluſio.
Pater vbi ſuccedit naturali in duas vncias quæ tamen ei ad alimenta non ſufficiũt ab hæredibus filij vſque ad ſufficientẽ,& congruã alimẽtorũ portionẽ conſequetur ibi.in verſi. Sed nota.
Pater filio naturali non ſuccedit abinteſtato quãdo poſtquã eũ habuit ducta vxore ex ea habuit filios legitimos.f. 101.co.1. in verſi. Ex regula.
Pater non ſuccedit ſpurio ab inteſtato licet nõ ſit ex dãnabili coitu f.101.col.1.in verſ. 4. regula.
Pater filium ſpurium adoptare nequit nec legitimare ibi.in verſ.Quod quidem.
Patri laico ſuccedunt liberi legitimi , & naturales non habita ſexus differentia.f.94. co.1.in prin.
Patri ſuccedũt filij legitimi nõ habita dñia emãcipatiõis & patriæ poteſtatis ibi.in ver. Secũdo.
Patri ſuccedunt filij legitimi nulla habita ratione nati ſint an poſthumi.
Patris confeſsioni dicẽti ſe recepiſſe ex filij adminiſtratione vel beneficio mille aureos cum tamen verè non receperit ad defraudandã aliorũ filiorum legitimam vel creditores non ſtatur, fol.207.col.1.in verſi.Sed circa præmiſſa.
Patris volentis filio vltra tertium & quintum cauſa meritorũ remuneratoriã donationẽ conferre cõfeſsioni nõ ſtatur niſi verè merita præceſſerint.f.74.col. 1.in prin.in verſ. Et de his puto.
Patris in filium lege 12.tabularum tãta erat poteſtas,vt eũ vẽdere pignori dare comedere poſſet.3.To.fo.219.co.2.ad fin.in veſi.Et magna.
Patrui cauſa ante.l.40. Tauri & ſi iure communi nepotis fratris filij cauſam vincebat.f.116.col. 2.in verſic.Ex qua ratione, & ibi vide duas cõmunes contrarias.
Patrui plures concurrentes cum auunculo in ſucceſsione conſobrini ſuccedũt in ſtirpes non in capita.fo.102.col.2.in verſi.Ex ſuperiori.
Patruus & auunculus abinteſtato ſuccedũt nepotibus ita,vt excludat conſobrinos & patrueles defunctorum.fol.102.col. 1.in verſi.2. regula.
Pecunia licitè mercatoribus dari poteſt , vt interim ex illa lucrum honeſtum percipi poſsit.3. To.fol.15.col.2.in verſi. Quod ego ſæpè. vbi vide cautelam vt ſis ſecurior.
Pœna à lege impoſita nõ tamẽ fiſco vel parti applicata cui in dubio applicãda ſit.3.To.fo.359. col.1.in verſi.Quæritur etiã,& 344.col.2.glo. applicados,& 399.col.2.in verſi. Pœnæ autem 395.col.1.vbi quæ fiſco applicentur.
Pœna ex vi ſtatuti iudici applicanda an debeatur ei qui cõdemnauit tempore ſui officij à quo appellatum fuit an ſucceſſori.3.To.fol.360.col.1. verſic.de iudice.
Pœna delicto commenſuranda eſt.3. To.fo.395. col.2.gloſ.impongan.
Pœna quando dicatur arbitraria.3. Tom.fo.399. col.2.in verſi.Pœna arbitraria.
Pœna quãdo iudici eſt arbitraria an eam poſsit iudex imponere ad tempus vel in perpetuum.3. To.fo.399.col.2.in verſic. Vtrum autem.
Pœna quid ſit.3.T.f.352.c.1.in ver. Pœna ergo.
Pœna dicitur ciuilis quando parti applicanda venit.3.To.fo.254.col.1.in gl.ſi tamen.
Pœna quæ relinquitur arbitrio iudicis an ad mortem naturalem extendi poſsit.3. To.fo.320.c. 2.ad medium vbi quando.
Pœna dicitur criminalis cum impoſita pro crimine fiſco applicatur ſiue ad eã agatur criminaliter ſiue ciuiliter.3.To.fo.254.col.1.in glo.ſea.

Digitized by Google

Pœna & mulcta quid inter ſe differant,3. To.fol. 353.col.1.in verſi.Quæritur.
Pœna mortis an ſit imponenda facinoroſo homicidæ etiam ſi poſt delictum eſſet corrigibilis 3. To.fo.354 col.2.in verſic. Quæritur.
Pœna accuſatori applicanda ex vi ſtatuti & indefectum iudici an licitè exigatur & obtēta retineri poſsit.3.Tom.fol.355.col.2.in verſi.adde vbi quid de pœna in contractibus appoſita.
Pœna vel mulcta vbi exacta eſt non cedit in vtilitatē iudicis,ſed cameræ regis.ad defenſam iuriſdictionis vel fiſci.3.Tom.f.233.c.2.gl. para la nueſtra.
Pœna quæ fiſco debetur facilius remittitur quam ea quæ inducta eſt in fauorem partium probatarum.3.To.fol.320.c.1. in verſic. Pœna autem.
Pœna ante eiusſentētiā & executionē nō obligat in foro animæ.3.T.f.306.c.1.in ver. Nā pœna.
Pœna mera & lex pœnalis in foro animæ locum non habet.fo.210.col.1.in verſi. Quæ habet.
Pœna mulieri impoſita ob non petitum tutorem nec redditam rationem adminiſtrationis ſi eam habeat antequam ad ſecundas nuptias conuolaret etiam hodie locum habet. fol.54. col.1. in verſi.Deducitur etiam.
Pœna infixa ſeditioſis iuſtitiæ miniſtris reſiſtētibus de quibus in lib.2. & 3.tit. 12. lib.8. ord. vtrū habeat locū cōtra veniētē tantum cū vno homine armato vel requirantur plures.3. To. fo.247.col.1.in verſi.Quæri poteſt.
Pœna infixa in caſu de quo ſupra an habeat locū contra offendentem famulum iudicis.3.To.fol. 249.col.1.in verſi.Vtrum hoc.
Pœna ipſo iure impoſita nō incurritur niſi vbi delictum eſt conſummatum,fol.42.col.2. in verſ. Præterea confirmatur.
Pœna vbi à iure expreſſa non eſt relinquitur iudicis arbitrio.fol.42.col.2.ad fi. in verſi. Exiſtimarem tamen,& quid iudex ante oculos habere debeat.fol.346.col.1.gloſ.den pena.
Pœna.l.49. Tauri non habet locū in puella quæ ſponſalia de futuro contraxit.f.37.col.1.in verſic.4.limita.
Pœna adiecta in matrimonijs non habet locū in ſpōſalibus ibi.in verſi. Et probatur expreſsius.
Pœna.l.49.Taur.pcedit in mrīmonio cōtracto teſtib⁹ præſentibus præmiſsis tn̄ denūtiationib⁹ à iure requiſitis.f.38.col.2.in veſic.Secundum.
Pœna.l.49. Tauri non habet locum in matrimonio clandeſtinè contracto abſque parocho,& teſtibus cum ex S.C.T.nullum ſit.fol. 42.col.1. in verſic.Dubitatur.
Pœna.l.49.Tauri ſolum ad parentum non vero ad fratrum conſenſum reſpectum habuit,fol.36 col.1.in verſi.Puella vero.
Pœna.l.49.Tauri nō locū habet in filijsibi in ver. Deducitur etiā & in verſic.Et ſic legem Tauri.
Pœna meri delicti non præexigitur in foro animæ.fo.33.col.2.in verſi.Nec requiritur.
Pœna poteſt infligi per conſtitutiones ſynodales vt melius ſeruetur ſtatutū ſuperioris fol.30.co. 1.in verſ.Et ſic vt melius,& ibi de valore conſtitutionis ſynodalis Salmantinæ.42.
Pœnalis actio vt dicaẽ ſufficit qđ aliquo caſu poſſit eſſe pœnalis.3.T.f.295.col. 2. in verſ.4.&c.
Pœnā.l.49.Tauri nō ſubit filia nubēs ſine cōſenſu fratrū aut curatoris.f.37.c.1. in verſ.3. limit.
Pœnam non meretur quod malo animo non fit. fol.210.col.1.in verſi.Tum etiam,&c.
Pœnam vbi à lege ſtatuta eſt etiam ad caſum ſimilem extendere iudex nequit.3.To.fol.218.co. 1.ad finem in verſi.Quando ergo.
Pœna ſeu mulcta à iudice ſemel impoſita an ab ipſo poſtea modificari poſsit.3.To fo.397.col.2 ad finem.in verſi.Quæri poteſt.
Pœna pecuniaria in dubio cui ſit applicanda.3. To.f.396.col.1.add.1.in verſi. Et an in dubio.
Pœna à partibus poſita in cōpromiſſo vel contractu propter pœnitentiam fauore fiſci,& eius cameræ altera partium contraueniente fiſco debetur.3.To.fo.370. col.1.gl. que las tales.
Pœna exigenda non eſt ante ſententiam condemnatoriam àqua appellatum non ſit.3.Tom.fol. 399.col.1.in prin.
Pœnę potius ſunt reſtringendæ quam ampliandæ.fol.45.col.1.in veſi.Tum etiam.
Pœnæ ſuos debent habere authores.fo. 47.col.2. ad fin.in verſi.Pœnæ ſuos.
Pœnæ fœminis ſecūdo nubētibus inflictæ, tā in. l.1.C.de ſecund.nuptijs.quam in.l. fin.titu.12. par.4.iā hodie etiā in foro ciuili locū nō habēt per.l.5.tit.1.lib.5.ord.fo.52. col.1. per totam.
Pœnæ cōtra delinquentes ſtatutæ qua ratione iuſtificentur.3.To.fol.352.col.1.in prin.
Pœnæ impoſitæ concubinarijs de quibus in.l.2 a 23.tit.3.lib.1.ordi.an in cōſciētia debeātur iuſteq; exigantur ab officialibus quibus ſunt applicatæ.3.To.fol.355.c.1. in verſi. Quæri pōt.
Pœnę quadrupli vel dupli à lege impoſitę an inſit ſimplū.3.To.f.359.c.1.in verſ. quæri etiam.
Pœnę ſeu mulctæ ab impoſitione an & qn̄ appellari poſsit.3.To.f.398.c.1.in verſi.Sed quæri.
Pœnæ pecuniariæ vel emendæ quæ ponuntur iudicis officio ad hoc vt exigi poſsint primū ſententia declaratoria præcedere debet.3. To. fol. 397.col.1.ad finem.
Pœnæ impoſitæ à iure per verbū ipſo facto vel ipſo iure an ſtatim debeātur ſine aliqua ſētētia declaratoria.3.To.fo.354.co.2.in verſ.Dubitatur.
Pœnæ ratio quæ ſit.3.T.f.352.col.1.in.3.quæſt.

Percuſsio caſu quo requiritur ad ſeparationē manus an ſufficiat modica aut leuiſsima inciſio cutis etiam ſanguinolenta.3.Tom. Fo.259.col.1. in verſi.Quæritur.

Percutiens ſiue vulnerans aliquem per inſidias licet mors non ſubſequatur qua pœna feriatur.3 To.fo.359.col.2.in gl.Aſſechando.

Percuſſus ſagitta miſſa ex cōfinibus Caſtellæ cū exiſteret in cōfinibus Portugaliæ vulgo dicho raya & mortuus ſi dubitetur an delictum cōmiſſum fuerit in Caſtella, vbi fuit delinquens, vel vbi fuit mortuus homo, vt puniatur in loco cōmiſsi criminis quid iuris.3.To.f.178.c.2.ad fi.

Perdens ad ludū prohibitū intra quod tēpus de iure regni à lucrāte repetere poſsit, & intra quod excludatur.3.To.fo.233.col.1. per totam.

Periurium ſine dolo non committitur.3.To.fol. 187.col.1.in verſic.Eſt præterea.

Periurus non admittitur in teſtem licet emēdatus ſit.fo.184.col.2.in verſi.Periurus.

Periurij ad accuſationē an tantū admittatur pars cuius fauore cōtract⁹ geſtus fuit an vero tāquā ad crimen publicum omnes admitti debeant.3. To.f.187.c.2.in verſi.Quæritur.vbi ad partes.

Periurij in vna cauſa cōuictus amplius ad teſtimonium non admittitur.3.To.184.col.2. in verſi. Et per præmiſſa, & 185.col.2.vide quomodo libellus contra periurum concipi debeat.

Periurij an accuſari poſsit frangens fidem datam ſub homagio vel vulgo dicho, à fe de hombre hijo dalgo, o cauallero.3. To.fol. 186. col.1.in verſ.Quæri ſolet.

Periurus qua pœna feriatur, & an credat in fide Chriſti.3.Tom.fo.367.col.2.gloſ.Iurare.

Periurus frāgēs iuramētū cōtractui appoſitū ſine præuia iuramēti relaxatione quomodo puniatur.3.To.f.368.col.1.in verſ Quid autem ſi.

Periurus qui vt teſtis falſum dixit quomodo puniatur.3.T.f.368.c.1.in verſi. Quid ſi vt teſtis.

Pertinax an ſit iudicandus abſque examinatione negans catholicā aſſertionem apud catholicos diuulgatam.3.To.f.104.c.1.in verſ. Quod aūt.

Pertinax an cenſeri debeat negans catholicam veritatem publicè diuulgatam ſi neſciat eam ad catholicam veritatem pertinere.3. To. fol. 104. col.1.in verſi.Sed quæritur.

Pertinax an cenſeatur negans catholicam aſſertionem de qua eſt violenta præſumptio quod eam ſciat in ſacra ſcriptura contineri ibi.col.2.in verſi.Adhoc dicendum.

Pertinacia quid ſit & quotuplex.3. To.f.101.co. 2.in verſi.Quæritur præterea. & 102. col.1.

Pertinacia & contumacia in quo differant ibi. in verſi.Differunt etiam.

Pertinacia duplex inuenitur.3.To.f.102.col.1.in verſi.Duplex autē.vbi qui dici pūt pertinaces.

Pertinaces quidā dicūtur ſciēter quidā neſcienter ſicuti de hæreticis ſupradictū eſt in verbo, *Hæreticus*.3.T.f.101.c.1.ad fi.in verſ.Pertinaces.

Pignoris & repræſaliȩ prætextu robariam faciēs punitur.3.To.ſol.329.col.2.in gl.Algunas.

Pluralis numerus duobus completur, fol.3.Tom. fol.247.col.1.in verſi.Nam vbi.

Plures modos conuincendi de hæreſi ſuſpectos.3. To.f.108.col.1.& 2.& 109.col.1.& 2.& 110. col.1.& 2.& 111.col.1.

Peregrinus ſecundum leges libere teſtari poteſt. fo.135.col.2.glo.puedan.

Peregrinus vbi ſepeliendus ſit remiſſ.fo.135.col. 1.in verſi.Dubiū hic, & de materia peregrinorū remiſsiuè ibi.& in.l.1.& 2.tit.9.lib.1.ordi.

Peregrinus teſtatori poteſt cum duobus teſtibus ſicut miles qū plures adhiberi nō poſſunt, & ſi decedat durante peregrinatione. fo.136. col.1. in verſi.Dubium tamen.

Peregrinum teſtari volentem impediens fugādo teſtes vel alias ad legandum compellens punitur pœna.l.2.tit.2.lib.5.ordi.fol.136.col.2.gl. Si embargo.

Peregrini ab inteſtato decedentis bona per epiſcopum loci vel iudicem ſecularem hæredibus tradi vel in pias cauſas erogari debent.fol.136. col.2.in glo.Los alcaldes.

Petēs pecuniā ab aliquo ſub vſuris an pecet.3.to. f.25.c.1.in ver.Quæro vtrū.& col.2. per totā.

Petēns mitti in poſſeſsionē rerum hæreditariarū oſtēnſo teſtamento non rupto nec cancellato, ſeu aliter ſuſpecto omnino mittēdus eſt à iudice in poſſeſsionē.f.61.c.2.in verſi.Et ſic petēs.

Preces pro digno licet quia prohibitæ in electionibus inducāt ſimoniā, ſemel tn̄ electione ritè peracta electo non nocent nec ſimoniacā electionē faciunt.fol.410.c.2.in verſi. Preces enī.

Præſcribens cum titulo & bona fide ſeruatis ſeruandis ad reſtitutionē non tenetur liceat ea impleta ſuperueniat malafides.3.To.ſol.303.col. 2.in verſi.Nam præſcriptum.

Præſcribens rite & ſolenniter debitum ſalua conſcientia id retinere poteſt etiam poſt cōpletam præſcriptionem ſuperueniente mala fide. fol. 140.col.2.in.q.2.in verſi.Confirmatur.

Præſcriptio.30.annorum nec alia quæuis non obſtat ſi cōtractus dicatur illicitus & vſurarius, vt ſi in pignore apponatur pactū legis cōmiſſoriȩ vel alias.3.T.f.42.c.1.in verſi. Et eſt notandū.

Præſides prouinciarum miniſtri ſeu officiales nō poſſunt ſua officia alijs conducere. ſo.415.co.2 glo.Arrendar.

Præſumptio ſiniſtra colligitur contra aſſociātem hominē prauū.3.To.f.63.c.1.in verſi.Et mala.

Præſumpſerint verbum proprium motum & iactantiã facientis contra legis præceptũ denotat.3.To.fo.95.col.2.in verſ. Verbum enim.

Presbyteri curã animarũ habentes itẽ & epiſcopi qualẽ Chriſti legis ſcientiã habere teneantur.3 To.f.100.c.2.in verſi.presbyteri vero.

Præſumptio eſt pro notario quod fideliter exercuit officiũ ſuũ.f.89.c.1.in ver.preſũptio enim

Præſumptio legis non tollit naturalem obligationem vbi conſenſus fuit cauſa acquiſitionis.fol. 106.col.2.in verſic.Secundo ſuaderi.

Pretium eſt de ſubſtantia contractus emptionis, & venditionis.fol.174.col.2.gloſ.ſe venden.& 176.col.1.in verſi.Et adeo.

Pretium ratione emptionis venditori debitum actione ex vendito peti poteſt. fol. 178. col. 1. in verſ.Dubitatur.

Pretium in rebus emendis, & vendendis qualiter dicatur iuſtum vel iniuſtum fol.178. col.1.in verſi.Quæri poteſt.

Pretiũ à lege poſitũ eſt indiuiſibile poſtquam eſt poſitũ nec in ſe recipit latitudinẽ cũ ſit pretiũ legitimũ.f.178.col.2.in ver.Ex quo inferũtur.

Pretiũ à lege taxatum dicitur legitimum nulloq; pacto transgredi poteſt, nec excedi.fol.32.c.1. in verſi.Sitque.2.conclu.vbi quod ſecus in inducta conſuetudine.

Pretium & valor vniuſcuiuſque rei augetur vel minuitur ſecundum conditiones & onera contractui adiecta.3.To.fo.31.col.2. in verſic.Nã ad iuſtificationem.

Pretiũ iuſtũ in cẽſibus dr̃ illud quod à cõſuetudine receptũ eſt vel à lege ſtatutũ ſiue in ꝑpetuis ſiue in redimibilibus.3. To.f.31.col.1. in prin.

Pretiũ à lege vel cõſuetudine minori poteſt ratione oneris adiuncti.3.Tom.fol.32. col.1.in verſi.Et quod ratione.

Prælatus denũtiationes feſtiuas & circa matrimonia à S.C.T.ſeſſi.24.c.1.de reforma.matrimo. præfixas quare remittere nõ debeat.3.To.fo. 284.col.2.in verſi.Ex quo ipſo.

Prælatus habens perſonas malæ famæ & inhoneſtæ apud ſe eſt in culpa & ab eis accuſatus non poteſt eos ratione inhoneſtatis repellere.3. To.fo.63.col.2.in verſic.Quo fit.

Prælati pronunciatum quod denũtiationes remittantur an habeat vim definitiuæ,vt ab ea appellari poſſit.3.To.fol.285.col.1.per totam.

Primogenium renunciari non poteſt in præiudicium ſequentis in gradu,tantum valet in præiudicium renũciantis.fo.120.col.2.in verſic.Nec in præiudicium.

Primogenium in teſtamento conditum inſtituente ob crimen perduellionis inteſtabili effecto in irritum cadit,fo.133.c.1.in verſi.4. cõcluſio.

Primogenia quatenus inducũt familiæ conſeruationem dicuntur fauorem non odium continere.fo.122.col.1.in verſi.Quo reſpectu.

Primogenia ideo fundantur,vt nominis memoria perpetuetur.fo.128.col.1.in prin.

Princeps non poteſt aliquo caſu vſuram permittere.3.To.fo.20.col.2.in verſi.Vbi quod.

Princeps efficere nõ poteſt, vt etiã Iudæi dẽt mutuũ ſub vſuris.3.To.f.46.c.2.glo.a razon.

Princeps donationem à ſe vel ab alio factã & perfectam licet reuocare non poſſit, iuſta tamen cauſa exiſtente poteſt modificare. fol. 127.col. 1.in verſi.Quod intellige.

Princeps ſine cauſa priuãs filios legitima portione peccat mortaliter.f.129.c.1.ĩ ver.cõfirmatur.

Princeps ſine iuſta cauſa nõ poteſt dare licẽtiam ad alienãdã rẽ reſtitutioni ſubiectã nec clauſulas maioriæ etiam eius authoritate conſtitutæ mutare.fo.72.c.1.in verſic.Ex quo infertur.

Princeps Hiſpaniæ non poteſt validũ efficere matrimonium alias inualidum cum circa ſpiritualia eius poteſtas non extendatur. fol.24.col.1. ad fin.in verſi.Et ſic princeps.

Principes etiam ſeculares ſemper habent poteſtatem condendi leges ad impedienda & irritanda matrimonia.fo.40.col.2.in verſi. Et cum hoc caſu.vbi quomodo hoc intelligatur.

Princeps non poteſt mutare alterare modificare conditiones & leges poſitas in primogenijs cũ licentia eius inſtitutis.fo.127.col.2. in verſi.Infertur alioqui iuſtitiam non fouent.

Princeps tollere non poteſt liberã teſtandi facultatem in rebus proprijs priuato competentẽ, nec teſtamẽtum mutare nec eius conditiones, fo.128.col.1.in verſic.Ergo princeps.

Princeps regna ſua & terras & loca in quibus recipit vectigal pedagium,guidagiũ gabellã aliudve tributũ debet habere ſuis ſumptibus ſecura & mercatoribus ea de cauſa damnũ paſſis tenetur ad intereſſe.3.To.f.321.verſ. Quo fit.

Principes habentes poteſtatẽ condendarum legũ poſſunt abſque iuris ſolennitate teſtari in dubio autem dicendum iuris regulas voluntatem ſuam conformare præſumuntur. fol.84.col.2. in verſi.Limita.

Princeps iuramentum illicitum quatenus peccati inductiuum eſt reprobare poteſt.3. To.fo.140 col.1.in verſi.Et quod.

Principis reſcriptum ſpurium clerici habilitãs ad patris ſucceſsionem præſumitur per importunitatem obtẽtum ideoque ab eo ſupplicari poteſt,fo.156.col.1.gloſ.damos.

Principis conceſsio ſemper intelligitur ſine tertij præiudicio.fol.11[illegible].col.2. ad finem.in verſi. Conceſsio enim.

Principi

Quilibet de populo tenetur opem ferre iuſtitiæ miniſtro ad id interpellatus fol.345 .c.1.in glo. Ayuda.

Quintus Fabius Cũctator Maximus ad imperiũ lectoris filij cõſulis ſtatim ex equo deſcẽdit.3. To.fol.221.col.1.in verſi.Facit quod pulchre.

R.

R. Litera vulgo dicta canina quam proprietatem habeat.3.Tom.fol.387.colum.2. ad fin.vbi in add.vide eius ſignificationem triſtem & horridã circa gradus licentiatorum.

Raptor an poſsit contrahere cum muliere rapta & an inter eos poſsit conſiſtere matrimonium 3.To.fol.288.col.1.in verſi. Vtrum autem.

Raptor & rapta licet confiteantur ſe eſſe cõiuges inuenti ſe adinuicem commiſcere ſeorſum à domo patris nihil agunt nec talis confeſsio eos iuuat tam fauore matrimonij quam pœnæ incurſæ.3.Tom.fol.288.col.2.in verſi. Ex cuius quid ſi ipſe nobilis ipſa licet pulchra ignobilis, ipſe iuuenis illa vetula.fol.289.col.1.in verſic. Niſi eſſent.

Rapina quid ſit.3.To.f.39.col.2.gl. Algun robo.

Rapinæ cauſa an poſsit aliqua actio probata intentari.3.Tom.fol.320.col.1. in verſi. Dubitatur.

Rapiens aliquid quam pœnam ſubeat & quid ſi ſit nobilis aut diues.3.To.fol.319. col.2.in verſic.Pœna autem.

Rapiens aliquid ex naufragio qualiter & quomodo teneatur.3.To.fol.320.col.2.in verſi. Quæri etiam.

Rapiens alienam rem eam tenetur reſtituere cum pœna tripli.3.Tom.fo.57.col.2.in verſi. Nam qui rapit.

Rapiens vxorem alterius violenter & ea tanquã concubina publice vtens quomodo puniatur.3 To.fol.393.col.1.In princ.

Rapiens aliquid an & quando in octuplum teneatur quadruplum parti aliud fiſco applicandum 3.To.fol.320.col.2.in verſi. Dubitatur vbi late Aretini ſententiam.l.3.§.fin.ad fin.ff.de publicis iudicijs.

Raptus committitur in ſponſam de futuro non in eam quæ eſt de præſenti.3.To.fol. 280. col.2. in verſi. Vtrum raptus.

Ratio ſuadet vt quis in eo in quo peccauit puniatur.3.To.f.188.ad mediũ.c.1.in ver.Ratio &c.

Receptator quis dicatur.3.To.f.322. c.1. & 2.In princ. Vbi quando & quomodo excuſetur.

Receptator filij etiam in crimine grauiſsimo an teneatur.3.To.fol.323.col.1.in verſi.Nec etiã vbi quod non etiam ſi ei det pecuniam famulũ vel equum ad iter arripiendum.

Receptator ignorans puniri non debet.3.To.fo. 344.col.1.in verſi.Et ignorans.385. colu.1.gl. Siendole.

Receptator luſorum in domo ad ludendum quo modo puniatur.3.To.fol.385.col.1. in add.incip.adde vltra authorem.

Receptatorum titulus licet iure ciuili in criminalibus tantum locum habeat iure tamen regio in ciuilibus etiã procedit.3. To. fol. 345.col.1.in verſi.Ex quo dicto.

Receptator conſanguinei intra quartum gradum delinquentis an teneatur.3.To.fol.323. col.2. in verſi. Quæritur præterea quid de amico an teneatur ibi & 324.col.1.Per totam.

Receptator delinquentis poſt bonum iudicis facta informatione delicti in proceſſum an & quãdo teneatur.3.To.f.324.col.2.in ver.Quid autem receptare aliquem quãtum ſit facinus 3. To.fol.343.col.1.in gl. Receptor.

Recipiens mutuam pecuniam à Paulo ſub vſuris poteſt eandem Ioanni pacto expreſſo ſub eiſdem remutuare.3.To.fol.22.col.2.in verſic. Et circa prædicta.

Recipiens in ſuam fidem reſtituere hæreditatem ſpurio vt indigno ea priuatur fol.70. col.1.in verſi. Vt quando quis.

Rectores ſeu anciani vulgo dicti.Regidores ex iudicis negligentia in iuriſdictione ſuccedunt.3. To.fol.342.col.1.gl.Que las.

Rector villæ ſeu ciuitatis in officio non reſidens amittit ſalarium ſibi eius ratione præſtitutum. fol.404.col.1.gl.Que no lleue.

Rectores ſuccedunt in iuriſdictione quando ordinarius eſt ſuſpectus.3.To.fol.342.col.1. in verſi ſit,vbi de praxi.

Rectores ſuccedunt in iuriſdictione ordinarij quãdo is velit exequi ſententiam cuius appellationi deferre debuit & noluit propter malum animum ibi.in verſicul.Similiter & col.2.In principio.

Reconciliari quando quis valeat & intra quãtum tempus dicatur quis continuo & confeſtim redire ad fidem & eccleſiæ vnitatem. 3. To.fol. 91.col.1.in verſi.Et intra quantum.

Redditus perpetui ſine clauſula redimendi cenſentur bona immobilia.3.To.fol.32.col.1.in verſ. Et ſic redditus perpetui.

Redditus pecuniæ emptus etiam de nouo ad hoc conſtitutus dum valorem ſortis ſeu precij tẽpore contractus inſpecto non excedat alio ceſſante vitio non eſt illicitus.fol.185. col.2. in verſi. Ergo redditus.

Redditũum ſolutioni non obſtat aliqua nullitatis vel appellationis exceptio à debitore allegata

quouſque

Digitized by Google

quouſque ſatisfaciat creditori cenſus. 3. To. fol. 32. col. 1. in verſi. Et ſolutioni.

Redditiuũ ad vitam emptio licita eſt & in regno vſu receptiſsima. 3. To. fol. 30. col. 2. in verſic. Quarta ſit concluſio.

Reddituum ad vitam emptionis iuſtum precium quod dicatur. 3. To. fol. 31. col. 1. in verſi. Sed quæro.

Regatones remiſsiue fol. 216. co. 1. gl. Regatones.

Regnicolæ naturales cæteris ad officia publica præferendi ſunt etiam ad eccleſiaſtica fol. 414. 1. glo. E naturales.

Relapſi tradendi ſunt curiæ ſeculari. 3. To. fol. 91. col. 1. in verſi. Et ſic relapſi.

Relicta in minus ſolenni teſtamento in animæ iudicio debent ſolui ab hærede certo de voluntate defuncti & ſic in eo foro licite retineri poſſunt fol. 105. col. 1. glo. Si el teſtador vbi ad partes & col. 2. in verſi. Opinionem contrariam.

Relictum, vel legatum etiam in minus ſolenni voluntate producit naturalem obligationem fol. 106. col. 2. in verſi. Ex tali enim reipublicæ.

Reipublicæ intereſt delicta impunita non manere. 3. To. fol. 12. col. 2. gl. No quede.

Repræſalias propria authoritate faciens quomodo puniatur. 3. To. fol. 330. col. 2. 331. colum. 2. gl. Lo hagan.

Repræſaliæ quando concedi poſsint. 3. To. fol. 330. col. 1. Ad finem.

Repræſaliæ in perſonam ſeu in rebus debitoris prohibitæ ſunt. 3. To. fol. 70. columna ſecunda, gloſ. Porſi.

Rem habere cum filia ſpirituali deteſtandum nefas eſt fol. 96. col. 2. in verſi. Hinc poteſt conſiderari.

Remiſsio & captio realis vt mittatur ad locum delicti criminoſus per quem fieri debeat. 3. Tom. fol. 335. col. 2. in verſi. Dubitatur.

Remiſsionis in delictis cauſa quæ ſit. 3. Tom. fol. 335. col. 1. in verſi. Dubitatur. 1.

Remiſsio in locum delicti cuius expenſis fieri debeat vide. 3. To. fol. 336. col. 1. in verſi. Quæritur & 341. col. 1. gloſ. Que lo embien.

Remiſsio in cauſa ciuili quando locum habeat. 3. To. fol. 336. col. 2. gl. La deuda.

Remiſsioni in cauſa ciuili quãuis locus non ſit tamen propter nimiam contumaciam reus remittitur. 3. To. fol. 330. col. 2. in verſi. Nã quãuis.

Remiſsio an locum habeat in omni delicto vel tãtũ in his propter quæ imponẽda ſit pœna mortis vel alia corporalis. 3. To. fo. 337. col. 1. & 2.

Remiſsio in delictis quorum expẽſis fieri debeat 3. To. fol. 88. col. 2. in verſi. Sed non eſt.

Remiſsio an locum habeat inter iudices & dominos habentes iuriſdictionem diuerſam vt duces marchiones vel quia non ſunt ſub eodem principe vt regnum Luſitaniæ Galliæ cum regno Hiſpaniæ. 3. To. fol. 337. col. 2. verſic. Dubium & 338. col. 1. Vbi vide praxim in hoc.

Remiſsioni locus an ſit in hæretico & an puniri poſsit in quocunque loco inuẽtus fuerit. 3. To. fol. 339. col. 2. in verſic. Quid autem.

Remiſsionis expenſæ vbi à bonis accuſati & accuſatoris ſolui non poſſunt ex publico loci ærario in quo delicti reus capitur ſolui debent. 3. To. fol. 341. col. 1. Per totam.

Remittendus an ſit vagabũdus qui committit delictum in vno loco & fugit ad alium ad locum delicti & an poſsit puniri vbicunque fuerit inuentus. 3. Tomo. folio. 338. colum. 2. in verſic. Quæritur.

Remitti an debeat fur ad locum commiſsi delicti cum re furto ſubtracta ad alium locum nouum delictum commiſerit ex contractatione ipſius 3. Co. fol. 339. col. 1. verſic. Quæri etiam.

Remitti debet reus criminis ad locum delicti vt ibi puniatur. 3. To. fol. 335. gl. Sean.

Renunciatio generalis poſt aliquos caſus expreſſos tenet incontractibus & iudicijs. fo. 187. columm. 1. in verſic. Et generalis.

Renunciatio caſuum fortuitorum valet ſi ſpecialiter facta fuerit fol. 187. columna. 1. in verſiculo Præterea, &c.

Renũciatio officij poteſt fieri per procuratorem ad id ſpecialiter conſtitutum non alias. fo. 412. colum. 2. in verſic. Vtrum autem, & in verſicu. Dixi.

Renũnciationes officiorum debent eſſe omnino liberæ prece, pretio, minis, fol. 413. co. 1. in verſic. Renuntiationes debent.

Renunciatio violentię intelligitur de illata ab extraneo non de illata à contrahentibus vel eius domeſticis folio. 201. colum. 2. in verſi. Secundo quia.

Renuncians caſus fortuitos vel remedium. l. 2. C. de reſcindenda venditione. nõ poteſt aliud remedium pro ſe allegare. fol. 188. col. 2. ad finẽ vbi praxim de iure regni.

Renuncians officium publicum debet poſt renũciationem factam viuere viginti dies ante vero diem functo officium vacat per mortem non per renuntiationem. fol. 406. columna prima. gloſſ. Muchos vbi quid in renunciatione beneficij.

Renuncians officium adeò poſt talem renunciationem factam viginti dies viuere debet quod ſi poſt admiſſam reſignationem eos non viuat non tantum à die conſenſus præſtiti officium per mortem non per renunciationem vacare dicetur, fol. 407. columna ſecunda. in verſic.

Digitized by Google

Sed eſt dubium.
Reprobans non reprobandum & approbans non approbandum in omnibus ſcientijs ad quid teneatur.3.To.fol.388.col.1.In princ.
Retractum inducendi ratio quæ fuerit fol.165.columm.2 in verſi.Nam ratio.
Retractus materiæ commendationem fol.212.colum.1.in verſi.Materiæ retractus vbi col.2.late tie ea remiſſ.
Retractus beneficium non habet locum in rerum permutatione fol.213.col.1.in verſi.Beneficiũ autem legis.
Retrahendi ius etiam iure diuino eſt approbatum fol.213.col.2.In princ.
Retrahendi ius etiam in perſonis eccleſiaſticis locum habet fol.213.col.2.in verſic. Vtrum ius & 214.col.1. Vbi ad partes & rationem.
Retrahẽdi ius competens proximiori intra nouẽ dies non tranſit in monaſterium quod proximior ingreſſus ſit fol.214.col.2,in verſi.Secundo autem vbi ad partes.
Reſignatio officij vt ſuum ſortiatur effectũ poſt regiam confirmationem intra.60.dies publicãda eſt nec tali officio reſignato reſignans amplius vti poterit fol.413.col.1. In princ.
Reſiſtens officiali & eum offendẽs in perſona punitur grauiſsime & de illata iniuria tenetur.3.To.fol.250.col.2.in.7,concluſio.
Reſiſtentiam quamcunque formalem faciens hodie ignominioſe per vias publicas trahitur & per octo annos ad triremes damnatur niſi grauitas delicti aliud ſuadeat.3.Tomo.fol.251.co.1.In princ.
Reſiſti à cõſanguineis impune iudici poteſt ſi ſententiam mortis naturalis interpoſita appellatione exequi velit &ab eo impune eripi 3.To. fol.251.col.1.in verſi. Limita quando.
Res in dubio præſumitur acquiſita ex bonis mariti fol.158.col.1.In princ. vbi vide rationem.
Res in dotem datæ & æſtimatæ fauore vxoris nõ in ſuum odium venditionem faciunt fol.167. col.1.in verſi.Item res.
Res ſuper qua eſt impoſitus cenſus an cadat in cõmiſſum ob ceſſationem ſolutionis penſionis ex vi iuris & conditionis cenſus contractui annexæ.3.Tomo fol.36.columna prima.in verſi. Quæritur.
Res tanto pluris valet quanto ius & dominium vtriuſque trãsfertur.3.To.fol.31. col.2. in verſi.Nam tanto.
Res ſuper qua cenſus eſt conſtitutus an cadat in commiſſum ob ceſſationem ſolutionis per quatuor annos vbi talis conditio contractui annexa nõ fuit.3.Tomo.folio.36.colum.1. in verſ. Vtrum autem.
Reſtitutus à Principe amplius dici non poteſt regis proditor.3. Tom.fol.229.col.1.in verſi.Itẽ probatur.
Reſtitutus à principe proditor, iniuſte ad duellũ prouocatur à vocante eum proditorem & cum eo pugnare volente ea ratione quod velit eum talem eſſe probare.3.To.fol.229.col.2. in verſi.Vnum tamen.
Reuocans primum teſtamentum iuratum licet ſecundum valeat tamen periurus manet fol.113. col.2.in verſi.3.Adſtipulatur.
Reuerentia omni iure omnibus parẽtibus de mundo debita ab ipſis remitti nullo modo poteſt.3. To.fol.224.in verſi.Tum & contra.
Reuerentia ſuperioris facit actum præſumi metu celebratum fol.208.col.1.in verſic. Et reuerentia ſuperioris.
Rex dicitur ſocius furum & graſſatorum niſi prouideat & impediat oppreſsiones & tenetur ad reſtitutionem ibi in verſi.Vnde dicuntur,
Rex debet ſubditis & reipublicæ pacem procurare.3.To.fol.334.col.2.in verſi. Tum etiam.
Rex ſuccedit regno iure hæreditario pro opinione excellentiſsimi iureconſulti Emanuelis Coſtæ contra nouiſsimos.
Rex poſtquam valide donationem ſubdito facit eam nec reuocare nec modificare vllo modo poteſt fol.127.col.2.in verſi.Ex quibus.
Rex ſolus in Caſtellæ regno monetã cudere poteſt & ad eũ ſolũ id ſpectat.3.To.fol.191.col. 2.gl.Falſa & idem in regno Luſitaniæ vt ibi.
Rex Franciæ ex ſingulari priuilegio licet laicus poteſt bis in vita ſub vtraque ſpecie euchariſtiam aſſumere.3.To.fol.210.colum.2. in add. in verſ.Vtrum tamen.
Rex tenetur ſubditos ab omni dãno & ſtrage tyrannorum ſecuros facere.3.To.fol. 328. col.2. gloſ.Robos.
Rex poteſt à ſubditis gabellas & tributa recipere & exigere pro conſeruanda reipublicæ ſalute ibi.in verſi.Et pro pace.
Regis officium quod eſſe debeat.3.To. fol.329. col.1.In princ.333.col.1.
Regis camera non debet concedere gratiã iurium ad ſe pertinentium ante condemnationem vltimam.3.To.fol.395.col.1.in verſi,Tum etiam.
Regis iudices & conſiliarij non debent eſſe deformes.3.To.fo.363.col.1.in add. Vbi quod exigua corporis ſtatura attendenda non eſt.
Regis officiales & auditores an & quando emere poſsint.fol.172.col.2.
Regis vita ſemper à fidelibus ſubditis Deo optimo maximo commendanda eſt.3.To.fol.210. col.2.in add.in verſi.Adde quod.
Regis ſigillum adulterans quomodo puniatur.3.
Tomo.

Digitized by Google

To.fol.371.col.2.gl. Falſa tam de iure commu ni quam Hiſpano quam Portugalliæ.

Regis ſupremi conſiliarij executionem ſententiæ committere non debent niſi iudicibus ordinarijs vel ex magna cauſa alijs notiſsimis perſonis tum moribus tum etiam probitate, fol.240.columm.1.gloſ.Iuſticias.

Robariæ criminis reus eſt dominus fortalicij agri vel territorij vbi robaria facta fuit ſi ſciens fuit & prohibere potuit.3.To.fol.321.col.1.gloſ. Los defendiere quomodo hoc intelligitur ibi col.2.in verſi.Et eodem modo.

S

Sacramenta omnia tribus cõſtãt materia forma miniſtro, fol.9.col.1.in ver.3.Facit.

Salarij nomẽ quoad diuiſionem inter ſocios de licito lucro intelligitur & pro licito reputatur, fol.162.col.2.in verſi. Et ſalarij.

Salomon per concubinas infatuatus fuit & adorauit deos earum.3.To.fol.366.col.2. ad mediũ.

Sanctimonialibus priuatis in bonis patrimonialibus ſuccedunt ſui ſicut in laicis contingit.fol.103.col.1 in verſi.Quæ etiam regula.

Satisfactio in conſcientiæ foro ceſſat reſpectu patientis damnum cum culpa non in faciendo cõmiſſa fuerit fol.211.col.1.in verſi.Et in cõſcientiæ foro.

Satisfactio nunquam præſumitur niſi probetur, fol.184.col.2.in verſi.Tamen.

Sciens in ſuo territorio vel alias theſaurũ abſconditum tenetur illud regi manifeſtare, fol.373.col.1.gl.Que qualquier.

Sciſma quid ſit.3.To.fol.138.col.2. in verſi. Ad primum.

Sciſma vtrum ſit grauius hæreſi.3.To.fol.139.col.1.in verſi.Ad ſecundum.

Sciſmatici an habeant aliquam poteſtatem.3.To. fol.139.col.2.in verſi.Ad tertium.

Sciſmatico pœna quæ ſit ibi in verſ.Ad quartum.

Sciſmatici vtrum poſsint aliquem ordinare fol.140.col.1.in verſi.Ad quintum.

Scholaris habitu & matricula non tamen ſtudens non potitur priuilegijs ratione ſtudij conceſsis fol.8.col.1.in verſi.Quo fit.

Secularis iudex poteſt teſtamentarios executores ad exequenda pia legata compellere vt ſit mixti fori fol.141.col.2.in verſi. Ideoque.

Seditioſi hominis qui iure regni dicuntur.3.To. fol.292.col.1. ad finẽ quibus pœnis afficiãtur 3.To.fol.249.col.2.gl. Iuntare per totam.

Sepultura denegatur omni in peccato mortali decedenti niſi de contritione appareat manifeſte 3.To.fol.266.col.2.in verſi. Pluribus.

Sententia à non iudice lata nulla eſt.3.To.fol.76. col.2.gl.Que no vala.

Sententia condemnatoria non eſt ſtatim exequẽda quin potius expectandi ſunt decem dies de iure canonico quinque vero iure regio.3.Tom. fol.338.col.2.in verſi. Item etiam.

Sententia excommunicationis in caſu col.2.§.in hibemus de hæreticis lib. 6. an ſit canon latæ vel referendæ ſententiæ.3.To.fol.98.col.1.in verſic.Sed eſt dubium.

Sententia paſtoris iuſta vel iniuſta timenda eſt niſi contineat notoriè iniuſtitiam fol.27.col.1. ad finem.in verſi. Quem intellige.

Sententia non excludit exceptiones prouenientes ex natura contractus fol.248.col.2.in verſ. Probatur etiam.

Sententia tertio non vocato nec citato & ignorãte lata contra rei poſſeſſorem nõ nocet.fol.93.col.1.in verſi. Succedit dubiũ ad partes vſque ad col.2.in verſi.3.His adſtipulatur.

Sententia executioni mandanda non eſt ſtante appellatione quando reus confeſſus & conuictus appellauerit.3.To.fol.78.col.2.in verſic. Quibus adde.

Seruus deferens dominum licet crimen obiectum probet ſeuere puniendus eſt præterquam ſi ſit in crimine læſæ.3.To.fol.282.col.1. in verſic. Ideoque ſeruum.

Sexus mulierum inſtabilis ac fragilis eſt fol.8.col. 1.in verſi.De iure autem ciuili.

Syluam alienã cædens lignaq; inde aſportans peccat.3.To.fol.305.col.1.in verſi. Infertur.2.

Simoniacus an dicatur contractus geſtus à canonico vel dignitatẽ habẽte ære alieno oppreſſo qui præbẽdã in fauorẽ creditoris renũciauit cũ regreſſu & ingreſſu habita fide vt debita perſol ueret vel remitteret.3.To.fo.360.co.2.in add.

Simplices & illiterati an poſsint intelligere quid per terminos importetur in particulis perſonarum trinitatis.3. To.fol.100.col.1.in verſi. Et ſi quiſpiam.

Singuli ſingula recte efficere poſſunt plura vero minime fol.411.col.2.in verſi.Tum etiam.2.

Solennitas leuis quæ dicatur.fol.65.col.2.in verſ. Et illa.

Solennitas teſtamentorum cur & ad quid introducta fol.106.col.2.in verſi. Primo,&c.

Solennitas quod in actu adſint plures teſtes quam duo eſt probatoria non ſubſtantialis fol.108. col.1.in verſi.Sexto,&c.

Solennitatis leuis omiſsio non debet actum vitiare fol.65.col.2.in verſi Primo quia.

Societas contrahitur inter maritum & vxorẽ con

Digitized by Google

tract) matrimonio de præſenti fol. 156. col. 2. in verſi. Pro declaratione.

Societas contracta inter virum & vxorem licet tacita ſit tamen non eſt minoris virtutis & priuilegij quam ea quæ expreſſe contrahitur ibi. in verſi. Et iſta ſocietas.

Societas ex coniugali cohabitatione contrahitur etiam in bonis acquirendis, fol. 157. colum. 1. in verſi. Quo ſit.

Societas ratione matrimonij inita licet iure canonico ad bona inter maritum & vxorem nō extenderetur iure tamē regni etiam quoad bona conſtante matrimonio lucrata extenditur fol. 157. col. 2. in verſi. Et in noſtro regno.

Socij omnium bonorum ſi alter emat prædia & faciat concipi inſtrumentum pro ſe tantum licet quoad dominium ſibi acquirat iure tamen ſocietatis tenebitur ea communicare, fol. 158. col. 2. in verſi. Quod ſi ſunt.

Socius licet quod emit ſuum efficiat non commune ſocietatis tamen iudicio cogitur rem cōmunicare, fol. 158. col. 2. ad fin.

Soror mortua matre & ſine licentia fratris matrimonium contrahens amittit hæreditatem ſibi debitam tam ex parte patris quam matris fol. 50. col. 2. gl. Ordenamos & 173. colum. 2. gloſ. Herencia.

Soror in caſu de quo ſupra amittit hæreditatem adeundam non vero iam aditam fol. 173. col. 2. In eadem. gloſ.

Sortilegus maledicus vel incātator poteſt ob hoc à patre exhæredari. 3. To. fol. 12. col. 1. in verſi. Et eſt notandum.

Sortilegus vel incantator iure ciuili pœna ignis mori debet. 3. To. fol. 12. columna. 1. in verſicu. Iure autem ciuili.

Sortilegium quādo dicatur hæreſim ſapere. 3. To. fol. 133. col. 1. in verſi. Tunc autem.

Sortilegium vnde dicatur. 3. To. fol. 11. col. 1. in verſi. Sortilegia ſiue ſors.

Sortis iudicium quando licitum ſit. 3. To. fol. 11. col. 1. remiſſ. in verſi. Quando autem.

Spes quomodo & quando vendi poſſit fol. 166. col. 1. in verſi. Sed intelligerem.

Spirituales filij dicuntur legitimi fol. 96. col. 2. in verſi. Filij ſpirituales.

Spirituales filij debent reuerentiam ſuis parentibus ſpiritualibus ibi in verſic. Hi reuerentiam.

Spirituales filij occidentes patres ſpirituales grauius peccant quam ſi occidant carnales ibi in verſicul. Hi ſi.

Spirituales filij non poſſunt petere alimenta à parētibus ſpiritualibus ibi in verſi. Sed ſi eū non.

Spiritualia non admittunt differentiam inter maſculos & fœminas fol. 115. col. 2. in verſicul. Item ille.

Sponſa de futuro contrahens non tenetur exigere licentiam ad contractum gerendum ab ſponſo de futuro fol. 5. columna prima, in verſicul. Hinc infero.

Sponſa habens acceſſum carnalem cū alio quam ſponſo non ſubit pœnam adulterij fol. 5. col. 1. in verſi. Item deducitur.

Sponſus rapiens ſponſam vel è conuerſo incidit in pœnam. l. vnicæ. §. Quibus. C. de raptu virginum intellige in ſponſo de futuro ibi in verſic. Hinc eſt.

Sponſus de præſenti poteſt iure mariti accuſare ſponſam ibi in verſi. Hinc etiam non eam quæ ſit de futuro. ibi & fol. 38. columna. 1. in verſic. Quo ſit.

Sponſa de præſenti carnaliter ab ſponſo per vim præciſam cognita an poſſit inuito ſponſo religionem ingredi quemadmodum ſi ab eo cognita non fuiſſet vide duas communes contrarias & diſtinctionem fol. 12. col. 2. in verſi. Circa præmiſſa.

Sponſa etiam vi carnaliter ab ſponſo cognita non poteſt religionem inuito ſponſo ingredi. 3. Tomo fol. 281. col. 1. in verſi. Ex quo infertur, vbi duas opiniones communes contrarias.

Sponſalia contrahens cum filia nō præhabita patris facultate ſi ea ſint nulla ex defectu ſolennitatis vel ſubſtantiæ an incurrat pœnam. l. 1. tit. 15. lib. 8. ordina. 3. To. fol. 286. col. 1. in verſicul. Quid autem ſi & ibi col. 2. in verſi. Sed tamen an excuſetur à pœna. l. Tauri.

Sponſalia contrahens cum filia non habito patris conſenſu tunc incidit in pœnam dict. l. 1. titu. 15. lib. 8. ordina. cū filia legitima eſt ſecus alias. 3. Tom. fol. 286. col. 2. in gl. Con la fija.

Sponſalia contrahens cum filia non habito patris conſenſu an incurrat pœnam dict. l. 1. tit. 15. lib. 8. ordina. ſi ea extra domum habitationis patris ſit. 3. To. fol. 287. col. 1. gl. En ſu caſa.

Sponſalia contrahens cum filia famula ſerua ſine patris domini ve conſenſu iam quod relegantur de regno. De quo regno intelligatur ex pluribus quæ poſſidet & plura vtinam poſſideat inuictiſsimus & Chriſtianiſsimus Philippus Secundus Rex noſter. 3. Tom. fol. 287. col. 1. in gl. Del reyno.

Sponſalia de futuro quibus ex cauſis diſſoluantur fol. 7. col. 4. in verſi. Quæro inſuper.

Sponſalia de futuro quibus verbis contrahantur fol. 7. col. 1. in verſi. Dubitatur.

Sponſalia de futuro clandeſtine contracta non cō prehenduntur ſub prohibitione. S. C. T. de reformatione matrimonij fo. 39. col. 1. in verſicul. Secundo circa prædicta & ibi vide rationem.

Sponſa-

Sponſalia de futuro ſubſecuta copula hodie attenta diſpoſitione Sacri Concilij Tridentini non tranſeunt in matrimonium de præſenti, fol.41. col.1.in verſi.Ex qua diſpoſitione.
Sponſalia de futuro ſtante.S.C.T.non tranſeunt in matrimonium de præſenti per traductionẽ ad domum fol.41. columna prima. in verſic.4. Ceſſabit.
Sponſalia contrahendi antiquum morem & quare etiam hodie non ſtatim ad domum ducãtur fol.1.col.1.in verſi.Plane.
Sponſalia quid ſint & de eius definitione fol.2. col.1.in verſi.Ad primum.
Sponſalia vtrum celebrari poſsint inter abſentes fol.2.col.1.in verſi. Quæro ſecundo loco quid in matrimonio vide in verbo matrimonio.
Sponſalia frangenti ob fidei violationem iniungenda eſt pœnitentia fol.3.col.1.in verſic.Suadetur præterea.
Sponſalia contrahens non ſubit pœnam præfixã matrimonium contrahenti fol.4.col.1.in verſicul.Præterea confirmatur.
Sponſalia contrahere poſſunt omnes illæ perſonæ quæ à iure non reperiuntur prohibitæ fol.5.col.2.in ver.Quæritur.
Sponſalia contrahere apta eſt ætas ſeptem annorum minor vero ætas nulla ea reddit ibi in verſicul.Quæ autem ſit ætas vbi rationem.
Sponſalia an poſsit contrahere infans minor ſeptennio ſi malitia præueniat pueri ætatẽ fol.6. colum.1.in verſ. Quæri ſolet ad partes & illud quod malitia ſupplet ætatem quomodo intelligatur,fol.7.col.1.in verſi. Rurſus non obſtat.
Sponſi promittentes ad inuicem coniugalẽ conſenſum etiam ſine iuramento nihilominus cõpellendi ſunt à iudice matrimonium contrahere fol.3.col.2.in verſi.Ex quo infertur.
Sponſæ appellatione ſimpliciter an veniat ſponſa de præſenti fol.4.colum.1.in verſic. Quæro vtrum.
Sponſi & ſponſæ ſignificatio apud iure conſultos proprie refertur ad eos quos de futuro appellamus fol.4.col.1.in verſi.Item apud.
Spõſio vulgo (apueſta) ad Fortiter bibendum an valeat.3.To.fol.388.col.2.in ver. Et an valeat.
Sponſus iactans Catharinam eſſe ſuam ſponſam ſi ex hoc Catharinæ parentibus infamia ſequatur licet non incurrat pœnam.l.49.Tauri arbitrio tamen iudicis punietur fol.42.col.2.in verſi.Exiſtimarem tamen.
Sponſus poteſt compellere ſponſam vel è cõuerſo vt cum ea matrimonium cõtrahat fol.2.col.2.in verſi.Quæro vtrum.
Sponſus vel ſponſa non implendo præſtitam ad inuicem fidem de contrahendo matrimonio ſine cauſa vel cum ea fraudulenta tamen peccat folio.3.columna prima.in verſiculo. Item peccat.
Sponſus poteſt cogere ſponſam vt ſecum contrahat licet in ſponſalibus iuramentum adiectum non ſit fol.3.col.1.in verſi. Ampliatur etiam & è conuerſo.
Sponſus tenetur accipere in coniugem eã quam ſimplici promiſsione accepit in ſpõſam quamuis eadem promiſsio iuramento firmata eſſet poſteriori ſponſæ fol.3.col.2.in verſic.Ampliatur quod.
Sponſus de futuro attento. S. C. T. ſub aliqua cõditione ſi ſponſam carnaliter cognoſcat non ideo videtur receſsiſſe à conditione licet iure canonico ſecus eſſet fol.41.col.1.in verſ.Secũdo corrigitur.
Sponſi nullus luctus eſt fol.37. col.2. ad finem in verſi.Quam ſententiam.
Sponſus ſponſam de præſenti in adulterio deprehenſam occidere poteſt.3.To.fo.270.col.2.gl. Matar & 268.col.1.gl.Fuere.
Spuria ſeu naturalis filia nihilominus agnata patris eſt.3.To.fol.286.col.2.in verſi. Tum etiã vbi de arrogato & adoptiua fol.267.col.1.
Spurius credens matri dicenti illum illegitimum an teneatur reſtituere accepta à patre puta iure filiationis,3.Tomo. fol.303.col. 1. in verſic. Vtrum autem.
Spurij non poſſunt præſcribere relicta à patre licet iuſto errore putent ſe legitimos eſſe tẽpore ordinario.30.annorum.3.Tom.fol.304.col. 1.in verſi.Quod autem.
Spurius an à patre clerico vel alio eius ſucceſſore poſſet alimenta petere.3.To.fol.307.colum.2. in verb. Vtrum autem,& an vltra quintum recipere ibi.in verſi.Etiam vltra.
Spurius clerici quacunque via ſiue ex teſtamẽto ſiue ex contractu ſuccedere prohibetur in bonis patris clerici fol.152.col.2.gl. No vala & quod idem in filio Diaconi & Subdiaconi fol. 153.col.1.In principio.
Spurius & illegitimus legitimatus tamen à Summo Pontifice ex ceſsione ſeu donatione facta à patre poteſt conſequi ius patronatus fol.154. col.1.ad partes & 155.per duas col. 156.col.1.
Spurius à patre clerico fundante capellam & eam dotãte poteſt inſtitui in iure patronatus,& eſſe capellanus ad vitam ſicuti quilibet alius fidelis folio.156.col.1.In princ.
Spurius vt à patre inſtitui poſsit cautelas vide remiſſ.folio.154 columna prima.in verſicul. Doctores,&c.
Spurius attento iure communi matri vnà cum legitimis ſuccedit folio. 98. columna prima. in verſi.

verſicul. Reſtat.
Spurius à matre præteritus habet querelam ibi col.2.in verſ. Hæc auté niſi ſit illuſtris mater.
Spurius legitimari non poteſt à comite Palatino ex facultate ſimplici legitimandi intell. ſi ſint illuſtrium perſonarum non alias fol.98. col.2. in verſi. Huiuſmodi.
Spurius tunc dicitur naſci ex damnato coitu quãdo mater poterat plecti ex capite. l. Gracchus C. de adulter. & ibi remiſſ. quis dicatur damnatus coitus.
Spurius ex damnabili coitu matri non ſuccedit ibi in verſi. Spurius igitur.
Spurius ex damnabili coitu natus ex parte tantũ patris ſi mulier vi fuit oppreſſa matri ſuccedet ibi in verſi. Verum tamen eſt.
Spurius de iure regio cum alijs legitimis filijs nõ ſuccedit ſicut nec naturalis, põt tamẽ eis quinta pars relinqui ibi verſ. Sed hæc de iure regio.
Spurius de iure regni Hiſpaniæ non extantibus legimis plebeiæ matri ſuccedit ibi in veſic. Vbi vero.
Spurius vbicunque matri ſuccedit ſuccedit etiam aſcendentibus ex parte matris quod nota ad.l. 9. Tauri ibi in verſi. Illud tamen notato.
Spurius non eſt indignus ſed incapax fo. 69. col.2 in verſi. Eſt etiam aliud.
Spurius nec ex teſtamento nec ab inteſtato parẽtibus ſuccedunt fol.98.col.1.in verſi. Spurij & 150.col.2.gloſ. Hijos de clerigos.
Spurius qui tamen ex errore facti putabat ſe legitimum vllo tempore non poteſt vſu capere relictum ſibi à patre quatenus lex reſiſtit fol.75. col.2.in verſi. Eſt dubium.
Spurius nepos ex clerico licet patris contemplatione inſtitui non poſsit ſua tamen poteſt foli. 98.col.1.in verſi. Extenditur.
Spurijs alimenta præſtantur de canonica æquitate fol.98.col.1.in verſi. Tamẽ de æquitate vbi quod non poſſunt excedere quintum & quod ſunt tranſmiſsibilia.
Spurio palam inſtituto ſuccedunt venientes ab inteſtato tacite vero eo excluſo fiſcus fol.70. col.1. In princ.
Status comprobatur ex habitu perſonæ & qualis ſit laicus clericus vel alterius qualitatis.3. To. fol.62.col.1. In princ.
Statutum quod non liceat contrahere matrimonium cum certo genere perſonarum ſub pœna licet non poſsit annullare matrimonium tamẽ quoad pœnam validum eſt fol.26.col.1. in verſiculo. Statutum enim ſub dubio tamen relinquit cenſuræ. S. matris eccleſiæ.
Statutum recipit interpretationem & declarationem à iure communi fol.111.col.2. In princi.
Statutum prohibens contrahere matrimonium cũ certo genere perſonarũ non procedit in cõtrahente ſponſalia de futuro, fol.4.col.2. in verſi. Hinc eſt.
Statutum adijciens pœnam ne ciuitas prauis moribus informetur valet fol.23.col.2.gl. Concejera. in verſic. Quia quando lex.
Statutum inualidans matrimonium abſque parentum conſenſu non valet fol.24. in verſic. Et ſic procedunt ea.col.1.
Statutũ cauens quod pro certo delicto aliquis bulletur in fronte non valet & quia fol. 46. col.1. in verſi. Et dicebat Angel.
Statutum à lege in vno gratia frequentioris vſus cenſetur ſtatutum licet expreſſe etiam in caſu frequentiori propter frequentiorem facti cõtingentiam fol.47.col.1. In princ.
Statutum contra ius commune vbi vnum effectũ operari poteſt non debet duplicem inducere fol.112.col.1.in verſi. Quia vbi ſtatutum.
Statutum ſpurios etiam ab inteſtato admittens non valet fol.152.col.1.in verſi. Ampliatur.
Statutum ad ſucceſsionem clerici admittens filiũ eius ſpurium eſt inualidũ fol.152.col.1.in verſiculo. In tantum.
Statutum excludens fœminas extãtibus maſculis eſt fauorabile fo.77.col.1.in verſi. Hinc eſt.
Statutum diſponens de tempore quod currere ſolet de iure communi de momento ad momentum vt ſuperfluum non iudicetur debet intelligi vt aliquid nouum inducat quod currat à die termini fol.408.col.2.in verſ. Inſuper.
Statutum cum cauſæ expreſsione cenſetur ſtatutum contemplatione cauſæ expreſſæ fol.410. col.2.in verſi. Nam quando.
Statutum puniens extrahentem frumentum aliã ve rẽ an cõprehendat repertũ in via ante finem territorij.3. To.f.305.c.1.in verſ. Et ſtatutum.
Statutum municipale præceptiuũ frangens an & quoniã mortaliter peccet.3. To.fol.304.col.2. in verſi. Hinc dicitur.
Statutũ municipale imponens pœnam temporalem monachis tranſgrediens an peccet.3. To. fol.304.col.2.in verſi. Ex quibus.
Statutum puniens familiarem domini cognoſcentem virginem intelligitur de nutrita in domo ipſius domini non vero ſi extra domum.3. Tom. fol.282.col.1.gl. Que crie vbi ad partes, quod nota.l.1.tit.15.lib.8.ordina.
Statutum prout eſt dict.l.1.tit.15. lib.8.ordin. puniens familiarem cognoſcentem domini conſanguineam intelligitur de conſanguinea intra quartũ gradũ.fo.282.col.2.gl. Con la parienta.
Statutum puniens coniugem viuo altero ſecunda vota petentem verificatur in ſponſalibus & ma

 trimonio

trimonio de præſenti contracto non de futuro 3.To.fol.317.col.2.gl.Por palabras.
Statutum præcipiens aliquid fieri proprijs manibus non verificatur per ſubſtitutum.3.To.fol. 96.col.1.in verſi. Et ſic ſtatutum.
Statutum puniens vſurarios per verbum quicunque, fœminas etiam comprehendit. 3. To.fol. 45.col.2.in verſi. Dubitatur.
Statutum vſuris fauens nõ valet.3. To.fo.71.col. 1.gloſ.En fauor.
Statutum puniens offendentem iudicem debet intelligi ſi præſentem offendat non ſi eum qui quondam iudex fuit.3.To.fol.249. co.1.in verſicul.Quod verum.
Statutum prima facie honeſtatẽ præſeferens intus tamen venenoſum exorandum eſt.3.Tom. fol.240.col.1.glo.Statutos vbi vide exemplũ.
Statutum homicidæ imponens certam ſolutionẽ pecuniariam non valet.3.To.fol. 255.col.1.in verſi. Vnde infertur.
Sterilitas allegari non poteſt caſu quo maior.25. annis & ſanus mente ſine fraude vel dolo ei renunciauerit folio.187.colum.1. in verſic. Ergo ſterilitas.
Stipulatio illius rei quæ nunc in dominio noſtro non eſt cum in eo fuerit non valet fol.194.co. 1.in verſi. Dubitatur vtrum.
Stipulatio lucri pro ſorte etiam lucri ceſſantis inducit vſuram ſi à principio contractus mutui interponatur.3.To.f.23.col.2.in verſi. Tũ quia.
Stupri pœna in honeſtis perſonis quæ ſit.fol.44 col.2.in verſi.Pœna autem.
Stupri crimẽ an tranſactione componi valeat.3. To.fol. 280.col.2.in verſi.Præterea in dubiũ.
Stuprum & adulterium quid inter ſe differant.3. To.fol.277.col.2.in verſi.Quæro & ibi.col.1. ad fin.vide remiſſ.de materia ſtupri.
Stuprum quid ſit vide ibi in verſi. Quæritur quid & quando propriè dicatur fol.279. colum.1.in verſi.4.quando ibi ſed ſi per vim.
Stuprum qua pœna iure canonico feriatur.3.To: fol.277.co.2.in verſi.Quæritur qua pœna quæ ſit de iure ciuili fol.278.col.1.in verſi. Iure autem ciuili.
Subditi etiã regulares non debent in his quæ contra Deum fuerint prælato obedire.3.Tom.fol. 169.col.1.in verſi.Et inde.
Subſtitutionũ ſpecies plures ſunt de quibus remiſſiue.fol.71.col.1.in verſi. Pro declaratione aũt
Subrogatus gaudet priuilegio ſubrogantis.3.To. fol.22.col.2.in verſi.Tertio.
Succeſsio ab inteſtato vnde originem trahat de eius antiquitate & ritus circa eam obſeruatos vide.fol.93.col.2.in verſi.Que ſegun derecho.
Succeſsio ab inteſtato aſcendentes deſcendentes & tranſuerſales capit ibi.in verſi. In huiuſmodi ſucceſsione.
Succeſsio ab inteſtato eſt reciproca fol.120.col.2 ad fin.in verſi.Quo fit.
Succeſsio quoties agitur de ſuccedendo alicui indignitatem aliquam computatur vſque ad milleſimũ gradũ fo.101.col.2.in verſi. Verum eſt.
Succeſsio gradus computatur ſecundum ius ciuile non ſecundum ius canonicum fol.101.col.2. ad finem.
Succedens in maioratu tenetur ad ſatisfaciendum vxori defuncti prædeceſſoris pro parte dimidia de pecunia impenſa pro redemptione tributi & cenſus conſtituti ſuper rebus maioriæ fol. 168.col.2.in verſi.Ex quo dicebant.
Succeſſor in regno vel maioria non poteſt officia tabellionatus vel ſimilia perpetuo à prædeceſſore collata reuocare fol.415.col.1. In princ.
Succeſſor in maioratu non dicitur illum habere ab vltimo poſſeſſore ſed à primo inſtituente, fol.120.col.2.In princ.
Succeſſor in regno tenetur ad omnia debita prædeceſſoris ſtricte pro opinione Emanuelis Coſtæ fol.120.col.2.in verſi.His tamen.
Succeſſor in maioratu quando poſsit petere in vita poſſeſſoris vt declaretur in eo ſucceſſor fol. 131.col.1.in verſi.Fuit dubium.
Succeſſor in maioratu non tenetur ſoluere æſtimationem fructuum pro parte dimidia qui facti probentur circa reparationem ædificiorum maioratus.fol.122.col.1.in verſi.Quæ etiam.
Succeſſor in maioratu poſſeſſore mortuo ſtatim dominus fit.f.128.col.1.in verſi. Ergo dominiũ.
Succeſſor in maioratu tenetur communicare cũ vxore reparantis ſumptus factos in meliorationibus rerum reſtitutioni ſubiectarum abſque licentia regis fol.133.col.1.in verſi. Eſt tamẽ dubium ſub dubio tamen.
Succeſſor in maioratu quãdo & quomodo teneatur ſoluere debita prædeceſſoris fol.119.col.1. in verſi.Quæritur & 120.col.1.in verſi. His tamen præmiſsis.
Succeſſor feudi ſeu maioratus nihil de nouo acquirit ſed tantum acquiſitum à primo conſtituẽte dicitur conſequi fol.121.col.2.in verſic. Nam qui ſuccedit.
Succeſſor in domo alicuius ciuitatis ob alterius mortem à ciuitate capere dicitur nec tenebitur ſtare locationi factæ ab vltimo poſſeſſore foli. 122.col.1.in verſi.Et idem eſt.
Succeſſor beneficij per mortem ſeu reſignationẽ prædeceſſoris à Papa dicitur conſequi non à reſignante.fo.122.col.1.in verſi. Quemadmodũ.
Succeſſor in maioratu filius tamen committentis crimen læſæ vel humanæ maieſtatis an ad maioratum

ioratū admittatur.fol.132.col.2.in ver.Sed eſt dubium.

Superiorem non habens in tēporalibus ſi cauſam cum alio habeat ius ſibi dicere poteſt.3.To.fo. 368.col.2.in verſi.Verba autem.

Superior poteſt per iuramentum compellere electores vt ſecundum Deum & conſcientiā magis idoneum & vtilem eccleſiæ eligant fol.413 col.2.In princ.

Suſpectus de hæreſi cautela vt teſtari poſsit. fol. 63.col.2.in verſi.Eſt autem optimum.

Suſpenſus ab officio an cenſeatur etiam ſuſpenſus à beneficio fol.30.col.2. in verſic. Sed circa & fol.31.col.2.in verſi.In oppoſitum præmiſſa.

Suſpenſus ab officio vigore alicuius conſtitutionis an ipſo facto incidat in ſuſpenſionem vel requiratur declaratoria fol.32.col.1.in verſi.Circa præmiſſa.

Suſpenſus ab officio ad certum tempus nō poteſt relaxari niſi à Papa ad partes fol.32. colu.2.ad fin.in verſi.Ad ſecūdum & fol.33. col.1.in verſicul.Contrariam ſententiam.

Suſpenſus eo modo quo ſupra poteſt relaxari à quocunque antiſtite & ſacerdote ſi habeat bullam cruciatæ ex clauſula in ea apponi ſolita.fo. 331.col.2.in verſi.Cæterum ſi.

Suſpenſio ad certum tempus iniuncta à ſuperiore ante illud ab inferiore tolli non poteſt fol.33. col.1.in verſi.Confirmatur.1.

Suſpenſio à Canone inducta propter delictum & in eius pœnam non poteſt tolli ab epiſcopo.f. 33.col.1.in verſi.12.Suaderi poteſt.

Suſpenſio incurſa in caſu ca.1.de ſecund.nup. Eſt canon ferendæ non latæ ſententiæ fol.53.col.1 in verſi.Intelligas quod ſuſpenſio.

Suſpenſionis pœna inducta ad certum tempus eo tranſacto ſine alia relaxatione ceſſat fol.33.co. 2.in verſic.Eſt tamen notandum & ibi remiſſ. quomodo poſsit fieri abſolutio à ſuſpenſione.

Suſpendatur verbum actum iudicis in futurū deſiderat & inducit canon.ferendæ non latæ ſentētiæ fol.32.col.1.in verſi.Ad primum.

T.

TAbellarius maior vulgo dictus (correo mayor) vicem gerens ſeu delegatus in alijs locis ſeu ciuitatibus regni an & quando poſſint petere decimā & prohibere ne exeant viatores ſeu curſores minores ſine ſua licentia.3. To.fo.403.col.1.in verſi.Rurſus quarto.

Tabellarij maioris delegatus non appellatur Correo mayor ciuitatis ſed magiſter poſtarum ibi. col.1.ad fin.in verſi.Aduerte tamen.

Tabellarius fingens ſe miſſum à rege cū ſtemmate tabellarij maioris ad hoc vt ſolus cum vno equo currere poſsit(y ſin poſtillon)vt vulgo dicitur an pœnam falſi ſubeat.3.To.fol.403.col. 2.in verſi.Quid autem de illo.

Tabellarius vulgo dictus(correo) an idē ſit quod ſtrator in iure.3.To.fol.403.col.2.in verſic.In iure autem.

Tabellarius licet imponēs magnā baliſiā in equo locato ſi deterioretur teneatur tamē ſi ſit apponi cōnſueta minime ibi in verſ. Vnum tamen.

Tabellarius minor an poſsit currere cū omnibus equis ad effectum impediendi alium vt currere poſsit brauium vel vacantem.3.Tom.fol.403. col.2.in verſi.Et an poſsit.

Tabellarius ſeu curſor literas aperiens qualiter teneatur.3. To. fol.403.col.2.in verſi.Finaliter.

Tabellio adijciens iuramentum in teſtamento puniri non debet pœna.l.6.tit.1. lib.3. ordin.fol. 112.col.2.in verſi. Vtrum autem tabellio etiā ſi ad eius validitatem interponatur fol.113.col. 1.in verſi.Hodie tamen.

Tabellio nec ſcriba regia vectigalia conducere nō poteſt fol.253.co.2.glo.Eſcriuanos vbi de alijs perſonis prohibitis.

Tabellio literas regias falſificās quomodo puniatur.3.To.fol.372.col.2.in verſi. Pœna autem vbi quid ſi committat falſum circa epiſtolam ſeu inſtrumenta particularium.

Tabelliones numerarij non poſſunt regia vectigalia conducere fol.423.col.2.glo. Audiēcias vbi vide quid in alijs.

Taxillos vendentes ſeu facientes quomodo puniātur.3.To.fol.379.col.1.in verſi.Vltimo.

Teſtamentum per procuratorem fieri non poteſt fol.72.in col.1.in veſi.Dubitatur vtrum.

Teſtamentum conditum ad interrogationem notarij valet ſecundum cōmunem licet contra veritas.fo.72.col.2.in verſi. Dubitatur præterea.

Teſtamentū caſu quo valeat conditū corā parrocho & duobus teſtibus ſufficit quinque teſtes adhiberi non habita ſexus differentia fol.86. col.1.in verſi.Quæſtio dubia vbi ad partes.

Teſtamentum inſinuandum eſt coram iudice ſeculari fol.142. col.2. gloſ. E lego vbi quomodo hoc intelligatur.

Teſtamētū cōditū à Seyo fauore Titij à quo plura legata relinquebat ſi Seyus falſorū ore de Titij morte perueēto ſecundū condat facta mentione primi hæredis & poſtea Titius cuius appareat obtinebit folio.133.col.2. in verſic.Fuit mihi quæſtio licet teneatur eo caſu legata ſoluere.

Teſtamentum quando nullum allegatur ex defectu ſolennitatis requiſitæ tunc eius ſolennitas per alios fidedignos teſtes probari poteſt foli. 134.

134.col.2.glo.Con buenos.

Teſtamentum nuncupatiuum factum coram ſeptem teſtibus licet notarius deſit valet etiam iure regni,fol.135. columna ſecunda. in verſic. Quartus intellectus vbi quomodo hoc intelligatur.

Teſtamentum quid ſit,fo.58.col.1.in verſic. Imprimis inquirendum.

Teſtamentum origine & inuentione fuit de iure gentium ſecundario, quoad ſolennitatem autẽ & alias adiectiones eſt de iure ciuili,fol.60.col. 2.in verſ.Pro cuius reſolutione.

Teſtamentum de iuregentium validum dicitur quod habet voluntatem teſtatoris probatã ex teſtamento inualido,fol.108.col.1.in verſi. Et tale teſtamentum.

Teſtamentum nullum redditur ex omiſsione ſolennitatis.f.59.col.1.in verſi.Ex quo infertur.

Teſtamentum large comprehendit ſub ſe quamlibet vltimam voluntatem,fol.60.col.1.in verſi. Teſtamentum autem.

Teſtamentum habet ſe vt genus cæteræ vero vltimæ voluntates vt ſpecies ibi in verſi. Ex quo infertur.

Teſtamentũ ad pias cauſas valet ſine teſtium ſolennitate,fol.85.col.1.in verſ.Dubitari ſolet.

Teſtamentum ad pias cauſas dicitur quando aliquid relinquitur pro anima ibi in verſic. Probatur hic.

Teſtamentum licet iuramento firmatum reuocatur per ſecundum & quare hoc & vtrum eo caſu teſtator ſit periurus ad partes,fol.113.col.1. in verſic.Deducitur etiam,& fol. 114. vbi vide concordiam,col.2.

Teſtamentum quod teſtator iuramẽto firmat nõ reuocatur cum eo ipſo cenſetur habere clauſulam derogatoriam ad ſequentem voluntatẽ, fo. 109.col.2.in verſi.Quod autem vbi duas communes contrarias & concordiam.

Teſtamentum iuramẽto firmatũ habet vim clauſulæ derogatoriæ quoad primum,fol. 112. col. 2.in veſic.Quæro vtrũ,vbi quomodo hoc intelligatur,& illationem.

Teſtamentũ ad hoc vt dicatur publicũ quid requiratur.fo. 137.col.2.in verſ.Debet tamen.co.1.

Teſtamentum in quo filius ſpurius à patre clerico inſtitutus deprehenditur eſt ipſo iure nullũ, fol.152.col.1.in princ.

Teſtamentũ nuncupatiuum debet fieri coram notario & tribus teſtibus deficiente notario ſi adſit teſtium copia debent adeſſe quinque aliàs ſufficient tres ipſi teſtamento præſentes.

Teſtamẽtũ nũcupatiuũ iã ſcriptũ debet palã teſtibus legi teſtatore præſente & confirmãte alias non valebit.fo.90.col.1.in verſ. Dubitatur an.

Teſtamẽtũ licet cõditum tẽpore peſtis eandem quam cætera ſolennitatem exigit ad partes remiſſ.fol.85.col.1.in verſi.Quid autem.

Teſtamẽtũ factũ corã parochiali ſacerdote & duobus teſtib.valet,fol.85.col.2.in verſ. Dubitari ſolet vbi ad partes & quod hoc caſu etiã ſi preſbyter ſit notarius vltra parochum neceſſium ſit adeſſe duos teſtes.f.86.co.1. in verſ.Quæ cois.

Teſtamentum conditum ante ingreſſum religionis an & quando per ingreſſum rumpatur, fol. 67.col.2.in verſic.Sed in quæſtione.

Teſtamenti ordinandi formam hodie in praxi receptam & ſtylum,fol.57.col.1.in verſi. In nomine omnipotentis vſq; ad 58.col.1. in verſic. Imprimis vbi de omnibus clauſulis tam reuocatorijs quam prohibitorijs.

Teſtamenti definitionis verba illa voluntatis noſtræ iuſta ſententia declarantur, fol.59.col.1. in verſi.Dictum eſt.

Teſtamenti definitionis verba illa de eo quod quis declarantur ibi in verſ.Subdit Vlpianus.

Teſtamẽti publicatio debet fieri vocatis ad id ius in eo prætendentibus,fo.143.col.2.gl. Sean llamados,vbi quomodo hoc intelligatur.

Teſtamẽti teſtiũ ſolẽnitas vt ſcilicet plures duobus vel tribus ſint cũ iure ciuili introducta fuerit põt per principẽ ſuperiorẽ non recognoſcẽtẽ augeri vel minui.f.84.c.1.in verſi. Vel aliter.

Teſtamẽti nũcupatiui circa teſtes ſolẽnitatẽ iure cõmuni,regio Aragonũ Luſitaniæ.fo.83.col.1. in verſi.Quæ autem ſolennitas, & per totum.

Teſtamenti probatio in quo adeſt legitimus numerus teſtium & ſigillum publici notarij etiam ſi teſtes deſcripti deceſſerint nõ infirmatur.fo. 135.col.1.in verſi.Secundus intellectus.

Teſtamẽti ſolẽnitas ꝓbatoria poteſt per æquipollẽs adimpleri.fo.88.co.2.in verſ.Nã ſolennitas.

Teſtamento inſeri debent quod teſtes in eo contenti ſunt legitimi.fol.89.col.2.in verſ. Erit tamen optima quæſtio.

Teſtandi facultas licet plena à iure habita ita tamen capi debet vt nullum tertio præiudicium paret fol.111.col.1.in verſi.Item,& tertio.

Teſtandi facultas filijs conceſſa cõſtitutis ſub patris poteſtate per. l. 5. Tauri procedit ſeruatis regulis iuris communis.fol.111.col. 2. in verſi. Deducitur. 2.Intellectus.

Teſtandi in tertia parte facultas conceſsio particularis eſt & corrigens ius commune, fol. 111. col.1.in verſic. Item ſuadetur.

Teſtandi facultas ex gratia conceſſa eſt fo.61.col. 1.in verſ. Secundo confirmatur.

Teſtandi facultas reſtringitur ad iuris terminos nec cõtra legem quicquã licet ſtatuere.fo. 105. col.2.in verſi.Tertio ſuaderi poteſt.

Teſtandi facultas hominibus iuregentium & naturali competit, fol.128.col.2.In medio.

Teſtari omnes poſſunt qui expreſſe teſtari prohibiti non reperiuntur, fol.61.col.2. in verſic. Prætereà,& 4.

Teſtari prohibitas perſonas vide remiſſ.folio 62. col.1.in princ.

Teſtari de iuris rigore quare nullus poſsit.fol.61. col.1.in verſi.His tamen.

Teſtari prohibitus non poteſt codicillos facere. fol.60.col 1.in verſic.Cui autem.

Teſtari cui licet,licebit etiam fideicommiſſum relinquere, fol.60.col.1.in verſi.Vnde fit.

Teſtator pro forma & validitate teſtamenti debet exprimere nomina hæredum vel eos demonſtrare indubitabili ſigno,fol. 66. col.1.in verſic.Secundo quia.

Teſtator deciperetur ſi conditiones primogenio appoſitas in eius erectione & quibus forte ad id inſtituendum motus fuit princeps mutaret, fol.127.col.2.ad finem.

Teſtator in regno Hiſpaniæ Portugaliæ & Aragonum omiſſa ſolemnitate in eis conſtituta teſtari non poteſt,fol.84.col.2.in verſ. Eſt tamẽ dubium.

Teſtator poteſt tali modo legatum relinquere quod in ipſius electione ſit ſoluere vel caſu quo nolit annuam penſionem legatario præſtari. 3. To.fol.21.col.2.in verſ. Ex quibus deducitur.

Teſtatoris ſubſcriptio hodie in teſtamento nũcupatiuo attento iure regni requiritur,fol.90.colum.1.in verſ.Quæro vlterius per totam.

Teſtes ad teſtamenti valorem debent eſſe rogati. fol.88.col.1.in verſi. Eſt etiam dubiũ vbi quid hoc iure Hiſpaniæ Aragonum Luſitaniæ.

Teſtes eo ipſo quod ſunt in inſtrumẽto ſubſcripti præſumũtur rogati ibi col.2 in verſ. Itẽ teſtes.

Teſtes in teſtamento adhibiti debent eſſe vicini, ibi in verſi.Dubitatur.

Teſtes in teſtamento requiſiti debent eſſe legitimi idonei omnique exceptione maiores,fo.89. col.1.in verſi.Quales debeant.

Teſtes ſingulares deponentes de ſuo facto dũ ſint bonæ vitæ & famæ(quod iudicis arbitrio relinquitur) admittuntur vbi probatio difficilis eſt 3.To.fol.46.col.2.In princ.

Teſtes ſingulares quando in iure admittantur remiſſ.ibi in verſi.Quando teſtes.

Teſtes ſingulares non dicuntur ſi deponunt de actu reiterabili.3.Tom.fol.46.col. 1. in verſic. Tum etiam quia.

Teſtes interrogati de occultis criminibus an & quomodo reſpondere teneantur.3.To.fol.131 col.1.in verſi.Sed quæritur, vbi vide exemplũ.

Teſtimoniũ quãdo à nobili requiſito petitur eius expenſis ad eum mitti debeat.3.To fo.341 col.1.ad fin.in verſ.Sed quæſtionis,& ibi co.2. quid circa poſitiones.

Teſtis in teſtamẽto adhibitus licet vicinus nõ ſit ſi tamẽ eſt notus & fidelis ſufficit ad eius valorem,fol.88.col.1.in verſi.Quid autem eſſet

Teſtis in teſtamento ſubſcriptus ſi notarius ſcribit præſumitur rogatus fuiſſe,folio.88.co.1.in verſi.Sed veritas.

Teſtis in teſtamento adhibitus ſi non conſtet de alio domicilio præſumitur vicinus, fol.90.col. 2.in verſi.Item quæro.

Teſtis in teſtamẽto adhibitus ſufficit quod ſit familiaris vel ſeruiens alicui ex vicinis loci ibi in verſi.Vtrum autem.

Teſtis falſus in criminalibus qua pœna feriatur in omni fere crimine.3.To fo.188.col 1. in verſ. Teſtis autem falſus,& col.2. an alterari ea pœna à iudice poſsit.

Teſtis falſus in cauſis ciuilibus qua pœna feriatur iure communi & regio.3.To.fol.189.col. 1.in verſ.Quid autẽ.vbi quid de iure Luſitaniæ.

Teſtiũ ſubſcriptio requiritur in teſtamento nuncupatiuo,ibi col.2.in verſic. Requiritur etiam.

Teſtiũ optima opinio vbi eſt cauſa inductiua plenę pbationis tunc de plena & optima opinione eſt articulãdũ.f.89 col.2.in verſ. Nã vbicũque.

Teſtium numerus circa teſtamentũ & eius ſolennitatem & ſic copia probationũ poteſt ex defectu teſtium reſtringi,fol.84.col.1.

Teſtium numerus circa teſtamenta inducit ſolennitatem,fol.84.col.2.in verſi. Videtur dicẽdũ.

Teſtium rogitus à teſtatore fieri debet,fo. 88.colum.1.in verſ.Dubitatur,vbi vide rationem.

Teſtium rogitus circa teſtamenta cum ſit ſolennitas extrinſeca nunquam præſumitur niſi probetur ibi in verſ. Vtrũm autem.

Tranſactio vbi prohibita eſt prohibetur etiã pax pretio accedente gratuita vero non. 3. To.fol. 308.col.2.in verſic. Vtrum autem.

Tranſactio in criminalibus an iure canonico licita ſit.3.To.fol.308.colum.1.in verſi. Vtrũm autem.

Tranſlatio dominij eſt magni præiudicij & difficilior quam poſſeſsionis,fol.184.col.2. in verſic.Præterea facit.

Tranſportans in aliud regnũ triticum hordeũ bladũ ſeu pecunias cõtra regni ſtatuta peccat mortaliter. 3.To.fo.305.col.1.in verſ. Subinfertur.

Trãſuerſalis vno ad ſucceſsionẽ trãſuerſalis incapaci effecto cæteri admittũtur eo prætermiſſo. f. 103.col.1.In princ.vbi modus incapacitatis.

Tranſuerſales ſpurio nato ex dãnabili coitu nec ex parte patris nec ex parte matris ſuccedunt fol.102.col.2.in verſi. Quarta regula.

Tranſ-

Tranſuerſales ſpurio nato ex coitu non damnabili ex parte tantum matris ab inteſtato ei ſuccedunt ibi in verſi. Tamen ſi & ibi vide limitationem & ibi vide caſum quo filij ſeruorum ſunt melioris conditionis quam filij liberorum.
Tranſuerſales non ſuccedunt adoptiuis non tranſeuntibus in poteſtatem adoptantis ab inteſtato ſi vero tranſeũt ſuccedunt, fo. 102. col. 2. in verſic. Quinta regula.
Tranſuerſales ſuccedunt legitimato plene per reſcriptum principis ibi in verſi. Sexta regula.
Tregua quotuplex ſit & plura de ea remiſsiue. 3. To. fol. 391. col. 2. gl. Tregua.
Tribuni vel milites in loco deputato ſtare debẽt in loco officij alias puniuntur. 3. Tom. fol. 333. col. 1. glo. Anden.
Tributa & iura regalia defraudans peccat & tenetur ad reſtitutionẽ collectori nomine regis cõſtituto. 3. To. f. 304. co. 2. in verſ. Ex qua inferri.
Tributa & iura regalia ſoluere publicano obligatus non tenetur manifeſtare venditionem collectori & dum ab eo petita non fuerint licet retineat ſine fraude tutus erit in cõſcientia. 3. To. fol. 305. col. 1. In princ.
Tutor curator ſeu cuſtos pupilli vel executor teſtamentarius nõ poteſt vllo modo ſecrete nec publice rem pupilli emere intellige quãdo non adſit bona fides, fo. 172. col. 1. glo. Qualquier & ibi vide concord. rationem duplicem amplia. limita. & 3. To. fol. 369. col. 2. In princ.
Tutor curator ſeu adminiſtrator tenetur pupillo ad intereſſe ratione pecuniæ ab eo acceptæ qđ ex iuſta negotiatione ea veroſimiliter eſſet lucratura. 3. To. f. 19. co. 1. ad fi. in verſ. Ex quo.
Tutor in caſu de quo ſupra tenetur pupillo ad minus intereſſe ſeu lucrum quod in lucro frequentatur ſcilicet ad vnam rationem. 14. ibi colũ. 2. in verſic. Et ſi quæras.
Tutor deficientibus alijs legitimis hæredibus pupillo ſuccedit excluſo fiſco. 3. To. fol. 371. col. 2. in verſi. Item tutor.

V.

Vagabundus quis dicatur. 3. To. fol. 271. col. 1. gl. Vagabundos.
Vagabundus vbi citari debeat folio. 273. col. 2. ad fi. in verſ. Quæro.
Vagabundus ſcholaris debet citari ad domũ quã reliquit. 3. To. fol. 274. col. 1. in verſi. Et ſic.
Vagabundus iure regni quam pœnam ſubeat. 3. To. fol. 274. col. 1. in verſ. Rurſus, &c.
Vagabundus quo loci conueniri poſsit ibi in verſic. Quæro vlterius.
Vagabundis eleemoſyna facienda non eſt. 3. To. fol. 271. col. 1. in verſic. Et iſtis.
Vbi agitur de fauore animarum conſtitutio quantumcunque pœnalis eſt extendenda. folio. 25. col. 2. in verſic. Nam vbi agitur.
Vbi culpa non eſt nec pœna eſſe debet, fo. 17. colum. 2. ad fin. in verſi. Quia vbi.
Valet pactum ne vxor lucretur dimidiam lucrorum, fol. 95. col. 1. in verſi. Vide Xuarez.
Vectigalia noua ſine principis permiſſu nec aliæ impoſitiones à nemine imponi poſſunt. 3. To. fol. 68. col. 1. glo. Echar.
Venatio quibus de cauſis prohiberi poſsit & ad quid in foro animæ teneatur qui eas cuſtodiũt & de aucupatione auium, & quod ſint in tripli ci differentia & an & quando columbaria licita ſint. 3. To. fo. 390. col. 1. ad fin. in verſic. De venatione, vbi vide remiſsiue.
Vendens fundum maiorum ſuorum cum pacto de retro cum alios plures haberet auget ſuſpicionem ſimulationis, & quod magis fuit cõtractus pignoris quam venditionis. 3. To. foli. 40. col. 1. in verſi. Quod ſi quis.
Vendens vnam rem duobus in ſolidum in crimẽ falſi incidit ſi tamen is emptor in ſolutione moretur & venditor alij vendat excuſatur, fo. 193. col. 1. in verſi. Et qui duobus.
Vendens vel emens rem intra dimidiam iuſti pretij non tenetur ad reſtitutionẽ in foro cõſcientię niſi fuerit impetitus à parte lęſa fol. 182 co. 2. in verſi. Ex quo inferri, vbi vide rationem.
Vendens & tradens rem ante pretij ſolutionẽ an dominium transferat in emptorẽ ad partes per 2. col. 183. col. 1. in verſ. Quæri, & col. 2.
Vendens in caſu de quo ſupra vt ſit ſecurus qua cautela vti debeat ne dominium transferatur. fol. 185. col. 1. in verſic. Ideò vt ceſſet.
Vendens rem alienam ſi euicta ſit à tertio emptori non ſatisfacit tradendo rem aliã æquè idoneam ſed omnino ad intereſſe tenetur, fol. 199. col. 2. in verſic. Secus tamen.
Vendere rem ſuã regulariter nemo compellitur, fol. 177. col. 2. in verſ. Quęritur & 195. col. 2. in verſ. Quæritur vtrùm vbi fallen. remiſsiue.
Vendere iure regni cõpellũtur Chriſtiani Iudęis ad ædificandas ſynagogas. 3. To. fol. 64. col. 1. glo. Por precios.
Vendita re pro libera ſi ex poſt facto tributaria appareat duplici remedio emptori conſulitur fol. 190. col. 1. in verſi. Quo fit.
Vẽdita res & inſignũ vẽditionis ab emptore arra tradita perit periculo emptoris etiã ante traditionẽ ad partes. f. 189. co. 1. in verſ. Quid aũt erit.
Vendita res ſi poſt perfectum contractũ pereat vel deterioretur cuius periculo an venditoris vel emptoris id cedat ad partes & limi. fo. 188. col. 1. in verſi. Dubium eſt.

Vend

Vendita res diuerſis contractibus in ſolidum duobus ſi ſecūdo etiam ignoranti tradatur is præferri debet,fol.193.colum.1. in verſicu. Circa præmiſſa.

Venditor annui redditus vulgo(cēſo)tributa imponens ſuper aliquibus rebus tenetur explicare omnia alia quæ ante in eis conſtituta fuerint alias emptor poteſt agere ad reſciſsionem contractus.3.To.fo.29.col.2.In princ.& ibi quod ad pœnam dupli tenetur, & quod contra eos proceditur criminaliter.

Venditor in caſu de quo ſupra ſi ignoret tributū à prædeceſſore impoſitum vel aliàs licet agere poſsit ad reſciſsionem contractus non tamen tenetur ad pœnam dupli ibi in verſic.Sed circa præmiſſas.

Venditor cuius culpa vel negligentia in omittendo ſeu faciendo res deterioratur ante traditionem tenetur damnum reſarcire folio.188.col.2.in verſi.Quando tamen & ibi rationem.

Venditor licet petat precium conuentum ab emptore ſi ſit deceptus non ideò cenſetur renunciaſſe remedio.l.2.C.de reſcind. vend. & quomodo hoc intelligatur,fol.178.col.1. in verſi. Quæri etiam.

Venditor renuncians exceptioni damni enormis vel enormiſsimi cenſetur renunciaſſe beneficio.l.2.De reſcind.vend.fol.186.col.2. in verſ. Quo fit.

Venditor ſeu conductor renuncians caſus fortuitos,& damna etiam enormia licet iuret ſi tamē læſio enormiſsima ſit & velit reſcindere obtinebit,fol.186.colum. 2. in verſic. Si tamen renunciauit.

Venditor de euictione non tenetur quando emptor lite ſuper re mota in arbitrum compromiſit,fol.194 col.2.in verſ.Item non tenetur.

Venditor de euictione non tenetur licet ei fuerit denunciata litis motæ quæſtio ſi emptor litem proſequens contumaciter abfuit tempore ſententiæ,fol.194.colum.2.ad fin. in verſic. Item etiam.

Venditor de euictione non tenetur licet ei denunciatio facta fuerit quando iudicis errore imperitia ſeu nequitia res tertio vendicanti applicata fuit,fol.195.col.1.In princ.

Venditor deceptus vltra dimidiam iuſti pretij beneficio. l. 2. de reſcindenda venditione poteſt rem ipſam recuperare niſi emptor velit ſupplere iuſtum pretium licet res vendita ſit ſub publica ſubhaſtatione,fol.211.col.2.in verſi. Materia vbi remiſſa.ad.l.2.C.de reſcinden.& 212 colum.1.In princ.

Venditor conuentus ad rei traditionem precio non ſoluto poteſt rei venditæ iure pignoris incumbere,fol.248.colū.2.in verſi.Prçterea hęc.

Venditionis contractus licet perfectus ante traditionem tamen contrario partium conſenſu reſcindi poteſt,fol.195.colum.2.in verſi.Dubitatur vlterius,& in verſic.Quæ concluſio vide amplia

Vendi regulariter quęlibet res poteſt niſi expreſſe à lege vel teſtatore vendi prohibeatur,fol.177.col.2.in verſi.Eſt præterea.

Verba illa.S.C.T.Ego vos in matrimonium coniungo non inducunt eſſentiam huius ſacramenti,ſed potius mutuus contrahentium cōſenſus, folio. 39. colum. 2. in verſiculo. Præterea neceſſarium.

Verba à ſacerdote prolata in nuptiarum benedictione inducunt formam accidētalem nec ſunt de ſubſtantia matrimonij,fol. 18. colum. 2.in verſi.Quæ autem.

Verba ſecundum vulgarem ſignificationem, & prout cōmuniter ab hominibus ſunt recepta intelligi debent,fol.115.col.1.verſ. Quod cōſentaneum,& 227.col.2.in verſ.Quia verba.

Verba debent propriè intelligi nec ſunt in materia pœnali extendenda,fol.173.col.2.glo.Herencia in verſic.Et verba.

Verba proœmij cauſam finalem denotant. folio.411.col.1.in verſic.Verba enim.

Verba intelliguntur ſecundum ſubiectam materiam, fol. 59. columna.2.in verſic. Iſta tamen difficultas.

Verba ita debent intelligi vt ſemper aliquid operentur,fol.74.colum.1. ad finem. in verſiculo. Item verba.

Verba licet tranſpoſita & transformata idem ſignificant & ſenſum non mutant.3.To. fol. 385. col.2.in verſic.Nec mirum in add.

Verbum nullum debet eſſe in contractibus ſine effectu operandi etiam ſi verba improprientur folio.187.columna prima.in verſic. Et ſic cum nullum.

Vicarius generalis epiſcopi de hæreſi inquirere poteſt.3.Tomo. folio.132.colū.1. in verſ. Ex prædictis infertur.

Vicini aut propinqui poſſunt defendere vicinum aut propinquum ne ab officialibus vel alguazellis in captura occidatur.3.To.fol. 251. col. 2.glo.Contra.

Vicini qui dicantur,fol.88.colum.2.in verſi. Vicini autem.

Vicinitatis qualitatē circa teſtamēta quis probare teneatur,fol.89.col.1.in verſi. Quis autem.

Vidua luxurioſe viuens poſt mortem viri priuatur lucris conſtante matrimonio quæſitis hæredibus viri applicandis,fol.171.col.2. in gloſ. Viuere.

Digitized by Google

Vidua libere intra annum luctus poteſt contrahere ſecundas nuptias ſine vlla pœna ad partes fol.5 1.col.1.

Vidua intra annum luctus ad ſecundas nuptias conuolans olim incontinentiæ arguebatur ibi, in verſic. Oppono & alijs pœnis afficiebatur quæ tamen hodie iure regio ſilent ibi,& fo.52. per col.1.& 2. vbi ponuntur deciſiones correctæ tam iuris ciuilis,quam regij.

Viduitas perditur per matrimonium de præſenti etiam copula non conſummatum, nec in facie eccleſiæ contractum.fol.81.col.2.in verſic.Viduitas vero.

Viginti dies in renũciatione officij à morte reſignantis requiſiti à l.22. titu.2.lib.7. ordi. a quo tempore currat fol.407.col.1.in verſ.Quæritur primo.

Vindicatio authoritate publica & accuſatio eſt actus virtutis ideoque non prohibetur.fo.149. col.1.in verſi.Quæritur.5.

Violenter accipiens rem eccleſiæ ſeu monaſterij vel eius miniſtrorum qua pœna feriatur.3.To. fo.348.col.1.In princip.

Violentus inuaſor & poſſeſſor tenetur rem reſtituere cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt.3.To.fol.348.col.1. in verſi. Violentus poſſeſſor.

Vir cognoſcens vxorem cauſa prolis habendæ tempore & loco debito non peccat,fol.13.colum.1.verſic.concluſio.

Vir reddens debitum vxori petenti expreſſe vel interpretatiuè non peccat ibi in verſ.2.cõcluſ.

Vir volens cognoſcere vxorem vt peccatum luxuriæ euitet mentaliter vel actualiter in ſeipſo non peccat ibi in verſic.3.concluſio.

Vir cognoſcens vxorem cauſa conſummandi matrimonij euitandæ fornicationis triſtitiæ vel ſeruandæ ſanitatis propriæ vel vxoris non peccat licet in eo voluptas conſideretur ibi. in verſic.4.concluſio.

Vir cognoſcens vxorem propter voluptatẽ nolens cognoſcere alienam ſed vti re ſua licet venialiter peccet non tamen mortaliter ibi in verſic.5.concluſio.

Vir poſt contractum matrimonium ſi votum caſtitatis emitat toties quoties exigit debitũ peccat: impetitus vero ab vxore reddere tenetur cum contritione tamen promiſsionis violatæ ibi in verſi. Dubitatur vlterius & late de hoc folio.14.col.1.&.2.

Vir cognoſcens vxorem non cauſa reddendi debitum nec prolis procreandæ ſed tanquam ſi accederet ad alienam peccat fol,22.col.1.in verſicul. Hinc etiam infertur.

Vir cognoſcens vxorem cauſa ſatiandæ libidinis venialiter tantum peccat non mortaliter ibi. in verſi. Cognoſcens. Quãdo mortaliter ibi in verſi.Et quando.

Vir cognoſcens vxorem tanquam alienam vt ante idem facturus cum aliena ſi propriam non habuiſſet peccat mortaliter fol.22.col.1.in verſic Secunda concluſio vbi late de intellectu capi. Origo.32.quæſtio.4.

Vir poſt conſummatum matrimonium ad ſacros ordines promotus etiam vxore conſentiente non à matrimonij nexibus ſoluitur quin poti' vxori neceſſaria ſuppeditare tenetur & priuilegijs mariti clerici ponitur.fo.22.co.2.in verſ. Similiter.

Vir reſurgens debet redire ad priorem vxorem & habere omnia ſicut ante mortem fol.23.col. 1.in verſi.Infertur etiam.

Virgini ſe defloratam à Ioanne conquerenti eo vero eam virginem non inueniſſe replicanti virgini potius ſtatur.3.To.fo.279.col.1.in verſicul.Dubitatur & col.2.in verſic.virginem & fol.280.col.2.in verſi.Ideo reſpondendum vide quomodo Ioannes reſpondere debeat.

Virginitatis probandæ modum & an ſufficiant præſumptiones.3.fol.279.col.2.ad fin.in verſi Ad probandam.

Virginem immaturam deflorans cum de crimine per teſtes vel confeſsionem cõſtet qua pœna teneatur.3.To.fol.280.col.2.In principi.

Virginem cognoſcens accedenſque ad eam tanquam ad virginem ſi vere virgo non erat nec ſe ducta fuit ad reſtitutionẽ non tenetur.3. To.f. 278.col.1.in verſi.Ex quo infertur.

Virginem corrumpẽs quæ ad eum acceſsit vt cũ ea rem haberet an teneatur aliqua pœna.3.To. folio.278.columna.2.in princ.vbi vide diſtinctionem.

Virginem rapiens vt cum ea rem haberet ſi non habeat vel quia noluit ipſa vel quia non potuit an ex ſolo affectu pœna raptus puniatur. 3.Tomo. fol.279.columna prima.in verſicu. Quæritur.

Virginis raptus quando dicatur ibi in verſiculo. Quæro quando.

Virgini vel mulieri ſe vim paſſam dicenti an & quando credatur.3.To.fol.280.col.1.in verſic. Dubium tamen.

Virginem corrumpere & deflorare incipiens ſi nõ perficiat an teneatur de defloratione.3.Tomo.folio.392.columna prima.in add.in verſic Perquam.

Virginem deflorans ſi eam dotet non tenetur de fornicationibus ab ea cum alijs commiſsis.3. Tomo.folio.392.columna ſecunda.in verſicul. Vnum tamen.

Vis quid ſit.3.To.fo.346.co.2.gl.Fuerças. Vita proximi præferenda eſt bonis tẽporalibus. 3. To.fol.301.col.1.in verſi.Præterea bonum.

Vniuerſalia bonorũ nomina in noſtro iure quinque ſunt de quibus fol.144.col. 1. In princip.

Vna oratio reſpiciens plura determinabilia pariformiter debet determinari. fol. 184. col.1.in verſic Item etiam.

Vniuerſitas ſcholarium ſuccedit ſcholari in ſtudio defuncto ſine hærede excluſo fiſco. 3. To. fol.371.col.2.ad finem.

Vnum quodque negotium per prius non per poſterius cõſideratur.fo.93.co.1.in verſ.Succedit.

Vnuſquiſque ex ſuo delicto puniri debet.fo.118. col.1.in verſic.Et ſic.

Vnuſquiſque poteſt libere per actum conditionem ſuam deteriorem facere,fol.186.col.2. in verſic.Eſt tamen dubium.

Voluntas teſtatoris in dubio ad familię conſeruationem ſemper adaptatur,fo.115.col.1. in verſic.Quod tamen.

Voluntas teſtatoris trahenda nõ eſt ad caſum ab eo excluſum,fol.134.col.1.in verſ.Contrariã.

Voluntas teſtatoris interpretanda eſt vt ſit concors iuris communi,fol.105.col.2. in princ. & quomodo hoc intelligatur, fol. 106. colũ.2.in verſi Nec. obſtat quod dicebam.

Voluntas teſtatoris debet ſpecifice adimpleri.fo. 72.col.1.in verſi.In caſu vero.

Voluntas defuncti poſtrema late interpretari debet,fol.74.in verſic.Idque præterea.

Vſusfructus non ceſſat vſusfructuario religionem ingrediente etiam profeſſo, fol. 103. col. 1. in verſic. Dubium ad partes vſque ad 104. col. 1. in verſi.Et iſta.

Vſusfructus & eius commoditas ad vitam ab vſufructuario cędi & pignorari ad tẽpus poteſt.3. To.fo.29.col.2.in verſ.Dicens vſumfructum.

Vſura vnde deriuetur.3.To.fol.14.col. 2.in verſ. Veniendo igitur,& fol.15.col.1.per totam.

Vſura quotuplex reperiatur.3.To.fol.15.col. 2. in verſ.Ad ſecundum,& fol.16.col.1.& 2.

Vſura nullo iure permiſſa eſt.3.To.fol.20.col.2. In princ.

Vſura an ſit prohibita & quonam iure.3.To. fo. 24.col.1.in princ.& 47.col.1 gl. El logro.

Vſura & fœnus an idem.3.To.fol. 364. col. 1.in verſic.Quæritur.

Vſura ad conuincendum vſurarium probatur per teſtes ſingulares.3.To.fol.27.col. 1. in verſic. Eſt & alia pœna,& fol.46.col.2. gloſ. Se pueda vbi vide ſtylum.

Vſura probatur coniecturis puta per famam & ſimilia & alia argumenta ibi in verſic. Præterea probatur.

Vſura in omni hoĩe prohibita eſt nec a b aliqua parte remitti põt.3.To.fo.53.co.1.gl En razõ

Vſura nõ cõmittitur in cõtractu emptionis & vẽditionis.f.185.co.1.in ver.Quęritur vtrũ vſura.

Vſurã an poſſit recipere qui pecuniã debet compulſus ex regis præcepto ſiue negotiator ſit ſiue nõ.3.To.fo.364.col.2.in verſ.Vtrum autẽ.

Vſuræ dominiũ non tranſit in vſurarium. 3. To. fol.27.col.2.In princip.

Vſuræ definitionẽ.f.185.col.2.in verſi.Et vſura.

Vſuræ & fœnoris differentiã.3.To.fo.15.col. 1. in verſ.Differẽtia autẽ vbi quando vnum ſumatur pro alio,& 38.col.1.gl.Dan a vſuras.

Vſuræ etiam hodie de iure canonico poſſunt nomine intereſſe, & quatenus vere ſunt intereſſe à debitore peti,3.To.f.19.col.1.in verſ. Theorica enim.

Vſuræ cur prohibitæ fuerint.3.To.fol.24.col.2. in verſi.Quæri poteſt.

Vſurę cauſa pecuniã mutuare inducit pctũ mortale,3.To.f.24.col.2.in verſ. Quęrit pręterea.

Vſuræ dominium an tranſeat in vſurarium.3.To. fol.363.col.1.in verſi.Quæritur,& col.2.

Vſuræ quibus caſibus permittãtur remiſſ.3.To. fol.48.col.1.In princ.

Vſuræ quæſtio an coram ſeculari an coram eccleſiaſtico iudice ventilanda ſit.3.To.fo.364.co. 1.in verſ.Dubitari etiam.

Vſuræ baſis & fundamentum in mutuo conſiſtit 3.To.fol.39.col.1.in gl.En engaño.

Vſurarij pœna pecuniaria cui applicari debeat de regni praxi remiſſ.3.To.f.38.co.2.gl. Pierda.

Vſurarij nullo exiſtente accuſatore de officio ab ordinarijs puniendi ſunt.3.To.fo.26.col. 2. in verſi.Vſurarij nullo.

Vſurarij manifeſti non admittuntur ad eccleſiaſticam communionem ibi. in verſicu. Vſurarij manifeſti.

Vſurarij cadauer ſepultum in eccleſia exhumari debet.3.To.fol.27.col.1.in verſ.Præterea ſi.

Vſurarij in odium vſurarum cõpelluntur demonſtrare libros rationum.3.To.fol. 26. col. 2.in verſic.Vſurarius etiam.

Vſurario in vſuræ crimine decedenti adeò eccleſiaſtica ſepultura denegatur vt nec in cœmeterio ſepeliri debeat.3.To.fo.26.co.2. in verſic.Eſt & alia pœna.

Vſurarijs manifeſtis & prædonibus denegatur appellatio.3.To.fol.26.col.2.in verſic.Præterea vſurarijs.

Vſurarijs vltra pœnam reſtitutionis propter delictum eſt iniungenda pœnitentia. 3. To. folio 26.col.2.in verſi.Vſurarijs vltra.

Vſurarijs pecuniaria pœna in totum ex principis beneficio applicãtur proprijs ciuitatum in qui

bus

bus vſurarius deprehenditur.3.To.fol.30.col, 2.In princ.

Vſurarius an per ſecularem iudicem criminaliter puniri poſsit.3.To.fo.26.col.2.in verſ.Vtrùm vſurarius remiſſ.

Vſurarius manifeſtus non admittitur à ſacerdote ad oblationem faciendam.3.To. fol. 27. col.1. in verſic.Alia pœna eſt.

Vſurarius præſentiari non poteſt vel eligi ad eccleſiaſticum beneficium ſeu dignitatem.3.To. fol.26.col.2.in verſic.Eſt & alia.

Vſurarius efficitur infamis circa aliam ſententiã eo ipſo quod de vſura cõſtat.3.To.fol.25.col in verſic.Reſtat vt.

Vſurarius ob vſuræ crimen infamis efficitur ipſo iure ibi in verſi.Ampliatur.

Vſurarius etiam in quacunque quantitate & ſpecie efficitur infamis ipſo iure.3.To.fo.26.col. 1.in verſic.Ampliatur.

Vſurarius caſu quo ratione vſuræ condemnatur in medietate bonorum poteſt compelli de ea inuentarium facere fauore fiſci.3.To.fol.55.colum.1.in verſi.Sed eſt dubium.

Vſurarius iure regni cenſetur hæreticus & punitur pœna dimidiæ partis bonorum cameræ regis applicandæ.3.To.fol.27.col. 2. in verſicu. Vſurarius.

Vſurarius cenſetur hæreticus largo modo & punitur pœna de qua ſupra.3.To.fol.361.col.2.gl. Dicre a logro.

Vſurarius ſiue manifeſtus ſiue occultus declaratus tamen vt talis per ſententiam eſt infamis & turpis perſona.3.To.fol.27.col.2.in verſi. Eſt etiam,&c.

Vſurarius punitur à iudice eccleſiaſtico vel ſeculari cum ſit mixti fori licet crimen mere ſit eccleſiaſticum.3 To.fo.27.col.2.in verſ.Eſt etiã puniendus vbi quomodo hoc intelligatur.

Vſurarius manifeſtus teſtari non poteſt niſi iuxta.c.Quanquam de vſur.lib.6.3.To.fo.27.col. 2.in verſic.Eſt etiam in pœnam.

Vſurarius cauſa mortis donare non poteſt niſi prius vſuras reſtituat ibi in verſi. Nec etiam.

Vſurarius punitur excommunicationis pœna. 3. To.fol.27.col.1.in verſi.Punitur etiam.

Vſurarius circa teſtamenti factionem quid obſeruare teneatur remiſſ.3.To.fo.27.co.1. in verſ. Eſt & alia & col.2.in verſ. Eſt etiã in pœnam.

Vſurarius an cenſeatur vt ſimili pœna plecti debeat proxeneta & mediator ad vſuræ crimen committendum.3.To.fo.361.col. 2. in verſic. Dubitatur tamen.

Vulnerans aliquem intra pacis edictum punitur in amputatione manus.3.To.3.fol.257.col.2. verſ.Item vulneratus.

Vulnerans aliquem lethaliter an ſtatim tanquam delinquens accuſari poſsit ad pœnam mortis. 3.To.fol.260.col.1.in verſi.Sed dubitatur.

Vulneratus aut percutiẽs imaginem Chriſti Dei paræque virginis Mariæ & ſanctorum qua pœna feriatur.3.To.fol.260.col.2.in verſi.Et quã do quis.

Vulnerans aliquem cauſa eum ſpoliandi in itinere committit caſum confraternitatis,vulgo dicho dela hermãdad.3.To.f.389.c.1.gl.Hiriere.

Vxor relicta vſus fructuario omnium bonorum mariti vſumfructum tantum habebit in quinto bonorum in quo proprietatem tantum potuit habere ſecus in bonis vltra id, fol. 81. col. 1.verſi.Quid autem.

Vxor an debeat habere medietatem lucri quod maritus conſequutus fuit eo quod iure proximioris rem venditam retraxit.fol.165.col.1.in verſic.Dubium.

Vxor an pro ſua dote poſsit petere maritum in ſeruum.3.To.fol.345.colum.1.in verſi.Sed eſt dubium.

Vxor in mariti ſucceſsione deficientibus aſcendentibus & deſcendentibus ab inteſtato excludit fiſcũ.3.To.f.371.cc.2.in verſ.Et ſic cõſtat.

Vxor non amittit dotem propter adulterium quando maritus habet concubinam.fol.21.col. 1.gl.Tus bienes,in verſic.Hinc eſt.

Vxor adultera non poteſt ſe tueri exceptione adulterij contra virum intentata quo minus adulterij pœnam ſubeat ibi in verſic. Si tamen & in verſic.Quam intellige.

Vxor caſu quo bona mariti confiſcantur ob delictum dotem & arras præoccupat.3.To.fo.213 col.1.gl.Sacado

Vxor iniuriarum actionem intentat etiam marito inuito cum aliquis eum cucurbitam vocat.3. To.fol.228.col.1.in verſ.Ex quibus & ibi vide rationem,& col.2.in verſi.Igitur.

Vxoris appellatione an veniat ſponſa de futuro. fol.4.col.1.in verſi.Quæro vtrum.

Vxores plures habere inſimul nulli licuit niſi diſpenſatione diuina ex aliquo ſpeciali priuilegio.fol.18.col.1.in verſic.Præterea.

Z.

Zelotypus homo vt plurimum à cornibus non euadit.3. Tomo. folio 395.colum.2.add.2. in verſi. Vnum tamen.

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google